

1753

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

Revista Periodică Ecclesiastică.

Anul al XXVII-lea 1903—1904. 1-12

nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12

Donatie P. S. Petruțel

Căminul Târnăveni

„Predică Cuvântul”
II Timotei, IV. 2.

~~316~~

București 1904

~~Y-61~~

BIBLIOTECA
Mitropoliei Moldovei
și Bucovinei
„STUDIUM”

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA „CĂRȚILOR BISERICESTI”

1904.

1903
ri
u-
ău
lni
pă
le
iri

ua
i-
cil
ră
n-
T-

Nr. Inv. 832
Sittropoia stada el
si : orov. lat
S T U 1 1 2
Cota 8-61

~~12 AUG 1907~~
B.C.D. "M. ENNESCU"
BIBL. DE TEOLOGIE
ado : 316

ROȘIA PĂȘII
BIBLIOTECA
1907

a, caril
: la du-
oși, au
români
l după
aptele
rătiri
nețe-
lăscă
urpe
ésta
oua
tin-
hil
iră
n-
u-
o-
r-
e

TABELA MATERILOR

DIN

*Revista periodică ecleziastică, „Biserica Ortodoxă Română” pe anu
al XXVII-lea (1903—1904), însoțită și de numele autorilor.*

PARTEA OFICIALĂ

Cuvînt înainte pag. 1. Epistole Irenice pag. 121—125. Statutele Societății Clerului Român „Solidaritatea” din Eparchia Dunărei-de-Jos pag. 215—226. Dare de sîmă pag. 227—231. Raportul P. C. Revisor Ecclesiastic către P. S. Episcop al Rîmnicului Nouului Severin pag. 232—236. Un raport pag. 456—468. Act de fundațiune pag. 536—539. Raportul Revizorului Ecclesiastic al Eparhiei Dunărei de-Jos pag. 558—574. Biserica Română din „Regina” pag. 692—696. Raportul P. C. Protoieru al jud. Fălciș pag. 697—709. Raportul Protoierului de Vaslui pag. 822—827. Raportul Protoierului de Tutova pag. 828—836. Sfințire de biserică pag. 1075—1078. Raportul Protoierului jud. Constanța pag. 1307—1313. Raportul Archim. Ungureanu preotul bisericei Române din Regina (America) pag. 1319—1320.

P. S. ARCHIEREU CALLISTRAT BERLĂDEANU

Papa Nicolaș I pag. 53—64. Creațiunea după Biblie și tradițiunea popórelor vechi pag. 241—257, continuare în No. 5. pag. 496—510. Cîte-va cuvinte asupra vulgatel și a autorității ei în pag. 732—740. Dr. Bar. 920—947. 1058—1059.

1133. Cuvîntare funebă pag. 1301—1306.

Dr. DRAGOMIR DEMETRESCU

† Istoriul Mitropoliei și al Episcopilor Moldovei pag. 65—75, continuare în No. 2 „Episcopii de Roman și Huși și Monastirile Moldovei“ pag. 167—178. Biserica Română din Canada pag. 85—105; 447—449. Arderea Monastirei Agapia pag. 450—455. Aric, Arienii și Semiarieni pag. 361—377, continuare în No. 5, pag. 514—532, continuare în No. 6, pag. 653—674, continuare și fine în No. 7, pag. 788—804. Sacerdoțiul după Sf. Părinți ai Bisericii pag. 860—881. Disciplina Bisericească în epoca Bizantină pag. 1049—1057, urmare și fine în No. 10, pag. 1101—1113. Sistem de Dogmatică la Bis. Ort. a Răsăritului pag. 1249—1262. Rusia voste Patriarcat pag. 1282—1286. Cuvîntare (Omilie) în Sfînta și marea Vineri la Crucificarea Domnului 1321—1336.

C. ERBICEANU

Naum Rimniceanu 1822. Tratat Important pag. 11—27. Bibliografia Grăcă (fine) pag. 76—84. Bibliografia Grăcă, prefață pag. 126—131. Material pentru literatura bisericească și națională pag. 156—166, urmare în No. 3, pag. 274—284, urmare în No. 4, pag. 405—415, urmare în No. 5, pag. 551—557, urmare în No. 6, pag. 647—652. Câteva notițe privitoare la Tudor Vladimirescu pag. 189—193. Note dintr-un manuscris al Arhimandritului Chiriac Rimniceanu pag. 210—214. Material pentru Istoria Românilor, civilă și bisericească pag. 258—265, continuare în No. 4, pag. 378—394. Situația Bisericii Ortodoxe de Răsărit pag. 481—495, continuare în No. 6, pag. 629—641. Popularitatea Mitropolitului Veniamin Costache, Mitropolitul Moldovei pag. 601—611. Mitropolitul Veniamin și răpirea Basarabiei în 1812 pag. 721—731. Patriotismul Mitrop. Veniamin Costache pag. 741—748. Pastoralis pag. 755—767. Câteva cuvinte asupra Mitropolitului Gavril Bănulescu pag. 841—849. Două poezii dedicate Mitropolitului Veniamin Costache pag. 850—853. Despre Hotin, oraș în Basarabia acum, pag. 854—859. Poesie ce cuprinde decapitarea Domnitorului Gr. Ghica pag. 882—886. Mărtea Părintelui Nifon Ierosimonahul pag. 952—958. Istoria veche a Românilor dela Traian până la al II-lea decălecat pag. 964—978, continuare în No. 10, pag. 1084—1100. Note asupra Istoriei Bisericești a Românilor pentru secolul al XIX-lea pag. 989—1005, continuare în No. 10, pag. 1119—1132, continuare în No. 11, pag. 1272—1281, continuare în No. 12, pag. 1373—1388. Enciclica Mitropolitului Teodosie pag. 1220—1238, continuare în No. 12, pag. 1336—1351. Către Preoții Români în special pag. 1287—1290.

Dr. M. POPESCU

și a jurământului cu strîmbătate pag. 179—183. Predică pag. 266—273
 Predică pentru puterea credinței pag. 395—402. Predică pentru pu-
 terea lui Dumnezeu pag. 621—628. Predică pag. 779—787. Grigore
 de Nazianz ca teolog pag. 901—911. Predică asupra rugăciunii pag.
 979—988. Invățătura lui Grigore de Nazianz despre Trinitate pag.
 1145—1156. Predică la Duminica Vameșului și a Fariseului pag.
 1239—1248. Predică la Sf. și luminata di a Paștelui pag. 1389—1391.

Dr. PETRU GÂRBOVICEANU

Pentru Monastiri pag. 2—10. Patriarhul Ecumenic de Constantino-
 pol și Sfîntul Sinod al-Sfîntei Biserici Autocefale Ortodoxe Române
 pag. 184—188. Cronica Bisericească pag. 194—209, continuare în No.
 3, pag. 310—333, continuare în No. 4, pag. 416—439, continuare în
 No. 6, pag. 675—691, continuare în No. 8, pag. 912—929, continu-
 are în No. 9, pag. 1030—1048, continuare în No. 10, pag. 1157—
 1168, continuare în No. 11, pag. 1263—1271, continuare în No. 12,
 pag. 1422—1427. Barnabiții în România pag. 403—404. Principele
 Nicolae pag. 533—535. Cimitirele pag. 547—550. Trei monumente re-
 ligioase istorice pag. 768—778. Congresul bisericesc pag. 805—809.
 Gradația Preoților pag. 810—811. Bibliografia românească veche pag.
 948—951. Nașterea Domnului nostru Iisus Christos pag. 961—963.
 Anul 1904, pag. 1081—1083. Predică despre Căsătorie pag. 1114—1118.

B. MANGĂRU

Scurtă privire asupra cercetărilor științei filosofice și pozitive pag.
 35—52.

Econ. Stavr. V. PREDEANU

Cuvînt la Duminica a doua după Paști a Sf. Apostol Toma pag.
 110—116. Predică la Duminica a cincea după Paști pag. 334—343.
 Cuvînt la Duminica a IX-a după Pog. Sf. Duh pag. 575—583. Pre-
 dică la Duminica a XXIX-a după Pogorîrea Sf. Duh pag. 1187—1194.

Preotul AL. PETRESCU (Craiova)

Biblia românească dela 1688 pag. 132—148; 285—291. Biserica Vlă-
 ducenl pag. 812—821.

Diaconul I. POPESCU

Predică pag. 344—351. Discurs funebru pag. 469—472. Predică la
 Înălțare pag. 584—588. Două discursuri funebre pag. 710—719. O-
 miliile lui Afraate pag. 1212—1219, continuare No. 12, pag. 1364—
 1372.

Dr. BADEA CIREȘEANU

Cuvîntare funebră pag. 1301—1306.

Econ. GH. RĂDULESCU

Oficierea Indictionului la Bis. Patriarhală din Constantinopol pag. 642—644.

N. DOBRESCU

Un document pag. 749—754. Un arhieru grec mitropolit la Români din Ardeal pag. 887—900.

I. MIHĂLCESCU

Raportul dintre Religie și Moralitate pag. 1006—1029; 1169—1186; 1291—1300; 1408—1421.

POPESCU GR. BREASTA

Predică la sf. Ierarh Nicolae pag. 1070—1074. Predică la Duminică lăsatului de sec pag. 1314—1318. Predică la Duminică a 3-a din post pag. 1428—1432.

DONAȚIUNI

Pag. 117—120; 237—240; 352—360; 473—480; 589—600; 720; 837—840; 859—960; 1195—1200; 1079—1080; 1433—1434.

CUVÎNT ÎNAINTE

«Biserica Ortodoxă Română» revistă oficială a sf. Sinod al bisericii autocefale ortodoxe române intră cu numărul acesta în al XXVII-lea an de existență. Nu mai incupe nici o îndoială, că e un semn înbucurător faptul acesta și pentru literatura noastră curat bisericescă și pentru clerul nostru. S'au publicat în această revistă studii, cari privesc biserica ortodoxă în general și cea română în special; s'au publicat studii dogmatice și morale, speculative și practice, așa cum prescrie regulamentul de fundație al acestei reviste. S'ar fi putut pôte să se dea o dezvoltare și mai mare unor anumite chestiuni religioase, însă nu toate se fac de o dată. Nădăjduim, că ințetul cu ințetul se va îmbrățișa întregul cadru prevedut în regulamentul de fundație și se va da satisfacție tutulor cerințelor și dorințelor.

Cu privigherea de aproape a sf. Sinod și cu concursul cititorilor, revista va merge tot prosperând și va dobândi trăinicie pentru tot-d'auna. Și una și alta e asigurată, așa că intrăm cu deplină credință în anul al XXVII-lea.

Comitetul.

PENTRU MONASTIRI

Anul trecut I. P. Sf. Mitropolit al Moldovei și Sucevei a luat o canonică dispozițiune, ca în monastiri să nu vină orî și cine fără rost. Se știe, că mai ales în Moldova, la *Văratie*, Agapia și Neamțul în timpul verii vine lume foarte multă. Monastirile acestea au devenit adevărate stațiuni, către cari se îndreptă gândul acelora, cari vor să petrecă câte-va luni la aer curat și la linisce. Nu mai încapă îndoială, că bun lucru e acesta pentru cei din lume, însă strică foarte mult monastirilor. I. P. Sf. Mitropolit e convins adânc de acesta și de aceea a luat de o dată măsura, că atât la monastirile de monahi, cât și la cele de monahii să nu vină de cât familiști. E destul și atât, căci greu lucru e de a rupe o dată cu o deprindere.

Canonul 47 al sinodului VI-lea e categoric. El spune: «Nici în monastirea bărbătească femeie, nici în cea femeiască bărbat, să dormă. Ci afară de totă pătimirea și de scandal se cade a fi credincioși și a'și

indrepta viața lor, către buna cuviință și apropiata Domnului; iar de va face cine-va acesta, din cleric de ar fi, ori mirén să se aforisască».

Pentru a mai ușura severitatea dispozițiunii acestui canon s'au întemeiat cu timpul arhondaricurile, unde pot fi primiți acei ce vin să viziteze monastirile. În chiliile monahilor sau ale monahiilor nu e permis încă în nici un chip să pötä cine-va locui.

Se vede, că și în trecut în țara noastră, viața monahicéscă a avut ore-care lipsuri, căci găsesc un chrisov de la *Alexandru Ipsilante* relativ la chinovii. L public aici, fiind-că pe lângă valórea lui istorică, presintă și un mare interes de actualitate. Iată-l:

«Cu mila lui Dumnezeu fiind noi ornduiți la acest domnesc scaun al totei țerei Ungro-Vlahiei și găsind într'această țără haosul neorânduielei ca și mai înainte de facerea lumel, pentru anarhia de atâția ani și aflând întunericul între judecătorii din lipsa luminei pravililor și mil de mil de greșeli la alișverișuri, pentru aceste pricinii de mai sus numite, am socotit, ca mai înainte decât toate lucrurile, să contenim anarhia locuitorilor, împărțind la toți cu ce se cade și să punem între judecătorii lumina povățuirii prin pravile, ce am alcătuit cu mare osteneală, dând nizam și cumpéna dreptății prin nart la cel ce fac alișverișuri și indreptând prin aceste ca la un trup și la cele ce lucréză împreună sufletului; năzuim acum chiar la lucrul sufletului, ca un mai mare la cinste, măcar că al doilea la orindulală; al căruia suflet datorie mai mare fiind tchinăclunea și lauda ziditorului, ce se sevărșése în sfintele locașuri și biserici, precum dice psalmistul, am socotit și pentru acestea a orndui cele trebuincioșe, cuviincioșe și folositoare și măcar că oblăduim această mică stăpânire, dar ne silim a o indrepta după aseménarea cei mari stăpâniri, fiind că dela ea am luat și ființa și stăpânirea, precum dice apostolul Pavel: «nu este stăpânire decât dela Dumnezeu, iproci» Deci

din chisovele ce ni s'au arătat pentru sfintele mănăstiri ce se află într'acastă de D-deu păzită creștinăscă țera noastră, vedându-le în fel de fel de stări, și rînduelele cele întocmite de ctitori neurmăte, am socotit, ca o mare datorie a noastră, să le aducem la orînduiala cea d'întăiu.

«Așa și pentru Kinovie pîind mai mare strguință (fiind-că aceste sunt și se numesc adevărate mănăstiri) și cetînd cu mare luare aminte rînduelele ce li s'au făcut pentru dînele, am lăudat rîvna cea de D-deu iubită a acelor pururea pomeniți ctitori domni, am socotit că trebue și noi, cel ce ni s'au încredințat, cu mila lui D-deu, ocărnuirea Domniei și acel ce ne-am luminat ore-și cum, după măsura sfintei învățături (la care înțelepciunea cea de sus ne-am învrednicit a ne împărtăși) a alege și întări cele bune orînduelli cu cărțile noastre, iar cele ce nu s'au săvîșit a le implini.

«Și pentru ca să nu ne arătăm numai cu cuvîntul, că îngrijim pentru aceste, iar nu folosim în fapte, iată dar, că întărim tôte dreptățile lor și milele cele de mai înainte, nesădînd nimic, ce încă adăugăm la unele și altele, le și dăm chiar acest dar, adecă a fi nesupărate și în pace la ori-ce cerere și dare se va întîmpla, afară numai din cele rînduite la școale, folosite de obște dări de bani, alcătuite cu deosebit chisov, fiind-că această dare am socotit'o a fi cuviincioasă de la mănăstiri; iar ca să se folosescă din veniturile lor și din milele domnesci și să nu se plardă în zadar îndestularea ce au din letarea dăjdiilor, ci pentru a cheltui în trebuințe cuviincioase și de suflet folosite, poruncim să se urmeze aceste mai jos orînduelli:

«1. Kinoviarhul și proestosul mănăstirei fiind în loc de tată al kinoviei, să pörte grija cu dragoste părintescă de cei-l-alți ce se sihăstresc împreună cu el, pentru tôte cele trebuincioase lor, împărtășînd pre toți cu hrana de o potrivă și cu asemenea îmbrăcăminte, cum și la slujbe întăiu el să implinescă cu fapta rînduiala supunerii și să se facă pre el pilda celor-l-alți. Să fie împodobit cu viață cinstită și fără de prihană și încă nefiind lipsit de știința sfintelor scripturi, ca să pötă povățui pre cei-l-alți frați tot-d'auna prin cuvîntul învățătorei la cele spre mântuire și să fie destoinic a primi el singur gîndurile celor-l-alți frați, ce se ispitesc, iar de nu, să aibă duhovnic cu praxis ajutor la

acest lucru, împlinind această mare datorie duhovnicască, grijind din toată puterea, ca să sporască părinții spre lucruri bune, pentru buna orînduală a mănăstirii și cea mai mare decât toate să poarte grija de bună împodobirea sfântului locaș și să sevărsască toată slujba bisericei de peste an, după tipic, și fiind-că el este în mănăstire ca un cap toți ceilalți să fie plecați ca unui tată și să i să supue la toate, pentru numele Domnului, ca unuia ce priveghază pentru sufletele lor.

«2. Fiesce-care mănăstire să aibă *skevofilaka* crescut din mănăstire și în vrîsta betrînețelor, înțelept și cu minte și prin fapte cunoscut de credincios, la al căria mână să se încredințeze prin catastih curat, iscălit (însă nu de toți părinții, pentru taină, ci de cel mai vrednic de credință) toate odorele mănăstiresci și veșminturile și cărți i hrisove și seneturile mănăstirei și tot venitul mănăstirei să se adune în mîna lui, purtând grija de toate, neatingîndu-se de nimica, spre a cheltui lucru obștesc numai la treba lui, sîu să dea slobozenie la alții a cheltui în zadar, nici să lase a se strica cărțile bisericei și sineturile de șoreci i de molie, că va da sema pentru toate și se va și osîndi pentru neputarea de grijă. Pentru care lucru, trebuie odată pe săptămână să le caute toate, avînd și ajutor vre-unul din cei vechi ai mănăstirei, crescut în mănăstire și credincios, ca întîmplîndu-se vre-odată să cadă în bolă *skevofilaka*, ori să móră, să scie el toate pînă la cel mai mic lucru, spre a nu se pierde nimic dintr'ensele.

«3. Este de mare trebuință a avé și iconom, nu strîin, nici venit de curînd, ci și el să fie crescut în mănăstire și cu sciință de toate ale mănăstirei, vrednic de a chivernisi toate ale mănăstirei, spre spor și a împlini trebuința fieșcăruia, să slujescă cu credință și în frica lui D-șeu, neatingîndu-se, ori cheltuind cele de obște la treba lui, sîu vre unei rudeni a lui, și pentru toate cheltuețele ce va fi trebuință la obște, să aibă el catastih curat, de toată luna, și să-l dé la *skevofilaka*, de la care trebuie să iea și trebuințioasa, cheltuială pe toată luna, care catastih să se iscălescă și de cel-l-ai părinți ai mănăstirei, pentru credință, ca să aibă arhierul locului din ce să se piroforisescă, (fiind trebuință) de starea fie-cărei mănăstiri, fiind-că numai

la acesta dăm voie ca să cerceteze acestea, ca nisce lucruri cuvioșe și ațerosite la cuvioși și să nu se sfetască cuvintul la obște, fiind-că dintr'acest lucru nu numai că nu se face vre-un folos, ci se întemplă de multe-orî de aduce și pagubă. Iar de se vor arêta, că n'aũ ieconomisit bine, atunci, din porunca nôstră, se va face cercetare, iarăși cu scirea archiereului.

«4. De vreme ce în anii trecuți, din împrumuturile fără de cuvint aũ încăput mănăștirile la grele datorii, pentru acêsta *embodisim*, că de acum înainte să nu fie mănăștirile slobode a se împrumuta fără de trebuință mare; însă și atunci făcându-se zapis iscălit de *skevofilaka* i de econom, și arêtându-se la păstorul cel mare și el sciind din socotelile dosolipsei datul și luatul, că nu sunt îndestule veniturile mănăștiresci a iconomisi trebuințele mănăștiresci, să dea voie a se împrumuta numai cu cât va fi trebuință și să întărescă și cu mâna sa zapisul și să pörte tötă grija, ca iarăși din buna iconomie a veniturilor mănăștiresci să răsplătescă datoria (căci cei ce vor împrumuta cu a lor numai iscălitură, se vor osândi și vor plăti dintr'ale sale cea-ce s'aũ împrumutat și cei ce vor împrumuta numai cu iscălitura egumenului nu vor avé nici o putere a cere de la mănăștire); și pentru ca să nu se facă pagubă și nedreptate la cei ce se împrumută, voim să fie cunoscut acest șart la toți împrumutătorii și să aibă tot-d'a-una grijă archiereul locului pentru buna stare a mănăștirilor și să nu se lase nici de cum a se schimba sêu a se înștrăina moșiile mănăștiresci. Oprim încă de acum înainte a nu se da în arendă veniturile moșiilor mănăștiresci, pe doi-trei ani, ci numai pe un an, și atunci de va avé mănăștirea folos mai mare, fiind-că mai bine este părăinții mănăștiresci, a stringe veniturile moșiilor, ca să folosescă mănăștirea, decât cel ce cumpără venitul. Și de acum înainte mănăștirile să nu mai aibă voe a cumpăra moși, ci mai bine este să lucreze cele ce aũ în mână și să meremetisescă cele stricate, și de va rămâne vre-un prisos din veniturile mănăștiresci să se păzescă pentru altă trebuință mai mare.

«5. Fiind-că capul tuturor rēutăților este schimbarea adese a egumenilor, și mai vertos schimbarea lui *skevofilaka*, carele este credința de pază odórelor bisericesci, așijderea

și a economului, pentru acesta voim, ca să fie aceștia în dregătoriile lor în toată viața lor neschimbată, fiind-că aceștia sunt ca o temelie la toată evtaxia și neștrămutarea mănăstirilor. Iar de va fi trebuința, din vre-o greșelă mare, a se scote aceștia, să nu se facă acesta așa îndată și fără de chibzuire, ci prin anafora deobște să se arête pricina la archiereul locului, și acela cercetând cu deamănuntul, și încreștându-se, că acele cuvinte sunt drepte, și se pricinuesce scandală și pagubă mănăstirilor, atunci, prin scirea Noastră, are voie obștea să alégă altul, ca să-l puie în locul lor.

«6. Cum că se cade a priimi pe toți cei ce vin la chinovie porunca Domniei noastre cu glas mare dice: numai să-i cerceteze cu căduta cercare, de se fac călugări cu gând de mintuirea sufletului lor și în firea lor fiind, iar nu din vre-o altă pricină năzuind. Să se întrebe încă acela ce vine la chinovie, la ce slujbă au fost, și ce meserie au avut? că de va fi fost slugă și au lăsat pe stăpânul său, său ostaș fiind și au fugit, pre unii ca aceștia mai bine este a le da învățatură și a le deschide ochii, trimițându-l la stăpânii lor, precum și apostolul Pavel a făcut, trimițând înapoi pre Ovidiu la Filimon; iar de va fi cel ce vine la chinovie înșurat, nici de cum să nu se primescă, căci acela nu este stăpân trupului său, fiind-că s'au împreunat odată de Dumnezeu și nu pôte a se depărta de muierea lui, afară când se va învoi cu muierea lui, și ș'atunci prin scirea Păstorului țerei să fie primit. Iar de va veni cinevași văduv fiind având copii nevârsnici, se cade a fi induplecat mai mult la îngrijania copiilor lui, decât spre a se face călugăr, căci această stare de călugăr au dat voie Domnul a o face nescine din proerisis, iar dragostea către cel mai aprópe al său, au poruncit, ca un lucru de mare trebuință, și ce este mai aprópe decât *copiilor*? Să se iea aminte încă și vârsta celor ce vin la chinovie, căci cel nevârsnic nu se cuvin a se primi, ca să nu pricinuiască scandală la obștie jucându-se la lucrurile de sârguință, mai vartos făcându-se împedicare la cel ce se sihăstresc, fiind-că ficlénul meșteșugesc vârsta cea tinără spre a o aduce la alunecare.

«7. Se cade cel ce au imbrățișat viața călugărescă numai decât să taie mai întâiu toată înădirea alișverșurilor ce au avut mai înainte în viața lor. ca prin diata de mórte

să așeze bine ale lor, împărțind moștenirea lor la cel ce avea datorie să-l caute la bătrânețe și la rudeniile lor, ori la alt cinevași ce li-se vor păre că este cu cale; iar ceea ce le-va mai rămâne să o dea la mănăstire, unde se vor învrednici a se tunde și să rămăie neclătite în veci și să nu se supere mănăstirea de acéstă, nu numai de rudeni, ci nici de cei mai de aproape. Incă și el însuși de se va căi și va vré să lea înapoi ceea ce aū dat la mănăstire. să nu pótă, nici să se asculte măcar, ca un lucru ce s'aū aferosit lui Dumneđeū; acesta ca unul ce aū primit sărăcimea de bună voia lui, trebuie să se mulțămescă la bucatele de obște, ce se pun înainte lui și să se îmbrace cu îmbrăcămintele cele de obște, ce se impart la toți, prin blagoslovenia proestosului, iar să nu se plângă și să tăn-jască de prostimea lor, fiind-că s'aū lepădat de lume și de cele ce sunt în lume; iar de se va întempla a căde unul ca acesta întru neputință și bôlă, atunci trebuie a i-se o-rîndui și hrana mai cuviinciosă, cu căutare în spital cel de obște al călugărilor, purtând grijă de el.

«8. Pentru cei ce se trimet la poslușanie, poruncim ca să se călătorască cu adeverița proestosului, ca de se va întempla, să-l întâlnească pe drum ómeni Domnesci, seū ai arhierulul, să pótă a arêta, că implinesc poslușania supunerei. Trebuie încă să mai scrie proestosul într'acea adeveriță și vremea cât are s'o facă afară, într'acea poslușanie, cum și locul unde se trimite, ca să nu metachirisească rēu acele adeverițe, ședēnd de-și petrec ȃdilele afară din mănăstiri, spre vătămarea sufletelor lor, ca să nu pricinulască scandală la cel din afară, rătăcind și ei și rătăcind și pe alții; și pre unii ca aceștia, unde se vor găsi să-i prindă și să-i înfățișeze spre cercetare, ca să-și ia căduta certare.

«9. Nici de cum să nu fie slobođi cei ce s'aū închinat metanic la o mănăstire să se multe la alta, iar de va avé vre-o pricină asupra proestosului, să alerge la arhierul locului, și când arhierul, va cunoșce din cuvintele lor vre-o vătămăre sufletului lor, să iconomisescă mântuirea lor, ori cu ce mijloc va socoti. Iar de-î vor vedé arhierul că o face din ușurița minței lor, și sunt nedestoinici, după una și a doua învățatură trebuie pre unii ca aceștia, ce nu se

indreptlăză cu cuvînt, să li-se facă și certare, ca să nu dea și la cel-l-alti rea pildă de nestatornicie. Oprim încă și pre proestoșii mănăstirilor a primi vre-un călugăr tuns de alții în mănăstirile lor, fiind-că acesta nu numai strică starea călugărilor, cea făgăduită de el o dată pină în sfârșit, ci printr'acestea se aduce la mănăstire tot felul de scandelă; pentru acesta se cade să se pedepsescă nu numai fugariul, ca un *ipotactis*, ci mai vîrtos cel ce primește pre el, ca unul ce pot opri neorînduiala și se arătă nebăgătorî de sēmă.

«10. Oprim a intra mirenî în chinovie, ca un lucru cu primejdie, măcar de se va arăta și cu evlavie, ci încă să fie oprit a nu obrăzuici spre a metahirisi mirenî în mănăstiri cîntece lumesci, ca să nu facă smintelă la buna orînduiala călugărilor. Iar de se va întempla a intra, ori călelor fiind, seû pentru evlavie, se cade să ședă cu totă înțelepciunea, petrecînd și zi și noapte și să iasă apoi neatingîndu-se nimic de ale mănăstirei, ci mai vîrtos să ajutoreze și să miluescă pre sihastri, ca pe nisce săraci și rugători către D-deu pentru ei și pentru totă lumea; și acestea nu numai pentru chinovie le orînduim, ci și pentru cele-l-alte mănăstiri, ce nu sunt chinovie, ci sunt așezate pentru alte multe bunătăți, fiind-că cu aceste trebuincioase porunci Ni se pare Nouă, că nu numai nu facem vre-un lucru împotriva orînduelelor ctitorilor, ci încă mai vîrtos ajutorăm la scoposul lor, cea vrednică de laudă orînduială, ca să pōtă acest fel de mănăstire să urmeze acestea fără de cuvînt, carele s'aû parut lor că este bun, folositor și mîntuitor de suflet, iar nu cu pricină de lipsirea veniturilor, să se scadă facerile de bine ce le orînduim, seû să fie lipsite mănăstirile (la care sunt afierosite acestea) de ajutorul lor cel prin puțină. De vreme ce egumenii acestor mănăstiri, cînd cheltuesc rēu veniturile, seû cînd le mistuesc și nu aû dovadă nici de veniturile cari string, nici de cheltuețele ce le fac, fiind-că sunt numai singurii egumenii skevofilaka și economi, din care acēsta urmeză de multe ori să se cheltuescă facerile de bine cele orînduite de ctitori, și să se isterisescă mănăstirile (la care sunt afierosite) de ajutor și să se stingă pomana ctitorilor din pricina acesteî rele economii; pentru acēsta, ca un lucru trebuincios, poruncim să se păzescă tōte cele mai sus numite orînduelli

atât de *skevofilaka* i de economii: de împrumutare, de vinderea veniturilor, de cumpărături de moșii, de tunderea călugărilor, și eșirea la poslușanie, ca nisce lucruri ce sunt spre ținerea și întemeierea mănăstirilor, cu care nu numai că se ține și se păzesc economia cea din afară, ci mai vîrtos pentru binele moșilor mănăstirei și pentru urmarea facerilor de bine ce mai sus s'a'au numit.

«Acestea tôte chîbzuindu-le împreună cu P. S. Sa părintele Mitropolitul al Ungro-Vlahiei și cu iubitorii de D-șeu părinții Episcopi și găsind aceste lucruri folositoare de obște și la fiteș-care, hotărîm ca în veci să se păzescă cel mai mic lucru, orînduind nazir acestei trebi pre mai sus numiții archierei. Deci rugăm și pre cel din urma noastră frați Domni, cari din Pronia cea de sus se vor alege și se vor învrednici acestui scaun domnesc, să îngrijescă pre maica noastră cea de obște, s-ta lui D-șeu biserică, prin paza cea cu deamănuntul acestei de D-șeu iubite bună orînduală a mănăstirilor, de vreme ce aceste orîndueli nu sunt ale noastre isvodiri, nici lucruri scose din mintea noastră, ci sunt asemănate cu ale sfinților părinți Vasilie și Teodor Studitul, Efrem Siru, i proci, cei ce scriu de orînduelile mănăstirilor, celor din năuntru și celor din afară. Pentru acésta, intru întărirea acestora și pentru paza cea nesmintită a acestora tôte, fiind-că sunt destule blăstemuri, afurisenii și înfricoșări de legături nedeslegate în hrisóvele D-nilor celor mai dinainte, nu le adăogăm și noi, ci mai vîrtos nădăjduim că Domnii cei pravoslavnic, prea mult prin dragoste, se'u prin înfricoșări de răsplătiri se vor îndemna spre a face bine, de vreme ce unul este vrednic de laudă și de cunună, iar cel-l-alt este lucru prost și vrednic de defăimare. Deci pentru acésta s'a dat acest domnescul nostru hrisov, de față fiind P. S. părintele Mitropolitul, iubitorii de D-șeu Episcopi și cei de bun nēm credincioși boerii cei mari ai Divanului Domniei mele, întărind hrisovul acesta și cu credința prea iubiților fil ai D-niei mele Constantin VV., Dumitrașcu VV, etc».

Din citirea acestui chrisov fie-cine se pôte convinge că el e alcătuit în spiritul canónelor sínódelor ecumeneice și locale și ale sfinților părinți.

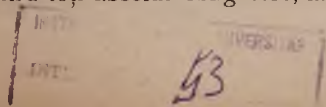
NAUM RÎMNICEANU
1822. TRATAT IMPORTANT

Onorabili Părinți! Ați mai citit în Revista acésta multe scrieri de ale unui coleg al vostru Naum Rîmniceanul și care a murit în Monastirea Cernica, sub numele de Nichita la 1837. Acuma vă mai dau spre citire un tratat a lui Naum de cea mai mare valóre istorico-națională a Românilor. Spre onórea Clerului nostru Românesc și iubitor de neam tot din condeiu unuí popă român au ieșit asemenea înalte idei în favórea și ridicarea neamului nostru. Eú declar că n'am întîmpinat în nici o scriere de ale lui Naum, idei așa de mărețe și de profunde ca conținut din câte s'au scris sau de el sau de alții pe acele timpuri tulbure și nesigure, adică pe la 1822, ca acésta. Partea I-a a scrierei sale cum veți vedea, este cam fantastică și-î scrisă cu prevenire contra Grecilor fanarioți; apoi are și inexactități de fapte și date. De aceea ve preven ca citind'o să vă puteți mai ușor da sama de ce Naum a atacat atât de cumplit pe Greci—pentru

că el le cunoscea toate tendințele și secretele lor politice, și știa că ei, Grecii, voiau a'și însuși lor România de vor putea. Naum dar ca Român nu putea suferi și privi nepăsător la amenințarea proiectată de Greci și la peirea și stângerea or robia încă pe mulți seculi a neamului său, pentru aceea 'și răsbună venindu-i ocazia—Grecii acum să dusesse din Principate, or murise în războiele de la Drăgășani, Galați și Sculeni. Unii se retrăsese în Țara lor, luptându-se eroic cu Turcii pentru libertatea Patriei lor; între Români numai rămăsese acum de cât comercianții, arendașii și proprietarii înrudiți cu boerii Români. Partea II-a însă a acestui tratat este un non plus ultra de însemnat.

N'ați avut adese ocazii să întâmpinați așa idei serioase și acestea scrise pe la 1822 și ieșite din capul unui popă profund, cugetător și mare naționalist. Noi astăzi încă mai mult trebuie să-l respectăm și chiar venerăm, pentru că în acest mic tratat ne vorbește anticipat despre *Unirea Românilor* ca absolut necesară existenței noastre ca popor, despre *abrogarea nobilimei* or a blagorodnicilor, cu privilegiile lor, *egalitatea* absolută între cetățeni, admiterea în funcțiunile Statului să fie de acum bazată pe merite reale iar nu pe sânge or rase, neam, etc. *învățămîntul* să fie obștesc, iar nu privilegiat. Tot Românul să știe și să simtă că este în țara lui *liber și independent*, că nobleța stă *în virtute*, și că acela este mai meritos care va realiza prin cinste, viața corectă, relații oneste sociale, iubire de neam, mai multe virtuți. *Legile* să fie pentru toți absolut obligătoare, iar reca-

citrantul or nesupusul și resvrătorul să fie pedepsit aspru, or cine ar fi. *Să lipsască protipendadele timpurilor vechi.* Să se dea educație *patriotică cetățenilor deopotrivă.* In fine tote marele principii ale Revoluției mari a Franciei sint in resumat pusc in acest tratat, in partea a II-a.

Mai dă apoi Naum in scurt in V puncte un proiect de Constituție, care trebuie să fie respectată de toți și considerată ca bază a formării or regenerării societății noi după eliberarea de Greci. Dacă acum ne uităm îndărăt, mai ales noi bătrînii, cari am apucat Regulamentul și pôte și timpî înainte de el, atunci cu surprindere ne mirăm și uimiți privim că mai tôte aceste mari idei ale lui Naum s'au realizat gradat in neamul nostru.

Onorabili părinți! Citiți și recitiți acest tratat alui Naum și iată pentru ce: Multe din ideile cuprinse in acest savant resumat alui Naum pot fi luate de noi ca teme or subiecte pentru predică, numai să fie capabil predicatorul de a-le pricepe, medita și desvolta in auzul poporului. De o cam dată v'aș îndemna să citiți și să explicați poporului ideile frumoșe și ultra naționale cuprinse in acest tratat chiar prin Biserici; pentru-că ideile cuprinse in acest tratat sint și creștine și morale ba încă și luminătoare pentru popor. Am însemnat in acest scop și de unde se începe partea a II-a a scrierei. In original scrierea este continuă, dar eu am făcut această deosebire, numai pentru scopul ce v'am spus. De o cam dată să ne bucurăm că din cler a ieșit un sôre luminos, ce cu mult

înainte prin razile sale ferbinți a încălzit și aprins în noi sentimentul patriotic decăzut și ne-a îndemnat la împlinirea datoriei noastre către Țară și Tron.

C. Erbiceanu

PARTEA I-a

Némul Dachilor (cunoscut în Istorie), cu mulți ani mai înainte și de intruparea Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Christos, avându-și ființa și starea sa, apururea aŭ fost oblăduiți de Crai, însuși stăpânitorii din némul lor, pământeni cu pravili și obiceiuri ale pământului și cu putere ostășască de războiŭ sore apărarea ființei și odihnei lor cei slobode în pământul lor, care putere războinică aŭ simțit-o îndestul și acea puternică pă acele vremi împărăție a Romei, ce aŭ fost supus sub schiptul seŭ tóte cele-l-alte némuri, iar pă acesta nu.—Pronia dumnedelască care înalță și pogorâ puterile pământenilor după adenci sfaturile sale, aŭ supus după multe răsbóle și pă acest ném al Dachilor la biruitoarele arme ale lui Traian, împératul Romei.

Streinul pismaș al némului românesc nu se îndestulează că se răsfață atâta ani întru ale noastre, ci dându-ne cu piciorul, voește să surpe și din strămoșasca noastră slavă și luânduse a-i dovedi că némul românilor nu se trage din Dach, dîcînd că acel ném al Dachilor s'aŭ răsipit într'adins, de către numitul biruitor împérat, în alte țeri streine și depărtate și în locul lor aŭ aședat sălășluire de něm râmlesesc din părțile Italiei, lăcuindu-se județul Romanaiilor și de aceia aŭ și luat această numire județul acela, căci s'aŭ locuit de Romanii. Acastă istorie este adevérată, dar însă pizmașul nu se lungește cu povestirea și mai înainte ci precurmă până aici, ca cu acesta să pótă dovedi stingerea de tot a némului Dachilor; iar adevérul urméză așa: Că acel împérat Traian vrând ca să nu mai cerce altă dată împărăția Romei (precum și însuși el) acele rane ce le-aŭ cercat de la acest viteaz și războinic ném al Dachilor; carele și știa și putea să ție elefteria (libertatea) cu armele, pe câți aŭ putut pune în mână l-aŭ și răspândit prin alte țari streine,

făcând apichie (colonie) de rămleni în Romaniți după cum s'aū dis, dar cea mai multă parte, aū apucat de aū trecut peste munți în vecinul pământ al Ardélului, de unde Radu Vodă Negru (cel știut în istorii) strângend pã al nẽmulul sãu Dachî la letul 1241 de la Christos, aū eșit iarãși în țarã pogorãndu-se mai întãl la județul Muscelului unde aū făcut orașul Cãmpului Lung, așezãndu-și acolo domnescul sãu scaun și cel de atunci Ban al Craiovei ce se afla stãpãn pã acele cinci județe de peste Olt, supundu-se lui s'aū întins cu vreme domnescã stãpãnire a Radului Vodã și a celor din urma lui în tãtã lățimea pãmẽntului țarei din munți și pãnã în apa Dunãrei, și de la venirea Radului Vodã Negru s'aū schimbat și numirea nẽmulul nemai numindu-se Dachî, ci Romãni; dar insã nu cã s'aū stins prin acẽsta nẽmul Dachilor, ci s'aū unit cu Romãni ce s'aū gãsit în țerã și unindu-se aū luat acẽsta noue numire.—Dovada acestui cuvint este cã și acum se aflã o mulțime dintr'acel neam al Radului Vodã rãmași de atunci cu lãcuintã în țera Ardélului, numindu-se și ei tot cu acẽstã numire noue, Romãni și tot de o limbã, cari nici odatã nu s'aū strãmutat de acolo și nici putem dice cã acel Traian aū făcut apichie (colonie) de romani și în țera Ardélului, pentru cã nu se vede în Istorie.

Cu tãte acestea ori din nẽmul Dachilor, ori din nẽmul Romanilor de vor dice cã ne tragem totu se aratã nẽmul nostru cu bunã dovadã mai cinstit și mai slãvit de cãt nẽmul pizmașului împotrivor ce însu-și s'aū făcut defãmare și ocarã nẽmulul elinesc, din care se fãlesc cã se trag mãcar cã și pã acel neam elinesc istoriile nu ni-l aratã de vre un nẽm mare, precum Grecilor li se pare și se fãlesc, ci de un nẽm mic, lãcuit într'o prea micã pãrticicã din Europa, ce este acum sub stãpãnirea împãrãției puternicești, cu numirea de Rumeli și împãrțit în multe mici domnii, avẽnd necontenite gãlcevuri între dinșii, bez nẽmul Machedonilor ci se aflã tot pã acel pãmint pe cari ei îi avea de nẽm barbar, iar nu elinesc și în urmã le-aū fost stãpãnitori. Acest nẽm elinesc dupã cum clar istoria lor pe larg aratã aū fost din început un nẽm sãlbatec, hrãnindu-se cu ghindã și cu pãme de copaci, pãnã cãnd viind la dinșii alții din ținutul Eghiptului pribeghiți, 'I-aū fost

stăpânit făcându-se căpeteniilor lor, i-au dumesnicit, i-au învățat dogmele idolești (căci nici acestea nu le știa fiind cu totul proști și sălbatici) le-au așezat capiște, i-au dăsbăracat dă peile hiarălor sălbaticice ce purta, îmbrăcându-l precum purtau ómenii dumesnici, i-au scos din visuini și din scorburile copacilor de i-au adunat în sălășluiri de orașe și sate, când și el cu vreme omenindu-se și înstreinându-se din tr'inșii la Eghipet aŭ luat de acolo luminări de învățatură, le-au lucrat cu silință și le-au mai sporit și în câtă vreme aŭ stătut cei mai aleși ai lor (carii cu adevărat aŭ fost vrednici de totă cinstea și lauda împodobiti cu omenire, cu învățatură și cu bune măsuri și rindueli) aŭ putut și el să și apere acel mic nēm al lor de către lăcomia celor mai mari și mai puternice nēmuri, iar după ce dobitocia obștii aŭ călcat pe cei aleși ai lor și i-aŭ stins cu totul, pă unii omorându-l în pământul lor, pă alții sărăcindu-l desăvirșit de averea lor și pă alții silindu-l să fugă și să-și găscască scăparea și liniștea la alte nēmuri streine, atât în partea răsăritului, cât și în Italia unde aŭ năzuit cei mai mulți de aŭ făcut și apichie (colonie) și acea apichie aŭ numit-o Elada cea mare luminând cu învățăturile lor părțile apusului, după cum istoriile ne arată; atunci dobitocia lor i-aŭ încercat în cele mai dese și urite desghinări și răsbóite între ei, până când i-aŭ adus și la cea de apoi nevoe, de și aŭ căpătat stăpân pă nēmum Machedonilor și după acela pă nēmum Romlenilor, care i-aŭ îngrădit în hotarele cunoștinței și a măsurilor celor drepte, curățându-l de gréța fireștii lor neastămpărări. După curgere de mulți ani, mutându-se scaunul împărătesc de la Roma la Bisanziu cu numirea de nea romi și corcindu-se Grecii (ce dic că se trag din nēmum elinesc) cu Romanii, tot așa s'aŭ numit împărăția, adică a Romeilor ce se înțelege a Romanilor, iar nu a Grecilor.—Dar cu tóte acestea năravul lor avându-l încuibat sub suflet, după ce aŭ umplut istoriile cu multele și nenumeratele lor nelegtuiri, în cea după urmă aŭ căutat lărăși să-și mai capete stăpănu ca să-i pue la orinduială și să-i astămpere și aŭ dobândit tocmai pe acela pe carele dumneđeiasca Pronie le-aŭ hărăzit spre lecuirea turbărelor, de i-aŭ ținut până acum în zăbala robiei și ocoliți în hotarele cunoștinței și ale înfrânării, în cât și dogmele le-

gei să le fie neprihănite măcar de nu se află întocmai la cei mai aleși ai lor, cari dogme apröpe de căderea împărăției lor, era să le și vină la Soborul de la Florenția pentru politicești interesuri; li se impușinase și lumina învățăturilor, încă de când împărăția lor plecase spre cădere iar nu după cum se îndreptăză ei dicend: că din pricina robii lor la Turci ș'aũ perdut învățăturile, pentru că Turcii în adevăr nu s'aũ amestecat nici la dogmele bisericii, nici la învățăturile lor. Cum ar putea cine-va și să creadă că nẽmul grecesc se trage din cel Elinesc, în vreme ce în curgere de vécuri multe, s'aũ corcit mai întâi cu Machedonii, ce le-aũ fost stăpănitöri, apoi cu Romanii și în urmă de la robirea Țarigradului și a nẽmului lor până acum, cu Turcii.—Și dovadă luminösă că și acum se corcesc necontenit cu Turcii, este chiar mărturia lor, jăluindu-se și prin graiũ și în scris că Turcii le hrăpesc muerile și fetele apururea de le batjocuresc; și iarăși altă dovadă este că o mulțime de Rumeliți ce s'aũ incuibat în țera Romănescă și în Moldova și aũ făcut stare bună, acela însuși mărturisesc că însurându-se în țera lor nu petrec mai mult cu soțiile, de cât trei, patru luni, apoi lăsându-le acolo se instraină după chivernisală, unii în țerile acestea și alții în alte țeri ne mai întorcându-se înapoi la locul lor, ca să nu cadă în unghiele Turcilor și vedem că peste mulți ani s'aũ pomenit fie-și-care dintr'insii cu fete măritate la țera lor și cu feciori unii rămăind acolo și alții viind după părinți pentru chivernisală, numindu se de copii ai lor de cari ei nu aũ nici o știință, nici putea într'acea puțină vreme cât zăbovea cu soțiile lor, după însurare să semene atăta copii. Și iarăși nu putem dice că această ticălosă sãmintă de copii va fi tot din nẽmul lor, de vreme ce este știut că acolo, acest chip de desfrinare nu este slobod la Ghéuri fără numai la Turci —Iar mai virtos în Țarigrad, unde se ată cea mai mare biserică a lui Christos, malca și învățătorea tuturor bisericilor și isvorul darurilor, că după ce această neleguire se urmază acolo mai cu prisos, apoi îndrăsnesc a călca și dogmele pravoslavii și taïnele bisericești, înlesnindu-și năvala dobitoceștilor lor polte cu nimiahuri turcești, când biserica le stă înprotrivă. Putem crede dar fără îndoială că de tot s'a stins acea puțină sãmintă eli-

nescă în diastină de atâtea vécuri, tot pitrocindu se într'o mulțime de sēmința streină a stăpânilor lor, în cât nu numai din elinl, ci nici din cele-l-alte némuri din urmă cu care s'au corcit, nu pot să și dea samă grecii din cine se trag. Osebit de acēsta putem dice că în cursul de patru sute de ani aprōpe, mulțime de greci turcindu-se (după cum și lor le este știut) au sporit cu sēmința lor némul turcesc în Rumeli și cu acēstă amestecătură au cuvint și Turcii să dică că se trag din némul elinesc. Nu ne mai rămâne dar alt cuvint spre dovadă, fără numai pentru că se află locuind pe acele locuri elinești (ale cărora și numirile s'au stins) și cu care locuri pot a se făli și felurimea dobito-celor ce se află acolo. Inșă și acēstă pohvală a lor că s'or fi trăgând dintr'acel vechi elinl nu le face nici o cinste, ci mai virtos necinste și hulă, dovedindu-se pă sine-și, că sunt fiil celor ce au ucis pe învățatori și luminatori lor, precum și jidovii se cunosc și de Sfinta Scriptură se mărturisesc de fiil celor ce au ucis pre prooroci și pre toți cel trimeși la dinși.

N'au contenit grecii a se sili în tot chipul, să pōtă dovedi în lume că este ném mare, locuit în Europa cu trageră din eliniil cel vechi, ca cu acēsta dōr vor putea, să dobândescă și ei dreptățile ce au alte némuri, dar cunoscūră silința lor zadarnică și înțeleseră că Europa într'aalt chip judecă pentru dtnșiil, că adică și de au fost ei o ini-ōră ném., dar cădenl robi supt biruitoarele arme ale otomaniceștil impērațil, de sunt aprōpe de patru vécuri, au încetat încă de atunci a mai fi și a se mai numi ném și că în locul lor se cunosc Turcii de ném locuit în Europa, arătându-se în tōte geografiile de Europa, Turchia, iar nu Grechia. În protriva némului Românilor și al Moldovenilor și dă se vede sub stăpânirea Perței otomaniceștil, dar acēstă stăpânire este cerută și prin mită de însuși ei, numai cu chip de protecție, tocmită și aședată prin contracturi, de aceia și au oblauduirea prin căpiteniele lor, prin pravili și obiceiuri ale pământului lor și ale pronomiil după cum se ved., care de a se păzi apururea nebântuite mai au și altă protecție improtriva nestatorniciei turcești ca să se pōtă ținea legăturile contracturilor în ființa lor. Acēstă drēptă judecată a Europei mai cu prisos au învăpăiat pisma gre-

cilor asupra acestor pămînturi Moldavia și Valahia, carii după ce cu fireștile lor intrigî răbiseră mai înainte la duhurile turcești și-î înșelaseră a-î socoti de credincioși, au hrăpit pâinea din mâinile pămîntenilor moldoveni și români orînduindu-se ei căpeteniî într'aceste două țeri, apoi după ce au supt cu mare lăcomie și cu vrăjmășie tot laptele pân la sînge, au cutezat nelegiuîții să lucreze două răsvrătiri mari împotriva tuturor sfințelor dreptăți și celor dumnezeiești și ale nămurilor, să facă adecă mai întîi o obștăscă a lor apostasie împotriva puterei turcești, ca să o surpe să o desrădăcineze și să lea ei împărăția, iar cînd acesta nu o vor putea sevîrși, atunci să lucreze pe cea de a doua să stăpînescă adică ei desevrșit Moldavia și Valahia, stingînd nămul pămîntenilor și numind aceste două eparhii noua Grechie.—Pisma și rēutatatea l-au îndemnat de făcură tălhăresca lor pornire mai întîi între aceste două pămînturi, de le despuțară de totă starea și le stinseră, închipuiră Maratona și Termopilas, dēlurile cu viile, trimiseră proclamații în totă Romelia, unde dicea că le trāmbițeză trāmbița elefteriei nămului și acea trāmbiță în loc de elefterie le trāmbiță peirea, fiind-că cu acea trāmbițare deșteptară puterea otomanicēscă ca să la sabia în mână spre apărare și spre sdrobirea lor. De prisos este a ne întinde cu povestirea mai înainte, pentru că orî cîte vom grāi le grāim la urechile celor ce le știū tōte, pōte și mai bine de cāt noi și le sunt și în ziua de astă-zi înaintea vederii, încă și totă Europa vādēndu-le, stă la mirare ce trebuință urmēză ca să ne întōrcem cu cuvîntul iarăși la nămul românesc și să le arătăm mijlocul cel folositor pentru întremarea lor; și să-î deșteptăm ca să cunōscă că ființa lor nu este încă perdută ci îndată se va incipituroga cānd vor hotărî ca prin *înfrățita unire*, să se depărteze de nămul cel strein și să-și deștepte duhurile cu luminile invēțăturilor.

PARTEA II-a

Acest nămul al romānilor măcar că în trecutele vēcūri se afla dăcēnd subpt nesimțire și nedomerire după duhul cel de atunci, măcar că era ținut cu strinsa legătură a unui lanț de ani îndelungați subpt tirania a două deopotrivă si-

luitore n muri  i gema cu amar  i g rbovit des vir it în c t nu putea să răsufle, să se mi te  i să vadă mai departe, măcar că subpt o a a vrednică de jale impilare afl ndu-se a  socotit cei streini de limbă (iar nu de dogmă.....) că n mul rom nilor este n m slab, d   rat, neputernic  i nesim itor, măcar că pu inatatea rom nilor vedea că cu laptele amundorora t rilor maicei lor, i se sugea  i singele, dar însă fire te,  re cum a tepta răsăritul unui s re, carele cu strălucirea razelor sale a  luminat n murile cele din vecin tate  i pre l cuiori  lumei cei nouă  i sim ea că va veni degrab un minunt al de tept rei întru care trebuia să scuture de pre ochii săi somnul care-l cuprinsese. N mul rom nilor nu este lipsit de Duh!... nu este un n m jindu  de iste ime! Nu este n m ne simțitor!, ci pentru că din vreme în vreme s'a  smerit sub răcnetul leului  i a  ajuns în cele după urmă a fi jertfa altarului celor ce supt chipul comp timirei a  dat în sfirșit de fața nesa ul lor. drept acela rom ni se hulesc. Gre a te n mul cel de lipitoare a grecilor de va mai socoti că rom ni s'a  zidit de o Pronie deosebită ca să fie organele tru ii lor, jungherile lăcomiei lor,  i gre a te a a de mult în c t sunt nevrednici vieței lor. Un n m carele cum  ic gema subpt greutatea lan ului grecesc  i subpt umbra fierului celui ce pe t t   iua se vopse te în ro u cu singe omenesc, n m carele aeva vedea drept tile vecinilor s i întru întregimea lor, iar drept tile sale hr pite de către viclenii lingu itori).  re ar fi răbdat să stea g rbov p n -în sfirșit?  re nu ar fi cerut de la  n l time o prefacere?  i cer nd  re nu ar fi dob ndit? Pricina nu era al ta grea de a se s vir i; era trebuin  de *puțină unire*  i prefacerea cea spre folosul lor. era gata a se sfti. Ahea a  cugetat rom ni să *se unescă*, abla s'a  gătit spre o glăsuire  i iată fără z bava  i fără c t de puțin val a  desrobil t ra cea dr pt  a maicii lor din gura celor streini, cari   cu f t rnica lor lingu ire  i cu cea fără de milă sugere storc ndu-o, o uscaseră  i de pu inul singe ce mai rămăsese într'însa (că laptele lipsise) era hot r t spre cre terea fiilor lor!  ra acela  ic care din nenumera i ani sta strinsă întru  ncle tarea din ilor grece ti și măcar de s'a  slobozit în isvor de hrană în gura rom nilor (care am nădejde că vor  ti să o păstreze ca să nu cadă iar i subpt

robie) și de aŭ început a face lucrarea sa cea firăscă spre împiciorogarea romănescului trup, dar însă fiind-că (după Parimie) *unul este nici unul*, urma și era de mare trebuință a se desrobi și cea-l-altă, spre a se alcătui tolimea trupului romănesc, de a se arăta vrednic numelui ce pōrtă și de a se vedea pre sine, de sine-și aŭ aflat mijloc de care se cuvine a vorbi altă dată. ....

Acum Romăniil aŭ trebuință *de unire* mai mult de cât altă dată. Corabia cea putredă și despre tote părțile găurită a nēmului romănesc, astă-đi are trebuință de un corăbier iscusit, carele să știe a o purta după bătea vintului care astă-đi de pretutindinea suflă inponcișat și acēsta *este unirea*. Unirea știu că aŭ zidit stâlpi neclătiți și neunirea vedem că aŭ sevirșit atâtea derăpănări, câte sunt și reŭtățile ei.— *Unirea* este de mare lipsă la rana cea cangrenisată a trupului romănesc; *Unirea* se cuvine a fi doftorul seŭ, *unirea* lecuirea sa și prin *unire* va ajunge la cele mai dulci picături ale fericirei.—Hrănăscă-se trupul romănesc cu dulcele ospăț pe care i-l gătește *unirea*.—Ajungă-i desbinarea cea amară care saŭ fost inculbat într'însul prin intrarea lingușitorilor subpt streșinile lor. În scurt nēmul romănilor are trebuință prea mare de acēstă ființă spre care-l povățuește și firea cu însușirile sale și dogma cu întocmirile sale adică de *unire*.

Romănilor !!! Ajungē vē punerea de fil pe cariil pân'acum îi inculbați în locașul vostru și ei în loc de mulțămire v'aŭ făcut astă-đi de a-ți remas ticăloșe leșuri ale defălmarei lor, v'aŭ pustiit nimestiile, v'aŭ prădat bunurile și v'aŭ lăsat săraci și chiar de cele sfinte ale altarului vostru; Ajungē-vē! Știu că în orașul nostru cel frumos ați întocmit școlă lăudată, a-ți înzestrat-o cu zestrile filcelor malcel vōstre și nădejduiți să culegeți rōdele osândii vōstre.—Dar ōre într'aceia școlă se află vre-un liu de romăncă! ba! ci numai puil de vulpi și malacl de bivoli, cariil luminându-se s'aŭ îngâmfat, îndestulându-se s'aŭ turbat inbulbându-se, în cele după urmă aŭ rădicat arme în potriva malcel vōstre, în potriva vōstră și a fiilor vōstri; Iată punerea de fil de alt nēm! Tinerimea romănescă, adică cea din blagorodnici, 'și avea învățatori (ca să nu đic lingușitori) prin casele lor, iar cea din nēm mai prost scumpla hărtia tărgului scriind foite spre deprinderea buchilor la școlēle cele prăfuite ale limbii nōstre.

Românilor !!! Aveți frați din malca voastră, cari destoinici sunt a sluji în ocolul țerei încă și mai înainte de va fi trebuintă, nu-i mai dați la spate! nu-i lăsați în părăduire și rugină! Dați-le rînd, pre cari sunt vrednici dintr'înșil că-utați ca mai mult să sporască! pe cei cari sunt mai proști nu-i desnădăjduiți ci iscușiți-i ca să vi se facă vase de bună treabă! Punerea de fiî (firește privindu-se) cât de bună de ar fi, tot este mai greșoasă de cât răutatea fiilor celor ade-vărați; ați vădut-o în faptă; ați cunoscut-o în ființă și o veți simți și în vécul viitor pentru-că amărăciunea care ni s'aũ pricinuit de către punerea de fiî, atâta v'aũ amărit găttelejul, cu cât prea cu anevoe 'l veți îndulci și v'aũ pricinuit a-céstă colică care póte să vé lase mai bolnavi de cât sinteți. Dar nu cum-va vre-un român cu suflet mic va socoti că numai cu *unirea* póte să folosescă astă-dî de cât altă dată în orizontul țerei românești? Greșaste de va cugeta așa! *Unirea* trebuie să fie legată strîns pentru tot-d'auna, că fără de dînsa nu póte fi!

Fiți dar uniți într'o glăsuire și statornici întru tóte spre folosul Patriei, că voi sunteți Patria!

Unirea de toți se laudă, dar nu de toți se primește și în lucrare, ci numai că se cinstește cu buzele. Trupul omului alcătuit fiind de mădulări, se slujaște cu ele și se ajută la tóte trebuințele. Întâmplându-së a pătimi vre unul, fie macar cel mai mic deget, tot trupul pătimeste turburându-së și îndată cele-lalte mădulări alérgă spre ajutorul celui ce pătimeste și cu acésta së dovedește *câtă unire* aũ mădulările trupului între ele și cât de tare sunt legate a sluji unul altuia și a pătimi unul pentru altul. Așijderea și un nēm de ómeni sálășluitoři, tot într'un pămēnt së socotește ca un trup alcătuit de mădulări, cari de vor fi legate strâns cu sfânta legătură a *unirei*, a ajuta adică unul pă altul, a sluji unul altuia și a folosi unul pă altul, fiind toți un trup, un suflet, o cugetare și o glăsuire, póte atunci a se apăra de ori ce rea cugetare și năvălire streină, care cu ochiul cel pismaș pāndește a бага încă întru bóla cea politicescă. Istoriele ne arată câte nēmuri după vreme, întărite fiind cu acétă sfântă legătură s'aũ apărat de tótă bāntuirea streină și s'aũ înălțat la mare putere și slavă.

Nēmul nostru românesc, fiind un trup prea ticălos in-

tocmit adică de un cap strein și de mădulări foarte imponcișate se vîd de totă lumea la ce mare beznă a periclenei și de totă jalea, vrednică pustiire l'au aruncat létul «1821»; din pricină că nici capul au voit vre o dată binele mădulărilor, dar nici mădulările au voit acea sfântă legătură a se ajutara unul cu altul.

Inponcișarea mădulărilor este născută și crescută în masa fantasiilor, blagorodiei (erei românești, căci acești blagorodnici, (boeri, nobili) nesocotind că cea adevărată blagorodie 'și are ființa sa, nu în păreriile bunătăților trupești, ci întru îmbunătățirile cele sufletești, adică în frica lui Dumnezeu, în luminări de învățături, în petrecere de învățatură, de viață cinstită și neprihănită, în îndemnări, sfătuirii și povățuirii spre cele de folos, cătră aprópele seú patriot, în vrednicii de slujbe credincioșe, în dragoste curată și nefățarnică, cătră toți patrioții și în silință cu totă răvna cătră cele folositóre Patrii, care tóte acestea se câștigă, iar nu se pogórá de moștenire, nici se hărăzăște.

Dar ei nebăgându-le în samă acestea și mulțămindu-se, numai a dice că să trag după nașterea trupescă din cutare și din cutare, adică că au eșit din sălașul fantasiilor și zadarnicilor păreri ale strămoșilor, ș'au făcut de sine-și și privileguri prin cari se dea, să cunoscă ceilalți simpatrioții ai lor (ce nu se trag dintr'acele fantasii) ce va să dică blagorodie, adică că blagorodnic (nobil) este acela care pote să injure pe cel mai mic patriot, când va voi și el să nu se injure de nimeni; să necinstescă și să nu se necinstescă; să bată și să nu se bată; să siluescă și să nu se siluescă; să păgubescă și să nu se păgubescă; să defaime și să nu se defaime și cele-lalte asemenea.—Cu aceste urite și vrednice de totă hula fantasii, osebindu-se de sine-și blagorodnicii din trupul némului și făcendu-se o sistimă trufașă și cu totul slobodă de netăgăduitele datorii și legăturii ce să cuvinea să albă cu simpatrioții lor, au ațâțat totă scărba urictunea și nestinsa vrajbă a némului asupra lor, cu cât și ei s'au arătat mai cu asprime și cu multe chipuri de posomorâte silnicii și defaimări, cătră frații lor patrioți.—Fantasia blagorodieii cuprinđând cu totul slabele și neluminatele lor duhuri, l'au făcut să uite că sunt ómeni ca și ceilalți supuși, adică la tóte nenorocirile și stricaciunile

fîră omenești și că cei mulți sunt mai destoinici a se apăra de sălbătăcia celor mai puțin, ci împotriva socotind că toți ceilalți sunt patrioții neblagorodnici, sunt zidiți de o altă dumnezeire, numai pentru ca să fie organe mării lor, materie trufiei și desfătărilor lor, jucărie patimilor lor și jărtvă lacomiei lor, de acela și nici un chip de tiranică pornire, nici mijloc de sălbatică jăfuire n'au lăsat de a-l pune în lucrare cu deadinsul desfătându-se și îmbogățându-se cu sîngele simpatrioților.—Nu pôte nimeni să acopere acest mare și luminat adevăr, fiind că s'a dat de față în cunoștința și altor nēmuri mari și slăvite! Nu se pot ascunde lucrătorii, saracii nēmului românesc, fiind că se pot arăta și cu degetul. Osebindu-se blagorodnicii din trupul patrioților și călcând cu picerile pă frații lor, încă ei n'au rămas fericiți, pentru că interesele lacomiei rasvîrtindu-l și pă dênșii, au fost siliți a se alătura pă lêngă streinii stăpânitori, ce avêu deplină tiranică putere să facă ori ce vor voi și așa blagorodnicii țerei ajunsăse la altă ticăloșie necinstită căci la frații lor simpatrioți se arată ca niște Dumnezei, omorându-l și ponosuindu-l, iar, la streinii i stăpânitori cu o sôrte prôstă cucerie zmerenie și lingușire, în cât nu se deosebea din cele mai mici slugi, făcënd încă și acelora destule colachii în cât blagorodnicul cel sălbatic și mândru cătră simpatrioții lui, de multe ori se vedea smerindu-se la un Baș Ciohodar:

Streinii vrăjmași ai nēmului nostru și la vedere oblăduitori ai țerei, pândind cu neadormită privighere, tôte vremeile îndămănaate și vrând să se folosască din slabele duhuri ale blagorodnicilor au adunat mulțime, din cei mici pă căți au cunoscut iubitori de slavă deșară și amestecând printre dênșii și din streinii, l-au băgat între blagorodnici, înălțându-l în proti pendadă cu barbe ce este semnul cinstii și treptii cei mai mari și cu care se cunosc că sânt negreșit blagorodnici. Și după ce au înmulțit numărul blagorodnicilor și l-au cuprins pă toți în întunecatul sălaș al zadarnicilor fantasil, apoi cu sataniceștile duhuri din Fanar n'au conținit a ațâța rasvîrtiri între dênșii ca să se îndemneză însuși să se lupte, să se răsbolescă, să se pârască și să se sdrobescă între ei.—Le-au vëndut pânea lor pă bani adică mansupurile țerei și ei neșușitorindusă cu ele s'au.

imbogățit cu sârăcia și stingerea norodului și așa blagorodnicul după ce între dênșii nu aș nici o dată pacea și nu pot trăi fiind rasvârții, apoi aș căzut în cea desăvârșită uriciune a patrioților aducându-i la dăsnădăjduire. Acesta aș silit pã Teodor Vladimiresco cu laudată râvnă a Patriei sale, să strângă pã cei obidiți și năpăstuiți fil ai patriei și să cêră dreptățile obștii țerei. Nici cea dumnediască, nici cea firescă Pravilă nu pôte osândi pã un nem, căci 'și cere obșteștile dreptăți! Blagorodnicii sunt datori a fi apururea supuși la Pravile și dreptățile patriei; iar patrioții nu sunt datori a se aduce jărtva truției, lăcomiei și desfătărilor lor. Blagorodnicilor!!! Cunoșteți odată adevêrul că nu puteți fi blagorodnici, până nu veți fi mai întâi patrioți! Nu pot face blagorodnicii Patrie, ci Patria face pã blagorodnici!

Patrioții vê plătește ca să privegheați pentru dênșii, să grijiți pentru folosurile lor; să-I iubiți și să-I cinstiți ca pã niște frați, iar nu pentru ca să-I huliți. sa-I defălmați și să-I despueți.—Depărtațivê de duhurile streine și desnărăvindu-vê vê îndreptați ca să puteți trăi cu patrioții voștri, după cum și Dumneđeu voește, biserica și credința poruncește și firea ne învață. Priviți în oglinda anului «1821» și înțelegeți la ce prăpastie v'au adus streinii și câtă mare desghinare este între patrioți și între cei ce se numesc blagorodnici! Nu vê paraponisiți la acesta, pentru că inși-vê sunteți pricina, aducându-i la desnădăjduire! Cunoșteți blagorodia cea adevêrată, cea ce se urmêdă și în Evropa, iar nu cea după fantăsie, căci fantăsiile se răsipesc înainte adevêrului! Nu socotiți pã patrioții voștri de dobitoce, aș trecut vremea dobitocii. Acum fil patriei aș dobândit simțiri și de era a se mai zăbovi cu dobândirea, dar voi I-ați grăbit spre deșteptare și firea povățuește pã fie care simțitor, să se apere de cele vătămătore; de acela dar voi îndreptați ca nu cumva obida și dăsnădăjduirea nemului să nască alți Teodori!..

Patrioții să vê cunoască de blagorodnici, când veți fi *umii* cu dênșii; cinstindu-se, iubinduse și folosinduse de voi iar nu voi să vê arătați blagorodnici cu truții, defălmarii și nebăgării de sêmă catră el, căci în adevêr se știți că nu veți mai fi!..

Fraților patrioți români, parte bisericescăși parte mire-

nescă, cuvântul acum este pentru tot némul nostru dinpreună și cu blagorodnicii ce se vor îndrepta și se vor uni cu noi într'o cugetare și într'o glăsuire! Patimile ce am cercat să ne slujască nouă întru deșteptare! Am înțeles cu toții că dezghinările trupului némului nostru au dat vreme și putere vrăjmașilor streini ca să ne stingă cu totul. Veniți dar în numele Domnului să ne înviem némul și să ne întocmim patria, că încă nu ne este vremea trecută, nici nădăjdile perdute!...

Dumnezeul păcei și al unirei să fie în veci în mijlocul nostru și înaintea lui să întărim cu infricoșat jurământ îndreptarea patriei noastre printr'aceste ponturi.

A). Precum la suirea pă scară, cea din tări suire este departarea de la pământ, așa și îndreptarea noastră să-și aibă începerea din departarea cu totul de streini cu cari se nu mai avem de acum înainte nici un fel de înclinare nici aevea, nici prin talnă, precum și ei asemenea să fie cu totul depărtați în veci de noi și neîmpărtașiți de toate dreptățile némului nostru cele politicești, cele firești și ale pământului, și lepădați de toate adunările și sfaturile noastre, rămâind pentru dânsii a se hrăni în țără cu negustoria și meșteșugurile mâinilor ce vor fi de folos Patriei, supuși la pravilele și obiceiurile pământului, sau cu lucrarea pământului plătind dajdie la visteria țerei.

B). Blagorodnie să se numescă numai acela ce se arată cu mai multă dragoste și cinste după cuviință către simpatioții lui și cu mai multă slujbă către obșteștile folosuri ale patriei iar că se trage din cutare, sau din cutare sau că s'au suit la tréptă mare, nimic să nu ajute pă cel truș, silnic și cu mândrie către cellalți.

C). Să fie drumul deschis tuturor patrioților de ori ce tréptă sau stare va fi, ca fieș care cu învățatură, cu silință și cu vrednicia sa folosind obștea, să dobândescă de la Patrie cea după cuviință cinste și înălțare stărei lui, ca cu acest mijloc să se îndemneze toți fiii patriei a se sili spre sporire la învățaturi și slujbe vrednice, fiind incredințați că și vor lua răsplătirea osteneții lor, după cum se urmăze și la celelalte luminate némuri ale Europei, iar să nu fie trecuți cu vederea, depărtați și călcați cu picerile de blagordia ce au fost până acum.

D). Dregătoriele să se dea la pământeniți cei mai cin-tiți

și cu frica lui Dumnezeu, iubitor de dreptate și cu râvnă către folosurile obștești, cari se fie datorî a se arăta cu libov (iubire, dragoste) părintesc către supușii lor, și supușii lor iarăși să fie datorî a se arăta către ei cu căduță supunere, cinste și evlavie.

E). Totă silința să se pue pentru întemeierea școlilor țerei cu dascăli de tot felul de învățători, ca să se lumineze fil patriei.

F). Din toate județile țerei să se trimetă la scaunul stăpânirii câte doi deputați de obștea judeților, cari ca niște epitropi ai simpatrioților lor, să se aple față la toate sfaturile obștești dându-și și ei cuvântul și părerea pentru cele ce folosesc judeților lor.

G). Cu sfatul și primirea a tot nēmul românesc să se alcătuiască pravila a țerei, întemeiată în cele mai sus arătate șase ponturi și adaugită cu câte altele se vor mai chibzui folositoare țerei. Acea pravilă în vecl să se socotescă că este capul cel poruncitor în țara noastră și la acea să arăte desăvârșită supunere, tot nēmul românesc de totă starea fără osebite cum și cher puterea cea săvârșitoare adică stăpânirea, acela care milostivul Dumnezeu prin ajutorul preaputernicului protectorului nostru ne va așeza.—Iar călcătorul pravilii de ori ce stare și treptă vor fi să se pedepsască negreșit, făcend pără asupra-i tot nēmul românesc.

Acastă bună întocmire a patriei, veniți fraților să o întărim cu *unirea noastră* să-i zidim turn neclătit râvna noastră către folosurile obștești.—Cu toții să fim un suflet, o cugetare și o glăsuire pentru totă obștea; să ne fie legătura vecinică printr'acastă scrisore iscălită de toți cu jurământ, în numele prea sfintei și de viață făcătoarei Troițe, iar cel ce se va dovedi cugetând numai pentru al său în parte, folos depărtându-se de râvna folosurilor obștești; sau că cercă a se folosi cu vre o vătămăre a obștii, sau că vedind vre o vătămăre obștească cât de mică nu o va arăta de față și nu'și va uni glasul și strigarea lui cu ceilalți, unul ca acela socotindu-se între călcătorii de lege, să fie lepădat de numirea patriotului și neinpărtășit de folosințele ce se cuvine a dobândi un adevărat patriot și în osânda dumnezeștii judecăți după legătura jurământului său.

1

DISCIPLINA ARCANĂ

Urmare. Vești Biserica Orthodoxă Română No. 12, anul XXVI.

Pe la sfârșitul secolului al II toți apologeții creștini încep să păstreze cea mai mare tăcere în scrierile lor, asupra misterilor și mai cu seamă asupra misterului botezului și al cumenicătureri. Acesta se observă la Atenagora, la Minuciu Felix și la toți apologeții cari au urmat până mai târziu. Tăcerea lui era intenționată căci nu voeau să se expue din nou bajocurilor scriitorilor păgâni și nici nu găseau că se cade să răspundă la calomniile lor.

Rothe ¹⁾ susține că calomniile la cari erau expuse misterele creștine proveneau numai din cauza că disciplina arcană era stabilită și știută deja, însă, această părere a sa, a fost combătută de teologii însemnați din acel timp. Se poate admite, că disciplina arcană a provocat pe păgâni ca să reinolască cu mai multă putere calomniile lor contra creștinilor și că prin acesta apologeții se vedeau siliți ale răspunde, dar deja viața retrasă a creștinilor și modul ascuns în care ei executați serviciul divin, progresul pe care îl făcea creștinii, le procurase material îndestulător pentru ură și atac. Calomniile ce se adresați creștinilor datați de mai multă vreme, de cât voește Rothe a crede. Iustin le cunoște deja, după cum dovedește acesta Credner ²⁾, apoi mărturi-

¹⁾. De disciplina arcani.

²⁾. Allgemeine Lit. Zeitung.

sirile lui Plinius (*cibus promiscuus et innoxius*) și nu mai puțin cele expuse de Origen ¹⁾, care arată că toate aceste calomniile sunt opera Iudeilor, care au început să le lătescă, imediat ce creștinismul s'a înființat. Tertulian ²⁾ crede că acestea datéză de pe vremea imperatorului Tiberiu.

Iustin Martirul, descriind misterile, face prin acesta o excepție de la regula generală, însă e acusat atât de Origen, cât și de Tertulian.

Teologul Credner caută să explice acesta în modul următor. El dice: apologeții de mai târziu numai aveau nici un motiv ca să descrie în mod detaliat unele acțiuni bisericești, pentru că deja combătuseră punct cu punct toate impulațiunile ce se făceau creștinilor. La această aserțiune a lui îl răspunde Harnack ³⁾, arătând că dacă apologeții n'ar fi avut de cât numai acest motiv de a păstra tăcerea, atunci admiterea unei discipline arcană în sensul strâns al cuvântului n'ar fi mai avut nici o rațiune. Dacă însă nu este așa și dacă această disciplină obliga cu atât mai mult pe creștinii la o tăcere absolută, după cum mărturisește Tertulian, Origen și Constitt. App., atunci și din acest punct de vedere explicația dată de Credner este neindestulătoare și nue istorică. El trebuia să se servescă de o astfel de argumentare, pentru că nu recunoște caracterul specific al disciplinei arcană și o identifică cu un cult secret, iar începutul ei îl fixează la sfârșitul secolului apostolic.

Existența unui cult mistagogic se probează până la evidență din scrierile lui Tertulian, Clemente, Origen, cum și din cele dintâi șase cărți ale Constitt. App., acesta o dovedește Rothe în deajuns. Nu mai puțin se poate vedea și din cuvintele întrebunțate de scriitorii cei vechi, care, mai toate, sunt împrumutate de la misteriiile păgâne ⁴⁾, cum și

1). Origen c. Celsus VI.

2). Apolog VII; ad Nation. I, 7.

3). Harnack, Der Christliche Gemeindegottesdienst.

4). Ἀμύητος, σμύβστης, μυστικὴ λατρεία, τελεστὴ etc.

din separarea membrilor societății creștine în esoterici și exoterici, credincioși și catecumeni. Potrivit acestei împărțiri și serviciul divin se despărțea în două părți, având de basă cu deosebire misterul cuminicăturii și al botezului. În predica ce se ținea catecumenilor se păstra, față de dinșii, cel mai mare secret cu privire la cele două sacramente arătate, cum și la simbolul creștinței și Tatăl nostru; la acestea din urmă, numai până în momentul primirei botezului. Nu numai Chrisostom în predicile sale ținute în biserică, dar chiar cu mult mai înainte Origen întrebuinta expresiunea: ἴσασιν οἱ μεμνημένοι și tot același lucru veneau să arate și latinii, între cari și Augustin, sub cuvintele «norunt fideles» sau alt-fel de alusiuni. Când însă se termina predica la care puteau să asiste atât păgânii cât și catecumenii și începea așa numita missa fidelium, atunci erau înlăturați toți acei ce nu erau încă botezați și prin urmare nu puteau să asiste la această parte a serviciului divin. Momentul se făcea cunoscut prin strigătul Diaconilor: Μὴ τις τῶν κατηχομένων, μὴ τις τῶν ἀκρωμένων, μὴ τις τῶν ἀπίστων, μὴ τις τῶν ετερόδοξων ¹⁾.

Afară de acesta scriitorii catolici mai arată că nu numai misterul botezului și al cuminicăturii era ținut ascuns față de cei nebotezați, dar și dogma despre trinitate. În această privință ei se reazimă pe omiliile lui Maxim de Turin, pe scrierile Clementine, pe scrierile lui Areopagita etc. După aceștia, dogma trinității nu era explicată noilor veniți de cât după primirea botezului și se proceda cu așa mare rezervă, în cât nici chiar numele de Sf. Treime nu se pronunța, ci era ocolit prin expresiuni ca «τρεμακαρία τις ἐπονομασία». Origen și Ciril din Alexandria, cu toate că învăța pe catecumenii dogma trinității, însă le cerea să păstreze cel mai mare secret față de păgânii. E drept însă că apologeții discutau pe față în scrierile lor această dogmă, căci nu vedeau nici un pericol din partea păgânilor.

¹⁾. Constitt. App. 8. 12.

Faptele istorice din viața Mântuitorului formați obiectul principal al predicilor misionare, însă cestiunile proprii christologice acestea erau ținute în ascuns; despre acesta mărturisește Ilariu din Pictaviu și Constituțiunile Apostolice. În luptele christologice nu se mai ținea socotélă de acesta și pentru acest motiv imperatorul Marcian, în anul 452, se simți nevoit să dea două decrete, prin care interzise de a se mai vorbi în public și de a se mai face cunoscut păgânilor și ludeilor secretele christologice «*ὄκρυπτὰ*». În strânsă legătură cu acesta era și învățătura despre chemarea și alegerea conducătorilor Bisericei. Învățătura despre păcatul original, pare că nu era ținută în mod așa secret.

Învierea morților și recompensa eternă erau făcute cunoscut tuturor și folosite ca un mijloc pentru a atrage pe păgânii la creștinism; celelalte învățături eschatologice erau ținute în secret, așa: judecata cea din urmă, învățătura despre eternitate și pedepsele Iadului, despre intervenirea sfinților etc ¹⁾. Aceste învățături Origen le socotește între «*occulta dei*». În omiliile sale, cari erau ascultate și de păgânii, când vorbea despre aceste cestiuni se întrepucea, spunând că ele sunt cunoscute numai de cei botezați. În scrierile sale, ca de exemplu în comentariul asupra epistolei către Romani, când trebuia să vorbească despre ceva de acest fel, el dice numai că acestea sunt învățături secrete, cari nu trebuie să fie încredințate cărților ²⁾.

Cât privește misterul botezului și al cumenicăturerii și despre acestea spun scriitorii catolici că numai felul cum se oficiau se ținea în secret, nu numai partea liturgică. dar și învățătura despre aceste două sacramente forma obiectul disciplinei arcanе. Ei lau în ajutor pe Augustin și scrierile lui Dionisiu Areopagita, cari spun că esplicarea însemnătăței și a substanței acestor două mistere trebuia să rămăе necu-

1). Origenes o. Cels; în ep. Rom. și înalte scrieri ale sale.

2). Origenes in Rom., *occulta dei nec chartulae committenda mysteria*

noscută pentru toți cei ce nu erau creștin. Se mai reazimă și pe Origen, care vorbind despre cuvintele: «Acesta este carnea mea și sîngele meu» dice: «Cel care este introdus în misterul, cunoște carnea și sîngele Cuvîntului lui Dumnezeu. De aceea nu trebuie să ne oprim mai mult la ceva ce este cunoscut celor știitori și nici pôte să se facă cunoscut celor necunoscători¹⁾».

Hirotonia, sau chemarea Sf. Spirit asupra celor aleși, pare că și acesta se efectua în ascuns, căci conciliul din Laodicea dispusese în mod sever, ca acesta să fie ținută în mod secret chiar față de catecumeni. Același lucru îl constată și Chrisostom. Ceea ce am spus de hirotonie, se pôte dice și de penitență. Augustin, vorbind despre penitență se exprimă ast-fel: Dacă «sacerdotes» au dreptul de a erta păcatele fie la botez, fie la penitență, aici nu se pôte face nici o deosebire, deci și misterul penitenței era ținut în ascuns.

Simbolul credinței face parte din disciplina arcană nu din cauza conținutului său, căci aici se cuprind învățături despre creațiune, despre viața lui Iisus, înviere și viața eternă, care formați obiectul predicilor misionare. Simbolul era ținut secret în ce privește forma sa, pentru ca să se pôte deosebi ortodoxii de eretici. În instrucțiunea ce se da catecumenilor li se comunicați multe părți din învățăturile conținute în Simbol, fără să li se facă cunoscut în forma sa întregă. Simbolul în întregul lui și în forma stabilită, li învățau catecumenii numai în momentul când începeau să primescă învățături asupra botezului și li se porunca în mod strict să nu comunice nimănui ceea ce au învățat. Învățătura li se da în mod oral și ei o repetați de mai multe ori până o învățau îndeajuns și fără nici o greșală sau schimbare de cuvinte. Nu era permis ca să-l scrie, pentru ușu-

¹⁾ Origenes in Levit. 9, 10.

rința de a-l ține mai repede, pentru ca nici unul din cei nepoștiți să nu poată ajunge în stăpânirea textului. Nimeni nu era primit la botez, dacă nu știa exact Simbolul și pentru acesta era examinat mai dinainte și de mai multe ori.

Nu numai partea dogmatică era ținută în secret, dar și partea liturgică, felul în care se îndeplineau sacramentele și aici catolicii cad de acord cu protestanții. Se spune, că atunci când sf. Lucian celebră în închisoare sf. Taine, creștinii, cari erau închiși împreună cu dînsul, se adunară în așa mod împrejurul lui, ca ast-fel cei-l-alți, cari erau prezenți, dar încă nebotezați, să nu vadă modul cum se efectua. Se găsesc exemple îndeajuns, cari probează că și aceste forme exterioare, cari însoțeau serviciul divin și sacramentele, erau cât se poate de mult ferite de ochii celor ce încă nu erau demni de a le vedea și cunoște. Multe din aceste forme sunt tot așa de vechi ca și Biserica și datează chiar din secolul apostolic, de aceea au fost păstrate cu cea mai mare sfințenie. Era absolut interzis de a se scrie modul în care se efectuau sacramentele sau serviciul divin, sau acțiunea dumnezeiască pe care acestea o producea asupra drept credincioșilor. Ciril din Alexandria, în una din catichesele sale, făgăduiește catecumenilor că le va explica în întregul lor însemnătatea fie-cărei ceremonii premergătoare botezului și le va arăta ținuta și ordinea cum trebuie să meargă după botez la altar și să primască sf. Cuminicătură. După botez el le explică pregătirea morală internă și starea sufletească în care trebuie să se afle cel ce căuta să cunoască cele-l-alte mistere. Însemnătatea misterilor o arată Crisostom destul de lămurit, când el dice : «Se chemă misteriu pentru motivul că noi nu cugetăm numai la aceea ce cade sub ochii noștri, ci pentru că noi, în acel moment, cugetăm cu totul la alt-ceva, de cât vedem. Pentru acest motiv se desobește un credincios de un necredincios. Dic eu botez, acela cugetă, propriu dis. numai la apă. Eu însă nu cuget

numai la aceea ce se vede, ci la curăţenia sufletului prin Spirit. Acela crede că numai corpul meu va fi spălat, eu însă cred că şi sufletul se curăţeşte şi se sfinţeşte. Este tocmai ca şi cum doi oameni ar avea o carte înaintea lor. Acel care nu poate să citească, vede numai semne curioase, din care el nu înţelege nimic. Aceluia însă care a învăţat să citească, acele semne îi vorbesc clar şi lămurit. Tot aşa şi cu privirea la sacramente: «Necredincioşii aud şi li se pare că n'au audiat; credincioşii însă, cari au căpătat cunoştinţă prin sf. Spirit, văd însemnătatea celor ce stau aici ascunse». In acest mod vorbeşte Chrisostom şi apröpe tot aşa şi Augustin. El se adresază către catecumeni spunându-le: «Voi chiar acum aţi audiat că Christos ne'a dat carnea şi sîngele său spre folosinţă. Voi nu aţi înţeles toate. Voi însă cari sunteţi botezaţi şi credincioşi o ştiţi această, însă acei cari sunt încă catecumeni sau auditori, pot să audă, pot însă să şi priceapă? Poate că s'a gândit vre unul atunci când s'a citit evangelia şi s'a întreat: «Ce va fi această, că el şice: Carnea mea este o mîncare?» De unde însă imposibilitatea de a pricepe aceste cuvinte? Stă închis! Tu nu ai nevoie de cât să voeşti şi ţi se va deschide. Vino, fă mărturisirea de credinţă şi această întrebare va fi deslegată! Credincioşii pricep deja această sentinţă a Mântuitorului. Tu însă eşti catecumen sau auditor şi de aceea eşti surd». Tot in acest mod vorbesc şi cei-l-alti părinţi bisericeşti.

M. P.

SCURTĂ PRIVRE

ASUPRA

CERCETĂRILOR ȘCIINȚEI FILOSOFICE ȘI POSITIVE,

Din Secolul XVII, XVIII și XIX, în domeniul supra-natural.

(Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul XXVI, No. 12).

IV.

Obiectul filosofiei este căutarea adevărului, și aproape toate greșelile care sunt în lume și cu deosebire cele mai periculoase și-au luat naștere din această deșartă cercetare. Cicerone, în scrierea sa «*De divinatione*» remarcă acest fapt: «*Nihil tam absurdum dici potest, quod non dicatur ab aliquo philosophorum*», tradus liber ar fi: «Nu există vre-o absurditate care să nu fi fost spusă de vre un filosof oare-care».

În adevăr, ultimul rezultat, la care au ajuns filosofi, a fost îndoiala. Sistemele, după care s'au condus în cercetarea adevărului, au fost multe, toate, însă, se reduc numai la trei mai principale.

Omul are trei mijloce de a cunoaște: simțurile, sentimentul și raționamentul. La aceste trei mijloce corespund trei sisteme de filosofie. Unii au pus principiul certitudinii în simțuri sau sensuri: este sistemul

lui Locke, Condillac, Helvétius, Cabanis—sistemul *materialist*. Resultatul a fost scepticismul și partisanii lor au finit prin a se îndoii de existența materiei chiar.

Alți filosofi au căutat baza certitudinii în impresiunile interne. Dar sentimentele noastre ne având raport necesar de cât cu noi înșine, acești filosofi au fost forțați a ajunge ca să se îndoiască de realitatea obiectelor exterioare. Sistemul acestora este *idealismul*, început de Kant și modificat de discipolii săi. Ca și cei precedenți, ei ajung la un scepticism pur.

Al treilea sistem este *dogmatismul*, sau sistemul acelora cari fondéză certitudinea pe raționament. Inventat de Descartes, și adoptat de școala ce se întemează pe principiile sale, strigând sus și tare că a găsit piatra filosofală sau că a tăiat nodul gordian, acest sistem a fost combătut, și cu drept cuvânt de spirite forte alese. De ore-ce în aparență ar presenta ore-cari semne de adevăr, vom arăta că în fond și acest sistem nu e mai puțin periculos și mai puțin sceptic că cele două dintâi, cari nu mai au nevoie de combatere, de ore-ce aderenții lor le-au părăsit de mult.

Descartes.

«Se filosofa de trei mii de ani asupra diferitelor principii, și se ridică într'un colț de pământ un om, care schimbă întréga filosofie de până aci, și care pretinde să dovedescă că toți aceia, cari au fost înainte de el, nu au înțeles principiile naturei. Și în adevăr întru cât-va s'a ținut de promisiune, de ore-ce aduce lumină nouă asupra lucrurilor naturale, pe care lumină toți cei-l-alți dinaintea lui n'au fost în stare să le dea. Cu toate acestea el lasă în principiile, pe cari caută a le stabili, multe obscurități pentru spiritul omenesc. Aceea-ce ne spune el, de exemplu,

despre spațiu și despre natura materiei întâmpină multe dificultăți și îmi pare că în argumentarea lui stă mai multă pasiune de cât adevăr. Ce exemplu mai mare putem avea de slăbiciunea naturii omenesci?»¹⁾).

Înainte de a examina principiile sale și metoda sa, trebuie amintit că un sistem de filosofie nu este de cât căutarea mijloacelor prin care noi putem ajunge la cunoștința unui adevăr óre-care, dar care adevăr să fie sigur; căci dacă n'ar exista adevăruri sigure, sau dacă nu s'ar ști caracterile după care putem cunoște aceste adevăruri, n'ar mai fi trebuința de filosofie și de rațiunea omenescă. Nu s'ar mai putea nega nimic, nici afirma ceva—tóte spiritile ar înota într'o îndoială eternă, bășbâind prin întuneric.

Prima chestiune, ce trebuie pusă ori-cărui filosof, este întrebarea următoare: În ce constă fundamentul certitudinii? Descartes singur își pune această întrebare, și în cercetărilor sale găsește că nici un filosof până la dînsul n'a răspuns la chestiune într'un mod satisfăcător. Vom cita cuvintele sale proprii:

«Ceî dintâiu și ceî mai principalî filosofi, de la cari noi posedăm scrieri, sunt Platon și Aristot, între cari nu este altă diferență, de cât că cel dintâiu, urmând drumul tras de dascălul său Socrate, a mărturisit cu multă inocență că el n'a dovedit nimic sigur, și este mulțămît să scrie lucrurile cari i-se par mai aprópe de adevăr; pe când Aristot, lipsit de francheta celui dintâiu, al cărui școlar fusese timp de două-șeci de ani, și pe ale cărui principii le adoptase și le profesa pe d'antregul, n'a făcut alt-ceva de cât le-a schimbat forma, și în loc de a le da ca îndoioșe, după cum făcuse profesorul său, el le dă adevărate și sigure»²⁾).

¹⁾ Niicole, *Traité de la faiblesse de l'homme*, XXXIV.

²⁾ *Les Principes de la philosophie*, par René Descartes 1698.

După Descartes prin urmare ómenii, mai înainte de dînsul, n'aú avut mijlocul de a ajunge la cunoștința adevărului. Dar și drumul, pe care el însuși cêrcă a afla adevêrul, nu e de loc solid. El mărturisește că în tinerețile sale a primit multe teorii false, pe cari le-a luat ca adevêrate. Dar de la o vreme, de când a dovedit acêsta, s'a decis ca să lepede tóte teoriile de mai înainte și să se desbrace de orî-ce opiniune care nu era a lui proprie. In urmă începe căutarea adevărului în spiritul sêu propriu, înlăturând tóte credințele care se basaú pe autoritatea altora și nu dá nimic ca sigur de cât aceea-ce el crede că este complect demonstrat de rațiunea sa. Cu tóte astea el are încã credința că i-e imposibil de a afla adevêrul, și deci tot mai bine este de a se îndoii mai întâiú. Iată așa dar acest mare spirit constrâns de a se afunda într'o îndoială universală. Cu cât se forțeză de a scăpa de ea, cu atât se afundă mai mult în acest abis. Acest spirit, unul din cele mai mari cari aú apărut în lume, întreprinde cercetarea adevărului prin propriile sale forțe, și ajunge ca să nu pótă proba nici chîar dacã el existã. Și cu tóte că el nu negã, nu afirmã, saú nu deschide măcar gura fãrã a sta în cea mai vêditã contradicțiune cu principiile sale, totuși entusiaștii vor forma școlã și principiile pe cari Descartes le-ar fi negat de atâtea orî, dacã ar fi mai trăit, vor dura mult în viitor și lumii 'i-va plăcea să se înșele, după cerințele modei.

Malebranche.

Descartes, întreprîndend o luptă contra întregului trecut filosofic, reuși să provóce o mișcare generală în spiritele timpului. Aceștia căutară să deschidă drumuri nouă, și este de remarcat că nici un om cu adevêrat superior n'a adoptat pe d'antregul ideile pe

carî autorul «*Meditațiilor*» a căutat să le substitue ideilor lui Aristot. Ei înțeleseră că sistemul lăsa în rațiune un haos, și în zadar se sforțară a-i da o nouă viață, fiind-că, plecând întotd'auna de la acelaș principiu ca și Descartes: considerând pe om isolat de ori-ce supra-natural, ei nu putură, cu toate sforțările lor, să găsească un fundament solid certitudiniei.

Cel mai ilustru din discipolii săi, Malebranche, cu cercetările sale dete peste un adevăr foarte important, că adică inteligența umană nu este și nu pôte să fie de cât o părțică din inteligența divină; că Dumnezeu singur este adevărata sa lumină și că, separată de Creatorul, această inteligență omenescă se perde în întunericul cel veșnic.

Dacă el ar fi cugetat la mijlocul prin care Dumnezeu luminează spiritul nostru și se comunică însuși nouă, prin care noi înșine ne transmitem lumina pe care o primim de la El, de sigur că atunci, în loc de a face un sistem nou cum s'a silit, ar fi intrat în adevărata filosofie, care nu e de cât Religiunea, de ore-ce ea ne învață că «*Cuvîntul este adevărata lumină care luminează pe fie-care om, venind în această lume*»¹⁾. Acest singur cuvînt al Sf. Scripturî ar fi de ajuns să explice totul în această privință; dar el nu s'ar aplica de cât omului pe care l-a făcut Dumnezeu, omul natural, omul social, și Malebranche nu are în vedere, urmând pe Descartes, de cât un om inventat de dînsul, un om contra naturei, adică cu totul isolat. Acest fapt l-a împeditat de a înțelege totă întinderea și profunđimea cuvintelor Sf. Scripturî, pe cari le citarăm. El nu vedu de cât jumătate din ceea-ce trebuia să vadă. Recunoscă că omul nu e nimic de cât în legăturile sau raporturile sale cu di-

¹⁾ Ioan I, 9.

vinitatea, dar perdu din vedere că omul are raporturi necesare și cu semenii săi. Urmând acest drum el se izolază tot mai mult și termină prin imposibilitatea de a găsi certitudinii o basă puternică. Calea sa principală și convingerea proprie era că ori-ce inteligență particulară trebuie să se atașeze către inteligența divină pentru a afla adevărul, dar în acelaș timp pentru a ajunge la cunoștința lui Dumnezeu trebuie să plece de la niște principii de a căror siguranță să fie pe deplin convins.

Prin urmare, pentru a ajunge la general el vrea să plece sau să ia ca autoritate ceva particular, ceea-ce, în cazul de față, e paradoxă. Malebranche, ca și Descartes, mărturisește că este imposibil de a eși din îndoială, mai înainte de a avea siguranța că Dumnezeu există, dar în acelaș timp el nu se poate asigura de existența lui Dumnezeu de cât plecând de la niște principii sigure, despre a căror existență și posibilitate n'are altă probă de cât părerea sa personală.

În adevăr este foarte important și chiar instructiv pentru noi, când vedem că un filosof de forța lui Malebranche cercă a instrui pe oameni cum se cercezeze adevărul cu propria lor rațiune, și care după grele efortări și nenumărate raționamente, sleit de muncă și părăsit de speranțe, spune în fine: *«Mărturisesc că-mi este imposibil a vedea în mine însumi, nici prin mine însumi, esența vre-unui lucru, nici existența sa; mărturisesc că nu știu ceea-ce sunt, nici dacă sunt; mai adaog încă că n'aș putea ști acest lucru de cât dacă aș avea siguranța că Dumnezeu există, care nu poate și nici nu voește să mă înșele; mărturisesc că pentru a cunoște cu certitudine existența lui Dumnezeu, trebuie ca mai înainte să am sigure mai multe lucruri, cari 'mi-sunt necesare pen-*

tru a proba această existență, și recunosc că aceste lucruri ar fi îndoișoare dacă nu există Dumnezeu. Iată filosofia mea. iată unde m'a condus rațiunea singură. și unde mă lasă! »¹⁾.

În adevăr, Malebranche ca filosof nu putea să meargă mai departe, fiind-că n'ar fi putut eși din acest abis de cât prin credință. Observăm, însă, un fapt caracteristic: oamenii cu spiritul mai înalt, mai puternic și mai pătrunzător sunt aceia cari au fost mai uimiți și mai înspăimântați de slăbiciunea rațiunii umane, precum și de pericolul de a supune adevărul judecăței lor. Din contră oamenii condamnați de natură a rămâne incapabili pentru totă viața lor, spiritile marginite și întunecate pun o încredere peste măsură în rațiune și mai ales în rațiunea lor. Nici odată nu s'a silit să declare mai cu grabă că pricepe un lucru, de cât acela care n'a priceput și n'a vedut în viața lui ceva în mod clar. Așa a fost în totdeauna, așa este și multă speranță nu avem că va fi alt-fel în viitor. Acesta este un defect general, datorit imperfecțiunii naturei omenesci și nedeșlipit și crescut mai ales la persoanele stăpânite de orgoliu și egoism.

Leibnitz

Pe când Malebranche propaga în Franța ideile sale câte odată atât de profunde și adevărate asupra metafisicei, un alt filosof tot așa de important și ilustru punea în urmăire lumea savantă din Germania prin puterea sa de judecată și prin profunzimea ideilor sale. Trebuie privit ca un îndemn general și ca o sfortare unanimă în totă Europa din partea spiritelor alese, pentru a afla limita până unde se pot întinde marginile rațiunii omenesci și pentru a găsi calea

¹⁾ Recherche de la vérité t. II, libr. III, ch. II, p. 22—29.

dréptă ce duce la adevăr. Dacă succesele nu corespund tot'dauna dorințelor lor, cauza trebuie căutată tocmai în slăbiciunea naturei omenesci. Și în adevăr, în toate aceste cercetări pare că vedî mîna celui a tot puternic care cu cât vede mîndria omenescă înalțându-se, cu atât le înjosește și le ridiculiseza investigațiunile. Și un fapt e de observat: tot ceea-ce e bun și adevărat în filosofie se găsește deja ca dogmă în Religiune, sau este vre-o consecință trasă din aceste dogme. Indată ce filosoful ese din doctrina religioasă și caută a-și lua independență, îndată și deșertul se presintă înainte-i, oferindu-i rătăcirî de tot felul.

«Ordinea naturală, dice sf. Augustin, cere ca orî de câte orî voim să învățăm ceva, autoritatea să precedă rațiunea» ¹⁾. Filosofia, din contră, voiește să începă prin rațiune, și iată pentru ce dînsa nu ne pôte învăța alt-ceva de cât să ne certăm și să ne indoim.

Am vedut în ce abis au cădut Descartes și Malebranche urmînd acéști cale, și s'au vedut forțați să declare ca, sprijinindu-se pe principiile lor, nu pot fi siguri de nimic, nici chiar de existența lor. Nu trebuie să ne mirăm dacă mai târziu vom vedea pe însuși filosofi combătînd sistemul lui Descartes. In-suși Leibnitz nu numai că nu are vre-o opinie favorabilă de acest sistem, dar chiar il atacă, privindu-l ca foarte periculos ²⁾. După Leibnitz orî-ce realitate trebuie să se sprijine pe un lucru care cu adevărat există, pe Dumneđu, în care subsistă realitatea adevărurilor eterne; așa dar dacă Dumneđu nu există, nici o realitate nu pôte subsista, pentru a putea fi

¹⁾ Naturae ordo sic se habet ut cum aliquid discoimus, rationem praecedat auctoritas. De morib. Eccl. cap. II.

²⁾ Remarques Critiques.

sigurî de o realitate ôre-care, sau pentru a putea afirma cu siguranță că ceva este, trebuie ca mai înainte să fim sigurî de existența lui Dumnezeu. Fără Dumnezeu, mai dice Leibnitz, nu numai că n'ar exista nimic, dar nimic n'ar fi posibil; așa dar, pentru a ști cu certitudine că un lucru este posibil și cu atât mai mult că un lucru există în mod real, este necesar ca mai înainte să fim siguri că Dumnezeu există.

Dar dacă certitudinea orî-cărui adevăr depinde de certitudinea existenței lui Dumnezeu, cum se va demonstra că Dumnezeu există? Căci orî de la ce principiu se va pleca, acel principiu trebuie să fie îndoios, și dacă principiul va fi îndoios, de sigur că și consecințele nu vor fi mai puțin îndoioase; prin urmare nici odată existența lui Dumnezeu nu se va putea proba și deci nici odată nu se va putea eși din îndoială. Iată unde ajungem, când în loc de a sprijini rațiunea umană pe credință, o basăm numai pe raționament sau pe ea însăși.

Am mai putea adăoga pe Bacon, pentru a vedea și părerile Englezilor; pe Pascal care în «Cugetările» sale ne spune *că ați bate joc de filosofie este a face adevărată filosofie*¹⁾; pe Bossuet, deși, după cât știu, n'a tratat nici odată certitudinea în mod explicit; pe Nicole și Euler de ale căror tratate m'am servit; dar și cu aceste adaose n'am putea ajunge de cât tot la ceea-ce ne spune Augustin, că adică: *«Naturae ordo, sic se habet ut cum aliquid discimus, rationem praecedat auctoritas»*.

Rămâne stabilit prin urmare că pe tărîmul supra-natural, orî de câte orî rațiunea omenescă a voit să caute adevărul independent de religie, de asentimentul

¹⁾ Pansées de Pascal t. I, art X, p. 274.

general, tot de atâtea ori a căzut în rătăcire, și rezultatul final a fost susținerea cu încăpățănare a unui neadevăr pentru spiritele mărginite, ori rămânerea în îndoială pentru totd'auna în multe cazuri, sau revenirea la ideile religioase pentru spiritele alese și profunde.

V.

Să cercăm acum a vedea și rezultatele științei pozitive. Pentru acesta, însă, nu o vom urmări din prunție, ci vom lua numai cuvântul cel mai din urmă al ei, căci acesta ne interesază.

În secolul al XIX acela care face epocă și de care s'au ținut legați mulți savanți a fost Darwin cu sistemul său evoluționist. Nu am să dezvolt aci principiile darviniste, al căror părinte este Lamarck, dar mă voi mărgini a arăta contradicțiunile în care a fost pus Darwin de învățații din urma sa și chiar din acest secol. Voiu aminti că pe când în Germania la baza educațiunii și orî-cărei instrucțiuni s'a avut în vedere în totd'auna religia, în Franța cultul rațiunii a înlăturat-o și nu au creșut de cât numai în ceea-cele da sensurile, adică în *știința pozitivă*, chiar când acesta trăgea concluzii pentru supra-natural. Tineretul nostru, instruindu-se mai mult în Franța, urma ca și în țara noastră să sufle acelaș vânt și de aceea am vădit că ori-ce import materialist a prins rădăcinii repede. Dacă se mai adaogă și copilăria culturală în care ne aflăm, cum cu forțe mare dreptate se pronunță geniul literaturii române, d. B. P. Hajdău, în conferința sa «Noi în 1892», atunci ne putem explica de ce ideile profunde au fost în mare parte greoș capetelor acelora ce țara noastră a avut să numescă învățați. E o întregă înlănțuire de cauze și efecte că-

rora se datorește faptul că la noi religia a fost lăsată pe planul al doilea, dar să aruncăm vina pe evenimentele istorice, și cu plăcuta constatare că tineretul nostru de erii sau bătrânul nostru de azi a lepădat multe din ideile ireligioase și s'au făcut ei înșiși apostoli religioși, să sperăm la ceva mai bun în viitor, pentru fericirea neamului.

În Franța Brunetier a scris, sunt câți-va ani, despre falimentul științei și cu toate atacurile ce le-a primit, teoriile și constatările sale au rămas în picioare.

Țilele trecute Clemenceau, într'un discurs rostit în parlamentul frances cu privire la congregațiunile religioase, spune «că ar fi un nebun acela care azi ar mai cuteza să atace religia în principiu și ori de câte ori se va întâmpla acesta, mă veți găsi alături de D-vastră pentru a o apăra. Cercetările științei din ziua de azi nu ne mai dau dreptul a fi în contra religiei»¹⁾.

Știința pozitivă își pune următoarele întrebări:

1) *Care este originea substanței viețuitoare?*

2) *Care este evoluția substanței viețuitoare de la originea ei și până azi?*

În ce privește prima întrebare, Geologia și Paleontologia au stabilit că a fost odată, când viața n'a existat, pământul fiind incandescent. În punctul acesta e de perfect acord cu sf. Scriptură, căci și acesta din urmă ne spune că viața a apărut mai pe urmă. Nu e locul aci de a arăta cum și ce fel se explică Țilele creațiunii. Dar, dacă viața n'a existat în tot'dauna, dacă prin urmare a trebuit să începă odată, ne întrebăm: Cum a luat naștere, sau în termenii proprii ai științei: Care este cauza eficientă a formării substanței viețuitoare?²⁾.

1) L. Église, la République et la liberté, Georges Clemenceau.

2) Metoda experimentală aplicată. Dr. Pauleson.

Prin analogie s'a conchis că, cauza eficientă a formării substanței viețuitoare la început a fost combinația în proporții diferite a unor elemente chimice (carbon, hidrogen, oxigen, azot și sulf) și că această formare a avut loc *in mod spontan*, adică fără nici o intervenție din afară, de cât numai energia pe care o posedă materia.

Acésta este *ipotesa așa dusei generațiuni spontanee*, care s'a așșat cu pretenția de a rezolva, în mod științific, problema originii vieței. Dar iată cum se exprimă d. Dr. Paulescu, în anul școlar 1902—1903, care se servește în argumentare cu cele mai recente rezultate ale științei pozitive, aduse chiar din focarul acestei științe, unde D-sa și-a complectat studiile în mod strălucit. «Inainte d'a merge mai departe, d. Dr. Paulescu, să ne întrebăm dacă cestiunea originii substanței viețuitoare face parte din domeniul științei experimentale sau din acel al filosofiei.

O ipotesă nu pôte fi admisă în știință de cât atunci când este confirmată de proba și de contra probă experimentală. Or, nici o ipotesă asupra originii substanței viețuitoare nu pôte fi verificată în mod experimental, pentru-că nu cunóștem condițiile care au existat pe pământ, în momentul când această substanță a luat naștere. Prin urmare, cestiunea originii substanței viețuitoare nu pôte fi rezolvată în mod experimental; ea nu face parte din domeniul științei experimentale, ci din acel al filosofiei. Acésta simplă constatare ar fi de ajuns pentru a ne autorisa să expulsăm, să aruncăm afară din cadrul științei experimentale ipotesa generațiunei spontanee».

Cu toate acestea d. D-r Paulescu, având în vedere că știința toleréză ipotezele, cu condiția, însă, ca ele să nu fie în contradicție cu nici un fapt bine stabilit

merge mai departe cu examinarea și ajunge la constatarea științifică că teoria generațiunii spontanee, în partea sa care susține că formarea vieții a avut loc fără altă intervenție de cât aceea a energiei, pe care o posedă materia, stă în contradicere cu un fapt bine stabilit. Experiențele lui Pasteur au demonstrat până la evidență că nici ființele inferioare, infuzorii sau microbii, nu se nasc în mod spontan din materia brută.

Apoi conchidând, d. D-r Paulescu se exprimă ast-fel: «Generalisație a modului formării substanței brute la modul formării substanței viețuitoare, *generalisație nejustificată de experiență*, iată fondul doctrinei generațiunii spontanee.

Și, dacă ni s'ar cere o opinie asupra cestiunei originii substanței viețuitoare pe pământ, am răspunde:...

Știința experimentală demonștră în mod evident că transformarea substanței neviețuitoare în substanță viețuitoare nu se face—și probabil nu s'a făcut nici odată,—*în mod spontan*, adică fără altă intervenție de cât aceea a energiei de care este dotată materia brută.

Energia phisico-chimică, *fiind incapabilă d'a efectua transformarea substanței neviețuitoare în substanță viețuitoare*, trebuie să admitem, aci, intervenția unor *Puteri*—altele de cât această energie, *Puteri* de cari un om de știință trebuie să ție seamă.....

De multă vreme, omenirea a avut, printr'un tel de intuițiune, o idee mai mult sau mai puțin vagă despre aceste *puteri*, și le-a numit, pe una: *Suflet*, pe cea-l-altă: *Dumuedei*.

Iată cercetările, făcute de secole, în privința primei cestiuni enunțată aci!

Să trecem la a doua cestiune, aceea care a făcut atât șgomot și care credea că a deslegat nodul gor-

dian, la evoluționism său mai propriu la darvinism cu care vom încheea, de ore-ce până în prezent știința pozitivă n'a mai încercat o altă cale.

Darwin, naturalist engles, în o scriere a sa intitulată «*Origina Speciilor*», conchide că:

Speciile se formeză în acelaș mod ca și rasele, cari, după dînsul, nu sunt de cât specii în formațiune. Prin urmare, ca și rasele, speciile nu sunt fixe, ci se transformă unele în altele, ceea-ce ar face să admitem și să ne explicăm în așa fel atât multiplacitatea speciilor, cât și apariția lor succesivă pe pămînt. Așa dar, admitînd această teorie, am putea cerceta care este evoluția substanței viețuitoare de la origină și până adî? Înainte, însă, de a aborda această cestiune, d. Dr. Paulescu se întreabă dacă cestiunea evoluției speciilor pôte fie rezolvată în mod experimental; cu alte cuvinte, dacă această cestiune face parte din domeniul științei experimentale sau din acel al filosofiei? Și la această întrebare ni se răspunde:

«Este adevărat că nu cunoștem, în mod precis, condițiile care au existat pe pămînt înaintea epocii actuale. Totuși, *cum transformarea speciilor unele în altele*,—dacă această transformare a avut loc altă dată,—*trebuie să se producă și adî* (căci nimic nu ne autorisă să presupunem că a încetat), *ar fi de ajuns*, pentru-ca problema să fie rezolvată, să se demonstreze transformarea unei specii actuale în o altă specie actuală... ..

Când Darwin a emis ipotesa transformării speciilor, *el ar fi trebuit sa aducă și fapte bine stabilite care să o probeze.*

Or, Darwin nu aduce nici măcar un singur fapt care să demonstreze că într'adevăr sunt specii actuale cari se transformă în alte specii actuale.

De alt-fel, o asemenea probă ar fi pus capăt la

orî-ce discuție, după cum probele date de Pasteur au închis discuția asupra «*generațiunii spontanee*».

Avem deci dreptul, în numele științei experimentale, să respingem ipoteza transformării speciilor, ca nefundată, și, adăug—avem chiar datoria d'a o respinge ca anti științifică, de ore-ce stă în contradicere cu un mare număr de fapte bine stabilite.....

Generalisații nejustificate, raționamente defectuase, tot atât de defectuase ca și sofismul *post hoc ergo propter hoc*,—iată firul cu care este cusută doctrina transformării speciilor!».

Este bine înțeles că ne-am silit a da aci numai concludii, rămînînd ca acei ce au plăcerea de a vedea argumentația și logica invincibilă prin care s'a ajuns la aceste concludii, să citescă broșura de d. Dr. Paulescu, citată deja de mine.

În resumat ne vom mărgini a mai cita cuvintele cu care închee d. Dr. Paulescu, lăsând ca fie-care să facă reflecții și să tragă concludii.

«Vă veți mira, de sigur, dice d. Paulescu, când vă voi spune că *ipoteza transformării speciilor* este acceptată de marea majoritate a naturaliștilor și este considerată ca o teorie a cărei justețe nu mai este pusă astă-dî la îndoială de nici un naturalist cu mintea întregă»¹⁾.

Și dacă această ipotesă, lipsită de orî-ce basă serioasă, a pasionat atât de mult omenirea întregă, cauza este că ea a fost acaparată de niște retori materialişti, cari au ridicat-o de pe terenul liniștit al științei și au aruncat-o pe terenul agitat al luptelor filosofico-religioase; cauza este că s'a crezut un moment că ea ar fi capabilă să dea acestei *admirabile armonii* ce

¹⁾ Verworn. *Physiologie générale*

constatăm în lumea organică o *explicație pur mecanică*, din care a fost exclusă intervenția *causelor finale*!

Acum, dacă ni s'ar cere să emitem o opinie asupra cestiunei evoluției speciilor, am dice:

Fiind dat faptul bine stabilit că *nu s'a observat în natură nici un cas de transformarea unei specii în alta* și, considerând că *ipotesa transformării speciilor este în contradicere manifestă cu fapte bine stabilite*, în numele metodei experimentale, admitem *immutabilitatea speciilor* și aderăm la sentința lui Linné: «*Tot numeramus species, quot ab initio creavit infinitum Ens*».

Iată cum vorbește știința pozitivă, nu la finele secolului al XIX, dar în anul 1903!

Și acum după ce omenirea a făcut această tristă experiență, după ce a vădut că supra-naturalul nu să deslăgă de rațiunea particulară independentă, fie ca acesta să slujescă de învățatură secolelor viitoare, în binele și spre fericirea neamului omenesc decădut și rătăcit.

Înainte, însă, de a încheea, facem o reflecție, care este și rezultatul constatărilor filosofice și științei pozitive, după cum vădurm, asupra căreia orî-ce muritor creștin este rugat a medita în mod serios.

Dumnezeu a făcut totul, credința ne asigură despre acesta, și nimic nu pôte fi mai clar de cât acesta pentru rațiunea noastră. Este așa dar în natura omului o tendință către sau spre Dumnezeu. Și în adevăr ce este Dumnezeu?—: adevărul infinit, și omul are o dorință infinită de a cunoște sau de a poseda adevărul. Dar dacă Dumnezeu a pus în natura omului această tendință către El, indiscutabil că în mod necesar El a pus în natura noastră în acelaș timp și mijlocul de a sosi acolo unde noi tindem,

adică la adevăr sau la Dumnezeu, bine înțeles că ajungem la această cunoștință aci pe pământ, atât cât s'a voit de cel a tot puternic. Care este acest mijloc?

De când există lumea, oamenii au căutat adevărul pe două căi:

Sau, supunând propria lor rațiune rațiunii universale, ei au crezut, sprijiniți pe tradițiune, tot aceea ce atestă marea autoritate; și această cale, dacă se urmează până la capăt, conduce pe om la creștinism sau la perfecta cunoștință a lui Dumnezeu și-l conduce prin umilință, prin supunere și prin practicarea tuturor virtuților pe care ni le recomandă sf. Evanghelie.

Sau, luând propria lor rațiune ca regulă, și supunând toate tradițiunile la judecata acestei rațiuni, ei n'au voit să credă de cât ce li se părea lor că e clar, evident, demonstrat; și această cale, dacă se urmează până la capăt, târâsce pe om din greșală în greșală până la scepticism, și-l conduce prin orgoliu, prin independență, prin revoltă și prin tot aceea ce Evanghelia condamnă și reprobează. Și când știm acest lucru cu siguranță, mai este posibil ca creștinul să esite s'au să stea la îndoială pe care din aceste două căi trebuie să alégă?

Convinși dar că a ne încredința rațiunii noastre particulare apucăm calea greșelei, să convenim cu toții, așa cum au convenit în tot-d'auna cei cu simț și în urmă și cei cu adevărată știință ca să admitem ca adevărat aceea ce toți oamenii au crezut în mod invincibil, și, basați pe acest fapt, să stabilim ca prim principiu, de unde trebuie să plecăm: *Că aceea ce toți oamenii cred că este adevărat, este adevărat.* Această este și baza certitudinii! Numai de aci plecând putem înlănțui sufletul nostru și-l putem îndrepta către ceva nobil și măreț. Numai ast-fel gonim pus-

tiul din el. Să nu ni se mai spue că, cu umilința pe care o cere creștinismul, o sémă de ómenî vor fi condamnați să sufere în véc, iar o sémă să domnească și să se bucure de tóte bunătățile pămîntului. Ceî ce vorbesc ast-fel uită un fapt: Creștinismul cere tuturor umilință și supunere și pe toți îi chémă la datorie, pe rege ca și pe servitor și numai ast-fel se stabilește ordinea adevărată.

De alt-fel o mișcare îmbucurătoare se observă în spiritile alese și lumina începe să se facă din ți în ți. Din profunđimea nopței, pare că a început să se ivească lumină care ne arată adevăratele căi, prezentându-ne și desastrul întunerecului în care am zăcut. Secolul al XVIII stă ca dovadă.

Să sperăm că de acum vom apuca calea pe care vom ajunge acolo, unde *fii luminei* vor saluta aurora scăpării lor; iar *fii întunerecului* vor blestema această auroră, vedënd începutul ruinei lor, și pe măsură ce se va apropia momentul ultimei separațiuni, *cerul deschidendu-se pentru a primi pe cei ce s'au făcut demni de a fi aleși*, se va împlini ceea-ce ni s'a pređis de sf. Scriptură: că ne vom învrednici de privirea adevărului etern!

Cu aceste idei își dobândesc națiunile fericirea!

B. Mangăra
Profesor

PAPA NICOLAU I.

Vezi Biserica Ortodoxă Română, No. 12, an. XXVI.

După ce biograful papei Nicolau I. se ocupă, despre toate aceste imixiuni ale sale, întru administrarea afacerilor interne ale diferitelor biserici din Galia, Germania și Italia, intervenind și în chestiunile de familie ale regilor, vine în sfârșit și la atitudinea, pe care a avut-o acest papă în chestiunea Bulgară, mărul de discordie al schismei. Relativ de acesta dice:

Răspunsul papei Nicolau I, dat delegaților bisericii Bulgare, este foarte lung. El constă din una sută șese articole, după numărul chestiunilor propuse papei prin trimiși regelui Bulgariei, provincie a Turciei din Europa. Acest principe se numea Bogoris și fusese botezat de un episcop, cerut imperatorului din Constantinopol, carele 'i dădu numele de Michail, ca și acela al împăratului. Convertirea sa avu loc în an. 865. Cea mai mare parte din supuși săi urmară exemplul său. Ludovic al Germaniei 'i trimise un episcop și preoți și regele Carol, fratele său de asemenea 'i trimise vase sacre, vestimente sacerdotale și cărți pentru cler. Michail, voind a se instrui mai bine și a cunoște în fond religiunea, pe care o îmbrățișase, trimise în anul ur-

mător pe fiul său, împreună cu mai mulți nobili la papa, cu îndatorirea de a-l consulta asupra mai multor puncte ale credinței. El sosiră la Roma în luna lui August, an. 866. Papa 'i priimi cu bucurie și la plecarea lor, le dete pe Paul episcopul Populonei din Toscana și pe Formosa, episcop din Porto, pentru a instrui poporul bulgar, ca uni ce se deosibeau prin virtutea, știința și înțelepciunea lor. Acestora le încredință și răspunsul său, mai multe cărți ale Sfintei Scripturi și altele, cele mai trebuincioase unui popor de curînd convertit. Iată punctele mai însemnate, pe cari le coprindea epistola sau răspunsul papel.

Legea creștinilor constă din credința și faptele cele bune. Ori-cine o va împlini, va fi mântuit. Botezatul trebuie să privescă pe nașul său, ca pe tatăl său și să-l iubească, ca pe acesta. Ei sunt în cea mai apropiată legătură spirituală, care 'i împiedică, ca ei să se potă căsători între dînși. După logodnă, preotul cheamă în biserică pe cele două persoane, cari și s'aũ făgăduit între dînși a se căsători, împreună cu ceea ce trebuie să dăruiască Domnului și le dă bine-cuvîntarea și voalul, dacă nu este în a doua căsătorie, în care cas voalul nu se dă nici de cum. Soți es din biserică cu corone pe cap. Este obiceiul d'a ține în urmă aceste corone în biserică. Aceste din urmă ceremonii însă pot fi lăsate, fără a păcătui. Consimțimentul părților este de ajuns, după legi, pentru validitatea căsătoriei. Dacă lipsește însă, cele ce urmază nu se servește la nimic. Trebuie a se abține de carne, în toate zilele de post, cari sunt orânduite înainte de paști, în postul care urmază după cinci-șecime, în postul din 'naintea Adormirei Sfintei Fecioare și în postul Crăciunului. De asemenea trebuie a posti toate Vinerile de peste an și în toate ajunurile sărbătorilor celor mari. Acesta era practica bisericei Romane, papa însă declară, că el nu obligă la totă această rigore pe bulgari, cei de curînd convertiți. El le dă voe de a mânca carne Mercuria, de a face

bae în acéstă zi și chiar Vinerea, fie-că Greci opreau cu desăvîrșire acésta. El aprobă usul de a purta cruci și de ale sâruta în timpul postului; aprobă aceeași practică și față de moștele sfinților, cari au fost și sunt templele lui Dumnezeu.

Vă puteți comunica în toate zilele postului, adăogă el, ca și în cel-alt timp, destul numai să nu cădeți în păcat și să nu aveți nimic pe conștiința voastră. Să sărbătoriți Duminica, iar nu Sâmbăta; să vă indeletniciți la rugăcuni și să vă abțineți de la lucru. Tot ast-fel să petreceți și cele alte zile de sărbători, ca ale Sf. Fecióre, a celor 12 Apostoli, ale Evangeliștilor, ale Sf. Ioan Botezătorul, ale Sf. Ștefan și altor sfinți, cari sunt la noi în o deosebită venerațiune. În aceste zile, ca și în timpul postului să nu vă judecați în public.

Bulgari ceruseră papei o colecțiune de óre-cari legi civile. El se scusă, că nu le-a trimis prin faptul, că ei nu aveau pe nimeni, care să le explice. 'l blaméză pentru faptul, că au tăiat nasul și urechile unui grec, carele zicând că este preot, dar nefiind, el botezase mai multe persoane. El trebuia numai gonit, căci nu este un rău, zice papa, de a predica evangeliul și dacă acela a săvîrșit botezul în numele sfintei Treimi, botezul este bun. Blaméză pe regele Michail pentru faptul, că ucisese un mare număr dintre fruntași poporul său, cari se revoltase contra sa și pentru că nu cruțase pe copiii acestora, cari erau inocenți. Dar pentru că Michail în acest omor se arătase cu mare zel și fanaticism pentru religiune și făcuse acésta mai mult din neștiință, de cât din răutate, papa 'l asigurnă, că póte spera ertare, dacă va face penitență. Apoi el adaogă, dacă cine-va a îmbrățișat creștinismul și după aceea renunță la el, nașul său trebuie a' l îndemna să revină, iar dacă nu' l póte readuce, să' l denunțe bisericei și în cas de nesupunere să' l socotéscă ca pre un păgân și să fie pedepsit de puterea luméscă.

Papa Nicolaŭ răspunde la multe cesiuni, pe cari i le făcuse bulgari asupra unor obiceiuri, cari nu aveaŭ nici o legătură cu religiunea și cari erau mai mult de atribuțiunea administrațiunei civile.

Dar cum acestea nu interesază subiectul nostru, le trecem cu vederea, amintim numai faptul, că papa condamnă mai multe superstițiuni asupra cărora i-se cerea sfatul, între cari și aceea, că ei învățase de la greci de a găci, prin deschiderea unei cărți. Acastă superstițiune se știe, că era foarte mult în us, în timpurile Sfintului Grigore de Turone. Papa sfătuște pe bulgari a nu se servi de coddă de cal, ca insignii militare și i îndemna să pună pe stégurile lor semnul crucei și a se pregăti de războiŭ prin mergerea la biserică, prin mărturisire și împărtășire, prin rugăciune și post, prin ertarea ocărilor și prin liberarea celor închiși. El nu insistă mult asupra pēdicilor căsătoriei, cari ar resulta din legăturile de sânge. Asupra acestora i sfătuște a se adresa episcopul lor. Le interdice de a întrebuița constrângere, pentru a converti pe păgâni și tot ast-fel le impune a nu fi în societate cu aceia, cari se țin încă de cultul idolilor. Le dă voie de a mânca tot felul de animale, chiar și cele oprite de lege. Asemenea chiar și de a face războiŭ în timpul postului, de va fi nevoie, dar a nu se duce la vnat, a nu face petreceri, jocuri, sērbători, nunți, pentru că toți trebuie a petrece aceste zile în abstenență. El lasă la buna voința episcopului, de a pedepsi sau ierta pe aceia, cari ar călca aceste sfaturi. Sfătuște de asemenea pe cei însurați a se abține de la relațiunile conjugale în toate Duminicile și sērbătorile și în tot timpul, cât muma crește pe copil cu laptele ei. Acelora, cari au luat două femei, le poruncește a ține, pe aceea care a luat-o întâi și a concedia pe cea din urmă și le impune penitența pentru trecut, pentru că poligamia este contrară legăturilor căsătoriei.

În lipsa clericilor le spune, că laici pot bine-cuvînta masa cu semnul crucii. De asemenea le spune, că pot primi împărtaşirea, atât încinși, cât și neincinși, precum și că pot a se ruga în biserică cu mâinile încrucișate pe plept saū nu, dar că nu trebuie să refuze cu îndărătnicie a se conforma altor practice de felul acesta, cari sunt admise și în us general, precum și lucrurile, la cari greci volaū a obliga pe bulgari. Le spune, că este de nevoie a se ruga pentru a cere plōie, dar aceste rugăciuni trebuiesc a fi regulate și orânduite de episcop, iar rugăciunea să impune de o potrivă laicilor și tutulor.

Cuvintele apostolului, care recomandă a se ruga fără încetare, trebuiesc a fi înțelese în sensul acesta, că noi trebuie a avea ore hotărîte pentru rugăciune în fie-care di. Ora mîncări, afară de zilele de post, trebuie să fie clasul al treilea, adică cam pe la nouă ore dimineața; alți nu mănîncă pînă la clasul al șeselea, alți pînă la al noulea, iar alți pînă la inserare. În posturi trebuie a se împărtași, iar femeea după naștere, trebuie a merge la biserică a mulțami și a se ruga lui Dumnezeū. Fie că zilele hotărîte pentru botez aū fost Paștele și Cinci-zecimea, papa deslęgă pe bulgari de la acēstă regulă și le dă voe de a săvtrși botezul în totă vremea, așa precum se permitea celor în pericol de mōrte și altora. El le spune, că este o indulgență, ce se acordă unei națiuni convertită de curând la credința în Christos.

Papa interzice bulgarilor de a alunga pe un preot, care 'și are femeea sa leguită, spuindu-le, că nu se cade laicilor a judeca pe preoți și clerici, ci judecata lor s'o lase episcopilor. El adaogă, că un preot, orî-cât de reū ar fi el, nu degradeză sfințenia tainelor și deci ei să nu esite de a primi din mîna sa sfințele mistere ale lui Iisus Christos. Cestiunea înființării unui patriarhat în Bulgaria o amănă, pînă la reintōrcerea trimișilor sēi, care s'ă'l informeze despre

numărul credincioșilor și starea în care se află. El le făgăduiește însă acum de o cam dată un episcop și când poporul credincios creștin va crește, un arhiepiscop. Le spune în acelaș timp, că adeverații patriarhi nu sunt de cât acela, cari administrează bisericile, înființate de apostoli, ca de exemplu: Roma, Alexandria, Antiochia și Ierusalimul și adaogă, că dacă s'a dat numele de patriarh episcopului de Constantinopol, acesta s'a făcut mai mult prin favoare împărătească, de cât după dreptate.

Bulgari ceruseră papei lămuriri și reguli de urmat, cu privire la penitență; asupra acestei cestiuni papa le răspunde: aceste reguli le va trimite prin episcopi destinați pentru Bulgaria, căci nu se cade, ca ast-fel de povește să le încredințeze laicilor și că tot prin episcopi le va trimite și cărțile, pentru săvârșirea oficiilor religioase și a sfintei liturghii. Le hotărăște de o camdată, că trebuie a priimi să facă penitență, după judecata episcopului său a preotului, pe aceia cari, după ce s'aun revoltat contra regelui, au mărturisit acesta cu durere și cu căință și că a nu-i priimi însemnă a imita pe Novațieni. Ii sfătuește de a nu face nici un tractat de pace, în paguba credinței în Iisus Christos și că dacă s'ar întâmpla ca, după ce au făcut un tractat cu creștini, aceștia să nu se țină de cuvânt și să declare război, ei trebuie mai întâiu să se sfătuiască cu episcopul asupra modului, cum trebuie să urmeze în ast-fel de împrejurări. 'I oprește de a face rugăciuni, pentru părinți lor, cari au murit păgâni, precum de asemenea să nu facă alianțe cu necredincioși, fără numai în interesul de a-i aduce la adevărata religiune și în viitor să nu mai jure pe sabie, ci pe evanghelie, nici să mănânce aceea ce a ucis la vinătore vre-un păgân, pentru a nu comunica cu el. Cât privește pe criminali, cari s'ar refugia în biserică, papa 'I sfătuește de a nu-i scóte de acolo cu forța, ci de a le scăpa viața, puindu-l în urmă a face penitență, așa precum va orindui

episcopul sau preotul. Dacă cine-va se află în închisore pentru vre-un furt, pe care'l tăgădueste, unul ca acesta nu trebuie a fi supus la torturi, ca ast-fel de frică s'aū forțat să mărturisescă. Mărturisirea trebuie să fie făcută de voe, iar torturile nu sunt permise, nici de legea Dumnedească, nici de legile omenești. Le spune tot-d'odată, că trebuie a înmormînta pe sinuciși, dar a nu aduce sacrificii și rugăciuni pentru ei. Le comunică, că înmormîntarea în biserică este de folos creștinilor, mai ales când cei morți aū avut o viață curată și sfință și nu sunt încărcăți de păcate. Le arată, că este bine a face milostenie către toți acela, carl cer, dar că trebuie a păstra o ordine, că trebuie mai înteu a se îngriji fie-care de sine însuși, apoi de rudele sale și cei mai de aproape și de toți acela, carl sunt în suferință.

Bulgari, în răsboele lor cu Saracini, luase de la aceștia forte multe cărți și neștiind ce să facă cu ele, aū întrebat pe papa de urmare. Papa le poruncește, că trebuie a le arde, fiind-că coprind blestemuri în contra religiunei creștine. Un ore-carele priimise botezul de la un Iudeu, așa în-cât nu știla dacă este sau nu creștin, papa le spune, că trebuie a se informa, însă până atunci le declară, că botezul este bun, dacă s'a sėvirșit în numele Sfintei Treimi, sau în numele lui Iisus Christos, căci după învățatura Sf. Ambrosie este acelaș lucru, de ore-ce botezul, precum învață Sf. Augustin, nu depinde de la vrednicia celui ce'l sevirșește. În Bulgaria venise creștinii din diferite țări: Greci, Armeni și alte nēmuri și fie-carl explicaū în mod deosebit religiunea creștină. Bulgari cer sfatură de la papa și'l întrebă, în ce constă și care este creștinismul cel adevărat și curat? Și la acēsta el le rėspunde, că singură credința bisericei Romane este cea adevărată și acēsta o vor cunoște și învăța de la trimișii sėi, din cărțile și de la episcopi, ce le va trimite.

Acesta este răspunsul, pe care papa Nicolaŭ I, 'l dă delegaților bulgarî răspuns, care precum se vede din trăsurile generale, ce am arătat, tinde a îndulci moravurile lor barbare și fieroșe și a le inspira ideile umanitare și caritatea creștină. Dacă nu i s'ar fi dat acest motiv papei, de sigur ar fi rămas necunoscute ore-carî hotărîri și sfaturi bisericestî, cu privire la practicarea dreptăței și a puterei publice, fără a le slăbi; afară de acesta, în aceste răspunsuri vedem urmele prețioșe a unor usuri străvechi bisericestî și a disciplinei, care era în tótă vigórea ei.

Cu privire la acesta în Colecțiunea Sinódelor se află mai multe decrete, în legătură cu cestiunea, ce ne preocupă, divizate în 20 de articole. Ele sunt extrase de Ión Cohleŭ, din decretele lui Grațian și sunt citate tot-d'auna sub numele papei Nicolaŭ I.

În una din epistolele acestui papă, adresate lui Hincmar, avem un specimen de penitență canonică în us, din timpurile cele mai vechi ale bisericei:

Un monah, numit Eriat, ucisese pe un altul, fără ca acesta să fi făcut ceva vrednic de a suferi mórtea și în urmă se duse la Roma, cerend absolvire pentru crima sa. Papa vedëndu-'l dispus a face penitență, 'l impuse un canon de 12 ani, din carî cei trei d'întăiŭ trebuia a-i petrece la pórtă bisericei, apoi doi ani după acela să 'l petrecă între auditori, fără a comunica cu dênși, iar cei șapte din urmă să nu póta aduce ofrande, dară să póta a se împărtăși la sərbătorile cele mari. În tot timpul acesta de 12 ani, trebuia să ajuneze în fie-care zi până séra, ca și în post, exceptând Duminicile și sərbătorile și a nu avea voe să călătórescă, de-cât pe jos. Papa adaogă, că ar fi putut să 'l îndatoréscă a face penitență în tótă viața sa, dar 'l-a scurtat-'o, din cauza credinței, ce a vedut-o la el și a refugiului séu la protecțiunea și mila sfinților apostoli, pe carî 'l implora. Papa recomandă lui Hincmar, mitropolitul acestuia, de a

complecta penitența, pe care o impusese acestuia, iar Hincmar comunică epistola papei lui Hilmerad episcopul de Amsen, în a căruia eparchie se afla monastirea, la care aparținea monahul culpabil.

Papa Nicolaū, pentru aceleași motive, a impus o penitență de 12 ani unul ôre-carele Vimar, carele ucisese pe cel trei fil ai sêi. Precum rezultă din acêstă epistolă, adresată lui Rivoladru, Vimar trebuia, cel trei d'întâi ani să-l petrecă la ușa biserici; patru după acela între auditori, fără a se împărțâși în acești șapte ani; el trebuia a se abține de carne, în tôte zilele vieței sale și de vin trei zile în săptămână, timp de cinci ani. Papa i dă voe de a veni la Roma desculț și trei ani după aceea să umble numai pe jos, cu picioarele gôle. I dă voe de a mânca lapte și brânză, dar să nu mai albă voe de a purta arme, de cât pentru a se apăra în contra păgânilor. Sunt și alte multe exemple de ast-fel de penitență. În epistola, pe care papa Nicolaū o trimite lui Froteriu, episcopul din Bordo și în Colecțiunea Decretelor sale, făcută de Ioan Cohleū. Nu a rare ori papa amenința de a supune la penitență chiar și pe acela, cari nu cereau, dar despre cari era îndoială, că nu se supun la ordinele sale. Ast-fel a fost supus penitenței Stefan, ducele de Overge, care alungase pe Ligon din episcopatul de Clermon, pentru a pune un episcop de pe placul seu. Papa 'i ordonă de a restabili cât mai neîntârziat pe Ligon, precum și de a se presenta în fața legaților sêi, cari vor presida Sinodul din Metz, în an. 863, dând semă acolo de fapta sa, la din contră, să nu albă voe de a mânca carne și a bea vin, până nu se va presenta la Roma în fața sa.

De la acelaș papă, Nicolau, avem șese epistole, scrise în scopul de a menține în drepturile sale pe episcopul Robert de Mans, asupra monastirei sfîntului Carilei saū Callais. Două dintr'insele asupra plângerilor, pe cari i le adresază episcopi Franței, contra Bretonilor, a ducelui de Britania și

contra nobililor din Aquitania. Una, în care el recomandă lui Egid, arhiepiscopul din Sens, de a păstra în episcopatul său practicile vieții monastice, pe care le avea, când era abate în Prum și de unde a fost luat, pentru a fi făcut episcop. Papa făcea greutăți întru a-l trimite paliul, pentru-că el trecuse d'adrepul, de la monăstire la episcopat și trecuse dintr'o altă diecesă. Cu toate acestea i l'a trimis, declarând, că acest fapt nu va avea consecințe pentru viitor.

Pe lângă acestea Papa Nicolaū a scris și alte multe epistole, deosebit de cele cuprinse în Colecțiunea Sinódelor Franței saū în Colecțiunile generale a le lui Lab și Halduin. Marten raportă trei epistole a le papei Nicolaū, relativ la disputa episcopilor Francesi, cu cel Bretoni pentru metropolia din Tours. La acestea se mai adaugă o a patra, care este deja imprimată cu epistolele Sinodale a conciliilor din Soisson și Savonier. Prin ea el n'a făcut alt-ceva, de cât a regulat această afacere, care a preocupat Sf. scaun aprópe trei ani.

Dintre cele trei epistole amintite, una este adresată lui Festinian, episcopul din Dol, carele nu voia să recunoscă pe arhiepiscopul din Tours, ca metropolit al său și el însuși și-a asumat drepturi asupra episcopilor Bretaniei. Cele-l-alte două sunt adresate lui Solomon și femeii sale. Solomon era regele Bretaniei, rudă și moștenitor al lui Nomenoe, carele în an. 848 separase el singur de sub stăpânirea sa Bretania de provincia Turonului. Papa în aceste trei epistole refuză de a recunoște pe Festinian ca metropolit și de a-l trimite paliul, până ce el nu va proba drepturile sale, până atunci el 'i ordonă de a recunoște biserica din Turone ca metropolie a sa. Marten, în primul volum al colecțiunii sale, a imprimat și o a patra epistolă a papei Nicolaū I, adresată episcopilor Germaniei, în care arată, că el n'a dat nici o hotărîre contra lui Solomon episcopul din Constanța și că epistola, pe care Grimold a prezentat-o acestuia, ca din

partea sfintului scaun, trebuie a fi socotită ca falsă. În acea epistolă sunt adnotate diferite penitențe, pentru patricizi, fratricizi și alți criminali. Ea este urmată de un decret al Sf. Grigorie, în favoarea monastirilor și contra usurpațiunilor episcopilor. Papa Nicolaū ar fi trimis această epistolă, se crede, regelui Carol Pleșuvul, împreună cu o altă către acesta, rugându-l de a face să se observe cele coprinse în acea epistolă.

Din epistolele sale și din toate actele, ce a săvârșit papa Nicolaū, trece de un om cu caracter ferm și viguros, precum se arată acesta din atitudinea sa în toate ocasiunile. În apărarea drepturilor Sf. scaun, el lucrează cu zel, contra tuturilor acelora, ce voiau a ataca sau micșora aceste drepturi. El trece ca omul cel mai instruit în toate științele, dar mai ales în legile bisericești. El era consultat din toate părțile asupra tuturilor chestiunilor și în timpurile lui Anastasiu, nici unul din predecesori săi n'a fost consultat ca acesta, așa de mult și așa de des. El priimea cu plăcere și bună-tate pe toți acela, cari se adresaū lui și-l instrua în toate datoriile lor. Toți se întorceau mulțămiiți, după ce priimeau bine-cuvintarea sa și acesta a făcut pe foarte mulți să recurgă la el, să facă cu plăcere penitența, ce le o hotăra, pentru a fi absolviți de faptele lor cele rele. Zelos pentru disciplina bisericească, el a lucrat foarte mult pentru reformarea abuzurilor, rugându-se tot-d'auna cu lacrimi lui Dumnezeu, pentru ca să îndrepte biserica și pe creștinii. Mulțimea afacerilor ce 'l grămădeau, nu-l permitea a răspunde îndată tuturilor epistolelor, ce i se trimitea și de a da în grabă răspunsurile dorite, dar el răspundea tot-d'auna la afacerile, ce i se presentaū, ori cât de grele ar fi fost acestea, deslegând toate nedomiririle și eșind tot-d'auna triumfător. Tote acestea mari calități 'l făcure a fi foarte mult regretat de totă lumea, când muri la 13 Noembre an. 867, după o păstorie de 9 ani, 7 luni și 20 zile, când i urmă în scaun papa Adrian al II

Ast-fel ne represintă pe papa Nicolaŭ I biografi bisericeŭ Romane. Le place a vedea în acest papă primul, care a usat în exercițiul păstoriei sale de autoritatea decretaliilor Pseudo-isidoriane, un papă mare și celebru, căci în adevăr el a năzuit, precum se vede din biografie, a-și extinde puterea și autoritatea, nu numai asupra bisericilor streine păstoriei sale, dar și asupra regilor pământului. Știut este însă, că de la această epocă toți episcopi Romei urmăresc cu tenacitate această dorință de supremație și năzuesc din toate puterile spre a o avea.

Din acest punct de vedere judecat papa Nicolaŭ I este cu drept cuvint, pentru biserica Romei și Romano-Catolică, un papă mare și celebru.

C.

Istoricul Mitropoliei și al Episcopilor Moldovei

DE

ANDREI VOLF

În ultimile decenii ale secolului al XVIII-lea și în primii ani ai secolului al XIX, Țările Române și în special Moldova au fost vizitate de foarte mulți streini. Timpurile acestea se pot, cu drept cuvânt, considera ca cele dintâlu timpuri pentru reînvierea și redeschimbarea conștiinței și a sentimentului național. Apoi ultimul rebel dintre Ruși și Turci, care se terminase prin pacea de-la Cuciuc Cajnargi, pe de o parte, liniștea ce a urmat în țară după aceea, pe de alta, au îngăduit tutulor a se gândi la o organizare mai serioasă a tutulor serviciilor statului, mai ales că în acele timpuri, în țările noastre, totul era de făcut.

Boerii țarei, Episcopii și Mitropolitii, chtar și Domnii, de și streini, cu toții se gândeau cum ar îmbunătăți și orându-i mai bine bunul mers al lucrurilor, spre a ridica poporul din sărăciă, arbitraritatea și mizeria în care se afla. Cu toții se întreceau a înființa așezăminte de tot felul, dar mai cu seamă spitale, școli, biserici și monastiri cu avutul lor, care să fie adăpost și refugiū celor nenorociți, ocrotire și alinare a suferințelor tutulor celor în nevoi și în lipsă.

În aceste timpuri, fiind vorba de Moldova, s'aû înființat marele aședământ al spitalelor S-tului Spiridon din Iași, cu bisericile și ospiciile sale, primul spital în Roman, sub episcopul Veniamin Costake, seminarul din M-rea Socola, de acelaș mare ierarch Veniamin, când a venit ca Mitropolit al Moldovei, prima canalizare și aprovizionare cu apă a orașului Iași, sub Alexandru Moruzi (1802) și alte multe instituțiuni folositoare nêmului românesc.

Dar tôte acestea petrecându-se în timpuri când țările nôstre, din cauza nenorocirilor celor multe și de tot felul ce înduraseră, se aflău pe trépta cea mai de jos a culturêi, progresului și a civilizațiunei, așa în cât cel ce putéu și eraû în stare de a organiza și conduce aceste aședămintे umanitare, mai ales spitalele și școlele lipseaû aprópe cu desăvârșire printre fii poporulul român, din acéstă cauză, a fost nevoie a se apela la forțe streine și ast-fel s'aû chemat și adus în țară doctori și dascăli streini.

Unul dintre acești doctori, chemați pentru a aduce serviciile științei lor medicale nêmului nostru, este și Andrei Wolf.

El, precum însuși afirmă, a fost chemat ca doctor în mai multe rânduri și a stat în Moldova mai mult timp. Anume dela 1780 până la finele anului 1782. Apoi în timpul rezbelului dintre Ruși, Turci și Austriaci (1788—1794, doui ani și 10 luni și în urmă alți doui ani dela 1795 până la 1797 și mai tot timpul șederei sale l'a petrecut în Iași. Doctorul Andrei Wolf dupa ce a învățat limba română, s'a ocupat cu dinadinsul a cunoște țara și pe români și s'a silit a fi de folos tutulor ca doctor prin știința sa medicală. În iubirea sa sinceră de a cunoște de aprópe țara și în deosebi Moldova, Andrei Wolf a studiat acéstă țară sub tôte punctele de privire. Apoi în dorința s'a de a face.cunoscut Europei țara Moldovei, a făcut o descriere statistică și istorică a acestei țări, (Beiträge zu einer statis-

tisch-historischen Beschreibung (des Fürstentums Moldau) împărțită în două părți, din cari, în partea întâi, în cele 286 pagine însoțite de o prefață și o dedicațiune a scrierei marelui arhiduce Iosif, principe regal al Ungariei și Boemiei, se ocupă cu priviri generale asupra Moldovei, cu diferite numiri ale țării și descrierea geografică și topografică a ei. Vine după aceea la împărțirea politică și descrie pe locuitorii țării și pe Domni. Arată forma de guvernământ și justiția, după care, trece la veniturile, cheltuețele și comerțul țării. În capitolul patru se ocupă de organizarea bisericăscă a țării. Face istoricul Mitropoliei și al Episcopiiilor de Roman și Huși. Descrie bisericile și monastirile și arată starea Catolicilor, Protestanților și a Iudeilor. Arată în urmă cum se făcea educațiunea copiilor și se ocupă de școli și profesori. El încheie acest capitol cu un vocabular de cuvinte în care arată deosebirea între dialectul moldovenesc și cel muntenesc. În capitolul cinci descrie boalele de cari suferiau locuitorii țării. În capitolul șese se ocupă cu obiceiurile moldovenesci la nunți, înmormintări, petreceri etc. Iar în capitolul șapte face o descriere a Iașului capitala țării, a bisericilor și monastirilor, a așezămintelor publice, ca spitale, școli, a caselor mai însemnate, aminteste familiile mai însemnate și încheie cu biografia mitropolitului Iacob, a cărui poză o pune la începutul scrierei sale.

În partea a doua, după o scurtă prefață arată catalogul domnilor Moldovei de la Dragoș (1352) până la Alexandru Ión Calimach (1795). Și în urmă face pe scurt istoricul domniei fie-căruia din acești domni, venind până la Alexandru Moruzi (1802). Scrierea este compusă în limba germană și tipărită în Hermanstadt, la anul 1805.

Ospitalitatea și buna primire ce a avut-o doctorul Andrei Wolf în țara Moldovei, raporturile sale prietenești cu ierarhii țării, cu fruntașii némului și cu clericii mai dis-

tinși, cu dascălii și în genere cu toți acela pe care i-a cunoscut sau a avut nevoie de serviciile sale, i-a format convingerea despre caracterul nobil al românilor și l'a dispus cu iubire către acest nēm și pămîntul cel bine-cuvîntat de Dumnezeu locuit de el. Acastă iubire a sa o constată cartea ce a compus, dispozițiunea materiei și modul cum descrie țara Moldovei și pe Moldoveni.

Raporturile sale cu ierarchiile țării, fiind însă din cele mai amicale, el a purtat un deosebit interes bisericii Moldovei și arhipăstorului ei, Iacob Mitropolitul, a cărei imagine o pune în fruntea scrierei sale și cu a căruia biografie încheie prima parte a scrierei sale. Pentru acesta în scrierea sa, descrierea Moldovei, a voit să arate pe lângă istoria politică a țării și istoria bisericilor ei, adică a Mitropoliei și a celor două episcopii de Roman și Huși.

Pentru interesul ce-l prezintă arătările istorice ale doctorului Wolf despre Mitropolia Moldovei și episcopiile de Roman și Huși, mai ales că el este între cei dintâi care s'aun ocupat cu ast-fel de date istorice, după acte și documente vrednice de totă credința, ne am propus a face cunoscut cititorilor Bisericii Ortodoxe, în traducere română, istoricul acesta al Mitropoliei Moldovei și al celor două episcopii de Roman și Huși, coprins în scrierea lui Andrei Wolf.

Descrierea acesta după cum am arătat, se află în capitolul patru a părții întâia a scrierei sale. Ea poartă titlul: *Organizațiunea bisericească*. Iar coprinsul este următorul:

«Actualiminte ¹⁾, dice Andrei Wolf, în moldova se află o arhiepiscopie și două episcopii care aparțin ritului greco-oriental. Arhiepiscopia, care se numește și mitropolie, se află în Iași, unde residă și însuși arhiepiscopul, care, în toate districtele Moldovei, este cunoscut sub numele de Mitropolit. Cele-lalte două episcopii, sunt: una la Roman și

¹⁾ Autorul scrie la anul 1805.

alta la Huși; iar conducătorii acestor episcopiî poartă numele de *Vlădici, Episcopi* sau *Preosfinția sa*. Despre fie-care din aceste trei așezăminte spirituale, voi comunica pe rând, numai aceea ce e, prin multă muncă, am putut scote din documente, sau am putut afla din alte isvóre sigure.

a) *Archiepiscopia sau Metropolia Moldovei*

Despre acela care a fondat această arhiepiscopie nu se pöte afla nici o urmă sau cel puțin, nici o urmă sigură. În anul 1781 am căutat împreună cu secretarul mitropoliei (Gligoraș¹⁾) totă archiva arhiepiscopală și abia, după o muncă și ostenelă de necrețut, am putut afla lista de la primul mitropolit Teoctist, până la cel după acea vreme Gabriel Calimach, listă pe care eu, la cererea înscrisă ce mi-a făcut-o căpitanul Șultzer, i-am trimes-o și ast-fel a și întrebuintat-o în scrierea sa istoria Daciei transalpinice și se află imprimată adliteram în partea VIII-a vol. III, pag. 506 și următoarele a acelei scrieri. Războele cele gróznice de pustiire cari au avut loc în timpurile trecute, diferite evenimente nenorocite, ca epidemiile, peste, focuri și altele au făcut ca în această țară să lipsescă scrierile, actele și documentele despre trecutul țarei; tot ele au adus și lipsa de învățai și persoane cari să le aprecieze și păstreze. Acestea tóte sunt o mare piedică, aproape de netrivins pentru scrutatorul de astăzi și pentru tot, acela cari ar voi să facă cunoscut istoria trecutului acestei țări. Apoi și documentele sau actele trecutului ce se mai află sau se mai păstrează astăzi prin bibliotecile private, din cauza desvoltării conștiinței naționale la fruntașii țarei, și a neîncrederii lor în strein, nu m'am putut apropia de posesorii acestor acte, și ast-fel mi-au fost și acesta o piedică ca să pot cunoște

¹⁾ Autorul pune în parantes pe lângă acest nume, cuvîntul *Grigorijs*, de sigur spre a arăta cititorilor germani, că *Gligoraș* înseamnă *Grigoria*.

tot adevărul asupra trecutului pe care voesc a-l afla și face cunoscut.

Deci dar dacă aceea ce eu am aflat în anul 1781 în archiva metropolitană și am comunicat căpitanului Șultzer este fondat și are o bază istorică certă, că adică, Teoctist ar fi fost primul Mitropolit al țării Moldovei, carele ar fi avut această demnitate bisericească în timpul domniei lui Ioga Vodă, s'ar putea deduce aprópe cu siguranță, că această arhiepiscopie s'a fondat între anii 1399 și 1400, căci precum arată archiva, mai sus amintită, în acești ani a domnit Ioga ca Voevod în Moldova și a luat pe sus citatul Teoctist, ca arhiepiscop cu bine cuvintarea patriarhului din Ochrida, fiind acesta primul arhiepiscop al țării¹⁾.

În principatul Moldovei, Mitropolitul este investit cu cea mai înaltă demnitate și putere spirituală asupra bisericii și este independent de patriarhul de Constantinopol, de și el, asupra intereselor și afacerilor importante bisericești, întreține cu acesta o corespondență amicală. El îngrijește ca tot d'auna scaunul sau reședința sa să fie în orașul de reședință al Voevoșilor (actualminte în Iași). Mai înainte, când Voevoșii Moldovei, până la domnia lui Basiliu (anul 1634), își aveau reședința lor în Bucovina, anume în orașul Suceva, tot acolo își avea reședința sa și arhiepiscopul; acum

¹⁾ Aci Andrei Wolf face în josul paginei următoarea notă:

«Autenticitatea sa și vrednicia de credință a acestei scrieri de origină moldovenescă, pe care eu am aflat-o în archive și de bună credință am comunicat-o căpitanului Șultzer, o socotesc îndoelnică pentru următoarele motive: Voevodul Joga sau Jurgas (precum se arată în partea a doua a acestei scrieri, în istoria domnilor la No. 9) era un prinț de origină polonez din Podolia, și deci el nu era de religiunea românească. Dar chiar dacă Joga ar fi fost cu adevărat un moldovean, el tot n'ar fi putut ridica pe Teoctist la demnitatea de arhiepiscop, căci în timpul scurtei sale domnii nici Romanul, nici Rădăuțul, nici Hușiul nu erau ocupate de Episcopi, precum acesta se va arăta în următoarele. Teoctist dar trebuie să fi avut numai demnitatea de Episcop asupra clericilor și abia sub domnia Voevodului Alexandru I a putut fi înălțat arhiepiscop și Mitropolit asupra tuturor clericilor Moldovei cu reședința în Suceva».

însă el nu mai posedă în Bucovina de cât niște proprietăți rurale adică moșii pe cari le are date în posesie și cari îi dau un venit anual de peste zece mii de lei. Eă cunosc foarte bine faptul că în timpul Mitropolitului Iacov, acesta nu voia a închiria moșiile sale din Bucovina, de lângă Suceva cu mai puțin de două-spre-zece mii de florini. Dar chiar și astăzi arhiepiscopia Iașului are bunuri sau proprietăți rurale în mai multe districte ale țării și este ast-fel înzestrată cu multe bogății. Veniturile anuale ale arhiepiscopului sunt calculate între 70 până la 80 pungi de lei și afară d'acestea fie-care preot trebuie să îi plătească o dare anuală de patru lei; iar pe lângă acestea o mulțime de piei de diferite animale sălbatece, cari se strângeau în diferite ținuturi de către protopopi, se aduceau la Mitropolie. Suma de bani care venea Mitropolitului din aceste venituri particulare era de asemenea calculată ca la șese mii lei. Dacă la această sumă se mai adaugă și taxele pe cari le plăteau călugării și monastirile, suma sigură pe care o primea anual Mitropolitul trecea peste cinci-deci de mii de florini. Cu toate acestea eă cunosc cu siguranță că repausatul arhiepiscop Iacob, cel carele a murit anul trecut (1803), înzestrat cu calități naturale excepționale și forte umanitar, el, nu numai că nu primea taxa pe care erau obligați preoții a o plăti, dar el însuși ajuta pe clericii sărmani și nevoiași cu bani.

Mitropolitul este d'asemenea membru al Divanului și are aci, după domn, locul cel întâiu. El poartă grija aci nu numai de lucrurile cari aparțin bisericii seă clericilor, când eventual acestea ar fi amenințate de cel ce dețin puterea seă de justiție, dar la parte la afacerile politice de stat și la totă ocaziunea are o influență preponderentă. Și dacă nu îi lipsește cunoștințele necesarii și autoritatea cuvenită, el poate să înlătore or ce pericol seă nedreptate, ba chiar și cea mai înaltă hotărâre a Voievodului. El poate mai mult de cât chiar

întregul divan. Când în anul 1775, Principele Grigorie Ghica favorisa pe un om al curții foarte periculos pentru afacerile statului și vocea nici a unuia din boierii contra acestuia nu era ascultată de domn, atunci Mitropolitul după vreme Gabriel Calimach a făcut Prințului observațiuni foarte aspre și serioase și fiind-că acestea n'aũ fost luate în seamă, el a ordonat să se tragă toate clopotele și el însuși ieșind din Mitropolie cu crucea în mână însoțit de mulțime de popor și de mulțime de țărani armați cu ciomege, căci se întâmplase să fie iarmaroc, cu toții seũ dus în curtea domnescă. Domnul Ghica a fost coprins de așa spaimă în cât s'a ascuns, dar a fost nevoit să alunge pe favoritul său.

După legile țării Mitropolitul trebuie tot d'auna să fie un moldovean, și nici o dată un grec. În limba românească el poartă titlul de: *Preosfinția sa*, iar în grecește de *κασιερότατος*. Alegerea sa se face de boierii fruntași și se confirmă de Domn. De ordinar la această înaltă demnitate spirituală este înălțat Episcopul de Roman, carele pentru a o dobândi trebuie să plătească 30 până la 40 pungi de lei. Dacă sunt cause serioase, mitropolitul poate fi depus; dar atunci ca și în alte multe cazuri analoage se întâmplă foarte multe anomalii. În anul 1796, Domnul țării Calimach a manifestat dorința d'a înlătura din scaunul mitropolitan pe venerabilul mitropolit Iacob. Motivul seũ cauza fu următoarea: Un archimandrit ca să poată dobândi acest post așa de însemnat și productiv, oferea pentru a'l avea opt mil de galbeni (un galben împărătesc valora pe atunci în Moldova 7 lei). Cel ce doreaũ cu aviditate această schimbare 'și aũ dat toate silințele, ca pe acest nedemn bărbat să'l facă vrednic. Față de orii care altul această simonie ar fi reușit, numai față de dreptul Iacob nu. El (archimandritul) și-a arătat decretul seũ de numire foarte elogios pe care 'l avea de la împărăția turcescă, ba chiar și un firman, în puterea căruia, din ordinul împărătesc, trebuia să fie făcut Mitropolit. Lucru-

rile s'eu urmat ast-fel: In timpul ullimului război ruso-turc Iacob era episcop la Huși. După victorie, vitejii ruși au adus cu sine la Brăila, Ismail și în alte forturi turcești pe prizonierii turci, pe cari episcopul i-a răscumpărat cu 32 de pungi sau 16000 lei și i-a trimis cu cheltuiala sa la Constantinopol sub titlul de present oferit Porței suzerane. Inainte ca Rușii să evacueze Moldova, (anul 1792) ei puseră ca Mitropolit pe un ôre carele Gabriel, grec de origină ¹⁾ dar când fu ridicat la tronul Moldovei Alexandru Moruzi, tot din ordinul Sultanului îl înlătură și din porunca Porței încredință acea înaltă demnitate spirituală lui Iacob, episcopul de Huși, pe care Calimah voia a'î înlătura, însă nu putu.

Fiind-că Mitropolitul este șeful suprem al întregului cler din țara Moldovei, cei doui episcopi, de Roman și Huși sunt supuși lui; dar el nu are nici o putere a îi scote din demnitățile lor, cu de la sine putere. De ordinar ei sunt între dânșii ca și cel mai bun prieten și dacă se întâmplă a fi împreună, el își dau unul altuia titlul de *Despot*. *Fie care archimandrit* (Abate, de sigur cuvintul se deriva de la ellinescul ἄρχω, a stăpâni, a ordona și μανδρῆ, stabulum, deci cel ce stăpânește sau ordonă asupra staulului), *fie care egumen* (ἡγούμενος) și *fie care protopop*, sunt supuși a tot puterniciei și stăpânirii sale pastorale. Onórea și respectul pe care toți subalternii s'ei trebuie să i-o dea, este ceva deosebit. Ea arată deosebirea cea mare care există în biserică între el și cei-l-alți membrii ai cle-

¹⁾ Aci autorul face următórea notă: Gabriel era un om instruit și venerabil, dar instrucțiunea sa nu i-a servit aci întru nimic. Cu venirea la tronul Moldovei a lui Moruzi, acesta îndată l'a depus și la trimis la Constantinopol, unde Patriarhul l'a oferit cel mai bun scaun de mitropolit în imperiul Otoman, dacă se va demite cu desăvârșire de la scaunul mitropolitan al Moldovei. Gabriel însă a refuzat oferta propusă și s'a dus în Crimeea unde rușii l'au făcut Episcop al Gothiei (Ἐπισκοπος Γοθίας). După unele versiuni el trăește încă și primește anual o retribuțiune de 12000 ruble anual. In anul 1801 el a fost numit la Petersburg cavalier al ordinului sfintului Andrei.

rului. Când vine la el vre un cleric ôre care, un preot de popor, vre-un protopop, sêu vre-un monah, ori-care din aceștia, când vin la arhieriscop, el trebuie ca înainte de a-l săruta mâna dréptă, trebuie să-l facă trei metani, adică, îndată ce intră în odaia sa (sêu vine întru întîmpinarea arhieriscopului), trebuie să se prosternă la pămînt cu mânele și piclórele și să atingă cu fruntea sa podéla sêu pămîntul. Acelaș lucru trebuie a face el încă de doué ori și apoi se apropie și îl sărută mâna și primește după aceea de la Preosfinția sa așa numita *blagoslovenie*, care constă din acela, că el (Arhieriscopul) cu acea mână cu care l-a sărutat'o face de trei ori asupra celui ce se apropie semnul crucei. Același etichetă este observată și de cea-l-altă lume și se pôte dice în general de toți cei ce vin la Mitropolit. Archimandriții și egumenii vin și se apropie de Mitropolit plecându-se până la pămînt pentru a primi bine-cuvîntarea sa. Episcopii sărut pur și simplu mâna Mitropolitului și de odată cu bine-cuvîntarea primesc de la el o sărutare frățescă pe frunte sêu în gură.

Între drepturile sêu privilegiile sële arhieriscopale era și acela ca el să completeze vacanța care se ivea la vre-unul din cele doué scaune episcopale de Roman și Huși (despre care se va da în urmétórele ôre-carî notițe istorice) prin recomandarea unei persóne demne de acéstă demnitate, care după aceea urma a fi confirmată de Domn. Dar în schimbul acestei grații princiare candidatul trebuia să dea cinci-spre-zece până la doué-zeci pungi de bani, ca un fel de present sêu pescheș domnesc, present pe care ori-care competent din cauza bogăției veniturilor, cari erau unite cu locul ce urma a l o.upa, le plătea fôrte bucuros. Erau chiar casuri când postulânții doritori d'a avea aceste locuri, plăteau acele sume fôrte voioși, ba stăruiau și le achitau înainte chiar d'a avea aprobarea. Cum episcopia de Roman era mai bogată și avea veniturî mai mari, la

cas de vacanță, episcopul de Huși se îngrijea, ca această episcopie, să cadă în mâinile sale, iar nu în ale vre-unui archimandrit. În cazul acesta el trecea, de la episcopia de Huși, la cea de Roman. La episcopia de Huși de ordin ar se numea vre-un archimandrit cunoscut, sau vre-un protosinghel, de ordin ar dintre cei de la mitropolia. În anul 1803 a fost înălțat în această demnitate un tânăr numit Meletie, în vîrstă ca 25—26 ani, carele, înainte de a fi făcut episcop de Huși, era archidiacon la mitropolia din Iași.

După mórtea vre-unui archiepiscop sau chlar și a episcopilor, Domnul după vreme (cu ce drept, eă nu cunosc) era moștenitorul universal al întregii sale averi și erau înălțurați de la moștenire, chlar și rudele de sânge ale mortului. Nici chlar bisericile sau monastirile nu primeau nimic din averea decedatului.

D.

(Va urma)

BIBLIOGRAFIA GREACĂ.

Vezi Biserica Ortodoxă Română, No. 12, an. XXVI.

CXLVI) Νέον Ἀναστασιματάριον, μεταφρασθὲν κατὰ τὴν νεοφνηνὴ μέθοδον τῆς Μουσικῆς ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει μουσικολογιωτῶν δηδασκάλων καὶ ἐφευρεθῶν τῶν νέου μουσικοῦ συστήματος, νῦν πρῶτον εἰς φῶς ἀχθὲν διὰ τυπογραφικῶν Χαρακτῆρων τῆς Μουσικῆς, ἐπὶ τῆς Θεοσηρίτου ἡγεμονίαις τοῦ Ὑψηλοτάτου ἡμῶν Αὐθέντου πάσης Οὐκροβλαχίαις Κυρίου Κυρίου Ἀλεξάνδρου Νικολάου Σούτζου, Βοεβόδα, ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Οὐκροβλαχίας Κυρίου Διονυσίου. Ἐκδοθὲν σπουδῆ μὲν ἐπιπόνῳ τοῦ Μουσικολογιωτάτου Κυρίου Πέτρου τοῦ Ἐρεσίου, φιλοτίμῳ δὲ προκαταβολῇ τοῦ Πενευγενεστάτου ἄρχοντος μεγάλου Βορνίκου Κυρίου Γρηγορίου Μπαλλίχνου. Ἐν τῷ τοῦ Βουκουρέστιου νεοσυστάτῳ τυπογραφείῳ. 1820.

»Noŭ Anastasimatar prelucrat după metoda cel noŭ al Musichiei de cel din Constantinopol prea Invațați în musică dascalii și aflător al noului sistem de musică, dat acum întâi la lumină cu caractere tipografice de musică pe timpul păzitei de D-Ńeu Domnil a prea înalțatului nostru Domn a tótă Ungrovlahia Domnul Domn Alexandru Neculai Suțu Voevod, pe când era ca Metropdlit, preasfințitul Mitropolit al Ungrovlahiei chir Dionisie. S'a editat cu

ostrălia și ostenéla prea învățatului musicant Domnul Petru din Efes, cu concursul flotim a prea nobilului Boer marele Vornic Domnul Grigorie Bălianu. În tipografia Bucureștilor de curând înființată. 1820.

Formatul este în 4° mic, are o introducere de 10 foi, apoi text 270 pagini. Eu posed această însemnată carte.

La 1817 s'a înființat în București o școală de psaltichie unde au fost ca profesori Petru Efesianul, renumit cântăreț, după sistema nouă, apoi Grigorie Ierodiaconul din Chio.

Era o eforie pentru școlile de musică și ca efor era Vornicul Grigorie Bălianu.

Semne de psaltichie, după noua sistemă au fost turnate pentru întâia dată în București la 1819. În prefața Anastasimatarului se spune: că pe când Petru Efesiu era profesor de musica bisericăscă în școala domnescă din București, Vornicul Bălianu ia dat mijloce bănești și a turnat semnele la un argintariu, conducându-l el, și care se numea Serafim Hristodul.

Și la Iași s'a înființat o asemenea școală de psaltichie la 1816. Metropolitul Veniamin a chemat ca profesor pe Grigorie Chiotul și-i plătea 300 franci lunar, și a scos 10 ucenici, carii se plăteau cu câte 30 lei pe lună. (Vedei 'Εταιρια τῶν Μεσαιωνικῶν Ἐρευνῶν 1880 ἐν Κωνσταντινουπόλει).

CXLVII) Ἡθεκαὶ Φαντασίαι τοῦ ἐν ἱεροῦσι Ἐλλογίμου διδασκάλου, Κυρίου Πολυξῶη Κοντός ἐπὶ τῆς κατὰ Πλοῆστιον διατριβῆς αὐτοῦ. Προσφωνηθεῖσαι Τῷ Πανιερωτάτῳ καὶ Θεοπροδλήτῳ ἀγίῳ Μητροπολίτῃ Οὐγγροβλαχίῳ Κυρίῳ Κυρίῳ Διονυσίῳ.

Ἐκ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ νεοτυπώτου τυπογραφείου. 1820.

Imaginații morale, ale aceluși între preoți învățatul profesor Polizoe Contos, pe când petrecea în Ploiești. Dedicată Prea Sfințitului și de Dumneșeu alesului și Sfințitului Metropolit al Ungrovlahiei Domnul Domn Dionisie.

În din nou înființata în București tipografie. 1820.

După titlu, pe contra pagină urmează o mică dedicație în versuri către Dionisie Lupu, Mitropolitul țarei. Iată acea dedicație.

CXLVIII) Πανιερώτατε καὶ Θεο-
πρόβλητε δέσποτα.

Κάν πρὸς μέγιστον προσφέρω
Μικρόντι καὶ εὐτελές.

Δέξιαι, Δέσποτα τὸν δῶρον
ὡς ὀκοῦν ἐπιωφελές.

Τοληθῆ δ' οὕτω προσάδων
Αὐθῆ εἶην συγγωστ'ς.

Ἐκκλησιασιν συνεισφέρω
τάδε, ὡς αὐτῇ πιστός.

Ὁ ἐν ἱερεῦσι ἐλάχιστος
Πολυζῶης Κοντός.

Preasfințite și de D-zeu a-
lesule Stăpâne.

Deși dedic către un prea mare
Ceva mic și neînsemnat,
Priimește, Stăpâne, darul
Ce se pare folositor.

Cautând astfel cele adevărate
Fie-mi mie ertător.

Bisericei le închin acestea
Ca un credincios al ei.

Cel mai mic între preoții
Polizoe Contos.

Cine este acest Polizoe Contos? După cât se cunoaște, el s'a născut în Ianina ș'a fost educat în patria lui. După ce a fost hirotonit s'a dus în Veneția unde a studiat limbele franceză și italiană, apoi a fost profesor prin Viena, prin Ungaria de limba grăcă. S'a dus și la Paris când a pronunțat și o odă frumoasă lui Napoleon Bonaparte. Apoi a venit în București ș'a făcut pe profesorul particular, ba și în Ploești până la începutul Zaverii grecești. Avea un talent natural către poezie, versifica foarte ușor el a scris mai multe opere. Pentru noi este însemnat: Ὕμνος πρὸς τὸν ἡγεμόνα Κωνσταντῖνον Ὑψηλάντην.—Imn către Domnitorul Constantin Ipsilant, la Viena, în 1805.

Cartea sa imprimată în București—Imaginații Morale—este o scriere religioasă, dar cu mici aluzii la eliberarea Bisericii de diavolul, ori a Greciei de turci. La pagina 22 cetesc următoarea descriere: Περιγραφή προμηθειᾶς τοῦ μακαρίτου φιλοπάτριδος καὶ φιλοχρίστου ἀρχοντος Μπάνου Δ. Γκίκα, διὰ προβλήματος. —Descrierea prevederii fericitului iubitor de patrie și de Christos boerul Banul D. Ghica, prin probleme. În această descriere laudă meritele patriotice ale lui

Dimitrie Ghica, care cu curagiū combătea abuzurile timpului, cu deosebire lucsul și destrăbălarea societăței nōstre. După acēsta are și alte sujele tratate tot în poesie și care's tot de cuprins moralizător. Poesia lui Polizoe Contos este în limba vorbitōre, forma poesiei noi, dar scrise într'o limbă îngrijită și atrăgētōre.

CXLIX) Τά κατά Χρίτον και Πολύδωρον Μυθιστορία, ἐν Βουκουρεστίαις 1820.

Istoria mihică relativă la Charit și Palidavru, în București 1820.

Cartea este dedicată Domnului Ioan Alexandru Neculai Șuțu Voevod în prefață traducētorul spune Domnitorului Șuțu: «Nu numai ai restaurat șcōla elenică, dar încă ai ordonat și celor străluciți ai neamului cu cuvēntul și cu fapta și cu exemplu însuflețind pe studenții săraci a urma la șcōla. Apoi ai ajutat înființarea tipografiei și ai dispus interpretarea și explicarea cărților de legi și a altora și la acestea fiind ca președinte cu onōrea domnēscă și ajutând pe cei culti din ai neamului, și au ajuns ca să vadă și să cunōscă. Pe lângă acestea ai cultivat prin escelență limba grēcă vorbitōre a nōstră, adevērata fică a acelei limbi, metodic, frumos și plăcut și în vorbire și în scriere....».

CL) Ρουτος, Τραγωδία παρά Βολταίρου, παρεστάθη εἰς τὸ ἐν Βουκουρεστίαις θεάτρον πρώτην φοράν, κατὰ τὴν 17 Μαρτίου τοῦ 1820 ἔτους, ἐκ τοῦ ἐν Βουκουρεστίαις νεοσκοτάτου τυπογραφείου, κατὰ τοὺς 1820.

Ruth. Tragedia lui Voltaire, s'a representat la teatrul din București întâia dată, la 17 Martie, anul 1820. Din tipografia de curând înființată în București la 1820.

CLI) Γεώργιος Δαντινός, ὁ ἐντροπισσμένος σύζυγος. κωμωδία, ἐκ τοῦ ἐν Βουκουρεστίαις νεοσυστάτου τυπογραφίας, κατὰ τοὺς 1827.

Gheorghie Dantin, soția rușinăsă, Comedie, in tipografia de curând înființată în București, la 1827.

CLII) 'Επιτομή τῆς ἱστορίας τῶν νέων Ἑλλήνων. 'Από τῆς εἰσβολῆς τῶν Τούρκων, μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς λατινικῆς γλώσσης, ὑπὸ 'Αθινασίου Κωσταντά. 'Εν Βουκουρεστίαις 1828 ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἡλιάδου καὶ Χρηστίδων.

Resumat de istoria Grecilor noi, de la năvălirea Turcilor până în zilele noastre, tradusă din limba latină, de Atanasie Costanda în București 1828 în tipografia Eliade și Christidii.

CLIII) Συνοπτικὴ γενικὴ ἱστορία τῶν 'Αξωλογοτέρων συμβεβηκῶν τοῦ κόσμου, εἰς χρῆσιν τῶν κοινῶν σχολίων, συνταχθεῖσα ὑπὸ Γ. Γ. Βρεβεδ. μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ γερμανικοῦ παρὰ Ἰω. Σκαρλάτου, ἐν Βουκουρεστίαις ἐν νεοσυστάτῳ τυπογραφίῳ. 1828.

Istoria generală pe scurt a faptelor celor mai însemnate din lume pentru trebuința școlilor de obște, compusă de G. G. Brevad, tradusă din nemțește de Io. Scarlat, în București, îndecurând înființata tipografie, 1828.

CLIV) Δι' ἐξαστίχων παράφρασις τοῦ ἱεροῦ συμβόλου τῆς Ὁρθόδοξου ἀνατολικῆς, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. "Ἦτοι συναφεια τῶν δωδεκα Ἄρθρων τῆς πίστεως τῶν Χριστιανῶν. Καὶ τις παρεπομενὴ ἠθικὴ παραινέσις πρὸς τὴν δογματικὴν φιλομάθειαν.

καὶ παραφρασις τῆς πρὸς Ὁρθόδοξον ἐπιστολῆς τοῦ ἀιδίμου καὶ σεφωταίου Μητροπολίτου Κυρίου Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη περιτοῦ τίνες οἱ σχισματικοὶ καὶ οἱ σχίσται τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ περὶ τοῦ ἀποστάτου δεκαμηλοῦ ἐφευρεθοῦ τοῦ νέου σχίσματος, λεγομένου Οὐνίας.

Προσρωνηθεῖσαι καὶ ἀπικρωθεῖσαι τῷ Πανιερωτάτῳ καὶ Ἐλλογιμωτάτῳ Ἀγίῳ Ἐπισκοπῷ Ῥιμνίου, Κυρίῳ Κυρίῳ Νεοφύτῳ.

Νῦν πρῶτον ἐκδίδονται διὰ δαπάνης τοῦ ἐντιμοτάτου Κυρίου Εὐσταθίου Χατζῆ Γιαννάκι Καριόδη Γουριώτου τοῦ Θεττλοῦ εἰς κοινὴν ὠφέλειαν. Ἐκ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Νεοσυστάτου τυπογραφίου. 1829.

«Parafraza în șase silabe a sfințitului simbol al Bisericii catolice și apostolice de Răsărit. Adică întrunirea celor două-spre-dece articule ale credinței Creștinilor, și ore-care îndemnare morală ce-l urmăzează pentru iubirea de învățatură dogmatică.

Și parafrasa epistolei către un ortodox apurarea pomenitului și prea înțeleptului Mitropolit chir Nichifor Teotoche, despre cine sînt schizmaticele, și dejghinătorii Bisericii. Și despre apostatul Decamil inventatorul noei schisme, numită Unia.

Dedicate și aferosite preasfințitului și prea învățatului sfințitului Episcop al Rîmnicului Domnul Domn Neofet.

Acum întâlî se edaă prin cheltulala prea onoratului Domn Eustatie Xagi Ianachi Cariade Guriotul din Tesalia spre folosul obștesc, în București la noua tipografie înființată. 1829.

Autorul versificărei acestei Cărți este preotul Polizoe Contos profesorul, cum se constată de pe contra pagină.

Totă poesia este în limba vorbitore și după modelul poesiei materne Versurile țin 26 de foi, după care urmăzează patru foi de note. Totă această carte este tradusă și în Românește și publicată de odată cu textul Grecesc, cu deosebire că traducerea Românească este făcută în prosă.

Acastă scriere este îndreptată în contra uneltirilor papistașăști și prin care se combate Unirea Ortodoxilor Români cu Papistașii.

Cartea are caracter polemic. Este în quarto mic.

CLV) Χαρίτανος ἀφροδισίως τῶν περὶ Χαίρεαν καὶ Καλλιρρόην ἐρωτικῶν διηγημάτων λόγος ὄκτω, παρὰ Μιχαὴλ Χρηστίδου. 1831 ἐν Βουκουρεστίῳ.

Cariton Afrodisioul despre Cherea și Calliroe, opt cuvinte povestitoare de amor, de Mihail Christide 1831 în București.

CLVI) Κατήχησις τῶν κυριωτέρων καθηκόντων κοινωνικῶν, συλ-

ταχθεῖσα ὑπὸ Μ. Χρήστου πρὸς Χρῆσιν καὶ ὠφέλειαν τῆς νεω-
λαΐας. ἐν Βουκουρεστίῳ 1831.

Catihis de datoriile sociale cele mai insemnate, compus
de M. Christari pentru trebuința și folosul tinerimei, în Bu-
curești 1831.

CLVII) Στοιχεῖα παιδιγωγίας ἐρτισθέντα καὶ ἐκδοθέντα ὑπὸ
Διμητρίου Γκάνη τοῦ ἐκ κόμης Ῥαψάνης, διηρημένα εἰς τρία τμή-
ματα. ἐν Βουκουρεστίῳ. 1832.

Elemente de pedagogie adunate și editate de Dimitrie
Ganea, din satul Rapsane, împărțită în trei părți, în Bu-
curești 1832.

CLVIII) Καλλιγραφία Ἑλληνική τε καὶ Γαλλική, σχεθιασ-
θεῖσα παρὰ Σ. Χρήστου, εἰς χρήσιν τῶν νέων. 1836. ἐν Βουκου-
ρεστίῳ.

Caligrafia grécă și franceză, lucrată de S. Christu spre
trebuința tinerilor 1836, în București.

CLIX) Ὁκτῆχος Ἰωάννου τοῦ Δαμασκνοῦ, παρὰ ἀδελφῶν
Μ. καὶ Σ. Χρηστίδων ἐν Βουκουρεστίῳ 1836.

Octoihul lui Ión Damaschin, de frații M. și S. Christidi
în București 1836.

CLX) Πίνακας τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς. 1836. ἐκ τοῦ τυπογρα-
φείου Ἑλληάδου καὶ Χρηστίδην.

Tabele de alilodidactică 1836 din tipografia lui Eliade
și Christidi. Metodul alilodidactic a fost profesat mai în-
tâiu la Iași.

CLXI) Λουκιανῶ ἐνύπνιον καὶ νεκρικοὶ διάλογοι ΙΓ'. Μετὰ δὲ
τούτους ὁ Αποκηρυττόμενος, τύπας ἐκδοθέντα πρὸς χρήσιν τῶν
σπουδασθέντων παιδῶν, παρὰ τῶν ἀδελφῶν Μιχαήλ καὶ Συμεὼν
Χρηστίδων. ἐν Βουκουρεστίῳ. 1838.

Visul lui Lucian și dialogurile morților 13. iar după a-

ceștia desmoștenitul, date în tipar pentru trebuința copiilor ce învață, de către frații Mihail și Simeon Christidi. In București 1838.

CLXII) Χρηστομάθεια ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν συγγραφέων. ἐν Βουκουρεστίαις. 1838.

Christomatie din scriitorii Greci. in București 1838.

CLXIII) Συλλογὴ γνωμικῶν καὶ ἀποφθεγμάτων ἐκ διαφόρων συγγραφέων, παρὰ τοῦ ἱερομονάχου Κυρίλου ἐκ Λασινιτζης. ἐν Βουκουρεστίῳ 1838.

Adunare de sentinți și precepte din deosebiți scriitorii, de ieromonahul Ciril din Lasinița. in București. 1838.

CLXIV) Λυρικά παρὰ Λουκά Στεφανίδου, ἐν Βουκουρεστίαις. 1839.

Lirice de Luca Stefanide, in București. 1839. editate de Comaneanu Ioan.

CLXV) Ἱερὸν ἐκλόπιον (βιβλίον ὀνομαζόμενον), παρὰ τοῦ ἱερομονάχου Κυρίλλου ἐκ Λασινιτζης, ἐν Ἰασιῶν, ἐκ τῆς τυπογραφίαις τῆς χωρικῆς ἐφημερίδος 1843.

Carte numită Engolpiu sfințit, de Ieromonahul Ciril din Lisinița, in Iași, din tipografia gazeta sătescă. 1843.

CLXVI) Ἱστορία Ἑρρίκου τοῦ Ἀιτενφελς, παρὰ Μ. Χρηστίδου, ἐν Βουκουρεστίῳ. 1843.

Istoria lui Enric Esenfe's de M. Christide. in București. 1843.

CLXVII) Ἀλξίσα ἢ οἱ Ἀμερικάνοι, Τραγωδία, σύγραμμα Βολταίου ἐν Βουκουρεστίαις 1839.

Algira sau Americanii, tragedie, opera lui Voltaire, in București. 1839.

CLXVIII) Βροῦτος. Τραγωδία ὑπὸ Βολταίρου, ἐν Βουκουρεστίῳ 1844.

Brut, tragedie de Voltaire, în București. 1844.

CLXIX) Παιδαγωγία Νέα, ἐν Βουκουρεστίῳ. 1844. cu figurī.
Pedagogia Nouă, în București 1844.

CLXX) Ο' κατὰ φαντασίαν κερατᾶς, Κωμωδία Μολιέρου. ἐν Βουκουρεστίῳ. 1845.

Cel stricat după închipuire (Le Malade imaginaire) comedie de Moliere în București. 1845.

Sfârșit.

C. E.

BISERICA ROMÂNĂ DIN CANADA {

În numărul trecut al Revistei am arătat, cum cerea confrăților noștri, Români, creștini orthodoxi din Canada, localitatea Regina, ținutul Asiniboia, a fost satisfăcută de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit al Moldovei și Sucevei D. D. Parthenie, prin trimiterea unui preot, cerut de ei, pentru a le fi păstor sufletească și a-i îngriji cu cele spirituale, în acele locuri, departe de patria mamă.

Astăzi, când faptul acesta este îndeplinit,—căci după știința ce avem Prea Cuviosul Archimandrit Evghenie Ungureanu, din Sf. Monastire Némțu, carele a fost trimis, a sosit deja acolo, încă de la 27 Martie, anul curent și a fost priimit cu lacrimi de bucurie de creștinii, cari 'l așteptau cu nerăbdare,—ne îndeplinim cu deosebita mulțămire sufletescă datorita de a publica totă corespondența urmată, pentru instituirea Bisericei Române la Canada și trimiterea acolo a Prea Cuviosului Archimandrit Evghenie Ungureanu.

Iată această corespondență și actele oficiale, ce au urmat.

Scrisoarea fruntașilor Români din Regina.

REGINA

Noembrie 21/11 1902.

*E. E. Exelenția Sa Arhiepiscop și Prea Sfințitul
Metropolit în București.*

Cu respect Vă rugăm bine-voiți a lua în considerare cererea noastră care o plângem către mărima Onorei Domniilor Văstre, iată cererea noastră acesta este, că din pro-
nia a tot Creatorului Dumnezeu suntem 30 de familii Ro-
mâni, de religiunea Grec. Ortodoxă resăritenă și suntem
veniți din Bucovina și din Ardeal și ne aflăm astăzi în
Canada și ne plângem că suntem ca oile cele pierdute ce
nu își are păstorul său ce sunt rătăcite și răpite de toate
fearele. Rugăm Onorul Domniei Văstre a să milostivi du-
rerea noastră spre a ne da o bună povăț ca on Prea
Sfințit și Metropolit rađa strălucită al religiunii noastre;
dacă vați milostivi și ați bine voi a ne trimite un preot
ca să ne lumineze și să ne conducă adevărata noastră re-
ligiune, care am deprins-o de la părinții noștri și am în-
vățat-o de la Maica noastră Biserică dacă Onorul Domniei
Văstre, ar bine-voi a ne îndeplini cererea noastră, atunci
noi ne obligăm a plăti unui preot o mie (1000) lei bani
românești, întreținerea unui preot peste an, deferit de a-
cestă sumă de bani ori ce servire precum înmormântări,
botejiuni, cununii și alte lucruri trebuincioase le plătim di-
ferit și afară de aceste toate noi am cumpărat un lot de
pământ care masură 70 hectare și pe acest pământ voim
să facem Biserică și casă preoțască și folosul pământului
va fi al preotului pe viață, numai de ar fi cu puțință de
la Prea Bunul Dumnezeu o milostivire și de la Exelenția
Sa spre români.

Și iarăși de va fi cu puțință rugăm pre Exelenția Sa
cu genunchele plecate până la pământ să bine-voiți a ne
trimite un răspuns, de va fi cu puțință ca să ni se dăru-
iască un preot, atuncea noi îl retragem cu totă cheltuiala
până aici la starea locului. La finitul cărței aceștia dorim
că tot puternicul Dumnezeu se Vă împuternicescă anii vie-
ții cu o deplină fericire până la sfârșitul cel poruncit de la
puternicul Dumnezeu.

Exelenția Sa dacă ar bine-voi a ne trimite răspuns.

Adresa: Epitropului nostru care ne conduce toate afacerile acesta este a o adresa:

Ilie Bancescu in Canada poșta Bolgonie Asiniboia. Nord-Vest Teretorium America de Nord.

Pe această epistolă, înregistrată la No. 2451 din 30 Decembre 1902, I. P. S. Mitropolitul Moldovei, a pus următoarea rezoluțiune:

No. 2451 Primit în 30 Decembrie 1902.

Prea Cucernicul Econom St. Ionescu, Șeful Cancelariei Nostre Metropolitane va da vorbă printre Clerici ca să vadă dacă se află cum-va vre unul care va să primescă această grea și mare sarcină missionară, a Sfintei Nostre Biserici Autocefale Orthodoxe Române de Răsărit. Plicul se va alipi la această epistolă.

(Semnat) *Parthenie.*

Conform acestei rezoluțiunii Prea Cucernicul Econom Stavrofor Ștefan Ionescu, Șeful Cancelariei Sf. Mitropolii, cercetând printre clerici și puindu-le în vedere cererea creștinilor din Canada, a priimit din partea Prea Cuviosului Protosinghel Evghenie Ungureanu, următoarea petițiune.

Inalt Prea Sântile și intru tot Milostive Stăpâne.

Din ordinul Inalt Prea Sântiei Vostre, părintele Director al Cancelariei acestei Sante Metropolii făcându-mi cunoscut că un număr de creștini, fi ai Sf. Bisericii noastre Ortodoxe de Răsărit, fiind așezați cu locuința și traiful lor într'o localitate din Canada (America de Nord) ar fi solicitat și sau rugat Inalt Prea Sântiei Vostre ca să Vă milostiviți a le rindui un preot orthodox care să-î îngrijescă cu cele preoțești la trebuințele lor religioase și să-î lumineze și să-î conducă în adevărata lor religiune care au deprins'o

de la părinții lor și au învețat'o de la Maica noastră Biserică.

Eu vedând într'această cerere a dișilor creștini de peste Ocean, prilejul bine-venit de a îndeplini o mare datorie sufletescă către frații noștri de credințe și naționalitate, și cu acesta a aduce un serviciu Sântei noastre Biserici Orthodoxe de Resărit, după o matură gândire și adincă cutetare m'am hotărit a'mi lua această sarcină pe slabii mei grumazi, punându-mi totă nădejdea în ajutorul și milostivirea celui Prea Inalt și în părintesca bunătate a Inalt Prea Sântiei Vostre; aștept hotărîrea difinitivă în această cestiune, rugându-mă cu cea mai desevîrșită smerenie și plecate metanii, a mă milui cu Inalta bine-cuvîntare și aprobare pentru această misiune în folosul Bisericeii noastre Orthodoxe de Resărit.

Sunt și rămân al Inalt Prea Sântiei Vostre întru tot supus și prea plecat servitor.

Protosinghel (s.s.) *Evglenie Ungureanu.*

Din Sf. Monastire Némț-Secu.

Pe această petițiune, înregistrată la No. 2448, I. P. Sf. S. Mitropolitul a pus următoarea rezoluțiune.

No. 2448 primit în 28 Decembrie 1902.

Se aprobă cererea de față a suplicantului. Se va răspunde episcopului, care Ne-a adresat epistola făcându-i cunoscut dorința suplicantului de a merge acolo, spre ale fi preot; Spesele de voiaj privind pe creștinii din Canada, trebuiesc a fi trimise aici în Iași la un bancher spre a fi remise suplicantului pentru a pleca la Canada.

(Semnat) *Parthenie.*

Conform rezoluțiunei, în aceeași zi, 30 Decem. 1902, Directorul Cancelariei, a scris episcopului Comunității Creștine din Canada, următoarea epistolă, înregistrată la No. 3284.

*D-lui Ilie Bancescu Epitrop Comunității Creștine Orthodoxe
«Regina» în Canada (America de Nord).*

No. 3284 în 30 Decembrie 1902.

Din ordinul Înalt Prea Sfințitului Mitropolit al Moldovei și Sucevei D. D. Doctorul Parthenie S. Clinceni, am onoare a vă face cunoscut că scrisoarea D-vastră din 24 Noembrie a. c. s'a primit la Înalta Chiriarchie.

Din cuprinsul acelei scrisori înțelegându-se trebuința ce aveți de preot Orthodox în acea localitate și în urma în-cunoștințării ce s'a făcut în Eparchie din Înaltul ordin Chiriarchal, s'a găsit un preot cucernic, însuflețit de rivnă și evlavie și cu metania lui din Sfinta Monastire a Nēmțului care este cea mai mare Lavră din țara Românescă-Ungro-Vlahia-Moldova. Preotul acesta a arătat dorința de a merge acolo în Canada ca se vă fie părinte duhovnicesc și se vă îngrijescă de toate tainele creștinești ale Sfintei Nostre Biserici Orthodoxe de Răsărit ai cărei fi sufletești sunteți.

În acest scop, El preotul, a arătat formal în scris la Sfinta Metropolie dorința sa de a merge în Canada.

Pe temeiul acesta mă grăbesc a Vă face cunoscut că de voiți să aveți preotul cât de curând cu puțință, trebuie să depuneți la o bancă ori-care din orașul Iași (România) suma de bani trebuitoare pentru cheltueile sale de călătorie, Clasa II, din Iași până la localitatea D-vastră. După care Noi vom trimite pe acel preot ca să'l vedeți și în cas când vă veți putea înțelege cu el asupra a tot ce interesează cauza acesta, El va rămânea acolo pentru căutarea și conducerea acelor creștini; și pentru ca la plecarea din Iași El va trebui să'și ea tot ce'î trebuiește întru îndeplinirea oficiului său preoțesc precum: Sfintele Vase pentru săvârșirea Sfintei Liturghii, cărți de ritual, veșminte preoțești (Sfinta completă pentru Sfinta servire de Dumneșeu, Sfintul Mir, Sfintele Mōște), ar trebui ca în suma pentru cheltueile de călătorie să se mai adauge ca 200 lei bani Românești pentru cumpărarea acestor odăjdii spre a nu în-treprinde altă călătorie.

În așteptarea răspunsului D-vastră cu asigurarea cheltuelor de călătorie precum v'am arătat mai sus, rămân al D-vastră cu totă stima.

(s.s.) Econom St. Ionescu.
Șeful Cancelariei Sfintei Metropolii Moldovei
și Sucevei Iași (România)

La această scrisore s'a primit din partea creștinilor din Canada la 24 Februarie următoarea epistolă.

7 Februarie Anul 1903

REGINA

E. E. Exelenței Sale Metropolit.

Aducem la cunoștință cum că am primit scrisoarea de la Inalta Ierarhie din ziua de 30 Decembrie cu No. 3284 și înțelegând cum saū milostivit Prea Sfinția Sa și punându-ne în vedere răspunderea cheltueleur după cum am asigurat Noi în scrisoarea care am trimis cu ajutorul lui Dumneđu cel mărit în Treime, trimitem 120 de dolari care cuprinde în bani Românești 606 lei pentru cheltuiala Prea Sfințitului Preot și cumpărarea Odăjdiilor prețioșe, rugăm Inalta Ierarhie Cinstitul preot când se va imbarca să'și cumpere întreținerea pentru 10 saū 12 zile cât va fi călătoria Vaporului că pe vapor să dă întreținere numai mâncări numai pentru cei ce nu apart la Sfintele posturi dar creștini trebuie în timpul Sfintelor Pșă aș aibă întreținerea lor și rugăm Cinstitul preot să se adreseze la Regina cu adresa călătoriei și Noi suma acesta o trimitem în numele Prea Sfinției Sale D. D. Doctor și Metropolit Parthenie S. Clinceni.

Cu aceste cuvinte rugăm pe atot puternicul Dumneđu să încoroneze anii vieței Prea Sfinției Sale în Dumneđeșca pronie.

Rămânem cu totă stima.

(ss) *Niculae Surdea, Ilie Bancescul Epitrop, Costea Gheorghe bun Stăruitor.*

Exelenției Sale Metropolit Parthenie S. Clinceni Metropolit al Moldovei și Sucevei.

Pe această epistolă I. P. S. Mitropolitul a pus următoarea rezoluție.

Intrarea No. 433 în 24 Februarie 1903.

Plicul se va lipi la acesta și se va chema de urgență

pe părintele Evghenie Ungureanu spre a se găti de plecare luându-și veșmintele, obiectele și cărțile trebuitoare.

(Semnat) *Parthonie*.

Conform rezoluțiunei de mai sus, s'a luat în urmă de cancelarie toate măsurile pentru însciințarea părintelui Evghenie și trimiterea sa la Regina în Canada.

Iată actele ce au mai urmat în această privință până la plecarea sa din Iași care a avut loc în dimineața zilei de 8 Martie 1903.

Telegramă

Prea Sfințitului Stareț

Monastirea Nemiș.

No 578.
1903 Februarie 24.

Trimiteți pe protosinghelul Evghenie Metropoliei pregătit pentru plecare imediat Canada unde Creștinii îl așteaptă cu nerăbdare de Sfintele Paști.

(Semnat) *Parthonie Metropolit Moldovei și Sucevei*.

din M-rea Nemiș

Telegrama

25 Februarie 1903.

Luând cunoștință de ordinul No. 573, voi fi Metropole Mercuri sêră.

(ss) *Evghenie*.

Pe această telegramă I. P. S. Sa a pus următoarea rezoluție:

Pentru plecare i se va face cuvenitul decret de plecare în Canada. Se va scrie creștinilor carte pastorală recomandătoare. Se va da obiectele de cult necesare și se va ridica protosinghelul Evghenie Ungureanu la gradul de Archimandrit.

(ss) *Partheniu*.

D-tui Diriginte Oficiului Postal Iași.

No. 580.

1903 Februarie 25.

D-nii Nicolae Surdea, Ilie Bancescul și Costea Gheorghe, reprezentanții locuitorilor creștini din Canada (Regina) America de Nord, prin scrisoarea înregistrată la No. 433 a. c. avisindu-Ne că au trimis pe numele Nostru, prin mandate postale suma de 606 lei, pentru cheltuețele de transport și cumpărare de odăjdii bisericești trebuitoare preotului român ce Ne a cerut pentru îngrijirea lor cu cele religioase în acea localitate, Vă rugăm să bine-voiți a elibera suma de mai sus, în primirea Prea Cucernicului Econom Ștefan Ionescu, Șeful cancelariei Metropolitane, carele este autorizat de Noi pentru acesta.

*(ss) Partheniu Metropolit Moldovei și Sucevei.**D-tui Prefect Poliției Iași,*

No. 581

1903 Februarie 25.

Protosinghelul Evghenie Ungureanu din sf. Monastire Némțu-Secu Județul Némț, urmând a fi trimis de Noi în Canada (America de Nord) pentru îngrijirea cu cele religioase a locuitorilor creștini din acea localitate; avem onoare a Vă ruga, se bine-voiți a-l elibera cuvenitul pasport.

*(ss) Partheniu Metropolit Moldovei și Sucevei.**București 26 Februar 1903.*

România
Metropolia Moldovei și Sucevei.
Cabinetul Metropolitului.

Intrare No. 442 în 27 Februarie 1903.

Se va anexa la lucrările respective.

Șef Cancelar (ss) *Econom Șt. Ionescu.**Șefului Cancelariei Nostre.*

Mare a fost bucuria Noastră, să primim răspunsul dorit de la creștinii din Canada, pentru-că Dumnezeu a voit ca neamul Nostru Român să ducă în acele ținuturi numele neamului Nostru și Sfânta Credință cea drept măritore de răsărit.

De aceea deschide capul lui Evghenie ca să-și adune tot ce trebuie pentru începerea și săvârșirea cultului divin imediat după sosirea sa printre creștinii Canadieni. Pentru acesta este nevoie de Sfinte Vase și veșminte, Sfintul Mir și Antemis, 4 Icoane împărătești, Domnul Christos, Maica Domnului, Sf. Ioan Botezătorul, Sf. Nicolae și alte icoane praznicare, cum și câte-va sute de icoane pe hârtie ca să aibă la cererea creștinilor respectivi. Două uși împărătești trebuie asemenea, precum și crucea cu Domnul Christos, un epitaf și altele cari acolo acum nu se găsesc.

Pe Evghenie îl vom ridica la trepta de Archimandrit al turmei duhovnicești din Canada; pentru acesta va trebui să vie la București pentru chirotesire Duminica viitoare.

Se va adresa către D-nul Ministru de Culte, prin care să-i aducem la cunoștință cazul și să-l rugăm *a veni în ajutor lui Evghenie cu ore-care sumă de bani* de care are nevoie, peste cei 606 lei trimiși de creștini, precum și un rând de cărți cu caractere latine din tipografia Sfintului Sinod.

O altă adresă să cade și D-lui Prim Ministru Dimitrie Sturdza pentru că și D-sa trebuie să scie cele ce dorim să facem spre mulțămirea sufletescă a creștinilor Canadieni și gloria neamului nostru.

Mulțămindu-ți de zelul ce arăți pentru Casa lui Dumnezeu primește bine-cuvântări Archierești.

(ss) *Partheniu Metropolit Moldovei și Sucevei.*

*D-lui Prim Ministru D. A. Sturdza Președintele
Consiliului de Miniștri.*

No. 586.

1908 Februarie 27.

Comunitatea creștină Orthodoxă de Răsărit din «Regina» în Canada (America de Nord) prin reprezentanții Ei episcopii: Nicolae Surdea, Ilie Băncescu și Costea Gheorghe, cu scrisoarea din 28 Decembrie 1902 înregistrată la No. 2451, Ne-a adresat rugătoare cerere, ca să le trimitem, de aici, un preot român care, să-î îngrijescă cu cele religioase și să le păstreze și întărească simțul religios al credinței Bisericii noastre Orthodoxă de Răsărit.

Noi vedând în această cerere a creștinilor din Canada, voința lui Dumnezeu celui a tot puternic, ca cei din neamul nostru Românesc să ducă în acele depărtate ținuturi de peste Ocean numele neamului nostru și Sfinta Credință cea drept măritore de Răsărit și având în vedere răspunsul ce am primit de la numiții creștini prin scrisoarea din 24 Februarie a. c., înregistrată la No. 432, am deferit cu mare bucurie la această cerere și chibzuind asupra importanței casului, am ales pentru această grea sarcină pe protosinghelul Evghenie Ungureanu, dintre cei mulți părinți monahi petrecători în sfinta și marea Monastire Némțu-Secu, pe care, îl vom ridica la trepta de Archimandrit și prevădută cu sfintele odăjdii bisericești și toate cele trebuitoare pentru îndeplinirea serviciului divin al cultului nostru Orthodox, îl vom trimite cât mai în grabă, cu voe, binecuvântare și împuternicire din partea Noastră, a lucra toate cele ale preoției între creștinii Canadieni, spre a putea să sosască acolo, cu ajutorul lui Dumnezeu, înainte de sfintele serbători a le Învierii Domnului nostru Iisus Christos.

Faptul acesta, fiind prea plăcut Bisericii noastre naționale, am creșut de cuviință al aduce la cunoștința Domniei-Văstre, ca și D-Voastră să știți cele ce dorim să facem spre mulțămirea sufletescă a creștinilor Canadieni și gloria neamului nostru Românesc.

(ss) *Partheniu Metropolit Moldova și Sucevei.*

Sub No. 587 aceeași adresă de mai sus s'a comunicat D-lui Ministru al Cultelor cu următoarea adăogire:

Aducând acestea la cunoștința D-Văstre, avem Onóre a Vê ruga D-le Ministru, ca în interesul propagării și conservării credinței noastre strămoșești și pentru lauda neamului nostru Românesc acolo în acele ținuturi depărtate de peste Ocean, să bine-voiți a veni în ajutorul cuviosului protosinghel Evghenie Ungureanu cu ore-care sumă de bani de care are nevoie peste cei 606 lei trimiși de creștinii din Canada, pentru a nu fi în strîmtorare cu cheltuețele de călătorie și cumpărarea de obiecte ce-I sunt neaparat trebuitoare, spre a se presenta cu demnitate, fiind destul

devotamentul său pentru această frumoasă cauză în serviciul Bisericii noastre naționale.

Tot-odată, Vă rugăm, D-le Ministru, să bine-voiți a-i da și un rând de cărți de ritual cu caractere latine din tipografia Sfintului Sinod.

(ss) *Partheniu Metropolit Moldova și Sucevel.*

(ss) Șef. canc. *Econ. Ștefan Ionescu.*

D'asemenea cu adresa No. 607 din 3 Martie 1903 aceeași adresă de mai sus a fost comunicată D-lui Ministru de Externe cu următoarea modificare în partea finală:

Faptul acesta având o deosebită însemnătate pentru Biserica noastră națională, am crezut de cuviință a-l aduce și la cunoștința Domniei-Văstre, spre știință.

(ss) *Partheniu Metropolit Moldova și Sucevel.*

(ss) Șef. canc. *Econ. Ștefan Ionescu.*

Protoiereului Județului Iași.

No. 588.

1908 Februarie 27.

Pentru satisfacerea cererii ce Ne-a adresat, prin reprezentanții sei, comunitatea creștină din «Regina» în Canada (America de Nord) de a le trimite un preot român, care să-î îngrijescă cu cele religioase, fiind însărcinat de Noi cuviosul protosinghel Evghenie Ungureanu din Sf. Monastire Nămțu-Secu, de a se duce acolo, se scrie Prea Cucerniciei Văstre a vă transporta împreună cu Cuvioșia sa, la Epitropia Bisericii Sf. Sava din Iași, pe care Epitropie o autorisăm să-î predea în primire următoarele obiecte sfinte din dota Bisericii filiale Dancu:

Sfintele vase complete cu două rânduri aere (acoperem.).

Două rânduri veșminte complete mai bune.

Icone prasnicare și alte iconi împărătești (dacă mai sunt acolo, precum: Domnul Christos, Maica Domnului, Sf. Ión Botezătorul și Sf. Nicolae.

Două uși împărătești (dacă are).

Crucea cu Domnul Christos.

Un Epitaf, 12 Minee, un Octoic, un Triod, un Pentocostar, una Evanghelie, un Apostol, un Orologiū, una Psaltire, un Evhologiū, un Aghesmatar, una slujba Invierei, una carte de sfințire, un rînd Viețele sfinților, un Prohod, una cădelniță și una carte de Te-Deum.

Pentru tóte obiectele ce se vor da în primirea numitului protosinghel, veți încheia proces-verbal, scădându-se din inventarul bisericeii. Pentru care va da chitanță în regulă spre a se putea păstra la arhiva parohiei.

(ss) *Partheniu Metropolit Moldovei și Sucevei.*

(ss) Șef. canc. Econ. Șt. Ionescu.

ROMÂNIA

Partheniu din îndurarea lui Dumnezeu Archiepiscop și Metropolit al Moldovei și Sucevei Exarh Plaiurilor.

Ascultător făcându-ne dumnezeștilor învățăturii, predate Nouă de Marele Archipăstor Domnul nostru Iisus Christos prin Sfinții Apostoli și următorii lor, am priimit cu bucurie sufletescă cererea înregistrată la No. 2451 din 30 Decembrie anul expirat 1902 ce Ne-a adresat creștinii Orthodoxi din Regina ținutul Assiniboia, în Canada de sub domnia Marei Britanii în America de Nord și trimitem pe Archimandritul Evghenie Ungureanu căruia punem îndatorire mare și sfîntă, ca să conducă cu blîndeță, înțelepciune și dreptate pe creștinii din acele ținuturi și să îngrijescă cu dragoste părintescă de sufletele lor.

Dat în Reședința Năstră Metropolitană din Iași.

(ss) *Partheniu Metropolit Moldovei și Sucevei.*

(ss) Șef. canc. Econ. Șt. Ionescu.

No. 640.
1903 Martie 3.

JURNAL

Erî 2 Martie curent, a doua Duminică a Sântului și Marelui Post al patimilor Domnului, anul mântuirii una mie nouă sute trei, în Salonul—Rogatoriu—al caselor ce locuim în curtea Bisericeii Zlătarî din București, pe timpul sesiunii Sântului Sinod și ale Senatului Român, conformându-Ne hotărîrei luată prin epistola năstră No. 442, am

chirotesit cu darul lui Dumneđeū, confesor și Arhimandrit pe Protosinghelul Evghenie Ungureanu, din Sfinta Monastire Némțu, pe sēma bisericeī cu patronul Sfintului Ierarch Nicolae din Regina, ținutul Assiniboia din Canada imperiul Britanic—America de Nord.

Pentru care i se va elibera decretul convenite spre sciință și regulă.

(sn) *Partheniu Metropolit Moldovei și Sucevei.*

Intrarea No. 502

1903 Martie 6.

ROMÂNIA
PARTHENIU

Din îndararea lui Dumneđeū Arhiepiscop și Metropolit al Moldovei și Sucevei, Exarch Plaiurilor.

Iubiților sēi fii în Domnul—creștinilor din Regina, ținutul Assiniboia din Canada Imperiului Britanic—America de Nord—grație și pace de la Domnul Dumneđeū și Mântuitorul Nostru Iisus Christos, iar de la smerenia Nōstră arhierescă bine-cuvintare și părintescă îmbrățisare!

Ascultători zeloși făcēdu-Ne, până la mōrte, a dumneđeștilor învățături, predate Nouē de către însuși Marele Arhipăstor Domnul Nostru Iisus Christos, prin Sântii Sēi Apostoli și următorii lor, am prīmit cu iubire părintescă Epistolele Vōstre și Ne-am bucurat până în adincul inimei vedēnd dorința sufletului Vostru și credința nestrēmuitată în Sânta Nōstrē Biserică Orthodoxă-de-Rēsărit, prin care V'ați renăscut în viața creștinescă și în care doriți să rămâneți până la suflarea Vōstre cea mai de pe urmă.

Dumneđeū, carele, în marea Sa iubire către neamul omenesc, voește ca toți omenii să se mântuēscă și la cunoștința adevērului să vie, a căutat cu îndurare la rugăciunile Vōstre căldurose și Ne-a ajutat cu harul sēu ceresc, ca să Vē putem implini, după cuviință, creștinesțile și laudabilele Vōstre cereri.

Pentru acēsta Vē trimitem cu bucurie și mângăere sufletescă, pe iubitul Nostru fiu spiritual, Evghenie Ungurēnu, pe care l-am chirotesit, într'adins, confesor și Archimandrit, pe sēma bisericeī Vōstre cu patronul Sântului Ierarch

Nicolae, carele, cât a viețuit în lume ca păstor de suflete al Sântei Biserici din Mira-Licia, a fost dreptar de credință și chip de blândețe, de înfrinare și de milă către săraci și suferinși.

Păstorul, ce aveți acum în mijlocul Vostru, este crescut din mica sa copilărie în viața, credința și regulile Sântei Monastiri Némțu,—cea mai mare și mai renumită Lavră a cinului monahal din scumpa Nôstre Țeră—România—peste care, Dumneșeu să reverse cu neîncetare harurile Sale.

Primiți-l dar cu brațele deșchise; pentru-că vine la voi cu smerenie, blândețe și pace; ascultați-I cu rîvnă învățăturile și urmați-I cu sântenie sfaturile sale părintești; pentru că lui a încredințat harul lui Dumneșeu, prin smerenia Nôstră, sufletele Vostre, ca să le îngrijescă cu neadormită privighere, cu totă căldura credinței, a speranței și a dragostei către Dumneșeu și către apröpele.

Adunați-Ve împrejurul păstorului Vostru sufletesc cu încredere și iubire și ajutați-l în greaua sarcină preușescă, pentru că el, în dorul seü de a pleca în acéstă Sântă misiune apostolică, a părăsit Țera sa și lumea cea veche în care s'a născut și a crescut și a venit la voi, ca să Ve aducă din parte-Ne bine-cuvintări archierești, iar din parte-i, jertfă prețioasă și bine-mirositoare: iubirea, activitatea și devotamentul seü, către voi, fi păstoriei sale din lumea cea Nouă.

Remâneți cu tărie și statornicie apostolică pe temelia adevăratei credințe a Sântei Nôstre Biserici-Orthodoxe-de-Răsărit; păstrați cu sântenie depositul dumneșesc și înmulțiți cu pietate talantul ceresc, ce Vi s'a încredințat la baba botezului, ca să Ve învredniciți a audi dulcea și mângâitoare voce a lui Christos Dumneșeu, care dice: «bine slugă bună și credincioasă! peste puțin ai fost credincios peste multe te voi pune».

Intăriți-Ve în virtuțile evangelize ale lui Iisus Christos, carele a venit în lume, chipul robului luând, ca să mântuescă némul omenesc din robia păcatului și de sub stăpânia morței.

Venerați în tot-d'auna Casa lui Dumneșeu, obiectele sacre dintr'insa și pe clericii, cari o servesc cu pietate și

cu credință.—Veniți în toate Duminicile și Sărbătorile la Biserică; pentru ca să auziți Sântele Serviri-de-Dumnezeu; prin cari se înalță psalmi și cântări de laudă celui A-tot-puternic, care ne hrănește sufletul și inima din darurile sale cele bogate.—Păstrați-Ve înima curată și corpul neprihănit de păcate, de viții și de patimile cele rele, cari strică în om chipul cel frumos cu care Creatorul a împodobit, la început, în Rai, pe strămoșii Noștri.—Iubiți-vă femeile; creșteți-vă copii în frica lui Dumnezeu; trăiți în buna armonie cu toți oamenii; supuneți-vă stăpânilor lumii aceștia; îngrijiți de văduve, de orfani și de săraci; și fiți cetățeni pacinici, onești, vrednici și sinceri; pentru ca prin faptele voastre cele bune, să se pră mărescă Tatăl Nostru Cel din Ceruri; să se laude și în aceste ținuturi numele nemului Nostru Românesc și să se respecte de toți dreapta noastră Credință Orthodoxă și Sânta Biserică Autocefală Orthodoxă Română de Răsărit, ai căria mădulare iubite sunteți acum și de care atirnați canoniceste prin smerenia noastră și Sânta Metropolie a Moldovei și Sucevei.

Iubiților noștri fiți în Domnul! Vestea despre existența și credința voastră orthodoxă, în această lume nouă, a atras cu grabă și interes, asupra voastră privirile tuturor Românilor; pentru că sunteți os din oșele noastre și carne din carnea noastră.—Fiți scumpi și iubiți ai României și ai Majestății Sale, marelui și înțeleptului nostru Rege Carol I, de a cărui ocrotire augustă, vă veți bucura tot-d'auna și despre care dorim să vă aduceți aminte în rugăciunile voastre, păstrând și cultivând iubirea de patrie, limbă și naționalitate.

Noi, Archiepiscopul și Metropolitul vostru canonic vom înalța, ziua și noaptea, rugăciuni ferbinți celui A-tot-puternic, pentru voi și a voastră mântuire și vă trimitem, cu iubire părintească, bine-cuvântări archierești, pentru ca să vă izbăviți de cel viciu în toate zilele vieții voastre. Amin.

(ss) *Partheniu Metropolit Moldovei și Sucevei.*

Sef. Cancelar (ss) *Econom St. Ionescu.*

(I. S.).

No. 661

Anul 1908 luna Martie 6. Iași.

REGATUL ROMÂNIEI
PARTHENIU

Din îndurarea lui Dumnezeu Arhiepiscop Metropolit Moldovei și Sucevei Exarch al Plaiurilor.

Prea iubitul nostru cler și tuturor drept credincioșilor creștini ai acestei de Dumnezeu păzite Eparhii, grație și în pace de la Domnul Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Christos, iar de la smerenia noastră arhierescă bine-cuvintare și părintească îmbrățișare.

Sântul marele Apostol al nămurilor, Paul, în prima sa epistolă către Timotheu, învață: «Preoții cari își caută bine de misiunea lor să se învrednicescă de indoită onoare, mai cu seamă cei ce se ostensc în cuvint și învățatură» Cap. V, vers. 17.

Sânta noastră biserică cea drept măritore de răsărit, păzind nestremutat acest aședemint, a onorat tot-d'auna în mod deosebit pe cei chemați la lucrul mântuirii fiilor ei.

Acestui apostolic aședemint urmând și smerenia noastră, voim, ca pe acei dintre preoții, cari se disting prin conduită exemplară, prin zel întru împlinirea datoriilor chemării lor, prin pietate și prin cuvintul credinței și al amoriei, să-i înălțăm la mai mare onoare.

Deci încredințându-ne prin noi înși-ne de buna conduită și meritele preotului protosinghel Evghenie Ungureanu din Sfinta Monastire Némț, județul Némțu, la 2 ale lunii Martie, anul 1903, i-am conferit rangul de Archimandrit cu dreptul de a purta la servirile de Dumnezeu, pe lângă cea-l-altă invismântare preotească și sfinta Cruce și a avea întâetatea onorei de ședere printre cei-l-lalți preoți, pentru ca ast-fel să propășescă el și mai mult în calea virtuței și a învățaturii și să fie de model celor-l-alți frați ai săi conliturgisorii și tuturor ómenilor cu care trăește.

Pentru care i-am dat prezentul decret semnat de noi și investit cu sigiliul acestei Sante Metropoli.

Dat în reședința noastră Metropolitană, în Iași, anul mântuirii una mie nouă sute trei, luna Martie în 6 zile.

(Semnat) *Partheniu Metropolit Moldovei și Sucevei.*

(L. S.).

(##) Sef. Cancelar. Econom St. Ionescu,

No. 668.

REGATUL ROMÂNIEI

PARTHENIU

*Din îndararea lui Dumneđeu Arhiepiscop și Metropolit
Moldovei și Sacevei Exarch Plaiurilor*

Prea iubitului nostru Cler și tuturor drept credincioșilor creștini ai acestel de Dumneđeu păzite Eparhii, grație și pace de la Domnul Dumneđeu și Mântuitorul nostru Iisus Christos, iar de la smerenia noastră, arhierescă bine-cuvîntare și părintescă îmbrățișare.

Domnul nostru Iisus Christos, doctorul sufletelor și a tot corpul, economisind mântuirea nēmului omenesc, a dat Sântilor Sei Apostoli și printr'înșii succesurilor lor, Episcopilor, puterea de a lega și deslega păcatele omenilor, Episcopii au împărțit această putere și preoților, celor probați în înțelepciune și faptele vieței pioșe.

Acestui așezemint urmând și smerenia noastră, și

Avënd în vedere jurnalul nostru No. 502, anul 1903, am găsit pe Archimandritul Evghenie Ungureanu a fi demn de sarcina cea grea a paternității spirituale, la 2 ale lunei Martie, anul 1903, l-am chirotosit confesor pe sēma bisericeii cu serbarea Sfintul Ierarh Nicolae din Regina, ținutul Asiniboia, din Canada, Imperiul Britanic—America-de-Nord; și l-am dat bine-cuvîntare să lege cele ce se cade a lega și să deslege cele ce se cade a deslega, conform sântelor canōne și învățături ale purtătorilor de Dumneđeu părinți.

Pentru aceea ordonăm cucernicului confesor Evghenie Ungureanu să fie cu luare aminte și frică de Dumneđeu la sēvirșirea Sfintului mister al penitenței spirituale, să pună în gândul și inima sa marea răspundere ce are ca econom spiritual al mântuirii; să primescă și se asculte cu răbdare părintescă pe toți cei ce vin către dînsul, spre a'și mărturisii păcatele lor. Mai întâiu să-l întrebe, dacă cred cu inima și mărturisesc cu gura, drēpta credința și învățatura Sfintei noastre Bisericeii de Rēsărit. Spre acesta le va cere să reciteze în fața sa și în întregul sēu, Simbolul Sfintei noastre credințe; apoi să'î indemne a spune ei însuși păcatele pentru care 'î muștră consciința; și pentru a le înlesni aducerea aminte să'î întrebe de au călcat vre-una din preceptele Bisericeii și ale Decalogului, fără ca

el să numească felurile păcatelor. Să cerceteze cu dinadinsul adâncurile inimilor lor, și gândurile și faptele lor să le descopere; pentru ca să combată și să nimicască, pre cât se va putea, cauzele și începuturile relelor, iar lucrările și urmările aceluia să le îndrepteze canoniceste. Să prescrie ca un medic iscusit fie-cârui după etate, deprindere, gradul de cultură și condițiune socială lécurile vindecătore pentru fie-ce bôlă și rană sufletescă. Pe unii adevă să'i certe părintește și cu totă blândeța să'i mustre, pe alții să'i mângâie și să'i îmbărbăteze în calea Crucii, pe fie-care cu totă înțelepciunea să'l învețe lucrarea faptelor credinței și carității creștine, și în tot chipul să lucreze mântuirea lor; pentru ca pe toți în calea adevărului și a vieții să'i aducă; ferindu-se pe sine a nu se împărtăși de păcate străine și a da focului celui nestins sufletul său cu al celor păcătoși.

Să nu se lenească când va fi chemat să asculte mărturisirea bolnavilor, ci cu totă graba și fără cea mai mică întârziere să alerge la patul lor, căci de se va întâmpla să móră vre unul ne mărturisit și necomunicat din cauza întârzierii sale, să scie că din mânele sale va cere Dumnezeu sufletul aceluia în ziua cea de apoi.

Nimenui ban să cêră pentru darul mântuirii sufletești, ci numai ceea ce i s'ar oferi pentru faptele carității creștine, sau spre rugăciune la sântele ierurgii, aceea să primescă.

În lume se cuvine confesorului să strălucască printr'o viață sântă și fără prihană. La privesții stricătore de suflet să nu se ducă și cu ômeni de necinste să nu se adune; să fugă de petreceri și de adunări necuvióse, căci acestea împuținéză respectul și încrederea creștinilor, către părintele lor spiritual.

Să fie tot-d'auna deștept și tréz la minte, ca să nu se învingă de patimi și să alunece cu mintea a vèdi păcatele vre-unuia din cei ce i s'a mărturisit, nici să îndrănescă a deslega de păcatul jurămintului mincinos pe cei ce el i-a pus să jure în folosul său și alor săi, căci va fi urit și lepatat de la fața Domnului ca un blestemat.

Să se indeletnicescă ziua și nôptea cu meditarea Sântelor Scripturi și a celor-l-alte scrieri ale părinților bisericesti, pentru ca să pótă fi folositor credinței creștine, ômenilor și sie-însuși.

Aceste toate și cele asemenea acestora este dator confesorul ale păzi până la suflarea sa cea mai de pe urmă; pentru ca să potă da răspuns bun pentru sine și fiul sêi spiritual înaintea nefățarnicului Judecător în ziua cea de-apoi.

Pentru care i-am dat prezentul decret semnat de Noi, și investit cu sigiliul acestei Sfinte Metropolit.

Dat în reședința Noastră Metropolitană, în Iași, anul mântuirii una mie nouă sute trei, luna Martie în 6 zile.

(ss) *Partheniu Metropolit Moldovei și Sucevei.*

Șef can. (ss) *Econom Șt. Ionescu.*

(L. S.)

No. 669.

REGATUL ROMÂNIEI

PARTHENIU

Din îndararea lui Damnedu Archiepiscop și Metropolit Moldovei și Sucevei Exarch Plaiurilor

În puterea harului întru tot Sântului și de viață făcătorului Spirit, dat nouă de către însuși marele Archipăstor, Domnul nostru Iisus Christos prin succesorii sêi și a autorității cu care ne-a investit marele colegiu electoral al Santei noastre Biserici Autocefale Ortodoxe Române-de-Răsărit;

Luând în de aprôpe privire epistola din 24 Noembrie, înregistrată la No. 2451, Decembrie 30, anul expirat, prin care creștinii orthodoxi din Regina, ținutul Assiniboia din Canada Imperiului Britanic—America de Nord—ne cere un preot, care să-i învețe credința străbună și să-i conducă pe calea mântuirii, la împărăția cerurilor;

Veșând suplica înregistrată la No. 2448 Decembrie 28, acelaș an, prin care protosinghelul Evghenie Ungureanu, din Monastirea Némțu, ne arată dorința sa zelôsă d'a merge din parte-ne, cu hotărîre bărbătescă în misiune pastorală ca să îngrijescă cu cele religiose pe mai sus numiții creștini Canadieni;

Primind apoi și a doua epistolă din 7 Februarie, înregistrată la No. 433 Februarie 24 a. c. prin care creștinii aceștia răspund la oficia No. 3284, Decembrie 30, anul trecut, a șefului cancelariei noastre metropolitane și anunță trimiterea speselor de transport pentru preotul cerut de ei;

Noi, vădând în toate acestea voința lui Dumnezeu împlinindu-se, răspundem cu iubire părintească la aceste creștinești și de suflet mântuitoare cereri, și numim cu mulțămire sufletescă, în sarcina de preot, pe iubitul nostru fiu spiritual, Evghenie Ungureanu, chirotesit într'adins, confesor și Archimandrit, pe séma bisericeii cu patronul Sântului Ierarch Nicolae, din sus numita localitate.

Rugând dar, cu căldură, pe înduratul Dumnezeu, ca să-l întărească întru purtarea acestei grele sarcine bisericești, noi, bine-cuvîntăm, cu totă iubirea părintească, activitatea sa pastorală și eliberăm această a noastră chiriarchică carte, prin care 'i punem îndatorire mare și sântă: ca să îngrijescă cu neadormită privighere, cu credință, cu speranță și cu iubire de sufletele încredințate păstoriei sale, prin harul lui Dumnezeu, de către smerenia noastră; să învețe cu cuvîntul și cu fapta pe fiii săi spirituali, calea și adevărul; și să se pue pe sine-și exemplu viu de bună purtare și de cuvioșie în societate; pentru ca să se prea mărească Tatăl nostru cel din ceruri; să se laude pretutindeni în lumea cea nouă ca și în cea veche némul nostru Românesc și să se venereze după cuviință, Sânta noastră Biserică Autocefală Orthodoxă de Răsărit, al căria membru sântit este Prea Cuviosul Archimandrit Evghenie Ungureanu și de care rămâne legat canoniceste și pe vieță, împreună cu creștinii Canadieni, dați de noi păstoriei sale.

La sântele serviri de Dumnezeu, va pomeni, cu nestrămutare, numele Augustei noastre familii Regale și al nostru Chiriarchul canonic al purtătorului acestei cărți.—Împlinind cu sântenie aceste toate îndatoriri, inerente saracinei pre-

otului, va primi, de la Dumnezeuul îndurărilor partea robului credincios, iar de la smerenia noastră archierești binecuvântări și părintești îmbrățișări. Amin.

Dat în reședința noastră Metropolitană, în Iași, anul mântuirii una-mie-nouă-sute-trei, al doilea al Archiepiscopiei noastre, luna Martie 6.

(Semnat) Partheniu Metropolitan Moldovei și Sucevei.

(L. S.)

(ss) Sef. Cancelar Econ. St. Ionescu.

No. 670.

* * *

Sosirea P. Cuvioșiei Sale archim. Evghenie la locul destinat a fost în ziua de 27 Martie precum rezultă din o epistolă ce I. P. Sântitul Metropolitan a primit din partea, în care îi descrie greutatea călătoriei și primirea ce i-a făcut credincioșii din Regina.

D.

Pentru legile omenesci și legile dumnezeesci.

Frați creștini!

Inceputul înțelepciunii este frica lui Dumnezeu, ține cartea cărților, biblia. Într'adevăr, fraților, fără frică de Dumnezeu nu este nici o înțelepciune omenescă, pentru că tot ce este înțelepciune este numai de la Dumnezeu și prin Dumnezeu.

Cine nu se teme de Dumnezeu, nu se teme nici de oameni nici de legile oamenilor. Și dacă este nebun acel ce se prinde de pept cu oamenii; cât de nebun trebuie să fie acela care, după vorba noastră veche, se prinde de pept cu însuși Dumnezeu?

Cel ce calcă legea cea făcută de oameni, este pus în rîndul celor răi și-și primește pedepșa după măsura greșelii sale. Cum dar va scăpa de pedepșa omul care s'abate cu știință de la legile cele date de Dumnezeu?

Fraților creștini, scim bine că firea omenescă face pe om să se tîmă mai mult de cele apropiate, chiar când este într'însele o mai puțină primejdie, și să nu se îngrijescă de primejdia cea mare, când acesta este mai îndepărtată.

Iar oamenii și legile lor sunt aproape, și Dumnezeu cu legile Lui e îndepărtat, căci El e îndelung răbdător și pedepșa Lui de multe ori e tălmăcită. Și așa omul are mai mult înaintea ochilor pedepșa cea vremelnică a legilor omenesci, decât pedepșele cele vecnice ale mâniei lui Dumnezeu. Iată, unii dintre voi pot să fie buni păzitori ai legii date de oameni, căci aveți frică de lege. Dacă nu le păziți,

vin peste voi amenzi, osândiri pe la ju'ecăți, zile de închisore și câte altele. Dar ce sunt pedepsele acestea pe lângă bătea lui Dumnezeu, pe lângă cumplita casnă în muncile de veci ale Iadului, în focul cel ce de-apururi nu se stinge și în întunericul cel ce nu cunoște sfârșit!

Vai vouă, vai! Voi suflete pierdute! Când cei patru ingeri vor bucluma cu buclumul lor din patru părți ale lumii și vor chema morții să lasă din mormintele lor ca să s'adune la Județul cel de pe urmă, voi atunci, cei ce v'ați temut mai mult de cele lumesci decât de cele vecinice, voi atunci ce veți face? Plânge-veți ca cel rătat prin pustie și ca cel desbrăcat de hoști vă veți văeta. Cine să v'ajute atunci, decât numai laptele bune ale văstre, dacă le ați făcut! Cine să vă mângâie atunci în plânsul vostru, dacă nu aveți aceste fapte?

Fii mei! Legea lui Dumnezeu cere să fim milostivi cu cei sărmani. «Flămând am fost și mi-ați dat de mâncare; gol am fost și m'ați îmbrăcat; rătat am fost și mi-ați arătat drumul!» Din aceste trei lucruri, puține la vedere, dar negrăit de mari în fața Domnului, puteți să vedeți lămurit întru ce se deosebesc legea dată de Dumnezeu de legea dată de oameni. Și iată cum. Legea omenescă nu poate sili pe nimeni să îmbrace pe cel gol, nu poate face nimănui silă să dea o bucată de pâine celui flămând și nici să plece cu drumetul rătat ca să-l arate calea. Legea omenescă te poate sili, cu ale ei puteri, să nu calci hotarele altuia, să nu primejduesci bunul și viața altuia, să nu te dai îndărăt de la îndatoririle obștesci leguite de țară, ori de obiceiurile pământului, să nu faci altuia cea ce ție nu ți-ar plăcea să ți-o facă altul. Și la multe te poate sili legea omenescă, dar nu te poate sili să fii milostiv cu cel gol, cu cel flămând și îndatoritor cu cel străin. Aceste lucruri sunt ale altor legi, ale vecinicului Dumnezeu. El însuși le-a leguit prin gura profeților săi, prin gura Unului născut Fiul al său, prin gura Apostolilor și vi le cere și acum prin gura servilor altarului, dintre care sunt și eu unul, și vi le propoveduesc ca să nu puteți dice în fața dreptului Judecător că n'ați avut scire de ele. Dar Dumnezeu nu face, ca oamenii, nimănui silă să-l ție legile! Nu dice: am făcut legea, trebuie să te ții de ea, ori vrei, ori nu vrei. Nu, fraților iubii, Dumnezeu a dat

omului minte să judece și voe să alégă între bine și rău. Iar la ziua cea mare, a judecâței, Dumneđeū va đice celui păcătos: avut-ai minte; să veđi ce e rău și ce e bine, dar tu lasat-ai binele și ai ales răul.

Și de aceea cumplită va fi pedépsa lui, căci păcătosul cumplită greșală a făcut. Dumneđeū e Tatăl nostru, și dacă e păcat să bați or numai să superi și să necinstesci pe un strein, cu atât e mai mare păcatul când tu ca fiū bați ori necinstesci pe părintele tēū, care te-a născut și ți-a dat de tóte ca să cresc și să trăesc și te a iubit cu adevérată iubire. Dar óre păcătoșii și împetriții la inimă nu bat đi cu đi pe Tatăl cel din cer, pe Părintele nostru al tuturor?

Nu-l necinstesc și nu-l bajocuresc, călcându-i poruncile, luându-i numele îndeșert și purtând mai multă grijă de cele ce sunt ale lumii decât ale Lui?

Poruncile lui Dumneđeū sunt mai lesne de păzit, decât cele date de ómeni. Iar strēmoșii și părinții noștrii le-aū păzit mai bine decât noi și aū și avut de aceea mai mult de la Dumneđeū. Dar voi, fiilor, credeți că dacă El nu bate cu cřomagul, nu scie cum să bată alt-fel pe om; că dacă e îndelung răbdător și tace, are să uite până la sfirșit de relele vóstre. Dar El nu uită, ci într'a sa iubire de ómeni și înțelepciune, tot întârđie pedépsa, așteptând îndreptarea vóstră, căci El se bucură mai mult de întórcerea celui ră-tăcit și de pocăirea celui învechit în rele, decât de pedépsa ce ar putea s'o dea. pentru că în mâna lui e tótă puterea și în cer și pe pămînt.

Sunt lesne de păzit poruncile Domnului, și voi, câtă grijă aveți mulți dintre voi să nu le păziți de loc. Casa Domnului, sfînta biserică, nu o mai cinstiți și n'o mai cercețați; sfînta talnă a cununiei o faceți de bajocură în fața lui Dumneđeū și a altor némuri care o păzesc cu sfînte-nie, și trăiți necununați ca fșarile pădurei. Sfîntele sėrbătorii le aveți întru nimic, și mai ales Duminicile voi le faceți đile de lucru, ori đile de prilejuri pentru păcat. Unul pe altul nu vă iubiți și trăiți numai cu ura și vrășmășia și cu gândul de a vă face rău unul atuia. Vė puneți tótă nă-dejdea și mântuirea vóstră în descăntecele și vrăjile cele băbesci și fugiți de sfîntele cuvinte ale Evangheliei și de ajutorul sfîntei cruci.

Intru ce căutați voi mântuirea sufletelor vóstre și intru ce v'ați așezat nădejdea de a scăpa din casnele tadului? Numai faptele bune pot mântui pe om și dacă faptele vóstre nu sunt bune, cum ve veți mântui? Poftelor vóstre nu le puneți friu, și mâniile, și gâlcevile și certurile vóstre nu mai au sfișit. Și patima beției vă cuprinde pe mulți, cu incetul, și ajungeți așa să urmați toate căile cari nu sunt plăcute lui Dumnezeu și duc spre peire.

Pentru împlinirea și cinstirea legilor date de ómeni vă silesce însăși puterea legilor, dar cine să vă facă să împliniți și legile lui Dumnezeu? Numai voi de voi, căci altă putere nu este. Fiți blânzi și îngăduitori unii cu alții, lăsați pisma și ura, înfrânați poftele vóstre cele ce nu pornesc din înțelepciune. «Purtați sarcinile unul altuia și așa împliniți legea lui Hristos» dice apostolul Pavel, și țarași «nu vă amăgiți, căci Dumnezeu nu suferă bajocură, și omul va secera numai ceea ce sémână». Căutați a vă apropia cu sufletul de Dumnezeu, cercetați biserica și puneți-vă nădejdea în sfintele învățături ale celor ce slujesc altarului. Precum păziți de frică ori de bună voe legile țării—și frumos este când le păziți de bună voe—tot așa să vă siliți a păzi și legile dumnezeesci ale dragostei și ale credinței. Să nu se certe fiul cu tatăl său, să nu-și bată joc de maica sa, numele lui Dumnezeu să nu-l luați în deșert. Păziți-vă de minclună și de vorbe clevetitoare. Și Dumnezeu, care toate le scie, să vă lumineze mintea ca să ascultați poruncile lui, căci cine ascultă de poruncile lui se teme de păcat și fuge de el. Și după cum am început, așa isprăvesc, învățându-vă că începutul a totă înțelepciunea este frica lui Dumnezeu. Acesta vă-o cer eu vouă, fiilor mei, frica lui Dumnezeu, tot ce veți face și tot ce veți gândi să fie făcut și gândit cu frică de cel vecinic, cu frică de cel ce le vede toate, le scie toate și a cărui împărăție din vecuri a fâgăduit-o ca moștenire celor ce se tem de dănsul. Amin.

M. P.

CUVÎNT

*La Duminica a doua după Paști a Sf. Apostol Toma,
rostit în Sf. Episcopie a Argeșului de Econom
Stavrofor V. Predeanu Revisor Ecclesiastic.*

18 Aprilie 1903.

„Nu fi necredincios ci credincios“
Sf. Evan. Ión XX, 27.

Fraților,

În aceste cuvinte, din Evanghelia de ađl, se coprinde tot ce este mal însemnat în viața creștină și în calea mântuirii veșnice. „Nu fi necredincios“; iată stânca, de care trebuie să ne ferim „Fii credincios“; iată sfirșitul la care trebuie să ajungem. Într'adevăr, dacă noi am fi credincioși cu adevărat, am fi drepti, am fi sfinți, am fi desevirșiți; și nu suntem în de obște vițioși, stricați și nelegiuți de cât, pentru-că suntem necredincioși. Credința ne însuflă dragoste, rîvnă, evlavie; iar necredința nu pricinuește în sufletele și inimile noastre de cât trândăvie, întunecare și învrtășare (impetrire). Credința este începutul mântuirii noastre, iar necredința este pricina ostindirii noastre, la judecata viitoare.

Sfinta Evanghelie, ne înfățișază pre sfintul Apostol Toma, a cărula amintire o prăznuim, în două stări cu totul potrivnice; adecă în întunericul necredinței, când el se îndoște de Învierea Mântuitorului Iisus Christos, și nu vrea să credă; și în starea luminosă a unei credințe vii și înfocate,

când fiind pe deplin încredințat, despre această înviere, el recunoște pe Iisus Christos de *Domnul și Dumnezeuul său*. Dar și una și alta din aceste stări, sunt folositoare pentru noi; căci Sf. Apostol Toma, prin însăși necredința sa, ne învață să fim credincioși; iar prin mărturisirea credinței sale, ne oprește de a fi necredincioși: Iată dar în scurt despre ce am să vorbesc.

I.

Fraților,

Apostolii au petrecut totă săptămâna Paștilor, în Ierusalim. În a opta zi de la Înviere, îl găsim într'adevăr închiși în locul lor de retragere, ca și în ziua Învierii; dovadă că Iudeii nu încetaseră de a-l amenința. Printre cei un-spre-dece, unul n'avea încă aceeași credință, ca și frații săi; căta apostolilor, nu se putea întorci în Galileea, ca să propovedulască Evanghelia de cât cu condiția, ca să albă toți o inimă, un suflet, o credință. Mai rămânea o oie, care trebuia adusă la staul. Când s'a arătat Mântuitorul, întâia dată, ucenicilor săi după Înviere, Toma ce se dice gemen nu era cu el. Pentru ce? Descurajarea îi coprinsese sufletul lui? Se despărțise el de cei-l-alți, pentru ca să-și ascunță necredința? Lipsa lui era numai din întâmplare? În sera unei zile plină de vești așa de însemnate și în timpul cinei această lipsa nu se pôte explica. Când el s'a hotărît ca să se apropie de colegii săi, aceștia plini de bucurie și într'un glas îl duseră „*Am vedut pre Domnul*“ El însă, se mâr-gini a-l invinovați că sunt lesne credători, și se îndărătnici în necredința sa. Tôte împrejurările îl sileau să credă că Iisus Christos înviase: spusele femeilor care-l vëduseră; mărturisirea Magdalinei, care vorbise cu El; mărturisirea celor doi ucenici, care mâncaseră cu El în Emaus; declarațiunea tuturilor celor-l-alți apostoli adunați, în mijlocul cărora se a-

rătase Mântuitorul; mormîntul ce s'a găsit gol sub pece-
 țile publice; alarmarea Sinagogii; mărturia gardei; toate a-
 cestea trebuia să-l convingă despre învierea Mântuitorului.
 Însă, cu toate acestea, el se îndărătnicește și dice: „*De nu
 voi vedea în mâinile lui semnul cuelor și de nu voi
 pune degetul meu în semnul cuelor și de nu voi
 pune mâna mea în cîosta lui nu voi crede*“. O sêp-
 tēmână întrégă trecuse fără ca bucuria tovarășilor sêi, așa
 de bine încredințați, să i fi putut schimba starea cea tristă
 a sufletului sêu. Căți nu sunt fraților în țilele n_ostre, din-
 tre cei preinși luminați și învățați, cari fără să cerceteze,
 dic ca Sf. Toma: „*Nu voi crede*“! și cu toate dovețile ce
 li se aduc, învirtoșindu-și inimile, nu vor să se pătrundă
 de adevăr, și să se plece lui. Ei sunt contra mărturiilor ce-
 lor mai invederate contra minunilor celor mai adeverate,
 contra faptelor celor mai netăgăduite. Ei socotesc că e de
 ajuns să dică, că acela cari mărturisesc aceste fapte, ori-
 care ar fi autoritatea, capacitatea sau sfințenia lor, au fost
 sau înșelați el însăși, sau înșelători, sau visători, sau amăgi-
 tori. Ast-fel vorbește omul desfrinat, care nu vrea să se supună
 poruncilor religiei! „*Dacă nu voi vedea, nu voi crede*;
 dic mulți din țilele n_ostre, pentru ca să albă dreptul să se
 îndolască de toate; ca și când în afacerile lumești, el n'ar
 fi obligați să credă mil de lucruri, pe cari nu le ved și
 chiar e cu neputință să le vadă. Nu fraților, nu pe calea
 acêsta ajungem la adevăr. În acêstă viață cun_ștem pre
 Dumnezeu, adevărul cel desêvirșit din auz iar nu din ve-
 dere, căci dice Ap. Pavel „*Credința este din auz, iar
 auzul prin cuvîntul lui Dumnezeu*“. Vederea tainelor
 lui Dumnezeu, este rêsplata ce ne așteptă în cer; dar a-
 cêstă rêsplată, trebuie ca să o merităm pe pămînt, prin su-
 punerea la credință. Pentru acêsta dice profetul David „*au-
 zului meu vei da bucurie și veselie*“. Pentru că am
 ascultat cu respect și supunere cuvîntul tîu, imi vei da

Dómnne, mângâerea și bucuria, ca să vedă odată tainele tale cele mai ascunse. Să ne supunem dar cu dragoste acestei porunci a credinței, și departe de la noi de a dice cu ucenicul Domnului din Evanghelia de ađi: «Dacă nu voi vedea, nu voi crede»; să mulțămim lui Dumnezeu și să socotim ca darul cel mai mare, că noi avem meritul, că putem crede fără să vedem; pentru-că Iisus Christos ne spune că: „*Fericiți sunt cei ce n'aă văduț și aă creduț*“. Și iată că cu chipul acesta necredința lui Toma îndreptățește credința noastră. Să vedem acum în ce chip credința lui, este un leac al necredinței noastre.

II.

Mi se pare fraților că fiind coprinși de mirare despre slăbiciunea și necredința Sf. Toma, mă veți întreba: pentru ce Iisus Christos a lăsat pe apostolii săi în puțina lor credință? Pentru ce a suferit cusururi în acești ómeni pre care l-a ales și l-a cinstit cu prietenia sa? Mai întâi, pentru-că El a voit ca aceia pre cari l-a ales, să fie umiliți cu inima și să se învețe acéstă virtute, nu numai din cuvintele sale, ci și din experiența lor proprie; să nu se încređă în propria lor putere, ci trebuie să se róge și să privegheze neîncetat. Afară de acésta, Iisus Christos voea să tragă încă și alt folos din necredința Sf. Toma, adecă *intemeerea credinței în invierea Sa*.

Iisus Christos ca un bun păstor, nu încetéză de a priveghia asupra oilor sale cele bolnave; însă în cazul de față, El așteptă opt zile, pentru ca să ațate în ucenicul său o dorință mai aprinsă ca să-l vadă. Către séră, ucenicul eraú cu toții adunați în același foisor unde mănecase paștile cu Domnul și de astă-dată era și Toma cu ei.—Și pe când ușile erau încufate, Iisus vine din noú în mijlocul lor și le dice: „*Pace vouă*“. Mare trebuie să fi fost emoțiunea Tomei, mai cu sémă, când Mântuitorul luându-l la o parte,

El dice: „*Adu'ți degetul tēu încóce, și veđi mánile mele și adă mâna ta și o pune în cósta mea și nu fi necredincios, ci credincios*“! Surprins, transportat, Toma se apropie de Domnul; harul ceresc deschide ochii acestui necredincios, el își recunóște greșala mántria, nerespectul și îndărátncia. Lumina cerescă îl gonește întunecul necredinței, adevărul evident, îl apasă, conștiința îl învinovétesce! Toma cade la genunchii Domnului și sdrobit de emoțiune strigă: „*Domnul meū și Dumneđeul meū*“! Se înalță ast-fel mai pre sus de el și mărturisesce, *Dumneđeirea lui Iisus Christos*. El este cel dintâi care mărturisește pe Iisus Christos de Dumneđeū în Evanghelie. Mai mulți l'au recunoscut de Fiul lui Dumneđeū. „*Tu ești Christos Fiul lui Dumneđeū*“ ¹⁾ a ăis Petru „*Tu ești Fiul lui Dumneđeū*“ ²⁾ dice Natanail. „*Eū am cređut că Tu ești Christosul, Fiul lui Dumneđeū*“ ³⁾ a ăis Martha „*Cu adevèrat omul acesta, Fiul lui Dumneđeū a fost*“ a ăis sutașul ⁴⁾. Acestea sunt mărturisiri indirecte într'adevèr, despre Dumneđeirea lui Iisus Christos, pentru-că filul natural al lui Dumneđeū este D-đeū; însă Toma îl mărturisește Dumneđeū într'un chip hotărît și direct. El a vedut și a cređut și cuvintul său a fost cea dintâi dogmă fundamentală a Bisericei creștine. Și într'adevèr, peste o jumètate de véc mai târđiū, Pliniū scrie lui Traian că creștinii: „*cântă imne lui Christos ca unui Dumneđeū*“ Sf. Apostol Toma a cređut, deci și noi datorii suntem să credem după el. El a cređut nu din slăbiciune, nu din ușurință, nu dintr'un respect orb către ceil-alți, căci l'am vedut mai înainte cu totul departe de aceste sentimente. Și dacă noi am fi fost în locul lui, ori—cât de

1). Math. XVI, 16.

2). Ión I, 49.

3). Ión XI, 27.

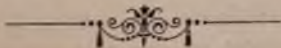
4). Marcu XV, 39.

necredincioși am fi fost, am fi crezut ca și el. Credința Sf. Apostol Toma, zădărnicesce necredința celor cari tăgăduesc învierea și prin urmare dumnezeirea lui Iisus Christos, căci într'adevăr, fraților, ceea ce e de căpetenie în credința noastră este a crede că Iisus Christos este Dumnezeu; fără de care nu poate să fie nici creștinism, nici religione, nici grație, nici mântuire. Om fi noi ângerii luminați, om fi ómenii minunați, dacă nu mărturisim dumnezeirea lui Iisus Christos și dacă nu suntem gata ca să murim pentru a o apăra suntem nisce blestemați și urgisiți de Dumnezeu!... Ceea ce încununază credința Sf. Apostol Toma, este mucenicia sa, căci ceea ce s'a socotit în Biserica lui Dumnezeu ca cea mai însemnată mărturisire a unei credințe desevirșite, este a muri pentru ea, a'și jertfi viața și cu viața toate interesele ómenesci; a o susține cu toate amenințările și persecuțiunile cele mai mari și de a sigila în sfârșit cu sîngele seu, mărturisirea ce face. Cine ar fi crezut fraților vedînd pe Apostolul Toma mai înainte șovăind și nesigur, îndărăt-nic și necredincios, îndoindu-se despre unul din adevărurile fundamentale ale credinței și refusând ca să se supună, că el are să fie vre-o-dată, nu numai propoveditorul, ci și mucenicul acestui adevăr? Când dar, ved pre Apostolul Toma străpuns de loviturile lăncilor celor necredincioși, cu totul înștergat și murind ca să întărească credința pe care o propoveduia, mă întreb: Care alt interes, de cât al adevărului, îl îndemna, să sufere și să se jertfescă? Trebuie să fi fost bine încredințat, despre religiunea, pe care o apăra, trebuie să fi avut dovezi, foarte puternice despre credința, ce propoveduia. Mărturisirea lui, este pentru noi o dovadă învederată; iar exemplul lui este încă o învățătură, care ne arată cum trebuie să fim noi față de credință.

III.

Cu toate acestea câți creștini nu sunt Fraților, care cred,

și care nu urmăze credinței lor? Ce fel de credință este aceea, care nu dă råde și e lipsită de fapte bune? Ore, nu ne învăța Sf. Ap. Iacob, că o ast-fel de credință este mórta? Ce legătură pôte să fie între o credință așa de sfintă și așa de curată și între o vieță cu totul lumescă și coruptă cu desevîrșire? Credința ne învață, lupta contra simțurilor; iar noi în vieță nu căutăm de cât să împăcăm simțurile și să indestulăm poftetele lor *nesocotite!* Credința ne învață lepădarea de lume, și de noi înșine, lepădarea de bunurile trecătoare; *ne învață umilința, dragostea, răbdarea*; iar noi ducem o vieță în care nu căutăm de cât să ne mărim în acéstă lume, să ne deosebim de alții; în care noi nu lucrăm de cât ca să ne adunăm comori pămîntesci, nu petrecem vieța de cât în intrigi, zavistiți, vorbiri de rău, calomniți, procese, gâlceviri și neînțelegeri. Pentru acésta amintindu-ne dojana, pe care a făcut-o Iisus Christos Sfîntului Apostol Toma, să ne dojanim pre noi înșine dicându-ne: „*Nu fi necredincios, ci credincios*“. Să ne ferim de răfăcirile necredinței, supunându-ne credinței. Să fim credincioși cu duhul și cu inima ascultând a levêrurile credinței cu rivnă și cu evlavie; și mai ales să ne conformăm vieța cu credința noastră. Dacă vom crede ast-fel, vom fi fericiți, și creștința ca o călăuză sigură, ne va povățui pe calea mântuirii și ne va face să ajungem la fericirea cea vecnică. Amin.

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane pioase din comuna Bogați, Jud. Dâmbovița, cari au bine-voit a dona diferite obiecte bisericeii parohiale din acea comună și anume: Dl. Nicolae M. Udrescu primar acelei comuni a donat una candelă de argint în valoare de 30 lei și Dl. Gh. M. Udrescu, perceptor, una cădelniță în valoare de 30 lei și tot D-ilor au contribuit cu câte 20 lei la cumpărarea unei Evanghelii.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Maria Romanoff enoriașă bisericeii Sf. Nicolae Prund din Capitală, care a bine-voit să doneze acelei bisericeii suma de zece mii lei, în scrisuri funciare rurale 5%, spre a fi pomenită între ctitori.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Grigor. I. Constantinescu, arendașul moșiei Tămășești, Jud. Vlașca, care a bine-voit a oferi bisericeii din acea comună un rînd de veștminte preoțești în valoare de 300 lei.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor din comuna Slobozia-Trăsnitu, Jud. Vlașca, care prin îndemnul și ostenela Preotului Ión Voicescu, parochul acelei comune au venit în ajutorul reconstruirii bisericeii parohiale din comuna Negreni, Jud. amintit cu suma de 117 lei 40 bani.

Se aduc mulțămiri publice fraților Naumești Petru și Mihail, comercianți, cari au bine-voit a dona bisericeii parohiale din com. Singureni Jud. Vlașca una candelă de argint suflată cu aur în valoare de 140 lei, precum și o cantitate însemnată de unt-de-lemn.

Se aduc mulțămiri publice piosului Monah Nectarie Sabeschi, din Basarabia Imperiul Rusiei, actualmente monah în Monastirea Némțu

(Moldova) care a bine-voit a dona bisericeii din parohia Rînghilești, jud. Botoșani un chivot în valoare de 80 lei și una cruce pe Sf. Masă în valoare de 40 lei, iar la biserica din Berza parohia și jud. amintit a donat o cruce de paradă în valoare de 25 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Vasilie Gagea Primar în comuna Radauți, jud. Doroboi, care a bine-voit a da 60 lei din budgetul comunei pentru cumpărare de cărți de ritual la biserica parohială din comuna respectivă.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Vasile I Pilat, Primarul comunei Boglănești, pl. Bistrița-de-sus jud. Bacău, care a bine-voit a dona bisericeii parohiale din amintita comună două sfeșnice de alamă în greutate de trei kilograme.

Bisericeii parohiale „Sf. Nicolae“ din comuna Botești, județul Roman, donându-i se de către D-na Maria Stan, proprietară în menți onată comună, un felon, un epitrahil, un brâu, un văzduh, o nebiderniță și două acopereminte pe Sf. Masă, toate de ștofă de satin cu mătase galbenă, brodate cu pețea albă și galbenă, în valoare de 235 lei, pentru această faptă laudabilă și demnă de imitat, se aduc pioșei donatore mulțămiri publice.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Adamache Lazăr, din comuna Bogzești, jud. Roman, care a bine-voit a dona bisericeii parohiale din amintita comună un scaun de tablă de fer gros pentru pus luminări în valoare de 6 lei.

Se aduc mulțămiri publice piosului locuitor Vasile Prundeanu, din căt. Reșeni, parohia Skitu-Frumoșă, jud. Bacău, care a bine-voit a dona bisericeii din acea parohie următoarele cărți bisericești, necesare serviciului divin, și anume: un Aghiasmatar, un Apostol, un Catavasier, (octoih mic) Cazania, Evanghelia, la a II-a Inviere, Octoihul mare, Ceaslov bogat, Panachida, Psaltirea format mic, Rînduiala proscomidiei, slujba Invierei, Liturghierul și un Pentecostar, toate în valoare de 120 lei.

Se aduc mulțămiri publice Preotului Gheorghe Zotinca paroch parohiei Blânde, com. Carod, jud. Tecuci, care a bine-voit, a contribui cu suma de 57 lei, la cumpărarea unui policandru de alamă pentru biserica din parohia amintită.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane pioșe din parohia Tamazi, jud. Bacău, care au bine-voit a contribui cu sumele arătate în dreptul fie-cărui, la cumpărarea unui Epitaf pentru biserica din parohia amintită și anume: Dimitrie și Elena Bucă cu 40 lei; Maria Breahnă cu 20 lei; Gheorghe Codela, Maria Christian, Anuța Croitoru, Ión și Elena Neaița cu câte 5 lei.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane pioase din parohia com. Mărăști, jud. Bacău, pentru obiectele donate bisericilor din parohia amintită, și anume: D-l Gheorghe Ariton cu soția sa Ruxandra au donat un Epitaf în valoare de 80 lei pentru biserica filială „Sf. Voevođi“; iar D-l Ghiță Patrașcanu, un steag pentru biserica parohială „Adormirea Maicei Domnului“ în valoare de 45 lei.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane pioase din parohia Dârnari, jud. Mehedinți, cari au bine-voit a contribui cu ceea ce se vede trecut în dreptul fi-caruia la împrejmuirea cimitirului din parohia și județul amintit și anume: Domnil Gheorghe Săceanu și Vasile Papadopol câte 60 lei, Gheorghe Chioralia 20 lei, Gheorghe Anghelescu 15 lei, Mihail O. Mățulescu, Dumitru Danielescu, Dumitru St. Neagoe, Nicolae N. Marinescu, Ion Sandulescu, Dinică Manole Dincă, Marin N. Cercel, Ion Ungurênu și Ion Opr. Răbonțu, câte 5 lei, Dumitru St. Ciubuc și Stancu D. Trușcă câte 4 lei, Carol Rudolf și Marin Vâncjanu câte 3 lei, Ghiță Marin Spătaru, Gheorghe I. Trușcă, Ion Gh. Ion Trușcă, Anghel Vladu, Patru Stan Trușcă, Gheorghe Despa, Stancu Stinge, Marin Anghel Vlad, Florea Stancu Tărăbuță, Calin Buđuriu, Petra Calin Buzuriu, Florea Trică Drinceanu, Dum. Ilie Răbonțu, Florea Gh. Bochizu, V. Schiopu, C. I. D. Schiopu, C. Anghel Vladu, Ion Dincă Stăvaru, Dinu Manole Petcu, Dumitru I. Vlaicu, Dumitru Sprăncenatu, Ion Minciuță, Dumitru Ion Chirigel, Marin M. Atinge, Stancu Tărăbuță, Dinu M. Sprăncenatu, Ion Dinu Patrașcu, Gheorghe Anghel Vlad, Grigore Manole Petcu, Gheorghe Nistor, Marin Gh. Voicu, Dinu Marin Litră, Vasile Despa, Gheorghe Minică Sprăncenatu, Minică Sprăncenatu, Nicolae M. Fulga, Filip Opr. Sălceanu, Const. St. Răbonțu, Ion D. Petrică, Marin Op. Răbonțu, Const. B. Tărăbuță, Ion Florea Obașanu, Ghiță Mirela Fulga, Lăpădatu D. Cercel, Nicolae Dumitru Vlaicu, Dumitru I. Patrașcu, Ion Preda Trușcă, Petre I. Buzuriu, Ion M. Atinge, Dinu M. Atinge, Dinu Op. Răbonțu, Marin Gh. Buchidu, Marin Preda Mihail, Florea Preda Fulga, Ion Trică Drancianu, Gh. I. Măndreici, Const. I. Bușurin, Ștefan I. Lupan, D-tru St. Trușca, Florea Patrașcu, Const. M. Petrică, Ion Opr. Buđurin, Vasile Opr. Buđurin, Marin S. Curtênu, Ion Sălceanu, Ion Spătaru, Ion Gh. Chilom, D-tru M. Fulga, Mihail Gh. P. Gavrilă, Petre I. Petcu, Dinu Opr. Sălceanu, Nicolae I. Floriș, Tache Lungu, Marin M. Petrică, Ion D. Cercel, Florea Obașanu, Marin I. Buchidu, Ion I. Măndreici, Stan Ștefan, Radu D. Petcu, Ion Opr. Sălceanu, Dinu Preda Trușcă, Gheorghe Chilom, Ion D. Tărăbuță, Radu Ilieci, D-tru Opr. Sălceanu, Const. D. Petcu, Marin I. Schiopu, Matei Cercelescu, Ion I. Trușcă, D-tru Ion Cercel, D-tru S. Curtênu, Ilie D. I. Răbonțu, Ion Bică, Ion Minică Sprăncenatu, Preda I. Bochidu, Marin Ion Trușcă, Stancu Anghel, Ștefan Tănușe Sârbu, Ion Stan Lascu, Preda Fuior, Naum M. Gh. Bochidu, Stan Florea Obașanu, Ghiță I. Ghirigel, Ion Anghel Măndreici, Stan Chilom, Ion Calin Buđurin, Stancu D-tru Vlaicu, Vasile Mihăilescu, Ilie Ion Trușcă, Dinu T. Drinceanu, Dinică C. Petcu, Dinu N. Nêgoe, D-tru Radu Flori,

Ion R. Flori, Ion D. I. Petcu, Ion I. B. Tărăbuță, Ion Serénu, Ion Ion Petrică, Mihail Cârstea, Micu Budu, Nicolae Radu Brândușeanu, și Gh. St. D. Trușcă. câte 2 lei; Ion Danielescu 5 lei; Ion C. Vlaicu, Petre I. P. Trușcă, și D-tru I. Nėgu câte 2 lei; Petrache I. Mândrici, 3 lei; Dinu St. Atinge, Dincă St. Tărăbuță, Ștefan I. Sprâncenatu, Trica Drincenu, și Ilie Stanca Păbonța, câte 2 lei; Gh. St. D. Trușcă 1 leu; Dinu Gh. Bochiđu. Dinu Stan Lascu, Matei Chilom, Joița M. Vrăjitoru, Radu Ilie Nėgoe, D-tru Opr. Patrașcu, și Ghiță D. Ilie Răbonțu, câte 2 lei; Dinu Ilie Nėgoe, 3 lei; Ion I. Tărăbuță, 4 lei; D-tru F. Obârșanu, 3 lei; Radu Brândușoiu, Nițu I. I. Schiopu, Ion M. Tărăbuță, Pătru Ilie Dincă și Ion I. M. Tărăbuță. câte 2 lei.

Se aduc mulțamiri publice următoarelor persóne din Comuna Broșteni jud. Dâmbovița cari au contribuit la cumpărarea unei Sfíte pentru biserica parochială din această comună și anume: Ion Pană 3 lei, 10 bani; Zinca H. Vasiliu 4 lei; Ion Bălea 2 lei; Costache Bălea 1 leu; Ion Stoica 2 lei; Radu Cobianu 1 leu; Mihai Mogoș 2 lei; Tache Niculae, Niculae Pană, Niculae Gheorghe, și Marin Niculae câte 1 leu; Gheorghe Nae 2 lei; Preotul C. Rădulescu 3 lei.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos exprimă mulțamiri persónelor mai jos notate: Mircea V. Nicolae, Aughelușa Filip, Iordana Neculai, Drăguța Eftimie, Ióna T. Eftimi-, Ștefana Eftimie, Anica S. Eftimie, Nedelea D. Frone, Maria Dumitrache, Ștefana S. Busu, Elena N. Balánicá, Vasilca Alexandru, Irina Neculai, Maria Popescu, Zoița Vėduva, Gherghina Coman, Dobrița N. Coman, Marina C. Nėgu, Dumitra C. Fújor, Ruxanda O. Frone, Ancuța D. Ciupitu, Catrina P. Ión, Voica M. Iancu și Dobrița I. Tudor, cari au contribuit fiecare cu câte un leu pentru facerea unei strane de cântăreți, în valóre de 24 lei pentru biserica din parochia Cotu-Lungu, județul Brăila.

Chiriarchia Dunărei de Jos exprimă mulțamiri publice D-lui Ioniță Rusu și soției sale Ștefana, cari au bine-voit a dărui bisericei din parochia Cotu-Lungu, Județul Brăila un prapur nou în valóre de 120 lei.

EPISTOLE IRENICE.

Cu ocasiunea suirei noului ales pe scaunul metropolitan al Bisericeii regatului Greciei, conform usului tradițional, păstrat în biserica Ortodoxă, s'au schimbat următoarele epistole între I. P. S. Sa Teoclit, noul mitropolit al Athenei și președinte al sinodului Bisericeii Grece și între I. P. S. nostru Mitropolit Primat D. D. Iosif, președintele Sântului Sinod al Bisericeii Orthodexe Autocefale Române.

I) Epistola I. P. S. Mitropolit al Bisericeii regatului Greciei, subscrișă de P.P. S.S. membri ai Sf. Sinod al Bisericeii Grece, către I. P. S. Mitropolit Primat și președinte al Sântului Sinod al Bisericeii Orthodexe Autocefale Române.

'Εν Ἀθήναις, τῇ 19 Δεκεμ. 1902.
'Αριθμ.

Π.ωτ. 328.
Διεκπ. 788.

Τῷ Πανιερωτάτῳ Μητροπολίτῃ
Βουκουρεστίου καὶ Πρωθιεράρχῃ
'Ρουμανίας Κυρίῳ Ἰωσήφ

Ἡ

Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς
'Ελλάδος τὸν ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ
ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν ἀπονέμει.

Τὸ ἀνέκαθεν κρατήσαν ἱερὸν

No. 928
788

Inalt Prea Sfințiel Sale, Domnului Iosif, Mitropolit al Bucureștilor și Primat al României Sfantul Sinod al Bisericeii Greciei îi-dă frățescă intru Christos Dumnedeș salutare.

Sfintul obiceiū vechiū și usul bisericesc ca să se schimbe scrisori irenice între șefii duhovnicești și cărmuitorii sfintei

ἔθος καὶ ἐκκλησιαστικὸν θέσμιον τοῦ διαμείβειν τοὺς πνευματικούς ἀρχηγούς καὶ πηδαλιούχους τοῦ ἱεροῦ σκάφους τῆς μιᾶς Ἀγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησίας εἰρηνικὰ γράμματα ἐξαίρετόν ἐστι γνῶρισμα τῆς ἐπικρατούσης ἐν αὐτοῖς ἐνότητος τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης. Διὰ τούτων δ' ἐκδηλοῦται καὶ κηρύσσεται ἡ τὰ μάλιστα χαρακτηρίζουσα τὸ εὐσεβὲς τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν πληρωμα πνευματικῆ ἐνότητος, ὁμοφροσύνη τε καὶ ἀγάπη.

Ταύτη τοίνυν τῇ Θεοφιλεῖ ἀρχῇ καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπομένῃ δράττεται τῆς ἐνδομύχου πνευματικῆς εὐχαριστήσεως γνῶρισσι τῇ Ὑμετέρᾳ Πανιερότῃ, ὅτι, τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν καὶ Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κυρίου Προκοπίου κωνονικῆν παραίτησιν ὑποβαλόντες κατὰ Νοέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐπικαλεσαμένη τὸν τοῦ ἁγίου Πνεύματος φωτισμόν, ὅπως φωτισῆ αὐτὴν εἰς ἐκλογὴν διαδόχου, καὶ διασκεψαμένη ἐξελέξατο τῇ 4 μηνὸς Νοεμβρίου τοῦ παρόντος ἔτους μιᾶ φωνῇ καὶ γνώμῃ ὡς τοιοῦτον τὸν Σεβασμιωτάτον Ἀρχιεπίσκοπον Μονεμβασίαις καὶ Λακεδαιμόνιος κύριον ΘΕΟΚΛΗΤΟΝ ἄνδρα ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας τῇ ὑποκειμένη τῆς Ἐκκλησίας ἐαυτὸν ἀπερρώσαντα, ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἀρετῇ διακρινόμενον, καθ' ἅπαντα δὲ τὸν δεχθετῆ τῆς ποιμαντορίας αὐτοῦ χρόνον δόκιμον ἐν πᾶσιν ἀναδειγ-

corabil a unei sfinte, sobornicești și apostolicești Biserici a Ortodoxilor e o excelentă dovadă a unirei spiritului care există între ei în legătura păceli. Prin aceste scrisori se arată și se declară unirea spirituală, concordia și dragostea, care caracterizează mai cu seamă plinirea credincioasă a Bisericilor ortodoxe.

Conform cu acest principiu, plăcut lui Dumnezeu, și Sfântul Sinod al Bisericii Greciei se grăbește cu bucurie adincă să facă cunoscut Înalt Prea Sfinției Voștre că prea veneratul Mitropolit al Atenei și Președinte al Sfântului Sinod al Bisericii Greciei, Domnul Procopie, demisionând în regulă în Noembrie anul trecut, Sfântul Sinod invocând lumina Sfântului Duh ca să-l lumineze la alegerea unui succesori și chibzuind a ales la 4 Noembrie anul curent în unanimitate ca atare pe P.S. Archiepiscop al Monemvasiei și Lacedemonului, Domnul Teoclit, bărbat, care din tinerețe a fost devotat serviciului Bisericii, distins pentru învețătura și virtutea sa, care dovedindu-se destoinic din toate punctele de vedere timp de zece ani al păstoriei sale, va fi capabil și vrednic a cârmui cu dibăcie corabia spirituală a Bisericii Greciei cu concursul Prea Venerabililor Arhiepiscopilor, membri ai Sinodului.

θέντα, Ικανόν ἄρα καὶ Δίον δι-
ακυβερνησάμενος εὐστόχως καὶ δεξιῶς
τὸ πνευματικόν τῆς Ἐκκλησίας
σκάρος τῇ συμπτύξει τῶν Σεβασ-
μιωτάτων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων.

Τὴν Θεία ἀρωγῇ καὶ συνάρσει
γενομένην ταύτην κατὰ μετᾶθεσιν
κανονικὴν ἐκλογὴν εὐρών καὶ ἡ
Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν ὡς ἀρί-
στην γηθοσύνας ἀπέδεξάτο καὶ τῇ
ὑψηλῇ Αὐτοῦ Βασιλικῇ ἐγκρίσει,
κατὰ τὸν παρ' ἡμῖν κρατούντα
νόμον, ἐκύρωσε.

Ταῦτα ἡ Ἱερά τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδος Σύνοδος διακαινοῦσα
τῇ Ὑμετέρα Πανιερότητι διὰ τοῦ
παρόντος εἰρηνικοῦ γράμματος εὐ-
καιρον ἤγησάτο διαθεβαιῶσαι Αὐ-
τῇ, ὅτι οὐ καύτεται δεομένη, ὡπ-
περ δὴ πάντοτε, τοῦ Πανοικτίρμονος
Θεοῦ, ὅπως ἐπιδαφιλεύῃ τῇ Ὑμε-
τέρα Πανιερότητι ἀνωθεν διηνεκῇ
ὑγιειαν καὶ παρέχῃ Αὐτῇ τὴν
πανσθενῆ Αὐτοῦ χάριν ἐν εἰρήνῃ
κυβερνᾶν τὸν ὑπ' Αὐτῆν χριστιῶ-
νυμον λαόν, ἀπελδεχουμένη ἀμοι-
βαίως καὶ αὐτὴ παρὰ τῆς Ὑμετέ-
ρας Πανιερότητος τὰς πρὸς Θεὸν
Αὐτῆς ἐντεύξεις ὑπὲρ ἐαυτῆς καὶ
παντὸς τοῦ Ὁρθοδόξου πληρώμα-
τος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Οἱ συγχροτοῦντες τὴν Ἱεράν
Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλ-
λάδος ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ
καὶ συλλειτουργοί.

† ὁ Ἀθηνῶν Θεόκλητος Πρέσβυτος.

† ὁ Πατρῶν Ἱερὸθεός.

† ὁ Ἀκαρνανίας καὶ Ναυπακτίας
Παρθένιος.

† ὁ Ἰδρας καὶ Σκερῶν Ἀρσένιος,

† ὁ Παρονατίας Γρηγόριος.

ὁ Γραμματεὺς

Ἀρχ. Μητ. Σκαβλαρόπουλος.

Acéstă alegere cu permutare,
care a avut loc cu ajutorul di-
vin, găsind'o foarte nimerită și
M. S. Regele nostru, a primit'o
cu bucurie și a aprobat'o, po-
trivit legea în vigore.

Sfântul Sinod al Greciei a-
ducând la cunoștința Înalt Prea
Sfinția Văstre această prin pre-
senta irenică, profită de ocazie
de a Vă asigura că se rōgă
neîncetat, ca tot-d'auna prea
milostivului Dumnedei pentru
a Vă dărui de sus sănătate
lungă și a Vă acorda harul lui
a tot puternic pentru cărmui-
rea poporulul său creștin, și
astăptă reciproc ca Înalt Prea
Sfinția Văstră să naște rugă-
cuniile Sale pentru Sinodul
Greciei și pentru totă plinirea
Bisericii Ortodoxe a Greciei.

Membrul Sfântului Sinod al
Greciei, iubiți în Christos frați
și conliturghisitori.

(s) Teoclit al Atenei, Președinte.

(s) Ierotei al Patrasului.

(s) Partenie al Acarnaniei și Nav-
pactiei.

(s) Arsenie al Idrei.

(s) Grigorie al Paronaxiei.

Secretar

Arch. Mel. Sachelaropulo.

(L. S.)

II) Responsul I. P. S. Mitropolit Primat și președinte al Sf. Sinod al Bisericeii Ortodoxe Autocefale Române D. D. Iosif.

Inalt Prea Sântite,

Cu vie bucurie în Domnul am primit scrisoarea Sfintului Sinod al Sfintei Bisericeii a Greciei, în care se face cunoscut smereniei mele alegerea și confirmarea Inalt Prea Sântitei Vostre cum și instalarea pe Prea Veneratul Scaun de Mitropolit al Athenei și Președinte al Sfintului Sinod, în locul Prea fericitului Archiepiscop și Mitropolit D. D. Procopie, demisionat.

Mari sunt taiele Provedinței dumnezeiești, care cu atâta înțelepciune vegheză și cărmuește Sfinta Biserica a Domnului, care 'și a câștigat'O Lui-și Mirésă cinstită cu scump sângele Său, care l'a vèrsat pentru mântuirea noastră.

Acestei Pronii cerești datorindu-se chemarea la cărma Bisericeii Greciei a Inalt Prea Sântitei Vostre care din tinerețe ați fost devotat serviciului Bisericeii, distins prin învățatură și virtute imi plec genunchiul cu umilință Impèratului Impèraților și Domnului Domnilor ca să chivernisescă lucrul așa în cât slava Bisericeii Sale să fie asigurată, eșind biruitoare din noianul multelor nevoi care o impresoră, și înmulțind anii Inalt Prea Sântitei Vostre cu pace și sănătate, drept să îndreptați cuvîntul adevèrului.

Presentând omagiile mele pline de venerațiune și Sf. Sinod a Sf. Bisericeii a Greciei care a fost lumi-

nat de Dumnezeu călăuzindu-l la alegerea Inalt Prea Sântiei Vóstre, îl rog cu căldură să nu uite pe Smerenia mea în Sfintele Sale rugăciuni, ceea ce la rândul meu îndeplinesc și Eă cu aceeași evlavie.

Imbrățișând pe Inalt Prea Sântia Vóstră cu iubire, venerațiune și sărutându-Ve cu sfinta sêrutare în Domnul, sunt și rămân al Inalt Prea Sântiei Vóstre frate în Christos și împreună liturghisitor.

(88) IOSIF Mitropolit Primat al României și președinte
al Sântului Sinod.

No. 1785.
1908 Aprilie 21.

BIBLIOGRAFIA GREACĂ.

Vești Biserica Ortodoxă Română, No. 1, an. XXVII.

P R E F A Ț Ă.

Când am început a aduna, a ceti și a studia cărțile grecești, imprimare orî publicate în țările noastre și dedicate Domnitorilor și unora dintre marii noștri boeri, în ambele foste Principate de altă dată, Moldova și Valachia, și apărute în epoca Fanariotă, gândul meu a fost de a răspunde cu temei, unora dintre ómenii noștri cărturari, cari fără a aprofunda cestiunea, conduși numai de nobilul sentimentului național prea peste măsură, pretind a susține că pe timpul Fanarioților în țările Românești nu se învăța nimica. Acesta-î adevărat numai pentru masa de jos a poporului Românesc, adică pentru țărani, nu însă și pentru târgoveți. La țară n'a străbătut în adevăr, nici odată limba greacă, după cum nici cea slavonă anterioară, dar în orașe devenisă o necesitate și mai toți o știa. Mai dic apoi că Românii în genere nu s'au folosit de loc de la școlele grecești. Ușile școlilor publice erau deschise Românilor, probă că dintre orașeni foarte mulți au scris în grecește, ba unii chiar într'o limbă escelentă, precum fii Domnitorului Constantin Brâncoveanu etc. Acum însă având sub ochi această lucrare literară, totă pretinsa argumentare a aceloră s'au pulberat chiar din basa ei. Invățămîntul orî

sciință, în genere, nu atârână de loc de felul limbei în care să propune și se ascultă, prin urmare este indiferent dacă adevărurile științifice se propuneau în școlele grecești la noi în grecește. Scopul școlilor este de a civilisa și a înnobila pe om, fie expuse științele în grecește, latinește ori și chinezește. Cel ce a studiat este constatat, că s'a folosit și s'a înnobilat. Alt-fel trebuie să admitem ipoteza că între Români timp de un secol și jumătate aproape nu era picior de Român învățat. Acastă ipotesă cade față cu datele positive. Limba grăcă ori latină fiind limbi clasice, a fost lucru firesc să le servescă literaților noștri de basă pentru creșterea, dezvoltarea și perfecționarea treptată a grafului românesc; pentru că și la noi, ca și la toate celelalte popore moderne, cei ce se ocupau de limbă cunosceau bine una din limbile clasice, fiind perfect cultivată, și-li servea de normă, și atunci celor învățați li era și mai ușor și devenea mai capabil în a perfecționa limba sa modernă națională. Priviți la fazele prin care a trecut până acum limba noastră și tot încă nu ș'a ajuns culmea desăvirșirei. Suntem fără o unitate *Ortografică*. În literatura noastră veche, în cărțile scrise cu litere cirilice nu exista o normă sigură de scris, pe când la Greci și Latini da. Să intrăm în cestiune: Grecii gă-sind aici la noi, în acea tristă epocă istorică pentru ei, un liman providențial, pot dice, de scăpare, au continuat a-și cultiva mereu simțul lor național, iubirea de *Patrie și limbă*, și unde ș'au pregătit pe încetul terenul din timp spre a-și desrobi *Patria-Ellada*, ce avea un trecut atât de glorios și valoros pentru ei, prin ne număratele opere poetice și în prosă, rămase de la genialii lor strămoși și în fine neîntrecuți în arte, științi ba și pentru eroismul lor. Pentru redobândirea perduței lor Patrii luptau Grecii! Acum

dacă predarea cursurilor se făceau la noi în grecește, în școlile domnești și nu în românește, cauza a fost că greca era o limbă cultă și apoi Domnitorii români erau înrăuțiți prin influințele Grecilor învățați; pe când limba română pe atunci era saracă în expresiuni și în cuvinte naționale, pe când acestea în cea greacă supra-bondaū. Pentru interesul Grecilor și desvoltarea limbei lor neo-grecești ș'a scopului ce urmăreau acele școli, s'a preferit limba greacă și s'a întârziat desvoltarea limbei Românești-naționale. Dacă Românul iubitor de carte asculta pe profesorul grec explicând în clase ce însemnă *Patrie*? Ce este *Națiune*? Ce este *iubire de neam*? Ce-i sacrificiū pentru *Patrie*. Őre acel român nu aplica aceste idei la neamul său, s'aū la țara sa? Őre nu'și aminteaū școlarii Români că și România are un trecut măreț și glorios prin bravii și neîntrecuții săi vechi luptători? Eu admit că da, lecțiile profesorilor greci aū adus un folos ideal și Românilor și pe care l'aū și realizat atunci în Tudor Vladimirescu. Őre fiii Românilor ascultând asemenea idei patriotice, ce izbucneaū din miī de pepturi profesoriale, care erau înăbușite de tirania turcescă peste Dunărea, Őre acei fii de Români nu se aprindeaū și ei de acel sentiment patriotic? 'Mi aduc aminte ce se întâmplă chiar cu mine în școlă și cu colegii mei, pe timpul Unirei Principatelor, ascultând pe unii dintre profesorii Uniuniști! Lucru este natural și trebuie să admitem că așa s'a întâmplat și cu Româniī ceī înainte de noi. Noi știm că mult timp a fost în întrebuiņare în Biserica noastră națională limba slavonă, și că multe cuvinte slavone cu timpul s'aū botezat și s'aū romanizat, primindu-și, cu timpul împămîntenirea românească; așa că, de s'ar încerca cine-va astă-dī de a le alunga din limba noastră acele cuvinte și ale esclude, ar fi o imprudență. Urmarea ar fi: Că

multe din cuvinte și expresiuni, mai ales din cele mai vechi, din cronicarii noștri, nu le vom mai înțelege. Credeți că prin acésta am face un progres real? Oare este amenințată în existența ei națiunea Română, când în limba sa are vorbe străine, mai ales de la popó-rele cu care a fost în atingere seculi întregi? Eu, dic că nu este nici un pericol pentru națiune, existența acestor cuvinte de origină străină. Oare nu sunt bun Român, când mă exprim: *Milostive Dómnne*, sau ai *milă* de mine, sau *slavă* ție Domne că mai *izbăvit* din *nevoi*—în loc de *glorie* ție Dómnne că mai *eliberat* dinanagne. Poporul în veci, așa va dice cum a apucat a înveța. Sunt exemple, că multe popóre moderne, au mult mai multe cuvinte străine de cât noi, și pentru acésta nu se îngrijesc de loc de esistența lor. Este chiar cerut de bunul simț de a introduce în limbă terminologia științifică, care este o convențiune tacită, cum terminii vechi și cei noi etc. etc. Pentru că pe lângă că ai un cuvint universal, apoi acel cuvint mai arată și însemnarea lucrului numit. Nu trebuie să uităm că Grecii pe când s'au respândit între noi erau din Bizanțul vechiu, erau educați și deprinși în moravurile Imperiului Bizantin, erau cu drept cuvint mai culti și mai făloși de cât noi, ca urmași ai Imperiului-Romei-Noi! Apoi perdendu-și *Patria*, căutau ca niște rătăcitori un loc pentru ei mai prielnic, de cât a trăi în Patria lor, nesiguri de viață, onóre și familie și ca sclavi, espuși bunului plac al stăpânului lor—Sultanului. Dacă pentru acésta ei sunt de condamnat, atunci mai întâiu sunt cei ce le-au cucerit Patria lor! Atunci tóte cuceririle rezboinice, anexările involuntare, hrîpirile și incorporările popórelor mai mici de cătră cele mai mari este în adevěr o *hoție*. Și este de regretat că în realitate așa s'au mărit mai tóte Statele mari, inghițind pe

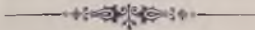

cele mici. Unde este *dreptatea*? Grecii relativ fiind puțini, dar având scopuri mari, de a'și revandica drepturile lor, când a venit timpul ș'a'au desrobit Patria lor și s'a'au retras din Principate, populându-și iarăși țara lor—*Ellada*, preferind'o ori cărei alte localități, pentru că acolo erau mormintele marilor lor eroi, cari cu sângele lor au udat pământul grecesc! Ce am făcut noi? După neîncetatele lupte vechi cu vecinii, mai ales de la tron, Domnitorii timpurilor vechi nu s'a'au îngrijit de organizarea țarei, de școle, de industrii, de arte, de buna stare a locuitorilor; așa că venind Grecii Bizantini au găsit la noi tocmai locurile trebuitoare lor vacante și le-au ocupat. Slăbiți dar noi și sărăciți timp îndelungat de tirania turcască și de biruri nesfârșite, impuse arbitrar, sub diferite numiri, apoi moleșiți prin obiceiuri abile și viclene ale nelegătuiților pretinși creștini din Fanar, am pierdut mai întâiu frumoasa Bucovină, grădina Moldovei, plină de bunătați, sub viclenul pretext al Austriei de a'și îndrepta hotarele; mai apoi și Rușii ne-au rîpit fără îndurare jumătate din Moldova, Basarabia, tot sub pretextul inventat că adică în Basarabia ar fi mormintele eroilor ruși morți în lupte cu turcii. Dar noi ore pentru ce să pierdem la 1812 țara Basarabiei, pe când Turcii trebuia să plătescă cu teritor de al lor dauna de răsboi, iar nu cu teritor străin, ce nu participasem în răsboi! După o îndelungată suferință și ciuntii în fine, ne-am recăpătat drepturile țarei, am scăpat de tutela Turcască, grație omenilor noștri politici, și ultim in 1877 prin eroizmul soldaților Români, conduși cu vrednicie și înțelepciune de bravul și meritosul nostru Domn pe atunci, am învins și am câștigat neatârnamarea țarei noastre, visul de aur al strămoșilor noștri! Am ajuns ultim prin abilitatea politică a Marelui nostru Capitan să avem astă-ăzi un Regat, o

țară organizată din toate punctele de vedere, comparându-se cu țările civilizate ale apusului Europei. Ce suntem, suntem prin noi și trăim din al nostru, având la ocazie puțința de a da și altora existență la nevoie. Trebuie însă să fim în viitor mai precauțioși, mai economi și mai severi în moravurile noastre, dacă voim să trăim în veci.

Să dăm dar ultărei invinovățirile aruncate asupra Grecilor, Bulgarilor și Sârbilor pentru faptele petrecute; căci împrejurările au adus acele evenimente. Nu cade totă vina situației numai asupra străinilor vecini; Situația lor era atunci mai primejdiosă de cât a noastră. Unde au găsit loc vacant, acolo s'au așezat! Fiind că noi pe atunci dormitam, acum când ne-am deșteptat și străinii vecini s'au înpuținat. Să ne îngrijim de cei mari, căci ei pot înghiți nemestecat. Celor mici înghițitura le sta în gât și-i sugrumă. De aceea nici n'am întâlnit asemenea fapte în Istorie. De cei mai mari și mai tari dar să ne păzim, pentru că la ei nu dictăză în politică rezonul, ci interesul.

C. Erbiceanu

Biblia românească de la 1688

Încă de prin sec. al X și până pe la jumătatea sec. XVII dominând limba slavonă iar de pe la finele sec. XIV începând și influența grecască, atât în stat cât și în biserică și poporul român neînțelegând aceste limbi, s'a simțit nevoea ca cel puțin cărțile bisericesti să fie traduse și tipărite în graul național. Ast-fel câți-va Domni și Ierarhi cu dor și iubire de némul românesc își laū îndrăsnéla și încep pasul cel atât de greū de făcut. Așa, după ce Diaconul Coressi traduce și tipărește la Brașov în anul 1561 Tetra-vanghelul, iar la 1580 Evanghelia învățătoare, apoi după ce se înființéază și în țerile române tipografia prin stăruințele Domnilor Mateiū Basarab și Vasile Lupu și cu tóte că curentul slavonesc și grecesc era destul de puternic și împotrivor, se tipărește la 1640 Pravila de la Govora și la 1643 în Iași Pravila lui Vasile Lupu; iar la 1652 se tipărește în Tirgoviște renumita *Pravilă a lui Mateiū Basarab saū Indreptarea Legei*, cea mai complectă și prețioasă colecțiune de legi politico-bisericesti.

Odată începutul făcut și simțindu-se cât de plăcut și înălțător este a se asculta cuvântul lui Dumnezeu în graul românesc, traducerea și tipărirea cărților în limba română luă un avént puternic. Renumiții și meritoși Mitropoliți: Varlaam și Dositheiū al Moldovei și Ștefan și Theodosie al Muntenie lucrară cu multă rivnă în acest scop. Și întru cât cărțile a căror trebuință se simțla mai mult, erau cele

de ritual, asupra acestora își îndreptară atențiunea. După ce în mod sporadic se mai tipăriră câte-va cărți de învățătură și de ritual, cum este «Mistryion» al Mitropolitului Ștefan, veni și timpul a se traduce și tipări cea mai de trebuință dintre cărți, adică Evanghelia. Ast-fel se traduce pentru prima oră din originalul grecesc Evanghelia prin rivna Domnului Șerban Cantacuzin și a Mitropolitul Theodosie, și se tipăresce la anul 1682¹⁾. Pe cât de greoe, neregulată și neînțeleasă este limba în Tetravanghelul lui Coressi, pe atât de ușoră clară și înțeleasă este ea în această Evanghelie.

Dar și acesta nu era de ajuns. A avea întreg cuvîntul lui Dumneșeu, adică întregă Sf. Scriptură tradusă și tipărită în românesce, era o necesitate cu atât mai simțită, cu cât nu exista până atunci o lucrare de acest fel. Cel ce voea să se folosescă de Scriptura întregă, trebuia să recurgă sau la textul gregesc sau la textul slavonesc, lucru ce era destul de greu, căci nu toți cunoseau aceste două limbi. Dar zelul Domnitorului Șerban Cantacuzin, al Mitropolitului Theodosie și al altor bărbați învățați și iubitori de nēm, nu se arăta mai pe jos de această trebuință imperioasă. Lucrurile se și puseră la cale și prin rivna și munca stăruitoare a câtor-va bărbați desțoinici și erudiți, traducerea Scripturei se incepu. Și la întrebarea: cine au luat parte la traducerea și tipărirea acestei Biblii? după cele spuse în predosloviile și după datele istorice, vom putea indica câți-va bărbați. Iată-i:

1) *Spătarul Nicolae Milescu* despre care cronicarul Niculcea²⁾ dice că era *prea învățat și cărturar și că știa multe limbi: elinesce, slovenesce, grecesce și turcesce*. Fiind gramatic al lui Ștefăniță Vodă Domnul Moldovei, era foarte iubit de acesta dar mai târziu cădend în disgrație prin trădare, i se tălă nasul, de unde i se mai dicea și *Cărnul*.

Exilat din țară, el ajunsese tocmai în Rusia la Moscova, unde Petru cel Mare îl făcu sfetnic al său. Se dice că el

¹⁾ Să se vadă studiul ce am făcut asupra acestei Evanghelii, în Rev. Bis. Ortoh. Rom. a XXVI No. 7.

²⁾ Vezi Cronic. Rom. tom. II pag. 190, par. 41.

ar fi tradus în întregime Biblia de pe originalul grecesc. Acest lucru îl susține Timoteiū Cipariu în analectele sale (XXXVI). Și dacă nu se amintește în predoslovia acestei Biblii cauza este vieța sa nestatornică și trădarea ce a săvârșit.

2) *Archiereul Ghermano Nisis* pe care însuși Șerban Cantacuzin în predoslovia sa îl numește *dascăl știutor foarte de limba elinescă și prea înțeleptul cel dintru dascăli ales*. Se înțelege foarte bine că el era însărcinat cu cercetarea isvodului grecesc. Nu rămâne îndolală că era grec de origine.

3) Frații Grecenî: *Radu Logofetul și Șerban Biv Vel Logofet* omenî *pedepsiți* nu numai în limba românească ci și în cea elinescă. Aceștia erau însărcinați cu tâlmăcirea în românește adică cu alegerea și corectarea cuvintelor românești. Ei într'adevăr erau buni cărturari căci și înainte și în urmă de această Biblie, au mai tradus și alte cărți.

4) *Mitrofan Episcopul de Huși*, care fiind scos din scaun, a venit în Muntenia. Știind bine *mesteșugul typographyiei*, a fost însărcinat cu *diorthosirea* cuvintelor românești și cu tipăritul întregii Biblii, însărcinare pe care și-a îndeplinit-o cu multă dragoste și competență.

5) Domnul Munteniei *Șerban Cantacuzin* prin al cărui zel, îndemn și cheltuială s'a făcut traducerea și începutul tipăririi, după cum el însuși dice: *făcând multă nevoie și cheltuială* ¹⁾.

6) *Constantin Brâncovenu* care mai întâiu în calitate de Mare Logofăt a pus totă stăruința la traducere și tipărire, iar mai pe urmă după mórtea lui Șerban Cantacuzin care se întâmplă la 29 Octombrie 1688 ²⁾, în calitate de Domn contribuie la terminarea tipăririi acestei Biblii, care are loc la 10 Noembrie acelaș an, prin aceea că *totă cheltuiala cea desevirșită o au ridicat*

¹⁾ Veđi Ist. literat. Rom. de Aron Densus. ed. I pag. 141.

²⁾ Dimitrie Cantemir îl numește: *prințul cel inimos din împărătescul nēm al Cantacuzenelor, care era plin de rîvnă spre creștinătate*.

³⁾ Veđi Cronica Românilor de Gh. Șincai ed. II, tom. III, la anul 1688.

7) În fine, cel care a contribuit nu mai puțin la tălmăcirea și tipărirea acestei prețioase lucrări, este și *Mitropolitul Theodosie*. Acesta își avea metania din Monastirea Cozia și prin meritele și erudițiunea sa ajunsese Mitropolit al Munteniei în anul 1669 și stete până la 1673, când prin uneltirile grecilor pe care îi combătea, fu detronat. La 1679 fu reintegrat și stete până la 1709. În tot timpul el a muncit fără preget pentru ridicarea bisericii românești și mai ales pentru introducerea limbii naționale în biserică.

Ast-fel cu voința lui Dumnezeu și prin osîrdia și osteneala bărbaților amintiți, a eșit la lumină pe limba românească renumita și mult prețioasa Biblie de la 1688, spre cîuda și rușinarea acelor care îl susțineau că Dumnezeu nu se poate lăuda de cât în grecește, slavonește și latinește.

Acăsta lucrare este cu atât mai meritorie, cu cât a fost *forte cu nevoie tălmăcitorilor pentru strimțoarea limbii românești*. — Intemeindu-ne pe cuvintele că traducătorii *aū luat lumină și dintr'alte isvode vechi*, trebuie să credem că pe lângă *isvodul* (de căpetenie) *ellinesc al celor (70) de dascăli* (adică versiunea Septuaginta), ei *aū consultat și textul latinesc, textul slavonesc și pōte și cel ebreesc*.

De și are câte-va scăderi în unele pasagi grele de înțeles (chiar și în textul grec), totuși această traducere are o valoare foarte mare, căci cu totă sărăcia în cuvinte a limbii românești de pe atunci și cu tote că era prima încercare de felul acesta, traducătorii s'aū silit ca s'o facă într'o limbă corectă care să fie pricepută de toți.

După ce am vădut împrejurările sub care a apărut Biblia de la 1688 și persoanele care *aū conlucrat*, de nevoie este ca să facem și un mic studiu asupra acestui prețios monument literar, ca ast-fel cititorii să-și dea și mai bine sēma de valoarea lui nelăgăduită. — Printr'o fericită întimplare avēnd la îndemână un exemplar în original al acestei Biblii, sub-semnatul sunt în pozițiune a face un scurt studiu și a reproduce dintr'insa în mod fidel ceea ce este interesant.

Cartea are un format în folio. Hărtia este cea obișnuită în țerile române prin sec. al XVII și al XVIII, aspră și rezistentă și pe fie-care filă se observă în mod alternativ

saŭ o stea cu cinci cörne și o cödă, saŭ douë semne în forma literilor cirilice P și Δ despărțite prin o cruce. Aceste semne sunt de sigur marca făbricei de unde s'a luat hârția.

Pe fila întâia se află titlul Bibliei, închis într'un chenar simplu și tipărit cu slove roșii și negre. Iată-l:

BIBLIĂ

adecă

DUMNEZEIASCA SCRIPTURĂ

Ale ceî vechi și ale ceî noao lege tôte care s'au tălmăcit după limba elinécă spre înțelegerea limbii românești cu porunca prea bunului creștin, și luminatului domn

IOAN ȘARBAN, CANTACUZINO BASARABĂ VOEVODĂ

Si cu îndemnarea dumnéului

CONSTANDIN BRÂNCOVEANUL MARELE LOGOFËT

Nepot de sor al măriei sale, carele după prestăvirea acestui mai sus pomenit domn, Puternicul Dumnéu den alégerea a tötet țarei românești, pre dumnélui l'au coronat cu domnia și stăpânirea a totă țara Ugro-Vlahiei.

Si întru zilele măriei sale s'au săvirșit acest dumnéesc lucru.

Carele și tötă cheltutala cea desăvirșit o au rădicat.

Tipăritu-s'au întâiu în scaunul Mitropoliei Bucureștilor, în vremea păstoriei Prea Sfințitului părinte Kir Theodosie Mitropolitul țarit și Exarhu laturilor, și pentru cea de obște priință, s'au dăruit némului românesc la anul de la facerea lumii, 73045 Iară de la spăsenia lumii 74800 în luna lui Noembrie în 7, zile.

Pe contra pagină a titlului, într'un cerc încunjurat de niște ramuri cu frunze, găsim stemele țerei românești, ce constau din două corbi uniți spate în spate, având d'asupra capetelor lor o coronă și ținând în ghlare: unul busduganul iar altul spada. Pe pepturile ambilor corbi este gravată o figură în formă de inimă iar în lăuntru inimei o aquilă cu crucea în cloc și d'asupra sórele și luna.

D'asupra stemelor se găsesc cuvintele: *Stihuri* (8) *asupra stemei prea luminatului și înălțatului Domn Ioan Șerban, K. B. Voevod.*—De o parte și de alta a stemelor se află aceste litere inițiale: ІѠ.ІІ.К.К.ВВ.Δ Ω.Ρ. 1).

Dedesuptul stemelor se găsesc cele opt stihuri amintite socotindu-se câte două rinduri un stih.

*Sórele luna gripsoral și corbul împreună,
incă și spata cu buzduganul, spre laudă se adună.*

1) Adică: *Ioan Șerban Cantacuzino Basarab Voevod, Domn și Oblăduitor Țarei Românești.*

*Și acéstea Dómnești impletesc, stemă inframusețată,
in loc de părinți sórele și luna și se arată.*

*Laminătoriu născându-te, némalul și moșiei,
prea vrednic stăpânitoriü, țării și politiei.*

*Iară corbul care aü hrănit, pre cel flămând Ilie,
aduceți Dómne ca crucea, putere și tările.*

*Intinde te ca gipsoral, spre tóte stăpânește,
și cu spata și cu buzduganul, spre vrăjmași izbăndește.*

*Spre cei vedați și nevedați, cu mare biruință,
precum rugăm pre Dumnedeü, cu multă amilință.*

*Să te întărescă minunat, in domnie slăvită,
cu pace și cu liniște, ca viață norocită.*

*Și intru al său dumneđescu, lăcaș și fericire,
să-ți dea cerescul împărat, parte de norocire.*

Sub aceste stihuri citim: *plecat rob al măriei tale
Radul Logofăt.*

Pe fila a doua, prima față, începe predoslovía Domnului Șerban Cantacuzin, foarte interesantă ca limbă și conținut, pe care o reproduc in întregime:

IOAN ȘERBAN CANTACUZINO BASARAB VOEVOD

Din mila lui Dumneđeu Domnu, și biruitoriü atótă Ungro-vlahia

Celor ce se află locuitori supt stăpânirea noastră, Prea Sfințitului Mitropolit Kir Theodosie, Iubitorilor de Dumneđeu Episcopi, Prea curvoșilor egumeni, smeriților preoți, blagorodnicilor botari și tuturor celor-l-alți, pravoslavnicilor creștini, Cel de la Dumneđeu ajutor poștim.

«Vrënd să se ducă din lumea acésta prea bunul și unul puternic Dumneđeu Domnul nostru, Iisus Christos și numărând in mâinile credincioșilor slugilor sale, talantul cel de trebuință, cu mare arătare le-aü poruncit dicend, neguțitoriți pênă voü veni, Pentru ce acésta? póte se mira cine-va, dară nu era cu puțință să lase la Iubiții lui mal trebuinclosă și mal folositoare învățatură, și vrednică ca să o povestescă la fiil lor și când vor ședeá in casă, și când vor umbra in cale și stând și culcându-se și tocma să dic, după cum a đis Moisi, vrednică să o porțe semn pre mâ-nile lor și neclătită inaintea ochilor lor, scrisă pre pragurile ușilor caselor lor și măcar de ar fi fost cu puțință o învățatură părintescă ca acésta, ca un sunet unil cerești trîmbițe să rêsune la urechile tuturor celor ce cred in Iisus ca să póta la cel grijnic să ațte pofta și dragostea, Iară

de la cel léneși să scuture trândăvia și răutatea, De vréme ce vedem némul omenesc cel ce este de Dumneđeũ cu óre-ce mai puțin de cât ingerii zidit la mare negriji aflându-se, necunoscându-și blagorodnia și cinstea lui, ce impleticindu-se în miș de mincinoșe și nefolositoare învâlulale, atâta cât a îndemna și pre înțeleptul Solomon să strige cu mâhnire mare, Vêdut-am toate cele ce-s făcute supt sóre și iată toate-s deșertare și voe de duh, Vêdut-aũ înțeleptul acela și noi în toate dílele, cu mare pagubă ispitim precum am đis că némul omenesc urméză numai lucrurile cele deșarte și până într'atât a se lenevi și a huli și a batjocori, aũ desêvirșit aũ spre cé mai multă parte pre cé de tot folositoare și scumpă neguțatorie, care i-aũ poruncit Dumneđeũ, ne putënd ca să tragă pre om la dênșă, nici darurile care-i pune înainte înțelepciunea când se apucă de dênșă, nici muncile cu care îl înfricoșază când se întorce de către dênșă, đicënd până când pruncilor Iubiți deșărta-re. Pentru acéstă cîudată neguțatorie trimite Domnul pre slugile sale chemând pre toți și toți se cură cu pricină, unul că m'am însurat de am luat mulare, altul pereçoi de boi am cumpêrat și célea lalte pricină cu pecat neavënd nici o grije de cina cea dulce a dumneđeștili mese. Cu adevêrat mare nesimțire éste a socoti pre inșine într'o foamete desêvirșit a fi sătul și intru nenorociri a fi fericiți și la sârăciia cea de cereștile comori a fi fórte bogăți, Nu vom putea într'alt chip să ne deșteptăm sufletele din somnul cel greũ, al trupului acestul deșárt care pênă la cea de apoi se strică, fără de cât cu cea folositoare aducerea aminte de porunca lui Christos, la care ne în émnă cu credință să neguțatorim talantul ce ni s'aũ dat, Și care iaste neguțatoria? care iaste talantul ce ne-aũ încređut și cu dobândă va să ni-l cêră domnul pentru neguțatorie, N'avem să trimitem corăbiile la Tarson cu corăbierii págânului Ohoziei și cu neguțatorii Tirului, ca să le încărçăm de aur curat, cu pãunl pestriți de tot félul, și cu alte streine și scumpe neguțatorii, căci nepotrivit, mai bune și mai scumpe ne pune dumneđeiasca poruncă înainte, să dobândim cu talantul, adecă sufletele pentru Christos, pentru totă lumea nu iaste vrédnică și pentru suflete să dobândim faptele cele bune, care sunt céle adevêrate bunătăți și înțelepciunea a-

céla care Solomon cu multe félfuri de fágădulale învață pre fiul său, să neguțătoréscă cu dēnsa mai bine de cât cu aurul și de cât fie-ce altă avere, dicēnd, fericit laste omul aū aflat înțeleptunea și pāméntēnul care știe înțelégerea, mai bine cu ea să neguțătoréscă, de cât cu avuții de aur și de argint, Adevērat cu adāncă bogăție sunt avuțiile și bunătățile care ne dobāndește talandul, Iară care să fie și taludul acesta? Dupā tilcuirea dumneđeescului David, care dice (:) cuvintele Domnului sunt cuvinte curate, argint lāmurit și de șapte ori curățit și alta nu e fără cât cuvintul lui Dumneđeū cu care are a neguțători omul, spāsēnia lui și a fratelul său, Acest dumneđeesc cuvint măcar că cu multe feluri de nume lāudāndu-se se arată noao la dumneđeetasca scriptură, Intātu ca cum se dice apă vie care stinge ațitarea poftēi cei spurcate, sau pāinea vieței care māncāndu-o sufletul lepādā stricāctiunea morții, aū vin dulce care picā în inimile celor ce-l beū bucuriile raiului, aū luminătoriū care ne luminéză să nu ne poticnim umblānd în nōplea deșārtării cei lumești, aū sabie care junghie inima balaurului celui viclean, aū pavāză de foc cu care ne apārām de sāgețile cele aprinse cu foc ale satanei, aū piatrā întāritā preste care stāū neclintite Duhovniceștile zidiri, aū chīae care ne deșchide vistieria dumneđeēștii fericiri, aū canon care ne stimpērā necazurile lumii aceștita, aū iarbā care ne vindecā tōte vātāmăturile cēle sufletești, Sau carul credinței asupra căruia ca niște biruitori voim să intrām în rai, sau mai desēvirșit piatra cea de mult preț ce se dice cărbune care ne-aū pus dragostea lui Dumneđeū, ca un semn ca să ne cunoștem că suntem ai lui, Cu acestea și cu altele asemenea de să și tilcuēște cum am dis cuvintul lui Dumneđeū, iarā încă-ș mai cu cuviință de cât tōte se arată când se numește taland, căci cu acesta ne aducem aminte că darul ce am luat nu l-am luat numai pentru noi ci și pentru alții, care singur se arată a fi legătura frāției cei creștinești, Și încă cu talandul ne mai invēțām, că măcară că însuș Dumneđeū le lucréză tōte întru tōte, iarā și noi ca de la dinsul fiind întāriți, trebuie să lucrām impreună cu a nōstrā spāsēnie și spāsēnia fratelul nostru, Cāt pre cum Dumneđeū în ceriū are duhuri poslușitōre spre slujbā trimițēndu-se, așa și aicea pre pā-

mânt aŭ aședat pre ôre-caril duhovnicești slujitorl împărțitorl de cereștile taŭne și ca să dea la frați ceresca filosofie cu a sa dragoste, care el pogorându-se din ceriŭ aŭ învățat, De aicea pôte socoti fie-cine, cum pre cum avuția ce închisă nu laste avuție, Și după cum dic filosofil elinilor așa încă la bisérica talandurile cele duhovnicești, când nu se dau de la unil la alți nu se dic talanduri, și o mărturisește înțelepciunea, unde dice grădină închisă și fântână pecetluită ce folos laste de la amendouē, laste vrednic de socotelă și numărul talantilor, căci dice că a dat unuŭa (5), altuŭa douŭ, altuŭa unul, acēsta nu pentru alt dice fară cât ca să știm că din cele ce-s cu număr nu se cade să ascunză cine-va, ci să le păzescă deplin, Și acēsta pentru ce? Pentru că are a ne lua sama și pentru acēstea și pentru dobânda lor, când? Până volu veni, dice, adecă la a doua venire la cea înfricoșată și prea diréptă judecată, Prea diréptă îi dic pentru că la acēsta Judecătoria ca un Dumneđeŭ nu pôte să greșască, greșiții nu pot să-și ascundă greșalele lor și răspunsul ce laste să fie nu se mai preface, Precum se véde dară, puțină laste vremea întru care avem a neguțatori talantul dumneđeescului dar, Și auđind acēsta eŭ smeritul domn den gura Domnului mieŭ dese a dice priveghiați că nu știți în ce cēs Domnul nostru vine, cunoscutu-mi-am datorie nepărăsită mai nainte de a sosi sftșritul nemerniciei méle după darul ci mi s'a dat din mila lui Dumneđeŭ să neguțatoresc duhovnicēste neguțatorie, și să dau celor ce sunt supt ascultarea nōstră talantul care m'aŭ încredut Domnul, și acēsta am făcut la tălmăcirea acestil sfinite scripturi, făcēnd multă nevointă și destulă chelutală, Despre o parte puind dascăli știuți fôrte de limba elinescă, pe prea înțeleptul cel dintru dascăli ales și arbiereŭ Ghermano Nisis și după petrecerea lui pre alți care s'aŭ întâmplat și despre altă parte ai nōstrii ômeni ai locului nu numai pedepsiți întru a nōstră limbă ce și de limba elinescă avēnd știință ca să o tălmăcescă, caril luând lumină și dintr'alte izvóde vechi, și alăturându-le cu cel elinesc al celor o (70) de dascăli, cu vrerea lui Dumneđeŭ o aŭ săvirșit precum se véde, Și măcar că la unele cuvinte să fie fost fôrte cu nevoie tălmăcitorilor pentru strimtarea limbil româneșli, iară încă-ș avēnd pildă pre tălmăcitoril

latinilor și slovenilor precum acela așa și al noștrii, le-au lăsat precum se citesc la cea elinască, Și după isprăvirea talmăciturii aceștii folositoare și sfinte ostenele, luând după cum se cade și voie de la sfinta și muma noastră biserică cea mare, s'au dat în tipografie de s'au tipărit în sfinta mitropolie den București, fiind arhieru și păstoriu creștinescului acestuia norod, Prea sfințitul părintele nostru Kir Theodosie mitropolitul, și spre acesta m'am îndemnat ca să se dea la toți dumnezeescul cuvint, știind bine că Dumne-deu au poruncit sfinților sei ucenici și apostoli să propoveduască pre făcătorul de viață cuvintul său la totă zidirea, ca să nu rămăle cine-va neluminat de strălucirea darului său care vedem până în ziua de astă-di, că n'au rămas nici un neam nici o limbă (măcar și varvară și carii la cele de apoi hotară ale lumii depărtați) ca să nu citească întru a lor limbă dumnezeiasca scriptură, care nu laste dintr'alt fără cât din darul duhului sftnt, care în ziua de petdesetniță ¹⁾ au deschis gura sfinților apostoli și propoveduia cu toate feliurile de limbi cuvintul lui Dumne-deu, pentru că nu sunt talnele credinței noastre ca ale elefsinienilor ²⁾ să zacă ascunse și închise, ce toți se cade să la darurile cele bogate ale lui Dumne-deu pentru spăsenia lor, care fără de citirea sfintei scripturi ce ne talmăcește să cunoștem și pre înșine și pre Dumne-deu, laste fără de putință a le dobândi, Cercetați scripturile dice Domnul, că întru acéstea se închee totă cunoștința celor dumnezeesți și omenești lucruri, Acéstea cuprind poruncile și légea lui Dumne-deu, care porunci laste înțelepciunea cea care face pre om adevărat om, precum cu mare înțelegere și prea înțeleptul Solomon au ales acésta, unde dice (:) de Dumne-deu te teme și poruncile lui păzeste, că acésta e tot omul și cea mai de apoi scriptura laste care află raul omului său raiu face pre om, Rog dară să priimiți cu bucurie cea bună îndurare cu care ne am nevoit pentru folosul obștesc și rugați pre Dumne-deu și pentru a noastră spăsenie».

În acésta predoslovie toate cuvintele proprii sunt scrise cu litere mici. În schimb, după fie-care virgulă, cuvintul

¹⁾ În ziua Pentecostei.

²⁾ Face alusione la misterele Elefsine.

Începe cu literă mare. Virgula este întru buințată peste tot și pentru punct și virgulă, și pentru două puncte și pentru punct. Punctul nu se găsește nici chiar după frase sau perioade, necum după propozițiuni. Se folosește de citate biblice, fără a arăta locul de unde le-a luat. Cuvintele sunt adevărat românești și foarte plăcute la auz. Negațiunea *ne* nu este unită cu cuvintele respective: în schimb particula *a* cu care se formează Infinitivul scurtat, este peste tot unită cu verbul. De ex: a lace, a dóbândi, a neguțitori, etc.

Pe fața a doua a filei a treia începe o altă predoslovie adresată lui Șerban Cantacuzin de către Dositeu Patriarhul Ierusalimului. Această predoslovie fiind nu mai puțin interesantă ca cea dintâi, o reproduc iarăși în întregime:

PREA LUMINATULUI, PREA CRESTINULUI,

prea slăvitului, Iubitului de Chs, domnu și oblăduitoru a totă ungrovlahia,
IOAN, ȘERBAN, KANTACUZINO BASARABĂ VOEVOD,
dragostea cea întru Chs, și apostolésca blagoslovenie aducem măriei tale.

«Omul cel ce iaste desăvirșit dentru acésta și cunoște că iaste desăvirșit, căci pururea socotéla și gândul lui are la săvirșitul acela, pentru care iaste de la dumneđeu făcut și zidit, care săvirșit nu este alt, fără cât însuș dumneđeu, Dirept acésta la apocalipsis dice, eū sunt cel dentăiū și cel de apol, și ce-va sé însemnéză cu acésta, fără cât, eū sunt cel dentău, adecă dentru care sunt toate de unde și omul mai vartos aū luat începătura, și la acéla se ultă, eū sunt cel a apol, adecă precum începătura săvirșirii lucrurilor și a omului iaste, așa iaste săvirșirea cea desăvirșit, la mine să albă sēvirșitul, la mine să năzulască, că de vor năzui alurea vor peri, eū sunt cel dentăiū și cel de apol, și vel vedea, și cu socotéla de iaste adevérat acesta, firéște pofta omului ca la un semnu se ultă la dumneđeu, și nu numa noi bunil credincioși și direpți și creștiniil, caril avem légea viețiil, Ce tocma și păgănil, cel-ce tot féltul de fără de lége în tóte dīlele facu, își aduc aminte de dumneđeu și-l roagă, pentru că și el de la dumneđeu aū ființa, și firéște își caută săvirșitul lor, măcară că lipsescu departe de la dumneđeu, cât e iadul de rălū, lară încăși ajunge acésta ca să cunoștem, că firéscă pohtă trage pre ómenī la dumneđeu, ca spre cel de apol săvirșit, spre carele ori-cine se va ultă precum se cade acela iaste desăvirșit, și decă-l iaste

gândul lui acolo, se cunoște că Iaste desăvirșit, Dirept acéia toți cei buni și direpți, care bine au viețuit în lume, dicem că-s desăvirșit, și mai virtos decât toți, sfinții apostoli, și căți voescu și lucreză lucruri apostolești, Pentru că aceștea mai pre deasupra cunosc pre dumneđu că Iaste binele cel de săvirșit, și săvirșitul cel după urmă, Dirept acéia se dice la cântarea cântărilor (:) spune-m pre carele au iubit sufletul meu, unde paști, unde ședi, unde ți slava, și împărăția ta dumneđu meu, și pentru care lucru Iaste dumneđu pricină de săvirșit, și se pohteste? dicu dentru dragoste, carea în trei chipuri se imparte, întâi pentru nēm, a dooa pentru vrednicie, a treia pentru fapte, să ți-cem dară, pentru cea dentălu, măcară că voința bună Iaste mai pe desupra, când nemul se lipsește de bunătăți, ca în vremea lui Avraam, care s'au ales pentru buna voință. avënd tată închinătoriu de idoli, Iară când cură amendoao, și voința bună și nēm, fără de asemănare Iaste blagorodnița, Dirept acéia laudăm pre marele Costantin, căci au fost dentru împărăți, și fiu și nepot, și alții mulți pre cari lăsăm, îndestulându-ne, că cel peste tot desăvirșit Is., ca o laudă mare ia de cătră duhul cel sfinț, căci Iaste de împărătesc și patrieșasc nēm, numindu-se fiul lui David, și fiul lui Avraam, și la apocalipsis dice; Iată au biruit leul cel ce Iaste den feliul Iudii rădăcina lui David, a dooa pentru vrednicia, că mulți sunt mari despre buna credință, Iară nu se cunsc, de vreme ce celora ce au mare cuviință le dă dumneđu și vrednicie, și cunoscuți îi face, că ei pohtesc pre dumneđu ca pre un desăvirșit făcători de bine Precum și David dăca-l duse dumneđu precum se arată la al șaptele cap la a dooa împărătie, Iatu-te-am den statulul oilor și te-am făcut numit, după numele celor mari cari sunt pre pământ, și el răspunse, nu Iaste altul ca mine, și nu Iaste dumneđu afară den tine, A treia pentru fapte, de care se laudă Moysi de cătră dumneđu, că s'au aflat credincios în toată casa lui dumneđu, că dându-l să fie mare voivod, și puitor de lege lui israil, Când greșita norodul la dumneđu tăla, omoria, certa Iară când cârlita spre dēnsul și-l sudula, el se ruga pentru ei, nu pentru alt ce-va, pentru căci de mare lucruri se învrednicise a fi poslușitoriu, de săvirșit Iubița pre d-mneđu, și pre dēnsul

avea săvârșitul cel de apoi, Pre cum și apostolii pentru căci făcea lucrurile cele neasămănate, poftiți să moară ca niște săvârșiți, și a fi cu Chs, cel de săvârșit, Unii săvârșiri ca aceștia te-ai invrednicit a fi măria ta, Dirept acéia și gândul de săvârșit îl tinzi cătră dumneđeu ca spre săvârșitul cel de apoi, întâiū pentru nēm, pentru că cel părintesc se trage despre diregătorie de patrikiū, și de sfētnici împērăți grecești, precum aū fost pre vrēmea lui Ioan Vatați, cel ce era păharnic și domn Thrakiei, Ioan Cantacozinō carele aū oștit asupra Ghinovezilor celor de la Rodos, pre la létul 1225 (1225) de la Chs., Căruia nepot aū fost acela ce și împērāt Țarigradului aū ajunsu, Ioan Cantacozinō, nu numai slujāt la cele politicești și iscusit de multa bunătate, ce avea spre cei de supt stăpânire, ce și ales bogoslov, întâiū că aū hulit cele pămēntești, și aū ajuns pre pământ inger, ca un alt apostol nou. Pre Chs. numai și iubindu-l și căștigāndu-l. Și a doa că aū tilmăcit den dumneđescul duh, Cântarea cântărilor, care tilmăcirea acēla asemēnare nici aū priimit nici va priimi în veci. A treia că aū acoperit hulele și blestemele prorocului celui mincinos ¹⁾ mai mult de cât alt fiește care, și după acēla le-aū muștrat și basne le-aū arātāt cu sila cuvintului «și cu putērea scripturilor. Decī de aū scris după acēla unii dascalī al rāsăritului și ai apusului împotriva minclunii pāngăritului aceluia, de la acesta aū luat pricinile, și a scrie și a lăsa scrisori bune și cu tărie, Decī dentru acela aū fost și iaste nēmul măriei tale slăvit, și la politiceștile stăpâniri lăudat și la dumneđēiasca credință vestit, și la duhovnicēasca înțelepciune minunat. Derept acēia și pre vrēmea lui sultan Suliman, fericitul strămoșul măriei tale, Dimitrie Cantacozino, cu multa lui înțelepciune aū oprit și n'aū surpat pāgānii bisericile Țarigradului, precum il luoase cu sabila, și avea dreptate după legile lor să nu lase acolo biserică de creștini. Și după acela pēnă în zilele măriei tale, vrēdnic de minune iaste cel lăudat nēm al mării tale. Pre cum mărturisēște cea iubitoare de dumneđeu viață. A fericitului părintelui mării tale rēposatului Costantin Cantacozinō, carea

¹⁾ Face alusiune la Mohamed care e considerat de aderenții lui ca profet al lui Dumneđeu.

cinstea bunătății lui era mai peste toată lumea. Iară și despre partea maicii marii tale, într'această chip au fost și Iaste, pentru că basarabă cum țice istoricul care se cheamă Halcocondil la a șaptea carte a istoriei sale, Fost-aū pe vremea lui sultan Murat tatăl lui Mehmet, celui ce aū luat Țarigradul, al doilea nēm de domnie. De vreme ce acesta aū adus pre Dan ¹⁾ feciorul lui Bāsărabă domn țării rumânești, Că și bāsărabă adecă domn era după a acestuiaș istorie care scrie la al noaolea carte, când domnița țării rumânești, biruia pēnă la marea nēgră, De vreme ce și cetatea Kilief, aū fost parte de țara rumānescă, Că și Vlad Vodă ²⁾ dentr'aceleș nēm, aū domnit pre la létul ۱۴۵۵ (1455) de la Chs. Iară den vremea lui bāsărabă vodă, și a lui Dan vodă, de nu avem elinēscă istorie căți nepoți de al lor aū domnit, însă avem mīl de alte istorii, căci când nepoții lor domnița și se numița bāsărăbești, când era boiari, măcară că pentru zavistila stăpānitorilor celor tirani se chema și ei feciori de domn cu alt nume, Și acesta s'aū făcut de multe ori, pēnă la Șerban vovod, pārintele maicei mării tale dōmniței Eliniei care și cu lucrul și cu cuvīntul era prea luminatā, și pēnă la Matei vovod cel vestit, și pēnă la Costantin vovod cel despre mumā unchiul mării tale, și pēnă în țilele mării tale prea luminate. Dirept acēta și vrednicia mării tale ne asemēnatā Iaste, căci că nēmul și despre tatā și despre mumā, se trage de multe împērății și domni, măcară că slăvit aū fost, Iară în cea de apoi întru boerie slujia, Iară mării ta pre acesta la putēre domnēscă l'ai ridicat, însă domnind Iară împērătēște, Și stăpānind, Iară cu mare cuvīnță, norodului povățitoriu fiind, Iară de norode a purta grijă, și spre limbi fiind făcētoriu de bine, Pentru că prea m(ilos)tiv ești și dulce făcētoriu de bine, chivernisești, și bine obla-duești Iară n'ai pre altul asemenea, plinești chipul pārintesc cel împērătesc, Iară mai virtos cinste strēmōșilor fă-

¹⁾ Acesta este Dan Basarab fiul lui Radu Negru Vodă și fratele lui Mircea cel Mare. El cu ajutorul sultanului Murat ocupă tronul Munteniei la 1385, dar la 1386 îl înlocuiește fratele său Mircea, cu ajutorul lui Șişman țarul bulgăresc.

²⁾ Acesta nu este altul de cât Vlad V Țepeș fiul lui Vlad Dracul și nepot de fiu al lui Mircea cel Mare.

cându-te, aũ de strãmoș cinstindu-te. Dirept acẽla dãruitu-ți-s'au și cele peste fire lucruri, nu numai cãci den tinerete te-ai arãtat lumat spre politiceștile stãpãniri, și spre tãte te-ai arãtat știut, Și la primejdiiile vremii ales ocãrmuitoriũ, și curãțitoriũ, de tiranii patriei, și de obștea sfintelor mã-nãstiri și bisericl den temelie bun kititor, și innoitoriũ dumnedẽescului mormint și sfintului muntelui Athonului de multe ori intru multe ajutoriũ. Și cea de cãt toate mã mare, sfintei și catholiceștii și apostoliceștii bisericl, in multe pãrți le-ai arãtat ajutoriũ cu multe feliuri care lucrul acesta Iaste cel den tãiu al bunãtãților. Dirept acẽla Fotie patriarhul Țarigradului, scriind cãtrã Mihail, biruitoriũ Bulgariei, đice, adecã cele-lalte lucruri, micl aduc folosințele, Iarã nevoința care Iaste pentru besericã nemoarte cãștigãri, nemortului suflet lucrẽzã, și ajuți bisericii in tãiu, cã scriptura cea noao rãsipitã Iind, dupã izvodul cel vechiũ, și cu nevoie aflatã a sã citi, de preoții cei de țarã, la rãnduiala tipicului clinesc, spre lesne cetire o al tocmit. A doa cã o al tilmãcit in limba rumãnescã, și o al tipãrit și dintr'a marii tale cheltuialã, atãtea cãrți fãcend le-ai dat malcii bisericii a sã citi. A treia cã vechia scripturã tilmãcindu-o pre limba rumãnescã alave a se citi o al fãcut, cã de vrẽme ce dupã politiceștile legi, nu sã cade omului grec, a nu ști legile grecilor, cuvint era mã drept creștiniũ rumãni, sã știe legile lui dumnedẽu, care Iaste sfinta scripturã, și adevãrat la rumãni s'au plinit cuvintul apostolului Filip. Care au đis cãtrã hodãmul impãrãtesil Ethiopilor, oare cunoști cele ce citești, precum đic bogosloviũ, cel ce nu cunoaște sã nu sã cunoascã. Dirept acẽla spre muștrare đicea, dumnedẽu jidovilor prin Isaila, pre cum đice apostolul cãtrã Corintheni, cu alte limbi și cu alte buze voiũ grãi cãtrã dãnșii, și nicl așa nu mã vor asculta. Acẽsta și la rumãni s'au plinit. Cã cu glas striin grãind lor dumnedẽu nu asculta(.) Iarã acum sfinta scripturã prin nevoința mãriei tale sã citãște, și cunoscutã sã face și la mari și la micl. Si de vrẽme ce cel atocma apostol Costantin impãrat, cãci aũ scris sfinta scripturã la o samã de cãrți, ca sã se citãscã pre la besericile cele den Țarigrad, sã laudã și sã cinstãște, cu cãt mã virtos vrãdnic de mil de laude ești mãria ta, care la un norod in treg dai cuvintul

lui Dumnedeu. Ca oare ce lumină fiind pînă acum supt acoperemint și o pul în sfășnic. Ca să lumineze celor den casă al besericii noroade. Rumănilor moldovenilor, ungrovlahilor. Creștinat-aū sntintul Zlataust pre rumăni, pre carii și lăcuiitorii Nistrului îi numesc létopiseșile cele beserecești, învățā. I pre unil dentr'ensii carte și limba elinescă, și cu acēla aū învățat pre cēla-laltii, iară măriia ta lipsă de atâtea ani o ai adus la săvțșire desăvțșit, învățānd atâtea noroade să cugete ziua și noaptea légea lui Dumnedeu, și sara și diminēta și amădă-đi să povestescă minunile lui. Și să bine-cuvintēze în tōta vrēmea pre domnul, și cānd sē vor culca și cānd sē vor scula, și cānd vor călētōri, și cānd vor ședea, dupē dumnedēiasca poruncă, care grălaște la al 6 cap la a doa lége. Și de vrēme ce Ulfiu episcopul Gotthilor taste laudat, către vrēmea lui Valendian, aū tălmăcit unile părți ale sntintei scripturii (s)pre limba lor ca să sē întărescā oamenii neamului sēu, den pālnea cea vie, a învățaturii duhului, cu cât mai virtos ești măriia ta vrednic de cinste, tălmăcind și dānd un oare-care părți, ce toată scriptura, și nici la puțină părțea de limbi, ce la întregi, și de multe feluri de noroade și mai virtos împreunate fiind, totu tōte cu catholicēasca besērica, și sē făcurā precum poruncēște domnul, la al 6 cap al lui Ioan Evangelistul, toți învățați de Dumnedeu. Strabon scriitorul de pāmnt vrednicita și mărirea rumănilor scriind, numai pre ostașii vrēmii aceia care era asupra vrăjmașilor țărāi îi numărā. Iară în đilele măriiei tale, și bărbați și mueri și tineri avēnd armă biruitoare sntinta scripturā oștesc impotrivā, nu spre omenii și trup și sänge, ce spre împērații vēcūlul acestula cătrā cele duhovnicești ale viclenii și dānd rēzboiū și biruind. Pre cum și domnul pōstind, dupē cum dice scriptura aū biruit pre diavolul, și de are Ptolomeū împēratul Egiptefului mai mare laudā, care aū tălmăcit sntinta Scripturā ¹⁾ den limba ovrelascā spre cea elinescā, de cât aū zidit cēle de la Memfes piramide. Și aū tocmit

¹⁾ Aici face aluziune la traducerea celor 70, numită și η τῶν ἑβδομηκοντα ἑρμηνεία sau versio Septuaginta, începută, prin îndemnul lui Demetru Phalereu, sub regele Ptolomeu Lagi și terminată sub regele Ptolomeu Filadelful (285—247).

cele patru cărți de astronomie. Cu cât mai virtos mărita ești vrednic de multe și mari laude, care o ai tălmăcit spre limba cea de moșie a locului, nu spre trufă ¹⁾ precum acela, ce pentru mântuirea noródelor, și duhovnicescă hrană a credincioșilor. Marele Costandin ospetând pre óre carii den episcopi, precum Evsevie scrie la viața lui, n'aú vrut să se laude de stemă și de diadimă. Și de înălțarea cea împărătescă, și de cele lumești biruințe, și pompe, și isprăvirii, ce se bucura căci se afla împreună lucrătoriú la Evanghelia lui Chs, pentru acéla și dicea, voi sunteți episcopi creștinilor pre denlăuntru lucrând taínele, iară și eu însu-mi episcop sânt, lucrând împreună la cele de afară zidiri de dumneđești beséreci, inoiri aduceri de luminí, și aprindéri de luminí. Și mai mult acésta ca cuvintul lui D-đeú să se adaogă și să se înmulțescă spre noroade, Ca acéstea sânt și ale mării tale îndireptări, care înțelepciunea lui Dumneđeú te-aú născut. Și aplecându-te bine cu bunătățile, și crescându-te și implându-te de Duhul Sfint ochiú te-aú arătat luminând (,) cu lumină pre cei ce sânt sub ascultarea Mării tale. Cu o nevoință ca acésta a scripturilor, ca să păzescă dumneđeștile porunci, să se întărescă întru viață večnică. Dirept acésta rugăm ca și decum înainte să fii a toată bunătatea și bună-credință pildă, nu numai celor den țilele mării tale, ce și în urma mării tale a tot némul omenescu, buna și marea învățatură bune și mari lucrând. Pentru care mai virtos, și cea nespusă și večnică împărăția Cerurilor, va dărui mării tale moștenire neclătită, și lăcaș nemutat, și peste fire întru căștigarea Dumneđeștili desfătăcluní cei nesticite în večii večilor Amin.

Preotul Al. Petrescu

Craiova

(Va urma).

¹⁾ Trufie sau mândrie.

2

DISCIPLINA ARCANĂ

(Vedi Biserica Ortodoxă Română, anul XXVII, No. 1).

Iustin Martirul arată că e o mare deosebire între a ceti învățăturile lui Christos și a le pricepe. Asupra modului cum el în apologia sa se exprimă în mod public asupra misterelor botezului și cumenicătorei, protestanții cum și catolicii sunt de păreri deosebite. Cei dintâi laă tocmai de argument această expunere publică a lui Iustin asupra celor două mistere și susțin că până în acest timp nu a existat disciplină arcană ci acum își are începutul, căci alt-fel Iustin nu și-ar fi permis să descrie modul cum se celebraă cele două principale mistere. Catolicii din potrivă spun că învăătura creștină despre botez și cumenicatură este expusă în așa mod în cât nu pôte fi pricepută de cât de cei cunoscători și prin urmare pe vremea lui Iustin exista disciplina arcană. Iustin Martirul vorbește ast-fel: «După o instrucțiune serioasă, și după o pregătire corespunzătoare, cei cari sunt a se boteza sunt conduși spre apa botezului și prin acelaș mod de renaștere sunt renăscuți, cum suntem renăscuți și noi în numele celor trei persoane divine. Acastă bae, distrugetore de păcate, se chêmă luminare». În acest mod vorbește el despre botez. Cât despre euharistie și liturghie, el țice: Rugăciuni, sê-

rutarea păcei, punerea înainte a pâinei și a vinului, rugăciuni de mulțămire. După terminarea rugăcăunilor de mulțămire poporul răspunde «Amin» și diaconii împart pâine și vin la toți cei de față. La acesta pot să ia parte numai cei renăscuți. Acestea însă nu sunt pâine și băutură ordinară, ci noi știm, că această hrană, asupra căreia s'au pronunțat rugăciuni și mulțămiri, este carnea și singele lui Iisus, tot așa după cum la încarnare, cuvântul a devenit carne.

Tot din disciplina arcană, susțin scriitorii catolici că făcea parte și rugăciunea «Tatăl nostru». Ea făcea parte din liturghie, și apoi nici unul din cei ce nu primiseră botezul și nu era introdus în secretele creștinismului, nu avea dreptul a numi pe Dumnezeu «Tată». Acastă rugăciune era comunicată catecumenilor tot așa de solemn ca și simbolul credinței¹⁾ și anume după ce catecumenul căpătase instrucțiunile necesare și era îndestul de pregătit ca să primescă botezul. El nu avea dreptul să pronunțe această rugăciune, ci numai după ce primea botezul putea să facă us de dînsa. Era absolut oprit ca să fie comunicată altora, cari încă nu erau deja instruiți. Pentru că textul acestei rugăciuni se afla pus și în cărțile sfinte, care intrau nu numai în mâna credincioșilor, dar chiar și a necredincioșilor, de aceea nu mai avea nici un sens, de a se mai cere ca textul să nu fie comunicat nimănui; restricțiunea rămăsese, dar privea numai însemnătatea acestei rugăciuni.

În timpul apostolic, serviciul divin era împărțit în două. În orele de dimineață era serviciul omiletic, public, la care ori cine putea să ia parte, fără deosebire. Scopul urmărit era ca să instruiască pe catecumeni și să atragă la creștinism pe păgâni. În orele de seară era serviciul divin pri-

¹⁾ Ambrosius, de Cain et Abel I, 9.

vat, euharistic, la care nu putea să ia parte de cât cei botezați, pîntru-că acum se celebrau agapele și la sfîrșit se efectua misterul euharistiei. Acastă împărțire avu loc numai pînă pe timpul lui Pliniu. Din descrierea ce o face acesta, cu privire la creștini, vedem că ei în urma edictului dat, prin care se interziceau ori ce adunări în secret, încetaseră de a mai serba agapele împreună și misterul euharistiei îl uniseră cu serviciul divin de demință. Agapele perdură din ce în ce mai mult din însemnătatea lor și numai omenii bogați la anumite zile, ospătau pe săraci în casa lor¹⁾. Ciprian arată că sacramentul euharistiei ocupă în serviciul divin o mare însemnătate, pe când agapele păstrează un caracter privat și nici că se puteau înălța la demnitatea acestui sacrament. Tot din scrierile lui Ciprian vedem că misterul euharistiei se serba în orele de dimineță, pe cîtă vreme agapele sîra și chiar în mod privat. În acest mod vorbește și Iustin, arătând că agapele erau separate în acel timp, de serviciul divin²⁾.

Așa dar serviciul divin dobîndește de acum înainte o altă formă, căci ceea ce pînă acum era unit se separă și ceea ce era separat se unește și anume partea omiletică și cea euharistică. De aici a rezultat că sacramentul euharistiei, prin valoarea sa, a căștigat o preponderență asupra întregului cult, imprimându-i caracterul său. Serviciul divin devine ceva secret și nici unul din cei nebotezați nu mai fu primit să ia parte. Nu mai puțin au contribuit la acesta și împrejurările exterioare. Mulți din cei ce pareau că voesc să primescă creștinismul se întorceau după cîtă-va vreme iarăși la păgânism, după cum se vede din descrierea lui Pliniu. De multe ori în mijlocul creștinilor se aflau și trădători, după cum spune Tertulian, cari îndreptau pe păgâni furioși spre locurile sfinte, unde ei e-

1) Constitt. App. II. 28.

2) Böhmér Christlich. kirchliche Alterthumswissenschaft.

rau adunați. De aceea trebuiau să fie cu multă băgare de seamă, când primiau pe cine-va în mijlocul lor. Streinii veniau adesea cu idei rele, ca să asiste la serviciul lor divin și erau coprinși de dorința de a-i batjocori, de a-i face de ris și a insulta tot aceea ce ei aveau mai sacru. Creștinismul ajunsese cu vremea a fi tratat ca «religio illicita», și acum creștinii erau direct urmăriți. Acesta îi silise ca ei să se adune prin peșteri și catacombe și acolo protejați fiind de întunericul nopții și pustietatea locurilor să potă celebra serviciul divin. Urmarea a fost că ei deveniseră din ce în ce mai prevedători și înlăturară pe cei nebotezați de la întreg serviciul divin. Progresul creștinismului nu suferi nimic prin acesta, căci ei predica cu vîntul Domnului fie în mod privat pentru unii, fie în mod public, în piețe și în adunări, pentru popor¹⁾. Dar predica cea mai convingătoare și cu care ei învinseseră lumea păgână era sacrificiul, pe care îl aduceau cu însuși viața lor, pentru ca să întărească pe cei mai slabi în credință și să câștige pe cei necredincioși.

Nu numai păgânii și Iudeii nu puteau să ia parte la serviciul divin, dar chiar și catecumenii. Separarea care există între cei botezați și cei nebotezați, după cum arată scrierile pseudo-clementine, se întindea așa de departe, în cât nu numai că nu se rugau împreună, dar nici chiar nu mâncau împreună, și de aici se poate deduce că nici serviciul divin nu-l țineau împreună. Acest lucru se dovedește și din alte pasagi, unde se vorbește despre pregătirea catecumenilor ca să dobîndescă botezul. Nicăiri în scrierile clementine nu se vede cum că catecumenii ar fi fost instruiți în alt mod de cât privat, iar predica o ascultau în afară de serviciul divin²⁾. De multe ori Biserica făcuse experiențe grele cu catecumenii, în timpul perse-

¹⁾ Origen c. Cels III 50.

²⁾ Höfling. Sacrament der Taufe.

cuționilor, și de aceea timpul de pregătire nu mai era așa scurt ca până acum. Pentru a-1 primi în mijlocul creștinilor erau supuși la o examinare mai îngrijită și la o pregătire mai îndelungată. Într-o această pregătire se făcea în mod privat, așa că catecumenii numai la primirea botezului luau parte pentru prima dată la serviciul divin și tot în același timp și la euharistie. Tot aceeași practică catihetică era și în timpul lui Iustin, căci el nu arată în nici una din scrierile sale cum că catecumenii ar participa la vre-o parte a serviciului divin. Modul cum el descrie celebrarea botezului, modul cum se adună credincioșii spre a fi față la botez, cum este introdus cel ce voește a primi botezul, după ce a fost pregătit și examinat, cum îndată după primirea botezului, el ia parte la cuminicătura cu întreaga societate, toate acestea îți fac impresiunea ca și cum ar fi prima introducere a acestuia în societatea creștină. Așa dar de la începutul secolului al II, serbarea misterului euharistiei este despărțită de agape și unită cu serviciul divin omiletic, iar instințțiunea catecumenilor există ca ceva deosebit.

Acastă stare de lucruri a existat până în timpul lui Iustin Martirul, după cum am vedut mai sus, însă îndată după dînsul și cu puțin timp înainte de Tertulian se introduce o nouă schimbare. Se știe cu siguranță că pe vremea lui Tertulian catecumenii puteau să ia parte la serviciul omiletic cu mult timp înainte de botezul lor și tot de la dînsul aflăm, în combaterea pe care o aduce ereticilor, că nu toți catecumenii, fără deosebire, puteau să asiste la acest serviciu divin¹⁾. Tertulian mai arată că în Biserica din Africa de Nord erau deosebiți edocti și perfecti, adică catecumenii bine instruiți și gata pregătiți pentru botez de cei-l-alți și lor le era permis ca să asiste în comun la serviciul omiletic. Din scrierile lui

¹⁾ De Coron. mil. 3; de praeser. haereticorum 4.
Biserica Ortodoxă Română

Origen se vede că acesta nu era ceva propriu numai Bisericeii Africane, ci tuturor Bisericilor. Rothe în urma cercetărilor ce a făcut deosebește trei clase de catecumeni, pe când Hofling numai două.

Filosoful Celsus obiectase creștinilor că ei propagă învățăturile lor numai pe piețele publice și anume înaintea adulților, a sclavilor și a oamenilor cu mintea slabă; că ei nu au cutezanța să expună învățăturile lor în public, în cercul oamenilor înțelepți. La aceste calomnii răspunde Origen în mod suficient și cu această ocaziune vorbește și de catecumeni. El arată că instrucțiunea creștină nu e așa de publică, după cum pretinde Celsus și că acesta are de basă și normă citirea sf. Scripturii. A vorbi în public, fără a cunoște auditoriul, acesta este obiceiul unor ore cari filosofil și cu deosebire al cinicilor. Creștinii din contră examinează, pe cât le e posibil, pe acei cari voesc să-i asculte; ei îi cercetază în mod cu totul special și numai când au dat probe îndeajuns că voesc să trăească în virtute și ordine, atunci numai sunt primiți în societatea creștină și într'un mod anume determinat. Se formează dice Origen, o clasă proprie din aceea cari acum încep și sunt introduși și simbolul curățeniei nu-l au primit încă și a doua clasă o formează aceia cari au ajuns după posibilitatea voinței lor, să nu țină la alt-ceva de cât la aceea ce creștinii socotesc adevărat și drept; aceștia sînt cei admiși în societatea creștină. Origen, în acest capitol vorbește nu numai de catecumeni ci face și o descriere complexă a întregii societăți creștine, pentru a arăta cât de serios procedau creștinii, atât cu cei ce erau admiși de curând, cât și cu cei primiți mai dinainte.

Intr'acesta se deosebesc creștinii de filosofil că ei examinează cu atențiune pe cei pe cari li primesc în societatea lor și îi instruesc în mod privat, înainte de a admite în adunările lor publice. Observând cu atențiune, vedem

că Origen nu are în intenție de a împărți pe catecumenii în două clase oficiale, nici în trei sau mai multe, ci el stabilește două categorii, cea a începătorilor, cari încă nu au primit botezul și acei cari sau botezați și s'au decis a împlini toate îndatoririle creștinești. Aceia sunt catecumenii, aceștia sunt creștinii; și unii și alții sunt supraviețuirea unor persoane stabilite pentru acest scop. Dacă încep din nou viața vicioasă sunt scoși din societate, dacă însă se îndreptază, sunt iarăși reprimiți însă după o examinare lungă și severă și cu pierderea dreptului de a ocupa vre-un serviciu în Biserică. Aceste două categorii Origen le separă de proseliții, cari încă nu au primit instrucțiunea necesară și de penitenți sau cei ce fuseseră excluși din sinul bisericeii. Acelaș lucru se observă și din omiliile sale.

Așa dar, îndată după Iustin Martirul, s'a făcut o schimbare în catecumenat, care constă în complectarea instrucțiunii private de până acum și în educațiunea catecumenilor, prin permisiunea ce li se dase de a asista la o parte a serviciului divin, adică a aceluși omiletic. Prin această Biserică ajusese din nou la practica apostolică de odinioară și ast-fel inamicii ei nu mai aveau nici un motiv de a o acusa¹⁾.

M. P.

---

¹⁾ Contra Cels. III 51.

Material pentru literatura Bisericească și națională.

BUCOVNĂ

Sau buchernață, adică cărțuție ce privește nu numai spre învățătura copiilor ci și acelor mari; de pe slăvonie acum scosă și tipărită întru întâia domnie a prea luminatului Domnului nostru Io Alexandru Ioan Ipsilant Voevod cu blagoslovenia și cheltuiala prea Sfinției Sale Chir Grigorie Mitropolit al Ungro-Vlachiei la anul de la Christos 1779. Tipograful. *După acésta urméză:* Stihuri asupra pecetii prea luminatului Domnului nostru Io-Al. Ioan Ipsilant-Voevod.

O numită carte pruncescă, pruncilor le dă să rostescă Osana! de sus bine să domnescă, Alexandru întru tot să se fericescă.

De aicea începe textul: Inceperea învățătorei ómenilor celor ce voesc a o învăța cartea Scripturei cei Dumneđeesti.

Intru numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfint amin.

Dumneđeū spre ajutorul meu (orī cruce ajută sau în grecește Χριστέ βοήθός, με) așa începeau tratajele

la copil, așa am învățat și eu pe la 45 în școla de la Sirca. Apoi urmăză buchile, de aceea să numea bucóvnă.

А. Б. В. Г. Д. Е. Ж. З. И. К. Л. М. Н. О. П. Р.
 С. Т. У. Ф. Х. Ц. Ч. Ш. Щ. Ъ. Ы. Ю.

Apoi urmăză *Slovenirea*: Ba, va, gha, da, ja, za, ka, la, ma, na, pa, etc. etc. Apoi: Be, ve, ghe, de, etc. etc. Bi, vi, ghi, di, etc. etc. Bă, vă, ghă, etc. etc. Bu, vu, ghu, du etc. etc. Slovenitul se făcea așa: Buchiazba=ba vede estu=ve. Buchi u=bu, vede estu=ve etc. etc. etc.

În text urmăză o serie de buche ori consóne unite cu o vocală a, e, i, o, u, ă, î, iu etc. etc. Așa s'a învățat până spre 1850. Erau ca escepțiuni și câte-va școli primare, pe la unele județe și în care se învăța Silabisirea veche raționată. Dar strămoșii noștri toți aũ învățat a ceti după metoda primitivă, ce v'am arătat.

După terminarea buchilor se începe cuprinsul Bucóvnei, care consta într'un Catihis, în românește și care este acomodat pentru Români. Pentru curiositatea și importanța faptului cuget să public în Revista Sf. Sinod, Biserica Ortodoxă, întregă această Bucóvnă pentru a se constata că nu-î cartea o simplă traducere pe acele timpuri, ci o lucrare de valóre, o acomodare pentru Români. Trebuie să mai știm că acest Catihis este ca conținut foarte serios și instructiv chiar astă-zi, mai ales în partea morală, apoi este expus într'o limbă curată românească și pe unele locuri autorul forméză chiar cuvinte noi, mai tóte luate din latinește.

Mai cunosc că tot sub Grigorie, ce era Episcop

la Râmnic s'a imprimat pe la 1749 o altă Bucóvnă tot pentru a se respândi între Români pe atunci învățarea limbei Române. Să pare că Mitropolitul Grigorie este chiar și autorul acestei Bucóvne. Iată ce ȃice în prefață: «Ci vĕ punem înainte acĕsta de gând și duhovnicĕscă masă, plină și gata de duhovnicĕscă hrană, adecă de dumnezeĕștile cuvinte, cartea acĕsta ȃic, ce cuprinde întru sine Buchile de învățatura pruncilor». Posedăm dar de la Mitropolitul Grigorie cea întâiu carte de cetire, cât cunosc eū, în Valachia și mai întâi peste Olt. Când a venit ca Metropolit în București a însărcinat cu compunerea unei Bucóvne pentru copii pe Archimandritul Macarie. —(Cartea *Bucóvnă* în biblioteca mea).

Înainte însă de a începe imprimarea acestui *Catihis*, pe care 'l vor citi, sper, cu multă mulțămire toți servitorii altarului, pentru că prin o naivitate suprinďătoare exprimă simplu, cum vom vedea ideile cele mai înalte. Apoi definițiile sunt precise și foarte ortodoxe, trebuie, ȃic, să știm cine este autorul acestei Bucóvne? Declar că n'am putut afla cunoștinți amănunte despre origina sa, știu însă că a fost Tipograf la Tipografia Mitropoliei, că a fost trăitor și în Monastirea Cernica, unde i-am găsit urmele, apoi la Căldărușani. Era prin urmare călugăr învățat pe atunci, cunoștea limba grĕcă perfect învățată în țară, limba slavonă și francesă și trăia mai mult în Mitropolie, fiind că era reputat ca om învățat.

Pe lângă Bucóvnă, eū mai posed în Biblioteca mea și Manuscriptele următoare: 1) Istoria Bisericească a lui Teodoret, tradusă în românește de pe atunci și într'o limbă românească frumoșă. 2) Viața Sf. Ioan Damaschin apoi 3) Interpretări în unii Psalmi, începĕnd cu Dómnĕ strigatam și altele.

Numele aceluī călugăr este *Macarie*. Originalele

sunt în limba veche greacă și bizantină, prin urmare traducătorul cunoștea perfect această limbă; ne mai putem convinge despre acesta și din unele însemnări puse pe manuscrisele lui în grecește, și în care nu am întâlnit nici o greșală, probă că poseda pe deplin Macarie această limbă.

În unul din manuscrisele sale «*Istoria Bisericească a lui Teodoret*» citesc în titlul ei: «*și întru Archiepiscopiea păr. M. al Ung. chir Grigorie scoșe din ellinie de mine nevrednicul Macarie, Ieromonah, Archimandrit al Sf. M, Buc, în sf. M. la anul 1787, Mai 25*».

Prin urmare știm că a fost și Archimandrit al Metropoliei, tot pentru erudiția lui. Mai mult n'a putut înainta, pentru că pe acele timpuri Grecii fanarioți cucerise ierarchia română cu totul și înlăturase din ea pe Români, cât putea mai mulți. Manuscrisul este complet și însemnat pentru curățenia limbei. Atât acest manuscris cât și altele ca Damaschin, au la sfârșit catalog de cuvintele întrebuințate de el, altele formate și care nu erau în uz pe atunci, în care lexicon da explicările acelor cuvinte. Într'un alt manuscris are și altă titulatură, dată de sigur lui Macarie, pentru meritele sale culturale adecă: predicator al sf. Evanghelii a Metropoliei din București. Acest titlu este luat de la pentadele grecești din Patriarhie și introdus și în Biserica română din București. Câte lucrări literare a făcut Macarie în totă viața sa? Acesta n'o știu cu precisiune, dar se poate dice că unele s'au mai pierdut. Să vă spun ce am vedut cu ochii mei în mănăstirea Căldărușani. Am fost trimis împreună cu Preasf. Timuș, actualul și meritosul Episcop de Argeș și cu Preasf. Pimen, actualul și vrednicul Episcop de Galați, Dunărea-de-Jos, am fost trimis de onorabilul Minister de Culte, în calitate de profesori ai Facul-

tăței de Teologie spre a alege și a aduce dintre cărțile și manuscrisurile bibliotecii acei Monastiri, pentru ca să se începă a se forma o bibliotecă pe lângă Internatul Facultăței de Teologie, ca lucru absolut trebuincios școlei teologice. Care nu ne-a fost surprinderea când în o cameră întunecată și umedă, apoi la o parte expuse, am dat într'o cameră deschisă peste argintării și obiecte de cea mai mare valoare istorică, aduse acolo spre păstrare de la Monastirea Snagovului, și care se puteau ușor îndosi. Astă-dî sunt proprietatea Statului depuse în Muzeul național. De asemenea candele cu subsemnătura lui Antim Ivireanu, și care curățite și reparate de vrednicul, blândul și meritosul Metropolit actual, Iosif Gheorghian, sînt acum, acele candele, în serviciu la paraclisul Sf. Mitropolii din București. Pe lângă acele obiecte am găsit chrisóve din timpurile vechi, mai ales manuscrise de ale lui Antim și care sînt astă-dî proprietate Academiei noastre Române, date de mine. Pe lângă aceste documente am luat atunci de la biblioteca acelei Monastiri cărți multe imprimare și multe manuscrise de valoare literară bisericescă și care să conservă la Internatul Facultăței de Teologie. Dar nu v'am povestit tocmai ceea ce-î mai principal și care m'a întristat mult. Tot în acea cameră neglijată și deschisă tuturor, există vrafuri de manuscrise rupte și prăfuite și când am spus că pentru ce nu îngrijesc de acea muncă a predicesorilor lor, călugării mi-a respuns cu o naivitate de nedescris: d'apoi mai sînt multe de aceste cărți scrise de mână Domnișorul în bibliotecă și nu le mai citește nimeni. Eū i-am respuns: Onorabile părinte, sînt foarte de preț móștele sfinților, dar aceste móște, adecă resturile de manuscrise nu sînt de mai puțină importanță pentru noi Români și urmașii noștri, pentru că în ele se ascunde tot trecutul istoric

al neamului nostru. La aceste cuvinte, călugărul s'a cam mișcat și m'a spus și m'a arătat, că ani întregi s'au format cartone pentru Culione numai din aceste manuscrite. Atunci m'am măhnit și am dis cu un ton cam aspru: Părinte ați păcătuit păcate de morțe, cu asemenea fapte! Dă Domnule, așa am apucat. L'am rugat să-mi arate și atunci m'a probat îndată. Scóte culionul din cap și m'i arată că și al seú este întărit tot cu hârtie din manuscrite. Și ce vè pare, manuscriptul din care era rumpte acele foi și încleate la culion, era o lucrare de a lui Macarie! Iată ce s'au făcut pe alocurea cu scrierile lui Macarie, de aceea nu pot spune câte au lucrat. Știu numai că manuscriptul cu care a fost întărit culionul era «*Ti-picul Sf. Sava*», care-i imprimat la Nemț. Câte din manuscrite de valóre nu vor fi servit de hârtie netrebnică pe la băcani și alți negustori. Acesta am vedut'o eu în Iași în târgul Cucului, la un bichiner.

Să revenim la Bucóvna noastră ce ne ocupă acum.

Rugăciune cătră Dumneđeú.

Rogu-te pre tine Impérate Domnul meú, Dumneđeule, in-tru cerescul câmpul tēú dâmi mie lăcaș. Că tu ești făcătorul meú, alergu cătră tine, in-tru mâna ta mă dau pre mine.

Cătră Pręcesta. Fecióră Marie in-tru dar pre mine, ro-gute, pururea a mă păzi voiaste.

Cătră Ingeri. Sfinte ingere păzitoriul meú cel depuru-rea, cătră dragostea lui Dumneđeú invățătoriu să m'i fií mie.

Stihuri invățăto-re.

Pentru înțelegere. Cine voiaste a să cunoște pre sineș, acesta înțelepciunea a o căuta să se sârguiască.

Pentru multămită. Cine curând din somn sculându-se pre Dumneđeú il slăvește, sufletul și trupul in viața acésta il zdrevenește.

Pentru rugăciune. Copilaș bun învățate din copilărie, intru tot lucrul Domnului te rógă.

Pentru lucrarea cea deapururea Cu cuviință le este tinerilor totdeuna a fi în lucru, la bătrânețe aceștea aũ a trăi intru odihnă.

Pentru deșărtăciune. Deșărtăciunea și pre ómenii cel bătrâni li vatămă. Iară mai vârtos tinerilor acésta spre vătămare li să face.

Pentru mâncare. Tinărule, nu te înbărbăta nici de cum intru băutură, ci și mâncărei intru măsură te împărtășaște.

Pentru băutură. Multa băutură o intunecă mintea, și pre ómeni intru nimica îi întórce.

Pentru nărav. Fiule de prisos intru tot te feréște, de bunul nărav te ține și de dreptate.

Pentru înțelepciune. Fiului nebun nu'i ajută bogăția, de n'o va cumpăra deosebimea înțelepciunii.

Pentru deșarta cuvîntare. Dintru multele cuvinte nu vei scăpa de păcate, și intru răs tuturor te vei arăta pre sineș

Pentru vorba cea de rușine. Cuvîntul cel făr' de cinste tuturor le face rușine, de acesta a se feri tinerilor li să cuvine.

Pentru păcat. Tot carele nu te ții de vorbele păcateilor, pretutindenea vei șădea făr' de stidire.

Pentru minciună. Și intru răs nu mințiți o tineri copil, nu veți avea intru acésta primejdie la bătrânețe.

In tineréte a minți fórte e lucru netrêbnic, cât și la bătrânețe acésta fieștecăruia e de vătămare.

Pentru amăgire. Copil, intru frumusétele féțelor pre sine-văț nu vă amăgireț, ci mórtea, judecata, munca, împărăția pururea o în mintireți aveți o în minte.

Pentru necurățenie. Réoa necurățenie de la fieștecarele om, li la putérea și anii vécului lui.

Pentru faptele cele bune. Dacă cineva slava cea scumpă n'o piarde, pretulindena lui acésta îi plătește cu cinste.

Pentru bucurie. Tinărute, dragostea ta să o albi cătră Dumneđeũ, lua-vei bucurie aicea și în ceriu multă.

Pentru frumusețea trupului. De nu'l va da culva firea podóbă, acésta să împlinescă cu înțelegerea acolo, unde-l neslobozimea întru dânsul.

Sfătuire spre totă fața. Tineri și bătrâni spre acésta toți luați aminte, (fiți) întru dragostea lui Dumneđeũ.

Scurtă Invățătură.

Pentru deprinderea copiilor celor mici întru creștinésca legea cea pravoslavnică.

Bine ești cuvintat Domne învățămă pre mine îndreptările tale.

Făclie cărărilor mele legea ta, și lumină cărărilor mele.

Cătuș de dulci gătjejului meu cuvintele tale, mai mult de cât mierea gurei mele.

PARTEA ÎNTAIĂ.

Pentru firésca cunoștința cea dumneđeiască carea ne povățuiaște cătră credința cea Evangelicésca.

Intrebarea întâia: Dintru ce e dator omul cunoștința sa a o începe?

Răspundere: Dintru cunoșterea a însuși a sineși. Adică: γινῶθι σεαυτὸν, cunoște-te pe tine. De aicea să se înceapă cunoscințele omului.

Intrebarea a doua. Intrând cu cunoștința singur întru sineș, ce tu cunoști mai nainte de tóte?

Răspundere. Cum că eș singur nu mă pociu a mă zidi pre sine-mi, și apoi chipzuesc dintru acésta, cum că este o ființă a tot putérnică și nezidiță, de la carea cum eũ, așa și tótă ceaialaltă făptură sintem făcute. Argumentul antropologic.

Intrebarea a treia. Oare nu-s încă alte dovezi pentru ființa lui Dumnezeu?

Răspundere. Încă pot a fi patru, următore. Intălu: So-cotirea cea prea cu denadinsul a lumel aceștia. A doua: Invoiala cea deopște a tuturor noródelor. A treia: Cunoș-tința cea din lăuntru a științei méle. A patra: Dorirea cea născută intru mine a binelui celui vérhovnic, (celul mai înalt) saũ a desăvârșitei fericiri. (Aceste sînt numirile ce autorul Macarie dă argumentelor despre existența lui Dumnezeu. Argumentul Fisico-Teologie, Istoric, Psiologie și cel Moral).

Intrebarea a patra. Cum tu o înțelegi intăia dovadă?

Răspundere. Când mă uit la lumea acésta, negrăită fru-muséte, văz intru dânsa, carea stă mai vartos intru acésta, că tóte aũ alcătuirea cea cuviinciosă, măsura cea prea mi-nunată intru tóte părțile, intru curgere rânduiala cea prea statornică, și cum că tot lucrul și cătră osebitul sfârșitul saũ alérgă, fără de zăticnire, și spre întregimea cea deopște a tótă lumea năzuiăște. Tóte acestea atăta-s de cu prea co-vârșire, cât nu să putea alcătuite a fi acéstea, fără de cât numai d'intru prea înțelepta dumnezeésca ființa cea fără de margine.

Intrebarea a cincea. Cum o înțelegi tu dovada a doua?

Răspundere. Pretutindenea intru tóte noródele, intru cele-lalte sălbatece, oltarăle fusără văđute, pretutindinea jertfél-nicile fusără afumate, și simțirea ființei ceil dumnezeesți intru om atăta fuse de putérnică, cât mai bine vruse el piatra saũ altă materie stricăciósă în loc de Dumnezeu a o cinsti, de cât a gândi, cum că nu Iaste Dumnezeu.

Intrebarea a șasea. Cum tu o înțelegi dovada a trela?

Răspundere. Când eũ fac bine, (con)știința pre mine mă veseléște; iară când fac răũ, aceia pre mine mă róde. Și prin singură acésta pre mine mă încredintézá, cum că este o óreșcarea ființă dréptă și înțelegătore, carea binele din răũ îl alége, una primind'o, ceia-laltă certând'o.

Intrebarea a șaptea. Cum tu o înțelegi dovada a patra?

Răspundere. Dorirea mea caută totdeauna, ori cu ce feliu de bine a mă desfăta; Iară lângă acesta dorirea acesta atât e de mare, cât cu nimica din făpturi nu pôte desăvârșit a să'ndestula pre sineș. Și după aceeaia cătră desăvârșita îndestularea dorirei aceștiei trebuiaște un bine prea desăvârșit; Iară un bine ca acesta este unul Dumneșeu.

Intrebarea a opta. Înțelegând de ființa lui Dumneșeu, spunem mie ce iaste Dumneșeu?

Răspundere. Dumneșeu este o ființă mai înaltă de cât tôte, carea singură iaste de la sineș, și nu pôte a nu fi. (Această difiniție despre Dumneșeu este foarte exactă).

Intrebarea a noua. De cunoștința ființii lui Dumneșeu ce atârnă?

Răspundere. Cunoșterea Dumneșeștilor osebirilor (atributelor) lui.

Intrebarea a decea. Prin ce chip?

Răspundere. Prin cêste următore: Când Dumneșeu nu atârnă de nimica, și a nu fi nu pôte, urmêză, cum că el iaste fără de început, fără de sfârșit și věcnic. Iară vēcnicul dătoria iaste a fi nematerialnic, netrupnic și nemorânic, (nemuritor, cuvânt format de Macarie cu (prin) urmare duh prea curat. Și după acesta fără de îndoială înțelegătoria, cunoșcătoria a tôte, prea înțelegt, slobod, prea bun, prea drept, prea sfânt, a-tot puternic. Iar d'intru acesta duple neocolire a chibzui ni să cuvine, cum că el este prea desăvârșit, prea fericit, și vērhovnicul Domnul tuturor.

Intrebarea a unspredecea. Ceți folosêște ție a ști de ființa lui Dumneșeu și pentru desăvârșirile lui?

Răspundere. Folos este mare și de multe feliuri. Iar a-nume: când iaste Dumneșeu, așa eș sânt datoria tôte cugetele mēle și faptele împreună ale închipui cu sfânta voia lui. De este el atot puternic, așa eș sânt datoria tótă nădejdea mântuirii mēle a o pune întru dânsul. De este el

bun și milosârd, așa ești datoriu sânt a mă'ncredința pre sineși, cum că nici o faptă bună a mea și cea mai mică nu va rămânea fără de plată. De este el drept judecătoriu; Apoi urmază, cum că totă prihana mea il scârbéște pre dânsul. Și după acéia datoriu sint ești a mă feri, pentru ca cu próstele faptele méle să nu'l mániiu pre dânsul. Prin deasémeneaș chip și pentru célelalte osebiri dumneđeesti a înțelége ni să cuvine.

Pentru facerea lumii.

Intrebarea a doaspređecea. Cine a zidit lumea, și cum?

Răspundere. Acel Dumneđu mare, și o zidi dintru nimica, nu din silă ci dupre singura voința sa, cu acéia, pentru ca bunătății sălei părtașă să o facă pre dânsa. (Creațiunea nu-l o emanațiuni, nu-l nici ivită prin necesitate. Ci-l făcută de Dumneđu liber și pentru mărirea gloriei sale).

C. E.

(Va urma).

Episcopii de Roman și Huși și monastirile Moldovei

DE

ANDREI VOLF

Vezi Biserica Ortodoxă Română, No. 1, an. XXVII.

După descrierea Metropoliilor Moldovei, Andrei Volf vine la cele două episcopii de Roman și Huși. Sunt singurele despre care el vorbește, căci Episcopia Rădăușului de la alipirea Bucovinei la împărăția Austro-Ungară, nu mai aparținea Moldovei, iar Episcopia Dunărei-de-Jos, nu se înființase.

Relativ d'aceste două episcopii, în același capitol, patru, al scrierii sale, despre care am amintit în numărul trecut al revistei, după ce arată tot ce a putut afla și cunoște despre ele, vine în urmă la descrierea Monăstirilor Țării Moldovei, asupra cărora insistă în deosebi.

Iată descrierea sa despre acestea:

A) *Episcopia Romanului.*

«Ca la 7 mii germane, spre apus, departe de Iași, se află orașul numit Roman, care astăzi n'are aparența unui oraș. El nu este nici măcar așa precum odinioară, în timpurile împăratului Traian, era acela pe care scriitorul Bonfinius îl raportează cu numele de Forum Romanorum¹⁾. As-

¹⁾ Comp. Bonfinius Rerum Ungaric. Decad. IV. lib. I. pag. 559. (Lipsiae MDCCLXXI Fol.).

tă-dî Romanul este un oraș care nu are de cât vre o trei sute case și, în mare parte, nici acestea, nu sunt de zid. Intregul oraș este așezat pe o frumoasă colină între cele două mari riuri Moldova și Siret. Când cine-va se apropie de Roman din partea despre apus, atunci trece mai întâiu riul Moldova, și apoi chiar aci aproape de malul riului, la distanțe de câte va sute de pași, se află episcopia mai sus amintită, care, ca de obicei este înconglurată cu ziduri și în mijlocul încungturătoarei se află biserica catedrală a Episcopiei. Reședința Episcopului, împreună cu camerele de locuit de pre lângă ea este așa de spațioasă și încăpătoare, în cât în timpul ultimului reshel Austro-Ruso-Turc, iluminăția sa principele de Saxa-Coburg, în anul 1788, a avut aci quartirul său de iarnă, fără ca prin acesta să fie nevoie de a înlătura pe episcopul Anton ¹⁾.

Anume în ce an s'a înființat această episcopie în orașul Roman, eu nu pot determina cu precisiune istorică. Tote documentele pe care eu le-am cercetat în archiva metro-

¹⁾ Aci Andrei Volt face următoarea notă.

Episcopul Romanului de pe acele vremuri, Anton, era din Rădăuți, unde el neputând ocupa nici o pozițiune sau demnitate bisericăscă ărecare, a venit în Moldova și a reușit ca să ocupe locul lui Leon carele fusese ales arhiepiscop (anul 1784). Acest Anton a murit la anul 1786, în etate de șaptezeci de ani și locul său l'a ocupat episcopul de Huși Veniamin, care era născut din familie moldovenăscă și se trăgea din neam boeresc. Acesta în anul 1798 a zidit în Roman un spital, pe care l'a înzestrat cu o farmacie și un doctor; dar pentru întreținerea acestor instituțiuni umanitare, veniturile seie episcopale nu erau de ajuns și ast-fel a fost nevoit să împrumute douăzeci de pungi de ban, pe cari el s'a obligat a le plăti din veniturile seie proprii. Când a murit Mitropolitul Iacob, locul său l'a ocupat Veniamin, iar în locul lui Veniamin, la Roman, a trecut Episcopul de Huși, carele, și el, la episcopia de Huși lăsase o datorie de patru-zeci de pungi de ban. Mitropolitul Iacob, la mórtea sa, lăsase, d'asemenea o datorie de două sute pungi de ban și fiind-că din cauza acestor datorii Voevodul Țărei nu putea lua nimic, Alexandra Muruzi, Domnul Țărei de atunci a fost nevoit d'a sequestra veniturile Mitropoliei și ale Episcopiiilor, atât timp până se vor plăti toate datoriile, iar Mitropolitul și cei doi episcopi, în acest timp, să se mulțămescă cu o plată anuală potrivită pozițiunei lor.

politiană din Iași în anul 1781, unde am găsit și manuscrisul cronicii lui Miron Costin despre istoria Moldovei, atribuesc lui Alexandru I, cel bun, Domnul Moldovei înființarea ambelor episcopii, a Romanului și a Rădăușului (Acastă din urmă episcopie se află în Bucovina și fiind-că acest teritoriu de pământ în timpurile din urma—la 1777 a trecut sub stăpânirea Imperiului austriac, ea nu mai aparține principatului Moldovei). Acest principe a domnit în Moldova de la 1401 până pe la 1433, adică cam trei-deci și două de ani, precum în deosebi se arată din lista cronologică a Domnilor Moldovei, pe care eu am pus-o în partea a doua a acestei scrieri.

Dar deca Alexandru cu supra-numele, cel bun, a înființat episcopia Romanului în primii ani ai Domniei sale, se vede ceva mai târziu, acesta nu se arată lămurit în cronică lui Miron. Dacă relativ d'astă cestiune cu privire la afirmarea de față s'ar alătura și s'ar compara și știrile extrase din isvorele scriitorilor poloni la cari se vorbește foarte mult despre o episcopie a Milcoviei, a Bacovului și a Siretului atunci relatarea lui Miron Costin pierde din valoarea sa istorică și devine ca și necredută. Dar iarăși credem că, întru cât privește cestiunea originii acestei episcopii numai atunci se va ști ceva cu toată siguranța și precisiunea ce o reclamă istoria, când omeni luminați se vor ocupa și vor cerceta toate isvorele și documentele cele vechi ale Moldovei.

Adevărata origină a acestei episcopii a Moldovei se află într'un astfel de întuneric, care este nepătruns și o învălue încă până în ziua de astăzi. Tot astfel nu se pot ști cu siguranță nici veniturile ei din ziua de astăzi. Poate că aci este o fineță politică, ca înadins să se ascundă și să nu se știe nimic sigur, nici să se dea publicității. Insuși cei ce profită de aceste venituri, episcopii, păstrează asupra acestei cestiuni cea mai mare tăcere; dar despre acesta

însă nu li se pôte nimic reproșa, când se știe cu câtă aviditate urmăresc Voevođii averile lor și cum așteptă ca vre unul din ei (episcopi) să móră pentru a intra în stăpânirea averei lor. Dar chîr așa, pe d'asupra vorbind, nu se pôte tăgădui că averile și veniturile acestei episcopii sunt fôrte mari. Coprinsul acestei o diocese este mult mai mare de cât al celei de Huși. Ea are sub a sa stăpînire un fôrte mare număr de sate, moși, terenuri, liveđi și vii, cari aduc anual venit sume însemnate de bani; dar pe lângă tôte acestea sunt îndestul de considerabile și veniturile ce rezultă din slujbe sêu veniturile epitrahilului.

Pe malurile din partea despre răsărit a rîului Siret, îndepărtare ca un quart de oră de orașul Roman, se vêd încă și astă-đi ruinele vechiului oraș și cetate tare renumită în timpurile vechi și cunoscută sub numele de Semindrova. Acest oraș în acele timpuri ocupa o întindere mult mai mare de cât Romanul de astă-đi și acesta se constată pe de o parte din ruinele de astă-đi, iar pe de alta din mai multe mărturii istorice. Voevodul Ștefan supra numit cel mare, în timpul domniei sêle a reedificat această cetate, care și atunci se afla tot în ruine. El i a făcut noui întărituri și a infrumusețat'o ¹⁾ dar dupê aceea, precum istorisește Cantemir, fiul nelegitim al acestuia, Petru Raleș (nu Rareș nici Bares) făcendu-se Domn, a distrus'o din nou și pe locuitorii ei, a ordonat de 'i a adus în orașul Roman ²⁾. Tôtă piatra care era la această cetate Semindrova, s'a adus atunci în orașul Roman, iar astă-đi pe ruinele vechi cetăți, nu este de cât un han mare de găzduit, pentru cei ce trec pe acest drum mare. La acesta han sêu hotel cum s'ar numi, nu se vinde alt de cât vin și rachiu.

¹⁾ Aci Andrei Wolf face următorea notă: „Veđi istoria Domnilor Moldovei în partea a II a acestei scrieri la No. 17, la anul 1481.

²⁾ Aci Wolf face următorea notă: Veđi Cantemir descrierea Moldovei pag. 54. În acest loc în loc de Petru Raleș, este trecut din greșală Petru Bares. De sigur această greșală nu a făcut'o principele Cantemir ci s'a făcut de cei întâi transcriitorii.

B) *Episcopia Hușilor.*

Trgușorul Huși, este situat în apropiere de malurile din partea despre apus a râului Prut și în departare de 16 ore drum de la Iași, în districtul Fălciu și în apropiere de renumita movilă numită Ruboia (Ruboaya) ¹⁾. Numele de Huși această localitate îl are de la Husiți, care în anul 1460 gonii din Ungaria au venit în Moidova și au dobândit voe de la Voievodul Moldovei Ștefan cel Mare a se așeza aici. Atunci ei au fondat acest oraș și spre amintirea aceluia pe care îl venerau (Ioan Hus) și al cărui nume îl purtau, au numit cu acest nume orașul lor. Cu timpul însă, fiind că și d'aci, mare parte din ei, au fost nevoiți a părăsi aceste locuri, cei ce au rămas dintre husiții veniți din Ungaria, au trecut la religiunea catolică; dar cu schimbarea religiunii lor nu au schimbat și numele orașului, pe care ei îl fundaseră, și astfel până chiar în ziua de astăzi, este numit cu numele de Huși (după pronunția limbei ungare) ²⁾

Aci, în această localitate, se află scaunul episcopal al acestei Episcopii moldovenești împreună cu biserica ei cate-

¹⁾ De sigur acesta este cunoscuta movilă numită Răbiiia. Aci Wolf face următoarea notă: În anul 1788 luna Noembrie când eu am călătorit timp de cinci zile și cinci nopți cu poșta prin Bucovina și Moldova, am găsit pe comandantul trupelor rusești Romanțov Zadonatkoî cu întruğa sa armată pe care Rusia o ridicase contra Turciei, aci la movila Ruboia. Dar fiind-că atunci ei nu putea avea din cauza timpului de iarnă nici o întâlnire cu inamicul, s'a întors la 3 Decembrie cu 5000 de oameni în Iași, iar restul armatei l'a postat în districtele dintre Prut și Siret spre a ierna acolo.

²⁾ După aceste cuvinte Andrei Wolf face în josul paginei următoarea notă:

Veți Magazinul ungar vol. III, pag. 105 (Presburg 1783).

Acastă notiță a lui Petru Zoeld, mi s'a comunicat și mie în localitate de ore-cari bătrînii unguri din Huși. De la clerul moldovean însă nici cel puțin atât nu se pöte afla. Hustum opidum (Huș) in tribus Collibus positum, ab Hussitis quos anno 1460 Mathias Rex relegarat appellationem accepisse (dicuntur). Vid Timon additament ad mag. antiq. et nov. Hung. epist. II pag. 16.

drală. Și fiind-că Rădăuțul, precum am arătat mai sus, aparține Bucovinei, episcopia acésta a Hușilor, este a doua episcopie a Moldovei, după Roman, fiind că ea este mai în urmă înființată, căci în documentele cele vechi, în care se vorbește despre cele-l-alte episcopii, despre acésta nu se face absolut nici o amintire.

Despre originea sa și anul înființării acestei episcopii ca și despre cea a Romanului, nu se pôte spune nimic cert și sigur. Tot ce am putut afla în acéastă privință în anul 1781 de la Episcopul Hușilor din acele timpuri, Inokentie, este următórea mică notiță pe cere o raport aci, dar care cred că nu este de cât o tradițiune care nu se pôte susține în totul: «Cu câte va sute de ani în urmă (dicea el), locuiau în Huși mai mulți unguri de cât Moldoveni. Pentru cel dintăi s'a edificat din ordinul Voievodului Ștefan cel mare o biserică catolică, care în urmă, din cauza timpului îndelungat și a resbelor ce s'a succedat, s'a ruinat cu desăvîrșire. Și fiind că cea mai mare parte din Unguri au fugit, iar numărul Moldovenilor în fiecare an a crescut, aceștia din darămurile fóstei biserici catolice, au zidit o altă biserică,—catedrala de astă-zi».—După aceste slabe știri voiam să cunosc cel puțin lista Episcopilor de Huși, cum au urmat unul altuia, dar nici la acésta n'am putut să reușesc ¹⁾.

Că acéastă episcopie a Hușilor s'a înființat mult mai târziu de cât episcopiile de Roman și Rădăuți, este sigur. Când ești în anul 1788 am fost nevoit să stau în lași două luni și căutam pe Mitropolitul Leon, carele se afla bolnav în monastirea Galata de lângă Iași ori de câte ori discu-

¹⁾ Aci Wolf face următórea notă: Fiind că ești pe acest venerabil bătrân îl scăpaseam din o bôlă periculóasă (el fusese otrăvit de bucatarul său), el avea totă buna voință, în semn mai ales de recunoștință, d'a-mi comunica tot ce știa despre originea episcopiei, dar el nu cunoștea mai mult de cât istorisirea de mai sus.

tam acolo despre chestiunile bisericesti, ideea acesta despre vechimea acestei episcopii, o admiteau cu toții, dar alte date mai sigure despre înființarea ei, precum și despre starea în care se afla mai înainte și veniturile ei, cu toată dorința ce aveam de a le cunoște nu am putut afla nimic pentru a face cunoscut cititorilor mei.

C). *Monastirile și Bisericile Moldovei.*

Față cu mulțimea locuitorilor și cu întinderea teritoriului principatului Moldovei, numărul monastirilor acestei țări este mult mai mare, de cât al vecinei sale surori Valachia. Dimitrie Cantemir spune, că în timpurile sale, în Moldova, se aflau mai bine ca 200 monastiri. Fie că după acela o parte din această țară și anume Bucovina, a trecut sub domnia Austriacă și împreună cu ea cele 32 de monastiri, cari se aflau acolo, așa în cât ar urma ca astăzi numărul monastirilor să fie mai mic, totuși fiind-că în timpul de la Cantemir și până în prezent s'au zidit o mulțime de alte monastiri mai mici, astăzi numărul monastirilor, cari există în Moldova, deosebit de cele din Bucovina, nu este mai mic, de cât cel relatat de Cantemir

Tote aceste monastiri, atât cele locuite de monahi, cât și cele locuite de monahii, au ca superiori *archimandriți*, *egumeni*, *stareți* sau *starițe*, și au fost înzestrate de pioșii lor fondatori cu sate, mori și tot felul de proprietăți în așa abundență, în cât, nu numai numărul cel mare de călugări, călugărițe, frați și surori ¹⁾, cari se aflau în ele puteau duce o viață contemplativă, având toate înlesnirile pentru existență, dar averile lor s'au înmulțit și prin economiile și buna administrațiune a superiorilor acestor monastiri, cari și ei tot avutul lor privat l-au consacrat monastirei.

¹⁾ Aci Volf face următoarea notă: După o statistică recentă se crede că numărul total al călugărilor și călugărițelor în totă Moldova se ridică la 20000.

Cele mai bogate din aceste monastiri ale Moldovei se află în mâinile grecilor, cari au avut ca deviză de a exploata dominațiunea lor politică și religioasă asupra locuitorilor Moldovei. Aceștia cu priceperea și viclenia lor cunoscută încă din timpurile cele mai vechi, au lucrat și aci ast-fel și-au întrebuintat toate mijlocele, în cât ei să devină stăpâni pe cele mai bogate din monastiri și de veniturile acestor monastiri să profite în parte ei și în parte frații lor de tagmă cari se afla în imperiul Otoman. Ast-fel se află aci monastiri, din cari unele sunt închinat așa numit Sfintului Munte (Muntelui Athos, Sfetagora), altele Sfintului Mormint din Ierusalim, iar altele Muntelui Sinaï. Toate aceste monastiri au superiori greci, după ordinea rangului lor. Aceștia se silesc cu îngrijire de a aduna veniturile de la bunurile acestor monastiri și din acestea dacă pentru ostelile lor rețin un mic present de cincî până la zece pungî de bani pentru ei însuși, de cincî și de șese ori sume mai mari, îngrijesc, să trimită anual tagmelor religioase sau fraților lor monahi din Turcia.

Sume de bani, îndestul de considerabile, cari ar putea să servescă foarte mult locuitorilor indigeni, sunt trimise anual în Turcia, ca niște capitaluri pierdute pentru tot-d'una. Acestea se ridic la sume enorme și dacă natura nu ar fi înzestrat pămîntul acesta, ca să fie așa de abundent în produse, toate acele sume de bani, de sigur, ei ar fi fost constrinși să le întrebuinteze pentru populațiunea săracă a țarei.

Afară de acestea mare parte din călugări greci, în deosebî cei de la Sf. Munte fac un comerț foarte bănos cu așa numitele reliquii sfinte (sfintele mōște). Cu acestea ei reușesc a scōte sume mari de la credincioși moldoveni și le trimit îndată în locuri depărtate, așa în cât sumele acestea sunt pierdute pentru țară.

În anul 1796, am vădut eu însumi în Iași pe un monah,

carele era venit atunci de curînd de la Sf. Munte. Acesta întrebuița un mijloc îndoit pentru a strînge bani, care-i produc ca sume însemnate. Acestea erau, pe de o parte sfintele mîște, pe care le purta, iar pe de alta o barbă lungă pînă la pămînt, pe care nu o arată, de cît pentru bani. ¹⁾

Insuși patriarhul de Ierusalim a vizitat Moldova și Iașul, tot în scopul de a aduna bani, în an. 1781. El se plîngea, că trebuia să plătească Porței 60 pungi de bani și pe care spunea, că acolo cu veniturile bisericii sale nu era în stare a le plăti ²⁾. Cu învoirea Mitropolitului de atunci Gavriil Calimah, el a mers la diferite monastiri și a slujit. Cu această ocaziune mulțime mare de Moldoveni au alergat acolo și l-au făcut daruri însemnate. Atunci s'au deschis

¹⁾ Aci Volf face următoarea notă în josul paginei:

De sigur barba această extraordinară era de mirare. La început o socoteam ca ceva artificial, dar când m'am apropiat și am examinat-o m'am convins că era adevărată și că însăși natura îl înzeastrase cu o așa dar frumos și prețios. Era lungă de 4 picioare și 7 toluși. Pe stradă, în societăți și la masă acest monah ținea barba sa cea lungă tot-d'una împletită strîns lângă grumazul gâtului și nu îl rămânea de oât firele de pe obraz și bărbie despletite cu care o acoperea. Or cine voia să vadă această barbă lungă nu'și putea satisface curiozitatea de cît plătind cât-va lei, cel puțin. Îmi aduc aminte că într'o biserică la Nucești în Valahia nu departe de Târgoviștea pe riul Ialomița, am vădit într'o biserică zugrăvit pe S-tul Macarie cu o barbă așa de lungă. Atunci îmi închipuiam că aceasta este o fantasmă a pictorului, acum însă pipăind cu mîna, m'am convins de posibilitatea reală a naturii.

²⁾ În josul paginei, în notă Andrei Volf dă următoarele lămuriri despre acest patriarh:

Acest Patriarh era un bătrîn slăbănog mai bine ca de 70 ani, carele ducea o dietă foarte severă, căci nu se nutrea de cît cu linte fiartă și foarte rare ori punea în mîncarea sa unt-de-lemn. Cîte odată, însă foarte rar, gusta și iere. Când eu l'am vizitat la o bolă a sa, nu tocmai seriosă și după ce s'a făcut cu desăvîrșire bine, ducându-mă la el mi-a oferit niște metanii grecesci cu o centură îngustă pe care era țesut cuvîntul „ἱεροσολιμα“ și pe care dacă o pîrtă cine-va pe corp, îmi dicea că ar fi asigurat în contra trăsnetului. Am mai primit de la el un mic crucifix de la Ierusalim, de care atârna iarăși o cingătoare și metanii. Ast-fel de lucruri se împărțeau adesea între Moldovenii și— aduceau bani.—În timpul acestei șederi a mele în Moldova a apărut o

multe morminte și se căutaū trupurile neputređite spre a fi deslegate de patriarhul ¹⁾).

Din Iași acest patriarh s'a dus în Valachia și l'am găsit în București în anul 1784 împreună cu secretarul său Radovechi. Pe la finele lui August acelaș an, când am părăsit București, l'am lăsat tot acolo îndeletnicindu-se cu strângerea de bani.

În afară d'acești clerici, ce am arătat, în Moldova mai sunt și ôre-carl episcopi greci, carl sunt episcopi numai cu numele, adică pörtă numai titlul, fără a avea vre-o demnitate bisericescă administrativă, căci eparhiile și locurile lor de reședință, al căror nume îl pörtă, astă-đi aparțin Turciei. Grecii se măgulesc cu speranța, că vor veni timpuri mai bune, când acele locuri, astă-đi stăpânite de Turci, vor veni iarăși la ei, și ast-fel, când se întâmplă să móră vre unul din acești episcopi, patriarhul nu negliiază d'a hirotoni un altul care să'i fie urmaș, adică să'i pörte titlul. Ast-fel se găsesc în Iași câți-va episcopi d'aceștia, cu titlul de: Ierapolis, Sardeon, etc. Pe acești episcopi, Mitropoliți Moldovei, Episcopii și boerii Țarei nu'i întrețineău cu cele necesari și cu bani ca cum ar fi fost obligați, ci pur și simplu din ofrande benevole. La serviciile bisericesti, precum: botezuri, cununii și înmormintări, unde acești episcopi

---

scriere în limba Valachă, care conținea o anatematică contra femeilor Moldovene, carl vor purta în viitor pe halnele lor galone de aur sau de argint. În inscripțiunea acestei scrieri se citeău cuvintele:

„Avraam cu mila lui Dumnezeu Patriarh sfintei cetăți Ierusalimului și a tötă Palestina“.

Pe același fôle era de asemenea scris: „Gavriil cu mila lui Dumnezeu Archiepiscop și Mitropolit a tötă Moldavia.—Anul tipăririi acestei scrieri lipsesc în adevăr, dar eu am fost present în tipografia Mitropoliei la 1781, tocmai când s'a tipărit. Motiv la acésta a dat însuși Voevodul de pe vreme precum se va vedea în partea a doua a acestei scrieri la No. 91.

¹⁾ Aci Andrei Volf critică credința celor ce atribulaū neputređirea trupurilor blestemelor sau afuriseniei. El o socotește ca superstițiune religioasă.

sunt chemați a le face, ei sunt plătiți cu sume de bani destul de însemnate. Aș pe lângă acestea și alte mijloce de subsistență. Ei împacă certurile dintre soți, și citesc celor bolnavi și suferinți, de unde iarăși au un venit orecare.

Intre clericii moldoveni, este unul care poartă titlul vechiului episcop al Hotinului, dar veniturile acelei episcopii, le încasază pașa de acolo.

O mulțime de monași greci veniți cu egumenii și arhiepiscopii greci, rămași în urmă fără nici o ocupațiune, se fac pedagogii sau dascăli la familiile bogate și la casele boierești. Dar cum aceștia își îndeplinesc misiunea lor, și cum instruesc ei tineretul, se va arata în paragraful în care se tratăză despre educațiunea și creșterea copiilor. Ei primeau lefuri foarte mari și erau bine priviți din cauza talentului ce aveau de a se insinua spre a câștiga bani prin ori și ce fel de mijloce, fie ele chiar nepermise.

Monachii indigeni se află în condițiuni mult mai avantajoase, mai ales superiorul său egumenul lor, căruia nu îi lipsește nimic. Este trist însă că primirea străinilor care se observă în totă țara și chiar la clasele de jos a țăranilor, lor pare a le fi cu totul necunoscută. Cea mai însemnată și mai renumită mănăstire a lor este Mănăstirea Neamțului, lângă orașul cu acelaș nume și vechea cetate numită tot ast-fel, care se află în ruine. Orașul Neamțu, acum are aspectul unui sat sărăcăcios. Tote împrejurimile cari în nord vest se învecinesc cu Bucovina cad în stăpânirea Mănăstirei Neamțului. Biserica din acea mănăstire este renumită din cauza unei icone a Maicei Domnului, făcătoare de minuni, îmbrăcată totă în argint. În fie-care an la ziua înălțării Domnului mulțime mare de popor merge acolo spre a se închina. Este un pelerinagiu de necreșt și toți lasă acolo daruri bogate. Aci însă nu se aduc sacrificiul de tauri și miei, după uzul iudaic din Vechiul Testament, ci se a-

duc monede frumoase cari circulă. În anul 1780 am avut ocaziune să însoțesc acolo pe principesa Sultana, căsătorită Sturdza, care mergea să se închine în urma fericitei însă-nătoșire, de bóla de care suferise și o căutasem eu ca doctor. Cu acea ocaziune ea a dăruit mănăstirei drept recunoscință, mulțumind lui Dumneđeșu, zece pungi de bani.

Ofrandele cari se aduc anual acestei mănăstiri și tuturor, precum și averile și veniturile lor destul de mari și însemnate, nu se pot ști, nici cunoste cu siguranță din cauza lipsei aprópe totale de date precise întru acesta».

Cu aceste cuvinte termină Andrei Wolf descrierea sa despre Mitropolia Moldovei și episcopiile ei de Roman și Huși. precum și descrierea monastirilor. În restul capitolului patru al scrierei sale, din care am extras datele de mai sus, vorbește despre Catolici (Papistași), Protestanți și Ebrei și afirmă că toți își aveaș și exercitaș cultul lor în tótă libertatea. Papistașii mai cu sémă afirmă că aveaș mulțime de biserici mai ales prin județele Roman, Bacău și Iași. Descrierile acestea însă nu presintă mai nici un interes și d'aceea le și omitem. El închee capitolul privitor pe organizarea bisericescă a Moldovei arătând cum se făcea educațiunea și creșterea copiilor și făcând óre-care reflexiuni asupra deosebirei limbii vorbite de Moldoveni și de Munteni. Aci pune în paralel mai multe cuvinte, cari sunt cu însemnări deosebite la unii de cum le întrebuințază cei-l-alți.

D.

Impotriva jurământului cu blestem și a jurământului cu strâmbătate.

Fraților creștini!

Aveți unii dintre voi uritul obicei de a vă însoți spusele voastre tot-d'auna cu vre-un jurămint, în felul cum îl știți voi. Dacă i se pare unuia, că e bănuít adevărul celor spuse de el, caută numai de cât sprijin într'un blestem ôre-care, ca să facă, pe cei ce-l aud, să-î credă cuvintele. Unul se jură că pot să-î sară ochii, dacă nu e adevărat; altul să n'aibă parte de copiii lui; cel-l-alt, să i-se usuce limba, al treilea, să n'aibă luminare la cap când va muri; și așa mai încolo.

Voi le știți mai bine, căci le întrebuințați cu decile și cu sutele și la toate nimicurile. Ba, întrebuințați și alte vorbe, adică jurăminte, cari sunt o rușine pentru omul care e chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Vorbe, pe care n'aș îndrăzni să le spun aici în fața Altarului, dacă n'ar fi nevoe să vi le arăt cu degetul ca să le cunoșteți și să vă feriți de ele. Căci știu bine, că multe le spuneți din obiceiuință, fără să vă gândiți la înțelesul lor. Vorbele acestea sunt o bătae de joc și pentru voi, că sunteți ômeni și nu dobitoce necuvîntătoare, și pentru Dumnezeu, care a făcut pe om, dându-î suflet și minte și punându-l mai pe sus de dobitocele pămîntului.

Apoi, fiii mei, când vă jurați voi cu vorba: «Căine să fiu dacă nu e așa» nu vă bajocoriți voi pe voi, blestemându-vă să ajungeți căini pe drumuri, dobitoce necuvîntătoare? Ast-fel de vorbe găsiți voi cu

duc monede frumoase cari circulă. In anul 1780 am avut ocasiune să insoțesc acolo pe principesa Sultana, căsătorită Sturdza, care mergea să se închine în urma fericitei însănătoșire, de bóla de care suferise și o căutasem eu ca doctor. Cu acea ocasiune ea a dăruit mănăstirei drept recunoscință, mulțumind lui Dumnezeu, zece pungi de bani.

Ofrandele cari se aduc anual acestei mănăstiri și tuturor, precum și averile și veniturile lor destul de mari și însemnate, nu se pot ști, nici cunoste cu siguranță din cauza lipsei aprópe totale de date precise întru acésta».

Cu aceste cuvinte termină Andrei Wolf descrierea sa despre Mitropolia Moldovei și episcopiile ei de Roman și Huși, precum și descrierea monastirilor. In restul capitolului patru al scrierei sale, din care am extras datele de mai sus, vorbește despre Catolici (Papistași), Protestanți și Ebrei și afirmă că toți își aveau și exercitau cultul lor în tótă libertatea. Papistașii mai cu sémă afirmă că aveau mulțime de biserici mai ales prin județele Roman, Bacău și Iași. Descrierile acestea însă nu presintă mai nici un interes și d'aceea le și omitem. El închee capitolul privitor pe organizarea bisericească a Moldovei arătând cum se făcea educațiunea și creșterea copiilor și făcând óre-care reflexiuni asupra deosebirei limbii vorbite de Moldoveni și de Munteni. Aci pune în paralel mai multe cuvinte, cari sunt cu însemnări deosebite la unii de cum le întrebuițeză cei-l-alți.

D.

Impotriva jurământului cu blestem și a jurământului cu strâmbătate.

Fraților creștini!

Aveți unii dintre voi uritul obiceiul de a vă însoți spusele voastre tot-d'auna cu vre-un jurământ, în felul cum îl știți voi. Dacă i se pare unuia, că e bânuit adevărul celor spuse de el, caută numai de cât sprijin într'un blestem ôre-care, ca să facă, pe cei ce-l aud, să-î credă cuvintele. Unul se jură că pot să-î sară ochii, dacă nu e adevărat; altul să n'aibă parte de copiii lui; cel-l-alt, să i-se usuce limba, al treilea, să n'aibă luminare la cap când va muri; și așa mai încolo.

Voî le știți mai bine, căci le întrebuițați cu șecile și cu sutele și la toate nimicurile. Ba, întrebuițați și alte vorbe, adică jurăminte, cari sunt o rușine pentru omul care e chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Vorbe, pe care n'aș îndrăzni să le spun aici în fața Altarului, dacă n'ar fi nevoie să vi le arăt cu degetul ca să le cunoșteți și să vă feriți de ele. Căci știu bine, că multe le spuneți din obiceiuință, fără să vă gândiți la înțelesul lor. Vorbele acestea sunt o bătae de joc și pentru voi, că sunteți ômeni și nu dobitoce necuvântătoare, și pentru Dumnezeu, care a făcut pe om, dându-î suflet și minte și punându-l mai pe sus de dobitocele pământului.

Apoi, fiil mei, când vă jurați voi cu vorba: «Câine să fiu dacă nu e așa» nu vă bajocoriți voi pe voi, blestemându-vă să ajungeți câini pe drumuri, dobitoce necuvântătoare? Ast-fel de vorbe găsiți voi cu

care să vă jurați, făcându-vă singuri vouă bajocură și ocară și ticăloșie și dorindu-vă starea căinelui? Dumnețeu, întru mare mila Sa și întru înțelepciunea Lui, v'a făcut ómenî, după chipul Seú, și acum voi faceți de ris chipul lui Dumnețeu și fugiți de el, ca să vă bucurați de chipul unui dobitoc!

O, filor! Tóte aceste jurăminte ale vóstre sunt blesteme curate. Și pentru ce vă blestemați așa de cumplit? Ca să adeveriți cine scie ce fleac de vorbă ce ați spus'o. A vă blestema pentru tóte nimicurile, chiar dacă sunt adevărate, acesta e un obicei nu numai urit, dar și cu osîndă dumnețească.

Đic, fraților, dacă sunt adevărate. Dar voi vă jurați blestemându-vă și când spuneți ceva în gluma și —ceea ce e și mai reu—când mințiți cu bună sciință și cu gândul de a înșala pe cei ce vă ascultă. Dar vă gândiți voi, ómenî bunî și frați întru legea Domnului, vă gândiți voi ce păcat faceți? Vă întăriți pe catul cu păcat, minciuna o întăriți cu blestemul, și puneți foc peste foc. Dacă s'ar potrivi odată bunul Dumnețeu la vorbele vóstre, și v'ar face după jurămînt, ce ați đice? Ce ați đice, dacă în clipa jurării, vi s'ar usca limba, v'ar sări ochii din cap, v'ar muri copiii acasă, ori dacă v'ați pomeni schimbați în căini, după cum doriți cu jurămîntul? Dar și dacă nu se întâmplă, mai mare bajocura că le spuneți, fără să vă dați sémă că vă blestemați pe voi singuri cu sciință!

Dar aveți voi un jurămînt și mai ticălos de cât tóte acestea. Anume, că luați la minciunile și fleacurile vóstre ca martor pe însuși Dumnețeu și'l faceți părtaș minciunei și urgiei păcatului vostru. Spuneți minciuna și apoi jurați cu «Đeu» și cu «așa să-mi ajute Dumnețeu» ori «să mă bată Dumnețeu» și câte altele de acestea. E frumos lucrul acesta, e cu-minte, să îndrăsnesci a aduce pe Dumnețeu lângă

tine, păcătosul, și a-l face mărturie minciunosă pentru tine? Ce are Dumnețeu cu minciunile vóstre și cu nimicurile vóstre, ca să-l chemați de față și să-l amestecați în ticăloșia vóstră? Nu vă temeți de bătaea lui, pe care o cereți? Nu vă temeți că vă înghite pămîntul? E bun Dumnețeu, că nu se potrivește vorbelor vóstre, că de s'ar potrivi ar fi văi și amar de voi, e bun și îndurător, dar și răbdarea lui are margini. Luați-o în suflet, fiilor, care aveți aceste obiceiuri, și lepădați-vă de ele ca să nu ve încărcăți sufletul cu mânia lui Dumnețeu. Feriți-vă de a lua de martor pe Dumnețeu, cum și de obiceiul vostru de a vă lepăda de el și a ve da Satanei. Da, fiilor, ferți-vă de a vă da Satanei, celui ce umblă ca un leu răcnind și căutând pe cine să înghită. Că, alt-ceva ce faceți voi când vă jurați și vă dați Dracului, de cât că vă închinați lui, că vă vindeți lui sufletul pe care'l aveți de la Dumnețeu. Și cum să nu supărați pe Dumnețeu, când ceea ce v'a dat El, ca cel mai bun în lume, sufletul, voi îl închinați Satanei, dușmanului celui mai mare al lui Dumnețeu! Cum să vă iubescă Dumnețeu, dacă voi vă vindeți dușmanului său, dacă vă întovărășiți cu duhul întunericului? Voi spuneți o minciună și cu asta faceți păcat, dar apoi întăriți minciuna, dându-vă Dracului. Iar Satana se potrivește curând vorbelor vóstre și pune mâna pe voi, când vă dați lui. Și ai lui rămâneți pentru veci. Iar Dumnețeu se uită cu milă la voi și dice: «Minte le-am dat, suflet le-am dat, amândouă din mintea și din sufletul meu, iar ei mintea nu și-au știut'o purta, iar sufletul și l'au dat dușmanului meu!»

Fraților creștini!

Mântuitorul nostru, când l'au întrebat unii, dacă trebuie să jure omul, a dis: «Vorba ta de jurămint

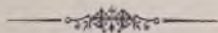
să fie așa, așa, ori nu, nu!» Vedeți, fraților, ce ne învață Fiul lui Dumnezeu. Adevărul n'are nevoie de jurăminte și de blesteme, lui îi ajunge să dici «așa e» ori «nu este așa». Știu eu bine că voi v'ați obicinuit să nu vă credeți unul pe altul, precum nu crede mincinosul pe mincinos, și cu cât vedeți că nu sunteți creduți, cu atâta vă blestemați cu jurământ mai mare. Dar dacă v'ați obicinui voi a spune adevărul tot-d'auna, atunci vi s'ar adeveri adevărul și fără să jurați, iar lumea v'ar crede pentru că ar ști că nu spuneți minciună. Și dacă fie-care ar ști despre cel-alt că nu minte, n'ar mai fi nevoie de jurământ, și sufletele vóstre ar fi de două ori mântuite, și de minciună și de întărirea cu blestem a minciunei. V'ar iubi și Dumnezeu de două ori mai mult, de o parte că umblând în căile adevărului, nu l'ați mai lua mărturie minciunilor vóstre, iar de alta nu v'ați mai da sufletul Satanei de dragul unei minciuni.

Și acum, fraților, vorbind de jurămintele vóstre pentru minciună, mă duc cu gândul la alt-fel de jurământ, care e păcat de mórte, păcat așa de cumplit, în cât totă urgia lui Dumnezeu e prea puțină ca să'l bată și toate muncile iadului prea slabe ca să'l căsnescă după vrednicie. Dacă toate cele-l-alte jurăminte ale vóstre sunt obiceiuri urite și păcate impotriva lui Dumnezeu, jurământul de care vreau să vă vorbesc e păcat pedepsit și de legile ómenilor, și așa are două pedepse, una aici jos, legiuită de legile țării, și alta în fața lui Dumnezeu. Și dacă scapi de pedepșa ómenilor, de a lui Dumnezeu nu poți scăpa, căci unde te vei ascunde, ca Dumnezeu să nu te vadă? Dar am o mângâere, că acest păcat e póte departe de sufletul vostru, și că nu se află nimeni aici care să fi făptuit acéstă fără de lege și nimeni care să fie așa de ticălos în cât să póta să'l făptuască.

Fraților, eu vorbesc de jurământul cu strâmbătate în biserică ori pe la judecătorii, în fața judecătorilor și a sfintei cruci. Omul trăește între oameni, fraților, și mulți oameni sunt rei în lumea acesta, fără frică de Dumnezeu și de păcat, iar aceștia silesc de multe ori pe omul cu adevărat bun și cinstit, să jure în fața judecăței. Să jure, fraților, să jure, dacă cere legea și dacă omul cinstit știe că jură pentru dreptate. Dar vai de ticălosul care își încarcă sufletul cu un jurământ strâmb, care minte dreptatea oamenilor, care vrea să înșele dreptatea lui Dumnezeu și care aduce pagubă ori ocară de-apropelui său pe nedrept. Intunericul cel mai de desupt și vecinica scărănire a dinților în noptea cea fără de sfârșit, acesta va fi partea lui de-apururi. Nu e păcat pe lume mai urgisit de cât jurământul strâmb; că multe păcate mari, ca omorurile, de multe ori se fac într'o mânie și într'o clipă nechibzuită, dar jurământul strâmb se face cu chibzuială și cu gând plănuit și cu linisce în suflet.

Iar voi, fraților, gândiți-vă bine la câte v'am spus. Nu spuneți minciuni, ca să n'aveți nevoie de jurământ, nu vă blestemați nici în glumă măcar, necum când știți bine că aveți gândul rău de a înșala. Nu luați numele lui Dumnezeu în deșert și urgisiți cu totă urgia pe acei de cari ați auzit că jură strâmb. Și rugați-vă Domnului din cer ca să aibă milă de sufletele voastre și ale tuturor. Amin.

M. P

Patriarchul Ecumenic de Constantinopol și Sfântul Sinod al Sfintei Biserici Autocefale Ortodoxe Române.

I.

Sanctitatea Sa Patriarchul de Constantinopol, cu consimțimintul unanim al membrilor Sf. Sinod de pe lângă Biserica Patriarhală, a trimis scrisore tuturor P. P. S. S. Patriarhii și tuturor I. I. P. P. S. S. Președinți ai Sinódelor bisericilor ortodoxe autocefale, prin care le cere părerea asupra câtor-va cestiuni cu caracter religios.

Iată care sînt aceste cestiuni:

A) Ce trebuie, și ce pôte să se facă, ca popóarele ortodoxe să se întâlnească în unitatea credinței, în dragoste și în concordie, și pe urmă, ce e de făcut în comun, spre întărirea credinței noastre ortodoxe și spre mai buna apărare a sfințelor biserici ale lui Dumnezeu, în contra spiritului protivnic al lumii aceștia!

B) Care e părerea bisericilor autocefale asupra raporturilor cu cele două mari vlăstare ale Creștinismului, adică cu biserica *Romano-Catolică și Protestantă*?

E timpul potrivit să se prepare terenul pentru o apropiere amicală cu biserica Romano-Catolică și cea

Protestantă? Inrudită cu această unire este și cestiunea creștinilor catolici, cari s'au despărțit de biserica română nu de mult, și cari numindu-se vechi catolici și dicând, că primesc învățăturile Bisericei Una, Sfintă, Sobornicescă și Apostolică de până în secolul al IX-lea și hotărârile celor șapte sfinte și prea cinstite sinóde, declară, că sînt în Biserica Ortodoxă în genere, și cer unirea și comuniunea cu dinsa numai ca o lucrare de formalitate?

C) Nu de mai mică importanță este și cestiunea calendarului comun, despre care se vorbește și se scrie de cât-va timp; în special, sistemele propuse de a se reforma, *Calendarul Iulian*, adoptat de vece de Biserica Ortodoxă, sau de a adopta pe cel Gregorian, cel dintăiu fiind considerat ca neexact, cel d'al doilea ca mai potrivit cercetărilor științifice, și despre transformarea Pashaliei noastre bisericesci.

II.

La aceste întrebări, Sf. Sinod al Sf. Bisericei noastre, în sesiunea sa de primăvară din anul acesta, răspunde, că prima datorie a Creștinătăței fiind de a păstra dumnezeesca doctrină, pe care ne-a dat'o Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Christos, neschimbată, neamestecată, neîmpărțită și nedespărțită până la finitul vécurilor, Biserica Ortodoxă ține, ca sfinta ei învățătură să se păstreze neștirbită, așa cum s'a hotărit de sfinții și de Dumnezeu purtătorii Părinți ai Bisericei Una, Sfintă, Sobornicescă și Apostolică în cele șapte Sinóde Ecumenice.

Biserica Ortodoxă de Răsărit, rămânând statornică numai în învățatura creștină, ast-fel lămurită și hotărîtă, și nu în alta, ierarchii Bisericei Autocefale Ortodoxe Române, plini de rîvnă duhovnicescă, o îmul-

țesc, o întăresc, și cu ea luminează în povețuire pe cei ce merg acum în rătăcire de *calea, adevărul și viața*, pe care ne-a arătat-o Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Christos, ca să se îndrumeze spre această sfântă și dumnezească cale.

Mulțimea eterodocșilor, cari prin regulile prescrise de biserică și de ritualul ei se primesc în sânul sfintei noastre Biserici Ortodoxe, este dovada cea mai eloquentă, că corpul Bisericii crește și se întărește pe unica temelie, care este pusă, și care este Iisus Christos.

Sfânta Biserică Autocefală Ortodoxă Română crede, că e cu neputință a găsi puncte de întâlnire și de atingere sau diferențe cu bisericile eterodoxe Romano-Catolică și Protestantă, care puncte să se pótă trece cu vederea, fiind-că nimic nu este de prisos în alcătuirea doctrinală a Bisericii Ortodoxe. Calea sfintei Biserici Ortodoxe este foarte netedă și fără nici un obstacol. Nu este nevoie de a o face mai curată de cât este. La această cale dacă vor voi aceste două vlăstare ale Creștinismului să vie, noi, precum de mult le-am arătat calea, le o arătăm și acum. Nu primim însă propunerii în privința felului de a intra, căci numai unul singur este felul de intrare pe calea, adevărul și viața, și acesta este credința sinceră, fără pată și statornică, așa după cum am primit-o de la Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Christos și Sfinții Săi Ucenici, dogmatizată în cele șapte Sobore Ecumenice, atât sub raportul doctrinei, cât și al disciplinei canonice bisericesci.

Dorința noastră este ca toți eterodocșii să vie în sânul Bisericii Ortodoxe a lui Christos, singura, care le pótă da mântuirea. Dar dacă aceștia arată dorințe cu condiții,—după cum țice Sanctitatea Sa cu care concordia dogmatică dorită și comunicarea este neadmisibilă, atunci constatând faptul, nu ne rămâne de cât

să trecem înainte și să vedem și mai departe cu acelaș zel și cu aceeași evlavie, ca sfinta noastră doctrină ortodoxă să o păstrăm și să o facem cunoscută,—ca și până acum—celor însetați de dreptate și de adevăr.

Cu privire la a doua chestiune la care se referă scrisoarea Sanctității Sale și anume a creștinilor romano-catolici, cari s'au despărțit de biserica Romei și cari se numesc acum *catolici vechi*, credem că uniunea lor cu Biserica Ortodoxă de Răsărit este iarăși imposibilă, dacă și aceștia vor tinde spre unire cu noi, pe baze de condiții și concesiuni, fiind-că Biserica Ortodoxă nu poate primi condițiuni și nu poate să facă concesiuni. Pe lângă acésta, catolicii vechi, formând o mică minoritate în mijlocul bisericilor reformate și romano-catolice, ei se găsesc sub influența lor. Când vor scăpa de acésta influență și când vor cere cu stăruință ca să fie primiți în sinul Bisericeii Ortodoxe, îmbrățișând cu totul doctrina noastră atât dogmatică cât și canonică, cu bucurie vor fi primiți.

În chestiunea *Calendarului*, Sf. Sinod al bisericeii noastre răspunde ast-fel: «Fără a ne raporta la rezultatele ómenilor de știință, cari au studiat chestiunea măsurării timpului, din care unele sunt favorabile sistemului nostru calendaristic, altele celui-l-alt sistem, Sf. Sinod al Sfintei Biserici Autocefale Ortodoxe Române crede și cere ca să rămânem în ceea ce ne găsim astă-zi, fiind-că este cu neputință fără a atinge dispozițiunile canonice, dacă ne-am gândi la o schimbare saũ o reformare a Calendarului Iulian, cu care Biserica Ortodoxă trăește de atâta timp, fără ca să se simtă vre-o strimtorare. Deosebit de acésta, nici cu degetul nu este permis a ne atinge de hotărârile străvechi, cari fac gloria noastră bisericéscă.

Dumnezeu, marele Stăpânitor al vécurilor, va rin-

dui și în această privință, ceea ce voește El și ceea ce va crede că este bun ca să se facă. Până acum însă n'a vorbit de cât o singură dată prin acei ce au primit acest calendar în vechimea noastră bisericăscă, iar când va bine-voi alt-fel, de sigur că ne va lumina prin Spiritul Sfint, ca și în această privință să știm ce să voim și ce să facem»

Acesta e răspunsul Sf. Sinod al Bisericei noastre creștine Ortodoxe la întrebările puse de Sanctitatea Sa Patriarchul de Constantinopol și de Sf. Sinod de pe lângă Biserica Patriarhală.

G...

Câte-va notițe privitoare la Tudor Vladimirescu

Extrase din un manuscris ce posed.

1). «Pomélnicul Dumnealui Slugerului Theodor, Comandirul Pandurilor. 1812. Februar 9. ot Cernet, Sud Mehedinți. Pe la acest timp Tudor era comandant de panduri, peste Olt.

Constantin, Ioan, Theodor, Papa, Constandina, Dimitrie, Martha, Manolache, Grigorie, Radul, Nicola, Iovana, Vladu. Ana. Acest Theodor aŭ ajutat la Sfintul Schit Cioclov(ina): cu taleri 100, la chiliile și móra cea nouă prin mine Chiriac Ieromonah. Duhovnic Polc(ovniculul): pe care se cade a-l pomeni ca pe un ctitor, dupre cum și până acum. 1813. Dechemvrie 31. Acestul boer i-am fost *duhovnic*. Acum scim pe cine a avut de Duhovnic Tudor Vladimirescu.

Pomélnicul D-Sale Căpit. Simeon al D-Sale Slugerului Theodor, maior muscălesc, sud. Mehedinți, Cernițan. Sud Argeș, Pitești 821. Martie 22. Nu era Maior din armata Rusască, ci numai ofițer, mai mic în grad.

Simeon, Petru, Andrei, Călina, Stanca, Ancuța, cu tot neamu. Într'acéstă vreme aŭ fost mare turburare în tótă Țara Rumânescă și jafuri și morți, asemenea și în alte țări aŭ fost, după cum știu toți, adecă mare amestecare și peristasie, (împrejurări) ale vremei. April 1.».

La urma manuscrisului mai cetesc următoarele:

Dimineață la Dumnealui Theodor... lângă Biserica Domnească, cheltulala din Pitești, 821. Mart. 10.

Talerel 5, la chiria casei. 32. tal. 20 par. Car fân. 1 tal. 5 parale car lemne. I. Taler la cheltulală, 5. Taleri la scri-sori București, Hagiului. 20 par. 2 oca prune. 21 par. 7 pâni, 12 par. 1 oca pelin 5 par. oca vin fecforilor. Mart. 24 Joi».

Presupun că acéstă cheltulală să raportă tot la Tudor Vladimirescu, pentru că imediat pe pagina ce urmază ce-

tesc următoarele, ce se refer în mare parte la Tudor Vladimirescu.

2). «821, Ghenar 30. Trei Ierarhi, noaptea la 8 ceasuri s'aũ cutremurat pământul, ș'am scris mare turburare, care aũ fost.

Mórtea Preasf. Episcop. Argeș Iosif aũ fost Octomv. 27 și în urmă și Măria sa Mihai Suțu aũ murit. Puindu-se Episcop Preasf. chir Ilarion, Arhimandrit Deleanu, nepot Mitropolitului Dosithei, ce aũ pribegit în Brașov în zilele Muscalilor. Acesta-l exact, căci Dositelu a pribegit la Sibiũ, demisionând, unde a trăit retras până la 1826. Iar după mórtea lui Vodă s'aũ început góna asupra boerilor țarei, jãfuiindu-l dela mic până la mare începându-se Resmerița, Comandir fiind Dumnealui Slugerul Theodor ot Cerneț, când am fugit și noi dela metohul Plavst: trăgând mare necaz pe drum cu (de) frica jãcmanilor și cheltũtala lui Constantin Rătescu, al 3 logofăt, aũ venit Turcii și am șezut un an în Brașov. 824.(?) Iulie 3 Chiriac Arh. Caloian. Iar la leatul 822. s'aũ pus domn din boerii pământeni, Io Grigorie Dimitrie Ghica Voevod, Iulie 24. Duminică, și Mitropolit Grigorie Dascălu și Ierod. dela Antim, Bucureșteanu, Nemțan (Nu este exactă nota. Mitropolitul Grigorie a stat la Biserica Antim, după ce a venit de la Sf. Munte, după mórtea lui Gherontie, părintele lui spiritual. De aicea apoi s'a așezat la Monastirea Căldărușanii și de unde a fost ales Mitropolit, pe când era numai Diacon. Despre venirea sa ca Mitropolit se spune legenda următoare: Trimițând Domnul după alegere, de a-l aduce din Căldărușanii, el a refuzat trăsura și ș'a luat bățul și traista ș'a apucat'o spre București pe jos. La Tunari, punându-se pe prispa cărcimelii să se odihnescă puțin, dă peste el preotul parochiei și'l apucă la discusut: De unde ești călugăre? Ce cauți în parochia mea? Și dă zor popa să'l incurce pe Grigorie și să'l dea pe mâna autorității civile. Rugându-se de popă scapă. Vine la București și se face Mitropolit. Apoi chiamă pe toți preoții la Mitropolie, spre al sfătui. Atunci a primit poruncă și popa de la Tunari. Să svonise deja cine-l Grigorie ce a pățit; popa știa, dar n'avea ce face, trebuia să vie la Mitropolie. Când l'a văzut Mitropolitul l-a zimbrit; deși pe preot îl apucasă tremurul de frică. Atât numai să țice că l-ar fi țis

În mod ironic: «Mal lasă părințele pe călugări în pace». O altă legendă spune, că venind la Mitropolie reprezentantul rusesc și anunțându-l că s'a hotărît ca el să se liniștească în Basarabia pentru că s'a opus ca să se ia preoții din Valachia de către Ruși la caratul proviantului, adică ar fi bine să plece, adică să se gătescă de surghiun. La aceste cuvinte amenințătoare Mitropolitul Grigorie luând de mână prietinește pe reprezentant: l'ar fi dus în etacul său și iar fi arătat bățul său călugăresc și traista sa de păr de cămilă și iar fi dis: Eu sunt gata de plecare, acesta-i averea mea, nimic nu mă îngrozește. Această mare abnegație a pus pe gânduri pe reprezentant, știindu-l ce merite mari are și de câtă popularitate să bucură în popor. Altă legendă tot despre Grigorie. Se spune, ca după obicei, Mitropolitul Grigorie trebuia să dea vizită oficială după instalare Domnitorului. Dar fiind că din pricina vremilor de cumpănă grea și primejdioase ce trecuseră de curând peste țară se perdură și se furase tot din Mitropolie de către clerici, nu avea Mitropolia nici o trăsură mai curată. Atunci Mitropolitul a poruncit Economului să inhame caii la o trăsură ordinară, să pue fin în căruță și o cergă peste fin și să tragă la scară. Ceea ce se și realizează. Mitropolitul se exprimă: Să ne servim cu ce avem. Să sue apoi în trăsură cu Economul său și o apucă pe strada mare drept la Palat, se dea vizită lui Volă. Ghica auzi despre acesta îndată și nu târziu îl face prezent Mitropolitului o trăsură demnă de El. Când s'a dus altă dată la palat i-a mulțumit Domnitorului pentru dar, și i'a spus: Casa-i plină de datorii aulice (adică înscrisuri date de Mitropoliți pe numele Mitropoliei), și n'am avut cu ce să vin să vă ved. De atunci s'a interzis de a se mai face înscrisuri aulice (αὐλικαί). Așa sînt omeni mari, sînt excentrici câte odată. Am povestit aceste legende spre a se păstra. Să revenim—și Argeșii Sf. Sa Părintele Grigorie Dascălu Rîmniceanu, proin Vieroși, iar Rîmnicean Sf. Sa Ierod. Neofit Gramaticul părintelui Galaction, proin Bucureștean; iar Buzeu au fost și iaste până acum sfinția sa părintele Gherasie Rătescu, cel pus de Părintele Dionisie, ce au fost Mitropolit, Tismeneanu, ce este la Brașov. Apoi ne-au pus și pe noi, părinți pămîntenii Iugeni, atât la Moldova cât și în Țara-Rumânească, la leat

1823. Martie. Chiriac Arhiman Irit Rîmnicianu Caloian».

Daŭ aici note despre Dionisie Lupu, extrase tot din acest manuscris.

3). «Pomelnicul Dumnealui Logofătului Gavriil Gramaticul și Nepotul Preasfințitului Părintelui Vlădica Sevastis Dionisie, nacealnical Sfintei și marelui Lavre Tismanei. 1812 Iulie 3. Dionisie Arhiereul, Dionisie Monah, Constantin, Evtimia, Dobrița, Gavriil, Roxandra, Ioan, Nico'ae, Constantin Mihail, Lupu, Gheorghie. PanaIot, Elena, Ecaterina, Casandra, Ralița, Evstatie Ierod. Silvestru Monah, Lupu, Maria, Gheorghie, Maria, Zoi, Ecaterina».

Important: Daniil Monah, ce s'aŭ chemat Damian, neguțitor Grec, Țarigradean, s'aŭ iconomisit aŭ Iconom ot Tismana, carele mai pe urmă aŭ ajuns Mitropolit in Serbia Hujița, la Belgrad, in Țilele lui Cara Gheorghie, acum se află la Odesa, in ținutul muscălesc, are un frate neguțitor mare acolo, și'n Țarigrad; aŭ mers cu mine mai nainte la Preasfinția sa Parint, Episcop. repos. Iosif Argeșiu, spre piroforie am scris aicea la leat. 827. Dechemv. 30. Chiriac Arhimand. Rimnicianu Caloian». *Altă notă.*

«Acest părinte Parthenie, al cui este pomelnicul de aicea am fost la Sfetagora închinător, dar am și ședut la Mănăst. Sf. Pavel ot tam, unde frăția sa dând taleri 1000, l'aŭ făcut Igumen acolo, iar eu dând taleri 500 m'aŭ făcut Ecclisiarh; și viind noi cu sfinte moște porniți in taxid (drum) făcându-se acolo Mănăstire nouă, împreună și cu alt frate monah, hagi Pafnutie, ce se află acum Igumen Metoh. Hotăranu, Su l Romanați, s'aŭ lăsat fratele Parthenie de acesta, fiind lucru osteniclos; iar in vremea răscolei l'aŭ făcut Preasf. Sa părintele Mitropol. al Ungrovl. in vremea slugerului Tudor, Arhimandrit și Igumen la Sf. Mănăstire Tismana, Sud Gorj. Și neputând sta de luțala vremei, aŭ purces peste munte. Iar noi cel doi rămași la împărțală mai dinainte, a tică Chiriac Ecclisiarh. Și Pafnutie monahul, mai umblând cu sfintele moște in Țara Românăscă și in Moldova 4 ani nepristan, am agonisit taleri 15,000 cu totul, afară de cheltueli, la 5 ani neam dus cu sfintele odóre și ce s'aŭ agonisit, acești bani, la Sfintul Munte și exoflisindu-ne de slujba noastră, luând cărți la mână cu întărire de exoflisie, am venit la țara in pământul nostru, unde după

potolirea rebeliei, fiind pământean, ne-au pus stăpânirea la ascultarea Igumeniei Sf. Mănăstiri Calul, din Sud Romaniți.

Chiriac Arhimand. Rimniceanu Caloian 823.

«Pomenirea părinților și fraților în Christos, care au primit molitvele călugării în mănție prin mâinile și celania rugăciunilor mele, când șideam la sf. Mănăstire Tismana, că era aceștia rasofori, cu blagoslovenia Arhierelui Dionisie Sevastis, nacealnicul Mănăstirei, care mai pe urmă au fost Mitropolit. 812. Urmază numele lor.

«Pomelnicul Preasf. Sale Părintelui Dionisie Sevastis, Egumenul Sf. Mănăstiri Tismana. 1 Schiturilor Cioclovina, Sopolnița, Valea cu apă, Telușul, Biserica din vrful Cioclovinei, asemenea și Biserica din Cerneț cea veche și un schit pe valea Pocrui în sus, schitul Scăunelul ce iaste făcut pe numele Mănăstirei Vodița, cese află în marginea Dunărei părăginită, hramul Sfintului Antonie cel mare. Să mai află iarăș o Mănăstire în hotarul Nemțesc, la Hațeg, ce se chlamă Slivaș, iarăși a Mănăstirei, povestindu-se că de acolo ar fi venit Sfintul Nicodim la Tismana. Se mai află iarăș pentru o mănăstioră ce este peste Dunărea, Sfânta Troiță, să fi fost iarăș a Tismanei».

«Pomelnicul sfântului schit Cioclovina al Sfintei Mănăstiri Tismana, Sud Gorj, Hramul Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil și a tuturor cetilor Ingereshi, carii se prăznuiesc la Luna lui Noemvrie 8 zile. Acum a doua oră prescriu în zilele prea luminatului Domn și Impărat Alexandru Pavlovici, ca blagoslovenia Preasfințitului nostru Stăpân Chir Dionisie Sevastis, nacealnicul sfintei Mănăstiri Tismanei și schiturilor lor. 1812. Februarie 1».

Pomelnicul părintelui Chir Grigorie Episcop Rimniculul.

«Dimitrie Ierei, Martha Monahia, Constantin Ierei, Ilinca Ereita, (preotేశă) Iscru Ierei, Ilinca Ereita, Rafail Ieromonah, Gheorghie, Catrina, Constandin, Cărstina.

C. E.

CRONICA BISERICĂSĂ.

I.

Sesiunea de primăvară a Sf. Sinod.

Sesiunea de primăvară a Sf. Sinod al Bisericei Autocefale Ortodoxe Române s'a deschis în ziua de 1 Maiu c. cu un *Te-Deum* săvârșit în Catedrala Sf. Mitropolii. Aă luat parte la acest sfint serviciu toți P.P. SS. membri ai Sf. Sinod, Dl. Ministru al Cultelor și Instrucțiunei Publice și Administratorul Casei Bisericele.

După terminarea Te-Deumului toți s'au dus la localul de ședințe al Sf. Sinod, unde Dl. Ministru al Cultelor și Instrucțiunei Publice a dat citire decretului Regal, prin care se declară deschisă sesiunea de primăvară a Sf. Sinod.

Vom vorbi în numărul viitor de chestiunile desbătute și rezolvate de această sfintă și înaltă adunare a Bisericei noastre.

II.

Un nou episcop Ortodox Român.

Episcopia Ortodoxă Română de Arad din Ungaria e vacantă de apröpe un an în urma morței P. S. Iosif Goldiș.

S'a făcut o nouă alegere în persóna P. C. S. Părintelul Mangra, Vicarul de la Oradea mare, însă n'a fost întărită de M. S. Regele Ungariei și Imperatorul Austriei. S'a procedat la a doua alegere și de data acesta a fost ales P. C. S. Părintele Archim. Ioan Ignatie Papp din Arad. Alegerca a fost întărită în înaltul loc și în ziua de Sf. Gheorghe 23 Aprilie a fost hirotont Archiereu în Sibiu de I. P. Sf Mitropolit Ioan Meșianu și de P. S. Episcop al Caransebeșului Nicolae Popeea. Când s'a înmănat noului Archiereu toiagul Archieresc P. S. Sa a pronunțat următoarea frumoasă cuvîntare:

Preasfințit sinod archieresc!

Representanța clerului și poporul din eparchia Aradului intrunită la 30 Ianuarie a. c. în sinod eparchial extraordinar, m'a distins cu deosebita ei încredere alegendu-mă de episcop pentru această eparchie veduvită.

Acest vot al alegătorilor, al bisericei vii. eu l'am privit de o arvună a logodnei duhovnicești de un simbol al inelului, care mireasa îl ofere logodnicului ei și acestul vot, la rîndul meu și eu am dat răsuneț prin aceea, că în prezența mandatarului Excelenței Vostre, domnule archiepiscop și mitropolit și în prezența publicului adunat în sînta biserică am declarat sêrbătorește, că mă supun cu resignațiune voinței celui Prea Înalt și primesc alegerea; și prin această declarațiune solemnă am dat și eu bisericei vii, clerului și poporul din veduvita noastră eparchie o arvună a logodnei duhovnicești, întocmai cum mirele dă miresei sale inelul de logodnă.

Acastă logodnă însă s'a făcut desevrșită numai prin cenzurarea canonică a alegerii mele din partea preasfințitului sinod episcopesc și deosebi prin prea înalta sancționare a acestei alegeri din partea prea grațiosului nostru împărat și rege apostolic Francisc Iosif I, cari forme constituționale și canonice îndeplinindu-se, asta-qi am priimit și preasfințitul dar al archieriei și am devenit mirele încununat al eparchiei noastre Aradane.

Vedându-mă ast-fel încununat cu mărire și cinste și aducându-mi aminte că în trepta diaconiei și a preoției de câte-ori mă pregăteam spre liturgisire și deosebi când îmbrăcam ornatele diaconesti, ori preoțesti, mă rugam conform ritualului: «Bucura-se-va sufletul meu întru Domnul», de astă-đi începând cuvine mi-se să đic. «Să se bucure sufletul meu întru Domnul, că m'a îmbrăcat în vestmîntul mântuirii, cu hațna veseliei m'a îmbrăcat, ca unui mire m'a pus mie cunună și ca pe o mirêsă m'a îmbrăcat cu podóbă».

Îmbrăcat ast-fel cu podóbe, încununat cu mărire și cu cinste și investit cu toęgul archipăstoresc, vęd și în mine precum am vędut în toți antecesorii mei, împlinite cuvintele apostolului ginților, din cartea cătră Evrei cap. V. v. 1. «că tot archiereul, care din ómeni se ia, pentru ómeni se pune, spre cele ce sunt cătră Dumneđeű, ca să aducă daruri și jertfe pentru pécate», dar vęd împlinit și adevėrul de care mărturisesc cuvintele aceluı apostol la versul 4 și 5 din aceeași carte, că adecă: «nimeni singur nu-și ia sie-și acéstă cinste, ci cel chemat de Dumneđeű, ca și Áaron» și că niı «insuși Christos nu s'a preamărit însuși pe sine a fi archiereű, ci cela ce a grăit către dînsul: fiul meu ești Tu, eű astă-đi Te-am născut», vęd adecă eű și o constatăm cu toții, că nu eű însumi m'am îmbrăcat cu acéstă mărire, nu eű însumi m'am dat mie acéstă cinste ci biserica vie, clerul și poporul din eparchia Aradului, care m'a ales; precum se constată și aceea, că dintre ómeni fiind luat și eű, pentru ómeni sunt pus, spre cele dumneđești, ca să aduc daruri și jertfe pentru pécatele și neștiințele ómenilor, dar tocmai, că dintre ómeni sunt luat, că om am fost și om am rémas; tocmai că nu eű însumi m'am dat mie acéstă cinste, ci m'a dat-o biserica, care m'a ales,—pe când mi se veselește sufletul și se bucură inima mea de acest dar, care la fórtie puținii muritorii le este dat, nu va fi nemotivată nici îngrijirea care cuprinde întręga mea ființă în acest moment de cea mai mare însemnătate pentru mine, dar și pentru biserica al cărei fiű sunt și al cărei archipăstor chemat sunt să fiű.

Și în acest moment al emoțiunii mele sufletești involuntar mi se represintă icóna vulturului, pe care am stat

la depunerea jurământului de credință și aruncându-mi privirea asupra acestei icône și vedând cetatea zugrăvită pe ea și știind că acea icônă represintă însăși eparchia, a cărei mitră mi s'a pus astă-zi pe cap; când ved însăși eparchia cu tot teritoriul ei reprezentată prin trimișii clerului și ai poporului, cari m'au însoțit și au asistat la actul încununării mele; când m'aduc aminte de Sf. Evanghelie, care mi s'a pus pe cap la actul hirotonirei mele întru Episcop, nu pot să nu-mi dau seamă de neajunsurile mele personale în raport cu greutățile păstoririi; și nu pot să nu cuget asupra greutății sarcinei primite asupra umerilor mei; deci în consecință nu pot să nu mă întreb cu Psalmistul c. 115 v. 3. «Ce voiți răsplăti Domnului pentru tote câte mi-a făcut mie»; cum voiți putea satisface așteptărilor și trebuințelor eparchiei; cum voiți putea purta jugul apostoliei Domnului, ca acela să-mi fie plăcut și sarcina ușoară?

Ași putea răspunde în general: că-mi voiți întocmi totă mintea, cugetarea și simțirea mea ast fel, ca învățăturile lui Christos să le observ și eu și să fac a se observa de către toți credincioșii concreduți păstoriei mele, dar cuvine-mi-se să mă acomodez cuvintelor prorocului și împăratului David, prin cari mi se dice și mie ca și fie-cărui muritor: «Jertfește lui Dumnezeu jertfă de laudă și dă celui prea înalt rugile tale și mă chemă pe mine în ziua necazului tău și te voi scote și tu mă vei prea mări» Ps. 49 v. 14,—dar deosebii mi se impune să observ cuvintele de învățătură ale Sf. Apostol și Evangelist Luca: «Să fie mijlocele vóstre încinse și făcliile aprinse», cuvinte de învățătură acestea, cari sună pentru toți câți s'au dedicat sarcinei apostoliei Domnului.

Dar mă întreb eu: «cu ce să încing mijlocul meu și ce ulei să aprind în făclia mea?».

Mijlocul meu nu-l voiți putea încinge cu arme mai blânde și mai puternice dar și mai rezistibile, de cât cu armele cu cari s'au încins și s'au luptat toți apostolii și următorii Domnului, cu armele, cari se represintă și prin cele trei ruri, ce le ved zugrăvite pe icóna vulturului, pe care am stat la mărturisirea credinței, adecă cu armele învățăturei creștine, cari sunt: credința, dragostea și nădejdea creștină; iar în făclia minții și a inimii nu voiți putea a-

prinde nici oleu mai curat, nici mirăsmă mai bine miro-sitoare, de cât acel oleu și acea mirăsmă, pe care apostolul nămurilor o recomandă lui Timoteiu, pe care l'a lăsat de episcop la Efes, cu cuvintele: «Fii credincioșilor exemplu cu cuvintul, cu viața, cu dragostea, cu duhul, cu credința și cu curățenia». Cartea I. cap. IV, v. 12.

Dând acest prinos de mulțămită ca și răsănet la felicitarea Escelenției Tale, înalt preasfințite domnule arhiepiscop și mitropolit și ca o programă de viață în păstoria turmei mele cuvintătoare, îndemnat mă simt să mai ating, că prin alegerea, întărirea și hirotonirea mea întru episcop, devenind eu nu numai Episcopul Aradului ca și unei părți din provincia noastră metropolitană, ci devenind și al treilea ierarh în metropolia noastră și ca atare și membru al preșfințitului sinod episcopesc, sunt conștiu atât de drepturile mele sfinte, cât și de chemarea mea sublimă și în această privință mă voi conduce de sfatul apostolului nămurilor din cartea către Romanii cap. XII, v. 10: «cu dragoste frățescă unul pe altul iubind, unul pe altul cu cinstea întrecând. Bine-cuvintați pe cei ce vă gonesc pe voi, bine-cuvintați și nu-i blestemați. Bucurați-vă cu cei ce se bucură și plângeți cu cei ce plâng, una între voi gândind».

Urmând ast-fel, voi putea cu înlesnire conlucra împreună cu preșfințitul sinod spre a satisface intereselor mari ale bisericii: de a păzi și apăra unitatea credinței întru legătura păcii.

Dea Dumnezeu ca noul ales Episcop să fie spre slava Casei Domnului și pentru fericirea nămului din care face parte. Noul ales va avea să lupte cu multe greutăți în mijlocul turmei sale însăși. După știința noastră nicăiri în altă parte locuită de Români secta Nazareilor n'a făcut atâta progres ca în Eparchia Aradului. Secta acesta e un adevărat pericol pentru biserica creștină ortodoxă și pentru Româanism și de aceea trebuiesc luate măsuri energice pentru combaterea ei. Nădăjduim că P. S. Papp va ști să înlătore propaganda ce se face printre credincioșii turmei sale.

III.

Din ale Clerului.

Numiri, permutări, decese și demisiuni.

— Nou chirotonitul în preot Ión I. Popescu, este numit pe ziua de 1 April a. c., paroch la parochia Bulzesci, jud. Dolj.

— Diaconul Gheorghe Chirică, Licențiat în Teologie, chirotonit în preot, este numit pe ziua de 15 Martie, a. c., preot supranumerar la bis. catedrală Sf. Ión din urbea Ploesci.

— Diaconul Ión Popescu, licențiat în Teologie, deservent la biserica particulară Mihai Sturdza din Baden-Baden, este numit pe ziua de 15 Martie a. c., în aceeași calitate la biserica catedrală «Sf. Ión» din Ploesci.

— Preotul supranumerar Nicolae Porumb, de la biserica filială «Sf. Ión Botezătorul» (Sebastian) din urbea Craiova, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la biserica parochială «Sf. Gheorghe» (vechiă) din acel oraș.

— Nou chirotonitul în preot Gheorghe I. Fețeanu, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., preot la biserica parochiei Berislăvesci, jud. Argeș.

— Preotul supranumerar Const. Duhovnicu, de la biserica filială din cătunul Ștefănescu-de-Sus, parochia Ștefănescu-de-Jos, jud. Ilfov, este transferat pe ziua de 1 Aprilie a. c., în aceeași calitate la biserica filială din cătunul Nefiu parochia Vârteju, acel județ.

— Preotul supranumerar Dobre Enescu de la biserica filială «Sf. Elefterie» parochia «Sf. Gheorghe» (Francmason) din Capitală, este numit pe ziua de 15 Martie a. c., paroch la acea parochie.

— Preotul Ión Popilian, fost supranumerar la parochia Priboeni-de-Sus, jud. Muscel, este numit pe ziua de 20 Martie a. c., paroch la parochia Conțești, acel județ.

— Preotul Ión Papinianu, fost paroch la biserica parochială «Sf. Nicolae» (Mugureni), din urbea Craiova, este numit pe ziua de 1 Martie a. c., paroch la parochia «Sf. Spiridon» din acea urbe.

— Nou chirotonitul în preot Sava Costinescu, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la parochia Tutana, comuna Tutana-Enache, jud. Argeș.

— Nou chirotonitul în preot Nicolae Negrilă, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., preot supranumerar la biserica particulară din cătunul Brateș, parochia Surdila Găișenca, județul Brăila.

— Preotul supranumerar M. Constantinescu de la parochia Crângurile-de-Jos, jud. Dâmbovița, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch în acea parochie.

— Preotul Dimitrie Simionescu, fost supranumerar la parochia Țepu, jud. Tecuci, este numit pe ziua de 15 Martie a. c., paroch la parochia Balănesci.

— Nou chirotonitul în preot, licențiat în Teologie, Dimitrie Vasilescu este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., preot la Monastirea Paserea.

— Nou chirotonitul în preot, Constantin Angelescu, licențiat în Teologie, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la bis. parochială Adormirea (Broșteni) din urbea Buzău.

— Nou chirotonitul în preot Barbu Vlădescu, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., preot la Institutul Oteteleșan, județul Ilfov.

— Nou chirotonitul în preot Ilie Balașa, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la parochia Coțofeni-din-dos comuna Coțofeni, jud. Dolj.

— Nou chirotonitul în preot Vasile Popescu, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la Vlădeni, jud. Ialomița.

— Nou chirotonitul în preot Victor C. Popescu, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la parochia Ulesci, jud. Ialomița.

— Nou chirotonitul în preot Ion Samoilescu, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la parochia Voroveni, jud. Muscel.

— Nou chirotonitul în preot Miron Constantinescu, este numit pe ziua de 3 Aprilie a. c., paroch la parochia Bărzeli-de-Păduri, jud. Gorj.

— Nou chirotonitul în preot Vasile Antonescu, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la parochia Păstrăveni, jud. Némțu.

— Nou chirotonitul în preot, Licențiat în teologie, Apolon Andriaș, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la biserica Cuv. Paraschiva (Domnescă) din urbea Tg.-Frumos.

— Nou chirotonitul în diacon, licențiat în teologie, O-

prénu Panteleimon, este numit diacon la Capela română din Baden-Baden.

— Nouă chirotonitul în preot Dimitrie I. Voiculescu, este numit pe ziua de 17 Aprilie a. c., paroch la parochia Ciutura, jud. Dolj.

— Nouă chirotonitul în preot Nicolae T. Ionescu este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la parochia Valea lui Ión, jud. Bacău.

— Preotul paroch Teodor Males de la parochia Cornii, comuna Albești, jud. Fălciu, este transferat în aceeași calitate pe ziua de 1 Aprilie a. c., la parochia Davidești, comuna Șchopeni, acel județ.

— Preoții parochi Voicu Rădulescu de la parochia Tichilești și State Voiculescu de la parochia Dudesci, ambele în jud. Brăila, sunt transferați pe ziua de 1 Aprilie a. c. unul în locul altuia.

— Preotul Paroch Stan Popescu de la parochia Crângurile-de-Jos jud. Dâmbovița, este transferat pe ziua de 1 Aprilie a. c. în aceeași calitate la parochia Bădulesci, acel județ.

— Preotul supranumerar Petru Petrescu de la parochia Mălini, jud. Suceva, este transferat pe ziua de 1 Aprilie a. c. în aceeași calitate la parochia Homița, acel județ.

— Preotul Teodor Georgescu licențiat în teologie, de la M-rea Paserea, este transferat pe ziua de 1 Aprilie a. c. la biserica filială «Sf. Nicolae» (Sârbi-de-sus), parochia «Olteni» din București.

— Preotul supranumerar Voicu Ionescu de la parochia Jirlău, jud. Râmnicul-Sărat este transferat pe ziua de 1 Aprilie a. c. în aceeași calitate la parochia Moșesci-Vechi, acel județ.

— Preotul paroch Gheorghe Bedreag de la parochia Davidesci, jud. Fălciu, a decedat la 1 Martie a. c.

— Preotul paroch Marin Centurianu din parochia Bulzesci, jud. Doljiu, a demisionat pe ziua de 1 Aprilie a. c. din postul său.

— Preotul paroch Petre Ștefulescu, de la biserica parochială «Sf. Gheorghe» (vechilă), din urbea Craiova, este desărcinat de funcțiunea de paroch din cauză de boală, re-

mânând pe ziua de 1 Aprilie a. c. supranumerar la biserica filială «Sf. Ión Botezătorul» (Sevastian) din acel oraş.

— Preotul paroch Gheorghe Busuiocescu de la parochia Conţesci jud. Muscel, este descărcat din sarcina de paroch din cauza prea înaintatei vârste, pe ziua de 20 Martie a. c., rămânând supranumerar la acea parochie.

— Preotul Constantin Enescu, paroch la parochia Bădulesci, jud. Dâmboviţa, a demisionat din parochie din cauză de bătrâneţe, pe ziua de 1 Aprilie a. c. rămânând supranumerar în acea parochie.

— Preotul supranumerar C. Nicolae de la biserica filială «Sf. Nicolae» (Sârbii-de-Sus) din Bucuresci, parochia Olteni, a demisionat din postul său.

— Preotul paroch Ph. Talpalariu de la bis. «Cuv. Paratchiva» (Domnescă) din urbea Tg.-Frumos, a demisionat trecând în pensiuine.

IV.

O nouă Catedrală în Bucuresci.

Am arătat în această revistă cum un bun român şi creştin de peste graniţile ţării româneşti, a pus la dispoziţiunea Casei Bisericeşti peste una sută mii lei ca prim fond pentru ridicarea unei catedrale marelui în capitala regatului român. A dorit acel Român nobil, când a făcut acest pas, ca în Capitala Regatului Român să se înalţe un templu creştin, vrednic de trecutul religios al nămului românesc şi vrednic de bine-facerile dumnezeiesci, ce s'au revărsat asupra acestui năm în timpul din urmă. Dacă gândul acestui Român va fi înţeles şi realizat rămâne să credem!

Amintesc cu acest prilej, că în anul 1880—1881 s'a făcut o mişcare în capitală pentru ridicarea unei noi catedrale. S'a instituit o asociaţiune de construcţiuni, s'au alcătuit statute, iar răposatul Mitropolit Primat Callinic Miclescu a făcut lumii creştine române aceste statute însoţindu-le de o foarte frumoasă enciclică. Iată cum începe această

enciclică: «Una din cele mai frumoase însușiri ale drept creștinului nostru nĂm RomĂnesc a fost pururea iubirea și devotamentul cĂtre Religie. Dovada cea mai vie a acestor laudabile sentimente sunt nu numai monastirile, schiturile și bisericile rĂspĂndite pe tĂtĂ intinderea teritoriului RomĂniei și numeroșele danii, cu care erau ınavușite, dar ınĂ bunii și generoșii noștri strĂbunii priveau ca un act de vrednicie, ca un plĂcut prinos adus Domnului, cĂnd ınĂlțau sau ajutau la ınfiinșarea de sfinte locașuri chiar și peste hotarele ŢĂrei, acolo unde nu șovĂla a sprijini și ıntĂri legea nĂstrĂ creștinescĂ.

Acest minunat avânt de credinșĂ și de evlavie a luat naștere cu ınceputul chiar acelor douĂ principate RomĂnesci și el a urmat tot mai viu și mai statornic ın mijlocul schimbĂrilor și nestatorniciei timpurilor și a lucrurilor omnesci. Cel mai mari și strĂlucii Domni Munteni și Moldoveni ınsemnau biruinșele ce repurtau cu armele lor cu monumente religioșe, biserici și monastiri, ın care se cĂntau laudele A Tot-Puternicului, pentru ocrotirea nĂmului RomĂnesc; și de la cel mai mari dregĂtorii politiceștii și bisericeștii, pĂnĂ la cel mai mic și smerii poporeni, fie-care aduceau dinarul seĂ la edificarea dumneșeesilor locașuri. Ast-fel se fĂcu, cĂ ın acele timpuri turburate sfinta nĂstrĂ bisericĂ ıntrupĂ și chiezĂșii ın sine, ca o adevĂratĂ mamĂ nutrice, ınșĂși fiinșĂ și nașionalitatea nĂstrĂ și de acolo veni acea dragoste reciprocĂ, acele legĂturi strĂnse și nedespĂrșite, care unesc la noi biserica cu poporul, cĂci ın tĂte ımprejurĂrile bune sau rele, cu poporul s'a ınveselit, cu poporul s'a ıntristat și biserica».

ContinuĂnd mai departe, dupĂ ce aratĂ urgenșĂ și neapĂrata nevoie de a se ridica o catedralĂ mĂrĂșĂ ın Capitala Regatului RomĂn ni se spune: «Credem cĂ nu ın zadar se va face apel la tradișionala generositate și dĂrnicie a RomĂnilor, mai ales, cĂnd acĂșĂ generositate și dĂrnicie are

un scop atât de înalt, acela de a dovedi generațiunilor viitoare nestrămutata credință și religioasă pietate a nemului nostru.

Veniți dar, iubiți frați și fiți sufletești; veniți de contribuiți la una din cele mai nobile și mai frumoase fapte religioase și naționale, care va fi dat a se săvârși de către generațiunea de astăzi, care este deja bogată în atâtea patriotice și mărețe fapte.

Veniți mai ales și voi, iubite fiice în a căror inimă arde nestinsa Candelă a credinței spre a lumina pe soții, pe frații, pe copiii voștri, veniți și aduceți sprijinul și concursul vostru acestei opere plăcute lui Dumnezeu.

A trecut vreme de atunci și nu s'a mai auzit nimic, fiind că nu s'a putut face nimic. Apelul destul de simțitor, n'a avut nici un efect! A fost glasul celui ce strigă în pustie!.....

La apelul făcut anul acesta s'a primit la Casa Bisericeii între alte aderări și a D-lui Dr. Ión Cornoiu, profesor la facultatea de teologie și directorul cancelariei Sf. Mitropoliei. Merită această aderare să fie publicată aici, căci cuprinde adevăruri, ce trebuiesc să fie cunoscute. Iată ce spune Dl. Cornoiu: «Mari sunt tăinele Provedinței dumnezeiești, care cu atâta grijă cărmuesce corabia noastră națională, care ne-a strecurat cu atâta biruință, având la cârmă vislași destoinici prin toate strămtorările noastre naționale. Cel vechi închinau lui Dumnezeu toate succesele dobândite de ei în orice direcție a vieții naționale și de aceea avem în țară atâtea monumente religioase, care sunt cea mai elocintă dovadă de sentimentele de care cu prisosință erau înzestrate sufletele străbunilor noștri.

Astăzi din nenorocire lucrurile nu mai merg ca înainte. Sentimentele s'a dus! Iubirea de Dumnezeu a dispărut! Credința a scăzut! Iar în locu-i un indiferentism, care e căptușit cu cel mai detestabil scepticism a luat locul fru-

móselor năzuinți de altă-dată. Ți se strânge inima de durere, când veđi că nu suntem în stare să ținem măcar, ceea ce alții au lăsat, necum să mai facem ceva de la noi. Să rugăm însă pe Dumnezeu că lucrurile se vor schimba și un Duh de bine va sufla din noă în Iubita noastră țară!...

Se vede, că a dat Dumnezeu ca să se începă o mișcare spre bine și la noi, căci aud că un prea evsevios creștin (nu știu dacă e din țară sau de aiurea, știu însă că e un bun român) a purces cu exemplu înainte de a dăruia una sută de mil de lei, ca fond pentru zidirea unei catedrale în București, cari să ilustreze sentimentele noastre tradiționale evlavióse.

Incântat de nobila ofrandă a acestui bun român și creștin și dorind din tot sufletul ca măcar cu o infimă parte să contribuiesc și eu la acest act măreț de naționalitate și religiozitate și vedând și apelul publicat în Monitorul oficial..... mă înscriu și eu cu suma *de una mie lei*.....

Darul D-lui Cornoiu e bine-venit și pilduitor pentru mulți. Dea Dumnezeu să înregistrăm cât mai multe!

V.

Luptele religioase în Franța.

Răsboiul religios dintre biserica Romano-catolică și guvernul frances început cu vioiciune anul trecut și-a ajuns punctul culminat anul acesta. Se știe că guvernul actual din Franța e format din republicani radicali, socialiști și radicali socialiști. De la asemenea elemente biserica nu se poate aștepta la liniște, la bunătăți. S'a votat de corpurile legiuitoare mai întâiu o lege contra Congregațiilor sau ordinilor monahale. Guvernul a căutat să aplice cu totă rigórea această lege. A disolvat aceste ordine; a închis toate instituțiunile conduse și întreținute de aceste ordine. S'au petrecut și se

petrec însă conflicte dureroase între agenții puterii civile, care vor să aplice legea și între aderenții ordinilor religioase. Monastiri seculare s'au închis, iar monahii și monachiile au plecat în lume, în pribegie.

Plâng și se jelesc ziarele și revistele catolice din Franța; desabrobă și regretă o asemenea procedare ziarele grupărilor politice moderate din această țară. Ce s'a petrecut acum în Franța sémănă aproape cu ce s'a petrecut în timpul revoluțiunii celei mari. Dar acesta nu-i nimic! În timpul pe când credincioșii se afla în biserică și se rugău lui Dumnezeu au venit socialiști și anarhiști și i-au împedat să se rōge. S'au încins lupte cu revolverul și pumnalul chiar în biserică!... Așa ceva nu s'a petrecut de cât în vremurile păgânilor, în vremea luptelor religioase dintre catolici și protestanți. Unde mai e libertatea conștiinței? Trăim ore în vremurile de libertate și egalitate?...

Visuri negre cuprind pe mulți bărbați cuminți din această țară! Și se pōte ore alt-fel, când frați de sânge și de limbă se luptă în așa chip între ei?

Citesc și mă îngrozesc, când mă gândesc la rezultatele unui asemenea rēșbolū izbucnit în Franța.

VI.

Două scrisori.

Cu prilejul sf. Invieri a Domnului nostru Iisus Christos, s'au schimbat următoarele scrisori între I. P. Sf. Mitropolit Primat al României și între I. P. Sf. Mitropolit de St. Petersburg.

Înalt Prea Sfințite Stăpâne, Milostive Archiepiscop,

În luminata serbare a Invierii cel purtătoare de viață a Domnului nostru Iisus Christos, cred de a mea sfință datorie a Vē saluta pe Înalt Prea Sfinția Vōstră cu «Christos a Inviat».

Pentru sentimentul creștin nu este, în adevăr, bucurie mai mare, ca a slăvi pe Domnul cel Inviat și a fi părtaș slavei Invierei Lui. Aruncat jos și căzut până la iad prin păcatul său, întors de la Dumnezeu prin neascultarea sa și încălcarea cutezătoare a poruncilor Lui (Dumnezeu), omul s'a făcut părtaș morței și putrediciunii, ca fiu al lui Adam, întru care toți ómenii s'aun făcut fil ai mániei și osândirei. Dar a înviat Christos, Biruitorul Iadului și al morței și Isvorul vieței și cu învierea lui ne-a dat nouă, celor ce credem în El, slavă și nemurire, lumină și bucurie întru Duhul Sfint. Salutându-Vă pe Voi cu aceste daruri negrăite ale învierei lui Christos, doresc în rugăciuni, ca să fie pururea în sufletul Vostru această lumină și această bucurie și să întărească, Domnul cel Inviat, dătător de viață, puterile Vóstre sufletești și trupesci în slujirea Vóstră duhovnică spre slava Bisericei lui Christos și mântuirea turmel Vouă încredințată.

Implorând sfintele Vóstre rugăciuni, am onóre a fi cu adevărat respect și frățescă dragoste în Christos și cu perfect devotament.

Al Inalt Prea Sfinției Vóstre
prea iubit frate în Christos, smerită slugă

Antonie Mitropolit al St. Petersburgului.

RĂSPUNS

Inalt Prea Sfințite și mult milostive Stăpâne.

Cu cea mai desevrșită evlavie prezentând I. P. S. Vóstre odată cu cele mai căldurose felicitări, urările mele sincere cu prilejul principesei Sărbătorilor creștine, Sfința Inviere a Domnului, am onóre a răspunde la amabila Vóstră felicitare, cu «Adevărat a Inviat».

A înviat Domnul! și biruind mórtea ne-aun chemat pe noi toți la îndulcirea Majestății Sale divine, curățindu-ne prin scump sângele Său și proclamându-ne fil ai Cerescului Părinte.

Moștenii ai Impărăției ceresci, cu Harul lui Dumneșeu, suntem noi creștinii, cari în mod triumfal strigăm în cursul acestor Sfinte zile: «Ziua Invierii să ne bucurăm popore, Paștele Domnului Paștele, căci din mörte la vieță și de pre pământ la cer Christos Dumneșeu ne-a chemat pe noi».

Misterul cel mare al creștinătății pe care l-am sërbatörit la 25 Decembrie cu priiejul Nascerei celui mai presus de fire și necuprins de minte Christos Dumneșeu nostru, a biruit puterea morții, astă-zii, a rupt incuetörile cele vecinice ale Iadului a sdrobotit puterea celui rău și a proclamat suverana Domnie a Marelui Impërat Ceresc.

Nu după multe zile vom sërbatöri cu ajutorul lui Dumneșeu și Înălțarea Sa la Cer, cu care ocașiune justificat fiind prin Spirit, s'aũ vedut de Ingeri, s'aũ propoveduit între némuri, s'aũ cređut de lume și s'a ridicat întru mărire pentru ca și ceea ce este mai presus de ceruri să îmbrățișeze cu evlavie și mândrie pe cel ce a desrobotit întręga făptură de greul pëcat.

Laudă și mărire Bunului Dumneșeu pentru tôte binefacerile ce le primim de la El, sub ocrotirea căruia rugându mă întru smerenie a fi I. P. S. Vöstră și întręga Sfinta Biserică pe care cu vrednicie o păștoriți. Vë îmbrățișez cu sărutare plină de dragoste neincetând a mă ruga acelulași bun Părinte pentru tot ceea ce Vë este de folos în cele vremelnice și vecinice. Și în acëstă gândire fiind sunt și rămân al I. P. S. Vöstre prea iubit frate în Christos și smerită slugă.

VII.

Cărți didactice pentru Seminarii.

Dl. Sp. Haret, ministrul cultelor și al instrucțiunei publice a luat importanta dispoșiune, ca să se alcătuëscă de persoane competente manuale didactice religiöse pentru Semi-

nariile noastre. În scopul acesta a întocmit o comisiune compusă din profesori de la facultatea de teologie și de la seminariile. Sf. Sinod pentru cercetarea lucrărilor acestor domni profesori a întocmit la rândul său o comisiune compusă din P. P. Sfințitul Episcopul Atanasie al Rîmnicului-Noul Severin, Gherasim al Argeșului și Pimen al Dunărei-de-Jos. Această comisiune va examina manuscrisele din punctul de vedere al conținutului. Din punctul de vedere al limbii vor fi cercetate însă de Dl. profesor Mih. Dragomirescu. Lucrările vor trebui să iasă de sub tipar până la 1 Septembrie a. c. Ele vor fi tipărite cu cheltuiea Casei Școlilor și se vor vinde cu un preț foarte redus. Nu se vor scote prin cumpărare de cât cheltuielile.

Hotărîrea D-lui ministru e de așa importanță, în cât numai profesorii și elevii pot să-și dea seama de ea. Nu e timpul, nici locul, de a o examina în amănunțimi. 'Mi rezerv însă dreptul de a vorbi despre aceste lucrări, când le voi avea la îndemână.

G...

N O T E.

Dintr'un manuscript tot al Arhimandritului Chiriac Rimniceanu.

Intr'un manuscript intitulat «Lexicon de numele sfinților ce să află în fie-care lună, pe alfa vita, ale cărora nume și vieți se află în cele 12 Minee lunarice (lunare) 1824».

Manuscriptul să află în biblioteca mea. La finele manuscriptului citesc nota următoare, pe care pentru însemnătatea ei istorică o trascriu aicea:

«S'au protocolit această carte, ce să chîmă Lexicon de numele sfinților celor din 12 Minee, cu viețile sfinților de preste an, ce s'au scos de sfinția Sa Părintele Preacuviosul Chiriac Archimandrit Rimniceanu, Egumenul sf. Mănăstirii Călulu, din sud Romanați, ce a fost al doilea epirititis, în domnësca școlă a Bucureștilor, asupra învățaturii Grămăticilor celor ce primea darul sfințelor chirotonii, împreună cu sfinția sa părintele archimandrit Grigorie Rimnicul. (Adică Archimandritul Chiriac era din Rimnic călugăr cu bun simț, și care a notat mai tot ce i s'a părut mai însemnat în viața lui. Eă am imprimat scrierea acestui călugăr Român pentru că multe din faptele amintite de el sunt importante pentru noi. El a trăit la începutul secolului trecut până spre 1840. A fost profesor la Grămăticii, acesta însemnă ἐπιτηρητής—observator la școlă domnëscă, în care se pregăteau în special candidații de chirotonie; Această școlă era premergătorea actualelor Seminarii și între manuscriptele Academiei am dat și peste Atestate eliberate de acești epi-

tiritiști, ce înmănau absolvenților din ea și cari declaraū că sunt apți de a fi chirotoniți preoți. Ast-fel erau preparați cei ce tindeau la preoție în școalele «*domnesti numite*». Cât despre Chir Grigorie Rimnicul, acesta-l un cărturar de pe la sfîrșitul secolului al XVIII-lea el a tradus cartea seriōsă «*Camara dreptei credințe*» din grecește, indemnat de primul episcop al Argeșului Iosif, și despre care carte am tratat în special în o fasciculă din Revista noastră. Acest chir Grigorie, dis și deleanul pentru că a fost și Egumen la Mănăstirea Dealul și care a imprimat de două ori Pravi-liōra, este fostul Episcop al Argeșului, după Ilarion, care dus în Transilvania a fost înlocuit de Gr. Dimitrie Ghica Voevod la 1823. El a stat ca episcop puțin timp și repozând, a fost iar pus Episcop în timpul năvălirei rușilor tot Ilarion pentru a doua oră și tot la Argeș).—Continuu nota: «care mai pe urmă s'au săvirșit episcop al argeșului în zilele prea luminatului nostru Domn Io Gr. Dimitrie Ghica Voevod, din prea cinstiți boeri pămînteni și întru aceleași zile a Preasf. Sale părintelui Mitropolit chir Grigorie al Ungrovlahiei bucureșteanu; ce are metania de la sf. Mănăstire Neamțul, când s'au ales și din părinții români pămînteni a se pune egumeni la tōte sfințele Mănăstiri ale Țerei românești.—(De și acēstă notă este cam anacronistă și cuprinde lucruri străine de obiectul ei, este însă însemnată. Noi știam că Grigorie Mitropolitul renumit al Ungrovlahiei a fost călugărit la Monastirea Neamțului în Moldova de pe atunci, Chiriac ne confirmă acēstă știre și ne dă a înțelege că era ucenic fidel a lui Veniamin, marele Mitropolit al Moldovei. După cum știm că pentru iubirea de neam și a rivnei sale bisericesti, Veniamin a fost mai întai nevoit de Ruși să dimisioneze și s'a retras la Monastirea Neamțului, apoi la 1808—1812 și 1821—1823, s'a retras în Basarabia la Colincauți, tot asemenea și mult iubitul său ucenic a trebuit tot pentru zelul și iubirea neamului său, cum și pentru apărarea prerogativelor preoților naționali, de a nu fi luați la angarale de către Ruși, ca persoane comune, a fost exilat la Basarabia unde a stat de la 1829 până la 1833. După cum Veniamin, a fost primit de populația lașului în triumf, când a revenit de la M-rea Neamțului și acēsta pentru calitățile lui umanitare și ca bine-făcător, protector și părinte

al tuturor, leșindu-l înainte spre întîmpinare de dragoste sărăcimea, neguțitorimea, mazilii și fruntașii, boerii și boerinașii, leșeni de la opincă până la Vlădică, spre a-l saluta de bună-venire; tot asemenea și Grigorie înturnându-se din surghiunul său din Basarabia la 1833, trebuia să între în Iași. Mitropolitul Veniamin, atunci încunjurat de iubiții săi fii spirituali l'a-ă primit în cea mai mare pompă, făcend o demonstrație Rușilor din cele mai vădite. De la Iași și până la Sculeni, unde era trecătoarea la Prut, totă calea era plină de tot felul de omeni mari și mici aplaudându-l pe Marele Grigorie pentru marele lui merite religioase, politice și naționale. În fine la mórtea lor ambit unul la 1834 și altul la 1846 a-ă fost real jăliț pentru vrednicia și curajul lor politic și religios de totă suflarea romănescă. Dacă am făcut acéstă mică comparație între acești mari Mitropoliți, la acéstă mi-a dat impuls nota Archimandritului Chiriac). Continuă nota: «Și a-ă adunat acéstă sfintă carte spre mai buna înțelegere și deslușire a se găsi cu înlesnire or ce nume de sfint și vieță în fiește care și de peste an, din cele 12 luni ale vieței sfinților, care carte, puțându-se cine-va a se indeletnici din aflătorii frați este vrednică a se da și în tipar, spre folosul némului nostru românesc, căci asta nu se află». A fost dar scrise pentru tipar, dar nu s'a imprimat din cauza timpurilor grele. Manuscripturi biblioteca mea.

1825 Iulie 28.

Chiriac Archimandrit. Rîmnicénu Caloian.

Mai jos citesc acéstă notă: «S'a-ă prescis acéstă cârticică de Pahomie monah Cralovean, călugărit în Sfetagora (Sf. Munte al Atonului), din porunca și cheltutala sfinției séle Părintelui Archimandrit Chiriac Rîmnicénu; ostenitor fiind și e-ă la citania și în'reptarea acestei sfinte cârti».

Ilie Logof. nepot sfinției sale părintelui Archimandrit E-gumen Sf. Monastiri Călulu, din sud Romanai» Cartea în adevăr este prescisă pentru tipar în care se vede ca important numele tuturor sfinților de peste an, dar a rămas ne imprimată și până acum.

Altă notă importantă, care vorbește despre armonia, frumuseța și eleganța limbei române, de către un călugăr Isaac din jud. Buzău pe la 1780:

O altă notă, ce o am citit într'o introducere, manuscript în biblioteca mea, privitoare la frumuseța și eleganța limbei noastre românești, sfârșitul secolului al XVIII. 1800 iată-o:

«Pentru acesta la tot cel ce se va îndelețnici a citi în cartea acesta, smerite genunche plecând, și nevrednicul meu creștet la pictorele lui puindu-l nevrednice îi jertfesc rugăciuni; or vre-o lipsă în cuvinte, or nici care-va cuvinte neobicinuite, dar însă din însăși din limba acesta românească fiind-că limba noastră este forte lipsită de diceri, nu ajunge să se potrivască cu cea elinască, căci acum să ridica (desvolta). De aceea mi-au urmat nevoe de ain și cam izvodit unde și unde câte o dicere cam neobicinuită, or sintaxul, adică alcătuirea dicerilor schimbate și cam din cel obicinuit afară eșit, ar afla greșele adică și lipsuri și nenemeriri, cu duhul blândeței să le îndreptați. Iar alcătuirea și izvodirea dicerilor cu dragoste să o priimiți și să o suferiți. Căci măhnicătinea adică nimic nu dă; dar ore-care dulcătă și veselie inimel cititorului pricinuește. Căci nici cu totul afară de firea limbei, ci cât am cunoscut că fără nici o silă și îngreueare numai pentru neobicinuite neuneltite, firea limbei le primește. Fiind-că și limbele ceste mari și de totă lumea lăudate și pentru frumuseța și pentru dulceta meșteșugului celui pus într'insele și pentru eleganția lor cinstite, dic adică cea elinască și cea latinască, dintru care se trage și a noastră românească, nu de odată la atata înălțime de meșteșug s'au suit, nici așa plină de meșteșug s'au născut; ci puțin câte puțin întru această stare au venit, întru care acum se află, că limbă vechi, fiind și întru dinsele omeni procopsiți și filosofi după vreme răsărind, unul au aflat una, altul alta, până ce întru această podobă și frumuseță le-au adus. Așa și a noastră, de ar fi fost cine să o caute și cine să o curețe, la mai bună stare ar fi eșit. Că de și este săracă și prostă (simplă) dar are întru putere cu ore-care meșteșug și cu eleganția de a se mai împodobi».

Se vede că scriitorul și traducătorul acestei scrieri a

sfântului Isaac Sirul, și el tot cu numele de Isaac, era un călugăr român, probabil din monastirile din Eparchia Buzăului, pentru că de acolo am manuscriptul. Acest călugăr era om cult, deși necunoscut nouă, să constată că știa e-linește desăvirșit și latinește, și slavonește, apoi în o sumă de locuri are variante și forméză cuvinte—punënd pe margine și cuvntul original din care forméză pe cel întrebuintat de el. Manuscriptul este voluminos, fórte corect scris și de aceeași mână tot. Și acest călugăr este din numărul acelor mulți călugări literați ai seculilor trecute, cari fără reclame, ca astădi, aũ contribuit real la formarea și imbunătățirea gralului românesc. Mulți din acești călugări nu snt măcar amintiți în cărțile nóstre literare, de și aũ un mare merit la formarea limbei nóstre. Nu știm de cât să-i disprețuim, după ce le-am luat averile.

C. E.

STATUTELE
SOCIETĂȚII CLERULUI ROMÂN
„SOLIDARITATEA“

Din Eparchia Dunărei-de-Jos, având de patron pe Sf. Ierarh Nicolae.

CAP. I.

Constituirea, numele și scopul Societății.

Art. 1. Se înființează o Societate a clerului român din Eparchia Dunărei-de-Jos, cu numele „Solidaritatea“, având de patron pe Sf. Ierarh Nicolae.

Acastă Societate se compune din patru secțiuni, cu fondul lor propriu și cu reședințele în Galați, Brăila Tulcea și Constanța.

Sediul general-moral înse, pentru derigerea și supravegherea bunului mers al acestei societăți va fi în Galați, reședința Episcopală a acestei Eparchii.

Art. 2. Având ca fundament dezvoltarea principiului solidarității creștine, atât din punctul de vedere moral, cât și din punctul de vedere material, scopul acestei Societăți este:

a). De a ajuta pe membrii societății infirmii.

b). A acorda mijloace pentru înmormintarea membrilor societății decedați.

c). A ajuta pe văduvele și orfanii membrilor societății decedați.

d). A înlesni membrilor societări împrumutul cu o dobândă de 8% pe an, sau cu garanție hipotecară în primul rang.

e). A ține conferințe educative și instructive.

f). În fine a fonda, când resursele vor permite, aziluri pentru văduve și orfanî.

CAP. II.

Membrii Societății.

Art. 3. Membrii acestei Societăți sunt de trei feluri:

a). Membrii fondatori, sau toți preoții și diaconii din această Eparchie, cari vor adera la aceste statute.

b). Membrii activi, sau toți acei preoți și diaconi din această Eparchie, cari se vor înscrie în urma constituirei Societății.

c). Membrii onorifici, sau acei clerici și laici, cari vor veni în ajutorul acestei Societăți, prin donațiuni bănesci, sau de ori-ce obiect mobilier, sau imobilier, prin care s'ar înavuți fondul Societății.

Art. 4. Toți acești membrii vor face parte din secțiunile, din județul unde domiciliază.

Art. 5. Fie-care secțiune a acestei Societăți, va fi constituită din momentul, când la prezentele Statute va fi aderat un număr de cel puțin 50 membri, aparținând acelei secțiuni.

Art. 6. Cei cari doresc să devină membrii activi ai acestei Societăți, vor adresa cererea lor Președintelui Comitetului secțiunii din județul în care domiciliază.

În această cerere se va arăta numele și pronumele, etatea și parochia la care este deservent, depunând în același timp și taxele de înscriere prevădute în aceste Statute.

Art. 7. Nimeni nu poate deveni membru fondator al acestei Societăți, dacă nu va depune odată cu adesiunea la aceste statute și următoarele taxe:

a). Taxele de 3 lei pentru înscriere și de 2 lei pentru eliberarea unei diplome de societar și a unui exemplar de statut, cari taxe se vor percepe odată pentru tot d'a-una.

b). Prima cotisațiune pe întâlul trimestru în sumă de 6 lei.

Art. 8. Nimeni nu poate deveni membru activ al acestei Societăți, dacă nu va depune odată cu cererea de în-

scriere și taxele de înscriere și diplomă, precum și prima cotisațiune trimestrială, prevădută în articolul precedent.

Art. 9. Toți membrii fondatori și activi, sunt obligați să plătescă cotisațiunile trimestriale de 6 lei, la începutul fiecărui trimestru. Cei ce se vor înscrie în decursul unui trimestru, vor plăti cotisațiunea pe întregul trimestru.

CAP. III.

Administrațiunea Societăței.

Art. 10. Fie-care din cele patru secțiuni prevădute de Art. I al. II, se va administra de un Comitet compus dintr'un Președinte, un Vice-Președinte, trei membrii, un Secretar și un Casier.

Secretarul și Casierul nu vor avea nici un vot în administrarea intereselor secțiunii respective, ci vor îndeplini pur și simplu atribuțiunile ce comportă funcțiunile lor. Nici o decisiune nu se poate lua, decât cu o majoritate de voturi și numai când vor fi cel puțin trei membrii prezenți.

Art. 11. Toți membrii Comitetului fie-cărei secțiuni vor fi onorifici, afară de casier care va fi retribuit cu o sumă oarecare, ce se va fixa de adunarea generală a secțiunii respective.

Art. 12. Membrii comitetului administrativ al fie-cărei secțiuni, vor fi aleși de adunarea generală a secțiunii respective cu majoritate absolută de voturi, pe timp de trei ani.

Art. 13. Adunarea generală se compune din toți membrii fondatori și activi ai secțiunii respective.

Ea se va întruni de ordinar, odată pe an în prima jumătate a lunii Maiu, prin invitațiunea Președintelui, la reședința fie cărei secțiuni, iar extra-ordinar după trebuințele Societăței.

Art. 14. Adunarea generală se va ține cu numărul membrilor prezenți, considerând pe acei cari au fost convocați legalmente în conformitate cu articolul precedent și cari nu s'au prezentat, ca aderând întocmai la toate decisiunile luate de membrii prezenți.

Art. 15. Pentru a da o direcțiune uniformă acestei societăți, fie-care adunare generală a celor patru secțiuni, va alege câte un reprezentant numit censor. Acești patru cen-

sorî uniți la un loc, vor forma consiliul de cenzori, ale cărui atribuțiuni sunt de a controla și verifica odată pe an, toate afacerile celor patru secțiuni, consemnând într'un proces verbal rezultatul lucrărilor lor.

Acești cenzori, vor fi aleși pe timp de trei ani.

Art. 16. Cenzorul secțiunii respective va putea controla ori și când casa acelei secțiuni și rezultatul il va consemna într'un proces-verbal păstrat în arhivă

Acest proces-verbal se va supune deliberării adunării generale, care printr'un vot va desărcina comitetul de gestiunea sa.

Art. 17. Președintele de Onoare al acestei societăți, va fi în tot-d'a-una P. S. Episcop Eparchiot al Dunărei-de-Jos.

CAP. IV.

Atribuțiunile și responsabilitatea Comitetului de administrație al secțiunilor Societății.

Art. 18. Atribuțiunile Comitetului de secțiune sunt:

a). A admite sau a respinge cererile de înscriere.

b). A aduce la îndeplinire prin Casierul său, dispozițiunile din aceste statute, relative la încasarea taxelor și a cotizațiilor.

c). A administra fondurile secțiunii respective, potrivit statutelor de față.

d). A convoca prin Președintele său, adunarea anuală ordinară și extra-ordinară a membrilor societarii din secțiunea respectivă.

e). A supune la cunoștința adunării generale, darea de seamă despre situația administrativă și financiară din cursul anului.

f). A forma budgetul de venituri și cheltuieli al secțiunii respective, a-l prezenta spre aprobare adunării generale și a se conforma lui.

g). A aduce la îndeplinire toate hotărârile luate de membrii societății secțiunii respective, în adunările generale ordinare și extra-ordinare.

h). A primi ori-ce ofrande și donațiuni de natură, a mări fondul Societății.

i). A delega pe Președinte său pe unul din membrii săi,

afară de Secretar și Casier, ca să reprezinte Societatea, ori de câte ori va fi vorba de interesele administrative sau judiciare ale secțiunii respective.

j). In fine, a se întruni cel puțin odată pe săptămână pentru a chibzui asupra bunului mers al Societății, precum și pentru a expedia afacerile curente.

Art. 19. Comitetele administrative ale secțiunilor sunt responsabile solidar în fața secțiunii respective:

a). Pentru abateri de la statute și regulamente.

b). Pentru neglijență în administrațiune.

c). Pentru cheltuelile arbitrării făcute afară de budget și fără votul adunării.

d). Pentru toate faptele, cari după statute și regulament, cad în sarcina lor.

e). In fine, pentru ori-ce daună ce ar suferi Societatea, din pricina lor.

CAP. V.

Atribuțiunile Președintelui, Vice-președintelui, Secretarului și Casierului comitetului de secțiune.

Art. 20. Președintele comitetului de secțiune are atribuțiunea:

a). De a convoca cu o lună înainte de data stabilită prin Art. 13 al. II din aceste statute, adunarea generală ordinară.

b). A convoca când necesitățile Societății secțiunii respective vor cere, adunarea extra-ordinară, prevădută de acelaș articol.

c). A presida aceste adunări.

d). A ordona cheltuelile Societății secțiunii respective, în conformitate cu budgetul aprobat.

e). A verifica, ori de câte ori necesitățile vor cere, casa Societății.

f). A fixa, în fine, cu cel-l-altă membrul al Societății, ordinea de zi.

Art. 21. Vice-președintele comitetului de secțiune, are aceleași drepturi și datorii ca și Președintele, în cas de absență motivată a acestuia.

Art. 22. Secretarul comitetului de secțiune are obligațiunea:

a). De a îngriji de corespondența secțiunii precum și de buna stare a arhivel.

b) A lua parte, împreună cu cel-l-alti membrii, la toate şedinţele şi lucrările comitetului secţiunii.

c) A lua notă de toate chestiunile ce se vor discuta, fie în comitet, fie în adunarea generală.

Art. 23. Obligaţiunile Casierului sunt:

a). De a încasa veniturile Societăţii, de ori-ce natură, pentru care va libera celor în drept chitanţe dintr'un registru cu matcă, numerotat, şnuruit şi sigilat de Preşedintele comitetului secţiunii respective.

b). De a efectua cheltuelile conform ordonanţelor de plată semnate de Preşedinte.

c). A presenta comitetului, la toate întrunirile cari vor avea loc, o situaţiune de starea financiară a casel.

Art. 24 Casierul va depune o garanţie în numerar sau efecte publice, proporţionată cu fondul Societăţii secţiunii respective. Acastă garanţie se va fixa de adunarea generală. Adunarea generală poate însă dispensa pe Casier de a depune această garanţie, în cazul când el presintă destule garanţii morale.

CAP. VI.

Drepturile şi datoriile membrilor Societăţii.

Art. 25. Fie-care membru societar are dreptul:

a). De a fi ales în comitetul secţiunii din care face parte.

b). De a face împrumuturi conform Art. 2 din prezentele statute.

c). A i se da ajutor în cas de bătă.

d). În fine, la încetarea din viaţă, i se vor da anumite spese de înmormintare.

Art. 26. Ori-ce membru societar, care a plătit neîntreput timp de 30 ani cotisaţiunile impuse prin aceste statute, este dispensat de ori-ce dare către societate, bucurându-se însă de toate drepturile cuvenite societarilor.

Art. 27. Persóna care odată cu înscrierea sa plătesce suma întrégă a cotisaţiunilor pe timpul arătat în Art. precedent, pe lângă drepturile de membru societar, va purta şi titlul onorific de donator.

Art. 28. Asemenea se va conferi titlul onorific de membru donator tuturor acelor persóne, cari ar aduce societăţii serviciul însemnate.

Acastă chestiune se va discuta în adunarea generală.

Art. 29. Datoriile membrilor societari sunt:

- a). A'și achita cotizațiunea regulat și fără întrerupere.
- b). A depune interes pentru banul mers al Societăței.

Art. 30. Acel dintre membrii, cari întârziează plata cotizațiunilor lor pe timp de 6 luni, perd de drept ajutóarele acordate prin aceste statute; iar acei cari nu vor plăti cotizațiunile lor pe timp de un an, vor fi de drept eliminați.

Art. 31. Societatea în semn de recunoștință către persoanele cari au făcut vre-o bine-facere, sau vre-o donațiune societăței, le păstrează cu religiozitate memoria, dispunând în același timp imprimarea de pomelnice pe cari le va împărți tuturor preoților societari din secțiunea respectivă, cu obligațiunea de a fi pomenite la sfintele slujbe.

Art. 32. Când va înceta din viață, vre unul din membrii societari, fie fundator sau activ, fie onorific sau donator, societatea este obligată de al petrece până la mormint, cu un număr de preoți cât se póte de mare, considerându-se acesta ca o înaltă datorie de onóre și colegialitate.

CAP. VII.

Fondul Societăței. Destinațiunea și administrațiunea sa.

Art. 33. Fondul Societăței se compune din:

- a). Taxele prevăzute de Art. 7 din aceste statute.
- b). Ofrande și donațiuni, consistând din bani, sau orice lucruri mobiliare sau imobiliare, de la persoane bine-voitoare și caritabile.
- c). Subvențiunile ce se vor acorda societăței, de către stat, județ sau comună.

d). Dobânda de 8% ce va resulta din împrumuturile membrilor societari, care împrumutul se vor face numai atunci, când societatea va dispune de un capital de cel puțin 1.000 lei.

Art. 34. Se vor face împrumuturi de la 100 până la 500 cel mult cu poliță girată de doi membrii societari, recunoscuți de comitet ca solvabili și de la 1.000 până la 3.000 lei cel mult, pe garanție ipotecară în primul rang și numai atunci, când societatea va dispune de un capital de

cel puțin 20,000 lei, sau pe gaj de efecte publice cu 15%, mai puțin de cursul zilnic al pieței.

Împrumutul cu poliță, nu va fi mai lung de patru luni; el se va putea reînoui încă pe un termen de patru luni, plătindu-se procentele. Prelungirea împrumutului este posibilă și după expirarea acestor două termene cu condițiunea însă, de a se plăti o pătrime din suma împrumutată.

Împrumutul cu ipotecă, se va fixa de părți. În tot cazul, el nu va fi mai lung de trei ani, în care timp împrumutul se va stinge după învoiala stabilită în actul de ipotecă.

Art. 35. Cererile de împrumut se vor adresa direct președintelui comitetului secțiunii, unde domiciliază societarul, care le va pune în deliberarea comitetului spre a decide.

Art. 36 Dacă actele sunt în regulă și dacă împrumutul se face pe garanție personală (cu gir), comitetul aprobă împrumutul și decide eliberarea sumei cerute; iar dacă împrumutul se va face pe garanție reală (ipotecară), atunci comitetul delegă trei membrii din stnul său, ca să constate valoarea imobilului de ipotecat.

Aceștia se transportă în localitate, procedeză la estimarea imobilului în cestiune și înainteză comitetului procesul verbal de constatare și dacă valoarea imobilului întrece cu două treimi suma ce se cere cu împrumut, atunci comitetul autorisază facerea actelor și autentificarea lor prin delegatul său.

CAP. VIII.

Budgetul Societății.

Art. 37. Veniturile și cheltuelile Societății secțiunii respective, se vor determina în fie-care an printr'un budget.

Proiectul de budget va fi întocmit de comitetul secțiunii respective și prezentat adunării generale spre aprobare.

Art. 38. Exercițiul budgetar se încheie la 31 Martie și noul exercițiu se începe la 1 Aprilie.

Art. 39. Casierii și secretarii vor observa regulile comptabilității generale a statului și cele stabilite prin statutele de fa'ă, pentru care vor ține registre, atât pentru efectuarea cheltuelilor și încasarea veniturilor, cât și pentru operațiunile financiare.

Un regulament special va prevedea mai pe larg atribuțiunile lor și modul de ținere a comptabilităței.

CAP. IX.

Adunarea generală, procedura, convocarea și ordinea de ți.

Art. 40. Adunarea generală prevădută de Art. 13 din aceste statute, se va întruni odată pe an, în prima jumătate a lunii lui Maiu, într'o ți ce se va fixa de comitetul secțiunei respective și care se va aduce la cunoștința membrilor printr'o convocațiune specială, adresată de Președintele comitetului tuturor membrilor din acea secțiune.

Art. 41. Acastă convocare se va adresa, cu cel puțin 20 de zile înainte de ziua fixată și acesta pentru motivele conținute în art. 14.

Ea va conține, pe lângă indicațiunile ce comportă ori-ce convocare, și următoarele deslușiri:

a). Ordinea de ți.

b). Deslușirea că adunarea se va ține cu numărul membrilor prezenți.

Art. 42 Adunarea generală extra-ordinară a Societăței se va convoca în cazul prevădut de Art. 13 din aceste statute.

Acastă adunare se pôte face și după propunerea a 5 membrii societarii, adresată în scris și motivată, președintelui comitetului secțiunei respective.

Art. 43. În adunarea generală, nu se vor discuta de cât numai chestiuni privitoare la mersul Societăței și în conformitate cu ordinea de ți.

Art. 44. Tôte decisiunile adunării generale se vor lua cu majoritate absolută de voturi, adică jumătate plus unul.

Votarea se face prin apel nominal și vot secret, saũ cu buletine dacă este vorba de alegere.

Art. 45 Durata adunării generale depinde de lucrările ce se vor aduce în desbateri.

Ea pôte ține mai multe zile.

Art. 46. Procedura deșchiderii adunării generale este următoarea:

a). Se va oficia sf. Liturghie în Biserica Cathedrală, după care va urma un Te-Deum.

b). O cuvintare va avea loc apoi cu aplicațiune la importanța momentului zilei.

c). În urmă membrii Societății se întâlnesc în sala destinată.

d). Aci Președintele comitetului remite Președintelui de Onoare, dacă acesta se găsește de față, ordinea de zi cu catalogul membrilor societari; iar Președintele de Onoare declară deschisă adunarea generală.

În lipsa Președintelui de Onoare, adunarea se declară deschisă de delegatul său, sau de Președintele comitetului secțiunii respective.

e). După acésta, urméză o dare de sémă despre starea generală a Societății și progresele realizate în cursul anului.

f). În urmă aũ loc discuțiunile asupra modificărilor ce vor fi a se face în statute și în regulament, asupra bilanțului Societății pe întregul an și asupra proiectului de buget al anului viitor.

g) După terminarea desbaterilor, va avea loc o Conferință al cărei subiect va sta în strînsă legătură cu scopul Societății.

h). În fine după închiderea adunării generale, se va oficia un parastas pentru odihna sufletelor tuturor membrilor decedați.

Art. 47. Adunarea generală se termină prin votarea unei moțiuni de mulțămire, adresată Președintelui de Onoare, în numele secțiunii respective, pentru părintésca îngrijire și sprijinul dat societății.

Dacă Președintele de Onoare este presinte, votarea unei moțiuni este înlocuită printr'o delegațiune, care-l presintă personalmente mulțămiri.

Art. 48. Ordina de zi se va întocmi de Comitetul secțiunii respective, avându-se ca basă indicațiunile din art. 46 și alte indicațiuni ce se vor găsi necesare.

CAP. X.

Dispozițiuni generale.

Art. 49. Ajutóre pentru înmormintare nu se vor acorda, de cât după ce se va încasa cel puțin taxele de înscriere, diplomă și cotisațiunile pe primul an.

Art. 50. Îndată ce un membru societar a încetat din viață, familia va anunța comitetul secțiunii respective, care va delega un membru din stul său, spre a constata cazul dacă este din orașul de reședință; iar dacă este dintr'o comună rurală sau urbană din județ, certificatul autorității comunale este suficient pentru constatarea decesului. După acesta, comitetul va aviza spre a remite familiei decedatului pentru înmormântare și facerea ceremoniei funebre suma de 200 lei.

Art. 51. Societatea va da ajutoare membrilor săi infirmi, precum și văduvelor și orfanilor lor.

Regulamentul va determina mai deslușit această chestiune.

Art. 52. Societatea va aviza la mijlocele pentru formarea unei biblioteci, care va fi pusă la dispozițiunea membrilor societari.

Societatea va putea înființa un organ de publicitate pentru afaceri bisericești pastorale.

Art. 53. Tote actele Societății vor fi investite cu sigiliul ei, care va purta chipul Sântului Ierarch Nicolae, patronul Societății, numele, secțiunea și data fondării sale.

Art. 54. Ori-ce membru societar, care din diferite motive, s'ar retrage din această societate, nu poate avea nici o pretențiune la taxele depuse precum și la avantajele acordate prin prezentele statute.

Art. 55. În prima jumătate a anului ce va urma după constituirea Societății, cei patru președinți ai secțiunilor respective, vor întocmi un regulament pentru punerea în aplicare a prezentelor statute.

Acest regulament va fi votat de adunarea generală și supus spre aprobare Președintelui de Onoare.

Art. 56. Modificările statutelor și ale regulamentului se vor putea face numai de către adunarea generală după propunerea a cel puțin 15 membri și cu o majoritate de voturi de două treimi.

Ele nu se vor considera ca definitive și deci nu se vor putea pune în aplicare, de cât după ce vor obține sancțiunea Președintelui de Onoare.

Art. 57. Prezentele statute se vor considera ca votate și deci se vor aplica ca regulă în fie-care secțiune a So-

cietății, imediat ce vor adera la ele cel puțin 50 de persoane din fie-care secțiune.

Art. 58. Societatea Clerului Român din Eparchia Dunărei-de-Jos, este declarată prin prezentele statute absolut indisolubilă.

Nimeni sub nici un motiv, nu poate atinge sau propune această chestiune.

Art. 59. In cazul însă când evenimente ce scapă prevederii minții omenești, ar face din nenorocire ca ea să fie disolvată, atunci fondurile tuturor secțiunilor, vor trece prin însuși faptul disoluțiunii în proprietatea Administrațiunii Casei Bisericeii, sub condițiunea de a le întrebuința la crearea de instituțiuni filantropice, pentru clericii din această Eparchie.

Art. 60. Când Societatea va ajunge într'o stare prosperă P. S. Episcop al Dunărei-de-Jos, Președintele de Onoare al acestei Societăți, va avisa la mijlocele necesare pentru obținerea personalității juridice a acestei Societăți.

DARE DE SĂMĂ

Asupra instalării nouilor membri consistoriali și a Revisorului ecclesiastic al Eparchiei „Dunărei-de-Jos“ pe periodul anilor 1903—1906.

În administrația Eparchiei «Dunărei-de-Jos, conform art. 80 din Regulamentul pentru punere în aplicare a legii clerului mirean, au fost numiți pe ziua de 1 Aprilie a. c. ca membri consistoriali ai acestei Eparchii:

P. C. Econ. I. Severin, diplomat al școlii de Inalte Științe din Paris—secția religioasă, fost Protoiereu de Covurlui, cărui i s'a conferit și președenția Consistoriului;

P. C. Econ. Gh. Popescu și *P. C. Sachelar Th. Popescu*, ambii licențiați în Teologie de la Universitatea din București.

Tot cu aceeași dată a fost numit în funcțiunea de Revisor Eparchial, *Diaconul Anghel Constantinescu* de la catedrala acestei Sf. Episcopii, licențiat în teologie de la Universitatea din București.

Pentru marea însemnătate a sarcinilor și îndatoririlor ce comportă aceste funcțiuni în administrația Eparchială, P. S. Sa, Pimen Georgescu, Episcopul Eparchiot, a bine-voit să orînduiască ca introducerea nouilor titulari în exercițiul funcțiunii lor să se facă cu o deosebită solemnitate.

Acastă solemnitate avu loc în ziua de 16 Aprilie a. c. orele 10 a. m., într'unul din saloanele Palatului Episcopal când și unde, încă de la orele 9 $\frac{1}{2}$ a. m. sosiră: P. C.

Econ. Șt. Virgolic. Protoiereul de Covurlui, toți preoții și diaconii din urbea Galați, apoi membrii consistoriali, Revisorul ecclesiastic, D-l Gabriel Parvu, Directorul, cu întregul personal al cancelariei Sf. Episcopii, etc.

La orele 10 a. m. apare și P. S. Episcop Eparchiot, D. D. Dr. Pimen, salutat cu venerațiune de cei asistenți.

Solemnitatea se începu cu ceremonialul «sfințirii apei», săvârșit de P. C. Archimandrit de Scaun, Nicodem Munténu, asistat de Archidiaconul Sf. Episcopii David Popescu,—la sfârșitul căreia D-l Gabriel Parvu, Directorul Cancelariei Sf. Episcopii, dădu citire decretelor episcopale ale noilor numiți, înmânându-le, rând pe rând, membrilor consistoriali și Revisorului ecclesiastic.

În urmă P. S. Episcop Eparchiot, rosti următoarea cuvântare:

Prea Cucernicilor Părinți,

Numindu-Vă membri ai Consistoriului Nostru episcopal și Majestatea Sa Regele bine-voind a Vă confirma, V'am încredințat cu mai multă pozițiune judecătorească.

Numirea P. C. Văstre, pentru mine personal, este de cea mai mare importanță, întru cât este prima numire ce am făcut-o ca Episcop, de membrii consistoriali, cari prin pozițiunea lor sunt primii colaboratori la îndeplinirea chemării Mele episcopale.

Pentru Eparchie, numirea P. C. Văstre, legalmente este de cea mai mare importanță, întru cât sunteți judecătorii firești ai tuturor persoanelor și afacerilor bisericesti, cari după canóne, legi și regulamente, sunt chemate a compare înaintea Consistoriului.

Prea Cucernicii Părinți,

Precum singurul Cap și Conducător, al Bisericii este Domnul nostru Iisus Christos, Intemeetorul ei, tot așa este El și Judecătorul ei. El nu a cedat rolul de Cap al Bisericii nimănui; acesta se constată din cuvintele șise de El către apostoli, după învierea Sa din morți: «..... am biruit lumea» (Ión XVI. 33).—«Drept aceea mergând învățați toate popóarele botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al

Sf. Duh ..... «și iată Eu cu voi sunt până la sfârșitul véculei» (Matei XXVIII, 19. 20).

Fără îndolală Iisus a făgăduit prezența Sa nu numai Apostolilor, căci ei ca ômenî erau muritorî, ci și succesorilor lor leguiți și canonici, cari sunt toți episcopii.

Biserica creștină, cu timpul, întemeindu-se în totă lumea, se cerea și o organizare a ei în tôte direcțiunile, deci și în cea juridică. Vechile legislațiuni bisantine și romane sunt în cea mai mare parte, mai numai de cuprins bisericesc.

În biserica noastră strămoșescă, precum și în viața noastră ca popor și națiune, consistoriile au avut un mare rol judiciar, chiar în viața casnică socială până nu de mult.

În zilele noastre, cu alcătuirea legii pentru clerul mirean și seminarit, se determină în mod mai precis atribuțiunile consistoriilor eparchiale

Prea Cucernici Părinți,

Înțelegeți prea bine marele rol ce de astă-zi înainte aveți în Eparchia Dunărei-de-Jos. Veți păși în îndeplinirea lui cu frica de Dumnezeu, care trebuie să vă călăuzescă ori de câte ori veți fi chemați *a da dreptatea și a pedepsi fără de lege*.

Nu uitați că puterea P. C. Vostre judecătorească se întinde pân'acolo, în cât aveți a vă rosti asupra celei mai mari pedepse, ce bisericește se poate da,—excluderea din cler și oprirea pentru tot-d'a-una din cele preoțești; deci și răspunderea P. C. Vostre este cu atât mai mare înaintea lui Dumnezeu și a ômenilor.

Dumnezeu să Vă lumineze în gréua sarcină ce aveți de îndeplinit.

Apoi Econ. I. Severin, în numele membrilor consistoriali răspunse P. S. Episcop Eparchiot cu următoarele cuvinte:

Prea Sănzite Stăpâne,

Strălucita solemnitate cu care ați bine-voit a îmbrăca actul inaugurării constituirii nouilor membri ai Consistoriului Prea Sănzitel Vostre, dovedește în chipul cel mai vedit importanța acestei cestiuni.

Religiunea creștină cu Biserica ei, ca instituțiune divină,

își are legea ei, învățătura ei sfântă, perpetuă și imutabilă.

Pe această bază sfântă, numită Sfinta Scriptură, sunt așezate sfintele canoane ale Bisericii și pe ele regulamentele Sf. Sinod al Bisericii Autocefale Ortodoxe Române, din care a isvorit legea clerului mirean, judecata eparchială, procedura judecării bisericești

Elementele din care se compune aceste legi, cuprinzând tot ce preotul poate întâlni în exercitarea chemării sale, are asigurată dreptatea precum și cel slab îndreptarea.

Eă și colegii mei nu ne vom abate nici odată de la aceea ce legea cere; și cât pentru inoelii și nedumeriri, raportându-ne la cuvintele Profet-Impăratului David dic: «bună este mie legea gurii tale».

De aceea ținem a Vă declara, P. S. Stăpâne, că vom fi zeloși ascultători bunelor, părinteștilor și înțeleptelor sfaturilor ale P. S. Văstre; iar fraților preoți, ținem a le declara că vom fi drepti.

Mulțămind respectuoși Prea Sfinției Văstre pentru încrederea ce ne acordați, făgăduim că ne vom sili a conrespunde așteptărilor P. S. Văstre, pe cât puterile noastre ne vor ajuta.

Permiteți-ne dar, P. S. Stăpâne, a vă ura din suflet, cu această ocaziune, o lungă viață, sănătoasă, fericită și o rodnică prosperare a acestei de Dumnezeu păzite Eparchii, sub auspiciile P. S. Văstre.

Să trăiți mulți ani fericiți.

În urmă Diaconul Anghel Constantinescu, în noua sa calitate de Revisor Eparchial, adresă P. S. Episcop Eparchiot, următoarele cuvinte:

Prea Sântite Stăpâne,

Numit în funcțiunea de Revisor Ecclesiastic, mă simt înrolat în misiunea de a colabora după ale mele puteri la administrația bisericească a acestei Eparchii sub înțeleptă diriguire și zelosa supra-veghere a Prea Sântiei Văstre.

În această calitate fiind, nu pot să ascund adevărul, P. S. Stăpâne, că mi se încredințază o sarcină pe cât de însemnată pe atât de grea—, date fiind sensul și rolul cel adevărat al acestei funcțiuni, potrivit preceptelor evanghelice, canoanelor, legilor și tuturor orînduirilor bisericești, cum și cu practica cea de vécure a Bisericii lui Christos.

Totuși, având nădejde tare în Dumnezeu, *care pe cele neputincioase le vindecă și pe cele cu lipsă le întărește* și având neșrămutata credință că și P. S. Vostră prin părinteștile și înțeleptele siaturi mă veți povățui și îmbărbăta în exercițiul acestei funcțiuni,—primesc cu umilință sarcina ce-mă încredințați, depunând în schimb, drept garanție, nețărnutul meu devotament și solemna făgăduință ce fac, că întru toate și în tot-d'a-una voi fi călăuzit de frica lui Dumnezeu, care nu caută de cât *adevărul și dreptatea*.

Ma! Nădejduesc, P. S. Stăpâne, că inspirându-mă de mărețele simțiminte ce nutriți și cultivați în genere pentru biserica și nēm̄ul nostru românesc, iar în special pentru clerul și poporul de la «Dunărea-de-Jos», mă voiți sili din resputeri spre a realiza speranțele ce Prea Sfinția Vostră ați bine voit a pune în modestele mele puteri.

Să trăiți, Prea Sântite Stăpâne, în sănătate, în pace și în propagarea cuvintului adevărului, mulți și fericiți ani.

Apoi P. S. Sa Episcopul Eparchiot, făcând urări nouilor titulari și mulțămind tuturor celor de față, se retrase în cabinetul său.

În urmă avu loc felicitările nou numiților din partea preoților și a tuturor celor prezenți, cari se despărțiră ducând cu dinșii pilduitorul suvenir al acestei solemnități; iar nouii membrii consistoriali d'împreună cu Revisorul Eparchial trecură în sala de ședințe a Spiritualului Consistoriū spre a se constitui și delibera asupra diferitelor chestiuni.

Solemnitatea se sfârși la orele 11³/₄ a. m.

Copie după raportul Prea Cucernicului Revisor Ecclesiastic sub No. 12903 către Prea Sfințitul Episcop al Râmnicului Nou-Șeverin.

Prea Sfințite Stăpâne,

În vederile art. 62 și 63 din regulamentul asupra legii clerului mirean, inspectând protoierile acestei eparchii, de rezultat, cu deosebit respect Vă comunic următoarele:

Cancelariile P. C. Protoierei le-am găsit în bună regulă. Hărțile de intrare și eșire trecute la Ți; dosarele cusute și ținute în bună stare, diferitele ordine circulare—executate cu deosebită grabă.

Dacă să ține sémă de numărul cel mare de lucrări, ce să îngrămădesc în cancelaria unei protoierei, dacă să ia în considerație, că, cancelariei unei protoierei îi lipsesc elementele acelea, de care să condiționeză bunul mers al unei cancelarii mari, cum e a sa, apoi cu drept cuvânt, să pôte dice că în această privință p. c. protoierei ai acestei Eparchii, spre îndeplinirea datoriilor lor, aũ mers până la sacrificiũ. În adevăr, serviciul cancelariei reclamă în primul rând cel puțin o cameră pentru personalul de lucru și instalarea arhivei, precum și mobilierul strict necesar, ca: masă, scaune, dulapuri, etc., și cere apoi cel puțin un scriitor, care să se ocupe special cu ținerea registrelor și regularea arhivei, un servitor, pus în serviciul cancelariei, un ajutor al protoiereului care, să dea curs lucrărilor mai mici când acesta e ținut a lipsi mai mult timp prin județ în diferite afaceri de serviciũ. Nimic din acestea nu se acordă protoiereilor. Nu mai fac amintire de iluminat, încălđit, cheltueli mărunte, de ore-ce pentru acestea, li s'a prevăduț în budget suma *de 5 lei pe lună.*

Tot așa de jigniți sunt P. C. Protoierei intru îndeplinirea

datoriilor lor cu privire la administrarea bisericească a județelor respective. Lor le incumbă datoria de a vizita cel puțin o dată pe an fie-care biserică a protopopiatului, ei sunt ținuți să asiste la punerea temeliei de biserică și la sfințirea lor, să facă deferite anchete și inspecții inopinate, să însoțescă pe Kiriarch în vizitele canonice, să se convingă *de visu* dacă ordinele Kiriarchale să execută în tocmă, dacă preoții își îndeplinesc în conștiință datoriile lor etc. etc.

Tote aceste servicii de deplăsări reclamă și timp și cheltuieală deosebită, pe care ei nu o pot susține, din mijloacele ce le sunt puse la dispoziție în timpul de față. N'au nici puțința de a-și întreține trăsura cu cai, n'au nici macar avantajul de a să folosi de liniile ferate în cuprinsul protopopiatului respectiv, nici un feliu de indemnisație pentru drum. Din această cauză, protoiereul e ținut, sau să alerge la ajutorul preoților spre a le procura mijlocul de transport, acesta în detrimentul autorității sale, sau a să servi și el la rândul său, de multe ori, chiar în afaceri grele de așa numiți preoți exarchi, sau alți preoți, spre a-și culege informațiunile necesare, sau a face unele anchete. Cum însă, aceste ajutoare de improvisație ale protoiereului, nu constituiesc o autoritate recunoscută și stabilită, este ușor de priceput că, atât protoiereul cât și printr'insul, Kiriarchul, nu totdeauna pot fi satisfăcuți în mod sigur și suficient.

Așa dar, situația jignită de astă-zi a protoiereului, față de multiplele sale datorii, nu poate să nu fie decât dăunătoare administrației bisericești în genere, iar administrația bisericească slăbită, să resimte unul din factorii puternici, pentru ridicarea stărei morale a creștinilor, cari sunt și cetățenii ai țării.

Pentru îmbunătățirea stărei de lucruri cred că ar fi bine ca, pe de o parte să se înlesnescă protoiereilor pe cât posibil mijloacele materiale spre a-și îndeplini mai cu succes datoriile lor, în ce privește administrația bisericească a județelor respective, iar pe de alta, să se recunoscă în mod oficial și onorific existența actualilor exarchi, sau preoți ajutători ai protoiereilor, acordându-li-se ore-care drepturi și prerogative față de cel-l-alti preoți, acesta ca o încurajare a lor și ca o confirmare a autorității de care ar trebui să se bucure.

Pe lângă reședința fie-cărei protoierii ființază câte o școlă de cântăreți bisericesci, cu câte 3 clase fie-care școlă, afară de cea din Caracal cu o singură clasă. Aceste școli sunt înființate prin inițiativa P. C. Protoierei și subvenționate în parte prin cotisațiile bene-vole ale preoților, în parte din bugetele județelor respective, sau prin concursul ómenilor de bine, cari cunosc trebuința acestor școle. Am constatat cu multămire că toate sunt conduse cu pricepere și buna-voință, ne lipsind și aci concursul binevoitor al clericilor, printre cari unii licențiați în teologie, cari dau cunoscințele trebuincioase viitorilor cântăreți bisericesci. Progresele ce să realizază în aceste școli, sunt cât să pòte de imbucurătoare, atât în ce privesc musica, cetirea și rânduelile bisericesci, cât și în ce privesc meseriile și lucru manual, cu care să îndeletnicesc elevii școlelor din Turnu-Severin, Craiova și Râmnicu-Vâlcea.

Vorbind despre școlele de cântăreți, cred de trebuință a Vê aduce la cunoscința Prea Sfinției Vòstre, un neajuns pe care l'am putut observa, și anume: lipsa de uniformizare în ajungerea scopului pe care îl urmăresce ele. Modul predării muzicei, tipicul și cetirei bisericesci, cum și aranjarea materiilor pe clase, este lăsat la chibzuința șefului școlii, sau a maeștrilor respectiv, și de aci diversitatea metòdelor și a modului de predare atât după școli cât și după clase, acesta în primul rând, iar în al doilea după cum mi s'a semnalat verbal și de către directorul unei din aceste școli, este nepotrivirea manualelor existente de cântări pentru actualele școli de cântăreți. Așa d. e. am văduț că în aceeași clasă să predaū cântări din diferite cărți. Acesta e o greutate atât pentru elevi, cari nu pot să și cum-pere mai multe manuale de cântări pentru aceeași clasă, cât și pentru maeștri cari, nu se pot conduce de o anume metodă, alésă ca cea mai bună, în predarea lecțiilor.

Ar fi dar de absolută trebuință în interesul bunului mers al acestor școle ca, să se introducă aceeași metodă de predare și să se întocmescă o programă analitică, obligătoare pentru toate școlele, din cadrul căria să nu fie permis a eși nici un maestru, reglementându-se și partea privitoare la disciplina școlelor și la predarea muzicei practice, apoi să se alcătuescă și manuale în conformitate cu programa analitică.

Cu ocazia inspecției ce am făcut protoierilor, am vizitat aproape toate bisericile din capitalele județelor acestei Eparchii.

Am constatat că, în mare majoritate sunt ținute în bună stare, bine înțeles, potrivit cu starea materială de care dispune și cu ajutoarele ce le primesc de la cei în drept. Preoții respectivi și cu trageră de inimă pentru buna stare a sfinților locașuri dumnezeiesci, stăpâniți cel mai mulți în dragostea lor pentru curățenia bisericilor lor chiar din partea primăriilor de are, pe multe locuri în loc de 240 lei anual, cât se prevede în lege a se da bisericii nu se acordă nici jumătate din această sumă sub diferite pretexte, totuși ei găsesc puțința ași procura mijlocele strict necesare, spre a se face față nevoilor celor mai urgente ale bisericilor lor.

Am găsit însă și biserici cari lasă mult de dorit, sub raportul curățeniei și a stării lor materiale, de care lucru ar putea fi învinovați înșiși preoții bisericilor respective. De ore-ce însă numărul acestor biserici este infim în orașele: Craiova, Târgu-Jiu și R.-Vâlcea, iar în T.-Severin ambele sunt în perfectă stare de curățenie, așa în cât ele se perd față de marea mulțime acelor bine întreținute, nu voi face mențiune despre dinsele, în speranță că, sfaturile ce le-am dat preoților acelor biserici, vor duce la bun rezultat; dar mă voi opri un moment spre a face o scurtă dare de seamă despre bisericile din Caracal, unde și omul cel mai puțin pios se revoltă sufletesce vedând halul în care sunt lăsate cea mai mare parte din bisericile de aci. Din 12 biserici, 4 sunt ruinate cu desăvârșire; dintre care 2, una după alta, în linia intrării în oraș de la gară spre centru, ca o sfidare a simțului religios și ca o arătare a unor timpuri de completă decadentă a creștinismului, nu s'au luat cel puțin măsuri pentru dărmarea lor. Restul bisericilor în ființă sunt ținute, cele mai multe, în cea mai mare necurățenie. Pe din afară curțile bisericilor pline de burueni și de neorinduaială, de și sunt în mijlocul orașului, făcând un contrast neplăcut cu clădirile și curțile omenesci de prin împrejurimi. Pe dinlăuntru necurățite, ruinate și văpsite în negru prin fumul luminărilor false de care sunt pline sfeșnicile, polican-drele și toate dulapurile, cu toate ordinele circulare date în diferite timpuri de autoritățile bisericesti, iar acum mai în urmă de însuși P. S. Vóstră. Cu regret țin să fac cunoscut

că, la unele biserici nici nu le-am văzut afișat acest ordin circular, relativ la lumînările false, iar la altele afișat numai de formă, fără ca preotul să se fi gândit să'l pună în practică măcar cât de puțin. Credința mea este că, până când administrația bisericească din acest oraș, nu va fi mai energetică, starea lucrurilor nu se va putea schimba, și cu drept cuvânt, căci e admisibil ca să nu se pôtă căpăta mijloce pentru construire de biserici noi, sau reparații mari pentru cele ruinate mai mult; dar e greu de înțeles ca, sub ochii autorităților bisericesci de acolo să se vadă ciulinii în curtea bisericii și gunoii până la ușă, iar pe din lăuntru neglijența și nepăsarea împinse până la extrem.

Consistoriul în anul expirat 1902, a ținut 32 ședințe cu 63 procese și 11 cereri de dispensă pentru cununii. Numărul preoților ce s'aũ înfățișat la aceste 63 procese a fost de 30 pr. și 3 cântăreți dați judecâtei pentru diferite puncte de învinuire. Aũ fost condamnați 12 preoți și un cântăreț. Aũ fost achitați 13 preoți și 2 cântăreți. Doi preoți aũ fost amănați spre a fi judecați în anul curent, iar 3 aũ rămas cu procesul suspendat.

Cei condamnați aũ suferit următoarele pedepse: A fost caterisit un preot, oprit trei luni unu, oprit două luni unu, oprit o lună unu, oprit 15 zile unu, a pierdut dreptul de paroch un preot, canonisit la Sf. Episcopie 20 de zile un preot, canonisit la Sf. Episcopie 10 zile doi, dojană aspră Archierească doi preoți; un preot oprit până va cununa pe fiica sa care trăesce în concubinaj; canonisit la S-ta Egiscopie 20 zile un cântăreț.

Sunt al Prea Sfinției Vostre devotat serv.

Econom. Stavrofor N. Filip.

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase notate mai jos, cari au bine-voit să dăruiască bisericii din com. Putineiu jud. Teleorman mai multe obiecte bisericesti și anume: D-l Ștefan I. Vanceică a dăruit potirul, discul, steluța, lingurița și copia, toate de argint de China în valoare de 100 lei; Locuitorii Mihaï Surcan, Stan Răvășilă, Enache Bănoiu și Voicu Mangăru au dăruit un epitaf în valoare de 80 lei; Locuitorii Petre Nița și Petre St. Marea au dăruit un stég în valoare de 40 lei; Și locuitorii Pascu R. Surcan și Florea Ene au dăruit una pereche Cunnii și una cădelnița de argint de china toate în valoare de 60 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Nița Ionescu și soției sale Măndica Ionescu str. Măcelarii București, cari au bine-voit să dăruiască bis. Precupeții Vechi din Capitală, Icoana Sf. Dimitrie Basarabov într'un toc de lemn sculptat în valoare de 150 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Christofor Niculescu și D-nei Maria Christ. Niculescu care au bine-voit a dăruii bis. Popa-Tatu din capitală o candelă de argint în valoare de 100 lei; cum și D-lui Eduard Vacman care asemenea a dăruit opt părțituri și doue concerte pentru corul bis. amintite.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor mai jos notate din com. Adâncata, pl. Cricov-Podg. jud. Prahova și anume: Ion D. Popescu cu soția sa Flórea și Nicolae Vasile cu soția sa Dumitra, cari au bine-voit a dăruii bis. din acea comună un rînd de veștăminte preoțesti și una perdea la Ușile Impărătești.

Se aduc mulțămiri publice D-lui administrator al Domeniilor Corónei care a bine-voit să dăruiască bis. din com. Balta Dómnei,

pl. Câmp-Tirșor, jud. Prahova un exemplar cu cântări bisericești pe note și una broșură intitulată cu Preoții satești.

Se aduc mulțămiri publice D-lor frați comercianți Lamban din com. Adâncata, pl. Oricov-Podg., jud. Prahova, cari au donat bis. din acea com. un clopot în valoare de 400 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui adm. al Domeniului Coronei care a bine-voit să dăruiască bis. din com. Ciurmuți, jud. Prahova, pl. Câmp-Tirșor două cărți: una de muzică bisericească și una intitulată Preoții satești.

Se aduc mulțămiri publice Părintelui Vasile Nicolescu din com. Brebu, jud. Prahova, care a bine-voit să dăruiască bis. din localitate una cruce de lemn pictată, pe care a pus-o în sf. Altar, în valoare de 35 lei; iar postamentul pe care e așezată este de piatră, donată de D-nu Nicolae Măneacu tot din acea comună, în valoare de 5 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate din com. Gâldău, jud. Ialomița care au bine-voit să dăruiască bis. din acea comună diferite obiecte și anume: D-l Sima Georgescu cu soția sa Ana a dăruit una cruce pentru botez, de argint de china, în valoare de 35 lei; D-l Christache Teodorescu cu soția sa Marina idem o cruce de argint de china pentru Sf. Masă, în valoare de 1'0 lei; și Nicolae Mitrea una candela de argint de china cu trei lumânari, în valoare de 30 lei.

Majestatea Sa Regina noastră Elisabeta, lucrând fără preget la infrumusețarea sântelor lui Dumnezeu biserici, a bine-voit, a dăruit bis. parohiale „Sf. Ierarh Nicolae“ din com. Rosnov, jud. Neamț, un rând complet de Sfinte Vase de aur cu acoperămintele lor, lucrute de însăși Majestatea Sa, cu petri scumpe și fir aurit, de o valoare neprețuită, pentru care faptă mare și frumoasă, se aduc mulțămiri publice Augustei noastre Suverane.

Chiriarchia Sântei Metropolii a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri locuitorului Ion Bărlănu din com. Tomești jud. Iași, care a dăruit bisericii filiale din Chipirești parochia Opreni, două steaguri de alamă în valoare de 283 lei; asemenea Presbiterul Iftimia Chiriliu, care a dăruit menționatei biserici un felon de adamsă de lână.

Chiriarchia Sfintei Metropolii a Moldovei și Sucevei aduce mulțămire Dămnei Parascheva Alexa din Urbea Iași, pentru ofranda ce a făcut Capelei Cimitirului „Eternitatea“ din Iași, consistând din un rând complet de veștimente preoțești de plisă neagră.

Din partea Chiriarchiei Sfintei Episcopii din Huși, se aduc căldurose mulțămiri persoanelor pioase notate mai jos, care au bine-voit a face donațiuni Bisericii „Înălțarea Domnului“ din Huși și anume: Economul C. Vasilii, sfânta Scriptură în cinci volume, pentru biblioteca parohială și alte cărți; D-na Ana Voicniț, diferite covore și o pereche năsalii tote în valoare de lei 50; Alecu Ionescu o candelă la serafimii în valoare de lei 100; Niță Răpanu, un sfeșnic mare la Sfinții Arhangheli; Gheorghe Gociu, un sfeșnic mare cu 5 lumini, pentru sfânta Masă; Ión cloșcă, a îmbrăcat ambele policandre cu luminări de ceară curată, în valoare de peste 20 lei; D-na Ruxanda Pavlov, a donat 2 scaune, în valoare de lei 10; D-na Maranda Răpanu, 2 luminări mari: la Maica Domnului, în valoare de lei 6; D-ii Ștefan Bleșneac, o pōlă la Iconostas; D-na Ióna C. Busnea un covor; D-na Profira Mihalache Iacob, o față de masă.

Din partea Chiriarchiei Sf. Episcopii de Huși, se aduc căldurose mulțămiri persoanelor pioase notate mai jos, care au bine-voit a face donațiuni bisericilor: Sf. Voevođi, Sf. Dimitrie și Sf. Gheorghe din Huși, precum urmēză: Pentru biserica Sf. Voevođi: Ión Pascal, un stēg, în valoare de 30 lei; Niță Răpanul și Petruache a Gavriloi, un alt steag, iarăși în valoare de 30 lei; Pentru biserica Sf. Dimitrie: Teodor Turcu Masdrag, un rind complet de vestminte în valoare de lei 230; Pentru biserica Sf. Gheorghe: Maghița V. Rusovici din Iași, icōna Sf. M. M. Gheorghie îmbrăcată în argint, dăruită în memoria repausăilor Petru și Ecaterina Băziit; Dimitrie Răpanu din Huși, un steag de postav roș cu ornamente, lucrate în fir galben și alb, pe o parte pictat imaginea Sf. M. Gheorghie, iar pe cealaltă a Sf. M. Dimitrie și a Prea Cuviosei Parascheva

Din partea Chiriarchiei Sf. Episcopii din Huși, se aduc căldurose mulțămiri persoanelor pioase mai jos notate, care au bine-voit a face donațiuni Bisericii din parochia Epurenti, jud. Fălciu și anume: Ghiță a Frosinei Dumitru Bahnariu, Ión Petrea Vulpe, Ilie Plugariu și Niță Morariu, cari au bine-voit a da de sfintele serbători a Nascerei Domnului 17 kilograme luminoari pentru biserică; asemenea: Ghiță a Frosinei și Dumitru Bahnariu a donat una ouvertură pentru Sf. Masă, și un covor în valoare de 26 lei; Iordache Cazan și Th. Căciulă o perdea de dantelă la Maica Domnului, în valoare de 10 lei și o Liturgie în valoare de 7 lei.

Din partea Chiriarchiei Sf. Episcopii din Huși se aduc căldurose mulțămiri persoanelor pioase notate mai jos, care au bine-voit a face donațiuni bisericilor „Înălțarea Domnului“ din Huși și acelei din parochia Tângujei, județul Vaslui și anume: Pentru biserica „Înălțarea Domnului“ din Huși: Iconomul Const. Vasiliu 200 lei pentru reparațiuni, Ión Cloșcă idem 200 lei, Alecu Ionescu 60 lei; Dumitru Pogănescu 5 lei; Dumitru Bleșnic 20 lei; Maria Lupu Ră-

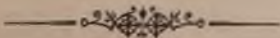

panu 5 lei; Tudora Antoniu 10 lei; și Gh. Gociu 50 lei. Pentru biserica parohiei Tângujei: Ecaterina Ioniță, care a dăruit una Evanghelie în valoare de 140 lei și un rînd de Sfintele Vase în valoare de 100 lei.

Din partea Chiriarchiei Sf. Episcopii din Huși se aduc căldurose mulțămiri Dămnei Bălașa Gh. Postolachi, care a bine-voit a dărui bisericii Sf. Voivodi din parochia Idriciu, Județul Fălciu, o cristelnița de aramă în valoare de 32 lei, precum și D-lui Gh. Corciovescu, administrator moșiei Șuletea, Județul Fălciu, care a bine-voit a dărui bisericii din cătuna Horga, parochia Epureni, Județul Tutova, un epitaf, în valoare de de 100 lei.

Din partea Chiriarchiei Sf. Episcopii a Hușilor se aduce căldurose mulțămiri persoanelor pioșe mai jos notate, cari au bine-voit a face donațiuni bisericeii parohiale din parochia Crăsnășeni, Județul Fălciu și acelei din parochia Făstăci, Județul Vaslui, și anume: D-lui C. Filimon care a făcut cu a sa cheltuță pentru biserica parohiei Crăsnășeni: Icoana Prea Cuvioșei Parascheva în valoare de 200 lei, un clopot mare în valoare de 400 lei și un sfeșnic în valoare de 60 lei; Dimitrie C. Chirica și Maria Harnagez cari au cumpărat câte un Triod, ediția Sf. Sinod, în valoare de 28 lei fie-care și Gh. Muntănu, care a cumpărat un Penticostar în valoare de 11 lei. De asemenea D-lor Iancu și Maria Ivanovici din urbea Vaslui, Costache V. Bucătariu și Ecaterina V. Chirica din parochia Făstăci, Județul Vaslui, cari au bine-voit a contribui pentru legatul cărților de ritual, cu lumânări necesare serviciului divin, cu îmbrăcăminte Sf. Pristol și alte lucruri necesare bisericii parohiale a parohiei mai sus numite.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos, exprimă mulțămiri publice D-lui Gheorghe Oprea Mare din Comuna Șivita, Jud. Covurlui, care a dăruit bisericii parohiale din acea comună: un epitrahil, un felon, o pereche rucavițe și trei acoperemiute pentru Sfintele Vase, toate în valoare de (100) una sută lei.

CREAȚIUNEA DUPĂ BIBLIE ȘI TRADIȚIUNILE POPORELOR VECHI.

STUDIU ISTORICO-APOLOGETIC.

Origina lumii și a omului a fost, precum ne învederează istoria, în tot-d'auna una din preocupările cele mai înserinate ale omului, ori în ce fază de cultură și civilizațiune s'a aflat el. O năzuință comună a tuturor ómenilor a fost și este pururea, ca să cunoască origina sa. De aci preocuparea generală, atât a religiunei, cât și a filosofiei de a rezolvi și cunoște această problemă. Ast-fel se explică cum mai tote poporele vechi au tradițiunile lor despre originea sau creațiunea lumii și a omului.

Pentru noi creștini învățătura despre creațiunea lumii și a omului coprinsă în cartea Facerei lui Moisi este dogmă a credinței noastre; căci ea este confirmată prin glasul profeților și prin învățătura evangeliică, revelată de Domnul și sfinți săi Apostoli. Ea este singura învățătură, care deslégă în mod rațional problema cea mare și soluțiunea dată, stă în picioare în cursul vécurilor, neîntrecută, ca singura soluțiune temelnică, dréptă, rațională și adevărată.

Temelnicia ei, chiar exceptând sau făcând abstracțiune de autoritatea revelațiunii divine, cu care este investită a-

căstă soluțiune, se adeverește prin faptul că toate soluțiunile geniilor filosofice din diferite vécuri, n'aũ fost de cât efemere. Unele crezute pentru moment, altele s'aũ imormintat de odată cu autori lor, iar altele aũ rămas ca simple reminiscențe curioase, pentru a se cunoște până unde aũ putut aũura spiritul rătăcit al omului. Temeinicia și adevérul învătăturei Biblice, despre creațiunea lumii și a omului, se mai invederează și prin faptul, că mai toate popórele vechi aũ păstrat în istoria trecutului lor între cele-l-alte tradițiuni și pe aceea despre origina lumii și toate aceste tradițiuni a diferitelor popóre, comparate saũ alăturate cu învățătura Biblică, se arată confuse, nelămurite, departe de a convinge și inspira încredere. ele apar însă ca vestigii saũ resturi mutilate saũ modificate ale adevératei tradițiuni, care nu s'a păstrat de cât în scrierile lui Moisi și în istoria poporului Iudeũ.

Mai mult chiar, temeinicia acestei tradițiuni se invederează și din faptul, că chiar în zilele noastre cu tot avântul filosofiei, al descoperirilor geologice, al științei fiziologice despre lume, om și natură, învățătura Biblică nu a putut fi întru nimic clătinată saũ sdruncinată din temelile sale. Nici una din teoriile științei moderne, nu s'a putut ridica mai presus de învățătura Biblică, saũ să producă o altă învățătură, care să satisfacă și rațiunea și credința omului. Din contră, germenile tuturor acestor teorii se afla în reproducțiunea măestrită a vechilor teoriilor ale filosofilor anticitați págâne.

Învătătura Biblică, cu privire la chestiunea acésta, este coprinsă în primul capitol al cărței I a Facerei.

Iată cum istorisește Moisi creațiunea lumii și a omului:

«Întru început aũ făcut Dumnezeu cerul și pământul. Și pământul era nevăzut și netocmit și întunec era d'asupra adâncului și duhul lui Dumnezeu se purta pe d'asupra apei. Și aũ zis Dumnezeu să se facă lumină și s'aũ făcut lu-

mină. Și au văzut Dumnezeu lumina, că este bună și au despărțit Dumnezeu între lumină și între întunec. Și au numit Dumnezeu lumina zioă și întunecul 'l au numit nopte. Și s'au făcut seră și s'au făcut diminéță zi una. Și au zis Dumnezeu să se facă tărie între ape și să fie despărțind apă de apă și s'au făcut așa. Și au făcut Dumnezeu tăria și au despărțit Dumnezeu între apa, carea era supt tărie și între apa, care era d'asupra tăriei. Și au numit Dumnezeu tăria cer și au văzut Dumnezeu, că este bine și s'au făcut seră și s'au făcut diminéță, zioa a doua. Și au zis Dumnezeu să se adune apa cea de supt cer într'o adunare și să se arate uscatul și s'au făcut așa. Și s'au adunat apa cea de supt cer intru adunările sale și s'au arătat uscatul. Și au numit Dumnezeu uscatul pământ și adunările apelor le-au numit mări. Și au văzut Dumnezeu că este bine. Și au zis Dumnezeu să răsară pământul iarba verde, care să samene sămînță după fel și după asemănare și lemn roditor, care să facă rod, căruia să fie sămînța lui într'insul după fel pre pământ și s'au făcut așa. Și au scos pământul iarba verde, carea samănă sămînță după fel și după asemănare și lemn roditor, care face rod, a căruia sămînța lui într'ansul după fel pre pământ și au văzut Dumnezeu că este bine. Și s'au făcut seră și s'au făcut diminéță zioa a treia. Și au zis Dumnezeu să se facă luminătorul intru tăria cerului, ca să lumineze pre pământ și să despartă între zi și între nopte. Și să fie spre semne și spre vremi și spre zile și spre ani. Și să fie spre luminare intru tăria cerului, ca să lumineze pre pământ și s'au făcut așa. Și au făcut Dumnezeu doi luminătorul mari, luminătorul cel mare spre stăpânirea zilei și luminătorul cel mic spre stăpânirea nopței și stelele. Și i-au pus pre el Dumnezeu intru tăria cerului, ca să lumineze pre pământ și să stăpânescă preste zi și preste nopte și să despartă între lumină și între întunec și au văzut Dumnezeu că

este bine. Și s'au făcut seră și s'au făcut dimineta, zioa a patra. Și au zis Dumnezeu să scotă apele jigănil cu suflete vii și paseri zburătoare pre pământ supt taria cerului și s'au făcut așa. Și au făcut Dumnezeu chiți cei mari și tot sufletul jivinilor, ce se târasc, care le au scos apele după felul lor și totă pasărea zburătoare după fel și au văzut Dumnezeu, că sunt bune. Și le au blagoslovit Dumnezeu zicând: creșteți și vă înmulțiți și umpleți apele, care sunt în mări și cele zburătoare să se înmulțescă pre pământ. Și s'au făcut seră și s'au făcut dimineta, zioa a cincea. Si au zis Dumnezeu să scoță pământul suflet viu după fel, de cele cu patru picior și de cele ce se târasc și fieri pre pământ după fel și s'au făcut așa. Și au făcut Dumnezeu fierele pământului după felul lor și dobitocele după felul lor și toate cele ce se târasc pre pământ după felul lor și au văzut Dumnezeu, că sunt bune. Și au zis Dumnezeu să facem om după chipul nostru și după asemănare și să stăpânească pești mări și paserile cerului și dobitocele și tot pământul și toate jivinele, ce se târasc pre pământ. Și au făcut Dumnezeu pre om, după chipul lui Dumnezeu 'l au făcut pre dinsul, bărbat și muere 'au făcut pre el. Și bine 'au cuvintat pre el Dumnezeu zicând: creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și 'l stăpâniți pre el și stăpâniți pești mări și paserile cerului și toate dobitocele și tot pământul și toate jivinele, care se târasc pre pământ. Și au zis Dumnezeu: iată am dat voue totă iarba, ce face sămînța de semănat, care este de asupra a tot pământul și tot lemnul, care întru sine rod cu sămînța de semănat, va fi voue de mîncare. Și tuturor fierilor pământului și tuturor paserilor cerului și tuturor jivinilor, ce se târasc pe pământ, care au în sine suflet de viață și totă iarba verde de mîncare și s'au făcut așa. Și au văzut Dumnezeu toate câte au făcut și iată bune foarte și s'au făcut seră și s'au făcut dimineta, zioa a șesea.

După aceste cuvinte el resumă creațiunea în modul ur-

mător: «Și s'au sfârșit cerul și pământul și totă podoba lor. «Și au sfârșit Dumnezeu în ziua a șasea lucrările sale, «care au făcut și s'au odihnit în ziua a șaptea. Și au bine-cuvîntat Dumnezeu ziua a șaptea și au sfințit'o pre ea. Că «întru aceia s'a odihnit de toate lucrurile sale, care au început Dumnezeu a face. Acesta este cartea facerii cerului «și a pământului, când saū făcut, în ziua în care Domnul «Dumnezeu a făcut cerul și pământul» ¹⁾

Mulți ved în aceste cuvinte de mai sus a le lui Moisi și în restul cap. II al Genezei, o a doua tradițiune despre origina lumii; însă aci nu este de cât recapitulare sumară a celor coprinse în primul capitol, pentru a veni la istoria omului, creat de Dumnezeu după chipul și asemănarea sa.

După această învățătură despre origina lumii și a omului, dogma credinței noastre constă din învățatura «că Dumnezeu este creatorul cerului și al pământului al tuturor celor văzute și nevăzute, că El este Tatăl a tot țiitorul, carele în a tot puternicia sa a adus la ființă lumea văzută și nevăzută din nimic, adică a creat'o» ²⁾.

După această învățătură, *dogmă credinței noastre*, noi creștini credem și mărturisim, că lumea aceasta ce o vedem și tot ce există în ea, văzut și nevăzut, deci și omul, sunt create de Dumnezeu cel a tot puternic, ființa supremă, carele este creatorul și providențiatorul lumii.

Acastă învățătură, 'și are basa sa în revelațiunea Biblică a lui Moisi, coprinșă în cartea Facerii, singura revelațiune mai veche complectă, dreptă și adevărată.

Acastă revelațiune Biblică, pe care se întemeiază credința noastră, este confirmată, precum am arătat, prin tradițiunile mai a tuturor popórelor vechi despre origina lumii; căci la toate aflăm tradițiuni analoge, mai mult saū mai puțin apropiate de acesta și în toate se străvede adevărul despre

¹⁾ Vezi Cart. Faceri, Cap. II v. 1 și următoarele.

²⁾ Simbolul Credinței art I.

o tradițiune primordială, care atestă că origina lumii și a omului se datorește unei ființi supreme, a tot puternice, mai presus de om și de lumea acésta, adică lui Dumnezeu.

Ast-fel de tradițiuni aflăm la Greci, Haldei, locuitori Armeniei, la Fenicienii, la Egipteni, la Romani, la Perși, Indieni, Chinezii, Japonezii, Tibetani, la locuitori insulei Borneo, la Mahomedani orientali, la locuitori Islandei, la indigenii Americanii, la cei după malurile râului Misisipi, la Taetini și alte popóre selbatice.

Iată aceste tradițiuni:

Cei întâiü sunt fără indoială Grecii, cari au și ei o cosmogonie, de la unul din cei mai vechi poeți ai lor, Orfeu. Nu vom discuta aci, dacă acest poet este o persoană imaginară sau reală; ceea-ce ne interesează este faptul, că învățătura sa a fost articol de credință pentru grecii tuturor timpurilor și însuși filosofi și scriitori lor cei mai celebri, s'au servit de ea. Ast-fel Pausania, după ce respinge mai toate fabulele, cu privire la persoana lui Orfeu, adaogă că el stiméază pe acest bărbat al trecutului, care a covârșit prin frumusețea versurilor sale, pe toți poeții, cari 'l au precedat. El mărturisește, că se bucura de mare autoritate, fiind-că el *descoperise tainele divine, mijlócele de a expia crimele, de a vindeca pe bolnavi și de a îndupleca pe zei*. Iar Aristotel, în tractatul său Despre Lume, cu privire la Orfeu și la chestiunea ce ne preocupă, zice: Este o veche credință, transmisă de cei vechi tuturor ómenilor, că toate lucrurile au fost alcătuite de Dumnezeu și prin Dumnezeu și că nici o creatură nu póte trăi fără el și fără providența sa. Eusebiü, Lactanțiu și chiar Porfiriü atribuesc lui Orfeu învățătura că lumea este creată de către divinitate și recunosc, că acésta învățătură 'i face mare onóre în toate timpurile. Misterile lui Bacus, representaü învățătura despre creațiune supt emblema falmosului ou, despre care

aŭ vorbit atât de mult poeți greci, considerându'l ca germenile tuturor lucrurilor. Oul, zice Plutarch, este consacrat în misterele sacre a le lui Bacus, ca reprezentând pe autorul naturii, carele o produce și coprinde în sine toate lucrurile. Acelaș lucru îl aflăm și în scrierile lui Atenagora. Mai mult chiar, toți aceștia cred, că Orfeu profesa credința în nemurirea sufletului, precum rezultă din cuvintele lui Evmolpiu, discipol al său, raportate de Isocrat, care zice: «Toți cei ce participă la misterele eleusine sunt coprinși de dulcea speranță pentru nemurire».

Credințele și învățătura lui Orfeu, care reprezintă ideile timpului său, fiind pe cât posibil foarte clare și reproduse sau păstrate la scriitorii cu totul posteriori, sunt supuse ôre-cărora îndoeli, creșându-se că aceștia le-au modificat și alcătuit chiar ei, dar cei ce ne-au conservat aceste credințe sunt mai pre sus de ori și ce fel de îndoială.

Iată această învățătură, așa precum ne o raportă Suida și este se poate dice mult mai clară, de cât a lui Esiod, mult mai aproape de origina cea adevărată și mult mai desbrăcată de fabule.

Orfeu dice Suida trăia în timpurile, când în Israil existau judecătorii, adică după căderea sau desființarea regatului Atenei. Era un om de o înțelepciune rară și cunoștea foarte multe mistere. De la el ni s'a păstrat cuvinte despre cunoștința de Dumnezeu, în care el învătă între altele, următoarele: Dumnezeu a creat la început Eterul; haosul este produsul celor două părți al eterului și o nôpte teribilă cuprindea și acoperea tot ce era supt Eter. Apoi el adaogă că Eterul de sus era necuprins, că el era suveranul tuturor ființelor, ca fiind cel mai vechi și alcătuitorul tuturor lucrurilor. Pământul era nevăzut, iar lumina prin o desfacere a Eterului a luminat pământul. Această lumină, pe care o numea suverană și neapropiată, ea conținea totul și se numea sfat, lumină și viață și prin aceste trei numiri divine

el înțelegea o singură facultate și o singură putere creatoare a tuturor lucrurilor, care din ceea ce nu era, făcuse lucrurile văzute și nevăzute. Cât privește pe om, el declară, că și acesta a fost făcut de creatorul suveran al universului, de la care a primit un suflet inzestrat cu rațiune, aci Orfeu coincide în descriere cu Moisi. El explica în urmă, că nemul omenesc a fost expus la nenorociri și la un mare număr de rele trupești și sufletești, însă a rămas tot-d'auna capabil de a cunoște binele și răul, de și ducea o viață miserabilă».

Heyne este cel d'ântăiū și pôte singurul, care se îndoeste despre autenticitatea acestui loc, în care Suida raportă învățătura lui Orfeu despre creațiunea lumii și a omului; dar el nu aduce nici un argument serios, prin care să dovedescă susținerea sa. Din contră, Sirian, în observațiunile sale, asupra cărței a II a Metafisicei lui Aristotel ne spune, că Orfeu credea că cerurile și haosul au fost elementele primordiale, cari au produs toate lucrurile și se pare, că nimic nu pôte fi mai apropiat de citațiunea lui Suida, ca afirmațiunea lui Syrian. Un lucru însă se vede lămurit din toate acestea, că tradițiunile grece cu cât sunt mai vechi, cu atât sunt mai simple și mai apropiate de adevăr.

După atestațiunea lui Eusebiū și a lui Climent Alexandrinul, Orfeu este acela care a întemeiat misterele sacre la greci. El este pentru el, ceea ce Moisi a fost pentru Iudei. Acest scriitor ne atestă, că el celor cunoscători ai tainelor le zicea tot-d'auna: «Priviți pe împăratul lumii; el este unul și este de la sine. Prin el singur s'au născut toate ființele. El este întru ele și mai pre sus de ele. El are ochi săi asupra tuturor muritorilor și nici unul din muritori nu'l vede». Cât de apropiată este această credință a sa de învățătura Vechiului și Noului Testament! Ea este o puternică protestare a anticității clasice contra politeismului.

Învățătura și credințele lui Orfeu le raportă și Cedrin și

fi-că el inspiră multora mai puțină încredere de-cât Suida, relatarea sa are mare importanță și autoritate, căci ea concordă cu a lui Suida, fără a-l copia și se pare a se fi servit de alt izvor intru reproducerea ei.

«Orfeu a fost contemporan cu Gedeon, zice el. El era Trac de origină, foarte învățat și poet ilustru. De la el avem o teogonie asupra creațiunei lumii și a formărei omului. Și în începutul scrierii sale declară, că nu spune nimic de la sine. Intre altele el zice, că la început Dumnezeu a făcut Eterul (ca cum ar fi zis cerul). De cele două părți ale Eterului exista haosul și o noapte profundă, în mijlocul căria se afla învăluit tot ce era supt cer, arătând cu acesta că noaptea a precedat. În același scriere el afirmă, că o oricare ființă ne cuprinsă anterioră și superioră tuturor ființelor era creatorul tuturor lucrurilor chiar și al Eterului și a tuturor ființelor, cari sunt mai pre sus de el, apoi pământul acoperit în noaptea haosului nu putea fi văzut, până ce lumina, care a pătruns Eterul a luminat creațiunea. El numește lumina, ființa superioră celor-alte. El mărturisește, că numele acestei luminii, lui i-a fost descoperit de un oracol, căci zice sfat, lumină, izvor al vieții. Aceste trei puteri divine au o putere și o singură forță. Ele însemnă pre Dumnezeu cel nevăzut a căruia natură și facultăți reale nimeni nu le poate cunoaște. Din el au eșit cele-lalte principii nemateriale, soarele, luna, toate puterile, astri, pământul, marea și toate lucrurile văzute și nevăzute. El explică formațiunea genului uman și creațiunea aproape în același mod ca și Moisi. În aceeași carte Orfeu, prin puterea celor trei numiri, că natura divină este unică; că ea a făcut toate lucrurile și Dumnezeu însuși este toate lucrurile. El exprimă acesta prin multe versuri, foarte frumoase. Cedrin termină relatarea sa prin cuvintele: «Am împrumutat acest loc de la Timoteiu autorul Cronicilor, carele cu multe secole mai înainte de noi, ne a vorbit despre o creațiune a tuturor lucrurilor de către divinitate».

Invățătura lui Orfeu, despre creațiunea lumii și a omului, o raportă și Proclu și Apuleiū, însă în mod cu desăvârșire deosebit.

Proclu în comentariul său asupra scrierei lui Platon, intitulată Timeu, pune în gura lui Orfeu următoarele cuvinte: «Totul era în Joe, întinderea eterică și totă întinderea luminosă, marea, pământul, oceanul, abisul infernului, râurile, toți zeii și toate zeițele nemuritoare, tot ce s'a născut și tot ce se va naște, totul era coprins în sinul acestui zeu». Apuleiū la rândul său nu face alt-ceva, de cât să explice și să desvolte cuvintele de mai sus, el zice: «Joe este cel d'întăiu. El este începutul și sfârșitul tuturor lucrurilor. El este începutul și mijlocul; toate vin de la el. El este temelial pământului și a cerului, care poartă stelele. El este bărbat și în același timp nimfă eternă. El este spirit universal și foc atot puternic. El este rădăcina oceanului, a soarelui și a lumii. El este rege, începutul tuturor lucrurilor și autorul lor, fiind-că toate se coprindeau în sinul său; el le a scos într-o zi la lumina strălucitoare a zilei; el are în cugetul său îngrijirea despre toate».

Cine nu vede, că aci Orfeu vorbește despre Joe, aproape în același fel, cum Moisi vorbește despre Iehova.

Tot ast-fel cei-ce s'aū ocupat cu examinarea acestor vechi tradițiuni, aū văzut și ved până astă-zi în fabula lui Prometeu reminiscențele narațiunilor mosaice, asupra originii și istoriei genului uman. Să raportăm această fabulă așa, precum o reproduce Eschil în totă simplitatea ei, plin însă în același timp de energie.

Prometeu, acest semi-zeu al mitologiei Grece, se presintă celui ce voește a observa lucrurile, ca foarte interesant prin narațiunea sa și din această cauză, el este și a fost obiectul preocupării multor erudiți, cari aū mers până acolo, în cât în persoana sa să vază ore-care legătură cu căderea primului om și îndreptarea făgăduită prin Mesia, așa în-cât

fabula sa se crede a fi tradițiunea, mai mult sau mai puțin alterată și degenerată acestor două învățături dogmatice. Iată această fabulă: «Prometeu, fiul lui Iapet și al Temisei, a făcut pe om din huma pământului și Minerva, care a dat suflet acestei făpturi, i-a insuflat frica epurei, viclenia vulpei, orgoliul păunului, ferocitatea tigrlului și curagiul leului». După o altă tradițiune, mult mai acreditată, se crede, că Minerva admirând frumusețea statuei de carne, pe care o făcuse Prometeu, i fagădui a-i da tot ce putea s'o facă mai perfectă. Prometeu respunzându-i a zis, că el dorește a o vedea în regiunile cerești, ca acolo să alégă tot ce ar conveni mai bine pentru noua sa făptură. Răpit la cer de zeiță văzu, că focul său căldura insuflă tote ființele superioare și'l aduse pe pământ. Fabula adaogă, că el s'a ridicat pentru a doua oră la cer, s'a apropiat de sóre și de acolo a luat focul ceresc, pe care l-a adus pe pământ. Joe, mâniat de această cutezanță, a voit să sfărâme mândria acestui îndrăsneț, făcându'l cauza nenorocirilor sale, ordonă lui Vulcan de a face o femeie, înzestrată cu tote perfecțiunile. Zei au înzestrat-o cu daruri și au trimis-o la Prometeu, împreună cu o cutie, care coprindea tote relele. Acesta însă fu destul de cuminte a nu cădea în cursă. Epimeteu, fratele său, nu se putu păzi. El se însoți cu Pandora, cutia fatală fu deschisă și de acolo eșiră tote relele și tote crimele, cari s'au săvârșit de atunci și au pângărit întreg universul. Epimeteu a voit a închide cutia, dar era prea târziu. El n'a putut să'și aduc aminte, de-cât de speranța promisă, că va scăpa de ele».

Eruditul abate Bertrand ne încredințază, că această fabulă este cunoscută la forțe multe triburi negre ale Africei. El zic, că tote relele erau când-va închise într'o tivgă și că geniul cel rău a venit și a spart-o cu o piatră.

Teologi și cu ei toți oameni de bună credință, reflectând asupra acestei tradițiuni, ved în ele urme ale învățurii

biblice despre creațiune, căderea omului în păcat și făgăduiala Dumnezească despre trimiterea rescumpărătorului. Alăturând tradițiunea de mai sus, cu învățătura coprinsă în cartea lui Moisi, ei zic, aci se coprinde istoria lui Adam și a Evei. Adam este înșelat prin speranța de a dobândi o luminare mai superioară, pe care i-o făgăduiește o persoană mai înaltă, devenită la greci Minerva, sau geniul cel rău. Femeea este, care poartă cupa fatală, ea o deschide și toate relele sunt consecința sau răsbunarea neascultărei, speranța însă rămâne și omul așteptă scăparea.

Eschil, marele poet tragedian al grecilor ne-a întrecut prin frumusețea și profunditatea versurilor sale; este și poate fi cu drept cuvânt considerat în același timp și ca profet al grecilor păgâni. El cântă în versuri, speranța lui Prometeu că va triumfa și va scăpa de răsbunarea și mânia lui Joe. În aceleași versuri arată așteptarea eliberatorului și sfârșitul pedepselor sale. Vulcan, care asista de la început, îi spune că eliberatorul nu s'a născut încă, iar Prometeu crede cu siguranță, că Joe în cele din urmă va fi nevoit să sfărâme și să nimicască toate relele, reparând totă greșala.

Teologi, apropiind aceste tradițiuni fabuloase, cu învățătura coprinsă în Genesă, văd în ea resturile despre promisiunea divină dată primilor oameni după căderea lor în păcat. Singura deosebire, pe care o remarcă ei este că Eschil conservă omului căzut totă mândria și tot orgoliul său și chiar după cădere. Fabula greacă, face din Adam cel desfigurat un semi-zeu și-i pune în gură cuvinte pline de totă cutezanța, față de teribilul Joe.

Comparând această tradițiune cu altele, păstrate tot la poporul grec, ea se distinge prin claritate și vioiciune, dar ca fabulă și mai ales păstrată într'un limbaj poetic, unde imaginația și fantasia își ia tot sborul și libertatea lor de acțiune, se înțelege, că este acoperită de tot felul de idei streine, împrumutate din cultul și teogonia păgână.

N'au lipsit de a fi comparate și apropiate de Genesa Mosaică și tradițiunea coprinsă la Esiod. Labard în memoriile sale academice, tom. XVIII, găsește mare apropiere între fabula lui Esiod și Genesa Mosaică. Ca și Moisi, zice el, poetul grec pune haosul înaintea tuturor lucrurilor. Intunerecul tartarului corespunde cu abisul biblic și așa mai departe el arată cum s'au succedat din haos intunerecul, eterul și zioa. Când ast-fel de apropiere există între aceste tradițiuni și Invătătura biblică, nu trebuie a mărturisi, dice el, că aci în ele sunt resturi și urme despre a levărata cosmogonie?

Dar ast-fel de resturi și tradițiuni vechi nu s'au păstrat numai la greci. Le aflăm, precum am arătat, mai la toate popórele vechi. Ast-fel în prima linie se pot cita Haldeii, cei mai apropiați dintre Semiți cu Ebreii.

Pe lângă multele descrieri cu desevtrșire imaginare, pe cari istorici Berozeu, Poliistor, ni le-a conservat despre vechile tradițiuni ale Haldeilor, aflăm la Sincel și ore-cari trăsuri și urme despre cosmogonia lor ¹⁾. Ea începe cu cuvintele: *tempus aliquando extitit quo cuncta tenebrae erant et aqua*, adică a fost un timp, când totul era intunerec și apă. Acastă observațiune se repetă de două ori, ceva mai jos raportă: Belus care trece drept Joe, despărțind cele două intunerecuri, a separat cerul de pământ și a făcut lumea, punându o în orindutulă. El a făcut pe ómeni și toate animalele, cari respiră, soarele, luna stelele și pe cele cinci planete. Dar locul cel mai însemnat din această cosmogonie și în același timp cel mai bătător la ochi, după opiniunea tuturor, este conservarea urmei foarte precise despre cele zece generațiuni antideluviene, care la el se începe cu Alorus și sfinșește cu Xisutrus, care ar corespunde cu Noe. Primul om dar după el au fost Alorus și apoi după el au domnit

¹⁾ Sincel pag. 31.

patriarhi Alapurus, Amilarus, Ammenon, Megalarus, Daos, Evedorescus, Anodafus, Otiartes și Xisutrus.

Sincel, care ne-a păstrat aceste fragmente, mărturisește, că este foarte surprins de aceste narațiuni, cu cele cuprinse în cărțile lui Moisi. El merge până acolo, în cât acuză pe cei doi istorici, mai sus menționați, că au furat de la Moisi tradițiunea despre origina lumii. Dar deosebirea, care există trebuie a face pe orî-cine să renunțe la o ast-fel de acuzare. Singure numele patriarhilor antideluvieni, mai sus amintiți, comparându-le cu cei coprinși în cartea facerii lui Moisi, sunt de ajuns întru a ne convinge, că origina tradițiunilor Haldee, este deosebită de cea Mosaică. Apoi când la acésta se adaogă intervalele exagerate de timp, adică miile nenumărate de ani de viață a primilor lor regi, cari nu ar corespunde nici chiar cu vârsta, îndestul de îndelungată a patriarhilor antideluvieni, coprinși în cartea lui Moisi, ne încredințază, că tradițiunile Haldeilor, cu privire la origina și istoria lumii, nu sunt luate din cărțile Ebreilor. Origina lor a putut fi comună. La ei însă nu s'a păstrat, de cât resturi și reminiscențe despre adevărata tradițiune coprinsă în cărțile Iudeilor.

În Armenia aflăm de asemenea tradițiunii, mai mult sau mai puțin clare, despre cele întimplate în aceste ținuturi la începutul lumii. Domnul Gregoriu Cabaragy Garabel, armean de origină, s'a ocupat cu aceste tradițiuni și le-a publicat în an. 1844. Ele cuprind reminiscențe a celor mai vechi tradițiuni, despre cele d'ântăiū fapte ale omenirei, începând cu timpurile lui Beroziu, Iosif și Moisi și așa mai departe.

În scrierea sa el începe cu ore-cari descrieri geografice asupra pozițiunei și vechimei Armeniei, asupra locuitorilor ei și asupra literaturii vechi, adaogând, că face cunoscut aceste tradițiuni cu reflecțiunile sale lumii învățate din timpurile noastre, cerând cu indulgență părerea ei imparțială asupra lor.

Moisi, zice el, istoricul cel mai vechiu în codul legilor sale divine și umane, morale și politice, el în cartea Genesei arată descrierea unei țări, situată către orient și în legătură cu Palestina, zicând că de acolo luaă naștere patru riuri, cari o udaă până în locuri depărtate. În apropiere de izvorul acestor riuri, era o grădină frumoasă, Paradisul terestru numit Eden, pe care Dumnezeu o pregătise pentru a pune acolo pe primul om. O singură privire asupra globului terestru, în partea unde aceste patru riuri iaă naștere, ne va fi de ajuns pentru a stabili cert, locul unde era situat Edenul. Genesa dă acestor patru riuri: Efrad, Diris, Gihon și Pison. Cele două d'ânteiū (Tigru și Eufratul) este știut, că isvorăsc din Armenia, cât privesc pe cele două din urmă de sigur că numele lor, ca și a multor altor riuri și lucruri aū fost alterate, din cauza modului diferit de a scrie și pronunța, al diferitelor popóre, și după tótă probabilitatea, ele par a fi Cirul și Araxul (limba Arménă Gour și Ierazkhe) riuri mari ca și cele două d'ânteiū, isvorënd asemenea din Armenia, așa în cât Gour ar fi Gihon, iar Araxul cu nume schimbat cu desevtrșire. Contra acestei păreri nu s'ar opune, de cât descrierea trecerei lor prin ținutul Hevila și al Eliopiei, unde se zice că în albia lor se găsea aur și petre prețioase. Acestea însă sunt punctele cele întunecate, pe care naturaliști caut continuū a le lumina prin tot felul de supozițiunī, admitënd, că timpul și în deosebi dituviul, a schimbat starea multor pozițiunī geografice și albiile multor riuri.

Tot în cartea Genesei, adaogă D-l Gregoriu Garabed, se arată cum Dumnezeu a gonit pe om din Grădina Edenului din cauza neascultărei și el s'a așezat nu departe, ci chiar în fața Edenului și aci fu légănul primilor ómenī și al întregului gen uman.

Descrierea biblică consună perfect, zice Domnul Garabed, cu vechile tradițiunī Armene, cari revandică pentru acéstă țară locul, pe care Dumnezeu 'l-a ales pentru a pregăti acolo Edenul și a pune în el pe primul om.

Capitolul VII al Genezei, zice mai departe D-l Garabed, raportă teribila catastrofă a Diluviului, care a exterminat întreg genul uman, exceptând pe Noe și familia sa. El s'a refugiat într'o corabie, care plutind d'asupra apelor, s'a oprit pe muntele Ararat în Armenia.

Din cele mai vechi timpuri, zice D-l Garabed, locuitorii acestor ținuturi, neavând nici cel mai mic raport cu Ebrei, fără a cunoște cărțile lor sacre sau istoria lor, numesc acest munte *Azrarad* și ținutul de pe lângă el țara Azraradului și a Nikchivonului, care nu înseamnă alt-ceva, decât cea întîiu cetate. Biblia adaogă că Noe eșind din corabie, s'a pogorât la pôlele muntelui Ararat, unde a ridicat un altar și a adus sacrificiu de mulțămire lui D-zeu și acolo s'a ocupat cu cultura pământului și a plantat vie. De cel mai perfect acord cu acesta sunt și tradițiunile vechi ale Armeniei, afirmă D l Garabed.

Tot ast-fel mai departe el găsește justificate pe deplin una câte una toate tradițiunile vechi ale Armeniei prin descrierile biblice și de aci conchide la vechimea și veracitatea lor, ca fiind cele mai clare și cele mai apropiate cu descrierile lui Moisi.

Tradițiunile despre cosmogonia Fenicienilor, n'a'ajuns până la noi, de-cât într'un singur fragment al lui Sanhonia-ton, păstrat în scrierile lui Eusebiu ¹⁾).

Discuțiunile la cari a dat naștere, cele coprinse într'acel fragment, departe de a aduce vre-o lumină, ele din contră au mărit nedomirirea, mai ales că în locul citat, unde Eusebiu raportă fragmentul în cestiune 'l însotește de reflecțiuni, cari în parte cu greu se pot deosebi de textul propriu al fragmentului. Mulți din învățați, pentru a lămuri teogonia coprinsă în fragmentul lui Sanhonia-ton, au recurs la mărturiile indirecte despre teogonia Fenicianilor. Ast-fel Tales de Milet zice, că după învățătura dascălilor săi Fe-

¹⁾ Eusebiu. Preparațiunea Evangelică. Tom. I.

nicieni și Egipteni, lumea a fost făcută de o ființă inteligentă, numită Dumnezeu.

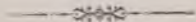
Anaxagora, discipolul acestuia, profesa aceeași învățatură. Ferecyd din Schiros, care și el împrumutase învățătura sa de la Fenicieni, după credințele acestora, susținea că există un singur Dumnezeu, creator al universului, care-l conservă prin bunătatea sa, el credea și în nemurirea sufletului.

În fragmentul lui Sanhoniaton se zice, că lumea a început prin haos. În care se coprindeau toate ființele și toate elementele. Un vânt puternic împrăștie confuziunea masei și după ce s'a arangiat universul și s'a format soarele, luna, constelațiunile și planetele, cari înconjură pământul au apărut Aeon și Protogone, prima pereche a genului uman. Mai departe se zice, că un ôre carele Eliul și o femeie numită Berut, au avut un fiu numit cer și o fiică numită pământ. În aceste cuvinte teologi și toți arhioologi biblici ved o schimonosire a primului verset al Genezei. După ei Eliul ar fi Elohim, adică Dumnezeu, iar Berut ar fi primul cuvânt *bara*, a creat, și deci sensul ar fi, că Dumnezeu a creat cerul și pământul.

Comparând coprinsul fragmentului lui Sanhoniaton, cu opiniunile celor mai vechi filosofi ai Greciei, despre vechile credințe ale Fenicienilor, asupra originii lumii, credința unanimă este, că ei admiteau și credea, că Dumnezeu a făcut și a orânduit lumea întregă.

C.

(Va urma).

Material pentru Istoria Românilor, Civilă și Bisericească

Extras dintr'un manuscript existent în biblioteca mea.

CAPITOLUL AL VI.

§. 104. *Istoria Daciei și a Panoniei.* (Pag. 621) ¹⁾.

Am spus în periodul precedent că Impăratul Traian făcând pod peste Dunărea or Istru, a trecut în Dacia și a învins pe Regele Decebal și a sfârșit regatul Dacilor. Ast-fel a făcut Dacia una din provinciile Romanilor, unde a trimis coloniști Romani. Adrian succesorul Impăratului Traian a chemat parte din armata, ce păza în Dacia, pentru alte treburi. Iar podul de peste fluviu, său, după cum el spune, pentru ca să nu vină ușor barbarii în părțile dincoace de fluviu, său invidiind gloria predecesorului său, cum spun alții, l'a sfârșit. Pe timpul Impăratului Antoniu cel pios Dacii neputând suferi lăcomia și tirania Romanilor

---

¹⁾ Despre autorul acestei istorii vom vorbi la urma tratatului. De o cam dată spun atâta numai că e traducere după un manuscript din Biblioteca. mea.

s'au resculat și abea au putut armatele romane să-l supună. Pe la începutul secolului al III după Christos au invadat Goții în Dacia, cu cari Romanii au avut deosebite războaie, până la Impăratul Aurelian. Aurelian luptându-se se respingă mulțimea barbarilor năvălitori din toate părțile în confiniile Impărăției Romane, a crezut de cuviință să părăsască cu totul Dacia. De aceea a rechemat armatele Romane de acolo și a strămutat pe locuitorii Romani pe malul drept al fluviului Dunărei și i-a așezat în Moesia Medie, numind-o Dacia Aureliană și așa a încetat stăpânirea Romanilor asupra Daciei. După ce o au părăsit Romanii, revărsându-se Goții sau Geții asupra ei, au cucerit-o și de la cari Dacia s'a numit Goția, până la venirea Hunilor, cam peste una sută de ani. Iar istoria Goților am expus-o în periodul precedent. Când au plecat Romanii din Dacia, unii dintre ei iubindu-și țara, după cum este posibil, au rămas. Aceștia erau cei mai disprețuiți de Goți și uciși și de către Daci și au fost sau alungați sau uciși sau au fost sclaviți și așa în urmă și de către Huni, Gepizi, Avari etc. muncii forte, au dispărut cu totul (în istorie). Nu știu ce să spun despre locuitorii de astăzi din Dacia, Vlahi sau Români. Sunt oare rămășiți ai coloniei lui Traian sau un amestec din diferite popoare? Dar dacă am ceda la a doua supozițiune, este foarte probabil că majoritatea (lor) sînt Romani din Dacia Aureliană. Petrecînd cea mai mare parte a vieții mele în Moldova și Basarabia, am căpătat în deajunsă experiență despre limba lor și pe când scriu acestea locuind în deșertul Geților (val de nenorocirea mea!) o aud în toate zilele. Are în adevăr multe cuvinte latine, dar respectiv de declinări și formarea lor se deosebește cu totul de limba latină. Are însă mai multă asemănare cu cea Italiană. Iar mulțimea cuvintelor Celtice și Galatice, ce se află în ea, mă înduplecă a crede că între coloniștii lui Traian erau mulți Galatieni. Că Moldovalahii sînt cei mai mulți

Cumanii, or mocanii prin metateză și Pacinații, nu este îndolală. Dar cum Pacinachiul vorbeau limba valacă încă pe timpul lui Alexie Comnen, după cum este probă, Vlahii cei ce locuiau Dacia Aureliană (poate Munții Emului)? (Apoi aduce următoarele cuvinte ca exemple): așa așa, bat batre, здробеск estropier, ворови соқ, скръм escrimer, тършек trausser, тоарнь tourner, apoi ζατρεῖν зѣтри, și φλόαξ fleac etc.

Notă. Observați că în acest paragraf autorul vorbește despre colonizarea Daciei prin Traian. Cât despre preesistența unora dintre Coloniști rămași în Dacia, după retragerea oștirilor și a unora dintre locuitori, cum și a oficialilor, autorul neputându-și explica existența limbii ăice: că-i probabil că Românii actuali să fie o amestecare din diferite popoare ce au trecut pe aicea, ca Cumanii și Pacinații cum și o parte din vechii Coloniști. Mai spune că în limba Românilor actuali sunt multe rădăcini de cuvinte Galatice, un popor din Asia, de origină tot Galică. Pentru însemnătatea acestor idei cuprinsă în această istorie, m'am hotărât ș'am tradus în românește această parte.

§ 105 *Despre Gepizi în Dacia.*

Gepizii (poate aceștia sînt οι Α'ιγίποδες a lui Erodot μελλομ Cart. 25) erau ginta Gothică, cari pe timpul strămutării altor Goți dela fluviul Vistula n'au voit să plece și ei, ci au rămas acolo. De aceea s'au numit Gepizi or leneși. În urmă pe timpurile Impăratului Claudiu al II, învingînd pe Burgundi s'au apropiat și aceștia de malurile Dunărei și au început să supere pe Romei. După acesta s'au supus de Huni și erau sub ei. După mörtea lui Attila, mai întăiu Regele lor Ardarih s'a revoltat contra Hunilor și învingîndu-l au ocupat vechia Dacie, spre partea stîngă a fluviului Dunărei, care pentru acesta s'a numit Gepizia, unde au locuit peste o sută de ani. Făcînd apoi convențiune cu Impăratul Marcian, au primit daruri ca aliați ai împărăției și această convenție s'a ținut până pe vremea Impăratului Iustinian; dar pe care ca barbarii n'o păzaū cu stricteță, pentru că stăpîni fiind malului stîng-al Dunărei permiteau

Slavilor ca să trecă fluviul și să prăde locurile Romeilor, luând și ei parte din pradă. Și pe când Romeii se luptau în Italia contra Astrogoților, Gepizii au jefuit pământurile lor. Iustinian a înțeles că trebuie sau să-i sfărâme sau să se înțeleagă cu ei și lăindu-le tributul ce li se da, a mișcat asupra lor pe Longobarzii, cari ajuțați și de către Romeii au făcut război grozav asupra Gepizilor, când au căzut 40,000 de amândouă părțile, dar învingerea a fost a Longobarzilor, cari și mai înainte au avut multe războaie cu Gepizii. În sfârșit când regele Longobarzilor Alboin se cugeța să cuprindă Italia (la an. 507), temându-se ca nu cum-va Gepizii, vrăjmași Longobarzilor, să pună piedică întreprinderilor lui, sau aliat la luptă asupra lor cu Avarii. Atunci Gepizii amenințați de doi vrăjmași prea puternici au cerut ajutor de la Iustin al II, împăratul Romeilor, dar acesta a socotit de cuviință să rămână indiferent. Deci Avarii plecând despre răsărit și Longobarzii despre Apus, au purtat război mare. Regele Gepizilor Cunismund a plecat asupra Longobarzilor și s'a încins luptă puternică, când învins, a fost ucis de către Alboin. Gepizii învinși de către Avarii au fost sclaviți toți, bărbați, femei și copii și regatul lor s'a desființat, durând o sută și patruzeci de ani și după regat s'a nimicit și acest popor. Trasarih episcopul Arian și Reptilan nepotul lui Cunismund, luând Tesaurile lui au fugit la Constantinopol, la împăratul Iustin al II. Iar Dacia a fost stăpânită de Avarii.

Notă. În acest paragraf se tratăză despre Gepizii, unul din multele popoare ce au trecut prin Dacia Traiană, în vechime și în care au stat multă vreme. Arată cum s'a desființat regatul lor de aici, de și Romeii le plătea tribut Avarii însă cu Longobarzii i-au învins și le-a slăbită totă Organizația lor și le-a luat locul ei, așezându-se în Dacia. Lucrul cel mai de însemnat este că Gepizii erau Creștini, de sigur că primise creștinismul în Dacia. Ni se spune și numele Episcopului lor Trasarih care silit s'a dus la Constantinopol, împreună cu Reptilian, nepotul Regelui Gepizilor Cunismund. Dacă dar barbarii, ca Gepizii, trăind în Da-

cia Traiană se creștinăz, putem ōre admite cā locnitorii baștinași nu erau Creștini? Nu ennos ca să fi venit, pe acele timpuri, predicatori în aceste țări, din altă parte, acēsta înșamnă cā locuitorii pāmîntului erau cei ce predicaū și răspândeau creștinismul între popōrele barbare trecētore preste aceste locuri.

§. 106. *Istoria Avarilor.*

Și Avarii au fost și ei de ginta Scytică sau tătarică. Turcii eșiți de curând din Munții Altai sau Atliindag, de pe la obârșia riului Irt, au sfărîmat pe Avarii, cari erau popor mare și puternic al Tartariei. După aceea au cucerit și pe Ogorii, cari și aceștia erau popor rēsboinic și numeros, locuind pe malurile riului Tula. Ogorii învinși au fost nevoiți să-și lase locuințele lor și să fugă spre apus și după ce au rătăcit cāt-va spre nordul mării Caspice, au trecut fluviul Volga și s'au staționat între acest riu și Tanaid. Iar Hunii și Alanii cari locuiau acele locuri, necunoscând întimplările din Tartaria, au alungat pe acești noi veniți din locurile lor, ca pe Avarii, expulsându-i din patria lor și ne îndrăsnind să li se opună, le-au îngăduit a se așeza alătura cu ei. Ogorii folosindu-se de acēstă înșelăciune, au luat numele de Avarii. Acești barbari considerând locurile Impărăției Romeilor ca locuinți mai potrivite, au rugat pe șeful Alanilor, Saron, să se facă prin mijlocirea lui cunoscuți Romeilor. Saron a încunoștințat pe Iustin, fiul lui Gherman, care era atunci administratorul Lazicei și Iustin a referat cazul Impăratului Iustinian. Acesta a dat voe reprezentanților lor să vină în Constantinopol. Cantioh șeful reprezentanților venind la Impăratul Iustinian a spus cā vine de la un nēm forte mare și neînvins, cari sunt vrednici să sfărâme pe toți vrājmașii Impărăției și să devină apărători (sēi) neîntrecuți și cā nu cer alt-ceva de cāt o plată anuală și loc de sălășluire. Iustinian temându-se de un nou rēsboiū a primit cu bine pe repre-

sentanții acestor barbari și le-au dat multe daruri și cu ei a trimis reprezentant către Hanul lor pe un Valentin, care a făcut cu el alianță și l'a îndemnat să se răsboască asupra unor barbari vrăjmași împărăției (an. 558).

Avarii au avut războiul cu Hunii, cari erau divizați în multe ginte, locuind între Volga și Tanaid și au ucis pe mulți din ei, mai ales pe Hunii Saviri. Apoi trecând riul Tanaid și înaintând spre apus a căzut asupra Anșilor, locuind spre Boristen și au prădat locurile lor și apoi au venit la fluviul Dunărei și unii înaintași de ai lor trecând Dunărea au venit în Scythia (Dobrogea) mică și au trimis reprezentanți către Iustinian, cerând locuri pentru locuință. Iustinian a voit să le cedeze Panonia a II-a, dar a fost oprit de marele Han al Turcilor, care se temea ca nu cum-va Ogorii alungați de el din patria lor, să devină prea puternici. Pe lângă aceea Iustinian s'a încuneștințat că barbarii aceștia aveau scop reu, și gândeau că după ce vor trece Dunărea să dea războiul Romeilor. Dar n'a îndrăznit să le interdică fățiș și să-l însălbăticască pe acești barbari Tătari, ci a amânat timpul până va fortifica malul Dunărei. Aceștia devenind stăpâni Daciei vechi, adică ai Moldovei și Valahiei au trecut și Dunărea. Dar până când a trăit Iustinian n'au supărat pe Romei, de nu, dacă nu primeau tributul convenit.

Când acești Avari au trecut riul Tanaid, înaintând spre apus, mulți din ei au rămas spre răsărit de acest riu, a cărei ginte se conservă încă, ținându-și același nume în munții Circasieni. Din aceștia unii sunt supuși Rusiei, alții însă trăiesc liberi și-și duc viața cu păstoria și agricultura ¹⁾.

Iar Avarii așezați în Europa au avut diferite războaie cu popoarele barbare și cu Romeii. Alinându-se cu Longobarzii asupra Gepizilor i-au sfărâmat, cum am spus mai sus. Și

¹⁾ Autorul scrie pe la 1800 în Basarabia, ast-fel pe atunci existau încă Avari în munții Circasieni.

aceștia nu numai locurile Gepizilor le stăpâneau, ci și locurile Longobarzilor, pentru că aceștia au plecat în Italia. Și fiind-că Longobarzii le-au ce lat lor Panonia, Hanganul sau Hanul lor, Vasanos, a cerut de la Romei și Sirmiu, ca făcând adică parte din Panonia. Ba încă trimițând și reprezentanți la Constantinopol, a cerut sporirea tributului, adică plată ce Iustinian o dădea Hunilor Cutriguri și Utiguri, pentru că el învingând aceste popore, avea drept, dicea, să se bucure de darurile lor. Iar Impăratul Iustin al II a trimis pe Generalul Tiberiu la confinii ca să se conințelégă asupra cestiunei. Dar fiind-că pretențiile barbarului erau prea mari s'a iscat răsboi între Romei și Avari (an. 573), când învinși fiind Romeii au fost nevoiți să primescă pacea, care nu se cunoște în ce mod s'a făcut. Dar or cum s'a făcut pacea, barbarul n'a aflat greutate să o calce, când credea de cuviință, pentru că nesuferind să vadă Sirmiu sub stăpânirea Romeilor, după ce a făcut jurăminte înfricoșate, că nu are vre-un scop vrăjmășesc, l'a împresurat fără veste și la cucerit (an. 580). Iar Impăratul Tiberiu a fost nevoit să cedeze și Sirmiu și să plătescă și tribut, sau dacă voești salar la Avari, 80.000 de chrisus (pese de aur) anual. Dar, cu cât barbarii vedeau pe Romei că cedau, cu atâta s'au făcut mai vicleni și mai înșălători. Și pe timpul Impărăției lui Mauriciu erau mai în continuu răsboi cu Romeii. În sfârșit striviți cumplit de Prisc Generalul Romeilor, care intrând în locurile lor, l-a învins în multe războaie și a săvârșit mare stricăciune și s'au liniștit de nevoie. Pe timpul împărăției lui Iraclie s'au arătat iarăși și călcând convențiile au prădat pământurile Romeilor și la urmă au înconjurat și chiar Constantinopolul, pe când Iraclie era ocupat în războiul cu Perșii, dar au fost respinși și au suferit mare pierdere, după cum am spus. Trebuia însă să decline și aceștia odată și să înceteze jefuind și pustiind locurile streine. Bulgarii mai întâi prin

bărbăția lui Cubrat, șeful lor, au detras din alianța cu Avarii pe slavi și a ocupat o mare parte din Dacia, ci în urmă au slăbit. După aceea Carol cel Mare răsboindu se asupra lui Taschilon Bavarul au învins și pe aliații săi Avarii (an. 788). Și pentru că aceștia supărau locurile franceze a mișcat asupra lor războiul singur, care a durat opt ani când au căzut doi Hanganii de al lor, Iugur și Thudun și așa Carol 'i-a îmblândit pe aceștia și 'i-a așezat între Sabaria și Carnut și de atunci Hanganul lor era supus Francilor, până la venirea Ungurilor în Panonia ¹⁾.

C. E

(Va urma).

¹⁾ După acest istoric, vedeți cititorii, cât e de însemnat și acest paragraf. Ni se spune cine au fost Avarii și cât a stat pe aceste locuri. Iată dar explicat cum Dacia 'și schimbă numirea după numele hórdei ce o stăpânea. Să regretăm că acest autor nu ne arată izvoarele pe care se bazează când povestește faptele. Ce important ar fi pentru noi să cunoștem fântâna de unde a scos faptul că Gepizii erau creștini în Dacia, că aveau biserică organizată și Episcop.

PREDICA

Să n'ai alt Dumnezeu afară de mine.

Fraților Creștini!

O zi de odihnă și de veselie, una pe săptămână, ne-a legiuit' o singur Dumnezeu, nu prin gura profeților, ci prin însă-și pilda Sa. Dumnezeu a făcut lumea în șese zile, iar într'a șaptea s'a odihnit, veselindu-se în suflet de făptura mâinilor sale, căci privind ceea ce a făcut, vedut-a că era bine. Acastă zi de odihnă și de bucurie, a Domnului a fost Sâmbătă, după spusele Bibliei și a rămas ziua sfântă a Iudeilor. Dar noi creștinii, păstrând pilda cea de însuși Dumnezeu dată, sărbătorim ca sfântă ziua Duminicii, întru amintirea învierii din morți a Mântuitorului nostru; pentru că învierea morților este temelia credinței noastre, pe care Iudeii n'o primesc. Pentru înviere a fost prins și legat cu lanțuri apostolul Pavel și dus în fața judecăței lui Felix din Kesarea de către cărturarii Iudei. Și mărturisit-a Pavel împotriva celor ce-l pîrau: «Să spue de ai aflat ceva nelegiuit în mine, stând eu înaintea soborului, fără numai acest lucru, pe care l'am strigat stând între ei: că pentru învierea morților eu mă judec astă-zi cu voi»¹⁾. Și

¹⁾ Faptele Apostolilor cap. XXIV 20, 21.

iarăși, a doua oră, în fața regelui Agripa, mărturisit-a Pavel împotriva Iudeilor «că va pătimi Christos și va fi cel dintâiu care se va scula din morți, lumină vestind poporului acestuia și nemurilor»¹⁾.

Pentru această credință întru învierea morților, pe care noi cu adevărat o mărturisim, trebuit-a să ne deosebim de Iudeii cei necredincioși, cari nu pot mărturisi învierea morților, ca să n'aibă silă a mărturisi pe Iisus cel ce a înviat din morți. Întru acesta credință s'erbătorim noi în fie care săptămână pe Mântuitorul nostru, Iisus care este Christos, prin odihnă și rugă, în ziua Duminică și odată pe an, la începutul primă-verei, prea mărim în zilele Paștilor învierea Lui cea minunată, prin care călcat-a legăturile morții și împlinita scripturile, care au fost mai înainte.

Fraților creștini:

Di sfintă de odihnă ar trebui să ne fie Duminica, pentru pildă dată de însuși Dumnezeu Tatăl, di de veselie creștină întru s'erbătorirea sculării din morți a lui Dumnezeu-Fiul și di de rugăciune, de fapte bune și de cucernicie întru preamărirea lui Dumnezeu cum și a Sfântului Duh. Numai așa vom umbla întru legile Domnului, care a poruncit prin Moisi: «Șese zile lucrăză și fă toate lucrurile tale, iar ziua a șaptea este ziua Domnului Dumnezeului tău, să nu faci într'insa nici un lucru..... căci a bine-cuvîntat Dumnezeu ziua a șaptea și a sfințit'o pe ea»²⁾.

Mulți însă dintre voi, iubiților frați, nesocotiți poruncile Dumnezeului celui viu și alergați cu mintea după Dumnezeii închipuiți și după idoli. Cu faptele vóstre, în loc să cinstiți ziua Duminicii, o necinstiți

¹⁾ Faptele Apostolilor cap. XXVI, v. 23.

²⁾ Exod. XX, 9, 10 și 11.

și vă bateți joc de Dumnezeu, care nu lasă nici odată nerăsbunată supărarea ce i-o facem cu bună știință și vă bateți joc de sufletele voștre, cari au să dea sémă de răutățile făcute, și vă bateți joc de numele vostru de creștin. Pentru ce vă mărturisiți întru legea lui Christos, dacă nu țineți poruncile Tatălui din cer?

Că iată, fraților creștini, mulți dintre voi și mai ales femeile voștre, mai întâiu și mai cu tărie țin Joile legate și Vinerile, de cât ziua cea legiuită a Duminicii. Ferescă Dumnezeu pe o femeie să cósă, or să țesă, or să tórcă într'o di pe care a apucat s'o știe că e rea de foc, or de lupi și de bóle și de câte și câte altele, care tóte stau în puterea lui Dumnezeu cel sfint și nu într'a Dumnezeilor mincinoși ai păgânătăței și în ale altor închipuirii copilărești. Stați și judecați singuri dacă este lucru cuminte ceea ce faceți. Ziua Duminicii, în loc să vă fie di de odihnă mulți dintre voi o fac să fie mai pre jos de cât o di lucrătore. Femeile voștre tot ce nu pot lucra în zilele de lucru ale săptămânii, de spaîma unor puteri închipuite de păgâni, s'apucă să lucreze Duminica, ba să cósă cu acul, ba să croiască pânză, să spele cămăși și așa mai încolo. De Dumnezeu nu se tem, să lucreze în ziua lui, că Dumnezeu e bun, dar Vinerea nu lucră de frica Sfintei Vineri și nici Joi de gróza Joi-mărișilor și nici Marți, că Marți s'a pornit lumea și nu e bine să pornești nici un lucru în casă. Și iată, că lucrul întârziat și amânat în zilele acestea, pe care nimeni, nici biserica, nici apostolii nu le-au legiuit ca sfinte, se face Duminica, pentru că peste acéstă di n'are putere nici un Dumnezeu închipuit și nici o Joi-mărișă, de care să se témă femeile! Și tocmai ziua cea mai sfintă ajunge cea mai nebăgată în sémă. Vedeți cum țin Iudeii Sâmbăta lor, că nu lucră

nimic, nici măcar toc n'au voe s'aprindă și cum se rógă ei și fac după cum le poruncește legea lor.

Duminica ne e legiuită, fraților, ca di de veselie creștinescă și de rugăciune. Mulți dintre voi însă înțeleg veselia în chipul păgânilor, să se adune la cârciumă și să bea, să întindă horile, să se îmbete, și apoi, de aici, să se ia la cêrtă și la bâtae. Nu așa ne cere Dumneđeū, și negreșit că el nu se bucură de acest fel de veselie. Iar cât pentru rugăciune, o știți, voi iubiților creștini, mai bine de cât mine la ce vă stă gândul. În loc să veniți la biserică, să vă închinați Domnului, voi umblați intru ale vóstre, când nu v'ați apucat de vr'un lucru, pe vremea sfintei slujbe, apoi ori dormiți, ori sunteți la cârciumă.

Nu vi le spun acestea ca să vă mustru și nici ca să vă judec după reutățile vóstre, ci ca să v'arăt că ați apucat calea rătăcirii, și pentru că nu numai voi, ci și eu, ca preot al altarului, am să dau sémă de sufletele vóstre, ca păstorul de turma ce i s'a incredințat. Datu-mi-s'a să v'arăt lumina și să vă duc spre ea, și numai dacă neascultarea vóstră va fi mai mare de cât strădania mea intru a vă propovedui adevêrul, numai atunci veți fi trași singuri la răspundere, căci dice-voiu în fața Domnului celui vecinic: arătatule-am calea cea adevêrată și ei n'au vrut să înțelégă.

Fiii mei! Câte vi le-am spus despre necinstirea ڃilei Domnului, vi le spui și pentru cele-l-alte sêrbători împêrătesci, legiuite de sfinta Biserică. V'ați obicinuit să le aveți și pe acestea intru nesocotire și necinste și par'că v'ați lepădat de adevêratul Dumneđeū, ca să vă întórceți la păgânătate. Pentru că, de o parte, legiuitele sêrbători ale Bisericii și ale credinței nóstre nu le țineți, iar de alta vă perdeți cu mintea după sêrbători păgânesci și le țineți mai

cu sfințenie de cât pe ale Bisericii, închinându-vă la Lună-nouă și la cai, pe cari îi numiți ai sfintului Toader, și la idoli făcuți din noroiul pământului și botezați Caloeni, și la Ioî-mărițe și la lucruri fără de suflare, pe care le socotiți cu putere de Dumneșeu adevărat. Țineți sărbători de Lună-nouă și vă închinați ei ca păgânii cei rămași în întunericul minții lor, și în vreme ce fugiți de sfânta cruce și de altarul Domnului, cereți de la Luna-nouă sănătate și belșug în țară. Dar luna este și ea făptura Domnului și Domnul o pörtă; cum să v'ajute ea când nu voesce Dumneșeu, pe care-l supărați închinându-vă făpturilor lui mai mult de cât Lui însuși? Nouă zile ale primăverii țineți, Sin-Toaderii, de téma cailor, cari au să vă omóre cu copitele, dacă nu-i veți cinsti cu nelucrare. Duminica și sărbătorile lucrați și nu ve temeți deurgia lui Dumneșeu, iar în zilele cailor ascundeți până și furca de tors, ca să n'o vadă caii și să vă slutească. Și vi se pare că au mai mare putere acești cai închipuiți, cari nu sunt și n'au fost, că nimeni nu i-a văduț, mai mare putere de cât Dumneșeu cel adevărat! Bărbații n'ar pune mâna pe cuțit și pe topor în zilele acestea pentru lumea totă, iar femeile își lasă casa nemăturată, nu țes, nu cos, nu torc, nu urzesc, nu lucréză nimic, și cu toții bărbați și femei dau grăunțe descântate cailor de prin coșare—în *știrea cailor*, cum se dice,—ca să le păzescă familia sănătósă și nevătămată peste an. O, câtă rătăcire! In loc să ceri sănătate și minte de la Dumneșeu, prin fapte bune și purtare de creștin, să ceri de la cai, par'c'ar sta în puterea lor să dea ceea ce numai Dumneșeu póte da! Și aduceți acestor cai jertfă ca lui Dumneșeu, colivă și pe ea o urmă de potcívă, iar cu mierea descântată la brâu—Toaderul cel mare—vă ungeți pe frunte, pe pept, pe genunchi

și vă încredeți într'asta mai mult de cât în puterea sfintului mir.

Și vă faceți, primăvara, idoli de noroiu și-i îmbrăcați, în ziua Caloianului, cu sdrențe și-i plângeți ca pe un mort, îngropându-i în pământ, iar a treia zi îi scoteți de acolo și vă veseliți cu veselie nebună că a înviat Caloianul. Și într'acéstă zi, bărbații își lasă plugurile în brazdă, și s'adună la cârciumă și beau și-și petrec cu desfrânarea de care se îngrozéu odinióră sfinții părinți ai Bisericei, cari vedeau cum își petrec la zile ca acestea păgânii.

Fraților creștini! E o urgie a lui Dumnezeu, ce faceți! Pe Christos, Mântuitorul lumii, nu-l plângeți așa de cu durere, la mórtea lui în Vinerea patimilor, cum plângeți idolul vostru, și nu vă bucurați de învierea adevérată a Fiului lui Dumnezeu, ca de închipuita și nelegiuita vóstră scótere din pământ a Caloianului, pe care-l faceți Dumnezeu al vostru și în copilărescul vostru joc cu mórtea și învierea lui, îl asemuiți Domnului Christos! În ziua Caloianului n'ați lucra nici să vedeți venind potopul, dar în ziua de Paște ați îndrăsni, pentru că păgânătate multă este încă în voi, și rétăcit vă este sufletul. După Paște voi țineți Ioile până la Rusaliu și chiar peste Rusaliu, ca să vă apere sfinta Joi de inecuri și vremuri rele cu fulgere și grindină, și în loc să cinstiți Duminica și alte sərbători mari, cinstiți Joia pentru lucruri pe care numai Dumnezeu le póte abate. Ciurma și boatele sunt în puterea Sf. Haralambie, căruia nu i-vé închinați ca unui sfânt creștin, ci ca unui Dumnezeu păgân, și într'acéstă zi femeile vóstre înconjórá casa, despuete de tot, ca să alunge cu toporul bótele și relele de prin préjma casei. Ziua lui Alexe, omul lui Dumnezeu, o țineți prin nelucrare, ca să vă apere semănăturile de lăcuste și pomii de omizi, și țineți

diua Babei-Dochia, și vă faceți sêrbători nesfirșite, ba atâtea Filipi, ba Ana-Foca, ba Ghermanul și Iuda și Antanasiile și Mucenici, și Dragobete și Todorusalii, și Rusitoriile și Cosmandinii și Haralamb și Vlășie și Miezul-Păresii, ba Palie și Ignat și Ion-fierbe-pétră, și Trif nebunul, ba Paștile mici, și Mătcălăul, și Paștile Rocmanelor, și Calul lui Sf. Gheorghe, și Marcu boilor și Ropotinii și Joea epelor, și Marina, și diua lupului. Apoi Joile legate și trei Marți necurate și, pentru femei, Vinerile tôte.

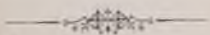
Fraților creștini!

Sêrbătorile acestea sunt împreunate cu multe obiceiuri vechi, de ale strêmoșilor, și de aceea nu mă lupt împotriva lor ca să ne lepădăm de ele și de obiceiurile legate de ele. Dar mă lupt și vă învăț pentru alta. Voi țineți mai mult la acestea de cât la sêrbătorile legiuite ale Bisericeii și la cele ce ne sunt mărturie ale credinței, iar asta nu e bine. Să dăm împêratului ce este al împêratului, iar lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu. Da, e frumos, să ținem la obiceiurile strêmoșilor celor dintăiu, ale Romanilor, de la cari le avem aceste obiceiuri, dar ei au fost păgâni, înainte de venirea Domnului Christos, iar noi nu putem fi și cu păgânii și cu adevêratul Dumnezeu.

Așa vă dic: Să ținem la obiceiurile vechi, dar nu să ne închinăm lor, nesocotind și având în puțină cinste sfintele învățături ale Bisericeii. Eū nu pot să vă cert, că țineți la obiceiurile apucate din strêmoși, dar iarăși nu pot să vă las păgânătatea, biruind poruncile Domnului. Cu descântecile vóstre, cu fermecele și vrăjile cele multe, cu credințele deșarte vă depărtați nu numai de cărarea minții omenesci, dar

și de Biserica adevăratului Dumnezeu și ajungeți să vă închinați Dumnezeilor păgâni, cei cu mincinosă fire. Întorceți-vă la poruncile Bisericeii, cinstiți ziua Duminică și sărbătorile legitime, ca să vă cunoască Dumnezeu de fiii săi și să aveți parte de lumina cea vecinică, pe care nu vă-o poate da, nici unul dintre închipuiții voștri idoli. Rugați-vă cu adevăratele rugăciuni, cele de Iisus, cele de Apostoli și de sfinții Părinți lăsate și rînduite, și mai conțeniți cu descântecile și rugăciunile către isvóre, către păduri, către Luna-nouă și către cai, și credeți mai mult în sfînta Cruce și sfînta Evanghelie ca să vă mântue de cel rău, de cât să credeți în vrăjile voștre, în pelinul și usturoiul ce'l purtați la brâu. Și lăsați ale voștre în-virtituri de ulcele și înfigeri de cuțit și căutare de apă neincepută și toate acele nimicuri, cari nu vă pot aduce nici un folos, de cât numai vă întunecă mintea și vă depărtază sufletul de credința cea adevărată a Dumnezeului celui viu, care unul este singur și vecinic și care prin Moisi a poruncit să nu avem alți Dumnezei afară de dînsul! Amin.

M. P.

Material pentru literatura Bisericească și națională.

Ved. Biserica Ortodoxă Română an. XXVII No. 2.

Intrebarea a treispredecea. Tóte lucrurile-s frumóse în lume?

Răspundere. Negreșit, pentru că tóte lucrurile-s zidirea preatnțeleptelor mâinilor lui Dumnezeu. Inșă și lucrul cel frumos spre rău al unelti să póte, cum am díce, déca cí-că cine-va sabia o ar uneltio spre omorârea celui nevino-vat, saú înțelepciunea spre scornirea hicleșugurilor. (Sub mână trebuie a înțelege puterea divină. Asupra răului din creațiuní, dícem cu Scriptura: că răul vedut este îngăduit de Dumnezeu, pentru așteierea binelui).

Intrebarea a patruspredecea. Cum fuse zidit omul?

Răspundere. Dupre chipul și dupre asămănarea lui Dumnezeu. Iară chipul și asămănarea lui Dumnezeu stă totru înpreunăciunea cu desăvârșeniile cele dumnezeesti, cum am díce. Dumnezeu are înțelegere pentru ca și pre omu să'l dăruiască cu înțelegere. Dumnezeu pre singurul binele îl alége, și de cătră tot răul să'ntórce, pentru ca și omul a-baterea cea născută cătră bunătate să o dobândéscă, și întórcerea de cătră răutate, după acésta și de cele-l-alte a socoti ni să cuvine. (Vrea să spună că perfecțiunile divine a fost comunicate și facultăților sufletești ale omului, care există în divinitate).

Intrebarea a cincispredecea. Dintru ce íaste alcătuit omul?

Răspundere. Din trup și dintru sufletul cel fără de mörte. (Spune în mod sumar și dovedit, că omul e nemuritor, ca cestiune de credință, iar nu de discutat).

Intrebarea a șaispredecea. Dumneđeu lumea zidind'o, n'o aũ lăsat'o pre ea?

Răspundere. Nici de cum. El neconținut să grijăște pentru dănsa, ființa și puterea tuturor lucrurilor păzând'o. Și pre tôte cătră mai bun sfârșit prea cu înțelepciune le cărmulaște. Și după acēsta nimica în lume duple neocolire, ori duple întâmplare ce este, fără de voia lui Dumneđeu nu nu să face. (E cestiunea de Providență. Lumea după credința creștină e condusă după un știut plan, în conformitate cu legile ce sînt impusă naturei).

Intrebarea a șaptespredecea. Ce folos ție și se cunoște pentru zidirea lumel, și pentru purtarea de grijă a lui Dumneđeu cea pentru dănsa?

Răspundere. Folosul acesta, cum că eũ socotind pentru tôte acēstea, simț întru știința mea o legătură, a-l răsplăti lui Dumneđeu, ca atot puterniculul făcătorului meu și prea bunului purtătoriu de grijă mare și nefățarnică cinstire.

Intrebarea a optspredecea. Și ce iaste cinstirea cea Dumneđeiască?

Răspundere. Cinstirea cea dumneđeiască este, mărturisirea plecatului și osărdnicului sufletului meu înaintea lui Dumneđeu. (Adică recunoscerea sufletului meu că există un *Creator* și eũ trebuie se mă conduc în viață după legile stabilite de El).

Intrebarea a noăspredecea. Cum să'npărțește cinstirea cea dumneđească?

Răspundere. Întru cea dinlăuntru și întru cea dinafară. Cel dinlăuntru îl urmăză dragostea cea cătră Dumneđeu, frica, proslăvirea numelui lui, mulțămirea pentru facerile de bine, cunoșterea neputinței și a ticăloșiei mele, și chemarea Lui întru ajutorință. Iară cel dinafară îl urmăză închinăciu-

nea, suspinarea, umblarea la beserică, și célelalte, însă Dumneșiasca cinstirea cea dinnafară fără de cea dinlăuntru nu este datore a să face. Și fără de acesta deaceiași nu laste cinstire Dumneșească, ci fățarnicie netrăbnică. (Cât de simplu este expus necesitatea cultului intern și extern. Pe cultul intern să basază cel extern. Lipsind cel intern, cel extern singur, devine o profanare).

Intrebarea a doaădecilea. Ce te nădăjduști tu pentru cinstirea cea Dumneșească?

Răspundere. Macar deși a dobândi de la Dumneșeu n'ași fi nădăjduit eū nimica, nici atuncea n'ași fi încetat al iubi și al cinsti pre Dumneșeu. Însă bunătatea lui Dumneșeu socotind'o, vartos încredințezu mă pre sineși, cum că cinsti rea mea, carea i să răsplatéște Lui, fără plată nu va fi lăsată. Așa precum și drepta judecata lui Dumneșeu socotindu-o, nu mă indoesc, a n'o suferi adecă greutatea urgiel lui acela, carele a slujirii lui este trecătoriū cu vederea și carele voia lui o defalméză. (Este vorba de cel indiferenți la cultul divin—Cultul adus lui Dumneșeu inobiléză inima omului. Dumneșeu n'are nevoe de cinstea noastră, ci noi prin Cult dovedim nobleța caracteristică între creaturi a naturei noastre).

Intrebarea a doaăzecilea și una. Unde plata și certarea acesta desăvârșit fi va implinită?

Răspundere. Macar cu adevărat și intru viața acesta, totă fapta cea bună o are plata sa intru indestularea (con)științei. Și totă prihana să ciartă prin rumperea (con)științei. Însă fiind că adese ori să'ntâmpléză, că ómenii cel buni trăesc intru nenorocire, și bucuria științei lor să turbură prin acesta. Iară cel rai inprotivă nu de rară ori intru tóte veselile le săvârșesc zilele sale. Și după acesta fără de indojală mă încredințez pre sineși, cum că afară de viața acesta va fi altă viață véclnică, intru carea dreptilor le va fi plată desăvârșită, iară necuraților certare nescăpată. (E vorba de răsplata faptelor noastre. Liniștea consciinței noastre pórtă in

sine proba existenței celei-lalte lumi, în care vom primi răsplătă pentru săvârșitele noastre. Că noi trebuie să lucrăm nu mai binele la acesta ne obligă imperios desăvârșirea tot mai mult spre perfecționare a naturii noastre).

Intrebarea a douăzeciua și două. Oare desăvârșit o împliniți voi cinstirea cea Dumnezeuască, și simțiți pre sine-văți a fi îndreptați păzitori ai voinii lui Dumnezeu?

Răspundere. Acesta n'o citez a o dice, pentru că eu singur pre sineși atăta mă știu de neputincios și de vătămat, cât prin puțința mea nu numai că a-o'n plini n'o pociu, desăvârșita cinstirea cea Dumnezeuască, ci înprotivă înaintea prea curăților ochi a dreptului judecătoriu Dumnezeu, necurat mă aflu pre sine-mi, și călcătoriu de legea lui întru tot ciasul. (Noi trăim în legile naturii, de câte ori le călcăm sintem pedepsiți cu morțe; tot asemenea și pe terenul moral. De câte ori judecăm rău și prin egoism judecăm, păcătuim. Nevoe am de harul ori ajutorul divin spre a mă lumina).

Intrebarea a douăzeciua a treia. Ci o așazare ca acesta este ticăloasă și de primejdie?

Răspundere. Cu adevărat. Și singur eu o cunosc acesta, și o plâng ticăloșia mea. Pe mine mă îngrozéște și judecata (con) științei, și drepta judecata atot putérnicului.

Intrebarea a douăzeciua a patra. Așa ore nu'ți este ție cu cuviință a căuta o mijlocime cătră milostivirea cea Dumnezeuască, și cătră scularea ta?

Răspundere. Negreșit cu cuviință. Ci numai eu singur cu slaba înțelégerea mea nu caut, o mântuitoare mijlocime ca acesta a o căuta nu pociu. Iară în locul aceștia întru tot ciasul năvălirea patimilor pre mine ai cinsti (?) cudésila cătră păcat mă trage. Și așa eu singur la sineml ultândumă, viu întru deznădăduială. Ci când o imintesc (imi inchipul) nemeștita (nespusa) bunătatea cea Dumnezeuască, pre carea eu cu pocăința cea adevărată și cu făgăduința îndreptării mele

o înbrătoșez. Apoi de cătră partea acésta destulă nădejde mă trezvește pre mine, și deznădăjduința mea o izgonéște. (Acésta-l dogmă creștină, a te declara pe sine smerit, umilit și păcătós și a recunóște un Dumneđeű de părinte obștesc. Că independența ta este o falșitate, atárnĭ de Dumneđeű orĭ de legile Lui. Căt (aĭ nevoe) de ajutorul lui Dumneđeű spre a te perfecționa, pentru că natura ta materială te atrage mai mult spre păcat orĭ spre rėu, video meliora proboque, deteriora sequor, đice proverbul).

PARTEA A DOUA.

Pentru credința cea Evanghelicăscă.

Intrebarea întâia. Pentru ce te învățaș tu întru partea cea dintâi?

Răspundere. Pentru firésca cunoștința cea Dumneđeiască. (Adică s'a desvoltat în amėnunt argumentul Físico-Teologic, fórte edificator pentru popor, mai ales de preoți în predicĭ).

Intrebarea a doaa. Oare socotești-o tu de ajuns cătră mântuire a te ținea numai de singura Dumneđeéscă cunoștința cea firéscă?

Răspundere. Ba. Și acésta pentru acésta, căci că firésca cinstirea cea Dumneđeéscă iaste întemeiată întru desăvârșita împlinire a legii lui Dumneđeű. Iară căci eű pre sinemĭ mă aflu păcătós înprotiva legii lui Dumneđeű, apoi am nevoe a căuta altă mijlocime cătră îndreptarea mea. (Vine la păcatul original, arată origina și urmările lui în deteriorare naturei nóstre și trebuința imperiósă de ajutor spre a ne putea mântui).

Intrebarea a treia. În ce felĭű ar fi fost mântuitoarea acésta, și atâta de nevoe mijlocime? (în loc de mijlocire).

Răspundere. Credința cea Evanghelicăscă.

Intrebarea a patra. Ce este Evanghelia?

Răspundere. Evanghelia este o véste de bucurie pentru

ertarea păcatelor mele, și pentru înpreunarea mea întru numărul fiilor lui Dumnezeu.

Intrebarea a cincea. Ce este credința?

Răspundere. Credința este inimelnica primire Evangheliei. (Ajungem acum la necesitatea venirii lui Iisus Christos, ca mijlocitor între noi și Dumnezeu, ștergerea păcatului strămoșesc. Să se observe cât e de simplu definiția credinței și corect. Este primirea în inimă adică în lăuntrul nostru cu convingere a învățaturii cuprinsă în Evanghelie).

Intrebarea a șasea. Unde să cuprindă o înaltă și prea dulce învățatură ca acesta?

Răspundere. Întru Dumnezeiasca Scriptură, adecă întru cărțile Așazământului celui vechiu și ale celui nou, întru cărțile prorocilor și ale Apostolilor. Iară prin scurtare, totă învățatura acesta să cuprindă întru simbolul credinței. Iar simbolul așa să ceteste:

a) Cred întru unul Dumnezeu Tatăl atot (șitoriul, făcătorul ceriului și al pământului, văduțelor tuturor și ale nevăduțelor.

b) Și întru unul Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, unul născut, carele din Tatăl s'aũ născut mai nainte de toți vecii. Lumină din lumină, Dumnezeu adevărat, din Dumnezeu adevărat, născut, nu făcut, cel de o ființă cu Tatăl, prin carele tote s'aũ făcut.

c) Carele pentru noi ómeni, și pentru mântuirea noastră, s'aũ pogorât din ceriuri, și s'aũ intrupat de la Duhul Sfânt, și din fecióra Maria, și s'aũ făcut om.

d) Și s'aũ răstignit pentru noi în vrémea lui Pilat din Pont, și aũ pătimit, și s'aũ îngropat și aũ înviat a treia și după Scripturi.

e) Și s'aũ suit la ceriuri, și șade dea dreapta Tatălui.

f) Și iarășl va să vie cu mărire, să judece viii și morșii, a căruia Impărăției nu va fi sfârșit.

g) Și întru Duhul Sfânt, Domnul de viață făcătorul, ca-

rele din Tatăl purcede, carele cu Tatăl și cu Fiul este închinat și slăvit, cel ce aș grai prin proroci

h) Intru una Sfânta Soborniciască, și Apostolăscă Beseérică.

i) Mărturisesc un botez, intru ertarea păcatelor

j) Aștept inviiarea morților.

k) Și viața vécului ce va să fie. Amin.

Intrebarea a șaptea. Carea Iaste puterea simbolului acestuia?

Răspundere. Puterea întâiă îi e acesta, cum că Dumneđeū Iaste unul dupre ființă, ci in trei féțe: Tatăl nenăscut, Fiul mai nainte de véci și negraiit născut din Tatăl, și Duhul cel Sfânt tot dintru același Tatăl neajuns cu mintea, fiind purcegătoriū, cu o nedespărțită închinăciune și slujire este cinstit și proslăvit. Adoaă: Cum că singur Dumneđeū Cuvântul și înțelepciunea fiind mișcat dintru milosărdia cea negraiită cătră omul cel slăbit prin păcate, raza Dumneđeirei salei, este chipul stricăcióseI ființei nóstreI, ascunđându-o o arătă in trup, și prin mijlocimea taInicei pogorârII aceștia cătră noi, sfânta voia sa o descoperi noao, întunecatul cugetul nostru il lumineă cu adevărata cunoștința cea Dumneđeiască, și Iar inima cea vătămata cătră pocăința întorcându-o, cu milosărdia sa, o mângăe pre acesta și cu nădėjea cea de bucurie a vécnicei fericirii cei după mórte o întări. Lângă acesta trăind pă pământ fără de păcate, viața sa cea fără de prihană o Iasă prea luminósa oglindă a faptelor celor bune, spre rávnierea mea lui, prea scumpul și prea dulcele izbăvitoriul mieū; Acesta este Domnul Iisus Hristos, intru carele, fiind că cređ eū cu inima, apoi pentru acesta mă chem creștin. (Vě rog Iubiți cetitori! Insistați a înțelege bine acest răspuns; el cuprinde in resumat esența Creștinismului. Este dar in câte-va cuvinte expusă tótă teoria dogmatică a Religiei nóstre. Eū n'am întâlnit mai bine și mai clar expus sistemul Creștinismului).

Intrebarea a opta. Milostivul acesta și marele solitoriu
nēmulum omenesc, cum o săvârși mântuirea noastră?

Răspundere. El nevoița mântuitoarei vieței salei o săvârși
cu mórtea, și cu mórtea Crucii. Și o morte ca acesta a
mielușelului celui nevinovat fuse jertvã adevãratã, milostiv-
nic pre Dumneșeu făcându'l, carea împreună și păcatele
méle le șterse, și in locul caznil celor slujite prin mine, bla-
goslovenie věcnicã tmī mijloci mie. Murind Mântuitoriu'l
fuse îngropat Ci învie atreia și, și după aceia să'nnață la
ceriū. Și el iarăși va veni a-l judeca vii și morții, a căruia
impărăției nu va fi sfârșit.

Intrebarea a noaă. Ce folos îți este ție dintru a crede in-
tru Iisus Hristos.?

Răspundere. Nu numai folos e prea mare, ci și neoco-
litã nevoe, pentru că o credință ca acesta (con) știința mea
o odihnēște, pre ceia ce să cutremurã de frica judecării lui
Dumneșeu, pre părintele cel bun, îndurat Dumneșeu în loc
de judecării drept mi-l pune mie de față, și pre mine pă-
cãtos. Dar cãindu-mã, de nãdejdurile cele bune a mântuirii
celi věcnicie mã umple. (Acest respuns este continuarea
teoriei Creștinismului încenutã în intrebarea de mai sus).

Intrebarea a zécea. Ce să cuvine, pentru ca credința a-
cesta întru tine să fie lucrãtore?

Răspundere. Sã cuvine ca să am eu întru păcatele méle
adevãratã cunoștință și cãință, și pentru milostivirea cea
cãtrã mine a cerescului părinte întru mine încredințarea
agonisindu-o, să mã sãrguesc tot acéias a o face, ce este
plãcut de ómeni iubitoriuului de bine, făcãtoriuului acestuia.

Intrebarea a unsprezecea. Ceia ce cred întru Hristos Iisus
alcãtuiesc vre o unciune între sineși? (adicã au o unitate
între ei)?

Răspundere. Negreșit. Și una Iaste unciunea acesta, ori
în ce loc ar fi fost cel ce cu adevãrat cred întru Hristos.
Și apoi după acesta, pentru că el cu o Evanghelicăscã lege

sânt cărmuindu-se, și cu unul Duhul lui Dumnezeu. Uniciunea acésta să chiamă Beserică. Și după acésta beserica este adunarea creștinilor celor adevărați. Adevărata beserica acésta iaste cea pravoslavnică sobornicéscă a Răsăritului, al căriei mădulariu sânt și eū. (Aicea începe a expune notele generale ale Bisericei, că adică este Una, Sfântă, Sinodală și Apostolică, adică așa cum s'a înființat de la început de Domnul nostru Iisus Christos).

Intrebarea a douăspredecea. Nu este vre o tainică așa-zare, pre carea datoriū iaste a o păzi, cel carele voiaște a încăpea întru numărul sfintei uniciunii aceiei, și a să face părtaș darului celui Evanghelicesc?

Răspundere. O tainică așa-zare ca acésta iaste botejunea.

Intrebarea a treispredecea. Ce este botezul?

Răspundere. Botezul este o taină, întru carea lângă spalarea trupului cu apa, spalăsu sufletul celui ce crede de păcate prin darul lui Hristos. Și prin acésta cela ce să botéză mădulariul besericei ceștii creștinești să alcătuiască, și dupre acésta părtaș tuturor darurilor acelora, care-s împreunate cu creștinătate cea blagoslovită. (De aicea începe a trata mijlocele harice, care prin semne vedute ne curăță din starea omului natural și ne numără în Staulul turmel lui Christos, adică ne numără între membrii Bisericei lui Christos. Este vorba de cele șapte sfinte taine ce au menirea de a sacrifica pe om, dacă le primește cu vrednicie).

Intrebarea a patruspredecea. Oare nu este altă așa-zare tainică, prin carea creștinul înainte al lui Dumnezeu și a besericei, întru tótă întâmplarea cea cu bună vreme, să mărturiséscă, cum că el stă neclătit întru credința ciastă creștinéscă?

Răspundere. Iaste. Și o taină ca acésta iaste Evharistia sau cuminecătura.

Intrebarea a cincispredecea. Ce este Evharistia sau cuminecătura?

Răspundere. Evharistia saũ cuminecătura este o taină, intru carea cea ce crede, supt chipul pâinii, cu singurul trupul lui Hristos, și supt chipul vinului, cu singurul sângele lui Hristos să pricestuiască intru ertarea păcatelor și intru viața de vecl. Iar prin acésta mărturisește, cum că el este mădulariu credincios al tainicului trupului lui Hristos, adecă al besericii. Cu urmare, cea ce să'npărtașește duhovniceștel de opștel mesei aceștel, cu acea mare datorie a o cugetăril și a dragostel să legă pre sineș. cu carea creștinul datoriu iaste a să lega unul cu altul.

Intrebarea a șalspredecea. Cărmuirea opștimel besericii ceștil sfințite cui este dată in mână?

Răspundere. Capul ocărmuirii și al slujirii ceștil besericești iaste unul Domnul Hristos. Iară unéltele lui intru tótă ocărmuirea cea duhovniciască sânt slujitoril cel besericești, in ce feali sânt episcopil, și preasvitearil saũ preoșil. Și datoria lor este a o învăța légea adevărului, a povăui cătră năravurile céle bune, și ale săvârși tainele.

Intrebarea a șaptespredecea. Când ar simți creștinul, cum că el este călcătoriu de lége și de făgăduința sa prin călcările de lége céle făcute de dânsul intru creștinătate. Apoi ce fealiu de mijlocime il rămâne lui pre darul cel pierdut al căuta?

Răspundere. Pocăința cea adevărată.

Intrebarea a optspredecea. Ce iaste pocăința?

Răspundere. Pocăința iaste o taină, intru carea celuia ce crede prin adevărata cunoștința păcatelor sale, și prin vătósa nădăjduirea intru cheazășlurile lui Hristos i să iartă de la Dumneșeu păcatele prin slujitoriu lui Hristos.

Intrebarea a noașspredecea. Oare nu ține beserica încă și alte taine?

Răspundere. Le ține pre céstea ce urméză: ungerea mirului carea să uneltéște la botejune, preoșia, nunta, și sfinșirea untului de lemn.

Intrebarea a doădecilea. Ce socotești tu pentru célelalte orândueli besericești?

Răspundere. Eū socotesc și țiū, cum că acelea de la beserică sânt așazate, și slujesc orī spre folosința cea învătătoare de năravuri, saū pentru buna orândulală.

Intrebarea a doădecilea a una. Ce tu socotești pentru aceia, cari credința până la sfârșitul vieții o păzesc fără de prihană?

Răspundere. Eū socotesc, și o știū întru știință ne'ndoi-ciósă, cum că ceia ce credința până în sfârșit o păziră fără de prihană, și pre céle bune le făcură, invia-vor întru înviiarea vieții, iară cari le făcură pre céle réle întru înviiarea judecătii. Iară după înviiarea cea din morți necredincioșii fi-vor osândiți întru cazna cea vécnică. Iară dreptii o vor moșteni viața cea vécnică. Deci îndreptându-ne prin credință, pace avem cătră Dumneđeū prin Domnul nostru Iisus Hristos, prin carele și aducerea o aflarăm prin credință întru darul acesta, întru carele stăm, și ne laudăm cu nădejdea slavii lui Dumneđeū. Rtlml. V. I.

C. E.

(Va urma).

Biblia românească de la 1688

Ved. Biserica Ortodoxă Română, No. 2, an. XXVII.

Dositheu den mila lui Dumnezeu Patriarh Sfintei Cetăți Ierusalimalăi și a toata Palistina (?) rugător de sănătatea Mării tale.

Destul de importantă prin conținut, această predoslovie are o mare valoare mai ales prin autorul ei. Acest Dositheu nu poate fi altul de cât *Dositheu II renumitul Patriarh al Ierusalimului*, care a pășorit biserica mamă între anii 1672 și 1707. El a jucat mare rol în lupta bisericii ortodoxe orientale contra protestantismului și chiar a paralizat năsuințele acestuia de propagandă în Orient, prin ținerea sinodului de la Ierusalim din 1672 și prin publicarea unei Mărturisiri de credință. La sinodul din 1672 s'a aprobat din nou Mărturisirea Ortodoxă a lui Petru Movilă și s'a fixat în mod definitiv numărul cărților Vechiului și Noului Testament. Mărturisirea sa de credință numită și *Ομολογία Δοσιθέου* ce consta din 18 capit. și 4 întrebări a avut de scop a combate catihismul calvinesc atribuit lui Ciril Lucaris, care de asemenea avea 18 capitule și 4 întrebări. Această mărturisire este recunoscută în bis. ortodoxă ca o carte simbolică de mare autoritate. Tot Dositheu a mai scris și o prefață la a treia edițiune a Mărturisirei

Ortodoxe a lui Petru Movilă, care s'a publicat în Bucuresci la 1699 de către Antim Ivireanul. Din operele sale precum și din lupta aprigă ce a purtat în contra protestantismului și catolicismului, se vede că el era un bărbat erudit și un apărător zelos al ortodoxismului.—Cea-ce l'a îndemnat pe Dositheu ca să scrie o prefață atât de elogiasă la adresa lui Șerban Cantacuzin, este pe de o parte recunoștința față de acest pios domn care ajuta cu dărnicie bisericile de Orient, atât de sărăcite prin barbaria Turcilor, iar pe de alta ca să răspundă la rugămintea pe care acest domn i-o făcuse spre a-l da bine-cuvintare pentru traducerea și tipărirea Bibliei în românesce.

Pe fila a cincea, fața a doua, se află tabla de materii cu acest titlu: *A cărților Dumneștii Scripturi de-slusire.*

Imediat după aceste cinci file nepaginate, urmăză cuprinsul propriu dis al Sfintei Scripturi, cu acest titlu în litere roșii: *Dumneștiașca Scriptură vechi și nouă. Facerea.* Pe fie-care față sunt câte două colone. Literile sunt foarte mărunte. Numele proprii sunt peste tot cu litere mici, litere mari se observă numai la începutul fie-cărui verset.

Iată primele trei versete de la cartea Facerei, cap. I-ŭ: *«Den ceput aŭ făcut dumneșeu ceriul și pământul. Iară pământul era nevăduț și netocmit. Și întunerec dăcea desupra preste cel țară de fund, și duhul lui dumneșeu se purta desupra apej».* De cele mai multe ori Perfectul simplu este întrebuințat în loc de Perfectul compus.

Pe fața 70 găsim titlul: *Preoția*, în loc de Leviticul sau cartea Leviților după cum se găsește în bibliile posterioare. În loc de verbul *sunt* (Indic. pres. pers. III plur.) se întilnesce foarte des forma scurtată a acestuia, adică un simplu *s* care se adaugă imediat la urma cuvintelor respective.

La pagina 152 se termină cele cinci cărți ale lui Moisi.

Pe fața 194 se află titlul: *A împărățiilor cea dentăiŭ*, în loc de: *cartea Impărațiilor* sau *a Regilor*, după cum este în bibliile mai noi. Reproduc din această carte vers. 1 cap. II, comparat cu textul din Biblia de Buzeu, spre a se vedea modul traducerii.

*Biblia din 1688**Biblia de Bazeu*

Și s'ă rugă Ana și dise in-tăritu-s'a în inema mea întru domnul înălțase cornul meu întru dumnezeul meu, lăr-gi-se asupra vrăjmașilor miei gura mea, căci m'am bucu-rat întru mântuirea ta.

Și s'a rugat Ana, și a țin: în-tăritu-s'a inima mea întru Domnul înălțatu-s'a cornul meu întru Dumnezeul meu, lărgitu s'a asupra vrăjmașilor miei gura mea, bucuratu-m'am de mântuirea ta.

La pagina 382 începe *Psaltiria*. Iată primul vers din psalmul 1: *Fericit omul carele n'a în mersu, în statul necuraților, și în calia păcătoșilor n'a stătut, și pre scaunul ucigașilor n'a ședut.*—Psalmul 5 începe ast fel: *Graiurile mele bagă-le în urechi dōmne, în-țelege strigarea mea.*—La psalmul XIII, vers. 1 și 2 citim: *Țise cel fără minte întru inima lui nu iaste dumneșeu. Stricară-se și s'ă uriră întru meșteșugiri nu iaste făcend bunătate nu iaste pēnă întru unul.*

La psalm. 68 v. 6 la psalm. 85 v. 1 am găsit cuvintul *mēser* care pōte să derive de la latinescul *miser*—sărac, mișel, umilit.

La psalm. 99. v. 1 am găsit cuvintul *cliciiți* în loc de *strigați*. Iată vers. 2 și 3 din psalmul 103: *Cu mărturisire și mare cuviință imbrăcași-te imbrăcându-te cu lumină ca o haină. Intinșend ceriul ca o piială cel ce acoperi cu ape cerdacurile lui.* În cuprinsul acestui psalm găsim multe cuvinte trumōse, ca *pajiște* în loc de pășune, *dumbravă* în loc de pădure, *staul* în loc de culcuș, *jigani* în loc de jivini, *socotilă* în loc de vorbă, etc...

Psalmul 140 începe așa: *Dōmne strigaiū cātră tine, ascultă-mē ia aminte glasul rugii mele, când strig către tine.* Tōte cărțile canonice ale V. Test., în ordinea obișnuită, se cuprind pēnă la pagina 614. De la această pagină încep cărțile apocrife, cu acest titlu: *Ascunsele cele ce-s la jidovi den numărul celor vrēdnice de credință s'ă află.* Apocribele încep cu psalmul 151 al lui David și termină cu cartea lui Iosif Flavie relativ la Macabei, la pagina 750.

În sfirșit, în traducerea întregului V. Testament, se ob-

servă atât de multe particularități cu privire la limbă, la construcție și la întrebuințarea timpurilor verbale, că dacă le-aș descrie pe toate, ar mai necesita încă deci de pagini.

De la pagina 751 începe Noul Testament, cu acest titlu în slove roșii: *De la Matthei Svinta Ev(angh)elie. Cap. 1.* Și aici se observă multe cuvinte deosebite, ca *vrăjitori* în loc de magi, *cocon* în loc de prunc, *drăcit* în loc de îndrăciți, *simcea* în loc de certyă, a *blăzui* în loc de *zminti*, *falcă* în loc de obraz, te va *podvodări* în loc de te va sili, *pasă* în loc de *mergi*, *datorie* în loc de greșală, *bântuială* în loc de ispită, *așapoc* în loc de sterc sau gunoie, *delungați-vă* în loc de depărtați-vă, *strășină* în loc de acoperemint. La cap. VIII v. 18 citim: *Și vedând Is mulțime multă pregiur sine, porunci să trecă decindea.* Mai găsim cuvinte ca *gubavi* în loc de leproși, *jirtă* în loc de jertfă, *jăhuiască* în loc de je-fuiască, *rost* în loc de gură, *glote* în loc de popor, *rudă* în loc de nēm, *Petěr* în loc de Petru, a *învinge*, *făclie* în loc de candelă, *limbă* în loc de neam, *nesilnic* în loc de rău sau aspru, ș. a.

La pagina 774 începe *Evanghelia de la Marco*, cu următoarea precuvintare: *Prédosloviia Sfintului Marco Evangelistului.* Aici de pre Evanghelia lui Marco trebuie să știm trei lucruri: întâiu de pre ce aș scris Marco. A doua oră cine aș fost Marco? și în ce limbă aș scris Evanghelia lui. A treia oră câte părți are Evanghelia lui.

«1. Sfintul Marco, ca și Matheiu, scrie de cuvintele și de faptele lui Chs, de chinuri, de moarte, de înălțarea lui Xc. Iară nașterea lui Chs o lasă că el toate le scrie mai pre scurt, scrisaș pentru acésta, ca și alalți evangheliști ca să arate pre Is Nazarinénu! că-l Chs, carele se arată așa, în carele s'aș înplut toate ce aș fost prorocit prorocii de Chs, acela'l Chs, și acéstea toate s'aș înplut în Is Nazarinénu!, cum arată evangheliștii, pentru acésta Is Nazarinénu! Iaste Chs, cel ce era făgăduit părinților».

«2.—De a doa oară, Marco n'aș fost den cel 12 apostoli, ce aș fost den cel 70 de ucenici, cum đic unii fost-aș ascultătoriș și ucenic lui Petăr, de care pomenéște în sfirșitul cărții dentăiu, scris-aș evanghelia lui în limbă grecescă ca și alalți evangheliști și apostoli, se va că aș scris evan-

ghelia mai virtos pentru rugarea rîmlenilor, ce n'au scris în limbă lătinescă, ce grecescă, că atunci pretutindenile petrecea cu limbă grecescă, Pavel apostol încă a scris la rîmleni, ce au scris în limba grecescă și ovreilor încă n'au scris ovrelaște ce grecește. —

«3.—A treia, evanghelia lui Marco are trei părți, partea dentăiu despre deregătorii prorociei lui Chs carea o au arătat propoveduind evanghelia și tilcuind legea lui Dumnezeu, certând păcatele și învățatura strîmbă a jidovilor, prorocind despre venirea peririi jidovilor și de venirea lui la judecată, alte lucruri încă semnează aici chemarea apostolilor și trimiterea lor a propovedui în Iudea și minunile lor, și intrarea lui cea împărătească în Ierusalim și curățirea bisericii, această parte dentăiu iaste cuprinsă în cele 13 capete dentăiu, a doua parte iaste de popila lui Chs carea o au arătat întru răbdarea sa pentru păcatele noastre și murind pentru noi, și-i cuprinse acesta în 2 capete, în 15 și 16, a treia parte iaste de începătura împărăției slavei lui pentru sculare den morți și trimeterea apostolilor în toată lumea să propoveduască Evangheliia, și înălțarea la ceriu, și șederea d'ê direpta Tatălui acesté-s cuprinse în al 16 cap».

La pagina 774 se începe Evangheliia cea dupre Luca, cu această *Prédoslovie a Lucăi Evanghelistul*. «Luca a fost vrăciu den Antiohia, după acéia a fost în cale soție credincioasă lui Pavel, și în propovedaniia Evangheliiei soție, cum se cunoște den deanie 20 stih 16, și 13, 14, 15, și cap. 21 stih 1, 2, 3 iproci, și cap. 27, 28, și epistoliiia Colasênilor 4 stih 14, și epistoliiia a doua a lui Timotheu în cap. 4 stih 11»

La pagina 812 începe Evanghelia dupre Ioan, avênd înainte această notă biografică: *De Ioan Evanghelist cine a fost*.

«Ioan Evanghelist carele a scris Evangheliia, și trei poslanii și apocalypsis, fost-au unul den cei 12 apostoli ai lui Chs, și dentr'alaltii a fost mai drag ucenic lui Chs, cum însuș arată Evangheliia sa în cap. 21 stih 24, fost-a fecior lui Zevedeu și frate lui Iacov celul mai mare pre care'l omori Irod, cum se arată la Matheiu, în cap 10 stih 2, Marco 3 stih 17, deaniia 12, stih 2, și au fost trimes

în pribegie de Dionisie ¹⁾ (?) imperat în ostrovul Patmosului și acolo a scris cartea apocalipsis, cum scrie în cap. 1 stih 9 și în 10 stih 11, iară după moartea lui Dionisie a venit în Efes, cum scrie Evsevîe în istoria besérecii în a treia carte în cap 18 și după ce vedu scrisoarea acelor trei evangheliști de înainte. Și mărturisind despre scrisoarea lui, așa a scris această carte Evanghelița, vedând că a lăsat cea niște lucruri ce se cuvin a ști, cum scrie Evsevîe în a treia carte, în cap. 21*.

La pagina 831 se termină cele patru Evanghelii și încep Faptele Apostolilor.—La pagina 855 găsim un titlu general: *Cele ale sfîntului Pavel cărți trimise. Cele preste tot cărți trimise. Descoperirea sfîntului Ioan Bogoslovul*. Apoi un titlu special: *A lui Pavel apostolul cea către rămleni carte trimisă*.

Titlul de *carte trimisă* se găsește la toate epistolele Ap. Paul, de unde se vede că traducătorii aș tradus cuvîntul grecesc ἐπιστολή (de la ἐπιστέλλω) ²⁾ nu prin *epistolă*, *epistolie* sau *carte*, ci prin două cuvinte românesce. Este de observa! că litera inițială a numelui Pavel cu care acest sfînt apostol își începe mai toate epistolele sale, este foarte mare și artistic executată avînd în mijloc chipul Sf. Ap. Pavel, cu o carte într'o mână și cu o sabie în cealaltă.

La pagina 909 se termină epistolele Ap. Pavel și încep epistolele catolice, tot cu titlul de *carte trimisă* la care se mai adaugă cuvintele *preste tot*. Deci avem: *A lui Iacov carte trimisă preste tot, a lui Petru carte trimisă preste tot cea dentâiu*, etc.—Cum vedem, cuv. καθολική l'aș tradus prin *preste tot*, iar nu prin *sobornicescă*, *generală* sau *catolică*. D'asupra tuturor fețelor, cât în epistolele lui Paul și cele catolice, se citește cuvîntul slavon Poslanie (ΠΟΛΕΜΙΣ) care are aceeași însemnare cu ἐπιστολή.

La sfîrșitul Apocalipsului și al întregii Biblii, găsim o notă destul de interesantă: «Tipăritu-s'aș această sfîntă carte în orașul București, însă cu cheltufala prea luminatului,

¹⁾ Aci este o greșală de nume, căci nu pôte fi altul de cât Domitian împăratul Romanilor care în adevăr a exilat pe Evangh. Ioan în insula Patmos.

²⁾ Trimit scire, însoiîncez prin scrisoare.

prea creștinului și prea cuviosului domnului și stăpânului nostru Ioan Șerban Cantacozino Băsărab Voevod, Biruito-riului și Oblăduitorului atotă Ungrovlahita, Iar cu nevoința și îndireptarea celor ce s'au întâmplat dascalii, și mai mult deslușindu-se pre limba rumânească de cel mic și plecați dintru slugile mării sale Șerban Biv V(el) Logofet, și fratele seü eu Radul Logofet. Iar atot mésztersugul tipografii și îndireptător cuvintelor rumânești ostenitor de Dumnedeu Iubitor Mitrofan episcopul de Huși.

In privința ortografiei se observă următoarele:

Atât pentru *i* lung cât și pentru *î* scurt se întrebuițeză un singur H (grecescul η); p'allocurea însă, se ve e și acest I (grecescul ι). Peste tot locul se face bine deosebire între **ъ** (ă) și **ь** (ü) precum și între diftongii **ѣ** (e) și **ѧ** (ia) Pentru întrebare se într-bu nțeză semnul propriu al întrebării (?) Iar nu punctul și virgula ca in grecesce. In general vorbind ortografia din această Biblie presintă un progres față cu ortografia cărților anteriore

Acésta este renumita B blie de la 1688 Acesta este prețiosul monument literar atât al bisericeii cât și al țerei nós- tre și care arată pe deplin că in biserică s'a păstrat ade- vărata limbă românească.

Dea Dumnedeu ca pietatea și zelul de care au fost pă- trunși colaboratorii acestei Biblii, să însușească și pe ro- mânăii noștrii de astă-di carii într'adevăr *iubesc neamul, limba și legea strămoșescă!*

Preotul Al. Petrescu

Craiova

Mândria și Smerenia

Omilie cu reflexiuni morale asupra cuvintelor Domnului:

„Cel ce se va înălța pre sine, se va smeri; și cel ce se va smeri pre sine se va înălța“. (Math. XXIII, 12).

În tot timpul cât Mântuitorul a predicat pe pământ dumnezeesca sa învățătură, continuu, pe lângă descoperirea tainelor dumnezeieței, a învățat pre sfinții săi Apostoli, și pre toți cei ce îi urmau și ascultau cuvintele sale, tot ce trebuiau să facă pentru a fi cu adevărat vrednici următori ai săi.

El continuu i-a învățat și prin Evangeliul său ne învață și pre noi toți, cum să ne purtăm în lume; cum să cugețăm despre starea noastră sufletescă pentru a o cunoste cu adevărat, și cum să ne păzim de tot ce ne poate vătăma. El ne învață cum putem face și urma tot ce ne poate fi de folos, atât în viața de toate zilele, cât și pentru mântuirea sufletului și dobândirea vieții eterne întru împărăția cerurilor. Iar cuvintele și învățăturile sale, cuprinse în Evangeliul mântuirii noastre, sunt pururea învățături eterne, cari potrivindu-se și aplicându-se tot-d'auna și tuturor, se adevăresc la tot pasul ca învățături drepte, sfinte și adevărate. Preceptele morale ale Evangeliului său cu privire la viața

acesta trecetore și la îndreptarea și prefacerea noastră morală, precum și toate sfaturile ce ne dă spre a le păzi, Mântuitorul mai tot-d'auna le-a predicat prin exemple din viața de toate dăile și prin pilde, ca ast-fel aceste sfaturi și învățături morale să fie mai cu inlesnire și mai bine înțelese, mai convingătoare, mai pătrundetore și în acelaș timp mai edificătore.

Ast-fel și învățatura morală despre *Mândrie și Smerenie* a arătat-o tot prin pilde. Voind adică Mântuitorul a povățui pre sfinții săi Apostoli și prin ei pre noi toți următorii săi, cum să ne păzim și să fugim de Mândrie și cum să avem tot-d'auna în sufletul și cugetul nostru Smerenia, și d'acesta să ne călăuzim în toate mișcărilor, atât când gândim și cugetăm la noi înșine, adică la ceea ce ne-ar fi de folos sufltește și trupește, cât și în raporturile noastre cu cei-l-alți omeni și chiar cu Dumneșeu și mai ales în acțiunile noastre de pietate și religiositate, El a spus o pildă din care a desvoltat sublima și eterna sa învățatură morală cu privire la acestea.

Ocașiune la enunțarea acestel învățături i-a dat însuși Mândria pe care o vedea la unii. Pentru aceea voind a desaproba și stigmatiza d'a pururea pre cei ce se cred pre sine drepti și se mândresc, desprețuind și urând pre semenii lor, și a arăta în acelaș timp discipulilor și tuturor următorilor săi că o ast-fel de prea mare încredere în sine este mândrie satanică și diabolică, care vatămă pre om; iar smerenia și modestia sunt singurele cari duc la adevărata cunoștință de sine forțe de folos omului, Mântuitorul a spus următoreă pildă:

«Doi omeni s'au suit în biserică ca să se rōge; unul era «Fariseu, iar cel-l-alt Vameș. Fariseul stând, așa se ruga «întru sine: Dumneșeu, mulțamescu-ți căci nu sunt ca «cei-l-alți omeni, răpitori, nedrepți, prea-curvari săi și ca «acest Vameș. Postesc de două ori în Sâmbătă; dau de-

«ciuală din toate câte câștig. Iar Vameșul stând departe nu voia nici ochii să-și ridice la cer, ci își bătea peptul său «dicând: Dumnezeu, milostiv fii mie păcătosul» ¹⁾).

Reflexiunea morală pe care Mântuitorul o face asupra purtării și stărei sufletești a fie-căruia din cei doi cari se rugau, o exprimă prin cuvintele: «*Dic voue s'a întors a-cesta (vameșul) mai îndreptat la casa sa de cât acela (fariseul)*» ²⁾. Iar concludsiunea finală cu care încheie pilda și învățătura morală pe care o pune înaintea sfinților sei Apostoli și tuturor celor ce ascultau cuvintele sale, o exprimă prin următoarele cuvinte: «*Căci tot cel ce se va înălța pre sine se va smeri, și cel ce se va smeri pre sine, se va înălța*» ³⁾.

Cât adevăr și câtă învățătură pururea folositoare celor ce voesc a urma și a se folosi de cuvintele Domnului!

Tot-d'auna, în tot timpul și în tot locul, pururea s'a vădut și se ved până în ziua de astă-ți în lume, consecințele eternului principiu evangelic, pronunțat de Domnul; tot-d'auna salutare și bine-făcătoare pentru cel modest și smerit, desastrose, pentru cel mândru și îngâmfat. Pururea s'a vădut și se vede cel mândru și îngâmfat, măgulit în sine și de sine, înălțându-se pre sine și cu aroganță desprețuind pre cei-l-alți ómenI, ca cum el ar fi totul, iar cei-l-alți nu sunt și nu valoréză nimic în fața sa, dar în acelaș timp, s'a vădut că el, saũ de la început, saũ cât mai neintârziat începe a fi privit cu neîncredere, până ce, în cele din urmă, ajunge a fi desprețuit, socotit ca periculos pentru semenii sei, saũ cel puțin ca netrebnic și nefolositor. Când l'aũ cunoscut și s'aũ convins, că la el totul nu era de cât îngâmfare și mândrie, atunci este redus la adevărata sa valóre; și de unde se credea înălțat și glorificat, ajunge umilit și

¹⁾ Luca XVIII, 10—13.

²⁾ Luca XVIII, 14.

³⁾ Luca locul citat; comp. și Math. XXIII, 12.

desprețuit. Tot ast-fel, de altă parte, pururea s'a vedut și se vede cum cel smerit și modest, lucrând consciincios, cu adevărată cunoștință despre starea și meritele sale proprii, tot-d'auna corect cu sine însuși și cu semenii săi, sincer și credincios în toate acțiunile sale, fie ele de ordin social sau de pietate religioasă, el, care nu voește a înșela nici pre sine, nici pre omeni, nici pre Dumneđu, încetul cu încetul atrage asupra'și atențiunea, Iubirea și chiar admirațiunea tuturor, și toți îl iubesc, căci tuturor folosește. El ajunge în cele din urmă a se înălța și prea mări. Și se înălță, după cuvintul Domnului, *căci s'a smerit pre sine*. Și cum să nu se înălțe și să se prea mărescă în fața omenilor și să fie bine plăcut și lui Dumneđu unul ca acesta când el, cu privire la sine și datoriile către sine însuși, 'și a cunoscut cu adevărat starea sa sufletescă. În raporturile sale cu cei-l-alți omeni, a fost tip și model de adevărată Iubire sinceră, creștinescă; tip și model de sinceritate și corectitudine, pe nimeni urând, pe nimeni atacând, nici într'un chip, nimenui rău făcend cu cuvintul său cu fapta. Iar în raporturile sale către Dumneđu, tot-d'auna consciincios și cu viața curată și sfintă. Unul ca acesta tot-d'auna smerindu-se, după cuvintul Evangheliei, el ajunge în cele din urmă a se înălța, căci Domnul a dis: «*Cel ce se înălță pre sine se va smeri, și cel ce se smerește pre sine se va înălța*», și cuvintele sale sunt adevăr.

* * *

Pentru a ne edifica moralmente asupra cuvintelor Domnului și a vedea cum din ele și prin ele putem învăța și cunoște starea noastră sufletescă, și d'aci datoriile noastre către semenii noștri și către Dumneđu, ca ast-fel să ne putem folosi în mod demn și cuviincios de viața noastră și în același timp să putem fi folositori și societăței, să

reflectăm mai de aproape asupra lor pentru a le cunoaște adevăratul lor înțeles și cunoscându-l să ne folosim de el.

În imaginea *Fariseului* din pilda ce Domnul ne pune înaintea, El ne arată *pre cel mândru și îngâmfat*; în aceea a *Vameșului*, *pre cel smerit și modest*. Iar prin reflexiunea morală ce face la sfârșitul pildei, asupra stărei morale a fie-căruia din ei, ne învață că *smerenia și umilința* de care era coprint Vameșul, sunt mari virtuți prin cari, cei ce le au, se îndreptă înaintea lui Dumnezeu și se prea măresc adică se înalță în fața oamenilor. Și din contră *mândria și îngâmfarea*, de care era coprint Fariseul, este viciu care vatamă foarte mult și duce la pierdere. Iar pentru a edifica pre cei ce ascultau cuvintele sale și a nu lăsa nici o îndoială în sufletul lor le dice cu totă autoritatea sa dumnezească și le enunță eternul principiu moral: «*că tot cel ce se va înalța pre sine, se va smeri și cel ce se va smeri pre sine se va înalța*».

În adevăr cel mândru și îngâmfat descris sub imaginea Fariseului din Evanghelie nu trăește de cât pentru sine. În toate mișcările și în toate faptele sale, el nu se călăuzește de cât de egoismul său. Pentru el semenii și chiar fratele său, sunt nimic. Numai ceea ce face el sunt fapte mari, demne minunate, ba chiar extra-ordinare; ale celor-l-alți oameni, nu sunt și nu valorează nimic. El se crede a fi mai presus de toți și de toate; cei-l-alți sunt nimic. El este totul; cei-l-alți neînsemnând și nefind nimic în fața sa, trebuie să se prosternă înaintea sa.

În mândria și îngâmfarea sa, nu ține seamă de nimic. Desprețuește totul, căci orgoliul său 'l orbește până într'atât, în cât îl face să credă, că n'ar putea fi nimic superior, mai bun și mai pre sus de el. El nu vede binele de cât la sine și întru ale sale. Tot idelul posibil, ce ar putea exista îl mărginește numai la concepțiunile și faptele sale. Din această cauză este arrogant, îndrăzneț și necuviin-

cîos, față de semenii sei; iar către Dumne-deu, prefăcut, ipocrit și necredincîos, ca și Fariseul din Evanghelie, care se lăuda în fața lui Dumne-deu, că el postește de două ori în Sămbătă, că este drept și virtos, iar nu ca Vameșul cel păcătos, care stă lângă dinsul și nu îndrăsnea nici măcar a-și ridica ochii sei către cer, ci se mulțamea numai a țice: *Dumne-deule! Milostiv fii mie păcătosului.*

Dar totă fericirea celui mândru și îngâmfat este efemeră și de scurtă durată, căci mândria orbindu-l, îl duce de grabă la căderea sa morală. De aceea lui, chiar și în momentele cele mai trufașe, îi lipsește mîngăerea, bucuria și veselia sufletescă.

Din cauza luptei surde, ce o duce cu el însuși, adică cu conștiința sa, ajunge în cele din urmă, ca acesta să-l părăsescă. Și atunci, perdendu-și liniștea morală, este cu dese-vișire perdut moralmente, căci ne mai avînd nici un dreptar, după care să se conducă în viața și faptele sale, ajunge omul cel mai nefericit și degradat. Atunci se împlinesc cu el cuvintele Domnului, adică *se smerește și se umilește*, căci s'a înălțat și s'a mândrit pre sine și ast-fel se adevăresc drepte și adevărate principiile eterne ale moralei evanghelice.

Nu tot ast-fel este cel modest și smerit. Acesta ca și Vameșul din pilda evanghelică, conștient despre sine și starea sa sufletescă, conștient despre puterile sale intelectuale și morale, sincer în acelaș timp și cu inimă curată în raporturile sale către cei-l-alți omeni și către Dumne-deu, el privește tot-d'auna drept și fără fățarnicie la aceea pe care îi crede, că sunt în stare a face mai bine de cât el. Se folosește de sfaturile lor, conlucră cu ei și este de folos societăței. În raporturile sale către Dumne-deu, avînd tot-d'auna în inima sa adevărata pietate și religiozitate, care 'i încăldește sufletul și-'l îndemnă tot-d'auna la bine și la virtute, el judecă și apreciază drept și sincer faptele

sale. Se căește dacă a făcut rău; se mângâie când a făcut bine și având încredere în faptele sale cele bune, dar fără a și-o lua asupra-și sau a se mândri și îngâmfa, se bucură cu modestie în conștiința sa. Pe fața lui se citește pururea seninătatea, mângâerea sufletescă și liniștea conștiinței. El tot-d'auna sincer, fără fățarnicie și ipocrisie, tot-d'auna corect și loial în faptele sale, se bucură de încrederea, stima, iubirea și onorea tuturor oamenilor de bine și toți privindu-l cu drag îl respectă și 'l iubesc. El se deosebește între semenii săi aci pe pământ și prin pietatea și religiozitatea sa, cum și prin viața sa cea curată și sfântă *se îndreptă*, precum dicea Domnul, adică își asigură adevărata fericire, întru împărăția lui Dumnezeu. El trece între cei ce au bine-plăcut lui Dumnezeu și au păzit și îndeplinit aci pe pământ preceptele și voea sa cea sfântă.

La el se vede adevărata înălțare și prea mărire morală înălțarea și prea mărirea celui smerit și modest, despre care a dis Domnul în pilda evanghelică, căci el se bucură de iubirea, respectul și stima tuturor oamenilor și este bine vădit și iubit și de însuși Dumnezeu, Creatorul său.

Cel mândru și îngâmfat din contră este urât și desprețuit de toți. Urât și desprețuit de oameni și chiar de Dumnezeu; căci, precum am vădit, însuși Mântuitorul a desaprobat și desprețuit pe Fariseul carele se mândrea și se îngâmfa. Este urât și desprețuit, căci este ipocrit derizător și necredincios. Totul la el este ipocrizie. El nu crede nici chiar în Dumnezeu, căci aceea ce el adoră în sufletul și cugetul său, sunt orgoliul și îngâmfarea, aviditatea de onoruri, pe cari le pretinde de la semenii săi. Acestea singure 'i nutresc egoismul și numai ele sunt idolul la care se închină. În toate acțiunile sale, mintea fiindu-i întunecată și inima palpitându-i numai de iubirea de sine, el desprețuește și pe oameni și pe Dumnezeu. În egoismul său nici odată nu se gândește că este om și poate avea slăbiciuni,

ba chiar și lipsuri. Neținând seamă de acesta, sau mai bine zis, nevoind să creadă că și el poate avea defecte, pe cari trebuie să le îndrepte, se înșală și pe sine și voește a înșela și pe cei-l-alți. Ast-fel orbit crede, că tot ce face este bine, drept, convenabil și cuviincios; în realitate însă prin faptele sale greșește și către sine însuși și către apropoale și chiar către Dumnezeu.

Fiind ast-fel plin de defecte și răutate, orbit de orgoliu și mândrie, nu ascultă nici-odată de legea morală a conștiinței. Nesocotește preceptele morale și este dominat numai de pasiuni și porniri rele; iar când crede că s'a adus vre-o atingere orgoliului său egoismului său, nu esită de a se răsbuna și a face tot răul apropielului său.

Intru cele religioase el este ipocrit, iar în fundul inimei sale necredincios. Pentru el religiunea, biserica și sfintele mistere, ce se sevirșesc în ea, precum și rugăciunile, ce se înalță de credincioși, sunt simple forme, de cari el nu se lăgă întru nimic cu inima, cugetul și sufletul său. Credința părinților și a strămoșilor pentru el, în ipocrisia de care este dominat, nu are nici o însemnătate. Tote sunt vorbe banale, cari-i servă de minune, spre a le exploata. În inima sa domnind necredința, el crede că religiunea cu toate formele sale nu sunt, de cât pentru cei simpli, incultți și pentru poporul de jos. Iar când din nenorocire cel mândru și îngâmfat, are și o spoială de învățatură și civilizațiune, atunci mai ales dacă este dintre cei tineri, biserica și religiunea pentru ei sunt tătorele, petrecerile de tot felul, sau tot ce le pôte da ocaziune, spre a-și satisface plăcerile sau cel puțin a fi admirat, pentru ținuta, luxul sau cuvintele sale.

Cel modest și smerit din contra, este departe și scutit de toate acestea. El este lipit cu trupul și sufletul de tradițiunile strămoșești. El se teme de Dumnezeu și respectă religiunea cu toate ale ei, socotindu-o nu numai folositoare

dar chiar isvor nesecat de tot binele, prosperitatea pacea și fericirea omului. El simte și cunoaște starea sa morală și cunoscându-și greșalele sale, se căește și luptă pentru a scăpa de consecințele lor și a se îndrepta. El are tot-d'auna drept normă faptelor sale, legea morală a conștiinței și preceptele evanghelice. Este supus cu docilitate legilor politice și nici odată nu desprețuește nimic; evită din toate puterile sale a cădea în greșeli. Nici odată nu voește a face rău nimănui, pe toți îndemnă la bine și a se păzi de rău. Ast-fel el trăește împăcat cu conștiința sa, liniștit și mulțămit, că a făcut bine, că nu a adus nici o vătămare aprôpelui și că și-a împlinit datoriile sale către Dumnezeu.

Cel mândru și îngâmfat din contră, este derăzător și necredincios, față de Dumnezeu. El nesocotește divinele sale precepte și în deplină cunoștință și cu rea intențiune lucrăză împotriva lor și a aprôpelui său. Dumnezeu ȳice: «Iubiți pre vrăjmașii voștri, bine-cuvîntați pre cei ce vĂ blestemă, faceți bine celor ce vĂ urăsc și vĂ rugați pentru «cei ce vĂ vatămă și vĂ persecută». Cel mândru și îngâmfat din contră nu numai, că nu iubește și nu iartă, dar este setos întru a dori distrugerea și nimicirea aceleuă, care i-a atins egoismul prin cuvînt, prin faptă sau chiar nebăgare de sĂmă. Cel mândru și îngâmfat cere supunere orbă a tuturor, pentru că el dorește, ca el și numai el să se deosebĂscă de cei-l-alți și vai aceleuă, ce nu i se supune! Domnul nostru Iisus Christos ȳice: «Nu judecați, nu asuprați, nu acușați pe nedrept, nu invidiați, «nu calomniați».....

Cel mândru și îngâmfat desprețuind tĂte acestea, se abate și lucrăză din potrivă. În egoismul și orgoliul sĂu, voinď a se înălța pre sine mai pre sus de toți, el judecă cu patimă, asuprește, denigrĂză și calomniazĂ. Voește a distruge totul în calea sa, ca el singur să rĂmână și să se

prea mărescă. Dar în acelaș timp, căutându-și înălțarea pe ast-fel de căi, cade sub judecata ămenilor conștiincioși și sub urgia Dumneđească; pentru că el nu lucreză, de cât pentru a face rău aprăpelui și lucreză tot-d'auna cu intențiune rea. Cel îngâmfat devine egoist pasionat. El se bucură de reul și nenorocirea aprăpelui, cređend că prin acesta devine el virtos și se incarcă de onoruri în fața ămenilor. El caută să acuse și să calomnieze pe cei virtuși și pe cei bunl; caută chăar să-l nimicescă în speranța de a fi el copleșit de mărire și onoruri. El voește chăar să aducă jertfă patimei și răutăței sale, pe toți cei ce lucreză binele și sunt în cinste și onore.

Câte ființe morale nu cad victimă ipocrisiei și orgoliului celui mândru și îngâmfat! Câte ființe valorose nu sunt victima urei și calomniei satanice aceluși ambițios și egoist! Câți nu se perd și se îngrop moralmente pentru vecie, din cauza țesăturilor pătimeșe și rău voitore ale celui mândru și îngâmfat? Câte drame sociale nu se ved pe totă ziua, datorite minciunei, zavistiei și calomniei intenționate a celor mândri și îngâmfăți, carl se bucură de victimile lor!

Cel mândru și îngâmfat făptuește tôte acestea, călăuzit de credința infernală; că el umilind pe toți, se va ridica pe sine, va domni și 'și va satisface tôte dorințele sale; uită însă că forțe degrabă starea sa morală se descoperă, și ipocrisia sa se cunoște de toți, devine odios tuturor, și ajunge a fi considerat ca vrăjmaș al virtuței și al progresului social, ajunge a fi urgisit de ămeni și de Dumneđu.

Calitate esențială și în deosebi inerentă a celui mândru și îngâmfat precum vedem la Fariseul din Evangelie, este ipocrisia. Prin ea el se silește să amăgescă pre toți ămenii și de este cu puțință și pe însuși Dumneđu. Pentru aceea 'l vedem prelăcându-se, că este cuprins de cea mai mare pietate, că se îngrijește de binele obștesc, de sörta celor nedreptățiți, luându-le apărrarea, dar în tôte la el nu este,

de cât fățarnicie. Ipocrisia îl stăpânește pretutindeni, chiar și în apărarea religiunii. În toate acțiunile sale el este Fariseul din pilda Mântuitorului, departe de adevărata căință și umilință, pe care o cere sfânta și curata credință a Domnului nostru Iisus Christos.

Motivele cari fac pe cel mândru și îngâmfat a se arăta apărătorul celor nedreptățiți, al instituțiilor și chiar al religiunii, sunt misterioase. Pentru a le cunoște trebuie a căuta cauza care îl îndemână și îmboldește. Ea este tot-d'auna ipocrisia, sau ura, patima răsbunării sau în fine interesul personal.

Nu arare ori vedem cu surprindere pe cel mândru și îngâmfat purtându-se cu multă amabilitate și politeță. Adesea ori cu surisul pe buze, compătinzind pre cei întristați și nenorociți, făcând chiar sacrificii pentru ei și felicitând pre cei fericiți pentru isprăvile lor. El merge cu fățarnicia și ipocrisia sa până acolo, în cât să se arate entusiasmata de binele și fericirea acestora, în cât să-i și sărute, prefăcând ast-fel cea mai sinceră iubire. Câtă ipocrisie! Totul este prefacere! Intru nimic nu-și a schimbat ideile, gândirea și cugetul său. Cel mândru este acelaș, plin de invidie și răutate pentru binele și fericirea aprăpelui. O căutătură pătrundătoare psihologică, și veți ceti în sufletul său răutatea; veți vedea chiar alătura și pe lângă el, odioșele calomnii prin care sapă mormintul tocmai acelorora, cărora le aducea omagii, și felicitări căldurose.

Asemenea nu arare ori, vedem pre cei mândri și îngâmfati lingușind și umilindu-se fața de cei răi și necredincioși, însă puternici și în stare de a dobândi ceva de la ei, sau le face tot răul posibil. În schimb e desprețuitor, fața de cei ce n-au putere în societate, fața de cei săraci și lipsiți, fie că aceștia ar fi tip și model de virtute socială. În trufia și răutatea lor, unii ca aceștia, merg până acolo, în cât, la ei să bucură de mai mare cinste și sunt tratați mai bine,

câinii de cât semenii lor. Ce parodie a iubirei creștine! Ce grad de impietate și egoism!

Starea acésta sufletescă acelu mândru și îngâmfat, dovedesce tuturor, că el pare apropiat și bine-voitor, pentru a câștiga; pare milos și compătimitor tot-d'auna, pentru a profita; nici o dată de iubire sinceră creștină. Se lingusește și se umilește pentru ca să se înalțe și să se onoreze; umilința creștină însă, n'a simțit-o nici o dată în inima sa.

Precum în raporturile sale cu semenii seî cel mândru și îngâmfat este tot-d'auna periculos și vătămător, tot ast-fel și în raport cu societatea din care face parte, cu instituțiunile eî și chiar cu religiunea, starea politică și interesele patriei el este tot-d'auna un pericol social și vătămător; căci tóte acțiunile sale sunt călăudite numai de interesul seî personal și de mândria și îngâmfarea diabolică cu care se asemăná lui Satan, cel ce a sguduit liniștea și fericirea ființelor cerești și a omului.

Câte societăți, instituțiuni și chiar state n'au suferit și sufer cele mai mari neajunsuri și nenorociri din cauza mândriei, egoismului și iubirei trufase de întâietate a unora din membrii lor? Câte n'au ajuns chiar la descompunere și ruină totală! Pretutindenî trebuie a vedea că cel mândru și îngâmfat, călăuzit fiind în faptele sale numai de interesul seî personal, este un pericol social, un mijloc de distrugere și nenorocire.

Dacă reflectăm la nenorocirile ce au cădut asupra instituțiunilor celor mai salutare ale omenirei și chiar asupra bisericei lui Iisus Christos, din cele mai vechi timpuri și în tot decursul secolelor, vom găsi la origina tuturor acestor rele pe cei ce au suferit de patima mândriei și a îngâmfărei. La origina tuturor eresilor de exemplu și a tuturor desbinărilor ce au avut loc și au adus cea mai mare turburare în biserică, găsim tot-d'auna egoismul și

interesul personal al unor membri trufași și îngâmfați.

State puternice și gloriose s'au descompus și distrus din cauza certurilor și agitațiunilor pe cari le-au provocat aceia cari din cauza trufiei și egoismului lor își disputați întâetatea. In mintea înfumurată a iubitorului de întâetate, nu există lege morală, dreptate, sau Evangelie. Nu există sentiment, nici iubire de patrie, nu există nimic sacru, nimic sfânt. Pentru el nu există nimic, căci nu respectă nimic. Dar ce dic? Există ceva; există orgoliul și mândria singurele cărora se închină și pe care le adoră.

Dacă vre-o instituțiune se umilește sau este amenințată cu pericolul ruinei și al distrugerii, trebuie a căuta pe cel mândru și îngâmfat carele o sapă. Dacă vre-o națiune nu pôte propăși și prospera, dacă se află în desordine, sau chiar descompunere morală și materială; trebuie a căuta pre politicianii mândri și îngâmfați, cari pentru a'si satisface interesele lor personale, orgoliul și egoismul lor, sacrifică interesele generale ale națiunii.

Cel mândru și îngâmfat, din cauza egoismului său, este demonul cel mai periculos societății și chiar națiunii sale. El călcând adevărul și desprețuind dreptatea, devine pricinuitorul celor mai mari nenorociri sociale. Norocire însă că nu întârzie căderea lor. Fôrte degrabă, cu ei se adeverește cuvîntul Scripturii: «*Domnul stă în potrivă celor mândri*». Ast-fel pretinsul lor triumf fiind de scurtă durată sfârșește cu umilința și înjosirea; căci societatea, cunoscându-i, în cele din urmă îi urășce și îi desprețuesce. Ast-fel este cel mândru și îngâmfat, și ast-fel este sôrta și sfârșitul mândriei sale.

Dar ce se dic de cel modest și smerit? Cugetați și îl veți găsi tot-d'auna opus rēutății celui mândru și îngâmfat. El, crescut în frica Domnului, este scutit de ori-ce împătimire; scutit de orgoliu și îngâmfare; scutit de egoism. El nu lucrăză călăuzit de interesul său personal. Pe acesta

Il vedem tot-d'auna consciincios intru tôte. Tot-d'auna in-
deletnicindu-se intru practicarea virtuței și în indeplinirea
preceptelor morale evangelice. Pentru acésta el se entusi-
asméză, pentru tôte faptele mari și inalte, pentru interesul
comun al instituțiunilor, și al patriei, pentru tôte faptele
nobile și de folos tuturor. El le susține cu eroism și ab-
negațiune. Numaî modestiei și umilinței în Christos se da-
toresce cea mai înaltă și mai nobilă virtute, iubirea de pa-
trie, în care omul sacrifică pentru interesul comun al patriei,
onoruri, mărire, plăceri, avere și însuși viața sa. Cel smerit
în Christos este din principiu inamic tuturor certurilor și
desbinărilor. El este iubitor al păcei care nutresce și în-
tăresce tot binele, tötă prosperitatea și bunul mers al tu-
tutor instituțiunilor sociale. Iubind pacea, el trăesce în așa
mărinimie spirituală, în cât este tipul vieței Domnului nostru
Iisus Christos. El nu respunde cu injurii celor ce îl insultă
și blestemă, nici nu amenință când suferă. Primesce totul
cu resemnare și lăsând tötă judecata la dreptatea Dum-
neđească, se supune liniștit și cu consciința împăcată le-
gilor. Socotind ca cea mai mare crimă calomnia și perse-
cuțiunea, chîar când este calomniat și persecutat, el iartă,
și cu răbdare vrednică de admirat, suportă tôte consecințele
rele ale calomniei și persecuțiunei, lăsând tötă resbunarea
la Dumneđeșu cel drept, care vede tôte, și dă fie-căruia
după faptele și inima sa. Cel modest și smerit, urmând
și indentificându-se în totul cu preceptele morale evange-
lice, urméză cu sfințenie, în tôte mișcările și în tot pasul
vieței sale cuvintele Apostolului Paul care dice: «Intru
«nădejde bucurați-vé; în necazuri răbdători, întru rugăciune
«petrecënd. Impărtășind trebuințelor sfinților, iubirea de
«străini urmënd. Bine-cuvîntați pre cei ce vé gonesc pre
«voi; bine-cuvîntați și nu blestemați. Bucurați-vé cu cei
«ce se bucură și plângeți cu cei ce plâng. Una între voi
«gândind; nu cele înalte gândind, ci de cele smerite lipin-

interesul personal al unor membri trufași și îngâmfați.

State puternice și glorioase s'au descompus și distrus din cauza certurilor și agitațiunilor pe cari le-au provocat aceia cari din cauza trufiei și egoismului lor își disputați întâetatea. In mintea înfumurată a iubitorului de întâetate, nu există lege morală, dreptate, sau Evangelie. Nu există sentiment, nici iubire de patrie, nu există nimic sacru, nimic sfânt. Pentru el nu există nimic, căci nu respectă nimic. Dar ce dic? Există ceva; există orgoliul și mândria singurele cărora se închină și pe care le adoră.

Dacă vre-o instituțiune se umilește sau este amenințată cu pericolul ruinei și al distrugerii, trebuie a căuta pe cel mândru și îngâmfat carele o sapă. Dacă vre-o națiune nu pôte propăși și prospera, dacă se află în desordine, sau chiar descompunere morală și materială; trebuie a căuta pre politicianii mândri și îngâmfați, cari pentru a'și satisface interesele lor personale, orgoliul și egoismul lor, sacrifică interesele generale ale națiunii.

Cel mândru și îngâmfat, din cauza egoismului său, este demonul cel mai periculos societăței și chiar națiunii sale. El călcând adevărul și desprețuind dreptatea, devine pricinuitorul celor mai mari nenorociri sociale. Norocire însă că nu întârzie căderea lor. Forțe degrabă, cu ei se adeverește cuvântul Scripturei: «*Domnul stă în potrivă celor mândri*». Ast-fel pretinsul lor triumf fiind de scurtă durată sfârșește cu umilința și înjosirea; căci societatea, cunoscându-i, în cele din urmă îi urășce și îi desprețuesce. Ast-fel este cel mândru și îngâmfat, și ast-fel este sorta și sfârșitul mândriei sale.

Dar ce se dic de cel modest și smerit? Cugetați și îl veți găsi tot-d'auna opus reuțăței celui mândru și îngâmfat. El, crescut în frica Domnului, este scutit de ori-ce împătımire; scutit de orgoliu și îngâmfare; scutit de egoism. El nu lucrăză călăuzit de interesul său personal. Pe acesta

și vedem tot-d'auna consciincios intru tôte. Tot-d'auna in-
deletnicindu-se intru practicarea virtuței și în îndeplinirea
preceptelor morale evangelice. Pentru acêsta el se entusi-
asmază, pentru tôte faptele mari și înalte, pentru interesul
comun al instituțiunilor, și al patriei, pentru tôte faptele
nobile și de folos tuturor. El le susține cu eroism și ab-
negațiune. Numai modestiei și umilinței în Christos se da-
toresce cea mai înaltă și mai nobilă virtute, iubirea de pa-
trie, în care omul sacrifică pentru interesul comun al patriei,
onoruri, mărire, plăceri, avere și însuși viața sa. Cel smerit
în Christos este din principiu inamic tuturor certurilor și
desbinărilor. El este iubitor al păcii care nutresce și în-
tăresce tot binele, tătă prosperitatea și bunul mers al tu-
tutor instituțiunilor sociale. Iubind pacea, el trăesce în așa
mărinimie spirituală, în cât este tipul vieței Domnului nostru
Iisus Christos. El nu răspunde cu injurii celor ce îl insultă
și blestemă, nici nu amenință când suferă. Primesce totul
cu resemnare și lăsând tătă judecata la dreptatea Dum-
nedeească, se supune liniștit și cu consciința împăcată le-
gilor. Socotind ca cea mai mare crimă calomnia și perse-
cuțiunea, chiar când este calomniat și persecutat, el iartă,
și cu răbdare vrednică de admirat, suportă tôte consecințele
rele ale calomniei și persecuțiunei, lăsând tătă resbunarea
la Dumnedeu cel drept, care vede tôte, și dă fie-căruia
după faptele și inima sa. Cel modest și smerit, urmând
și indentificându-se în totul cu preceptele morale evange-
lice, urmăză cu sfințenie, în tôte mișcările și în tot pasul
vieței sale cuvintele Apostolului Paul care dice: «Intru
*nădejde bucurați-vă; în necazuri răbdători, intru rugăciune
*petrecând. Impărtașind trebuințelor sfinților, iubirea de
*străini urmând. Bine-cuvințați pre cei ce vă gonesc pre
*voi; bine-cuvințați și nu blestemați. Bucurați-vă cu cei
*ce se bucură și plângeți cu cei ce plâng. Una între voi
*gândind; nu cele înalte gândind, ci de cele smerite lipin-

«du-vă; nu, fiți înțelepți întru voi înși-ve. Nimănuî reu
 «pentru reul răsplătind, mai înainte gândind cele bune
 «înaintea tuturor omenilor. De este cu puțință (în cât este
 «întru voi) cu toți omenii pace având. Nu ve isbândiți
 «singuri vouă, iubiților, ci dați loc mâniei, căci scris este:
 «A mea este isbânda, eu voi resplăti, dice Domnul. De
 «flămânzesce dar vrășmașul tău, dăi lui de mâncat, și de
 «înseteză, adapă-l, că acestea făcând, cărbuni de foc gră-
 «mădesci pe grumazul lui. Nu fii biruit de reu, ci biru-
 «esce cu binele pe reu»).

Ast-fel este cel smerit și modest. El, creștând neclintit în preceptele evanghelice, se bucură pururea că merge și urmază calea cea strâmtă și îngustă prescrisă de Domnul, cale care duce la virtute, viață și împărăția cerurilor.

Pentru acesta tot cel ce se umilește întru Christos devine cetățean bun și de folos. El este podoba societății și a națiunilor. Numai cei ce umblă ast-fel cu frica Domnului sunt singurele elemente prin cari se pot înălța societățile și națiunile căci numai de la moralitatea și împlinirea consciincioasă a datoriilor membrilor ce le compun, depinde prosperitatea, bunul mers și totă fericirea posibilă a unei societăți; și numai cu ast-fel de membri se pot înălța, glorifica și prea mări societățile și națiunile. Și dacă Evangeliul a putut să se impue cu ceva omenirei, s'a impus în prima linie cu puterea morală și virtutea celor ce au creșt în Iisus Christos; și s'a dovedit că numai prin puterea învățătorei morale harice a Evangeliului, s'au putut crea și da societății cetățeni eminaminti morali, consciincioși de drepturile și datoriile lor, drepti și temători de Dumnezeu, desbrăcați de patimi și departe de vițiul înfiorător al minciunei, al iubirei de sine și al mândriei satanice cea plină de orgoliu și îngâmfare.

Ast-fel este cel smerit și modest în Christos în tôte

¹, Epistola către Romani XII, 12—21.

raporturile sale, cu el însuși, cu semenii săi și cu Dumnezeu creatorul său.

Înainte d'a termina aceste reflexiuni asupra cuvintelor Domnului cu privire la mândrie și smerenie despre care s'ar putea dice încă multe; căci ele, una sau alta fiind nedespărțite de viața omului și s'ar putea urmări și examina de aproape în toate mișcările vieții noastre de toate zilele, spre a se vedea cât de vătămătoare este mândria și cât de salutară este smerenia; înainte dic de a termina aceste reflexiuni generice, cred necesar, pentru complectarea lor a dice două cuvinte asupra cauzei fatale *pentru ce, cel mândru trebuie neapărat să sfârșiască umilindu-se, iar cel smerit, să se înalțe.*

Domnul a dis: «*Cel ce se va înalța pre sine, se va smeri și cel ce se va smeri pre sine se va înalța*». Cuvintele sale fiind adăver nu putea fi alt-fel de cât așa cum el a dis, fiind-că *Domnul este cel ce a dis* și noi cei ce credem și urmăm lui trebuie să credem că *așa este și așa trebuie să fie*. Dar credința noastră în cuvintele Domnului, nu este o credință orbă, deșartă sau neintemeiată. Noi ne convingem despre ea și prin urmare despre adevărul cuvintelor Domnului la tot pasul. Pururea, precum am arătat, omenirea a vădut tot-d'auna pre cel mândru și îngâmfat sfârșind prin a se umili și pre cel smerit și modest înălțându-se și acelaș lucru îl vedem și noi petrecându-se până în ziua de astăzi și așa va fi cât va exista omenirea, *căci cuvintul Domnului este adevăr* și trebuie să fie și să se întimple, ast-fel ca el să se adevărească tot-d'auna.

Prin urmare noi înșine, în viața noastră dobândim convingerea despre credința noastră în cuvintele Domnului, adică prin noi înșine, avem proba că așa este și vedem cum cel mândru sfârșește prin a se umili și cel umilit se înalță. Dar mai rămâne întrebarea pentru ce să fie ast-fel?

Răspunsul de și reese din adevărul cuvintelor Domnului,

căci dacă Domnul a dis că, cel mândru și îngâmfat, trebuie să sfârșiască prin umilință, trebuie să fie așa, noi putem prin cercetare să aflăm și să cunoștem și cauza pentru care el trebuie să sfârșiască ast-fel. Cel mândru este și se află pururea în viața sa și în toate mișcărilor și acțiunile sale într'o pozițiune falsă; și falsă, nu numai în raporturile sale către semenii săi și către Dumneșeu, dar chiar și față de el însuși. El voește a mistifica totul; a se înșela pre sine, pre semenii săi și pre însuși Dumneșeu. El trăește din minciună ca și Fariseul din Evanghelie. Tot ce el face nu este expresiune și convingere intimă a inimii sale. El bine, cum pôte să sfârșiască o ast-fel de stare, dacă nu mai curând sau mai târziu prin desastru moral, căci minciuna la urma urmei se vedește, adică se infundă precum dice românul și cel ce a trăit din ea și prin ea, rușinat în fața tuturor, redus la umilire ajunge desprețuit de toți. Fatalminte dar, sfârșitul celui mândru și îngâmfat nu pôte fi altul, când știm că însuși ângerii lui Dumneșeu, voidnd a se mândri și a-și rădica scaunul lor mai pre sus de Dumneșeu, au fost aruncați în infern și transformați în demoni întunecați.

Cel smerit însă și modest din contră; el nu pôte de cât să prospereze, să se înalțe și să se prea mărească și în fața ómenilor și a lui Dumneșeu. Și pentru ce? Pentru simplul cuvînt, că el pururea se mișcă, trăește și viază numai întru adevăr și dreptate. Pozițiunea sa este sinceră, dreaptă, loială și adevărată față de el însuși, față de semenii săi și față de Dumneșeu. El fiind corect în toate raporturile sale, nu pôte fi de cât de folos tuturor și nu pôte fi privit de semenii săi de cât cu iubire și stimă. Toți cei ce'l încongióră sau vin în legătură cu el și faptele lui, nu pot de cât să'l respecte și să'l admire.

La el fiind pururea numai adevăr și dreptate și nici o dată vicleșug, ipocrisie sau răutate, el nu pôte aduce de

cât bine și folos semenilor sei, carî tot-d'auna aŭ deservită încredere în cuvîntul seŭ, căci la el tot-d'auna *da* este *da* și *nu* este *nu*. Cum dar unul ca acesta să nu fie respectat, în cinste și onóre în fața semenilor sei? Cum este cu puțință ca unul ca acesta să nu se înalțe și să se prea mărescă în fața semenilor sei, în fața semenilor precum dice Domnul.

Pentru acelaș cuvînt cel mândru și îngâmfat nu se îndreptă, nici înaintea lui Dumneđeu ca și Fariseul din Evangelie, căci și fața de Dumneđeu pozițiunea sa este falsă. El nici lui Dumneđeu nu mărturisește adevêrul și starea sa sufletescă și ast-fel, neputendu-se căi de greșalele și păcatele sale, el nu se pôte mântui.

Din contră cel umilit, ca și Vameșul din pilda Mântuitorului, privind la faptele sale, le mărturisește, se căește de ele și imploră milostivirea lui Dumneđeu asupra sa. Pozițiunea sa fiind sinceră și corectă, el se îndreptă, căci vedênd că a făcut rău, se silește a face bine, și ast-fel se mântuește, căci «Viŭ sunt eu dice Domnul, nu voesc «mórtea păcătosului, ci să se întorcă de la calea cea rea și să fie viŭ».

Iată dar și cauza pentru care cel mândru și îngâmfat trebuie să termine în fața ómenilor prin umilire și înjosire, adică să ajungă a fi desprețuit și urgisit și să nu să pótă îndrepta nici înaintea lui Dumneđeu; iar cel smerit se înalță și se prea mărește.

Se umilește cel mândru și îngâmfat, fiind-că este nedrept și ipocrit fața de semenii sei și de Dumneđeu și chiar fața de sine însuși în tóte faptele sale; iar cel smerit și modest se înalță și se prea mărește, căci este sincer, drept corect și loial în tóte mișcările și pașii vieței sale.

Acum când cunoștem tot adevêrul cuvintelor Domnului cum și pentru ce, cel mândru și îngâmfat se umilește, iar cel smerit se înalță, ce este mai de folos nouê, de cât să imităm pe acest din urmă, ca să nu ajungem a fi desprețuiți și urgișiți de ómenii și de Dumneđeu ca Fariseul din Evangelie, ci ca să ne înalțăm și îndreptăm și înaintea ómenilor și a lui Dumneđeu ca și Vameșul carele s'a întors de la Biserică îndreptat la casa sa. Fie.

CRONICA BISERICĂSCĂ.

I.

Resumatul ședințelor Sf. Sinod din sesiunea de Primăvară a anului 1903.

Sesiunea ordinară de Primăvară a Sf. Sinod s'a deschis în ziua de 1 Mai, făcându-se la ora 10 a. m. cu un Te-Deum în biserica Catedrală a Sf. Mitropolii, la care au asistat P.P. S.S. Membri ai Sf. Sinod și Domnul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice; iar la ora 10¹/₂ s'a făcut sfințirea apei în sala ședințelor, după care D-nul Ministru a citit Mesagiul Regal de deschiderea sesiunii.

După citirea Mesagiului Regal, I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, declară sesiunea deschisă, fiind prezenți 15 P.P. S.S. Membri și 1 în congediū. Se citește sumarul ultimei ședințe din sesiunea de Toamnă și punându-se la vot, se aprobă.

Se alege prin aclamațiune P.P. S.S. Secretari ai biuroului.

Se dă citire comunicărilor. Se alege prin aclamațiune următoarele comisiuni. Comisiunea de petițiuni; idem pentru cercetarea manualelor de învățămînt religios, cursul primar; —idem pentru cursul secundar; —idem pentru cercetarea manualelor de Musică; —idem pentru Revistă și Tipografie.

P. S. *Episcop al Râmnicului*, citește propunerea, semnată de 9 P.P. S.S. Membri, ca să treacă sub controlul Ad-

ministrațiunei Casei Bisericești, aprobarea bugetului și a gestiunii financiare a Revistei, după cum s'a făcut și pentru Tipografie. Se decide a se comunica D-nului Ministru al Cultelor.

Sedința din 5 Mai.

Sedința se deschide la ora 9 dimineața sub președinția I. P. S. Mitropolit Primat. Prezenți 14 P. P. S. S. Membri, în congediu 2.

Se citește sumarul ședinței precedente și se aprobă.

Se citește comunicările și se trimit la comisiunile respective.

Se citește scrisoarea primită din partea I. P. S. Archiepiscop și Mitropolit al Athenelor, Președintele Sf. Sinod al Sf. Biserici a Greciei D. D. Teoclit, privitoare la alegerea și confirmarea I. P. S. Sale în această demnitate, precum și răspunsul trimis la această scrisoare din partea I. P. S. Mitropolit Primat. Se decide a se tipări în Revista Biserica Ortodoxă Română.

Se citește următoarele rapoarte ale comisiunii de petițiuni.

Raportul relativ la referatul Directorului Cancelariei Sf. Sinod, privitor la cărțile bisericești cerute de P. P. S. S. Arhiepiscopul a li se da gratuit din Tipografia Sf. Sinod. Se decide a se da P. P. S. S. Membri ai Sf. Sinod câte un rind de cărți de ritual. S'a primit propunerea I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, de a se da un rind de cărți de ritual pentru o biserică din Macedonia, în care se face serviciul divin în limba română; asemenea s'a primit propunerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei de a se da o colecțiune de cărți bisericești din Tipografia Sf. Sinod D-lui Dr. Ión Cornoiu, profesor la Facultatea de Teologie și Director al Cancelariei Sf. Mitropolii a Ungro-Vlachiei; precum și propunerea P. S. Episcop al Rimnicului ca și pe viitor să se dea gratis cărți de ritual P. P. S. S. Membri cărora nu li se vor fi dat, cum și altor instituțiilor și persoane, cărora Sf. Sinod ar găsi de cuviință a li se da.

— Idem, relativ la adresa Ministerului Cultelor cu care înainteză un raport și Primăriei com. Priboeni din jud. Muscel, prin care protesteză înființarea unei noi parohii în acea

comună. Se aprobă conlusiunile raportului comisiunii: că de ôre-ce parochia Paraschiveștil-Priboeni, votată de Sfintul Sinod în 8 Maiu 1901, este altă parochie deosebită de cele două actualmente în ființă și nu a doua din acestea, cum susține actualul Primar, să se trecă la ordinea țilei asupra raportului Primarului.

— Idem, relativ la adresa Sf. Episcopii a Rîmnicului prin care propune a se admite un al doilea hram «Nascerea Maicei Domnului» la Biserica din parochia Adâncata, jud. Dolju. Se aprobă conlusiunile raportului de a se admite propunerea făcută de către P. S. Episcop al Rîmnicului.

— Idem, relativ la adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlachiei, prin care mijlocește a se înființa o nouă parochie, compusă din cătunele Tomești, Zuvelcați și Afrimești, pendinte de comuna Urluent, jud. Teleorman. Se aprobă conlusiunile raportului care sunt: că dacă în adevăr cătunele Zuvelcați și Afrimești există deosebite de Lereni, Olcești și Isbășești să se aprobe cererea de înființarea noiei parochii propusă de I. P. S. Mitropolit Primat.

— Idem, relativ la adresa Sf. Episcopii a Argeșului privitoare la cererea de a se înființa o nouă parochie din cătunele Moțoești și Mogoșești, pendinte de com. Băraștii de Vede, jud. Olt. Se aprobă conlusiunile raportului, de a se înființa o nouă parochie din aceste cătune.

— Idem, relativ la adresa Sf. Episcopii a Rîmnicului, privitoare la cererea de a se înființa o nouă parochie în noua comună Teascu din jud. Dolju, în conformitate cu art. 2 alin. IV din legea Clerului. Se aprobă conlusiunile raportului de a se admite înființarea parochiei propusă de P. S. Episcop al Rîmnicului.

— Idem, relativ la adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlachiei privitoare la cererea de a se înființa o nouă parochie în căt. Cetatea, comuna Antonești, jud. Teleorman. Se aprobă conlusiunile raportului de a se răspunde I. P. S. Mitropolit Primat că propunerea I. P. S. Sale este deja satisfăcută de Sf. Sinod.

— Idem, relativ la cererea D-lui Constantin Alexandrescu, legător de cărți la Tipografia Sf. Sinod, de a i se da gratuit un rînd de cărți bisericesti din Tipografie. Se resping conlusiunile raportului, care sunt de a se admite cererea ce a făcut numitul legător de cărți.

— Idem, relativ la adresa P. S. Episcop al Huşilor, prin care arată că mai mulţi preoţi din jud. Vasluiu, în contra art. 42 din Regulamentul Sf. Sinod «pentru disciplina bisericească» au depus jurămint înaintea instanţelor judecătoreşti civile, fără învoirea Chiriarchiel respective şi rógă a se lua o hotărîre în Sf. Sinod în privinţa jurămintului preoţilor. Se aprobă concludsiunile raportului, că art. 42 din Regulamentul Sf. Sinod să urmeze de a exista, iar preoţii să aibă voe de a jura, când judecătorii lumeşti îi vor obliga, fără a mai cere învoirea Chiriarchiel, ca nu din vre-o întărîdere în căpătarea învoiei să sufere amendi în împrejurări în care sunt consideraţi numai ca simpli cetăţeni.

— Idem, relativ la adresa Ministerului Cultelor—Administraţia Casei Bisericele—pe lângă care s'a trimis o petiţiune şi un memoriu al D-lui Institutur V. Ionescu din Tîrgul-Neamţ, prin care 'şi exprimă opiniunile sale ca la spitaturi, ospicil, ospătării, asiluri, sanatorii şi alte instituţii de binefaceri să se întrebuiţeze ca personal da serviciu monachi şi monachii din monastiri. Se aprobă: că Sf. Sinod cu părere de rău vędënd memoriul acestui învăţator, a decis a se înainta D-lui Ministru, în copie, raportul comisiunei şi conform propunerii I. P. S. Mitropolit al Moldovei a ruga pe D-nul Ministru să pună în vedere acestui învăţator a 'şi căuta de afacerile şcolei sale şi a nu se ocupa de chestiuni ce sunt anume stabilite prin legile şi regulamentele bisericeşti.

— Idem, relativ la cereri de tundere în monachism a fraţilor: Ión Runcanu, Ión Popârda şi Ión Niţa din M-rea Neamţu; Dumitru Vicol din M-rea Rîşca; Ión Ştef. Mătasă din schitul Durău; Nicolae Rîgleanu din M-rea Slatina şi a surorilor: Elena Dumitru Ciocănel şi Maria Gh. Gătej din schitul Almaş; Elena Sirghie Cojocaru şi Ruxanda Focşa din schitul Glurgeni, precum şi recunoscerea călugării efectuată în cas de bôlă a fraţilor: Gheorghe Gr. Carază, din schitul Durău; Gavriil Grigoraş Chirilă şi Ilie Durubală din M-rea Neamţu; Ión Baltă din M-rea Vorona şi Nicolae Vranceanu din M-rea Horaiţa. Se aprobă.

P. S. Episcop al Rîmnicului, rógă a se admite ca Direcţiunea Tipografiei cărţilor bisericeşti să înainteze Sf. Sinod un inventar conţinënd starea de faţă a averii Tipografiei,

fie în bani, fie în material și să continue de a înainta și de acum înainte Sfintului Sinod proiectul de buget și gestiunea financiară a fie-cărui an. Se aprobă această propunere.

Ședința din 8 Mai.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președinția I. P. S. Mitropolit Primat. Prezenți 13 P.P. S.S. Membri, în congediū 3.

D-nul Ministru al Cultelor intră în sala ședințelor.

Se citește sumarul ședinței precedente și se aprobă.

Se citesc comunicările și se trimit la comisiunile respective.

Se alege comisiunea care împreună cu membrii numiți din partea Ministerului să cerceteze cărțile didactice religioase, care se vor elabora, conform nouilor programe analitice pentru Seminarii. Se aleg membri în această comisiune, după propunerea I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, P.P. S.S. Episcopul al Argeșului, al Râmnicului și al Dunărei-de-jos.

Se citesc următoarele rapoarte ale comisiunii pentru Revista și Tipografie.

Raportul relativ la cererea jandarmului rural Constantin Fasolă din Târgul Berești, jud. Covurluiū de a i se încuviința să tipăreacă «Alfavita sufletescă». Se aprobă concluziunile raportului: Că Sf. Sinod are grijă de a dispune imprimarea la timp a cărților edificatoare pentru creștini și deci asupra cererii numitului jandarm rural să se trecă la ordinea zilei.

— Idem, relativ la rapoartele Comitetului Revistei, cu care înainteză gestiunea financiară a Revistei pe 1902/903 și rogea a se aproba suma de lei 463, bani 75, necesară la plata unor imprimate și a se înființa postul unui om de serviciū, plătit cu 60 lei lunar. Se aprobă concluziunile raportului de a se înapoia biuroulul menționatele rapoarte ale Comitetului Revistei, urmând totuși ca Comitetul și pe viitor să înainteze Sf. Sinod atât proiectul de buget cât și gestiunea financiară pe fie-care an, spre știință.

— Idem, relativ la cererea preotului Nicolae Barzenu din comuna Zavalu, jud. Doljiu, de a i se da Revista gratuit. Se aprobă concluziunile raportului de a se trimit la P. S. Chiriarch respectiv spre a regula cele de urmare dupre cum va crede de cuviință.

— Idem, ale comisiunii de petițiuni relativ la tunderea în monachism a fratelui Ión Ciucă din M-rea Turnu și a surorilor: Ióna Dumitrescu, Cristina Popovici, Stana Nicolae, Rada Gheorghe Oancea și Luxandra Stoenescu din M-rea Pasérea; Elena Zahariade, Anastasia Preotul N. Hăgiu, Preda Dumitru, Petra Dociu Radu și Flórea Stan din M-rea Țigănești; Stanca Christea Stan din M-rea Zamfira; Maria C. Părvulescu și Ioana G. Pipernea din M-rea Vifortta; Marița Iosifescu și Filofteia I. Nică din M-rea Namăești; Ana Tănăsescu, Parascheva C. Bogorodea și Sevastia Trăilă Stăncete din M-rea Hurezul; Ióna Gheorghe a Stancăi din M-rea Dintr'un lemn; Ana Constantinescu din M-rea Valeni, precum și recunoșcerea călugăriei, efectuată în cas de bolă a surorilor Maria V. Niculescu din M-rea Țigănești; Ana I. Hociotă din M-rea Hurezul și Parascheva Nicolae Andrei din M-rea Valeni. Se aprobă concluziunile rapórtelor de a se admite tunderea în monachism precum și recunoșcerea călugăriei efectuată în cas de bolă a numiților frați și surori din menționatele monăstiri.

— Idem. relativ la adresa P. S. Episcop al Romanului privitoare la înființarea prin Decret Regal a parohiei Slănicul din jud. Bacău, compusă din cătunele: Baile Slănic, La Cerdac, La Biserică și Slănicelul, cu biserica parohială Sf. Gheorghe din cătunul La Cerdac. Se aprobă concluziunile rapórtului de a se lua act de înființarea acestei noi parohii prin Decret Regal.

— Idem. relativ la cereri de tundere în monachism a fraților Gheorghe D. Antoniței din M-rea Vorona, Vasile D. Duminténu din schitul Rafailă și a fratelui Gr. Stupcanu din M-rea Vorona, a cărui călugărire s'a aprobat în ședința din 5 Mai curent, pentru cas de bolă, precum și a surorilor Tarsița Gheorghiu, Martha Flueraș, Elena Radu, Elena Rusu Smaranda Hanganu, Elena Milica, Ana T. Bodron, Smaranda Căprióră, Tecla Gheorghiu, Zenovia Nemțenu, Zoita Toirisoe, Elena C. G. Ciudin și Anastasia Al. Mariței din M-rea Varaticu; Ruxanda Sandovici, Tasia Simionescu, Maria Gheorghiu, Maria Puțan, și Maria Toma din M-rea Avain. — Se aprobă tunderea în monachism a numiților frați și surori din menționatele Monăstiri.

— Idem. relativ la adresa P. S. Episcop al Râmnicului,

prin care rógă a se înființa din parochia Giorocu-mare jud. Doljiu, o nouă parochie Puțurile cu biserica parochială Sf. Trei-Ierarchi, iar în parochia Giorocu-Mare să devină parochială biserica cu hramul Sf. Voevođi. — Se primesc conclusiunile raportului de a se admite propnerea P. S. Episcop al Rîmnicului.

— Idem, relativ la adresa I. P. S. Mitropolit al Moldovei, privitoare la cererea Epitropiei parochiei Gura Largului din județ. Neamțu de a se declara parochială biserica cu hramul Sf. Ierarch Nicolae, iar biserica cu hramul Buna-Vestire să rămână Paraclis pentru serviciile Cimitirului din com. Călugăreni, arătând că I. P. S. Sa, aprobă această cerere. Se primesc conclusiunile raportului de a se aproba propunerea I. P. S. Mitrop. al Moldovei.

Se primește propunerea P. S. Episcop al Argeșului că Comisiunea alésă ca să cerceteze cărțile care se vor elabora după nouile programe analitice pentru Seminarul să albă autorisare de a cerceta și aproba cărțile cari se vor presenta în timpul dintre sesiunile Sf. Sinod, iar la sesiunea viitoare de toamnă să aducă raportul convenit.

Se citește scrisórea primită de la Sanctitatea Sa Prea Fericitul Patriarch din Constantinopol precum și răspunsul Sf. Sinod la această scrisóre.

Se primește propunerea P. S. Episcop al Rîmnicului în următórea cuprindere: Avënd în vedere, că în anul viitor 1904, se împlinește una sută de ani de la înființarea Seminarului Veniamin din monastirea Socola, fundațiune a nemuritorului Mitropolit Veniamin Costache, sub semnațil cređend că este lucru de mare cuviința ca și Sf. Sinod să aducă Marelui Mitropolit prinosul său de recunoștința cu ocazia acestui centenar, propunem a se imprima cea din urmă lucrare a sa: Traducerea tálcuirei lui Teofilact la cele 14 epistole ale Sf. Apostol Pavel, prelucrate în limba grécă aplă, de Mitropolitul Veniamin Costache în ultimile zile ale viețel sale. — Se alege P. S. Episcop al Rîmnicului și al Argeșului ca să supravegheze această lucrare a imprimării traducerel tlcuierel fericitului Teofilact, despre care este vorba în această propunere.

Se primește asemenea propunerea P. S. Episcop al Hușilor în următórea cuprindere: Propunem ca pentru Jubi-

leul de 100 ani de la fondarea Seminarului Veniamin să se imprime lucrarea completă a Mitropolitului Veniamin Costache, adică I. Explicarea Evangheliilor după Teofilact și al II, explicarea epistolelor Sf. Ap. Pavel, aflate în manuscris. — Se aprobă a se imprima mai întâi explicarea epistolelor și apoi a Evangheliilor.

Se primește asemenea propunerea P. S. Arh. Calist Botoșenenu în următoarea cuprindere: Sub-semnatul propunem ca cartea de rugăcuni pentru creștinii orthodoxi la toate împrejurările vieții, tipărită în București în 1902, în editura librăriei școlilor C. Stetea, care cuprinde învățături și schi monosiri ale doctrinei noastre creștine orthodoxe și care este menită a aduce o confuzie și perturbare în credința ortodoxilor noștri creștini, care trebuie păstrată cu sfințenie în alcătuirea ei de adf, să fie interzisă de a se răspândi, fiind desaprobată de Sf. Sinod. — Se aprobă a se interveni la Guvern să se dea un comunicat în Monitorul Oficial, prin care să se facă cunoscut, că Sf. Sinod desaproabă această carte și cere ca să se lumineze credincioșii creștini, că această carte nepăstrând alcătuirea noastră actuală a doctrinei și a simbolului credinței în deosebi, ea nu poate fi primită de Biserică, ci din contră o desaproabă.

Ședința din 9 Mai.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președenția I. P. S. Mitropolit Primat. Prezenți 15 P. P. S. S. Membri, în concediu 1. — D-nul Ministru al Cultelor intră în sala ședințelor. — Se citesc sumarul ședinței precedente și se aprobă cu rectificarea cerută de D-nul Ministru. Se citesc comunicările și se trimet la Comisiunile respective. — Se decide a se publica în revista «Biserica Orthodoxă Română» un resumat clar și precis din răspunsul făcut de Sf. Sinod la scrisoarea primită din partea Sanctității Sale Prea Fericitul Patriarch de Constantinopole.

Se primesc modificările propuse de D-nul Ministru al Cultelor a se face în Regulamentul Sf. Sinod de revisuirea și editarea cărților bisericesti.

În privința adresei Ministerului Cultelor—Administrația Casei Bisericești de a se trece și Revista «Biserica Ortho-

doxă Română» sub controlul Ministerului, în urma discuțiunii urmată, punându-se la vot, cu apel nominal, părerea de a se trece sub controlul Ministerului și Revista, rezultatul votului a fost: 7 voturi pentru, 7 contra; I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, s'a abținut. Se primește propunerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei de amânare până la sesiunea viitoare de Törnă, când se va lua hotărîrea definitivă.

Se primește în unanimitate propunerea I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, ca la serbarea de 10 Mai să ia parte la Te Deum în Catedrala Sf. Mitropolit toți P. P. S. S. Membri al Sf. Sinod.

Ședința din 12 Mai.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președinția I. P. S. Mitropolit Primat. — Prezenți 14 P. P. S. S. Membri, în concediu 2. — Se citește sumarul ședinței precedente și se aprobă cu rectificarea cerută de P. S. Episcop al Dunării-de-Jos, că propunerea făcută de P. S. Episcop al Rîmnicului de a trece și Revista sub controlul Ministerului a fost semnată de 9 P. P. S. S. Membri, dintre cari unul și anume P. S. Episcop al Hușilor în ședința din 9 Mai curent a declarat că-și retrage semnătura de pe aceea propunere. Se citesc comunicările și se trimit la Comisiunile respective.

Se citește raportul Comisiunii de petițiuni relativ la cererea de tundere în monahism a surorii Parascheva Colomeița din M-rea Celic-Dere și recunoșterea călugăriei surorii Ecaterina Gr. Mole din M-rea Agapia. Se aprobă.

Se citesc următoarele rapoarte ale Comisiunii pentru cercetarea manualelor de învățămînt religios, cursul secundar.

Raportul relativ la manuscriptul intitulat: Curs de Morală Creștină de preotul Ión Mălăescu, profesor în Tîrgul-Jiului. Se primesc concluziunile raportului de a se aproba numitul manuscript cu observațiunile făcute de Comisiune.

— Idem, relativ la manuscriptul intitulat: Curs de teologia pastorală de preotul Ión Iordăchescu, profesor la Seminarul Central. Se primesc concluziunile raportului de a se aproba numitul manuscript cu observațiunile făcute de Comisiune.

— Idem, relativ la manualul intitulat: Istoria Bisericii Române de Econ. Dr. Const. I. Popescu, profesor. — Se primesc concluziunile raportului de a se aproba menționatul manual cu observațiunile făcute de Comisiune.

— Se primește propunerea P. S. Episcop al Dunării-de-Jos de a se tipări în Tipografia Cărților Bisericești în 3,500 fol volante rugăciunea care se citește la Te-Deumul sârbătorii de la 10 Maiu, de ôre-ce această rugăciune există de mulți ani la Sf. Mitropolie și e mai potrivită de cât aceea, care se află imprimată în Cartea de Te-Deum. — Se aprobă a se tipări această rugăciune cu rectificările admise, în 3,500 fol volante în Tipogr. Cârț. Bisericești; înaintându-le P. P. S. S. Chiriarchi spre a le distribui la biserică.

Se citește raportul Comisiunii de petițiuni relativ la apelul făcut de preotul Ión Istrățolu din com. Menți din față, jud. Mehedinți, parochia Jirovu, caterisit de Spiritualul Consistoriu al Eparchiei Râmnicului. — Se primesc concluziunile raportului de a se casa sentința de caterisire și se decide a se trimite să se judece din nou numitul preot de Spiritualul Consistoriu al Eparchiei Argeșului.

Se citesc următoarele rapôrte ale Comisiunii pentru Revistă și Tipografie:

Raportul relativ la cererea librarului Leon Alcalai din Capitală de a i se acor ta rabat de 25% la cărțile ce voește a cumpăra pentru vânzare din Tipografia Cărților Bisericești. — Se primesc concluziunile raportului de a se trimite suplica numitului librar la Direcțiunea Tipografiei spre cele ce va găsi că este în folosul Tipografiei.

— Idem, relativ la raportul Direcțiunii Tipografiei Cărților bisericești de a i se da înalta bine-cuvintare să retipărească mai multe cărți. — Se primesc concluziunile raportului de a se retipări cărțile despre care tratéză raportul Direcțiunii Tipografiei și anume: 500 seril sfințit Evangelisți pe hârtie, pânză, saten, mătase; Psaltirea în format mare ca al Liturgierului, ediția III, în număr de 3000 exemplare, Mineele în 3000 exemplare. — Tôte acestea se vor imprima pe hârtia cea mai bună (cârpă) și după ce vor fi revêdute de Comisiunea respectivă. — Asemenea s'a primit și propunerea P. S. Episcop al Argeșului de a se reimprima și cartea alcătuită de P. S. repausat Episcop al Hușilor, Sil-

vestru, intitulată: «Pânea spre ființă» în 2000 exemplare.

— Idem, relativ la raportul Direcțiunei Tipografiei cu care înainteză gestiunea financiară pe 1902/903 precum și situația Tipografiei. — Se primesc conclusiunile raportului, că se ia act de acestea.

— Idem, al Comisiunei de petițiuni relativ la adresa Sf. Episcopii a Romanului privitoare la cererea preotului Gr. Georgescu din com. Vulturu, jud. Putna de a i se acorda pământul bisericii pe care l'a avut până în anul trecut. — Se primesc conclusiunile raportului de a se mijloci la Onor. Minister în sensul ca să se dea numitului preot pământul bisericii la care servește, pe care l'a avut până în anul trecut.

— Idem, relativ la adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei cu care s'a înaintat proiectul de Regulament pentru ținerea conferințelor preoțești. elaborat de câți va preoți din județ. Dâmbovița — Se primește propunerea I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, de a se alege o Comisiune, care să studieze acel proiect de regulament și să aducă la sesiunea viitoare de Târnăveni proiectul așa după cum va fi elaborat de Comisiune și se alege, tot după propunerea I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, Membri în această Comisiune: P. P. S. S. Episcop al Romanului, al Buzăului și P. S. Arh. Calist. Botoșeneni.

Ședința din 14 Mai.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președinția I. P. S. Mitropolit Primat. Prezenți 13 P. P. S. S. Membri, în concediu 3.

Se citește sumarul ședinței precedente și se aprobă.

Domnul Ministru intră în sala ședințelor. — Se citesc comunicările. — Se citește raportul Comisiunei pentru cercetarea manualelor de învățământ religios, cursul secundar relativ la manuscriptul intitulat: Istoria biblică a Vechiului și Noului Testament de Protopresbiterul Simion Popescu. — Se primesc conclusiunile raportului de a se aproba numitul manuscript cu observațiunile făcute de Comisiune.

— Idem, al Comisiunei de petițiuni, relativ la adresa Sf. Episcopii a Argeșului, privitoare la modificarea celor două pa-

rochii din comuna Șuici, jud. Argeș și a se înființa o nouă parohie din acele două parohii existente. — Se primesc concluziunile raportului de a se modifica cele două parohii existente în menționata comună și a se înființa din ele o nouă parohie, după cum propune P. S. Episcop al Argeșului.

Se primește propunerea P. S. Episcop al Hușilor de a se tipări în Tipografia Sf. Sinod o ediție a Noului Testament, corectată, după ediția de Neamț și să fie dată ca ediție a Sf. Sinod, având în partea I textul Evangheliei și al epistolelor Sf. Apostoli, iar în partea a II același text cu împărțirile sale pe Duminici și sărbători.

Se aprobă imprimarea Noului Testament, după ediția de Neamț a Sf. Sinod, după formatul dat de Sf. Sinod și în număr de 10000 exemplare. — Terminându-se lucrările, Domnul Ministru al Cultelor citește Mesagiul Regal de închiderea sesiunii.

II.

Sfințirea Bisericii Monastirei Sinaia.

Luni 26 Maiu a. c. s'a făcut sfințirea bisericii Monastirei Sinaia cu cea mai mare pompă religioasă. Serviciul divin a fost oficiat de însuși I. P. S. Mitropolit Primat Iosif Georgian în prezența M. M. L. L. Regele și Regina, a Prințului Ferdinand, moștenitorul tronului, a Prințului Carol și Principesei Elisabeta. Au luat parte la acest serviciu D-nii miniștri, mulți Domni senatori și deputați; D-nii efori ai eforiei spitalelor civile cum și multe alte persoane de distincțiune și mult popor.

După spălarea Sfintei Mese s'a pus în piciorul ei într'o cutie de argint actul de fundație și sfinte moște. Iată cum sună acest act: «Acastă sfintă și Dumneșcă biserică cu hramul Sfintei Treimi, clădită din nou pe temeliiile bisericii din 1846 spre lauda lui

Dumnezeu, A-Tot Puternicul, ocrotitor al Regatului României, s'a sfințit în 26 Mai anul Mântuirii 1903 și al Domniei Regelui Carol I al XXXVIII-a. de Arhiepiscopul și Mitropolitul Ungro-Vlachiei, Primat al României Iosif Georgian, înconjurat de archimandritul Nifon Starețul și de întregul sobor al sfintei Monastiri Sinaia fondată la 1695 de spătarul Mihail Cantacuzino, față fiind Maj. Sa Regele Carol, Regina Elisabeta, Principele Moștenitor Ferdinand, Principesa Maria, Principele Carol, Principesele Elisabeta și Maria, precum și miniștrii Dimitrie Sturdza, Eugeniu Stătescu, Spiru Haret, Const. Stoicescu, Ión I. C. Brătianu, Vasile Lascăr și Emil Costinescu. Eforiile spitalelor civile Alexandru Sc. Ghica, Doctorul Constantin Cantacuzino, General Dr. în rezervă Andrei Fotino; directorul eforiei spitalelor Alexandru Culoglu, mulți înalți demnitari ai statului și adunare mare de popor din județul Prahova și din împrejurimi.

Drept care s'a semnat acest act spre vecinică amintire ».

Actul acesta s'a semnat de M.M. L.L. și de A.A. L.L. Regale, de miniștri și de alți înalți demnitari.

La ora 12 și 1/2 din zi terminându-se sfințirea bisericeii și sf. Liturghie, tot poporul a eșit din biserică, iar M. S. Regele din fața ușei principale, de pe trepta cea mai de sus a scării, a rostit cu voce tare următoarea cuvintare:

« Peste două vécuri aũ trecut de când spătarul Mihai Cantacuzino a ridicat aci, în mijlocul pădurilor nepătrunse, o bisericuță cu chiliore, înconjurată cu ziduri ca loc de reculegere și liman de odihnă și adăpostire pentru trecătorii rătăciți Sute de ani acest sfânt aședemint a rămas de parte de sgomotul lumii, ferit de vijeliile ce sguđuise Țara. Mai târziu, când mișcarea comercială

«*intre România și Transilvania a început a se desvolta, s'a mărit schitul și s'a clădit încă o biserică mai încăpătoare, care a atras mii de credincioși din totă împrejurimea.*

«*Scumpe și dulci amintiri ne legă de această veche biserică, acuma dărîmată, în care am înălțat cu familia Mea, mai bine de un sfert de véc, rușele Nostre către A-Tot-Puternicul.*

«*În acest lung șir de ani Monastirea Sinaia a fost scaunul Meu domnesc, primind ast-fel o sfințire istorică.*

«*În acest timp, două ani după războiul glorios pentru neatărnare, valea Frahovei a fost înzestrată cu calea ferată, care a legat această regiune odinioară sêlbatică, cu țara și streinătatea și s'a ridicat Castelul Peșelui, devenit lăgănul Dinastiei Române. Tot atunci, ca prin farmec, s'a înființat pe pôlele monastirii un orașel care-l încinge ca un brău minunat.*

«*Ast-fel pustia, vecinic cutreerată de tâlhari și făcători de rele, s'a preschimbât în adevărat raiu al căruî renume trece departe peste hotarele României.*

«*În fața acestui avânt neașteptat, Eforia a hotărît să reclădescă biserică cea mare pe vechiile ei temelii. După o trudă de mai mulți ani, o biserică nouă, bogat împodobită, se înalță astă-zi înaintea ochilor noștri; ea strălucește cu o nouă splendoré, vrednică de desvoltarea și însemnătatea locului și din turnurile sale clopotele răsună departe prin munți și văi, chemând iarăși pe credincioși la slujbă.*

«*Bisericile și monastirile sunt aprópe singurele monumente ce ne-au rămas din trecut; ele au ast-fel o însemnătate deosebită pentru istoria Patriei, căci inscripțiunile păstrate pe zidurile lor au fost de mult de multe ori singura călăuză a istoricului pentru a determina domnia hospodarilor, obârșia nămurilor, cărmuirea vlădicilor și faptele răsboinice.*

«Fie ca această frumoasă biserică astă-đi târnoșită
 «cu hramul Sfintei Treimi, de Inalt Prea Sântia
 «Sa Mitropolitul Ungro-Vlachiei, Primat al Româ-
 «niei, în al 38 lea an al domniei Mele, să amintescă
 «încă în vremurile cele mai depărtate marea epocă
 «a redesteptării naționale, a neatârării și a înăl-
 «țării Romniei.

«Rog pe Dumneđeu să bine-cuvinteze acest sfânt
 «locăș, ridicat în creerii Carpaților spre cinstea și
 «slava Lui.

«Voiŭ păstra o amintire scumpă de această fru-
 «môsă serbare, la care cu o vie plăcere am luat
 «parte și mulțănesc călduros Eforiei de însemna-
 «tul ei sprijin pentru desvoltarea și înfrumusețarea
 «Sinaei de care ne putem mândri astă-đi și pe
 «care o privesc ca un adevărat mărgăritar al Re-
 «gatului României».

Cuvîntarea M. Sale a fost ascultată cu cea mai mare sfințenie de numerosul public, iar la sfîrșit, toți, de la mic până la mare au isbucnit în urale prelungite.

După M. S. Regele, D-nul efor Dr. Cantacuzino a rostit în numele Eforiei următoarele cuvinte:

*Sire, Dömnă,
 Altețe Regale,*

Fie-mi permis, după cuvîntarea Majestăței Vöstre, a rosti câte-va cuvinte în numele Eforiei, a instituțiunei de binefacere în înțelesul cel mai larg al cuvîntului, ai căreia administratori avem onörea a fi.

Două simțiminte au însuflețit pe fondatorii acestei mari opere de caritate—și acesta se adeverește cu prisos de chrisövele după vremuri: *Filantropia și Pietatea*.

Aceste două simțiminte au trebuit în tot-d'auna să călăuzescă pe Efori chemați a administra averea lor.

Serbarea de astă-đi răspunde unuia din aceste simțiminte, *Pietatea*, și suntem fericiți că tot nouă, cari am început acum patru ani reclădirea acestei Biserici, ne este dată neasemănată cinste de a primi pe Majestățile Vöstre și A.A. L.L. Regale la sfințirea ei.

Legenda spune că în anul 1695, Spătarul Mihail Cantacuzino a plecat călare din vama Câmpinei pentru a căuta și alege un loc unde să clădească Monastirea pe care o făgăduise în rugăciunile sale, dacă va scăpa din surghiunul la care fusese osândit de Sultan în urma părei ce i-o adusesse boerii din țară.

Ostența acestei călătorii de explorator, într'o regiune pustie, care servea mai mult de adăpost tâlharilor n'a fost zadarnică, căci a putut descoperi acest loc încântător la pôlele Bucegilor. Aici a hotărât zidirea *schitișorului* Sinaia împrejmuiindu-l cu un patralater de ziduri grose în cari chiliile călugărilor se par a fi scobite: adevărate meterezuri în dosul cărora să se pōtă adăposti călugării și sihastrii ce se aflau prin acele locuri puțin sigure.

Istoria contimporană ne spune și aci că în anul 1866, Alesul Țarei, acela care întrupa tōte aspirațiunile Românilor, a întreprins și El o călătorie de explorare într'o țară încă necunoscută lui, dar pe care o considera ca pe a lui și pentru care avea dragostea ce se cuvenea să o albă *cel d'întâiū Român*.

Dumnezeu a voit ca Augustul Călător să viziteze aceste locuri. Amintirea lor trebuie să fi fost adâncă, căci la anul 1871, Domnitorul Carol însoțit de Principesa Elisabeta au ales, ca loc de vilegiatură, modestele chiliore ce se ved aci, și pe cari vom căuta să le păstrăm ca un neprețuit odor.

Din această clipă, viitorul Sinaei era asigurat.

«Să se ridice acest Castel și să fie leagănul Dinastiei Nōstre», a poruncit Regele. Stegul Țarei fălfae mândru astă-dî pe falnicul Castel. Iar neuitatul bard al României a înscris pe dinsul aceste patru versuri cari dic mai mult de cât o întrégă carte de Istorie:

*Eū Carol și al Meū popor
Zidit-am într'un gând și dor:
In timp de luptă un Regat
In timp de pace al Meū Palat.*

Ast-fel, sub înaltul indemn al Regelui nostru, incetul cu incetul, Sinaia se transformă: Noui drumuri se construiesc, se clădesc spitalul, hotelul, vilele se înalță ca prin farmec din pământ, orașul se canalisează, se luminează cu electrici-

tate și Peleşul, acest nesecat izvor nu numai de apă, ci și de bunătați, captat în cursul său superior dă întregii Sinaei o apă rece și curată.

Fie-mi permis a aduce aci un omagiū memoriei unui dispărut care a fost un factor puternic în această transformare a Sinaei: Principele *Dimitrie Ghica*.

Reclădirea bisericei, prin urmare, se impunea. Era ruinată; nu mai corespundea nici cadrului în care se afla, nici cinstei pe care o datoram memoriei fondatorului acestei Monastiri.

Planurile au fost întocmite și clădirea în parte efectuată de d. arhitect G. Mandrea; după d-sa, d. arhitect Pompilian a adus la bun sfârșit această operă.

D. Le Compte du Nouy, acest specialist fără sēmăn, nu ne-a numărat nici criticile, nici povețele. Bine-voiască a primi expresiunea gratitudinii noastre.

Pe d'asupra tutului însă, un minunat arhitect, care multe a clădit și a întemeiat în această țară, a urmărit cu un neasemănat interes, ași putea dice di cu di, lucrările ce se făceau.

Și ca încoronare, astă-di, coborând după Tronul Său, unde domnește cu atâta demnitate și înțelepciune, a venit pentru ca prin prezența Sa să dea o solemnitate și mai mare acestei serbări, să facă ca pe lângă serbare să fie pentru noi și o sērbătoare.

Sire, amintirile toate, din ziua bine-cuvintată în care Majestatea Văstră ați pus piciorul pe pământul acestei Țeri, ne umplu inimile cu un simțimint de nesfârșită dragoste pe care cerem voe a'l depune ca slab tribut al recunoștinței noastre la picioarele Majestății Văstre.

Fie ca încă timp îndelungat cu aceeași voință, cu aceeași bărbăție, să clădiți, să întemeiați și să inaugurați—și acesta pentru cel mai mare bine și cea mai mare fericire a scumpei noastre Țeri.

Fie ca fermecătoarele șopte ale Peleşului să inspire încă mult timp geniul Celei mai bune și mai grațioase Regine.

Fie ca din *Légănul* ce Majestatea Văstră ați întemeiat, să iasă o Dinastie puternică și mare, care să asigure viitorul României.

Să trăiți Majestate!
 Să trăiască Majestatea Sa Regina!
 Să trăiască AA, LL. RR. Principele Ferdinand și Prin-
 cipesa Maria și întreaga Dinastie!

Și această cuvîntare bine simțită a fost ascultată de public cu cea mai adîncă atențiune!

La urmă după ce M. S. Regele a primit defilarea batalionului de vînători s'a dus urmat de mulțime în pavilionul de pe terasa, care domină platoul din fața Monastirei și unde s'a dat o masă la peste 500 de săteni. Abia la ora 1 1/2 s'au retras M. M. L. L. și A. A. L. L. R. R. urmați de uralele mulțimei.

Biserica înăuntru e de o bogăție și de o frumuseță uimitoare. E vrednică să merite numele de Casa Domnului și vrednică de orașul Sinaia! Ori cine va veni în Sinaia nu se pôte până nu va vedea această sfîntă biserică.

Iată cum ne descrie cele dinlăuntru ale bisericei ziarul «Voința Națională»:

Timpla, o lucrare admirabilă în stil bizantin, cuprinde aședate pe două rînduri icônele cu imaginile profetilor, apostolilor și icônele împărătești.

Timpla a fost executată la școala de arte și meserii din București, după desemnurile serviciului tehnic al eforiei, sub controlul M. S. Regelui și al d-lui Lecomte de Nouy și după modelele în gips făcute de sculptorul Gietz.

Iconele din Timplă, îmbrăcate în argint, sunt opera gravorului Dumitrescu, directorul școlii de meserii din Curtea-de-Argeș. Ele au costat 10,000 de lei.

Timpla singură a necesitat o cheltuială de 36,000 de lei.

De-asupra Ușei Împărătești atîrnă perdeaua numită *svera*, foarte bogată, pe stofă de aur, cusută cu mătăsuri, perle și fir. *Svera* a fost lucrată de cunoscuta artistă d-na Roth și a costat 4000 de lei; tot de d-na Roth au fost lucrate și cele trei *Procovețe* pentru sfîntul potir, precum și o *Be-*

derniță, toate forțe bogate, cu broderii de mătase, fir aurit și picturi.

În dreptul icônelor împărătești atârnă câte o candelă în bronz aurit fabricate după desemnuri speciale și împodobite cu petrii scumpe.

Iconostasul, în lemn de teiū aurit, a fost lucrat tot după desemnuri speciale, îndelung întocmite.

Pereții din interiorul bisericeii sunt literalmente acoperiți cu picturi—representând Nascerea și Învierea Mântuitorului, profeți și apostoli și alte episoade din viața creștină, și cu poleială ce se întinde, după desemnuri variate, de jos și până în vârful bolței.

Biserica refăcută din nou, măsură din fundul altarului și până la ușa de intrare, 35 de metrii. Bolta *naosului* se prelungește și se ridică până la o înălțime de 20 de metrii în interiorul turnului principal.

Lărgimea bisericeii între stranele din *naos* e de 11 metrii și cele 15 strane de teiū fixate în curba zidului, 7 de o parte și 8 de alta, par a fi turnate în bronz și învechite de timp. În capătul lor spre altar sunt așezate de o parte și de alta câte un *tetrapod* în acelaș stil. Pe ici pe colo tonurile șterse sunt trezite de un punct sau o dungă aurită. În capul stranelor din *naos*, în partea dreaptă, sunt așezate trei tronuri aurite în stil bizantin, doue pe aceeaș treptă, acelea ale M. S. Regelui și I. P. S. Sale Mitropolitului, iar cel de al treilea, cu o treptă mai jos, destinat Principelui Moștenitor.

În capul celor opt strane din *naos* din partea stângă sunt fixate alte doue tronuri tot așa de bogate și de un stil tot atât de pur, unul al M. S. Reginei, la aceeași înălțime cu cel al M. S. Regelui și altul destinat Principesei Moștenitoare.

În mijlocul bolței e suspendat un candelabru cu 48 de lumini, executat, după dorința M. S. Regelui, conform modelului celui vechi.

În fața Timpelii și pararel cu iconostasul sunt așezate cele 2 sfeșnice monumentale dăruite vechei bisericeii în anul 1848. În rînd cu ele ard alte șese sfeșnice, lucrate de asemenea după desemnuri speciale.

Pe pereții zidurilor ce înainteză puțin și separă *naosul*

de *pronaos* sunt aședate de o parte amvonul, tot în teiū aurit, iar în cea-l-altă parte e atârnat și fixat sub sticlă Epitaful bisericeî, făcut din nou cu o rară bogăție, numai în mătăsuri și fir, de o valöre de apröpe 10,000 lei.

Mai departe patru colöne de pétră, acoperite cu ornamente aurite in spirală, susțin bolta *pronaosului* tăiată în fund de locul rezervat corului. In *pronaos* sunt aședate 41 de strane de stejar, admirabil lucrate.

In arcadele *pronaosului* sunt aședate 6 lustruri cari aū costat 9000 de lei. Tot in *pronaos* sunt doue iconostase; in cel din drepta e icöna Sântului Sergiū, adusă de M. S. Regele de la Moscova și dăruită bisericeî; la fie-care din iconostase arde câte un candelabru.

Pe peretele din fund, ce desparte *pronaosul* de *baptisteriū* și tinda bisericeî, sunt pictate, de o parte portretul M. S. Regelui și al I. P. S. Sale Mitropolitului Iosif, iar de cea-alta portretul M. S. Reginei, cu fiica Sa mica Principesă Maria, precum și portretul spătarului Mihail Cantacuzino, fondatorul schitului Sinaia.

Pe jos biserica este podită cu lespedi de marmură de Carrara, după anume desemn revedut și modificat de M. Sa Regele.

De-asupra ușei ce dá din tindă in *pronaos* se află săpată in marmură, cu litere aurite, urmetörea inscripție, *Pisania* bisericeî Sf. Treimi din Sinaia:

Acéstă sfintă Biserică cu hramul S-tei Treimi, întemeată in anul mântuirei 1843, s'a reclădit și împodobit prin munca stărnitöre a mai multor ani, deschidöndu-se credincioșilor apre rugăötune in 26 Mai 1903, al trei-deci și șapte lea al Domniei lui Carol I intru pomenirea Ietăiului Rege al României și a Reginei Elisaveta, a Principelui Moștenitor Ferdinand și a Principesei Maria, a Principelui Carol și a Principeselor Elisabeta și Maria, fiind Mitropolit Primat Iosif Gheorghian, Starețul S-tei Monăstiri a Sinaei Archimandritul Nifon, Președinte al consiliului de Miniștri Dimitrie Sturdza, Efori ai spitalelor civile Alexandru Scarlat Ghika, dr. C. Cantacuzino, general dr. Andrei Fotino.

Bolțile și corul sunt luminate cu electricitate; lămpile sunt mascate sub cornișe, așa că nici nu se ved.

Deasupra ușei de intrare se vede aședată Sfinta Treime, hramul bisericeî, in mosaic de Venetia, executat de renumita casă Murano.

La ferestre se văd *vitrouri* foarte frumoase, după desemnuri întocmite de d. Exner, un pictor danez care a lucrat 12 ani sub d. Lecomte du Nouy.

Biserica e acoperită cu aramă, e terminată.

Am reprodus această descriere pentru ca cititorii să vadă câți maștri au contribuit la înfrumusețarea acestei sfinte Case și cum eforia spitalelor civile a făcut totul pentru ca rari biserici să se pótă compara cu acesta.

Iată și câte-va date istorice asupra acestei biserici:

Monastirea Sinaia (mai înainte un schișor) s'a întemeiat de către *Spătarul Mihail Cantacuzino* în anul 1695 cu hramul de *Adormirea Maicii Domnului*¹⁾. Acest Spătar s'a născut în anul 1650 și a încetat din viață în anul 1716. El a fost fiul lui Constantin Cantacuzino stolnicul (care a întemeiat Monastirea Cotroceni) și frate al lui Șerban Cantacuzino, care a domnit în Muntenia între anii 1678—1688. În timpul domniei fratelui său a luat parte în anul 1683 ca comandant al armatei românești la asedierea Vienei. Era un bărbat foarte învățat (se ocupa cu matematicile și geografia) și pios.

Se știe din istorie marile rivalități ce existau în vechime între familiile boeresti și mai ales între cele domnitore. Intre Cantacuzinești și Ghiculești exista ură de moarte. Gr. Ghica în prima sa domnie pune de omorâ în 1663 pe Constantin, tatăl lui Mihail. Cantacuzinești caută și ei la rândul lor să-și răsbune, iar Gr. Ghica cu venirea sa a doua oră la tron începe persecuțiuni crude contra Cantacuzi-

¹⁾ Se spune, că pe platoul de asupra monastirei a existat deja mai înainte de prin secolul al XVI o monastire ou hramul sf. Nicolae. Iată cum sună inscripțiunea de pe crucea ce s'a ridicat în anul 1858 pe ruinele acestei sf. monastiri: „Pentru vecnicia pomenire s'a înălțat acum această sfântă cruce în locul sfintei și dumnezeescei biserici, cu hramul sfintului Nicolae, ce s'a ruiat în respirița anului 1788, iar la 1858, Septembrie 1 Lună s'a sfântit, iar acum oa să nu rămâe în viitor necunoscut acest sfânt locaș, s'a înălțat aici acest sfânt monument de smeritul Victor Schimonach din Monastirea Sinaia.

neștilor, așa că ei sunt siliți să plece fie-care în lumea largă. Se dice, că Mihail Cantacuzino ar fi fugit în Transilvania pe la Câmpina și că rătăcind pre valea Prahovei ar fi ajuns în apropiere de locul unde se află astăzi Monastirea. Aci dete peste un isvor cu apă limpede și rece și după ce-și potoli setea se simte mai cu putere. După această ingenunchind și ridicând ochii către cer dice în sine: «Maica Domnului cea sântă și puternică, ajută-mă să scap din primejdie și jur că chiar în acest loc voi ridica ție mândră Monastire, frumos inzestrată». In urma acestei rugăciuni mintea i se luminează, zărește calea încotro s'apuce întâlnește un călugăr de la vechea Monastire, care îl conduce la Brașov. De aci merge la Constantinopole și împreună cu mai mulți boeri, prieteni ai sei reușește să capete tronul Munteniei pentru fratele său Șerban în anul 1679. Se mai spune, că Mihail în anul 1680 a făcut împreună cu mama sa *Elena* o călătorie la locurile sfinte din Palestina și în urmă s'au dus să vadă și Monastirea Sinaia. Acastă Monastire cu pozițiunile ei cele frumoșe l'a încântat așa de mult, în cât chiar aci se decide ca la întorcerea sa să facă în munții Bucegiului o monastire asemenea și cu numele Sinaiei, conform promisiunei date Maicei Domnului în pribegirea sa spre Brașov. După altă versiune, Mihail a fost exilat în Monastirea Sinaia de către Sultan și acesta în urma ajutorului ce a dat creștinilor împreună cu fratele său Șerban la încongiurarea *Vienei*. Fiind în exil, el se ruga neincetat Maicei Domnului, ca să-l ajute să scape de acest canon și la întorcerea sa în țară va face în munți o monastire de pustnici asemenea Monastirei Sinaia. Ori-care din aceste versiuni ar fi adevărată, știut lucru este numai, că el a făcut din temelie Monastirea Sinaia, că a terminat'o în luna Iulie 1795 și a sfințito la 15 August același an. Acastă sfințire s'a făcut cu mare pompă și a asistat chiar și Domnitorul *Constantin Brâncoveanu*.

Iată și o parte din documentul de fundațiune al acestei Monastiri: «Și eu robul lui Dumnezeu cel mai mic *Mihail Spătar Cantacuzino*, am luat pe Dumnezeu întru ajutor și din totă virtutea și din totă inima și cu tot sufletul. Și cât ne-au fost puțința nevoindu-mă nu din ceva al meu,

ci din cele ce m'au miluit iarăși prea bunul Dumnezeu și Stăpân, am zidit din temelie și am înălțat *un schitișor numindu-se Sinaia*, după asemănarea Sinaiei cei mari, întru slava și lauda lui Dumnezeu și întru cinstea adormirii Stăpânei noastre Maici sântiei sale pe apa Prahovei la pustie, sub muntele Bucegiului (unde mai înaintea zidirei acesteia se afla Sihastrii) a fi zidirea acesta Sihastriilor acelora și a altora după dinșii, umbrire și liman de odihnă și de adăpostire etc., etc.». Pentru întreținerea acestei Monastiri, Mihail Cantacuzino a înzestrat-o cu următoarele moși: 1) Moșia *Mâneciul* cu satul și cu munții ei din Plaiful Teléjenul; 2) Moșia Schiulescii, Plaiful lui Șerban W; 3) Treștienii și cu munții din apa Doftana; 4) Moșia Sârasca la Podeni cu puțuri de păcură; 5) Moșiora de la Armaru; 6) Moșia de la Batogu. Pe lângă acesta ca purtător de grije al acestei Monastiri a însărcinat pe episcopul Monastirei *Colțea* și al spitalului cu acelaș nume (întemeete tot din el) și cu îndatorirea de a-i da 100 lei anual. Documentul de fundație se rostește relativ la această chestiune ast-fel: «Am orinduit canonește și am hotărit să fie purtător de grije Episcopul sf. Monastiri Colțea și această orinduială să se păzescă tot-d'auna și orinduiala ce am făcut și am orinduit de la sf. Monastire Colțea a noastră, să aibă tot-d'auna Starițul a lua: talere o sută ca să le fie de chivernisela, ca să se ajute la slăbiciunile și la neputințele părinților Călugărași, de ore-ce starea schitului este sihastră, fiind zidit la loc greu și de pustie, dar să fie sub *datorie* și călugărașii împreună cu starețul, atât cei din lăuntru din schit, cum și cei după afară din pustie, *a se ruga Domnului Christos necurmat* pentru buna stare a blagovesnicilor Domni și a Mitropoliților ai scaunului țarei aceștia și pentru totă țara acesta și pentru ertarea păcatelor ctitorilor etc..

Averea Monastirei a mai crescut din timp în timp. Noi îmbunătățiri s'au mai făcut, atât clădirilor cât și Monastirii însuși prin osârdia stareților după vremuri. Construirea unei noi biserici și a altor clădiri trebuitoare bisericii s'a început în anul 1841, în timpul starețului Iosif și s'au terminat în anul 1846 în timpul starețului Paisie. Iată și inscripțiunea bisericii celei din nou zidită: «La cursul anilor,

de la Mântuitorul nostru Iisus Christos 1693 s'a zidit sfînta Monastire Sinala de fericitul întru pomenire ctitorul Mihai Cantacuzino, marele spătar, întru cinstea adormirii Prea sf. Născetore de Dumneđeū, iar la létul 1843 s'aū mai adăogat această sf. Biserică, în zilele prea luminatului nostru Domn Gheorghe Dimitrie Bibescu W. W. cu blagoslovenia Prea Sfîntitului Mitropolit al țării D. D. Nifon, cu cheltuiala casei și din afiorisirea fericitilor ctitori, în numele prea sfîntei Treimi și cinstea Prea Sfîntei Născetorei de Dumneđeū. S'a început zidirea acestei biserici de roșiu, în stareția cuviosului părinte Iosif Arhimandritul, în care aū și réposat în Domnul și s'a desevrșit prin stăruirea, osărdia și ostenela (de la începutul temelii), prea cuvioșii sale părintelui *Paisie*, Archimandritul, stareșul acestui sfînt locaș și tôte podobele pre din lăuntru și afară cu chiliile împrejur, cum se ved. 1846 August 15».

Pentru frumusețea pozițiunilor, Domnitorul Românilor Carol I, cu Dòmna Elisabeta, Augusta sa soție aū locuit în timpul verii în casele Monastirii de la 1871—1883, când s'a terminat artisticul castel Peleş. Eforia spitalelor civile a făcut în anul 1892 reparațiuni însemnate clădirilor Monastirii și a făcut și o clopotniță de pētră, absolut trebuinciosă.

G...

PREDICA

La Duminica a cincea după Paști, a Samarinencei.

«Răspuns-a Iisus și a dīs ef: «De ai fi
«știut Darul lui Dumneđeū și cine este cel
«ce dīce ție: Dă-mi să beau, tu ai fi cerut
«de la dānsul și ți ar fi dat apă vie».
(Ión IV, 10).

Fraților,

Sfīnta Evanghelie de ađi ne pune în față o scenă minunată, pōte cea mai mișcătōre din cāte a descris pana cea delicată și mălastră a ucenicului celui tubit al Domnului; o scenă, în care Dumneđeū-Omul 'și-a deschis inima și ne-a îngăduit să vedem comorile milostivirei și ale tubirei sale; o scenă, prin care cunoștem Darul lui Dumneđeū, pe care acēstă femeie Samarinencă nu-l cunoștea, fără de care noi nu putem nimic și cu care putem totul; Darul, care ne luminéză, ne trage la sine, ne face să fim credincioși, ne îndemnă la bine și ne depărtéză de rău; Darul, care se pogōră de sus de la Părintele Luminilor, pre care, cu tōte acestea, nu-L cunoștem și nu ne îngrijim, ca să-L cunoștem. De aceea se întāmplă, că fōrte adese-orī noi Țl pri-

mim în zadar și departe de a ne servi, ca să slăvim pre Dumnezeu și să ne sfințim pre noi înși-ne, abusăm de El chiar, ca să ne înrăutățim și să necinstim pre Dumnezeu. Căci pentru acesta Iisus Christos ne dă ca Samarinenței: «*De ai fi știut Darul lui Dumnezeu*».

Acastă scenă o cunoșteți: este întâlnirea Mântuitorului și convorbirea Lui cu Samarinenca în ținutul Samaria, aproape de orașul Sichem, lângă puțul lui Iacob.

Însă, ca să înțelegem bine Sf. Evanghelie de astăzi este nevoie, ca mai întâi să cunoștem bine țara, unde a avut loc scena, de care e vorba.

I.

Fraților,

Pe timpul Mântuitorului, Palestina era împărțită în trei provincii: la Nord, Galileea; la Sud, Iudeea și la centru, Samaria. În această provincie amintirile istorice se îndesesc ca firele de iarbă în câmpie. Cea dintâi amintire se urcă la Abra(h)am: «*Ești din pământul tău*» Ț-a dat Dumnezeu, pre când locuia în Mesopotamia, «*și vino în pământul, care voiți arăta ție*» (Genesa XII; 1). Abraham s'a sculat, a mers înainte, a venit și și-a întins cortul într'o vale răcoroasă,—valea Sichem; dar pe atunci nu purta acest nume, căci nici Samaria, nici Sichem nu existau și țara acesta era locuită de triburile Chananiene. Aci Dumnezeu se arătă din nou credinciosului Său servitor și-i dăse: «*Pământul acesta îl voiți da ție și seminției tale*» (Gen. XII; 7). Avraam a ridicat un altar în locul, unde a avut vedenia; acesta a fost cel dintâi altar ridicat în cinstea lui Iehova pe pământul Palestinei. Iacob, fiul cel mic al lui Avraam, la întorcerea lui din Mesopotamia, unde se căsătorise cu Lia și Rachel, se opri tot în acest loc.

Cetatea Sichem se întemeie și la o mică depărtare de

oraș, Iacob cumpără o țarină mare, zidi casă pe ea și săpă un puț; apa din puț făcea pământul roditor și pământul producea hrană și alte obiecte necesare pentru întreținerea oamenilor și animalelor. Puțul avea patru-șeci de metri adâncime, și era zidit din piatră. Astăzi este numai de 27 metri. După eșirea din Egipt, Evreii sub conducerea lui Iosua, urmașul lui Moisi, cucerind cetățile Hai și Sichem, se așezară aci. După Iosua urmează perioada Judecătorilor, în care timp cele 12 triburi ale lui Israel trăiau aproape independente unele de altele.

Sichem aparținea tribului lui Efraim, cel mai numeros și cel mai vitez. Ajungând rege Saul, a unit toată națiunea într'un singur regat și David, urmașul lui, a ales de capitală Ierusalimul, situat în Tribul lui Iuda. Celelalte triburi prinseră necaz pe tribul lui Iuda și mai ales tribul lui Efraim și cetatea Sichem, care din rangul întâi cădea în al doilea. Sub Roboam, urmașul lui Solomon, vrăjmașia fu atât de mare în cât zece triburi din douăspre-zece se revoltară și aleseră de capitală Sichem. De atunci Palestina fu împărțită în două regate: Israel, la nord; Iuda, la sud. Legea lui Moisi porunca tuturor Evreilor de a se duce odată pe an la Ierusalim, pentru ca să se închine și să se roge în templul cel zidit de Solomon. Ieroboam, regele celor zece triburi, de teamă ca nu cum-va să le pară rău, că s'au despărțit de tribul lui Iuda, a poruncit să se facă altare la Dan și Bethel, să pună acolo idoli în formă de viței, făcuți din aur și a dispus, ca acesta să se publice în tot ținutul său: *«Iată Dumnezeii tăi, Israele! care te-au scos pe tine din pământul Egiptului!»*; *prea mult este vouă a vă sui în Ierusalim*, oprindu-l ast-fel de a se mai sui în Ierusalim. Ast-fel fu prima cauză de dușmănie între provincia Samaria și Iudeea. Prăpastia despărțirii se

1) a III Carte a Impăraților XII, 28.

mări și mai mult încă la întorcerea din robia Babilonică, când Esdra ridică din nou templul din Ierusalim. Locuitorii din Samaria aū voit să ajute la rezidirea templului, cu condiția, ca să aibă dreptul să se închine lui Iehovah și să se rōge în noul templu; dar aū fost respinși. *O dușmănie foarte mare despărțea cele două popore.* Tot bunul Iudeu se făcea vinovat de o mare crimă, dacă arăta vr'un sentiment de stimă sau de compătimire pentru vre-un Samaritean și din contră era un mare merit pentru el (Iudeu), dacă-l trata (pe Samaritean) cu dispreț și rēutate. Un obicei era între locuitorii din Iudeea, ca să nu întâlnească nici odată, nici chiar să vadă de departe pe vre-un locuitor din Samaria. Rabiniți învățau, că Samaritenii nu iaū parte la învierea morșilor, că ei sunt străini de neamul lui Avraam și excluși mai dinainte din împărăția, pe care o va întemeia Mesia. Ipocriși, mincinoși, înșălători, proști, nebuni: erau cuvintele cele mai plăcute în gura Iudeilor pentru vecinii lor. Samaritenii, la rindul lor, plăteau Iudeilor cu aceeași monedă, căutând toate mijlocele de a le face rău. Une ori jefuiaū, alte ori omoraū pe pelerinii din Ierusalim. În timpul lui Antioh Epifane, prindēnd un număr de Iudei, i-aū vindut ca robi. Într'un an câți-va din ei s'au strecurat în templul din Ierusalim în nōptea dinaintea Pascilor și aū aruncat aci ōse de ōmeni. Faptul acesta era o necurățenie legală și Templul trebuia să stea închis mai multă vreme, până ce se curățea prin lungi și numeroase ceremonii. Și ast-fel pelerinii foarte numeroși, veniți din depărtare pentru sērbătore, erau lipsiți de ori-ce serviciu religios. *Intre Iudei și Samariteni nu era nici o legătură*, spune Sf. Iōn în Evanghelia de astă-d. Ast-fel era starea socială a Palestinei pe timpul Mântuitorului. Cu toate acestea, Samaritenii ca și Iudeii credeaū cu tărie în unitatea lui Dumnezeu și în existența Ingerilor buni și răi. Ca și ei așteptaū un Mesia, însă negreșit un Mesia, care se va nasce din neamul

lor. S'ar putea dice chiar, că pământul Samariei era mai pregătit de cât al Iudeei pentru primirea seminței Evanghelice.

II.

După ce vedurăm, fraților, țara și trecutul ei istoric, în care s'a întâmplat scena din Sf. Evanghelie să ne apropiem acum de ea și s'o privim cu iubire și respect. Priveliștea e vrednică de luare aminte.

Era la amăzi; o căldură mare acoperea șesul și în țarinii spicele se plécă indoite sub greutatea lor, pre care o mai mărește încă un sóre arđător. Pe drumul cel mare, Iisus și ucenicii Săi înaintéză cu greutate, obosiți după o cale de mai multe césuri. Dar ei se grăbesc, căci înaintea lor, la o mică depărtare, se deschide valea cea suridătoare a Sichemului, unde vor găsi umbră și răcorélă și la intrare un buchet de arbori ascunde puțul lui Iacob, al cărui isvor le va potoli setea. Ajung. Iisus rógă pe ucenicii Săi să se ducă în satul vecin, Sichar, ca să cumpere bucate; iar el, obosit, se lasă răzimat pe ghisurile puțului, cuprins de întristare! Se dusesse în Iudeea, ca să vestéscă bine-facerile Mântuirii Ierusalimul, cetatea regilor și a profeților, îl respinsese. Farișeii juraseră să opréscă misiunea Lui mântuitoare prin tóte mijlócele. Iată de ce inima Sa era tristă și pentru ce părăsise Iudeea și se întorcea acum în Galileea. Două drumuri duc din Iudeea în Galileea. Unul sigur și ușor merge pe malul stâng al Iordanului; altul, mai scurt dar periculos trece prin Samaria. Pre acesta l'a ales Iisus. În centrul acestel țări vrășmașe și aprópe păgână, Îl atrage un suflet, care mergea spre perđare, dar care vrea să se mântuéscă. La vremea hotărîtă pentru mântuirea acelu suflet, cu tótă tristețea și ostenéla, El se scólă, face un drum lung pe jos, ajunge, șéde și așteptă. De odată se ivesce o femeie. Pe

umărul său poartă un vas mare, pe care-l pogorâ în puț cu ajutorul unei frânghii și-l scote plin cu apă rece; apoi stă și cu o privire desprețuitoare fixează pe Acest Om, Care ședea, pe ghizdurile puțului și în Care ea recunoște un—Strein, un Iudeu. Ce scenă! și ce moment solemn! *Jos în adânc; cime e isvorul pământesc, apa bunurilor trecătoare-sus, Isvorul cel Ceresc, apa bunurilor neperitoare.* Samarinenca nu cugetă de cât la cea d'intă! Iisus îi vorbește și cuvântul Său are accentul rugăciunii. «Dă-mi să beau» dice Iisus către acea femeie trufașă și desprețuitoare. *Țiua e foarte căldurosă și El e foarte însetat; dar în tundul inimii Sale arde o sete mult mai înfocată, este setea, care'L chinuia de la nascere și până la patima crucei—aceea Sete de Mântuirea sufletelor noastre, care L'a făcut să scôță pre cruce acel strigăt: «Mi-e sete».*

„Dă-mi să beau!“ La aceste cuvinte Samarinenca rămâne incremenită; era lucru ne mai auzit, ca un Iudeu să fi cerut cel mai mic serviciu de la un om și cu atât mai puțin de la o femeie din Samaria: Acesta era cea mai mare înjosire. Dar Mântuitorul nu s'a dat înlături de la nici o înjosire, pentru mântuirea celor păcătoși. După un moment de tăcere, Samarinenca răspunde: „Cum tu Iudeu fiind, ceri de la mine să bei, femeie Samarinencă fiind eu?“ Răspunsul e puțin bine-voitor și călătoru obosit nu capătă picătură de apă pentru a-și potoli setea! Iar Iisus îi răspunde: „De ai fi știut Darul lui Dumnezeu și Cine este Cel ce-ți dice: dă-Mi să beau, tu ai fi cerut de la Dinsul și ți-ar fi dat Apă vie“.

Darul lui Dumnezeu în lume este Insuși Dumnezeu, e Fiul Său, Cuvântul Intrupat. *De mai bine de cinci mii de ani omenirea rătăcea pre toate cărările vieții, însetată de pace, odihnă, fericire; se oprea la toate*

bălțile de pe lângă cale, bea apa cea plină de noroiul plăcerilor trupești și de slava deșartă și din ce în ce mai mult se simția mai însetată și nețericită. Puțul e adânc, apa n'ajunge la suprafață, Iisus n'are nici un vas, nici fringhie, ca să scotă, în jurul lui nu e alt izvor, care e deci apa, care o fâgăduște? De unde o va lua? Fâgăduiala lui e ciudată și cuvântul pare o nebunie. De care apă vorbea?

Bunurile din această lume sunt ca și apa, ele ne răcoresc un moment; dar îndată setea după ele devine și mai vie și ajunge vremea, când plăcerea nu mai e de cât apă sălcie, amară și secă, a cărei sete se aprinde și se întărește din ce în ce mai mult. Cu cât cel însetat după plăceri bea mai mult, cu atât are sete mai mare și vrea să bea; chiar pe patul agoniei lui întinde încă paharul și atunci morțea îl sfăramă, înăbușind cel din urmă strigăt al lui. Apele pămîntesci nu pot stinge setea sufletului nostru. Sufletul nostru nemuritor, are sete de Cel Nemărginit, de Cel Vecinic și această sete nu se poate stinge de cât cu apa Darului, pe care Iisus L'a adus în lume. Această apă vie vine din cer, unde 'și are izvorul. Când vrea Dumnezeu, o picătură ajunge, ca să umple sufletul, ce se simte atunci pătruns de o răcoroasă plăcută și de o fericire, care nu e pămîntescă. Această picătură e: Un Cuvânt a lui Dumnezeu în rugăciune, o privire a Lui în Sf. împărtășire, o poruncă din Evanghelie, un sfat al preotului.

„Cine va bea din apa, care Eu voi da lui, nu va înseta în veci“ a zis Iisus. „Dă-mi această apă“ a zis Samariténca, cugetând numai la apa cea pămîntescă. Căți oameni nu sunt, fraților, asemenea acestei femei! Ei primesc bunurile lui Dumnezeu, le doresc, le cer cu stăruință însă cu condiție, ca ele să fie: sănătate, înlesnire de trai, bogăție, liniște, succes în întreprinderile lor.

Acești oameni nu știu Darul lui Dumnezeu. O perdea este înaintea ochilor lor și o pedică se pune la porța inimii lor, care oprește ca și în sufletul Samarinencii pogorrea Darului lui Dumnezeu.

„*Mergi și chemă pe bărbatul tău și vino aici*“. Cerescul Medic pune degetul pe rană. La aceste cuvinte femeia păcătoasă se simte descoperită; ea nu mai vrea să-și mai ascudă greșala, dar nu-i convine s'o mărturisască. «N'am bărbat» dice. Ea trăia în concubinaglu public. „*Cinci bărbați ai avut și acum pre care ai nu ți e ție bărbat*“. Această bătă a concubinaglului e grea de vindecat; este duhul necurăției, care se împotrivesc lui Dumnezeu și Darulul Său. Această păcătoasă, această prostituată, această femeie sclavă patimilor celor mai murdare e în sfârșit curățită și sfințită. Darul lui Dumnezeu luminează sufletul acestel femei păcătose și recunoște, că Iisus e Izvorul vieții. Din păcătoasă cum era ea s'a schimbat în apostol. Înainte de a se întorce ucenicul cu merinde, ea se duce să vestească pre Iisus acela, care nu-l cunoștea — Samarinenilor; se poate dice, că ea e cel d'întai apostol al creștinismului.

III.

Fraților,

Această întâlnire și convorbire a lui Dumnezeu — Omul cu o femeie decădută va rămâne vecinic mângâere pentru sufletele cădute în fundul viciului și al stricăctunii, până când Darul Mântuitorului va deștepta în ele ca și în sufletul Samarinencei setea de bunurile cereștil, care le răco-rește și le îndestulează îndreptându-le pe calea cea adevărată.

Vino dar, o ticăloase suflete al meu, și ori cât de mari

și ori cât de înjositoare ar fi rănilile tale, nu te teme a te apropia de Iisus. a-l vorbi, a-l cere apă, care potolește setea și dă viața. El este păstorul cel bun, El alergă după oia cea rătăcită, o ia în brațe, îi spală necurățeniile și îi lăgă rănilile. Samarinenca să-ți servescă ca pildă. Domnul nostru Iisus Christos a ridicat-o din fundul pierderii la înălțimea sfințeniei. Ea a terminat viața prin mucenicie și coróna de muceniță a împărțit-o cu cei 2 fi ai săi: Victor și Iosif. Biserica o serbeză ca muceniță sub numele de Fotini la 26 Februarie. Ea a găsit Darul lui Dumnezeu, Isvorul vieții, apa, care răcorește și produce ródé vecinice.

IV.

Cele două isvóre există încă, tot-d'auna sunt de față și ómenii neîncetat alergă la ele, ca să-și potoléscă setea.

De o parte, isvorul pămîntesc, — bunurile lumii aceștia. Oamenii lumii aceștia își pun în ele totă fericirea, le caută neconținut, nici odată nu se satură și nici odată nu-și găsesc în ele odihnă și fericire. *De odată vine mórtea, care răpește tot, și din adîncul Iadului, bogatul nemilostiv, muncit de o sete arđetóre, cere vecinic o picătură de apă, care pe dreptate nici odată nu i se va da! — De cea-l-altă parte, Isvorul Ceresc, — bunurile lumii viitoare.* Creștinii adevérai și-au pus în acestea totă nădejdea lor; ei se pot bucura de bunurile lumii aceștia; dar nu și-au lipit de ele inima lor; ei știu să le pórdă fără să verse o lacrimă sau cel puțin să scótă un strigăt de revoltă sau desnădejde, și, când vine ora despărțirii, ei tresaltă de bucurie și în liniștea încrederii desévrșite, repetă cuvintele bunilor Samarineni: „*Inși-ne am audit și știm, că acesta este cu adevérat Mântuitorul lumii, Christos*”. Cât de mult póte, fraților, pentru slava lui Dumnezeu un suflet

Intors la viața adevărată și cât de puternică e mărturia lui în folosul virtuții. Samarinenca singură a întors la credință aproape o țară întregă: pentru ce să nu facem și noi ca și ea? Insuflă-ne dar, Dómnne, rívna ei! Revarsă asupra noastră Duhul Tėú, ca mișcați de acest Duch al blândetei al răbdărei și al milosteniei, întăriți de Darul Tėú să ne întórcem la calea cea adevărată și să Te slăvim pre Tine, Adevăratul Isvor al vieții, în vecl nesfirșiți. Amin.

Econom. *Stavrof. V. Predeana*
Revizor ecclesiastic.

PREDICA

«Iar poporele, cari mergeau înainte și
«cele, cari veneau pe urmă, strigau zi-
«când: Osana! Fiul lui David, bine este
«cuvînta! Cel ce vine întru numele D-lui.
«Osana întru cel de sus. (Math. XXII).

Frați creștini,

Stradele sunt pline de ómeni. În pridvórele bisericilor, în curți, în case, în corturi, de jur împrejurul frumosului oraș —Ierusalimul— așteaptă deci de mit de ființe. Streinii din Grecia, Italia; comercianți din Spania și chiar Arabi din pustie dar chiar populațiune din părțile cele mai depărtate ale Asiei a venit ași în Ierusalim.—Toți cu toții privesc nerăbdători pe drumul cel mare. O adevărată ameste care de limbi. Unii vorbiau limba arabă, alții grécă, alții aramaică, alții latinește.—Diferitele costume ale națiunilor, cari erau reprezentate, presenta ochilor un tablou pictoresc.

Sórele ardător al Sudului își revérse rațele sale asupra acestei mulțimi și făcea priveliștea și mai încântătoare.—Dar ce aștepta această mulțime? De ce s-au adunat lóte clasele societăței? Iată colo, tocmai lângă ziduri stau no-

biliî oraşelor în costumele lor orientale, strălucitoare şi bogate. Alături cu ei stă poporul de jos, care în acest moment se simte egal lor. Iată printre mulţime se strecoră copii, care abia îşi ţin resuflarea de fugă mare. Chiar ciobanii au părăsit turmele, ce aşteptă toţi cu toţii?

De odată se aude un cuvânt, care merge din gură în gură: «vine». Ca şi valurile mării umflate de vânt se lăgână mulţimea; mamele ridică pe mâni pe prunci să vadă şi ei. Toţi vor să vadă.

«Iată, ăci unii, Profetul din Galileea vine către oraş»... Cine este acesta?... Un profet din Galileea?... Da, da, este Iisus din Nazaretul Galileei.....

Un bărbat simplu îmbrăcat întră pe porţile oraşului călare pe un asin... De o dată un vuet puternic. Poporul care aştepta, strigă, ca dintr'o singură gură: «Osana, Fiul lui David; bine-cuvntat este cel ce vine în numele Domnului: Osana în cele de sus». Aşa striga poporul—Nobiliî, puternicii însă, se întristeză, se ultiă unul la altul, schimbă vorbe scurte, întrebă turbaţi: Ce?! sunt copii?! Pentru ce strigă ei osanale ca unui rege? Încă şi aştern şi vestmintele lor pe cale! Es înainte cu ramuri verzi! Este el un rege?... Un bărbat, ca acesta, îmbrăcat simplu, cu o privire blîndă şi înduloşătoare, călare pe un asin?!—Fără car de triumf, fără soldaţi, numai o ceta de câţi-va credincioşi 'l urmeză.....

Convoiuî trece mai departe; Iisus se duce în templu.....

Aşa a intrat Iisus în Ierusalim, fraţi creştini!—Evanghelia ne istoriseşte acesta în modul cel mai clar şi mai simplu... (Ev. Mat. 21. 1—11).

Fraţi creştini!

Serbarea Duminicii Floriilor aprăpe de sfârşitul postului şi imediat înainte de săptămâna patimilor este foarte neme-

rită și Evanghelia de azi este pentru noi plină de învățături morale.—Să comparăm primirea lui ađi în Ierusalim cu prinderea lui în grădina Ghetsimani, conducerea lui la Caiafa, pălmuirea și sculpirea peste obraz și atunci vom înțelege cât de schimbători suntem noi ómenii și cât de mare a fost dragostea lui Dumnezeu pentru lume.

Dragostea divină în care se oglindea învățătura sfântă a lui Iisus căștigase inimile tuturor. Când el s'a apropiat de Ierusalim poporul știa deja cine este. Poporul era pentru el. Nu tot ast-fel și cei ce se răsfațau în lux și desfrinări. Acela 'i puseseră gând să'l omóre căci Iisus condamna luxul și desfrinările. Iisus știa cugetul lor. El știa însă că poporul se lasă să fie lesne condus. Știa, că același popor, care ađi îl strigă «Osana», peste câte-va zile va striga: «să se răstignescă», «să se răstignescă».—De acela el voește să se arate tuturor, poporul și nobililor, ca un rege victorios, dar nu pămintesc ci cereșc. Intra în Ierusalim nu cu car de triumf, ci călare pe o asină, implinindu-se ast-fel profeția lui Zaharia «spuneți ficel Sionului: Iată împăratul tĂu vine la tine, blind și călare pe asin și pe mânz, fiul celui de sub jug».—Intră ca un rege, care a condus nu sabia ci a propoveduit cuvintul adevărului, a instruit nu armată multă, ci numai pe 12 pescari simpli, cari aű lățit cuvintele lui la tóte popórele, până la marginea lumel.—Ca un rege, al cărui regat nu este din lumea acésta și care nu se distinge prin pompa și strălucirea exterióră, ci prin măreția și curățenia sufletului; prin înălțimea spiritului său divin, și prin veritatea învățăturilor sale neperitóre. El intră în Ierusalim, ca regele adevărului etern.

Adevărul este ca lumina. Nici bogatul nici săracul nu póte trăi fără adevăr, cum nu pot trăi fără lumină. Adevărul este ca și sórele. Sórele încăldește și de vreme ce el încălzește și predomină tóte.—Asemenea și cuvintul adevărului. El regeneréză sufletele nóstre și le guvernéză spre

bine; 'și face drum prin toțe, se planteză din om în om, din an în an, încăldește, predomină pe toți și durează în etern.—Măririle pămîntești, strălucirea exterioară pier ca și ómenii. Adî sunt, mâine nu sunt —Câte miî de aniî sunt de la predicarea Ev. lui Iisus?! Câte generațiuni nu s'aũ schimbat de atunci?! Invățătura divină predicată de El este încă și va fi în tot-d'auna, un isvor nesecat de viață. — «Eũ sunt calea, adevêrul și viața». La acest isvor divin rãcoritor de suflete însetate dupã adevêr, pôte oriî și cine sã se adape. Întãriți prin a-lãparea din acest isvor, aũ cãpãtat ucenicii lui Iisus puterea de a rãspãndi și propovedui pretutindeni cuvintul adevêrului. — El arme nu aveau. Nu eraũ nici chlar invățãți. Oamenii simpli, pescari, muncitori. Eraũ însă plini de acel foc divin, de acea convingere internã, care nu ține socotelã de nici un pericol. Ei știaũ cã aũ avut în mijlocul lor pe fiul lui Dumnezeu. Ei veduserã cu ochii mãrirea lui divină. Dacă eraũ tratați aspru, ei își aduceãu aminte cã Invățãtorul era îndurãtor; dacã eraũ persecutați, și alungați ei rãspundeãu cu blãndețe. Înarmați cu curãțenia sufletului, cu iubirea adevêrului, însuflețiți de dragostea cãtre aprópele, dragostea care voește numai sã servescã, sã salveze, sã ajute, dãndu-și chiar și propria viață, aũ putut sã rãmãnã demni soldați ai regelui lor, care a intrat astã-zi în Ierusalim cu mare pompã. Ei aũ avut de exemplu viața acestui rege, care de la naștere în peștera din Betleem și pãnã la mórte, intrãga viață între ómeni, a avut sã indure numai suferințe. Pretutindinea a avut sã sufere nu numai din partea poporului, ci a vedut cu durere cã și cel mai de aprópe al lui se îndoeãu de el. Totuși, cine îl cãuta, cu sufletul plin de credință, fie el oriî cine ar fi fost, chlar și cel mai încãrcat de pãcate, pentru toți avea el un cuvint de mângãere, pentru toți o bine-facere. Ne avẽnd unde sã'și plece capul, suferind de lipsã, el urma înainte opera sa divină de salvarea lumii de sub

robia păcatului, zicând: «Măncarea mea este ca să fac voea celui ce m'a trimis pe mine». Chiar astă-zi, în mijlocul strigătelor de «Osana», se citea pe fața lui o expresiune a tristeții și resignațiunei. De sigur. Acel «Osana» de astă-zi se va preface peste câte-va zile în «răstignește-l!». Astă-zi este încunjurat de popor și de ucenicii săi, peste câte-va zile totuși singur, părăsit de toți. Nici chiar ucenicul lui cel iubit numai este lângă el. El însă rămâne ascultător până la moarte. «Părintele meu, zice el, împlinescă-se voea ta».

Cât de edificatoare este pentru noi frații creștinii, ascultarea evangeliilor! Cât de folositoare! Mulți, dintre noi, suntem îngreueați cu multe nevoi; mulți găesc viața prea grea; supărările insuportabile; mulți iaș, în afacerile lor, drumuri peșite; mulți caută să-și satisfacă plăcerile lor îngreindu-și sufletul cu păcate mari. Tuturor ne vine greu să luăm calea adevărului. Răbdarea, blândeța, modestia, chiar și față de cei mai mici de cât noi și alte virtuți, pe care ni le pune înainte Evangelia, noi nu le practicăm. Ori și care dintre noi caută să-și scuze faptele, să-și dea singur dreptate. Fiecare dintre noi are în capul său toate legile morale și își face singur judecata; indiferent dacă este dreptă sau nu. Încă ne ferim de cel care ni se pare îngreuiat cu păcate, îl deconsiderăm. Cât sunt de departe de spiritul învățaturii Mântuitorului asemenea judecări individuale! Cât sunt de departe de viața lui? De câte ori nu cădem în păcatul Fariseului din Evangelie! Dacă ascultăm Evangelia din postul acesta; dacă am fost cu luare aminte la citirea Apostolului și Evangelia din cursul anului, ori cât de egoiști, ori cât de învățați și plini de spirit ne-am socotit, totuși am recunoște îndată că singura normă, dreptă și infailibilă, pentru viața noastră, este numai viața și învățătura lui Iisus, care în chipul lui Dumnezeu fiind, nu a socotit ca o răpire a fi întocmai cu Dumnezeu, ci s'a deșertat pe sine, luând chip de serv, făcându-se în asemănarea oamenilor; și aflându-se la

chip ca omul s'a umilit pe sine, făcându-se ascultător până la moarte și moartea de cruce. Pentru acesta și Dumnezeu 'l a prea înălțat și 'l a dăruit nume care este peste tot numele; ca în numele lui să se plece tot genuchul, al celor cerești, și al celor pămîntești, și al celor de desubt; și ca toată limba să mărturisască că Iisus Christos este Domn spre mărirea lui Dumnezeu Părintele (Filip. II. 5—12)

Totă lumea să mărturisască, toți de la cel mai mare până la cel mai mic trebuie să pomenască numele lui. Invătăturile lui sunt tuturor de folos. sunt în toate împrejurările aplicabile.

Iată în o țară mică și bogată se silește un *rege religios* să țină ordine și să pue țara sa pe temelii solide; zadarnice îi vor fi toate silințele, el va trebui să recunoscă că Irica de Dumnezeu și dragoslea către aprópele, sunt cele mai bune mijloce pentru progresul țarei sale. El trebuie să recunoscă că Iisus Christos este stăpânul țarei sale.

Sau un *tată de familie* luptă greu în viață pentru întreținerea familiei sale; timpurile sunt grele, el trebuie să și adune puterile, să nu se lase învins. El geme sub greutatea poverii. Ce bine îi fac lui când aude cuvintele: «Iubiți-vă unii pre alții, cum v'am iubit și eu». Cugetând la suferințele Mântuitorului lumii, la lepădarea sa de sine, el capătă curagiū, el luptă mai departe pentru ai săi. El se roagă: «Dómnne, Dómnne, nu mă lepada de la fața ta și spiritul tău cel sfint nu'l lua de la mine. Dă-mi iarăși bucuria mântuirii tale, și cu spirit bine-voitor sprijinește-mă» (Ps. 51).

Dincolo vedem un *cărturar*. El cugetă la diferite probleme; multe a deslegat, numai misterile Divinității nu le poate înțelege. El trebuie să recunoscă că în mâna lui (Dumnezeu) sunt locurile cele mai de jos ale pămîntului, și ale lui sunt înălțimile munților. A lui este marea, și el a făcut'o, și toți mărirea sa au făcut și uscatul» (Ps. 95. 4, 5).

Un tiner luptă cu corpul său propriu. Păcatul năvălește asupra lui. Multe sunt mijlocele de amăgire. De odată aude

cuivntele: «Fericiți sunt cei curați cu inima». Minteaa i-se luminează și toate urmările păcatului se dă înfățișează înaintea ochilor. El se înspălmintă și strigă: «Tu ești părintele meu, Dumnezeuul meu și stâncă mântuirii mele» (Ps. 89. 26); «Întorce-te către mine, și îndură-te de mine: dă tăria ta servului tău, și ajută pe fiul servei tale» (Ps. 86. 16).

Acestea, frați creștini, sunt foloșele auzirii Apostolului și Evangheliei de astăzi. Intrarea marelă a lui Iisus în Ierusalim ni-l înfățișează ca regele supunerii, blândetei, lepădării de sine; ca învățătorul și salvatorul ceresc al lumii. Supunerea și ascultarea de învățăturile lui Iisus; manifestarea blândetei noastre tuturor oamenilor, (Filip. 4. 5), căci «blând și smerit intră Iisus astăzi în Ierusalim», trebuie să umple viața noastră. Să nu ne îngrijim numai de lucrurile pământești, ci în toate, prin rugăciune, cu mulțămire, să facem cunoscut cererile noastre lui Dumnezeu; la nimic alt-ceva să nu ne lipim inima de cât la acele, «câte sunt adevărate, câte sunt respectuoase, câte sunt drepte, câte sunt curate, câte sunt de iubit, câte sunt demne de laudă la ori-ce virtute și ori-ce laudă», numai la acestea să ne gândim. Așa cum Iisus a împlinit voea Tatălui ceresc, așa să împlinim și noi voea lui, căci numai atunci «Dumnezeul păcii va fi cu noi».

Iisus a luat asupra sa păcatele lumii, de câte ori noi nu voim să recunoștem nici pe ale noastre proprii?! Să ne aducem aminte că, cu toate că viața lui a fost plină de dureri și suferinți, cu toate că a fost judecat și crucificat, ca un nelegluit, fără să fi făcut culva vre-un rău, cu toate că a suferit moartea cea mai rușinosă, totuși când era să fie prins se ruga părintelui său: «De este cu puțință trecă păharul acesta de la mine»; iar în mijlocul torturilor se ruga lui Dumnezeu să nu socotască vrășmașilor săi păcatele lor.

Frați creștini! Bogații ca și săracii, puternicii ca și cei neînsemnați; clericii ca și tot poporul, cu toții avem datoria

de a asculta porunca Evang. Ión: «Ceea ce va țis el, acesta să faceți!». Iisus nu a adus numai o învățătură, el a și trăit-o. Învățătura și viața lui sunt una. În mijlocul suferințelor răbdător, în mijlocul chinurilor ertător, încunjurat de glorie, blând. Cu adevărat viață demnă de fiul lui Dumnezeu. La viața lui să privim. Învățăturile lui să ne fie dreptar. Lui trebuie să ne rugăm noi. Către el trebuie să înălțăm mâinile noastre și să țicem: Inimă curată țidește întru noi Dumnezeu, cum ai ertat păcatele celor ce astă-țî îți au strigat «Osana», iar peste câte-va țile cereaș să te răstignescă, tot așa nu ne socoti nouă greșalele noastre, ci după milostivirea ta, dă-ne duhul tău sprijinitor spre a ne putea curăți și ast-fel face demni de a vedea învierea ta. Amin.

Diaconul I. Popescu.
Licențiat în Teologie.

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Elena Luca Elefterescu din urbea Ploești care a bine-voit a dărui bis. Sf. Gheorghe vechi din acea urbă, una iconiță îmbrăcată în argint în valoare de 60 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Ioniță N. Vișan, Primar în com. Apostolache, pl. Cricov-Podgoria, jud. Prahova, care prin îndemnul și stăruința sa cu micile spese ale comunei, împreună și cu persoanele de bine-facere, G. Ionescu, I. Teodorescu, Gh. Cristescu, C. Stoenscu Valea Boului, I. Novilean, M. Marinescu, P. Drăgan și cu contribuțiuni voluntare ale locuitorilor, a împrejmuit curtea cimitirului bisericeii parohiale din acea comună, cu zăbrele de scinduri care va dura mulți ani.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane pioase și anume: D-nei Irina I. Marghiloman care a bine-voit a dărui bis. Amza din capitală un policandru și accesoriile sale în valoare de 1600 lei și 400 lei pentru returnarea ramurilor vechiului policandru. D-na și D-l P. S. Aurelian au dărui tot bis. amintite o candelă ajur pentru iconostas și P. S. Nifon Ploșteanu doue cărți de cântări bisericești.

Chiriarchia Sfintei Mitropolii a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămire Dómnei Elena Popovici și fiilor săi, arendașa moșiei Spinósa județul Iași, pentru ofranda ce a făcut bisericeii cu serbarea Sfintii Apostoli, din parochia Erbiceni județul Iași, consistând din un rînd complet de veșminte preoțești în valoare de 150 lei.

Chiriarchia Sântei Mitropolii a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice enoriașilor bisericeii Nașterea Sfiutului Ión Botezã-

torul, din parochia și comuna Vadurile, județul Némțu, pentru donațiunile ce au făcut numitei biserici și anume: D-l Ion Scoruș Epitropul acestei biserici, a donat un rind sfinte Vase complete și una candelă, toate de argint de china, în valoare de 92 lei; D-l Ion Jitarin a donat un Epitaf (Sf. Aer) zugrăvit pe pânză, în valoare de 70 lei; Preotul Paroch Gheorghe Balănescu, a donat un chivot și una candelă mare, ambele de argint de china, în valoare de 92 lei; D-l Alexandru Lupu Epitrop bisericii Sfinții Voevođi din parochia și comuna Dochia tot județul Némțu, a donat acestei biserici parohiale o Evanghelie îmbrăcată cu plus și ferecată cu argint, în valoare de 100 lei.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor poporeni de la Biserica Sf. Spiridon din parochia Tașca comuna Bicz jud. Némț, care în bună voință și dragostea ce au pentru biserica, au contribuit împreună cu toții la cumpărarea unui clopot mare în valoare de 1475 lei cu care au înzestrat Biserica din această parohie, pentru care faptă vrednică de toată lauda li se aduc cele mai vii mulțămiri.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor poporeni ai bisericii filiale Sf. Neculai din cătuna Chisirig parochia Tașca comuna Bicz județul Neamț, cari au bine voit a contribui împreună, cu suma de 440 lei la îngrădirea cu zid de piatră a cimitirului din jurul bisericii.

Locuitorii poporeni ai bisericii parohiale cu hramul Sf. Spiridon din parochia Tașca comuna Bicz județul Neamț au contribuit cu suma de 420 lei la îngrădirea Cimitirului din jurul bisericii cu gard de piatră, dând și elte ajutóre, cărora pentru această faptă frumoză și demnă de laudă li se aduc cele mai vii mulțămiri.

Chiriarchia Sântei Metropoli a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice Princesei Lucia Cantacuzino, care a reparat cu spesele ei biserica cu patronul Sânta Muceniță Varvara din comuna și parochia Popești județul Iași, cheltuind suma de 5.500 lei.

Chiriarchia Sântei Metropoli a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice persónelor mai jos notate, cari au făcut donațiuni la mai multe biserici din jud. Botogani, după cum se specifică în dreptul fie-căruta: La biserica filială Sfinții M. M. Gheorghe din cătuna Rădeni, parochia și comuna Vlădeni, D-l I. Anușca a dăruit un covor de lână în valoare de 8 lei, Casandra I. Bortică un lățcer de lână, în valoare de 6 lei, Rarița I. Bortică idem în valoare de 8 lei. La biserica parohială Sf. M. M. Gheorghe din parochia și comuna Slobozia-Săcătura, D-l Gh. Apostică a dăruit un rind vestimente preoțești fără stibar și una candelă mare cu trei stejnice în valoare de 190 lei, iar I. V. Sadieci, Epitrop, una cadelniță de argint, în valoare de 30 lei. La biserica parohială Adormirea Măcei Domnului din parochia și comuna Rîngbilești, D-l D. Axinte, a dăruit un rind de vestimente preoțești în valoare de 120 lei și o cadelniță în valoare de 24

lei, iar D. Agachi o păreche cununii în valoare de 24 lei. La biserica parochială Adormirea Măcei Domnului, din parochia și comuna Brăteni, D-l Gh. Mandit Vechiu, a donat o Evanghelie legată, ediția Sf. Sinod, în valoare de 90 lei, Gh. D. Vechiu un sfeșnic și o candelă de argint, în valoare de 75 lei, Calistrat Ignat o cruce de argint în valoare de 35 lei, Lazăr Emil Fasolă o cruce de argint în valoare de 25 lei. Ilie V. Mocanu 2 sfeșnice de argint în valoare de 30 lei, pentru cumpărarea unui Epitaf au contribuit următoarele persoane cu suma de 60 lei: Maria D. Vechiu 20 lei, Gh. D. Vechiu 20 lei, C. Năstase 5 lei, Chirică Vieru 5 lei, Th. Huțanu 4 lei și I. Chitulă 6 lei; Scarlat Ivanovici cu soția sa Maria 75 lei pentru cumpărarea sântelor Vase. La biserica filială Sântii Apostoli din cotuna Slobozia-Silișcani, parochia și comuna Brăteni, D-l D. Gheorghiu a dăruit o Evanghelie legată, ediția sf. Sinod, în valoare de 100 lei, D. Rotariu un rînd vestimente în valoare de 150 lei, Costache Holencă sfințele Vase de argint, în valoare de 75 lei; iar la repararea sus țisei bisericii a contribuit obștia satului cu 2000 lei; D-l Ursiano proprietar 100 lei, Ión Moșau 10 lei, D. Bodron 5 lei și Maria Veculistenu 3 lei. La biserica parochială Nașterea Măcei Domnului din parochia Buzeni, comuna Bălușeni, D-l M. Bălaucă a dăruit o Evanghelie legată în valoare de 120 lei, iar la biserica filială Sf. Gheorghe din Tulbureni, țisa parochie, V. Rusu un chivot de argint în valoare de 100 lei. La biserica parochială Sântii Voevođi din parochia și comuna Cristești, D-l I. Zaharia a dăruit una cruce de lemn, în valoare de 15 lei, iar D. Nichita cu soția sa Aspasia a îmbrăcat biserica cu lumânări de sfînta Inviere. La biserica parochială Adormirea Măcei Domnului, din parochia Plopeni, comuna Satu-Burdujeni, preotul Gavril Neagu, parochul respectiv, a contribuit la reparația țisei bisericii cu două vagoane de var, cărămidă și pîtră trebuitoare, cumpărând sfințele Vase, o Evanghelie, o cruce și un chivot în valoare de 2000 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioșe mai jos notate cari au bine-voit a contribui cu sumele arătate în dreptul fie-căruta la procurarea unui potir de argint, o stea, un disc cu scaun, o copie o linguriță și o cădelniță cu 6 clopoței, toate de argint de china pentru bis. din parochia Orlea, pl. Oltu-de-Jos Balta jud. Romanași și anume: D-l Ión Gavrilescu cu 50 lei, Preotul Constantin Orlénu cu 20 lei, iar 61 locuitori cu 160 lei.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane pioșe, cari au bine-voit a face donațiuni bis. filiale „Sf. Nicolae“ din parochia Fărcașele, pl. Ocolul, jud. Romanași și anume: D-nu D-tru Trasca a donat un dulap în val. de 30 lei; D-nu Tache Ianculescu un iconostas în valoare de 100 lei; D-na Zoîța Ión Dănescu un epitrahil de mătase în valoare de 30 lei și D-na Petra Scarlat Nicolăescu o masă de pânză pentru Sf. Pristol în valoare de 5 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Zisu Dumitru, din com. Galiceu

Mare jud. Doljii, care a dăruit bis. respective o candelă de argint de china în valoare de 25 lei și D-lui Gh. I. Mateescu, funcționar la gara Vîntorova, care a dăruit bis. din com. Argetoia jud. amintit, un Liturghier legat și un epitrahil, ambele în val. de 43 lei.

Din partea Chiriarchiei Sf. Episcopit de Huși se aduc căldurose mulțamiri persônelor pioșe mai jos notate, cari au bine-voit a dăru-i bisericei Sf. Ión din Huși, lumânări de cêră curată și anume: Luca Nantie lumânări în valóre de 9 lei; Ión Tiuica 7 lei; Paraschiva Colceag 7 lei; Ióna Lacatușu, P. Istrate, Vasile Șerban și Neculai Holovați câte 6 lei; Gh. Chiriac și Anghelina Beclu câte 3 lei; Idem D-lui Ión Râmbeanu cu soția sa Ióna, care a dăruit bisericei Sf. Dimitrie tot din orașul Huși o frumoasă candelă de bronz aurită în valóre de 170 lei.

Din partea Chiriarchiei Sf. Episcopit de Huși se aduc căldurose mulțamiri persônelor pioșe mai jos notate, cari au bine-voit a face donațiuni bisericei „Înălțarea Domnului” din Huși și anume: St. Nița și D-trie Răpanu, au făcut ambele uși diaconeti în valóre de 225 lei; Ión Cloșca a dăruit luminari de 20 lei; Ștefan Obreja luminari în valóre de 10 lei; N. Ștefănescu luminări 5 lei. Gh. Goctu luminari de 3 lei. Maria Trifan 2 lei. N. Istrate 2 lei. St. Buzița 1 leu. Gh. Ciobotaru 2 lei. Gh. Tiganău 2 lei. I. Chitarin 2 lei. Gr. Cloșca 20 lei. M. Borden 1 leu. I. Ciubotaru 2 lei. Ióna Butnaru 4 lei. Maria Castrotan 3 lei. Tudora Gheorghiu 2 lei. Sava Cireș 10 lei. C. Postu 10 lei. Fr. Gostu 20 lei. E. Podolbuca 5 lei. Zoia Iacob 20 lei. M. Răpanu 9 lei. N. Oltescu 20 lei. Ión Gh. Burlacu 5 lei. și Sultana Cătoa 2 lei.

Din partea Chiriarchiei Sf. Episcopit de Huși se aduc căldurose mulțamiri persônelor mai jos notate, cari au bine-voit a face donațiuni bisericei parochiei Obârșent, jud. Tutova și anume: D-na Maria Gh. Oproșu și D-na Efrosina C. Costache din Bôrlad, cari au dăruit câte o candelă de argint. D-l M. Babiș cu soția sa au dăruit una candelă și o icônă „Maica Domnului”. Idem D-lui St. Popa cu soția sa Maria, cari au dăruit bisericei din Banca una icônă de lemn și o candelă de metal, ambele în valóre de 50 lei.

Din partea Chiriarchiei Sf. Episcopit de Huși se aduc căldurose mulțamiri persônelor pioșe mai jos notate, cari au bine-voit a face donațiuni bisericilor din județul Falciu și anume: D-l I. C. Nescianu, care a dăruit bisericei din parochia Vuteant un policandru de bronz cu 20 lumini în valóre de 220 lei. C. Matei și I. C. Petrescu care au cumpărat bisericei filiale din parochia Boșogji un apitaf în valóre de 55 lei și D-nei Ana Vucanșiu pentru una cruce mare în valóre de 80 lei dăruită bisericei din parochia Lunca.

Din partea Chiriarchiei Sf. Episcopit de Huși se aduc căldurose mulțamiri persônelor pioșe mai jos notate, cari au bine-voit a con-

tribui la cumpararea a trei cruci din care una de argint valsa cu aur si doua de argint plache de asemenea valsa cu aur, pentru
 Iacob 10 lei, P. Barbu 4 lei, Anca V. a Chiriacului 2 lei, E.
 Antonescu 4 lei, Andrei Anca 3 lei, Iliea Tarcoveanu 2 lei, E.
 Angelina Bocu 2 lei, Cost. Florin 5 lei, Bando Cretian 10 lei,
 Daria Crivina 5 lei, Teodor Bogdan 10 lei, Ion Pituliciu 4 lei,
 Euba Hirsberg 4 lei, Mariana Grun 1 lei, Vasile Serban 4 lei,
 Gh. T. Guguianu 5 lei, Gh. Lutz 5 lei, Stefan Anania 5 lei,
 C. Brucianescu 10 lei, Th. Borden 5 lei, A. Popescu 2 lei, Cos-
 tache Stan 2 lei, Gh. Gargiz 2 lei, Ion Lacatusu, Vasile Gascia,
 V. Bujdar si Cost. Barbut, cete 5 lei, Ion Gh. Horvath 2 lei, A.
 Lupatari 1 lei, Ilie Gligorici 2 lei, Costache Horvath 5 lei, Nicol.
 Alexa 10 lei, D. Luparu 1 lei, Ana Stancu Popa, Gh. Alexa si Gh.
 Gheorgheanu, cete 5 lei, Simona Teodiu 10 lei, Ion Cluscu 5 lei, M.
 Simionescu 5 lei, Stefan Kucurba 4 lei, C. Troha 10 lei, Anca
 Balaban 2 lei, Karol Halvate 5 lei, Ilie Mihu 5 lei, Tudora I.
 Gheorghiu 40 lei, Pavel Gh. Horvath 1 lei, Ion S. Par 5 lei,
 Costache Andrei 3 lei, Ilie Pitul 5 lei, Gh. Mures 5 lei, Nicolai
 Tereanu 10 lei, David Dacu 2 lei, Teodor Coman 5 lei, Costi.
 Bocu 5 lei, Stefan Bogdan 5 lei, Ion Barbu 1 lei, Sara Zaharia
 5 lei, Grigore Anca 3 lei, P. Dacu 5 lei, Vasile Mures 5 lei,
 Hristache Mures 5 lei, M. Troha, Matei Grigorie si Gheorghie An-
 dreu cete 10 lei, Th. Gargiz 2 lei, Daria Hirsberg 10 lei, Ion
 Popa, Maria Popa si Matei a Iacob cete 2 lei, Vasile Popa 5 lei.

Una parca Chiriacului 25. Popovici de Husi, se vane calda-
 stau multumiri parcurilor plau carate mai sau mai din-
 contul la reparatiunile bisericii din parochia Basceti, jud. Paltin
 si anume: Nicolai H. Popa 100 lei, un stud restituit si o cruce,
 cete de arata cu expozitie una sa Iacob din nou o cete Pro-
 comisie de carandza o simonchimita pentru ceta Mures de gata
 profitat si 2 parca de plau cu ar pentru of. Procomisia, Ion D.
 Vasile si Dumitru Vasile cete 40 lei, 2 abogati si o vana de lei,
 Iulian Tanc, Ghita Popa, Elena D. Anania si Alfred Jurca cete
 20 lei, Petru Ghita Popa, Parca Tighisoi, Cost. Gupa, Pa-
 trache Gupa, Dumitru Gupa, Ion Negrescu, Ion Ghimbocanu,
 Gheorghie H. Popa si Cost. Parca cete 100 lei, Iancu Danada 50
 lei, Nicolai Popa, Petru Marian Gupa Ghita a Gupanu, Alca
 Gupanu si Vasile Ionescu cete 10 lei, Gheorghie Jacota 44 lei si
 70 bani, Ghita T. Popa, Ion M. Ceau, Ion Dumitru si Hita
 Ghita cete 40 lei, Tamas Bando, Stefan Bando, Ion C. Parca,
 A. Iezaru Bando si Ion Ion. Artona cete 20 lei, Stancu Bando,
 Dumitru Bando, Ion Bando Gh. A. Bando, Ion Stan, Ion Ta-
 Bando, Gh. Gavrila, V. Gh. Ilie Popa, I. Gh. Baltag, Pan Panai-
 tescu, D. Muresanu, Bando H. Popa, Cost. Andreanescu, Miu I.
 Popa, Gav. S. Mures, S. V. Talar, I. C. Talar, Alca Gherasim,
 H. Ceau, C. Popa, D. I. Gavrila Popa, Ion Gh. Bando, H. Baltag,
 C. Balan, Ion Ceau, Th. I. Popa, I. H. Muresu, Ion Gav. Popa.

I. H. Arta, Stefan Ghera, Gh. H. Andreanescu, V. Gupa, Bando
 Petru, I. Ceau, Ion Gupa, Gh. Bando, Ion Ghera, Ion
 Dima, Ion Muresu, V. Ceau si Petru H. Andreanescu cete
 20 lei, Gh. Ionescu 20 lei, D. Ceau, 10 lei, Cost. Gh. H.
 Popa 20 lei, Ion Gh. Gupa, Popa, M. Dima, Gh. H. Gupa, Petru
 Ion Gh. Bando, Gh. V. Gupa, Ion Ghera, Ghera Gupa, Ion Ghera,
 Matei Gav. Bando, Cost. I. Ceau, Stefan Bando, Gh. Gupa, Ion
 Gh. I. Popa, Gh. Tamas, Al. C. Bocu, Gh. Th. Bando, Cost. Pa-
 trache Gav. Bando, Cost. I. Ceau, Stefan Bando, Th. I. Ghera, Ma-
 rian cete 10 lei, Nicolai I. Ceau, Stefan Bando, Gh. Gupa, Ion
 Gh. I. Popa, Gh. Tamas, Al. C. Bocu, Gh. Th. Bando, Cost. Pa-
 trache Gav. Bando, Cost. I. Ceau, Stefan Bando, Th. I. Ghera, Ma-
 rian cete 10 lei, Nicolai I. Ceau, Stefan Bando, Gh. Gupa, Ion
 Gh. I. Popa, I. J. Popa, I. V. Kulu, Ion Popa, I. Andreanescu, V.
 Stan, Gh. M. Mures, Gh. V. Stan, Gh. I. Muresu, H. Ceau, H.
 Th. Bando, V. Kulu, H. Bepaga, Ghita Ghera, H. Ceau, H.
 Tamas Muresu, Th. Gupa, Gh. Th. Dima, Th. Bando, Gh. Mures-
 ucu, V. Ionescu, C. I. Gupa, I. Ionescu, I. Ionescu, I. M. Parca,
 Al. C. Ceau, Ion Dumitru, C. Gh. Bogu, Stefan Mures, Gh.
 Bando, Al. Parca, Ion Dumitru, Gh. Tamas, C. Popa, Ion Bando,
 Th. Andreu, V. H. Lutz, Cost. Ceau, Gh. Corp. C. L. Beje-
 nariu, Gh. Tamas, I. Gh. Gupa, Gh. Dumitru, P. I. Gav. Popa,
 Ghita Kulu, Ion Ghera, I. I. Gupa, Th. Ceau, Gh. A. An-
 dreanescu, A. Miu, Gh. Ghera, Petru H. Ghera, Sara I. Popa,
 Ion Ghera, Ion M. Bando si Gav. Anca cete 10 lei, H.
 I. Nastase 5 lei, Al. Bando 5 lei, V. Th. Bocu 5 lei, Ion Ceau
 2 lei, Ion Bando 10 lei, Ghita V. Popa 5 lei, Marghita Miu,
 Bando Ion Miu, Gavril Ghera, D. V. Stan si D. Ceau,
 cete 5 lei, Vasile Ghera 20 lei, Ion Gupa 12 lei si 50 bani, Ghita
 Mures 10 lei, Ion Ceau 5 lei, Gh. Ceau 7 lei, Vasile H. Bando,
 D. Bejenariu, C. Dumitru si Maria Gh. Bando cete 5 lei, V. Ceau,
 10 lei, V. M. Nastase, Gh. Nicolai, Cost. Andreu si Gh. V. Bocu
 cete 5 lei, V. H. Parca 5 lei, Grigore Dumitru 15 lei, H. I. Gupa
 12 lei si 50 bani, A. Bocu 5 lei, Nicolai Bando 5 lei, H. Ce-
 zimir 5 lei, Cost. Bocu si Gh. Ceau cete 1 lei si 20 bani,
 Enea Ceau, Th. Popa, Th. I. Parca si Gh. H. Parca cete 5
 lei, Gav. Bejenariu si Gh. Dumitru cete 5 lei, Ion Popa 5 lei,
 Cost. Hupa 5 lei, Ion Mures 2 lei, Ghita Mures, Bando
 Bepaga Gh. Gh. Ceau, Gh. Frunzache, Ion Gh. Pitul si
 Gh. Horvath cete 5 lei, C. Kulu 4 lei, Ion Bejenariu, Mures I.
 M. Parca, Petru Stan, Gav. Gh. Popa si Bando Popa cete 5
 lei, Costin Stan 1 lei, Th. Ceau 4 lei, Dumitru Bando 5 lei,
 Gh. M. Jacota, Parca Ceau, Ghita Bando, si Th. Ceau, cete
 5 lei, Gh. Grigorie 5 lei, Th. Miu si Ion Dumitru cete 5 lei, H.
 Dima 5 lei, Gh. H. Bejenariu, Lupa Grigore, Petru Bando,
 Gh. Kulu, C. I. Ceau si Al. Ceau cete 5 lei, I. C. Bando
 5 lei, Al. Frunzache 5 lei, H. Vlas si P. Ceau cete 5 lei, Cost.
 I. Parca 5 lei, Gav. I. Nastase si Gh. V. Ghera cete 2 lei, Nicu
 Parca, Gh. Popa si Ion C. Ceau cete 5 lei, Ion V. Gupa 2 lei,
 Ilie Zbanta si Vasile I. Bordoianu cete 5 lei, Th. Ghera 5

lei; V. Gr. Bogos și Gh. Panaghie câte 5 lei; Gh. Artenie 6 lei; Ilinca V. Lungu 5 lei, Tudose Gale 2 lei; C. Grigoriță 5 lei; Stamate M. Popa 6 lei; I. M. Cazimir. Ión I. C. Sevescu. Lupu Mocanu, Gav. Harjeu, M. C. Lazar și D. Mormenchi câte 5 lei; Ión I. Avram 2 lei; N. Pavel 5 lei; Al. N. Pârciu și Ión Carp câte 2 lei; Gh. Bejenariu Ambrose Bogos și Ión V. Necula câte 5 lei; I. Neculai 2 lei, Gh. Al. Sandu 7 lei; Const. V. Tóder 1 leu; Jorgu Constantinescu, O Stamate, Gh. Gav. Popa și C. Diochiiu câte 5 lei; Al. Angheluță 8 lei; N. V. D. Popa 5 lei; Iancu Stamate 2 lei; Gh. St. Borman, Const. Ciobotariu și Ión Silion câte 4 lei; C. Cazimir, V. Lișman, Gh. Bucur, I. C. Sandu, C. Sandu și I. Chelariu câte 5 lei; Lupu P. Lungu și I. I. Sevescu câte 4 lei; Iord. Th. Bosna 1 leu; Gh. Telentin și A. Andrumache 4 lei; Catrina Apostu 5 lei; Maranda V. Brânzei 2 lei și N. Th. Mihalache 5 lei. Afară de acești bine-credincioși, mai sunt multe persoane care au contribuit cu material precum este D-l Th. I. Diamandi, care au gratificat totă petra și cărămida necesara la această reparație.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos exprimă viile sale mulțămiri persoanelor mai jos notate cari au bine-voit a dărui bisericeii parohiale Sfinții Impărați Constantin și Elena din Urbea Brăila următoarele obiecte, arătate în dreptul fie-cărui, după cum urmăză: Domnul Constantin A. Ralis o Evanghelie none, ferecată în argint cu invierea și cei patru Evangheliști de mosaic încrustați în corpul argintăriei, în valóre de lei 360. D-na Ecaterina Gh. Dinu icóna Măiceii Domnului cu strana sa poleită cu aur, în valóre de lei 850; și D nul Nicolae D. Căciulă un prapor pictat pe atlas, cu imaginile Invi-reii și Botezului și legat cu firuri, în valóre de lei 140.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos aduce viile sale mulțămiri D-nei Theodora N. Petrescu care a bine-voit a dona bisericeii cu patronul Sf. Ión Botezătorul din urbea Galați un rînd de vestminte preoțești de ștofa, culóre albă în va ór de lei (250) douē sute cinci-zeci.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos aduce mulțămiri publice locuitorului Mihai I. Cătă și soției sale Trandafira cari au bine-voit a dona bisericeii din parochia Scorțaru-Vechiu, județul Brăila, un epitaif în valóre de (100, una sută lei; cum și locuitorului Négú Latu și soției sale Calita cari au donat diset bisericeii una pereche cununii de argint de China în valóre de (24) douē-zeci și patru lei.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos exprimă viile sale mulțămiri persoanelor și familiilor mai jos notate cari au bine-voit a dona bisericeii parohiale din comuna Pechea, județul Covurlui, următoarele obiecte prevedute în dreptul fie cărui: D-lui Mihai I. Ivan un Evhologiū legat cu pele în valóre de lei 13. D-lui Gh. Teodorescu un triod legat cu pele în valóre de lei 27. D-nei Bălașa T. Panta un Aghiasmatar în valóre de lei 12. D-lui Alecu Antonescu una Evanghelie îmbrăcată cu argint de china în valóre de lei 125. D-lui Ión R.

Podariu una cădelniță de argint de China 28 lei. D-lui Vasile Bejan una candelă de argint de China 30 lei. D-lui Gheorghe Dobra idem 30 lei. D-nei Vasilica T. Andrei idem 30 lei. Familiei Teodorescu idem 30 lei. D-nei Maria T. Strotu idem 30 lei. D-nei Sanda St. Căuș idem 30 lei. D-nei Tudorița G. Robescu idem 30 lei. Familiei C. Poliz idem 30 lei. D-nei Smaranda I. Parnac idem 30 lei și D-nei Elena I. Postelnic idem 30 lei.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos aduce mulțămiri publice persónelor mai jos notate cari au donat bisericii „Adormirea Maicei Domnului“ parochia Acpunar, jud. Tulcea, următoarele obiecte: Preotul Marin Comănescu, parochul bisericii, una cruce de argint de china în valóre de 50 lei; Tot preotul Marin Comănescu a contribuit cu 30 lei și Ión sîn Ión cu 10 lei și au cumperat o cădelniță în valóre de 40 lei; Ión Raicîn, un rînd de sf. Vase în valóre de 100 lei; Gheorghe Mustată, un sfeșnic de pĕtră în valóre de 14 lei; Șerban Mustețá, un sfeșnic în valóre de 6 lei; Ión sîn Ión un sfeșnic în valóre de 6 lei; și D-na Flórea Oprișan Drágan o față pentru sf. Masă.

Chiriarchia Dunărei-de Jos, exprimă mulțămiri locuitorului Vasile Dobre și soției sĕle Păuna, din parochia Scorțaru Vechiú jud. Braila care a bine-voit a dona bisericii Sf. M. M. Gheorghe din zisa parochie, una Evanghelie legată cu catifea de mătase și avĕnd în față Invierea Domnului și chipurile apostolilor; iar în dos Rĕstignirea Domnului tóte de argint de China.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos exprimă mulțămiri publice Domnul Christu Farmache din Urbea Cerna Vodă care a bine-voit a dărui o cristelniță în valóre de 30 lei, bisericii Sfinții Voivođi din parochia Vlachiói județul Constanța; D-lui Niculae M. Mărlănescu, care a dăruit aceleea-și bisericii un acoperemint pentru sf-ta Masă în valóre de 8 lei; D-ilor Dumitru Șerban, Ștefan Nĕgu, Niculae Andrei, și Minea Mărlănescu, cari au dăruit aceleea-și bisericii un acoperemint pentru sf-ta Proscomidie, în valóre de 6 lei.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos exprimă mulțămiri publice Cucerniceii sale Preotului Ilie Gherghiușan, parochul parochiei sf. M. M. Gheorghe (Modest) din urbea Galați și D-lui V. Robea artist pictor din acelaș oraș, cari au bine-voit a oferi Spitalului „Elisabeta Dómná“ din acea urbe doué icóne împĕrătești și un serafim cu candela de argint plache pentru a fi aședate în paraclisul zisului Spital.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos exprimă mulțămiri publice D-lui Gh. Drághiciu și soției sale Ana domiciliați în comuna Cogealac Județul Tulcea cari au bine-voit a dărui bisericii parochiale din acea comună una Evanghelie legată în catifea în valóre de 125 lei și 95 bani.

Chiriarchia Dunărei-de Jos exprimă mulțămiri publice persónelor mai jos notate cari au bine-voit a dărui bisericeii Sf. Dimitrie din parochia Babadag mai multe obiecte sacre: D-lui Hagi Gr. Gheorghe care au oferit un rind complet de sf. Vase în valóre de 300 lei, o candelă de argint în valóree de 100 lei și o iconă în valóre de 50 lei; D-lui Hagi Calinic Andrei, care a oferit o iconă de mușama reprezentând Ierusalimul, în valóre de 60 lei; D-lui Hagi Anastasie Hagiol care a dărui o cruce de sedef în valóre de 15 lei; D-lui Hagi N. Tonciu care a oferit o cruce de sedef în valóre de 12 lei; D-n-î Paraschiva Bănicescu care a oferit o iconă în valóre de 14 lei. D-lui Iancu Stoian Catrangî, care a oferit 2 icóne în valóre de 20 lei; D-nei Virginia Cutyđi, care a oferit una iconă în valóre de 10 lei; și D-lui Ivanciu Ganef, care a oferit 4 metri de ștofă pentru st. Masă.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos exprimă mulțămiri publice D-nei Elena Gh. Fulger domiciliată în Urbea Galați parochia „Intrarea în Biserică“ care a bine-voit a contribui cu suma de 137 lei și 50 bani pentru îmbrăcarea cu alamă a unei mese pentru fixarea lumînărilor și împodobirea cu lumînări a sus numitei bisericeii cu ocasiunea hramului.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos exprimă mulțămiri publice enoriașului Vasile Lupea care a bine-voit a dărui bisericeii din parochia Odaia Manolache un epitaf în valóre de una sută lei.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos aduce mulțămiri publice Dómei Smaranda Teodor din Galați care a bine-voit a dărui bisericeii parochiale „Intrarea în Biserică“ o candelă de argint în valóre de una sută lei.

Chiriarchia Dunărei-de Jos exprimă mulțămiri publice enoriașului Andrei D. Caraman și soției sale Parascheva precum și enoriașului Gheorghe Ión cari au bine-voit a dărui cei d'intăi un felon două mânecute și un epitrahil în valóre de 80 lei; iar cel din urmă un felon în valóre de 20 lei bisericeii S-ftu Gheorghe din parochia Scortaru-Vechiu din județul Brăila.

ARIE, ARIENII ȘI SEMIARIENII.

(O pagină din Istoria Bisericească a secolului al IV).

Biserica lui Iisus Christos, asaltată chiar de la început de Iudei și Păgâni, cari vedeau în Evangeliu distrugerea și nimicirea Iudaismului și a Păgânismului, parodiată și combătută puternic de filosofia timpului, care luase apărarea vechilor tradițiuni a religiunilor păgâne, iar mai presus de toate apăsată cumplit, timp de trei secole de puternica Romă, stăpâna lumii, care o interdicea și prigonea prin cele mai înfricoșate persecuțiuni, învinsese toate pedicele și eșise triumfătoare. Edictul de Milan, opera lui Constantin, în înțelegere cu Liciniu, puse capăt opresiunii și tuturor nenorocirilor ce Biserica îndurase și dădu închinătorilor lui Iisus Christos amnistie generală în tot imperiul roman la an. 313.

De atunci religiunea creștină tolerată și permisă ca și toate celelalte religiuni din vastul imperiū, ba încă binevădută și chiar protegiată de împăratul Constantin, care îi aprecia puterea și valoarea și vedea în eu singurul mijloc d'a regenera imperiul și a'și consolida puterea sa, se putea dice că era asigurată în mersul și dezvoltarea ei. Cei ce credeau în Iisus Christos și se închinau lui puteau și ei ca și toți ceilalți credincioși din imperiū să se rōge pu-

blic, la lumina zilei Dumneșeului lor, în pace și liniște, fără tēmă, neturburați și nesupărați de nimeni.

Trecuse deja timpurile triste cari apăsaū sfinta religiune a lui Iisus Christos. De acum ea se afirmase ca religiune bine-făcătoare pentru om. Curagiuł martirilor, al mărturisitorilor și pana iscusită a scriitorilor creștini, o făcuse respectată față de a tot puternicii zilei. Totul concura ca religiunea cea sfintă și curată a creștinilor, să'și la sborul spre a chema pre toți ómenii la cunoscința adevăratului Dumneșeū, a'ī renasce prin harul sēū, și a'ī înălța cu duhul și adevărul, pentru a putea progresa și prospera în pace, liniște și libertate. Rîndurile creștinilor să imulțeaū continuu și toți se întreceaū de a face parte din numărul acelora, cari se consideraū între dîșii *de o potrivă trați și fi ai aceluiaș Părinte, Dumneșeū, căruia se închinaū cu duhul și cu adevărul.*

Deja, prin fermitatea credinței lor, creștinii cucerise mai tóte centrele cele mari ale imperiului: Roma, Alexandria, Antiochia, Cartagena, Athena, Corintul, Thesalonicul, insulele Archipelagului și ale Mediteranei, tot litoralul vestic al Asiei și tóte politiele însemnate ale imperiului de la mēzã-noapte la mēzã-zi și de la apus la rēsărit, eraū în mânia creștinilor. Prefutindenī, în tóte provinciile, la orașe și sate, ba chiar afară de confiniile imperiului, la barbari, creștinismul prinsese adânci rēdăcinī. Iar acum, prin edictul de Milan și sub auspiciile bine-voitoare, și protecțiunea ce i se acordase de Impēratul Constantin, el își luase tot avîntul și progresa temelnic, prosperând în libertate.

Dar tocmai, când învinsese tóte pedicile din afară și când aprópe toți acei factori, cari până aci cereaū pe tóte căile și urmăreaū nimicirea lui, acum, din contra, il avantageaū prin legi drepte și protegiuitoare, tocmai atunci când se credea sigur de avîntul sēū, un inamic puternic și periculos se ivesce în chiar sinul Bisericei, și tinde a ataca tot ce

creștinismul avea mai sacru. Acest inamic atacă credința cea sfântă și curată, pe care miile nenumărate de martiri, în decursul a trei secole, o sigilase prin mărtea lor, sub cele mai cumplite pedepse și chinuri, pentru a o lăsa posterității, *curată, sfântă și neschimbată*.

Acest inamic puternic, aprig și periculos, se ivi în Alexandria, în persoana preotului Arie. Acesta și urmașii săi numiți *Arienii* și mai în urmă *Semiarieni*; adică jumătate Arienii, sau Arienii mai moderați și mai apropiați de credința cea adevărată a Bisericii, cu toții au turburat Biserica un secol și mai bine. Biserica însă a eșit triumfătoare și din această luptă, ca și din cele ce au urmat în secolele următoare. În timpul pentru a înlătura orice echivoc și-a formulat învățăturile credinței în mod clar și precis în anume simbole, cari alcătuite de glasul universal al Bisericii pe baza Sântelor Scripturi și a tradițiilor păstrate de la început, au fost admise, stimate și respectate de toți creștinii cel adevărați *ca dogme ale sântei credințe creștine*.

*
**

Cel d'ântăiū inamic dar, cu care a avut a lupta Biserica chiar îndată după ce deveni religione liberă și permisă în imperiul Roman, fu *Arianismul*, numit ast-fel, după numele lui *Arie* șeful și începătorul acestei eresii.

Arie, după mărturia scriitorului bisericesc Socrat ¹⁾, era de origină din Libya, unde se născuse, după totă probabilitatea, între anii 270—280 d. Ch. El a fost discipol a lui Lucian și următor zelos al schismei lui Meletiu Parăsiind pe dascălul său, a venit în Alexandria, și aci fu hirotonit diacon de Petru, Episcopul cetății. Acesta însă, fu nevoit foarte de grabă a-l elimina din comunitatea bisericească, căci Petru excomunicând pe toți cei ce aparțineau schismei lui Meletiu, și ne primind ca bun botezul săvârșit de aceștia,

¹⁾ Comp. Socrat. Ist. Bis. I. 9.

Iar Arie blamând purtarea episcopului, a fost nevoit a-l excomunica, mai ales că uneltea în contra lui, între credincioșii Bisericii din Alexandria. Arie era îndrăzneț, căci se basa pe cultura și talentele cu cari era înzestrat de la natură. Netăgăduit el era un cleric cult și talentat.

După morțea martirică a lui Petru, scaunul episcopal al Alexandriei fu ocupat de Achila, om de un caracter cu desăvârșire blând și lesne ertător. Acesta a reprimis în comunitatea bisericească pe Arie, care, se țice, ar fi arătat căință de purtarea sa de mai înainte, și ar fi cerut ertare. Mai mult chiar, Achila l'a hirotont și preot, după cum ne încredințază sf. Epifanie episcopul Cyprului ¹⁾.

Păstoria lui Achila însă fu de scurtă durată. El muri după câte-va luni și scaunul episcopal fu ocupat de Alexandru, om integru și apărător zelos demn și curagios al dogmelor credinței. Acest merit al său îl recunosc chiar și însuși inimicil săi, partisanii și apărătorii lui Arie ²⁾.

De la anul 313, dată memorabilă pentru creștini, căci este anul în care el, prin edictul de Milan, despre care am amintit, aū dobândit libertatea religioasă, Arie era în Alexandria, nu numai un simplu preot, ci un fel de proestos, al unei părți din biserică acestei cetăți, al părții numită Baucal, și se bucura de orecare înțetate și influență între preoți și credincioși, pentru cultura, erudițiunea și talentele sale. El lucrase foarte mult ca se devină episcop al acestei cetăți, după morțea lui Achila, dar nereușind, sufletul său s'a aprins de mânia și răsbunare, așa în cât, nu putea suferi alegerea și înălțarea lui Alexandru pe scaunul episcopal, la care și el aspira, dar acela fusese preferat. De aci ura sa neimpăcată contra șefului său canonic, căutând ocașiune spre a-și răsbuna.

Neputend contesta meritele și valoarea ierarchului său,

¹⁾ Comp. Epifanin Eres. 69, cap. I.

²⁾ Comp. Sosomen Ist. Bis. I. 15.

precum și viața cea sântă a acestuia, s'a hotărât, precum neîncredințază istoricul Teodoret ¹⁾, să'l atace în învățătura credinței sale, bănuind, adecă pe Alexandru, că ar fi având idel greșite întru ale credinței. Ocasiune priincioasă, pentru a'și pune în lucrare planul său, se presentă lui Arie următoarea: Alexandru vorbind public mai multor clerici și poporului despre ale credinței, și în deosebi despre Sfânta Treime, îl învață că în Sf. Treime există *unime* (μοναδος) și *unire* sau *uniune* (ἐνωσις) și că Iisus, Fiul lui Dumnezeu, este de asemenea etern și necreat, ca și Tatăl ²⁾. Această învățătură a lui Alexandru, Arie a declarat'o de eretică, asemănând'o cu aceea a lui Saveliu, și cu această ocasiune a început a'și arăta ideile sale, explicând cu desăvîrșire alt-fel dogma Sf. Treime și Dumnezeuirea Fiului, de cum le mărturisea Biserica, pe baza Sf. Scripturii și a tradițiunei. El începu îndată a și desvolta sistemul său eretic, căutând a ademeni și pe alții, și a'i face părtași și adepții ai ideilor și învățăturilor sale dezaströse și periculoase Bisericei.

Ast-fel a luat început învățătura lui Arie, cunoscută sub numele de „*disputele ariene*” sau *Arianism*, schimbat mai în urmă în *semi arianism* și degenerat în așa numiții *pnevmatomahii* sau luptători contra Sfintului Duh.

Luptele bisericei cu Arianismul ³⁾ se presintă în decursul secolului al IV sub mai multe faze sau perioade. La început, precum chiar s'a vețut, au un caracter particular, sau provincial și s'ar putea dice chiar personal, între Arie și Alexandru. Mai în urmă, însă, chestiunea ese din confiniile Alexandriei și a Egiptului și interesază și agită întręga biserică a lui Christos. Din punctul de vedere doctrinal, ele

¹⁾ Comp. Teodoret Ist. Bis. I. 2.

²⁾ Comp. Socrat, Ist. Bis. I. 5.

³⁾ Luăm aci acest cuvînt în însemnarea sa cea mai largă înțelegînd pe toți adepții și următorii lui Arie, fie ei mai apropiații sau mai depărtații de ideile sale.

aû de obiect mai întâiû dumnezeirea lui Iisus Christos, și sfîrșesc în urmă avînd de obiect întrîga învățatură despre Sfînta Treime.

Din punctul de vedere hronologic, fazele prin cari aû trecut acêstă eresie se pot resuma cam ast-fel:

I. De la anul 318—325 discuțiunile și tîta lupta pîrtă un caracter provincial saû local în Alexandria. În cel d'întăi trei ani 318—321 cestiunea este aprîpe personală între Arie și Alexandru; iar de la 321—325 intervin episcopii Asiei septentrionale și ai Asiei minîre, Eusebie al Nicomidiei și Eusebie al Cesariei Palestinei și în cele din urmă însuși Imperatorul Constantin. În acest timp cestiunea se generalizează din ce în ce, pîna la anul 325, cînd devine universală, în întrîgă biserică creștină.

II. Timpurile sinodului de la Niceea (325). Arie luase o atitudine hotărîtă. Ideile sale se răspîndeau în tîte pîrțile și partizanii sîi se înmulțeau. Dumnezeirea Fiului era atacată și ridiculizată pretutindenî, prin scrieri compuse în prosă și versuri. Tîte încercările de a'l liniști și a'l readuce la cunoștința adevărului, nu dăduse nici un rezultat. Scandalul fiind mare și dăunător Bisericii, Impăratul Constantin, care purta Bisericii lui Christos tot interesul, vîdînd că nu pîte, cu nici un mijloc, liniști lucrurile, recurge la o consfătuire generală a tuturor episcopilor bisericii, spre a hotărî adevărata învățatură. Aci, la sinodul ținut în Niceea Bitiniei, Arie este desaprobat și condamnat împreună cu învățatura sa și toți cei ce țineaû cu el. D'aci înainte pîna cître anul 355 discuțiunea cu privire la Dumnezeire Fiului se pîte dice că se resuma la deoființimea Fiului cu Tatăl. D'aci apar așa numiții *Omousiani* (Ὁμοουσιοί), ade că, cei ce recunoșteaû că *Fiul este de o ființă cu Tatăl*, precum hotărîse sinodul din Niceea. Aceștia erau păstrătorii adevăratel credințe creștine față de acela cari o atacaû, socotînd pre Fiul creatură și deosebit cu ființa și natura sa de

Tatăl (Arienii). În urmă, ei încep a se numi și *Omeusiani* (ὁμοιοίσιαι), credeaŭ adică și profesau, că natura Fiului *se asemănă cu a Tatălui*, dar nu este aceeași.

III. De la anul 355—361 formulele ce se discutaŭ cu privire la Dumnezeu Fiul erau, că El, (Fiul), este: *asemenea după natură sau ființa sa cu Tatăl*. ("Ὁμοιος κατ' οὐσίαν) și *asemenea numai după voința și lucrarea sa* ("Ὁμοιος κατὰ θέλημα καὶ ἐνέργειαν); iar alții, că este asemenea întru toate ("Ὁμοιος κατ' οὐσίαν καὶ κατὰ πάντα). Toate formule Ariene sãu mai bine ȕis Semiariene; cãci Arieni riguroși nu admiteau nici măcar asemănarea Fiului cu Tatăl. Ei aveau formula că *Fiul nu este asemenea cu Tatăl, nici după natura sa, nici după nimica* (ἀνόμοιος κατ' οὐσίαν καὶ κατὰ πάντα). Ei susțineau că Fiul este cu desăvîrșire de *altă natură* (ἑτεροούσιος) *de cât avea a Tatălui*; de unde și numele lor de *Eterusiani* (ἑτερουσιανοί). Se mai numiau și *Exucondii* (ἔξουκόντιοι) cãci credeaŭ și susțineau că Fiul a fost creat din nimica (ἐξ οὐκ ὄντων). Unii de alți, adică Arieni mai concesiivi, de cei riguroși se mai deoseblaŭ și prin numirile de: Omei ("Ὁμοιοι) adică, cei ce susțineau și profesau asemănarea Fiului cu Tatăl (Semiarieni) și Anomei (ἀνόμοιοι), cei cari susțineau că Fiul n'are nici o asemănare cu Tatăl (Arienii riguroși). Credincioșii cei adeverați luptau și contra unora și contra celor-l-alți, respingând toate formulele lor și ținându-se de cele hotărîte la sinodul de Niceea.

IV. De la anul 361—381, anul sinodului al doilea ecumenic, Arieni și Semiarieni atacă și Dumnezeu Dubul Sfânt, așa în cât, întreaga dogmă a Sfintei Treime, devine obiect de discuție și polemică. Aceștia sunt numiți, pe lângă numele de *Semiarieni* și cu numele de *Pnevmatomahi* (πνευματόμαχοι) adică luptători contra Duhului Sfânt. Contra acestor din urmă turburători cari câștigaŭ apröpe pretutindenii teren, mai ales sub auspiciile și protecțiunea unor

imperatorii după timp, carii îi favorisau, s'a ținut un al doilea sinod ecumenic în Constantinopol (381) pentru a pune capăt tuturor discuțiilor și a reda Bisericii pacea și liniștea mult dorită.

Acestea sunt generic vorbind, fazele prin care a trecut Arianismul, până la finele secolului al IV. Biserica a avut mult de luptat cu acești turburători necredincioși pentru a susține și apăra credința cea adevărată păstrată de la început. Dar să reluăm firul istoric și să examinăm mai de aproape modul cum s'a desfășurat aceste lupte și discuțiuni, din care Biserica a eșit triumfătoare, formulând și stabilind credința cea adevărată, pe baza Sfintei Scripturi și a tradițiunii păstrate de la început în Biserică.

Arie nereușind a fi ales Episcop al Alexandriei, în ura și invidia sa contra lui Alexandru, îl atacă, precum am văzut, bănuindu-l credința și orthodoxia sa; și contra celor afirmate de Alexandru, el începe public a învăța că: «sau «trebuie să credem că există două ființe divine primordiale, «ambele fără început și independente una de alta, adică, «în locul monarhiei să admitem dualismul, sau este absolută nevoie să dicem că: dacă Tatăl a născut pe Fiul, «cel născut are un început al existenței sale. D'aci dar «resultă că, a existat un timp, *când Fiul nu exista* «(ἦν ὅτε οὐκ ἦν). Deci Fiul își are ființa sau ipostasul său, «din *ceea ce nu exista* (ἐξ οὐκ ὄντων). Prin nașterea din «Dumnezeu, nimeni nu-și poate închipui ceva fără numai «dacă voește a cădea în ideile cele josnice ale gnosticilor, «despre împărțirea ființei divine. Dacă cine-va voește a da «idel despre Fiul lui Dumnezeu, o manifestare proprie, și «voește a întrebuița această expresiune, pentru a deosebi «prin ea, pre *Cuvîntul* (λόγος), de toate cele-l-alte creaturi «cade de asemenea în idel josnice, judecând omenește. «Între Dumnezeu creatorul și creaturile sale, nu se poate «închipui a treia persoană. Sau Christos este o ființă divină

«primordială, ca și Tatăl și atunci trebuie să admitem doi «Dumnezei, sau trebuie fatalmente să dicem, că Fiul, întocmai ca și cele-lalte creaturi, s'a creat, s'a zidit, s'a născut sau ori cum ar voi cine-va să dică, prin voința Tatălui, din nimic (Ἐξ οὐκ ὄντων). Pentru că or cum ar voi «cine-va să dică, lucrul rămâne același».

Pentru a susține ideile sale acestea, Arie se silea a aduce mărturiile din diferite locuri a Noului Testament, mai ales pe acelea în care verbul *a face* se raporta la persoana lui Iisus Christos, precum și pe acelea unde *El* (Fiul) era numit *întăiu născut* (πρωτότοκος) etc. ¹⁾ El credea prin acestea că va reuși să stabilească un început al existenței Fiului. Dar lucru straniu este că el își închipuia că prin o astfel de învățătură, atribute lui Christos, cea mai mare însemnătate și demnitate, pe care o poate avea Fiul, alături sau după ființa lui Dumnezeu; mai ales prin expresiunile: *Dumnezeu l'a făcut sau l'a zidit pre el, ca printr'insul să creeze toate cele-lalte făpturi*. (ὁ θεός ἐποίησεν ἢ ἔκτισεν αὐτὸν ἵνα δημιουργήσῃ αἰ' αὐτοῦ πάντα τὰ λοιπά) După Arie distanța între Dumnezeu și cele-lalte ființe este foarte mare; așa în cât. să poată însuși Dumnezeu să le creeze d'adreeptul el de la sine. Pentru aceea el susținea că atunci când Dumnezeu s'a hotărât de a crea natura întregă, mai întâiu l'a făcut pre El (pre Fiul sau Cuvîntul), asemenea după perfecțiune cu el, intru cât este posibil să fie o creatură, că prin el să creeze în urmă toate făpturile. Numele de *Fiul al lui Dumnezeu* și *Cuvîntul* i s'a dat, spre a se deosebi de cele-lalte făpturi, cari s'au creat prin el ²⁾.

Arie se silea prin tot felul de mijloce spre a-și justifica învățătura sa și întrebuiința, precum am dis, nu numai citate din Sfînta Scriptură, spre a arăta ca întemeete cele ce

¹⁾ Compr. Faptele II. 36; Ebr. III. 1—2. Colas. I. 15.

²⁾ Compr. Atanasie cel Mare Cuv. I contra Arieniilor § 5. Cuv. II § 24.

susținea, dar se servea de însuși termenii Scripturii. El întrebuința cu privire la Iisus Christos termenii: *Cuvîntul* (λόγος), *Putere a lui Dumnezeu* (δύναμις Θεοῦ), *Fiul al lui Dumnezeu* (Υἱός Θεοῦ), chiar și cuvîntul *Dumnezeu* (Θεός); însă toate le lua în ast-fel de însemnare, în cât, *Fiul era deosebit de Tatăl și socotit în rîndul făpturilor*, deosebit întru ceva de ele, dar în același timp deosebit după natura sa și de Dumnezeu ¹⁾. Locurile sale de predilecțiune din Sfîntă Scriptură, la cari, după atestațiunea sfîntului Atanasie, se referea spre a'și justifica învățătura sa despre Fiul sunt: Ioan cap. II vers. 25; Filipis. II, 8—9; Luca II, 52; Ioan XI, 34 ²⁾.

Învățătura lui Arie, în toate amănuntele ei, nu este în destul de cunoscută, pentru că scrierea sa Talia, în care se cuprindea, a fost arsă și distrusă. De asemenea a fost distrus și ars tot ce el și partizanii săi au scris, atacînd Dumnezeirea Fiului. Vederile sale și a partizanilor săi, nu s'au păstrat de cât în punctele esențiale, coprinse la istoricii contemporani și cu deosebire în scrierile lui Atanasie cel mare, care a ținut pept acestora, timp de jumătate secol, de la anul 325, când compare ca diacon la sinodul I ecumenic și până la mórtea sa (373). Reproducem aci pentru claritatea cestiunei, după aceste fragmente și epistola lui Arie către Eusebie al Nicomidiei, precum și din epistola Arieniilor către Alexandru Episcopul Alexandriei, și epistola acestuia către episcopii bisericii creștine, tot ce se știe și se cunoște în punctele principale despre învățătura lui Arie.

În epistola ce ni s'a păstrat de la Arie, către Eusebie Episcopul Nicomidiei, trimisă acestuia prin Amoniu, el, după ce'l salută și se plînge că este pe nedrept persecutat, ba chiar și gonit din Alexandria, el și adepții săi, ȳice: «Suntem

¹⁾ Compr. Atanasie cel Mare Cuv. II contra Arieniilor § 5. Cuv. I § 6 Cuv. III § 26.

²⁾ Veȳi și locurile amintite mai sus.

«persecutați și socotiți ca ateii, fiind-că nu mărturisim public
 «ca și el (Alexandru) că precum Dumnezeu a fost tot-d'a-
 «una, de asemenea și Fiul a fost tot-d'auna. Precum Tatăl
 «asemenea și Fiul. Că Fiul există împreună cu Dumnezeu,
 «nenăscut; că este născut din eternitate, ca cum ar fi ne-
 «născut; că Dumnezeu nu este înainte de Fiul, nici ca cu-
 «getare nici ca persoană, ci, precum Dumnezeu pururea este,
 «asemenea și Fiul, iar Fiul este din însuși Dumnezeu».

Apoi după ce arată că această învățătură nu poate să fie
 dreptă și crede că nici Eusebie al Nicomidiei, către care
 scrie, nu o împărtășește, nici Eusebie al Cesariei, nici Te-
 odot, nici Paulin, nici alți episcopi al Orientului, adaugă:
 «Iar noi învățăm, că Fiul nu este nenăscut, nici parte din
 «cel nenăscut, în nici un mod, nici din ceva de sine exis-
 «tent, dar că el prin voința și buna voință a Tatălui, a fost
 «făcut, înainte de timp și veacuri, Dumnezeu deplin, unul
 «născut, neschimbat; dar înainte de a se naște, sau zidi,
 «sau determina, sau întemeia, el nu era, căci nu este ne-
 «născut. Suntem persecutați fiind-că dicem, că Fiul are in-
 «ceput, iar Dumnezeu este fără de început. Suntem perse-
 «cutați fiind-că am spus, că el este făcut din nimic (*ἐξ οὐκ*
 «*ὄντων*). Dicem ast fel fiind-că El nu este, nici parte din
 «Dumnezeu, nici parte de vr'o ființă deja existentă. Pentru
 «acestea suntem persecutați»¹⁾.

Sântul Atanasie cel Mare ne-a păstrat și o epistolă a
 unor preoți și diaconi din Alexandria, adepți și următorii
 ai lui Arie, către Episcopul Alexandru, din care se vede
 de asemenea ideile profesate de acest eresiarch. În această
 epistolă acești preoți și diaconi, după ce aduc elogii lui
 Alexandru, episcopul lor și după ce mărturisesc învățătura
 dogmatică despre Dumnezeu Tatăl, spunând că de la el (A-
 lexandru) au învățat a mărturisi și a crede ast-fel, venind

¹⁾ Compr. Teodoret Ist. Bis. Cartea I. Cap. V. Aci epistola în cea-
 tuiune se află în întregul ei.

la învățatura despre dumnezeirea Fiului ȋic: «Dumnezeu
 «cel singur etern și fără de început, el singur este adevă-
 «rat și, singur având nemurirea... el a născut pre Fiul
 «înainte de timpuri veșnice, prin carele a făcut vécurile
 «și toate cele-l-alte; el l'a născut, nu în aparență, ci cu a-
 «devărat dându-l ființa prin voința sa și făcându-l făptură
 «(κτίσιμα) perfectă a lui Dumnezeu, nesupusă schimbării
 «(ἀτρέπτον) sau stricăciunii (ἀνυλοίστον)». Apoi după ce arată
 că învățatura lor nu este nici ca aceea a lui Valentin, nici
 ca a Maniheilor, nici ca a lui Sabeliu, nici ca a lui Ierak
 pe cari îl desaproabă ca greșiți, adaogă: «Noi credem că
 «sunt trei tripostasuri; din cari Dumnezeu singur este ca-
 «usa tutului și el singur este fără de început; iar Fiul năs-
 «cut mai 'nainte de a fi timpul (ἀ χρόνος), de către Tatăl
 «(ὕπο τοῦ πατρός) și creat și întemeiat înainte de vécuri,
 «el nu exista înainte de a fi născut (οὐκ ἦν πρὸ τοῦ γεννη-
 «θῆναι), ci mai 'nainte de toate și mai 'nainte de a fi tim-
 «pul, fiind născut el singur a fost făcut de către Tatăl.
 «Deci el nu este etern (αἰδιος) sau coetern (συναίδιος) sau
 «connenăscut cu Tatăl (συναγέννητος τῷ Πατρὶ)». Apoi ex-
 «plică cum singur Dumnezeu Tatăl este cauzatorul și ince-
 «pătorul tutului făpturilor, deci și a Fiului și cum singur
 el este etern și fără început. Toate cele-l-alte făpturi, deci
 și Fiul au început; iar Fiul este prima creatură, făcută de
 Dumnezeu Tatăl înainte de începutul timpului. Fiul are în-
 ceput, iar Dumnezeu este fără de început¹⁾.

În cuvîntul al II al Sântului Atanasie ni s'a păstrat un
 fragment din scrierea lui Arie, numită Thalia. Aci iată ce
 ne raportă sântul părinte că susținea Arie: «Dumnezeu nu
 «a fost tot-d'auna Tatăl, ci în urmă, sau după un timp s'a
 «făcut. Fiul nu a fost tot-d'auna, căci nu exista înainte

¹⁾ Comp. Sântul Atanasie cel Mare, despre cele întîmplate la sínó-
 dele din Arminiul Italiei și Seleucia Isavriei cap. 16. Aci Sântul A-
 tanasie raportă în întregul ei această epistolă.

«d'a fi născut. El nu este din Tatăl, ci și el a fost făcut «din ceea ce nu exista, adică din nimic (ἐξ οὐκ ὄντων). ca «și cele-l-alte făpturi. El nu este din Ființa Tatălui, căci «este creatură și făptură (Κτίσις γὰρ καὶ ποιήσις ἐστίν) Chris- «tos nu este Dumnezeu adevărat, ci el prin împărtașire s'a «indumnezeit. Fiul nu a cunoscut cu desăvârșire pre Tatăl «și Cuvîntul nici nu cunoște desăvârșit pre Tatăl, căci nu «este singurul și adevăratul Cuvînt al Tatălui, ci numai «cu numele se numește *Cuvîntul* și *Înțelepciunea*, iar «prin har «se dice *Fiu* și *Putere*. El nu este nesupus «schimbărei, ca Tatăl, ci după natura sa supus schimbă- «rei, ca și făpturile. Lui îi lipsește puterea d'a cunoște de- «săvârșit pre Tatăl»¹⁾.

Din toate acestea rezultă, că pentru creștinii cei adevărați, cari păstrați și păzeți credința și învățătura cea adevărată despre dumnezeirea lui Iisus Christos, pentru ei, cari mărturiseau și credeau că *Fiul este Dumnezeu adevărat, iar nu creatura, invrednicită de onoruri divine, așa precum profesa Arie și adepții săi*, pentru ei, învățătura acestora, nu era o simplă discuțiune dogmatică, ci o învățătură periculoasă, care distrugea tot fundamentul învățăturii creștine. Pentru acesta Alexandru episcopul Cetății și cu el întréga biserică creștină, prevădând pericolul au luat toate măsurile, pentru preîntîmpinarea rēului.

Față de persistența lui Arie, Alexandru de și atacat și insultat. ba încă bănuît și întru ale credinței, dar el blând fiind din natura sa, a cercat mai întâi prin tot felul de îndemnuri și sfătuirii, ca să'l readucă la credința cea adevărată și universală a Bisericii, care mărturiseau și adora pre Fiul, *Dumnezeu adevărat, de o ființă cu Tatăl, iar nu creatură*. Arie însă, insistând în ale sale, iar rēul luând din ce în ce proporțiuni și ideile cele periculoase respândindu-se pretutindenți, nu numai în Alexandria, ci și în

¹⁾ Comp. Sântul Atanasie cuvîntul al II contra Arieniilor 3. 9.

alte orașe și în toate provinciile, a convocat un mare sinod în Alexandria la anul 321, compus din mai bine de o sută episcopi veniți din părțile Egiptului și ale Lybiei. Aci Arie arătându-se netnduplecat fu condamnat. Acest sinod, îl caracterisi din demnitatea sa de presviter și îl escluse din comunitatea bisericăscă.

De aci lupta între el și Alexandru deveni fățișă. Arie excomunicat, scrise întru apărarea sa și a ideilor sale, cartea sa intitulată *Talia*, compusă în prosă și versuri ¹⁾. El și adepții săi propagaū ideile lor prin tot felul de cântece atrăgătoare și melodii frumoșe pentru a atrage pre cei ignoranți, simpli și necunoscători făcându-i părtași ai acestor idei.

Alexandru la rîndul său nu negligea nimic pentru a demasca pre Arie și pe toți urmașii săi, ca pe nisce inimici periculoși ai Bisericeii lui Christos.

El a trimis o epistolă sinodică către cei mai însemnați episcopi ai Bisericeii creștine, în care le face cunoscute cele întâmplate în Alexandria, și le expune în resumat învățătura cea vătămătoare a lui Arie.

Iată coprinsul acestei epistole:

«Prea iubiților și pre onoraților conliturgisitorii ai Bisericeii universale de pretutindenți, Alexandru trimite salutare în Domnul».

«Biserica universală fiind un singur corp și avînd îndatorire din dumnezeescile Scripturi de a păstra legătura unirei și a păceii, urmază ca să scrim să arătăm unii altora, cele se întâmplă în fie-care biserică a parte, pentru ca, dacă suferă sau se bucură un membru, să suferim sau să ne bucurăm împreună cu toți. În diocesa noastră de aci, aū apărut bărbați fără de lege și luptători ai lui Christos, învățând desbinarea, pe care cu drept cuvînt o

¹⁾ Compr. Sozomen Ist. Bis. Cartea I. cap. 21. Socrat. Ist. Bis. Cartea I. cap. 7. Atanasie cel Mare Cuv. I contra Arieniilor § 3.

«pöte cine-va socoti și numi premergetöre a lui anticrist.
«Am voit a trece acösta în tăcere, în dorința ca răul să se
«mărginescă numai între cei desbinați și să nu trecă și în
«alte locuri, spre a nu vătămă auđul celor sănătoși.... Cel
«ce s'aũ desbinat sunt: Arie, Achila, Aithale și Carpone;
«asemenea un alt Arie, Sarmate, Euzoiu, Luciu, Iulian, Mina,
«Eladiu și Gaiu și împreună cu dinșil, Secund și Theona,
«foști când-va episcopi. Cele ce ei susțin în contra Sfințelor
«Scripturi sunt următörele: Dumneđeu n'a fost tot-d'auna
«Tatăl Cuvintul lui Dumneđeu n'a existat tot-d'auna, ci s'a
«făcut din ceea ce nu era, adecă din nimic (ἐξ οὐκ ὄντων);
«căci Dumneđeu cel ce exista, pe cel ce nu exista, dic el. l'a
«făcut din ceea ce ce nu era. Și pentru aceea, dic el, era
«un timp, când Fiul nu era (ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν), căci Fiul
«este creatură și făptură. Cuvintul nu este nici asemenea
«cu ființa Tatălui, nici adevărat, după natura sa cu Tatăl,
«nici adevărata sa înțelepciune, ci, este una din făpturile
«ce el a făcut; abusiv este numit Cuvint și înțelepciune,
«căci este făcut și el prin cuvintul lui Dumneđeu și prin
«înțelepciunea lui Dumneđeu, așa precum Dumneđeu a făcut
«töte. Pentru acösta el este supus, după natura sa, schim-
«bărei și prefaceri, ca și töte cele-l-alte ființe raționale.
«Cuvintul este străin și cu desăvârșire diferit de natura lui
«Dumneđeu. Tatăl este necunoscut Fiulul, căci Fiul nu
«pöte cunösce cu desăvârșire și în totul pre Tatăl, nici
«nu'l pöte vedea cu desăvârșire; și nici nu cunösce Fiul
«cum este ființa Tatălui. Pre el (pre Fiul) l'a făcut pentru
«noi, ca pre noi să ne zidescă, prin el, Dumneđeu, ca prin-
«tr'un organ. Și nu ar fi existat, dacă Dumneđeu n'ar fi
«voit a ne face pre noi. Un ore-carele 'i a întrebat pre el,
«dacă Cuvintul lui Dumneđeu pöte a se preface și schimba,
«precum s'a prefăcut diavolul; și nu s'aũ temut a dice, da,
«se pöte; căci natura sa este supusă prefaceri, căci este
«făcut și deci supus schimbărei.... Am făcut cunoscut a-

«cestea și vouă drept credincioșilor, iubiți și venerați con-
 «liturgisitori, ca nu cum-va vre-unul din aceștia să îndrăs-
 «nescă să vie către voi. Să nu'i primiți, nici să vă credeți
 «lul Eusebie sau altul cui-va, care v'ar scri pentru ei. Căci
 «trebuie, ca noi, cari suntem creștini adevărați, pre toți
 «aceia cari se pronunță în contra lui Christos și îl despre-
 «țuesc pre el, să'i socotim ca luptători contra lui Dumne-de-
 «și conrupători de suflete și să'i desprețuim; și nici să'i
 «salutăm, ca să nu ne facem părtași la păcatele lor. Salutați
 «pre frații voștri, precum și eu și ai mei vă salută pre
 «voi»¹⁾.

Lucrurile neputându-se liniști, răul lua din ce în ce pro-
 porțiuni mai mari. Arie făcea șilnic adepti. Dar, dându'si
 sēmă de importanța cestiunei și răspunderea ce'si asuma
 atacând tot ce creștinii aveau mai sacru și mai venerat,
 dumnezeirea Fiului, căruia se închinau acum, păgânii de
 pretutindenii, și chiar puternicii împerați ai Romei, el căuta
 ași afla sprijinitori. Spre acest sfirșit el căuta a ademeni
 sau a afla, dacă nu trecere, cel puțin compătimire, la cât
 mai mulți dintre Episcopii Orientului. Doi dintr'înșii Eusebiu
 al Nicomidiei și Eusebiu al Cesariei Palestinei, favorisându'l,
 i-au promis tot concursul lor spre a'l împăca cu Alexandru,
 ba încă în așa condițiuni, ca el (Arie) să fie reprimat de
 Alexandru și restabilit în demnitatea sa sacerdotală, fără a
 i-se cere ca să renunțe la ideile sale. Ambii acești episcopi
 aveau o deosebită însemnătate și politică și religioasă. Nico-
 midia, devenită capitala imperiului roman de Orient, încă
 din timpurile imperatorului Dioclițian, episcopul acestei ce-
 tăți avea mare influență și se bucura de o deosebită onóre
 din partea împératului. Se întâmplase în acelaș timp ca el
 să fie și un vechiū amic al lui Arie și se împărtășescă în
 totul vederile și învățatura acestuia cu privire la cestiunea
 ce se agita. Cel-l-alt, Eusebiu, al Cesariei Palestinei, de a-

1) Comp. Socrat Ist. Bis. I. 6.—Filostorg Ist. Bis. II 2.

semenea amic și bine-voitor al lui Arie, ba se crede chiar partisan al ideilor sale, și acesta, se deosebise prin o vastă cultură teologică și se bucura în același timp de amiciția Impăratului Constantin, carele luase sub a sa protecțiune și apărare noua religie, pe care voea a o impune ca dominantă în tot imperiul și a o îmbrățișa și el. Acesta iarăși se arăta foarte favorabil lui Arie și nu numai îi făgăduia, dar chiar îi da tot concursul posibil. El a scris o epistolă către Alexandru, în care se silea a dovedi mai cu seamă acestuia, *că el nedreptățește pe Arie*¹⁾.

Ast-fel stăteau lucrurile la anul 324, când Impăratul Constantin rămăsese singur stăpânitor peste întregul imperiu Roman. Cărta din Alexandria dintre Arie și Alexandru devenise comună aproape în întregul Orient și se poate dice că agita aproape întreaga Biserică creștină, mai ales că unii, și anume acei ce voeau a favorisa pe Arie și a'î menține și apăra, considerați ideile sale ca inofensive (Eusebiu al Nicomidiei); alții, că ele se raportați la lucruri cari covârșise mintea omenescă, și nu sunt clare, nici explicite din Sfânta Scriptură (Eusebiu al Cesariei Palestinei); deci nu se poate nimic imputa lui Arie; iar alții că ele sunt chiar drepte și foarte rezonabile (Sofistul Asteriu † 330 în Capadocia). În atare condițiuni scandalul era mare și răul lua din ce în ce proporțiuni mai mari, căci devenise cestiune generală aproape în întreaga Biserică, turburându-î pacea și liniștea. Se impunea măsuri urgente pentru a liniști spiritele și a da pace Bisericii, măsuri de altă natură, nu ca cele ce se întrebuiseră până aci fără folos. Dar despre acesta în numărul viitor.

D.

¹⁾ Un fragment din această epistolă se află în protocolul al VI al sinodului ecumenic ținut pentru a doua oară la Nicea. (Comp. Mansi XIII, pag. 316.

Material pentru Istoria Românilor, Civilă și Bisericească

Extras dintr'un manuscript existent în biblioteca mea.

Ved. Biserica Orthodoxă Română, No. 3, an. XXVI.

§. 101. *Despre originea și situația Hunilor în Asia.*

Hunii s'au făcut mai cunoscuți în secolul al IV după Christos, când trecând Tanaisul au năvălit în Europa. Fiind trăitori în șatre și ambulanti, aveau puține cunoștinți despre originea și obârșia lor. Amian Marcellin istorisind despre Huni dice: că nu aveau de loc cunoștință despre originea lor. (Nullusque apud eos interrogatus, respondere unde oritur potest, alibi conceptus, natusque procul et longius educatus. Am. Marcel. cart. 31. cap. 2). De aceea vechii scriitori pun cele întâiu locuinți ale lor spre răsărit de lacul Meotid și istoricul Procopie 'i confundă cu Scyții și Messagetii. Iar Gotul Jordanis istorisește că Hunii s'au născut din contactul demonilor cu Magissile pe care Goții le-au exilat în deșerturile Scyției. Chinezii însă cunoscând mai bine istoria Hunilor, cu cari au avut mai în tot-d'auna războaie, spun că locuiau spre nordul Chinei, cuprinzând cinci sute

de levge de la apus spre răsărit, de la rîul Irt și a Tatarilor numiți Mandohin și trei sute de levge de la nord spre miază-zi, de la muntele Altai, a marelui țid al Chinei și a munților Tibet.

Hunii erau cel mai diformi dintre barbari și o amestecătură informă. Aveau statura mică și boțită, gâtul scurt și virit între umeri, spatele încovolat, capul mare și rotund, culoarea neagră. Iar ochii mici și adînciți, dar vederea lor era puternică și străbătătoare foarte. Această deformitate se îngrijau s'o mărească prin educație; mamele turtesc nasul copiilor când se nasc pentru ca să se armonizeze cu acoperemintul de pe fața lor, iar părinții scrijilează lălcile pentru ca să împedeze creșterea barbei. Prin urmare fețele deveneau foarte urtite, din cauza sgărieturilor și a zgâncilor. După figură aveau și dieta și mîncarea, mîncînd carnea crudă după ce o încălzeau puțin între piclόμεle lor și la dosul cailor. Fiind dedați cu totul la răsboe se abțineau cu totul de la agricultură, iar servii sclăviți păzau turmele lor. Casele le socoteau de morminte pentru vletuitori și neconsiderându-se în siguranțe sub acopereminte, locuiau în corturi. Obicînuți fiind din pruncie să suporte frigul, fόμεa și setea, se strămutau continuu rătăcind cu toșii în munți și păduri cu turmele lor nenumărat de multe. Halne aveau de pînză și de piele, pe care le purtau pîna cădeau de pe ei, fără să le schimbe vre-o dată. Purtînd șalvari largi și groși erau neîndemânatici, a se lupta pedestri; de aceea nu părăseau nici odată cail lor, cari erau mici și luți ca și stăpînii lor, dar viol și neobosiți. Trălau pe cal ziua și noaptea, câte odată călărind, iar altă dată ședînd în chipul femeesc. Și cînd le era somn culcându-se pe gâtul calului adormeau profund. Nu se descălecau nici cînd mîncau sau beau, ba și cînd aveau sfat și atunci se sfătiau de a călarea. După scriitorii Chinezi istoria Hunilor (Honiu sau Hioniu) se ridică la peste două mii de ani înainte de nașterea lui

Christos. Dar mai cunoscuți sunt de la regele lor Tanhiu. (Tauhiu în limba hunică înseamnă fiul Cerului și așa numeauă aceștia pe regele lor). Te-u-man, care a trăit cam cu două sute de ani înainte de Christos și a supus sub stăpânirea lui douăzeci și șase de neamuri; iar alte neamuri fugind de la fața lui, au năvălit în Bactriana și au sfărîmat regatul înființat de către succesorii marelui Alexandru. Chinezii din cauza năvălirilor Hunilor zidind marele mur și socotindu-se în siguranță s'au dat la trîndăvie și lene. Hunii amenințându-l cu năvălire au fost nevoiți să-și rescumpere pacea dându-le anual daruri. Dar vedînd că Chinezii se ocupau ca să semine discordie între ei, au năvălit iarăși în pămînturile lor și s'au încercat să trecă și peste marele zid; apoi slăbiți fiind prin desbinări au fost învinși mai ales de politică, de cât de armele Chinezilor.

Atribuind nenorocirea în decăderea demnității regale a lui Tanshiu sau regelui lor, numit Boier-chi-u-ti, au întreprins să-l dea autoritate și stăpânire. Dar multora dintre locuitorii displăcîndu-le s'au așezat în Heronesul Gorea, între China și Japonia. După un timp, fiindcă s'a întîmplat neînțelegere despre succesiunea regatului, unul dintre pretendenți, numit Uanos, s'a supus Chinezilor, pentru a câștiga ajutorul lor. De aceea mulți supărându-se au plecat și aceștia. În sfîrșit diferite cauze au provocat o turburare generală și desbinare între Huni. Când găsind ocazie Chinezii i-au desbinat și în loc de un rege ș'au ales cinci-spre zece. Această dispoziție făcîndu-se chip pentru pacificarea tuturor partidelor, a contribuit mai mult ca să turbure administrația și să aducă cumplite războaie între ei, de care suferind mult timp, la sfîrșit unul dintre ei sub Taschiu Peho s'au amestecat cu Chinezii și cei nobili ai lor au fost puși în rîndul guardiei împărătești a Chinei. Iar cei de sub Tanohiu Punon au plecat spre pădurile Siberiei și trăind liberi, adese amenințau să turbure liniștea Chinezilor. Dar și aceștia

apoi neînțelegându-se s'au divizat. În acest timp s'au perdut mare parte din turmele lor, de către boale epizootice și de către secetă, iar pe la sfârșitul secolului întâiu după Christos trei-deci și opt de mii de case și casnici s'au amestecat cu Chinezii, aducând patru-deci de mii de cai și o sută de mii de boi și oi. După patru-deci de ani cinci-deci și opt de neamuri au venit și s'au unit și aceștia cu Chinezii. Cam după șapte ani regele Iu-tohiu-chi-er învins cu totul de Generalul Chinezilor Te-u-hi a fost ucis, iar supușii lui o parte s'au supus învingătorului, iar alții nevoind să viețuiască în sclavie au părăsit malurile râurilor Hunon și siliggos și au pornit spre deșertul Tzlongar și pe încetul s'au apropiat de Marea Caspică, viețuind mai cu seamă unde găseau vin și pășuni pentru turmele lor. Venind la malurile Mării Caspice au trăit până în secolul al IV după Christos, întinzându-se până la râul Tanaid și lacul Meotid. Impedicați de către mlășteni să înainteze mai departe, socoteau această împedcare că este marginea lumii și a năvălirilor lor. Dar în urmă unui dintre vânătorii lor urmărind o capră au trecut acest zid opritor și Hunii auzind s'au răspândit în Europa (anul 374) ¹⁾.

§. 102. *Despre Hunii în Europa.*

Hunii sub șeful lor Valamber sau Valamir trecând în Europa au jefit umbrelor vechilor lor regi pe cei întâi captivi europeni și după aceea năvălind au pornit acea furtună mare și uragan al popoarelor ²⁾. Cei întâi sunt Alanii cari au încercat invasiunea lor și alți barbari locuitori ai marginilor Tanaidului; și câți au scăpat de jughiere au fost nevoiți să se unescă cu învingătorii și să lupte cu ei. Apoi

¹⁾ Acestea despre începutul și traficul Hunilor, care-s Ungurii de astăzi vecinii noștri.

²⁾ Cel întâiu fapt este sacrificarea Captivilor europeni.

mulțimea cavaleriei Hunilor aș cădută asupra Ostrogoților, cari neputând să se opună aș plecat dincolo de riul Tisa în Transilvania de astăzi și Moldavia. De asemenea și regele Visigoților Atanaric învins a fugit în munți. Și în sfârșit Goții neputând să se împotrivescă, a cerut refugiul în Tracia, după cum am spus în istoria lor. Hunii deveniți stăpâni locurilor Goților și a altor popoare, cam cincideci de ani umblău bezmetici spre miazăzi de Rosia, în Polonia, Panonia și Dacia, fără ca să aibă mult contact cu Romanii, ci numai că chemați de Rufin aș jefuit și devastat Asia, la începutul împărăției lui Arcadie, cum am spus în istoria lui. În acest răstimp întâlnim șefii lor: Balamir Haraton, apoi pe Uldin sau Uldis, care după ce aș ajutat pe Romanii contra răsvrătitului Got Gaina, cum am spus în istoria lui Arcadie. După Radagais, după mărtea lui Arcadie displăcându-i liniștea și preferând să jefuască și să prăde de cât să fie aliat al Romanilor pe bani, a trecut fluviul Dunărei a prădat în Tracia. Venind Generalul Romanilor în lagărul său să vorbească despre pace, a ucis mulți Huni, cari părăsind pe Vald s'aș dus la Romanii, iar Vald temându-se a fugit repede peste fluviu, când Romanii aș sfărmat multă din armata lui. Schiri, Alani de neam fiind la urma armatei, ei aș fost uciși sau aș fost sclăviți toți (an. 408). După această întâmplare nu se mai face amintire de Vald. După Vald se pomenește de un Mandtsuh sau Bendeguz, părintele celebrului Attila, la palatul cărui fiind obsid renumitul General Roman Aetie, ocupându-se în ale războiului cu tânărul Attila. Murind Mandtsuh a lăsat succesori pe fratele său Ruas, care cucerind pe Iazici și pe alte popoare paristrii a înălțat dinastia hunică foarte mult. Ruas chemat de Aetiul a făcut expediție în Italia pentru a ajuta pe Ión, care după mărtea lui Onorie a încercat să ia împărăția. Dar decapitat fiind, Ión a plecat luând multe daruri (an. 425), după cum am

vedut în istoria lui Ión. Însă din cauza nereușitei acestei expediții, barbarii după ce au jefuit și sclăvit în Tracia au plecat spre Constantinopol, amenințând s'o nimicescă din temelie. Dar striviți de bóla cîmei și încă mulți ucigându-se de trăsnete au fost nevoiți să fugă peste Dunărea (an. 426). Însă Teodosie al II pentru a păzi Tracia de năvălirile lor, s'a obligat să plătească anual trei-șeci și cinci de mi de litre de aur ca tribut or salar, cum îl numeau eufimic Romanii. Ruas fiind prieten lui Aetie adese-i trimetea ajutor acestuia din diferite răsboie, asupra barbarilor. Aușind apoi că multe popóre locuiesc dincolo de fluviul Dunărei și Pontul Euxin, asupra cărora Ruas avea să facă expediție, s'a aliat pe ascuns cu Impăratul Teodosie, a amenințat pe Teodosie că voește să strice pacea, dacă nu se va desface de alianța acestor popóre. Impăratul s'a hotărît să trimită reprezentant pentru acesta pentru a-l îmblânzi, dar între acestea a murit Ruas (an. 433). Apoi a împărățit Atzel sau Attila și Bleda fiul lui Montsuh.

§. 103. *Regatul lui Attila sau Atzel și Bleda.*

Attila cu Bleda devenind regi ai Hunilor au urmat scopurile lui Ruas, despre răsboi. Impăratul Teodosie a trimis reprezentanți la ei și au făcut pace admitînd o pace rușinosă: «Să predea pe câți au fugit și se vor refugia dintre Huni la Romanii, de asemenea și pe sclavii Romanii câți au fugit nerescumpărați sau să plătească pentru fiecare opt pese de aur. Să nu facă alianță cu vre-un popor barbar, care are răsboi cu Hunii. Că bálcurile (ja confinii) să fie după aceleași legi și fără primejdie și pentru Romanii și pentru Hunii. Că să plătească anual șapte mi de litre de aur regilor Hunii, pentru a fi păzit și să rămână pacea etc. (an. 434).

Ast-fel a îndoit tributul și a predat Hunilor pe cei fugiți

dintre barbarii la Romani, pe carii aceştia i-au crucificat pe toţi. După această convenţie Bled şi Attila au făcut expediţie spre răsărit şi spre apus ş'au săvârşit multe şi mari izbândaşi. Ş'au înaintat departe în Tartaria, în cât vestea lor a ajuns şi la China, când aceştia au trimis reprezentanţi, au trimis şi Chinezii reprezentanţi la ei, dar au fost împedicaţi de Tătari în drum. Acesta a fost pricina unul mare războiului la fundul Orientului nordic. Attila în acea climă foarte rece ş'a exercitat armatele lui nu numai în cele ale războiului, ci şi la a suferi frigul, fîmea şi alte greutăţi ale vieţii. În aceste îndepărtate expediţii au temporizat Bled şi Attila cei întâi şese ori şapte ani al regatului lor. Apoi întorcîndu-se în Europa (an. 441) căutau pricina binecuvîntate ca să se scole cu războiul asupra Romanilor. La un bălci public, unde erau adunaţi mulţi neguţitorii Romani şi Huni, barbarii năvălind fără de veste asupra Romanilor i-au ucis şi au ocupat oraşul. Romanii ţipau şi protestaau pentru nedreptatea aceasta şi călcarea convenţiunilor. Dar Hunii răspund că ei mai întâiu le-au călcat. Că Episcopul Margului a venit în pămînturile Hunilor şi a prădat tesaurile din mormintele regilor, şi cereau să li-l predea pe Episcop şi mai cereau şi pe fugarii Huni. Iar Hunii nu căutau alt ceva de cât un pretext de război, fără a se îngriji ca să dovedescă cerinţele lor, au trecut fluviul Dunărei, au sfărîmat multe întărituri situate pe întinderea fluviului ş'au cucerit Viminaciul, oraş mare în Moesia de sus¹⁾. Romanii sperîndu-se se gîndeau să predea pe Episcop, dar el merge pe ascuns noaptea în lagărul Hunilor şi promite a le preda oraşul dacă-l vor lerta. Cu această înţelegere pune pe unii soldaţi în veghere şi noaptea-l introduce în oraş. Romanii între acestea au trimis reprezentanţi pentru pace. Dar regii Huni au scris către Teodosie cu în-

1) Tóte aceste fapte sînt cunoscute şi dovedite cu probe contemporane.

drăsnelă dicend: că Romanii trebuie să le extrădece fără amânare pe fugarii Huni și să plătescă tributul, pe care-l amânase sub pretext de răzbiu și să trimită reprezentanții cari să hotărască tributul pe care să li-l dea de acum înainte. Fiind-că Teodosie a răspuns că nu poate să trădea la schinguirii nespuse pe refugiații în împărăția lui; Attila și Bleda mâniindu-se au devastat Moesia de sus, au luat prin asalt orașul Ratiara la fluviul Dunărei, oraș mare, au sfărîmat Singidonul, au venit la orașul Naisson și l'au ruinat, a jefuit și ruinat Sardica, ucidînd bărbații, femeii, copiii și bătrânii și în urmă a prădat și jefuit Tracia cu aceeași cruzime și barbarie ¹⁾. Teodosiu neputînd să alunge pe vrăjmași prin arme, a fost nevoit să cerșitorască pacea, care nu este cunoscută în ce chip a fost, (an. 442). Teodosie după această pace a fost fără grijă sperînd în credința lui Attila, iar acesta din contră prepara războiul și ucidînd pe fratele său Bleda, ca să imperătescă singur, caută ca să stăpînescă toată Asia și Europa. Și acesta nu i se părea greu, pentru că Attila, afară de Huni, pe care-i unise pe toți sub sciptul său, stăpînea de la Marea Baltică până la Oceanul de răsărit. Pe lângă acea parte dintre Germanii, apoi Sarmații, Scythii, Gepizii, Erulii, Rugii și pe alții dintre fluviul Dunărei, Pontul Euxin și Marea Caspică, toate aceste popoare se supunea lui. Înainte de a întreprinde acest mare lucru a crezut de cuviință să supună unele neamuri de ale Sarmaților și Scythilor. Aceștia erau Acatirii, popor războinic, trăind din vînat și păstorie, lucuind între Tanais și Volga spre nord de Pontul Euxin și Marea Caspică. Divizați în familii, fie-care familie avea regele său. Împăratul Teodosie a trimis acestora reprezentanți și daruri detragîndu-i de la alianța cu Attila. Dar fiind-că cel mai bătrîn dintre acești regi avea o predominare oarecare și represen-

¹⁾ Iată ce barbarii au făcut Hunii ori Ungurii pe aceste locuri și mult au suferit locuitorii băștinași.

tanții lui Teodosie neștiind acesta n'a-ŭ ținut ordinea, Curidac, care era cel mai bătrân, socotind'o acesta ca un dispreț a denunțat regelui Hunilor alianța Acatirilor cu Romanii. Attila a făcut expediție și pe unii din regi i-a-ŭ învins, pe alții i-a-ŭ supus; iar Curidac fugind în locuri tari și ne accesibile a răspuns lui Attila, care l'a chemat ca cum să împartă fractul victoriei, că el este om muritor și neputând să vadă în față sórele, nu îndrăsnește să privescă în față pe cel mai mare Zeu. Attila aședend pe cel mai mare dintre fiii săi rege al Acatirilor, a legat alianță cu Chinezii, temându-se ca nu cum-va Tătarii orientali să năvălescă în pământurile de sub stăpânirea lui.

După aceea înturnându-se în Europa a năvălit cu regii supuși în pământurile împărăției Constantinopolului și a jefuit și ruinat Moesia, Iliria, Dacia, Tracia și în general tot locul până la propontida și Pontul Euxin. Și n'a scăpat alt oraș de năvala Hunilor, afară de Adrianopol și Iraclia. De asemenea a prădat Macedonia și Tesalia până la Termopile. Iar Generalii Impăratului Anerghisclu învins lângă fluviul Dunărei a cădut luptându-se, iar Assav și Ario vind a-ŭ fost învinși și aceștia în Hersonezul Traciei. Teodosie a fost iarăși nevoit să caute pacea, care a fost aspră și rușinosă: «Ca să se extrădea Hunilor fugarii și șese mii de litre de aur pentru vechile convenții, că în fie-care an să se dea lor tribut două mii și o sută de litre de aur, că pentru fie-care sclav Roman, care a fugit de la Huni fără răscumpărare, să se dea două-spre-zece piese de aur. Că Romanii să nu primescă pe vre-un barbar fugind la ei (an. 448) »¹⁾.

Attila singur stăpânitor de la confiniile regatului Persic până la fluviul Rinului era biciful neamului omenesc și mai

¹⁾ Cât va fi suferit populația băștinasă din Dacia Traiană D-zeu scie, noi n'avem dovezi istorice, pentru că cei mai mari erau Hunii barbari pe atunci, și nu putea trăi nici un om cult ori istoric între barbari.

cu sémă rana durerósă a împérahiei résăritului. Eunucul Chisafiú, conducătorul gvardiei lui Teodosie și a tot puternic ș'a imaginat să scape pe Impérat de acest înfricoșat vrájmaș, prin ucidere viclénă. Cređénd că a corupt pe unul din reprezentanții lui Attila, numit Adicon, s'a încredințat lui Dar Adicon reînturnându-se la Attila i-a denunțat conjurația. Attila auđind a tăcut și a așteptat până s'a încredințat cu totul, după ce au venit banii trimiși de către Chrisaf către Adicon ca să sêvrșlască uciderea cu viclenie, apoi a arătat mare supărare și mânie. Dar îmblândit prin rugăcunî și daruri bogate a încetat mânia. Constantinopolul cât a trăit Teodosie a fost isvor neseecat, din care se scotea bogății îmbelșugate pentru Huni. Iar Attila când voia să facă bine cui-va, îl trimetea reprezentant la Constantinopol și se îmbogățea din darurile Impératului. După mórtea lui Teodosiu Impératul Marcian a refuzat să dea tributul și a răspuns: că bani are pentru prietini, iar pentru vrájmași are arme și Attila fie pentru nesiguranța rêsbolului s'aú grăbindu-se să navălêscă asupra împérahiei apusului n'a supărat Orientul.

Am spus în pericopa despre Italia că Onoria, sora Impératului Valentinian al III și fiică a Placidei, fiicei Marelui Teodosie, nu numai s'a corupt de către Curatorul ei, ci a trimis inel și către Attila, chemându-l în Italia să o ia de femeie. Dar Attila pe atunci ocupându-se cu alte afaceri a neglijat. Iar acum avea pretext, a trimis reprezentanți cerénd pe Onoria în căsătorie, și jumătate din Impérahie ca zestre. Valentinian a răspuns că Onoria fiind-că a luat alt bărbat nu póte să ia și pe regele Hunilor; Iar Impérahia, după legile Romanilor aparține bărbaților și nu femeilor. Decî supărându-se Attila și încă excitat și de altii, mai ales de Genserik regele Vandalilor a pornit cu rêsboiú în Apus. Attila 'și avea pe atunci locuința lui în Panonia, între rîurile Dunărea și Tibisc. Tóte neamurile Hunilor și popó-

rele supuse din Tartaria până în Germania, ascultaŃ de ordinile lui. Adunând deci cinci sute sau după alŃi șapte sute de mil de armată, din deosebite neamuri și popore, a pornit asupra Impărației apusului și a Visigoților. Fie-care neam și popor avea șeful lor, care singur conducea mișcările armatei, în cât atâta mulțime se părea că are un singur suflet. Valentinian s'a aliat cu regele Visigoților Teodorih, care-și avea reședința în orașul Toloza cu Burgunđii, cari erau în așa numita Burgundie, după cei în Franța cu Saghipan regele Alanilor, care a domnit pe malurile râului Loir cu Frâncii, cu Saxonii și cu alŃii. Toți aceștia s'a unit ca să se împotrivescă și să respingă invasiunea Hunilor. Attila mișcându-se prin Austria, Stiria, Retia a intrat în Germania, a trecut râul Rin, lângă orașul Basile, a învins și ucis pe regele Burgunđilor, care a îndrăsnit să păzescă trecătorile și a sfârșit ori ce împedicare și a ajuns în Galia. Generalul Romanilor Aetiu a venit și el cu puterile apusului, mai egale la număr și s'a unit față în față la luptă în șesurile Catalonice. Aetiu avea aripa dreaptă, iar Teodorih cea stângă și regele Alanilor Saghipan, care era suspect, a fost pus la mijloc. Iar la armatele hunice aripa dreaptă o avea Erderih regele Gepiđilor, cea dreaptă Valamir regele Ostrogoților cu frații lui Teodorih și Teodemir, Attila însă cu Hunii era la centru. Ambele armate vrăjmașe venind la luptă s'a luptat mult ca să ocupe un deal situat în mijlocul șesului. Regele Visigoților Teodorih a căzut luptându-se; iar Visigoții neștiind de mărtea regelui se luptau bărbătește până când au alungat pe protivnicii Ostrogoți și s'a repeđit asupra Hunilor. Attila îngrijindu-se pentru întâia oră de viața lui a ordonat să se retragă, luptau amândouă părțile cu mare îndărătnicie și mânie și a fost un măcel dintre cele mai mari. Se spune că au căzut trei sute de mil, iar după alŃii o sută șapte-deci ori opt-deci de mil. A doua zi Vizigoții voiau să urmărescă pe Hunii și

să-și răsbune mórtea regelui lor. Dar Aetie a moderat pornirea lor, saũ pentru că se îngrija, cum spun, de Huni ca să le opue pe Ostrogoți, dacă aceștia vor predomina și vor învinge, saũ pöte ca înțelept n'a voit să se expue la un nou pericol gloria învingerei. Attila învins în Galia (an. 451), s'a reintors în Panonia, unde n'a rămas mult timp liniștit, ci în anul următor a făcut expediție în Italia. Iar Aetie pöte că neavënd oștiri indeajuns ca să se opună, nu s'a îngrijit nici măcar să cuprindă strimtorile și întăriturile prin care Attila avea să invadeze în Italia, ci a convins pe Valentinian să fugă mai ales în Galia, dar a predominat socotința contrară și Valentinian s'a închis în Roma. Attila năvălind în Italia a sfărîmat mai întâi Apulia, a jefuit Concordia, Vicrona, Bergamul, Briscia, Mediolanul, Pavia și alte orașe. Iar Aetie primind ajutor de la Impăratul Constantinopolului Marcian, a alergat în spre locurile cutreerate de distrugătorul Hunilor la jaf și prădăciuni și i-aũ bătut și așa a vătămat mult pe Huni. Attila avea încă indeajuns puteri ca să cucerescă Italia. De aceea Valentinian temându-se de Roma a trimis reprezentanți pentru pace, între cari cel întâi era Papa Leon I, care făcënd pace cu Valentinian s'a reintors (an. 452).

După acastă expediție Attila venind în Panonia se gâdea să facă expediție asupra Impărăției Constantinopolului; dar alt fel a fost tors firul de către sorți, că acest biciu a lui Dumneșeu, spalma lumii să-și sfirșescă vieța. El avea multe femei, după obiceiul Hunilor, între care și o fiică a lui numita Eca, pentru că legile acestor barbari permiteau ast-fel de căsătorii neleguite. Deci venind din Italia a voit să ia în căsătorie încă pe o frumoasă tinără, numită Ildogunda, ș'a săvirșit nunta cu mare pompă și măreție. Dedându-se peste măsură la bețură multă, a fost înneecat în sânge saũ de emoragie (an. 453). A doua zi l'aũ găsit Hunii înneecat în sângele lui, iar noua lui femei ședënd la piciorle lui

plângend. După obiceiul doliu al Hunilor, fiul lui Attila a pus corpul mortului într'un sicriu întreit, adică cel întâiu de fier, apoi de argint și după cel de argint pe d'asupra de aur și l'aș înmormintat, îngropând împreună armele și insigniile regale, apoi aș ucis pe cel ce aș săpat mormintul, spre a nu povesti cui-va locul.

Frica de Attila a ținut atâtea popore unite și legate de sceptrul seș. Attila a avut de la diferitele lui femei mai mulți fi. Elac, cel întâiu născut și mai brav, a voit să domnescă singur, după voința părintelui seș, dar frații lui s'aș opus și voiau să împartă regatul. Pe timpul acestei certe, mai întâiu regele Gepișilor Ardarih s'a răsvrălit de la Huni, al căruș exemplu imitându-l și alți regi ai poporelor supuse Hunilor s'aș răslețit și ei; unș însă aș rămas credincioși și s'aș aliat cu fiul lui Attila. Și așa a isbucnit în Panonia un rășboiș forțe sângerose. Barbariș Huni, Goși, Gepiși, Rughi, Eruli, Sarmatiș, Schiriș, Satagariș și alți Alaniș, Cemandri ca niște corpuri diferite ajutând pe șeful lor comun, saș divizat și pornindu-se unș asupra altora se rășboiau și se sdrobeaș cu cea mai mare inverșunare și mânie. Romanii eraș privitoriș acestei înfricoșate priveliști de crâncenie barbară și nebunie. După deosebite rășboe sângerose, Huniș învinșiș de Ardarih, a căduș dintre ei trei-șeciș de miș, și Elac însășiș. Iar frații lui aliașiș aș fugit la litoralul Pontului Euxin, la vechile locuințiș ale Goșilor, unde Huniș aș stat mult timp, divizașiș în Uturguriș și Cuturguriș între rtiș Tanaid și Boristen. Gepișiiș aș stăpănit vechea Dacie și locuitoriș malurilor din stânga fluviului Dunăreiș aș făcut pace și alianță cu Impăratul Marcian și primeaș lăfăș ca să se oștăscă petru paza Impărățieiș. Iar Ostrogoșiș aș luat de la Impărat Panonia din drépta Dunăreiș până la Viena. Alți barbariș s'aș așezat în drépta Dunăreiș, mai jos de Goșiș, adică Sarmatiș și Cemandriș și unș Huniș s'aș stabilit în Iliria, iar Schiriș, Satagariș și alți Alaniș și șeful lor Carax

s'au așezat în Moesia de jos și Scythia mică. Rughi și alții s'au așezat în Vizia și Arcadeopol. Ernac, cel mai tânăr fiu al lui Attila s'a stabilit la marginile Scythiei mici, la revărsările fluviului Dunărei. Cel-lalt) patru frați ai lui s'au așezat în Dacia nouă. Acești barbari luând pământurile de la Impăratul Marcian, erau ca supuși împărăției și se numeau cu Gepiții Confederați, adică ajutători și aliați. În munții Transilvaniei ori a Erdeliei se conservă până astăzi un neam numit Secheli, cari se socot resturi de ai Hunilor lui Attila. Acești Secheli au vorbit și vorbesc până astăzi limba Ungurească, de unde încheem că și Ungurii sunt popor Hunic.

«Acésta-i origina Ungurilor, care au făcut atâta rău omenirei întregi și nouă Românilor în parte și ne fac până astăzi, după opinia autorului oprind pe frații noștri Transilvăneni de a se desvolta ca națiune aparte și a avea limba lor ca limbă oficială în țara lor; iar pentru legea și credința lor au suferit mult. Românii de peste munți au plătit chiar biruri pentru dreptul de a fi creștini ortodoci. Tote bune, dar mă întreb cum voi fi apreciat și calificat de onorabilul preot abonat Constantin Bușe, care se încercă a-și vărta veninul său pe mine că public asemenea lucruri în Revistă. Eu îl rog să mă ierte că așa am învățat. Lucruri de distracție se pot găsi în alte jurnale.

NOTĂ: Autorul Manualului de Istoria Universală intitulată: Γενική ιστορία 'εξ διαφόρων Παλαιών και νέων ιστορικών συγγραμμάτων και συνταχθείσα εν επιτομή υπό Νικολάου Πολυαίνου 'Ηπειρώτου. «Istoria Generală adunată din diferiți istorici vechi și noi și compusă în resumat de Neculai Pohen I-pirot». Polien a scris această Istorie Universală în Moldova din care n'a publicat de cât vol. I în 1820 la Iași și izbucnind Eteria grecăscă a încetat de a mai publica și celelalte volume. Istoria era compusă în VII vol. totă. Eu am dat peste manuscriptul original și cetindu-l am dat și peste părți istorice ce ne interesază și pe noi anume: Despre

cucerirea Daciei prin Traian. Colonisarea ei și persistența Coloniștilor în Dacia Traiană și după Aurelian pe timpul barbarilor și motivele rămânerei lor în Dacia Traiană. Apoi descrie năvălirea Hunilor, adică a lui Attila și arată că ei, Ungurii au primit Creștinismul pe atunci de la creștinii Coloniști; Pentru că după moartea lui Attila unul dintre fiii săi, care trăia în Moldova murind în război, o rușă a sa se duce în Constantinopol împreună cu un Episcop de aceea. Era dar sub Huni biserică organizată creștină. Aceste chestii însemnate pentru noi Români m'au îndemnat a traduce câte-va capitole din manuscript și a le da publicității. În aceste pericope se descriu moravurile Hunilor foarte clar. apoi se mai constată că autorul Grec știa și românește dovedind latinitatea limbii poporului.

Scrisoarea în toate volumele este a autorului însăși și se constată că el era un om doct, cunoștea pe lângă elinește, latinește, franțuzește și nemțește, plus românește, studiasse în Universitățile din apus. ca toți profesorii Academiei grecești. Atât Polien cât și Filippid erau bărbați erudiți, căci acest din urmă a scris Istoria veche a Romanilor, cum și Geografia lor pe la 1800, au locuit ambii în Basarabia și a nume în Chișinău. Asta înseamnă că acolo existau școli grecești, unde acești învățați erau ocupați cu predarea de lecții în limba greacă. Manuscriptul are chiar pe coperta sa dovada că este din Basarabia.

Iarăși revin la onorabilul abonat, preotul Constantin Bușe: Sintetii onorabile părinte în eroré, când susțineți că trebuie schimbată direcția Revistei și că de aceea astăzi nu se citește. Revista nu-i jurnal de noutățile zilei. Trebuie să fi avut curiozitatea să vedeți o dată o revistă, fie ortodoxă, fie catolică și atunci v'ați fi fost convins că Revista Română este tocmai la locul ei, cu conținutul său, destul de variat. În genere în Revistele de Theologie se publică tratate vechi despre credință, căci ce-l nou e greșit în credința creștină, dar care tratate sunt considerate ca noi pururea. Nu este întot

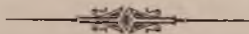
aşa cu jurnalele politice pentru că se schimbă conţinutul după întâmplările zilei. Aşa voiţi să se schimbe şi conţinutul Revistei? Dacă eţi în special, ca vechiul jurnalist bisericesc, m'am ocupat decim! de ani şi mă voi ocupa cât voi trăi, cu publicarea de documente şi tratate istorice bisericeşti şi naţionale, am făcut-o acesta declar pentru că n'avem o istorie bisericească naţională; şi cel civil necunoscând imensile tesaururi istorice ce se găsesc conservate în biserica noastră naţională, noi suntem dator! să le publicăm spre cunoştinţa tuturor. Este o altă chestiune dacă vă place ori nu! Eşti regret că n'aţi putut pricepe fondul discursului publicat de mine în Revistă, la 1901. Să vă spun în două cuvinte conţinutul: Este o cuvintare ținută în Mitropolia Moldovei şi pentru care am primit multe felicitări de la omeni însemnaţi. Este în el combaterea asociaţiunilor ateiste de tot felul, mai ales literare, ş'am arătat diferenţa între învăţătura creştină şi cea numai curat lumescă. Mă însărcinez a vă răspunde pe larg şi pôte a vă convinge, dacă nu sunteţi prevenit, ori îndărătnic, că ast-fel trebuie să fie cuprinsul unei Reviste Theologice, a cărei menire este a fi ca carte de bibliotecă şi a fi consultată la trebuinţă. Noi ne mândrim că avem o Revistă în 25 de volume şi nu se pôte ca un istoric şi literat Român să n'o consulte în studiile sale. Acesta-l o mângăere şi încurajare la lucru pentru noi, iar noi aceşti bisericeşti s'ar cuveni ore să neglijăm ori să ne arătăm indiferenţi pentru ea? Aşa cuget eu onorabile părinte Buşe. Să revenim la chestiune.

Manuscriptul întreg este foarte lizibil şi e însemnat pentru istoria Imperiului Bizantin.

Tot în acest manuscript la pag. 107 volumul al VII, cetesc între istoricii Valahiei pe un Constantin Cantacuzin şi Stolnicul, cunoscut istoricilor Români pentru însemnatele lui lucrări istorice. Pentru însemnătatea faptului, că este un istoric Român, ce a scris despre Români şi a cărui

scriere a sa nu s'a putut constata și cunöște pe deplin de noi, daü chiar textul în original, spre știință pentru cei ce se interesează. Iată-l: Κωνσταντίνος Καντακουζίνος ὁ ἐπιτῆς τραπεζῆς τῶν ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας, ὁ κοινᾶς στόλνικος λέγεται, ἀνὴρ πεπαιδευμένος. Εἰδήμων τῆς Ἑλληνικῆς, λατινικῆς καὶ Ἰταλικῆς γλώσσης, περιηγήσατο πᾶσαν σχεδόν τὴν Εὐρώπην καὶ συνέγραψε τὴν ἱστορίαν τῆς Βλαχίας, τὴν ὁποῖαν δὲν εἶδα. Adică: «Constantin Cantacuzin cel asupra tesaurilor Egemonilor Valahiei, care indeobște se dīce Stolnicul, bărbat erudit cunoscēnd limbele Grécă, Latină și Italiană, a călătorit mai în tötă Europa și a scris istoria Valahiei, pe care n'am vëdüt'o.

C. Erbiceanu

PREDICA

PENTRU PUTEREA CREDINȚEI.

Ați vădut și ați cunoscut, fraților creștini, ce este puterea lui Dumnezeu și cum s'arată, și ați vădut cât de slab este omul în fața lui Dumnezeu cel vecinic. Și dacă ați stat să vă dați sémă bine, știu că vi-a dat prin gând să judecați singuri: ce este atunci viața noastră și ce prețesc toate faptele noastre pămîntesci, dacă omul este așa de slab, după cum așis psalmistul: «Dilele lui ca florea de pe câmp, asemenea se va trece». Și pentru ce trăim pe lumea asta? Căci dacă ești sărac, te trudesce tirindu-ți dilele; iar dacă ești bogat, nimic nu însemnează nici tu, nici bogăția ta, nici vaza ta, nici puterea ce o ai, căci toate în ochii lui Dumnezeu asemenea sunt, ca pleava în fața vântului ce bate.

Și nu ne-a dat Dumnezeu, care ne iubesc așa de mult și ne-a făcut după chipul și asemnarea Lui, nu ne-a dat El nici o mângâere, nici o tãrie n'a pus El în noi, ca să nu fim nemângâiați de-apururi și slabi fără de nici o ajutorare în vecl? O, fraților, ne-a dat și nu puțin, ci cu multă măsură, după

mulțimea bunătăței sale; ne-a dat și mângâere în neputințele noastre, ne-a dat și tărie destulă ca să biruim până și mórtea. Dar această tărie noi o căutam tot în cele peritoare, în cele ale trupului, în bogăție, în frumusețe și avere, în cinste și plăceri, și dacă vedem că nu este întru ele nici mulțămire, nici fericire și nici tăria căutată, dicem cu mahnire: Nu este tărie dumnezească întru noi.

Fraților,

Dis-a nebunul întru inima sa, că nu este Dumnezeu, pentru că'l căuta între cele peritoare ale lumii! Dar ca nebunul acesta facem și noi, căutând tăria dumnezească în cele ale pămîntului, care din pămînt au eșit și în pămînt se vor întórce, adecă în trupul nostru. Tăria sa a pus'o Dumnezeu în sufletul nostru, căci acesta este din suflarea sa și vecinică este, căci va trăi până la sfirșitul vécurilor. În suflet să căutăm tăria dumnezească a noastră, în suflet avem puterea cea a tot biruitoare, care ne apropie de Dumnezeu și ne póte face asemenea cu ingerii.

Dar voi veți dice: Care este acea putere dumnezească în sufletul meu? Cum se chémă, căci eú o caut și n'o véd, o doresc și nu o aflu, și iată, că eú n'o am! Această putere dumnezească este credința, fraților, credința cea nestrămutată și neșovăitoare, credința în Dumnezeu-Tatăl și în poruncile Lui, credința în Dumnezeu-Fiul și în învățăturile pe cari ni le-a dat, și mai pe larg, credința în toate cele date nouă prin sfinta Biserică Ortodoxă. Acesta e puterea

care lucrează în noi și ne face mai tari chiar de cât mórtea. Iar dacá tu o cauți în sufletul teu și în faptele tale și dici: «N'o ai», dic și eu ca tine, n'o ai! Dar dacá n'o ai, în puterea ta stá sá o ai, precum dacá o datá o ai, nu stá în puterea niménuí s'o mai ía de la tine!

Cu adevérat minunată putere dumnezeéscá, și vai de acela care avénd putere de a o primi, ca s'o aibá pentru veci, n'o primesce și nu vrea s'o aibá. Iatá, fraților creștini, dacá eu închid ochii și apoi dic: Eu nu ved lumea, cu adevérat este cá nu o ved, dar în puterea mea este a deschide ochii ca s'o ved. Așa fac págánii aceia către cari a ajuns cuvintul lui Dumneđu prin profeți și prin Iisus Christos, ei aud cuvintul, ved minunile, dar își astupá și urechile și ochilor, și dic: Nicí n'am audit cuvintul, nicí nu'l am véđut intrupat! Așa fac págánii și astá-dí, cáci așa au făcut și pe vremea când se intrupase Fiul lui Dumneđu și trála om între ómeni. Nu'l au cunoscut pe el, nu i-au primit invéțatura cea sfintá, și în loc sá'l aibá ca pe un adevérat Dumneđu, ei l'au bătut și l'au scuipat și cununá de spini l'au pus pe cap și l'au réstignit apoi pe cruce, ca sá se implinescá vorbele Scripturei care dice: «Intre ai mei am fost și ai mei nu m'au cunoscut».

Fraților,

Voi sá nu faceți ca págánii, cari își întorc fața de la Dumneđu și dic cá nu'l ved. Intórceți-vé spre El, priviți'l bine, și cu cât ve veți úita mai mult în

fața Lui, cu atât îl veți cunoște mai bine. Și îi veți vedea puterea și mărirea cea de veci, și veți avea parte de fericirea, pe care El din vécuri a făgăduit'o celor ce'l vor cunoște pe El și vor urma căile Lui.

Nu fiți ca păgânii, cari n'au credință. Pentru că ei, dacă n'o au, nici nu trăesc după poruncile Domnului, nici nu mor cu mângâerea că se întorc la cel ce i-a dădit, și nici parte să vadă fața Domnului după mórte nu pot s'o aibă nici o dată. Lor le este închisă pórtă cetăței Domnului, și de-apururi fără țintă li-e calea, căci umblă și pe pămînt, rătăcind prin întuneric, și prin întunericul de veci vor rătăci pe cea-l-altă lume.

Domnul nostru Iisus Christos a suferit mórtea pe cruce. Dar pentru mórtea Lui au vorbit cu mult mai înainte scripturile, prorocindu-i-o. Iar El a suferit'o de bună voe, pentru mântuirea noastră de păcatul strămoșesc. Nu i-ar fi stat lui în putere, ca unui Dumnezeu ce este, să abată mórtea de la El, nu putea El cere de la Dumnezeu-Tatăl legiuni de îngeri într'ajutor, care să'l apere, nu putea El face vre-o minune dumnezească prin care să scape de mórte? Le putea pe toate, dar a voit să sufere mórtea, de bună voea Lui. Vi le-am spus acestea, ca să înțelegeți mai limpede cele ce am să vi le spun.

Christos a avut apostoli și ucenici, cari mergeau din loc în loc învățând némurile. Dintr'aceștia, cei mai mulți au suferit mórtea cu schinguire și cu ocară pentru credința lor. Pe Sf. Petru l'au răstignit pe cruce, ca și pe Învățătorul său, dar cu capul în jos,

după cum a cerut Sf. Petru însuși, că nu i-se cădea a fi răstignit la fel cu cel ce este adevărat Dumnezeu. Sf. Pavel, apostolul cel mare, care dice despre sine însuși că l'a pus Dumnezeu spre lumina nămurilor, ca să ducă mântuire până la marginile pământului¹⁾, Sf. Pavel a suferit și mórtea de sabie, că i-au tăeat păgânii capul. Și Sf. Iacov, cel mai bătrân dintre apostoli, a murit cu schingiuire, tăindu-i-se capul. Aici, eu nu pot a vă înșira pe toți apostolii și ucenicii cari au primit de bună-voe mórtea pentru Christos, pentru că numărul lor e fără sfârșit. Vă mai amintesc numai pe doi, pe cari voi îi știți mai bine, pe Sf. Gheorghe și pe Sf. Dumitru. Amândoi au suferit cumplite bătăi și ocări pentru legea lor cea adevărată, creștină. Sf. Gheorghe a fost legat și de coșile cailor și tărit așa pe drumuri; iar Sf. Dumitru a fost străpuns cu sulițele și trupul lui a rămas în necinste și ocară aruncat la pământ. Câte cazne n'au găsit păgânii cu cari se căznescă pe creștini ca să'și lepede legea, că și se sbârleşce pèrul și te cuprind fiori de friguri când citești prin cărțile sfinte patimile ce au pătimit sfinții mucenici.

Câte am pătimit și noi, Români, de la Turci, cari ne cereau lepadarea de lege, și póte știți de la fiii voștri, cari învață la școlă, că e scris prin cărțile lor, despre cumplita mórte a lui Vodă Constantin Brâncoveanu, pe care l'a prins Turcii cu cei patru copii ai lui și l'a dus la Țarigrad, și i-au tăeat înaintea ochilor pe câte un copil și'l tot întrebați la fiecare:

¹⁾ Faptele Apostolilor, Cap. 13, v. 47.

Te lepești de lege ca să-ți lăsăm pe acesta? Făceau acesta ca să-l sperie și să-l îmoe, dar el nu s'a dat. Și l'au tăeat și pe Vodă, și i-au jupuit pelea și i-au umplut'o cu pae și îl puneau așa să jöce, pe Vodă cel umplut cu pae, și îl bajocoreau și pe el și legea creștinescă. Căutați-o, fiii mei, câți sciți citi, căutați povestea acesta în cărțile copiilor voștri, că e scrisă în versuri frumoșe și vrednică e să fie sciută.

Acum, fraților, ce putere era în ómenii aceștia, ca să rabde de bună-voe schinguirile, ce putere îi făcea mai tari de cât mórtea? Dar ce dic eu! Nu mórtea e cumplită, ci spaima și frica și gróza și fiorul și vrășmașa durere a casnelor. Că așa îi ucideau pe aceștia, nu'i omorau de-odată cu o lovitură, ci îi chinuiau pe jărat, îi ferbeau în căldări, îi jupuiau de pele și tóte le făceau numai până la pragul morței, nu până la mórte, așa ca să rămăe vii cu durerile, ca să'i pue la alte casne din ce în ce mai cumplite pentru răutatea rănilor celor prospete, puse pe rănile cele vechi.

Cine le întăresce sufletul ca să le rabde? Cine le dă putere să le sufere? Cine le stă într'ajutor ca să móră mórtea fericiților, fără să se plângă, fără să se vaete? Credința, fiilor, credința în Dumneșeul cel viu! Cu adevărat mórtea păcătoșilor cumplită este, cu gróză și cutremur, cu vaete și țipete, dar mórtea sfinților cinstită și liniștită este în fața Domnului. Ei au murit mórte lăudată, și acum se veselesc cu ingerii în Raiu și cântă cântece de laudă lângă scaunul lui Dumneșeu, iar schinguitorii lor

se svârcolesc în cazanele Gehenei. Lăudată este mor-tea ostașului care móre în rēsbóe pentru țară și némul lui, cu cât mai lăudată mórtea creștinului pentru Dumneđu a tóte ziditorul!

Fraților

Astă-đi nu ne cere nimeni să murim în carne pentru Christos, căci puterea păgánilor e frántă și Crucea lui Christos a biruit pretutindení. Dar în lume nu este de biruit numai mórtea. Sunt atâtea ispite pámintesci, mai rele une ori de cât mórtea; sunt necazuri de biruit, sunt dureri, sunt griji și su-părări, și apoi sunt și plăceri pámintesci, care nu se pot birui de cât cu credința. Dice Scriptura: «Cre-dința ta te va mântui». Nu toți avem aceeași mē-sură a credinței, unul are mai multă, altul mai puțină și nebunul și păgánul n'o are de loc. Decí mântui-se-va fie-care după mulțimea credinței sale, căci scris este: Cu ce măsură mēsorí, cu aceea ți se va mē-sura. Se înțelege, în fața lui Dumneđu. Pe cel ce mē va iubi il voi iubi și eu. De aceea, fraților, pu-neți-vē tótă nădejdea în Dumneđu și credința vóstră vē va mântui. Ce rēu imi poți face tu mie cu ame-nințările tale nebunesci, cu asupririle tale cele ne-drepte, cu durerile pe cari mi le-ai face prin silnicie și pēcat, ce rēu imi poți face, dacá eu am credința în dreptatea lui Dumneđu, care rēsbună și pedep-sesce? Eū plec capul, tae-mi-l, și în fața lui Dum-neđu ne vom judeca. Pentru dreptatea lui Dumneđu, mi-ai palmuit obrazul stâng, íatá, întorc și obrazul

drept, pĂlmuesce-l și pe acesta, iar Dumnezeu va vedea ce e între noi. Așa vorbesce fiilor înțeleptul. Dar înțeleptul vorbesce și ast-fel. El dice: Eu nu voiŭ asupri pe nimeni, nimĂnui nu voiŭ face silă, nimĂnui pricină de mĂhnire și durere, pentru cĂ cu asta fac rĂu și nedreptate și Dumnezeu mĂ va pedepsi. Ast-fel fiilor, credința în dreptatea lui Dumnezeu va mĂntui și pe unul și pe altul, și pe cel ce se va feri a face rĂul și pĂcatul, ca și pe cel ce va suferi pentru dreptate; dar bine sĂ sciți, nu pentru dreptatea lumei aceștia, ci pentru dreptatea lui Dumnezeu, cĂci ceea ce e dreptate în ochii voștri pĂte sĂ fie nedreptate la Dumnezeu. Fericiți veți fi cĂnd vĂ vor ocĂri pe voi, și vĂ vor goni și vor dice tot cuvĂntul rĂu împotriva vostrĂ, minșind pentru mine. Așa ne-a invĂțat Christos. SĂ credem, frașilor, în Christos, sĂ credem invĂșaturilor lui, sĂ credem în mĂntuirea sufletelor nĂstre printr'Ănsul, și sĂ suferim pentru el și prigonirea și ocară. SĂ nu ne lĂsĂm ispitiți a crede, cĂ afarĂ de Dumnezeu este altă putere, fie în vrĂșmașul nostru în diavolul, fie în mĂnia și rĂutatea ómenilor, fie în descĂntecile și vrĂjile vĂstre și în vracii ce-l aveți și în cĂte alte lucruri nĂscocite de Satana. NumĂ credința în Dumnezeu ne pĂte mĂntui, Sf. BisericĂ și Crucea lui Christos, pentru care aŭ pĂtimit sfinșii și mucenicii, și pentru care ne rugĂm ca tot-d'a-una sĂ ne fie într'ajutor și sĂ nu ne pĂrĂsĂcĂ în șua durerilor nĂstre. Amin.

M. P.

BARNABIȚII ÎN ROMANIA.

Am vorbit într'unul din numeroasele trecute ale acestor reviste despre sôrta congregațiilor religioase din Franța. Am arătat, că în urma desființării lor de către guvernul francez mulți dintre membrii acestor congregații au plecat în lume spre a găsi adăpost. Unii dintre ei și în deosebi Barnabiții au dorit să se așeze în Bucuresci și să deschidă un liceu complet de băieți cu internat. Archiepiscopul catolic din Bucuresci a și intervenit la ministrul instrucțiunii publice în acest sens. În ziarul *Cronica* din 23 Maiu a. c. a apărut răspunsul ministrului la această intervenire. 'L reproducem aici pentru ca să'l cunoscă toți cetitorii acestor reviste.

Către Archiepiscopul catolic din Bucuresci.

Monsieurs,

La cererea P. S. V. din 14/27 Aprilie 1903, ca să fiți autorizat a deschide un liceu complet cu internat de băieți în Capitală, am onore a răspunde că suntem informați că viitorii profesori ai acestor școle vor fi în cea mai mare parte străini, și că printre ei, în particular, se vor afla mulți călugări catolici, din ordinul Barnabiților, de curând expulsați din Franța. Acest lucru este pe deplin confirmat

prin scrisoarea din 21 Aprilie, adresată de către pr. Aug. Kuczka, vicarul acelei Archiepiscopii, d-lui Secretar general al Ministerului.

În aceeași scrisoare se recunoște venirea în țară a pr. Dubois, superiorul Barnabiților, de și se spune că în curând el va pleca înapoi.

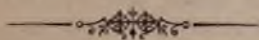
În fața acestora, sunt silit să comunic P. S. V. că nu pot acorda autorizația cerută. Interesele Statului Român, întru cât sunt încredințate îngrijirei mele, nu se învoesc ca România să adăpostască, nici cât de puțin, ordinele religioase eliminate de prin alte părți. De aceea Ministerul nu poate acorda o autorizațiune, care, fie pentru acum, fie pentru viitor, ar putea servi acestor ordine pentru a se instala la noi.

Măsura acesta ne este impusă cu atât mai mult, cu cât țara noastră, aparținând religiei creștine ortodoxe de răsărit, nu poate primi în sinul său nicidecum ordine catolice, și a căror activitate aci la noi nu s'ar putea exercita de cât într'un sens pe care cu nici un chip nu l'am putea tolera.

Primiți, etc.

Acest răspuns ne umple sufletul de bucurie. El e isvorit din cunoșterea perfectă a intereselor Statului Român și a drepturilor bisericii Ortodoxe Autocefale Române. Interesele Statului Român cer ca drepturile bisericii noastre Ortodoxe să rămână neștirbite deapururea. D-nul Haret a răspuns ca un adevărat ministru al Cultelor. Și fiind că se vorbește că la noi în țară ar exista o propagandă catolică cu consecințe pentru biserica noastră Ortodoxă vom arăta într'unul din numeroasele viitoare întru cât asemenea șovoniri sunt său ne întemeiate!

G...

Material pentru literatura Bisericească și națională.

Vezi Biserica Ortodoxă Română an. XXVII No. 3.

PARTEA A TREIA.

Pentru legea lui Dumnezeu.

Intrebarea întâia. Oare destulă-i cătră mântuire singura credința fără de faptele cele bune?

Răspundere. Nici de cum. Pentru că credința fără de fapte iaste mōrtă. Și mai vārtos că credința este temelia și fântāna cea vie a vieții cel creștinești. (Privit ast-fel Creștinismul ar fi un pur Protestantism. Pentru că Protestanții n'au sfinți, nu recunosc vre un merit faptelor noastre!)

Intrebarea a doaa. De unde le deprinți tu faptele cele bune?

Răspundere. Din legea lui Dumnezeu.

Intrebarea a treia. Ce este legea lui Dumnezeu?

Legea lui Dumnezeu iaste o pravilă, ce să cade a face, și ce a nu face.

Intrebarea a patra. Unde o găsești tu legea acesta?

Răspundere. Intru știința mea, pentru ca ia să să ție și intru cele zece porunci ale Domnului, care sint acēstea ce urmēzā:

a) Eū sînt Domnul Dumneḑeul tēū. Să nu-ți fie ție Dumneḑei alții, afară de mine.

b) Să nu-ți faci ție Idol, nici de tōtă asămănarea, cātă e sus în ceriuri, și cātă e jos pă pămānt, cātă e în ape și supt pămānt, să nu te închini lor, și să nu le slujești lor.

c) Nu'l lua numele Domnului Dumneḑeului tēū în deșert.

d) Adu-ți aminte de ḑioa Simbetii a o sfinți pre dānsa. Șase ḑile lucrēză și vei face întru dānsele tōte lucrurile tale. Iar ḑioa a șaptea Sāmbāta, e a Domnului Dumneḑeului tēū.

e) Cinstēște pre tată-tăū și pre maică-ta, pentru ca bine ție să-ți fie, și îndelungat cu anii vei fi pre pămānt.

f) Să nu omori.

g) Să nu preacurvești.

h) Să nu furi.

i) Să nu mărturisești asupra vecinului tēū mărturie mincinosă.

k) Să n'o poștești muiarea apropelui tēū, să n'o poștești casa vecinului tēū, nici țarina lui, nici robul lui, nici rōba lui, nici boul lui, nici asinul lui, nici tot dobitoacul lui, nici tot ce este a vecinului tăū.

Intrebarea a cincea. Ce învață întâia poruncă ?

Răspundere. Întăia poruncă învață, cum că eū să cunosc cu inima, și să mărturisesc cu buzele, cum că numai un Dumneḑeū iaste ziditoriul lunei, atot putérnic și purtătoriū de grijă prea bun. Și pentru Dumneḑeestile osebirile lui așa să țiu, cum cuvintul lui Dumneḑeū întru acēia mă povățuiaște pre mine, și cum eū mă deprinseiū deaciași întru céle doă pârți dintăi.

Intrebarea a șasea. Cine greșēște înprotiva întâei poruncēi aceștiei ?

Răspundere. a) Întăiū cea ce sînt fără de Dumneḑeū.

b) Al doilea cea ce aū Dumneḑei mulți, în ce fel fusără întru păgānătate.

c) Al treilea epicurénii, adecă caril o lépă-lă pronia cea Dumneđeiască, și socotesc, cum că tóte cêste din lume să fac nu cu preatnțelepta ocârmuirea cea Dumneđeiască, ci prin óreșcarea oarbă întâmplare, și dupre óreșcarea nescăpată neocolire, pre carea o numesc striște.

d) Al patrelea vrăjitoril și grujérnicil.

e) Al cincelea în zadar crezătoril, caril prin óreș-care lucrul său féte fac sâmuiri nefolositóre, sau și óreș-carea putére își mărturisesc loruși. Unil ca aceștea sint aceia, caril le tâlcuesc visurile, și le cred lor, le aleg întâlnirile, și le sâmuesc dílele, carea e norocósă spre încépere, și carea e nenorocósă. Deasêmeneashi zadarnicil cređătoril sint și aceia, caril întru purtarea óreșcăriii cârpe, sau întru tunderea perilor, găsec nu știu o óreșcarea sfințenie, sau alegere fac între cărțile céle vechil și între céle noaă.

f) Al șaselea ereticil și dezghinătoril.

g) Al șaptelea greșesc înprotiva poroncei aceștiei și aceea, caril afară de măsură să nădăjduesc întru bogăție, ori să pun întru a sa sau întru streină omenescă putére, ori să nădăjduesc întru mintea și întru pricéperea sa, și negândind nicl puțin de atot putérnica pronia cea Dumneđeiască, ci cu ajutorinl acelora de odată pre sineș măgulisindu-se, tóta netémerea și norocirea o fágăduesc loruși.

Intrebarea a șaptea, Oare nu este înprotiva poroncei aceștiei chemarea sfinților?

Răspundere. Nicl de cum. Pentru că acesta adecă al chema pre sfinți, este înpreunarea doriril nóstrei cel pentru mântuirea nóstă cu cea de noi solitóre a dorire a sfinților. Și după aceia chemarea sfinților dupre înțelégerea blagocestivei bisericel nóstrei prea să deosibêste de chemarea lut Dumneđu. Îl chemâm pre Dumneđuul și mântuitoriu nostru Iisus Hristos, ca pre un verhovnic, Domn și atot putérnic, țitoriu al tuturor lucrurilor. Iară pre sfinți ca pre niște slujitoril al lui, caril întru vecimea cea fericită lâcuesc înpreună cu dânsul.

Dupre acésta cu ne'ndreptare și fôrte înprotiva aceștiei greșaste, orî carile pre slugile lui Dumneđeũ cu cinste Dumneđeiască îl cinstéște. Și intru cinstirea lor atâta să nădăjduiaște, ca și intru însuși Dumneđeũ. Rugăminte lor mai multă le aduce și mai désă, de cât singur lui Dumneđeũ. Pomenirea și prăznuirea lor cu mai multă evlavie o cinstéște, de cât praznicile Domnului. Icónele lor intru mai multă cinstire le ține, de cât pre a singurulul mântuitorului nostru, pentru că sfințit plăcuțil lui Dumneđeũ nu-s nici mari, cât singuri dupre sineș, ci sînt robii lui Dumneđeũ, și zidirea mâinilor lui.

Intrebarea a opta. Ce învață porunca a doaă?

Răspundere. Slujirea cea idoléscă o poprêște și tóta neslobozita chipzuală a cinstirii cel Dumneđeesti.

Intrebarea a noaă. Cine greșaste înprotiva poruncel aceștiei?

Răspundere. Intăiũ închinătorii de idoli, cari bolovanilor celor făcuți intru chipul omului saũ al dobitocului, ca óreșcării Dumneđeiri li să închină. Aldoilea lacomi și iubitoril de dezmiărdăciuni. Pentru că între niște ómeni ca aceștia mamonași, pântecele Iaste un óreșcarele idol, căruia ei tótă inima sa ș'o sfințiră. Al treilea ceia ce să rógă lui Dumneđeũ cu fățarnicie. Al patrelea postitoril cel cu fățarnicie, adecă cari să'nfrânéză de cătră óreșcare mîncări, Iară între sineș să'nbată, și tóta nestatornicia o lucréză. Al cincilea credătoril cel zadarnic cari faceri de minuni și óreșcare arătări izvodesc pentru spurcată agonisită. In scurt: înprotiva poruncel aceștiei greșaste tot, cine dupre graul lui Hristos, intru óreșcare lucruri dinnafară mântuirea sa 'și pune, și putérea legii o părăsése, adecă dreptatea, și mila, și credința.

Intrebarea a đécea. Oare nu e înprotiva poruncel aceștiei, că noi le cinstim sfințele Icóne?

Răspundere. Nici de cum. Pentru că noi intăiũ, pre Dum-

neđeul cel nevăđut și nescris înprejur pre Icóne al inchipui nu putem. Ci 'l închipuim pre mântuitoriul nostru întru chipul omenirii cel luare de dănsu', și a slugilor lui. Aldoilea. Icónele să fac și să pun în beserică nu spre a le face Dumneđei, ci spre pomenirea lucrurilor lui Dumneđeú și ale slugilor lui. Pentru ca noi privind la dănsese, cum am đice, spre Domnul cel răstignit, să le deșteptăm duhurile noastre cătră buna cinstire, s'aú spre rávnire óreșcărora lucruri. Al treilea. Închinăciunea pre carea o facem noi înaintea icónelor, n'o legăm însuși cătră Icóne, ađecă cătră scândurii, cătră văpséle, și cătră alcătuire, orí cătră iscusința meșterului. Ci cătră féțele acélea o ducem, pre care acélea însemnéză. Iară chipul lubiților numai cu primirea și cu sárutarea îl cinstim. Așa cum am đice, închinându-mă înaintea Icónei mântuitoriului mieú, plecăciunea duhului mieú, credința, cêrerea mea și năđăduința. Pentru ca și singura închinăciunea unuia să o daú mântuitoriului celuia ce în cériuri este și pretútiđenea. Iar Icóna laste numai o óreșcarea materialnică deșteptare cătră dănsul.

Ci cu tóte acéstea legiuita și sfânta cinstirea acésta a Icónelor întru nepurtată prihană póte a fi întórsă, când cinevaș tóta cinstirea sa o légă cătră sfințele Icóne, și întru a lor materie să năđăduiaște. Când cum am đice cinevaș într'o Icónă de cât întru alta, mai multă năđejde află cătră mântuire. Precum o fac acésta aceia, cari Icóna sa o aduc în beserică, și atáta ei i să închină. S'aú o cinstesc mai mult pre cea alcătuită, de cât pre cea nealcătuită, pre cea véche, de cât Icóna cea noaă, saú acolo nici vor ca să se róge, unde nu văđ Icóne. Unii ca aceștea și cei deasemeneas fórtre greșesc, și mare rușine tálcuire îi fac creștineștel credinței cei adevărate.

Intrebarea a unspređecea. Ce învață porunca a treia?

Răspundere. Ne poprêște al unelti numele lui Dumneđeú cu micșorarea înfricoșatel slavei lui. Iară prin acésta mai

nainte ne-o scrie noao tótă adevărata chipzuială cinstirii cei Dumneđeeshi.

Intrebarea a doaspređecea. Cine greșaste in protiva poruncei aceștiei?

Răspundere. Intăiu hulitorii, carii rāgāesc óreșcare cuvinte, ce o scārbesc mārimea cea Dumneđeiascā. Al doilea cāl-cātorii de jurāmānturi. Al treilea, carii intru tótă întāmplarea sā jurā fārā de nevoe. Al patrelea, proorocii cei minciñoși, carii propoveduesc, cum cā Dumneđeū óreșcare descoperiri le ar fi descoperit lor, și ca cum le ar fi poruncit ca sā le spue pre acēstea altora. Al cincelea, carii cer de la Dumneđeū fitece necuviincioșe. Al șaselea, cāl-cātorii de fāgāduințele cele făcute lui Dumneđeū.

Intrebarea a treispređecea. Ce invāță porunca a patra?

Răspundere. Porunca a patra ne poruncēște, ca noi in đioa Duminicii și intru alte vremi prāznuitoare deopște sā ne strāngem la slujba cea Dumneđeiascā pentru rāsplătirea cinstei aceiei, cu carea fāptura este legatā cātrā făcātoriiul, și pentru povāțuirea nōstrā.

Intrebarea a patruspređecea. Ce ni sā cade a păzi, pentru ca sā o sfințim blagoslovita đioa acēsta, adecā cu plăcere Dumneđeescā a prāznui?

Răspundere. Intăiū a le lāsa tóte lucrurile și trebile. Al doilea, a veni in beserica lui Dumneđeū la rugāctune. Al treilea, ale asculta și ale ceti invāțăturile cele duhovnicești cu luare aminte. Al patrelea, acasā ai nāstāvi pre cei de casā, și pārinții pre copiii sāl ai invāța légea lui Dumneđeū, stāpānii robii, dascalii ucenicii, vechilii pre cei incredințați intru a lor luare aminte, pentru ca și fiestecelele sā sārguiascā pre aprópele sāū ai folosi duhovnicēște. Al cincelea, mal vārtoș in đioa acēsta dintru avērea sa a deosebi milostenie pentru cei nevoiași, ori pentru ținērea altora fēte, iarā anume: Partea cea dohovnicēscā a o ținea cu'ndestulare, pre slujitorii besericei, a da spre nevoia și spre

ținerea beséricei, așijderea spre alcătuirea spitalurilor pentru cei bolnavi și pentru cei prea înbătrâniți, spre ținerea școlélor, spre primirea streinilor, spre răscumpărarea celor robiți. Și célelalte creștinești lucruri a le dragostei a le face.

Intrebarea a cincispredecea. Cine greșaste înprotiva poruncei aceștiei?

Răspundere. întâiū carii după óreșcarea peste măsuralnică spre pătimare cătră agoniséle și cătră bogăție lucrurile și trebile sale nu le lasă. Al doilea carii n'aū grijă a merge la beserică, iară în locul aceia vrémea acesta o petrec întru deșărtăciune, întru beție, întru ultări smintitóre. întru jocurile céle nefolositoare, și întru alte făr' de rândueli. Iară vrând pentru răsufierea vieții și a să veseli în praznic, numai ca acesta să se facă fără de vătămarea sa, fără de primejdia altuia, și fără de scandală. Al treilea, carii și merg în beserică, însă ori numai de un obiceiū, sau după óreșcarea cuviință dinnafară, ori numai pentru o preumblare. Și în vrémea aducerii rugăciunilor, și a săvârșirii tainelor, stău nu cu bună orânduială, vorbesc, rād, fac glume, învățăturile céle duhovnicești nu le ascultă, sau încā le și osāndesc. Al patrelea carii n'o știū, și nu să sārguesc a o ști légea cea Dumneđeiască, și nu întru cetirea scripturii cei de Dumneđeū însufiate, ci întru cărți smintitóre și întru alcătuirii vătămătóre să'ndeletnicesc. Al cincelea, preoții cei ne'ndreptați(tori) greșesc înprotiva aceștiei, carii turma sa n'o învață, și întru adunările céle besericești nu le propoveduesc lor cuvintul lui Dumneđeū. Sau când ar fi singuri ne'nvățați. Alte învățaturi besericești nu cetesc înaintea lor, Și prin acesta chéia înțelégerei luāduo, și singuri nu intră întru împărăția ceriurilor, și pre alții nu-l bagă. Sau cetirea și cântarea cea besericescă o fac cu nebagare de sémă nu cu bună orânduială, fórte de grabă. Și după aceia și cu soblăznă și fără de folos. Al șaselea, carii dintru avérea sa nu deosibesc și puțină parte spre duhovniceștile

lucrurile cele de nevoie, iară în locul aceia pre acéia o răsipesc intru răutate. (Fórté bine se potrivesc aceste vechi observații ale autorului cu cele ce sînt în societatea noastră chiar astă-đi. Aicea eũ ved o acomodare a autorului Macarie a învătăturei Catehisului în acéstă Bucóvnă la Român. Combate Macarie viciile ce erau între societățile creștine Române și care s'aũ păstrat până astă-đi. Ore nu și astă đí țărani și nobilii se lenevesc a se duce la biserică, și preferă a se moleși și a petrece noptile în baluri zgomotóse și danțuri ori cãrți de jocuri și adoua đí staũ și zac în paturí, mulți nenorociți? Țărani se duc des de dimineță la cărcumă, unde pe beutură își ruinéză averea lor, făptuesc fără de legi, ucideri și desfrânări. Ar trebui ca Primarii să'i opréscă, iar preoții să'i sfátuéscă a nu se ruina singurí, arătându-le pagubile lor. Pe când mergend la Biserică învață numai ce le este de folos și lor și copiilor lor. Chiar când se duc la Biserică mulți aũ acest loc sfînt loc de în-tâlnire, unde 'și spun petrecerile lor. Eũ declar că n'am în-tâlnit în un alt Catihis așa frumóse observații, și care se referă numai la societatea románescă. Ar trebui ca preoții să'i sfátuéscă prin predicí pre credincioși a se obține de la asemenea obiceiuri urite și nepotrivite locului în care se află).

Intrebarea a șaispredecea. Ce ne învață porunca a cincea?

Răspundere. Porunca a cincea are trebuința, ca noi născătorilor noștri, iară supt numele lor, întâiũ mării Sale Domnului, Divanului celui duhovnicesc și celui politicesc, dascalilor și de bine făcătorilor, stăpânilor și mai marilor cinstire vřednică să le dăm și supunere, și tuturor óme-nilor dragoste adevărată.

Intrebarea a șaptespredecea. Carea datorie le este părinților și copiilor? (Autorul aicea susține necesitatea autorității în Stat și Biserică, cum și respectul cătră cei mai mari și cătră bine-făcătorí).

Răspundere. Datori sînt părinții pre copiii săi a-i crește

și până la vârsta cea desăvârșită a o păzi sănătatea lor, și întru frica lui Dumnezeu a-i crește pre dânșii. Și singurii prin sineș a nu le da pilde de smintelă, ale căuta dascalii buni, a-i învăța legea și celelalte învățături și meșteșugurile cătră care să trag ei, și a purta grija de bună starea vieții lor. Așijderea a nu se arăta cu totul cruți și aspri cătră dânșii, ci une ori cu pogorârea mării sufletului greșalele lor ale îndrepta. Iar lângă acesta până la singura mărtea datorii sînt ei a fi sfetnicii cel dintâi și buni copiii săi.

Iar datoriia copiilor este ai lubi pre părinții sei din inimă adevărată, a umbla înaintea lor cu cucernicie, voi lor a să supune, și fără de a lor blagoslovenie nici un lucru detrebă a nu'ncepe, greșalele și scârbele lor a le purta cu suferire, cinstea lor a o apăra întru tóta întâmplarea, și pentru a lor creștere și facere de bine până la mărte mulțamitorii a petrece cătră dânșii. Și mulțamita acesta a o arăta lor prin ajutorirea cea dupre puțință. Iar mai vârtos când ei vor veni în lipsă și în bătrânețe.

Datoria dascalilor și a ucenicilor e tot deasemeneaș cu datoria părinților și a copiilor. (Să se cugete cu seriozitate asupra acestui Capitul, cât de frumos expune datoriile între părinți și fiu. Nimic nu este lăsat, iar acesta în câte-va cuvinte. Și aicea vede o acomodare).

Intrebarea a optspredecea. Carea datorie le este stăpânitărilor celor vérhovnici și supușilor lor ?

Răspundere. Datoria stăpânitărilor celor vérhovnici e această, adecă a să griji de odihna și de bună norocirea supușilor săi, a lua aminte ca judecata cea dréptă să fie păzită, și năprasnicii călcătorii de lege să fie dojeniți. Ca stăpânirile cele duhovnicești și cele politicești întru a sa datorie cu îndreptare să petrecă. Pre cel bun ai cinsti, iar pre cel rău ai îndrepta. Și întru tôte părinți, ce să grijesc pentru copiii sei a să arăta pre sineș. Așijderea a avea nevoie pentru buna orânduială cea besericăscă, și beserica

lucrurile cele de nevoie, iară în locul aceia pre acéia o răsipesc întru răutate. (Fórté bine se potrivesc aceste vechi observații ale autorului cu cele ce sînt în societatea noastră chiar astă-đi. Aicea eú véd o acomodare a autorului Macarie a învățaturii Catehisului în acéstă Bucóvnă la Români. Combate Macarie viciile ce erau între societățile creștine Române și care s'aú păstrat până astă-đi. Óre nu și astă đí țáranii și nobilii se lenevesc a se duce la biserică, și preferă a se moleși și a petrece noptile în baluri zgomotoșe și danțuri ori cãrți de jocuri și adoua đí staú și zac în paturii, mulți nenorociți)? Țáranii se duc des de diminétă la cárciumă, unde pe béatură își ruinéză averea lor, făptuesc fără de legi, ucideri și desfrânări. Ar trebui ca Primarii să'i opréscă, iar preoții să'i sfátuéscă a nu se ruina singuri, arătându-le pagubile lor. Pe când mergénd la Biserică învață numai ce le este de folos și lor și copiilor lor. Chiar când se duc la Biserică mulți aú acest loc sfînt loc de întálnire, unde 'și spun petrecerile lor. Eú declar că n'am întálnit în un alt Catehis așa frumoșe observații, și care se referă numai la societatea românescă. Ar trebui ca preoții să'i sfátuéscă prin predicii pre credincioși a se obține de la asemenea obiceiuri urite și nepotrivite locului în care se află).

Intrebarea a șaispredecea. Ce ne învață porunca a cincea?

Răspundere. Porunca a cincea are trebuința, ca noi nascătorilor noștri, iară supt numele lor, întáiu măriii Sale Domnului, Divanului celui duhovnicesc și celui politicesc, dascalilor și de bine făcătorilor, stăpánilor și mai marilor cinstire vrédnică să le dăm și supunere, și tuturor ómenilor dragoste adevărată.

Intrebarea a șaptespredecea. Care datorie le este părinților și copiilor? (Autorul aicea susține necesitatea autorității în Stat și Biserică, cum și respectul cătră cei mai mari și cătră bine-făcătorii).

Răspundere. Datorii sînt părinții pre copiii săi a-i crește

și până la vârsta cea desăvârșită a o păzi sănătatea lor, și intru frica lui Dumnezeu a-l crește pre dânsil. Și singuri prin sineș a nu le da pilde de smintelă, ale căuta dascalii buni, a-l învăța legea și célelalte învățături și meșteșugurile cătră care să tragel, și a purta grija de bună starea vieții lor. Așijderea a nu se arăta cu totul cruți și aspri cătră dânsil, ci une ori cu pogorârea mărimii sufletului greșalele lor ale îndrepta. Iar lângă acesta până la singura mórtea datóri sînt ei a fi sfétnicii cei dintâi și buni copiilor săi.

Iar datorii copiilor este ai tui pre părinții sei din inimă adevărată, a umbla înainte lor cu cucernicie, voi lor a să supune, și fără de a lor blagoslovenie nici un lucru detrebă a nu'ncépe, greșalele și scârbele lor a le purta cu suferire, cinstea lor a o apăra intru tóta întâmplarea, și pentru a lor creștere și facere de bine până la mórte mulțămitori a petrece cătră dânsil. Și mulțămita acesta a o arăta lor prin ajutorirea cea duple putință. Iar mai vârtos când ei vor veni în lipsă și în batrânéte.

Datoria dascalilor și a ucenicilor e tot deasemeneaș cu datoria părinților și a copiilor. (Să se cugete cu seriozitate asupra acestui Capitul, cât de frumos expune datoriile între părinți și fil. Nimic nu este lăsat, iar acesta în câte-va cuvinte. Și aicea vede o acomodare).

Intrebarea a optspredecea. Carea datorie le este stăpânitorilor celor vérhovnici și supușilor lor ?

Răspundere. Datoria stăpânitorilor celor vérhovnici e a-césta, adecă a să griji de odihna și de bună norocirea supușilor săi, a lua aminte ca judecata cea dréptă să fie păzită, și năprasnicul călcătorii de lége să fie dojeniți. Ca stăpânirile céle duhovnicești și céle politicești intru a sa datorie cu îndreptare să petrecă. Pre cei buni ai cinști, iar pre cei răi ai îndrepta. Și intru tóte părinți, ce să grijesc pentru copiii sei a să arăta pre sineș. Așijderea a avea nevoie pentru buna orânduiala cea besericășă, și beserica

de cătră batjocoritorii și de cătră trecătorii cu vederea a ocrotii, și a le rășchira învățăturile, și prin acéstea pre supușii sei ai lumina cătră blagocestie. Iară supușii o au datorii, pre mării Sa Domnul, ca pre un întâiü îndreptătorii, după Dumneđu al iubi din inimă, și (cu) cinstire înaltă ai răsplăti lui: a-i să supune, și poruncile lui ale împlini cu osărdie fără de răpștire, dajdea a o da de bună voe, pentru sănătatea și pentru buna petrecerea lui a să ruga lui Dumneđu. Și la vrême de nevoe, pentru cinstea și pentru sănătatea lui împotriva nepriatenilor, a zurbagiilor și a hainilor a n'o cruța nici singura viața sa.

Pentru că nu iaste stăpânire, de nu de la Dumneđu. Iară stăpânirile céle ce sint, de la Dumneđu sint orânduite. Drept acésta carele să'nprotivéște stăpânirii, poruncii lui Dumneđu să'nprotivéște. (Fórté frumos și în scurt sunt enumerate datoriile supușilor cătră cei mai mari. Le pune obligațiunea morală, a se ruga pentru Domnitor și sănătatea lui, a ruga pe Dumneđu spre a'l feri de vrăjmași, de ómenii hainii, de conjurații și răsvrătirii etc.).

Intrebarea a noaăspredécea. Carea datorie le este păstorilor celor besericești și turmei?

Răspundere. Datoria păstorilor celor besericești iaste, al povățui norodul întru calea mântuirii, ai învăța năravuri bune, tótă ne'nvoiala și sfada lor a o împăca cu dragoste, întru nenorocirii ai mângăia, întru întrâmplările céle amfivolóse (indolóse) ale științei cu dezlegare înteléplă ai odihni. Pentru folosul lor, a o avea grija cea cuviincióasă, și pilda blagocestiei și a faptelor celor bune înainte norodului, întru tóte a să pune pre sineș.

Iar datoria turmei iaste cu fiiască osărdie ai iubi pre dânșii, sfătuirile lor ale asculta și învățăturile, și întru tóta întâmplarea cinstirea și ajutorirea cea cuviincióasă a o răsplăti lor. (Pentru cler în genere îi învață cu ce trebuie să hrănescă duhovnicește turma lor; iar pe păstoriții îi obligă

a asculta de staturile lor, a'î cinsti și ale da tot respectul, ca unor educători al lor morali. Purtarea preoților să fie normă, model și cale de urmat pentru păstoriți. În tot cazul, preotul trebuie să se ferescă de a da pildă rea poporului ori a provoca scandaluri și a se purta despotice cu poporul. El trebuie să se porțe așa ca să fie considerat ca părinte al obșteii lui. Cuvintul lui să fie cugetat și serios. Ori ce petreceri, glume și cuvinte ușore să le evite între poporâni. Cuvintul lui să se audă rar și să fie grav. Departe de el mândria și avariția, să se facă tuturor indatoritor, prin această 'și va atrage respectul și iubirea poporului. Iubirea să câștigă, nu se impune, cercați și veți convinge, că mai mult să câștigă cu blândeța, ertare, vorbă bună. Cu asprimea și aroganța, nu veți câștiga nimic.

Iată părinte Bușe cum neînvață Creștinismul prin Gura Mântuitorului. Observă Sf. ta că acest Catehis ori bucovnă o public pentru că este făcută la 1779 de un călugăr din neamul nostru, care a scris'o pe Românie și pentru noi. Cartea dar pe lângă învățatura sublimă ce cuprinde, a devenit astă-đi foarte însemnată din punct de vedere literar Bisericesc. În această lucrare un ochiū pătrundător citește trecutul nostru dureros!

C. E.

(Va urma).

CRONICA BISERICĂSCĂ.

I.

Monumentele istorico-religioase

Dacă ne-a rămas ceva trainic din trecutul nostru nu sunt de cât monumentele religioase. Țara întrégă de la un capăt până la cel-l-alt e preserată cu asemenea monumente. Volume întregi s'ar putea scrie despre însemnătatea lor istorică, despre valoarea lor artistică. Din studiul lor s'ar putea învăța multă istorie și s'ar dobândi multe cunoștințe artistice!

Durere însă! Multe din aceste monumente nici nu ne sunt cunoscute, staū ascunse și uitate, fie prin vărfuri de déluri, văi de munți, sau într'un sat ărecare. Unele s'au ruinat; altele sunt pe cale de a se ruina. Puține sunt, cari staū falnice și sunt demne de trecutul și autorii lor!

S'au făcut ce e drept câte-va jertfe pentru unele din aceste monumente. S'a restaurat vestita și neîntrecuta *biserică de la Curtea-de-Argeș*. În anul viitor vor fi sfințite bisericile *Treț Ierarhi* și *sf. Nicolae Domnesc* din Iași. Am văduț aceste din urmă biserici și mărturisesc, că sunt uimitore prin bogăția lor artistică. Vor fi o podóbă a Iașului și merită să fie văduț de tot Românul și creștinul cu puțină cul-

tură. În curând vor fi gata și sf. Dumitru din Craiova și vechea Mitropolie din Târgoviște. La sf. Dumitru din Craiova se lucrează cu activitate la pictură.

Anul acesta s'a dat suma de 200,000 lei pentru reparații de monumente istorice. Cea mai mare sumă se întrebuințează pentru catedrala din București. S'a dat câte 5000 lei pentru continuarea restaurării bisericilor lui Ștefan cel Mare din Păpăuș, Hârlău și sf. Nicolae din Dorohoi. S'a dat încă 9000 lei pentru continuarea lucrărilor la biserica Golia din Iași. Se repară încă Călușul, Govora, Arnota, Viforita, Cotroceni etc.... La Snagov s'a făcut lucrări pentru 15,000 lei. Avem convingerea, că la anul se va mai da încă o parte din excedentul bugetar, ca să se continue lucrările, acolo unde au început și ca să începă și altele.

Suntem datorii aceste jertfe, fiind-că un popor, fără cunoștința de trecutul lui n'are putere de viață. Numai când ne vom iubi aceea ce formeză gloria noastră din trecut, numai atunci putem avea nădejde de un viitor fericit, numai atunci putem dice, că suntem un popor cu tradiții!

Mult mai este însă de făcut pe acest teren și în această direcțiune. Trebuie inimă mare, cari să pricépă acest lucru și să lupte pentru realizarea lui, în acest véc de materialism, lipsit de idealism. . . . .

Voiu avea prilejul să mai vorbesc aici despre această chestiune, căci ea merită totă atențiunea noastră.

II.

Biserica Mănăstirei Stănișora.

Mănăstirea Stănișora e așezată într'o pozițiune încântătoare din munții jud. Argeș. Pe lângă această, e renumită această Mănăstire prin moravurile ascetice

ale monahilor petrecători aci. E o viață aci, așa cum au dorit-o întemeetorii monahismului creștin.

Biserica acestei Mănăstiri fiind aproape să se ruineze părinții au luat măsuri pentru reclădirea ei. Punerea petrei fundamentale s'a făcut în ziua de 5 Iulie c. în fața P. P. S. Sf. Episcopii de Argeș, Rîmnic și Dunărea-de-Jos, cum și a P. P. S. Sf. Arhieriei Valerian Rîmniceanu, Calist Botoșeneanu și Sofronie Craioveanu. Iată actul de fundație:

«In numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, Amin.

La 5 ale lunii Iulie anul 1903 ziua săptămînei Sămbătă; Noi *Gherasim* Episcopul Argeșului, *Athanasie* al Rîmnicului și *Pimen* al Dunărei-de-Jos, după o ședere de una lună și cinci zile în sfînta Mănăstire Cozia, unde constituiți în comisiune a Sfîntului Sinod, am cercetat manualele de religie alcătuite conform cu noile programe pentru Seminare, fiind aproape de sfîrșitul lucrării noastre și avînd nevoie de a ne odihni puțin, am plecat la Sfîntul schit *Turnu* și de acolo am urcat muntele Coziei prin ale lui poeni desfătătoare și culmi păduroase până la sfînta Mănăstire *Stănișoara*, — în trecut schit al Mănăstirei Cozia, — cu adevărat loc potrivit pentru nevoiță ascetice și pentru recrearea minții și a corpului, ca unul ce este depărtat de obiceiurile privescîți lumești, plin de frumusețile firei în tota a lor uimitoare măreție, așa că sufletul se simte încălzit ca de cărbuni pustnicești răpit de gânduri duhovnicești și intraripat de daruri Dumnezești.

În acest loc, decl. petrecînd noi, de Sămbătă seara până la 7 ale acestei luni Iulie ziua săptămînei Luni, Prea cuviosul stareț *Nicandru* Protosinghelul împreună cu soborul Mănăstirei însuflețit de rivnă Dumnezească și întărit cu bine-cuvîntarea prea sfînțitului Episcop Eparchiot, încă de mai înainte avînd adunat și pregătit o bună parte din materialul trebuincios pentru ridicarea unei biserici de piatră mai încăpetore și mai măreță în locul celei de până acum, ca era de cărămiță, dărăpănată de umezélă și vreme, ne-a făcut rugătoare postire a pune chiar noi temelii bisericii cea nouă, tot întru lauda marelui mucenic purtătorului de biruință Gheorghie și a sfîntului Ierarh Nicolae.

Drept acea, încă din dimineața zilei de Luni, d. de Bona Apoloniu, meșter constructor, italian de nēm, însemnând locul, a început facerea șanțului, dând întâi noi, câte trei tirnăcope cu chemarea darului și ajutorului lui Dumnezeu cel unul în Treime; tot odată pregătind și pétra de temelie; după săvîrșirea sfintei Liturghii în biserica veche, s'au făcut în prezența noastră sfințirea apei la locul unde urma a fi pusă temelia, după care vechea biserică, urmând a fi dărîmată, s'au mutat sfintele odóre, icóne și cărțile bisericesti în trapeza cea mare unde are a se face slujba de toate zilele pînă la săvîrșirea bisericii cea nouă. Deci, săpându-se șanțul în partea de răsărit a altarului bisericii celei vechi, pînă la o adâncime de 2 metri și jumătate, când totul era pregătit pentru punerea petrei de temelie, numai iată că sosesc încă trei P. P. S. S. Arhieri: Valerian Rîmniceanu, Calist I. Botoșăneanu și Sofronie V. Craioveanu. Mare ne-a fost bucuria noastră nu numai pentru frățesca mîngăere că ne-am vedut unii cu alții după o despărțire de aproape două luni, ci și pentru că prin această întîmplare, ca prin o rîndulă Dumneđească s'a putut săvîrși—lucrul cu totul rar, mai virtuos în acest loc greu de străbătut—punerea petrei de temelie a bisericii cea nouă, de către șese Arhieri, membri ai Sfîntului Sinod, al Sfintei Biserici Autocefale Orthodoxe Române.

Prea Cuviosul Stareț împreună cu Soborul s'au bucurat asemenea mult de această neașteptată și ne mai pomenită întîlnire vedînd în ea un semn al deosebitei purtări de grijă dumneđești, pentru buna sporire a lucrului ce este a se începe.

Toți, deci, dând slavă lui Dumnezeu Cel ce pe toate le rînduește spre bine, am mers cu bucurie în psalmi de laude și cântări duhovnicești la locul pregătit și cu ajutorul A-tot-puternicului Dumnezeu, am pus pétra de temelie la locul hotărit.

Dea Dumnezeu ca rugăciunile ce se vor înălța și sfînta jertfă ce se va săvîrși în biserica a cărei temelie am pus, să fie spre milă, viață, pace, sănătate și întru totă buna sporire a tuturor ajutătorilor, miluitorilor, bine-făcătorilor și ostenitorilor la ridicarea acestui sfînt locaș, al părinților cari viețuiesc în el și pentru apărarea țării noastre, cum și

spre ertarea păcatelor tuturor celor mai dinainte adormiți părinți și frați; ca Domnul Dumnezeu să milulască pe toți și pe noi și să ne sălășlulască întru lumina cea neînserată a Impărăției Sale, Amin.

Făcutu-s'a acest act semnat de noi, de starețul Mănăstirei și de meșterul constructor și s'a așezat în pétra de temelie în zilele Prea Înălțatului și de Christos Iubitorul Domnul și Regele nostru Carol I, în al XXXVIII-lea an al slăvitei sale domnii spre večnica pomenire».

(ss) *Gherasim*, Episcop al Argeșului, *Athanasie* al Rîmnicului, *Pimen* al Dunărei-de-Jos.

Arhierel: Valerian Rîmniceanu, Calist I. Botoșăneanu, Sofronie V. Craioveanu.

Mijlôcele materiale pentru construcțiunea acestei biserici le-au adunat și le adună părinții cu panta-huză. E frumos lucrul acesta, căci așa lucrau și moși și strămoșii noștri. E bine, ca pentru cele religioase să contribuie cât mai multă suflare creștină, căci numai așa se susține și se întărește adevărata religiozitate.

III.

Din ale Clerului.

Numiri, permutări, decese.

— Nouă chirotonitul în preot Ioan Ariniș, este numit pe ziua de 1 Iunie a. c. paroch la parochia Séca, județul Teleorman.

— Preotul supranumerar Ión Matheiu de la parochia Borăscu, este numit pe ziua de 1 Iulie a. c. paroch la parochia Racî, județul Gorj.

— Nouă chirotonitul în preot Petru I. Popescu este numit pe ziua de 1 Iunie 1903, paroch la parochia Blejoiu, comuna Strâmbeni-Blejoiu, jud. Prahova.

— Nouă chirotonitul în preot Constantin Luntrariu este numit pe ziua de 8 Iunie a. c., paroch la parochia Hilița, județul Vaslui.

— Nouă chirotonitul preot Constantin I. Mihăilescu, este numit pe ziua de 1 Iunie a. c., paroh la parochia Cucuești-Sudiții, comuna Cucuești-Plătărești, județul Ilfov.

— Nouă chirotonitul în preot Gheorghe Ionițescu este numit pe ziua de 15 Iunie a. c. paroh la parochia Rotari, jud. Prahova.

— Preotul supranumerar Dimitrie Comănescu de la parochia Negrești, județul Vaslui, este numit pe ziua de 1 Iulie a. c., paroh la parochia Vulturești acel județ.

— Nouă chirotonitul în Diacon Haralambie Popescu este numit pe ziua de 15 Iunie a. c. Diacon la sf. Monastire Zamfira.

— Preotul supranumerar Ion Nicolaș de la parochia Șerbănești, jud. Tecuci, este numit pe ziua de 1 Iulie a. c. paroh la parochia Bucești, comuna Liesci, acel județ.

— Preotul supranumerar C. Popescu de la parochia Padina, jud. Buzău, este transferat pe ziua de 1 Aprilie a. c. în aceeași calitate la parochia Meteleu, acel județ.

— Preotul paroh Ștefan I. Miritoiu de la parochia Prêjba, județul Dolj, este transferat în aceeași calitate pe ziua de 1 Iulie a. c. la parochia Puicea-Mare, același județ.

— Preotul paroh Ilie C. Barbu de la parochia Tencănaș, județul Dolj, este transferat pe ziua de 1 Iulie a. c. în aceeași calitate la parochia Urșii, jud. Vâlcea.

— Preotul supranumerar C. Bălan din parochia Popesci-Turcesci, comuna Săpata-de-Sus, jud. Argeș, este transferat în aceeași calitate la biserica filială din cătunul Chițani, parochia Gura-Boului, jud. Olt, pe ziua de 1 Iulie a. c.

— Preotul paroh Alexandru Toma de la parochia Bărtăluși, jud. Tutova, este transferat pe ziua de 1 Iulie a. c. în aceeași calitate la parochia Buda, acel județ.

— Preotul supranumerar Constantin Bostan de la parochia Saralu, jud. Constanța, este transferat pe ziua de 1 Iulie a. c. în aceeași calitate la biserica filială din cătunul Igramet, parochia Ostrovu, acel județ.

— Preotul paroh Dimitrie Mușat, de la parochia Rușănesci-de-Jos jud. Romanați, a decedat la 7 Mai a. c.

— Preotul paroh C. Păiceanu, de la parochia Poicea-Mare, jud. Dolj, a decedat la 20 Mai a. c.

— Preotul supranumerar Nicolae Ionescu de la biserica

filială «Cuv. Paraschiva», parochia Toți Sfinții din urbea R.-Vâlcea, a decedat la 5 lunie a. c.

— Preotul paroch Dragnea Grigorescu de la parochia Sudiți, jud. Ialomița, a decedat la 9 lunie a. c.

IV.

De la Sf. Munte.

În partea despre răsărit a Macedoniei, între Cavala și Salonic, se întinde tot spre răsărit 3 picioare de pământ stâncos în sinul mării Archipelagului (Marea albă) cam de o potrivă cu mărimea. Dintr'aceste trei peninsule, cea mai mare și impunătoare situată în partea despre nord lângă Cavala, este vestitul Sf. Munte Athos, Republică Călugărească, având o întindere în lungime de 40 kilometrii, iar lățimea până aproape de promontoriu, între 6 și 7 kilometrii. Acestă culme de munte se începe de la uscatul Macedoniei, cu locul șes și stâncos, și înaintând spre capul despre răsărit să înalță culmea câte puțin, și până la o distanță de 5 kilometrii se ridică culmea la o înălțime de 500 metri aproximativ, și merge înălțându-se câte puțin până ajunge sub pôlele vârfului celui mare, unde se finește cu o înălțime cam de 800 metrii. Până aci de și tot muntele, este o stâncă de pîtră metalică de diferite calități, însă de la țăr-murile stâncose ale mării, pe partea despre nord și sud, tot locul este acoperit cu un strat de pământ destul de gros, și îmbrăcat cu pădure de castan, brad, ciam, stejar, fag și crâng de diferite speții de lemne orientale, ce în tot-d'auna stau cu frunza neveștejită, care represintă Muntele cea mai frumoasă și plăcută vedere. Pe capul Muntelui care este aproape circumferent cu o lărgime de aproape 10 kilometrii o stâncă de pîtră de marmură albă aproape lipsită de pământ, se înalță mareșul vîrf al Athonului ascuțindu-se în sus, în formă de piramidă, până la o înălțime de 1900 metrii după cel mai nobil ingineri. Acest promontoriu până la o înălțime de 1000 metrii este acoperit aparte cu câte puțin pământ, însă în totul acoperit cu pădure și crâng; iar restul vârfului o simplă stâncă de marmură albă în tot cursul ernel acoperit cu zăpadă, care mai rămâne și peste an

În partea despre nord prin văile cele adânci. Tot muntele este udal cu isvóre de ape abondente și ușóre la bœut.

Descrierea Monastirilor în Sf. Munte Athos și proprietățile lor.

Pe pôlele muntelui aprópe de țarmurile mării, de jur împrejur sunt situate cele 20 Impêrâtești Monastiri, cărora le este împărțit tot teritoriul muntelui, întărite cu hrisóve Impêrâtești și Patriarchicești, atât din timpul Impêraților creștini, cât și din timpul Turcilor, până în prezent. Pe moșiele fie-cărel monastiri, se află mulțime de monachi clăcași (embaticari) locuind în casele lor, plătind bir anual 1 liră turcescă de persoană.

Între locuințele ce se află pe moșiile Monastirilor, unele iaū numirea de Schituri în formă de sat, în număr de opt, care întrunește 60 până la 70 case fie-care, având împrejurul casei apă și grădină, până la 5 sau 6 pogóne de loc după pozițiune, căci după natura vieței ascetice sunt situate în locuri stâncose și prăpăstioșe. În fie-care casă locuesc până la 3 sau cel mult 8 monachi, mai mult nu li se permite de autoritatea Monastirei respective. Din aceste Schituri cele mai multe au vechimea cam de o dată cu Monastirele, având și ele hotărâri Patriarchicești cum să se administreze în parte, și ce obligație să aibă față de Monastire. Fie-care casă din Schit are un act de mărturie (omologhie) dat de Monastire, în care figuréză că: Monastirea vinde chilia Sfintului Ión, monahului Antonie cu prețul de . . . lire, cu 20 streme de loc (4 streme 1 pogon) cu drept a avea doi succesori cari când móre cumpêrătorul se înlocuește cu cel întâi ucenic al sœd, și se adaogă un al treilea mai înainte pregătit. La fie-care preschimbare de omologhie plătește Monastirei a treia parte din prețul casei, iar cele trei persoane proprietare plătesc câte o liră anual asemenea și cei cari se află supra numerari.

Când voește a face un călugăr, la întâi vœe de la Monastire, de alt-fel, plătește amenia, și cel călugărit nu are drept de moștenire.

Când voește a merge afară din Sf. Munte, cere vœe de la Monastire, cu a căria garanție scóte și pasavantul; la acesta sunt supuși toți monahii din Sf. Munte. Sunt și

chilii, case mari cu bisericuță sub acelaș acoperiș ne având drept a fi separată Biserica de casă, și fără turlă. Și acestea se vind tot de Monastire cu omologhie și tot în condițiile caselor din Schituri, însă acestea au loc împrejur mai mult până și la 20 pogone și sunt situate la pozițiunile cele mai frumoșe. Aceștia cultivă vii, alune, maslini, grădinărie, fân etc. Chiliele sunt grupate câte 10—15 pe cât îl încap poziția locului. Afară de cele trei persoane ce figură în omologhie au voe a ținea împreună și mai mult personal, dar cu o înțelegere verbală față de autoritatea Monastirei, și fără drept de moștenire. Cei trecuți o dată în actul chiliei nu pot fi lesne mărginiți de cât pentru o rea conduită, sau retragere de buna lui voință. Multe din aceste chilii au date foarte vechi, fiind că înainte de secolul al XV-lea au fost Monastiri mici, cu drepturi de o potrivă ca și monastirile cele mari, și având moșie multă împrejur; dar din cauza evenimentelor rășboinice sau pustiit, și cu această ocazie au trecut sub stăpânirea Monastirilor de astăzi. Cu toate acestea au și chiliele oarecare acte Patriarhicești cu drepturi a nu fi prea împilați de Monastiri. Când însă vre-un proprietar de chilie ar întrebuița o viață sau interprimdere străină de voința autorității monastirești, îl pot mărgini cu tot personalul lui din chilie, după o hotărâre dată de Chinotită (representanții celor 20 Monastiri) cari mai în tot-d'auna pârtesc Monastirilor. Numai în cazul când acel proprietar de chilie va avea protecția guvernului Otoman se va putea apăra; dar și guvernul față de obligațiile ce le are cu autoritatea monahală a Sf. Munte, nu se arată așa mult interesant, ci numai ca autoritate supremă, cercetă să nu se facă vre-o nedreptate și călcare de acte. Birul personal este tot câte o liră de fie-care persoană care se află în casă. Asemenea și chilioșii când voesc a face călugări, cer voe de la Monastire precum și când voesc a face reparații sau zidărie nouă, și sunt siliți a se mulțami cu hotărârea ce le o vor da, de a face sau nu; căci toți în genere cei din Sf. Munte locuitori pe moșiile monastirești nu li se dă lesne voe să facă construcțiuni mari și solide.

Sunt case mai mici ca chiliele, sub numele de colibi, fără bisericuță, semănate unele printre chilii, altele la pozițiuni

ascetice având câte puțin pământ înprejurul casei și isvor de apă, însă cele mai multe se servesc cu sterne (apă de ploie) aflându-se la locuri stâncose și cu greu de unblat, expre retrași de ori-ce contact și turburare omenescă. Ele sunt locuite de câte 2—3 călugări cel mult; omologhia o are pentru două persoane cu drept de moștenire, însă cele mai multe numai pe o singură persoană; ei plătesc bir ca și cel-l-alti câte o liră anual de persoană, cu excepție: cel de prin stânci sau pustnicii cel mari, plătesc numai câte o jumătate liră.

Acastă instituțiune de colibi dată odată cu monahismu în Sfântul Munte de la 300 după Christos; Cu toate acestea nu au acte pronomiale patriarhicești sau împărătești, ci sunt la dispozițiunea legilor monastirești, de care atină.

Pe lângă toate aceste instituțiuni monachale, sunt și 4 schiturile mari kinoviale în tot teritoriul Sfântului Munte, având biserică mare în mijlocul curții și de jur împrejur case cu 3 și 4 etaje în formă patrunghtulară cu o poartă mare de fier solidă și una mai mică în altă latură a curții, pentru înlesnirea comunicației, care se închide ca și la Monastiri sêra la sfințitul sôrelui adunându-se tot personalul înlăuntru și se deschide dimineața la răsăritul sôrelui, iar cheile în cursul nopții se țin de superior sub mare pașă; teritoriul împrejurul fie-cărui este după întâmplare și după poziția locului, căci toate au fost mai înainte chilii și sunt transformate în Schiturile Chinoviale prin învoelii expre cu Monastirile respective,—recunoscând în acte un număr precis de monachi, ne numiți și fără moștenitori anumiți, ci sub conducerea unui superior, care se alege de voința și majoritatea confrățimii și care se recunoște oficial și se întronizează de monastirea sa respectivă.—Fie-care schit are convențiune cu Monastirea sa respectivă după împrejurări și după cum este și maniera celor ce administrează în Sfânta Monastire.

Schitul Saraiu Rusesc, pe moșia Monastirei Vătopedului a fost acum 50 ani o chilie în marginea despre Nord a orașelului Careia capitala Sf. Munte, cu un teritoriu de vreo 20 pogone situat pe costa părțului Capsala, locuită mai înainte de Greci, apoi cumpărându-o un monach rus. Prin convențiune a transformat-o în Schit Chinovial, recu-

noscut sub un număr de 20 monachi tot cu acelaș teritoriū ce a avut de la început.

Schelă la malul mării nu aū voe să aibă nicăeri, fără numai când le vin provisia cu Corabia de 2 ori pe an de la Rusia, sau din localitate, o descarcă la o schelă a vreunei Mnoastiri din vecinătate cu care se pot invoi, plătiind o taxă bunicică; acest nenorocit act durěză până în present. Plătea la început 20 lire pentru 20 persóne, apoi cu timpul trecēd numărul monachilor peste 300 aū moificat embaticul și s'aū făcut o nouă invoială ca să plătescă 150 megiți pe an, iar numărul călugărilor să fie recunoscut de 150, însă pot să viețuēscă cât de mulți, ast-fel că în present sunt peste 500, toți Ruși.—Cu ocașiunea înmulțirii birului aū obținut voe ca să ciadēscă o biserică destul de mare în lungime de 60 Metri. La ori ce necesitate de a clădi ceva din nou sau a modifica pe teritoriul Schitului, prin interveniri de tot felul, iaū permisiunea de la autoritatea Monastirei. Tunderea în monachism la tóte aceste 4 Schituri este facultativă și la dispoșiția autorității Schitului, fără a avea necesitate de a avisa Monastirea sau altă autoritate. Numai hirotoniile se fac cu consimțămintul Monastirei

Schitul Sfintului Prooroc Ilie Rusesc, pe moșia Monastirei Pantocrator $\frac{1}{2}$ oră pe deal de la țermurile mării, în apropiere de Sf. Monastire respectivă; a fost la început o chilie, cu omologhie de 3 persóne. Pe la 1790 prin convențiune cu Sfnta Monastire a fost recunoscut de Schit Chinovial sub 20 de persóne; iar acum pe la 1892 înmulțindu-se călugării aū făcut nouē invoială cu administrația Monastirei respective. Recunoscēd 80 de persóne, pentru care să plătescă 80 lire anual și să le dea după moșia Monastirei 100,000 oca lemne verđi și drept să-și facă o casă mică lângă ale Monastirei la schela Mării pentru descărcat provisia transportată pe Mare adusă cu corabia de la Rusia sau din localitate. Teritorul împrejur ca 20 pogóne loc rípos precum s'a găsit de la vechea chilie. Li s'a dat și dreptul să prenotască Biserica cathedrală din temelie mai lărgindu o puțin și celelalte clădiri, să se renotască când va fi necesitate tot pe aceleeași temelii, neavēd voe a mai face clădiri noi pentru nici un motiv. Precum de

exemplu acum voesc a zidi una casă pentru Spital pe niște temelii vechi; și fiind că cere necesitatea al mai mări cu 5—6 metrii în lungime, sunt oprîți de Monastire. Pentru acesta, au intervenit prin legățiune la guvernul Rusiei, și îndată au autorisat pe Consulul respectiv de Salonic, care a venit la fața locului a constatat chestia, a ridicat planul Spitalului și a raportat Impăratului și Sf. Sinod în Rusia; se așteptă interveniri ca să pôtă obține permisiunea spre a termina zidăria începută, pentru care le mai cere încă o sumă bunicică de lire. Fondatorul acestui Schit este Starețul Paisie om cu viață sfîntă exemplară, care după ce a întemeiat acest Schit, s'a retras în Moldova și a întemeiat Sfînta Monastire Némțu. În acest Schit viețuesc în prezent peste 300 monachi ruși.

Schitul Chinovial Bulgăresc Bogorodița «al Malcel Domnului» pe moșia Monastirei Rusești Sf. Panteleimon (Rusicul) cu un număr de peste 60 monachi plătesc embatic puțin. Teritoriu împrejur au forțe mult și poziție de loc bună, apă cu abundență, schelă la Mare nu au; este situat în apropiere de Schitul Prooroc Ilie în aripa stîngă, iar de la țermurile Mării 1¹/₂ oră sus pe deal. Aceștia trăesc mai comod, avînd mai bune înlesniri din partea Monastirei. Acest Schit este transformat tot dintr'o chilie și tot cam pe timpul fondării Schitului Prooroc Ilie.

Schitul Românesc Prodrom pe Moșia Monastirei Lavra. Acesta pe la 1460 a fost o mică colibă de puscnicie, fiind și poziția locului ascetică și stîncosă. Pe la 1485 spun actele că un Arhiepiscop Dionisie fost Mitropolit al Stagului a transformat-o în chilie cu numele Ianicopole. Zidind o bisericuță mică cu patronul Tăerea Capului Sf. Ioan Botezătorului, supranumit «Prodrom» (Înainte Mergător) unde sa liniștit până la sfîrșitul vieții lui. Pe la 1754 ruinându-se acea bisericuță au reînviat-o un Cuvios Ieromonach Iosif Grec Hiot, zidind-o așa precum se găsește în prezent bine făcută și solid. Pe la 1806 trecînd această chilie în proprietatea unui român anume Iustin Ieromonach Duhovnic. În timpul acestuia și după el, al ucenicilor lui, I. P. S. Mitropolit Veniamin Costache al Moldovei a intervenit în 2 rânduri pe lângă Monastirea Lavra și a reușit a-i da numele de Schit Moldovenesc cu un număr de 20

monachii români, precum justifică actul dat de Monastirea din 1820 Duhovnicul Iustin un om iubitor de propășire națională, mai înainte de a obține actul de fundația Schitulului, cu multă strguintă adunând bani prin mijlocul de milostenie și cu ajutor de la Mitropolit, a zidit un rând de case cu 10 camere, pe lângă cele ce se mai găseau, a adunat cărți trebuincioase în Biserică și câte-va clopoțe; a adus un isvor de apă pe canal de piatră solid, pentru care spun actele că s'a făcut cu mari cheltuieli. În urma încetării lui din viață, s'a făcut răscolă cea mare, Zavera la 1821, când ne mai putând urmașii lui Grigorie și Patapie să sufere primejdiile ce'i amenința, părăsind totul au luat actele Schitulului cu ei și prin Triest au trecut în Moldova s'au așezat în Monastirea Némțu unde au și încetat din viață; tot aci au rămas în păstrare și actele Schitulului. Pe la 1846 venind în Sf. Munte spre a se liniști doi ieromonachi Nifon și Nectarie și monachii: Isaia de la Monastirea Horaița, Athanasie, Nectarie de la Monastirea Némțu și alii; se așeză de o cam dată în Schitul Sf. Ana, unde monachu Isaia își cumpără și chilie, asemenea și Părintele Athanasie și Nectarie; iar Părintii Nifon și Nectarie se atașară lângă un bătrân Grec de acolo. După câți-va ani se socotiră să-și cumpere și el o chilie ca să potă a-și citi slujbele în limba Română, și veni în Kerașia unde sunt numai chilii, lângă Schitul Capsocalibiei, și-și cumpără o chilie; aci fiind-că nu avea cărți trebuincioase, în anul 1852 se duse în Țară Părintele Nectarie ca să potă căpăta cărțile trebuincioase de la Sfânta Monastire Némțu și de la evlaviosii creștinii puțină milostenie pentru întreținere. În Monastirea Némțu îi spuse Păr. Iegumenul Neonil, că se află spre păstrare în archiva Monastirei niște acte ale chiliei Prodromului ce'i dăc și Ianicopole, date de Sf. Monastire M. Lavra din Sf. Munte Athos spre a o face Schituleț cu 20 monachi, în lemnându-l să le ia și să le arate Mitropolitului. Mergând cu acele acte la I. P. S. Mitropolit Sofronie Miclescu și vedându-le se consultară ca să comunice de acestea I. S. Domnitorului Grigorie Ghica și îndemnându-l ca să aducă la îndeplinire acea hotărîre dată de Monastirea Lavra prin mijlocirea I. P. S. Mitropolit Veniamin Costache; a priimit cu bucurie ca un bun creștin și

Iubitor de propășire duhovnică și națională, mai cu osebire în Sfântul Munte. Așa că scrisese către Sf. Monastire Lavra ca să dea din nou voe spre a aduce la îndeplinire cele stipulate în actul de la 1820, în urma căria Monastirea în înțelegere cu Părinții Nilon și Nictarie formă un al doilea act în 4 articole impunătoare, mai târziu interveni pe lângă Patriarhul Kiril de Constantinople și eliberă un singhiliu cu data de 1856 prin care recunosc Schitul de românesc dându-l instituției ca și celorlalte mari Monastiri din Sfântul Munte și să petrecă viața comună. Depuse și M. S. la casa Epitropiei Sf. Spiridon un fond de 3000 galbeni obligându-o ca să plătească veșnic Schitulul Român Prodrom din Sf. Munte procente de 10 la sută fără a face vre-o modificare pentru nici un motiv sau eveniment. Inzestră Schitul și cu alte multe vase și veșminte bisericesti; și o casă de locuință, ca să servească pentru metoc al monachilor din Schit, în orașul Iași sub Sf. Mitropolie, liberând pentru toate două Hrisove Domnești principale din 1852 și 1855, recunoscând Schitul de Național întărindu-l și puindu-l la adăpostul legilor Țării. Aceste lucrări se sfârșiră pe la 1856, până când și Părinții Nilon și Nictarie în Sf. Munte cumpărară chilia Prodromu de la Shim. Ierothel, Grec de nem, după cum figurază actul lui din 1852 și începură câte puțin a aduce la îndeplinire proiectul început, deci răspândindu-se vestea în Sf. Munte că de acum se va face Schit pentru 20 de români, începură a se și aduna, unul câte unul, cei cari iubiau propășirea Națională. Ast fel Păr. Isaia de la Sfânta Ana își vindu Chilia, își inzestră cei 4 ucenici ce avea și cu cei mai rămasi veni de se inchinovie împreună la noul Schit Românesc; asemenea și vestitul cântăreț monachul Nectarie împreună cu fratele său Athanasie vândându-și chilia în Sf. Ana veni tot aci și alți vre-o câțiva cu toții se făcură 16. Însă neavând mijloace de ban, nu putură face alt-fel fără numai puse semnul temeliei Bisericii Cathedrală, cu patronul Botezul Domnului la vre-o 50 pași spre Nord de chilia Prodromul pe niște stânci înalte ce erau acolo; și fiind-că dintre toți Părintele Isaia era mai talentat la cuvânt în anul 1857, l'au însărcinat împreună cu un Ierodiacon Agatanghel, plătit ca să meargă în Țară, spre a aduna ofrande, ca să pôtă în-

cepe zi lirea Bisericii. Ajuns la București aci cu concursul Prințului Caimacamu Alexandru Ghica care dete 500 galbeni prin Ministerul Cultelor și în înțelegere cu I. P. S. Mitropolit Nifon care asemenea dete 50 galbeni și cu permișiunea ce o obținu de la ambi pe care la timp, o recunoscu și Înălțimea S. Domnitorul Alexandru Ión Cuza, strinse de ajuns ofrande din totă țara de la pioși creștinii, cu care până la 1866, sêvrși de zidit biserica cu 3 turle o zugrăvi și o sfinți cu Arhiereul Român Isaia Dioclios însărcinat de I. P. Mitropolit și Ministerul Cultelor și autorisația I. P. S. Patriarch Sofronie al Constantinopolului. Zidi și un corp de case cu 3 etaje și beciū. După aceste mai târziu pe la 1882 și până la 1888 sub stăriția Păr. Damian Dumitrescu, se zidi și în partea despre Sud a Bisericii un corp de case cu 4 lataje și beciū. Aci în etajul de jos este destinată sala Spitalului cu 30 paturi; Etajul de sus arhondăricele de lux, iar cele din mijloc 2 lataje pentru locuința monachilor. Asemenea și în partea despre răsărit a Bisericii se închee curtea în formă patrunghulară cu un corp de case pe un etaj, destinat jumătate pentru bibliotecă închisă cu zid de piatră de toate părțile și ușile cu ferestrele de fier pentru siguranță de foc, iar restu prescurăria și pităria (brutăria).

În 1889 pe lângă cele-l-alte acte ce are Sf. Schit cu Sf. Monastire Lavra, căruia îi este supus și embaticar, în urma judecăților ce au urmat pentru a câștiga independența, ne putând reuși, închee un act pe cât s'a putut mai favorabil ca cele primitive, prin care a câștigat numele de Schitul Chinoviu Român Prodromu, cu 70 de Monachi; însă tot cu vechitul teritoriū și zidării noi să nu mai facă, fără numai pe aceleași temelii să reînnoiască în cas de necesitate, să taie din pădurea Monastirei 56 mil oca lemne verzi, deosebi uscate pentru cuptor; pentru care să plătescă Monastirei 50 lire anual și 10 lire biru împărătesc și peste acestea toate să fie supus Lavrei.

Mai sunt în Sfintul Munte 22 chilii Românești cu bisericuță în corpul casei și 14 case fără bisericuță, în care locuiesc 160 monachi români. Cele mai principale chilii statornice și cu viitor pe moșia Sfintei Monastiri Lavra, sunt în Provata: chilia Cucuvinu, a Ieromonachului Theo-

dosie Soroceanu, cu 12 monachi; Chilia Catafighion, a Monachului Ilarion cu 10 monachi; a monachului Spiridon cu 6 monachi în total; a monachului Climent la Amolfiu cu 3 monachi; pe moșia Monastirei Vatoped chilia Iustica, a monachului Calist cu 6 monachi; a Ieromonachului Ilie cu 6 monachi; a Ieromonachului Gavriil cu 5 monachi în total; Sfântul Ipatie a shimonachului Filaret cu 6 monachi în total; a Ieromonachului Mihail cu 4 Monachi în total; pe moșia Monastirei Xiropotamului a shimonachului Gherasim cu 4 monachi în total; pe moșia Monastirei Ivirului a monachului Ioachim cu 6 monachi în total; a monachului Ignatie 4 monachi în Schitul Ivirului; pe moșia Monastirei Stavro-Nichita, Sfântul Gheorghe a Ieromonachului Gherasim cu 8 monachi în total; pe moșia Monastirei Pantocrator a monachului Ghimnasie cu 4 monachi; pe moșia Monastirei Simon Petru a Ieromonachului Serafim cu 5 monachi în total. Cele-lalte chilii și colibi fiind proprietarii mai lipsiți de cele necesare existențe și coprișul puțin productiv, constrinși, își schimbă chilia vânzându-o la o altă persoană.

În Schitul Lacu, lângă Amolfiu sunt 16 chilii și 11 colibi, toate românești cu 60 români.

Mai sunt prin Sfântul Munte mulți monachi români, cari trăesc parte prin Monastiri închinovial, parte cu chirie pe la diferitele localități ale Sfântului Munte. cari în total trec peste 200 persoane. Ast-fel că totalul monachilor români din Sfântul Munte trec peste 500.—Cu toate că în Sfântul Munte este o colonie bunicică de Români și s'ar putea îndoi și întrei numărul lor, dacă am avea și noi o Monastire Română, care să ne proteje în sinceritate și în interesul național; dar din nenorocire, cu toate drepturile cele mari și incontestabile ce avem, suntem lipsiți de acest bun viitor și propășire națională. Și fiind-că tot cel ce sêmână (după Apostolul Pavel) întru nădejde sêmână așteptând timpul secerișului, să'și adune rodirile cu abundență; asemenea și la noi a ajuns timpul desrobirii, timpul libertății, timpul când să ne căutăm drepturile ce ni se cuvin, dreptul de independență, când să avem și noi ca orthodoxi, o Monastire Română dacă nu mai multe, cu drepturile de o potrivă și teritoriū de ajuns pentru necesitățile Monastirei.

Schitul Chinoviū Român Prodrom, se compune din

100 monași, toți de origine Români, sub conducerea unui Superior (Staret) și se administrează duhovnicește cu toată scrupulositatea pe baza sfintelor canoane ale Bisericii orthodoxe de răsărit, după tipicul Sfântului Sava din Palestina și al Sfântului Athanasie din Sfântul Munte al Athonului și conform statutelor regulamentului Schitului din 1891 și ale Procesului-Verbal din 1900.

Administrația superioară se compune din 16 persoane competente, care se alege de totalitatea confrăției la începutul fiecărui an; dintre acei monași cari au o vechime de cel puțin 12 ani și cari au arătat destulă energie morală și materială în folosul Comunității. Acest Comitet este presedat în tot-d'auna de Superiorul Schitului. Toată confrăția Comunității se împarte în serviciurile comune precum urmază: patru Membri și Casieri mari pentru afacerile zilnice; un Casier mic pentru cheltuelile mărunte din toate zilele; doi scriitori; un contabil; un arhivar; 1 bibliotecar; 1 ecliarch și 2 paracliseri; 14 Preoți dintre care 4 Duhovnici; 3 Diaconi; mai mulți cântăreți; 1 Iconom; 4 Arhondari; 1 Doctor și doi felceri la Spital; 2 bucătari; 2 trapezari (sufragieri); 2 pitari (frământători de pâine); 1 prescurar; 1 morar; 4 cismari; 6 croitori; 1 veștmintar; 2 îngrijitori la pescărie și murături; 1 legător de cărți; 1 césornicar; 1 vâpsitor; 2 căldărari și tinichigiu; 2 ferari; 1 iconom la grajdul mularilor; 3 grădinari; 3 vieri; 16 marinari dintre care 4 căpitani; 1 îngrijitor la schelă (arsana) cu ajutorul său; 2 dogari; 2 timplari; 2 sobari; 1 îngrijitor și împărțitor la becu cu vin, rachiu și untul-de-lemn; 1 îngrijitor la magazia cu provizie anuală; 2 stupari; 1 portar; 20—25 pe la metoțe și alte afaceri externe ale Chino-viului; iar restul bătrâni căduți la neputințe și tot din aceștia cei mai în putere implinesc serviciile ce se ivesc pe tot momentul în orice loc, care își iau numele de panghinoi (clăcași). Peste toate serviciile și îndatoririle spirituale, morale și materiale mai sunt obligați împreună cu Superiorul toată confrăția prezentă să citească la saltire în nartica Bisericii neîntrerupt ziua și noaptea, fie-care câte un cés în 24 césuri. Acesta pentru chemarea milostivirii lui Dumnezeu, asupra celor vii și morți confrați ai Schitului și pentru cel ce ne dau milostenie, sau plătesc expre a citi saltiria

și pentru paza Sfintului Schit de ori-ce intimplare rea. — Pe lângă aceste sarcini ce este obligată confrățimea a împlini la timp și bine executat, cel talentați se mai ocupă fie-care în camera sa, cu scrierea frumos, cu traduceri din limba Elenă, scrisul notelor pe musica orientală a cântărilor bisericesti cu împletitul mrejiilor de pescărie și alt lucru de mână, care toate acestea se fac în folosul comun, ca să putem cu toții a susține acest Sfânt Locaș Național spre folosul și mântuirea sufletelor și fala nămului Românesc.

X.

V.

Biserica în Rusia.

În numărul trecut al acestei reviste am vorbit de frumoasa serbare a sfințirii bisericii Monastirei Sinaia. Am arătat acolo cu câtă bogăție a fost restaurată și împodobită această biserică. Amintesc acum, că stofele pentru vestminte au fost procurate din Rusia fiind trimis pentru procurarea lor P. C. Stareț al Monastirei părintele Nifon Popescu. Cu această ocaziune P. C. Sa a vizitat Chișinăul, Kievul, Moscva, Petersburgul etc. și a publicat o broșurică, în care și-a expus impresiunile căpătate. Public aici cele ce spune P. C. Sa asupra bisericii rusești, căci merită să fie cunoscute. Iată ce spune P. C. Sa:

«Biserica Imperiului Rusesc—Orthodoxă de Răsărit—se compune din 105 Eparchii, cu 3 Mitropoliți, 14 Archiepiscopi și 88 de Episcopi, deosebit de Eparchia care o are în America.

În anul 1898 se află în Rusia 730 Monastiri, din cari: 481 de călugări, iar restul de 249 Monastiri, de călugărițe.

Tot după statisticele din 1898, se constată că, la data acesta se găseau în tot imperiul 15,072 călugări cu 6,988 frați recunoscuți; 38.020 călugărițe cu 28 804 surori recunoscute. Deosebit mai sunt în Rusia 17,300 călugări și călugărițe cari trăesc de sine prin diferite localități; partea cea mare sunt femei, poreclite «Cernite».

În tot imperiul se află 649 biserici numite *Sobóre*, 69 Cathedralare, 36,839 Biserici parohiale și 10,300 Biserici mai mici prin case și pe la cimitire; iar 18,567 sunt clasovne și case de rugăciune, adică bisericuțe mici fără preotole, în cari nu se pôte oficia liturghia.

În anul 1898 s'aú zidit în Rusia 689 biserici, din cari: 240 de pētră, 449 de lemn. Deosebit de acestea saú mai zidit și 209 clasovne private și case de rugăciune.

Din numērătórea de la 1898 se mai vede că, în Rusia sunt 2026 protoierei, 42,676 preoți parochi și 14,361 diaconi, cu 43,619 cântăreți și alți servitori ai bisericei; saú în total 102,682 bărbați, cari slujesc în Casa Domnului.

Mai sunt încă 5164 preoți și servitori ai bisericei, retrași din slujbă din cauză de slăbiciune saú bētrânețe, cărora, totuși, li se dă ajutor pentru traú.

Școlile înalte aú fost în Rusia în 1900 (afară de Finlanda) 9 Universități, 6 Academii spirituale (Theologice), 2 de medicină, 4 de drept, 3 de istorie filologică, 12 tehnice, 4 militare, 3 pentru agricultură, 4 veterinare, 3 pentru limba Rusă și 3 școli înalte femeestii.

Numērul studenților de la Universități se ridică anual la 16,826; iar cei cari cercetēză cele-lalte înalte școli speciale, trec de 8,000 ¹⁾.

Deosebit de școlile înalte, mai sunt în Rusia, pentru cultura clerului, 57 seminariii.

Clerul în Biserica Rusă este, ca și la noi, de două feluri: 1) *clerul regular* (monachii), numit și *clerul negru*, din cauză că pórta costumul negru, tradițional; și 2) *clerul secular* (lumesc, de mir), numit și *clerul alb*, al cărui costum este alb, gri saú albastru.

O particularitate însemnată a clerului Rusesc este și acesta, că atât clerul *regular*, cât și cel *secular*, se bucură de mare vază între poporenii;—dovadă pipăitā că sentimentul religios este viu în sufletul credinciosului popor.

Frații și surorile sunt în serviciul Monastirei până la 40 de ani, când Sfântul Sinod le admite călugăria. Până la e-

¹⁾ Aceste țifre și date s'aú tradus din statistica generală a Rusiei din anii 1897—1898 și 1900 de Ieromonahul Theognost Voinescu (Bucșteni).

tatea acésta servesc gratuit, în biserică, în afară și la câmp, în schimbul hațnelor și hranei ce li se dă din Monastire.

Prin mai multe Monastiri e bătător la ochi portul relativ cuviincios al fraților: *dulamă neagră*, strînsă la mijloc cu o curea, în pictóre cisme, pèrul lung lăsat pe spate și în cap căclulă de blană.

Portul monachilor este cel obiçnuit și la noi, cu deosebire numai, că forma potcapiului nu este cunoscută în Rusia, unde se pòrtă numai culionul. Clerul laic pòrtă și pâlărie, iar pe timp de iarnă, căclulă de blană.

În Rusia, în general, unul preot nu-l este îngăduit să iasă în public, fie chiar pe stradă, fără insigniile gradului său, adecă: culionul pe cap și crucea pe pept; iar dacă este ieromonach, trebuie să albă și camilafca peste culion. Crucea se dă fără deosebire odată cu chirotonia, atât preoților laici cât și ieromonachilor.

Dacă, totuși, vre-un cleric inferior ar eși pe uliță fără cruce, nu pòte purta atunci nici culionul, ci căclulă simplă sau pâlărie.

Bisericile în Rusia, în general, nu au strane în interiorul lor și nici bănci sau scaune; totă lumea ascultă slujba stând în pictóre.

Evlavia poporul se vede numai de cât, mai ales de un strein și prin faptul că, în fie-care stațiune a liniilor ferate, sunt iconostase cu mai multe icòne sfinte la care ard neîncetat candelile și lumînări de cêră. Creștinul care plécă ca și cel care sosește, trecënd prin sala mare, își descoperă capul, se închină cu evlavie și trece înainte. Cel mai puțin grăbiți se apropie chiar, aprind o luminare, din care se găsesc tot-d'auna la îndemână și sărută cu evlavie sfînta icònă. Garile mai principale au unele iconostase atât de mari și frumoșe, în cât par adevërate catapetesme, iar salele au aspectul unui sfînt paraclis.

Chiar în fie-care restaurant de prin stații și chiar prin cele din oraș, cum și în magazinuri, fie cele mai puțin importante, se ved candelile ardënd în fata sfîntelor icòne.

Pentru aceea și comerçul cu lucruri religioșe este foarte răspândit în Rusia. Cele mai mărețe și mai bogate magazine de prin orașele mari, sunt cele care vind icòne și alte lucruri religioșe.

Nu am văzut vre-o dată în altă parte atât de frumoase lucruri bisericesci și bogăția artistică cu care se lucrează aici, mai ales sfintele icône și crucile în argint, în aur cu email (smalt) și în petrii scumpe. Nu-l mai puțin adevărat însă, că ele mi s'au părut și foarte scumpe, ca cost

Bisericile în Rusia sunt făcute din cărămidă sau din piatră; pe la sate sunt și multe biserici de lemn. Forma lor este patrată sau în chipul crucii, ca și la noi. Au câte 5, 7 și chiar mai multe turle. Cea mai înaltă e tot-d'auna la mijloc. Invelitoarea turlelor este poleită cu aur, precum și crucile de d'asupra.

Clopotnița este zidită în fața bisericii. Am văzut unele care au înălțimea de peste 100 metri (la *Pecersca* Kiev, și *Troița* la Moscva, cum și citadela *Petru și Pavel* la Petersburg și altele).

Clopotele sunt multe și de felurite mărimi. Așa, la Kiev, Moscva și Petersburg, cum și pe la unele Monastiri am văzut câte 25—30 și chiar 40 de clopote într-o singură clopotniță. Unele clopote sunt de o mărime de speriat (vom vorbi despre ele la locul cuvenit).

Clopotele acestea, când le trag, nu balansază, căci sunt fixate în rampe de fer, ci numai limba lor se mișcă și lovește. Sunetul este dulce, foarte mângâios și mai tot-d'auna armonios. Rușii au în această privință un mod special al lor de a trage clopotele, formând melodii în tonuri musicale fie ori cât de mare numărul clopotelor ce sună.

Înăuntru bisericile au aceeași înfățișare ca și bisericile de la noi, cu singura deosebire că, corul vocal cântă jos în fața altarului, și, mai toate bisericile, chiar și cele de prin Monastiri și Lavre, au câte 2—3 și chiar mai multe altare în care se slujește pe rând.

În Moscva este biserica numită Sfântul Vasilie în care am văzut 12 altare, după numărul celor 12 praznice împărătești.

Bogăția bisericilor rusești în interior, mai ales prin Lavre și Catedralele mari, întrece tot ceea ce mintea omului își poate închipui.

Mărturisesc că, în foarte multe biserici n'am văzut nici o iconă de lemn simplu. Nici o dată în viața mea n'am văzut atâta bogăție în aur, argint și petrii scumpe ca în bisericile din Rusia.

Sunt multe biserici catedrale și chiar paraclise în care *sfințitul prestol* este de argint masiv, împodobit cu petrii prețioase. În unele biserici *templă* înrăgă este făcută din argint curat. Petriile scumpe sunt presărate ca cu pumnul preste sfințele icône.

Veșinintăria și lucrurile vechi ale Monastirei *Troița* de la *Moscva*, este prețuită de cei cunoscători, cu suma de peste *500 milioane ruble* (a 3 lei o rublă). Acesta pare ceva ca din poveste. Dar, cele ce spun este curatul adevăr și toate acestea sunt cesiuni documentate, despre care la timp vom vorbi în parte de fie-care.

Bisericile, în timpul ernel, sunt toate încăldite și deschise publicului de la revărsatul zorilor până la aprinsul luminărilor. Preoții sunt totă ziua la altar. Credincioșii fără deosebire de rang sau etate, cercetază dîlnic sfința biserică și fie-care ins, după cum îl lasă vremea și afacerile, intră, ingenunche și se roagă un moment în fața altarului, de unde plécă apoi mângălat. Acesta este tributul dîlnic oferit din tot sufletul, celui A-tot-puternic.

Diminéța, în fie-care zi, iar mai ales la sărbători, până în zori se slujește Sfința Liturghie obișnuită pentru creștinii care au afaceri grăbite. Apoi către amiază se oficiază cu pompă Liturghia oficială, când publicul de ori-ce condițiune umple regulat sfințitul locaș.

Am asistat în multe zile de rînd la serviciul divin, iar Duminică și la sărbători nici odată n'am stat în casă pe timpul slujbei dumnezești; acesta atât la Kișinău, Odesa, Kiev, Moscva și Petersburg, precum și în Varșovia unde am sosit într-o Sămbătă seara.

Preste tot am putut vedea în libertate evlavia credincioșilor, atențiunea ce dau slujbei bisericesti, cum și liniștea ce domnește printre creștinii în tot timpul Sfinței Liturghii.

Nici o voce, nici o șoptă și nici o mișcare necuviincloasă locului și momentul nu turbură pacea care domnește în fața Sfințitului Altar.

Preoții cetesc rar și deslușit și nu par de loc grăbiți față de publicul care asistă cu o răbdare îngerescă până la sfințitul serviciului divin.

Póte dacă așa avea ceva de țis nu tocmai favorabil, ar fi asupra *corurilor vocale*, care mi s'au părut prea sgo-

motose, prea săltătore; dar pôte că și din cauza prea marelui apropieri în care se găsec în timpul serviciului ¹⁾), saū și

¹⁾ Corul în Rusia oântă în fața altarului, jos; sunt rarî bisericile carî să albă un pod pentru coriști.

din deprinderea mea cu corurile nōstre lipsite de vocile atāt de profunde carî abundă aci. Totuși nu pot tīgădui că am aūdit și coruri înălțătore prin frumusețea, armonia și dulcēța vocilor, ca de pildă în Cathedralele *Christa Spasitela*, *Uspenskaia* din Moscva, la Te-Deumul oficiat la 14 Noembrie de Mitropolitul Petersburgului în Cathedrala *S-tul Iacob*, fiind de față maril Duci și tot ce Rusia are mai ales, când ni s'a ivit ocasiunea de a asista și unde am putut admira și uniforma de rigōre frumos împodobitā, purtatā în atari ocațiuni de către personalul corului vocal, cum și la *concertul dohovnicesc* dat în scop de bine facere în sēra de 14 Noembrie, la care am fost invitați și unde corul (mitropolitan) al Lavrei Alexandru Nevsky a executat timp de trei cēsuri felurite cātārî religiōse.

Dar aceste renumite coruri le consider ca excepțiuni pe care nu le pot lua drept normă, față de cele-l-alte multe care nu mi-aū plăcut.

VI.

Papa Leon XIII și Papa Piu al X-lea.

Papa Leon XIII s'a născut la 2 Martie 1810 la Carpineto în Italia. El și-a primit educațiunea și instrucțiunea în Colegiul Roman și în Academia ecleciastică din Roma. În 1837 a fost numit prelat de casă de către papa Grigorie XVI. A fost numit încă delegat papal în Spoleto și Perugia. A fost ales episcop în partibus, iar în anul 1843 trimis ministru la Bruxelles. În 1846 a fost numit arhiepiscop la Perugia și mai în urmă Cardinal. La 20 Februarie 1878 a fost ales papă. Timp de 25 ani a condus

el Biserica Catolică și a murit în vârstă de aproape 94 ani.

În locul său a fost ales papă Cardinalul Giuseppe Sarto, arhiepiscopul și patriarhul Veneției, luând numele de Piu al X-lea. Piu al X-lea s'a născut în 2 Iunie 1835 în Riese, provincia Venețiană Treviso. În 1893 a fost făcut cardinal.

El se trage dintr'o familie foarte săracă.

Se dice, că noul papă e un bărbat foarte învățat și cu o viață foarte curată.

G...

DISCIPLINA ARCANĂ

(Vezi Biserica Ortodoxă Română No. 2 anul XXVII).

În timpul lui Tertulian putem spune că se proceda ast-fel. Dacă cine-va din convingere voea să fie primit, prin botez, în sînul Bisericeî, el trebuia să fie pregătît îndeajuns și în conformitate cu normele stabilite. Sub mânele episcopului el trebuia să renunțe la cultul și la viața de pînă acum. Întărit cu binecuvîntarea episcopului și cu rugăciunile Bisericeî, catecumenul pornea pe drumul pregătireî, începînd cu o viață morală și curățîndu-se puțin câte puțin de murdăria în care trăise pînă atunci. În afară de instrucțiunea pe care o primea, conform cu desvoltarea lui intelectuală și cu cultura ce o avea, îi era de mare ajutor contactul dîlnic cu cei ce primiseră deja botezul, cum și participarea la serviciul omiletic. Nu mai puțin putea să ia parte și la agape, căci și acestea desvolta în inima lui iubirea frățească.

S'ar părea că de la Origen, marele teolog și profesor al școleî catechetice din Alexandria, ar trebui să ne fi rămas cele mai multe date asupra catecu-

menatului. Se înșală însă, cine crede ast-fel. În numărósele și importante scrieri ce ne-a rămas de la dînsul, el nu se ocupă de cât pe ici pe colea de catecumenat și acolo în mod sumar. Din acestea se pôte vedea cum era catecumenatul în secolul al III-lea. Unde vorbește mai mult despre această instituțiune este în răspunsul pe care îl face filosofului păgân Celsus, despre care am arătat în numărut trecut. De aici s'a vedut că Origen are intențiunea de a nu împărți pe catecumeni în diferite clase. În omiliile sale el împarte auditoriul seu în douë părți: credincioși și catecumeni și tot ce-i învață pe aceștia din urmă nu e de cât în vederea pregătirei lor pentru botez. În acestea el se adresază către catecumeni ca către aceia, cari acum au venit să asculte legea divină, sau cari se silesc să privescă fața lui Moise, ca către unii cari abea acum au părăsit întunericul, care acum au plecat din Egipt.

Catecumenii pentru ca să pótă fi bine pregătiți pentru botez aveaū nevoie și de instrucțiune în cele sfinte și de educațiune conformă cu principiile creștine. Înainte de introducerea disciplinei arcanе sau în timpurile mai vechi ale creștinismului, catecumenilor li se făceau mai repede cunoscute învățăturile creștine, de cât după ce această practică secretă luă ființă. Așa, pe timpul lui Iustin Martirul, nu se făcea deosebire între partea etică și cea didactică în pregătirea catecumenilor; și tot acesta se observă și din scrierile pseudo-clementine. Nu trebuie să se credă însă că în acel timp se da catecumenilor o instrucțiune su-

perficială, care n'ar fi avut o influență morală desăvârșită asupra vieței lor. Nu, căci în tot timpul era necesar ca viața și moravurile păgâne să fie desrădăcinate din inima catecumenilor. Ceea ce se poate dice este, că între momentul etic și cel didactic nu era o separație așa de determinată. Felul de a trăi al păgânilor, modul cum ei înțelegeau viața, principiile lor religioase și obiceiurile lor, trebuiau înlăturate de la acei ce se pregăteau să primescă botezul. Botezul trebuia să transforme și viața lor și sufletul lor; să încépă cu el o nouă viață conformă cu preceptele morale creștine și prin urmare cu totul opusă vieței păgâne, pe care o trăise până atunci. Trebuie să se scie că Biserica cea veche în tot-d'auna a avut în vedere și a urmărit de aproape viața morală a catecumenilor, însă această educație morală nu escludea instrucțiunea deplină în învățăturile creștine. Ambele se complectau una pe alta. Dacă învățătura principiilor creștine era scopul principal ce se urmărea prin catecumenat, numai puțin și educația morală era mijlocul cel mai însemnat spre a putea să fie înțelese și folosite acele învățături. Predica la care mai în urmă aveau voie să asiste catecumenii, sau serviciul omiletic, presupunea oare-care cunoștințe sau pregătirea din partea catecumenilor. Botezul și cumenicătura, care erau legate împreună, și care erau ținta finală a catecumenilor, presupuneau și cunoștințe îndestulătoare și o viață morală conformă cu învățăturile creștine ¹⁾.

¹⁾ Neander. Kirchengeschichte. Augusti. Denkwürdi, Keiten anader christlichen Archologie.

În timpul persecuțiilor celor sângeroase, când creștinii erau căutați peste tot spre a fi uciși sau martirisați, se înțelege de la sine că ei căutau ca serviciul divin să-l celebreze în ascuns și să nu se adune împreună de cât cu acei ce primiseră botezul și de cari erau convinși că credeau din totă inima în învățăturile ce le dobândiseră. Era deci un motiv ca serviciul divin să aibă un caracter secret. Puțin câte puțin persecuțiunile se mai domoliră și atunci nu se mai simți nevoe de o pază așa de mare și de o isolare așa de complectă de restul lumii. Trecerea însă de la o stare la alta, adică de la un serviciu divin secret la unul public, s'a făcut puțin câte puțin, căci era nevoe de multă băgare de seamă. Ast-fel la o parte a serviciului divin au început să fie primiți numai acei dintre catecumeni despre a căror fidelitate, curățenie și seriositate erau deplin convinși. Ceea ce a determinat la acesta nu a fost numai simțul de conservare, dar și dorința de a căpăta catecumenii o instrucțiune și o educațiune mai potrivită scopului pentru care se pregăteau. Biserica în aceste timpuri turburi și pline de luptă avea nevoe de catecumeni bine instruiți, cu sufletul plin de învățăturile Domnului, căci aceștia, după primirea botezului, aveau să păstreze neștirbite temelile credinței și să le dea mai departe. De aceea se simțea trebuința ca acești catecumeni să stea în legătură mai apropiată și mai tare cu societatea creștină, căci cu cât se depărtau mai mult de păgânism și de viața cea plină de plăceri, cu atât ispita de cădere era mai puternică. Cu cât ei erau ținuți mai

apropo de Biserică și în contact direct cu membrii ei, cu atât simțul de solidaritate se întărea și mai mult în inima lor și ori-ce pericol de infidelitate era înlăturat. Contactul direct cu societatea creștină le oferea mijloce în deajuns pentru o educațiune adevărat creștină, desvolta în ei sentimentul de asociațiune, îi întărea în credința și în viața creștină și îi făcea demni de a putea primi botezul. Ast-fel educațiunea și instrucțiunea catecumenilor începe a nu se mai face în mod individual și privat ca până acum, ci cu toții adunați la un loc și în mod public. ¹⁾).

În ast-fel de mod se presenta Biserica veche și ea pôte să serve ca un exemplu viu și luminos pentru noi. Ca o adevărată mamă căuta să adăpostescă și să încălzescă sub aripile sale pe acei pe cari mai târziu avea să-i primescă în sinul său. Prin îngrijirea pe care le o da, prin fidelitatea pe care le o arăta, prin exemplu, care mergea până la cel mai mare sacrificiū, prin toate acestea căuta ca să fixeze cât mai tari și mai strânse legăturile de dragoste cu catecumenii. Cei slabi erau uniți cu cei tari, cei tineri cu cei bătrâni în Christos, ca ast-fel puterea și înțelepciunea acestora din urmă să le fie de folos în viață și să se desvolte mintea și inima lor sub influența și scutul celor mai mari. Acest mod de viață a condus și trebuia să conducă la rezultate frumoase și a dat ródurile cele mai bune pentru Biserică. Dintre acești catecumeni s'aū format în secolul al III acei părinți bisericesci însemnați, acei martiri cari

1) *Frommann*. De disciplina arcani. *Zeischwitz*. Der catechumenat.

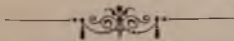
au înfruntat cu cel mai mare curaj mórtea și chinurile cele grele și au întărit temeliile Bisericeii. Legăturile de dragoste frățească dintre catecumeni și membrii Bisericeii a avut o așa de mare influență în cât nu numai cei botezați au suferit martirul, ci, în timpul persecuțiunii lui Septimiu Sever în Cartagena, chiar și ei, catecumenii, bărbați tineri și femei, au suportat cu curaj mórtea și s'au împreunat cu Christos prin botez de sânge, în loc de apă.

Era necesară această mică digresiune, arătând în puține cuvinte în ce consta catecumenatul și fazele prin care a trecut, căci această instituție stă în strânsă legătură cu disciplina arcană. Me voiu ocupa, cu o altă ocaziune, mult mai pe larg de catecumenat și voiu face un studiu complet asupra formării și dezvoltării lui. Acum să trecem mai departe la subiectul ce ne preocupă.

Rothe susține în scrierea sa că disciplina arcană își are începutul în instituțiunea catecumenilor, după cum am arătat la început, părere care a fost combătută de toți scriitorii catolici și de mulți dintre protestanți. Părerea cea mai acreditată este că ambele instituțiuni s'au dezvoltat în același timp, fără ca una să fi dat naștere celei-l-alte. Amândouă au isvorât din unul și același isvor, adică din chemarea pe care Mântuitorul a dat-o Bisericeii sale. O dată cu stabilirea catecumenatului s'a simțit necesitatea ca cultul să fie împărțit în două părți în partea omiletică sau didactică, la care luau parte și catecumenii, și partea liturgică, care le era oprită. Persecuțiunile

avuseseră o mare influență asupra cultului, căci determinase pe creștinii ca să celebreze serviciul divin în modul cel mai secret și să nu primescă pe nimeni alții de a lua parte, de cât pe cei botezați, și acesta a durat multă vreme, chiar după încetarea persecuțiilor. Cu toate că instituțiunea catecumenatului dispare cu vremea, adecă de atunci de când copiii încep a fi botezați, totuși separarea serviciului divin în două părți distincte s'a conservat mai departe în Biserică. De aici se vede ce influență predominantă a avut această disciplină. Ea nu a fost numai un fenomen trecător, ci un fapt de o importanță principală, care a avut urmări însemnate și decisive pentru cultul creștin. Catecumenatul s'ar fi dezvoltat și fără disciplina arcană. Dacă însă această instituțiune s'a dezvoltat așa cum o cunoștem și nu alt-fel acesta se datorază disciplinei arcană. Deci, nici decum nu se poate dice că această disciplină se datorază catecumenatului, nici că persecuțiunile i-a dat naștere. Importanța ei și influența pe care a exercitat'o era prea mare pentru a putea să'i fixăm un ast-fel de început.

M. P.

BISERICA ROMÂNĂ DIN CANADA.

Cititorii «Bisericei Ortodoxe Române» cunosc din numerile trecute ale Revistei cele privitoare la înființarea unei biserici române în Canada. Creștinii români din Regina (Ținutul Assiniboia, Canada de Sus) s'au învrednicit, în urma cererii lor să dobândescă un preot și precum este cunoscut a fost trimis acolo de Sânta Metropolie a Moldovei și Sucevei prea cuviosul archim. Evghenie Ungureanu cu metania din Sânta Monastirei Neamțu.

Prea cuvioșia sa pâr. Evghenie, a sosit la Regina, unde era așteptat cu nerăbdare de credincioși, înainte de sărbătorile Sântei Invierii și mare a fost bucuria și mângâerea sufletescă a Românilor d'acolo ca să facă și ei Paștele, în acele locuri depărtate, din lumea cea nouă cu preot român, creștin ortodox.

Cea întâiu preocupare a prea cuvioșiei sale și a credincioșilor a fost facerea unei biserici care să le servescă drept casă de rugăciune. În acest scop 'și au îndreptat cu toții privirile și în adevăr în timp de două luni biserica credincioșilor Români din Canada a fost sfințită în ziua de 26 Mai, ziua Pogoririi Duhului Sânt. Bucuria creștinilor și a păstorului lor

sufletesc că s'au învrednicit, ca, în acele locuri, cu desăvîrșire străine și depărtate să aibă biserica, loc de rugăciune și de întâlnire, spre a se ruga lui Dumnezeu în limba străbună și după religiunea strămoșescă, a fost mare și nedescrisă. Un fotograf, adus înadins, a fotografiat biserica și pe credincioși și pe cât cunoscem, demnul păstor a trimis exemplare după acele fotografii la Sânta Metropolie a Moldovei și Sucevei, biserica mună și chiriarchia respectivă de care depinde canoniceste.

Silințele și ostenelile pastorale ce'și dă prea cuviosul archimandrit Evghenie în lumea cea nouă, unde sorțul păstoriei l'a dus spre a întări în credință și pietatea străbună pre frații noștri Români d'acolo, sunt demne de totă stima și lauda. Virtuțile și abnegațiunea sa pastorală pentru propagarea și întărirea Evangeliului între credincioșii din Canada, și în mijlocul fraților săi de sânge și naționalitate ne amintesc timpurile gloriose ale creștinismului, când propeveduitorii Evangeliului, pentru a întări pre credincioși în credință și a înmulți numărul credincioșilor, cutreerau marea și uscatul, îndurau toate greutățile și nevoile, și învingând toate ispitele reușiau a se bucura cu bucurie duhovnicescă de fructul ostenelilor lor, de credincioșii cari prosperau întru ale credinței.

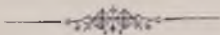
Dar fapta prea cuviosului archimandrit mai are însemnătate și merit și din alt punct de vedere, a-nume național și se poate dice, știe Dumnezeu, cel ce cunoscce viitorul, chiar politic. Prea cuvioșia sa este centrul nu numai religios, dar chiar și național

al Românilor din împrejurările Reginei și din tot ținutul Assiniboiei; fără a mai dice că vestea, că Români au în Regina preot și biserică s'a dus în totă Canada și pretutindenî în America unde sunt Români. Familii românești, din depărtări mari, au venit la sfințirea bisericei Românilor din Regina, și continu vin cu copii spre a'i boteza în religiunea strămoșască.

Din acest punct de vedere înființarea bisericei române din Regina are mare însemnătate, iar apostolatul prea cuviosului archimandrit Evghenie merită totă stima și lauda noastră. Noi îi dorim sunătate și putere de a lucra, căci activitatea păstoriei sale are o deosebită însemnătate pentru biserica Română și din punctul de vedere religios și național.

Din ultima corespondență ce am primit din partea pâr. archim. Evghenie aflăm că în curând se va înființa în Regina și o școlă română.

D.

Arderea Monastirei Agapia.

Cine a vizitat Moldova și frumoasele ei Monastiri, tot-d'auna era în deosebi impresionat de frumoasa Monastire Agapia. Tot-d'auna rămânea sub impresiunea, că Agapia este o frumoasă Monastire, adevărată Monastire.

În adevăr Agapia era podoba Monastirilor Moldovei și se poate dice, chiar a întregii țări. Ea le covârșea pe toate prin pozițiunea sa pitorească ascunsă între munți; prin aranjamentul ei ca Monastire, prin curățenia și frumusețea ei, dar mai presus de toate, prin păstrarea cu sfințenie pe cât posibil a orândueleur monastice.

Acastă frumoasă Monastire, model sub toate raporturile și perla vieții monastice, astăzi este transformată în ruine. Un incendiu îngrozitor, în noaptea de 22 spre 23 Iulie, a transformat în ruine tot ce Monastirea Agapia avea mai frumos și grandios.

Acastă Monastire consta, se poate dice, din două părți: din monastirea propriu zisă și din case locuite de monahii, în afară de Monastire. Monastirea propriu zisă, la rândul ei consta dintr'un mare careu, compus din case cu două etaje, numărând mai bine ca 150 camere cu multe dependințe.

Acest mare careu, care forma incinta Monastirei sau Monastirea propriu disă, avea la intrare o frumoasă și măreță clopotniță cu césornic, apoi cuprindea arhondaricul Monastirei, infirmeria, paraclisul, stăreția, cancelaria și archiva, iar restul erau chilii, locuite de monahii. In mijlocul careului era o prea frumoasă biserică, zugrăvită in cele din urmă de pictorul Grigorescu. Ea avea frumoșe și prețioșe ornamente sau odóre bisericesti, bine întreținute și păstrate într'o curățenie, pe care toți visitorii o admirau. Acesta era partea întâla a Monastirei.

In afară de această incintă jur împrejur era partea a doua, care consta din case sporadice, locuite de monahii, cu patru până la cinci mici bisericuțe, din care una servea drept cimitir al Monastirei.

Gróznicul incendiū a distrus tot ce Monastirea avea mai frumos, măreț și impunător. El a distrus întregul careu, mai sus amintit, cu biserica cea mare și câte va case in afară de el.

Ast-fel pradă flacărilor au fost frumoșa clopotniță, archondaricul, paraclisul, stăreția, infirmeria, de la care se crede, că a luat foc Monastirea și toate chiliile din careu locuite de maici. A ars de asemenea și acoperișul bisericei celei mari din mijlocul careului, precum și vre-o șeci case in afară de careu.

Pagubele sunt incalculabile, căci clădirile sunt cu desăvîrșire distruse, din ele nu s'a putut salva nimic, afară de ce se afla in biserica cea mare. Aprópe o sută de monahii au rămas fără acoperemint și tot ce ele au avut a fost consumat de flacări; sub ruine sau găsit carbonisată și monahia Amfilochia Sărbu și mai lipsește încă o monahie.

Inalt Prea Sfințitul Mitropolit al Moldovei, îndată ce a aflat trista veste despre arderea Monastirei, a și pornit din Iași, după ce a înștiințat telegrafic pe Domnul Ministru al Cultelor despre nenocirea întâmplată.

Joi dimineață, 24 Iulie, Înaltul Ierarh a fost la locul sî-
nistrului și de aci, întorcîndu-se la Monastirea Văraticeu, a
adresat Prea Cuvioșei Starițe a Monastirei Agapia următo-
rea telegramă:

1908 Iulie 24

Văraticeu

No. 132.

Prea Cuvioșei Starițe,

Agapia

Cu inima zdrobită de durere am vizitat astăzi
ruinele acelei sfinte Monastiri. Particip la nenorocirea
voastră. Vă trimet 500 lei. Vă încuviințez condiții de
milă pentru strîngerea de ofrande de pe la pioșii
creștini. Așezați grabnic la poarta Monastirei o cutie
pentru milă de la vizitatori. Trimiteți câte-va mo-
nahi pe la Monastirile vecine și împrejurimi ca să
adune ofrande.

Faceți-mi raport amănunțit asupra incendiului, ară-
tînd starea de ruină a Monastirii și numele mona-
hiilor care și-au pierdut avutul lor și au rămas fără
locuință.

(ss) Parthenie Metropolit Moldova-Sucevei

Iar Domnul Ministru a trimis această telegramă:

24 Iulie 1908

Văraticeu

Domnului Ministru Cultelor

București

Complectînd telegrama de ieri, vă înștiințez, că
am sosit aseră tîrziu Văraticeu. Ați dimineață vizitat

Agapia cu inima zdrobită de intristare și ochi scăldați în lacrimi. Vă rog fierbinte aveți milă de acest stînt locaș de pietate și de monachiile remase fără case, îmbrăcăminte și lipsite chiar de hrana zilnică. Veniți și Domnia Vostră, cât mai în grabă aci, spre a vedea privestea înfiorătoare și a lua măsurile trebuitoare, atât pentru ajutorarea acestor nenorocite monachii, cari plâng pe ruinile sfintei lor Monastiri, sorta și avutul lor și pe monachia Amfilochia Sârbu găsită carbonisată în camera sa, din fața bisericei, cât și pentru restaurarea bisericei și a incintei ei, care coprindea clopotnița, stăreția cu paraclisul, arhondaricul, cu infirmeria și peste una sută camere locuite de monachii, toate acum distruse de acel înfricoșat incendiu întemplat ieri noapte.

(ss) Parthenie Metropolit al Moldovei.

A doua zi, Vineri de dimineață, Înaltul Ierarch a mers din nou la Monastirea Agapia și după ce a vizitat ruinele încă fumegânde, mergînd la casa, unde se afla venerabila Stariță, în prezența proestóselor Monastirei a dat cei 500 lei amintiți mai sus în telegramă.

Cu această ocaziune sub-semnatul, carele însoțea pre Înalt Prea Sfinția Sa, am încredințat din parte-mi ca obol, pentru nenorocitele maiori incendiate una sută lei ¹⁾ cu următorea scrisóre:

¹⁾ Afiam că și alte persoane pioșe au contribuit cu sume însemnate pentru nenorocitele maiori. Dómna Mavrocordat a dat 500 lei și mai toți cei aflați în viligiatură la Agapia au contribuit cu diferite sume. Pe cât ni se spunea până Sâmbătă 26 Iulie se adunase ca două mii lei.

Venerabilă Maică Stariță.

Cuprins de întristare și durere pentru nenorocirea ce a cuprins sf. Monastire Agapia, din cauza înfricoșatului incendiu ce a distrus tot ce acéstă sf. Monastire avea mai frumos și mai măreț și a lăsat în cea mai extremă miserie o mulțime de maici. Vă rog a primi cu acésta, din parte-mi *una sută lei*, cu care să se aline suferințele nenorocitelor victime ale incendiului.

Al Sf. Vostre, cu tot respectul
Drag. Demetrescu

Agapia 25 Iulie 1903

P. Cuv. maicei Starițe a Sf. Monastirii Agapia.

În aceeași, și înaltul Ierarch a primit vestea înbucurătoare, că Onor. Minister al Cultelpr a delegat pe Dl. Arhitect Băicoeanu a merge la Monastirea Agapia punându-l la dispozițiune suma de zece mii lei pentru începutul lucrărilor de restaurare a le Monastirei.

Dl. Băicoeanu, care era delegat telegrafic, a și sosit la monastirea Agapia Vineri la orele 3 p. m. și a stat acolo până la ora 6, apoi a venit la Varatic, unde era așteptat de înalt Prea Sfințitul Mitropolit.

Sâmbătă dimineță înalt Prea Sfințitul Mitropolit a mers din nou la Monastirea Agapia, de astă dată însoțit și de Dl. Băicoeanu, spre a lua măsurile convenite pentru începutul lucrărilor de restaurare. Aci așteptaū deja lucrătorii, cari aū fost deja angagiați pentru acoperirea provisorie a bisericei celei mari.

Dl. Arhitect a asigurat pe maici și pe înalt Prea Sfinția Sa, că până la toamnă, cel mai târziu cu sumele acordate vor fi restaurate biserica cea mare, clopotnița și stăreția, ba pôte chiar și archondoricul.

Bucuria și mângăerea maicelor, cuprinse de întristarea desastrului a fost mare, când aū auđit, că se vor învrednici cât mai de grab a vedea restaurată biserica.

Cu toți s'aũ rugat lui Dumnezeu pentru sănătatea D-lui Ministru de Culte și a Membrilor Guvernului, cari aũ arătat atâta sollicitudine, pentru îndreptarea desastrului și a nenorocirei, ce a îndurat Monastirea Agapia din județul Neamțu.

Fapta D-lui Ministru de Culte care a luat atât de grabnic măsurile necesarii, pentru restaurarea frumoșei Monastiri Agapia este demnă de totă lauda.

Ca cronicarii bisericești, bucurându-ne din inimă, când vedem atâta iubire și interes din partea Guvernului, pentru monumentele de pietate ale nẽmului nostru, nu putem de cât să mulțămim cu recunoștință D-lui Ministru al Cultelor și Inaltului Guvern, pentru iubirea, ce o arată către sfinta noastră biserică.

Drag. Demetrescu.

UN RAPORT ¹⁾

Prea Sfințite Stăpâne,

În conformitate cu art. 34, 46 și 47 din Regulamentul Legii Clerului mirean, precum și a instrucțiunilor ce mi s'au dat în diferite ocazii prin diferite ordine verbale și scrise, în timpul din urmă, cu cel mai profund respect înțeleg alăturat două tablouri statistice cuprinzând date și știri pe doi ani expirați, adică pe 1901 și 1902.

Cu această ocaziune mă aduc la cunoștința P. S. Văstre toate lipsurile ori scăderile ca și toate dovezile de progres ce am putut constata prin mine însumi, cu ocaziunea inspecțiunilor anuale făcute bisericilor, arhivelor parohiale și chiar locuințelor membrilor personalului bisericesc din acest județ. Înainte însă de a începe desfășurarea celor constatate și observate din contactul meu cu preoții, încep a face o scurtă dare de seamă statistică privitoare la parochiile, bisericile parohiale și filiale urbane și rurale precum și a personalului respectiv al lor și anume:

I. Parochiile. Bisericile și starea lor.

În acest județ sunt în total 129 de parochii dintre cari 7 parochii urbane și 122 rurale cu șapte biserici parohiale și 18 filiale urbane, cu 122 biserici parohiale și 201 biserici filiale rurale, repartisate după felul clădirii și starea lor în mai multe categorii precum urmază:

---

¹⁾ Presentat P. S. Episcop al Rîmniceului-Noul Severin de P. C. Protoiereș de Vilcea.

Cele șapte parochii urbane toate au biserici de zid în stare bună și destul de bine întreținute, afară de biserica parochială a parohiei Sfântul Nicolae din Drăgășani, care și din cauza vechimii și din cauza neglijenței la timp, nu corespunde numelui de parochială urbană ce poartă.

Două biserici parohiale urbane «Toți sfinții» din Rîmnicu-Vilcea și adormirea Maicii Domnului din Drăgășani, atât din punctul de vedere al curățeniei interioare cât și al îngrijirii lor externe sunt la înălțimea numelui de parohiale urbane ce'l poartă, mulțumită în parte bine-voitorului sprijin de care se bucură din partea administrațiilor comunale respective.

Cele 18 biserici filiale urbane după felul construcției și al stării lor se împart în 15 de zid și trei de lemn, din tre care 14 de zid și una de lemn funcționează, oprite fiind două de zid și una de lemn, din cauza stării lor cu desăvârșire deteriorată în care se află.

Aceste biserici împărțite după comune sunt: Două biserici parohiale și șase filiale, toate de zid în Rîmnicu-Vilcea, trei parohiale și nouă filiale în Ocnele Mari și două parohiale cu trei filiale în Drăgășani. Cele trei oprite toate sunt din Ocnele Mari. După titlul, felul clădirii și starea lor bisericile din parochiile rurale în număr de 323 peste tot se împart astfel: Sunt 78 biserici parohiale de zid, sunt 38 biserici parohiale de lemn, sunt 71 biserici filiale de zid și 68 filiale de lemn.

Biserici oprite sunt: trei parohiale de zid și trei de lemn, nouă biserici filiale de zid și 53 de lemn. În cursul anului 1901 și 1902 s'a pus temelie la trei biserici de zid și la patru de lemn, s'a închinat din nou cinci biserici s'a re-deșchis șase și s'a oprit 29. În reconstrucție sunt actualmente 18 biserici de zid și șapte de lemn.

II. Personalul bisericesc în genere.

Personalul bisericesc din parochiile urbane se compune din un paroh cu seminariul de gradul II-lea și cinci cu seminariul de gradul I, 11 preoți supranumerari cu seminariul de gradul I și trei gramatici. Aceștia sunt ajutați în serviciu de un cântăreț cu seminariul de gradul al II, opt cu seminariul inferior, trei absolvenți ai școlii de cântăreți și șase practicanți.

Personalul parochial rural se compune din 122 parochi cu 43 preoți supranumerari și cu 244 cântăreți, repartisați după gradul studiilor lor în următoarele categorii: Șese parochi cu seminariul de gradul al II-lea, una sută cu seminariul de gradul I și 16 gramatici, un supranumerar cu seminariul de gradul al II-lea, 29 cu seminariul de gradul I și 13 supranumerari gramatici.

Cântăreții parochiali rurali se împart astfel unul cu seminariul de gradul al II-lea, 39 cu seminariul de gradul I, doi normaliști, 16 absolvenți ai școlii de cântăreți și 186 practicanți. În cursul acestor doi ani au murit un paroch și opt preoți supranumerari.

III. Mișcarea populației Ortodoxe.

În cursul anului 1901 s'au născut în parochiile urbane 442 prunci, s'au săvârșit 77 căsătorii și au fost 159 concubinate. La suma concubinaților singură parochia Sf. Nicolae din Drăgașani contribuie cu 77, adică jumătate din numărul total al concubinaților.

În anul 1901 au fost în parochiile rurale 6500 nașteri, 1379 căsătorii, 1273 concubinați și 5390 morți, iar în cursul anului 1902 au fost 6267 nașteri, 1551 căsătorii, 1210 concubinați și 4780 morți.

În resumat născuții din 1902 au un minus de 223, căsătorii un plus de 171, concubinați un minus de 63, iar morții un minus de 610. În acest județ sunt peste tot 44,127 capi de familie, iar suflete sunt 180,967.

IV. Bibliotecile parochiale.

Bibliotecile parochiale înființate în toate parochiile urbane, în anul 1901 au avut 752 volume, iar în cursul anului 1902 numărul volumelor s'au urcat abia la 787 adică cu un plus de 35 volume. La această sumă parochia Titireciū din Ocnele Mari a contribuit numai cu un volum în 1901 și numai cu șese în 1902, ceea ce dovedește că parochul respectiv aproape în toate actele sale, a voit să-și bată joc de dispozițiunile legii și ordinele ce neconținut i s'a dat. În parochiile rurale bibliotecile parochiale înființate în 106 parochii numără 10,786 volume în anul 1901, iar în cursul anului 1902 au sporit la 12,150 volume, deci dar cu un

plus de 136 $\frac{1}{2}$ volume. La această sumă au contribuit biblioteca parohiei Costești cu 445 volume și Gauța cu 550 volume, iar parohia Slăvești numai cu 7 volume.

V. Pangarul.

Folosul adus bisericilor urbane din Pangar a fost în anul 1901 de 229 lei, iar în anul 1902 de 223 lei. La această sumă parohia Titireciu din Ocnele Mari a contribuit numai cu 5 lei, iar cele trei biserici ale parohiei Sf. Nicolae din Drăgășani n'au contribuit cu nimic. Tot astfel n'a contribuit cu nimic nici biserica filială Cuvioasa Paraschiva din Râmnicu-Vilcea.

În cursul anului 1902 bisericile filiale «Cetățuia» «Arhanghelu și Cuvioasa Paraschiva» din R. Vilcea, ca și cele trei din Drăgășani, n'au realizat nici un profit din pangar, cu toate că în același oraș biserica Adormirea Maicii Domnului a realizat un folos de 64 lei.

În anul 1901 pangarul înființat în 54 parohii rurale a produs suma de lei 1540 bani 64, la care sumă parohia Oteșani contribuie cu 125 lei, iar Călimănești cu 155 lei. În anul 1902 pangarul înființat în 54 parohii rurale a produs suma de lei 1455 bani 19 la care sumă parohia «Călimănești» a contribuit cu 176 lei, Coeni cu 87 lei, Vaidecenți cu 66 lei, iar Păușești-Măglași, Recea și Rămești de Horez cu câte 50 lei.

VI. Odorele Bisericești.

În cursul anilor 1901 și 1902 afară de un mare număr de cărți de ritual din edițiunea Sfântului Sinod, și mai multe rînduri complete de vestimente bisericesti pentru bisericile din acest județ s'au mai procurat aproape 100 Cristelnițe de aramă înlocuind pe cele de lemn vechi și putrezite, precum și vre-o 50 chivote de diferite metale mai prețioase, înlocuind astfel pe cele de tinichea, vechi, ruginite și deteriorate.

Tot în cursul acestui an prin în lemnul dat preoților în toate ocaziunile și prin ei Creștinilor, s'au procurat multe cruci, sfeșnice policandre, steaguri și epitafe, înlocuindu-se cele vechi, sau completându-se lipsurile totale din cele mai multe.

VII. *Archivele parohiale și curățenia bisericilor.*

Cu ocaziunea inspecțiunilor făcute tuturor bisericilor și deci tuturor parohiilor am constatat că cele mai multe din archivele parohiale se întrețin destul de regulat și la curent cu toate lucrările de cancelarie. Sunt totuși multe parohii în care fie din neglijența ori nepriceperea parohilor, archivele parohiale sunt întreținute în cea mai mare ne-regulă, iar această nu numai în parohiile rurale ci și în cele urbane. În privința curățeniei prin desele inspecțiuni făcute bisericilor, prin observațiunile mai dulci ori mai aspre făcute parohilor, s'a ajuns a se realiza progrese destul de mulțămitoare, față cu starea deplorabilă din trecut. Și în adevăr în urma mai multor premeneli de cântăreți neglijenți și pedepsirei mai multor preoți nesimțitori, în locul bălăriilor sălbatice de prin curțile bisericilor, în locul fumului gros, a paiajenilor și a prafului de altă dată, se văd curți și cimitire bine îngrijite, se văd trotuare pe lângă temeliele bisericilor, se văd geamurile spălate, maturat și scuturat prin cele mai doznice din unghiurile bisericilor, și pretutindeni se observă, bună rânduială în altar, în biserică, ca și în exterior.

Ca mozel de curățenie pot cita biserica parohială Mădu-larii de Horez, iar această datorită cântăreților Vasile Dobrescu și Ion Gurițoiu, cari au transformat curtea bisericii într'o adevărată florărie, cu mult gust aranjată și cu multă grijă întreținută. Și sunt multe încă destul de bine întreținute, în cât cercetându-le, creștinul să simte atras cu adevărat în lăuntruul său, în jurul unui locaș menit pentru închinăciune și pentru adorarea celui A-tot-Puternic.

VIII. *Curățenia locuințelor și starea de inapoere a câtor-va preoți.*

Vorbind despre curățenia casnică a preoților nu pot de cât cu adincă măhnire să mărturisesc că locuințele unora dintre ei, sunt foarte departe de a se putea numi adăposturi de ființe cu chip și simțire de om. În cele mai multe locuințe se văd lucrurile gospodăriei aruncate fără nici o ordine, ferestre nespălate, dușumele murdare, pereți nevăruți de deci de ani, și peste tot nu sémână de cât o ruină adevărată și o sălbăticie învechită; iar semnul cel mai

vădit al necurăteniei, *stelnița păduchii de lemn* ori ploșnița cum îi se mai dice, este nelipsită din majoritatea caselor locuite, cu toate că nici un județ din țară nu'l mai bogat de var și apă curată ca Vâlcea. Din această cauză am fost nevoit să raportez pe trei preoți, iar P. S. Voastră ați bine-voit a aproba canonicizarea a doi dintre ei la Sf. Episcopie, iar altuia cu oprirea de la totă lucrarea preoțească, până să'și facă o locuință demnă de om, căci locuința în care l'am găsit la inspecțiune nu era bună nici pentru a-dăpostul animalelor.

Sunt însă mulți preoți cari au case ce pot sloji cu adevărat ca modele și pildă de rânduială, curățenie și gust, tuturor celor ce așteaptă exemplul de la casa și gospodăria preotului lor.

IX. Activitatea și dărnicia preoților Vâlceeni.

Dacă în privința curățeniei locuințelor și a bunei rânduială în gospodăria multor preoți se observă multe și mari neajunsuri, apoi în privința activității și a dărniciilor lor, pentru tot ce'î bun și folositor, nu li se poate imputa nimic la cei mai mulți fără a păcătui. Sunt încă ôre-cari preoți, în adevăr, ori avari peste măsură, ori recalcețranți din fire, cari nu se unesc la nimic bun și folositor societății, la al căreia progres nu vor să contribuie nici cu vorba, nici cu banii, nici cu îndemnul; dar sunt în măsură a afirma că nimic din ce s'a făcut și se face spre binele obștesc, nu s'a făcut și nu se face fără inițiativă, fără concursul, ori fără participarea preoților.

Prima casă de economie înființată în R.-Vilcea acum vre-o 30—40 ani, a fost făcută prin inițiativa unui preot, care a și fost președintele și casierul ei. Acel preot din cauza ocupațiilor sale, cedând locul altora mai tineri, mai energici, a predat casa cu 30,000 lei în numerar, afară de alte acte de valoare, iar peste doi ani, energicii urmași ai preotului au dus energia lor până a scote banii prin fundul casei de fer, și la primul control au predat-o absolut dar absolut fără nici un ban, lăsând ast-fel păgubași o sumă de lume de mil de lei. Prima bancă populară din județul Vilcea a fost înființată de un preot, care este președintele și casierul ei. Din cele vre-o 15 bănci populare din Județul Vilcea,

șapte au președinți preoți. Nici o bancă populară nu există în județ, fără ca între membrii fondatori locul întâiu să nu'l fi ocupat preoții. Prima uscătoare sistematică de prune, un preot a făcut-o în acest județ și nu cu puțină cheltuială. Tot acest preot luptă de mai mulți ani să înființeze o brânzărie sistematică în munții Vilcea, și tot acest preot voinde să cultive stupii în mod sistematic, ș'a trimis băiatul său pe propria sa cheltuială în altă extremitate a țării ca să facă școlă specială de apicultură.

La construcțiunea tuturor localurilor de școli și primării preoții au fost tot-d'auna cei mai zeloși inițiatori, muncitori și ajutători cu sfatul, cu munca, cu material și cu bani mai presus de cât toți. Tot astfel la construirea de poduri, preoții sunt inițiatorii, muncitorii și îndemnătorii cei mai desinteresăți și cei mai neobosiți.

Podurile cari traversază riurile Cerna între Nisipii și Dejoiu ca și între Petrosa și Otetelișen, care de ar fi fost construite de administrație, ar fi costat Țecimii de mil de lei, tot inițiativa preoților vecini se datorază, căci tot dinșii au ajutat cu bani, cu lemne, cu îndemnul și cu carăle, cu hrană, cu băutura dată lucrătorilor de preoți, ba înșiși ei au muncit cu brațele lor proprii. Acestă străduință însă nu o au făcut nici pentru fală, nici vre-o recompensă lumescă, ci pentru binele obștesc, adică pentru pomână, pentru mulțămirea sufletescă, că înlesnesce trecerea unui rău periculos, care în fie-care primăvară făcea Țecimii de victime omenești, și pagube materiale de mil de lei.

În timpul războiului de independență prin inițiativa unui preot de inimă, în Drăgășani s'a înființat și întreținut un spital cu 40 paturi pentru soldații răniți. În fie care an se pun temelii la mai multe biserici și cine altul de cât preoții îndemnă pe creștinii a le înălța, și cine altul de cât preoții contribuie cu mai mult la construirea și înfrumusețarea lor. Anual se adună și se cheltuesce cu construirea și înfrumusețarea de biserici cel puțin câte una sută mil lei; iar aceste sume prin preoți se adună și prin ei-conștiincios se întrebuințază spre lauda lui Dumnezeu și spre fala națiunii. La nevoi și lipsuri toți preoții ajută pe țărani cu din economia bucatelor lor, și dacă unul dintre preoți au devenit speculanți, tot cei răi platnici și necinstiți iaș deprins la

acestea, căci preoții vedându-se înșelați de cel ajutați la nevol, au recurs mai întâi la măsuri asigurătoare până când s'au deprins și cu specula. Unde locuitorul a fost cinstit, preotul a rămas bine-făcător, unde cel de rea credință l'au înșelat, preotul s'a făcut precupeț și cămătar, căci l'a ținut pe la justiție cu dreptul lui. Recunosc că între preoți sunt și lacomi, răpitori cămătar, dar aceștia sunt atât de puțini la număr în cât numărul celor buni este tot-d'auna covârșitor.

Preoții Vilcenii contribuie anual cu 2000 lei la întreținerea revistei «Biserica Ortodoxă», tot ei contribuie cu cel puțin 700 lei anual la întreținerea revistei locale «Cuvântul adevărat». Pentru subvenționarea școlii profesionale din acest județ preoții au contribuit cu peste o mie lei, dintre cari 650 lei au fost colectați prin protoierie. Tote listele de subscripțiune pentru incendiați, inundați și ori-ce instituție de ajutor, de preoți și prin preoți au fost acoperite cu sume destul de respectabile.

Tote revistele teologice, toți autorii și prelucrătorii de diferite cărți, tot preoții le-au primit și le-au plătit.

Școala de cântăreți în primul trei ani al înființării ei tot preoții au subvenționat cu din propriile lor mijloace.

Tote biletele de lotării, de baluri organizate pentru școli, pentru scopuri filantropice, tot preoții le primesc și le plătesc, și chiar biletele pentru tuberculoși reumatici și chiar atunci când acele instituțiuni nu'l privesc de loc. Ori-cine voește să fie cunoscut posterității ca autor de calendare, broșuri ori almanachuri tot la preoți fac apel căror nu le mulțămesc nici odată când le ia banii, dar pe care'i defalmează cu cruzime când nu'l satură. Și tot preoții trec de lacomi și îndărătnici, retrograzi, avari și nesimțitori. Preoții fac mult, mult de tot, dar nu se cunosc, căci nu se laudă, sunt modești și nu fac șgomot mare pentru lucruri mici, căci nu vinează nici decorațiuni nici recompense, mulțămii pururi cu ceea ce au și cu ceea ce dau.

O pildă de rară modestie v'au dat doi preoți din acest județ, căci în rubrica deschisă special în tabloul statistic anual în care trebuia să se trecă cu ce au contribuit în viață la facerea de școli, poduri, biserici, localuri de primărie etc. etc. dinșiți au scris cu propria lor mână: «Nu am contribuit cu nimic». Și eu știu pozitiv că unul dintre ei a

ajutat cu două mii de lei și altul cu opt mii de lei la construirea bisericilor noi din parochiile lor, cari bisericii s'au clădit în ultimii 5 ani. Ce alt exemplu de modestie, ce altă dovadă mai palpabilă ași putea aduce ca să constat că preotul face mai multă treabă de cât sgomot, că lucrăză mai mult de cât se laudă. Preoții nu s'au grăbit nici odată dar au mers sigur, n'au făcut salturi mari, dar nici n'au fost nevoiți să se reîntorcă de mai multe ori pe acelaș drum greșit. Dacă unul dintre așa dișii martiri ai patriei, care ne hulesc pe toate căile și pe toate tonurile ar fi făcut o ofrandă de 1000 lei pentru vre-o instituțiune de bine-facere, i-s'ar fi vedut publicat numele și prin jurnalele de peste ocean. Un preot din Vilcea în ultimii 5 ani a cheltuit 25 de mii de lei pentru clădirea și împodobirea unei biserici, și totuși nu s'au vedut vre-o știre cât de mică în vre-un jurnal din țară, ori vre-o mulțămire publică. Preoții sunt darnici dar fără sgomot, sunt filantropi dar nu lăudăroși, sunt milostivi chiar cu dușmanii dar nu răsbunători, ci din contră compătimitori chiar cu acel ce la umbra unor pretinse instituțiuni de bine-facere laū jefuit în modul cel mai păgănesc.

Înainte de a încheia acest titlu îmi permit a recomanda bine-voitōrei Prea Sfinției Vōstre atențiunii pe următorii preoți, cari sub toate raporturile au servit și servesc Biserica în cel mai larg înțeles al cuvîntului: Preoții exarchi: Vasile Constantinescu, Dozesci; Ștefan Nicolaescu, Petrōsa; Florea Pleșoianu, Mălaea; N. Marinescu, Muerēscă de-sus; N. Popescu, Bodești; I. Mihăilescu, Costești; Ioachim Iliescu, Recea; Ion Slătioareanu, Slătioara; A. Iam Șefănescu, Vaideeni; C. Roman, Grădiștea; G. Nicolăescu, Pietrari-de-sus; Ion Georgescu, Frățila; Ion Georgescu, Bălcești; T. Bălășel, Ștefănești; V. Dăescu, Babeni; N. Dăescu, Șirineasa; T. Popescu, Fișcălia și Barbu Rădulescu, Prudent.

X. Conferințele Preoțești și obiectul lor.

Conferințele preoțești a căror paternitate 'și o însușesc prin trimbițare, unii cari le-au inaugurat abia câțiva ani și a căror ispravă încă nu s'a manifestat prin nimica; conferințele preoțești în județul Vilcea s'au început încă de sub repausatul Episcop Ghenadie, apoi de pe la anul 1887, și s'au ținut absolut în fie care an, numai de vre-o câte va

ori la reședința județului, dar absolut în toți anii: pe plăși sau alte cercuri în cinci până la șese locuri mai potrivite și mai înlesnitoare pentru fie-care preot, ca să nu lipsescă de cât cel mult o zi din enorie.

Obiectul conferințelor a variat după împrejurări, dar tot-d'auna cu rezultatul destul de mulțumitor. În toate conferințele în genere s'a tratat subiecte sau chestiuni alese ad-hoc sau din vreme anunțate prin ordine circulare ale Protoieriei. În conferințe s'a dat preoților instrucțiuni asupra curățeniei bisericilor, despre regulata întreținere a arhivelor și contabilității parohiale, despre bibliotecile parohiale și pangare cu modul înființării lor, despre regulile igieniei casnice a preoților și locuitorilor, s'a recomandat în mod imperativ preoților cultivarea sistematică a tot ce atinge partea economică a populațiunii rurale, s'a insistat mult asupra tuturor viciilor și mijloacelor de combatut și chiar stărpit. În toate conferințele s'a vorbit despre cauzele înmulțirii concubinajelor și mijloacelor de întrebuințat pentru înopuținarea lor. Tot în conferințe s'a recomandat neconținut preoților cea mai desăvârșită armonie cu învățătorii și cu toți agenții sanitari și cel al ordinii publice. În conferințe s'a citit ordinile Sf. Episcopit privitoare la disciplina Clerului, s'a stăruit mult a se face atenți preoții asupra dorințelor Prea Sfinției Sale Părintelul Episcop cu privire la bună conduită, la regulata îndeplinire a serviciilor bisericesci, publice și particulare, și la uniformitatea acelor servicii.

În conferințe sau muștră public preoții necorecți, s'a lăudat cei energici și conștiincioși și s'a limpezit imediat sau mai târziu, după desușirile primite de la Sf. Episcopie, toate nedumeririle și toate confuziunile unor chestiuni vedute de mai mulți în diferite chipuri, precum și o sumă de alte chestiuni privitoare la bunul mers al afacerilor bisericesci, de câte ori acestea vin în colisiune cu autoritățile civile, cu episcopatul, cu învățătorii și cu alte organe din administrațiunea publică. Și tot în conferințe s'a luat rezoluțiuni privitoare la modul cum trebuie să se înfățișeze fie-care preot înaintea instanțelor judecătorești și administrative bisericesci și civile etc. etc. etc. Resultatul acestor conferințe și desele întâlniri cu preoții de și la început nesimțite, la urmă a fost foarte satisfăcătoare atât sub raporturi materiale cât și morale.

Între frumoşele rezultate ale conferinţelor se poate număra cu mândrie şi societatea: «*Provedinţa*» a cărei activitate îndreptată la început numai asupra fabricării *luminărilor de ceară curată*, a avut darul că numai într'un an să stîrpească luminările false din majoritatea bisericilor, şi să stimuleze mai mult cultura stupilor, de la un timp cam părăsită mai cu seamă de când Ungureni înundase comunele cu ceară falsificată.

XI. Şcoala de Cântăreţi.

În cursul anului şcolar 1900/1901 şcoala de cântăreţi a fost frecventată de 59 elevi. dintre cari 19 au terminat clasa ultimă a treia şi au absolvit definitiv şcoala, iar în cursul anului 1901/1903 şcoala a fost frecventată de 55 elevi dintre cari au absolvit 20 elevi. Absolvenţii şcolii din cei doi ani notaţi mai sus, au fost deja plasaţi cu toţii, unii prin posturi de paracliseri la parochiile urbane, iar alţii au ocupat posturi de cântăreţi prin parochiile rurale.

Şcoala de cântăreţi în cursul acestor doi ani ca şi în trecut, pe lângă ajutorul dat de Prea Sfinţia Voastră a mai fost subvenţionată de judeţ cu câte 1200 lei anual, din care sume sau retribuit doi maestrii de muzică bisericască, teoretică şi practică şi unul de cetire şi tipic bisericesc. Tot în cursul acestor doi ani s'au predat elevilor şcolii de cântăreţi şi ore-carî începători de lucru manual şi anume împletituri de nule şi pae, dar din lipsa unui maestru special, nu s'a putut realiza un rezultat destul de satisfăcător în această ramură. Fînd vorba despre şcoala de cântăreţi respectuos aduc la cunoştinţă că marea majoritate a cântăreţilor din acest judeţ neavînd nici o pregătire specială sînt absolut streini de cele mai elementare cunoştinţe în ale cântărilor bisericesti, în ale tipicului şi ale cetirei, cântarea celor mai mulţi nedesebindu-se aprôpe întru nimic de cântările melancolice populare, absolut streine de spiritul cântărilor curate bisericesti. Sînt încă mulţi cântăreţi care nu ştiu să întoneze nu exact dar apropiat cel puţin cea mai simplă cântare şi mai des întrebuiţată: *Mantueşte Dómnne poporul Tău*.—Totuşi așa nedestolnic în cele bisericesti cum sînt nu ne putem lipsi de serviciile lor, neavînd alţii mai buni, de ôre-ce numărul absolvenţilor

școlii de cântăreți potrivit cu trebuințele care se reclamă este foarte mic.

XII. Neegalitatea parohiilor și enoriașilor din R.-Vâlcea.

Potrivit art. 4 din Regulamentul pentru punerea în aplicare a legii clerului mirean, circuitele parohiale trebuie să se împartă în mod cât mai egal și pe cât posibil, enoriile trebuiau fixate astfel în cât fie-care biserică să cuprindă un anumit număr de enoriași, iar aceștia nu puteau fi de cât cei mai apropiați cu locuințele de biserică care trebuia să aparțină. În această privință am și primit ordinul sfintei Episcopii cu No. 790/94 cu instrucțiuni speciale pentru fixarea limitelor fie-cărei parohii și fie-cărei enorii în parte. Dar din diferite pricini n'am putut ajunge la nici o înțelegere cu administrațiunea comunală locală; astfel că această anomalie și neregulată împărțire a circuitelor parohiale și a enoriilor dă naștere la o mulțime de neajunsuri și abuzuri din partea preoților, de unde rezultă și atingerea prestigiului bisericii în general și a demnității clerului, pentru că au fost și sunt dese cazurile de regretabile când creștinii mai ne-aiși des la biserică au închis ușa unui sau altui preot, s'au plictisit au isgonit și pe unul și pe altul cu așa disul botez sau *di întâiu* ajunuri etc., când au venit doi unul după altul la aceeași casă. Deci dar fără o delimitare sistematic împărțită a parohiilor și enoriilor din localitate, răul nu se va stărpi.

XIII. Protoieria, sarcinile și neajunsurile ei.

Dintre toate cestiunile tratate în prezentul raport cea mai dificilă și cea mai delicată cestiune este cea enunțată în titlul acestui paragraf, deci dar cazul meu ca și personal până când prin încrederea Prea Sfinției Văstre ocup acest post. Că timpurile sunt grele cu totul o recunoștem, dar că nu clerul a îngreunat sarcinile țării țărăști trebuie să o recunoască chiar neprietenii bisericii. Ca să se vadă greutatea legate cu postul de Protoiereu, voi cita numai câte-va cazurile și vor fi suficiente spre a aduce la sentimente mai bune pe or-ice adevărat creștin.

A impune unul singur om să inspecteze de la 100—200 de parohii și de la 200—350 biserici într'un an, cu îndă-

torire de a observa scrupulos bisericile, arhivele, starea morală și higienică a locuințelor personalului bisericesc, a impune să țină conferințe cu preoții, a ține la curent toate lucrările de cancelarie ale protoieriei, cu mii de hârtii la intrare și eșire pe an, a impune să tocmescă statele personalului parochial rural în cinci exemplare, de patru ori pe an fără a'î da un ajutor la cancelarie, iar cancelaria ținută în propria lui casă, cu mobilierul, cu luminatul, încălzitul și servitorul său, a'î face pe de asupra tuturor acestora și incasatorul abonamentelor, listelor de subscripție lotării, calendare, hărți și a o sumă de alte imprimare etc. acesta cred că e o sarcină destul de grea pentru un singur om, plătit cu 119 lei lunar.

Intimpinarea mai ușoră ce se poate face tânguirilor de mai sus ar fi următoarea frază cu care de regulă se răspunde: «Cui nu-î place să-și dea dimisia» uitând timpul prețios al tinereții ce 'și-a sacrificat în aceeași carieră, reținerile din salariu ce i s'a făcut pentru așa disa pensie, cum și energia cheltuită în timp de decî de ani pe altarul aceleiași patrii pe care o servesc mare și mic de o potrivă.

În așteptarea unor vremi mai prielnice încheiî cele ce am avut respectul a înșira până aci, rugându-vă să binevoii a ține sémă la timpul oportun atât de părțile bune spre a se înlesni sporirea lor, cât și de cele mai slabe spre a avisa la mijlocele ce veți bine-voi a găsi de cuviință, pentru îndeplinirea tuturor lipsurilor dăunătoare bisericii și demnității slujitorilor ei direcți.

Sunt al Prea Sfinției Vostre etc.

Protoiereu (ss) *M. Răuț.*

DISCURS FUNEBRU

«Aicea nu avem cetate stătătoare, ci
«(să) căutăm pe cea viitoare» (cătore E-
brel 18/14).

Trishti auditori! Ce va fi insemnând atăta mişcare a tuturor ómenilor după suprafaţa pămintului? In tot timpul — ziua şi nóptea—alergă toţi fără odihnă, fără astimpărare!— Ce fac ómenii cu atăta agonisela? Ce scop aú el cu atăta străduinţă? Óre nu ştiu el că «noi nu avem nici cetate stătătoare şi că trebuie să căutăm pe cea viitoare»? (Ebr 13 14). Nu ştie omul că el are timpul său hotărít? (Iob. c. 14 v. 5).

Tóte lucrurile pe care le privim in tóte zilele, merg după un sistem regulat.—Sórele răsare diminéta şi apune séra; ríurile isvorăsc din pămintul muntos, curg in albia lor şi se varsă in alt ríu, in mare sau ocean; norii aú şi el destinaţia lor; arborii şi florile inmuguresc, inbobocesc, infloresc şi după un timp al sezonului, dacă aú parte să nu fie atinse de vre-un vînt veninos, duréză după legile vegetale; totul in natură are inceputul, cursul şi sfirşitul său regulat.—Dar omul? Aici, iubişti auditori!, este un mister! Omul se naşte şi prima lui aspiraţiune este de a trăi, de a vorbi, şi a înainta in creşterea sa, de a se cultiva şi a lucra pentru existenţa sa! Viaţa lui întrégă este o adevărată pregătire pentru o călătorie. Ði cu Ði aşeză ba una, ba alta, in sacul său de volaj; tot i se pare că a uitat ceva; mereú gândeşte, mereú se trudeşte ca nu cum-va să lase ceva, de care ar avea trebuinţă!

Dar val! sármame fiinţe suntem!! Tocmai noi ómenii, coróna creaturilor, nu ştim ora călătoriei nóstre!—Omul vede

sórele răsărind și apuind, vede pomul înflorind și știe că în cutare timp se scutură. Dar apunerea sórelui vieței lui, scuturarea flórei vârstei lui, nu-l este dat să o știe, căci numărul lunilor sale, este în mâna Marelui Creator, care 'i-a pus termen, peste care el nu va trece. (Iob. 14—5). Iată, iubiți auditorii!, sórta noastră ca locuitorii ai pământului. Locuim pământul numai pentru a ne prepara de călătorie.

Să nu ne nutrim cu iluzii că vre-unul dintre noi nu va face această călătorie. Legile naturei sunt mai presus de cât ori și cine. Când a venit timpul, o voce nevădută, neînțeleasă, de nimeni altul, de cât de cel pe care-l striga se aude: Acea voce ȳice: O! Omule! pregătește-te! aide! momentul călătoriei a sosit!—Este vocea morței.—Val ce trist moment!! ce voce sinistră! îngrozitoare! cât sună de hotărît și fără de milă!—Un fior rece trece prin corpul celui pe care-l strigă! Intinde mâinele rugător! ȳice: oh! mai lasă-mă! mai lasă-mă!—Nu ai milă de agoniséla mea? Nu ai milă de străduința mea? Uită-te în casa, în curtea mea, m'am luptat cu multe greutăți, am invins multe nevoi, mai lasă-mă să mai string, să mai agonisesc! Uite! soția și copilășii, uite! părinții și frații, rudele și amicil mă iubesc! Ah! ce dulce e viața!..... Un rís sarcastic, straniu, pornit pare ca din adincul unei prăpăstii este răspunsul....., O voce bizară, al cărei timbru te îngrozește, ȳice: O! Omule! unde cređi că volajezi tu? Ai tu atâta putere, în mâini, să duci cu tine tot ce ai agonisit? cunoști tu țara unde te duci?.....

A! Iată omul ajuns deja la frontiera acelei țări. Bariera e deschisă; călătorul pune piciorul spre a intra. Dar o voce 'i strigă de dincolo de pórtă..... oprește-te muritorule! Unde voești să duci atâtea averi cu tine? De unde atâta semeție pe fruntea ta? De unde atâta cutezanță? Spune-mi mai întâiu cine ești? cum te-ai născut? ce ești?—Aici, în această țară, nu ai trebuință de nimica. Aici găsești tot. Dorești avere? o afli. Dorești glorie? o dobândești. Tot, tot ce voești, dobândești. Intră însă numai așa cum te-ai născut; intră dar cu inocența unui prunc; intră, dar curățit de pulberea păcatelor. Numai așa vei dobândi tot ce dorești; numai așa vei fi scutit de ori și ce durere, suspin și întristare.

Știți. Iubiți auditorii!, unde este frontiera acelei țări? Priviți înaintea D-voastră! Iată unul dintre noi, care a pus piciorul să treacă peste barieră.

Acea țară este mormintul.

Soțul, tatăl, fiul, fratele, cumnatul, amicul, cunoscutul, cetățenul stimat și iubit..... trece dincolo de bariera a-acelei țări..... (urmază viața repausatului).

Durerosă încercare! Bunul sociu plécă și numai vine înapoi! tatăl iubit nu mai are fericirea să sărute mâinele drăguțe ale copilașilor săi, ce i se întindeau când intra în casă! Fratele, ginerile iubit plere și lasă pe toți disolați, călătorește în țări necunoscute de unde nu se mai întorce. Amicul stimat nu vrea să ne mai stringă mina. Concetățenul onest, nu mai lucrăză cu noi la progresul și mărirea patriei sale

Iubiți auditorii! Aici pe pământ nu este cetate stătătoare ci trebuie să căutăm pe cea viitoare, așa ne spune Sfânta Scriptură! Durerosă și slășietore este mórtea pentru om în genere! Mai puțin durerosă, mai consolătoare este pentru un creștin. Adevăratul creștin nu se amăgește. Să urmărim mersul întregel lumii.—Impărății mari au perit. Impărății puternici au fost nimiciți, cetăți au fost șterse de pe fața pământului; bogații luxoși, vanitoși au lăsat bogățiile lor; toți cu toții urmăz acelaș drum. Noi suntem ca iarba, ădilele noastre ca flórea câmpului — Cu légănul începem cu sicriul sfirșim.—Iubitul nostru! toți te vom urma. Noi nu avem numai casele de aici, cari sunt așa de felurite, mai avem și alte case, cari sunt la fel pentru toți. Casa călătoriei, casa odihnei și casa vieții viitoare.—Casa călătoriei este pământul, este viața pămîntescă. Casa odihnei este negrul mormint.—Casa cea-l-altă cerescă, este casa fericirii, este casa tuturor celor glorificați, este locul răsplătirii ómenilor celor credincioși, a celor cari au făcut binele în această viață, a celor ce au pădit preceptele divinului nostru Salvator.

Fericit cel ce a făcut bine în această viață! De trei ori fericit va fi cel ce va gusta acea viață dulce, liniștită, fiind împăcat cu conștiința sa, că pe acest pământ nu a făcut nimănu nicl un rău; de trei ori fericit va fi acel, care în ora morței se va învrednici de a vedea pe ingerii luminei

venind la dînsul și chemându-l să-I ȳică: vino cu noi, cãci locul fericirei ce l'ai arvunit, încã trăind în lume, 'ți este gata; vino și-ți Ia rãsplata bunelor tale fapte, ce ai sãvrit, pe cãnd erai în mijlocul confrãților tãi — Da, în mijlocul nostru. Acum plãcã, se desparte de noi.

Mergi în pace suflet bun, mergi în pace soț iubit, tatã, frate, sorã, ginere, cumnat, unchiu, vër, nepot iubit și mult regretat! Mergi și'ți ea rãsplata faptelor tale bune. Noi toți pe cari ne-ai îngrijit, noi toți pe cari ne-ai iubit, noi toți cu cari ai lucrat, colegii tãi, cari au admirat în tine, pe un harnic, cinstit, inteligent și iscusit conducãtor în trebi și afaceri, regretãnd încã o datã pierderea ta timpurie, din mijlocul nostru, nu putem de cãt sã ne rugãm lui Dumnezeu și sã ȳicem: Dumnezeu sã-l Ierte.

Diaconul I. Popescu.

DONAȚIUNI,

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate cari au bine-voit de a dona bis. Sf. Voevođi din com. Brebu, plașul și jud. Prahova diferite obiecte și anume: Nicolae Bucșă perceptor comunal respectiv a donat în memoria decedatului Ión Ionescu, două sfeșnice de argint de china; Ión Dumitru Spânu locuitor din acea comună, una candelă de argint de china; D-na Maria Nedulescu din urba Tecuci a donat trei corône de argint veritabil care s'an așezat la icôna Maicei Domnului și Domnului Iisus Christos; D-na Maria Radomisch din Brebu a donat una față de catifea și un șervet cusut țărănește la iconostas. D-na Dobra I. Văcărescu și Maria Șerban Savu, una față de masă țărănească și D-na Marița I. Morărescu idem una față de masă brodată cu lână pe etamină.

Se aduc mulțămiri publice Administrației Domeniului Corônei care a bine-voit a dona bis. din cătunul Beleug, jud. Prahova, o carte cu oântări bisericești și două cărți „Preoții sâtești“.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor mai jos notate cari au bine-voit a face donaționi bisericești din com. Bălteni, jud. Dâmbovița și anume: D-nu Iorgu Seritu cu soția D-sale Elena Seritu proprietarul moșiei din com. amintită au făcut reparația radicală atât internă cât și externă bis. respective, în valoare de 1500 lei, donând și un epitaf în valoare de 150 lei; D-nu Locotenent-Colonel Const. Marian din reg. I-ii Geniu și soția D-sale Zoe Marian au oferit un chivot de bronz, fiind însărcinat și cu recepția înmărmurii; Ión Stănculescu și soția D-sale Elena au donat o candelă de argint la Maica Domnului; D-na Flôrea închinata din București Calea Rahovei idem o candelă de argint la răstignire; iar persoanele următoare au contribuit cu sumele arătate în dreptul fie-cărui la turnarea unui clopot și anume: D-nu Const. Evanghelide cu 7 lei, D-nu D. Ionescu Slăniceanu 10 lei, Gogu Marinescu 5 lei, Alecu Marin, Costache N. Lapu, Ión Andrei, S. Dumitrescu, Niță Ilie, Petrace Grigore, Ion Ionescu, D-na Stanca Chiriță, Tache Marin, Neculae Radu, Petre Gh., Radu Popa, I. Gh. Drăgan și Pantazi Iamandi, cu câte un leu; Nedelcu sergent major, Ión Stănculescu, I. Pavelescu și Matache Herăscu cu câte 2 lei și A. Pibotopol și Dumitru Drăgan

cu câte 4 lei; toți aceștia din com. Bălteni, iar cei notați mai jos sunt din com. Poitu Bărbierului care asemenea au contribuit cu bani și anume: D-nu Petrache Dumitru și Costică Diculescu cu 5 lei; Costache Vasilescu, N. Ionescu, Ghiță Ionescu, I. Demetrescu, P. Dumitru, Nae Nuțică, Nae Simionescu, un creștin și Marin Brutaru cu câte un leu; un creștin, Neculae Tănase, N. Popescu. Gh. Vătase, Petrache Stolca și Ștefan Vasilescu cu câte 2 lei.

Se aduc mulțămiri publice Preotului Vasile Niculescu, din com. Brebu, jud. Prahova, care a bine-voit a face cu a sa cheltuială la bis. respectivă, pictura în Altar și timpla, a împrejmuit cu geamlic amvonu bis. din față, a donat două sfeșnice împărătești, de alamă și a reparat policandru.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Gherase Miliareși, arendașul moșiei Cârligați, din jud. Teleorman, care a bine-voit de a dărni bis. „Sf. Gheorghe“ din acea com., o colinvitră de aramă în valoare de 110 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Ión Calenderu Administratorul Domeniului Coronei, care a bine-voit a dărui un exemplar, Calendarul pe anul 1903, unul pe anul 1899, unul pe 1900, un exemplar „Musica Bisericească“ și un exemplar „Preoții Sătești“ pentru biblioteca bisericii parohiale „Sf. Procopie“ din comuna Gherghița jud. Prahova.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Nicolae Th. Armenopol care a bine-voit a dona bisericii din comuna Cătunu, jud. Dâmbovița, o Evanghelie legată cu argint în valoare de 200 lei și un stég în valoare de 65 lei; asemenea a mai bine-voit a dărui bis. filiale din cât. Butimannu acel județ un stég în valoare de 55 lei; Tot D-sa întreține regulat biserica parochială cu vin, unt de lemn și toate cele necesare bisericii.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate cari au bine-voit a dona diferite obiecte saore bisericilor din jud. Ilfov și anume: D-l I. Calenderu Administratorul Domeniului Coronei a donat bisericii filiale din Sudiți un rînd de vestminte preotești și mai multe cărți pentru bibliotecă; D-na Cecilia Petrescu, bis. filiale „Petresci“ a cărei proprietară a țisei moșii e D-sa, a donat una Icoănă a Maicei Domnului îmbrăcată în argint și una Candelă ambele în valoare de 100 lei; D-nii Dimitrie Cristea și Vasile Rădulescu, a donat bisericii parohiale Militari, cel dintâi o Icoănă a Sf. Dimitrie, iar cel de al doilea a Sf. Vasile ambele în valoare de 300 lei; Și D-l Ioniță Eșanu din București, a donat bisericii parohiale din com. Curcani, un rînd de odăjdii preotești în valoare de 70 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Apostol Stătescu enoriaș bisericii Cișmeua Mavrogeni din capitală care a bine-voit a dărni bis. respective, îmbrăcăminte în argint a Icoanei Sf. Filoftea în mare format, un rînd de odăjdii și o pólă de mătășă, toate în valoare de 1200 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Iosif Sotirescu proprietar în jud. Teleorman, com. Ceocești-Mândra, care a bine-voit a dona bis. din acea comună una sută lei necesari pentru cumpărarea de lemne la facerea unui dig, unul dric, cumpărarea unei cădelnițe, perdele, candelă și altele, în total 180 lei.

Chiriaria Sfinței Metropolitii a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri Enoriașilor bisericei Sfințul Ierarh Nicolae din parochia și comuna Costulenii județul Iași, cari au contribuit la repararea dișei bisericii cu sumele prevedute în dreptul fie-cărui: Preotul Gh. Țugulea 50 lei, Ión Moisi Primar 116 lei, Ión Mazilu 27 lei, Ión V. Aroșcuselei 16 lei, Gh. V. Aroșcuselei 17 lei, Theodor Băsu 10 lei, Gh. Huma 16 lei, N. Huma 15 lei, Elisaveta Pintilie 3 lei, Maxim Mihai 15 lei și 50 bani, Maxim Morariu 15 lei și 50 bani, D. V. Morariu 15 lei, D. Merticariu 16 lei, V. Mihăilă 15 lei, Al. V. Mihailă 10 lei, V. D. Ungureanu 16 lei, C. Tănăsă 14 lei, Ión David 16 lei, Ion D. Rusu 17 lei, D. Rusu 16 lei, Maranda P. Mihăilă 15 lei, Gh. Dascălu 20 lei, Ión P. Mihăilă 17 lei, Al. Țurcanu 19 lei, N. Dodan 15 lei, N. Roșca 16 lei, Ión V. Rusu 22 lei, N. Merticariu 15 lei, Ion Severin 16 lei, C. Ignat 17 lei, D. Sitaru 20 lei, D. I. Timofte 17 lei, C. Fanariu 15 lei, Al. Popa 15 lei, N. Popa 16 lei și 50 bani, Gh. Arnăutu 17 lei și 50 bani, Gh. Petrovici 20 lei, Gh. Corjan 20 lei și 50 bani, D. Moisi 15 lei, Al. P. Moisi 11 lei, Elena P. Moisi 5 lei, C. Roșca 15 lei, V. T. Roșca 10 lei și 50 de bani, Parascheva Roșca 2 lei, Damachi Arnăutu 10 lei, D. Dobrea 8 lei, Gh. D. Luca 11 lei și 50 bani, Gh. Țnea 15 lei, Andrei Ciubotariu 10 lei, V. Gălușcă 15 lei, N. Gălușcă 15 lei, Iftime Cantanz 10 lei, Ión Gh. Cantanz 11 lei, Al. Ichim 15 lei, Maria I. Plop 11 lei, Ión N. Manea 15 lei, Al. Bratneanu 17 lei, Catrina Corjan 5 lei, V. Pânzariu 16 lei și 50 bani, Gh. Talmaciu 10 lei, Maria N. Huma 5 lei, Ión Gh. Huma 17 lei, Gr. Atomulesei 12 lei, N. Sitaru 16 lei, C. Sitaru 15 lei, V. Arnăutu 15 lei, Gh. Cimpoeșu 10 lei, C. T. Roșca 10 lei, V. Gelatu 17 lei, D. Dumitrașcu 5 lei, N. Bernéga 15 lei, Gh. Rotariu 10 lei, Timofte Olariu 15 lei, Andrei Olariu 15 lei, V. Dobrea 15 lei, Ilie Olariu 17 lei, Ion Ift. Racariu 14 lei, Gh. Caprariu 16 lei, Al. Caprariu 15 lei, I. Carsiman 16 lei, Ștefan Iacob 3 lei, Al. T. Roșca 12 lei, Andrei Caprariu 17 lei, Ștefan Manea 15 lei, Pavel Croitoriu 10 lei, Ión Croitoriu 15 lei, Ștef. Talmaciu 15 lei, D. Huțupaș 15 lei, I. Talmaciu 17 lei, Al. Pânzariu 5 lei, I. M. Roșca 15 lei, I. M. Pânzariu 16 lei, D. Ciofu 15 lei, V. Ranga 25 lei, Gh. Teșariu 15 lei și 50 bani, Mihai Roșca 17 lei, C. Bițuca 16 lei, I. Dochim 16 lei, Gh. M. Ungureanu 15 lei, Moisi Bițuca 15 lei și 50 bani, Th. Stegariu 12 lei și 50 bani, Th. Dochim 13 lei, V. Dascălu 18 lei, V. Bițuca 15 lei, Frasinia Gh. Roșca 15 lei, Serghi Roșca 16 lei și 50 bani, Gh. Arion 15 lei, Gh. Pascariu 15 lei, Timofte Gavril 15 lei și 50 bani, V. Gavril 18 lei și 50 de bani, Ión Stegariu 15 lei, C. Podariu 21 lei, V. Stegariu 16 lei, Gh. Stegariu 15 lei, D. Stegariu 5 lei, C. Dochim 15 lei și 50 de bani, Ión Cozianu 15 lei, D. I. Ra-

cariu 15 lei, Manole Luca 12 lei, Ión Todirică 17 lei, Th. An. Constantin 17 lei și 50 de bani, D. N. Morariu 17 lei și 50 de bani, V. Filip 15 lei, C. Plop 16 lei și 50 bani, Ión Teslariu 18 lei, Tudora Timofte 7 lei, C. Miron 15 lei, V. Constantin 17 lei, D. Gelatu 15 lei, Ión Mustețâ 10 lei, Ștefan Lupu 15 lei, Anița Lupu 5 lei, I. Gh. a Simionesei 3 lei, Maria Ranga 5 lei, Ión Bungeanu 15 lei, G. Ciofu 5 lei, Gh. Croitoriu 18 lei, Gr. a Preotesei 18 lei, Ión a Simionesei 15 lei, V. Popovici 17 lei și 50 de bani, T. V. Andrei 12 lei, Ión Gr. Huțupaș 10 lei, Maria Huțupaș 5 lei, N. Fanu 10 lei, Al. Ionel 16 lei, V. T. Ignat 16 lei, Ión Lupu 15 lei, Ilie T. Ignat 15 lei, Ion V. Grigore 10 lei, D. V. Grigore 10 lei, Ión St. Mihailă 17 lei și 50 bani, D. Ungureanu 16 lei și 50 de bani, C. Agapi 16 lei, V. Ior. Cantauz 15 lei, D. Gr. Timofte 16 lei, T. Agapi 17 lei, Ion Bernéga 17 lei, Gr. Filip 15 lei, Gh. Iftime 15 lei, Ión Gh. Iftime 8 lei și 50 de bani, Ión Gr. Timofte 13 lei și 70 de bani, Pavel Roșca 10 lei și 50 de bani, D. P. Roșca 15 lei, Serghie Moisi 20 lei, Ión Corjan 15 lei, Timofte Bernéga 17 lei, Ión Cojocoa 15 lei, N. Teslariu 18 lei, Serghie Ranga 16 lei, Ión Gavril 15 lei, D. Cojocariu 15 lei, Gh. Burlacu 16 lei, Ión Ștefanachi 20 lei și 50 de bani, Moisi Zaharia 15 lei și 50 de bani, C. Vatau 20 lei, Maxim Pintilie 15 lei, Tóder Ștefanachi 17 lei, D. Pintilie 15 lei, Gr. Cantauz 15 lei, Cost. Leurda 17 lei, Gh. Sandulachi 5 lei, Ión Codăescu 16 lei, C. Căceaval 16 lei, Florea Mangu 15 lei, Gh. Gelatu 15 lei și 50 de bani, Gh. M. Nichita 15 lei și 50 de bani, Ióna I. Dascălu 5 lei, Gr. Cimpoșu 16 lei și 50 de bani, N. Agapi 16 lei, V. N. Agapi 5 lei, St. N. Agapi 16 lei, C. Timofte 16 lei și 30 de bani, Pintilie Cantauz 5 lei, T. a Mihăesei 15 lei, Al. Huțupașu 4 lei, Iftime a Vasilei 15 lei, Iftime Luca 13 lei și 50 de bani, V. Plop 14 lei, N. Stoica 5 lei, V. a Ruștei 15 lei, Mihai a Ruștei 10 lei, Gh. Ciușu 5 lei, Maxim Bacariu 2 lei, D. Șeogheac 12 lei, Ión Burlacu 16 lei, Ión Miron 16 lei, C. Ciocoiu 5 lei, Petru Roșca 10 lei, V. Merticariu 15 lei, Toma Sitaru 5 lei, Moisi Berneoga 15 lei, St. Gr. Nechita 18 lei, Nicolae Hancu 5 lei, Ióna Gheorghiu 6 lei, Elena Vasiliu 10 lei, Tița Negru 15 lei, Gh. Dumitrașcu 10 lei, V. Crețu 12 lei, V. Gavril 15 lei, și C. Lupu 7 lei și 50 de bani. Afară de acésta următorii enoriași precum Serghie Moisi au cumpărat un Orologiu, (Céslov Mare). Al. Tucanu un Triod, Vitoria Arion un Penticostar, Costachi Ignat una Psaltire mare, Ión Mazilu una carte cu 46 cuvintări, D. I. Timofte una Evanghelie delegată, N. Agapi un prapur de 40 lei și una cădelniță de 50 lei, Buducanu Ionescu un dulap de 26 lei și Ștefan Grigore Nechita 3 candele mici de 18 lei.

Chiriarchia Sântei Metropolii a Moldovei și Sucevei aduce mulțămiri publice următorilor persoane, cari au făcut donațiuni bisericești Sfiutului Die din Botoșani: Domnișorei Aristița Dimitriu pentru o perdea de atlas albastru la icóna Maicei Domnului în valoare de 35 lei, asemenea următorilor persoane, cari au contribuit cu suma de 115 lei, la cumpărarea unei sobe: D-na Maria Miculescu 10 lei, Ilie C. Ciolac 10 lei,

Preotul C. Zbârnea 18 lei, Ștefan Draganovici, Ión Florescu, Eufrosina Maican, N. Honciuc, Mina Gheorghiu și Ión Cozmincă câte 5 lei fiecare; Ilie I. Ciolac 3 lei, Dimitrie Lazaridi, C. Perju, Gh. Dimitriu și Ión Gheorghiu câte 2 lei; Ana Cârjan 2 lei, M. Ștefanu, Gh. Azinachi, I. David, T. Botoșeneanu, Anibal Platon, Andrei Antoniu, Ilie Bulgariu, I. Nastasiu, D. Cișmilénu, Leon Cerchez, I. Răchițanu, V. Atanasiu, Gh. Vântu, D. Iurea, C. Olariu, Gh. Alexa, D. Hântășen și C. Nișcan câte un leu; Gh. Bucur, N. Perial, Elena Podariu, D. Oberschi, D. Lozneanu, Gh. Murguleț, N. Vornicu, Gh. Ionescu, Ilie Spiru, V. Drob, Maria C. Ianc, S. Andronic, C. Teodorescu, I. Dimitriu, V. Avramil, Gh. Ionescu, Eleonora Știrbu, C. Geambașu, T. Ciocan, N. Alexa, C. Nișcanu, N. Maxim, C. Teruș, Domnica Ilași, Nestor Morcov, Gh. Nișcanu, V. Posesen, Gh. Ionescu, D. Paviliu, P. Veđi bine, I. Alexa și V. Bogza câte 50 bani fiecare.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Radu Dincă Grămescu și soției sale Dina R. D. Grămescu din com. Poiana Plenița, pl. Câmpu, jud. Doljiu cari au bine voit a dărui bis. respective un stég în val. de 80 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Ana D. trescu din com. Corcova, jud. Mehedinți, care a bine-voit a dărui bisericii filiale „St. Nicolae” din com. Părău, parochia Jupânești, jud. Gorjiu, un epitrahil în val. de 12 lei; și D-nei Maria D. Bica, din Jupânești, care asemenea a dăruit aceleși bisericii, o perdea pentru Icoana Maicei Domnului, în val. de 7 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lor: I. M. Cuțulescu și Tudor T. Diaconu din com. Bârza, jud. Doljiu, care pentru padositul bisericii din acea comună, au dăruit cel d'întăiu 50 lei, iar cel de al doilea 100 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate și anume: D-lui Ștefan Mihail Vulcănescu, proprietar, din com. Dârvari, jud. Mehedinți care a dăruit bisericii cu hramul sfinții Arhanghel Mihail și Gavriil, din aceeași comună o garnitură de sante vase de argint de china suflate preste tot cu aur, în valoare de 90 lei; D-lui Dimitrie Gheorghiu și soției sale Sultana, din urba Craiova, care au dăruit bisericii cu hramul Sfinții Nicolae, parochia Dorobanția, din aceeași urbă, un sfint epitaț în valoare de 100 lei; Cucernicul preot Ión Negoescu și d-lor: Gh. Fetelea, Const. Frântu, Iorgu N. Băbăgel, Achim Șporiș, Nică I. Șporiș, Gh. Feșcut, Ion N. Sandru, Const. Șporiș, Iorgu Gh. Băbăgel, Gh. Sandru, Neagoe Fetelea, Serafim Frântu și Stan Chirigescu, toți din comuna Greblești, jud. Argeș, cari au dăruit lemnăria necesară pentru construirea bisericii filiale cu hramul sfinții Nicolae, din cât. Sărăcinesci, pendinte de parochia Călinești, jud. Vâlcea; d-lui Anastasie Gh. Cionca și soției sale Lucreția, cari au dăruit bisericii cu hramul sf. Gheorghe, din com. Radomir, pl. Ocolul, jud. Romanați, o cruce de lemn sculptată și îmbrăcată cu argint în valoare de 50 lei, precum și doné luminării mari de cêră albă curată în valoare de 70 lei;

d-lor: Ión M. Ungureanu, Smarandache M. Ene, Andrei I. M. Ungureanu și Marin M. Iordache, cari tot la biserica din Radomir au dăruit cel întâiu un Evhologiu, ediția sf. Sinod, în valoare de 11 lei și 80 bani. Iar cei-l-alți trei au contribuit la cumpărarea unei cădelnițe de argint de china în valoare de 30 lei; și d-lui Stan Fănuță, din comuna Greci, județul Romanai, care a dăruit bisericii din acea comună, cu hramul sfinții Impărați, o candelă cu trei lumini în valoare de 35 lei, precum și două acopereminte de stambă pentru sfinta masă și proscomidie în valoare de 5 lei.

Se aduc mulțămiri publice persónelor pióse mai jos notate cari au bine-voit a dona bisericeii din parochia Délu-Nou, jud. Bacău diferite obiecte și anume: D-l Stan Encica, din com. Plopana, jud. Tutova, a donat două steșnice de lemn lucrate în strung și vâpsite, cu doue lumînări de cêră curată; D-na Maria I. Dogariu din orașul Bacău, o perdea de Reșea colorată, o coavtură de catifea pentru iconostas, un așternut de petici, doue lumînări mari de stearină și un kilogram de unt-de lemn; iar parochul acelei bisericeii a dăruit pentru biblioteca parochieii, Revista „Viitorul“, pe anul 1901—1902.

Se aduc mulțămiri publice persónelor pióse: mai jos notate, cari au bine-voit a dona bisericeii filiale din cătuna Buciumeni-Precistei, parochia com. Galbeni, jud. Roman diferite obiecte și anume: Vasile Lungu o pereche de mucări în valoare de un leu; Elena Baciú și Elena Gógă o îmbrăcăminte de creton pe sf. Masă în valoare de 10 lei; Smaranda Blanariu, un lăvicer din petici în valoare de 6 lei; N. Hangu și soția sa Ecaterina, doue rinduri de bete pentru scoborit morții în grôpă în valoare de 3 lei; D. Malinici, Gh. Ciobotă, Econ. 1. Năsturaș epitropii acelei parochii și N. Munteanu, un rind complect vestimente de lînă cu bumbac de culóre roșie în valoare de 50 lei; și D-nul V. D. Popa din com. Berești, jud. Bacău o candelă de bronz în valoare de 3 lei.

Se aduc mulțămiri publice persónelor pióse mai jos notate cari au bine-voit a dona bisericeii din comuna Doljești, jud. Roman diferite obiecte și anume: D-l Iordache Ioseb, din acea comună, un felon, un epitribal și o pereche naracliți în valoare de 100 lei; iar D-l Const. Cojocariu cu soția sa Ecaterina tot din acea comuna, o pereche prapure (stéguri) în valoare de 75 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui D-trie I. Ghica care a bine-voit a contribui cu 200 lei la repararea bisericeii din parochia Băbeni, jud. R. Sărat.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persóne pióse din com. Coastești, jud. Buzău, cari au bine-voit a dăru bisericeii din acea comună diferite obiecte sacre și anume: D-l Costică Niculescu, primarul com. respective un kivot de argint în valoare de 75 lei; D-l D. Davidescu una cădelniță în valoare de 25 lei și o cruce în valoare de 20 lei și

D-l Dragomir Oprea, sfintele vase și un rînd de cununii de argint de china, tôte în valoare de 90 lei.

Se aduc mulțămiri publice la toți pioși creștini, din com. Găleşesci pl. Pitești, jud. Argeș, cari au bine-voit a contribui cu lași spre a se repara biserica acelei comune și anume: D-na Elena Căp. Florescu a contribuit cu 30 lei; Grigore N. Andrei cu 20 lei; Pr. Ión Eftimie și Petre Totan cu câte 10 lei; Gh. Nica cu 6 lei; Paraschiv Gheorghe, Gh. Maria și Nae Popescu cu câte 5 lei; Gr. Diaconu, Toma Vasile și Duminică Marin cu câte 4 lei; Donș-decș și patru locuitorî cu câte 3 lei și 60 banî, trei locuitorî cu câte 3 lei și 50 banî, nouă-spre-dece locuitorî cu câte 3 lei și 40 banî, unu cu 3 lei și 30 banî, unu cu 3 lei și 25 banî, donș-decș și doi locuitorî cu câte 3 lei, șese locuitorî cu câte 2 lei și 60 banî, trei-decș și șese locuitorî cu câte 2 lei, trei locuitorî cu câte 2 lei și 50 banî, doi locuitorî cu câte 2 lei și 40 de banî, un locuitor cu 1 leu și 60 banî și opt-spre-dece locuitorî cu câte 1 leu. Se mai aduc mulțămiri și D-lui Ghiță Lascu proprietar în acea comună care a mai donat bisericeî diu comuna amintită Sf. Scriptură poleită, un rînd vestminte preotești și o cădelniță.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Nae Runceanu student la Theologie pentru ofranda ce a bine-voit a oferi bisericeî din comuna Tigveni, jud. Argeș și anume: Un Aghiasmatar, una panichidă și viața repausaților noștri ediția Sf. Sinod, tôte legate cu piele, în valoare de 11 lei și 30 banî, precum și un Epitrahil nou în valoare de 20 lei.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos exprimă mulțămiri publice enoriașilor bisericeî, din cătuna Fântinelele, filiala parohiei Scânteesci, județul Covurlui cari prin stăruința preotului Gh. Cojocaru și C. Theodosiade au contribuit cu suma de (350) trei sute cinci-decș lei la reparațiunea acelei bisericeî; asemenea se exprimă mulțămiri publice D-lui D. Climi mare proprietar din Covurlui care a bine-voit a dărui (80) opt-decș de stilpi pentru împrejmuirea curții acelei bisericeî.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos exprimă mulțămiri publice următoarelor persoane: D-lui Gheorghe și Maria Olteanu din cătuna Canat-Calfa cari au cumpărat un Minei pe luna Aprilie în valoare de 13 lei și 50 banî; Ilinca Niculae Buja care au cumpărat un Minei pe luna Mai de aceeași valoare; Preotului M. Vasiliu care a contribuit cu 10 lei; Iacob Ignat cu 70 lei; Maria Donciu 20 lei, Teodor Elisabeta Tudorache 20 lei, Zaharia Radu 10 lei, Zacheu Parascheva Buja 5 lei și Șerban Popa 5 lei spre a se cumpăra o perdea pentru ușile împărătești a bisericeî din parochia Aiorman județul Tulcea.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos exprimă mulțămiri publice următoarelor persoane: Enoriașilor, Vasile Lupu, Teodor Toma, Gheorghe Sava, Dumitru Dobre și Vasile Radu cari au cumpărat o cruce de argint, în valoare de 24 lei pentru biserica din Vlachiei jud. Constanța; Enoria-

șilor Minea N. Mititelu, Nicola Mititelu, Radu Sava și Tudorache Vasile cari au cumpărat un rînd de acopereminte, în valoare de 15 lei tot pentru acea biserică; Enoriașului Dumitru Nicola care a cumpărat un epitrahir în valoare de 25 lei și enoriașului Ión Țăranu care a cumpărat un Céslov mic în valoare de 4 lei și 40 de bani, tot pentru aceeași biserică.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos exprimă mulțămiri persónelor mai jos notate cari au bine-voit a dona bisericei Adormirea Maicei Domnului din parochia Cataloi obiectele mai jos notate în dreptul fie-cărui, după cum urmază: Haralambie Casian un Chivot în valoare de 60 lei; Dimitrie Ionescu un Catavasier în valoare de 5 lei și 10 bani și Marin Iorgu o acórtă de așternut pe jos.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos exprimă mulțămiri publice: Iconomului Zaharia Popescu care a dăruit bisericei Sf. Nicolae din urbea Tulcea două prapore în valoare de 160 lei și cinci icoane în valoare de 50 lei; Domnișórei Elisa Teligrafista, din Babadag, care a dăruit aceleeași bisericei o față de atlas pentru sf. Masă; Dómei Olimpia M. Spacovicú care a dăruit eceleeași bisericei două fețe de masă împletite.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos exprimă mulțămiri publice: D-lui Ión Cornea care a dăruit bisericei din parochia Calfa, județul Constanța, un Catavasier, două discuri de metal și un ibric, toate în valoare de 6 (șése) lei; D-lui Menea Pantelimon care a dăruit aceleeași bisericei, o candelă de metal și o față pentru analog, în valoare de 9 lei; D-lui Dumitru Bratu care a dăruit aceleeași bisericei o învelitoare pentru sf. Antemis; și D-lui D. Ionescu Primar, care a dăruit aceleeași bisericei, 200 pueți de salcâm cu care s'a plantat curtea bisericei și cimitirul.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos, aduce mulțămiri publice D-lui Th Fotachi, din Com. Slivna, județul Covurlui, care a donat bisericei din acea comună un policandru, în valoare de 160 lei.

Chiriarchia Dunărei de Jos, aduce mulțămiri publice, persónelor mai jos notate cari au bine-voit a dona bisericei Cuvioasa Parascheva din urbea Galați, următoarele obiecte și anume: D-na Anița C. Bujoreanu a hărăzit un lăvicer mic cu vârste roșii, galbene și negre și un prosop cu dantele, cu arniciu roșu și negru având inițialele A. C. B ambele în valoare de 10 lei; D-l Apostol Apostolide, o icoană format mic serbarea sf. Panteleimon în valoare de 10 lei; D-na Maria Bejan un șerveț lucrat cu arniciu roșu cu inițiala M. în valoare de 2 lei; D-na Maria Ion Alexandru un așternut de petice în valoare de 10 lei; D-na Natalia Maior Christodorescu, una perdea de atlas roșiu, în valoare de 10 lei.

SITUAȚIA BISERICII ORTHODOXE DE RĂSĂRIT ÎN IMPERIUL ROMAN ȘI BISANTIN

De la întinderea Creștinismului în Imperiul Roman, până la căderea lui 1453.

Priviri generale

Pentru a înțelege drept cestiunea pusă, este necesar să avem în vedere pe de o parte caracterul Imperiului Roman, pe de alta natura Bisericii. Imperiul Roman se deosebise prin un guvernământ absolut; de la acest criteriu nu se făcea nici o excepțiune, nici pentru religia creștină. Religionea etnică (păgână) Romană, n'a avut un scop propriu și independent, separat de scopul statului, ci era religia statului, cu templele și idolii săi naționali sau naționalizați. Religia trebuia să asigure prosperitatea statului, întru cât acesta rezulta din buna-voința Zeilor și din considerațiile politice ale Guvernatorilor Romani. Natural e dar, că Religia era o instituție de stat în sensul strict și riguros al cuvântului, legându-se strâns, de organismul politic. De aceea cea mai înaltă dispunere în cele ale religiei statului aparținea autorității politice. Legislațiunea în cele ale religiei se desvolta în legătură cu legislațiunea politică, ce fă-

cea parte integrantă a ei. Administrația celor religioase și judecata, aparținerea acestor autorități și instituțiilor publice, la care făceau parte și cele politice în genere; iar pentru susținerea religiei statului mijloacele materiale se concedau de el (de stat), ca o parte absolut necesară a cheltuielilor societății. Respectul datorit divinităților statului era o datorie indispensabilă a oricărui cetățean Roman. De aceea ori ce neglijență și îndepărtare saă dispreț de la legea statului din partea cui-va, în asemenea împrejurare se considera ca un delict politic și era aspru pedepsit. După cum în toate, așa și în adorarea Zeilor, Cetățenul Roman datorea să se supună statului, sacrificându-și propriile lui păreri ori pretinse convingeri. Interesul statului cerea, mai presus de ori care altul, respectul și a adorării Zeilor naționali. Dar o astfel de situație a religiei în stat era posibilă numai în religia etnică, ca religie naturală, eșită din concepțiunii pur omenești, respectiv de *fința divină*. Această religie naturală ne posedând o sancțiune divină absolută, se reforma în timp după cerințele vieții, adică deprinderile poporului a împrejurărilor politice, a dezvoltării lui etc.; nu însă și pentru religia creștină s'a permis aceasta, care s'a revelat cum știm omenilor de însuși Dumnezeu. În ea (religia creștină) nu se permite nimic, investigațiunei curat omenești; acțiunea omului în creștinism constă numai de a admite cu covingere adevărul descoperit de Dumnezeu și a se conserva în Biserica fondată de El însuși. Astfel după instituirea Bisericii creștine, a urmat o schimbare foarte mare în cestiunea raportului saă a situației religiunei între stat și biserică. Din acest timp s'a detras autorității civile a statului dreptul de legislațiune și de dispoziții arbitrare în afacerile religioase. Cestiunile religioase s'aă supus unei jurisdicții speciale, hotărîte de Dumnezeu fondatorul societății, adică Bisericii lui Christos, Sinodului. De sigur o astfel de schimbare serioasă în Guvernământul

absolut al statului în materi religioase, nu era posibil să se sevirșcă de olată. Cât timp Imperiul Roman era păgân, nu putea el îngădui ca cine-va să adore pe Dumneșeu în alt mod, de cât după ceremonialul pozitiv decretat și impus de stat. Din timpul M. Constantin numai și încôce trebuie să se considere ca existent raportul între stat și Biserica liberă. Biserica din punct de vedere creștin, devenind independentă, își are scopul ei, mijlocele, autoritatea ei bisericescă și plenitudinea puterii sale. Recunoscând Statul că legea lui Dumneșeu este cea mai înaltă și că e dator să renunțe la guvernământul său absolut asupra religiei. De când în creștinism exista o sferă de relații omenești între Stat și Biserică, de când legislează în ea nu Statul, ci Dumneșeu; de când legea divină are precădere asupra celei omenești, de când în religie dispune o altă autoritate, a parte instituită de Dumneșeu, de atunci, urmază natural că această sferă de autoritate, nu poate fi contopită cu Statul și să fie supusă legislației lui în totul, ci trebuie ca Biserica să se bucure de o autonomie legislativă în afacerile interne, existând numai sub protecțiunea statului. Statul în interesul său respectă și protejă Biserica, n'o siluște, persecută or neglijează.

Natura divină a organismului bisericesc, n'a putut s'o nerecunoscă cel întâiu împăral creștin în Statul Roman, Marele Constantin. Ast-fel în o epistolă a sa către Biserica Alexandriei șicea: *că ceea ce unanim s'au admis de către cei trei sute de părinți, este cugetarea a însuși Fiului lui Dumneșeu, în special din timp ce în mintea atâtor și ast-fel de bărbați a fost St. Spirit, care le a inspirat lor voința lui Dumneșeu*; iar în epistola către Episcopul, cel ce n'au fost față în Sinodul din Niceea, îl îndemnă: *că ceea ce s'a hotărit, după judecata inspirată de Dumneșeu, a atâtor și ast-fel de sfinți părinți, să le admită ca un dar prea*

înalt, și ordin divin ¹⁾). Acastă idee, că guvernământul bisericesc în afacerile interne ale Bisericei aparține Episcopilor și numai lor, a exprimat-o M. Constantin și în o convorbire cu Episcopii, dicând: Ἄλλ' ὅμοις μὲν τῶν ἔσω τῆς Ἐκκλησίας, ἐγὼ δὲ τῶν ἐκτὸς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καθιερούμενος, ἐπίσκοπος ἂν εἴην ²⁾). Sensul însă ἐπίσκοπον τῶν ἐκτὸς se precizează prin cuvintele—λαειτουργὸς τοῦ Θεοῦ, συνλαειτουργὸς τῶν ἐπίσκοπων, pe care adese și le însușia lui M. Constantin. Aceste însușiri și le inpropria fără opunere împăratul pe baza cuvintelor însuși a Sf. Apostol Pavel, că Guvernatorii civili sunt servitori ai lui Dumnezeu, puși de El pentru săvârșirea dreptei judecări și sprijinul ordinii sociale ³⁾. Prin urmare, numindu-se pe sine Impăratul ἐπίσκοπον τῶν ἐκτὸς—Episcop celor din afară—avea în vedere autoritatea politică și sfera activității lui politice și dovedea datoria sa de a conlucra la realizarea scopului Bisericei în sfera politică și prin mijlocele politice. Ast-fel a înțeles aceste expresii și contemporanii Marelui Constantin. Istoricul Eusebiu citând cuvintele amintite ale Imperatorului, unde se numește pe sine Episcop în afacerile externe ale Bisericei, adaugă: „Deci în consecvență cu vorba cugetând privilegia pe toți demnitarii și-i îndemna cât îi era posibil, ca să ducă o viață piosă. De aceea a ordonat naturalmente tuturor prin legi mutuale și dispoziții, să nu jertescă idolilor, să nu uzeze de oracule, să nu edifice temple păgâne“. Ast-fel înțelegea el a servi lui Dumnezeu; chiar și el însuși așa făcea. Considera pentru exemplu servirea sa constând în a lucra prin legi în favoarea Creștinismului cu chemarea omenilor la serviciul cel mai sfânt a legii evanghelice, pentru ca să vindece ranele cășunate de persecutători, să cheme din exil

¹⁾ Πρακτ. οἰκουμ. συνόδων.

²⁾ Εὐσεβ. βίος Κωνστ. 4. 24.

³⁾ Romani 13 1—6. Ἐρμ. Βαλαμ. Cap. II. 13 titlu Nomon.

pe creștinii expatriați, să redea proprietarilor legali averile luate, ca sub Deciū și alții din Imperatori, a rezidi Bisericele sfărimate și ruinate cu redarea de asemenea a averilor lor confiscate, a conceda prerogative clerului creștin și Bisericeii, a sprijini pacea și unirea între creștinii și în parte și a Episcopilor; în casuri de neînțelegeri a lua măsuri pentru liniște, chemând ori adunând sinode, participând personal la discuții, publicând hotărârile sinodelor și luând măsuri constrângătoare, preventive și penale în contra ereticilor, schismaticilor și a îndrăsneților păgâni etc. Tote aceste sunt activități care aparțin numai jurisdicției Statului Creștin și se raportează la plenitudinea autorității civile, fapte ce s'au realizat sub Sf. Constantin ¹⁾. Acest princip de separare a afacerilor interne a Bisericeii de către acțiunea Guvernului politic, adică a Puterii Civile, s'a introdus în legislația Imperiului Bizantin, cum vedem de exemplu în Novela a VI-a a lui Iustinian, care tratăză despre alegerea episcopilor, preoților și diaconilor. În ea se disting precis două feluri de relații între Stat și Biserică, adică despre *inclinarea lui Dumnezeu* și despre *atacerile vieții omenești* și una din relații se lasă pe seama jurisdicției autorității politice, iar cea-l-altă s'a lăsat pe seama Episcopilor, ca investiții cu autoritatea ierarhică în Biserică. Ambele autorități stau în raport mutual și se unesc într'o sferă comună, în viața omenească. Religia are mare însemnătate pentru stat, ca una ce este organul de garanție a bunet-voinții a lui Dumnezeu pentru întreprinderile statului, reclamată de simțul intern al omului, și de aceea devine religia o necesitate imperioasă și obiectul imediat de îngrijire pentru autoritatea politică. Pe lângă amintita Novelă mai sunt încă în legea lui Iustinian o sumă de locuri, în care Biserica creștină se prezintă ca un organism propriu social, predicător a dreptei

¹⁾ (Εὐσεβ. βίος Κωνστ. 6, 28—60. I-a, 24 ἐκκλ. ιστορία 10. 6—7).

și mântuitoarei credinți în Dumnezeu, legiuitor în sfera autorității sale, locuri în care se deosebește *civilis et sacerdotalis potentia, sacerdotes et magistratus*, delictele și crimele de caracter ecclesiastic de către delictele și crimele politice ¹⁾. Aceste locuri dovedesc precis că nu numai episcopii dar și legile Bizantine, pe timpul lui Iustinian, deosebeau jurisdicția bisericească, ca jurisdicție a vieții și a activității religioase și recunoșteau autorității ecclesiastice aparte o deplină putere, dată ei de fondatorul Bisericii, deosebită de deplina putere a autorității politice și independentă ori neatrnată de ea. Aceeași idee despre deosebirea deplinei imputerniciri a autorității bisericești de orice guvernământ politic s'a declarat și în monumentul legislativ al lui Vasilie, Leon și Alexandru (884—886 Imperatorii Bizantinii și legislatorii; precum în Epanagogă (Ἐπαναγωγή). În această legislațiune, duple cum și în cele anterioare, adică în Eclogă, (Ἐκλογή) lui Leon și Constantin, în Prochirul (Πρόχειρος) lui Vasilie Macedonenul, iarăși Imperatorii, se cuprind dispoziții legislative despre obiecte ecclesiastice, adică despre Patriarhi, despre Episcopi și numirile lor în serviciile bisericești, despre prerogativele politice ale clerului și monachilor și despre averile bisericești etc. Causa unei astfel de inovări legislațiunea o arată în aceasta: că societatea politică prin ea numai singură ar fi rămas fără de viață, dacă s'ar fi separat cu totul de relațiile cu religiunea, pentru acest cuvânt se presintă lucrul ca nenatural ca să se facă vorbă în lege numai din punctul de vedere a legii curat sociale, fără a aminti în acelaș timp și despre cea-laltă autoritate bisericească. „*Fiind-că dăce legislatorul în introducere, tot sufletul admitând a vieții în conformitate cu această societate a noastră, și creștină, curând dorește a se iniția și în piosi-*

¹⁾ Κωδ. βιβ. 1. tit. 1. κερ. 2. 5—7. βιβλ. 1. tit. 2. κερ. 8. βιβλ. 1. tit. 5. κερ. 2. Νεαρ. 6. κερ. 1. Νεαρ. 8. κερ. 2. 83. 109. 137.

tate, împreună cu ordinea politică și cele obligătoare la mântuire și la perfecțiunea înălțării către Dumnezeu, sau cele relative la sfințele lucrări în Biserică, la serviciile arhierestii și la alegeri, le-am așezat cu fidelitate, după încorporarea așa dicând a societății, ca și cum am fi tratat și educația sufletului, sau după cum am fi stabilit religia ori Biserica cu materia societății. De aicea, de și se lăgă strins religia cu viața socială, se deosebesc însă în mod precis; pe de o parte societatea civilă, sfera relațiilor politice, iar pe de alta Biserica, sfera relațiilor religioase, cu două specii de relații aparte ori raporturi separate ale societății. Încă și mai lămurit se demonstrează acesta din caracterizarea autorității Împăratului și a Patriarhului, ca cel mai înalți reprezentanți personali și veduți a acestor două jurisdicțiuni a vieții sociale. Împăratul, conform Epanagogei este apărătorul legal al averii onoarei și dreptului individului, este bunul comun al tuturor supușilor. Scopul activității lui consta în a conserva și întări mijlocele de existență ale Statului, a restabili prin o veghere neadormită ceea ce s'a pierdut și să adauge prin măsuri înțelepte și drepte cum și prin întreprinderi bine-cugetate, prosperitatea fericirea și puterea Statului. De datorita Împăratului este să protégă și să țină mai întâi cele cuprinse în sf. Scriptură, apoi cele hotărâte în cele șapte Sinode ecumenice, precum și legile publice recunoscute. Împăratul trebuie să se distingă prin orthodoxie și religiositate, să interprete legile recunoscute de cei vechi și după analogie să dea legi noi asupra cestiunelor în care nu exista legi vechi ¹⁾. Iar scopul Patriarhului este mai presus de toate să țină în religiositate și curățenie viața aceluia, pe care l-a priimit de la Dumnezeu sub păstoria sa, apoi să convertescă la orthodoxie și la unirea cu Biserica pe toți ereticii, precum

¹⁾ Titul II. Cap. 1-6.

și pe cel ce nu sunt creștinii, influențând asupra lor prin o viață plăcută lui Dumnezeu. Scopul ultim al servirei lui este mântuirea sufletelor celor ce i s'au încredințat, privigherea ca aceste suflete să conviețuască cu Christos și să sufere crucificarea lumii. Patriarhul trebuie să fie în puțință de a învăța în public pe alții, către toți să se poarte de o potrivă, mari și mici, să fie blând în adevăr, sfătuitor, aspru cu cei nesupuși, să spună pe față și în public adevărul și să apere dogmele în fața Impăratului și în public. Numai Patriarhul cu Sinodul este dator să interprete canoanele cele aședate de cei vechi, hotărîte de Sfinții Părinți și stabilite de sf. Sinode. *„Societatea fiind constituită din părți și părțile, după analogia omului, și Patriarhul este Impărat asupra părților celor mai mari și mai necesare. De aceea pacea și fericirea după trup și suflet a supușilor împărăției este în totă consonanța și uniformitatea și a arhieriei“* ¹⁾. În conformitate cu hotărârile Sinodelor, după care tronul Patriarhal al Constantinopolului, pentru onoare, s'a declarat cel întâiu în Impărăție și legile politice supun judecăteli lui, cercetării lui, împlătorile judecăteli și apeluri și din celelalte patriarhi. Acesta s'a introdus mai târziu în Biserică și se cuprind asemenea teoriile în Nomo-Canone. Patriarhului, fie-cărula în periferia lui, i se cuvine îngrijirea asupra tuturor Mitropoliților și Episcopilor, Monastirilor și Bisericilor. De asemenea judecata, cu dreptul de a judeca și condamna; iar Patriarhului de Constantinopol i se permite să dea învoirea instituirii Stavropighiilor și în jurisdicții streine, dacă în acele nu s'a dat mai înainte învoirea înființării și sfințirii Bisericii de către Episcopul locului. Nu există însă, canon precis ci numai uz. De asemenea se observe și să deslege cele îndoelnice în celelalte periferii

¹⁾ Titlul III, Cap. 1—11.

patriarhale și să pună sfârșit în apelurile proceselor de la un tribunal la altul. Patriarhului i aparține grija asupra tuturor lucrurilor spirituale, precum și dreptul de a numi și pe altul în cercetarea lor. Acastă deplină autoritate se dă și Mitropolițiilor și Episcopilor în Eparchiile lor ¹⁾. Acesta-i un guvernământ Constituțional, unit îl numesc Christocratic, altul Republican. Ori cum s'ar numi, el are mai multă apropiere de cel actual Constituțional, care-i și în Statul nostru. De aceea multe din dispoziții și legi convin foarte bine guvernământului Bisericii noastre orthodoxă. De asemenea se dovedește de aicea că Impăratului nu i se condece nici un drept de legislațiune ori activitate în cele din lăuntru ale Bisericii. Explicarea canónelor, legislațiunea bisericească, administrarea și judecata în afacerile bisericesti se lasă inclusiv ierarhiei ori guvernământul bisericesc.

Acelaș raport între Biserică și puterea civilă există și în periodul după Sinódele ecumenice. Monumentele rezultate din această epocă o dovedesc acesta, că hotărârile Sinodului din Constantinopol mai adese ori nu se întăresc de autoritate civilă, ci se publicau în numele Patriarhului și a Sinodului sub sancțiunea lor, sau precum se exprimă Balsamon: *„Și însemnările sinodice se publică contorm prerogativelor însemnărilor împărătești“*. Mai ales după căderea Constantinopolului când puterea civilă era păgână ²⁾. Hotărârile sinodale atunci numai se sancționeau de autoritatea civilă, când Biserica dorea să le dea acestora o estensiune mai mare și să asigure executarea lor neștirbită nu numai în biserică, dar și în societatea civilă; sau când aceste prin obiectul lor se raportau ele de odată și la relații bisericești și civile; de aceea nu puteau să se privețe de sancțiunea și a autorității politice; sau în fine,

¹⁾ Idem locul citat.

²⁾ Epp. xav. 12. Ἀντιοχ.

când se raportaū la Președintele Sinodului, la Patriarch. Desbaterile Sinodului patriarchal se făceau fără de prezența unul reprezentant politic în ele. Niște asemenea reprezentanți se arătaū în adunarea Sinodului numai de câte ori era vorba de obiecte ori afaceri care se legaū cu interesele sociale, sau când însuși autoritatea bisericească îi chema pentru vre-un interes. În asemenea împrejurări însă reprezentanții civili la Sinode în genere nu participau la desbateri și nici n'aveau drept de vot.

Acțiunea lor se mărginea în a menține ordinea exterioară a desbaterilor sinodale și împarte să le conducă din acest punct de vedere. Ca unii ce nu erau membri ai Sinodului nu subscriau nici practicele Sinodului. Numai într'un caz Manuel al II Paleologul (1396) spre decăderea Imperiului, a exprimat dorința ca reprezentanților societății să li se acorde dreptul de vot în hotărârile Sinodului patriarchal, dar dorința sa a fost respinsă de Sinod ca nefundată. Câte odată era prezent în desbaterile Sinodului patriarchal chiar Împăratul, dar acesta se întâmplă extra-ordinar sau în urma unei invitări speciale, din partea autorității bisericești, sau din inițiativa sa proprie, din cauza unor împrejurări serioase, d. e. judecata Patriarchului. În asemenea împrejurări Împăratul ocupa locul de Președinte, când însă era Patriarch presidaū ambii Sinodul. În întărirea împărătească a decisiunilor sinodale, ce se întâmpla rar, se pronunța prin subscrierea lui sau prin o publicare specială confirmătoare hotărârii, numită edict (edictum). Confirmarea ori sancțiunea împărătească avea de scop ca hotărârea sinodală, având putere în sfera bisericească, să devină obligatorie și în cea politică, după cum dovedește faptul următor: Cunoscutul Patriarch Sinesie (909), a edat o hotărâre sinodică, care impedia căsătoria în gradul al VI din sânge, și care la finele ei zice: *Se încunoștiințeză tuturor de obște și cu puterea Sfintului Spirit părintește și autoritar se*

hotăraște: în cât nimeni, de acum, ori de ar fi bogat, ori din mulțime și popor, nu-i este permis a contracta căsătorie. Iar dacă de acum ar considera întru nimic aceste hotărîte și s'ar căsători în asemenea grad, sau ar naște copii, un asemenea va fi exclus de la biserică pentru tot restul vieții sale; și nu va fi primit la penitență până ce mai întal nu va rupe căsătoria, măcar de s'ar întâmpla să aibă și copii. Iar preotul care ar da bine-cuvîntarea unei asemenea căsătorii, se va supune caterisirii desevîrșite“¹⁾. După cum se vede această hotărîre a Sinodului patriarhal se publică fără țarmurire obligatorie pentru toți cei din sfera bisericească. Călcarea ei trebuia să aducă provocatorului lipsa drepturilor bisericești. Dar fiind-că n'a fost întărită de autoritatea Împărătească în realizare a întimpinat indoeli și opunerii în tribunalul Împărătesc. De aceea s'a edat un ordin împărătesc special pentru aplicarea acestei hotărîri sinodale cu deslușiri pentru instituțiile politice²⁾. În general cunoștințele pozitive ce ni s'au conservat despre lucrările Sinodului patriarhal din Constantinopol confirmă, că Sinodul avea și se bucura de o autonomie în lucrările sale. Participarea autorității politice avea de scop ca măsurile luate de către Sinod să se introducă și în jurisdicția politică.

Cercetarea mai amănunțată a relațiilor dintre Biserică și Societatea civilă în Imperiul Bizantin.

Cercetînd mai amănunțit diferitele manifestări ale autorității bisericești deplin imputernicite, vedem că între cele înal dintrre aceste și cea mai serioasă pozițiune o ocupă dreptul de a legisla ori a eda legi în afacerile bisericești. Este tuturor cunoscut și necontenit că în epoca pe când

¹⁾ Σύνοδος. II. σελ. P. τομ. 5, pag. 18.

²⁾ Νόμον. Φωτ. τ. 13. Cap. II. Σχολ. Βαλτάρμ.

Imperatorii Romani au primit creștinismul Biserica se dezvoltase deja cu un organism legal propriu, cu o legislațiune specială, cu o autoritate guvernamentală (Ierarchia) și cu o jurisdicție proprie. Monumentele legislative ale Bizantinilor ne demonstrează lămurit că Statul a găsit gata deja și învățătura dogmatică a Bisericii și canoanele vieții bisericești interne, canoanele administrației bisericești, și le-a primit cu respectul datorit pentru conducerea ei. Fărte pedeeasupra judecã unil, gãsind în Codicile lui Theodosiũ și a lui Iustinian un titlu aparte: *De summa Trinitate et fide catholica*, cã adicã legislațiunea politicã a regulat tôte părțile administrației bisericești și mai cu samã chlar și dogmele credinței. Dacă vom cerceta conținutul decisiunelor titlului «De fide catholica» din Codicile lui Theodosiu, vom vedea cã este vorba exclusiv numai despre situația bisericii orthodoxe în societate împarte și a naționalității, sau din acel punct de vedere al lucrului, care pôte sã cadã numai în sfera legislațiunii Statului. În amintitul titlu a codicilui lui Iustinian se determinã de aseminea pe de o parte situația bisericii orthodoxe în societate, iar pe de alta a societăților eretice, pe lângã acestea, pe cine l considerã statul ca orthodoxi și pe cine ca eretici. Statul a publicat pe față în dispozițiile sale, cã dreptul de a învăța credința aparține numai Bisericii și cã Imperatorii au admis definițiile Bisericii despre credință ca obligator executorii, ¹⁾ «cã primesc de orthodoxi pe acei ce Biserica l considerã ca ast-fel». Definițiile despre credință ale sinódelor ecumenice se respectau de către Imperatori ca și Sf. Scriptură ²⁾ și se publicau de către ei ca legi ale Statului, pentru cã în biserică și fărã de acestã publicitate se bucurau de o putere deplinã și se luaũ pentru conducerea vieții, ca glasul lui Iisus Christos însuși. Statul introducând definițiunile dogmatice ale Bise-

1) Κωδ. Ἰουστ. βιβλ. I. tit. I. κεφ. 2, 5—7.

2) Ἰουστ. Νεαρά 131, κεφ. I.

ricei în colecțiunea legilor sale, le făcea obligatore pentru toți credincioșii, ca legi politice. După întărirea lor de autoritatea politică, hotărârile bisericei despre credință deveneau primite de către credincioși nu numai ca o regulă a credinței hotărâtă de către Biserică, dar și ca lege politică. Aplicarea lor se păzea și de Biserică și de guvernământul civil, fiecare în sfera sa. Deja călcarea dogmelor celor hotărîte de Biserică și întărite de Stat erau pedepsite și de Biserică și de autoritatea politică, și atrăgea pe lângă pedeapsă bisericască, excluderea din societatea Bisericeii, și pedeapsa materială prevădută de legile politice ¹⁾. Cel întâi impuls a Imperatorilor ca să întărească dogmele hotărîte de Biserică a fost simțul lor de respect personal și de religiositate către Fondatorul religiei creștine Imperatorul Bizantin, ca creștin, nu puteau să nu simtă în conștiința lor obligațiunea, ca să servescă, Biserica prin mijlocele ce puteau, după cum ei însuși mărturisesc ²⁾. Al doilea impuls era de caracter politic. Publicând legile în favoarea Bisericeii orthodoxe, Imperatorul Bizantin căutau prin acesta ca să-și atagă și să-și conserve buna-voința lui Dumnezeu asupra statului și a lor, pe care o considerau ca garanția cea mai tare a prosperității și progresul statului, fericirea și reușita lor în tote ³⁾. Tot ceea ce s'a dis despre importanța legislațiunii Imperatorilor Bizantin respectiv de dogme se raportă mai tot ast fel și la legislațiunea lor despre cestiunile administrative bisericesti. După învățătura legislațiunii Bizantine, canónele, care ni s'a predat nouè de către Biserică, s'a hotărît de Sf. Apostoli și de Părinții Bisericeii ⁴⁾. Canónele sunt exprimarea legislațiunii Bisericeii, spre deosebire de legile politice, care compun partea ce mai însemnată a le-

¹⁾ Κωδ. Ἰουστ. βιβλ. I. tit. I. βιβλ. I. tit. 3. κερ. 45. Νεαρά 6. κερ I. Νεαρά 41.

²⁾ Κωδ. Ἰουστ. βιβλ. I. tit. 4. κερ 34. § 6. Νεαρά 6, ἐκλόγ. §. I. Νεαρά, 9.

³⁾ Κωδ. Ἰουστ. βιβλ. I. tit. I. κερ. 3. βιβλ. I. tit. 3. κερ 42, 53, 54, 57, βιβλ. I. tit. 4. κερ. 34. Νεαρ. 6. ἐν ἐκλόγ. § I Νεαρ. 133. κερ. 6.

⁴⁾ Ἰουστ. Νεαρά. 6. Προοίμ. κερ. I. §. 8. Νεαρά 137. Cap. I.

gislațiunii politice, fără raport la cuprinsul lor ¹⁾. Distincțiunea acesta a sfințelor canóne, ca porunci ale Bisericei, de către legi, ca activitate a legislațiunii omenești, a fost admisă de către toți Imperatorii Bizantinului și s'a au exprimat hotărît în toate colecțiunile, și ale dreptului celui bisericesc, și ale celui civil. După teoria legislațiunii Bizantine, autoritatea, asupra legilor s'a dat Imperatorilor de către Dumnezeu, iar pentru conservarea canónelor, observarea și hotărîrea lor s'a dat Episcopilor. Sfintele canóne nu se prezintă ca secotinți—*γνώματα*, luându-și importanța lor numai după confirmarea Impăratului, ci au o legătură strinsă cu credința noastră și întru atât sunt de respectate și sfinte pentru fie-care creștin, pentru că sunt edate de autoritatea legislativă bisericească, precum și dogmele credinței ²⁾. Canónele sunt obligatorii în sfera bisericească prin ele însăși fără întărirea autorității lumești; ³⁾ călcarea lor și nesupunerea la ele atrag afurisirea sau excluderea de la Biserică ⁴⁾. Insuși Imperatorii se purtau față de canóne cu cel mai mare respect și nici odată nu legifereaă ceva neconform cu canónele, ci din contră pretutindenți și tot-d'auna le urmaă lor. Dispozițiunile Imperatorilor contrare canónelor în afacerile interne ale Bisericei se consideraă ca neavând putere, nu numai după teoria autorității bisericești, dar și după hotărârile clar ale Impăraților ⁵⁾. Canónele bisericești se formează și subsist prin ele înseși independent de legislațiunea civilă. Dispozițiunile Imperatorilor Bizantinți despre afacerile externe ale Bisericei, aveaă aceeași însemnătate pe care o aveaă hotărârile lor despre dogme, sau edând legi despre

¹⁾ Κωδ. Ἰουστ. βιβλ. I. tit. 2. κεφ. 12. tit. 5. κεφ. II. tit. 3. κεφ. 42 și 5. etc.

²⁾ Ἰουστ. Νεαρ. κεφ. I. Νόμων. Φωτ. tit. I. κεφ. 2.

³⁾ Νεαρ. 42. κεφ. 3.

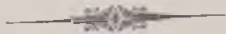
⁴⁾ Κωδ. Ἰουστ. βιβλ. I. tit. I. κεφ. 8.

⁵⁾ Κωδ. Ἰουστ. βιβλ. I. tit. 3. κεφ. 42. §. 9. 45. 56. Νεαρ. 5—6. Ἐπιλογ. Νεαρ. 133. Προσίμ.

afacerile interne ale Bisericii, sau numai confirmând canoanele, Imperatorul ridică canoanele ce aveau însemnate în sfera bisericească la legi politice. De aceea canoanele se realisașu deja nu numai în sfera Bisericii dar și în cea politică, se întâlneau conservarea lor și de către autoritatea politică a statului și a Bisericii, se pedepseau călcările lor și bisericește și politicește ¹⁾. De notat e că administrația ecleziastică a devenit obiect de legislațiune pentru Impărații Bizantinți timp îndelungat după Marele Constantin. În Codicile lui Teodosie nu se întâlnesc de loc dispoziții relative la afacerile interioare ale Bisericii, ci legiferările din el privesc numai la determinările drepturilor politice și prerogativele Bisericilor orthodoxe, Monastirii și clericii spre deosebire de societățile religioase ale ereticilor. Relativ sunt puține și în codicile lui Iustinian cele ce se întâlnesc de felul acesta. Numai în Novelele Imperatorului acestuia găsim o serie întregă, dispunând de afacerile interne ale Bisericii. După cuprins aceste dispoziții sunt o repetire a canoanelor bisericești, în puterea principului general ce l-au admis Imperatorii Bizantinți, adică de a urmări cu îngrijire canoanele bisericești.

C. E.

(Va urma).

¹⁾ Κωδ. Ἰουστ. σελ. I. tit. 3. κτ. 45. Νεμπ. 6. κτ. I. § 8. Νεμπ. 42. Νεμπ. 131. κτ. I.

CREAȚIUNEA DUPĂ BIBLIE ȘI TRADIȚIUNILE POPORELOR VECHI.

STUDIU ISTORICO-APOLOGETIC.

(Vezi Biserica Ortodoxă Română No. 3 anul XXVII).

Tradițiunile cosmogonice ale Egiptenilor n'au ajuns până la noi, de cât tot în fragmente. Eusebiu, Sincel, Erodot și Diodor Siciliotul, cari vorbesc despre ele, se referă la vechi scriitori Egipteni

Diodor Siciliotul, venind la istoria Egiptenilor, pune această tradițiune în frontispiciul ei, ca o credință veche a acestora, asupra originii lumii și a zeilor.

«La începutul lucrurilor, zice el ¹⁾, cerul și pământul erau confundate într'una având același aspect uniform.

În urmă corpurile s'au separat unele de altele și lumea dobândi forma, sub care o vedem astăzi. Aerul fu dotat cu o mișcare continuă, iar elementul arzător s'a suit în regiunile superioare, în baza calității sale ușoare. Pentru această sôrele și toți aștri, cari s'au format din materiile arzătoare, sunt înzestrați de o mișcare perpetuă. Materiile terestre și toate lichidele au rămas tot amestecate jos, din cauza greutatei lor. Dar aerul învîrtindu-se continuu împre-

¹⁾ Diodor Siciliotul, Cart. I.

jurul lor, părțile umede au produs marea și părțile compacte au format pământul. Sub influența razelor soarelui, pământul a dobândit tăria și prin acțiunea combinată a căldurii și a umidității, suprafața sa a dobândit ridicăturile, ca și ale unei materii în fermentație. S'a format în multe locuri creșteri, acoperite cu fibre membranice, așa precum se întâmplă chiar astăzi în locurile nămolose, când după o temperatură rece urmează un aer arzător. Ast-fel materia s'a hrănit în timpul nopții de aburi, iar în timpul zilei se întărea prin razele soarelui. Acești germani de viață, aflați în materie, când au ajuns ultimul grad de dezvoltare, au produs în lume tot felul de animale. Acelea, în care a domnit căldura, s'au ridicat în aer și acestea sunt paserile, iar acelea, în care a predominat mai mult elementul terestru, sunt reptilele și cele alte animale, care trăesc pe pământ. Cele ce au aparținut în deosebi substanței acvatice și-au găsit locuința lor în apă, iar pământul uscându-se din ce în ce, sub influența soarelui și a vânturilor, s'firși prin a nu mai da naștere la nici un fel de animal perfect. De atunci ființele însuflețite se înmulțiră prin naștere după speța sa».

Euripide, discipolul lui Anaxagora, pare a avea aceleași idei asupra originii lumii. El dice: «La început cerul și pământul se confunda, formând o atmosferă vastă, diferită de cea actuală. Căldura enormă, care era asupra pământului, nepermițând ca apa să stea în starea liquidă, s'a transformat în vaporii elastici. Acești aburi s'au ridicat în regiunile cele mai înalte și ridicându-se se răceau și aflându-se într-o regiune mai rece se condensa, mai mult, se transforma în aburi vizibili, înghețându-se pământul ca o vastă nebulosă, care era în stare a atrage forța soarelui și a celor-alte astre. În același timp suprafața pământului se răcea și dominațiunea luminosă a lui Vulcan încetă. Răcirea continuă din ce în ce și temperatura ajunsese de a da apel starea liquidă și acesta căzând a acoperit fața pământului

cu apă. Acest ocean la început și-a luat naștere, prin combinările produse de focul primordial, pentru acesta Egipteni zic în limba lor figurată, că marea s'a născut din foc. Acestă mare fiind în timp fără margini, a produs și ea aburi, care s'a ridicat în regiunile superioare, ca o nebulosă continuă. Dar apele retrăgându-se, adâncimile globului a apărut său mai bine zis, Dumnezeu a separat mările de continente. Ast-fel atmosfera limpezindu-se au putut străbate asupra pământului primile raze ale soarelui și aci începe domnia soarelui, care în stil figurat se poate numi fiul lui Vulcan său al focului, fiind-că el i-a urmat. El se numește și fiul rămas adică, născut după mórtea tatălui său, fiind-că între stăpânirea focului și aceea a soarelui a fost un spațiu de timp, când pământul s'a arătat d'asupra apelor. În urmă toate au luat viață și naștere din lumină, arbori, paserile, animalele, pe care pământul le hrănește și genul uman».

Învęțați din toate timpurile au vęzut și vęd o apropiere ore-care între aceste tradițiuni legendare și descrierea creațiunei biblice. Ei le-au considerat rămășițe și tradițiuni alterate ale descrierei biblice. Asemănarea o vęd mai ales în faptul, că toate aceste tradițiuni, de și legendare, încep ca și biblia cu haosul infinit și termină cu creațiunea său nașterea omului.

La Romani tradițiunile despre origina lumii și a omului, le găsim la Ovidiu, cu toate că acest poet, în cât privește tradițiunile cosmogonice, este aproape în totul un copiator său reproducător al ideliilor lui Esiod. După Ovidiu dar poeții și filosofi Romani aceste tradițiuni se resumă la următoarele: «Înainte de a exista marea, pământul și cerul, carele coprinde natura în univers, nu presenta de-cât un singur aspect. Se numea haos, o masă de materie fără formă, fără mișcare, fără viață în care toate elementele, ce o compuneau erau amestecate. Nu era nici un soare, care să lumineze lumea, luna de asemenea nu și avea lumina sa,

pământul nu apăruse, nici aerul. Oceanul la rândul său nu avea margini, aerul, pământul și apele erau amestecate și nedespărțite. Pământul nu avea tăria sa, undele nu aveau fluiditatea lor și aerul nu avea lumina sa. Elementele nu se despărțeau și nici unul din ele nu avea forma sa; toate se aflau în luptă. Dumnezeu este, care a pus capăt acestor lupte. El a despărțit cerul de pământ și pământul de apă; aerul cel subțire de aerul cel gros, astfel haosul dispăru, elementele se puseră în regulă și începură a funcționa legile, care stabileau o pace eternă între ele; focul carele în sine nu are greutate, luminează cerul și ocupă regiunea cea mai ridicată. Sub el și în apropiere de el luă loc aerul, cel de asemenea ușor, pământul și toate elementele cele tari și solide, fiind cele mai grele, au căzut mai jos. Locul cel din urmă 'l ocupară undele, care se scurseră în jurul pământului, înconjurând toate părțile sale. Și după ce Dumnezeu, cărui nume nu i se cunoștea, orându-i materia, el dete pământului forma sa regulată, porunci să fie îngrijurat de mări și acestea supuse vânturilor, fără a putea trece malurile sale. El formă izvoarele, lacurile și fluviile, împrăștiate pe fața pământului, care toate se pierd în ocean. Cerul fu împărțit în cinci zone: două d'adreeptă și două de a stânga și una la mijloc, care este cea arzătoare. De asemenea și pământul fu împărțit în cinci zone sau regiuni, care corespund celor cinci zone ale cerului, ce 'l îngrijură. Iată ce corpurile fu separate unele de altele și supuse legilor, aștri cei ascunși în masa cea informă a haosului, începură a lumina în cer. Stelele 'și luară locul lor fix; de asemenea și zei, astfel nu remase nici o regiune locuită. Pești populăra undele; patru-pedele pământul și paserile șesurile și aerul. Lipsea însă ființa cea nobilă și inteligentă, care să stăpânească toate acestea și atunci omul se născu, fie că arhitectul suprem 'l a însălept cu suflare divină, sau că pământul mai avea încă în sinul său oarecare părți curate

de eter, din care fiul lui Japet a făcut pe om după imaginea zeilor și l'a pus în univers, deosebindu-l de animale, având capul ridicat către cer, spre a-l privi și studia. Astfel fu făcut și omul din materia, cea fără formă. El luă figură umană și de aci începu secolul :aū vtrsta cea de aur».

La acestea se resumă tradițiunile cosmogonice ale Romanilor, care resumate constau în următoarele: Existența unui haos, în care predinau apele și apoi o cauză supremă, a tot puternică și mai pre sus de toate, a pus totul în orânduială. a arangiat diferitele părți ale universului, a făcut pe om după asemănarea divinității, creațiunea fu terminată prin această corună a creaturilor *omul*. Cine nu vede în totă această tradițiune, deși obscură și nelămurită, imaginea totuși vie a tradițiunei biblice, pe care ne o dă Moisi despre creațiunea lumii și a omului.

Cel ce se ocup cu examinarea acestor tradițiuni în amănuntul lor, ved mare afinitate între tradițiunile grecilor și ale Romanilor. deși trebuie a mărturisi, că și unele și altele au caracterul fabulei. Și Ovidiu și Esiod par a ne vorbi chiar și despre căderea omului în păcat, în povestirile lor despre Hesperide. Dar filosofii acestor neamuri se ocup chiar și cu cauza, pentru care zeii au creat lumea, deși creațiunea după ei constă mai mult în orânduirea materiei, dându-i forma pe care o are astăzi. Timeu asupra creațiunei zice, că nimic alt nu a determinat pe Dumnezeu, de a pune materia în ordine și de a-i da o formă, de cât bunătatea sa. De asemenea Platon punându-și chestiunea, pentru ce autorul tuturor lucrurilor a făcut universul, nu raspunde de-cât cu cuvintele: *fiind că era bun* ἢ αἰαὶ ἄρα ἔστιν ἄγαθόν.

De asemenea și Ierocle susține acelaș lucru.

*
*
*

La Perși aflăm de asemenea tradițiuni despre origina lumii și a omului, ba încă foarte apropiate de tradițiunea biblică. Ele sunt cuprinse în Zend-Avesta, cartea lor sacră.

Iată cum resumă jurnalul intitulat *Cercetări Asiatice*¹⁾. aceste tradițiuni:

Cărțile sacre ale Perșilor învață, că Ormuzd, începătorul tuturor ființelor, a creat lumea în șese timpuri: el a făcut la început cerul, apoi apa, pământul, arbori, animalele și în urmă omul și femeea fură cele din urmă lucrări ale creațiunii. Acești doi puși într'o grădină, ambi erau destinați a fi fericiți, dar amândoi fură amăgiți de Ahriman, șarpele cel mare, vicleș și mincinos. Se nenorociră prin neascultarea lor și mărtea fu introdusă în lume prin Ahriman, cauza păcatului primului om. Dar mărtea însăși trebuie a fi învinsă prin Ormuzd, el va trimite un mântuitor, pe profetul Sosieseh, pentru a pregăti pe omeni pentru învierea generală. La sfârșitul vécului totul va fi, ca și în prima zi a creațiunii. Ahriman va fi aruncat în abis, munți se vor descompune, vor curge în râuri de foc, împreună cu metalele, pe cari le copriind în sinul lor, sufletele vor trece prin aceste flacări de loc, pentru a se curăți. Atunci va începe pentru ele timpurile de fericire și totul se va sfârși».

Se poate o adevărire mai clară și un omagiū mai frumos, adus tradițiunii biblice, decât aceste tradițiuni a Perșilor? În ele se citesc aproape din cuvint în cuvint, cele scrise de Moisi în Cartea Facerii sale.

De altmintrelea, după studiile făcute de Dl. Anselm, a supra tradițiunilor Persane despre origina lumii²⁾, în ele se copriind descrieri foarte amănunțite, despre facerea lumii, cum ea a fost creată în șese epoce, prin șese sau șapte îngeri, despre paradis și căderea omului în păcat.

* * *

La Indieni tradițiunile cosmologice, nu numai că subsist, dar sunt de asemenea pe cât posibil clare și apropiate de

¹⁾ *Recherche Asiatique* Tom. II. Pag. 29.

²⁾ *Anselm. Etude sur les Traditions Pers.* Tom. II. Pag. 448.

narațiunile bibliei. Cea mai veche carte a lor este fără îndoială, Cartea Legii lui Manu. Acest legislator, ca un alt Moisi, începe cartea legilor sale prin o cosmogonie, care în părțile sale principale, coprinde următoarele: ¹⁾

•Era întuneric nepătruns, care nu avea nici o formă, nici nu se pote numi într'un fel; totul părea a fi în inerție. Atunci Domnul exista de sine însuși și fără a avea amestec cu simțurile externe, el dete ființa lumii simțibile cu cele cinci elemente și cu alte elemente, umplu totul de lumina cea mai curată și întunerecul dispăru. Acela pe care numai spiritul 'l pôte percepe, carele nu se pôte cunoște prin nici un organ simțibil, cel care nu are părți vizibile, cel etern, sufletul tuturilor ființelor, acela pe care nimic nu 'l pôte coprinde, se arată atunci în totă splendórea sa; hotărind mai întâiu în cugetul său de a emana din natura sa diversele făpturi, produse mai înainte apele, în cari a pus un germene. Acest germene se făcu în urmă un ou, strălucit ca aurul, luminând ca un astru cu miș de raze, din care se născu însuși Brahma, strămoșul tuturilor ființelor.

Apele s'aũ numit *Nara*, fiind-că le făcuse Nara, (spiritul divin). Acestea aũ fost în urmă primul loc, unde s'a produs mișcarea, tot prin îngrijirea lui Nara, care se mișca pe d'asupra apelor. Prin acela, ce este cauza nepătrunsă și eternă, a fost făcut Brahma, celebru în lume prin numele său. După ce el a stat un an în acel ou, Domnul numai prin cugetarea sa 'l-a despărțit în douē și din aceste douē părți a făcut cerul și pământul, iar în mijlocul lor atmosfera, cele opt regiuni cerești și locurile, cari cuprind apele. Ființa supremă a hotărît de la început, după cum învață Veda, numele fie cărei creaturi, faptele și modul de viață. Ea a făcut de asemenea o mulțime de zei, inzeștrați cu suflet și cete invizibile de îngeri. Ea a hotărît de la înce-

¹⁾ Annales de Philosophie Chretienne. Tom. XII. Pag. 53.

put aducerea de sacrificii. Focul, aerul și sôrele au fost recunoscute ca cele trei părți eterne ale Vedet, numite Rîch, Jadjous și Sama. Aceeași ființă supremă făcu timpul și împărțirile lui, constelațiile, planetele, rîurile, munți, șesurile și toate locurile arzătoare. Ea a dat ființă și existență la tot ce există. Pentru a fi o deosebire între creaturi, a hotărît de la început dr. platea și nedreptatea și a supus creaturile sensibile plăcerii și durerii.

După ce a făcut întregul univers și pe mine, zice Manu, în cartea legilor sale, cel nepătruns de puterea și mintea omului, a dispărut tarâș, absorbit fiind de sufletul suprem și în locul lui în lume n'a rămas de cât timpul. Manu mai adaogă, că aparițiunea și disparițiunea lui Dumnezeu sau a sufletului suprem și atingerea lui de lume, o face să existe sau să dispară. De sigur, că în aceste cuvinte, cu drept cuvînt trebuie a vedea preînchipuila noțiunea despre Proviđența Divină asupra lumii.

* * *

La Indieni însă tradițiunile cosmogonice sunt multiple. Mai multe chiar de cât la toate cele alte națiuni și cu drept cuvînt, căci este știut, că la acest popor avem cele mai vechi tradițiuni despre istoria lumii și a omului. Dacă facem o apropiere a tradițiunei mai sus amintite, cu cele istorisite de Moisi, vedem foarte mare apropiere între descrierile lor despre starea primordială a lucrurilor, haosul și întunericul și cum ambi socotesc, că prima manifestațiune a puterii divine a produs lumina. Atît dupe unul, cât și după cel alt, totul a luat formă din elementul umid și spiritul lui Dumnezeu se purta d'asupra apelor. În Genesa lui Moisi este cuvîntul lui Dumnezeu, care face totul. În cartea legilor lui Manu Dumnezeu a făcut cerul și pămîntul prin simplă cugetarea sa. Ce altă apropiere mai mare pôte să existe de cât acesta?

Dar am spus, că la ei există și alte tradițiuni despre nașterea lumii și a omului. În cartea lor sfântă, numită Vichnu Purana, creațiunea este opera lui Brahma . . . . Ea este așa de strâns legată de ființa sa și 'l este inerentă, ca și căldura focului. Dar se observă, că aci nu este vorba de o creațiune propriu zisă, ci mai mult de orânduirea materiei, căci într'un capitol precedent al aceiași cărți se zice, că era un timp înainte de acesta, când nu exista nici zi, nici noapte, nici cer, nici pământ, nici întuneric, nici lumină, nici alte lucruri. Exista spiritul și împreună cu el materia, dar acesta fără formă și nume.

Tradițiunile Indiene, ca-și cele Persane și mai mult chiar de cât ele, se ocup cu multe detalii asupra primului om. pe care ele 'l numesc Adimo (primul), având de femeie pe Pracriti, cuvânt care în limba indiană are identică însemnare cu ebreescu *hava*, (Eva) adică viața. În aceste tradițiuni ale Indienilor aflăm urme și despre primul sacrificiū al omenilor. Aci se zice, că după ce s'a terminat totă creațiunea, Dumnezeu s'a pogorât pe pământ, pentru a fi de față la un sacrificiū, ce i-se aducea. De sigur intru acesta nu pôte fi vorba de alt ceva, de-cât de o tradițiune alterată a sacrificiului adus lui Dumnezeu de Cain și Abel.

* * *

Cosmogonia Chinezilor este tot așa de interesantă, pentru cestiunea ce ne preocupă, ca și aceea a Indienilor. Ceva mai mult chiar comparațiunea tradițiunilor acestui popor, cu credința creștinilor, basată pe theogonia Mosaică, surprinde pe fie cine, căci este de mirare cum acest popor, prin pozițiunea sa geografică și moravurile sale, separat de secole de restul omenirii și de toate celelalte popoare ale Asiei, credința sa ridicându-se până la légănul și începutul genului uman, este aproape identică cu theogonia Mosaică, în privința originii lumii, a omului și a primelor faze, prin

a trecut omenirea. Diferiți misionari, cari au putut în timpurile din urmă strabate în China și cunoscute istoria și tradițiunile mai ales religioase ale acestui popor, ne scriu volume întregi. În cari ne rapoartă aceste tradițiuni și tot ce au putut cunoște despre el.

Cărțile chineze, cele mai vechi, ne spun ei, istorisesc, că lumea a luat naștere prin creațiune ¹⁾

Un resumat a tuturor acestor tradițiuni vechi ale autorilor vechi Chinezi asupra creațiunii, cosmogoniei și celor dăntelui timpuri a omenirei, se resuină la următoarele: Ele vorbesc de creațiunea lumii și a omului, de starea sa de inocență, despre căderea lui A lam și viața cea lungă a primilor omeni. Tote aceste tradițiuni se ridică la primul om și încep cu creațiunea, exprimată prin cuvintele Cai-Pi. Thuan-Tzee zice, că cel ce este începutul și rădăcina a toate, a făcut cerul și pământul. În alte tradițiuni Fo-Hi este, cel ce a făcut cerul și pământul și Hoang-Ti a făcut lumina și întunerecul și tot el este duhul cel vechi, care a creat pe om și a făcut pe bărbat și femei. În cartea Fong-Su-Tong se zice, că atunci, când cerul și pământul a fost create, omul nu exista. Tradițiunile Chineze se extind aproape asupra tuturor amănuntelor, privitoare pe creațiune și toate acestea comparate cu Genesa Mosaică au cea mai mare afinitate. Ast-fel la Chinezi găsim tradițiunea, despre starea de inocența a omului și despre paradisul terestru. Asemenea în tradițiunea, că Fo-Hi locuia un munte mort, iar Hoang-Ti s'a născut pe un munte de viață, nu poate fi decât o tradițiune confusă iarăși despre părintele genului uman. În tradițiunile lor paradisul terestru este descris, în toate amănuntele sale, putem zice mai specificat chiar decât în biblie. În ele se vorbesc chiar și despre cele patru riuri, ce l'udaă; apoi descrierea stărei de inocență a omului și căderea sa

¹⁾ Tom. I. Pag. 104. Memorit asupra Chinei.

În păcat sunt de asemenea descrise în toate amănunțele lor. Iar în vechiul lor proverb, că nu trebuie a asculta cuvintele femeii, toți învățați ved tradițiunea, că femeea a fost cauza păcatului. Tradițiunile Chineze vorbesc de asemenea, nu numai despre degradarea și înrăutățirea naturii umane, dar și despre aceea a animalelor. În ele se zice, că îndată ce omul a dobândit cunoștința de toate animalele, paserile, insectele și șerpi au început a-l război. După aceste tradițiuni starea de inocență și fericire a omului și a naturii întregi a fost de scurtă durată. În ele se zice, că în mai puțin de trei sau cinci ore, cerul s'a schimbat și omul n'a mai fost același, dar de odată cu inocența pierdută a venit mila 1).

*
* *

Tradițiunile Japoneze sunt cu desăvârșire sumare. După ele Dumnezeu lor, numit Amida, este nevăzut, de o altă natură decât aceea a elementelor văzute. El a existat înainte de a fi lumea, înainte de a se crea cerul și pământul, fără început, nici sfârșit. Toate lucrurile au fost create de el și natura sa este răspândită în cer și pe pământ și dincolo de ele. El este răspândit pretutindeni și guvernă și conservă toate lucrurile. El este nemșcat, nematerial, neschimbat, invisibil și izvor al tuturor bunătăților 2).

2) Martini. Histoire Chinique. Cart. I Pag. 13.

*
* *

La Tibetanii încă se află oarecari tradițiuni. Celebri scriitorii, Laertiu și Strabon mărturisesc, că credința veche a Egiptenilor și a locuitorilor Tibetului era, că lumea aceasta este creată și este peritoare; că apele sunt elementul primordial al existenței lumii. Tradițiunile acestora, după studiile făcute de Dl. Fridrih Ozanan asupra lor, cuprind crea-

1) Memoriile asupra Chinei. Tom. I Pag. 100 și următoarele.

țiunea lumii și a tuturor ființelor, ce există; vorbesc despre căderea spiritelor cerești, despre lupta înfricoșată între geniile cele bune și cele rele și învingerea celor d'ântăi și despre aruncarea celor din urmă în abis. De sigur, că toate aceste tradițiuni sunt împrumutate de la Egipteni, Perși, Haldei și chiar Iudei, însă alterate,

*
*
*

Existența tradițiilor cosmogonice se află chiar și la popoarele cele mai isolate. Istoria despre origina lumii și a omului, faptele și tradițiunile biblice, le aflăm conservate, nu numai în istoria popoarelor vechi cunoscute, dar și la popoare fără nume și naționalitate, chiar la acelea cu credințe cu desăvârșire rudimentare.

Societatea Ethnologică din Londra primește de la episcopul Labuan știri foarte curioase asupra tribului Dyacs, locuitorii în insula Borneo. În relatările episcopului Labuan, găsim următoarele: Triburile acestea au tradițiuni foarte minunate. La început, zic ei, nu erau de cât pustietăți, locuite de suflete nevăzute, fără corpuri și fără membre. Divinitatea, care se purta în spațiu, a încălicat pe un taur și a însărcinat două mări pasări de a întări aerul, până ce a făcut pământul, muoți și riurile; după aceia a făcut arbori și au cercat după aceia a face pe oameni și luând pentru acesta blocuri, pe cari le au sculptat, n'au putut face de-cât statui; în urmă au luat pământ și au făcut pe om. Când i au vorbit, el le a răspuns; când i au deschis vinele au curs sânge. După un timp ore-care s'a făcut și femeia, care a dat naștere la multe ființe, cari au început a străbate riurile și mările. Până atunci cerul era foarte aproape de pământ, în cât oameni 'l puteau atinge cu mâinile ¹⁾.

Cine nu vede în această tradițiune cea mai apropiată asemănare, cu descrierea biblică despre creațiunea omului.

¹⁾ Extras din Daily-News.

Apoi aceeași tradițiune, precum am văzut, este identică la vechi Perși, la Indieni, la Chinezii, ba chiar la sălbaticii din insula Borneo.

Din studii analitice comparative, asupra acestei tradițiuni, erudiți englezi deduc cea mai mare afinitate a ei, cu descrierea biblică. Ast-fel în deschiderea vinelor, ei văd scötarea cöstei lui Adam, pentru a crea pe femei. În păsări, cari au pietrificat aerul, munți și riurile o reminiscență a duhului lui Dumnezeu, care se purta pe d'asupra apelor, cea mai mare afinitate cu cuvintul biblic *morahefet*¹⁾. În fine în epoca, când cerul era așa de apröpe de pământ, în cât ömeni 'l puteau atinge cu mână, ei văd o amintire vagă a strărei strămoșilor noștri în grădina Edenului.

* * *

Tradițiunile Mahomedanilor orientali, asupra originii omului, este adevărat, că n'au o mare valöre istorică. Cu toate acestea ele apar, ca cele mai prețioase reminiscențe despre adevăruri istorice, de și sub o formă îndolösă, pentru că asupra acestor tradițiuni se pare, că a influențat mai mult de cât asupra tutulor imaginațiunea.

După aceste tradițiuni atunci, când Dumnezeu s'a hotărît a crea pe om, a trimis pe Gavriil să 'l aducă câte o mână de pământ din șapte locuri diferite. Ingerul a plecat și a venit să anunțe pe pământ ordinul creatorului. Pământul fu înspăimîntat și rugă pe trimisul ceresc de a spune lui Dumnezeu, că această nouă creatură, pe care voia a o face, nu cum-va să se revolte vre odată contra autorului ei, ceta ce n'ar lipsi să atragă asupra ei blestemul divin. Gavriil consimți d'a comunica lui Dumnezeu această, dar cel a tot puternic, fără a da atențiune, însărcină pe Mihail

¹⁾ Anales de Philosophie Chrétienne 1862 Mart.

și Israil a executat poruncile sale; ambi fură atinși de compătimire, ca și Gavriil și se reîntorseră la Dumnezeu, spre a aduce plânsul pământului. Atunci ordioul fu dat pentru a treia oră lui Israil, carele, fără a mai vorbi ceva, luă cei șapte pumni de pământ și-i duse în Arabia, unde urma a se face creațiunea omului. Corpul primului om fiind făcut, Dumnezeu 'l însufleși și 'l dete viață. După ce 'l interzise d'a nu mânca din fructul viei, Eblis, un inger căzut, se întovărăși cu șarpele și prin tot felul de cuvinte, făcu pe Adam să nu asculte de porunca lui Dumnezeu. De îndată ce, cei doi soți au mâncat din fructul oprit, minunatele vestimente, cu cari erau îmbrăcați, au căzut la piclôrele lor și vezându-și goliciunea s'au cuprins de rușine; s'au acoperit cu fol de smochin și s'au ascuns după arbori. Dumnezeu însă 'l pedepsi la muncă și morte și fură dați afară din paradis.

Mahomedani Persani au intru cât-va modificată tradițiunea, despre căderea lui Adam și a Evei. Dumnezeu, zic ei, 'l a creat în cerul al patrulea și le-a dat voie sa mănânce fără deosebire din toate fructele paradisului.... Eva fu înșelată de demon, mânca din fruct și dete să mănânce și soțului ei. Amândoi se bolnăviră, li se deschiseră ochi și fură goniți de Gavriil.

După tradițiunea Malgașilor Adam fu pus în paradisul pământesc, fără a avea vre o nevoe trupescă. Dumnezeu 'l oprit de a bea și a mânca ceea ce se afla în paradis. Demonul însă 'l făcu să nu asculte. El se duse și 'l întrebă, pentru ce nu gustă din aceste fructe plăcute, cari împodobesc locuința sa și din băuturile, cari curg ca apa? Adam 'l spuse, că Dumnezeu 'l a oprit de a bea și mânca. Demonul s'a dus turburat. Atunci veni de a doua oră și 'l spuse, că vine din partea lui Dumnezeu, spuindu-l, că pôte mânca și bea, ce-l place. Adam 'l crezu, beu și mânca. După un timp se născu nevoile și Adam pângări locul di-

vin, pe care 'l locuța. Diavolul triumfă. Se duse și 'l acuză la Dumnezeu, despre ceea ce făcuse, care 'l goni din paradis.

Sunt foarte multe variante la diferitele triburi Mahomedane; unile mai apropiate, altele mai depărtate de tradițiunea biblică. Tote în-ă aprôpe, ca și Veda Indiană, consună asupra numelui strămoșilor genului uman.

Numele de Adam se află chiar și la tribul Negrilor din Haussa, unde el n'a putut fi adus, nici de Islamismu, care este foarte de curând introdus acolo, nici de creștinismu, care este cu desăvârșire necunoscut.

* * *

Tradițiunile cosmologice despre origina lumii și a omului, aflăm chiar și la locuitori Islandei, de și învăluite cu desăvârșire sub fabule și cu un caracter foarte curios. Cu toate acestea tradițiunile Islandice, precum ne afirmă Revista Britanică, într'un articol apărut în an. 1866, sunt de mare importanță, fiind-că în Islanda s'a păstrat cele mai vechi tradițiuni Scandinavice, Celtice și a tuturilor popórelor din nordul Europei. La ele se refer tradițiile Anglo-Sacșone Daneze, Englese, Norvegiene, Olandeze, Suedeze și chiar Germane.

În resumat conținutul acestor tradițiuni este următorul:

•La începutul timpurilor cerul și pământul nu exista; în lume nu era, de cât un abis fără fund; el se numea Ginnungagap. Înainte de a fi pământul a fost create Nifelheim, regiunea glacială și Muspelheim, regiunea tropicală. Surtur, care va distruge când va universul prin foc, locuța în mijlocul flacărilor regiunii tropicale Muspelheim; 12 torrente de zăpadă și de ghețuri a plecat din Nifelheim său regiunea înghețată și a născut înghețurile.

Ginnungap saü abisul fu lăsat pradă frigului, care a născut mórtea și pentru a lupta contra ghețurilor nordului, aü

plecat raze și scântee de foc, din sânul lui Muspelheim. Căldura și frigul s'au unit, luptându-se în același timp și din lupta și unirea lor s'a născut omul, care fu numit Ymer. Ymer nu era Dumnezeu, ci un geniū rău și tot astfel aū fost și fiil sēi, nutriți de un geniū femenin, numit Audhumbla. A treia zi după nașterea lui Ymer, s'a născut în mod misterios un frumos copil, numit Bore, tatăl lui Buri. Acest din urmă a luat de soție o gigantă, care l-a născut trei fiil: Odin, Vile și Ve, cari guvernă lumea.

Maī departe tradițiunile Islandice se ocupă cu descrierea cerului, a pământului, a omului, a răului de nemurire și altele, însă în toate domnește cu desăvârșire fabule. Ele amintesc de contactul zeilor cu ómeni și conviețuirea împreună, de lupta zeilor, de șarpele Midgard, care a eșit din fundul océnului și a înșelat pe om. Vorbesc în urmă, că șarpele Midgard a fost ucis și amintesc de misericordia zeilor pentru om. Tradițiunile amintesc, că lumea a avut început și va avea sfârșit. În întregul lor toate aceste tradițiuni Islandice, cu diferitele lor versiuni, unele maī fabuloase de cât altele, sunt cuprinse în Analele Filosofice. Tom. X, pag. 117—266, în articolul scris de D-I Riamburg.

* * *

Tradițiuni cosmogonice despre origina lumii și a omului, aflăm și la triburile indigene ale Americii. În cânturile lor se copriind narațiuni despre numiri, cari arată pe un Dumnezeu al tuturilor, creator al tuturilor lucrărilor, de carele ascultă toate creaturile, domn al cerului și al pământului, carele a făcut toate lucrurile văzute, care a creat pe primi părinți al ómenilor, din cari s'aū tras toți cei alți și le-a dat locuință lumea, care după vechil lor istorici are patru virste: prima începe cu creațiunea și fu numită Sorele Apelor, în sens figurat, fiind-că s'a terminat prin potopul universal, care a distrus pe toți ómeni și toate creaturile; a doua fu numită Sorele Pământului, fiind-că pământul s'a

deschis în multe părți; s'au arătat munți și au distrus cea mai mare parte din oameni scăpați de potop. După credința lor în această epocă au trăit giganți; a treia fu numită Sorele Aerului, fiindcă s'a ridicat un vint puternic, care a distrus stâncile, arbori și tot ce făcuse oameni pe pământ. Credința lor este, că în aceste timpuri au venit la orient în corăbii Celmici sau Olmicii, cari au debarcat în sânul Veracruț, locuit de Giganți. Acestora se atribue stâncile sau mai bine zis masele de pietre brute, de mărime colosală, puse fără regulă unele asupra altora, fără ciment sau altceva și cari se extind ca un zid formidabil de la Mexic și până la confinele Peruviei.

În tradițiunile lor indigeni spun, că Cinamiți sau Giganți, alarmați de iuțela cu care noii veniți avansau către ei, i a supus la munci grele. Robia acestora însă n'a durat mult timp, căci dacă giganți aveau în favoarea lor putere brută mare, Olmici aveau curagiu, viclenie și 'i înșelau, până ce în cele din urmă i a învins și supus, apoi 'i a distrus, afară de unul. Ast-fel 'și explică ei origina dominațiunii Olmicilor, pe platoul Huit-Zilapan. Din giganți nu a rămas decât ore-cari resturi prin munți, cari în cele din urmă au perit după vécuri; virsta a patra este numită Sorele Focului. Ea concade, după studiile istoricilor Mexicani, cu sec. III, înainte de aparițiunea creștinismului. Amănuntele, date de scriitori Mexicului vechi și noi, asupra acestor patru virste, amintesc multe lucruri, de-și într'un mod obscur și ne clar despre istoria primitivă a omenirei și a lumii.

*
*
*

De asemenea la locuitori de pe rîurile rîului Misisipi, la indigeni Canadei, la sălbatici din Țara-Nouă și din Iroca, credința despre creațiune este vie, precum și despre origina omului dintr'o ființă superioară, de-și credințele religioase a acestor sălbatici sunt aproape cu desăvîrșire necunoscute,

căci ei socotesc un sacrilegiu, d'a comunica altora și mai ales străinilor credințele lor religioase ¹⁾.

Despre Taiți și alte popore selbatice, căpitanul Bovis ²⁾, în descrierea ce o face despre cultul și ideile religioase a popoarelor selbatice, ce a vizitat în călătoriile sale în diferite timpuri, spune: la forte mulți există credința și o tradițiune veche aprópe comună la toți, că la început nu exista nimic, afară de Dumnezeu, numit Iahiho și că în urmă exista o întindere de ape, care coprindea toate abisurile și Dumnezeu Tino-Taata se purta peste ele.

Capitanul Bovis face studiu amănunțit asupra acestor din urmă cuvinte și vede mare apropiere între ele și descrierea lui Moisi din primele versuri a le Genesef.

Sunt și alte multe popore și triburi selbatice, din diferitele continente ale pământului, cu desăvârșire lipsite de contactul civilizațiunei și al ideilor religioase, profesate de credincioși diferitelor popore. Și dacă se studiază și se examinează de aprópe toate aceste tradițiuni, se vede lămurit, că în toate sub o formă sau alta, fie chiar și la cele mai fabuloase tradițiuni, domnește aceeași idee, *că lumea această are un început și începutul ei este de la Dumnezeu.* Intru această noi vedem adevărarea dogmei credinței noastre creștine, că lumea văzută și nevăzută și noi înșine, suntem creaturi a le Atot Puternicului Dumnezeu, căruia ne închinăm și'l prea mărim.

C.

¹⁾ Comp. Notrois. Ceremonies de tout les Teuples. Tom. I. Pag. 3.

²⁾ Anal. de Philosophie. Tom. 64, Pag. 126. Descrierea căpitanului Bovis.

ARIE, ARIENII ȘI SEMIARIENII.

(O pagină din Istoria Bisericească a secolului al IV).

Ved. Biserica Orthodoxă Română, No. 4, an. XXVII.

II. Timpurile Sinodului I-ii ecumenic și luptele bis. cu Arieni și Semiarieni până la an. 355.

Roul lua din ce în ce proporțiuni; ideile lui Arie, sub protecțiunea în deosebi a lui Eusebiu al Nicomidiei, ajunsesese a fi îmbrățișate de foarte mulți și agitaū întreaga biserică. Din Alexandria, în tot Egiptul și Asia, preocuparea generală aproape a tuturor era mai numai asupra cestiunei, *dacă Arie saū Alexandru are dreptate.*

La an. 324 Impăratul Constantin devine singur stăpân și monarch al întregului imperiū Roman, pe care voia a'l ține în cea mai strânsă legătură de unitate, sub toate privirile. El concepu ideea d'a uni pe toți supușii săi, prin un singur cult și o singură credință religioasă, cu credința că această i-ar servi de minune, în planurile sale despre unitatea și consolidarea imperiului. Speranțele sale erau mari și toate îndreptate asupra religiunei creștine, singura prin care credea a'și realiza planul său acesta. Dar tocmai atunci, în sinul bisericel creștine, disensiunea cea mare, născută

în Alexandria, se lăși repede, în multe părți și împărtea spiritele credincioșilor. Ea atrăgea atențiunea, tuturor și disprețul păgânilor, cari se bucurău foarte mult de cele ce se petreceau în sinul bisericei lui Christos.

Constantin față de toate acestea și mai ales pentru interesul și iubirea, ce purta Creștinismului atât el, cât și mama sa Elena, se hotărî a lua energice măsuri, pentru preîntâmpinarea răului și restabilirea păcel și a unităței de vederi și de credință în întregă biserică a lui Christos. Spre acest sfârșit chiar în an. 324, a trimis către Alexandru și preotul Arie pe Osiu, episcopul Cordovei, amic personal al său, cu o epistolă a sa proprie, în care își exprimă părerea sa de rău, pentru cele întâmplate, invitându-l pe amândoi a se recunoște ca frați în Christos și să înceteze fie-care d'a sili unul pe cel-l-alt să renunțe la convingerile credinței și ale conștiinței sale.

Istoricul Eusebiu, în viața Marelui Constantin, ne raportează chiar textul acestei epistole ¹⁾, pe care Osiu o aducea către Alexandru, episcopul Alexandriei. Dar cum cestiunea, ce agita spiritele numai era o cestiune personală, între Alexandru și Arie, ci eșise din confiniile Alexandriei și ale Egiptului și agita, precum am arătat, întreaga Biserică, mijlocul întrebuintat de Constantin nu avu nici un rezultat. Se reclamau alte mijloace pentru a liniști spiritele și a readuce pacea în Biserică.

Se pusese dar, precum am vedut, totă buna-voință d'a împaca pre Arie și a'l aduce la cunoștința adevărului prin constăturii și sinodele locale ținute în Alexandria și convocate de Alexandru episcopul cetăței. Intervențiunea amicilor lui Alexandru către Arie și a amicilor acestuia către Alexandru, nu dăduse d'asemenea nici un rezultat. Insuși Împăratul cercă prin intervențiunea sa personală să împaca

¹⁾ Eusebiu, Cuvîntul II. Despre viața Marelui Constantin 64—72.

lucrurile, dar și acesta nu folosi la nimic. Se cercaseră dar toate mijlocele posibile. Intervențiunî, consfătuiri amicale, corespondențe de tot felul, sinóde locale și chiar amenințări, dar toate nu folosiră nimic. Arie nu voia să înțeleagă pozițiunea sa și reul pe care îl făcea Bisericei. Pretutindenî propaga pe față ideile sale, ridiculizând și batjocorind pe toți aceia cari se țineaū de credința și tradițiunea universală a Bisericei.

Ast fel stând lucrurile în aceste timpuri, când Biserica lui Christos avea nevoie mai ales de pace și liniște, pentru a se organiza și ași lua deplina sa dezvoltare, turburarea adusă de Arie îngrijea pe toți, așa în cât era o preocupare generală a tuturor celor ce lubeaū Biserica de a cugeta asupra mijlocelor d'a preîntâmpina desordinile și a restabili pacea.

Sinódele locale, ținute de Biserică, chiar și în timpurile de prigonire, atât pentru a se consfătui între dinșii cei ce conduceaū destinele Bisericei, cât și pentru a lua hotăriri folositoare bunului ei mers, precum și d'a înlătura îndoelile sau neînțelegerile ivite, asupra învățăturilor de credință, erau deja cunoscute Marelui Constantin și mai ales că atari sinóde se ținuseră deja în Alexandria asupra cestiunei ce se agita, dar nu putură avea nici un rezultat, față de îndărâtnicirea lui Arie și a amicilor săi.

Împăratul Constantin cunoștea foarte bine folosul și însemnătatea consfătuirilor ținute de cei ce conduceaū și reprezentaū Biserica. El împărtașea întru toate credința, că ierarchia bisericescă sunt organele văzute ale bisericei, care o conduc, sub luminarea și povățuirea Duhului Sfint. El considera pe episcopi ca reprezentând pe Însuși Iisus Christos. Călăuzit de ast-fel de idei și vedend agitarea spiritelor pe cestiunea cea mai însemnată de credință, anume:

Dumnezeirea Fiiului, a hotărit convocarea la o consfătuire generală a tuturor episcopilor din imperiul Roman.

Și a crezut expedientul acesta ca foarte nemerit, mai ales că erau și alte cestiuni, cari împărțeau spiritele în Biserica creștină, ca de exemplu, ziua serbării Paștelui, botezul ereticilor și altele.

Ast-fel el a convocat acea mare consfătuire a episcopilor în Nicea Bitiniei la an. 325 și este cunoscută în Biserica sub numele de *primul sinod ecumenic* al Bisericii creștine, la care a luat parte 318 episcopi ¹⁾, între cari foarte mulți din ei aveau darurile apostolice d'a face minuni, iar alții purtau încă pe corpul lor semnele suferințelor martirice din timpurile persecuțiunilor, precum ne atestă Theodoret în Istoria sa Bisericească ²⁾.

La acest sinod, episcopul Romei, neputând lua parte, din cauza slăbiciunii bețrânețelor, a trimis pe preoții Vitan și Vicențiu; din Ispania a luat parte episcopul Osiu al Cordovei; din Africa Cecilian; din Goția Theofil și alții; din Scitia, Persia și alte țări și neamuri, unde creștinismul străbătuse.

Cel adunați la Nicea Bitiniei, pentru a hotări dreapta credință, s'aun văduț la început împărțiți în trei tabere: unii, erau partizanii al lui Arie, puținii la număr; se crede că ar fi fost ca două-deci ³⁾. În fruntea lor pe lângă Arie se afla Eusebiu al Nicomidiei, Mariu al Calcedoniei, Theognis al Nicei; Secund al Ptolemaidei și Theona, episcopul Marmariciei. De altă parte erau drept credincioși, apărătorii Dum-

¹⁾ Asupra numărului episcopilor, ce au luat parte la acest Sf. Sinod, datele istorice sunt diferite. Eusebiu episcopul Cesariei Palestinei, în viața Marelui Constantin III, 8, spune că numărul lor a fost ca la 250, urmați de mulți presviteri și diaconi. Marele Athanasie, vorbind despre cele hotărâte la Nicea spune, că a luat parte la acest sinod mai bine ca 300 episcopi. Iar în epistola sa către episcopii Atricei (cap. 2) spune, că numărul episcopilor ce au luat parte la Nicea, spre a hotări credința bisericească, față de necredința lui Arie, a fost de 318 episcopi. Această din urmă opinie este, care a dominat și domină până în ziua de astăzi în Biserica creștină.

²⁾ Comp. Theodoret. Istoria Bisericească. Cart. I, cap. 7.

³⁾ Comp. Epistola Sf. Athanasie către episcopii Africani. Cap. V.

nedeirei Fiului și deofințimei sale cu Tatăl. Aceștia erau cei mulți la număr, sau mai bine zicând, marea majoritate a Sinodului. Dar pe lângă aceștia mai erau unii cu păreri deosebite, ținând calea de mijloc între Arienii și orthodoxii. Aceștia formați grupul celor ce voiau a ține echilibrul său mai bine și a apropia pe Arienii de orthodoxii. Aceștia admitând o oarecare subordonare a Fiului către Tatăl, numind adesea pe *Logos* sau *Fiul*, *strălucirea luminei Tatălui* și deosebindu-l prin cuvintele *lumina întâi și lumina a doua* (φῶς πρῶτον καὶ φῶς δευτέρον), ființa întâi și ființa a doua, (οὐσία πρώτη, și οὐσία δευτέρα¹⁾, considerau pe Fiul *asemenea Tatălui* (ὅμοιος τῷ πατρὶ), *nu însă de o ființă cu el* οὐχὶ ὁμοούσιος τῷ πατρὶ). Grupul acestora având în frunte pe Eusebiu Pamfil, episcopul Cezariei Palestinei, se silea din toate puterile, pe de o parte să aplaneze lucrurile, iar pe de alta să combată pe orthodoxii, silindu-se în același timp a dovedi, că învățătura lui Arie, precum și termenii întrebuințați de el și partizanii săi, nu sunt un pericol pentru Biserică și învățătura credinței.

La cuvintele lui Eusebiu Pamfil, mulți din partizanii lui Arie, voeau chiar a ceda, lepădând formulele de învățătură a lui Arie.

Eusebiu încurajat de acesta a propus sinodului un simbol sau mărturisire de credință, cuprinzând învățătura Bisericii, precum el zicea, așa cum au predicat-o episcopii de la început în biserica Cezariei și el însuși a mărturisit-o la botezul său și a predicat-o în tot-d'auna, ca preot și acum ca episcop.

Simbolul sau mărturisirea de credință, propusă de Eusebiu, la sinodul I ecumenic, după mărturisirea istoricului Socrat²⁾, fu următorul: «Credem într'unul Dumnezeu, Tatăl Atot-Țiitorul, Făcătorul tuturor celor vădute și nevădute. Și în-

¹⁾ Eusebiu. Preparațiunea Evangelică IV, 3.

²⁾ Socrat. Ist. Biser. Cart. I, Cap. 8.

«tr'unul Domn Iesus Christos, Cuvintul lui Dumneșeu,
 «Dumneșeu din Dumneșeu; lumină din lumină; viață din
 «viață, Fiș, unul născut. începutul a totă creatura, născut
 «din Dumneșeu Tatăl, mai înainte de toți vecii, prin carele
 «tote s'au făcut. Carele s'a intrupat pentru mântuirea nōs-
 «tră și cu omeni a petrecut și a pătimit și a înviat a trela
 «di și s'au suit la Tatăl și va veni iarăși intru mărire,
 «spre a judeca viii și morții. Credem și intr'un Duh Sfint».

Acest simbol al credinței, care a provocat mare discuțiune
 avea avantajul, că întrebunța în mare parte cuvinte și
 frase din Sf. Scriptură și era susținut pentru acesta mai
 ales de partizanii lui Eusebiu și socotit de mulți, ca având
 mare valōre. Prin această calitate simbolul lui Eusebiu, co-
 virșea atât formulele de învățatură ale Arieniilor, cât și chiar
 pe ale orthodoxilor în parte, fiind-că aceștia atât unii, cât
 și ceilalți, nu se basau în totul pe cuvintele Scripturii, de
 și apărătorii deofiniței Fiului cu Tatăl, adică a formulei
 ὁμοούσιος τῷ πατρὶ (deofiniță cu Tatăl) susțineau și cu drept
 cuvint, că sensul acestei formule, care denotă în mod de-
 săvârșit Dumneșeirea Fiului, are înțelesul său din Sf. Scrip-
 tură și se basază pe ea ¹⁾.

Majoritatea episcopilor cari țineau la drepta învățatură
 a credinței și chiar însuși Alexandru, episcopul Alexandriei,
 s'au declarat în cele din urmă bucuroși a primi simbolul
 propus de Eusebiu; cu condițiunea însă ca să se adaoge
 frase anume prin cari să se precizeze mai clar sensul sim-
 bolului. Acesta cu atât mai mult, cu cât multe din frazele
 simbolului fiind vagi, Arieniil puteau a le interpreta în sen-
 sul vederilor lor. Apărătorii dreptei credințe susțineau mai
 ales că este absolută necesitate a se adaoga ast-fel de for-
 mule clare și precise, pentru a nu mai da naștere la nici
 o neînțelegere și a se esclude ori-ce posibilitate d'a se ex-

¹⁾ Athanasie cel Mare. Despre cele hotărâte la Niceea. § XXI.

plica cuvintele Sântei Scripturi în sensul vederilor Arieniilor. Ei voiau în acelaș timp ca toate formulele principale ale învățături ariene să se "proscrie clar și categoric prin simbolul de credință al Sinodului.

Părerea acésta a majorității fiind dréptă a fost admisă aproape de totii și de însuși Impératul Constantin carele se afla de față la sinod, mai ales că el nu urmărea alt-ceva de cât unirea, conințelegerea și convenirea tuturor asupra aceleeași învățături și credințe¹⁾. Alexandru și alți apărători ai dreptei credințe au cerut între altele să se admită cuvîntul *ὁμοούσιος* — *de o ființă*; să se adauge câte-va formule în sensul acestei învățături asupra dumnezeirii Fiului, și să se pună anume cuvinte prin care să se desaprobe învățătura lui Arie.

Ast-fel au ajuns ca aproape cu totii să primescă adaosele propuse de apărătorii învățături celei adevérate a Bisericii, și, din acestea și simbolul propus de Eusebiu al Cesariei Palestinei, au alcătuit memorabilul simbol al credinței, cunoscut sub numele de *simbolul Nicean*, fiind-că a fost hotărît, alcătuit și admis de acest sânt sinod ecumenic, care s'a ținut la Niceea Bitiniei. Simbolul coprinde la sfîrșitul său și anatema saă excomunicarea lui Arie și a tuturor cari se vor ține și vor crede și mărturisi ideile saă învățătura sa de credință. Textul acestui simbol al credinței este următorul: «Credem întru unul Dumnezeu, Tatăl «A-Tot Țiitorul, Făcătorul tuturor celor vădute și nevădute. «Și întru unul Domnul Iisus Christos Fiul lui Dumnezeu, «carele este, unul născut din Tatăl, adică din ființa Tatălul «(εἰς τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς), Dumnezeu din Dumnezeu, «lumină din lumină, Dumnezeu adevérat, din Dumnezeu «adevérat²⁾ născut, nu făcut³⁾, deofință cu Tatăl; prin

¹⁾ Comp. Theodoret Ist. Bis. I, 20.

²⁾ Adaosul *Dumnezeu adevérat*, a fost pus anume contra celor ce susțineau Arie despre dumnezeirea Fiului.

³⁾ Cuvîntul *făcut* s'a pus anume în simbolul credinței, pe de o parte, spre a arăta antiteza cu *născut*, iar pe de alta, pentru a nu se identifica acest din urmă cu expresiunea *zidit*, întrebuințat de Arieni în aceeași însemnare, ca și cuvîntul *făcut*.

«carele toate s'au făcut, atât cele din ceruri cât și cele de
 «pre pământ. Carile pentru noi ómenii și pentru a noastră
 «mântuire s'a pogorit, și s'a intrupat și s'a făcut om, a
 «pătimit și a înviat a treia di; s'a suit la ceruri și va veni
 «să ju lece viii și morții. Și intru Duhul Sfint. Iar pe acela,
 «cari dic, că era un timp când el nu exista (ὅτι ἦν ποτε
 «ἔτε οὐκ ἦν) și că înainte de a se naște, nu era și că s'a
 «făcut din nimic, adică din ceea ce nu exista (ἐξ οὐκ ὄντων
 «ἐγένετο) sau dic că este din alt ipostas sau din altă ființă,
 «sau dic că Fiul lui Dumnezeu este zidit sau supus schim-
 «bărei, sau prefacerii, sfinta Biserică universală 'l anate-
 «matiséză».

Când simbolul acesta ast-fel formulat, cu adaosele și
 precisiunile de mai sus, a fost propus de majoritate și ad-
 mis de sinod, Arie și partizanii săi, n'au voit să consimță
 la primirea lui, nici să mărturisescă credința coprinsă în
 el. Insuși Eusebiu al Cesariei n'a voit a consimți, la început;
 în cele din urmă însă, precum ne atestă Sf. Athanasie cel
 Mare, a cedat și a primit a'l subscrie, pentru a restabili
 pacea în Biserică ¹⁾. Aceeași atitudine hotărîtă contra sim-
 bolului au avut-o șapte-spre-dece episcopi dintre partizanii
 cei mai hotărîți și devotați ai lui Arie. Cu toții refușau ca-
 tegoric primirea simbolului. Dar fiind-că simbolul admis de
 întregul sinod urma a se face cunoscut tuturor creștinilor,
 adică tuturor bisericilor, prin împăratul, care și el primise
 și aprobase și toți acela, cari nu'l primeau urmau să fie
 nu numai amenințați, dar chiar caterisiți și depuși din dem-
 nitatea lor, ba încă și exilați, mare parte din cei 17 au ce-
 dat și au scris simbolul. N'au voit a'l primi, Arie și alți
 doi episcopi, anume Theona, episcopul din Marmarica Libiei
 și Secund al Ptolemaidiei. Chiar și cei doi devotați amici
 și apărători ai lui Arie, anume Eusebiu al Nicomidiei și

¹⁾ Athanasie. Despre cele hotărîte la Niceea. § III.

Theognis al Niceei aŭ subscris simbolul, dîcînd, ca și Eusebiu al Cesariei, cã cedezã numai pentru a se restabili pacea în Bisericã. Aceștia însă sub-scriind simbolul, n'aŭ voit sã sub-scrie excomunicarea saŭ anatema contra lui Arie și a tuturor celor ce credeau și mărturiseau ca și el.

Arie și cei doi episcopi, rãmași credincioși ideilor sale, aŭ fost scoși din comunitatea bisericescã, adicã depuși din demnitãtea lor și în urmã, din ordinul Impãratului, exilați. Impãratul Constantin era chiar fõrte pornit contra lui Arie și a partizanilor sãi. A ordonat sã se întrebuinteze tot felul de mijloce, pentru exterminarea ideilor lor ariene, pe cari le considera fõrte periculoase pentru Bisericã și chiar a siguranței statului. În unul din decretale sale din acest timp, precum ne atestã istoricul Socrate, merge pãnã acolo, în cãt. nu numai cã ordonã arderea tuturilor scrierilor lui Arie și 'l pune pe acesta pe aceeași linie cu Porfiriu, filosof pãgãn și vrãjmaș de mõrte al creștinismului, dar spune cã orî cine ar îndrãsni sã ascundã vre-una din scrierile lui Arie, va fi pedepsit cu mõrte. Iatã conținutul acestui decret:

«Invingetorul Constantin cel Mare și respectat cãtre episcopi și popõre. Arie imitãnd pe cei rãi și necredincioși este cu drept, ca sã fie supus aceleleași desonori ca și el. Precum õre cãnd Porfiriu, vrãjmașul credinței, cel ce a alcãtuit scrieri neleguite în contra credinței și a luat plata ce a meritat, în cãt a fost desprețuit, în timpurile viitoare și tõte ideile sale cele rele, ce le formulase, aŭ fost distruse împreunã cu cãrțile sale cele necredincioase, ast-fel și acum s'a cređut cuvinčios, ca Arie și toți cei de o pãrerere cu el, sã fie numiți Porfirieni, ca cu drept cuvînt sã põrte și numele acelora, cãrora le-a imitat faptele. Pe lãngã acestea de se va gãsi vre-o scriere compusã de Arie sã fie aruncatã în foc, ca nu numai învãțăturile sale cele rele sã disparã, dar nici urmã mãcar sã rãmãnã despre ele. Vẽ previn în același timp despre acẽsta, cã

«dacă se va găsi cine-va, că a ascuns vre-o scriere dintr'ale
«lui Arie și n'a dat'o îndată spre a fi arsă, unul ca acesta
«va fi pedepsit cu mörte; îndată ce va fi vedit cine-va vi-
«novat de acesta, să fie pedepsit cu mörte. Dumnezeu să
«vë păzescă !».

Fiind-că Impăratul Constantin era așa de pornit în contra
Arienilor, atât Eusebiu episcopul Nicomidiei, cât și Teognis
episcopul Niceei, cari refuseră a subscrie formula de ex-
comunicare a ideilor lui Arie, adăogată la simbol, au de-
venit suspecti în fața Impăratului și n'au putut scăpa multă
vreme nepedepsiți. Mânia și neîncrederea Impăratului în ei
s'a manifestat forte degrab, căci n'au trecut nici trei luni
de la hotărîrea luată de sinod și amândoi au fost cateri-
siți, depuși și exilați. Cu această ocaziune scriitorul Filos-
torg ne raportă, că s'a împlinit mustrarea, pe care episco-
pul Secund, partisanul devotat a lui Arie, a făcut-o lui
Eusebiu, când a scris simbolul și excomunicarea lui Arie,
predicându-i că nu va trece un an și el, care a scris
numai de frică de a nu fi exilat, va avea și el aceeași sortă.
Cuvintele lui Secund s'au împlinit ²⁾.

Ast-fel a luat sfârșit la sinodul din Niceea disputa ince-
pută în Alexandria, despre divinitatea Fiului. Pe lângă a-
castă cestiune acest sinod, pe cât se cunoște din cele două-
zeci canóne, ce s'au alcătuit atunci și din lucrările sale,
ce au putut ajunge până la noi, el s'a ocupat și de alte
cestiuni. Prin dispozițiunile ce a luat, a liniștit schisma
lui Novațian din Roma și a lui Meletiu din Egipt; a de-
terminat timpul serbării Paștelui și puțin a lipsit ca să de-
creteze și celibatul pentru cler. Iar dacă această din urmă
dispozițiune nu a fost luată, faptul se datorește interveni-
rei virtuosului și înțeleptului ascet Pafnuțiu care a convins

¹⁾ Socrat Ist. Biser. Cart. I. Cap. 9.

²⁾ Filostorg. Ist. Biser. I, 10.

Theognis al Niceei aŭ subscris simbolul, dicend, ca și Eusebiu al Cesariei, că cedeză numai pentru a se restabili pacea în Biserică. Aceștia însă sub-scriind simbolul, n'aŭ voit să sub-scrie excomunicarea sau anatema contra lui Arie și a tuturor celor ce credeau și mărturiseau ca și el.

Arie și cei doi episcopi, rămași credincioși ideilor sale, aŭ fost scoși din comunitatea bisericăscă, adică depuși din demnitatea lor și în urmă, din ordinul Impăratului, exilați. Impăratul Constantin era chiar foarte pornit contra lui Arie și a partizanilor săi. A ordonat să se întrebuițeze tot felul de mijloce, pentru exterminarea ideilor lor ariene, pe care le considera foarte periculoase pentru Biserică și chiar a siguranței statului. În unul din decretale sale din acest timp, precum ne atestă istoricul Socrate, merge până acolo, în cât. nu numai că ordonă arderea tuturor scrierilor lui Arie și 'l pune pe acesta pe aceeași linie cu Porfiriu, filosof păgân și vrăjmaș de mörte al creștinismului, dar spune că ori cine ar îndrăzni să ascundă vre-una din scrierile lui Arie, va fi pedepsit cu mörte. Iată conținutul acestui decret:

«Invingătorul Constantin cel Mare și respectat către episcopi și popore. Arie imitând pe cel răi și necredincios este cu drept, ca să fie supus aceleeași desonori ca și el. Precum ore când Porfiriu, vrăjmașul credinței, cel ce a alcătuit scrieri nelegiuite în contra credinței și a luat plata ce a meritat, în cât a fost desprețuit, în timpurile viitoare și toate ideile sale cele rele, ce le formulase, aŭ fost distruse împreună cu cărțile sale cele necredincioase, astfel și acum s'a cređut cuvinčios, ca Arie și toți cei de o părere cu el, să fie numiți Porfirieni, ca cu drept cuvint să porțe și numele acelora, căroro le-a imitat faptele. Pe lângă acestea de se va găsi vre-o scriere compusă de Arie să fie aruncată în foc, ca nu numai învățăturile sale cele rele să dispară, dar nici urmă măcar să rămână despre ele. Vă previn în același timp despre acésta, că

«dacă se va găsi cine-va, că a ascuns vre-o scriere dintr'ale
 «lui Arie și n'a dat'o îndată spre a fi arsă, unul ca acesta
 «va fi pedepsit cu mörte; îndată ce va fi vedit cine-va vi-
 «novat de acesta, să fie pedepsit cu mörte. Dumne-deu să
 «vă păzescă »).

Fiind-că Impăratul Constantin era așa de pornit în contra
 Arieniilor, atât Eusebiu episcopul Nicomidiei, cât și Teognis
 episcopul Niceei, cari refuseră a subscrie formula de ex-
 comunicire a ideilor lui Arie, adăogată la simbol, au de-
 venit suspecti în fața Impăratului și n'au putut scăpa multă
 vreme nepedepsiți. Mânia și neîncrederea Impăratului în el
 s'a manifestat foarte degrabă, căci n'au trecut nici trei luni
 de la hotărîrea luată de sinod și amândoi au fost cateri-
 siți, depuși și exilați. Cu această ocaziune scriitorul Filos-
 torg ne raportă, că s'a împlinit mustrarea, pe care episco-
 pul Secund, partisanul devotat a lui Arie, a făcut-o lui
 Eusebiu, când a scris simbolul și excomunicarea lui Arie,
 predicându-i că nu va trece un an și el, care a scris
 numai de frică de a nu fi exilat, va avea și el aceeași sortă.
 Cuvintele lui Secund s'au împlinit ²⁾.

Ast-fel a luat sfârșit la sinodul din Niceea disputa înce-
 pută în Alexandria, despre divinitatea Fiului. Pe lângă ac-
 cestă cestiune acest sinod, pe cât se cunoște din cele dou-
 decî canoane, ce s'au alcătuit atunci și din lucrările sale,
 ce au putut ajunge până la noi, el s'a ocupat și de alte
 cestiuni. Prin dispozițiunile ce a luat, a liniștit schisma
 lui Novațian din Roma și a lui Meletiu din Egipt; a de-
 terminat timpul serbării Paștelui și puțin a lipsit ca să de-
 creteze și celibatul pentru cler. Iar dacă această din urmă
 dispozițiune nu a fost luată, faptul se datorește interveni-
 rei virtuosului și înțeleptului ascet Pafnuțiu care a convins

¹⁾ Socrat Ist. Biser. Cart. I. Cap. 9.

²⁾ Filostorg. Ist. Biser. I, 10.

sinodul, prin cuvintele sale, a nu pune o așa grea sarcină și imposibil de purtat asupra întregului cler.

Tot din canonele făcute la acest sinod mai aflăm că, el s'a ocupat și cu dispozițiuni privitoare la chirotonia clericilor și a tuturilor gradelor ierarhice. De asemenea de primirea ereticilor și a celor căzuți și depărtați de la credința Bisericii pentru a reintra iarăși în sinul ei și altele.

Cestiunea capitală însă, care a provocat ținerea acestui sinod ecumenic al Bisericii, a fost măsurile ce era nevoie a se lua de Biserică, față de învățătura lui Arie, care ataca precum am vedut dumnezeirea Fiului.

De și sinodul a hotărât învățătura cea dreptă a Bisericii, pe baza tradițiunii păstrată de la început, iar simbolul său formula de mărturisire de credință admisă de toți, s'a făcut cunoscut tuturilor credincioșilor, ca toți cei ce cred cu adevărat în Christos, ast-fel să creză și să mărturisescă, totuși liniștea nu s'a putut aduce cu desăvârșire în Biserică. Și cu toate măsurile rigurose luate de Impărat și de episcopi pretutindeni, totuși desbinările n'a încetat și partizanii ideilor lui Arie, au început a uneli și a se arăta pe față foarte degrabă.

Cel întâi lucru ce au avut de făcut aceștia, a fost să calmeze mânia și pornirea Impăratului contra lor și în acest sens au început a lucra chiar îndată după ce s'a terminat lucrările sinodului de la Niceea și Impăratul credul cum era din natura sa, pe de o parte, iar pe de alta, în dorința d'a nu se mai agita spiritele, a început foarte degrabă a ceda uneltirilor ariene, mai ales din următoarele împrejurări.

Arienii, pentru a dobîndi favoarea lui Constantin în partea lor, s'a luat cu binele pe lângă veduva lui Liciniu, Constanta, sora Impăratului Constantin, care după mórtea piósel Elena, muma Impăratului, avea foarte mare trecere la el. El a reușit s'o dobîndescă favorabilă vederilor lor prin

intermediul unui preot, adept și partisan în ascuns al ideilor lui Arie. Au făcut-o să creadă, că Arie cu nedreptul a fost condamnat și în sensul acesta a mijlocit către Constantin. Ea însă mure la an. 327, dar nu uită a recomanda protecțiunii Impăratului pe Arie și pe preotul Arian, cel favorit, care reușind a se prezenta Impăratului, se silește a-l convinge că Arie a fost pe nedrept condamnat, căci și el crede și mărturisește cele hotărâte la Nicea.

Impăratul luând de bună credință ca dreaptă și adevărată afirmațiunea acestei unelte a Arieniilor, a ordonat chemarea lui Arie din exil, scriindu-i el însuși o epistolă de rechemare ¹⁾.

Îndată ce Arie a primit epistola Impăratului prin care era invitat, ca de îndată să vină și să se prezinte în fața sa, el n'a pierdut vreme și a venit la Constantinopol. Prezentându-se Impăratului l-a înmănat și un simbol de credință, în care neatingând nici unul din punctele puse în discuțiune și supuse îndoielei, se mărginea a-l expune credința în termeni generici, mărginindu-se pur și simplu mai mult la faze și termeni, din sf. Scriptură, admiși de biserică, cu privire la învățătura despre Dumnezeu Tatăl, Fiul și Sf. Duh. El încheea simbolul său de credință, cu rugămintea, ca toți să evite cestiunile și discuțiunile prisoselnice și toți într'un gând uniți să se roge pentru domnia paclnică a lui Constantin și a întregii sale familii. Textul acestei mărturisiri de credință a lui Arie, sub-scris și de Efzoiu faimósa uneltă 'l avem păstrat în Istoria Bisericească a lui Sozomen. În traducerea română, coprinde următoarele:

«Prea Cinstitului și de Dumnezeu iubitorului stăpân al nostru, Impăratului Constantin, Arie și Efzoiu, mărturisesc acestea: Precum a ordonat Theofilia voastră credincioasă, stăpâne Impărat, expunem credința noastră și în

¹⁾ Socrat. Ist. Biser. Cart. I. Cap. 25. Sozomen Ist. Biser. Cart II. Cap. 27.

«scris mărturisim despre Dumneșeu ceea ce credem noi
 «și cel împreună cu noi, precum urmază: «Credem întru
 «unul Dumneșeu, Tatăl A-tot-șitorul. Și întru unul Domn.
 «Iisus Christos, Fiul seșu, nășcut din el mai 'nainte de toș
 «vecii, Dumneșeu cuvintul, prin carele tôte s'aș făcut, atât
 «cele din ceruri, cât și cele de pre pământ, carele s'a po-
 «gorit și s'a întrupat și a pătimit și a înviat și s'a înălșat
 «la ceruri și Iarăș va veni să judece vii și morșii. Și întru
 «Duhul Șfint și întru învierea trupului (credem) și în viaș
 «vêcului viitor. Și întru împêrășia cerurilor. Și într'o Bise-
 «rică universală a lui Dumneșeu, care este de la margini
 «și până la marginile pământului¹⁾).

«Acêșta credinșa am luat-o din sf. evangeliș, unde Dom-
 «nul șice apostolilor seș: Mergênd învêșăș tôte neamurile,
 «botezându-l pre el în numele Tatălui și al Fiului și al Șf.
 «Duh. Iar dacăș nu credem și priimim acestea ast-fel cu
 «adevêrat, pre Tatăl, pre Fiul și pre Duhul Șfint, precum
 «învaș Biserica universală și scripturile, căroră credem întru
 «tôte, Dumneșeu să fie judecătorul nostru acum și la ju-
 «decata viitoare. Pentru acêșta vê rugâm pe voi, drept cre-
 «dinclos și de Dumneșeu iubitor Impêrat, ca pre noi carș
 «suntem clerici și avem credinșa și ideile Bisericei și a șfin-
 «telor scripturi, prin spiritul nostru pacinic, drept credin-
 «clos, să ne uniș cu muma nôștră, cu Biserică, să lipsêșcă
 «cestiunile discutate și de prisos, ca ast fel și noi și Bise-
 «rica, împreună fiind în pace unii cu alș, să facem cu toșii
 «împreună la un loc cuvenitele rugășuni, pentru pacnica
 «vôștră împêrășie și pentru tot neamul nostru».

Constantin, priimind acêșta mărturisire și vêșând ast-fel
 dispus pe Arie, a creșut că el a arășat adevêrată penitenș
 și ertându-l, l'a repriimit în grașia sa împêrășcă. Acêșta
 a avut loc, se crede, pe la finele an. 328 saș începutul

¹⁾ În tôte aceste din urmă frase, ca și în cele de mai sus, se sub-
 înșelege verbul *credem*.

lui 329. În același timp, trimțend și Eusebiu al Nicomidiei și Theognis al Nicei cari se aflau în exil scrișori de penitență către cei mai înșemnați din episcopi, au fost rechemati din exil cu decret împărătesc și puși din nou la locurile lor, alungându-se episcopi, cari i înlocuise, anume Amfion din Nicomidia și Christu din Nicea ¹⁾

De la această epocă starea lucrurilor s'a schimbat. Arianismul pare a intra într'o nouă fasă. Arie și principalii săi amici rechemati din exil, chibzuesc a se întări, a-și mări numărul adepților și a lucra contra celor ce apărau drepta credință, hotărțta la Niceea. Și-au îndreptat privirile lor mai întâiu contra lui Eustatie, care, luând parte la sinodul din Nicea, apărase aci cu mult zel și pricepere drepta credință. Au depus într'un sinod, ținut la Antiochia pe Ciru, episcopul Bereei, acusat de Savelianism și mijlocind la împăratul prin tot felul de pări, ce-l aduceau, au obținut depunerea și exilarea lui ²⁾.

În curând însă toate armele lor le-au îndreptat contra lui Athanasiu, episcopul Alexandriei, care urmase lui Alexandru pe scaunul episcopal al acestei cetăți și era cunoscut ca apărător zelos a celor hotărțte la Nicea încă din timpurile acestui sinod, la care luase parte ca archidiacon, înșoțind pe episcopul Alexandru. Arie și adepți săi, vedend ridicarea lui Athanasie pe scaunul episcopal al Alexandriei, au înțeles lovitura și pericolul, ce-l amenința în viitor. Pentru acesta cu toți l-au jurat mórtea, ca în urmă, cu înlesnire să-și potă ajunge scopul. Pentru acesta toate luptele Arieniilor și ale Semi-Arieniilor cu Biserica, întru apărarea ideilor lor, d'aci înainte aprópe jumătate de secol se pot dice că sunt lupte ale lor cu Athanasie, stánca cea tare și puternică de care se isbeau la tot pasul.

¹⁾ Soerat. Ist. Biser. Cart. I. Cap. 14. Sozomen. Ist. Biser. Cart. II. Cap. 16.

²⁾ Socr. Ist. Biser. I. 24. Theodoret Ist. Biser. I, 21.

Când Arie a fost rechemat din exil și ertat de Impăratul Constantin și declina urma ca să fie reprimit în Alexandria, Athanasie, care ocupa deja scaunul episcopal al acestei cetăți, n'a voit nici a-l primi în comunitate bisericească, nici a-l lăsa să intre în Alexandria. Pentru primirea lui Arie scrisese lui Athanasie și Eusebiu al Nicomidiei, însă fiind-că acesta-l respunsese, că nu poate primi pe acela, care poartă asupra sa anathema unul sinod ecumenic, el a reușit să facă pe însuși Impăratul să scrie lui Athanasie, amenințându-l cu depunerea și exilul, dacă va afla, că exclude pe cineva din comunitatea bisericească ¹⁾. Athanasie însă fără a se teme de amenințări a răspuns Impăratului, că o erezie, care luptă contra lui Iisus Christos, nu poate avea nici un amestec și unire cu biserica sa.

Vedând că pe această cale nu pot ajunge la nici un rezultat, Arienii au recurs la concursul inamicilor lui Athanasie și la tot felul de invențiuni calomnioase, uneltind contra lui, fiind-că apăra creștința hotărâtă la Nicea cu mult zel și tărie. Au cercat tot felul de invențiuni, până ce au ajuns a aduce acușarea lui Athanasie, că impune dări asupra sentimentelor bisericești, în deosebire Meletianilor, adică următorilor lui Meletiu, episcopul din Tebaida Licopolei, carele se răscolase contra bisericii, formând schisma așa numită Meletiană după numele său. Acușarea aceasta a fost adusă Impăratului de trei meletiani: Iason, Evdemon și Calinic, pe când el se afla în Nicomidia. O întâmplare norocoasă făcu, ca atunci să se afle acolo doi preoți venerabili din Alexandria, Apis și Macarie, cari luând apărarea episcopului lor, au convins pe Impăratul despre nevinovăția lui și astfel Impăratul a blamat pe Iason și ai săi, dar în același timp a chemat și pe Athanasie la sine. Eusebiu aflând de acesta a anunțat pe meletianii să aștepte acolo, până la venirea

¹⁾ Athanasie. Cuvîntul al II-lea contra Arienilor.

lui Athanasie, indemnându-l în acelaș timp să inventeze și alte calomnii și anume: una contra preotului Macarie, că ar fi sfărîmat sfințitul potir, iar alta mai înfricoșată contra lui Athanasie anume, că ar fi ajutat cu bani pe un resculat numit Filumen. Constantin examinând ambele acușățiuni în an. 332, se convinge despre inocența lui Athanasie și a lui Macarie și 'i demise, dându-le și scrisori de recomandare către clerul și poporul din Alexandria ¹⁾).

Inimicil lui Athanasie vedënd că aceste acușățiuni n'au putut da nici un rezultat, nu s'au intimidat, nici au dat înapoi. Ei au inventat înfricoșata calomnie, că Athanasie ar fi ucis prin ai s'ei pe episcopul Arsenie din Tebaida de sus, care aparținea schismei meletianilor. Ei au prezentat chiar o mână de om, spre a proba cu ea acușățiunea adusă. Impăratul Constantin a ordonat censorului Dalmat din Antiochia, ca să se informeze. În cele din urmă, cu toate că lucrurile ajunseseră a fi puse la cale, ca Athanasie să fie condamnat pentru acēsta, Arsenie însă care se refugiase fu găsit, spre marea deprimare a Arieniilor și bucuria orthodoxilor. S'au reînoit contra lui Athanasie și alte acușățiuni, toate nedrepte și neadevărâte; cu toate acestea un sinod, ținut în Tirul Feniciei, în an. 335, nu pote găsi fundate acușățiunile, aduse marelui luptător, mai ales că și însuși Arsenie, despre a căruia ucidere era acusat, se afla de față, totuși împăratul, de și cunoștea pornirea pătimașă a partizanilor lui Arie contra acestuia, considerându-l pe el cauza turburării și a neînțelagerilor, a cedat și a ordonat, ca să fie exilat la Augusta Trevirelor din Galia ²⁾).

Acum, când marele luptător și apărător al credinței hotărîtă la Nicea era depus și nici o pedică nu mai era, după

¹⁾ Apolog. II. Contra Arieniilor. Theodor. Ist. Biser. Cart. I, 26 și 27.

²⁾ Athanasie. Cuvînt II contra Arieniilor și Theodoret. Ist. Biser. Cart. I. Cap. 31.

credința lor pentru restabilirea lui Arie în demnitatea sa bisericească, în Alexandria, se hotărî a fi trimis acolo, după ce mai întâiu va fi primit în comunitate bisericească la Ierusalim și va lua parte, cu membrii sinodului adunați la Tir, care urmau a merge acolo, spre a face sfințirea marelui bisericii, ridicată de Constantin.

Când s'a aușit în Alexandria despre venirea lui Arie, poporul care ținea foarte mult la Athanasie s'a resculat, indignat mai ales de atitudinea agresivă a Arieniilor. Atunci Constantin, care ținea foarte mult la liniștea și pacea bisericească, a chemat pe Arie la Constantinopol spre a da explicațiunile asupra acestor turburări. Venind aci împăratul l'a cerut, ca să dea din nou o mărturisire de credință în scris. El făcu acesta și o scrisese în termeni și frase generice, întocmai aproape, ca și pe cea precedentă. Împăratul îl ordonă să jure, că cele coprinse în acest simbol este adevărată sa credință, ceea-ce el și făcu, de-și după mărturia istoricului Socrat, pe care, în urmă, îl confirmă Sozomen și Theodoret, el jura pe un alt simbol, pe care îl avea ascuns în sinul său ¹⁾.

Împăratul de bună credință, convins ast-fel despre ortho-doxia lui Arie, a ordonat, ca el să fie priimit în comunitate bisericească mai întâiu în Constantinopol de episcopul cetăței Alexandru. Acesta însă, apărător zelos al credinței hotărite la Nicea și cunoscând necredința și falșitatea lui Arie și a amicilor săi, refuză categoric. Amenințat de Arieni, că a doua oară va fi silit prin decret împărătesc să l'primască și că vor face mare turburare; el neavând alt mijloc de scăpare, recurse la ajutorul lui Dumnezeu. Se duse în biserică și după mărturia istoricilor Socrat, Sozomen și Theodoret, se rugă lui Dumnezeu ast-fel: «Dumnezeule! Dacă Arie vine măine ca să fim împreună, slobozește-mă pe mine robul tău, ca nu împreună cu un necre-

¹⁾ Socrat. Ist. Bis. Cart. I. Cap. 38. Sozomen. Cart. II. Ist. Bis. Cap. 29. Thdodoret. Cart. I. Cap. 14.

«dinctos să se plardă credinctosul; de nu, păzește biserica
«ta, căci cunosc că o păzești. Ia aminte la cuvintele celor
«de pe lângă Eusebiu și nu da stricăctunei și desonorei
«moștenirea ta; iar pre Arie, ca nu, intrând el în biserică
«să intre cu mărire și erezia sa și ast fel necredința să se
«socotască credință dréptă și adevărată»¹⁾.

Chiar în séra acelei zile Arie a murit de mórte năprasnică. Istoricul Socrat descrie mórtea sa ast-fel. «Arie și-a
«luat plata îndrásnelei sale, căci îndată ce a eșit pe 'pórta
«împărătéscă, înglurat de cel ce era împreună cu Eu-
«sebiu, se preumbla prin oraș falnic, ca să-l vadă tótă
«lumea și când a ajuns lângă plața numită a lui Constan-
«tin, unde era colóna porfirică, a fost cuprins de odată de
«o frică mare și mustrare de conștiință și în același timp
«de dureri înfricoșate la stomac și întrebând; dacă unde-va
«în apropiere este un loc de retragere și aflând, că se află
«în dosul pleței lui Constantin, s'a dus acolo. Aci fu cuprins
«de o sincopă și emoragie înfricoșală, așa în cât s'a scurs
«din el totul, intestinele, splina și ficatul și îndată a și mu-
«rit. Până astă-dî locul acesta se află în cetate, în dosul
«pleței lui Constantin, lângă porticul Macel. Toți arătân lui-
«cu degetul și aducându-și aminte de înfricoșata mórte, ce
«a suferit'o acolo Arie»²⁾.

Partisanii lui Arie, după mărturia lui Sozomen, au răs-
pândit atunci vorba, că Arie a fost ucis de vrăjmașii săi
prin lucrări magice³⁾.

În intervalul de la sinodul întâi de la Nicea și până
la mórtea lui Arie, dar mai ales, de la rechemarea acestuia
din exil și a partizanilor săi ei lucrau prin tóte mijlocele
întru a'și răspândi ideile lor și a nimici ori-ce pedică cele
sta înainte. Ast-fel pe lângă Athanasie au fost de aseme-
nea persecutați și alți apărători ai credinței hotărîte la Ni-

¹⁾ Socrat. Ist. Biser. Cart. I. Cap. 37, Sozomen. Cart. II, 29. Theodoret. Cart. I, 14.

²⁾ Socrat. Ist. Biser. Cart. I, Cap. 38.

³⁾ Sozomen. Ist. Biser. Cart. II. Cap. 29.

cea. În numărul acestora sunt: Eustatie al Antiochiei, Marcel episcopul Angirei și Paul episcopul Constantinopolului.

Nu l-a descoragiat nimic, nici chiar mărtea năprasnică a șefului lor, ei uneltea în toate modurile, prin intrigă, calomniile, acușatiunile odioase, una mai nedemnă de cât alta, lingușiri, prefaceri și tot ce credea că le pôte servi cauza. Nu erau sinceri nici între ei, nici în credința ce o profesau și predicau celor-l-alți, nici în aceea pe care ei însuși o mărturiseau, precum am vădit că a făcut Arie în fața Împăratului, când ținea în mână sa un simbol de credință și jura pe altul, pe care îl avea în sinul său.

Acastă nestabilitate întru ale credinței, a făcut ca chiar în sinul lor să se formeze un curent mai moderat și mulți dintr'înși să predice alt fel ideile și credința Ariană; trăind încă Arie. S'a format grupul cel ce susțineau că *Fiul, nu este nici de o ființă cu Tatăl* (ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ), precum se hotărâtse la Niceea și predicau ortodoxii, dar nu este iarăși nici neasemenea cu Tatăl (ἀνόμοιος τῷ Πατρὶ), precum învățau Arie și adepții săi zeloși, ci susțineau că el este *asemenea Tatălui după ființa sa și natura sa* ('Ο ὅτις ἐστὶ ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ). Acestia au început a fi numiți Semiarieni sau jumătate de Arieni și, fiind încă Arie în viață, aveau în fruntea lor pe Eusebiu, episcopul Nicomidiei.

Acăsta era starea lucrurilor la mărtea lui Arie și la mărtea Marelui Constantin, care avu loc după un an adică la anul 337. Biserica avea a lupta cu doi inimiți puternici, cu Arieni și cu Semiarieni, cari se dedeau de cei mai apropiați de dreapta credință și învățatură a Bisericeii, ba încă susțineau că ei predica învățatura cea adevărată.

(Va urma).

D.

PRINCIPELE NICOLAE.

A. S. Regală, Principesa Maria a dat nascere un nou principe Marți 5 August ora 10 de dimineță. Noului principe i s'a dat numele de Nicolae. Se dice, că va avea de naș la botez pe Țarul Rusiei Nicolae II, fie că va veni în persoană, fie că va trimite un reprezentant.

Inmulțirea familiei Regale cu un nou principe a umplut de bucurie sufletele tuturor Românilor. Pot să afirm, că atunci când s'a cunoscut acest eveniment, un adevărat entusiasm a domnit în întreaga țară. Și are dreptate poporul Român să se bucure, să se entusiasmeze, când e vorba de întărirea Dinastiei Române. Multe a suferit acest popor în trecut! Și suferințele lui în cea mai mare parte au provenit din nestabilitatea domniilor, din pricina certurilor pentru Domnie. A trebuit Românilor o sforțare supra-omenescă și mari jertfe pentru ca să stabilească Domnia prin aducerea în țară a unui principe străin. Regele Carol la rindul Său prin calitățile superioare cu care L'a înzestrat Dumnezeu, prin pricepere, muncă și răbdare a făcut

din Dinastia Română stânca de granit a binelui și fericirei țării și neamului Românesc. Regele Carol a îndrumat țara pe calea civilizațiunii. Tot ce e trainic în țara acesta ca instituțiune se datoresce inițiativei Sale. Regele Carol s'a indentificat trup și suflet cu idealul țării și al neamului nostru și de aceea s'a făcut atât de mult în toate direcțiunile. Póte fi mândru Românul de Regele și Dinastia Sa!

Regele Carol n'a uitat în înalta Sa solitudine și Biserica noastră Orthodoxă. Nu e timpul să arăt acesta în amănunțimi, însă amintesc legea sinodală, autocefalia, întemeierea facultăței de teologie, legea Clerului, reorganizarea seminariilor, legea Casei Bisericeii, restaurarea multor monumente religiöse etc., etc. În diferite ocaziuni și tot-d'auna Regele Carol a arătat ce însemnătate mare are religiunea pentru un stat și pentru un popor și cât de mult a lucrat Biserica Orthodoxă, pentru binele poporului Român.

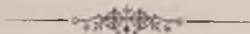
Promit că voiü reuni într'o broșură toate cuvântările Regale cu conținut religios și privitoare la afacerile bisericescii, căci acesta va fi cea mai strălucitoare dovadă de interesul ce L'a purtat Regele Carol Bisericeii noastre Orthodoxe. Regele Carol deși Catholic însă a lucrat pentru Biserica noastră Orthodoxă ca cel mai bun și devotat orthodox!

Dar de ce am amintit de acestea cu această ocaziune? Fiind-că se găsesc unile minți înguste, care tot vorbesc de o propagandă catolică, de proselitism, de prăpădirea Bisericeii Orthodoxe etc., etc. Și această propagandă o pun în legătură cu taptul. că Regele Carol e catholic. Kămâi uimit de atâta orbire și rea credință!...

Regele Carol p^ote s^a se considere ca cel mai fericit, c^{ac}l 'și a v^{ed}ut țara îndrumată spre un viitor strălucit; a v^{ed}ut'o cinstită de străinătate prin h^{ar}nicia și cumiⁿțenia poporului S^eu! P^ote s^a se considere fericit, fiind-că 'și a întărit Dinastia pe o temelie nemuritoare: iubirea și devotamentul poporului S^eu!

Nu ne r^{em}âne nou^e de cât să căutăm neîncetat să ne facem vrednici de Dinastia noastră și să ne rugăm lui Dumnezeu s'o protegă și să crească și să înflorască. Binele ei, e binele nostru!

G...

ACT DE FONDAȚIUNE.

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, amin.

La 5 ale lunii Iulie anul 1903, ziua săptămânii Sâmbătă; Noi Gherasim Episcopul Argeșului, Athanasie al Râmnicului și Pimen al Dunărei-de-Jos după o ședere de una lună și cinci zile în Sf. Monastire Cozia, unde constituiți în comisiune a S-tului Sinod, am cercetat manualele de religie alcătuite conform noilor programe pentru seminare, fiind aproape de sfârșitul lucrării noastre, și având nevoie de a ne odihni puțin am plecat la sf. Schit Turnu, și de acolo am urcat muntele Coziei prin ale lui poeni desfătătoare și culmi păduroase, până la Sf. Monastire Stănișoara, în trecut schit al Monastirei Cozia,—cu adevărat loc potrivit pentru nevoinți ascetice și pentru recreerea minții și a corpului, ca unul ce este depărtat de obiceiurile pravești lumești, plin de frumusețile firei în tota a lor uimitoare măreție, așa

că sufletul se simte încălzit ca de cărbuni pusnicești, răpit de gânduri duhovnicești și într'aripat de daruri Dumneșcesci. În acest loc deci, petrecând noi de Sâmbătă seara până la 7 ale acestei luni Iulie ziua săptămânei Lunii, Prea cuviosul stareț, Nicandru Protosinghelul, împreună cu soborul Monastirei, însuflețit de rivnă Dumneșcescă și întărit cu bine-cuvintarea Prea Sfințitului Episcop Eparhiot, însă de mai înainte având adunat și pregătit o bună parte din materialul trebuincios pentru ridicarea unei biserici de pétră, mai încăpetóre și mai măréță, în locul celei de până acum, ce era de cărămidă dărăpănată de umeđelă și vreme, ne-a făcut rugătóre postire a pune chiar noi temelia bisericei ceî nouă tot întru lauda marelui mucenic, purtătorului de biruință Gheorghe și a Sf. Ierarh Nicolae. Drept aceea, încă din dimineța dîlei de Lunii, Domnul de Bona Apoloniu, meșter constructor, Italian de neam, însemnënd locul, a început facerea șanțului de temelie, dând mai întâiu câte trei tirnăcôpe cu chemarea darului și ajutorului lui Dumneșeu, Cel Unul în Treime; tot odată pregătind pétra de temelie; iar după terminarea Sf. Liturghii—în biserica cea veche—s'a făcut în prezența noastră—sfințirea apei la locul, unde are a fi pusă temelia. după care, —vechea biserică, urmënd a fi dărămată,—s'au mutat sfințele odóre, icône și cărțile bisericesci în trapeza cea mare, unde are a se face slujba de tôte dîlele până la săvîrșirea bisericei cea nouă. Deci, săpându-se șanțul temeliei în partea de resărit a Altarului bisericei celei vechi, până la o adîncime de

2 metri și jumătate, când totul era pregătit pentru punerea petrei de temelie, iată că sosesc încă trei P.P. S.S. Archierei: Valerian Rîmniceanu, Callist I. Boțoșăneanu și Sofronie V. Craioveanu. Mare ne-a fost bucuria noastră, nu numai pentru frățescă mângâiere că ne-am mai vedut unii cu alții după o despărțire de aproape două luni, ci și pentru că prin această întâmplare—ca prin o rînduială Dumnezească—s'a putut săvîrși,—lucru de tot rar—mai virtos în acest loc greu de străbătut—punerea petrei de temelie a bisericii nouă de către șese Archierei, membri ai Sfîntului Sinod al Sfîntei Biserici Autocefale Orthodoxe Române.

Prea cuviosul Stareț, împreună cu soborul, s'a bucurat asemenea mult de această neașteptată și ne mai pomenită întîlnire, vedînd în ea un semn al deosebitei purtări de grijă Dumnezești, pentru buna sporire a cuviosului lucru, ce este gata a se începe. Cu toții deci, dînd slavă lui Dumnezeu, Cel ce pre tôte le orînduește spre bine, am pășit cu bucurie, în psalmi de laude și cîntări duhovnicești, la locul pregătit, și cu ajutorul A-tot Puternicului Dumnezeu, am așezat pétra de temelie la locul hotărît. Dea Dumnezeu, ca: rugăciunile, ce se vor înălța și sf. Jertfă, ce se va săvîrși în biserica a cărei temelie am pus să fie: spre milă, viață, pace, sănătate și întru tôte bună sporire a tuturor ajutătorilor, miluitorilor, binefăcătorilor și ostenitorilor, care viețuiesc aici și pentru apêrarea scumpei noastre țări, cum și spre ertarea păcatelor tuturor, celor mai din'nainte adormiți părinți

și frați, ca Domnul Dumnezeu să miluască pre toți și pre noi, să ne sălășluască întru lumina cea ne înserată a Impărăției Sale. Amin.

Făcutu-s'a acest act semnat de noi, de Starețul Monastirei și de meșterul constructor, și s'a așezat în pîtră de temelie, în zilele Prea Înălțatului și de Christos iubitului Domnul și Regele nostru Carol I, în al XXXVIII-lea an al slăvitei sale Domnii, spre vecnică pomenire.

(89) *Gherasim Episcop al Argeșului,*

„ *Athanasie al Râmnicului,*

„ *Pimen al Danărei-de-Jos.*

Arh. Valerian Râmnicéanu,

„ *Callist I. Botoșeneanu,*

„ *Sotronie V. Craioveanu.*

DISCIPLINA ARCANĂ

(Vezi Biserica Ortodoxă Română No. 4 anul XXVII).

Timpul în care începe a se desvolta disciplina arcană formeză o epocă însemnată pentru progresul Bisericeii creștine. De acum înainte încep a se fixa principiile de care trebuia să se conducă mai departe Biserica. In lupta cu diferitele eresii, aceste principii aũ fost stabilite pe base solide și în conformitate cu spiritul evangelic și apostolic. Tóte furtunile mari, cari amenințau cu distrugere edificiul creștin aũ fost înlăturate cu putere și sórele mântuirii a continuat a stréluci cu aceeași putere și căldură ca și mai înainte. Timpul tinereței și al entusiasmului rămâne pe nesimțite înapoi și tot așa pe nesimțite intră Biserica în epoca maturității saũ a luptelor pentru închegarea învățăturilor date de Mântuitorul și pentru fixarea lor în mod definitiv. Biserica era amenințată cu distrugerea de eresii puternice ca Ebionitismul, Gnosticismul și Montanismul, totuși ea ese victoriósă

din toate aceste încercări. Tendințele eretice ale creștinilor Iudei au fost puțin câte puțin înlăturate în mod victorios din Biserică. Victoria însă de multe ori este mai periculoasă de cât timpul de luptă, căci cel victorios numai poartă nici o grijă pentru ziua de mâine și așa pe neașteptate e surprins de pericol. Tot așa și cu Biserica creștină. De și după Adrian timpurile grele se mai liniștesc, ea totuși nu se gândesce pentru un moment să stabilească în mod formal învățăturile sale. Drept este că se apără cu putere față de inamicii interni, imediat ce este atacată în ideile sale, însă îndată ce trece primejdia totul se uită. Atunci apar noi eresii și pentru că nimic nu era fixat în mod legal, lupta începe din nou când mai puternică și mai vie, când mai domolă, după cum este și primejdia ¹⁾).

Gnostica alexandrină, îmbrățișată de o mare parte a Bisericii tindea să se întindă peste tot. Acesta era o pedică pentru caracterul absolut și independent al creștinismului. Metoda sa de interpretare alegorică căuta să înlătore cu totul deosebirea specifică dintre Vechiul și Noul Testament; tindea ca această deosebire să fie considerată ca ceva relativ și totul să fie nivelat. Era cu totul greșită și nenaturală relațiunea pe care o arăta că există între credință și gnoșis; între una și alta era cel mai mare desacord, căci, pentru această direcțiune, locul principal îl ocupa gnoșis, iar credința numai reprezenta aproape nimic. Cre-

¹⁾ Ritschl, *Entstehung der alt-Katholischen Kirche.*

- dința, care era principiul de viață pentru creștinism, acum rămâne cu totul subordonată tradițiunei. Ast-fel de modificări s'au introdus nu numai în principiile însemnate ale creștinismului, dar chiar și în diversele
- manifestațiuni ale vieței și caracterului creștin, mai întâi prin paralele din Vechiul Testament și mai pe urmă prin instrucțiuni directe după modelul preceptelor și instituțiunilor Vechiului Testament ¹⁾.

Acastă direcțiune greșită de care era turburată Biserica procură material îndeajuns spre a da naștere la o altă eresie cu principii cu totul opuse adecă Montanismul. Pe câtă vreme gnostica alexandrină înjosise credința, dându-i o însemnătate secundară, Montanismul o lăsă neatinsă în însemnătatea ei însă vrea să o stabilească pe o nemijlocită și continuă revelațiune spirituală. Ambelor direcțiuni se opuse Biserica creștină cu deplină putere și conștiințiositate, păstrând obiectivitatea trebuinciosă față de acestea și apărând învățăturile sale. În primul rând trebuia apărat simbolul credinței, care era amenințat de gnosticii de tot felul, și conservat în totă puritatea lui. Apărătorii din acel timp ai credinței și învățăturilor creștine merită recunoștința posterității pentru energia ce au depus.

Să vedem în aceste împrejurări forma pe care o ia cultul. În ast-fel de împrejurări așa de însemnate era imposibil ca cultul să rămâe fără nici o influență. Acesta cu atât mai mult trebuia să fie atins, nu nu-

¹⁾ Augusti Denkwürdigkeiten.

mai pentru că era punctul culminant al învățăturilor creștine și expresiunea cea mai înaltă a unității în societatea creștină, ci pentru că acele daruri pe care Biserica avea să le apere—Simbolul credinței și sacramentele—formau partea însemnată a cultului. Ideea primitivă cum că întreaga viață creștină are un caracter divin rămăsese încă printre credincioși. Cu toții erau convinși de necesitatea de a participa la serviciul divin și nu se putea pedepsi mai mare pentru un creștin, de cât escluderea de a lua parte împreună cu cei-l-alți la celebrarea sfintelor taine. Acum începe să se desvolte disciplina arcană și ea, în domeniul cultului, este expresiunea acelei direcțiuni legale, care pornise spre desvoltare, după cum și episcopatul în domeniul constituției bisericesci. Ambele instituțiuni sunt strâns legate împreună. Deja de mult timp, episcopatul și disciplina arcană erau strâns legate împreună și acesta în interesul unității Bisericeii. Ambele se ajută în desvoltarea lor, întărindu-se una pe alta și prin urmare progresând. Cultul se formeză în acest timp și capătă o formă stabilă, care rămâne pentru toate vécurile.

Biserica prin luptele sale în afară și prin activitatea sa interioară luase o direcțiune sigură, legală pentru conservarea darurilor sfinte lăsate de Mântuitorul și de Apostolii săi și în legătură cu acesta se desvoltă atât episcopatul cât și disciplina arcană. Căci disciplina arcană cu părțile ei esențiale, adevărat cu Simbolul credinței, cu sacramentele, cu hirotonia clerului, cu exclusivismul său în afară, cu ascunderea

învățăturilor creștine și a împlinirii sacramentelor, nu este alt-ceva de cât reprezentarea liturgică a acelei obiectivități abstracte și sfințenii legale; ea nu este alt-ceva de cât expresiunea liturgică a bisericei care se înalță din ce în ce mai sus idealisându-se. Pe acest drum, elementul mistic inerent acestei discipline se schimbă în ceva misterios, iar cel liturgic, sau împlinirea în mod deschis a serviciului divin, capătă caracterul teurgic, adică de a îndeplini în mod secret și izolat serviciul divin ¹⁾).

Prin această clerul capătă o pozițiune din ce în ce mai însemnată, luând locul între sacrameinte și societatea creștină și mijlocind ca această să se folosască de darurile cele sfinte. Această deosebire între cler și societate nu e așa determinativă la sfârșitul secolului al II. Cum însă disciplina arcană nu putea să existe fără ca clerul să ia o pozițiune separată de restul societății creștine, pentru acest motiv ea contribuie ca ceea ce era nesigur și nedeterminat până acum, să se clarifice și marginile care separau clerul de societate să se înalțe și să se întărescă.

Era necesitate ca disciplina arcană să se desvolte și după cum am arătat de la început, ea avea ca punct de plecare, pe de o parte caracterul etic și practic în acelaș timp al creștinismului față de lumea păgână, pe de alta desvoltarea istorică a cultului creștin față de împrejurările arătate, cum și gnostica secretă din Alexandria. Afară de această, în fața per-

---

¹⁾ Bohmer, *Christlich Kirliche Alterthumswissenschaft*.

secuțiunilor și a calomniilor de tot felul, cum și prin înființarea catecumenatului, misteriiile creștine se îndeplineau din ce în ce mai mult într'un mod secret și necunoscut de cei ce nu primiseră încă botezul. Disciplina arcană, în substanța ei, continuă să existe și în secolele următoare, forma ei însă se schimbă de ôre-ce și condițiunile în care se dezvoltase încetăză de astă dată ¹⁾,

Disciplina arcană ne arată cum se făcea educația și instrucțiunea celor cari voiau să primescă, sau primiseră creștinismul. Nu trebuie să se credă că prin acastă disciplină se căuta a se pune o pedică celor cari voiau să devie creștini. Biserica creștină nu escludea pe nimeni de la sine, ba ce este mai mult căuta să atragă pe toți. De sigur că cei nebotezați erau opriți pentru cât-va timp, dar acesta numai până atunci până ce deveneau apți și demni să primescă toate învățăturile și dogmele și se ia parte la efectuarea sacramentelor. Acastă escludere era numai un mijloc temporar în serviciul disciplinei arcană. Tot asemenea nu se pôte spune că disciplina arcană ar fi o gnostică secretă, căci în creștinism nu există învățături secrete. Chiar părinții bisericești ca Origen Tertulian, Ciprian și alții au susținut și au probat ereticilor și păgânilor că nu există secrete în creștinism. E drept că celor ce încă nu erau renăscuți prin botez, nu li se comunicaă imediat toate adevărurile

---

¹⁾ Th. Harnack Der Christlich Gemeindegottesdienst.

creștine, ci numai părți, care erau necesare și trebuiau să le cunoscă. Dacă, după o examinare și pregătire îndelungată, cel ce voia să primescă botezul era demn de totă încrederea, atunci el era inițiat în toate fie înainte, fie imediat după primirea botezului. Totă această mulțime de cunoștințe și tot ce atârna de dinsele nu li se preda de odată, ci treptat și potrivit cu gradul de dezvoltare, pentru că acel care le primea să pătrundă și să se convingă de învățăturile ce primea. Ast-fel disciplina arcană era procedeul prin care biserica conducea pe cel ce avea să fie primit în sânul ei, până ce ajungea desevârșit. Tot ceea ce era secret dispărea încetul cu încetul față cu acel ce termină educația și instrucția sa religioasă și cu acesta și disciplina arcană încetăză de a mai exista pentru dînsul.

M. P.

CIMITIRELE.

Cimitirul e locul pentru odihna vecinică a celor încetați din viață pământească. De aceea toate popoarele cu cultură, fie vechi, fie moderne au dat o deosebită atențiune cimitirilor. Popoarele catolice și protestante din timpul nostru au făcut în deosebire din cimitire cele mai împodobite grădini. E o adevărată plăcere să vizitezi un cimitir catolic sau protestant. Nu e mormint, care să nu fie împodobit cu flori mirositoare. Pe lângă acesta în anumite zile din an e un adevărat pelerinagiu, când fie-care creștin vine să presare cu flori mormintul tatălui său al mamei, al fratelui său al copilului.... E ceva înălțător această grijă pentru locuința celor morți, această legătură sufletescă cu ei! Dar creștinii primitivi cum procedau ei cu trupurile lipsite de viață? Catacombele ne sunt încă martore și ele ne pot spune în deajuns ce gândiau și simțiau ei în această privință!

La noi Românii o atențiune mai deosebită se dă

cimitirilor de prin orașe. Aci găsești o óre-care regulă în aședarea mormintelor și o îngrijire a lor. Am găsit însă și orașe, unde cimitirile sunt într'o stare de plâns. Un exemplu. În orașelul S. cimitirul se află la spatele caselor primarului și a altor două locuitori. Fie-care are câte o porțiță, care dă în cimitir. Pe acea porțiță se dă drumul la paseri, porci etc., etc.. Dacă astă-đi se înmorminteză cine-va, până peste câte-va ăile nu mai găsești pămînt de asupra mormintului. Dar la țară? În cele mai multe casuri cimitirile sunt lăsate la voea întâmplărei. Multe sunt neingrădite și pe deasupra mormintelor umblă animalele. Altele de și sunt ingrădite, însă din când în când își permite personalul bisericesc de a introduce caii să pască și póte și alte animale. Am găsit la trei monastiri cimitirile neingrădite și pe deasupra mormintelor pásceau vitele. Iată numele acestor monastiri: Barbu, Zamfira și monastirea Dintr'un-lemn! In o fostă monastire, la Délul, unde se află capul lui Mihaiu Vitézul, cel mai mare erou al Románilor Munteni, cimitirul e locul de deposit pentru finul cailor școlei copiilor de trupă și pentru adăpostirea cailor din când în când. In județul Muscel se află frumoșa biserică a fostei monastiri Aninósa. In cimitirul acestei biserici se află un prea-trumos cavouă al familiei unui fost arendaș grec al moșiei statului Aninósa. Ei bine, in acest cavouă își adăpostesce oile in timpul ernei preotul bisericei!! Cunosc ăeci de asemenea casuri, însă nu le amintesc pentru respectul celor in viață!

Mai departe unile cimitire de și sunt îngrădite, însă sunt lăsate aproape în părăsire. Aci de abia poți pătrunde de tot felul de balării: Urzici, spini și ciulinți cresc de asupra mormintelor. Vedi grămede de pământ, unele lângă altele, fără nici cea mai mică regulă, par' că n'ar fi lucrarea unei minți omenesci!

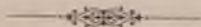
O asemenea stare de lucruri constituie o adevărată profanare față de cei morți! E un ce, care indignază o minte și inimă adevărat creștină. Cea mai elementară cultură nu poate tolera o asemenea stare. Cimitirul după frumoșele noastre cântări bisericesci e un loc *de odihnă, de verdéță*. De aceea cimitirul trebuia să fie cea mai frumoasă grădină, împodobită cu verdéță și tot felul de flori.... Pe lângă acesta cum e posibil, ca să nu îngrijască cine-va de mormintele acelor, cari l'au născut și crescut? Cum e posibil să nu îngrijască de mormintele acelor, cari au fost rușiți din sufletul și trupul său? Cum să nu îngrijască de locul, unde sunt înmormîntați din prietenii și neamurile sale?... Nepăsarea față de cei morți e un semn de barbarie, e un semn de absolută lipsă de cultură.

Pentru îndreptarea unei ast-fel de stări de lucruri am informațiunii sigure, că administrația Casei Bisericei a intervenit pe lângă D-nii prefecți ca să oblige comunele să îngrijască mai bine de Cimitire, ca să ia măsuri de urgență pentru împrejmuirea lor. Suntem convinși, că îndreptare se va face. Totul atârână însă în cea mai mare parte de la preot. Curățenia bisericeii, a curței bisericeii și a cimitirului cad în

atribuțiunile lui cele mai frumoase, cele mai sfinte. N'are de cât să cuvinteze creștinului și va fi ascultat. Poporul creștin rural e capabil de orî-ce jertfă pentru Casa Domnului și pentru locuința celor morți. Am vădut lucruri uimitore în acéstă privință și despre care voiți vorbi la timp! Bună voință să fie din partea noastră, a preoților, și totul va lua o altă față!

La lucru decî cu toți, pentru înlăturarea unui așa de mare rău, care constituie o nelegiuire față de cimitire și o rușine pentru țara noastră!

G.

Material pentru literatura Bisericească și națională.

Vezi Biserica Ortodoxă Română an. XXVII No. 4.

Intrebarea a doădăcilea. Carea datorie le este stăpânilor și robilor?

Răspundere. Datori sint stăpânii ca niște părinți ai ținea robii, ai povățui în lege și întru năravurile cele bune, ai ținea întru îndestulare, cu lucrurile și cu slujbile cele afară de trebuință a nu' l'ingreoaia pre dânșii, și ai certa cu măsură prin scoposul îndreptării lor, iară nu pentru nesăturarea inimii sale l'ceii sălbatece.

Iar robii datori sint de stăpânii săi a să teme cu frică filască, fără de lenevie a le sluji lor cu credință, a să supune lor fără de răpștire. Ci și singurile înprotivirile lor ale purta cu suferire, a nu fura, ci binele ce'l stăpânesc, ca și pre al său al păzi. Și întru toate întâmplările cinstea și numele lor a ocroti.

Intrebarea a doădădecelea întâia. Carea datorie le este bărbatului și muerii?

Răspundere. Datoria bărbatului este pre femeia sa a o iubi din inimă, nu aspru și sălbatec a să purta cu dansa, ci cu îngăduință înțeleptă a o îndrepta slăbiciunea ei, și întru iconomia cea deopște a casei și întru creșterea copiilor mai credincioasă ajutătoare a sa a o avea pre dansa. Iară datoria femeii iaste al iubi și al cinși pre bărbatul

său, năravul ei cătră plăcerea lui al pleca, și singura scărbirea lui a o purta cu blânțetea duhului. Iară datoria amândurora este, credința patului său deasemeneași a o pădi fără de prihană.

Intrebarea a doaađecea a doaă. Carea datorie le este bogăților și săracilor?

Răspundere. Bogății duple cuvintul Apostolului, nu sint datorți a să înălța cu mintea, și întru a sa a să nădăjdui bogăție, a n'o căuta bogăția peste măsură, și a nu cinsti tot prilejul cel îndămânătorii lor spre înbogățire, a nu petrece întru desmierdăciuni. Ci deasemeneași și scumpi a fi nu li să cade, ci îndurați cătră cel nevoiași și săraci, și bogăția sa a o metahirisi întru cinstea cea dumnezeiască, întru folosul cel deopște, și întru cuviincioșa ținerea sa.

Iară datoria nevoiașilor este, cu ostenele cinstită ași căuta loruși hrana, pre cel bogăți a nu' ură, a nu să fățarnici pre sineș a fi săraci. Calicia sa fără de cărtire și cu bună suferință a inimel a o purta, iară a celora carii pre dânsii îi chivernisesc, datoria sa a le plăti cu mulțămita cea osârduialnică și cu rugăciunile cele cătră Dumnezeu.

Intrebarea a doaađecilea a treia. Carea îi este datoria fieștecării om întru socotirea tuturor deopște?

Răspundere. Fieștecarele om legat Iaste cu toții a să purta intradeverință, cineș, cucernic, cu smerenie, a fi îndurat și milostiv. Iară fapta milostivirii Iaste, pre cel flămând al hrăni, pre cel însătat al adăpa, pre cel gol al înbrăca, pre cel bolnav și pre cela ce Iaste în pușcărie al cerceta, pre streinul al primi cu dragoste, pre altul al ocroti din nevoe, sași spre folosința lui a unelti sârguire, sint încă fapte duhovnicești ale milosârdiei. Iară anume e, pre altul de la păcat al depărta, pre cel ne'nvățat în lege al povățui și întru blagocestie, a da sfat bun, asuprirea altora nu numai a o purta cu răbdare, ci și al erta pre dânsii, și pentru mântuirea fieștecării a să ruga milostivului Dumnezeu.

Intrebarea a douădecilea a patra. Cine greșește în proțiva poruncei aceștiei?

Răspundere. Toți aceia, cari nu le împlinesc datoriile cele scrise mai înainte, sint călcători de porunca acesta.

Intrebarea a douădecea a cincea. Ce ne învață porunca a șasea?

Răspundere. Porunca a șasea are trebuință, cum că noi aprópelui nostru să nu'l facem nici o asuprire, nici singurul prin sineș, nici prin alții, nici cu lucrul, nici cu cugetul, ci mai vârtos să'l ferim de tóta vătămarea.

Intrebarea a douădecilea a șasea. Cine greșește înproțiva poruncei aceștiei?

Răspundere. întâi carii omórá omul ori prin războiú, ori cu armă, ori cu sugrumatul, ori cu inecatul, ori cu otrava, ori cu veninul, sau ori prin ce felii de alt chip, tot întru aceștaș număr a să număra sint datóre și dezghinările, răzbóele cele cu pumnii, vânzările oștii ce o fac căpi-feniile în răzbóe, hainătășile, oștirile cele nedrepte. Ci și acela de la Dumneđeu în loc de ucigaș de ómeni să socotește, macar și n'au omorát, însă avu scopos ca să omóre. Al doilea carii spre omoróre sau ori spre ce vătámare dau sfat, sau prilej, sau ajutorință. Al treilea nedreptii judecátori, cari duple luare de mitá, ori duple rubedenie, ori duple colachie, sau de frică il îndrepléză pre vinovatul, și'l osândesc pre nevinovatul. Nește judecátori ca'aceștea mai nesuleriți sint de cât ceialalți omorátori de ómeni, după acesta fiindcă să vinde dreptatea de cătrá dânșii. la carii aceia a o avea scáparea sa osebit era datore. Al patrelea carii slobod spre ucidere sau spre vătámare, și au pulere și prilej a nu slobози, cum am dice. Il știú scoposul cel rěu, și nu'l dovedesc, sau hoșii il ascund la sineș, ori o vád ciarta și n'o alineză, ori nu'l stâng iangănu'l, ori nu'l dau ajutoriiu celuia ce să nnécă, sau pre omul cel căđut întru deznádăjduință nu'l povățuesc, și de la cugetele cele próste

nu'l depărtéză. Saú fiind întru îndestulare îl lasă pre cei săraci a muri de fómie, ori de ger, ori îl véd pre alții pătîmind întru beteşuguri, şi pot lor a le ajuta, dară nu le ajută. Şi prin celelalte chipuri deasemeneaş. Al cincilea stăpânii, cariî pre supuşii sei cu slujbe gréle îl îngreioiază, ori cu cazne cumplite îl căznesc. Al şaselea omorătorii de sineş. Şi cu porunca acesta să ciartă şi tot acela, carele aduce spre ucidere. Cum am dice, mânia, zarva, sfada, prigonirea, pomenirea de rău, urăciunea, pizma, năprăsnicimea, sălbătăcimea năravurilor, şi neomenia. Următórele bunătăţile acéstea scriu-să înainte certării prihanelor acestora. Ingăduinţa cea dragăstósă şi adevărată, blândétea, nepomenirea de rău, răbdarea, vitejia sufletului, milosărdia şi inima cea plecată cătră toţi.

Intrebarea a doaađecilea a şaptea. Cine învaţă porunca a şaptea?

Răspundere. Întru porunca a şaptea supt numele cel depuşte al prea curviei ciartăsa tóta trupésca necurăţenia păcatului. Iară prin acésta mai înainte ni să scrie, cum că noi viaţa noastră să o petrecem ori întru o căsătorie cinstită, ori întru o sfântă şi feciorelnică necăsătorie

Intrebarea a doaađecilea a opta. Cine greşaşte inprotiva poruncii aceştia?

Răspundere. Întăiū curvarii, preacurvarii, amestecătorii de sânge, şi ceialalţi cariî prin feliiuri de chipuri ale poftii ceil fără de lege să pângăresc pre sineşi. Al doilea porunca acesta să calcă şi prin tóte acéstea, care unora le sânt povăţuitóre cătră trupésca dezmiérdăciunea păcatului, şi'l ajutoréză prihanel ceil ce ruşine a curvăsăriei şi a preacurvăsăriei. Unele ca acestea deşteplătóre cătră păcătuire sânt cęstea ce urméză: beţia, deşărtăciunea, umblarea în voia sa, vorbirea cea spurcată, şăgile cele necuviincióse, mişcarea trupului cea fără de ruşine, meştesugirea cea fără de cinstie întru halne şi întru înpodobire. Arătările şi priveliştile

cele de smintelă, jocurile cele fără de cinste, cântecele cele de rușine, cărțile cele spurcate, și celelalte, ci și singura căutătura cea curvăscă și neslobozita mișcarea cea dinlăuntru întru evanghelie să osândêște.

Intrebarea a doădecilea a noă. Ce ne învață porunca a opta?

Răspundere. Întru a opta poruncă o ciartă Dumnedu tóta hrepirea și nedreptatea. Și prin singura ácêta ne poruncêște, cum că noi pentru buna norocirea cea deopște să'l păzim folosul aprópelu, ca și însuș pre al nostru.

Intrebarea a treldecilea. Cine greșaste în protiva poruncel aceștel?

Răspundere. Când cinevaș lucrul cel strein îl ia cu deasăla, precum o fac ácêta tâlharil, caril pre ale altuia le jăfuesc cu deasăla, orî stăpânitoril, caril de la supușil lor, lară putêrniciil de la cel neputincioșil le iaș averile cu năprâsnicime, casa, robil, pământul, și celelalte, orî îl cudeasălesc pre dâșnil ale vinde lor ácêia, pre carea el nu vor ca s'o vândă, orî cu preț puțin a o vinde, orî îl cudeasălesc pre lucrătoril spre mai multă ostenelă peste plată și peste tocmelă, orî cudeasăla îl fac robil pre ómenil cel slobodil și'l inzapisêză, orî cu singura voirea lor le metăhiresc lucrurile céle streine, cum am dice: hainele, orî alte scule óreș-care, orî pasc pre pământul cel strein, orî iau fără de lege podvóde. orî pentru lucru și pentru slujbă o popresc simbria, deasémeneaș cu aceștea și neșliițnicil vîndătoril aceia, caril întru nesăvârșita nevoia altuia, cum am dice în vrême de fómete pâlnea n'o vând, de căl întru nesuferit preț, saș un óreșcarele lucru în loc de datorie cer pentru ácêta, cum am dice casa, orî pământul, orî calul. Saș caril întru cea desăvârșită ticăloșie a cuivaș i să fagăduesc al da ajutoriș, pentru ca supt tocmelă cea grea, macar leși nu era vre o ostenelă a ajuta, în pildă a mêrge cu luntriia cătră cela ce sânnécă, și celelalte. Tot întru a-

ceștea să socotesc și aceia, cari nevoia altuia vădând'o nu'l dau banî împrumut, ori pâlna, sau ori-ce alta, de cât nedreptă camătă ori dobânda trebuindu-le. Sau oșe-care lucruri puse la ei zalog le popresc, și prin altele deasemeneaș pre aprópele său il asupreză prin chipul hrăpirii cei arătate. Al doilea când cinevaș lucrul cel strein il hrăpește fără de voia și fără de știrea stăpânului lucrului aceluia. Nește furi ca aceștea sânt borfașii cei meșteșugarnici, și cari le fură casele, prăvăliile, jitnișile, ogrăđile cele dobitocești, vânările peștilor, pometurile, pădurile, fânățurile, și célelalte. Inșă aceiaș furi mari, cari le pricinuesc pagubele cele domnești, cum am dice prin cărătura cea talnică a dobitoceilor, ori o răpesc haznaoa cea domnescă, comóra cea besericăscă, ori cea mănăstirăscă, ori cea spitalnică. Și furțișagul acesta să numește furare de cele sfinte. Așijderea cu vina furțișagului și aceia să légă pre sineș, cari lucrul cel pierdut aflându'l, știindu'l al cui e acela, il ascund, ori dobitocul cel rătăcit, sau pre streinul robul cel fugit ascundându'l il fac al său. Ci aceiaș furi cu totul fără de omenie, cari adecă ori-ce ar fi fură din iangân, și cu acésta pre cel sărac și răsipit il răsipesc. Al treilea când cinevaș lucrul cel strein il face al său cu șeretlicul, prin féliuri de chipuri să face o răpire ca acésta. Iar anume, când cinevaș vinde vre-un lucru mai cu mult preț, decât ce face acela, ori inșală cu măsura și cu cumpăna, ori vită rea vinde in loc de bună, adecă amésteacă pospaiu in pâlna, iară in vin apă, ori ban mincinos dá in loc de bun, iară osebit, încă cine banî mincinoși face in talnă, ori carele inprotiva cei orânduie ia dajde mai multă, tot intru acestaș număr să socotesc judecătorii, cari judecă cu mită. Și dupre acésta ori drept ori nedrept judecă, fură, ori cari orânduiesc in locurile altora nevrednici și netrebni. Că prin acésta o iaș vrednicia de la cel vrednic, și haznelii cei domnești il lucrăză știrbiciune. Tot acestaș o lucrăză și stăpânirile cele

duhovnicești, cari întru trepta cea arhierescă ori întru cea preotască, și întru alte trepte besericești sfințesc cu plată. Și această nelegiuire să numește cumpărare de cele sfinte și simonic. Ci fură și aceia, cari fiind haznatarî, sau ori ce felî de vechilî, veniturile le ascund, ori scriu cheltuială mai multă, ori prin a sa nebăgare de sémă lucrăză întru veniturile cele domnești răsăpă, sau cari pre cele mincinoșe le prefac duhovnicești, și averile care nu li să cade le fac ale sale, ori o dic ai mortului a fi rude deapropo, și moștenitorii lui să lucrăză. Și în loc de răpitori datori sânt socotiți a fi și aceia, cari fiind nălmiți cu destulă simbrîie, fără de credință lucrăză și cu nebăgare de sémă, și o trec vremea întru deșărtăciune. Așijderea și meșteșugarnicii săracii aceia, cari fiind sănătoși și nelipsiți, bolnavi și calici a fi să prefac pre sineș, sau scornesc óreș-carea nevoe, ca cum s'ar fi răsipit din arderea focului, ori sânt prădați de tâlharî. Sau cer milostenie cu numele altora cu minciună, cum am dice, pentru spitaluri, pentru răscumpărarea robilor, și célelalte. Lângă aceștea răpitori a fi socotiți sânt datori și fățarnicii, cari supt chipul sfințeniei ceii cu fățarnicie pre norodul cel prost îl amăgesc cătră dare. Tot dintru acestăș nem sânt momitori și măgulisitori, cari ori-ce dobândesc cu momela și cu măgulisela, tóte acéstea le fură. Multe și de multe féliuri sânt chipurile răpirii, care macar de și nu fusără numărate aicea, însă lesne dintru acéstă socotință să pot a fi cunoscute.

C. E.

(Va urma).

Raportul Revizorului Ecclesiastic al Eparchiei Dunărei-de-Jos.

Prea Sântite Stăpâne,

Implinindu-se un an de când Prea Sântia Văstră Vă găsiți în capul acestei sfinte și de Dumnezeu pățită Eparchie și în conformitate cu art. 63 din regulamentul pentru punerea în aplicare a legii clerului miran, noi Economu Gheorghe Popescu revizor ecclesiastic al Eparchiei Dunărei-de-Jos, venim cu cel mai profund respect a supune cunoștinței Prea Sântiei Văstre raportul anual legal, în privința mersului administrativ, pastoral și judiciar al acestei Eparchie după cum urmează:

CAP. I-*u*.

Partea administrativă.

Administrațiunea este una din cerințele de căpitenie a unei Eparchie și acestea de sigur a fost și motivul pentru care ați bine-voit a dispune prin jurnalul No. 820 din 24 Mai, introducerea conferințelor protopreslei care se țin din două în două luni la reședința episcopală—sub președinția Prea Sântiei Văstre, unde se discută diferite observațiuni privitoare la starea religioasă, morală și socială a poporului, găsindu-se mijloacele de a combate apucăturile cele rele, precum și acele mij-

lôce de a îndruma și a desvolta din ce în ce mai mult, toate acele porniri bune creștinești și cetățenești.

În scopul de a se cunoște cu claritate situațiunea morală a parohiilor din această Eparchie și în dorința de a încredința pe cele mai bune parohii preoților merițoși, ați luat dispozițiuni prin Ord. No. 1070 din 17 Iunie, ca toate parohiile dintr'un județ să fie divizate în trei categorii: foarte bune, bune și mediocre; ca ast-fel păstorirea lor să nu se încredințeze după întâmplare, ci în raport cu munca și meritele fie căruia.

În conecșitate intimă cu dispozițiunea de mai sus, ați dispus introducerea concursului de titluri, de bună purtare și de o harnică activitate pastorală a preoților, ca singura cale prin care ar putea obține transferarea de la o parohie mediocră la alta mai bună, sau de la pozițiunea de supranumerar la aceea de paroh și în acest scop s'au format registre pe județe de situațiunea personală, în care se notăză pozițiunea fie-căruia, atât morală cât și materială.

Introducerea foilor de inspecțiune, ca ast-fel inspecțiunile să se facă mai complete și conștiințioase, referindu-se nu numai la starea bisericii și împrejurirea ei; dar se cer cunoștințe și date despre școala comunală și numărul elevilor, despre starea materială și morală a poporului, despre instituțiuni culturale și filantropice, despre starea comunei, despre casa preotului, despre cimitire, etc.

Prin circularea No. 984 din 8 Iunie s'a luat măsură pentru îmbogățirea bibliotecilor parohiale și procurarea de cărți absolut trebuințioase, ca preotul să se ocupe cu citirea pentru a-și putea înmulți cunoștințele de cari are nevoie pentru facerea predicelor la care sunt obligați, în tratarea subiectelor ce li se dau pentru conferințele pastorale, pentru povățuirea populațiunii rurale în viața cetățenească, creștinească și regule de gospodărie sistematică.

S'a dispus înființarea unui mușeu de antichități și în acest scop s'a dat circularea No. 1012 din 10 Iunie, ca acele din persoane care posed obiecte vechi precum: monede, cărți, tablouri, etc. sau în sine ori-ce obiect care ar avea însemnătate prin vechimea lui și care ar dori de a face donațiune acestui mușeu, numele unei ast-fel de persoane donatoare sa se trecă într'un registru anume, precum și felul obiectului donat.

S'a pus în vedere preoților din această Eparchie prin circularea No. 60 din 22 Aprilie, ca să prevină familiile respective care ar avea neporocirea a perde pe cine-va, să nu mai trateze on antrepriinorii dricurilor funebre în privința iluminatului bisericilor și a onorariului cu-venit personalului bisericesc, ci să se mărginescă numai în privința carului mortuar.

Prin circularea No. 1044 din 15 Iunie, s'a pus în vedere preoților urbani și rurali de a nu mai schimba la botez, numele prevădut în buletinul oficial.

S'a luat măsură prin circularea No. 1159 din 24 Iunie, ca toate decretile și diplomile ce se vor da preoților, diaconilor, cântăreților și paraclisierilor, sunt și rămân gratuite.

S'a pus în vedere tuturor preoților din această sfințită Eparchie prin circularea No. 1156 a se conforma întocmai art. 3, 4 și 5 din regulamentul Sf. Sinod cu privire la înmormântări.

Acastă circulare s'a dat motivată de plângerile ce s'a'u primit, că preoții refuză a se conforma dorinței familiilor de a merge pe jos până la cimitire, când au ocașine de a conduce decesuri.

Chiriarchia motivată de plângerile epitropiilor și a comitetelor instituite pentru construcțiuni de biserică prin circularea No 1177 din 25 Iunie, a luat mesuri contra acelor persoane care se angaja'u cu lucrări de pictură și icone bisericești, fără a fi cunoscători în arta picturii și mai cu seamă de stilul pictural al bisericii noastre ortodoxe de răsărit.

Chiriarchia a dispus ca nimenea dintre cei ce se pretind a fi pictori, nu pot fi angajați pentru lucrări de pictură bisericească, de oât acei ce posedă certificate în regulă, eliberate de către Chiriarchia respectiv în acest scop. Orî ce angajamente făcute cu persoane care nu posedă asemenea certificate, vor fi considerate ca nule.

Asemenea măsuri s'a'u luat și pentru sculptori.

Ca pictorii să întrunescă condițiunile pe care le-am arătat, s'a luat și de către sf. Sinod, în sesiunea de Primă-vară a anului trecut. În cursul anului trecut s'a'u făcut cereri de către pictorii pentru a li se da autorizațiuni de a picta bisericii în cuprinsul acestei Eparchii și fiind supuși unei probe, li s'a'u dat modeluri tip, reprezentând figurile demnilor de amintire a celor adormiți întru Domnul, Mitropoliți și Episcopi Români din țară, cât și din celelalte biserici române, lucrând tablourile cu o deosebită artă, care în urma deciziei ce ați luat de a fi puse în galeria de tablouri, fac podoba palatului episcopal.

Dintre pictorii cari s'a'u prezentat pentru autorizațiune numai 10 au întrunit condițiunile și care au dat destulă evidență că sunt cunoscători în arta picturii bisericești și cărora li s'a'u eliberat certificate de a picta bisericii în cuprinsul acestei Eparchii.

Din cauza cător-va iviri de casuri, din care s'a constat că esecutarea lucrurilor de construcțiune a bisericilor din non zidite, fie din nepricepere, fie din rea credință, unii dintre antreprenori nu se țin de condițiunile prevăzute în contractul de construcție și caetul de sarcini, așa că unele din bisericile construite din nou, amenință cu căderea; s'a luat măsuri prin circularea No 287 din 7 Mai, ca angajarea esecutării construcțiunii să se facă printr'un contract investit cu toate formalitățile legale, prevăzându-se și depunerea unei garanții, fie în efecte de stat, fie în numerar, proporțional cu suma totală a construcției, care garanție se va ridica după recepția definitivă a lucrării.

Cercetând în arhiva cancelariei Sf. Episcopii, am constatat că în cursul anului trecut, înănd pe județe, s'a'u construit și continuă cu lucrarea, s'a'u reparat și continuă cu reparațiunile necesare următorii număr de biserici:

În județul Covurluiă sunt în construcție 2 biserici, s'a'u reparat 20 și sunt în reparație două.

În județul Brăila s'au terminat din construcție două biserici, sunt în construcție patru, s'au reparat 7 și sunt în reparație 6. În județul Tulcea sunt în construcție 10 biserici, s'au terminat 8, sunt în reparație 10 și s'au reparat 3.

În jud. Constanța s'au terminat din construcție 2 biserici, sunt în construcție 15 și s'au făcut reparație la 8 biserici.

În total sunt în construcție 31, s'au terminat 12 sunt în reparație 28 și s'au reparat 38 de biserici.

Acestea au fost lucrările, cari au continuat în cursul anului 1902, care s'au terminat și care continuă în cursul anului 1903.

Față de pantachude în deosebi pentru acelea care li se cerea autorizațiunea în scopul strângerei unui fond pentru construcțiunii de biserici, s'a luat măsuri prin circulara No 287 din 7 Martie, că pentru a putea obține autorizațiunea să fie însoțite de un plan întocmit, eliberându-se pe termen de un an și dacă în decursul unui an s'a constatat că purtătorii acelor pantachude au depus destulă hărnicie pentru a putea ajunge la suma pentru care s'a dat și nu s'a putut, numai atunci se mai poate prelungi termenul pentru un alt an. Această măsură atât de bună face ca purtătorii pantachudelor să depună mai multă muncă; iar pe de altă parte nu se perde timpul, lăsând ca realizarea scopului pentru care s'au autorizat, să-și ea ființa de tot târziu, trecând chiar ani la mijloc după cum s'a procedat cu unele biserici, care avansând cu lucrările până la un punct ore-care și din cauza lipsei de bani au fost nevoiți de a înceta cu lucrul; ast-fel lăsând lucrarea începută expusă diferitelor schimbări ale timpului și care este una din cauzele care contribuie la puțină soliditate a bisericilor, amenințând unele chiar cu căderea.

Din cauză că cu pantachudele s'a făcut și abuzuri după cum s'a putut constata în cursul anului, prin circulara No. 365 din 20 Martie, s'a luat măsuri, ca toate acele persoane, fie monahi, fie laici care umblă cu pantachude și care nu se vor găsi în regulă, să fie denunțate autorităților pentru a lua contra lor cuvenitele măsuri.

Se constată din arhiva cancelariei Sf. Episcopii, că în cursul anului expirat au circulat în această Eparhie pantachude autorizate încă din 1897 al cărora termen al multora din ele au expirat cu finele anului 1902 Ele ating numărul de 50, iară de 19 pantachude cărora li s'au dat autorizație de către Prea Sântia Voastră pe termenul de că e un an.

În total se constată că au fost în circulație 69 de pantachude.

Din cauza neînțelegerilor ce au fost între Epitropia Greacă a comunității din orașul Constanța și între preoții pe cari i-a avut angajați și care în cele din urmă au fost înlăturați și înlocuiți cu alții tot de acea epitropie; și pentru că mulți preoți străini părăsesc patria lor venind pentru a se angaja ca preoți pe la diferite comunități din țara noastră și poate că unii dintre ei nici nu posedă actele în regulă. Chiriarchia prin circulara No. 190 din 2 Octombrie a luat măsuri ca toți acei preoți străini care ar voi să se angajeze la vre-una din bisericile

comunităților bulgare, grece sau ruse, să prezinte anumite acte pentru a putea fi admisi și anume:

1). Autorisația din partea Ministerului afacerilor străine Român pentru stabilirea în țară.

2). Actele de studii făcute în original și traduse.

3). Actul de chirotonie în preot sau diacon (în original) tradus de bursa respectivă.

4). Actele de chirotonie sau rangurile câștigate în timpul sacerdoțiului său (traduse).

5). Cartea canonică de liberă permutare din partea Chiriarchului respectiv, cu lămuriri de a nu avea vre-o cauză împedicătoare la servirea celor preoțești (traduse).

6). Un certificat din partea Chiriarchului respectiv, constătător că purtătorul a fost sau nu supus judecății bisericești,—și pentru ce?— (tradus).

7). O garanție din partea Epitropiei comunității respective, legalisată de autoritatea în drept că la toate serviciile de Dumneșeu va pomeni familia domnitoare a României, înaintea oricărei alte familii domnitoare străine.

8). O declarație din partea preotului că se va supune în total prescripțiilor sf. canone ale sf. noastre biserici Autocefale Orthodoxă Române și că la toate serviciile va pomeni mai întâi familia domnitoare Română, înaintea oricărei alte familii străine.

9). Un act din partea administrației locale a țerei noastre că a obținut autorisația legală de a locui în acea parte a țerei, autorisație cerută de legea de organizare a Dobrogei. (Acesta numai din 1899 conform adresei Ministerului Cultelor seria C. No. 78548/99).

10). Actele încheiate între epitropie și preot, legalisate de autoritatea în drept și prin care se asigură situațiunea materială a preotului.

Chiriarchia consideră ca obligațiune morală și materială a comunităților către preoții deservenți la bisericile lor, pe cari nu-i poate înlătura după bunul plac și al lăsa cerșind prin orașele și satele din țara Românească. Toate actele redactate în limba străină vor fi traduse și legalisate de bursa din localitate unde voește a se stabili preotul în chestiune.

De ôre-ce pe la cimitirele comunelor urbane din această Eparchie nu sunt capele unde preoții să pôta face serviciu religioș și de ôre-ce preoții făceau cu rîndul stînd în permanență câte o lună fie-care pe la cimitire pentru a face serviciile cerute de către orășeni; în conferința protopopescă ținută în luna August s'a pus în discuție dacă această procedură este bună sau nu și în urma părerilor ce s'a emis găsindu-se că această procedură nu este compatibilă cu demnitatea preoțescă, a'fi bine voit ca prin cîrcularea No. 1533 din 20 August, să puneți în vedere preoților urbanî a se conforma Art. 17, al. II din regulamentul pentru punerea în aplicare a legii clerului mirân. Inșă fiind-că Primăria orașului Galați avea prevădut în buget o sumă anumită pentru

preoții deservenți la cimitir și fiind că în urma hotărârii ce a'ți binevoit a lua s'a revocat ordinele antercedente prin o adresă, s'a făcut cunoscut D-lui Primar al orașului Galați această măsură și D-sa a răspuns că acea sumă ce este alocată în bugetul comunei se va vîrsa în casa societății clerului român „Solidaritatea“ a secției Galați.

Acastă dispozițiune a D-lui Primar de Galați merită totă lauda și recunoștința clerului Gălățen, căci prin măsura luată de către Prea Sînția Votră nu suferă întru nimic serviciile ce trebuie să se facă pe la cimitire, întru cât fie-care preot este dator a face serviciile bisericești epociașilor lor, chiar și pe acelea care reclamă cu mergerea la cimitire.

Prea Sînțite Stăpâne,

Acestea sunt măsurile cele mai principale luate de către Prea Sînția Votră în ceea ce privește partea administrativă; măsuri atât de bune și folositoare care tind a îndrepta starea de lucruri și pe care le-ați găsit ca cele mai potrivite și cerute chiar de prezența timpului.

Măsurile luate în ceea ce privește conferințele protopopesce la care conferințe iaș parte: Prea Cuviosul Arhimandrit de scaun, Prea Cucernicul Revizor Ecclesiastic, Prea Cucernicii Protoierei ai acestei Eparchii, precum și membri Onor. Spiritualului Consistoriu sub președinția Prea Sînției Vostre, este una din măsurile cele mai importante, căci la aceste conferințe se discută observațiunii privitoare la starea morală și socială a poporului;—împărțirea parohiilor după importanța lor, introducerea concursului de titluri, de bună purtare și de o harnică activitate pastorală, toate aceste măsuri au avut efectul dorit; căci după cum s'a constatat la locurile devenite vacante nu se mai procedeză într'un mod întâmplător asupra celor ce solicită transferarea de la o parohie mediocră la alta mai bună, pentru că Chiriarchia are deplină cunoștință despre fie-care preot, cunoscând meritul fie căruia.

Nu mai puțin efect vor avea și foile de inspecțiune al căror scop pe care l'am arătat, contribuie ca să pună în evidență meritul și harnicia fie-cărui preot.

Tot de asemenea măsurile luate pe chestiunea antreprenorilor pentru construcții de biserici, a picturilor, a sculpturilor și a purtătorilor de pantechuțe s'au realizat, ne mai dând ocaziune diferitelor nemulțămiri și neregularități; căci toți acei preținși maeștri în aceste branșe au dispărut, lăsând locul liber ămenilor de specialitate, depunând garanții suficiente pentru a putea obține întreprinderea unei lucrări; cu ast fel de merni nu se mai fac abuzuri chelnindu-se banii strănși cu atăta osteneală de la caritatea publică pentru scopuri nobile, frumoase și de interes general, ca din cauza unei rele proceduri să ne așteptăm la rezultate destul de triste. Angajamentul ce a'ți dispus a face comunitățile streine ou preoții de pe la bisericile lor, pentru a nu se mai da ocaziuni la înlăturarea și înlocuirea lor cu alții ori și când va voi episcopiiile comunităților; apoi dispozițiunea pe chestiunea cimitirelor sunt

măsurî foarte bune și luate în scopul de a înlătura pe viitor diferite cazuri care au dat mult de lucru Chiriarchiei.

Țin a aduce la cunoștința Prea Sântiei Văstre că la inspecțiunile ce am avut ocaziune a face pe la cancelariile protoiereilor din această Eparchie, am observat că ele se țin în regulă bună și că toate cele ce li se impune de legi și de regulamente s'au executat la timp și întocmai.

Acestea sunt circularile și măsurile luate de către Prea Sântia Văastră, precum și rezultatele ce am putut obține și la care ne putem aștepta în viitor în ceea ce privește partea administrativă; trec acum la a doua parte să arăt care au fost măsurile luate din punctul de vedere pastoral pentru o mai bună supraveghere a acestei Eparchii.

CAP. II.

Partea Pastorală.

Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Christos încredințând Sf. Apostoli depositul sacru al înaltelor virtuți și aceștia la rîndul lor prin punerea mânelor încredințându-l preoților ca urmași ai lor; înaltă și sfântă au fost chemarea Apostolilor, deci urmăză ca și a preotului să fie tot ast fel și așa fiind mai ales preotul de enorie este responsabil înaintea lui Dumnezeu de turma ce 'i este încredințată, de sufletele păstoritorilor săi. Și pentru ca el să lucreze cu spor și cu folos în via Domnului se cere ca nu numai să fie la înălțimea chemării sale ca urmaș al Apostolilor, dar prin viața sa socială să se siléscă a fi model, îndemnând și pe păstorii săi la fapte frumoase și demne de imitat, atât de dorit astăzi la poporul nostru de la țară către care este îndreptată atențiunea tuturor acelora, care se interesează de sôrta și viitorul poporului românesc.

Prea Sântia Văastră de la data chemării pentru a conduce această de Dumnezeu pădită Eparchie, bazându-vă pe celebrele cuvinte ale Mântuitorului. „Drept aceea mergeți și învățați pe toate popoarele, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al sf. Duh“ (Mat. 28, 19), cuvinte prin care se stabilește o divisiune în misiunea sacerdotală, întru cât ea se compune dintr'o parte eminentă ierurgicală și o parte pur pastorală, adică predica cuvîntului lui Dumnezeu și în vedere că cea d'întai este îndeplinită, iar cea de a doua lasă mult de dorit; neîncetat a'ți gândit și a'ți căutat care ar fi mijlocele cele mai bune de luat ca în această Eparchie să avem un cler pe deplin luminat, popor cult, moral și tare prin sine însuși. Deci și în această direcțiune ați căutat ca prin circulari trimise cucernicilor preoți, cât și prin sfaturi ce ați avut ocaziune a le da acelora cari au fost chemați la reședința episcopală, să 'i faceți să cunoască care este misiunea lor ca preoți în mijlocul poporului.

Dorind a aduce la cunoștința Prea Sântiei Văstre măsurile luate din punct de vedere pastoral și moral, voi începe cu prima circulară ce

ați bine voit a da cîșlar de la începutul venirii Prea Sînției Vostre la scaunul Episcopal.

Prin circulara No. 396 din 29 Martie 1902 trimisă cucernicilor preoți, arătați care este datoria preotului și a învățătorului ca îndemnători ai poporului către lumină și în special Vă ocupați de preot ca cel care are un cerc mai întins de muncă și care pôte aduce mult bine țerei și poporului cînd este pătruns de misiunea lui. Arătați importanța predicii în biserică, unde preotul pôte învăța pe popor cum să credă, să înbesească și cum să nădăjdnesea în Dumnezeu; apoi datoriile ce le are de îndeplinit către sine, către aprópele sêu și către țara sa. Prin această circulară se pune îndatorirea preoților ca în zilele de Duminică și sêrbători, predica să nu lipsescă din biserică, ci după puterile fiecărui a se sili de a îndemna pe popor la fapte bune.

Dar fiind-că preotul are datorii și în afară de biserică care stau în strînsă legătură cu misiunea sa, apoi care altul ar putea cunoște mai bine metehnele sau rëlele deprinderi ale poporului românesc de cît el? Cine altul ar putea să sfătuiască mai bine poporul în privința creșterii, curățeniei și a educațiunei copiilor? Cine altul ar putea să sfătuiască mai bine pe țaranul român la înmulțirea avutului și la dezvoltarea gospodăriei sale îndrumându-l către o muncă mai sistematică numai preotul.

Apoi în ceea ce privește partea igienică nu ați trecut cu vederea de a nu da sfaturi, arătând și în această direcțiune care sunt datoriile preotului. In fine ați arătat care trebuie să fie relațiunile între preot și învățător, căci de la acești doi factori principali se așteptă progresul și fericirea scumpului nostru popor.

Pentru ca clerul din această Eparchie să-și îndeplinească mai cu folos a sa sfințită datorie și pentru ca mai cu înlesnire să și mărescă cercul cunoștințelor sale, să se lumineze și să cunoască adevêrul ca ast-fel să fie în putere de a împărtăși acestea și păstoriților lui; ați dispoșat prin circulara No. 856 din 27 Maiu înființarea conferințelor pastorale în întreaga Eparchie, care conferințe s'au inaugurat și ținut pe județe în serii de la 15 Octombre până la 4 Noembre anul trecut. În toamna fie-cărni an se vor ține asemenea conferințe unde se vor discuta și se vor desvolta tesele date și care scrise pe coli de hârtie în caete folio pentru fie-care teză, se vor înainta de către cucernicul Protoiereu Chiariarchiei, care examinându-le, rezultatul se va nota în registrul foilor matriculare sau așa numitele memorii preoțești, în care se noteză cultura, conștința și activitatea pastorală a preotului în mijlocul poporenilor lui, cum și în viața sa casnică.

Tezele care au fost date spre studiere pentru conferințele ținute în toamna anului trecut și care au fost propuse de către Prea Sînția Vóstră la una din conferințele protopopești și apoi admise a fi lucrate de preoți au fost:

1). Care sunt patimile principale ale poporului nostru și care ar fi mijlocele prin care preotul ar putea să le combată.

II). Cum trebuie să lucreze preotul, pentru a desvolta în popor din ce în ce mai mult simțimîntul moral și al iubirei de țară și nîm.

III). Care sunt relațiunile firesci între preot și învățătorul sătesc. Rolul ce aŭ fie-care din ei în popor și folósele ce pot aduce țerei și nîmului.

IV). Care ar fi mijlócele prin care preotul ar putea îndruma pe țaranul român către o muncă mai spornică și îmbunătățirea condițiunilor de traiu.

V). Cum trebuie să vețuiască preotul, pentru a'și putea păstra demnitatea sa preotească și a'și căpăta autoritatea morală, pe care trebuie să o aibă față de popor. La aceste conferințe s'a anunțat tot odată și tezele ce trebuie lucrate și discutate pentru conferințele anului viitor, și pentru conferințele a. c. a'și bine-voit a aproba din subjecciile propuse la conferința protopopescă care a avut loc în luna Septembrie următoarele:

I). Rolul bisericeii în viața noastră națională.

II). Cinstitirea creștinescă a Duminiceii și a sîrbătorilor mari cum și combaterea obiceiului de a se ține sîrbătorii nerecunoscute de biserică.

III). Misterul Mărturisirei și Eucharistiei; însemnătatea și administrarea lor. Diferențele între biserică noastră și cele-l-alte confesiuni creștine și

IV). Sfătuirăa poporului de a întrebuița cu folos timpul de muncă

Proa Sântite Stăpâne,

La conferințele care aŭ avut loc în fie-care județ sub președenția Cucer. I rotoierei respectiv, a'și bine-voit de a numi și câte un delegat cu scopul de a desvolta și a trata tezele în totă amănunțimea, ca astfel preoții, chiar și aceia cari aŭ tratat mai puțin, după cunoștințele ce le-aŭ avut, să capete cunoștinți depline, ca în parochia sa și după ale sale puteri să pue în practică ceea ce s'a discutat și hotărit.

Deschiderea conferințelor s'a făcut prin oficierea unui Te-Deum la fie-care centru de întrunire, unde au luat parte preoții convocați, după care s'a trecut în localurile de școlă, puse la dispoziție prin intervenirea ce Prea Sântia Vóstră a'și bine-voit a face Domnului Ministru al Cultelor pentru ținerea conferințelor pastorale.

La deschiderea conferinței ținută cu preoții orașului Galați în ziua de 15 Octombrie chiar Prea Sântia Vóstră a'și bine-voit a oficia Te-Deum la Cathedrala Episcopală în prezența preoților convocați, după care a'și rostit un cuvînt pe care în resumat îl voi expue aci. A'și vorbit despre rolul bisericeii noastre în istoria națională, a'și atins activitatea desfășurată pe câmpul literaturii bisericești de vrednicul nostru amintire Mitropoliți, ca: Veniamin Costache, Dositheiu. Antim etc. ale cărora nume vor rămănea nemuritoare în istoria și literatura bisericeii noastre. Reformele aduse seminariilor prin legea din 1864 și progresul realizat până la 1893, când înaltul guvern a venit cu actuala lege ce este în vigoare și prin care se stabilește pozițiunea clerului; prin ur-

mare ne găsim în niște împrejurări mult mai favorabile de cât acele ce le-au avut moșii și strămoșii noștri. Precum în toate branșele omenii cunoșcătorii nu încetază fie cât de învățați în a'și înavuți ceea ce știu, ei tind neconținut la o mai mare cultură, prin contactul și schimbarea de idei cu ceilalți și de aici s'au luat naștere congresele, așa avem congrese medicale, care se țin nu numai în interiorul țerei ci se țin congrese și internaționale unde se iau măsurii generale; tot asemenea este și cu cei ce au eșit de pe băncile școlare, trebuie a'și dezvolta cunoștințele căpătate prin școlă, căci cel ce nu cultivă un teren e fără lucrul, că nu se produce nimic; cultura și progresul e legat de o muncă dilnică ce formază legea progresului. Toți trebuie să se folosescă prin unul și fie care de la toți și acesta fie chiar pe chestiuni tehnice, mecanice etc. Micșorarea gustului de studiu era pôte justificată altă dată; astăzi când sôrta clerului este asigurată mai mult pôte ca a altor branșe trebuie în schimbul acestei asigurări să dăm și noi rezultatele pentru care suntem plătiți.

În Eparchia Hușilor s'a făcut încercări pentru introducerea conferințelor și au produs rîde fôrte bune din punctul de vedere moral, sub demnul de amintire Episcop Silvestru. Convins că conferințele sunt merite a produce bune rezultate a și dispus introducerea conferințelor paratorale în această Eparchie. Arătați că la aceste conferințe preoții au mult de lucru și că națiunea Română le va fi recunoșcătoare pentru ajutorul ce preotul este în stare a i'l da în împrejurări ca cele în care se găsește astăzi populațiunea rurală, privită din toate punctele de vedere.

În fine dorindu-le spor la muncă, promițînd că pentru viitôrele conferințe, veți lua parte cu cea mai mare plăcere, exprimând dorința ce aveți de a Vă vedea în mijlocul preoților din această Eparchie, pentru ca ast-fel să puteți avea cunoștința fie-cărui preot. După rapôrtele înaintate Chiriarchiei de către Cucer. Protoierii ca rezultatele obținute la aceste conferințe se constată că în județul Covurlui au fost convocați 110 preoți, au luat parte 109, absentând unul și s'au prezentat cu tezele lucrate 99 iar nelucrate 10.

În județul Brăila au fost convocați 90 de preoți, dintre care s'au prezentat 85, lipsind 5, fiind bătrâni și chiar suferinși, 75 cu tezele lucrate și 10 cu tezele nelucrate.

În județul Tulcea au fost convocați 111 preoți, dintre care s'au prezentat 108 lipsind 3, cu tezele lucrate 53 iar nelucrate 55.

În județul Constanța au fost convocați 78 de preoți, au luat parte 71, lipsind 7, dintre aceștia au lucrat tezele 55 iară 16 nu le-au lucrat. În total reese că la conferințele din anul trecut au luat parte 373 preoți, lipsind 16 dintre care 282 cu tezele lucrate, iar 91 nelucrate.

Din cele constatate de sub-semnatul, care am luat parte ca delegat din partea Prea Sântiei Vóstre la conferințele ținute în județul Constanța și anume la central Cuzgar și centrul Constanța, precum și din rapôrtele Cucer. Protoierii, se vede că introducerea conferințelor pas-

torale au fost primite cu mare bucurie și entuziasm. de către preoții acestei sfințe și de Dumnezeu pădită Eparchie

Se constată că nu le-au lipsit dragostea ca fie care după puterile sale să se amlăscă de a desvolta tezele date; chiar și acei preoți care s'au prezentat cu tezele nelucrate au cântat să-și dea opininea în chestiunile ce se ridicău. Emulația ce se observa printre ei de a lua cuvintul și de a-și da părerile relativ la subiectele ce se discutău; cunoștințele personale ce le au făcut între ei, care după cum mi s'a spus de către unul din preoți, trăiau în cuprinsul aceluiași județ și mulți nu se cunoșteau unul cu altul, toate acestea făceau ca dragostea frățescă să crească și mai mult, pe expresiunea feței fie-cărui făcea să se cetască bucuria ce simțea fie care, mulțămii fiind că bunul Dumnezeu le-au trimis un părinte sufletesc, care veșnic se gândește la sôrta și viitorul fiilor săi spirituali și pre cari providența Divină l'a încredințat. De și a fost nu început dar rezultatele obținute după cum afirmați și Prea Sântia Văstră în circulara dată pe ziua de 1 Ianuarie 1903, a fost cu mult mai pre sus de cât așteptările, ceea ce dovedește că preoții din această Eparchie sunt doritori în a deveni din ce în ce mai pricepuți și mai bariici conducători ai turmei ce le este încredințată.

Prin art. 47 din regulamentul pentru punerea în aplicare a legii clerului miren se impune Cucer. Protoierei ca să cerceteze mersul moral și material al fie-cărei parochii și să raporteze Chiriarchului respectiv; și fiind că în trecut nu s'a înaintat ast-fel de rapôrte, Chiriarchia pentru a putea cunoște starea morală a populațiunei din această Eparchie, s'a dat circulara No. 1060 din 17 Iunie, prin care s'a atras atențiunea preoților parochii că pe a lor răspundere și cu cea mai mare exactitate să formeze tablourii cu următoarele date și anume:

I) Câte nașteri au avut loc în întreaga parochie (câți copii legitimi și câți naturali?)

II) Câte cununii s'au săvârșit și câte decese?

III). Câți dintre locuitorii trăesc în concubinaj (cununați bisericește sau numai civili?) și care sunt cauzele pentru care nu se cunună?

IV). Câți dintre locuitorii au fost condamnați și închiși pentru diferite crime și delictes și în deosebii pentru care anume rapte?

V). Dacă au fost bôle molipsitoare și ce anume bôle și dacă s'a dat ajutorul medical? Tôte aceste date s'au cerut din cursul anului 1901 și până la 1 Iunie 1902 — Rezultatul căpătat a lăsat foarte mult de dorit, căci făcând suma copiilor născuți naturali pe județe, în decursul timpului ce s'a cerut a fost.

În județul Covurlui 459, Tulcea 214, Brăila 447, Constanța 291.

Trăesc în concubinaj: Covurlui 1280, Tulcea 455, Brăila 953, Constanța 486.

Numărul celor cond. și închiși: Covurlui 839, Tulcea 413, Brăila 592, Constanța 738.

În total în întreaga Eparchie numărul copiilor născuți naturali au fost de 1411, a concubinajelor de 3174, și al celor condamnați de 2519.—Făcând suma numai al celor din Dobrogea găsim: copii natu-

rali 506, concubinaje 941 și condamnați 1151; iar în România cele două județe Covurlui și Brăila găsim: copii născuți naturali 906, concubinaje 2233 și condamnați 1368. Din acest tablou se vede că starea morală în această Eparchie lasă mult de dorit față cu numărul mare de copii născuți naturali, concubinaje și condamnații.

În una din conferințele protopeștii care a avut loc în cursul lunii lui August s'a luat în discuție această chestiune, căutând a se găsi calea care ar fi mai potrivită pentru ca preotul să o întrebuințeze față de acele persoane care trăiesc în concubinaje, și în urma discuțiilor ce au avut loc, s'a hotărât, ca preotul atât prin predică în biserică, cât și prin sfaturi în particular să le arate răul și consecințele ce pot avea loc în urma unei vieți petrecută în concubinaj, la cas de neascultare continuă și mai departe a duce o astfel de viață, — preotul să'l privească de serviciile pe care i le-ar cere.

Dacă se constată că reana voință este la mijloc și nu voește să asculte de sfaturile preotului, atunci preotul cu autorizațiunea Chiriarchului poate să-l refuze serviciile sale chiar în momentele cele mai grele din viața unui adevărat creștin. Pentru a se putea înlătura acest rău, această plagă socială, care nimicește toate idealurile morale, nobile și frumoase pe care le urmărește un popor, distrugându-se familia, fundamentul națiunii; acesta trebuie să preocupe și pe oamenii politici, pe înaltul guvern de a lua măsurile ce se vor găsi cu cale.

Prin circulara No. 1350 din 2 August se pune în vedere tuturor preoților din această Eparchie ca între multele datorii pe care le are este și aceea de a se îngriji și de luminarea tineretului, care face parte din parochia sa. A îndemna pe părinți de a-și da copiii lor la școală, pentru ca ast-fel să devie folositori lor și societății din care fac parte; dacă mijlocele părinților permit, să nu înceteze cu grija de copiii lor, nici după ce termină cursul primar, ci acei copii cari sunt vânduți că au aplicarea la învățătură se continue a le da îngrijirea și mai departe; iar acei cari dispun de mai puține mijloce să-și dea copiii de a învăța un meșteșug; căci cât de înlesniți ar fi când țăranul ar avea un lemnar, ferar, cismar sau un tinichigiu chiar dintre fiii lor pentru a le face diferite lucruri și unelte pentru agricultură, nu ar mai avea nevoie de străini, cari cu aceste meșteșuguri vin și se îmbogățesc în țara noastră.

Cât de fericită nu ar fi țara noastră când toți sătenii pregătiți prin școală ar ști să înghebeze o mică grădină de zarzavat împrejurul casei, să altotască pomi, să cultive stupăritul și să-și crească curat și cu îngrijire vitele de muncă.

Preotul în biserică prin predică și în parochie, prin sfaturi înțelepte să deștepte în popor dragostea pentru lumioară care se dobîndește prin școală și să-l îndrepte pașii către meserii, singurile care pot să aducă bogăție în casa țăranului și să facă fericită scumpa noastră țară românească.

Una din măsurile cele mai importante au fost și înființarea societății clerului din această Eparchie. Era și timpul de a se pune bazele

unei atări societății și acesta a fost una din dorințele și preocupările cele mai principale ale Prea Sântiei Văstre, căci o societate al căruia scop este filantropia, conrespunde chiar chemării preoteștii, apoi ajutorul ce-l dă văduvilor membrilor decedați, precum și împrumuturile ce le face cu procente destul de mici, sunt ajutoare unde membrii în cazuri de nevoie le pot găsi.

Odată cu ținerea conferințelor pastorale s'a pus și bazele unei astfel de societăți a clerului din această Eparchie sub numele de „Solidaritatea“ cu patru secțiuni în cele patru reședințe de județe ale acestei Eparchii funcționând de drept, având fie-care secțiune comitetul ei.

În cuprinsul acestei Eparchii și anume în județul Tulcea se găsesc trei Monastiri și anume: M-rea Cocoș și Saun de monachi; iar Celic-Derè de monachi. În Monastirea Cocoș în cursul anului trecut au fost 35 de monachi; aceștia primesc subvențiune de la stat și sunt de naționalitate română. În Monastirea Saun 20 de monachi, aceștia sunt de naționalitate rusă; iar în Monastirea Celic-Derè au fost 118 monachi, acestea iar fiind de naționalitate rusă. Cu ocazia vizitei canonice făcută în o parte a jud. Tulcea ați vizitat și Monastirile arătate și față de disciplina și organizația ce au avut, ați bine-voit a'î îndemna și a'î sfătui cu cuvîntul ca fie-care să-și cunoască chemarea de îndată ce s'a hotărît a petrece într'o monastire. Venind la reședința episcopală ați dat circulara 988 din 8 Iunie numitelor Monastiri cu obligațiune ca stareții de mai multe ori să o citească obștei Monastirei pentru a lua cu toți bine-cunoștința de cuprinsul ei.

În această circulară s'a arătat cum trebuie să fie purtarea unui călugăr în Monastire pentru a conrespunde cu adevărat chemării; cum trebuie să îndeplinească datoriile în privința orînduelelor bisericesti și a rugăciunelor, care trebuie să fie condusa unul monach sau a unei monachii, sfaturile igienice, care trebuie să fie ocupațiunile de căpitanie ale unui monach viețuitor într'o Monastire, aducându li-se exemple, faptele evlavioșilor noștri monachi din trecut.

În a doua circulară duhovnicescă No. 1886 din 1 Octombre s'a dat sfaturile relativ la ținuta neîngrijită a îmbrăcămintei ou care părinții din Monastire se înfățișează în biserică și se presintă în afară, omenilor. Se face cunoscut stareților ca din subvenția ce statul acordă anual prin buget Monastirelor, fie-cărui părinte pentru îmbrăcăminte și mai adăogând și micile lor economii să-și procure fie-care câte un rind de veștimente potrivit oinului călugăresc.

În cursul anului trecut de la venirea Prea Sântiei Văstre la scaunul episcopal s'au făcut și opt hirotonii, dintre care două de diaconi și șase de preoți. Dintre cari aceștia cinci posed titlul academie de licențiat în Theologie, iar trei fiind diplomați ai seminarului cu opt clase.

Prea Sântito Stăpâne

Preotul este factorul principal într'o comună și dacă 'ați va îndeplini ou sfințenie datoriile ce se cer chiar de chemarea sa, atunci mult bine

și folos va aduce turmei ce 'l este încredințată. Astă-ți se cere un eler cult, un eler luminat și cu rîvnă de muncă, căci în așa eler se oglindește și viitorul unui popor. El este acela care conduce mai bine ca orî și cine altul, progresele sau scăderile activității morale sau materiale ale poporărilor sîi ca unul ce veșnic se găsește în mijlocul lor.

Numai el este în deplină cunoștință de a raporta activitatea fiilor sîi spirituali cînd șefii sîi vor cere această; de aceea tîtă atențiunea și dorința Prea Săntiei Văstre după cum se vede din circularile date a fost de a pune în cunoștință pe preot de a ști care este datoria sa și ce trebuie să iacă pentru bunul mers moral, social și material al turmei ce păstorește.

Grija Prea Săntiei Văstre, a fost îndreptată și în alte direcțiuni, ați dorit să știți cum se găsește poporul din punctul de vedere moral și mare v'a fost mîhnirea cînd vi s'a comunicat rezultatul față cu numărul cel mare al concubinajelor și condamnațiilor, mai ales în comunele rurale din Dobrogea care v'a oprit într'un mod atît de serios atențiunea. Am arătat ce măsuri s'au propus pentru înlăturarea rîului. Circularile ce ați dat preoților de enorie a sfîtuți pe enoriași lor de a ști da copii la școlă, ați învăța o meserie și alte lucruri de căpitenie care intră în domeniul ocupațiilor țaranului nostru, sînt fapte de natură a schimba și îndulci pozițiunea țaranului, care lasă mult de dorit mai ales în ultimii ani de crisă. Cu ocazia visitei canonice ce ați făcut în cursul lunei lui Maiu prin o parte a jud. Tulcea, unde vizitînd și Monastirile singurile în această Eparchie și vedînd neregularitățile în care se găseau, ați bine voit a da circulari duhovnicești, arătînd care trebuie să fie ocupațiunile filnice a unui monach, pentru a coresponde cu chemarea sa. S'a luat măsuri în ceea ce privește costumul călăgăresc, care lăsa mult de dorit, halul în care se prezentați părinții acelor Monastiri, fie în Monastire, fie în afară. La inspecțiunile ce am făcut pe la diferite biserici, am căutat să mă conving dacă măsurile luate de către Prea Săntia Văstră au fost aduse la îndeplinire de către Cucer. Preoții și întrebându-i despre conținutul circularilor ce au priimit mai toți au fost în stare de a-mi răspunde și a mă încredința că la ocașiunile ce au avut, atît în zilele de sîrbători prin predică în biserică, cît și pe la domiciliile enoriașilor prin sfaturî, au căutat dupe la puterea fie căruia a le da prin circularile despre care am vorbit. Acestea sînt măsurile luate în cursul anului trecut din punctul de vedere pastoral.

Țin a aduce la cunoștința Prea Săntiei Văstre că numărul proseliților care au intrat în sînul bisericii noastre Orthodoxă de Răsărit în cursul anului 1902 au fost de trei-spre-șce și anume:

1	de la religiuinea evanghelică reformată.
2	" " " Mahometanî.
1	" " " Luterană.
4	" " " Mosaică.
1	" " " Molocană.
1	" " " Lipovenă.
2	" " " Romano-Catolică.
1	" " " Gregoriană.

Acum trec a vorbi despre partea a treia, adică să vedem cum a mers partea judiciară în decursul anului trecut și ce măsuri s'a luat cu privire la cauzele de care unii din preoți s'a făcut culpabili.

CAP. III.

Partea judiciară.

Preoții cari sunt succesorii Sf. Apostoli și reprezintă pe însuși Mântuitorul Christos chemați și sfințiți, mijlocit de însuși El în taina preoției, urmăzând ca purtarea lor din toate punctele de vedere să fie așa de corectă, în cât să fie demni de a se numi succesori ai Apostolilor și reprezentanți ai Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Christos.

Preotul să fie după cuvintele „lumina lumii și sarea pământului” (Mat. 5, 13 sq.). Sfintul Apostol Pavel scrie în a doua epistolă către Timotei. „Iți aduc aminte ca să aprinzi harul lui Dumnezeu care este întru tine prin punerea mânilor mele. (II Timot. 1, 6). Prin urmare este dator preotul a se ruga nu numai pentru a sporî singur în harul preoției, ci și pentru turma ce 'i este încredințată.

Cu părere de rău trebuie să notez că avem să înregistrăm fapte săvârșite de către preoți, care fac ca harul lui Dumnezeu să nu sporască, devenind pentru moment dăunător nu numai lor ci și turmei ce i a fost încredințată. Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Christos a dis discipulilor săi: „este cu neputință să nu vină scandale, dar vai de omul acela prin care vine” (Luca 17, 1) și cu atât mai mare este scandalul când el vine chiar din partea preotului. Sf. Părinți au prevăzut scăderile și abaterile de care unii din preoți s'ar putea face culpabili și în acest scop la sinódele ecumenice și locale, au întocmit canóne, conținând pedepsele ce se pot da în casuri de abateri. corespunzătoare cu fapta săvârșită. Astăzi preoții cari se fac culpabili de fapte ce nu corespund cu chemarea lor se trimit înaintea Spiritualului Consistoriu pentru a fi judecați după canónele întocmite de Sfinții Părinți. De la venirea Prea Sântiei Văstre pe scaunul acestei sante și de Dumnezeu pădită E. archie, data de 11 Februarie 1902, față, de reclamațiunile îndreptate contra unor preoți a căror fapte ce li se imputa nu erau de o așa gravitate pentru ca cazul să fie trimes înaintea Spiritualului Consistoriu și pöte că unele din ele au fost numai niște presupuneri sau născociri din partea unor răi voitori, ați luat următoarea cale de procedură. Toți preoții culpabili să fie chemați la reședința episcopală unde li se fac admonițiuni pastorale chiar de către Prea Sântia Văstră, dând și o declarațiune scrisă și semnată, promițând în frica lui Dumnezeu pentru viitor corijare și aducerea la îndeplinire a datorilor ce se cer de chemarea preoțescă. Cu o ast fel de procedură au fost chemați și admoniați în cursul anului trecut 63 de preoți, cari repartisați după județele din care fac parte au fost: din jud. și orașul Galați 21, din jud. Brăila 12, din jud. Tulcea 20 și din jud. Constanța 10.

Acastă procedură este foarte bună căci prin admonițiuni pastorale,

preotul pe lângă că recunoște singur greșala făcută, dar prin declarațiunea ce o dă că la cas de repetare să se ia măsurile cele mai aspre contra sa, nu am mai avut nici un cas față de care Chiriarchia să aibă nevoie de a repeta chemarea la ședința episcopală și acesta dovedește efectul bun al acestei proceduri ce ați bine-voit a lua. În cursul anului trecut Spiritualul Consistoriu al acestei Eparchii a ținut 80 de ședințe în care s'a încheiat jurnalele privitoare la casuri de căsătorie ce au fost trimise de către Chiriarchie spre a se pronunța fiind în gradul de rudenie; s'a încheiat jurnalele pentru diferite chemări în judecată a preoților inculpați și a amănărilor ce au avut loc nefind procedura îndeplinită; iară la 15 ședințe au avut loc judecarea și pronunțarea sentințelor a preoților inculpați. Tote aceste procese au fost înaintate Spiritualului Consistoriu de către Chiriarchie. La unul din aceste procese întru cât partea rslamantă ceruse Chiriarchiei spre a se face cercetare locală asupra faptelor imputate preotului și în acelaș timp ceruse și Domnului Ministru al Cultelor a face cercetare întru cât preotul în chestiune era și învățător. Chiriarchiea delegând pe Revisorul Ecclesiastic cu cercetarea; iar Domnul Ministru al Cultelor pe Defensorul Ecclesiastic și în urmă conecșându-se rezultatele ambelor anchete, cazul a fost trimis de către Chiriarchie spre judecata Spiritualului Consistoriu.

Dar întru cât mobilul faptelor era partea bănească și darea în judecată se făcuse de către episcopii respectivi ai bisericei, acușatiunea în fața Spiritualului Consistoriu a fost susținută de către Defensorul Ecclesiastic în conformitate cu Art. 85 din regulamentul legii clerului mirân. La cele 15 procese ce au avut loc, la toate au luat parte Revisorul Ecclesiastic ca reprezentant al Chiriarchiei, afară de trei procese și de la acestea motivată fiind absența întru cât numirea de Revisor Ecclesiastic s'a făcut pe ziua de 1 Aprilie 1902.

Preoții inculpați la două din cele 15 procese au fost achitați pe motivele că acușatiunile ce li s'au adus s'au dovedit ca nefondate; iar 13 ale căror acușatiuni s'au găsit întemelate au fost pedepsiți. Țin a aduce la cunoștința prea Sântiei Văstre că între pedepșile ce s'au dat de către Spiritualul Consistoriu, nu a fost nici un cas de caterisire. Prin urmare în cursul anului trecut au fost trimiși în judecata Consistoriului 15 preoți, la 11 procese a luat parte Revisorul Ecclesiastic, dintre care la unul a luat parte și Defensorul; 13 preoți au fost condamnați și 2 achitați. Am avut și un cas cu un preot din județul Constanța, care fiind înaintat din oficiu ca paroch din supra-numerar și refuzând de a se duce la parochie, a cădut sub prevederile Art. 24, al II și al III din regulamentul pentru punerea în aplicare a legii clerului mirân și după a sa cerere i s'a eliberat carte canonică.

Venind acum a arăta care au fost mobilul faptelor pentru care s'a dat curs proceselor, le voi împărți pe categorii și anume: 1 proces al cărui mobil a fost lipsa de la parochie; 3 pentru intrigi și instigațiuni; 3 pentru neglijență și rea administrație în ceea ce privește avutul bisericesc; 2 pentru luare de plată ilegală la diferite servicii; 4

pentru viciul intemperanței și scandalului; 1 pentru oficierea unei căsătorii din altă parohie; 1 pentru desarmonie cu autoritățile comunale. Acesta este numărul și mobilul proceselor care s'au judecat de către Spiritualul Consistoriū în cursul anului expirat și deci făcând o comparație cu numărul proceselor din anul 1901 care a fost de 29 se constată că a scăzut cu mult și acesta în urma procedurii stabilite de Prea Sântia Văstră, de a li se lua câte o declarațiune scrisă cu ocazia chemărei la reședința episcopală, pentru a li se face admonițiunii. Acastă declarațiune punând tot d'auna înaintea preotului promisiunea făcută cu frica lui Dumnezeu, li servește tot d'auna ca amintire a faptelor imputate și îl prezervază de a le mai comite. Mai adaug că descreșterea numărului proceselor din anul trecut se poate atribui și subiectelor ce li s'au dat preoților spre tratare, în conferințele pastorale, care au fost de un conținut pur pastoral și unde fie-care a tratat despre modul cum trebuie să viețuiască pentru a-și păstra demnitatea sa preoțescă și a-și căpăta autoritatea morală pe care trebuie să o aibă față de popor. Să sperăm că oucercnicii preoți și vor cunoște mai bine misiunea și chemarea ce o au și în felul acesta vom avea de înregistrat mai puține și este de dorit ca chiar de fel casuri de trimis în judecata Consistoriului în cursul anului în care am intrat.

Acestea sunt în scurt cele ce am avut a supune cunoștinței Prea Sântiei Văstre prin prezentul raport anual cerut de lege din triplul punct de vedere administrativ, pastoral și judiciar.

Frumosul tablou al reformelor introduse de către Prea Sântia Văstră și consecințele fericite produse de aceste reforme, care au avut nu viū resumat în inimile tuturor clericilor și a omenilor de bine, din această Sfântă și de Dumnezeu pădită Eparchie, ne îndreptățește a crede că un orizont vast și limpede de dreptate și de bună propășire din toate raporturile se deschide în destinele acestei Eparchii.

Sunt cu cel mai profund respect,

Al Prea Sântiei Văstre,

Prea supus și plecat serv.

Revisor Ecclesiastic

(ss). Econcm. Gh. Popescu.

CUVÎNT

*La Duminica IX-a după Pogortrea Sfântului Duh
ținută în Sf. Episcopie a Argeșului.*

„Și lăsând să plece poporul, s'a snit
în munte sa se róge deosebi, și
făcându-se séră era acolo singur.
Iar corabia era în mijlocul mă-
reii, învelinda-se de valari, că
era vântul improtivă. (Math. XIV,
23—24 Marco, VI, 46—48; Ión
VI, 15—21.

Fraților,

Sfinta Evanghelie este întocmai ca o stâncă de granit; ea nu póte fi sgduită de asalturile, de isbiturile necredinței; grăuntele său fin și tare nu îngădue criticei nici de a-și înfige dinții, nici de a rupe o singură bucată. Sfinta Evanghelie este solidă, statornică, ea este întregă adică ca și în prima di a aparițiunei sale. nici un cuvînt n'a fost și nu va fi tălat. Sfinta Evanghelie este plină de minuni. Pentru azi ea ne spune că Mântuitorul lumii a umblat pre mare ca pre uscat.

Minunea este mare, cu adevărat; dar săvîrșirea ei nici

nu ne va îngrozi, nici nu ne va înspăimânta dacă vom privi pe cel ce săvârşeşte. Prin minuni Dumnezeu stăpâneşte universul şi cârmueşte fapţurile. Dumnezeu săvârşeşte minuni în fie-care zi, dar noi nu le pricepem. El face să încolţescă seminţa şi să se înmulţescă: se semăna câte-va seminţe şi se seceră de umple toate magaziiile. În mâinile lui Christos este puterea Dumnezelască; cu puterea Dumnezelască a înmulţit cele 5 pâni şi 2 peşti şi a săturat 5000 de oameni în pustie; cu puterea sa de Ziditor al pământului „*păşeşte pre înălţimele mării*“ după cum a zis de demult Iov¹⁾ şi după cum adevereşte Sf. Evanghelie de azi. S'a ascultăm dar cu băgare de seamă şi ne vom folosi trupeşte şi sufleteşte.

I.

Fraţilor,

Când s'a pogorât pe pământ Cuvntul lui Dumnezeu, a găsit omenirea adânc rănită în inoita ei viaţă morală şi frăscă, bolnavă de morţe, a găsit'o orbă umblând în întuneric, cu ochii acoperiţi de o bandă grosă de neştiinţă, erori şi superstiţiuni, nevedând limpede nici de unde vine, nici sfârşitul său scopul unde are să ajungă, nici calea pre care trebuia să mērgă, a găsit'o surdă avēnd urechile înfundate la poruncile cele mai elementare ale legii naturale şi ale legii Dumnezeşti, nefiind în stare să pricepă vocea conştiinţei, ce era înăbuşită de sgomotul orgiilor său de filosofia cea imorală, inoelnică, nelegiuită; El a găsit'o şchiopă poticnindu-se la fie-care pas, târându-se în văgaşul vişului şi prăvălindu-se în crimele cele mai îngrozitoare; a găsit'o leproasă, acoperită de la cap până la picior, de la cel mai neînsemnat supus până la cel mai puternic

¹⁾ Iov IX, 8.

monarch, de la cel mai din urmă ignorant până la cel mai eminentul om-ni de geniu, de rânii așa de grozave în cât numai auzindu-le se umple inima de desgust.

Medicii nu lipsiau: preoții ai mincinoșilor dumnezei și filosofi ai rațiunei curate, învățații și moralisți propuneau rând pe rând rețelele și lécurile lor. Bolnavul încercă toate mijlocele, iar reul stăpânindu-l mereu, el se întorcea și se răsucea pe patul său de durere, căutând în zadar ceva ca să-și mai potolască suferințele, strămtorările, desnădăjduirea.

Situația morală vrednică de plâns! În această neorânduială și acest haos, fără lumină și fără călăuză, mersul omenirei era asemenea unei îngrozitoare bătălii pept la pept, în care pre tot câmpul de bătae, în mijlocul luptelor ucidentore de frați și răsbóe sângeróse, cei puternici lovitau cu pictorul pe cei slabi, grămădind pentru ei, prin nedreptate, prin si'nicie, prin omor, aurul și plăcerile; în cari cei slabi sdrobiți de cei tari și reduși la umilita stare de iloți și sclavi după ce plăteau cu sângele lor desfrânările stăpânilor lor și 'și tãrau în lacrimi și mizerie o viață lipsită de veselie, de nădejde și mângăere, mureau la cel mai ușor capriciu al despotului, în dinții tigrilor și al leilor sau în chipurile fómei și al instrumentelor de tortură — Apare Iisus-Christos. El se încunglóră de orbi și de surdi, cărora le deschise ochii și urechile, de șchiopi cărora le-a îndreptat, îmlădiat și întărit membrele; de leproși însănătoșiți și veseli, de morți eșiți vii din mormânt; și arătând omenirei pre aceștia vindecății și înviații îi dice: *Indrăsnește sármană omenire și nu te teme*; vedí că am în inima mea și în mânele mele doctorii cari vor tãmădui relele tale, eu te voi vindeca. Nu numai atât, dar Christos s'a arătat și dátatorul de hrană al omenirei, căci cele cinci mil de ómeni din pustie, cărora pe lângă sănătate și viață le-a dat și hrană sunt icóna omenirei strămtorată de fóme, lipsită de cele trebuincióse pentru trai, neștiind de la cine să céră pânea cea de toate

dilele. Luminată cu lumina cea adevărată, întărită prin pânea cea Dumnezelască și nesfirșită, a cărei împărțire a incredințal'o Apostolilor și urmașilor lor. spre a sătura sufletele însetoșate de dreptate și de adevăr, omenirea își va lua drumul înainte în ordine și pace. Negreșit că neegalitățile sociale nu se vor desființa, vor fi tot-de-una bogați și săraci, superiori și inferiori, bărbați și femei; însă toți fiil ai aceleiași părinte, membri ai aceleiași familii, vor fi fericiți a contribui la interesul comun, fie-care în sfera sa și după puterile sale; sêracul muncind bogatului, bogatul dând din belșug sêracului; inferiorii supunându-se cu bună-voință superiorilor și superiorii cârmuind pentru binele inferiorilor, femeia supusă bărbatului, bărbatul domnind asupra femeii cu respect, devotament și iubire, toți împărțându-și bogățiile din acéstă lume, nu în părți egale după cum susține filosofia cea mincinosă a socialiștilor ceea ce ar fi închipuirea (utopia) cea mai lipsită de judecată, cea mai înșelătoare și cea mai criminală, ci în așa chip ca chiar cel mai lipsit să albe măsura îndestulătoare; împlinind astfel ideea morală creștină, care are ca temelie dreptate, ca corônă dragostea și ca legătură între culmea și baza acestui edificiu moral, abnegațiunea în întrebuintarea moderată a bogățiilor din acéstă lume, socotindu-le numai ca mijloc de a sluji lui Dumnezeu și de a merita viața cerescă.

Măreț ideal de viață morală și fizică, de desăvârșire duhovnicescă și de prosperitate materială. *Dacă lumea s'ar cârmi după învățăturile Evanghelice atunci o clasă socială foarte numerosă încă va dispărea—clasa muritorilor de lume.*

II.

Fraților,

Mulțimea de ómeni hrănită în pustie striga: «*Iată protetul cel adevărat care trebuie să apară pe pământ*»,

și cuprinsă de entusiasm a voit să-l proclame rege. Ocasiunea pentru ei era potrivită. Sărbătorea Paștelor era aproape; două milioane de Iudei cel puțin se vor găsi adunați în Ierusalim; Iisus n'are de cât să primescă să fie proclamat rege și poporul întreg îl va urma. Nu va avea de cât să deschidă mânele ca să hrănescă armata sa după cum îl hrănise pe ei în pustie, dintr'un cuvânt va vindeca pe cei răniți; va îmblânzi pe vrășmașii săi după cum a potolit vânturile și valurile mării. Și dacă nu va voi îl vor sili să primescă a fi rege. El însă nu cunoștea caracterul adevărat al Mesiei și condițiunile cu totul duhovnicești ale împărăției sale. Pentru Iisus situațiunea devine critică: mișcarea era tot de o dată și politică și religioasă, va ridica contra sa mânia lui Irod și a partizanilor săi, va deștepta bănuelile guvernatorului roman, va înverșuna pre căpeteniile Fariseilor și Saduceilor. Chiar Apostolii împărtășeau dorința mulțimei. De aceea Iisus îl sili să se sue în corabie, iar el rămase singur cu mulțimea.

Sórele apusese și timpul era rău. Odată Iisus rămas singur îndemnă mulțimea ca să se ducă să-și caute loc pentru a petrece noaptea, *iar el se duse în munte ca să se roge*. Rugăciunea sa fu lungă; lucrul și rugăciunea ocupați tot timpul său; dina învăța poporul, vindeca pe bolnavi și forma pe Apostoli; séra se ruga. Câte o dată revărsatul zorilor îl surprindea rugându-se încă.

Mare învățătură pentru noi. Iisus ne învață ca să cerem de la Dumnezeu prin rugăciune harul, spre a ne implini în credință datoriile cele mai de căpetenie adminstrarea unei familii sau a unei case, educațiunea copiilor; a 'i cere succesul în întreprinderile noastre importante, pentru că nu este nici o întreprindere, care să nu intereseze mântuirea noastră și aprópelul.

El învață mai ales pe șefii popórelor și pre miniștrii lor, pre membrii adunărilor naționale, pe magistrații, pre toți

cel ce dețin autoritatea legislativă, administrativă, judiciară, și învață că au nevoie să ceară cu umilință din cer lumina cea adevărată, spre a deosebi legile și măsurile cele mai folositoare interesului general, să ceară Harul care-l binecuvinteză și produce binele și prosperitatea popoarelor și a statelor. Se cuvine dar ca după exemplul Mântuitorului din evanghelia de adî să ne rugăm lui Dumnezeu și să priveghem tot-de-una dar mai ales în împrejurări grele din viața noastră, și să nu recurgem la mijloace de disperare.

Noaptea era pe sfîrșit și Iisus se ruga încă. El știa că la prima lucire a zilei mulțimea va veni din nou cu gândul ca să-l proclame rege chiar cu forța; pentru a evita orice mișcare populară de felul acesta se pogorî din munte și se duce la țermul mării. Erau aproape trei clasuri de dimineață «*a patra stréjă din noapte*» dice Sf. Evanghelia. Era lună plină căci peste câte-va zile se serbau Paștile; la lumina ei în depărtare, la mijlocul mării se vede corabia condusă de Apostoli. De șese clasuri de când plecaseră ei ar fi avut timp, ca să trecă locul de cel puțin trei ori și să ajungă la țerm și cu toate acestea abia erau la jumătate. Buna-voință nu le-a lipsit, însă după plecarea lor cu corabia, s'a ridicat furtună pre mare, care amenința să învalue cu valuri și să inece corabia și pre cel din ea, pre Apostoli, care se luptau și se sbuctumau contra furtunei. De o dată din mijlocul corăbiei, mînată de toți Apostolii se ridică un țipet ascuțit, pătrundător, țipet de gróză și de spaimă.

Aprópe de ei pre cresta mișcătoare a valurilor, coborîndu-se și ridicîndu-se cu ele, dar dreptă, țepănă, mergînd cu pași siguri se vede o formă omenescă. Nu este o iluzie, căci toți o vîd, este ființă materială. trupescă, este un om. «*O nălucă!*» strigară toți într'un glas. Apostolii rămîn incremeniți de gróză. Arătarea se oprește se întorce către corabie, se apropie și o voce cunoscută, iubită se aude dîcînd aceste cuvinte: «*Indrăsniiți eă sunt nu vė*

temeți. Vântul suflă cu putere, valurile se înalță cu furie un fior cuprinde încă pre Apostoli, dar ei nu se mai tem, căci Domnul este aproape de ei; nu vor peri. Iisus, știindu-l în strâmtorare și necaz, a avut milă de ei și se apropie de dânșii mergând pre mare ca pre uscat.

«Indrăsniți, eă sunt!» ce cuvinte minunate! În mijlocul răsvrătirilor puterilor naturii, contra cărora puterea omenescă este cu desăvîrșire desarmată, este cuvîntul lui Dumnezeu care poruncește mării și cerurilor.

Petru plin de iubire și de credință tresărind de bucurie strigă: *«Dămine dacă ești tu poruncește-mi ca să vii la tine pre apă.»* Iată cuvinte pline de iubire și de credință; pentru-că Petru iubea pre Domnul, vrea să fie lângă el; pentru că credea nu se temea de nimic chiar de cel mai mare pericol. *«Vino»* îi dăse Iisus. Fără să se mai gândească Petru de o dată sare în apă; furtuna se mărește, vântul bate și mai tare, frica de moarte intră în sufletul său, credința se slăbește și simțind că se afundă strigă *«Dămine mântuește-mă»*. *«Acesta este pedepsa trufiei sale; el a vrut să arate un curaj mai mare de cât cel-l-alți Apostoli și în fața lor este silit să-și arate slăbiciunea și temerea.* Atunci Iisus îndată întinzînd mîna l'a apucat și l'a dăse: *«Puțin credinciosule! pentru ce te-ai îndoit?»* și suindu-se cu el în corabie îndată valurile mării s'au liniștit și vînturile s'au potolit.

Acastă minune a făcut o impresiune asupra sufletelor Apostolilor mult mai mare decăt a imulțirei pînilor. Toți cel din corabie cădură cu fețele la pămînt înaintea Mântuitorului și strigară: *«Tu ești cu adevărat Fiiul lui Dumnezeu!»*

III.

Fraților,

Sfîntul Ión Evanghelistul descriînd minunea de care ne vorbește Sf. Evanghelie de ađl dăce: *«Nóptea era și nu*

venise la ei Iisus. Pre măsură ce lumea înainteză spre sfârșit, vedem îngroșindu-se greșăla, crescând grijile, mărindu-se nedreptatea, lățindu-se necredința. Lumina este dragostea. Cine nu lubește pre fratele său locuește întru întunerec; dar această lumină se stinge în tot momentul; în fie-care și se îngroșă întunerecul, care este ura între frați.

Întunerecul, care se îngroșă, dragostea care se împuținează, nedreptatea care dă pre din-afară, lată valurile, cari isbesc corabia; furtuna, vânturile sunt strigătele puternice de insultă și calomnie; prin acestea dragostea se răcește, valurile se ridică, vasul este agitat și sguduit. Întunerecul se mărește, adevărul descrește, nedreptatea se înmulțește. Iisus a venit a adus lumina, dragostea, pacea; dar a trebuit să plece, gonit de aceea, cari aveau misiunea de a l păstra. Iată pentru ce se face întunerec în sărmana noastră lume; Iată pentru ce pământul se cutremură sub piciorurile noastre și cerul tună d'asupra capetelor noastre; Iar noi fiind în strâmtorări și necazuri, în loc de a cere ajutorul lui Dumnezeu și de a aștepta după pilda Apostolilor, până în ultima străjă, disperăm și atunci: otrava ascuțitul săbiei, pumnalul, valurile mării, roțile trenului său glonțul, ridică viața pre care nu ne-am dat'o noi și nu suntem stăpâni pre ea, lăsând în urmă familii împovărate, copii orfanți! Aceștia sunt desertorii și trădătorii! și biserica nu se rógă pentru ei. Iată pentru ce acolo unde nu mai luminează lumina evanghelică, primele noțiuni de dreptate, de adevăr, de proprietate, pe care se întemeiază societățile omenești, sunt ați nesocotite, necinstite, tăgăduite chiar de ómeni, cari au datoria de a le menține neclintite; Iată pentru-ce clasele sociale, cari pe nedrept se socotesc că sunt desputate numai prin faptul că ele au mai puțin de cât altele, reclamă o parte egală la masa vieții cu strigăte furióse și sêlbatece, *semnele póte ale cererilor, prin foc, prin fier, prin sânge*. Iată cu *alte cuvinte obârșia*

revoltelor în societate—lipsa de lumină evanghelică.

Să ne rugăm dar lui Dumnezeu ca să ne lumineze din nou cu lumina cea adevărată, cu lumina evanghelică și așa să șicem: Vino din nou Dómnne lisuse la corabia noastră! Vino degrab și reia locul Tău în capul obștei creștine, în capul împărăției pre care ai întemelat'o și răscumpărat'o cu scump sângele tău. Potolește cu puterea ta cea dumnezească Marea vieții noastre, care se înalță, se înfurie și se turbură de viforul ispitelor, al patimilor, al nedreptății, al grăirei de rău, vrășmășiilor, al calomniilor, al turburărilor, ce se ridică și se reclamă ca un drept furtul, jaful și asasinatul (uciderea pre ascuns). *Atunci corabia vieții noastre își va găti liniștea în dreptate și onestitate, în pace și dragoste și va pluti nu spre vre-un port pămîntesc, ci la limanul vieții cei vecinice, pre care fă să o dobândim cu ajutorul Harului și împărășirea Duhului Sfînt. Amin.*

Economul stavrofor V. Predeanu

Revisor eclesiastic.

PREDICĂ LA ÎNĂLȚARE.

„Domnul Iisus deci, după ce vorbi
„cu dinșii, fu luat la cer, și ședea
„d'a dreapta lui Dumnezeu“.

(Marc. 16, 19).

Frați creștini!

Cât de repede trece timpul! Cum se scurg de lute zilele! 40 de zile sunt de când am serbat plin de bucurie, ziua mărșă a Invierei Domnului nostru!. De atunci încôci diceam: «Christos a înviat»; ađi trebuie să dicem: «Christos s'a înălțat». Iarăși o serbătoare mărșă, care ne înălță sufletul și inima către regiuni mai superioare! Tôtă creștinătatea de pe întreg pământul serbeză ziua înălțării Domnului. Cum trebuie să o serbăm noi?

Să o serbăm eșind afară la pădurile cari tocmai acum se imbracă așa de frumos cu verdeta în cât pare că ne suride și ne chiamă, sau să ne urcăm sus pe înălțimele munților unde pare că respirăm aerul din regiunile cerului și ne simțim în apropierea Divinității? Și acolo sus pe munți ne simțim d'asupra grijilor acestei lumi, ne simțim tocmai lângă cer. Dar nu! Adevărata însemnare a serbătorii nu o găsim noi nici în mijlocul îmbătător al florilor din pădure, nici când ne simțim mângăeați de adierea plăcută a vântului rătoritor de pe virfurile munților. Înălțarea Domnului este pentru noi mai mult de cât serbarea reînceperii primăverii.

Să cum să o serbăm? Póte bucurându-ne că avem încă o zi în care ne putem repausa de munca zilnică, și a ne desfăta cu părinții, rudele său amicii? De sigur! Dumnezeu

ne-a dat și zilele de lucru și serbătorile. Lui trebuie să'i mulțămim pentru amândouă. Dar să ne întrebăm: Suntem pe lume numai spre a ne veseli de apariția primăverii, sau că putem să ne repausăm de munca zilnică? Nu este în noi un sentiment, o voce, care încontinuu ne împinge înainte, în sus, în sus, către un scop mai înalt? Imposibil să existe un om, cărui această voce internă să nu'i strige: «Înălța-te» sus, sus, căci atunci ajungi la țelul pe care'l pune înainte serbătorea de adî. Mulți însă dau acestui îndemn intern o înălțare alte însemnări

Cum am mai voi să o serbăm? Póte stînd în casă și muncindu-ne mintea să înțelegem misterile divinității? Dacă nu putem să le înțelegem, nici nu le găsim explicate. după gustul nostru, în vre-o carte, să clătînim trișii capul și să ne stricăm bucuria serbătorei? A! nu, iubii creștini! Noi suntem încunjurați de minuni și secrete. Cu cât îmbetrînim cu atît înțelegem că mintea noastră nu este în stare să pricépă aceste mistere! De sigur! a cerceta, a studia, este lucru frumos și bine-cuvîntat, dar la sfârșitul tuturor ostentelilor noastre rămînem tot la cuvintele unui poet, care dice: «Studiază, nu sta nici o dată, tu n'ai să ajungi de parte cu conclusiunile tale. Acesta este sfârșitul întregii Filosofii, a ști, «că noi trebuie să credem». A crede, acesta este scopul înalt și al acestei sînte serbări! Pentru credința noastră s'a înălțat Iisus la cer, pentru ca să ne convingă, să ne mîntue pe noi s'a suit la dreapta Tatălui. În mod demn de acest înalt scop, în mod demn de noi, creaturi asemenea lui Dumnezeu, trebuie să serbăm ziua de ađi.

Cum trebuie dar să o serbăm?

I. *Cu privirea ațintită la cer plini de credință și speranță.* Nici o dată nu vor înceta ómenii de a ridi a în mijlocul lipsei, suferinței și nevoilor, ochii lor către cer, împorînd ajutorul divin. Când totul în jurul nostru este posomorit și în neregulă, când cîmpul, în loc de seceriș bun, ne dă ghimp și ciulin, când pe iubiții noștri îi însoțim în

camera rece a mormintului, ochii noștri se înalță plini de lacrimi către cer. Jos întunerec, în cer este lumină. Jos este sgomot și neorânduélă; sus este liniște bine-făcătoare, care ne recrează și ne răcorește sufletul. Jos pe pământ, luptă și conflicte, sus pe cer stelele fac în mod armonios înconjurul lor obișnuit. Jos totul este schimbător, de sus acelaș sôre luminéză omenirea din vecie și aceeași lună își trimite lumina ei palidă și visătoare. Acolo unde este armonie, statornicie, pace și lumină, acolo ne uităm încontinuu cu ochii minții. Ah! Și cum am voi liniște! Dar pentru căl nu este o asemenea dorință înforată de a avea liniște amară și plină de durere! Este plină de durere, căci este *tără credință, țără speranță*. Pentru noi este și mai mult. Ađi chiar peste măsură de mult! Noi, ca creștini aparținem acelor ucenici, cari au însoțit pe Domnul lor în nevoi în suferințe. Noi am simțit durerea lui, durere suferită pe cruce. Noi ne-am bucurat cu El la înviere, și ađi privim ca și ucenicii Lui, cum El se înalță către cer, care talent oratoric, care geniú omenesc ar putea zugrăvi cu culorile realității, sentimentele multiple, ce mișcă inima unul adevărat creștin, când vede că el, Mângăitorul celor apăsați, liberatorul celor robiți, El care știa să mângăie așa de dulce, plécă din mijlocul lor. Noi cari suntem apăsați de greutatea, cum am dori să ne desfășurăm înaintea Lui toate suferințele și să ne rugăm de ertare, să ne rugăm să ne întărescă și să ne dea putere pentru viață! Dar unde este El? În cer. Este acesta o mângăere pentru noi creștinii? Să cugetăm puțin: Este cerul așa departe de pământ? Un loc neajuns dincolo de nori? Așa credeaú oamenii mai înainte.

În adevăr cerul este sus d'asupra pământului, dar foarte aproape de pământ. Cine face să crească și să înflorească toate pe pământ? Nu apropierea cerului? Cine aduce pacea, liniștea pe pământ dacă nu Iisus? El este la noi în tot-d'auna; el va fi cu noi până la sfârșitul vécului. Acesta *au cređut* Apostolii când saú întors la Ierusalim după înălțare și de

aceea *aveau speranță* că vor putea predica Evanghelia la toate popoarele, «căci Domnul lucra împreună cu ei întărind cuvântul prin semne și minuni». Cu atât mai ușor și mai plăcut pentru noi, cari cunoștem puterea învățăturilor lui divine, care ca o busolă ne conduce pe poteca cea îngustă a vieții noastre sufletești, cu atât mai demn este *să credem și să sperăm* că vom dobîndi liniște, că vom locui în cetățile ce El ne pregătește în cer. Iisus ne-a spus: Acolo unde sunt Eu, acolo trebuie să fie și cel ce'mi servește mie; «căci în casa Tatălui meu sunt multe locuințe». Ce deosebire mare între prețul ce are viața pentru un creștin, și între prețul ce are pentru cel ce trăiește fără nici un scop! Pentru ei plângere și jale fără mângăere; pentru un creștin tocmai vicisitudinea dintre bucurie și desiluzie, naștere și moarte, fac viața prețioasă. În mijlocul luptei privește cu ochii ațintiți la steua conducătoare ce licărește în depărtare pe orizontul cerului vieții sale. Creștinul știe că «vor veni peste el zile și vrășmașii lui vor face întăriți împrejurul lui, și'l vor impresura din toate părțile» (Luca XIX 43), știe că din edificiul vieții sale nu va rămânea piatră pe piatră, dacă nu va cunoște, «timpul nemerit al cercetării lui» (Luca XIX 44). El știe însă că luptătorul bun va fi încununat, că cel ce rabdă cu blândețe, va fi răsplătit, cum a fost răsplătit și Domnul nostru de Părintele său. prea mărindu-l înaintea oamenilor. Drumul urmat de Iisus spre mărire este însă drumul suferinței, răbdării, al dragostei către aproapele. al exemplului celui bun. Să urmăm și noi drumul luat de Iisus. Prin cruce la încoronare, de pe pământ în cer. Acastă cale însă este grea de urcat—Poteca care duce către «casa părintescă» a Tatălui ceresc este îngustă. Ajutorul divin ne va veni însă numai când vom fi demni de el. De aceea trebuie să sărbătorim și noi ziua de azi

II. *Prin o viață demnă, lucrând binele și prea mărind pe Dumnezeu.* Este natural că cel ce a luat

o carieră trebuie să mergă pe drumul prescris. Mergeți și învățați toate popoarele a dîs Iisus Apostolilor. Apostolii au învins toate nevoile, toate pedicile și au rămas credincioși Învățătorului lor. Și noi avem o carieră; unii în stat, alții în comerț, alții în biserică, alții în familie. Să luptăm cu credință în toate ramurile, să facem și să sperăm binele, căci cine luptă cu dreptate în orl și ce ramură, nu va rămânea nerăsplătit. Dragostea divină este mare. Cum nu ne putem îndoi de dragostea părintescă, așa să nu ne îndoim de răs-plata cerescă. Întăi trebuie să lucrăm, să ne întărim prin muncă, și apoi va veni și răsplata. Și ce muncă ușoră ne-a dat Iisus! El ne-a ordonat: a fi blândeți, milostivi, credincioși, drepti, răbdători. Mulți ne dau povețe și sfaturi dar noi numai lui Iisus credem, numai învățăturile Lui ascultăm, căci numai o viață conformă cu preceptele Lui este o viață demnă de noi. Nicl nu putem alt-fel! Nu simțim noi înșine că este ceva care ne urmărește, și nu ne dă pace nicl în vis, dacă evităm de a face binele? Este ceva în noi, este o scântee trimisă de la «Mângăetorul, Duhul adevărului» care licărește și aprinde luminile conștiinței noastre îndemnându-ne la bine. Atunci când în mijlocul străduințelor vieței, vom urma credincioși Învățătorului nostru atunci vom prea-mări pe D-zeu, atunci vom sărbători și noi «Înălțarea» atunci vom simți că și sufletul nostru se înalță în regiuni nevedute de nicl o ființă omenescă, că urmază și el drumul către «casa cerescă» unde Stăpânul seü s'a înălțat adl. Amin.

Diaconul I. POPESCU.

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Constantin Popescu comptabil și soției sale Dumitra, din com. Singureni, jud. Vlașca, cari au bine-voit a dăruî bisericeî din acea comună una perdea la Ușile Impărătești, de plisă de valoare.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Iosif Sotirescu, mare proprietar din com. Ciocești-Mândra, jud. Teleorman, care a bine-voit să contribuiască cu 100 lei, pentru cumpărarea unei cădelnițe, a unei candelă, o perdea și facerea unui dric, pentru biserica parochială din acea comună.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Lazăr Petrescu din parochia bisericeî Sf. Sava din Plocești, care a bine-voit a dăruî acelei bisericeî 60 lei pentru cumpărarea cărților de ritual.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor din com. Posești, pl. Teléjen, jud. Prahova, cari au bine-voit a dona bisericeî respective o nouă tâmplă bine făcută și pictată în valoare de 1500 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Mihail Stoica Porumbiță și soției D-sale Teodora, din com. Putineiu, jud. Vlașca, care au bine-voit a dona bisericeî din acea comună următoarele obiecte: Un potir de argint sudat cu aur în valoare de 168 lei; două cununii de argint în valoare de 140 lei; două corone de argint cu raze la icônele Impărătești în valoare de 172 lei și una cădelniță de argint reparată, în valoare de 20 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate din com. Adâncea, pl. Délu, jud. Dâmbovița, cari au bine-voit a contribui cu bani

la cumpărarea mai multor obiecte, pentru biserica din acea comună și anume: Rădoiu I. Mihăilă, Radu T. Duțu, Petre Săndulescu și Paraschiva T. Popescu com. Săcuieni, au contribuit cu 170 lei pentru cumpărarea unui rînd complet de vestminte preoțești, de mătase fină Rădoiu I. Mihăilă și D-tru I. Mihăilă au contribuit cu 18 lei la cumpărarea unei cruci de argint plache și pentru cumpărarea unei candelă de argint plache cu trei brațe. pentru Sf. Treime au contribuit: Vlad R. Chivu cu 15 lei; Ión D. Petricică cu 10 lei; Andreana I. Rădulescu, Gh. Dobre Voinescu și Paraschiva Dobre Fumea cu câte 5 lei; Ión Aldea cu 4 lei; Păuna Nicu Marin și Dumitru Cârstea Pană cu câte 2 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Eugenia Căpitan Bibănescu care a bine-voit a dăruii bisericii Precupeți-Vechi din capitală, una candelă de argint în valoare de 100 lei; cum și D lui Constantin Șerbănescu, care asemenea a dăruit aceleiași biserici una masă sistematică în valoare de 70 lei, pentru Sf. Epitaf.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Ralița I. Rădulescu, care a bine-voit a dona bisericii Cișmea Mavrogheni din Capitală una candelă de metal argintată pentru icóna hramului; cum și D-nei Elena Năsturel care tot la aceeași biserică a îmbrăcat cu argint o iconiță a Mântuitorului în valoare de 85 lei.

Se aduc mulțămiri publice D nei Gherghina I. Demetrescu, din com. Comana, jud. Vlașca, care a bine-voit a dona bisericii respective o perdea brodată cu fir și cu mătase pentru Ușile Impărătești în valoare de 25 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate din com. Ghimpețeni, jud. Teleorman, care au bine-voit a contribui cu bani pentru reparațiunea policandrului bisericii din acea comună și anume: D l Marcu Ionescu pere ptor fiscal com. Tufeni, cu 5 lei; George Petrescu, Invățător. Tufeni, cu 2 lei; D-tru Stancu, com Titulești-Ungurei, jud. Olt cu 20 bani; Preotul Șt. Popescu, paroch în Ghimpețeni, cu 1 leu; D-na Eleonora Popescu 50 bani; D l Niculae Grigorescu Invățător, cu 5 lei; Ión Dumitru Gardian Silvic, cu 2 lei; Const. Tănase, cu 10 lei; Florea M Popescu Cântăreț, cu 1 leu; Radu Popescu Cântăreț, cu 2 lei; Stoica Pană, cu 1 leu; D na Tudora Ión Măndruță cu 5 lei; Anca Gheorghie B. cu 20 bani; și Badea Manea, cu 10 bani.

Se aduc mulțămiri publice locnitorului Badea Ion din com. Șocariu jud. Ialomița care a bine-voit a dona bisericii din acea comună una cruce și un chivot de argint în valoare de 126 lei și 50 bani.

Chiriarchia Sântei Metropolii a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice persoanelor mai jos notate, cari au contribuit la cumpărarea unei

Evangelii, ediția St. Sinod, legată cu catifea, în valoare de 100 lei, pe care au donat-o bisericii filiale Sf. M. Martir Gheorghe, din Cătuna Vlădeni, Parohia Rădeni, județul Botoșani: D-lui Stancu R. Becheanu proprietar care a contribuit cu 40 l. D-lui Gh. Crăzmăreanu 20 l. D-lui Gh. Amușca 10 l. D-lui N. Olserin 10 l. D-lui N. Trofin 10 l. D-lui I. Nichituș 5 l. D-lui V. Nichituș 5 l.

Chiriarchia Sfintei Metropolii a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice parohului Alexandru Ștefănescu din parohia și Comuna Margineni județul Neamț, care împreună cu 14 locuitori, au făcut un dulap de păstrat Veșminte la biserica sus dișel parohial, în valoare de 14 lei.

Chiriarchia Sfintei Metropolii a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice Onor. Administrațiunii a Domeniului Corônel Dobrovăți din județul Iași, care a donat bisericii filialei Slobozia Dobrovățului, una carte de muzică bisericească de Prea Sântitul Arhierieș Nifon Ploșteanu și una carte intitulată «Preoții Sătești».

Chiriarchia Sfintei Metropolii a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămire publică enoriașului Vasile C. Damaschin, care a donat bisericii filiale Sfântul Gheorghe din parohia Pueni județul Dorohoiu, două sfeșnice de alamă în valoare de 120 lei.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane pioșe și anume: D-nei Ana preotul Ión Mihăescu și D-lui Toma P. Rașcă care au bine-voit a dona bisericii din parohia Vădăstița pl. Oltu-de-jos Balta, jud. Romanați, un rând complet vestminte preoțești în valoare de 180 l. De asemenea D-l Ión Stoicoreanu din aceeași com. și tot la aceea biserică a dăruit un disc cu scaun, o steluță, o linguriță și o copie, toate de argint de china în valoare de 50 l.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioșe mai jos notate, care au bine-voit a contribui cu bani la împrejmuirea cu dinclă a bisericii din com. Ștrejștiș-de-sus, pl. Olteșul-Oltul-de-sus, jud. Romanați și anume: D-l Iorgu Darvaris, proprietarul moșiei, cu 200 l. locuitorul Marin Bolduș cu 40 l. și 50 b. preotul paroh Dimitrie Bădescu cu 12 l. și epitropul Marin Mădulariu cu 8 l.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioșe, enoriași ai bisericii Sf. Nicolae, din Urba Craiova, în număr de peste una sută treizeci și opt, cari au bine-voit a contribui cu 1323 lei 70 b. cu care s'au făcut îmbunătățirile necesare bis. amintite, iar alții dăruind diferite obiecte necesare serviciului divin.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Teodora Petre D. Roșca, din com. Balș, jud. Romanați, care a bine-voit a împrejmui cu spesele D-sale. 200 l. curtea bisericii Sf. Nicolae, din parohia Câmpeni, jud. amintit.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane pioșe din jud. Romanați și anume: D-lui arendaș Dimitrie Ianovici care cu ocaziunea sărbătorilor Sf. Inverii, a bine-voit a oferi bisericei din com. Gera Padinei, jud. amintit 10 kilograme lumânări de cêră albă, D na Lucreția D. Ianovici a oferit o candelă pentru iconostas în valôre de 15 l., D-l Ion Ianovici, comerciant, a oferit un iconostas de ștejar și o icônă pe el în valôre de 120 l și trei Candele una mare cu trei lumânări pentru rêtignire și douê pentru icônele împêrâtești în valôre de 150 l. și D-l Ion Popescu, comerciant, a oferit o masă de ștejar sculptată și a reparat sfeșnicile împêrâtești pentru care a dat 50 l.

Se aduc mulțămiri publice D-lui proprietar Alex. B. Diculescu. din com. Boșotenî, jud. Romanați, care a bine-voit a dărui bisericei parohiale din acea com. un rând vestminte preotești și acoperemintele sf. vase; tôte de mătase, un steag, un epitaf, o cădelniță și o copie de argint de China tôte în valôre de 425 l.

Se aduc mulțămiri publice persônelor pioșe mai jos notate și anume: D-lui Dimitrie Stănescu, primar, com. Ghercești jud. Dolj, care cu ale D-sale cheltueli a plantat în curtea bisericei din acea com., mai mulți tei, trandafirî, liliaci, brați etc. și a reparat o parte din împrejmuire dărâmată de furtuna de la 29 Martie a. c precum și D-nei Tudorița Ivanovici, din urba Craiova, care la aceeași biserică a dărui o cădelniță de argint de China, trei procovețe, o sveră și o față de masă, și procovețele sunt de atlas lucrate cu fir galben, iar svera de percal cu două fețe și brodată. De asemenea și D-lui Gheorghe Socoteanu și soției d-sale Elisabeta, din com. Damian, care a dărui bisericei parohiale din aceeași com. o evanghelie legată în catifea și mătase.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Mihail Constantinescu, comerciant, din urba R. Vâlcea, care a oferit douâ sfeșnice portative bisericei parohiale «Buna-Vestire» din acea urbă.

Se aduc mulțămiri publice persônelor pioșe mai jos notate cari au bine-voit a dona bisericei din parohia Gînbega, jud. Doljiu diferite obiecte și anume: D-l Gheorghe Pascu o Evanghelie în valôre de 125 l. D-l Trancă Pascu un chivot de argint de China în valôre de 75 l. D-l Ion Gheorghita o cruce pentru sf. Masă în valôre de 25 l. Preotul M. Vasilescu și D-nii St. Pascu, Marin M. Anghel, Ion M. Nicolae, Firan Gheorghe și Ion D. Nicola câte o candelă de argint, fie care în valôre de 28 l., iar D-nii: Toma M. Bistriceanu a contribuit cu 8 l. și 50 b., Petre I. M. Popa cu câte 2 l. Petre Voicu, Ion Gh. Bazavan și Dumitru Dincă cu câte 3 l. și 50 b la legarea a 8 cărți de ritual.

Se aduc mulțămiri publice persônelor pioșe mai jos notate, cari au bine-voit a dona bisericei din parohia Cucova, jud. Roman diferite o-

bjecte și anume: D-l Gheorghe N. Istrate proprietar în amintita com. un rînd complet de vestminte procești, compus din: Felon, epitrabil, manecute, brâu, bederniță și procovețe, toate de materie roșie brodată cu fir, iar stiharul de lână albastră, toate în valoare de 180 lei; Ión Serghiuță oferind 24 lei și 60 bani pentru a se repara o cădelniță de argint și a se spoi cu aur Sf. Vase; D-ra Sofia Nicolau, învățătoare în acea comună, făcând o față pentru iconostas, brodată cu lănuiri pe pluș de mătase grenă și pe etamină, în valoare de 16 lei; și Anica Răilănu o față de pânză de lână pentru Tetrapod în valoare de 3 lei.

Se aduc mulțămiri publice Părintelui Sachelarie Nicolai Brăila parochol bisericii Sf. Treime și filialele „Sf. Gheorghe” și „Schimbarea la față”, din Târgu Ocna, jud. Bacău, care a bine-voit a dona următoarele obiecte și anume: bisericii parohiale „Sf. Treime”, un policandru turnat de alamă galbenă masiv, cu 16 lumini și cu luminările necesare de ceară curată, în valoare de 260 lei; de asemenea și trei Epitafe zugrăvite pe mușama, din care unul bisericii parohiale și două bisericilor filiale: „Sf. Gheorghe” și „Schimbarea la Față” din aceeași parochie în valoare de 75 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioșe mai jos notate, și anume: Grigore Ștefanovici, Tănăache Christea Christea, Nicolae Ghineț și Nastase Ghirasimescu, care au bine-voit a dărui bisericii din parochia Brusturôsa, jud. Bacău, urmetorele cărți cu litere străbune, ediție a sf. Sinod și anume: un Penticostar, un Apostol și un Cătăvasier în valoare de 30 lei; la cari au contribuit cel I cu 10 lei; cel al II cu 15 lei; cel al III cu 2 lei și 50 bani; și cel al IV tot cu 2 lei și 50 bani; de asemenea și locuitorilor din com. Palanca care au dărui bisericii filiale din acea comună o cruce pentru sf. Masă în valoare de 24 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Vasile Stoian și soției D-sale Sevastița, din com. Milești, jud. Bacău, care au bine-voit a dona bisericii „Sf. Voevođi” din acea comună una Evanghelie ediția sf. Sinod, îmbrăcată cu pluș de mătase și cu argint veritabil în valoare de 300 lei; cum și un rînd de vestminte în valoare de 90 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Constantin Cantacuzino Pașcanu, proprietarul moșiei Dugăța, jud. Roman și soției D-sale Maria care au bine-voit a dona bisericii respective, un rînd complet de vestminte procești în valoare de 200 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Grigorie Marazli, Consilier intim al M. S. Țarului Rusiei și fost Primar al Odesei, care a bine-voit a dărui bisericii „Nașterea Maicei Domnului” din schitul de maice „Giurgeni”, jud. Roman, un sf. Epitaf prețios, pe care l'au primit prin Onor. Minister de Externe de la Administrația Casei Bisericii.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Maria C. Gh. Pilat din com. Bogdănești jud. Bacău, care a bine-voit a dona bisericeii „Sf. Nicolae“ din acea comună, una scórță de lână.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Natalia Signi, din urba Roman care a bine-voit a dărui bisericeii de la Cimitirul din acel oraș, una cruce de metal în valóre de 30 lei și un rînd acopereminte pe sf. Vase.

Se aduc mulțămiri publice persónelor pióse mai jos notate, care au bine-voit a contribui ou baul la cumpărarea unni Epitaf, pentru biserica „Sf. Voevođi“, din parochia Milești, jud. Bacău după cum se arată în dreptul fie-căruiua și anume: Preotul Alex. Anastasin, Ión Chiteș, Iordache Stoian, Zamfír Stoian, Vasile Catiche și Gh. Chatichie cu câte 5 lei; Neculae Pascu și A. Bujor cu câte 3 lei; Iancu Catiche și Constantin Bibere cu câte 2 lei; și Anica Oprea, Vasile Drumea, Apostol Catiche, Ruxanda Bugaciu și Elena Chirilă cu câte 1 leu.

Se aduc mulțămiri publice persónelor pióse mai jos notate, care au bine-voit a dărui bisericeii din com. Doljești, jud. Roman diferite obiecte și anume: Preotul Atanasie Vasilescu și cântărețul Dimitrie Stamate două sfeșnice mari trichele de argint de china pentru sf. Masă, în valóre de 160 lei; de către enoriașii acelei bis. Gh. V. Mihal una cruce de argint de china poleită în valóre de 40 lei; Ión Hurbea una cruce mai mică în valóre de 30 lei; Mihalache V. Mihal o cădelniță cu gese clopoțel în valóre de 30 lei; Grigore I. Toma, Vasile I. Toma, Grigore C. Gioc și I. Stamate un rînd de veștimente preoțești calitate fórte bună, cu șireturi de aur în valóre de 250 lei; Alexandru Niță și N. Rusu două stéguri în valóre de 150 lei; iar bisericeii filiale „Sf. Dimitrie“, din menționata parochie i s'a donat de către enoriașii: Gheorghe I. Nichifor o Evanghelie legată cu pluș de mătase și ferecată cu argint de china în valóre de 140 lei; Ianon Harabagiu și V. Redénu un chivot de argint de china cu trei turnuri în valóre de 100 lei; I. Gherasim un rînd complet de sf. Vase de argint în valóre de 40 lei; și Presvitera Elena Glafrescu una cruce de argint de china în valóre de 40 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Ión Gheorghiu actual Primar în com. Doljești, jud. Roman și soției D-sale Parascheva care a bine-voit a dona bis. „Sf. Voevođi“ parochia Hociungi a cel județ, un felon, un epitrahil, una pereche manecuți, un brâu și trei vîzduhuri tóte în valóre de 250 lei.

Se aduc mulțămiri publice persónelor pióse mai jos notate care au bine-voit a dona bisericeii parochiale Săpunariu, din urba Focșani diferite obiecte și anume: D-na Smaranda Apostolénn și D-nul Andrei Ignat au donat un chivot de argint plache în valóre de 120 lei; D-na Constanța P. Vansamen două steșnice de argint plache, D-na Maria

Țanu una față de masă albă și D-nul Mihalache Racoviță una candelă de argint; iar bis. filiale „Sf. Nicolae“ (Stroia) din menționata parohie i s'a donat de către persoanele: D-l N. Gh. Ilie, una cruce de argint plache și două candelă tot de argint plache; și D-l Major Staur Simionescu a donat una candelă de argint plache, toți din acea urbe.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Stamate M. Andriadescu, care a bine-voit a dăruii bisericeii din parochia Icôna, jud. Oltu, pentru sf. Săr-bători, cinci obilgrame de luminări, cêră curată.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Sasinea I. P. Rătescu, proprietară din com. Merigani, pl. Pitești, jud. Argeș, care a bine-voit, a dăruii bisericeii din acea comună o sobă de tuci în valoare de 60 lei; două căruțe de lemne în valoare de 5 lei; și D-lui Nicu Serghiade tot din acea comună și tot pentru acea biserică, dăruind 56 babe în val. de 28 lei.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane din com. Floru, jud. Olt, care au bine-voit a dona bisericeii din acea comună diferite obiecte și anume: Gh. Mitu, și soția sa Inliana în comun cu preotul Marin Raicu au donat un felon, un epitrahil, una pereche mânecute și o încingătoare în valoare de 80 lei; asemenea Radu Mihăescu, și soția sa Amalia și Gh. Mitu, iarăși în comun, au donat un stég în valoare de 85 lei.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane pișe din jud. Argeș mai jos notate și anume: D-lui Radu Tănăsescu, astăzi decedat, din com. Tutana și D-lui Toma Pungociu din com. Baiculești, care au bine-voit a contribui, cel dintâit cu suma de 600 lei; iar cel d'al doilea cu 300 lei; la construirea bis. filiale „Pielești“ parochia Lintești, com. Basoovele. De asemenea D-lui Toma I. Vasile enoriaș al parochiei Galeș, com. Brătieni Galeș, care a bine-voit a dăruii bis. din acea parohie, o sobă de tuci în valoare de 40 lei; iar în an. 1901, a construit cu spesele sale o Troiță în valoare de 300 lei, pe care a închis-o cu grilaj de lemn și a așezat în ea o candelă, ce arde la toate sărbătorile de peste an.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Gh. Necșulescu și soției sale Maria care au bine-voit a dona bis. din com. Cornățelu, jud. Oltu, un rînd complet de vestminte preoțești în valoare de 80 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Dimitrie Deșliu, proprietar în orașul R. Vâlcea, care a bine-voit a dăruii bis. parochiale Cioraca, com. Uda-de-jos, jud. Argeș, patru perdele pentru icônele cele mari; două steg-nice mici de lemn frumos lucrate; o pereche de cununii de o frumusețe rară, mai multe făclii de cêră curată pentru policandru și sfeșni-oile împărătești, unt-de-lemn tămăe etc.

Se aduc mulțămiri publice locuitorului Nicolae N. Cârstoiu din pa-

rochia Frunzaru, jud. Oltu, care a bine-voit a dăruî bis. filiale, „Adormirea Maicei Domnului“ din acea parochie, două sfeșnice mari, împreună cu șese ramuri și șese lumînări, în valoare de 50 lei; de asemenea enoriașilor bis. filiale din parochia Răjletu-Vieroși, jud. amintit, care au bine-voit a contribui cu bani la procurarea unui rînd de veștăminte preoțești în valoare de 90 lei și a unui potir în valoare de 22 lei și anume: Pr. paroch I. Preoteșcu cu 15 lei; N. Fl. Stănescu cu 4 lei și 40 bani; N. Ionescu cu 5 lei; Fl. D-tru Ene cu 3 lei; șese locuitori cu câte 2 lei; patru-deci și doi locuitori cu câte 1 leu; și trei-spre-dece locuitori cu câte 50 bani; iar Fl. D-tru Ene cu fiii săi, Ion D-tru Ene și Andrei Dumitrescu au cumpărat un potir în valoare de 22 lei; în numelele răposatului lor Dumitru Ene.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane pioșe din jud. Argeș: mai jos notate și anume: D-nei și D-lui Nicolae Țopârdea, șeful ocol-silvic Jiblea, care au bine-voit a dona bis. din com. Jillea, 3 chilogrami luminări cêră curată pentru policandre; asemenea D-nei Smaranda I. Trifonescu din urbea Pitești, care a dăruit bis. filiale „Sf. Niculae“ din Pitești, o pereche sfeșnice împărățești de alamă în valoare de peste 2000 lei; D-na Maria St. Babic din Pitești idem, o sveră în valoare de 50 lei; și D-șorelor Leonora Fidul și Maria Gh. Rădulescu ambele din Pitești, care au donat tot bis. Sf. Niculae, cea dintâi o pereche perdele de atlas în valoare de peste 75 lei; iar cea d'a doua o pîlă de atlas cu icôna hramului în valoare de de peste 80 lei.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane pioșe din urbea Pitești și anume D-nelor: Ecaterina Constantinescu, Elena Vasilescu și Teodora Christodorescu, care au bine-voit a dăruî bis. Mavrodolu din acel oraș, una icônă mare reprezentând Ierusalimul; cum și D-lui C. Dan, care a dăruit numitei bis. una linguriță de argint poleită. De asemenea D-nei Flôrea Iuchinătorea Staicovici, care a bine-voit a dărni bis. „Maica Precista“ din acel oraș un policandru cu 24 lumînări în val. de 1600 lei.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor mai jos notați, din com. Pârlița, jud. Teleorman, care au bine-voit de a cumpăra următoarele obiecte pentru bis. din acea comună și anume: Una sf. Evanghelie legată în pluș de mătase, avînd pe coperta din față Invierea D-lui, la colțuri cei patru Evangheliști săpați în relief pe argint de china, iar pe coperta din dos crucea, buretele și sulita pe patru pedestale tot de argint de china; un policandru de metal cu 24 lumînări, împodobit cu sticle de cristal, un chivot de argint de china, una candelă cu 6 lumînări de argint de china; 7 candelă mai mici de argint de china; una cădelniță cu 6 clopoței; două sfeșnice argint de china pentru sf. Masă; una pereche Cununi argint de china și un steg pictat artistic; toate în valoare de 1071 lei; contribuind ast-fel donatorii și anume: Preotul paroch N. Petrescu și Stau Crăciun epitrop cu câte 40 lei; Zam-

fir Barbu învățător, Stan Slabu, Nedelea Barbu, și C. Minecu cu câte 30 lei; Dragomir Dan primar. Marin Dragomirescu notar, Gh. Anca Mihael Badea și Petre D. Dan cu câte 20 lei; Christea Popescu și Toma Voiculescu cu câte 10 lei; și alți 73 locuitori care au contribuit tot cu aceleași sume în scopul arătat.

Se aduc mulțămiri publice Preotului I. M. Abramescu parochul Mitropoliei din urba Târgoviște și preot al bis. filiale „Lemnul” care a binevoit a dărni bis. „Lemnul” următoarele cărți de valoare și anume: Sf. Scriptură V. și N. Testament tipărită în Iași 1874. Pravila Sf. Părinți tipărită în Târgoviște 1652, Domn fiind Matei Basarab; Tesalonice tipărit în București 1865; Minunile M. Domnului, Anastasiatar de Macarie, două Irmologhiōne de Macarie 1823, două Herovicare tom. I și II de Anton Pan 1847, două Evangheliile mici tipărite la Budău 1834, două cărți folositoare de suflet sau sfătuire către Duhovnic, una tipărită în an. 1827 și una în 1853, un Ceaslov bogat din an. 1760. Slujba Sf. Invieri, din Duminica Paștelor până la Duminica Tomei 1861, carte de Te-Deum tipărită în București 1879, Sf. Scriptură pescurt tradusă din grecește de Efrosin Poteca 1847. Octoic mic tipăr. Sibiu 1859, Isagogia de Nifon Bălășescu 1858, Pravoslavnica mărturisire tipăr. București 1827, Liturgica, de Archim. Melchisedec 1862. Morala după Vamva de Ilie Benescu 1855 și retorica de același 1854, legate la un loc. Triumful Creștinismului de pr. Gr. Muscelănu, București 1874. Legea organ și regul. Sf. Sinod 1872—1873, O nopțe pe ruinele Târgoviștei, de Petre Grădiștenu 1857. Ectenii întocmite cu prilejul intrării oștirii rusești în Transilvania 1849. Neghina în grâu, sau religie și fățarnicie de G. O. 1839. Sf. Evanghelie format mic de Dr. N. Nițulescu 1895. Felurimea pentru citirea scrierilor vechi. Trei tom. Sf. Scripturi a V. și N. Testament Iași 1869. Liturgica de Archiereul Ghenadie fost Episcop de Argeș 1877. Tratatul Sf. Ión Gură-de-Aur despre preoție tradus de preotul Ștefan Călinescu 1882. Buchetul cu diverse cugetări de I. D. Petrescu Institutur Târgoviște 1890. Retorica de Ilie Benescu 1854 și o Antologie grecească din an 1837 peste tot trei-deci și opt de bucăți.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate care au binevoit a contribui cu sumele arătate în dreptul fie-cărui, la cumpărarea unui policandru în valoare de 400 lei; o cadelniță 30 lei; o candelă de argint 35 lei; și o sveră de mătase în valoare de 55 lei și 50 bani, pentru bis. „Sf. Nicolae” din comuna și parochia Crunți, jud. Ialomița și anume: D-l Alexandru Neculaeovicu a contribuit cu 100 lei; D șora Neculaeovicu cu 20 lei; D-l Carol Socecu cu 95 lei și 50 bani; D-l Albert Baraue cu 20 lei. D-l State Vavechis cu 10 lei; D-l Atanasie P. Constantin cu 30 lei; Chircă Teodosiu cu 35 lei; și obștea locuitorilor cu 200 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lor frați Lambru comercianți în com.

Adâncata, care aŭ bine-voit a dărui bis. respective un policandru în valoare de 400 lei; oum și locuitorilor: Ión D. Popescu cu soția sa Flórea și Niculae Vasile cu soția sa Dumitra cari aŭ dărnit bis. nr rînd de vestmîinte preoțești și o perdea pentru Ușile Împărătești.

Se aduc mulțămiri publice persónelor pióse mai jos notate cari aŭ bine-voit a dona bis. din com. Poiana de Vărbilaŭ, jud. Prahova diferite obiecte și anume: Elena C. Tronariu, un așternut pe st. Masă din bambac și borangic; Maria Tache Nae, un așternut pe iconostas din arnici și ață; Ióna Vasile Paraschev, un așternut pe masă din pânză cusută cu arnici și Alexandrina Frânculescu, o perdea mare pe panto-crator, d'asupra ușilor împărătești din pânza cusută cu arnici.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos, aduce mulțămiri publice obștei locuitorilor din parochia Canlă-Bngeac, jud. Tulcea, cari, după îndemnul parochului respectiv C. Bazgan și consilierului Mitu Milos, aŭ contribuit cu suma de lei 1250, pentru repararea bisericeii din zisa parochie; asemenea și locuitorului Ștefan Crețu, care a oferit 15 lei pentru cumpărarea unei candelă.

Căiriarchia Dunărei-de-Jos aduce mulțămiri publice obștei locuitorilor din cătunul Aiorman, jud. Tulcea, cari aŭ contribuit cu suma de 130 lei, pentru împrejmuirea bisericeii din zisa cătună cu gard de scânduri după îndemnul Parochului Preotul Mihail Vasilin și epitropilor Ión Giușcă și Pavel Apostol.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos, exprimă mulțămiri publice locuitorilor cătunei Aiorman, jud. Tulcea, cari aŭ dăruiit bisericeii din zisa cătună următoarele cărți și obiecte: Mihalache Tudora Boroș, un Catavasier legat în piele și pânză; Eufrosina Rogojină un Mineiŭ pe luna Martie tot legat în piele și pânză; Preotul M. Vasilin, 1 kilogram și 200 gr. luminări de cêră curată în valoare de 6 lei; Parascheva Ión Șoloă, un covor de lână în valoare de 16 lei; Iar locuitorii: Mariuca Niță Damian a donat 20 lei; Maria Ión Ștefan 20 lei; Parascheva Gheorghe Șutilă 10 lei; Eufrosina Rogojină 10 lei; Maria Radu Jinga, 10 lei; Ana Constantin Apostol, 10 lei; Ana Giurgiu, 10 lei; Preotul M. Vasilin 5 lei; adecă în total 95 lei cu care s'a cumpărat un Sf. Cnivot de argint de china.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos exprimă mulțămiri publice D-lui Parasciv Vasilin mare proprietar din jud. Covurlui, care a bine-voit a dărui Sîntei Episcopii suma de 100 (una sută) lei pentru repararea veșt-mintelor arhieresti dăruite de D-sa pentru serviciul sîntei Episcopii.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos exprimă mulțămiri publice D-lui N. Săgétă și soției sale Maria, cari aŭ dăruiit bisericeii parochiale din Cotu-Lung, Jud. Brăila un rînd de perdele frumos lucrate, un așternut de

lăună, cinci kilograme luminări și două kilograme de unt-de-lem. Se aduc mulțămiri asemenea și D-lui Filip G. Ettimie și soției sale Anghelușa, care au făcut pe cheltnelile lor dverile de la ușile Imperătesei ale aceleși biserică în valoare de 22 lei.

Chiriaria Dunărei-de-Jos exprimă mulțămiri publice locuitorilor: Ión Belu, Dinu Ceroiu, Chircu Ceroiu, Grigore Cucu, I. Tăbărcă, Gh. Cesașu, Ión S. Belu, Ștefan Chircu, Ión T. Pisică, N. Tăbărcă și Iordache Colgiu din parohia Perișoru jud. Brăila, care au bine-voit a contribui cu suma de 225 lei pentru pictarea a 5 Icoane prasnicare pentru biserica Sf. Voevođi din acea parohie.

Chiriaria Dunărei-de-Jos exprimă mulțămiri preotului Oprea Scarlat și soției sale Dumitra care au bine-voit a cheltui suma de 373 lei și 55 bani pentru returnarea unui clopot în greutate de 69 Kilograme și a unei cădelniți în valoare de 37 lei pentru biserica Sf. Ierarh Vasilie din parohia Latinu jud. Braila la care se află servind.

Din partea Chiriariei Sfintei Episcopii de Huși, se aduc cele mai călduroase mulțămiri persoanelor pioase mai jos notate, care au bine-voit a contribui cu sumele arătate în dreptul numelui fie căria, pentru taceră din nou a gardului din jurul bisericii parohiale din parohia Ciocani județul Tutova, și anume: Sotir Vrioni 80 lei. Costache Gutu-noi 5 l. Temistocle Foca 5 l. Gheorghe Dumitrescu 26 l. Gavrilă Eni 5 l. Constantin Bertea 5 l. Gheorghe Mardare mic 15 l. Vasile Velică 5 l. Grigore Pricopi 5 l. Ión Ivas 5 l. Ión Badiu 5 l. Gheorghe Badiu 5 l. Manolache Iftene 5 l. Ión Budescu 5 l. Mocanu Antohi 5 l. Petrache Munteanu 5 l. Ión Mocanu 5 l. Vasile Dorn 5 l. Tôder Negruți 2 l. Iordache Motăș 5 l. Alexandru Eni 2 l. Ióna Eni 2 l. Alecu Cristea 5 l. Vasile N. Iftene 5 l. Gheorghe L. Bacău 2 l. Ștefan Fânache 5 l. Ión Vamă 2 l. Ión Bucătaru 2 l. Costache Fânache 2 l. Radu Voicu 2 l. Petrache Corangă 2 l. Mihalache Carană 4 l. Ștefan N. Stan 2 l. Ștefan Strat 5 l. Alecu Iftene 5 l. Ștefan Ivas 5 l. Gheorghe I. Vlad 5 l. Iordache Vasiliu 5 l. Satta Horia 2 l. Ștefan Băgea 5 l. Vasile Băgea 5 l. Vasile Darie 5 l. Gheorghe Darie 4 l. Alexandru Doru 5 l. Ión Proca 5 l. Grigore Grigoraș 5 l. Ióna V. Mocanu 2 l. Ión Negruți 3 l. Alecu Bicher 3 l. Mihai Chelam 3 l. Gheorghe Chiper 3 l. Savin Proca 5 l. Vasile Dorn Bătrân 3 l. Ianou Corangă 2 l. Ión Feraru 2 l. Ștefan Simionescu 2 l. Ștefan Murgu 3 l. Sandu Țămboin 2 l. Gheorghe Colibeiu 2 l. Gheorghe Țămboiu 2 l. Dumitru Prodaiș 2 l. Nicolae Ungureanu 5 l. Radu Mocanu 3 l. Gheorghe Mardare mare 5 lei.

Din partea Chiriariei Sf. Episcopii a Hușilor, se aduc călduroase mulțămiri persoanelor pioase mai jos notate, care au bine-voit a face donațiuni bisericii parohiei Epurenî din județul Fălciu și anume: D-lui Ión Vulpe și soția sa Elena, care au dăruit un candelabru în valoare

de 120 lei, Gh. Alistar, un chivot, în valoare de 100 l. Gh. a Ștefanului și soția sa Zoița una cruce mare în valoare de 100 l. Nicolaï Gh. a Ștefanului și soția sa Axinia, una pereche sfeșnice în valoare de 80 l. D-nei Pașca Cănu cu mama sa Safta, una candelă în valoare de 35 l. Bnica Burlacu una candelă în valoare de 18 l. Unul număr de 25 tineri, pentru una pereche cununii în valoare de 50 l. De asemenea D-lui Ștefan Gheorghiu proprietar moșiei Trifești din județul Vaslui care cu a D-sale cheltuia a reparat biserica parohială din comuna Ciortestii acel județ.

Din partea Chiriarihei Sf. Episcopii din Huși, se aduc căldnrose mulțămiri D-lui și D-nei C. Veniamin care au bine-voit a face donaținne bisericilor din Cătunele Botești și Porcișeni, jud. Fălciu următoarele obiecte: 3 felone, 2 Epitrahile, 5 procovețe cu fir, 3 perechi rucavițe, 1 cingătoare, 1 perdea la elvere și un înveliș la analg, 2 stihare de adamască, 3 sfeșnice mici, una cruce de lemn și un rând sf. vase, un felon și un epitrahil de mătase, un stihar, o cădelniță de alamă și o răchiță de lemn.

ANUNCIU.

A APĂRUT

EVANGHELIA

EDIȚIA III.

Se află de vânzare la Tipografia Cărților Bisericești din București, Strada Principale-tele-Unite No. 60. Prețul ei este arătat în catalogul de pe cuperta acestei Reviste.

Popularitatea Mitropolitului Veniamin Costache, Mitropolitul Moldovei.
(1803—1842)

De unde a rezultat, că Mitropolitul Veniamin Costache avea o popularitate atât de mare în tot principatul Moldovei și în toate treptele sociale, fără deosebire? Dacă ne uităm la starea societății de pe atunci, la mijlocele de viață și la îndatoririle cetățeanului, ne putem explica și cauza din care a rezultat popularitatea Mitropolitului Veniamin. Mai întâi Mitropolia, Episcopiile și Monastirile mari ale Moldovei aveau proprietăți teritoriale, hărăzite de fondatorii și donatorii lor; în locul întâi era Mitropolia, ce se considera și ca Monastire; așa cugetașu bătrânii noștri, pentru că începând cu Mitropolitul toți casnicii trăiau ca Călugeri și chiar ei se recrutasu și alegeau dintre Călugeri; deși Mitropolia era instituție socială pentru administrarea societăților Bisericești laice dintr'o Provincie. Drept ori nedrept, așa era considerate Episcopiile și Mitropoliile, țarelor noastre. Scopul era de a păstori pe Creștinii laici spre desăvirșiri morale, iar nu a-i educa pentru a deveni următorii vieții lor ascetice ori monacale. Toți erau căsătoriți și datoriile lor erau multiple și variate pentru creșterea familiilor lor. Ast-fel Mitropoliile aveau veniturile

insemnate de la proprietățile lor. Aceste venituri, conform canónelor se încasau de către Metropoliți, fără a fi obligați a da socoteli Guvernelor civile, ci numai lui D-zeu. Cel vechi înființau Școli, Spitale, Institute de bătrâni, Orfelinate; apoi ajutați pe cei săraci, nevoiași și asupriți; orfanii și văduvele erau ajutați de aceste așezăminte Bisericești. Când venea la cârma Metropolii o persoană cultă, morală și milosă, venitul proprietății acelei Instituțiuni era al celor lipsiți, săracăcioși și căzuți în nenorociri, când nu se aduna de superior și nu se considera ca al său. Se știu și abuzurile ce s'au făcut în timpuri, de către unii din Episcopi și Mitropoliți. Pentru a ne convinge, să istorisim și câte-va legende, conservate în tradiție de popor. Așa se ține că la alegerea de Mitropolit al Moldovei, după retragerea Mitropolitului Veniamin, Meletie, Episcopul de Roman, a dat o sumă mare de bani Domnitorului Mihail Sturdza, iar acesta, după instalare, l-a făcut prezent o caretă ce avea inițialele pe ea M. M. M. adică Meletie Mitropolit Moldoviei. Odinioară Mitropolitul Meletie, a eșit la vizită în acea trăsură cu Arhidiaconul său, când sa înturnat iarăși în palatul Metropolitan, Meletie, pogorându-se din caretă, se adresă către Arhidiacon, privin l galeș către geamul ferestrei dela caretă se ține că l-a țis, te rog, explică-mi, ce însemneză acești trei M; Arhidiaconul s'a grăbit a-l da explicația naturală: însemnă înalt Preasfințite, Meletie, Mitropolit Moldovei. Atunci Mitropolitul cam răstit l-a răspuns: nu-l așa. Aceste litere, orî trei misleți însemnă: Meletie a dat lui Mihaiu Mil de galbeni. Altă dată un supus smerit igumen tocmai din crierii munților, auzind de schimbarea Mitropolitului Veniamin, s'a hotărît să vină la Iași, să înțelege pentru al vedea și a-l cere blagosovenie, dar nu cu mână deșartă. S'a a pucat și a strâns o traistă călugărescă, adică largă și adâncă abea îl da de fund, și o umple de culbeci (melci) de Munte, cu scop de ai duce prezent Mitropolitului Meletie, mai ales că era pe atunci în postul

mare. În sfârșit călugărul cam nevoiaș i-a traista 'n băț și o apucă la drum pe jos, de la Cracău la Iași. După multă trudă ajunge la Metropolie și intră în sală spre a prezenta darul său Mitropolitului. Când iese Mitropolitul, după ce i se anunțase, vedând culbecii călugărului, carii la căldură începuse a se deschide și a fugi prin săli, privind pe Călugăr, care se aruncase la pământ, pentru a-i primi blagoslovneia, dă cu piciorul în traista de culbeci a călugărului și-l ădă: ce ai adus aicea? puținul culbeci înalt Preasfințite; și Mitropolitul Meletie, care era de felul său foarte spiritual câte odată. îi replică Călugărului: Eu n'am dat culbeci părinte, plăcă d'ăici cu ei. Călugărul ne pricepând ce i-a spus Mitropolitul, a holbat ochii, atunci i-a spus verde să'și ia culbecii și să se îngrijescă de alt-fel de present. În altă împrejurare—și acesta o știu din gura Arhiepiscopului Filaret Scriban, Rectorul Seminarului Veniamin—, vorbind Meletie de nevoi și lipsă de bani cu Scriban, la dat a înțelege să-l dea și el ceva că's timpurile grele. Bate șeaună să pricépă calul, ădăce proverbul. Scriban însă cu flegma sa sarcastică, după un timp, prezentându-se Mitropolitului cu semele anuale ale Seminarului, știind că caută bani, ș'a procurat de la călugărul Sf. Munte al Atonului o pereche de metanii de lână cu împletitură în noduri, și după ce i-a prezentat și arătat socotelile anuale ale școlii, pe care le-a observat cu deamăruntul, apoi, Filaret la sfârșit bagă mâna în busunar și scote perechea de metanii și o prezentă Mitropolitului ca dar, spunându-i că's pentru noi călugărul. Mitropolitul Meletie să așteptă la alt-ceva mai sunător. Atunci s'a și zvonit că socotelile sunt încărcate, că Scriban jefuește în profitul său școlă, de atunci Comisiile preste Comisiile asupra lui Scriban și în sfârșit trăiu rău între ei până la mórtea aceluia, în 1848.

Cu alegerea surpringătoare a lui Sofronie Miculescu, ca Mitropolit, pentru că după obiceiul trebuia să fie ales Mitropolit de obștesca adunare Veniamin Ruset, fiind că

era Episcop de Roman, iar Sofronie, de Huși. Datina seculară era, să trecă Romanul la Metropolie, iar Hușul la Roman și se alegea de ordinar Episcop pentru Huși. Ne putând nici chiar Sofronie să-și explice secretul alegerii sale, într-o noapte numai, s'a operat lucrarea ast-fel. Rudele lui Sofronie știa că el dispune de bani, îi deșartă lățile și împart banii la membrii din obștesca Adunare și în loc de Veniamin Roset se alege Sofronie După alegere, Mitropolitul Sofronie, vota să scotă bani, că-l trebuia; când vede că lățile sunt góle, strigă la rudele lui: unde 's banii? Ei răspund, dar cu ce te-ai ales Mitropolit? Atunci a înțeles și a tăcut. Acésta faptă mi-a povestit-o răposatul Mihail Cogałnicénu, ce cunoștea bine cum s'a petrecut lucrul. Să nu ne surprindă acésta. Și în Valahia cunosc că boerii au dat lui Vodă 200 pungi de bani, pentru a-l cumpăra dreptul de a putea alege un Român Mitropolit, în locul unui Grec, după retragerea Mitropolitului Nectarie; când a și fost ales Dionisie Lupu, care n'avea bani de unde să dea. Simonia a fost foarte mult timp practicată și în Patriarhie și pe aturea. Așa era pe atunci, în cât se considera lucrul ca ceva obicnuit și nu se revoltau ómenii. Să revenim acum la subiectul nostru, popularitatea Mitropolitului Veniamin Costache. Acest pios, blând și duios Mitropolit, veniturile de la moșiile Mitropoliei le considera ca ale săracilor, nevoașilor, orfanilor și vėduvelor și nu ca ale sale; de aceea de câte ori câte o familie scápata boerescă sau țărănescă, alerga în strămtoarea sa la Mitropolitul Veniamin, găsea ce-l trebuia și-și alina suferința. Ușile sale erau pururea deschise pentru toți, de ori ce condiție și la ori ce timp, pentru aceea 'l priveau toți ca părinte obștesc; apoi era drept, răbdător și compătimitor la suferințele altora. Mitropolitul se considera ca cel mai desinteresat pentru sine și îndatorit către alții. Era și cel mai mare Patriot între Naționaliști.

Pentru dñsul neamul românesc era tot ce póte fi mai scump,

pentru că el prefera a și da și sufletul și trupul săd, cum a probat'o în totă viața; iar când i saū luat prin volnicie mijlocele materiale fără care numai putea să ajute pe păstoriții săi, atunci a renunțat și la Metropolie și s'a retras la Monastirea Slatina, ducend viață pustnică și adevărat călugărească, unde a și murit ca ascet. Mitropolitul Veniamin tot ce avea era a obștiei, cu tot ce putea, mângăea or pe cine venea; nu era deosebire între boer, orașan, sărac și orfan, toți erau omeni, toți erau fiți lui spirituali. Pentru că sufletul Mitropolitului Veniamin era pătruns de datoriile sale de părinte obștească și păstor spiritual; la serviciile sale bisericesti punea cea mai nefațarnică religiozitate în săvîrșirea lor, așa că publicul present, numai privindu-l cu câtă convingere pronunța rugăciunile și cererile sale, se emula și se aprindea de evlavie și respect cătră Sfînta Religie Creștină și cătră el în particular.

Se spune că Mitropolitul Veniamin, pe lângă că 'și procurase cei mai mari și mai buni Cântărești ai Orientului, pentru că petreceri teatrale nu prea erau pe atunci; apoi și tot personalul bisericesc era ales înadins dintre cei mai buni și din familii nobile. Mitropolitul Veniamin a introdus în clerul Moldovian pe atunci foarte mulți clerici dintre cele mai înalte familii, iar acesta cu scop de a atrage și pe boeri cătră Biserică și a se folosi de ei, prin influența lor. Toți spun că la Iași era în Metropolie o religiozitate mai impunătoare de cât în tot Orientul și o pompă bisericască mai strălucită și mai majestosoasă de cât în Patriarhat. Iată și o altă cauză pentru care-l iubea lumea. El tot ce făcea, făcea din deplină convingere! Pentru a ne da seama pe deplin că Mitropolitul Veniamin pôte fi luat ca model pentru un desăvîrșit păstor sufletesc, vă reproduc literar aicea un fapt petrecut în Iași, și din care se vede marea influență morală a acestui Mitropolit și imensa sa popularitate între fiți săi. Iată faptul: Sub Domnia lui Calimah, numindu-se Agă Mavrocordat și

Hatman Suțachi, aș țapuit Iașul din toate părțile sub prepus de clumă, iar zapcii lor s'aș pus pe prădat norodul, aș fel oprise comunicația și atât omeniș de la țară cât și mahalagiș nu puteaș procura merinde publiculul, de cât prin ei; ei le cumpăraș și le desfăceaș cum volaș și cu cât volaș. «Niște asemenea măsuri, dar nesuferite, covârșind de la o vreme răbdarea poporului, s'aș ridicat locuitoriș Tătărășului (o mahala a Iașului) ca la o 1,000 de omeniș și, călcând rohatcele în piclôre, aș intrat în târg pe la 9 ceasuri de dimineață, unde mai adunându-se apoi și din oraș peste 1,000, uniș cu arme, alții cu pietre în mână, aș mers la Metropolie, aș rădicat pe Veniamin Mitropolitul, puindul în fruntea lor ca și pe toți boeriș, ce întâlneaș pe uliță, s'aș pornit spre curtea Domnăscă clocotind vâzduhul de zgomotul lor, și de amenințările ce făceaș asupra Agăi și a Hatmanului. Calimah atunci, simțind revolta acăsta, după ce s'aș rădicat Tătărășanii, aș adunat toți arnăuții Ogeaculului cu Bimpașa Sava, ce se putea socoti la vre-o sută de omeniș, și inchizând porțile, pentru că în acea vreme curtea avea porți sănătoșe de lemn în trei părți a ogrăzii, care saș desființat la facerea cazărmilor în domnia lui Mihai Vodă Sturdza, s'aș pus neferiș la meterezi, iar slujbașii, cei fără de arme, precum Dieciș de Visterie cu emaciș lor, personal de 50—60 de ampoiații aflători la Curte. Dieciș de Divan și alți boeriș de Divan, în slujbă și fără slujbă, apucându-l vremea acolo, cum aș auzit vuetul poporului că se apropie de ziduriș aș stricat ferestrele și aș sărit în grădina Curtei de la vale, de unde prin fundul grădinei pe prăvălișul dealului spre ameză s'aș imprăștiat ca puil de potărnicș, țintind cu toțiș spre Frumôșă și la șesul Bahluiului; acolo însă devale oprindu-se de un gard, ce despărțea grădina de Comisia domnăscă, aș avut truda cea mai mare până ce aș trecut pe deasupra, uniș rămânând spânșurațiș de fundul ceacștrilor cu capetele în jos, aninându-se de parii ascuțițiș

a îngrăditurii, altora, rupându-li-se pölele gîubelei sau a antereilor de mătase și fluturând în vînt ca niște bandiere, feluri de feluri după dinșit și ei fugând fără de papuci, care cum sau putut imprăștia, în tóte părțile. După ce au sărit de pe feréstră, căutânduși scăparea vieței, după ce s'au vëdut pe șes, s'au umplut bordeile în țigănimia domnescă de boeri, trăgendu-se spre Holbóca (o localitate) ca de acolo mai lesne să pötă trece peste apa Prutului. Alții însă care avea vii la podgorii, își schimba haînele cele scumpe cu a țiganilor și o croia pe jos prin cărămidării la Zania sau la Bucium (iar locuri în jurul Iașului). În sfârșit, era o turburare din cele mai grozave în tot cuprinsul Orașului, ce să făcea și mai fiorósă auzind clopotele rësunând la tóte bisericile din Iași, trase de insurgenți ca să rădica pe totă suflarea cu dinșit.

Ajungënd deci poporul la rës-pân-tea uliței, ce face spre Sf. Vineri, și întălnindu se cu o altă mulțime ce venise despre Cîric, fiind ulițile mai tóte pline, s'au oprit acolo de împușcăturile Arnăuților, care începuse a slobođi focuri de cum s'au zărit fruntea poporulul, în dreptul Trei-Sfetițelor și au ucis vre-o 8 ómeni nevinovați, aflători în grămadă, dar atunci sau făcut fiară sël-batică poporul, veđënd uciderea, și au prins a urla stricând porțile la pămënt și foc în tot orașul.

Mitropolitul fiind în mijlocul lor, precum am đis, și vă-đënd desnădăjduirea cea mare a orășenitor au în-genunchiat îndată și l-au rugat să stee, făgăduindu-le că va isprăvi el tóte cererile ce aveaú de făcut către Vodă. Blăndeța deci și smerenia Arhiereului în atăta au pătruns duhurile sël-baticii a prostimei în cât s'au potolit negăndit furia cea aprinsă de rës-bunare a mulțimei și au făgăduit să-l asculte dacă se îmbracă cu mijlocirea din partea lor către stă-pănitorul țarei.

Momentele erau scumpe și nu au fost vreme de găndit,

fără numai a se porni cu propunerea celor întâi articole de împăcuire a poporului, și după aceea să vie la măsurile ce trebuia să ție ocârmuirea în administrație, pentru ca să aducă liniște și bună-orândueală publică, turburată în adevăr din pricina acestor doi boeri, ce n'au știut ași mărgini Zapcii în datoriile lor, de slujbă și de compătimitire către aprópele lor. Mitropolitul atunci a pornit neîntovărășit de nimeni în spre pórtă patatului, unde sporise grija în cel de pe urmă grad la urlatul poporului, care amenința și reșidenția Domnescă și Orașul.

Iar Arnăuții cum au văduț pe Mitropolitul că vine fără de popor au contenit de a mai împuşca și au dat de știre Cămărașului celui mare și el s'a înfățișat din partea lui Vodă. Incredințându-se apoi despre cele ce erau de făcut, Scarlat Vodă, au rădicat îndată Hatman pe Iordache Balș, fiul Logofătului Constantin Balș, ce fusese Agă în vremea stăpânirei Rușilor și s'au mulțămît târgul, și Agă pe Alecu Calimah, pe urmă Vornic, care avea și óreș-care rudire cu familia domnitóre. Pe aceștia, îmbrăcându-i cu Caftan, i-au scos la popor cu semnele acelea, ca să se încredințeze de rânduirea lor, și de schimbarea pârăților precum s'au și urmat, că mulțimea aștepta cu nerăbdare rezultatul Curței. După mergerea lui Veniamin, cum au văduț la pórtă pe Zapcii noi s'au bucurat și mulțămind Mitropolitul prin metănit și sărutare de mâini au pornit pe la casele lor, ducând mai întâi pe păstorii în slavă, ca pe niște reliquii Sfinte, la Catedrală, unde el ajungând, după obiceiul ce păstra de când s'a născut, a nu ținea parale, au deșărtat sălta-rele scrinului cu cât i s'au întâmplat atuncea, împărțindu-le poporului și bine-cuvântându-i s'au depărtat¹⁾.

Din această pericopă să dovedește îndeajuns cum au ajuns Mitropolitul Veniamin la atâta popularitate. Tot în acest istoric

¹⁾ Vezi Ist. Moldovei de Manolache Drăgici Vol. II. pag. 100—104.

cetesc și un alt fapt prin care se dovedește cum s'au câștigat iubirea poporului. La pagina 117 în volumul II dăce: «Au fost trimis Postelnicul Lascarache Sturdza la Țarigrad Capu-Chihaa și cu multe însărcinări secrete ca rudenie și favorit a lui Vodă, dar D-deu nu l-au ajutat să-și jöce rolul precum îl pornise, fiind-că învrăjbindu-se cu Mitropolitul Veniamin, din niște împrejurări bisericesti, la disputa ce au avut la purcedere, nu s'au putut stăpâni ai dăce Sturdza în față: că nu va fi Mitropolit, de cât până va pune el pictorul în Țarigrad». La aceste amenințări Mitropolitul atăta a răspuns: Pentru mine puțin mă îngrijesc Cucóne Lascarache, să faci or ce 'ți va trece prin mână, că eu ca Călugăr știu a trăi și la Monastirea Neamțului, dar mă îngrijesc pentru țară, să nu o aduci în ispite mari, pentru acésta mă volu ruga lui D-deu ca să mergi cu inima curată pentru dñsa, să-ți ajute A tot puternicul să ajungi cu sănătate acolo, spre ați împlini dorința. Iar de te duci cu cuget viclean, să nu-ți ajute D-deu a pune pictorul în Țarigrad, precum dici că o fi val de dēnsa! Așa s'au întămplat că ajungēnd la Adrianopol, l-au cuprins o bolă atât de cumplită, în cât pe drum ș'a dat sufletul, ducēndu-se la Țarigrad mai mult mort. Acéstă împrejurare apoi au adus mare intristare curței, și o evlavie nespuse boerilor asupra persónei Mitropolitului Veniamin pentru astă predicere ce făcuse». În timpul îndelungat cât fusese Mitropolit avusese ocașie toți ómenii Orașului de a-l cunóște virtuțile Mitropolitului și împărtășisă din beneficiile lui toți nevoiașii. Tot acest istoric descriind retragerea prin dimisionare, simulată or meșteșugită, iată cât de patetic descrie despărtirea sa de fi și spiritual or de norod: «Cătră al VI an apoi a domniei lui Mihai Sturdza, au urmat abdicarea Mitropolitului Veniamin din scaunul păstoresc al chiriarhiei Moldovei, care împrejurări au tras asupra lui Vodă și nemulțămirea poporului până la clasa de jos, pentru că îl lubea pe Mitro-

politul tota țara, și boerii folosindu-se de acest prilej fu-
gerător spre a-l răsturna pe Vodă, au răspândit multe vorbe
asupra lui, invinovățindu-l că, voind să facă alt Mitropolit,
au silit pe bătrânul Veniamin, cel ce a condus turma în-
credințată lui de la Moruz prin toate greutățile strecurate
în țară cu blândeță și cu dragoste, să lase stăpânirea Bi-
sericei și să devie simplu Monah.—Cum au fost împreju-
rările acestul lucru D-zeu știe, dar au adus mare turburare
în Moldova, și mai ales în oraș, fiind o întâmplare nenă-
dăjduită după vrâsta în care se găsea Mitropolitul Veniamin,
ce nu se aștepta de la dînsul. Motivul însă pe care mo-
derății îl propun că ar fi cășunat catastrofa acésta, a eșirei
lui din scaun, se da asupra desființării dritului Bisericesc
asupra moșiilor Mitropoliei, care urma a trece în adminis-
trația Vorniciei bisericești, ce s'a înființat îndată după dînsul,
precum se făcuseră și în Valahia, mai înainte, conform
așezămîntului, rămîind Mitropolitul cu Episcopii mîrginiți
numai în cele două șeptimi de astăzi. Lucru ce ar fi su-
părat la suflet pe Veniamin, să vadă operîndu-se sub ochii
sei Curatoria Mitropoliei, fiind el în scaun, care ocărnuise
în deplină stăpânire 40 de ani în șir averea Mitropoliei,
fără să-l tragă cine-va de mîneacă.

Acest lucru trebuia să-l omóre politicește, după firea lui
cea simțitoare, nu tocmai pentru ambiția sa, nici pentru
folosul de la moși, fiind neinteresat cu totul, de cât pentru
sărăcimea, care trăta din venitul acei Case printr'însul,
ce nu l ajungea de multe ori al îndestula, desbrăcându-se
până și de halnele ce purta pe trup, ca să le dee, când
numai avea bani în casă, în atâta grad de milostivire se
afia pentru el săracii.

Acest Arhieru a fost modelul smereniei și al blîndeților
între Episcopii Moldovei, căci era bun tipicar și iubitor de
slavă în slujba bisericei, pentru care ținea orîndulala pa-
triarhală, spre a trage totă dragostea și credința norodului
la Sfînta Slujbă, care o îndeplinea cu majestate...

Luarea de ȋtă bună a Mitropolitului Veniamin, de la norod după abdicare, a fost o scenă din cele mai jalnice, care se pöte închipui. Tötă Mitropolia era un Iarmaroc (bălcü) plângător, un panigiric funerar, în care nu se vedea altă, o ȋi și o nópte, de cât lacrimi și suspin.

Bătrânul cu ușile deschise primea pe fieș-carele în mijlocul salonului. Ȑl îmbrășișă și plângea cerenduși ertăclune de or ce ar fi greșiț el norodului cât a șeđut pe scaun și ȋicend: «ErtăȐ-mă ómeni bun! ErtăȐ-mă fil mei! ErtăȐ Creștinilor pe smeritul și sėracul monah Veniamin, care nu duce astă-ȋi nimic cu sine din acestă slavă ce a avut, de cât pėcatele ce a făcut în lume».

Cine ar fi în stare să descrie înfățișarea lui cea obosită de suferinți morale, care-l combătea simțirile și prosternările locuitorilor de tötă nația din oraș, cel ce să aruncau la piclóre de pe la ușa intrărei. Vodă și Domna mai târđiu au mers și l-au salutată, despărțindu-se după o lungă convorbire förte întristați amândoi și în faptul dilei când publicul se liniștise puțin, după o agonie de atâtea cėsuri, suind și pogorând treptele palatului Arhiepiscopal, nesăturându-se ca să-l vadă numai odată și de douė ori fieș-care, Veniamin în trăsură închisă escortat de un pluton de lănceri, și numai cu Arhidiaconul sėu Istrate trecea bariera Păcurarului și se îndruma spre Slatina, unde l-a fost sfărșitul vieței ca un exilat, îngrijindu-se Vodă de o turburare, pentru că se întărătase norodul și striga că n'are să-l lase să mėrgă din scaun¹⁾.

C. E.

¹⁾ Veđi opera citată Vol. II. Pag. 203—207.

Renumele Mare a Mitropolitului Veniamin răspândit între Orașeni și Țerani în Moldova.

În Istoria Moldovei de Postelnicul Manolache Drăghici, iată ce găsemc relativ la Mitropolitul Moldovei Veniamin Costache, renumit pentru marele lui merite păstorale și Naționale:

La pag. 75 Vol. II citesc: «Veniamin deci Mitropolitul, simțind atunci multe prigoniri din partea Senatorului Mi-lașevici, pentru că neamul Costăchesc (din care se trăgea și Veniamin) era supus unui blăstem, precum spun în Rosia, după o ură veche politică ce era asupra lui, a fost silit a se retrage din Chiriarhie la anul 1808 și a se duce la Monăstirea Neamț, locul metaniei Sale, lăsând scaunul vėduv, unde s'a rânduif apoi pe Exarhul Gavriil, rus de nație¹⁾, și aũ cărmuit Mitropolia până la Incheerea paceri din 1812, termen de 4 ani».

Ca să putem înțelegc bine acest citat din Ist. lui Drăghici, trebuie să consultăm și alte Documente și publicațiuni asupra acestui restimp²⁾. În acest loc sunt mai multe erori, cum vom vedea. Mai întâi Mitropolitul Veniamin s'a hotărât de Divan să stea la Monăstirea Slatina și nu la Monăstirea Neamțului³⁾. «Dar intru acėsta găsim numai ore-care liniștire

¹⁾ Nu este adevărat ca Exarhul Gavriil a fost rus de nație. El se numea Gavriil Bănulescu, era român neaoș, de fel din Câmpul-Lungal Bocovinei; avea însă educație rusească, pentru meritele lui științifice a fost ridicat la gradul de Metropolit. Pentru că știa perfect românește, a fost trimis de Ruși ca Exarh peste ambele Principate. El a introdus în Principate reforma consiatoriilor și a realizat și alte îmbunătățiri administrative în Biserica Română.

(Documente în Academia Română).

²⁾ Veđi și Ist. Mitropoliei Moldovei și Sucevei de C. Erbiceanu.

³⁾ Veđi Documentul No. 42 din Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei pag. 47.

cugetilor noastre, a dice că pôte vre-o năstăvire sfântă, mai pre sus de cât omenirea, a pus în inima Preasfinției tale o impetrire întru cele lumești și alegerea de cele sufletești. Drept aceea este și hotărâtă depărtarea a obștescului nostru părinte de fiul cel tubițl al sêi. Așa a voit Domnul, fie și acesta după înaltă voința Sa! Iartă dar din sufletul cel părintesc pe fiul Preasfinției tale cum cu glasuri cucernice sufletești sê înfățișază prin această scrisóre, căci multe vom fi greșit întru deșărtăciunile pământeștei viețuiri, scârbind pe părintele nostru. Drept aceea și ne încetat rógă pre cel prea milostiv pentru iertarea păcatelor noastre, pentru liniștea pătimirilor norodului și pentru bună starea pămîntului și cât pentru Monastirea Slatina de a fi locașul petrecerei cel vremelnice a vețuirii Preasfinției tale, și cele-l-alte cuviințose mici cereri să trimit Cărțile pentru ca să fie întru a Preasfinției tale voință, găsindu-se de tótă obștea acelea drepte și cu cuviință cătră persona Preasfinției tale, ce au păstorit în Eparhia țării 15 ani cu neconținere». Din document dar rezultă că i s'a dat Monastirea Slatina, ca loc de petrecere în tótă viața sa. Este adevêrat că Mitropolitul Veniamin s'a retras în Monastirea Neamțului dar Boerii și statul țării în recunoștință pentru serviciile naționale aduse, pentru virtuțile sale monacale și sociale ca milostenia tótă, și iubirea la tótă suflarea românescă l-au votat ca mijloc de vețuire, veniturile Monastirei Slatina, cum și alte cereri. Mitropolitul Veniamin n'a stat dar în Slatina, ci la Monastirea Neamțului, unde era bine cunoscut de călugăr. Despre modul petrecerei sale la Neamț de la 1808—1812, când a fost pentru a doua óră chemat de obștea țării, se spun multe legende de bătrâni, în genere ducea viață monacală strictă, după asprele reguli ale vieții ascetice cerute de Canónele Marelui Vasilie. În tot acest timp el n'a eșit din Monastire nici o dată. Se mai dice greșit în pericopa Istoricului M. Drăghici, că Exarhul Gavriil

trimis de Ruși, era de națiune el însuși rus. Din exarhatul lui Gavriil ne-au rămas în Principate pe timpul ocupației oștirei Rusești, mai multe tipărituri și din care se vede că dispune de Principate ca de un teritoriu rusesc. Imprimarele sale le-au făcut în Tipografia Mitropoliei din Iași. La 1810 Exarhul Gavriil uneltește de a se îndepărta din scaunul Ungrovlahiei și Dositei, tot în scopuri politice și se pune în Valahia alt Mitropolit Ignatie, grec de origină, dar care neputând trăi în țara lui s'a refugiat la Ruși¹⁾. Mitropolitul Ignatie fusese Mitropolit al Artelei²⁾. Cum că este adevărat că pentru virtuțile lui monacale și sociale Mitropolitul Veniamin a luat veniturile Monastirei Slatina, căci la plecarea sa din Mitropolie n'avea nici un mijloc de trai, pentru că tot venitul ce-l avea și care era mare, îl împărțea cu toți nevoiașii de toate treptele sociale, de la cele mai mari familii scăpătate până la săracii de pe străde. Văduvele și orfanii, copil de școlă aveau în Mitropolitul Veniamin pe părintele lor cel mai dulos. Insuși răposatul Mitropolit Iosif Naniescu, când a venit din Basarabia în Moldova, fiind copil sérac și dorind a învăța psaltichie, s'a dus la Mitropolitul Veniamin și l-a cerut cărți, și Veniamin îndată l-a și dăruit un rând de cărți de psaltichie. Acesta o știu din gura răposatului Mitropolit.

În documentul No. 43 din Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei, pag. 48-se constată că Divanul Cnejiilor Moldovei recunoște Monastirea Slatina ca loc de trai pentru Mitropolitul expulzat Veniamin. «Drept aceea și la cererea ce au făcut acum Preasfințitul proin Mitropolit, Duhovnicescul nostru părinte, Chir Veniamin, că după această pământescă leguire să fie rânduită a Slatinei Monastire locaș de viețuire..., cu toate cele mișcătore și ne mișcătore afierosiri, intru ne strămutată îngrijire sălășluire și părintescă ocârmuire a

1) Vezi Cronicarii Greci pag. 289.

2) Vezi Leaviodax, Istoria Bisericească pag. 399.

Preasfințitului părinte Chir Veniamin, până la cea din lume mutare către Domnul a Preasfinției sale». Pentru ca să constatăm și prin documente contimporane marele merite ale Mitropolitului Veniamin, să cităm câte-va: În Documentul 46 se vorbește de chemarea Mitropolitului Veniamin din nou la scaunul Moldovei ca Mitropolit, între altele cetesc: «Obștea, ca una ce din fapte știe mai întâi a Preasfinției Vostre către cele Sfinte mai pre sus evlavie, (care au și câștigat Preasfinției Vostre inimile norodului) și desevirșit cunoscând și sufleteștile daruri a ei, arătându-te întru toate treptele duhovniceștil păstorii, ce ai avut, neuitându-se la paretisis (dimisia) ce ai dat, care nici știe, nici cercetază întâmplările, ce au pricinuit'o, cu căzută evlavie, cu un glas dator, rîgă pe Preasfinția Voastră, să veniți să vă primiți țarăș scaunul, ce după cererea și dorința obștiei te așteptă.» Mai departe: «ca unul ce ești cunoscut de iubitor Patriei..... ca un adeverat păstor, patriot bun și părinte obștesc». Acestea le mărturisesc despre Veniamin toți boerii țării și se rîgă lui Vodă de a-l rechema la scaunul ce-l parăsisse fără voe. Gavriil Bănulescu Exarhial rusesc se dusesse în 1812 după incheierea păcei în Rusia. În o altă cerire, document. 47. Obștea leșenilor cer la Vodă să le aducă pe Veniamin Mitropolitul, bunul lor păstor «care în curândă vreme, din nenorocire și pentru păcatele noastre, ni saũ dus și acest suflesc părinte și am rămas mai întru toate oșările și suspinurile, storcînd pãrae de lacrimi ca o turmă fără de păstori, și ca niște prunci fără de părinți, când rămân pe mâna vitrigilor străini, cu inimile pline de cugetul junghierei, în cea mai adâncă otravă a amărăciunii, cât numai căutând cu ochii plini de lacrimi, de unde să dobîndim vre-o adăpostire de cumplitele valuri,».... «că noi în 6 ani nu audim fluierul cel păstoresc. nu audim despre nici o parte cuvînt de mîngăere, cu vr'o milostivă adăpostire, fără de cât numai străine audiri, străine nemilostiviri, străine călcări, străine vederi,

streine asupra, fără nici o milostivire. Dintru care streine călcări, până la atâta am venit, numai cât de nu ni saū închis de tot sfara răsufării». Cumplite suferinți trebuie să fi fost în popor pe acele grele vremuri! Jalnic sunt descrise aceste ocupații ale oștirilor rusești, de către cei contemporani între cari amintesc pe Ilarion Episcopul de Argeș¹⁾.

Să continuăm documentul 47:

«..... Ne rugăm (Dómne) să te milostivești asupra noastră ca un părinte trupesc și sufletesc spre a aduce și pe cel duhovnicesc iarăș la scaunul Preasfinției Sale al Mitropoliei, pe Preasfințitul nostru Mitropolit Veniamin, de care duhovnicesc părinte, atât simtem noi doriți tot norodul spre iarăș a-l avea... Căci la această vreme noi nu cunoștem alt părinte asemenea ca Preasfinția Sa, om drept, fără de prihană și temător de D-zeu, de care mult să ne bucurăm și să ne veselim, atât de buna venire a Înălțimei Tale cel de noi mult dorite și cu mare bucurie așteptate, cât și de Preasfinția Sa prea bunul părinte, Mitropolitul nostru, căruia să-l auđim pre doritul glas a fluerului cel păstoresc».

Aceste scrise de popor nu sunt cuvinte de lingușire, ci adevărate, căci până astăzi se păstrează în popor cu laude faptele sale umanitare. Se ăice că odinioară, după ce au împărțit tot ce a avut la săracii din Biserică, când au ajuns la scările palatului o altă urăe de săraci l'au incunjurat, atunci Mitropolitul adresându-se la stujbașii săi să-l dea bani, acela i-au răspuns: nu mai avem. Atunci Mitropolitul desbracă blana de pe el și li-o dă drept bani. Văđend servitorii ce au făcut au plătit săracilor o sumă ș'au scos blana de la el. Acesta a făcut'o Mitropolitul spre a le da o lecție, ca să știe sa alba bani la el. Și pentru ce au căutat Rușii să-l scótă pe Mitropolitul Veniamin din scaun? Causele sint multe și tóte politice: După datinile țarei Mitropolitul, când era

1) Veđi Bis. Ortodoxă. Articule respective reproduse de C. E.

ocupată țara era ca locotenent de Domn, avea cea mai mare autoritate administrativă, judiciară și executivă în toată țara; Apoi să știa că Mitropolitul era mare patriot, mai presus de ori-ce¹⁾. De asemenea cunoșcem că familia Costache era considerată și sub blestem ținută de către Ruși tot pentru că era fanatici patrioți și în contra Rușilor. Vedea Românii deștepți că de acolo ne vine primejdia și nevoea. Fînd-că nu putea fără cuvînt să fie înlăturat Mitropolitul Veniamin de la scaun, sau căutat alte motive de cât cele adevărate, că adică nu pôte fi ca Mitropolit al Moldovei, căci nu va putea să facă ce le va plăcea Generalilor ruși, mai ales aprovizionărei din Țară și găzduitul armatei etc. etc. S'a găsit ca motiv că adică Mitropolitul Veniamin este prea tîner, că nu execută după tipic serviciile bisericesti că nu este econom. cheltuind toate veniturile Mitropoliei, care's foarte mari. Și ca bun instrument scote la ivelă pe Gavriil.

Apoi trebuie să mai considerăm că erau în țară doue partide, una rusescă și alta națională. Când Turcia era mai tare mai era și o partidă turcescă. De aceea pe lângă Gavriil s'au mai găsit și sufile negre, care de și știeau cine-l Mitropolitul Veniamin, au început a'l huli în spiritul tendințelor rusești. La aceste calomni. în speranță de al salva și menținea în scaun pe Mitropolitul Veniamin, se arată meritele sale în păstorie de la 1803 până la 1807... «Avînd Mitropolit pe Preasfinția Sa Chir Veniamin, bărbat împodobit cu cele mai alese daruri, carele în curgere de 15 ani, de când prin alegere de obște s'a hirotonisit Episcop Hușilor, atât la acea Eparhie, cât și după ce larăș prin a obștei alegere a trecut la Eparhia Episcopiei Romanului, s'au purtat cu bună rînduială, urmînd cu osirdie datoriei sale cei păs-

¹⁾ Vezi Testamentul său în Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei No. 56 pag. 58.

toarești, și mai ales după ce a primit asupra sa sarcina obșteii pastoriei, adică Mitropolia Țării, a îndoit râvna sa cea păstorască, sirguindu-se ca un bun patriot a împodobi Patria sa. 1) Că Sfintele lui D-zeu Bisericii le-au adus la cea mai bună rândulală și podóbă, care nici odinióră n-au fost. 2) Că Preasfinția Sa cu multă ostenelă și cheltuélă a așezat duhovnicésca școlă cu multe învățături, la Socola, pentru toți cei ce voesc a se hirotonisi preoți, care nici într'o vreme n'au fost, a talmăcit din limba elinésca cărți de învățatură a Dumneđeestei Scripturii, și le-au dat în tipar spre folosul și luminarea némului nostru. 3) Că la tóte trebile și nevoele pămîntului se sârguește împreună cu mare rivnă și osârdie, ca un cinstit patriot, fără cel mai mic interes, jertfînd ostenelă și cheltuélă la tóte întâmplările ca un adevêrat părinte obștesc..... Acestea le spunea țării partida națională, apărând pe blândul și milostivul Veniamin de clevetirile partidului rusesc.

C. E.

lată cu privire la Seminarul Veniamin un cuvînt la Nascerea Domnului nostru Iisus Christos, 1816 ¹⁾.

«Prea grea sarcină ar fi a însemna urăciunea petelor a unui Națion, ce se socotește a fi înțelept și înțelepciunea lui să nu se privească, de cât niște neînvoele și rebelii. Aicea împrejurul strălucirei vóstre nu se ved, de cât niște Elleni de neam, și niște Români, din alor seminție, și or cât de slăviți au fost strămoșii acestor două națione și cu câtă sirguință să silesc acuma a le micșora cinstea. Socotind pre

¹⁾ Acest cuvînt de felicitare este al dascălului Enache unul din cei întâi profesori ai Seminarului și-l foarte însemnat și pentru ideile ce le cuprinde, despre Români și pentru timpul în care-l pronunțat. Discursul a fost rostit în fața Divanului, Domnului și Mitropolitului Veniamin la ocazia felicitărilor de Crăciun, póte că atunci era împreună cu Enache și studenții Seminarului Socoleni.

cel din tăi ca pre cel ce au perdut înțelepciunea de la Atena, iară pre cei de al doilea, ca pre unii ce rătăcesc prin pustietăți și locuri străine, aș rămas în cea mai de jos ne-tămăduită prostime. Cine nu știe că totă Europa cea stă-pănitore nu își întemează religia sa și credința și pre această încheetură a Dumneștii Scripturi: «Cum că totă înțelepciunea lumii aceștia înaintea lui D-deu nebunie iaste». O de trei ori laudat neam al Ellinilor, tu ai perdut înțelepciunea lumii aceștia, cărea iaste nebunie și acum ce ai? Cu adevărat înțelepciunea cea covârșitoare, Religia pravoslavnică, cheia înțelepciunii lui D-deu. Unde și în care Amvon mi se cade a mă sui ca să arăt că voi (stăteți) dintăi cel mai înțelept, voi și mai pe urmă cu mult mai înțelept. Rușineze-se or cine ar zice că Grecia a perdut slava cea pentru înțelepciune; că mai ales i sa adaus slavă pentru adevărata înțelepciune. Nu pârținim nici acestor Români în a șterge petele acele ce nu le au, pentru că măcar să se (fi) și deșghinat această ramură, din pomul cel mai slăvit, al neamului Romanesc. măcar că rătăcirea să o fi povățuit a ajunge la această Țară a Dachilor, însă, după cum se dice, că viața de vie trebuie să învie. În acele ce se arată din a lor volnicie. Ei au fost spalma și gróza stăpâniilor megieșite, însă să apară pre sine, pre polonezi nu plugari, ci tărători plugului doară și a semăna ghindă spre pomenire s'au pus, și până astăzi în Bucovina se ved copacii și «Dumbrava Roșie» se cheamă. De iaste a grăi de haractirul acestor Români ei sint asemenea albinei, a lor silință iaste ca să adune, a lor ștubee mai tot-dé-una se ved pline, nu bagă în samă când de ómeni li se tae fagurul, iar de cum-va niștine îl zădărăște urmază în răsplătire și ei asemenea albinei. De iaste a dice de a lor evlavie la acesta las să fie mărturii monastirile ce pretutindenea se ved zidite și înzestrate. Proști, însă a lor prostie evanghelică asemenea porumbilor, se lasă a fi și ei ca pruncii, știind că de nu vor fi ca pruncii, nu vor

putea intra întru împărăția lui D-zeu. Aceste două națiuni, sau mai bine se dic un națion, în asemănarea Sabinilor cu Roma, de unde li se dic Români, în aceea ce acum se ved a fi una în religie, una în legătura prieteșugului una întru rudenia acestui Națion, o Eghemonie, măcar că nebunii află materie a micșora vrednicia lui. Inșă urăclunea unor feștelite pete de neînvoială încă nu s'aũ vedut să i le fi micșorat cinstea, și în zburările cele ca albina, firește nu cunosc a lor mai-că de cât pre Înălțimea ta; Iară în socotéla religiósă pe Preasf... (aicea se termină manuscriptul). Acest discurs în-samnă că la 1816 exista Seminariul realmente, alt-fel n'ar fi fost prin Iași dascălul Enache, care era din Bucovina de loc, nepot Mitropolitului de acolo. Cu tóte că împrejurările erau fórte grele pe atunci pentru Moldova. Din discurs reese că Moldovenii în șcólele lor răspândeau, mai ales în șcóla din Socola, că Români sunt de origină Romană și cu un trecut prea glorios, cu tóte că ajunsese acum, din cauza luptelor interne și externe la o ignoranță mare; să mai constată că dascălii ca Enache citeau Cronicile Moldovene existente în manuscripte, pentru că numai din ele puteau să scie asemenea idei de originea nóstră; alt-fel cum s'ar putea explica vechea literatură Română și marii ei promotori.

(Manuscript în Biblioteca mea).

C. E.

PREDICĂ

PENTRU PUTEREA LUI DUMNEDEŪ

«Mar! sunt minunile tale Dómnel!»

Fraților Creștini,

Adevărul cel vecinic este numai la Dumneđu, că singur Dumneđu este adevărul. Multe câte sunt adevărate în fața ómenilor, sunt adevărate și 'n fața lui Dumneđu; dar nu tóte. Multe ni se par noue tari, și într'adever sunt slabe, și iarăș din potrivă, câte sunt în ochii noștri mici și fără putere, dar tária lui Dumneđu este într'nsele! Uitați-ve la furnica pámintului, cât de slabă și de mică este și multă este puterea lui Dumneđu într'nsa. Că scie să adune hrană pentru iarnă, muncesce fără preget cât e ziua de mare și cuib cu meșteșug își scie face, și de pildă este dată de însuși înțeleptul Solomon ómenilor pentru hárnicia și înțelepciunea ei, când ție înțeleptul :

Mergi la furnică, o leneșule, vedl căile ei, și fi! înțelept.
De și n'are nici conducător, nici priveghiător, nici domnitor,
Totuși 'și prepară vara nutrimentul ei,
Și adună la *timpul* culesului bucatele ei. (Pr. Solomon
Cap. VI, v. 6—9).

Și știți și voi, că veți fi băgat de sémă, când stricați mușuroiul, cu câtă grabă și cu ce neastâmpăr alérgă furnicile să-și facă mușuroiul la loc, cum duce fie care în gură câte un fir de nisip, îl aședă la loc și alérgă îndată după alt fir de nisip, și nici una nu stă de gřaba pe loc, nici una nu obosesce și în scurtă vreme 'și-aũ pus la loc cuibul lor. Ȑice vorba, că muntele e mare, dar furnicile pot să-l mute din loc, și nu vedeți dintr'acésta câtă e puterea lui Dumnezeu într'o gănganie așa de mică și de slabă?

Și iarăș uitați-ve ce este omul. Unul pôte să imbuibă în mulțimea averilor sale, și se îngâmfă de mulțimea turmelor, mândrindu-se cu puterea sa și cu rudele ce are și cu renumele lui pentru cei-l-alți ómenĩ, se crede tare și i-se pare că a lui este tótă lumea. Dar il udă puțin plóea și răcesce, il bate sórele prea mult și capătă bólă, il întépă un țințar otrăvitor, și iată-l că 'și lasă averile și turmele și móre, căci nimic acestea nu pot să-i ajute.

Dacă un lucru așa de puțin pôte să curme viața omului, de ce este așa de mândru omul cu cele ce are? Viața tuturor, a noastră, este așa de slabă și de puțină, de ce dar să ne încredem așa de mult în cele pămintesci și să ne ținem tari cu cele ce sunt în mâna lui Dumnezeu și nu într'a noastră?

Numai la Dumnezeu este puterea și numai la El este adevărul. Dic de adevér și de putere, căci în lumea acésta și în cea viitoare numai adevărul este putere. Nu în fața ómenlor dic, ci într'a lui Dumnezeu.

O poveste veche, adusă la noi de la neamurile îndepărtate ale Răsăritului, spune că era o dată un șorece care trăia cu alții mulți sub un munte, și o dată i-a dat prin gând, să scie el cine este mai mare și mai tare în totă lumea asta. Și a întrebat în dreapta și în stânga și i-au spus că sorele ar fi mai mare și mai tare în lume, căci el face să fie ziua și lumina pretutindeni, el rodesce câmpurile și înverdesce codrii și face să crească și să rodescă toate vietățile pământului. Și s'a dus la sora. Dar i-a dis sora; toate adevărate sunt câte le spui, dar iată vine un nor s'aședă în fața mea și mă întunecă, 'mi slăbesce puterile și lumina, că norul e mai tare de cât mine. Atunci s'a dus șorecile la nor și i s'a închinat dar disu-i-a; adevărat e că sunt tare, întunec cerul și pământul, aduc fulgere și trăsnete și scot din mine tunete ce sperie lumea, dar vine vântul și m'alungă și mă gonesce și mă împrăscie în toate părțile, purtându-mă d'avalma, căci vântul e mai tare de cât mine. Dar când a mers șorecile la vânt, acesta i-a dis: Eū împrăscii norii, eū pot rupe brații muntelui, pot răsturna stâncile, și când sunt furtună, duc spaîmă și cutremur în lume, dar uite muntele acela mă ține pe loc, imi înfruntă puterea și de miș de ani mă lupt cu el și nu-l pot birui, căci muntele e mai tare de cât mine. S'a dus șorecile la munte și i s'a închinat. Oh! a dis muntele, eū înfrunt toate furtunile și vânturile câte bat și ajung cu fruntea până în nori, dar iată sub mine s'au încuibat o mulțime nenumărată de șoreci, și fac ganguri și drumuri de ale lor în

tôte părțile, și imi slăbesc temelia, și așa cât sunt de mare într'o di am să mă prăbușesc în vale, surpat și ruinat de șoreci, căci ei sunt mai tari de cât mine. Atunci șorecile a rămas pe gânduri și a ținut: Dacă noi șorecii, așa de slabi și de mărunți cum suntem, avem putere mai mare de cât muntele, cine e tare pe lume? Sorele nu e, vântul și muntele nu, și tôte din lume sunt tari cu unele și slabe cu altele, atunci nimic afară de Dumnezeu nu e tare tot-d'a-una și pentru tôte.

V'am adus, fraților creștini, pildele acestea cu furnica cu omul și cu șorecile, ca să vedeți că puterea e numai la Dumnezeu, și că nici o putere afară de El, nu este din lumea acesta. Că ce vom afla noi puternic în lumea acesta cărui să nu i-se potă împotrivi nimic? Focul, veți dice. Dar focul ori-cât ar fi de mare, se poate stinge. Sau veți dice, apa mare. Dar mintea omului scie să pue stavilă și zăgazuri apelor mari și le stânjinesce puterea. Ori tu poți veți dice, că tot cunosc o putere fără împotrivire, și asta este morțea. Da, filor, puternică este morțea și, dacă ne luăm după păreri, fără de împotrivire este. Bun ori reu, bogat ori sărac, prost ori cuminte, toți suntem ai morței. Dar ea să fie mai tare în lume? Ea este numai prin voința lui Dumnezeu; ori credeți voi că dacă ar vrea Dumnezeu să facă să numai fie morțe, n'ar putea el să facă? Dar vedeți, filor, că Dumnezeu o face acesta! Nu mor tòmna tôte erburile câmpului și primă-vara învieză iarăș mai frumoșe de cum au fost? Nu pier frunzele copacilor și

primă-vara nu dau altele, tinere și pline de viață? Nu vedeți că peste iarnă toate sunt morțe, nici câmpul n'are flori și ierburi, nici pădurile și pomii frunze, dar n'are nici cerul plouă caldă, n'are nici fulger nici trăsnet, n'are nici soarele putere să încălzească pământul, nici să-l lumineze! Toate paserile cântătoare și chiar altele fug de la noi într'alte pământuri, și e pustie lumea peste iarnă, e în puterea morței. Dar ține tot așa, se face morțea stăpână pe lume? Iată vine primă-vara, și toate se reîntorc, și frunzele și florile și paserile, să reîntorce spre noi soarele cu putere nouă, și totă firea învie! Atunci cum e așa de puternică morțea, dacă stăpânirea ei este vremelnică, și nici atâta, ci este numai în părere?

Că mor vietățile pământului și mor oamenii, și numai învie, veți dice. Dar se nasc în loc alte vietăți, alți oameni, și viața curge mereu, iar morțea bate ici, bate dincolo și bate de giaba, că ici pierie vietatea și dincolo se nasce, și zadarnică e truda morței. Dar numai învie cel pierit, diceți voi! Iar eu dic, nu învie acum, dar va învia. Nu ne-a spus-o Dumnezeu prin gura proorocilor săi, că va fi o zi a învierii tuturor oamenilor, nu ne-a spus-o că ceea ce nouă ni se pare morțe este numai un somn din care ne vom deștepta cu puteri înoite? Un somn voit de Dumnezeu, o adunare a noastră lângă părinții noștri cei duși la Dumnezeu. Dar, fraților creștini, știu alta mai mare: n'a înviat din morți Fiul lui Dumnezeu, Domnul Iisus Christos, strivind ast-fel puterea morței? El ne a arătat cu învierea sa, că toți oamenii vom învia

o dată, că nu mórtea este puterea cea nebiruită a lumii, și că noi nu trebuie să ne temem de mórte, căci dela Dumneđeu este și mórtea și viața, iar Dumneđeu viața o voesce.

Și acum, fiilor, dacă nici sórele, nici norul cu trásnete, nici vântul cu vijeliile lui, nici focul, nici apa, nici însăși mórtea nu este putere trainică în lume, cum să credeți voi că tóte cele pămîntesci și trecétóre ale omului sunt vrednice de băgat în sémă, că frumusețea și averea și puterea trupului și renumele între ómeni sunt lucruri în care să ne punem încrederea cu temeiú și să nădăjduim mántuire întru ele?

Numai o putere este într'adevăr, fără împotrivire și vecinică, a lui Dumneđeu. Iar puterea Lui este a tot-înțelepciúnea și bunătatea Sa cea fără de margini. Așa să știți, fiilor, că aceste două, înțelepciúnea și bunătatea sunt temeiul puterei lui Dumneđeu. Și prindeți în sufletul vostru cuvintele ce vi le spun, ca să cunoșteți pe Dumneđeu și să nu întrebați și voi ca nebunii: în ce stă puterea lui Dumneđeu!

Intru a-tot-înțelepciúnea sa El le cunoște pe tóte și pe tóte le vede, și pe tóte le judecă, și de aceea a-tot-sciutor este. Și întru a-tot-sciința Lui, cea isvorită dintr'a-tot-înțelepciúne, a făcut lumea acésta din nimic, numai cu cuvîntul, și a despărțit apele de uscat, și a făcut sórele și luna și stelele cerului pe tărîe, a făcut vietățile și copacii și iarba și florile și în urmă pe om. El a poruncit vânturilor să sufle, și ploilor să ude pămîntul, și trásnetului să despice

văzduhul, a poruncit apelor să curgă și focului să ardă, paserilor să sbóre în văzduh și peștilor să trăescă în ape. Și tóte le-a întocmit cum a fost mai bine, căci, a-tot-sciutor fiind, a sciut ceea ce este mai bine de cât tóte, și a-tot-înțelept fiind, a făcut ceea ce scia că mai bine este de cât tóte câte pot să fie bune. Căci acel mai înțelept de cât tóte înțelepcliunile, nu va voi să facă lucru care i-s'ar părea ne-înțelept!

Și acum, dacă plouă și nu e senin, cum am voi noi, dacă e arșiță, când nouă ne ar trebui plöe, dacă vin apele mari și ne îneacă sémănăturile, dacă móre omul bun și cel rău rămâne viu și se bucură de zile, dacă se întâmplă atâtea și atâtea de care noi ne resvrătim și pe care le credem a fi nedrepte din partea lui Dumneđu—spuneți, o, dragilor mei fi, cine are dreptate, unde este adevèrul; la Dumneđu cel a-tot-înțelept și bun, ori la noi cei răutacioși și cu minte puțină? De când e legea să judece sluga pe stăpân, și cel nebun să cerceteze faptele înțeleptului? Scie Dumneđu, scie bine, și de ce bate vèntul, și de ce se face așa și așa, dar ascunse sunt căile Lui, nu pentru că El vrea să le ascundă, ci pentru-că mintea noastră e prea puțină ca să le pricépă, și ochii noștri prea slabi ca să le vadă! Și vènt și plöe, și sóre și fulger, și foc și apă, și mórte și tóte câte sunt, tóte voințele Sale sunt, și tóte ascultă de porunca Lui, iar El scie și când să le dea porunci și pentru ce, și nu le face spre rău, căci nemărginită este bunatatea Lui și nu pöte să facă rău. Nicl fir

de pěr din capul tēu nu cade fără de scirea lui Dumneḑeŭ, și nu este nimic așa de ascuns de care să nu scie El, și pørtă grijă de tot ce a făcut și a zidit pe lume, până și de cel mai mic verme ascuns într'o pétră din fundul cel fără de fund al mării!

Acésta e puterea Lui, și s'arată în trăsnet tot așa de bine ca și într'o furnică, căci ale Lui sunt tóte, și în fața Lui cele slabe sunt tari, iar cele tari sunt slabe, căci într'adevēr nimic nu e slab și nimic nu e tare dintre făpturile Lui, ci singur El, acel ce le-a făcut pe tóte, pune puterea unde scie și la timp potrivit, ca să ne arate nouē cum este și să putem striga cu proorocul *marī sunt minunile tale Dómne!*

M. P.

SITUAȚIA BISERICII ORTHODOXE DE RĂSĂRIT ÎN IMPERIUL ROMAN ȘI BISANTIN

De la întinderea Creștinismului în Imperiul Roman, până la căderea lui, 1453.

Vezi Biserica Orthodoxă Română, No. 5, an. XXVII.

Rățiunile ce dictau Imperatorilor Bizantini ca să edea legi despre afacerile bisericesti erau aceleași ca și pentru publicarea legilor relative la dogme, sau concedând în legile lor drepturi politice și prerogative Bisericilor orthodoxe, Monastirilor, Instituțiilor filantropice, clerului orthodox, ori evitând legi despre administrarea interioară a Bisericii, prin acestea voiau mai ales să exprime respectul lor către ca-
usa mântuirii noastre, către Dumnezeu Fondatorul Bisericii¹⁾.
În acelaș timp Imperatorii priveau legile lor în favoarea Bi-
sericii, ca un mijloc din cele mai sigure pentru ca să asi-
gure buna-voință a lui Dumnezeu asupra statului lor, ca
singura garanție credincioasă a prosperității statului în toate.
Cu cât s'ar săvârși adorarea lui Dumnezeu mai bine și mai cu
îngrijire din partea lor, cu cât va fi mai curată și mai

¹⁾ Κοδ. Ἰουστ. βιβλ. I. tit. 4. κεφ. 34. §. 6. Νεαρ. 6. ἐπιλογ. §. I. Νεαρ. 9.

neintinată viața clerului căsătorit și necăsătorit și a celorl-alți creștini, cu atâta mai bine-voitor și mai îmbelșugat în daruri va fi și Dumne-de-ău către statul în care în modul acesta se manifestă cinstea ce i se dă. De aceea Impărații considera-ău ca o datorie a lor de a aminti clerului datoriile de serviciu ale lor și se sprijine buna ordine bisericească și prin legile lor și prin mijlocele constrângătoare ce se conuesc cu acestea ¹⁾. Imperatorii av-ând datoria să se îngrijescă pentru prosperitatea Statului, nu putea-ău să trecă cu vederea mijlocele pentru ajungerea acestui scop. În unele dispozițiuni motivul acesta se exprimă cu o deosebită putere. Une-oră justifică legile lor respectiv de Biserică d. e. despre viața monahală, d-ic-ând că D-de-ău le-a încredințat lor îngrijirea pentru toți omenii, oră că sa-ău încunoștiințat despre neconservarea canoanelor de cătră Episcopii, clerici și monahi ²⁾. Este cunoscut că mult timp Biserica s'a manudus numai de cătră canoanele sale. De aceea și colecțiunile canoanelor, până la jumătatea secolului al VI, cuprindea exclusiv numai canone Bisericești. Legile politice despre Biserică la început se raporta-ău numai la starea legală externă a instituțiilor Bisericești, după cum am însemnat mai sus, și se cuprindea-ău în codicile lui Teodosi-ău, dar în urmă a-ău înturtit și în viața internă a Bisericei. Public-ând însă legile lor relative la Biserică, se manuducea-ău de către canoanele Bisericei și în conformitate cu ele. Acest principiu fundamental al legislațiunii Bizantine despre cele Bisericești forțe adese se arăta-ău chiar în aceste dispozițiuni ³⁾. Aparițiunea acestui principiu este forțe natural, provenit din motivele enumerate mai sus. Ast-fel de dispoziție av-ând imperatorii în legislațiunea

¹⁾ Κωδ. Ἰουστ. βιβλ. I. tit. I. κεφ. 3. tit. 3. κεφ. 53. 54. 57. tit. 4 κεφ. 34. Νεαρ. 133, κεφ. 6. Νεαρ. 6. ἐπιλ. §. I.

²⁾ Νεαρ. 123. προίμ. Νεαρ. 137. προίμ.

³⁾ Κωδ. Ἰουστ. βιβλ. I. tit. 3. κεφ. 42. § 9. 45. 56. Νεαρ. 5. ἐπιλογ. Νεαρ. 6. ἐπιλογ. Νεαρ. 133. προίμ.

lor, datorează să arate către canónele Bisericești un respect, ca către un lucru sfințit. Nu se considerau pe ei în drept de a fi judecători în legislațiunea bisericească, scopul lor era de a obliga ca și în sfera politică să se realizeze tot ceea ce ordonă Biserica în jurisprudența sa. După teoria Imperatorilor Bizantinți editarea unei legi relative la Biserică, în opoziție cu învățătura Bisericeii și cu canónele, însemna o insultă către Mântuitorul nostru și a aduce o nenorocire în Stat, de aceea nu se admitea, că ar fi posibil să existe legi opuse bisericeii¹⁾.

Acest principiu luat din Codicile Iustinianeu s'a stabilit ca o cerință fundamentală în Nomocanonul Sf. Fotie și s'a recunoscut ca ast-fel nu numai în stare Bisericească, dar și de către Imperatorii Bizantinți. Așa în Nuvela lui Nichifor Botaniatul (1078—1081) se dice: «Este cu cuviință după votarea sinodală și arhierescă să voteze și stăpânitorul, și după cum conlucră și se consultă la cele bune de către Preasfințitul și prea divinul arhieriei și chiar de către Preasfințitul Patriarh, ce saū votat și saū aședat bine»²⁾. Altă dată acelaș principiu se légă cu condamnarea a orî-cărei încercări de disensiū dintre legislațiunea politică și cea bisericească, adică Sfințitele canóne. Leon Înțeleptul d. e. în una din Nuvelele lui, luând motiv din legea Iustiniană, care interdicea la episcopat acelor ce aū femee și copii, dice că pe când sfințele canóne, care legiferéză și despre altele și despre Ierarhie și alegerea episcopilor, saū aședat forte bine și neintinat, ca și cum ar fi venit din inspirația Sf. Duh, între acestea îndrăsnesc unii să facă și alte legi pentru întărirea canónelor, ca și cum acestea ar fi nedesăvirșite. De aceea consideră mai drept să se urmeze poruncile dumnezeesti, pentru care edă în conformitate acéstă lege³⁾.

¹⁾ Έρμ. Βαλασμ. I—II. I. Κωδ. Ίουστ. βιβλ. I. τυτ. 2. κεφ. 12.

²⁾ Συνταχ. Ποτ. και Ίαλ. τομ. 5. p. 278.

³⁾ Idem compară și Νεαρ. Ίουστ. 123. κεφ. I.

Din cauza acestui spirit legislativ Bizantin asupra afacerilor spirituale Bisericești, n'a fost posibil, propriu-zis, să se nască în Imperiul Bizantin cestiunea despre: care ore sunt mai superioare canónele Bisericești sau legile politice? în cazul de disensi și coincidenți între ele, care trebuie să aibă prioritate? După principiul fundamental legile trebuia să fie în armonie cu canónele, și fiecare din ele să se realizeze în sfera sa. Dar din nenorocire viața nu se desfășură în tot-dé-una regulat și canonic, iar istoria celor un spre-dece secole ale Imperiului Bizantin ne dă orecare exemple de declinare a legislațiunii Bizantine despre Biserică față de canóne. Au existat în Imperiul Bizantin Imperatori, cari pătați fiind de eresii, sau rădicați asupra aședemintelor Bisericii Ortodoxe (Iconomahii), alții din interes personal urmărea abolirea canónelor¹⁾, iar alții din cauză că înțelegeau fals înrăurirea canónelor, editau legi contrare spre vătămarea Bisericii²⁾. De sigur ast-fel de dispozițiuni îmbracă totă forma și sancțiunea legilor politice, dar ca unele ce se deosebeau de canóne, n'au rațiune de existență în afacerile interioare, și nu pot fi realizate de Biserică din acest punct de vedere în sfera Bisericească. Niște asemenea legi pot împedica aplicarea unor dispozițiilor Bisericești, pot să provóce întristări și stingheriri autorității reprezentanților Bisericii, dar nu pot să schimbe cele aședate. Față de acest fel de legi reprezentanții autorității Bisericești se pórta ast-fel, duple cum și în timpurile înainte de M. Constantin. Tóte persecuțiile rădicate asupra Bisericii sau terminat cu triumful Ortodoxiei, tóte legile pentru sfărámarea aședemintelor sale interioare curând se desființau clar de Guvernul politic prin înrăurirea autorității Bisericești. Așa în activitatea Iconomahilor contra Bisericii a pus sfârșit Impărătesa Irina, care

1) Leon înțeleptul a pretins să se socótescă legală a patra căsătorie.

2) Nichifor Foca a interzis înființarea de Monastiri și afiorirea de averi nemisocátore la ele.

a convocat al VII sinod ecumenic. Furtuna rădăcată pentru căsătoria a patra asupra Bisericii de cătră Leon, a încetat sub succesorii lui, Constantin al 7 și Roman I, prin editarea cunoscutului tom al unirei. Legea lui Foca asupra Monastirilor a fost desființată după 20 de ani prin legea lui Vasilie Porfirogenitul. În ordinea unor ast-fel de legi se numără și acele, prin care câte o dată Imperatoriil căutaū să mărginēscă punerea în aplicare a decisiunelor bisericești. Aceste legi de asemenea n'au fost în întrebuițare în praxa bisericească¹⁾. Legile politice contrare canónelor fundamentale ale Bisericii nimeni nu póte să le aducă în ordinea dispozițiilor bisericești. Dar între legile politico-bisericești ale Bizantinilor se întâlnesc și de acele, care necontradicēnd direct canónelor, cuprind amēnunțimi ne existente în canóne, ce decurg, după teoria autorității lumești, din ele. Ca exemple de ast-fel de dispozițiuni, putem să arătăm cerința amintită a unea din legile Iustiniane, ca candidații la arhierie să nu albă femeii și copii. Deși întrebuițarea dispozițiilor autorității lumești în praxa Bisericii, ce nu erau prevēdute de canóne, dar care nu erau opuse direct canónelor, nu sunt de disprețuit, numai puțin și aceste, fiind cestiunea de a se deslega, ce trebuie să urmeze cine-va în practică, adică canónele sau legile?; cei Bisericești sunt datorii să prefere canónele. Acēsta era praxa Bisericii Orientale, după mărturia lui Balsamon. «Notéză, dice, deși după Nuvela presentă 137 a lui Iustinian, sau capitolul 7 al titlului I al cărței 3 a Basilicilor se oprește de a se vota cine-va la episcopat, avēnd femeie legală, dar tu nu lua aminte la acēsta, ci ia aminte mai ales la canonul 48 al sinodului din Trula, pe care cetește-l și ți: că sunt de preferat canónele legilor»²⁾. Tot Balsamon în capitolul II al titlului I al No-

¹⁾ Σχολίων Βαλαμ. εις τὸ δευτερον κρη. τοῦ 13. titl. Νομοκ. Φωτίου.

²⁾ Σχολ. Βαλαμ. κρη. 23. tit. I τοῦ Νομοκ. compară și interpretarea lui la canon 48 a Sinod. al VI.

mocanonului țice în cestiunea de preferare a canónelor față de legile civile: «Canónele saũ aședat de cătră Impărați și Sfinții Părinți și s'aũ statornicit și se primesc ca Sfintele Scripturi, iar legile numai de către Impărați s'aũ primit, s'aũ compus și de aceea n'aũ putere asupra Sântelor Scripturi, nici asupra canónelor.

Cestiunea despre importanța comparativă a canónelor și a legilor s'a discutat pe timpul lui Balsamon. După mărturia acestui Canonist, unii dintre demnitarii Impărătești pretindeaũ, că canónele care nu armoniséză cu legile nu trebuie să albă putere de lege; că măsura după care să se cunoscă care dintre canóne ș'aũ conservat puterea lor și care aũ perdut'o trebuie să se ia de basă Basilicalele, ca colecțiunea cea mai nouă a legilor. Acésta era o teorie cu totul nouă, contrară principiului anterior admis de Biserică și recunoscut de legislațiunea lumescă, de aceea n'a fost greũ combaterea ei, pe basa istoriei precedente a legislațiunii politico-bisericești, în Imperiul Bizantin, ceea ce s'a și făcut. Apărătorii canónelor, cari le daũ precădere față de legile disidente, basându-se pe Nuvela 131 a lui Iustinian, conținută în Basilice¹⁾ și care țice: «Aũ putere de lege Sfințitele Canóne Bisericești, care sunt făcute de cele șapte sinóde Bisericești și aședate»²⁾, aũ redus la tăcere pe rivalii lor. Acéstă părere a fost admisă și de către Imperatorul³⁾. Din alte explicări ale lui Balsamon la canóne și în Nomocanon se vede că de fapt editarea Basilicilor n'a avut, și nici n'a putut avea vre-o influență asupra puterii și eficacității canónelor în praxă. Din contră însemnătatea practică a dispozițiilor politico-Bisericești cuprinse în Basilicale s'aũ hotărît de a fi în armonie cu canónele. Ast-fel, interpretând canonul 48 din sinodul Trulan, Balsamon observă: «Fiind-că

¹⁾ Cartea V. titlu 3; cap. I.

²⁾ Βαλσαμ. la cap. II. tit. I. a Νομοκ.

³⁾ Idem locul citat.

În multe din Nomocanóne se află o Nuvelă a lui Iustinian, care hotărăște de a nu se rădica la demnitatea de episcop pe cel ce are femeie sau copii, de nu, cel ce se va hirotoni contra aceștia se va caterisi ¹⁾, șicem că cuprinsul acestei Nuvele nu s'a practicat, măcar că sa pus în Basilicale, și aș putere cele cuprinse în prezentul Canon. Și în alt loc tot el șicem: «Va întreba cine-va că presenta Nuvelă (137) admisă în Basilicale, care hotărăște să nu se hirotonescă cine-va în alt chip episcop, dacă nu s'ar vota trei persoane de către clerici și de către cel întâi din cetate, și fie-care din ei să se jure pe Sf. Evanghelie despre aceea că nimic din cele cuprinse în Nuvelă nu este în vigoare astă-dî. Deslegarea din canonul 4 al sinodului din Nicea, a celui al 19 din Antiochia și a celui al 12 din Laodicea, care hotărăsc voturile arhierilor, și să se facă hirotoniile după conținutul lor, nu s'a practicat acesta, ca voturile să se facă în fața Sf. Evanghelii ale episcopilor de către clerici și cetățeni²⁾. Iar în interpretările capitolului al 20. a titlului I al Nomocanonului, observă, că capitolul al 3 al titlului I al cărții a 3 a Basilicilor ș'aș pierdut puterea sa din cauza canonului al 17 al sinod. al IV. Ecumenic și a celui al 38 din Trula. Cu modul acesta canonul bisericesc nu s'a abrogat, dacă în colecția legilor s'a introdus o dispoziție a autorității lumești, îndepărtându-se de la el, s'aș lipsind o dispoziție în conformitate cu el. Canónele după cum se edaș așa se și abrogă numai de organele autorității Bisericești.

Din această analiză a principiilor manuicate ale legislației bizantine laice în afacerile Bisericești, din scrutarea teoriilor legale Bizantine în această colecțiune se demonștră

¹⁾ Este o ast-fel de Nuvelă și în cartea a 3 a Basilicilor, Titlul I. Capitolul 7, care s'aș pus aici de noi în capitolul 23 Titlul I al colecțiunii presente, pentru-că s'aș vorbit adesea despre ea.

²⁾ Balsamon. la cap. 23. titlul I. al Nomocan.

evident, că după arătarea Creștinismului trebuia să sufere o mărginire principiul, Statului care cuprindea în el toate, ca deplina împuternicire a Împăratului de a edita legi—quod principi placuit, legis habet vigorem—nu se întindea și în sfera relațiilor Bisericești, în expunerea dogmelor credinței, la cultul divin și la editarea canónelor. Deplina împuternicire legislativă, unită cu demnitatea și pozițiunea Împăratului, se manifesta, respectiv de cele Bisericești, în dreptul de a publica dogmele mărturisite de Biserică ca obligătoare politicește și să dea canónelor însemnătatea legilor politice, sau prin confirmarea lor, sau prin publicarea în acest scop a legilor ce armonisau cu acestea. De asemenea dreptul autorității Bisericești de a judeca afacerile Bisericești și de a administra, ca aparținându-i ei, jure divino, s'au recunoscut deja de către cei întâi Împărați creștini. Din dispozițiile de felul acesta, ce se întâlnesc în Codicile lui Teodosie mai clare și mai precise sunt cele ale lui Arcadie și Onorie, (399) care zice: «Quoties de religione agitur, episcopus advenit judicare; caeteras vero causas, quae ad ordinarios cognitores vel ad usum publici juris pertinent, legibus appetet audire». În urmă acest drept nu o dată s'a confirmat în legile lui Iustinian, și s'au introdus în Basilicale ¹⁾, în cât nu există cestiunea, dacă Bazantinii Imperatori au concedat ori recunoscut episcopilor dreptul de a judeca în afacerile Bisericești, ori că aparțineau lor de mai înainte, duple cum se conlégă neseparabil cu această demnitate. Legile Împăraților Romani și Bizantinii, prin care se recunoște episcopilor judecata Bisericescă, arată întărirea din partea societății civile a acestui drept Bisericesc, separarea cestiunelor între tribunalele politice și cele Bisericești. După întărirea de către Împărați a Jurisdicției eclesiastice a Epis-

¹⁾ Коод. Θεοδ. 666. 16. tit. 2. κεφ. 23. tit. 9. κεφ. 1. Νεαρ. Γουστ. 42. προίμ. κεφ. 2, 8. Νεαρ. 83. 137. κεφ. 5. 123. κεφ. 11. Βασιλ. 666. 3. tit. 1. κεφ. 18. 21—23.

copilor, judecătorii civili nu puteau mai mult să se amestece în jurisdicția tribunalului episcopal. E ușor de priceput că aci este vorba exclusiv despre cestiunile proprii Bisericești, nu și despre cele civile sau corecționale și criminale, pentru-că judecata acestor procese nu putea să aparțină episcopilor în puterea deplină imputernicirii a lor ierarhice, care se refera la deplină imputernicita autoritate politică, putea însă să se concedă numai de guvernul civil, și pe cât acela voea. Despre cel justițiabil înaintea Episcopilor și Clericilor în afaceri de bani, Balsamon ține că autoritatea împărătească poate să facă totul în asemenea caz, poate să înlocuască tribunalul bisericesc prin unul civil, (sau prin lege, sau prin o dispoziție ad hoc, în împrejurări particulare). Dar când e vorba de o cestiune bisericească, judecătorii civili datoresc să nu se amestece ¹⁾. Ordinea Tribunalului Bisericesc era ferit de amestec și intervenire, nu numai din partea Guvernatorilor de Provinci, dar încă și din partea Tribunalului Împărătesc și chiar a Împăratului. Canónele, ce interdic tuturor de a se adresa la Tribunalul Împărătesc, pentru sau în afaceri bisericești, desprețuind Tribunalul firesc, au fost recunoscute și de legislațiunea Bizantină, și sau întărit prin o lege specială, în cât a menținut puterea sa de Jure et de facto, până la căderea Constantinopolului, după cum se vede din introducerea acestui drept în Basilicale, apoi din mărturia lui Balsamon, în această epocă ²⁾. Puterea judiciară a Bisericii în cele Bisericești se întindea asupra tuturor celor aparține ea, independent de situația lor socială, neacceptându-se nici Împărații. Istoria ne relatează multe exemple de predarea însemnată și publică către Tribunalul Bisericesc și pedepsa Împăraților Bizantini. Lăsând la o parte secolii al IV și al V, secolii în care s'a realizat cu asprime dis-

¹⁾ Έρμ. 15. καν. Καρτ.

²⁾ II. 6. Antioh. 12. Cartag. 104. Κωδ. 'Ιουστ. βιβλ. I. tit. 3. κεφ. 11. Βασιλ. βιβλ. 3. tit. I. κεφ. I. Βαλαμ. Έρμ. 12. καν. 'Αντιοχ.

ciplina Bisericească, avem exemple îndestule și din timpurile mai moderne. De exemplu: Impăratul Teofil a murit sub condamnare bisericească și numai după asigurarea soției sale Teodora, că înainte de moarte a arătat semne de căință, a îngăduit Biserica ca să se facă rugăciuni pentru el. De asemenea Mihail Paleologul al VIII a fost privat de înmormintarea bisericească, ca eretic.

Ca să înțelegem întru cât autoritatea bisericească era independentă pe timpul Bizantinilor în administrarea afacerilor Bisericești, este de ajuns să raportăm faptul, că Episcopii se alegeau și se hirotoneau după judecata (socoțița) Episcopilor fără amestecul autorității politice. Numai la numirile Patriarhilor, și acesta în epoca mai posterioară alegerea din trei candidați hotărâți de sinodul Episcopilor, aparținea Impăratului¹⁾. În cât se atinge de menținerea disciplinei bisericești, oficialii publici datoreau să ajute pe Episcopi, luând și ei măsurile proprii și pentru pădirea canoanelor și pentru pedepsirea călcătorilor de canoane²⁾. Câte o dată Imperatori obligau pe administratorii Provinciilor ca să le vestescă lor neregularitățile bisericești ce se întâmpla în Episcopatele locale³⁾. Acesta însă nu dedea oficialilor Guvernului dreptul de a se amesteca chiar în administrarea Bisericească. Indatorirea acesta a amplexurilor Guvernului se clarifică mai bine, dacă ne amintim că, conform legilor Bizantine, și încă și Episcopii aveau dreptul și obligațiunea de a supraveghea activitatea guvernamentală a reprezentanților societății, anunțând Impăratului lipsurile lor serioase ori abuzurile. De sigur Episcopii îndepli-

¹⁾ Nuvela lui Iustinian 123. cap. I—II. Basilicile cart. III. titlul I, cap. 8—9. Interpr. Balsamon 1. titlu., 23. capit. Nomocan. Fotie. Vlăstar liter. e cap. 11.

²⁾ Codul Inst. Cap. I. Titlul 3. Cap. 43. § 3; 47. § 7. Titlul 4. Cap. 34. § 5. Nuvela 5. Conclua. 123. Cap. 44, 133. Capit. 6.

³⁾ Nuvela Inst. 137. Capit. 6. § I.

nind o astfel de îndatorire, prin acesta nu deveneau oficiali al guvernului.

Credem că nu este fără cuvânt a semna și fenomenul următor, că în epoca mai de pe urmă a Bizantinilor, Imperatorul își lua orice-care drepturi în administrația biserică, pe care nu le mai avea mai înainte, d. e. dreptul de a înălța unele Episcopate la Arhiepiscopate și Metropoli. Deja în secolul al V se observă că unii episcopi iubitori de glorie au căutat să ia prin Imperator titlul de Metropolit, la care au și reușit câte odată. Părinții din sinodul Halcedonic, combătând asemenea pretenții anticanonice, au interzis tuturor de a mai cere de atunci înainte de la Imperator demnitatea de Metropolit sub amenințare de coterisire, iar celor ce o primise deja li s'au permis să albească dreptul onoarei față de ceilalți Episcopi ai Metropolit, «conservându-se însă drepturile proprii ale adevăratului Metropolit». Dar dacă împăratul conceda din voința sa vre-unui cetățiu titlul, sau prerogativele de Metropolit din punct de vedere politic, atunci și Episcopul acelei politii, prin conințelegerea administrativă și Bisericească și politică, lua titlul de Metropolit cu drepturile de Guvernare sau fără acestea ¹⁾. Conform cu aceste canoane sau edat și de către autoritatea politică o lege, care consequent? s'a introdus în Basilicale ²⁾. Pe timpul lui Balsamon, după spusele lui, Imperatorul au început ași lua mai mare libertate în a ridica pe Episcopi la un grad mai înalt. Asupra acestei acțiuni a Imperatorului sau făcut protestări, ca contrare canoanelor, în urma cărora cestiunea a fost tratată sinodicește, față fiind și împăratul Alexie Comnen. Impăratul, interpretând în avantajul său canoanele 12 și 17 din Halcedon, susținea că sinodul a permis autorității Imperiale să institue Episcopate

¹⁾ Digeste, 12, 17, 7, 38.

²⁾ Cod. Iust. Cart. I. Titlul 3 Cap. 36. Basil. Cart. III, Titlul I. Cap. 3.

și să le rădăce pe aceste existente la Metropoliat. Intre acestea saū atras atenȚiunea și asupra punctului, ca adică canonul interȚice Episcopilor de a urmări demnitatea de Metropolit; numai atunci s'a permis Impăratului de a rădica o Episcopie la Metropoliat, când face acēsta nu în urma unei cereri a celor interesați, ci din iniȚiativă proprie, fie spre onórea orașului ori pentru credincioșia cătră Sfinta Biserică, saū pentru respectul cătră Episcopul locului. Pentru a se asigura mai mult urmarea canonului de cătră Impărat, aū hotărât ca o asemenea înălȚare să albă putere mai înainte de a se cerceta de cătră Patriarh conform canónelor și a li se recunóște în conformitate. Acēstă serioasă împrejurare mărturisește pe de o parte despre tendinȚa Imperatorilor Bizantinți mai posteriori ca să'și lărgescă drepturile lor în administrarea Bisericească spre vătămarea autonomiei autorității bisericești; pe de altă parte despre lucrarea Episcopilor spre a țermuri acēstă tendinȚă în prescripȚiunile legale pe baza canónelor. Pe lângă acēsta mărturisește că și chiar Impărații nu puteaū să urmărescă estinderea drepturilor lor în administraȚia bisericească, dacā acesta nu se baza întru cât-va pe canóne. «Impărăția mea și autoritatea Imperială ne vrind a dispune prerogativa sa peste ce-i este dat în dămneȚeeștele canóne»..... Țice acēsta Alexie Comnen¹⁾. Contra canónelor, cel puțin fără îngăduirea autorității bisericești, Imperatorii nu se consideraū în drept a dicta în afacerile bisericești. În acestea Impăratul de BizanȚ a căștigat numai aceste drepturi, pe care i le da autoritatea Bisericească, lucra în asemenea circumstanȚe nu în puterea împuternicirei demnității lui, ci ca împuternicit al autorității bisericești, de asemenea precum și prerogativele cedate Episcopilor de cătră legi în administrarea politică le aparȚinea lor întru cât autoritatea politică le permitea. În

¹⁾ Balsamon Interpr. 38. Canon. 6.

general dîcînd, nu numai în vechia Biserică Ecumenică, dar și în cea Orthodoxă Orientală după schismă se recunoscău neîndolos, că guvernarea și în Biserica cea mai mare și în cea mai mică aparține Bisericii, adică numai organelor autorității bisericești. Acest principiu în epoca mai posterioară foarte precis său exprimat în unul din studiile canonice ale lui Balsamon, adică în cel despre prerogativele autorității patriarhale, unde se dice: «*Cei cinci preasfințiți Patriarhi recunosc un singur cap al corpului Bisericii, pe D-zeu*»¹⁾. O autoritate mai presus de acesta, nu există în Biserică.

Notă. Prelucrare din cartea intitulată: Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῶν δικαίων ὑπο Ἀρχιμ. Ἀποστόλου Χριστοδούλου, pagina 129—157. Autorul fiind profesor de dreptul Bisericesc în școala patriarhală din Halchis, a putut studia și în teorie și în practică mai bine această cestiune: raportul dintre statul Bizantin și Biserica Patriarhală, pentru că din tradițiune se păstrează multe obiceiuri și datine până astăzi de aceea am crezut a prelucra această parte și a o face cunoscută cetitorilor Revistei. După acesta vom espune și raportul între Biserica Română cu Statul nostru, din timpurile vechi până în present.

C. E.

¹⁾ Sintagma R. și P. tom. 4. pag. 547.

Oficierea Indictionului la Bis. Patriarhală din Constantinopol.

Nicăiri, la nici o biserică creștină din lume și nici chiar la Biserica din Roma, nu se oficiază așa șusul *Indiction*, sau începutul anului nou bisericesc. Singura Biserica Patriarhală din Constantinopol îl oficiază regulat în fie-care an, la 1 Septembrie. De aceea și eu cunoscând acest fapt și aflându-mă în Constantinopol am ținut de o datorie sfântă pentru mine să merg în acea zi cât se poate de dimineață la Biserica Patriarhiei și să asist la această solemnă datină. Îi dic solemnă pentru-că, după cum se va vedea mai la vale, ea are în ea însăși acea măreție ce rar e dat ochiului omenesc să vadă.

La ora 7 și 20 m. eram la debarcaderul de la podul din Galata unde prin o fericită ocaziune întâlnesc pe Dl. Dr. Dragomir Demetrescu, senator și profesor universitar. București; amândoi aveam aceeași țintă, același dor ne călăuzea, ajungerea cât mai curând la Patriarhie, pentru a nu ne scăpa nimic din această mărețată slujbă.

Dorul acesta era atât de pronunțat în noi încât, de și este cunoscută repeđictunea cu care circulă vapoarele pe Bosfor și Cornul de aur, totuși nouă ni se părea că cel mai încet dintre toate este cel care ne ducea pe noi; dar în fine după vre-o 10 m. de mers am ajuns la stația disă *Fener* (Fanar), străbătusem aproape jumătate Cornul de aur și ne aflam aproape de locul mult dorit; abia debarcasem și distanța de alt-fel destul de mare ce ne despărțea de sf. biserică fu străbătută cu repeđiciune și ast-fel ne aflarăm la ușa sf. biserici unde era un venerabil preot din serviciul Patriarhiei, care stropea cu aghiazmă pe toți credincioșii ce se îndreptau cărduri cărduri, către interiorul sf. biserici;

am făcut și noi ca totă lumea, sărutând cu evlavie crucea, semnul triumfului, al libertății și al mântuirii noastre.

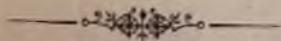
Intrând în biserică am asistat la Sf. Liturghie, ce se oficia de un preot ajutat de un diacon, fiind față însuși Sanctitatea Sa Patriarhalul. Terminându-se Dumneșca Liturghie în cântece de laudă și de mărire, Sanctitatea Sa părăsesse biserica și ridică treptele palatului Patriarhal, unde urmat de mulțime de credincioși și escortat de înaltul cler intră în frumosul salon de recepțiune al palatului; aci asistat de patru diaconi și față de membrii înaltului Sinod Patriarhal, față de membrii consiliului Mixt, de profesorii înaltei școli naționale în frunte cu Directorul lor și față de mulțimea de credincioși, ce putuse încăpea în salon, căci trebuie să spun că înbulzela era așa de mare încât dacă nu era buna voința D-lui Profesor Demetrescu mi-ar fi fost foarte greu a pătrunde în acest salon; față de cu toți aceștia, Sanctitatea Sa oficiază un mic Te-Deum ocașional citind și o rugăciune ad-hoc de ertarea păcatelor tuturor Patriarhilor, Metropoliților, Episcopilor, Arhiepiscopilor, Preoților și Diaconilor, a tuturor Împăraților, Regilor, căpiteniilor și în genere a tuturor drept credincioșilor ce s'au odihnit întru dreapta credință, precum și a tuturor drept credincioșilor creștini de ori-ce treaptă socială ce laș parte la această sf. slujbă și a celor ce pentru bine-cuvîntate pricină lipsesc de la ea; apoi Sanctitatea Sa, adresându-se către Înaltul Sinod le ține o caldă cuvîntare, arătându-le pe de o parte starea precară a Bisericei Ortodoxe; iar pe de alta rîgă cerul spre a da căpeteniilor Bisericei destulă putere și înțelepciune la lucru spre a o trece la bun și adevărat liman. Apoi așa îmbrăcat cum era semnază actul ocașional, ce era scris pe un pergament ce s'a citit în auzul tuturor și în care prin o scurtă dare de sêmă se arată cine erau capii Bisericei la începutul acestui indiction și care este starea Bisericei în timpul de față, cu un cuvînt o pagină din o cronică ce e începută probabil o dată cu Patriarhia din Constantinopol și se va termina iarăși probabil cu finirea vîecurilor.

Aci stă totă mareașia faptului, să asîști, să vești cu ochii tăi cum se adaogă o filă la marea cronică a Bisericei Creștine, cronică care are deja mai bine de 1500 file și la care Dumneșcu singur știe cât se va mai adaoga. Nu știu un

lucru. Ore la această cronică să adaogă și ore-car) detalii relativ la bisericile autocefale din diferite țări? Și în acest cas, ce s'o fi spunând Dómnne despre Biserica noastră?! Dar să lăsăm aceste reflexiuni așteptând ca alții mai competenți decât mine să le facă și să răspundă la ele, și să ne întórcem la narațiunea noastră pentru a vedea în ce constă până la fine această slujbă. După Sanctitatea Sa Patriarhul semnază acest act membrii Înaltului Sinod fie-care îmbrăcat în epitrahil și în omofor și în ordinea gradului și a rangului ce ocupă, apoi Sanctitatea Sa cu a sa filotimie cunoscută ne-a primit pe toți cei de față a'i săruta înalta dréptă după care s'a retras fie-care în ale sale. Un fapt trebuie remarcat: După ce tótă lumea s'a retras Sanctitatea Sa a oprit în salon pe membrii Înaltului Sinod precum și pe cei al consiliului Mixt și cu dinșil a oprit și pe Dl. Dr. Dragomir Demetrescu, distincțiune ce nu s'a făcut nici unui alt personaj. de și erau acolo destul notabili; ce s'o fi mai făcut și vorbit acolo nu știu, căci eu recomandat fiind prin amabilitatea D-lui Demetrescu D-lui Ghedeon, marele cartofilax al Patriarhiei, am fost poftit de către acesta în cancelaria D-sale unde servindu-se dulcéță și cafea după obiceiul am așteptat aprópe o oră până ce Dl. Demetrescu a eșit de la Sanctitatea Sa. În timpul acestei așteptări am discutat cu Dl. Ghedeon și am constatat că acest om mic de stat e mare de duh și că este marele cartofilax și de fapt nu numai de nume saú de titlu, dar despre acestea vom vorbi altă dată. Acum cred că m-am îndeplinit o datorie arătând cum se oficiază Indictionul la Biserica Patriarhală din Constantinopol, cu atât mai mult cu cât nu cred să se fi scris vre-o dată despre această.

Econom Gh. Rădulescu.

Paroh. Constanța

Material pentru literatura Bisericească și națională.

Vezi Biserica Ortodoxă Română an. XXVII No. 5.

Intrebarea a treizecilea, întâia. Ce ne învață porunca a noia?

Răspundere. Porunca a noia are trebuință, cum că să nu mințim întru nimica, și cu limba noastră să nu ne atingem de vecinul cu asuprire.

Intrebarea a treizecilea a doua. Cine greșeaște inprotiva poruncei aceștiei?

Răspundere. Întâiu tot mincinosul, carele ori-ce ar fi nu așa o spune, cum aceea au fost cu singurul lucrul. Al doilea când cinevaș asupra culvaș cu micionă grăiaște la judecată, sau în ochi îl clevește în naintea altora. Al treilea când cinevaș pre altul îl batjocorește, ori de oreș-care neajungeri ale lui aiavea își face răs ori cu meșteșugire.

Intrebarea a treizecilea a treia. Ce ne învață porunca a decea?

Răspundere. Porunca a decea desăvârșită luminaire este a poruncilor celor cuvântate mai înainte, și acesta are trebuință, ca nu numai să nu le facem prihănille cele poprite

prin poruncile cele pomenite, ci nici a gândi de acestea, și a nu le pofti pre acestea în inimă.

Intrebarea a treizecilea a patra. Pentru împlinirea poruncilor lui Dumnezeu ce este de nevoie?

Răspundere. Inpreună lucrarea darului celui Dumnezeesc.

Intrebarea a treizecilea a cincea. Prin ce putem al dobandi pre acesta?

Răspundere. Inpreună lucrarea acesta precum și tota altă bunătate prin rugăciunea cea osârdnică să dobândește.

Intrebarea a treizecilea a șasea. Ce este rugăciunea?

Răspundere. Rugăciunea iaste înălțarea cugetului și a inimii noastre cătră Dumnezeu inpreună cu cêrerea de suflet folositoarelor bunătăților celor de la dânsul.

Intrebarea a treizecilea a șaptea. Ce sântem noi datorii întru rugăciuni a cêre?

Răspundere. Ce sântem noi datorii a cêre, acelea tôte să'nchêe întru următorea rugăciune a Domnului. Tatăl nostru, carele ești în ceriuri. Sfințescă-să numele tău. Vie împărăția ta. Fie voia ta, precum în ceriū și pe pământ. Pâinea noastră cea de tôte zilele dâne-o noao astă-zi. Și ne iartă noao greșalele noastre, precum și noi ertăm greșiților noștri. Și nu ne duce pre noi întru ispită, ci ne izbăvește de cel viclen. Că a ta este împărăția și puterea și mărirea în vecii vecilor. Amin.

Luminarea rugăciunii Domnului.

Tatăl nostru carele ești în ceriuri. A tot putêrnicule, Dumnezeule și ziditoriul nostru. Tu dupre ființa ta nefiind cuprins nici de un loc, cu osebita descoperire a slavei talei, ești de față în ceriuri. Tu pre noi cari sântem păcătoși dupre nêgrăita milostivirea ta iubindu-ne, prin solirea prea iubitului și unului născutului Fiului tău a Domnului nostru Iisus Christos, fiu ne făcuș pre noi ție, și cu duhul tău strâgl întru inima noastră, Avva părintele. Și prin nepovestita stri-

garea acésta ne încredințezi pre noi, cum că mai curând părinții cești pământești și-l părăsesc copiii săi, de cât tu prea milostivul Părintele cêrerile fiilor celor prin bun darul tău, uniți cu tine le-ai trêce cu vederea, și să nu te pleci cãtră nevoile lor cu bună îndurare. Prin acéstă bună nãdejde deșteptându-ne prin tóta smerenia, cu tóta credința nòstră te rugăm pre tine. Sfințescăse numele tău. Mai înainte ne păzêște pre noi de lucrurile céle réle, prin care să hulêște blagoslovitul numele tău. Și dăruiaște-ne noao ca să sporim întru dragostea ta și întru faptele céle bune. Pentru ca să le vadă lumea lucrurile nòstre céle bune, și pre părintele cel ceresc, să te proslăvescă pre tine. Vie împărăția ta. Tu dintru întunerec întru preaminunata lumina ta ne adușeș pre noi, și o întăriș inima nòstră cu nãdejdea vieții ceii vécinice. Fă-ne dară, ca fără de împedecare să o străbătem călătoria vieții aceștia, și dintru plânsurosa vale a lumii aceștiei să ne mutăm întru fericita lăcuința sfinților, unde tu singur tôte ești întru tôte. Fie voia ta precum în ceriū și pre pământ.—Și deși răzvrătita voia nòstră de la mântuitoroa calea ta, ne depărtează pre noi, robită fiind de frumusețele céste stricacióse și de patimi turbărită. Ci tu cu atotputérnica lucrare a ta suppus'o pre dânsa bunel și desăvârșitel voel talei, pentru ca noi cu bucurie și fără de cãrtire să ne suppunem tuturor hotărârilor tale așa, precum îngerli tăi cei fără de prihană o împlinesc voia ta în ceriuri.—Pâinea nòstră cea de tôte țilele dăne-o noao astăzi. Și de vréme că noi încă o tragem acéstă viață cu multă ostenelă, și trupul cest înfășurat cu greotatea și cu nepuțința îl purtăm; Apoi tu și peste acéstă slabă parte a alcătuirii nòstre îndurările tale ale vârsa bine voiaște, dându-ne trebuințele céle cãtră vreménica viața acésta. Dăruiaște-ne bună amestecare a vâzduhului, îmulfêște-le rodurile pământului, blagoslovêștele ostenelile și iconomiile nòstre, întărește-o sănătatea trupului nostru, pentru ca dintru a-

césta să cunoştem, cum că tu eşti singurul izvorul, dintru carele ne izvorăsc toate bunătăţile, şi cum că fără de a ta blagoslovenie totă vârtósa sârguirea şi lucrare a noastră este zadarnică.—Şi ne iartă noao greşalele noastre, precum şi noi ertăm greşiţilor noştri. Ci cu toate acéstea nenumăratele facerile tale de bine folosindu-ne, nu'ţi răsplătim pentru acéstea ţie, făcătorului de bine, mulţămită vrédnică. Noi în tot ciasul o călcăm fericita légea ta. Noi înduratele darurile tale le uneltim întru răotate, şi prin acésta rămânem datorii, ca pentru călcările noastre de lége să fim aruncaţi întru drépta urgia ta. Ci Dómné, nu intra la judecată cu robii tăi, că nu să va îndrepta inaintea ta tot viul. După negrăita milosárdia ta iartă-ne noao păcatele noastre pentru nemărginitile chiezăşluirile tale, şi pentru vârsatul pentru noi pre cruce sângele prea iubitului şi unului născutului Fiului tău, al lui Iisus Christos, a prea scumpului solitorului? nostru. Pentru-că întru semnul mulţămitel vârtos cuget şi osárdnică dorire avem greşiţilor noştri ale lerta greşalele, şi toate nevoile şi scârbele céle de la alţii aduse asupra noastră ale erta cu bucurie.—Şi nu ne duce pre noi întru ispită, ci ne izbăveşte de cel viclén. Şi nu numai păcatele noastre céle trecute să ni le erti, ci şi de căderile în păcat cele fiitoare mai nainte ne păzeşte, tu o ştii lesniclósa plecata neputinţa firii noastre cătră păcătuire, şi veđi, cu câte nevoi şi primejdii ne învăluim întru marea lumel aceştiei, trupul ne vâneză cu patimile, lumea cu amăgirile, diavolului, cu meştesugirile, nu ne slobodi pre noi întru tot bunele, stăpâne, a fi vanaţi de laţurile acéstea, şi stângele Infocatele săgétéile ispitelor, ca nu cumvaş biruinţi fiind de dânsele, să cădem în prăpastia deznădăjduinţei. Şi de şi ne vei slobodi pre noi ca un tată spre îndreptarea noastră a cădea întru niscarevaş ispite, fie voia ta: numai slăbictunea sufletelor noastre cu atot putérnica mâna ta o întăreşte, pentru ca să nu slăbim întru fericita lupta acésta, şi să lucréze putérea

ta întru neputința noastră. Pentru că a ta este împărăția și puterea și mărirea în vecii vecilor. Amin.

Și credem, cum că tu nu le vei trece cu vederea cererile noastre, Cerescule părinte, tu toate le poți ca un a tot puternic, iară ca un prea bun toate bunătățile le voești a ne le da noao. Tu ne-ai încredințat pre noi cu evanghelicul blagoslovitul glasul tău, ca noi să o avem nădejdea fără de îndolală ale dobândi toate acelea, ori ce prin numele Iisusului a prea Iubitului pruncului tău, a'mi fi cerut de la tine. Ci iarăș te rugăm pre tine, ca dintru bunătățile tale care să dobândesc de noi, nu noao, ci numelui tău să'i fie slavă. Amin, fie, fie.

Rugăciunea sculându te din somn.

Domne mulțemescu-ți ție dintru totă inima mea, că tu pre mine sănătos și nevătămat mai rădical din somn, și întunerecul nopții înprăștiindu'l, cu lumină da bucurie o strălucieș dioa acesta cu osârdnica crelița mea cea întru tine te rog pre tine, răsipește-o întunerecimea neșciinței mele și a patimilor mele, și o luminează mintea și voia mea cu lumina a tot lucrătoriului darului tău. Dăruiaște-mi mie robului tău, ca să sporesc eu cu deplina poftirea mea întru lucrurile cele însemnate mie de la tine, și să le cerc cu sânguință talnele cele ascuuse întru sfânta legea ta, cu îndrăznelă Sfântul numele tău toidăuna chemându'l: Tatăl nostru, și célelalte.

Rugăciune ducându te cătră somn.

Atot puternicule Dumneșeule, învrednicindu-mă prin a ta pronie întru acest cias al nopții a ajunge. Pentru toate facerile de bine, pre care eu dintru prea îndurata mâna ta le dobândiu în dioa acesta, mulțamitóre, și pentru greșalele mele (din) căinciosă inimă îți duc ție. Și te rog pre tine, cătră somn eu bucându-mă, umbrăște-mă cu sfânta umbrirea ta.

Și dăruiaște-mi lângă acesta, ca să-mi aduc eu aminte de veclnica odihna acéia, pre carea tu o găliș celora ce te iubesc pre tine, întru a căroră număr și pre mine Dómne mă orânduiaște.

Rugăciune mai 'nainte de prânz.

Ochiî tuturor întru tine nădăjduesc Dómne, și tu le dai lor hrană în vréme bună. O deșchiđ tu îndurata mâna ta, și o umpli totă jivina de bună voință.

Rugăciune după prânz

Mulțimescu-ți ție Hristóse Dumneđeul meű, că mai sálu-rat pre mine de bunătățile tale céle pământești. Nu mă lipsi pre mine și de cerésca împărăția ta.

Sfârșitul Bucóvnei.

Iubiți cititorî! Dacă ați citit cu luare aminte acest scurt Catihis—numit Bucóvnă, ați constatat că limba este arhaică pe alocurea, dar curat românescă. Scriitorul acestei Bucóvne este un necunoscut călugăr de către literații noștri. El a trăit după jumătatea seculului al XVIII (1750), în epoca numită Grecă. El se numește Macarie, tipograful Sf. Mitropolii a Ungro-Vlachiei. Era om cult pe acele timpuri, de cât, pentru-că era Român, n'a fost ridicat de cât la gradul de Arhimandrit. Eu cunosc multe manuscripte de ale sale, cele mai multe traduceri din grecește, ca: Istoria bisericăscă a lui Teodoret, pe care l'a tradus și Preasf. Mitropolit Veniamin mai târđiu și pe care l'am imprimat, viața Sf. Ioan Damaschin, Interpretări la Octoih, marele tipic al Sf. Sava, etc. Din tradu-

cerile sale să constate, că acest călugăr Macarie scia limba grăcă veche și vorbitore perfect, cum se vede din notele grecești, puse pe traduceriile lui în grecește, de asemenea limba slavonă, după cum dovedește acéstă Bucherniță. Prin urmare și acest Macarie tipograful, ca și Naum Rîmniceanul și Chiriac Rîmniceanu, au fost ómeni culți, călugări români, cari pentru lucrările literare de atunci făcute cu modestie de ei, pot fi cu merit enumerați între ómenii literați de pe la sfârșitul seculului trecut al XVIII și începutul celui al XIX în puterea materialurilor ce ni s'au conservat de la ei în manuscriptele lor, de și au fost dați uitărei până acum, din ura ce purtam călugărilor greci. Bucóvna imprimată acum cuprinde mult material trebuitor literaților Români, spre a ști precis moravurile sociale ale Românilor pe acele timpuri, mai ales în partea a II a Bucóvnei—partea morală. În acéstă parte se descriu pecatele sociale în care cădeau creștinii noștri; prin urmare organizarea noastră socială, și dar, pécatele la care erati mai des expuși Români noștri Valahieni pe acele vremuri. La noi la Români, după mine, au fost prin Monastirile noastre mulți călugări culți, cari dispunând de timp se indeletniceau pentru ascultare cu diferite traduceri din limbele clasice, mai ales din Sfinții Părinți. Am cunoscut la Monastirea Némțului o întregă bibliotecă, numai din manuscripte compusă, și care a fost consumată tótă de un incendiu înfricoșat, în timpul Igumeniei Arhimandritului Dionisie, fost Episcop de Buzeu. Câte lucruri și fapte vor fi fost în acea Bibliotecă? Și cine

sunt autorii atâtor scrieri, astă-dî numai putem şti. Cam ast-fel s'a întâmplat pe la tôte monastirile noastre cu manuscrisurile şi cărţile de preţ. Astă-dî în fine s'a luat măsură ca tot ce s'a mai conservat să se adune la Academie şi să se formeze o bibliotecă, care să fie deschisă publicului doritor de cercetări literare şi istorice. Acastă măsură s'a şi aplicat deja de către Academia Română de mai mult timp.

C. E.

ARIE, ARIENII ȘI SEMIARIENII.

(O pagină din Istoria Bisericească a secolului al IV).

II. Timpurile sinodului I ecumenic și luptele Bis. cu Arienii și Semiarienii până la anul 355.

Vezi Biserica Orthodoxă Română, No. 5, an. XXVII.

La mărtea lui Arie și a lui Constantin, zelosul apărător al dreptei credințe, Arienii se aflau împărțiți. Erau Arienii riguroși, adepții adică zeloși ai eresiarchului lor și Semiarienii, tot Arienii și aceștia, însă mai condescendenți. Ei erau grupul Arienilor care voiau a se apropia cu vederile și credința lor de învățătura cea dreaptă și universală a Bisericii. Dar dacă mărtea lui Arie a fost fatală Arienilor, de asemenea și mărtea lui Constantin, a fost o mare pierdere pentru creștinii cei adeverați care se țineau de dreapta credință hotărâtă la Niceea. După mărtea lui Arie, adepții săi zeloși pierdeau din ce în ce terenul; iar numărul semiarienilor creștea din zi în zi. Aceștia din urmă sunt care le ia locul și duc lupta alături cu ei în contra Orthodoxilor și contra tuturilor șefilor bisericestii, care apărau credința hotărâtă la Niceea. În deosebi armele lor sunt îndreptate contra lui Athanasie al Alexandriei, în care vedeau, cel mai puternic inamic al lor în Orient.

Pe de altă parte, prin mórtea lui Constantin, apărătorii credinței hotărâte la Niceea, nu mai aveau nici un sprijin în nimeni. El perd pe marele lor protector și apărător

Deja cu puțin înainte de mórtea lui Constantin se introdusese pe lângă el, precum am vădut, unelta Arieniilor, preotul arian recomandat Marelui Constantin de sora sa. Acesta, dacă în ultimile zile ale Marelui împérat a reușit a servi de minune și cu mult succes la curtea împéretéscă cauza Arieniilor, el, după mórtea lui Constantin, își continuă meseria sa pe lângă Constanțiu, care domnia asupra Orientului și pe lângă toți cei ce 'l incongiurau sau aveau vre-o trecerea la curtea împéretéscă.

Constantin cel Mare, este adevérat, se interesa fórte mult de cestiunile bisericéști; însă interesul seú pentru acestea nu 'l punea mai presus de preocupările sale politice pentru afacerile imperiului și bunul mers al statului: El punea mai presus de tóte liniștea și pacea imperiului, și pentru ca acéști pace să domnéscă pretutindeni, el voea cu ori-ce preț ca să apalneze și să dispară tóte discuțiunile și turburările bisericéști. Nu tot ast-fel era și fiul seú Constanțiu. Acesta atât se interesa de discutele și certurile religlóse și teologice ca cum el însuși ar fi fost episcop, însă se amesteca în ele cu autoritatea și puterea sa împéretéscă. Dar voinđ a se amesteca în tóte și a conduce el tóte, era mai tot d'a una sclavul altora, sau mai bine đis, precum ne afirmă Sozomen și marele Athanasie, *el era condus de alții în tóte, dar mai ales în cestiunile bisericéști*¹⁾.

Din cauza acestei atitudini a împératului Constanțiu față de Biserică, atitudine mai tot-d'a-una ostilă apărătorilor credinței hotărâte la Niceea și blândă, ca să nu đic pârli-nitóre și protectóre Semiarieniilor, numéruL acestora creșteea,

¹⁾ Comp. Sozomen ist. bis. II, 29. Athanasie cel Mare epistola către Monahi § 70.

Iar orthodoxii sufereau tot felul de neajunsuri. La curtea împărătească se făcea mare propagandă în favoarea ideilor și credinței semiariene. Preotul Arian, mai sus amintit era centrul tuturilor uneltirilor. El a reușit să atragă în favoarea sa pe Eusebiu marele intendent al palatului, pe mai toți eunuchii și servitorii curței, pe împărătesa și în cele din urmă pe însuși împăratul¹⁾.

Totă lumea, la curte, și în toate straturile societății se interesa de cestiunile și discuțiunile dogmatice și, precum ne spune istoricul Socrat și Sfântul Grigorie al Nisei, cestiunile devenise așa de populare în cât chiar și clasele de jos ale societății, băcanii, brutarii, zarafii etc. toți pretutindeni, discutați și se serveau chiar în limbajul lor comercial de cuvinte ca: *Tată este mai mare de cât Fiul, Fiul este de o ființă cu Tatăl, Fiul este asemenea Tatălui, Fiul nu este asemenea Tatălui, Fiul nu este de o ființă cu Tatăl* etc., fie-care după cum îi convenea și după credința ce profesa. Dar lucrurile ajungând astfel, fie-cine înțelege că terminii fiind luați mai mult în răs, împrejurarea acesta nu putea servi cauzei celei drepte a orthodoxilor; mai ales că prea puțini erau acela cari vorbeau și discutați serios, ba încă și mai puținii cei ce susțineau dreapta credință, când de la curte, și de la cel de sus, tonul se da pentru și în favoarea arienilor și mai mult în favoarea semiarienilor²⁾. După moartea Marelui Constantin singurul act favorabil apărătorilor credinței niceene, fu reintegrarea Marelui Athanasie pe scunul episcopal al Alexandriei. Constantin cel tiner, fiul lui Constantin cel Mare, a trimis în anul 338 după Christos din Galia, unde el domnia, pre Athanasie carele se afla exilat acolo cu scrisori de recomandare în Alexandria, către poporul

¹⁾ Comp. Socrat Ist. bis. II, 2.

²⁾ Comp. Socrat locul citat; Grigorie al Nisei despre Dumnezeuia Fiului și a Sfântului Spirit Tom. II. pag. 898 edițiunea de Paris.

său. Tinerul Constantin în scrisorile date lui Athanasie spunea între altele că acesta era și dorința tatălui său, *d'a readuce adică pre Athanasie pre scaunul episcopal al Alexandriei, însă murind, n'a putut aduce la îndeplinire dorința sa.*

Athanasie fu primit cu bucurie și mare entuziasm de poporul său. Cu toții, clericii, cetățenii și chiar locuitorii satelor au venit întru întâmpinarea lui spre a-l vedea și a se învrednici de bine-cuvîntarea sa. Faptul acesta însă a dispăcut și a nemulțumit cumplit pe Arienii, când știați mai ales cât de periculos era Athanasie pentru ideile ce el susțineau și propagau. Înălțarea lui Athanasie, știați că este desastrul și ruina lor. Pentru acesta d'o dată cu reîntorcerea zelosului apărător al Ortodoxiei au și început uneltirile cele mai detestabile contra lui. Îi au adus mai întâi acușăriune formală către Constanțiu, *că el a călcat canoanele bisericesti*: Că reîntorcându-se din exil și reluânduși atribuțiunile sale ierarchice și demnitatea sa sacerdotală *el a intrat pe turis în biserică și nu așa cum se cuvenea*. Căci fiind exilat după hotărârea sinodului din Tir, trebuia să reintre în atribuțiunile și drepturile sale, tot cu hotărâre-a unui sinod. Pe lângă acesta l'au mai acusat, că venind în Alexandria a făcut prădăciuni, a săvârșit chiar omorul și a vîndut pentru folosința sa proprie grăul trimis de Marele Constantin pentru a se împărți săracilor și văduvelor din Libia și Egipt¹⁾. Athanasie a reușit să se justifice de toate aceste acușăriuni nedrepte. El a convocat un sinod, la care a luat parte peste una sută episcopi, din Egipt, Libia, Tebaida și Pentapole și cu toți au constatat de neadevărate toate acușăriunile aduse lui Athanasie și s'au pronunțat pentru inocența și reîntegrarea sa canonică. Inimicii

¹⁾ Comp. Soorat Ist. bis. II, 8. Sozomen ist. bis. III, 5. Athanasie cel Mare envînt II, apologetic contra Arienilor.

lui Athanasie însă și în deosebi Eusebiu al Nicomidiei, care volau cu ori-ce preț să scape de acest puternic inamic al lor și apărător al orthodoxiei, au voit ca să albe în favoarea lor pe cei doi cesari, Constantin cel tiner și pe Constante, precum și pe episcopul Romei Iuliu. S'au adresat dar acestora, cerend înlăturarea lui Athanasie. Cesarii, Constantin și Constante au rămas indiferenți. Iuliu episcopul Romei însă a răspuns, că cazul trebuie a se examina de un sinod¹⁾. Dar Eusebiu cu ai sel voind cu ori-ce preț a se scăpa de Athanasie, au convocat un sinod în Antiochia la anul 341, sub pretext de a se consfătui pentru sfințirea mai multor biserici din Asia și împăratul Constanțiu nu numai că a convenit la convocarea acestui sinod, dar el însuși a luat parte, fie că acest sinod se întrunea pentru a judeca pe Athanasie și a ataca credința hotărâtă la Niceea. În adevăr, cei-ce au luat parte la acest sinod cu Eusebiu al Nicomidiei în frunte, în prezența împăratului Constanțiu, și proclamă public credința lor semiariană și hotărăsc caracterizarea lui Athanasie, precum și prohibirea unui nou episcop al Alexandriei. Chiar la acest sinod fu ales în locul lui Athanasie un óre-carele Eusebiu Emisen; dar aceasta refuzând, ei au ales pre un óre-carele Gregoriu de origină din Capadocia, pe care împăratul l-a trimis în Alexandria escortat de armată, sub conducerea prefectului Filagrie și a eunuchului Arsachie²⁾.

Athanasie descrie cu deamănuntul cele întemplate cu ocaziunea impunerei acestui Gregoriu ca episcop în locul său. Fiind-că el era iubit și stimat de toți, și din această cauză alungarea sa putea provoca turburări și chiar versări de sânge, el, ca să evite toate acestea a preferit a pleca din Alexandria și s'a dus la Roma. Cu toate acestea escorta armată care impunea pre Grigoriu Alexandrinienilor s'a dat

¹⁾ Epist. Athanasie către Monachi.

²⁾ Socrat. Ist. Biser. II. 9 - 10.

la multe acte brutale ¹⁾. Iuliū episcopul Romei a primit pre Athanasiū cu toate onorurile cuvenite demnității sale, și a trimis pre doi presbiteri Elpidiū și Filoxen cu scrisori către Eusebiū al Nicomidiei, capul mișcării orientalilor contra lui Athanasie și contra învățăturai hotărâtă la Niceea, ca să'l cheme la Roma, pre el și pre toți ai săi, adică pre toți acela cari aveau aceleași vederi de credință ca și el.

Eusebiū aflând despre ducerea lui Athanasie ia Roma și primirea căldurosă ce l-a făcut Iuliū, s'aū umplut de mânie și turburare și ținând cu vorba pre cei doi trimiși până în Ianuarie 342, aū trimis cu ei o epistolă către Iuliū episcopul Romei, în care se justifica că n'a putut veni din cauza stărei de nesiguranță în care se afla Orientul, fiind continuu în rebel cu Persii. El se plângea în acelaș timp lui Iuliū și îi imputa că a primit în comunitatea bisericească pe Athanasie depus și caterisit de sinod ²⁾. Intre acestea însă, și anume cam pe la finele anului 341, un sinod ținut la Roma, la care a luat parte mai bine ca 50 episcopi, judecând cazul lui Athanasie, s'a pronunțat pentru nevinovăția sa, pentru canonicitatea sa pe scaunul episcopal al Alexandriei și pentru primirea sa în comunitatea bisericească ³⁾.

Sinodul din Antiohia (an. 341) pe lângă nedrepta depunere a lui Athanasie, în cestiunea istoricului arianismului este important prin faptul, că este primul sinod la care arienii aū avut succes, adică majoritate, ba chiar unanimitate și 'și-aū putut expune în mod public și oficial ideile și credința lor, însă de și oficial, dar introduc învățătura lor tot în mod viclean și pe furiș, ca să nu dic necinstit. Aci ei făurind mărturisirea lor de credință, *opusă celei hotărâte la Niceea*, spun sus și tare și declară, *că nu*

¹⁾ Sozomen Ist. Biser. III, 6.

²⁾ Comp. Athanasie epist. către Monahi.

³⁾ Athanasie env. II, apolog. contra Arienilor.

sunt următorii ai lui Arie¹⁾, și nici cred și mărturisesc altă credință, de cât aceea pe care a primit-o și respectat-o biserica de la început, dar ei nu fac nici o mențiune despre natura sau ființa Tatălui și a Fiului, nici nu întrebuințază cuvântul *de o ființă* (ὁμοούσιος).

La acest sinod a făurit și Teofroniu episcopul Tianei o mărturisire de credință în termeni foarte obscuri și neînțeleși însă tot pe baza principiilor și ideilor profesate și susținute de Arien.

După câte-va luni a apărut o a treia mărturisire de credință, și după acela ceva mai târziu (cam pe la anul 344 sau 345) a apărut o a patra, foarte lungă, adresată s'au trimisă episcopilor Italiei. Aceștia însă n'au primit-o și în răspunsul lor au spus că n'o înțeleg fiind scrisă în altă limbă, de cât aceea pe care ei o cunosc. De altminterlea în definitiv le-a spus cuvântul hotărâtor că ei se țin de credința hotărâtă la Niceea de Biserica Universală.

Întreg acest șovinism de învățatură creștină, Arian și Semiarian, în care inotau mare parte din episcopii și clerici orientali, se observă că își avea sediul său mai numai în Orient. Până la această epocă Occidentul era aproape strein de toate aceste uneltiri. Aci cu toții, cler și popor se țineau strict și riguros de învățatura creștină hotărâtă la Niceea. Ce-va mai mult, chiar Marele luptător al Orthodoxiei, Athanasie, prigonit și persecutat în Orient, era stimat, venerat și îmbrățișat cu bucurie pretutindenți în Occident, unde 'și-a petrecut mare parte din anii vieții episcopatului său, în

¹⁾ Pentru a nu lăsa nici umbră de îndoielă și a convinge pe toți că ei nu sunt următorii ai lui Arie, în mărturisirea lor de credință dic: „*Cam este cu patință ca noi cari santem episcopi să urmăm învățatura anai preot*“. Însă toate acestea erau numai prefaceri, demne de semiarieni și de toți aceia cari în aceste timpuri luptau prin tot felul de mijloce contra orthodoxilor și contra credinței celei adevărate și universale a Bisericeii.

deplină iubire și comunitate religioasă cu toți șefii bisericilor și cu însuși episcopul Romei.

În anul 347 cei doi frați, Constanțiu, care domnea în Orient și Constanțe din Occident, de comun acord au convocat un sinod la Sardica, se crede, din îndemnul bisericii Romane, pentru a se înțelege episcopii între sine, a rezolvi toate diferențele dogmatice și neînțelegerile, care existau între ei, din care cauză spiritele credincioșilor se agitău continuu și pacea și liniștea imperiului era turburată. Nici la acest sinod, ținut în această cetate a Iliricului, nu se putu lua nici o hotărâre serioasă, pentru a liniști spiritele. Au luat parte ca la 300 episcopi occidentali și aceștia doriau, ca să ia parte la acest sinod Athanasie și prietenii săi, ca episcopi legali, lucru la care episcopii orientali, sau mai bine zis, semiarienii în număr ca la 76, s'au opus. Sinodul s'a împărțit atunci în două tabere; episcopii occidentali au rămas la Sardica, iar cei orientali s'au întrunit la Filopopole în Tracia și aci au reînnoit hotărârea de caterisire contra lui Athanasie, au excomunicat pe Iuliu episcopul Romei, pe Osiu episcopul Cordovei și pe alți amici ai lui Athanasie, și au redactat un nou simbol de credință, în carele nu se făcea nici o mențiune despre cuvântul *de o ființă* (ὁμοούσιος), cu privire la natura Fiului cu Tatăl. Ei încheiau simbolul lor cu cuvintele: *iar cei-ce zic, că sunt trei Dumnezei, sau că Christos nu este Dumnezeu, sau că el însuși este Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, sau că Fiul este nenăscut, sau că era un timp, când el nu era; cei-ce susțin acestea să fie escomunicați*¹⁾.

Între acestea în anul 348 muri Gregorie episcopul Alexandriei, impus cu forța, precum am văzut, în locul lui Athanasie. Acesta ridică pledica cea mare, pentru revenirea sau reîntorcerea lui Athanasie la locul său și Constanțiu,

¹⁾ Socrat. Ist. Biser. II, 20. Sozomen Ist. Biser. III, 11.

fie că se convinsese despre inocenţa lui şi uneltirile odioase ale arienilor şi semiarienilor, fie pöte sub îndemnul său chiar ameninţările fratelui său Constante, nu a permis a se hirotonisi un nou episcop în locul lui Gregorie, ci a rechemat din exil pe Athanasie. Acesta a primit invitaţiunea împăratului în Aquilea, unde se afla după terminarea lucrărilor sinodului din Sardica. De aci s'a dus mai întâi la Roma pentru a saluta pe Iuliu şi biserica Romei, care 'l primise cu atâta iubire în timpurile tristului său exil. Din Roma s'a dus în Antiohia şi aci aflând pe împăratul Constanţiu, acesta îi reţnoi şi prin viu graiu permisiunea, d'a se reîntörce în Alexandria şi 'l dete epistole de recomandare către episcopul egipteni şi către clerul şi poporul din Alexandria, ordonând tuturor ca să dea ultărei toate cele petrecute mai înainte şi să se unescă cu toţii, în cea mai desăvârşită iubire creştină pe lângă episcopul lor Athanasie ¹⁾).

Athanasie, reîntorcându-se în Alexandria, la biserica sa, fu primit cu mare bucurie de clerul şi poporul său, toţi l-au arătat cea mai desăvârşită iubire, chiar şi episcopul din afară, care 'l erau öre-cum ostili. Cel doi episcopi arieni, Ursachie al Sighidunului din Misia superiöră şi Valente, episcopul Mursei din Panonia, cari împreună uneltiseră cu episcopii orientali, contra lui Athanasie, l-au scris epistole irenice, bucurându-se de reîntörcerea sa pe scaunul episcopal şi venind la Roma amëndoi au anatematizat şi s'aü lepădat înscris de erezia ariană, încredinţând prin mărturiile scrise pe Iuliu episcopul Romei despre acesta şi declarând, că au fost calomniul şi minciuna tot ce au şis şi au săvârşit contra lui Athanasie.

Dar între acestea Athanasie află, că protectorul său Constante a fost ucis şi fu cuprins de témă, ca nu cum-va

¹⁾ Athanasie. Cuv. II, Apologetic contra Arienilor şi Socrat Istoria Biser. II, 23.

Constanțiu să reînnoiască persecuțiunile și ura, ce o avea contra sa. El însă fu asigurat de Constanțiu prin o epistolă, în care îi arată că dorește să rămână la locul său episcop pentru tot-d'a-una.

Nu trecu însă mult și inimicil lui Athanasie au început a urzi iarăși intrigile și calomniile lor nedemne contra lui. Când inimicil s'ei au vădit că mai bine de 400 episcopi sunt apărătorii ai lui și ai credinței hotărâte la Niceea, s'a umplut pe de o parte de mânie, iar pe de alta de teamă, ca nu erezia lor să ajungă a fi desprețuită și stigmatizată de toți. S'au unit atunci cu oamenii curții lui Constanțiu și cu Euvuchi și știind, că împăratul nu este bine-voitor lui Athanasie, s'au silit din toate puterile, ca să fie primiți în audiență de el și să le asculte din nou plângerile, ce aveau a-i adresa. De astă dată, distinsul ierarch al Alexandriei și demnul apărător al orthodoxiei, era acuzat *că depune episcopi fără nici o vină, că 'și exercită puterile sale chiriarchice în afară de biserica sa, că a permis să se officieze în o mare biserică din Alexandria, înainte, ca ea să fie sfințită, că se amestecă în afaceri politice și că a mers până acolo, în cât a țesut intrigă și a semănat vrajbă între cei doi frați Constante și Constanțiu (?)*.

Pentru a-și asigura succesul intrigel, al urei și a'l răsunării lor contra lui Athanasie, au reușit ca la un sinod, ținut la Sirmiu, în Panonia de jos, la an. 351, să depună pe Marcel, episcopul Angirei metropola Galatiei și pe însuși Fotin, episcopul Sirmiuului

Este adevărat, că Marcel, deși la sinodul ținut la Niceea s'a luptat bărbătește contra arienilor, combătându-l, ba încă și după aceea a compus scrieri contra sofistului Asteriu din Capadocia și contra altor mulți episcopi arieni, cu toate acestea. În cele din urmă, el însuși se depărtase de dreapta credință și căduse în ideile lui Saveliu și a lui Paul din

Samosata. El a fost acusat de Eusebiu și amicilor săi la sinodul ținut în Ierusalim, în an. 335, când recunoscându-și greșala, făgăduise, că va reveni și va arde cărțile sale. Neținându-se de cuvânt el fu condamnat de un sinod ținut la Constantinopol, în an. 336. Depus, el se refugiază în apus la episcopul Romei, Iuliu, se apără în fața sa pentru acușățiunile ce i-se aducea, și dădu mărturisirea sa de credință dreaptă, și fu primit în comunitate bisericească, în an. 347. După aceea fu absolvit la sinodul din Sardica, redându-i-se locul său de episcop, pe care-l avea ¹⁾. Acum când revenise cu desăvârșire la credința cea adevărată depunerea sa, era o răsbunare a eusebianilor, pentru ca prin ea să intimideze pe Athanasie. Tot pentru atingerea acelui scop au depus și pe Fotin, discipolul lui Marcel.

După ce au reușit contra acestora și au obținut la sinodul din Sirmiu, în fața împăratului Constanțiu depunerea lor, el, împreună cu Ursachie al Sigidunului și Valente al Mursei, au însoțit pe imperatorul Constanțiu de la Sirmiu în călătoria sa în Galia, tot în scopul de a obține de la acesta depunerea lui Athanasie, acuzându-l de elementul turburător, care neliniștește întreaga Biserică. Liberiu, care urmasa lui Iuliu pe scaunul Romei, (22 Maiu, an. 352) se silea spre a îndupleca pe Constanțiu să convoce un sinod la Aquileia, ca să judece acușățiunile, aduse contra lui Athanasie, crezând că prin acesta va paraliza uneltirile arienilor. În adevăr sinodul se și convocă, însă la Arelata la finele an. 353 sau începutul an 354. Aci mare parte din episcopi s'au opus la cererea lui Constanțiu, ca Athanasie să fie depus, amenințat însă, în cele din urmă au cedat, și însuși Vichentie, trimisul lui Liberiu. Unul singur a rămas statornic și s'a opus până în sfârșit. Acesta fu Paulin, episcopul Augustei Trivirelor, carele și el fu exilat în Frigia,

¹⁾ Socrat. Ist. Biser. II, 20. Sozomen. Ist. Biser. II. 33.

unde și muri de ciumă. Intre acestea Athanasie părăsise deja Alexandria, pentru a evita turburări și vărsări de sânge.

Hotărîrea sinodului din Arelata fu adusă la îndeplinire, în cât privea depunerea lui Athanasie, înainte chiar de a fi cunoscută bisericilor. Era o siluire și persecuțiune generală îndreptată contra tuturor apărătorilor învățaturii hotărîta la Niceea. Prigonirile contra apărătorilor acestei credințe, îi urmărea pretutindeni. Insuși Liberiu, deși inamic netimpăcat al semiarienilor, fu nevoit să cedeze. Așa în cât, se părea, că la această epocă triumful arienilor și al semiarienilor era aproape asigurat în întrîga Biserică.

Liberiu însă, episcopul Romei, nu perdu speranța d'ă putea scăpa pe Athanasie și continuă a întrebuița tôte mijlocele întru a'î justifica în fața Bisericii contra atacurilor nedrepte și nemeritate, ce i-se aduceau de arienii și semiarieni. Prin insistențele și stăruința lui se convocă un nou sinod la Mediolan, în anul următor 355, dar și rezultatul acestui sinod fu fatal apărătorilor orthodoxiei și lui Athanasie, ca și al celui din Arelata. Dintre episcopii ce au luat parte aci, occidentalii erau ca la 300 și tot așa de numeroși aproape erau și orientalii. Dar mai toți, sub diferite pretexte, s'au dat de partea arienilor, părtași făcându-se ideilor și învățăturilor acestora. Fôrte puținii au rămas credincioși, apărând învățătura cea dréptă a Bisericii în fața împăratului, care întrebuița tot felul de amenințări, disprețuind pre cel ce se opunea și spunend că pre toți aceștia îi așteptă exilul. Mulți însă preferară disprețul împăratului și exilul, de cât trădarea credinței universale a Bisericii ¹⁾.

Toți apărătorii credinței hotărîte la Nicea au avut să îndure plata tenacității lor. Lucifer episcopul Caralei din Sardinia a fost exilat în Siria, apoi în Palestina și în cele din urmă în Tebaida Egiptului ²⁾. Eusebiu episcopul Verchelei, fu

¹⁾ Epist. Athan. către Monachi.

²⁾ Lucifer. Contra Constant. imperator, Pro Athanas, Liber I. Ieronim. Catalog. cap. 95.

de asemenea exilat la Scitopole, apoi în Capadocia și în cele din urmă în Tebaida Egiptului. Dionisie al Mediolanului fu de asemenea exilat în Capadocia. Insuși Liberiu, care resistă lui Constanțiu și avu cu el un lung dialog, în care se apără cu mult curagiu, fu exilat și el în Berea din Tracia. Istoricul Sozomen ne raportă, că împăratul Constanțiu a întrebuințat toate mijlocele, spre a-l face să cedeze. El ne spune, că pe când Liberiu era dus în exil, împăratul i-a trimis 500 monede de aur; el însă le-a respins cu memorabilele cuvinte: «Du-te și spune, celui ce a trimis acest aur, să-l dea lingușitorilor și ipocriților, cari îl inconștă, cari au nevoie continuu de bani și cari doresc să-l aibă; căci nouă, Christos, cel ce este asemenea Tatălui întru toate, ne este hrana și tesaurul tuturor bunătăților¹⁾. De asemenea a fost exilat și Osiu bătrânul episcop al Cordovei, bunul prieten al Marelui Constantin, tatăl împăratului. El fu trimis la Sirmiu²⁾.

III. Luptele Bisericii cu Arieni și Semiarieni, de la an. 355, până la moartea lui Constanțiu. (an. 361).

Triumful arienilor și al semiarienilor la sinodul din Mediolan, uneltirile lor contra lui Athanasie, a cărui ridicare din scaun, de astă dată, mai mult de cât ori când, a adus mare turburare, nu numai în Alexandria, dar aproape în tot Egiptul³⁾, făcea pe acești dușmani ai credinței să se credă cu desăvârșire stăpâni pe situațiune mai ales că era încurajați de atitudinea bine-voitoare a lui Constanțiu către ei. În adevăr, când Constanțiu află de turburările întâmplăte

¹⁾ Sozomen. Istor. Biser. IV, 19.

²⁾ Tot ce au suferit atleții orthodoxiei în urma acestui sinod, sunt istorisite pe larg, în cartea mai sus amintită a lui Lucifer, la Ieronim în catalogul său al scriitorilor bisericesti de la cap. 95 înainte și la istoricil Sozomen, cart IV cap. 11 și următoarele. Teodoret. Ist. Biser. cart. II, cap. 16 și cart. III cap. 4 și următoarele.

³⁾ Apărarea lui Athanasie despre fuga sa.

la Alexandria, cu ocaziunea retragerii silite a lui Athanasie, dădu un decret prin care aproba măsurile luate, contra distinsului apărător al credinței și îndemna tinerimea să-l gonască și să-l alunge. Când prefectul Iracliu publică acest decret, fanaticii tineri, idololatri, atât au fost de încurajați, în cât au intrat în biserică, au maltratată pe credincioșii și luând obiectele sacre, mai ales sfintele mese și scaunele episcopale, le ardeau pe piețele publice. Când Gheorghe, usurpătorul scaunului episcopal, veni a ocupa locul lui Athanasie, saū întâmplat desordini și mai mari. Credincioșii erau pretutindeni maltratați. Mai bine de 90 episcopi, cari erau pentru Athanasie, au fost, unii depuși, alții exilați. Intrégă acéstă stare de lucruri fu aprobată de Constanțiu, prin o anume epistolă, trimisă Alexandrinenilor, în care, între altele condamna din nou pe Athanasie în termenii forte necuviincioși. lăudând pe Grigorie, ca om modest, înțelept și în deosebi capabil pentru administrațiunea spirituală¹⁾.

Triumful arienilor și al afiliaților lor semiarieni, fu efemer. Credându-se stăpâni pe situațiune au socotit, că sosisse deja momentul, mai ales semiarieni, spre ași afirma public învățătura lor. De aci desbinare între ei și arienii riguroși ura reciprocă și desastrul lor. Au început a discuta între dinșii cu mai multă înverșunare, de cât chiar față de ortodxi: *Dumneșeirea Fiului și natura Dumneșeirii sale. Dacă el adică este saū nu asemenea după natura saū ființa sa cu Tatăl. Dacă el este asemenea intru toate cu Tatăl saū este o simplă creatură*. Asupra tuturilor acestor cestiuni deosebindu-se în vederi și desbinându-se, au ajuns la cea mai desevârșită vrăjmășie între dinșii, așa în cât triumful lor abia reputat, în loc de a se menține, puterea lor decade. Ast-fel Ursache și Valente, Gheorghe al Alexandriei, Acachie al Chesariei, Aetiū, di-

¹⁾ Epist. Despre fuga lui Athanasie și epistola sa către monahi. De asemenea și cuvîntul său apologetic către imperatorul Constanțiu.

acon în Antiochia și Evnomie, discipol al acestuia, erau arieni riguroși. Ei predicaū și învățaū, că *Christos este creatură* și deci *el nu este asemenea întru nimic cu Tatăl* (ἀνόμοιος τῷ Πατρὶ κατὰ πάντα). Următorii acestora, *negând ori-ce asemănare a Fiului cu Tatăl*, său numit anomianii—și aceștia erau inimicii védiți ai ortodoxilor, însă puțin la număr

Semiarieni din contră, mulți la număr, inimici și ei neimpăcați ai ortodoxilor, deși până aci mai mult întru ascuns, său confundați cu arienii, se pronunțaū pe față, categoric pentru *asemănarea Fiului cu Tatăl*, (ὅτι ἕσους ὁ υἱὸς τῷ Πατρὶ), însă respingeaū cuvântul ἕσους, că adică Fiul este de o ființă cu Tatăl, precum hotărâse sinodul din Nicea. Căpeteniile acestora erau Gheorghe episcopul Laodiceii și Basiliū episcopul Anghiriei.

Arienii riguroși, vedându-se părăsiți de tovarășii lor de luptă, aū recurs la o stratagemă viclénă. Voind adică să nu piardă protecțiunea lui Constantiū, dar nici să provóce ura desăvirșită a semiarienilor contra lor, său adresat împăratului cu rugăciunea, că cauză tutulor neînțelegerilor și a discutiunilor religioase între biserici ar proveni din cauza cuvântului *ὁμοία*, care nu se află întrebuintat în Scriptură, și deci aū emis părerea către împăratul, că dacă cuvântul acesta fatal ar fi scos și eliminat din certurile dogmatice, ori-ce discuțiune n'ar mai putea avea loc și astfel s'ar restabili pacea în Bisesică.

Ei reușesc în adevăr în întreprinderea lor viclénă; conving pe împăratul și pe toți ai curței și astfel se decretă ținerea sinodului al doilea din Sirmiū, în anul 357 și aci se compuse un nou simbol al credinței, în care atât cuvântul ἕσους (*de o ființă*), cât și ἕσους (*asemenea după ființă*) fură condamnate și eliminate. Pentru importanța sa reproducem în întregul său acest simbol: «Credem într'unul Dumnezeu Tatăl a tot țitorul, precum se vestește

«In totă lumea. Și într'unul Fiul al său, unul născut, Iisus
 «Christos, Domnul și Dumnezeu și Mântuitorul nostru,
 «născut din el înainte de vecl. Nu trebuie a dice, că sunt
 «doi Dumnezei, fiind-că și însuși Domnul a dis: Mă voi
 «sui la Tatăl meu și la Tatăl vostru și la Dumnezeul meu
 «și la Dumnezeul vostru pentru acesta și este Dumnezeu
 «al tuturor, precum și apostolul învață: «Aș este Dumnezeu
 «numai al iudeilor? Nu și al neamurilor? Da! și al neamu-
 «rilor. Pentru acesta este un singur Dumnezeu—care dă
 «mântuirea, pentru circumcisiunea cea dintru credință.
 «Intru toate cele-alte sinodul concordă întru toate și nu are
 «nici o îndoială. Dar fiind-că pe mulți 'i turbură cuvântul
 «latin *substanță*, iar elinește *ουσία*, pentru ca să se cu-
 «noscă mai exact *de o ființă* (τὸ ὑποούσιον) adică așa *disa*
 «*asemănare* (τὸ ὑποούσιον) cu desăvîrșire nu trebuie a
 «mai face mențiune despre acestea, nici a se mai explica
 «ceva despre ele în biserică, din cauză și pentru cuvântul,
 «că nu s'a scris în Scripturi despre ele și pentru că ele
 «sunt mai pre sus de cunoștința și de mintea omenescă,
 «căci nimeni nu poate spune nașterea Fiului, precum scris
 «este: Cine va putea spune naștere sa? Căci numai Tatăl
 «cunoște cum a născut pe Fiul și iarăși numai Fiul știe
 «cum s'a născut din Tatăl. Nimeni să nu se îndoaie, că
 «Tatăl este mai mare, după cinstea și demnitate Dumne-
 «deirei și mare este și după însuși numele său de Tatăl,
 «precum însuși Fiul mărturisește: «Tatăl cel ce m'a trimis
 «pre mine este mai mare de cât mine». De asemenea știm
 «cu toții, că sunt două persoane: a Tatălui și a Fiului. Tatăl
 «mai mare, iar Fiul, supus împreună cu toate, pre care
 «Tatăl 'și le-a supus șieși. Tatăl nu are început, este ne-
 «vădut și nemuritor și nepătimitor. Fiul este născut din
 «Tatăl, Dumnezeu din Dumnezeu, lumină din lumină; iar
 «nașterea sa, precum s'a dis mai sus, nimeni nu o cunoște,
 «fără numai Tatăl. Fiul este Domnul și Dumnezeul nostru.

«El a luat carne, adică trup și deci s'a făcut om, precum
 «a ținut și Ingerul. Așa precum toate Scripturile învață și mai
 «cu semă însuși apostolul, dascălul neamurilor, zicând, că
 «Christos s'a făcut om din Fecioara Maria, de aceea a pă-
 «timit. Iar începutul și temeliala a toată credința este ca
 «tot d'a-una să se păstreze Treimea, precum citim în evan-
 «ghelie: Mergând învățați toate neamurile, botezându-l pe el
 «în numele Tatălui și al Fiului și al Sfintului Duh. Intreg
 «dar și desăvârșit este numărul Treimei, iar Mângâitorul
 «Duhul cel Sfânt s'a trimis prin Fiul și a venit după făgăduință,
 «ca să sfințească și să întărească pe Apostoli și pe toți
 «credincioșii»¹⁾.

Simbolul acesta, precum ne spune istoricul Socrat și A-
 thanasie cel Mare, a fost nevoit a-l subscrie și bătrânul
 centenar Oziu al Cordovei, care se afla exilat în Sirmiu;
 a sub-scris însă, numai din cauza împilărilor, și ca să
 scape de torturile, la care era supus. Constanțiu și arienii
 înțelegeau importanța semnăturii lui Oziu, dar dacă el a
 sub-scris simbolul, n'a voit a sub-scrie și condamnarea lui
 Athanasie. Istoricii: Socrat, Sozomen, Theodorit și chiar
 Filostorg spun, că și însuși Liberiu a fost constrâns și nevoit
 a sub-scrie simbolul, și numai ast-fel i s'a permis a se
 reintorci la Roma²⁾.

Dar zelul cel mare al arienilor și în deosebi al lui Ev-
 doxiu, episcop sirian, care se furișase de la ghermanica
 Siriei la Antiochia, au făcut ca ei să piardă cauza. Lucrul
 s'a trădat, căci ei au pornit persecuțiune contra semiarienilor,
 depărtându-l de la bisericile lor, ținând chiar și un sinod
 contra lor la Antiochia³⁾.

¹⁾ Socrat. Ist. Biser. II, 30. Textul original al acestui simbol, scris
 în limba latină, s'a păstrat. Vezi Hilar. De Sinod. Cap. 11.

²⁾ Socrat Ist. Biser. II, 37. Sozomen, Ist. Biser. IV, 11. Theodoret,
 Ist. Biser. II, 17. Filostorg, Ist. Biser. IV, 3.

³⁾ Sozomen. Ist. Biser. IV, 13.

Șefii semiarienilor, vedându-sea ast-fel tratați de aliații lor de luptă, au ținut un sinod în Anghira la anul 358. Aci au înfirmat simbolul arienilor, făurit la Sirmiu și și au expus vederile și învățătura lor semiariană în o lungă epistolă sinodică¹⁾. El au ales și o delegațiune, pe care au trimis-o către împăratul Constanțiu, compusă din Basiliu al Anghirei, Evstatie episcopul Sevastiei și Eleusin al Chizicului. Aceștia au cerut lui Constanțiu a nu se anula ideile și credința lor, expusă în sinodele precedente; că *Fiul* adică *este asemenea după natura sa* sau *substanța sa cu Tatăl* (ὄτι ὁ υἱὸς ὁμοῖος τῷ Πατρὶ κατ' οὐσίαν). Și fiind-că cererea lor a fost admisă de împărat, Ursachie și Valente s'au lepădat de credința hotărâtă la sinodul al doilea din Sirmiu, iar Evdoxiu, Evnomiu, Aetiū și alți au fost exilați.

Întâmplarea acésta, în loc de a liniști lucrurile, aduse și mai mare turburare în spirite. Constanțiu ne mai știind ce face, se hotări a convoca un sinod ecumenic, pentru a curma toate diferențele și neînțelegerile. Fu ales spre acest sfârșit orașul Nicomidia; dar pe când episcopii din diferite părți se pregăteau a veni aci, a sosit știrea, că Nicomidia a fost distrusă de cutremur²⁾. Se făceau pregătiri a se schimba locul sinodului la Niceea; dar înainte ca împăratul să fixeze locul, Ursachie și Valente l-au sfătuit să împartă sinodul în două diferite localități. El se temeău ca nu cum-va episcopii fiind adunați cu toți la un loc, să fie copleșiți prin număr de semiarieni și să triumeze învățătura acestora. Sfatul lor fu ascultat de împăratul și ast-fel episcopii fură convocați în anul 359, unii în Seleucia Isavriei, iar alți în Arminiul Italiei.

Cei intruniți în acésta din urmă cetate erau peste 400, din cari mai bine ca 80 arieni și semiarieni. Taur, prefectul Italiei, primi ordin de la împăratul să nu concedieze pe

¹⁾ Acéastă epistolă sinodică se află în întregul ei, coprinsă în scrierea lui Epifaniu contra eresilor. Eresia 73. Cap. 2—11.

²⁾ Socrat. Ist. Biser. II, 39.

episcopii, înainte de a conveni și a se înțelege întru toate, și ca el să lucreze cu mai multă tragere de inimă, i-se promise de împărat avansarea.

Ursachie și Valente a venit în persoană la sinodul din Arminiū și aci își au expus pentru ultima oră simbolul lor de credință, în care au pus la început numele împăratului. Textul acestui simbol, coprint în istoria bisericăscă a lui Socrat ¹⁾, este următorul: «Expunem credința sobornicăscă, în fața stăpânului nostru Constanțiu, în timpul consulatului prea ilustrilor consuli Flaviū, Eusebiū și Ipatiu, în Sirmiu, în a 11 di a calendelor lui Iunie.

«Credem întru unul singur și adevăratul Dumneșeu, Tatăl «a-tot țitorul, făcătorul și creatorul tuturor. Și într'unul «născut Fiul lui Dumneșeu, născut mai înainte de toți «vecii și de tot începutul și de tot timpul închipuit și înainte de totă preinchipuirea concepută, născut în mod nepătimit din Dumneșeu și prin carele, atât vécurile s'au «întărit și toate s'au făcut; fiind născut, unul născut numai «el singur din Tatăl, Dumneșeu din Dumneșeu, asemenea «Tatălui, celui ce l'a născut după scripturi, a căruia nascere «nimeni nu o cunoșce, fără numai Tatăl, cel ce l'a născut. «Acest Fiū unul născut credem, că a venit din ceruri, după «voința Tatălui, spre a desființa păcatul și s'a născut din «Fecióra Maria și a petrecut cu apostolii și a îndeplinit totă «iconomia după voința Tatălui. S'a răstignit și a pătimit și «s'a pogorit întru cele de desubt și a îndeplinit și cele de «acolo; pe care portarii ladului vedându'l s'au înfricoșat. Și «a înviat a treia di și a petrecut cu discipolii săi, și după «împlinirea a 40 zile, s'a suit la ceruri și șede d'a dreapta «Tatălui. Și va veni în ziua cea de apoi întru mărirea Tatălui, spre a da fie-căruia după faptele sale. Și întru Duhul «Sfânt, pe carele acelaș Fiū al lui Dumneșeu, unul născut «Iesus Christos, a făgăduit a l' trimite genului uman, Mân-

¹⁾ Socrat. Ist. Biser. II, 37.

«găitorul, precum este scris: «Mă voiŭ duce la Tatăl meŭ
 «și voiŭ ruga pe Tatăl meŭ și alt Mângâitor va trimite voue,
 «Duhul adevărului, acela dintru mine va lua și va învăța
 «și va arăta voue tôte. Iar numele de *ὁσία*, pus de sfințit
 «părinti, fiind neînțeles de popóre. produce scandal și pen-
 «tru că acesta nu este cuprins în scripturi, am cređut că
 «este bine a nu mai face nici o pomenire pe viitor despre
 «*ὁσία* sau ființa lui Dumnezeu, pentru-că nicăeri în Dum-
 «neđeestile scripturi nu se amintește despre *ὁσία* sau ființa
 «Tatălui și a Fiului. Țicem despre Fiul, că este asemenea
 «Tatălui întru tôte, precum se ȃice și se învață de sfințele
 «scripturi».

După ce Ursachie și Valente au citit acest simbol de cre-
 dință, episcopii ortodoxi cari au cunoscut vicleșugul lor s'au
 indignat. Ei au ȃis: credința noastră nu este de astă-ȃi sau
 de eri. Noi n'am venit aci ca să învățăm ce trebuie să cre-
 dem, căci ne mulțămim cu cele hotărite de sfințit părinti,
 ci ne am adunat ca să combatem inovațiunile și învățatu-
 rile cele greșite ¹⁾. Au cerut după aceea de la Ursachie și
 Valente, ca să desaprobe dogmele și învățătura ariană și
 fiind că aceștia au refuzat, i-a excomunicat împreună cu
 toți adepții lor, înlăturându-l de la comunitatea bisericescă.

Hotărîrea acêsta fu comunicată împăratului de o dele-
 gațiune, compusă din 20 episcopi, cu rugămîntea ca cel
 excomunicați să fie privați de episcopiile lor. Ursachie însă
 și Valente sau grăbit să preîntâmpine și să prevină pe îm-
 păratul, ca să nu priimescă delegațiunea, dar nici să o con-
 cedieze ²⁾. El au așteptat mult timp în Adrianopol, unde
 se afla împăratul și aci forțați prin tot felul de maltratări
 și în vedere că se apropia și Iarna, au fost nevoiți să sub-
 scrie un simbol de credință, compus la Nisa Traciet, iden-
 tic cu cel de la Sirmiu, precum și să declare că priimesc

¹⁾ Sozomen Ist. Biser. IV, 17.

²⁾ Sozomen. Ist. Biser. IV, 18 și 19.

comunitatea bisericească cu Ursachie și Valente (?). După aceea li s'au permis a se duce. Prefectul Taur însă a primit ordin, să nu concedieze pe episcopii din Arminiū, până ce nu vor sub-scrie și ei; iar cei ce vor refusa să fie trimiși în exil.

La început episcopii din Arminiū nici n'au voit să audă măcar de amenințările de a sub-scrie și nici voiau să comunice cu delegațiunea trimisă, pe care o considera de trădătoare. În urmă însă au cedat pentru a evita turburările și desordinile, pe cari le provocau ereticii, mai ales că la aceste desordini lua parte și poporul și cestiunea, ce li se punea era, *dacă cred în cuvîntul de o ființă sau în Iisus Christos*. Numărul episcopilor—ce rezistau se micșora din ce în ce, în fața amenințărilor și în fața tuturilor dificultăților de tot felul, precum și în vederea apropierei Iernei. În cele din urmă ei au rămas ca 20 la număr, dar și aceștia au cedat la rugăcuniunile lui Taur, amăgiți de uneltirile lui Valente, care a reușit să-și salveze credința sa și să convină a o sub-scrie cu toții, spunind tuturilor, că el și Ursachie nu învață, ca cel-l-alti arieni, *că Fiul este creatură*¹⁾. Nu se știe dacă la acest sinod a luat parte și Liberiu episcopul Romei²⁾.

Tot așa de nefavorabil ortodoxilor fu și sinodul ținut în Selencia Isavriei, pentru că din cei 160 și mai bine episcopi, ce au luat parte la acest sinod, 105 s'au declarat semiarieni; 40 arieni riguroși și numai restul au rămas statornici pentru vechea credință hotărâtă la Nicea. La 27 Septembrie, an. 359 s'a ținut prima ședință. Acachie episcopul Cesariei, prin cuvintele sale, atacând simbolul dela Nicea, atât a turburat pe ortodoxi și chiar pe semiarieni, în cât

¹⁾ Soorat Ist. Biser. II, 37.

²⁾ Theodoret Ist Biser. II, 21 și epistola Marelui Athanasie către cei din Africa § IV.

³⁾ Sulpiciu Sever. Ist. Biser. Cart. II, cap. 58.

și unii și alții s'au lepădat de unirea bisericească cu el; așa în cât și aci, ca și la Arminiū erau două feluri de intruniri. Semiarieni, propunând simbolul lor din Antiochia, l'au sub-scris, iar amicii lui Acachie au propus un altul, în care mărturiseau pur și simplu, *că Fiul este asemenea Tatălui* și acest simbol s'a citit în adunarea semiarienilor de către proconsulul Leona. El însă l-au respins și propunătorii lui au fost excomunicați și depuși ¹⁾. Semiarieni în urmă au compus simbolul lor de credință și l-au trimis cu o delegațiune de zece episcopi la împăratul. Dar și de astă dată inimicii lor au prevenit pe Constanțiu și l-au dispus contra sinodului, hotărându-l, ca să nu demită delegațiunea, ce venise la el, până ce nu va sub-scrie simbolul sinodului din Arminiū, ceea ce se și întâmplă.

Aci este apogeul la care au putut ajunge arienii și semiarienii. Se părea că întreaga lume creștină era ariană, și că următorii dreptei credinți, cari o apărau, cu lupte, mari suferinți și cu chiar pericolul vieții lor, se obosiseră, s'au cedaseră aproape pretutindeni. Ne contestat că la acest triumf al arienilor, contribuese mult împăratul Constanțiu și cei doi episcopi favoriți ai săi Ursachie și Valente, cărora le conceda totul. El reușise, pe lângă exilul lui Atanasie să obțină și exilarea celor mai însemnați semiarieni, ca: Macedoniū, episcopul Constantinopolului, Basiliū, al Anghirei, Eustațiū al Sebastiei și alții, însă și acest succes fu de scurtă durată; căci atunci când se credeau a tot puternici, Constanțiu mōre și ast-fel acela care impunea cu forța și prin tot felul de amenințări credința ariană dispăre.

(urméză sfârșitul).

D.

¹⁾ Socrat. Ist. Biser. II, 41. Sozomen. Ist. Biser. IV 22.

CRONICA BISERICĂSCĂ.

I.

Mortea stareței de la Susana.

P. C. Stareță a Monăstirei Susana a încetat din viață subit în urma purtării puțin cuviincioase a unor călători, ce veniseră de la Slănicul din Prahova. Plecaseră din acesta din urmă localitate mai mulți domni și dómne cu scopul de a visita Monăstirile *Susana* și *Cheia*. Au fost bine și cuviincios primiți și într'o Monăstire și în alta. Călătorii noștri însă, în loc de a ține socotelă de locul, unde se găesc, au căutat să strice liniștea călugărițelor, ducând o viață sgomotósă și necuviincioasă. La observațiunile P. C. Starețe, că Monăstirea nu e un loc de petrecere, ci un loc de rugăciune și de odihnă sufletéscă în semn de badjocură au devenit și mai sgomotoși. La un moment dat unii din călători au fost chiar amenințatori față de bătrâna stareță, în cât sdrobită de durere a cădút jos mórtă!

Istorisind acestea sunt convins, că cetitorii își vor pune de sigur întrebarea: e cu puțință óre acesta? Se póte óre ca institutori, ofițeri și funcționari ai statului să se pórte în așa chip față de o bătrână

călugăriță, conducătorea unei sf. monăstiri, întreținută și protegiată de stat? Se poate ore ca acești funcționari să fie atât de puțin creștini, în cât să și bată joc de o sfântă instituțiune a Bisericei noastre? Se poate ore ca să fie atât de decăduți moralmente (fie ea chiar morala civică) în cât să nu respecte aceea ce alții cred *cuvincios* și *sfint*?...

Rămăi ufmit, când te gândești mai adânc la o asemenea purtare, însă adevărul e așa, căci faptele așa s'au petrecut. Nădăjduim, că acești funcționari își vor lua plată după purtarea lor și se va da în chipul acesta o pildă și altora. Nu e cu puțință ca cine-va să pôtă fi iertător sau cel puțin îngăduitor față cu asemenea apucături, cari ating adânc demnitatea oamenescă!

*

Monăstirea e un loc de sfințenie, un loc de curățenie și înălțare sufletecă. Și dacă așa stă lucrul, atunci e *cuvincios* din parte-ne să ocrotim pe acei, cari s'au adunat în acest scop și să'i ajutăm să și ajungă scopul. N'avem nici un drept și nu ne e permis sub nici un motiv ca cu felul nostru de viață să stricăm rostul vieței altora! E contrară principiului celui mai elementar de morală o altă procedare!..

Pe de altă parte bunii creștini merg la monăstiri cu duh curat de a se recrea sufletesce, iar nu a se desfăta trupesce. Ei merg cu credință și cu smerenie de a petrece duhovnicesce câte-va ore sau câte-va zile. Un asemenea pelerinagiū e trebuincios pentru viața lor sufletecă!...

Regulamentul Sf. Sinod e destul de lămurit în privința purtării acelora, ce vin în trecere pe la monăstiri. Să'l aplicăm cu vigore neincetat și atunci vom reuși să deprindem cu buna orânduélă, pe acei

ce nu sunt deprinși; vom reuși să punem regulă acolo unde nu este. Să nu lăsăm uitării aceea ce ne e folositor și nouă și tuturor. Voiu mai reveni însă!...

II.

EPISCOPIA „DUNĂREI-DE-JOS“.

Dare de semnă despre inaugurarea școlii de cântăreți, deschiderea anului judiciar consistorial și conferința cu P. P. C. C. Protoierei eparchiali și D-rii Revisori școlari.

Țiua de 1 Septembrie a fost sărbătorită la reședința episcopală a Eparchiei «Dunărei-de-Jos» cu o deosebită solemnitate, în vederea începutului noului an bisericesc, inaugurării școlii de cântăreți—înființată acum în această Eparchie—și deschiderii anului judecătoresc consistorial

I.

Inaugurarea școlii de cântăreți.

La orele 9 dimineața, în catedrala Sf. Episcopii, de către P. C. Arhimandrit de scaun, înconjurat de clerul catedralei, s'a oficiat Sf. Liturgie, la care a asistat P. S. Episcop, membrii consistoriali, protoiereii eparchiali, revisorul ecclesiastic, clerul din Galați, corpul profesoral al școlii de cântăreți și elevii înscriși pentru a urma cursurile acestei școle.

După săvârșirea Sf. Liturghii, P. C. Iconom N. Tărăbuță, rosti o cuvîntare prin care pune în evidență rolul și însemnătatea școlii de cântăreți în Eparchia «Dunărei-de-Jos»; la care P. S. Episcop răspundend, mai întâi amintesc că țiua de 1 Septembrie fiind începutul noului an bisericesc, nădăjduesc că cu ajutorul lui Dumnezeu preoții din această Eparchie prin sirguința lor pastorală în mijlocul poporul vor lucra necontenit la înflorirea Sfintei noastre Biserici Orthodoxe Naționale, pentru care muncă vor avea plată de la Dumnezeu și recunoștința din partea națiunii române. Apoi, istorisind pe scurt dezvoltarea muzicii bisericesti și rolul ei, arată cum prin înființarea acestei școle

se satisface o mare cerință pentru infrumusețarea serviciului dumnezeesc și și exprimă nădejdea că prin bunul ei mers se va atinge scopul pentru care se înființează. Aduce la cunoștința celor de față că au fost însărcinați ca profesori ai acestei școle:

P. C. Icon. N. Tărăbuță, fost profesor de musica bisericească și vocală la desființatul Seminar din Galați, care va preda: musica bisericească orientală,—partea teoretică—, tipicul și citirea;

D-l Traian Vintilescu, absolvent al Facultății de Teologie din București și prim-cantor al catedralei episcopale, care va preda: musica bisericească orientală—partea practică—, istoria bisericii române, morala creștină și liturgica,—și căruia i s'a dat și însărcinarea de director al școlii; și

D-l T. Theodorescu, maestru de musica vocală la școla Normală și Liceul «Alexandri» din Galați, și diriginte al corului vocal al catedralei, care va preda musica vocală corală.

După acesta, P. S. Episcop urmat de cei prezenți au mers la palatul episcopal, iar profesorii școlii împreună cu elevii trec în localul școlii unde li se făcu examinarea actelor și a condițiilor de admisibilitate, declarându-se înscrisi 28 elevi

II.

Deschiderea anului judiciar consistorial.

La ora 10 1/2 precis, în unul din salónele palatului episcopal, unde erau de față: P. C. Arhimandrit de scaun, membrii consistoriali, protoiereii de județe, revisorul eparhial, directorul cu personalul cancelariei episcopale și toți preoșii din Galați,—P. S. Episcop deschide solemnitatea printr'o scurtă cuvintare, după care *Cucernicul Sachelar Th. Popescu*, membru consistorial,—însărcinat din timp cu ținerea unei conferințe pentru această ocaziune,—începe dezvoltarea ei tratând despre: *Consistoriile bisericești la Români, de la începutul lor și până astăzi*.

După terminarea conferinței, P. S. Episcop răspunde arătând importanța acestei conferințe și și exprimă dorința ca în viitorul an judiciar procesele să fie cât de puține la

număr pentru ca membrii consistoriali să aibă prilejul de a întrebuința timpul mai mult în cercul conferințelor protopoești cari se țin la reședința episcopală.

Terminându-se solemnitatea, P. S. Episcop se retrage în apartamentele sale; apoi, membrii consistoriali trec în sala de ședințe pentru a regula diferitele chestiuni consistoriale, iar cei-l-alți asistenți se retrag ducând cu dânșii o frumoasă amintire.

III.

Conferința protopopescă.

a) În ziua de 2 Septembrie a avut loc obiectivul conferință protopopescă, la care a luat parte protoiereii eparhiali, membri consistoriali și revisorul eclesiasc sub președinția P. S. Episcop.

Potrivit cu ordinea de zi, s'a discutat asupra observațiilor pe cari Protoiereii le-au făcut în județele lor cu prilejul inspecțiunilor generale ce a avut loc în întreaga Eparhie în decursul lunilor Iulie și August a. c., cum și tot ceea ce privește mersul afacerilor parohiale. În urmă s'a discutat modalitatea conferințelor pastorale generale cari se vor începe în întreaga Eparhie în ziua de 15 Octombrie a. c., și în sfârșit s'a întocmit un tablou de subiectele cari vor fi anunțate preoților din Eparhie spre a fi lucrate și dezvoltate în conferințele pastorale cari se vor ține în toamna anului 1904.

b) În ziua de 3 Septembrie au luat parte la conferința protopopescă și D-nii *Revisori școlari ai județelor* din această eparhie.

La deschiderea acestei conferințe, P. S. Episcop își exprimă a sa mulțămire pentru frumoșa dispozițiune ce D-l Ministru de Culte și Instrucțiune publică a orânduit ca D-nii Revisori școlari ai județelor din această Eparhie să ia parte la conferința protopopescă și salută cu bucurie și cu părintescă dragoste veuirea D-lor Revisori școlari în conferință, unde împreună să colaboreze la găsirea celor mai nemerite mijloce prin cari s'ar stabili din ce în ce mai mult o legătură frățească și creștină între preotul și învățătorul sătesc. Consideră ziua de 3 Septembrie a anului 1903, ca cea mai fericită zi pentru Eparhia «Du-

narel-de-Jos», întru cât Revisorii școlarii și Protoiereii eparhiali animați de aceleași dorinți creștinești și cetățenești, se întrunesc la un loc, în jurul unei și aceleeași probleme, adevă: *unirea sinceră dintre preot și învățător*, între școlă și biserică, din care va eși fericirea și trăinicia poporului nostru românesc. P. S. Sa citeză diferitele dispozițiuni luate în privința rolului ce au preoții și învățătorii în mijlocul poporului. Pune în evidență relele urmări ale neînțelegerii dintre preot și învățător și expune fericitele rezultate la care au ajuns unele popore prin frățeasca acțiune a preotului și învățătorului sătesc. Arată importanța misiunii preotului și învățătorului în educațiunea religioasă și morală a poporului, apoi în dezvoltarea sentimentului național și patriotic, cum și în problema îmbunătățirii condițiunilor de trai ale sățenului român. Conchidend, ăice că, ca un bun început în această direcțiune este de datoriu D-lor Revisorii școlarii de a obliga pe învățători ca în fie-care Duminică și sərbătore să mērgă cu toți școlarii la biserică, cântând în cor Sf. Liturgie. Printr'acēsta școlarii se vor deprinde a iubi biserica iar părinții lor vor merge cu drag la biserică pentru a asculta serviciul dumnezeesc înfrumusețat prin cântecele bisericēști ale fiilor lor. Termină făcend urări înfrățirii corpului dăscălesc și preoțesc spre binele și fericirea poporului.

La acestea *D-1 Ionescu*, Revisorul școlar al județului Tulcea, răspundend, mulțămesce P. S. Episcop în numele celor-l-alți colegi ai săi, pentru că li s'a dat fericitul prilej de a lua parte la conferințele protopopesce, în care s'a discutat o cestiune așa de importantă pentru biserică și țara noastră, adevă înfrățirea și îndemnarea preotului și învățătorului sătesc de a lucra cu puteri unite pe unul și acelaș câmp—binele poporului.

Apoi a urmat discuțiunile dintre D-nii Revisorii școlarii și Protoiereii eparhiali, care sub președinția P. S. Episcop au rezolvat între altele și următoarele cestiuni:

S'aă luat mēsuri asupra mijlocului prin care s'ar putea asigura o mai lesnică și regulată frecventare a preoților și învățătorilor la cercurile culturale;

Mēsuri ca preotul să îndemne pe părinți a-și da copiii la școlă, și împreună cu învățătorul să înființeze societăți pentru ajutorul copiilor sēraci;

Mesuri prin cari preotul și învățătorul ar putea lucra în-de-comun acord pentru înființarea și propășirea școlilor de adulți, a societăților economice, filantropice, culturale, etc;

Mesuri pentru curmarea și evitarea neînțelegerilor dintre preot și învățător;

Mesuri ca învățătorul să dea concurs preotului pentru ca cuvântul său să fie ascultat de poporenă și ca moralitatea să domnască în fie-care comună;

Mesuri ca învățătorii în-de-comun acord cu preoții să indemne la alinierea și plantarea cimitirelor și curților bisericesti; etc. etc. etc.

După cari D-nii Revisori școlari pătrunși de importanța acestor conferințe și de rǎdele ce vor produce aplicarea celor discutate promit că vor lua măsuri în consecință.

În urmă, P. S. Episcop satisfăcut de rezultatul discuțiunilor își, exprimă dorința de a-l vedea cât mai des în viitorile conferințe protopopesci.

III.

I. P. S. Mitropolit Primat D. D. Iosif Gheorghian și I. P. S. Mitropolit al Efesului Ioachim Efthyvul.

Citim în ziarul «Πατρις» din 17 Iunie 1903 următoarele:

După cum am anunțat într'un număr precedent, P. S. Sa Mitropolitul Efesului Ioachim Efthyvul, trecând prin Bucuresci în călătoria sa spre Viena, unde mergea pentru îngrijirea ochilor săi suferinți, s'a întâlnit, la plecarea sa de aci, la gară, cu I. P. S. Sa Mitropolitul Primat Iosif, care pleca la băile din Kissingen.

Iată cum ne descrie o scrisoare din Viena atât călătoria de la Constantinopol la Bucuresci a înaltului prelat, cum și drumul său de aci la Viena, făcut dimpreună cu bătrânul Mitropolit Primat al României:

«În cursul călătoriei sale spre Constanța P. S. Sa Mitropolitul Efesului a făcut cunoștință cu Kedivul Egiptului aflat pe același vapor. A. Sa a primit cu multă amabilitate

pe Mitropolit. După ce 'și-a exprimat bucuria pentru această fericită coincidență, care l-a dat prilej să'l facă cunoscința, Alteța Sa prin cuvinte bine-voitoare a vorbit despre I. P. S. Sa Patriarhul Ecumenic cum și despre Prea Fericitul Patriarh al Alexandriei Domnul Fotios, laudând atât munca Patriarhului Alexandriei cât și munca întregului element grecesc pe care'l recunoște ca eminentamente progresist și de aceea nu încetază de a'l sprijini prin toate mijlocele. La urmă, încredințând pe P. S. Sa de marea sa considerație a adăugat că persona P. S. Sale îi era de mai înainte cunoscută din recomandățiunile competente.

«La plecarea sa din vapor, Kedivul a repetat aceleași expresiuni amabile și 'și-a luat rămas bun de la P. S. Sa Mitropolitul Efesului și de la medicul P. S. Sale, adăogând că merge la Londra și de acolo la vre-o stațiune de vară din Europa unde va rămâne câte-va zile pentru băi.

«La Constanța veneratul Mitropolit a rămas o noapte și a doua zi după amedei a plecat la București unde avea misiunea din partea Patriarhului Ecumenic, de a se întâlni cu I. P. S. Sa Mitropolitul Iosif al Ungro-Vlachiei. Aci însă aflând că I. P. S. Sa plecă în aceeași zi cu trenul de Viena pentru căutarea sănătăței, s'a grăbit să vie la gară, unde s'a întâlnit cu prelatul român.

«Destul de interesantă și tot o dată onorătoare a fost primirea Mitropolitului Ungro-Vlachiei de todată ce Mitropolitul Efesului și a declinat calitățile. Față cu înaltul cler care îl însoțea și cu autoritățile civile și militare, I. P. S. Sa, încântat de această întâlnire și adresând cuvîntul P. S. Sale Mitropolitului Efesului în limba greacă pe care o vorbește perfect, a schimbat cu dînsul sărutul întru Domnul.

«Urcîndu-se Mitropolitul Efesului într'aceiaș tren și călătorînd împreună cu I. P. S. Sa a avut fericirea de a prețui înalta sa bună-voință și dragoste. I. P. S. Sa cel dintâi s'a dus la compartimentul Mitropolitului Efesului spre a-l visita și 'și-a exprimat de repețite ori și cu expansiune sentimentele de stimă și respect către persoanele cari conduc Biserica Orthodoxă și în deosebi către I. P. S. Sa Patriarhul Ecumenic pe care deși personal nu'l cunoște, totuși nu încetază de a'l prețui și lubi mult.

«La plecarea sa din compartiment invită pe Mitropolitul

Efesului și pe medicul său la un prânz foarte bogat în cursul cărui s'a arătat cât se poate de îndatoritor. S'era, de asemenea nevoind a se despărți de dinșii cu nici un preț, le-a oferit o cină și mai fastuoasă.

«În tot cursul acestei mult plăcute întâlniri cu I. P. S. Sa, veni vorba despre diferite chestiuni, bisericești și sociale, de unde se vedea bogăția cunoștințelor enciclopedice și adâncă cunoșcere până la cele mai mici amănunte a luminilor bisericești, care dovedesc înalta cultură a Primatului României. Este un bărbat foarte viu, plin de spirit și vorbesce o grăcă modernă foarte corectă. De asemenea iubesc perfect limba franceză, căci studiile și le-a făcut la Paris.

«Este traducătorul în românește al celor mai de seamă comentatori ai Scripturilor și al istoricilor bisericești noastre; într'un cuvânt, în persoana veneratului Mitropolit al Ungro-vlahiei Domnul Iosif Gheorghian vedea pe cel mai înalt prelat al Ungro-Vlahiei, pe cel mai de frunte dintre scriitorii și savanți și cel mai de seamă sociolog al României.

«În mijlocul celor mai sincere manifestări de dragoste și stimă atât către P. S. Sa Mitropolitul Efesului cât și către medicul său, s'au despărțit plin de emoțiune la gara din Budapesta, unde Primatul român oferii iarăși un dejun prea bogat tovarășilor săi de drum.

La Budapesta, P. S. Sa Mitropolitul Efesului a rămas câte-va ore vizitând tot ce e mai de seamă în oraș iar spre seară ajunse la Viena unde i s'a făcut prea strălucită primire.

IV.

Sfințirea Bis. Sf. Voievođi din Capitală.

Duminică 21 Sept. curent s'a făcut, cu mare solemnitate, sfințirea (târnosirea) bisericești Sf. Voievođi din Capitală. Biserica fiind frumos împodobită și inzestrată cu toate cele necesare pentru săvârșirea Dumneșcescilor slujbe, epitropia a luat măsurile trebuitoare pentru sfințire. În acest scop a trimis multe invitațiuni personale tuturor enoriașilor, au-

torităților și la un număr de familii alese din București. Serviciul sfințirii s'a oficiat de către P. S. Nifon Ploeșteanu Vicarul Sf. Mitropolii, înconjurat de Protoiereul Econ. St. Calinescu, Econom Ilie Teodorescu, Econ. Dimitrie Georgescu, Păr. Costache Popescu bis. Francmasonă, archidiaconul G. Gibescu și Serafim și preoții bisericii Econom V. Pocitan și Econom Ión Burcă.

De Sâmbătă s'era o mare afluență de credincioși se îndreptau cu evlavie către acest sfânt locaș, care atrage atențiunea ori-cărui creștin prin pozițiunea sa și prin modul cum este construit și împo obit. La sfirșitul vecerniei s'a așezat de către Archiereu sf. mōște puse pe discul acoperit în mijlocul picturii sf. mese, unde au rămas până a doua zi. După vecernie a urmat privegherea, care s'a terminat la ora 10 din noapte, iar credincioșii s'a retras pe la casele lor pentru ca odihnindu-se, a doua zi, să se grăbescă pentru a'și putea apuca un loc.

Duminică încă de pe la ora 6 de dimineță creștinii au început a veni în biserică așa, că la orele 8 nu mai era posibilă circulația în biserică și era plin altarul de creștini și creștine. P. S. Archiereu începe slujba sfințirii propriu zise, înconjurând biserică și citind evangeliile și molitfele de sfințire, cu care ocaziune Părintele pictor V. Damian și cu fiul său Emil au scos câte-va fotografii; iar la fine când să intre în biserică s'a fotografiat clerul și poporul stând pe scările de la intrarea în biserică.

În biserică se începe slujba sfințirii din altar; așezându-se sfintele mōște s'a așezat sf. masă pe pictor și s'a spălat cu săpun și bureți, apoi turnându-se compoziția substanțelor sfințite după rândulală, s'a așezat sf. evangeliști la colțuri și s'a îmbrăcat sf. masă cu îmbrăcămintele orânduite.

Pe piciorul sf. mese la mijloc sub sf. masă, s'a așezat următorul *act comemorativ*:

ACT COMEMORATIV

In numele Tatălui și al Fiului și al St. Duh, Amin.

Acastă sfință și Dumneedească biserică, cu hramul sfinților Mihail și Gavriil; al Adormirei Maicei Domnulul și al sfințului sfințitulul ierarh Nicolae, fecetorul de minuni; s'a ȳidit din temelie la anii de la creațiunea lumii 7325; iar de la Christos 1817; de către fericiții întru pomenire *Jupânul Stoian Băcanu sin Petre Steneș* cu soția sa *Joița*; *Dimitrie Blănarul* și alți drept martori creștini; cari au și împodobit-o și înzestrat cu case și prăvălii pentru întreținerea ei pe viitor.

Cu trecerea vremii ajunsese în mare ruină; iar casele și prăvăliile care mai rămăseseră de la locul ce consumase o aripă din ele împreună cu o parte din terenul bisericeii, au fost expropriate rând pe rând de către Primăria Capitalei în interesul alinierii și prelungirii stradelor mărginașe și a construcțiunii școlii primare comunale No. 30 ce este acum lângă biserică.

Din suma de 65,570 bani 40, priimită de la expropriere și ajutorele în numerar și obiecte prețioase adunate de pe la unii dintre credicioșii enoriei acestei bisericeii și de alurea; între anii 1900—1903, mâna cea puternică a celui prea înalt, ajută a se restaura radical și a se înălța cu mai mare fală, sfinț locașul acesta împodobindu-se pe dinăuntru cu frumoase și prețioase odore sfințite; iar pe dinafară cu o grădiniță cu alee și diferiți arbuști, sub umbra cărora se odihnesc osemintele ctitoriceștii și ale tuturor celor mai înainte adormiți părinți și frați ai noștri, cari s'au înmormintat împrejurul acestei sfinte bisericeii.

Restaurarea și împodobirea s'a făcut prin stăruința și osteneța neobosită a epitropiei compusă din: *Maior I. Obedenaru*, *G. Ionățescu*, *Econom V. Pocitan*, parohul Bisericeii, și a preotului supra-numerar *Econom I. Burcă*.—Planurile lucrărilor de restaurare au fost întocmite de către *P. Petricu*, arhitect șef al Primăriei Capitalei.—Executarea clădirii s'a făcut de către antreprenorii: *R. et L. Bosero*.—Pictura murală «al-fresco» s'a executat de către *Preotul V. Damian* pictor și sculptura ca-

tapelăsmel și a mobilierului în lemn de stejar de către *C. M. Babic*.

Slirșindu-se restaurarea și fiind aședate tôte la a lor rândulă s'a sfințit astă-qi 21 Septembrie anul 1903, în al XXXVII lea an al domniei M. S. Regelui *Carol I* și soția sa Dómna *Elisabeta* Regina, al Altețelor Lor Regale: Princede *Ferdinand*, moștenitorul tronului și soția sa Princede *Maria* cu lubiți și drept-măritorii lor fi: Princede *Carol* și *Principesele: Elisabeta, Maria* și Princede *Nicolae Ferdinand*; în timpul arhipăstoriei a doua pe scaunul Sfintei Mitropolii a Ungro-Vlahiei a I. P. S. Sale D. D. *Iosif* Gheorghian.—Preșelinte al consiliului de miniștrii și ministru de răboiu fiind D. *Dimitrie A. Sturza*. Ministru de Culte și Instrucțiune Publică D. *Spiru Haret*. Primar al Capitalei D. C. F. *Robescu* și Administrator al Casei Bisericii D. *Petre Gârboviceanu*.

Slujba sfințirei s'a oficiat, cu mare solemnitare, de către P. S. Nifon Ploesteanu vicarul sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, asistând la sfinta slujbă un mare număr de credincioși.

Spre sciință și pomenirea celor de mai sus, s'a alcătuit acest act comemorativ, care, după ce s'a semnat de cel present în oficiu și câți-va notabili, s'a aședat sub pétra mare de la sf. Masă, oprindu-se o copie în archiva parohială.

Darul Domnului nostru Iisus Christos și dragostea lui Dumneđu Tatăl și împărțășirea Sf. Duh să se reverse cu imbelșugare asupra tuturor celor ce s'au ostenit și au ajutat la restaurarea și împodobirea acestui sf. locaș; iar rugăcuniile sfinților arhangheli, ale Prea Curatei și Pururea Fectórei Maria și ale sf. ierarh Nicolae, făcétorul de minuni, să fie spre folosirea lor, și a familiilor lor în vecl. Amin.

Miruindu-se sf. masă și apoi biserica și aședându-se pe sf. sinta masă cele de orândulală, la 10 ore a început sf. liturghie, care abla s'a terminat la orele 12. Erau present din partea D-lui Ministru al Cultelor și Instrucțiunei Publice delegat Dl. *Ștefan Eltimeșcu* defensor ecclesiastic și Dl. *Părvănescu* arhitectul Casei Bisericei. Din partea Pri-

măriel Capitalei D. *Ión Cesărescu*, prim-ajutor de primar și mai toți notabilii mahalalei. La sfârșitul sf. liturghii Economul V. Pocitan, parochul bisericei urcându-se în amvon a rostit o interesantă cuvîntare din care reținem următoarele:

Frați Creștini! Ați luat parte împreună cu noi la târnosirea acestui sfânt locaș, care după cum se presintă vederii noastre, este împodobit ca o mirésă gata de nuntă. Ridicându-ne ochii și privind măreția casei Domnului și podobebele ei să strigăm: Bine-cuvînteză Dămne pe acei ce tubesc podoba casei Tale!

Fraților!

Cu ocasiunea sînțirei acestui locaș sfînt de tochinare către Dumne-deu, Vă rog să bin-voiți a mi da bine voitorea D-văstră atențiune, spre a vă arăta în scurt când s'a zidit de isnovă această biserică, de către cine și cum a trăit și cum s'a restaurat și împodobit în chipul cum se presintă astă-dî vederii noastre.

Fraților! Se implinesc în curînd o sută de ani de când căți-va neguțatori din această mahala, ómeni cu frică de D-deu și cu dragoste către casa lui cea sfîntă, au pus temelie unul locaș de închinare în ulița Târgoviștei. În fruntea lor erau fericiții întru pomenire. *Jupân Stoian Băcanu*, și *Dimitrie Blănaru*, cari împreună cu alți pioși creștini cari au dat ajutor, au ridicat-o din temelie la anul 1817, înzestrând-o cu avere pentru a se întreține pe viitor biserică și slujitorii ei și împodobind-o cu odore sfinte, personal ales și toate cele trebuitoare pentru a se perpetua sfintele slujbe și a se pomeni memoria fondatorilor și a donatorilor.

Conducerea bisericei și a averii ei, a fost în mîna cliitorilor fundatori, dintre cari cel mai cu vadă și cu sciință de carte a fost Băcanu Stoian, care la 1840 dobîndi un decret domnesc de întărire a instituțiunei sale, rînduind după mórtea sa ca cliitori administratori ai bisericei și a averii ei, pe însuși fiii săi: Constantin, Michail și Petre, dintre cari acești din urmă au condus biserică pînă în timpurile din urmă fiind cunoscuți multora din D-văstră, pînă s'au înființat epitropiile bisericești și au renunțat formal la dreptul lor cliitoricesc.

Timpul care r de totul, pe de o parte; focul care a consumat prăvăliile din spre Calea Grivi ei  i diferite alte împrejurări nefavorabile care s'au succedat, una după alta, au adus at t biserica c t  i dependen ele ei într'o complectă ruină. Era într'adevăr o mare jale c nd ochiul trecătorului care intra în capitala Regatului nostru, se oprea asupra celei dint i biserici care semăna mai mult o ruină de c t a loca  de închinare către Dumnezeu.  n ast-tel de împrejurări intervine Primăria Capitalei  i expropiaz  o parte din terenul bisericii cu clădirile de pe el, în scopul alinierii stradelor m rgina e  i a construcțiunii  colei primare No. 30 care s'a ridicat pe terenul bisericii încă din anul 1895.

Din ac st  expropiere, cu mari st ruin i, epitropia a luat de la Primărie peste 60,000 lei; cari împreună cu alte economit  i cu ajutorul bine-voitor al unor dintre enoriașii bisericii, cari au ajutat unii în numerar, iar al ii cu odore pre io se cari fac fala acestui loca  sf nt; cu aceste mijloce  i cu multă muncă  i st ruin  s'a putut face aceea ce se p te vedea în lăuntru  i pe din afara bisericii. Căci cu to ii cun scem că halul în care ajunsese biserica ac sta, nu mai era de suferit  i toți așteptau momentul  i ini iativa spre a se începe restaurarea. Acel moment fu t mna anului 1900, c nd s'a început lucrările de restaurare  i s'au terminat abla acum după 3 ani  i ceva de muncă.

 n acest interval, epitropia în unire cu preoții acestei biserici,  mp r indu- i activitate în diferite direc iuni pentru ajungerea aceluși scop comun  i cu ajutorul enoriașilor au luptat din răsputeri pentru restaurarea bisericii  i împodobirea ei cu odore pre io se.

Acum vine momentul de a vă spune un adevăr, că persoana care a fost st ua conducătoare  i p rghia puternică de rezisten  pentru  n l area falnică a acestui loca  sf nt a fost bărbatul demn  i bunul creștin D-l Maior Ion Obedeanu, c ru a chiar de pe acest loc mă simt dator ca preot al bisericii a-l aduce în public cele mai respectuo se mulțamiri  i cea mai ad nc  recunoscin . D-sa împreună cu D. G. Ionescu  i cu preoții bisericii,  i  i n pte se g ndeau, cum ar putea mai bine lupta pentru restaurarea acestui loca  Dumne esc. Ce s'a putut face cu resursele de care

a putut dispune biserica este aceea ce se p $\acute{o}$ te vedea și avem curajul a susține că *cu puține mijloce s'a putut face mult*. Și astă-d $\acute{a}$ i dac $\acute{a}$ băcanul Stoian 'și-ar ridica ochii și ar privi asupra așezământului său ar vedea că munca și averea sa, s'a întrebuițat în bine, ridicându-se Sf. Voevod $\acute{a}$ i cu mai mare fală ca în trecut.

Pe lângă epitropii bisericeii, dator m $\acute{e}$ simt a aduce mulțămiri arhitectului *P. Petricu* care ne-a făcut planurile. Preotului *V. Damian* pictorului eminent în pictura bizantină orthodoxă și *D. C. Babic* sculptor care ne-a executat tâmpla și mobilierul.

Inchel $\acute{u}$ ac $\acute{e}$ stă cuvintare cu rugăciunea către cel a tot puternic dic $\acute{e}$ nd: Vectnică să fie pomenirea fericiților ctilor! adormiți ai acestui sfint locaș, Stoian Băcanu, Dimitrie Cojocaru și alții, iar tuturor pravoslavnicilor creștini cari au venit în ajutorul acestui sfint locaș, cu munca lor, cu capacitatea lor și cu averea lor; rugăciunile sfinților mai mari Voevod $\acute{a}$ i, ale Prea Curatei și Pururea Fecioarei Maria și ale Sfintului Sfințitului ierach Nicolae, făcătorul de minuni să fie spre sănătatea și folosirea lor și a familiilor lor, în vecl, Amin.

După terminarea cuvintărei și a sfințelor slujbe, s'a făcut recepțiunea în școla primară Sf. Voevod $\acute{a}$ i de alături.

Ast-fel s'a terminat ac $\acute{e}$ stă frumoasă serbare religioasă. Ținem însă să arătăm mulțămirile noastre D-lor epitropi Maior Obedenaru și Ionițescu, cum și harnicilor preoți Econ. Pocitan și Burcă, cari au depus un zel mai presus de orice laudă, ca să împodobescă Capitala cu un monument religios așa de frumos. Rugăm pe Dumnezeu ca frumoasa lor pildă să fie urmată și de alți credincioși. Fapta lor ne arată că cu r $\acute{u}$ v $\acute{a}$ nă în adev $\acute{e}$ r creștinesc $\acute{a}$ multe lucruri mari se pot face. Inimă să fie și se vor învinge cele mai mari greutăți!

V.

*De ale clerului***Transferări, demisiuni, decese.**

— Preotul Gh. Antohe, parohul parohiei Bertescii-de-sus, jud. Brăila, este transferat în aceeași calitate la parohia Tudor-Vladimirescu, același județ, pe ziua de 1 August a. cor.

— Preotul Const. Profirescu, parohul parohiei Casmincea, jud. Tulcea, și Pr. Zaharia Popoiu, parohul parohiei Caciamak, același județ, s'au transferat în aceeași calitate, unul în locul altuia, pe ziua de 1 Iulie a. cor.

— Preotul paroh Dragomir Nicolae, de la parohia «Gologanu», jud. R.-Sărat, e transferat în aceeași calitate la parohia Andreiași, același județ.

— Preotul Voicu Rădulescu, parohul parohiei Dudescu din jud. Brăila, a demisionat din preoție pe ziua de 1 August 1903.

— Preotul Gheorghe Stroia, supra-numerar în parohia Siliștea, comuna Umbrărești, jud. Tecuci, a încetat din viață în ziua de 20 Iulie a. cor.

— Preotul paroh Gh. Iosifescu, de la parohia Bădeni-Pămîntenii, jud. Muscel, a încetat din viață în ziua de 25 Iulie a. cor.

— Preotul supra-numerar Constantin Bucșaiu, din parohia Bărbătesci, jud. Vâlcea, a încetat din viață în ziua de 12 Iulie a. cor.

— Preotul paroh Tihon Iosanov, de la parohia Satul-Noii, plasa și județul Tulcea, a încetat din viață în ziua de 27 Iulie a. cor.

— Preotul Gh. Ciorbă, parohul parohiei Samova, jud. Tulcea, a încetat din viață în ziua de 3 August a. cor.

— Preotul Constantin M. Nisipeanu, parohul parohiei Tudor-Vladimirescu, jud. Brăila, a încetat din viață în ziua de 31 Iulie a. cor.

— Preotul supra-numerar Radu Dumitru, de la parohia Măgura-Lăceanca, jud. Vlașca, a încetat din viață în ziua de 24 Iulie a. cor.

— Preotul supra numerar Gheorghe Popovici, din parohia Muncelu-de-Sus, jud. Roman, a încetat din viață în ziua de 31 Iulie a. cor.

— Preotul supra-numerar Gheorghe Popa Păun, la filiala din comuna Priboiu, jud. Dâmbovița, a decedat pe ziua de 11 August a. cor.

— Preotul N. Covrigeanu, parohul parohiei Covrigi, jud. Mehedinți, a încetat din viață în ziua de 4 Iulie a. cor.

G.

Copie după adresa Creștinilor de la Biserica Română din «Regina Assa» N. W. I., înregistrată la No. 1552 din 6 Septembrie 1903.

BISERICA ROMÂNĂ ÎN REGINA, ASSA N. W. I.

Canada No.

Regina N. W. I. 1903 August 17/30.

Înalt Prea Sfințitului și de Dumnezeu alesului Arhiepiscop și Mitropolit Moldovei și Sucevei.

D. D. Dr. PARTHENIE

Al nostru prea milostiv Stăpân și de obștie Arhipăstor ca nise slugi plecate închinăciune aducem.

Ah cât de ciudat sunt evenimentele acestui muritor, credem că nu vom mai fi în rândul celor credincioși; dar bunul Dumnezeu tatăl îndurărilor, nu voește mărtașa păcatului ci să se întorcă și să fie viu, venim și noi Înalt Prea Sfințite Stăpâne cu genunchele plecate mulțămindu-vă din totă inima pentru că cererea noastră a fost audită și satisfăcută de urgență de către Înalt Prea Sfinția Voastră, venim dar prea Înalt Prea Sfințite Stăpâne, cum a venit unul dintre cei zece leproși căzând îngenunchi înaintea

Mântuitorului mulțămindu-i cu lacrimi din totă inima pentru că l-a tămăduit, asemenea aceluia fiind și noi împresurați de întunerecul rătăcirii și orbiți și înstreinați de patrie și de sfânta noastră religie, ne-am rugat cu lacrimi tatălui ceresc să nu ne lase părăsiți ci să se milostivească spre noi, ne-a venit ideea să ne rugăm și la Înalt Prea Sfinția Voastră și rugându-ne noi, cum se roagă un fiu părintelui său, pentru ca să-l scotă din pierdere, iar Înalt Prea Sfinția Voastră V'ati milostivit nu ca un părinte, ci chiar ca Mântuitorul nostru Iisus Christos, către orbul cel din naștere care se ruga să-i dăruiască vedere, noi având ochi trupești, dar nu ne folosea fiind-că eram în această străinătate, și nu avea cine ne conduce la limanul odihnei, scăpându-ne din delirul rătăcirii.

Iar Înalt Prea Sfinția Voastră primind plângerea noastră, cu cea mai mare grabire și fără întârziere ne-ați trimis nouă pe bine-grăitorul cuvintelor Mântuitorului pe prea cinstitul părinte Arhimandrit Evghenie Ungureanu pentru a ne mângâia pe noi oile cele rătăcite; cinstitul părinte a venit la noi în ziua de 27 Martie a. c., l'am primit cu multă bucurie sufletescă de și nu suntem mulți la număr, totul însă cu părintescă îngrijire a Înalt Prea Sfinției Voastre, vom face a se îndeplini toate cu bine.

I. P. S. Stăpâne! Oare cine este Iconomul cel credincios și înțelept, pe carele va pune Domnul preste slugile sale, ca să dea în vreme măsura de grâu; acestea sunt cuvintele Domnului pe carele închipuește pe păstorul cel adevărat, carele într'această

dată se cuvine a fi credincios către stăpânul și înțelept către Iconomul sufletelor, în ce chip Vă vedem pre Prea Înaltul Prea Sfinția-Voastră, Sfințite Stăpâne, iconă vie al acestor cuvinte: că îndată ce de Dumnezeuască pronie, pre Prea Sfântul scaun al Sfinței Mitropolii, ca pre un mai înalt sfeșnic v'au înălțat, ca de acolo pe toți cu lumina faptelor bune să-i lumineați păzind sfânta noastră credință ceea adevărată către Stăpânul, nu încetați a întrebuița toate chipurile de Iconomie cele ce pot a folosi turma cea cuvintătoare, căci carele altul aicea acum a vădut sorele cu atâta râvnă aprinsă, pentru podoba bisericeii, cu atâta grije ne adormită pentru mântuirea sufletelor, cu atâta silință fără preget pentru progresul națiunii, lauda nemului creștinesc și folosul patriei; precum Vă arătați Înalt Prea Sfinția-Voastră, cel iute de a pricepe cele bune și mai iute de a le săvirși, cel dulce la cuvânt și mai dulce la obicei pentru care și ca magnetul pe fier pre toți îi trageți spre dragoste și sfială, care nici pentru dragoste slăbesc sfială, nici pentru sfială tâmpesc dragostea, ci ca un părinte de obște cu adevărat și Stăpân toți cu sfială te iubesc, iar ceea ce acum ați făcut toți stați uimiți, că în acest pământ sec și fără de apă în limba noastră dicem, că până acum eram însetați, dară acuma ne ați isvorât apă vie și spre viața vecinică săltătoare.

Că ne-ați ascultat rugăciunile și ne-ați trimis un părinte bun, care ne păstorește și ne învață tocmai în limbajul nostru, cinstitul părinte a venit la noi nu ca un puternic și învățat, înconjurat de mărire și

slava lumescă, nici îmbrăcat în haine noi, dar cinstitul părinte a venit blând și smerit, suferind toate greutățile, suferitor, primitor de toate și mulțamitor de toate primind în această strănătate suferința, lipsă, necazuri, greutăți dicându-ne cuvintul sâi cel duhovnicesc, că cu suferința și răbdare se poate dobândi fericirea cea vecinică, cum a sosit cinstitul părinte între noi, ne-a început a ne învăța cuvintul Sântelor Scripturi, și punându-ne la cale pentru a ne face o sfântă casă de rugăciuni, a muncit cinstitul părinte până ce a vădut lucrul săvârșit, și în ziua de 25 Mai a. c. am avut și Sfânta Sfințire, pentru care Înalt Prea Sfinția Văstră, Veți rămânea între acei întâi Ctitori, ai sfintei noastre biserici fondată în această țară depărtată, sub Archipăstoria Înalt Prea Sfinției Văstre. Propoveduindu-vă pretutindunea, mulțamind lui Dumnezeu ca în vremea fometei de a auzi cuvintul Doanului după graiul proorocului: am păditor de grâu tare și puternic, carele la vreme dă fieștecărula măsura după trebuință, pentru acesta este fericită țara Moldovei pentru buna norocire ce a dobândit în această vreme, fericiți suntem și noi care sub acest fel de Stăpân ne-am învrednicit a fi, și la acest fel de porunci a sluji, și Domnul începătorul păstorilor se Vă păzescă Prea Înalt Sfințite Stăpâne întru mulți și fericiți ani până la adânci bătrânețe.

Întărit pre Prea Sfințitul Scaun pre care Dumnezeua lui pronie v'a înălțat, ca în viața acesta să străluciți întru derigătoria cea păstorască povățuind turma și oile cele cuvintătore încredințate Înalt Prea

Sfinției Vostre la pășunile cele de suflet folositoare și mântuitoare ale dogmelor celor evanghelicești și părintesci, iar după slobodirea cea de aicea să Vē învredniciți a fi împreună cu Christos primind de la dînsul cununa dreptăței ceea gătită I. P. S. V. și îndulcindu-vē de bunătățile cele vecinice.

Înalt prea Sfințite Stăpâne! Venim cu lacrimi și cu genunchele plecate rugându-ne a ne ierta că nu v'am răspuns până acuma căci suntem și noi forțe necăjiți.

Suntem și rămânem ai Înalt Prea Sfinției-Vostre prea supuși și prea plecate slugi.

ss) Epitropi: *Niculae Zoara, Grigori Licinsche, Ilie Bancescul Constantin. . . . .*

ss) Poporul: *Tănase Sucevanu, Nicuțe Danisan, Ión Tudor, C. Dornean, Gheorghe Donisan, P. Miloș, Patru Vulturar, Gheorghe Popescu, Niculae Surdea, Gheorghe Costea, Patru Avram, I. Gheorghe Vasile Stan, Mihail Zóra, Niculae Corkiș.*

Prezum și alți ca la 55 familii cari n'au fost față la facerea acesteia.

Pentru conformitate: *Econom. Al. Șerban.*

*Copie după raportul Prea Cucernicului Protoiereii
al Județului Fălciu către Prea Sfințitul Episcop al
Eparhiei Hușilor No. 289 din 25 Iulie 1903.*

Prea Sfințite Stăpâne,

Intre multiplele îndatoriri impuse Protoiereilor de legea și regulamentul clerului mirean, din regulamentul Sfințitului Sinod, (art. 47 din regulamentul clerului mirean și art. 25 din regulamentul Sfințitului Sinod) pentru buna conduită a clerului în genere cum și de eventualele dispozițiuni chiri-arhale, fiind și aceea, de a Vă raporta asupra stărei și mersului moral și material al parohiilor din județ, sub-scrisul având în vedere, că o dare de seamă amănunțită respectiv de județul Fălciu, nu s'a făcut până în prezent de la punerea în aplicare a legii clerului mirean, cu cel mai profund respect mi permit a Vă comunica următoarele, față de cele constatate, din diferite ocazii:

I. În acest județ sunt, Prea Sfințite Stăpâne, 6 biserici, toate parohii urbane aflate în Orașul Huși; 68 biserici parohii rurale, cu 50 biserici filiale și 2 biserici particulare.

Bisericele parohiilor urbane, sunt în general în stare bună. Ele sunt deservite de 16 preoți, din cari 6 cu titlul de parohi, 10 cu titlul de supra-numerari, 4 diaconi, 12 cântăreți și 6 paracliseri. Dintre preoții parohi, 2 sunt licențiați în Teologie (Iconomul C. Vasiliu, parohul bisericii parohiale «Înălțarea Domnului», și Iconomul Coman Vasilescu, parohul bisericii parohiale «Stântul Ión»); iar

restul absolvenți al Seminariului inferior. Asemenea și diaconii, precum și preoții supra-numerari, afară de 2 care sunt din școala catihetică (Iconomul Ștefan Ilescu supra-numerar la biserica parohială «Sfinții Voievozi», și Iconomul Nicolae Puiu, supra-numerar la biserica parohială «Sfântul Gheorghe»).

Cântăreții bisericilor parohielor urbane, parte sunt absolvenți al școlii de cântăreți, iar parte sunt cu școala practică. Dintre paracliserii însă, 4 sunt absolvenți al școlii de cântăreți, unul absolvent al Seminariului inferior și unul elev în anul al III-lea al școlii de cântăreți a Sfintei Episcopii de Huși.

Bisericile parohielor urbane,—de și în general în stare bună, cum am dis mai sus,—totu-și micș reparațiuni și îmbunătățiri le-ar trebui. La două din acestea, (biserica «Înălțarea D-lui și biserica S-f. Dimitrie»), prin îngrijirea epitropiei respective, s'aū luat deja măsurile necesare pentru acest scop; și anume, la biserica «Înălțarea Domnului», se vor face anul acesta reparațiuni exterioare radicale, prin construirea unui pridvor care să schimbe fațada bisericii și altele, iar la biserica «Sfântul Dimitrie», se vor efectua reparațiuni interioare mai ușore, în limitele sumei de care dispune epitropia respectivă. Ar fi de dorit însă, ca și celelalte epitropii să urmeze exemplul—? acestor două, și să-și depună zelul trebuitor pentru îmbunătățirea Casei Domnului.

Tote bisericile parohielor urbane, și numai prin excepție bisericile: Sfântul Dimitrie și Sfântul Ion, sunt cu desăvârșire lipsite de odore, care să fie în perfectă stare. Acesta ar trebui să preocupe mult epitropiile și în special pe parohii respective, lucru pe care de alt-fel în diferite ocațiuni l-am semnalat și le-am atras atenția.

Curățenia lăuntrică a acestor biserici urbane, nu lasă nimic de dorit. Tot asemenea și în privința împrejmuirilor lor cu zaplaz. Tote curțile bisericilor aū început a se planta cu pomi roditori.

Pangarul de și este înființat la toate parohiile și rezultatul este cât se poate de satisfăcător pentru biserică, totuși prin el nu s'a atins pe deplin scopul introducerii lui, adică la unele parohii nu s'a reușit pentru înlăturarea completă

a luminărilor false din cult. Ast-fel, partea materială prin pangar sa atins, însă partea spirituală, nu. Cred însă Prea Sfințite Stăpâne, dacă s'ar pedepsi acei preoți cari ignoră măsurile luate pentru stărpirea lumânărilor false, s'ar atinge și partea spirituală a pangarului.

Bisericile parohielor rurale, sunt deservite de 68 parohi și 18 supra-numerari. Dintre parohii parohielor rurale, 2 sunt absolvenți ai facultăței de Theologie (preotul C. Gheorghiu, parohul parohiei Covasna și preotul Gheorghe Gheorghiu parohul parohiei Cozia), 5 al Seminariului de gradul al II-lea (preotul Sachelar D. Ciocârlan, parohul parohiei Bazga; preotul D. Mihailescu, parohul parohiei Deleni; preotul Th. Maleș-Arhire, parohul parohiei Davidești; preotul I. Topală, parohul parohiei Idriciu și preotul Ión Tigheciú, parohul parohiei Stoeșești); iar restul parohilor și supra-numerarilor, afară de 2 cari sunt cu școla catehetică, sunt numai cu 4 clase Seminariale.

Cântăreții bisericești, din aceste din urmă parohii, sunt în număr de 140, din care 136 la parohiile întreținute de stat și 4 la cele 2 biserici particulare. Aceste din urmă biserici au și câte un paracliser.

În marea lor majoritate, acești cântăreți, sunt fără curs regulat de școlă. adecă cu practica și numai o mică parte sunt absolvenți ai școlei de cântăreți.

Mulți dintre cântăreții cu practică, corespund misiunii lor, alții însă, nu. Cu ocaziunea inspecțiunilor m'am interesat P. S. Stăpâne, foarte mult și de aptitudinile cântăreților întru cât ei sunt chemați a face podoba serviciului divin. Cu regret însă Vă mărturisesc că în unele locuri am găsit cântăreți de aceia cari n'au absolut de loc cunoștința de musica bisericească. Cântarea la unii din ei este unisonă, la alții profană de tot, cu accente barbare, streine melodiei bisericești, motivul pentru care acolo unde am constatat răul, am cerut P. S. Vóstre, înlocuirea lor cu persoane mai capabile.

Acest fapt l-am remarcat chiar la biserica «Sfântul Gheorghe», din Huși, unde funcționează ca cântăreț al doilea o persoană cu totul neaptă pentru serviciu și care va trebui înlocuită îndată ce se va găsi un candidat bun pentru acest post.

Bisericile parohiale și filiale din județ, sunt parte de zid,

parte de ciamur și numai o mică parte de lemn. Cele de zid sunt toate în stare bună; iar cele de ciamur și lemn în stare mediocră cu perspectiva de a se ruina.

În construcțiune din nou, sunt 3 parohiale și una filială, anume: biserica parohială Bazga, biserica parohială Cosmești, biserica parohială Oltenești și biserica filială din parohia Albești.

În vara acesta se va pune în construcțiune încă una parohială, aceea din Curteni, ale cărea lucrări sunt deja aprobate. Bisericile închise din cauza reparațiilor sunt 2 și anume: Biserica parohială Roșiești, și Biserica filială din parohia Duda, Cătuna Novaci. În reparațiune pe lângă aceste 2 mai sunt următoarele: Biserica parohială Grozești, biserica filială din parohia Sălăgeni, Cătuna Colțu-Cornil, și biserica de la Cimitirul parohiilor I-a și II-a Vutcani. Aceste 3 vor fi reparate radical

Ceriri pentru reparațiuni, mai sunt: pentru biserica filială a Parohiei Isaia, Cătuna Gura-Bohoti și pentru biserica filială a parohiei Crăsnășeni, Cătuna Leoști; iar pentru construcțiunea din nou, este pentru biserica parohială Sălăgeni.

În decursul anului expirat, saū reparat radical următoarele biserici: Biserica filială cu patronul «Sfântul Ierarh Nicolae», din Cătuna Zberoia, parohia Scoposeni, biserica parohială cu hramul «Adormirea Maicei Domnului», din Averești; biserica parohială cu hramul «Sfinții Părinți Ioachim și Ana», din Băsești; biserica filială cu patronul «Sfântul Ierarh Nicolae», din cătuna Gura-Ildrici, parohia Roșiești; biserica filială cu patronul «Sfântul Ierarh Nicolae», din cătuna Ivănești, parohia Davidești; biserica filială cu hramul «Sfinții Voievoți», din cătuna Mușata, parohia Rânceni; Biserica parohială cu hramul «Sfinții Voievoți», din Comuna Moșna; și Biserica parohială cu hramul «Buna-Vestire», din Brădicești. Acastă din urmă biserică fiind și zugrăvită interior în primă-vara anului curent, a fost redeschisă la 20 Iulie.

Cele mai multe din bisericile parohiilor rurale, sunt improprietărite prin legea rurală de la 1864, posedând unele 8 și jumătate fălcii, altele 17; iar altele câte 25 fălcii. Aceste pământuri însă, potrivit art. 7 din legea Casei Sfintei Biserici Autocefale Orthodoxe Române, fiind repartisate după

numărul parohiilor aflătoare în o comună și numai câte 8 jum. făclii pentru folosința personalului fie-cărei parohii, prisosul s'a arendat în folosul Casei Bisericești. De regretat însă este Prea Sfințite Stăpâne faptul, că în unele parohii pământul fiind rășluit, nu se ia măsură pentru complectarea lui, tot asemenea că la scoterea în licitație a prisosului de pământ, nu s'a lăsat în folosința servitorilor bisericești, porțiunea de teren cea mai bună.

Bisericele parohiale cât și cele filiale se întrețin în privința curățeniei de către cântăreții bisericești, pe alocurea însă de către un paraclisier onorific, care în schimbul muncii ce depune, primesce câte ceva din veniturile epitrahilului.

Pangarul este înființat aproape la toate parahiile. Ca și la bisericile urbane, așa și la acestea, prin el nu s'a atins adevăratul scop—adecă stărpirea și înlăturarea cu desăvîrșire a luminărilor false din cult.

Un fapt înbucurător, pe care nu'l pot trece, cu vederea, fără a'l aduce și la cunoștința Prea Sfinției Văstre, este dotarea și înzestrarea sfințelor locașuri cu odore prețioase ca: vestminte, sfinte vase, candelă, cădelnițe, chivote, epitafe etc. și care dotare s'a făcut de către pioșii creștinii, ce pe întrecute au contribuit la această înfrumusețare. Până în vara anului curent, nu exista o singură biserică în județul Fălciu, care să aibă odore îndestulătoare și în bună stare. Am avut onoare de a inspecta de la 1 Iunie 1901, de când sunt numit în funcțiunea de Protoiereu și până în prezent aproape toate parohiile din acest județ, și cu multă mahnire, Vă mărturisesc Prea Sfințite Stăpâne, că am găsit biserici, numai cu câte un singur rind de vestminte, și acelea cu totul deteriorate, sfinte vase de plumb, Sfinte chivote aproape la toate bisericile, atât urbane cât și rurale, de cositor sau de tinichea, neconforme cu demnitatea sfințelor Taine ce se păstrează în ele etc. etc. și această stare detestabilă se datoră, nu din cauza relei voinți a preoților respectivi, nici din cauza indiferentismului creștinilor, ci din aceea că n'aveau de unde a se procura aceste odore.

În primă-vara anului curent, toți preoții profitând de autorizațiunea ce ați bine-voit a da Casei fraților Bloch din București, precum și de faptul, că numita Casă a pus la dispozițiunea clerului și enoriașilor un reprezentant al său,

care a voiajat, aprópe tóte parochiele cu obiecte bisericesti, 'si-au inzestrat, cum am dis mai sus, sfintele locasuri cu tóte acelea de care au avut trebuinta, ba in unele locuri s'a cumpérat chiar obiecte in plus, in vederea marelor avantaje făcute de Casa Bloch cu plata lor. Din partea clerului dar, aduc P. S. Vóstre, cele mai respectuóse multámiri, pentru imensui bine ce ați făcut acordând acéstă autorisațiune.

Nu pot Incheia Prea Sfințite Stăpáne, prima parte a acestui raport, fără a dice câte-va cuvinte asupra împrejurii bisericilor, asupra cimitirelor, asupra bibliotecelor parohiale și a arhivei parohiatului.

Imprejurirea bisericilor de la sate, in multe locuri lasá de dorit, și acéstă stare nu se datoresce de cât puținului interes ce'l pun preoții respectiv, precum și a neingrijirii totale de Casa lui Dumnezeu. Am găsit Prea Sfințite Stăpáne, bisericil parohiale chiar, — deși nu multe, — lipsite chiar de imprejurire, s'au chiar dacá aveau, apoi acéstă cu un gard aprópe fictiv sau cu șanț. In curțile unor atar bisericil, pásceau vitele și rimătorii, carl profanau mormintele. Pentru prima dată, am atras atențiunea parochilor și l-am amenințat. Când vetú mai constatata pe viitor acest lucru, il voiu supune la cunoscința Prea Sfințiel Vóstre, cerénd pedepsirea celor culpabil de neingrijire. Acelési cuvinte se pot dice și despre cimitire, cu singura deosebire, că cimitirele in majoritatea lor sunt imprejmuite numai cu șanț, unele mai bine, altelele mai rău.

Dacă preoții Prea Sfințite Stăpáne, sunt culpabil de reaua imprejurire a bisericilor și cimitirelor, autoritatea comunală are și ea partea de culpabilitate. Bisericile sunt locasuri sfinte, pentru cultul public, aședeminte sacre, de a căror ingrijire trebuie să se intereseze fie-care creștin, cu atât mai mult acel ce staú in fruntea poporului, și au autoritatea in mână. Primáriile dar, trebuie să inlesnescá din bugetele lor întreținerea bisericilor. Faptul că ele nu respectá legea clerului mirean, care prin art. 32, le obligá a da pentru fie-care biserică din comună. câte 10 lei lunar pentru întreținerea ei, este o mare pedică ce se pune bunel stări a bisericel. Pentru a Indrepta acéstă stare de lucruri jignitoare și păgubitore sentimentului religios, va fi nevoie ca la timp să interveniți

formal către Consiliul județen spre a prevedea în bugetele nomunelor întréga sumă prevădută de lege pentru întreținerea bisericilor.

Bibliotecele parohiale cerute de art. 30 din regulamentul legii clerului sunt înființate aproape la toate parochiile, de și nu pôte fi vorba până în prezent de biblioteci regulate în înțelesul strict al cuvântului, de cât numai la parochia Moșna, unde prin îngrijirea parochului respectiv s'a pus începutul unei frumoase biblioteci sistematice. Causa pentru care și această prescripțiune regulamentară nu se execută, este lipsa din mijloce.

Cu arhivele parohiale lucrul stă mai prost. În general toate, și numai prin excepție câte-va din cele inspectate de mine, sunt în așa de rea condițiune, că n'aũ nici aparența de arhive ci mai mult o aglomerație de hârtii cusute fără nici un rost. Iar cele mai numeroase, în mare desordine.

Parohii aũ cea mai mare culpabilitate în această privință. De firea lor nepăsători, își dau puțin interes în a cunoșce secretele cancelariei și acesta se vede chiar în rapoartele lor, din care se pôte constata, că unii—n'aũ absolut de loc cunoștință de biurocrația cea mai elementară. Am insistat, Prea Sfințite Stăpâne, chiar de la numirea mea ca Protoiereu, foarte mult asupra acestei părți. Le-am dat instrucțiuni numeroase și continuu—chiar în prezent a le da. Pentru fie-care chestiune, la unii dintre parohi, trebuie ca să insist foarte mult, ast-fel că ordinele ce le dau, sunt mai mult o călăuză de modul cum trebuie să procedeze pentru fie-ce cas și sunt nevoit a face acesta din cauză că cel mai mulți nu cunosc legile și regulamentele bisericesti.

La o îmbunătățire a arhivelor nu se va ajunge, P. S. Stăpâne, de cât atunci când voi fi pus în posibilitate materială așa, că cu ocaziunea inspecțiunilor se-'mi permită mijlocele a sta mai mult în fie-ce parochie, când observând cu deamăruntul arhivele, să le pot da instrucțiuni asupra tuturor chestiunilor privitoare la acestea.

În prezent însă, 'mi este cu neputință, întru cât salariul de 119 lei, cât primesc ca Protoiereu, se cheltuește numai pentru plata secretarului, a materialului de cancelarie.—de ore-ce suma de 5 lei lunar furnitura cancelariei, este cu desăvârșire ne suficientă, și pentru unele cheltuieli de

transport, cu ocasiunea inspecțiunilor și anchetelor; iar partea cea mai mare a acestor cheltuieli, o suport din salariul meu de preot.

Iarăși nu pot trece cu vederea Prea Sfințite Stăpâne, în a Vă supune la cunoștință și aceea, că cancelaria Protoieriei s'a îngreuiat peste măsură de mult, și pentru o regulată și de model a aceștia, sub-scrisul am depus și depun cea mai mare atențiune.

La primirea pe seamă a arhivei Protoieriei în 1901, am găsit acesta în cea mai mare desordine. Mobilier, cancelaria n'a avut de loc. Tot asemenea nici călimări, toc și chiar hârtie de scris. Prin o muncă titanică și cu sacrificii materiale din buzunarul meu propriu, am reușit a face din cancelaria Protoieriei, o cancelarie model, care după afirmațiunea D-lui Defensor eclesiaric ce a vizitat-o nu se găsește în nici un județ,—cuvinte de alt fel foarte măgulitoare pentru mine.

De sigur P. S. Stăpâne, că în alcătuirea și regularea ei, am avut în vedere idealul P. S. Vostre, înțelegând prea literar cuvintele P. S. Vostre, despre sacrificiul datoriei. Nu regret câtuși de puțin însă acest înțeles aș dori însă ca să am și pe viitor aceeași mângâiere și încurajare, care 'mi-ați acordat până în prezent, cu cuvintele dulci ca mierea, cu sfaturile prea înțelepte și cu admonițiunile părintești.

Cu acestea am terminat partea primă din raportul, adică partea materială. Trec acum la partea a doua.

II. Este un fapt îmbucurător. P. S. Stăpâne, care se remarcă prin tendință aproape unanimă, a întregului cler de a și face fie-care datoria. Dacă sunt și abateri, apoi acestea sunt cazuri izolate și mai mult mici excepțiuni. Serviciul Divin se efectuează cu multă regularitate și acurateță; iar la acesta a contribuit nu puțin măsurile energice ce ați luat, precum și faptul introducerii registrelor de prezență ca mijloc de control al îndeplinirii serviciului.

Regulamentarea orelor de începere a Dumnezeieștii slujbe, a avut ca urmare bine-făcătoare înlăturarea pripirii serviciului și dispariția obiceiului de a vedea Duminicile și sărbătorile prin orașe și târguri, servitorii bisericești în orele de dimineață.

Un progres vădit, s'a realizat, P. S. Stăpâne, aproape în

tote Bisericile parohiale urbane și rurale pe terenul predicatorial. Acest progres se datorește numai P. S. Vostre, de ore-ce P. S. Vostră, ați fost acela care chiar în întâia zi a urcării pe tronul Episcopal, v-ați inaugurat activitatea cu faimosă circulară pastorală către toți preoții eparhiei, în care îi îndemnați și le ordonați cultivarea viei D-lui prin predicarea cuvîntului Dumnedeesc. Cum că apröpe toți.— precum am dis mai sus,—ați executat această poruncă, se dovedește din tablourile respective de predicile ținute, și care tablouri s'ați înaintat și să înainteză trimestrial Sfintei Episcopii. Din aceste tablouri se constată până la un punct activitatea fie-cărui preot. Și le și nu se pote pretin le mult de la acei preoții cu Seminariul inferior, totuși ca începuturi sunt admirabile. Dintre preoții parohielor rurale cari s'ați destins cu d-osebire pe acest teren sunt 2 și anume: preotul Econom Spiridon Popa, parochul parohiei Bozia, cu curs de Seminar inferior și preotul Sachelar Dimitrie Ciocărlan, parochul parohiei Bazga, cu curs complet de Seminar. Ambii preoți ați fost gratificați cu ranguri bisericești, pentru silința ce și-ați dat pe terenul predicatorial.

Frequentarea creștinilor la biserică în unele parohii este mai mare, la altele mai mică, potrivit împrejurărilor. Causa care împedecă în gradul cel mai mare pre creștinii și 'i face a nu veni la biserică este pe lângă nevoile zilnice și legea repausului Duminical, care permite comerțul la orașe și târguri până la ora 12 din zi, ast-fel că creștinii știind că în zilele de sərbători prăvăliile vor fi închise după ora 12 se grăbesc în a pleca la oraș pentru satisfacerea diferitelor nevoi neglijind Biserica.

Nici în comunele rurale, legea repausului Duminical nu se respectă cu stricteță, de ore ce stabilimentele de băuturi spirtoase dacă nu sunt deschise în formă, în fapt însă se fac multe contravenții, întru cât comercianții vind pe ascuns. Primăriile de asemenea sunt deschise în orele de dimineță și autoritatea comunală în loc să dea exemplu, de religiositate mergënd la Biserica, lucrează; iar juriile judecă procesele tocmai în timpul serviciului Divin. Prin acesta detrag pe locuitorii împicinați de la datoriele religioase.—Îi fac ași neglija mântuirea sufletelor care se efectuează numai în și prin Biserica, se slăbește simțul religios și credința

creștină. O remediare a acestei stări dureroase și vătămătoare, se reclamă urgent; iar spre acest finit ar trebui ca să interveniți către Onor. Ministru de Interne,—pentru a face pe de o parte ca legea repausului Duminical să se respecte; iar pe de alta a nu permite sub nici un cuvânt ca Primăriele să lucreze în orele de dimineață din zilele de Duminică și sărbători.

Conduită clerului în genere, a fost bună și acesta se dovedește pe de o parte din tabloul respectiv de conduită; iar pe de alta din faptul că în decursul anului 1902 numai cinci casuri a fost aduse înaintea Spiritualului Consistoriu Eparchial și anume: Preotul Nicolae Popescu, parochul parochiei Podoleni de sus; Preotul Petru Vasiliu, parochul bisericii parohiale Sfinții Voevodă din localitate; Preotul Mihail Popescu, parochul parochiei Șuletea, Preotul Ion Gaiță, supra-numerar la biserica parohială Sf. Nicolae din localitate și Preotul Dimitrie Cătănescu, parochul parochiei Gușitel.

Din aceste cele mai grave, sunt ultimele două, care nu se vor termina de cât atunci când numiții preoți vor fi eliminați din cler.

Nu puțin a contribuit P. S. Stăpâne, la intrumarea și buna conduită a clerului acestui județ, rigorea cu care ați procedat și procedați față de cei greșiți, cum și măsurile ce ați luat pentru îndreptarea clerului pe căi bune.

Scim, P. S. Stăpâne cu toții, că preotul trebuie să fie idealul intrupat al moralității publice și private. Sciū de asemenea că el trebuie să fie oglinda în care să se întrevadă exemplul a tot ce poate fi bun, pentru buna stare materială și morală a poporului. Ei bine, nimeni dintre fericiții Episcopi ai acestei de Dumneșeu păzite eparhii ași putea dice că n'a urmărit, cu un mai viu interes realizarea acestui ideal, de cât P. S. Vóstră.

Dea Dumneșeu, și facă Cel-A Tot Puternic, ca să Vă dea putere de activitate spre a continua și mai departe opera de regenerare ce ați început, spre binele și fericirea clerului și spre lauda Bisericii Orthodoxe Române.

Activitatea clerului acestui județ s'a întins apoi și față de cei necredincioși și de alte confesiuni, ast-fel în cursul anului expirat și a celui curgător a fost convertiți la Creș-

tinism 3 mahomedani și o romano-catolică, care a îmbrățișat religionea Orthodoxă.

De și Biserica noastră Orthodoxă Română n'are nevoie de noi proseliți dovadă e faptul că nu se încercă de a face propagandă religioasă,—convertirile făcute fiind cu totul eventuale,—totuși nici odată conform preceptelor Bisericii și regulamentului anumit al Sf. Sinod, clerul n'a refuzat ajutorul religiunii cu diferite ierurgii bisericești acelor dintre cei de altă religione cari din inimă curată le solicitau. Casuri de acestea sunt foarte numeroase la poporul romano-catolic din cătuna Corni și la cel din târgușorul Răducăneni. la cari preoții bisericii noastre au efectuat și efectuează rugăciuni și ierurgii după ceriri.

În ceea ce privește costumul preoțesc iarăși să pôte vedea un rezultat satisfăcător prin conformarea întregului cler cu prescripțiunile regulamentare.

Dacă P. S. Stăpâne, din cele ce preced să ved și se remarcă în multe privinți progrese îmbucurătoare la clerul acestui județ, nu e mai puțin alevărat că la turma acestui cler, la păstoriți lui, sunt și rele. Cel dintâi l'am semnalat mai sus, prin puțina frecventare a bisericii în unele parohii. Am atribuit acestui efect, cauza nevoilor ditorce a poporului și defectuoasa aplicare a legii repausului Duminical; iar nici decum indeferentismului religios și al necredinței. Faptul că în toate parohiile, Bisericile sunt neîncăpătoare pentru popor în multe sărbători, este un argument puternic pentru acel ce atribuesc poporul din timpul de față, necredința și indeferentismul religios. Înbunătățirea mijloacelor de traiu a poporului și îndreptarea legilor în această privință vor avea ca urmări salutare, aducerea păstoriților rătăciți în staulul mântuirii, adică la Biserică.

Relele însă, cele mai mari ce se observă în popor sunt: Concubinajul și divorțurile asupra căror rele posed cifre foarte concludente.

În orașul Huși și județul Fălciu trăesc actualminte nelegitim 2528 indiviți, adică 1264 familii. Din aceste însoțiri ilegale s'a născut 868 copii. De remarcat este împrejurarea că numărul concubinilor este mai mare în acele parohii unde există țigani, cum sunt parohiile: Dolhești, Crețești de jos, Șișcani și Roșiești. Causa acestui rău de-

testabil este în populațiunea săracă,—în majoritatea cazurilor,—multiplicitatea formalităților de căsătorie și cheltuielile mari necesitate cu îndeplinirea unor astfel de formalități. Sunt sigur că dacă aceste forme s'ar mai simplifica, numărul concubinajilor ar scădea în mod foarte simțitor.

Pentru combaterea acestui rău, clerul în urma dispozițiilor ce are, își dă totă silința și ca dovadă este faptul că în tot-d'a-una reușește a aduce în legalitate acele familii ce materialmente stau bine.—Acolo însă unde sunt în lipsă aceste mijloace, silințele clerului rămân și vor rămâne infructuoase. până atunci, până când nu se va simplifica formalitățile de căsătorie civilă, cum am discutat mai sus.

Divorțurile sunt iarăși numeroase. Astfel în decursul anului 1902, la Tribunalul acestui județ, au fost introduse 75 de procese de divorț, cifră de alt-fel foarte ridicată pentru o populațiune mică, cum este a județului Fălciu. Nu m'am interesat a stabili o comparație între acest an și cel precedent, dar aproape sigur pot afirma că ele nu s'au înpuținât. Tămă 'mi-e ca ele să nu se înmulțescă și mai mult și să ia proporțiunile îngrijitoare, și 'mi exprim această frică după cele ce ved din anul curent, de ore-ce de la 1 Ianuarie 1903 și până la 1 Iulie curent, au fost introduse la Tribunal 40 de procese de astfel de natură. Și e de remarcat faptul că cele mai multe sunt de la comunele rurale.

Apoi chiar dacă luăm cifra de 75 ca medie și pentru celelalte județe ale țerei,—ceea ce nu se poate admite, de ore-ce în județele cu populațiuni numeroase,—de sigur că și procesele sunt mai multe,—vom vedea că divorțurile sunt un pericol pentru familie ca și concubinajul, o plagă socială, și un flagel detestabil care tinde a descompune familia creștină.

Sinucideri în decursul anului expirat, au fost numai două, și anume: una în parochia Bazga și alta în parochia Scopeni. Ambele cazuri, a avut ca motiv bine constatat, că autorii lor erau, cel dintâi alcoolic în ultimul grad, iar cel de al doilea cuprins de desnădăjduire. Celel dintâi i s'a permis înmormântarea după regula creștină, bine înțeles cu un ceremonial mai restrâns; iar celui de al doilea, i s'a refuzat asistența preotului la înmormântare, conform practicii Bisericii.

Voiu termina Prea Sfințite Stăpâne, și această parte a raportului meu cu rugămintea, că pentru o perfectă a îministrare bisericească a acestui județ și pentru o mai exactă îndeplinire a atribuțiunilor de Protoieru, este absolut necesar și Vă rog, de a interveni ca Onor. Minister să acorde o înbunătățire a salarului, ast-fel cum el se prevede de legea clerului mirean, asemenea de a reînființa postul de sub Protoieru de reședință salariat, care să îndeplinească funcțiunea de secretar al cancelariei Protoierei, precum a fost până la 1 Aprilie 1901, cum și de a mări dacă nu întreit, dar cel puțin în oit cum sunt speșele de cancelarie. Motivez acest legitim și just desiderat, pe nevoile bunel administrațiunil și pe aglomerația de lucrări cu care s'a îngreuiat cancelaria Protoierei. Fără a recurge la alte doveđi în sprijinul cererei Vă a uc numai registrul de intrare și eșire a acestei Protoierei, din care se pôte vedea că de la 1 Ianuarie a. c., și până în prezent s'a u îregistrat un număr de 1027 hârti și s'a u expe iat un număr de 1289. Nu mai vorbesc de facerea statelor trimestriale, cari numai ele răpesc 15 zile cel puțin de muncă încordată din fie-ce trimestru, nici de alte lucrări similare, cari adesa-orî covirșesc puterea de muncă a unei singure persóne și pentru care un ajutor-secretar se reclamă imperios.

Supunând la cunoștința Prea Sfințiel Vóstre, cele ce am avut ocașiunea de a constata în decursul anului 1902; cu cel mai profund respect. Vă rog, Prea Sfințite Stăpâne. să bine-voiți a regula cele ce veți crede de cuviință.

Sunt cu cel mai profund respect.

Al Prea Sfințiel Vóstre,

Smerit și credincios servitor.

Protoieru *Econom Ieremia Hagiu.*

DOUĂ DISCURSURI FUNEBRE.

I.

„Scote din temniță sufletul meu ca
„să mărturisească numele tău“
(Ps. 142).

Triști auditori! Pentru ce se roagă Profetul împărat David așa duios și dice «scote din temniță sufletul meu»? Nu cum-va viața acesta este o temniță? Să privim în jurul nostru. Sunt ore ca o temniță palatele acestea somptuoase și bogate, asortate cu tot ce este mai scump și mai plăcut? Sau casele acelea incunjurate de grădini inverzite și pline de flori mirositoare? Dar universul întreg nu se asemăna cu o grădină frumoasă? Iată toate sunt în florie, natura își rela halna sa de sărbătoare, atât de frumoasă și înveselitoare la lumina măreță a sórelui, a cărei răsărire dimineța ne umple inimile de bucurie. Răspirând aerul plăcut al acestor dimineți de Mai, ni se pare că reînviem, că răsărim și noi odată cu el. Iată zefirul plăcut adie pe de asupra capetelor noastre și ne șterge, cu penele lui moi, sudorile de pe față, aducându-ne salutări de la Iubiții noștri ce sunt departe. Iată paserile se strâng și dau concerte frumoase. Iată câmpurile și délurile îmbrăcate în un covor

verde, par că ne cheamă, ne fac cu mâna și ne dic: «Veniți, veniți și gustați viața». Colo sub copacul acela stufos este umbra plăcută; dincoace un izvor cu apă cristalină se joacă printre stâncile munților și vă puteți potoli setea!!

Nu, nu, acesta nu este o temniță! Cum ar fi posibil? Omul, ființa cea mai perfectă dintre toate creaturile, dotat cu rațiune, cu inteligență, cu voință liberă, omul a cărui rațiune pătrunde, ca nici o altă creatură, până aproape de regiunile cele mai superioare ale totului, să fie destinat a locui în o temniță?! Tocmai omul care este cu puțin mai pe jos de cât ingerii!!

Să nu ne amăgim! Iubiți auditori! Viața noastră pe pământ este mărginită ca și osânda unui condamnat la închisoarea temniței. Trei, 6, 10, 25 ani este osânda condamnatului; 10, 50 și 80 ani (de va fi în putere cum dice David) este viața omului. Mărginită, nesigură, plină de bucurii, dar și de dureri, plină de sbuciumări și lupte, dar are și momente senine și liniștite. Mai pre sus de toate însă trecătoare. Ca și o floare, care ați a înflorit, peste câte-va zile se usucă; ca un vis, care la deschiderea ochilor dispare, ca un fum, care se împrăștie de vânt.

Toți savanții lumii s'au silit și se silesc să înțeleagă acest mister. Zadarnici silințe! Ori-ce argumente, ori-ce cercetări vom face asupra acestui mister, toate sunt zădărnice prin evidența lucrurilor. Uitați-ve toamna la arborii sub a căror umbră ne-am adăpostit de razele arzătoare ale soarelui de vară. Ce însemneză acele frunze îngălbenite ce cad jos pe pământ una câte una, triste și siguratece?. Pare că ne-ar vorbi, pare că ne-ar dice: «pământ sunteți și voi și în pământul pe care cădem noi, tot acolo vă veți întorce; cum noi am pierdut culoarea, ce lucea ca smarandul la razele soarelui așa veți perde și voi mândria ce vă este scrisă pe frunte; cum cădem noi, așa veți cădea și voi».

Ah! da! tot așa vom cădea; tot așa cum spicele de grâu

sunt culcate la pământ de căsa muncitorului. așa ne va culca și pe noi căsa nemilăasă a morței hidóse.—Căsa morței!—a! ce cuvint înfiorător! Nici un cuvint pe acest pământ nu inghiață sângele în om, și nu'l scaldă în sudori reci ca numele morței, al acelei figuri deșirate și desmembrate cu răsul sarcastic și înfiorător. Ea intră în palatul împărătilor și le strigă: «O voi împărați! unde este gloria vóstră! mâine veți fi alături cu muritorii de rând». Ea intră în casa învățătorului și'l întreba unde este știința lui, căci mâine va fi alături cu cel mai ignorant om. Ea cere bogatului, care a grămădit averi colosale, să spue care este folosul lui, căci el nu póte lua cu sine de cât numai o pânză de căți-va coți cu care i se înfășórá corpul, când se depune sub pământ. Să spue și junele, care se înălța, vădendu-se în flórea vârstei adorat și lăudat, care este fericirea lui, când vine ora morței. Spuneți, vé rog, cari din căți suntem adunați aici va putea să dică «eú sunt cel mai fericit om din lume, voi trăi cât volú, și volú muri când 'mí va plăcea». Eú cred că nu este nimeni.

Să privim înainte noastră! Când vedem că acel, cu care mai de-ună-đi vorbeam, zace fără suflare ne gândim imediat cât de trecătoare este bucuria și fericirea noastră. Vanitatea vanităților tóte sunt vanități!. Impărat, învățat, avut, june, toți sunt egali înainte morței, care taie firul vieții omenesci fără control, fără responsabilitate către nimeni. Ea îndată ce atinge, cu mâna ei rece, pe cine voesce, acela devine victimă, și nu vedem de cât un corp înghețat, împrejurul căruia staú fisionomiile triste, ochi lacrămindți; nu auđim de cât váltăturile melancolice ale tuclului lugubru, suspine dureroúse și șipete sfășiitoare ale ființelor desolate, abandonate de soțul, tatăl, fiul, cumnatul, unchiul, nepotul lor, care a căđut sub agera secure distrugătoare a morței. Corpul neinsuflețit al . . . . . care zace înainte D-vóstră este încă o victimă a morței. (Urmézá biografia repausatului).

Nici un cuvânt omenesc, nici o expresiune alésă, nici o descriere poetică nu ar fi în stare să zugrăvescă cu culorile realității, redând, cu aceeași tărie, sentimentele multiple și pare că neînțelese, de care ne furnică corpul când vedem un sicriu. Este trist și dureros când privim fără nici o putere cum mórtea nemilosă ne răpește unul câte unul dintre concetățenii noștri, activi și devotați binelui comun. Este înduioșător, sfâșietor când vedem, cum copilași mici rămân orfanți, expuși la toate valurile și vijeliile acestei vieți, ca și o barcă fără cârmaci!—Este nespus de greu a pricepe, a pătrunde în sentimentele ce năpădesc asupra unei soții, care în timpul căsniciei, uitând ori și ce plăcere, ne luând în seamă nevoile și suferințele, luptând, alături cu soțul său, să educe frumos pe copiii săi spre a da patriei și societății cetățeni buni, mame vrednice de acest nume, se vede de o dată singură tocmai atunci când credea că va putea gusta, împreună cu soțul său, din fructul ostanelilor sale! Nespus de dureros!... Dar vai! Spune-ți, iubite auditori! Ce este statornic pe acest pământ? Ce există pentru vecie? Nimic. Totul de la insecta cea mai mică până la om, coroana creaturii, este peritor. În adevăr o stare de plâns!...

Totuși, în mijlocul acestei stări triste a tuturor muritorilor, se ridică o voce puternică, o voce consolătoare, care ca și o trâmbiță sună pe întreg pământul. Este vocea divinității care ne strigă: «Vor eși cel ce au făcut bine întru învierea vieții, iar cel ce au făcut rele întru învierea judecării». Ea ne spune că fapta bună se va răsplăti, iar fapta rea, se va pedepsi. În mijlocul societății, în mijlocul familiei nu este fericire completă. Adevărata fericire pe pământ stă în inima fie-cărui om, când el însuși este consciincios, când nu încetează în fie care zi de a face numai bine, și când nu face altuia ceva, ce nu l-ar plăcea, să-l facă altii lui. Acesta este adevărata fericire, căria nici mórtea nu-l poate face nimic.

Viața noastră, triște auditori! este ca și o grădină în care

intri pe o ușă și ești pe cea-l-altă. Cu ce se alege omul? Cu ceea ce va culege în trecerea lui neîntreruptă. În grădină sunt însă și spinii și rose. Fericit va fi, care va putea culege, în repede a lui trecere, numai rose! Fericit muritorul, care, pe cărarea bătută de el în această viață, vede răsărind numai flórea plăcută tuturor, flórea binelui. Fericit, cel ce în această viață nu a dat de cât exemple frumoase. Neperitor numele celui, care a semănat în grădină numai sēmînța înfrățirei și a dragostei. Sufletul aceluia se va învrednici a trece prin pórta cea strîntă a Impărăției Cerului. Strîntă este această pórta, totuși așa de lată că sufletele tuturor ómenilor ar avea loc să trecă prin ea dacă ar voi. Strada însă pe care călătorește omenirea către această pórta este lungă. În o parte a acestei străđi este o ușă păzită de îngeri. Mil de suflete ale muritorilor trec înainte. Un inger ese pe ușe și ȓice călătorilor: «nu vedeți voi praful de pe hañele vóstre? nu vedeți că piclórele vė sunt numai rāni? ochii împăejānați și obosiți? nu vedeți voi unde mergeti?... Iată colo! unde aceia staū și sapă,... sapă la morminte! Sărmane suflete!... Atunci muritorul stă pe loc chinuit de ostenélă și ȓice: «Este drept. Chin, rătăcire și neștiință este totul, iar la capăt mórtea. Am dori să ne abatem din această stradă. Dar unde, încotro trebuie să călătorim?» La aceste cuvinte apare un alt inger, îmbrăcat în hañe albe, strălucitoare, cu ochii scānteetori, și ȓice: «O călători, aci la această ușă stām noi și ne rugăm pentru voi. Dacă recunóșteți ostenéla, dacă doriți a ajunge la ceva mai bun, iată și noi ne vom milostivi, vom scutura praful păcatelor de pe hañele vóstre, vom spāla piclórele vóstre și vė vom conduce spre pórta, care duce la nemurire. Dar spuneți: Ce ați făcut înainte de a ajunge aici? Ați rėsplătit rėul cu bine, ura cu dragoste, credința cu credință, sunteți vrednici de a gusta fericirile, cari așteptă aici pe făcătorii de bine?» ... Așa vorbește Ingerul călătorilor. Fericit cel ce va putea răspunde

cu «da» tuturor acestor întrebări. Momentul morții aceleia nu este așa de înspălmântător! Sufletul lui planéază d'asupra a lor săi, și le dice: consolați-vă iubiții mei căci eu am luat răsplata cea bună!

Tot așa privește și sufletul acestui repausat, la ai săi, și le dice: Mângâete, iubită soție! nu plânge tralul cel bun, care l'am dus împreună, căci plânsul nu folosește nimic. Așa a fost voința providenței, așa este sôrta tuturor. Mângâete și caută consolațiune în creșterea Iubiților noștrii copilași. Iar voi copii iubiți! primind bine-cuvîntarea mea paternă, respectați și iubiți pe mama vóstră, lucrați numai binele, căci numai așa veți servi patria vóstră, numai așa veți lua de la regele ceresc, răsplata cea bună! Vino deci, iubită soție, veniți iubite odrasle, rămase fără tată, apropiați-vă iubiți părinți, scumpi cumnați și cumnate, nepoți și nepóte, rude, și amici! apropiați-vă lângă sicriu până nu se aruncă lințoliul negru peste capul meu, lertați-mé de ceea ce v-am greșit în viață, și 'mă dați sărutarea cea mai de pe urmă, căci de ađi înainte nu ne vom mai vedea. Iar noi, triști auditori! să depunem câte o lacrimă pe mormîntul iubitului nostru celățean, care ađi ne părăsește și regretându l, să ăicem din totă inima, «D-deu să-l ierte, veșnică să-l fie memoria».

II.

„Care om pöte să recunöscă voința lui Dumnezeu, și cine pöte să cerceteze aceea ce voește Domnul”.

(Înț Solomon 9, 3).

Triști Auditori! Greu 'mă vine să vé fac ađi aceeași întrebare pe care odinioară a făcut'o înțeleptul Solomon. Greu, nespus de greu, căci ca și o scânteie, care aruncată în mijlocul unei materii explozibile, produce o izbucnire ingro-

zitóre, așa și acum, la auzul acestor cuvinte, gândurile noastre încep o mișcare febrilă și idei necunoscute, și cari până acum nu se iveau, dobândesc putere asupra spiritului nostru și ne intristéză. Noi ne credeam stăpâni în această lume, ne credeam mai mari peste tot în univers, Uitam, în mijlocul fericirii noastre trecătoare, cuvintele unui scriitor: «Sórta este un virtej; omul o sáracă frunză; când în vale când pe deal; el se mândrește numai cu aripiórele sale». Uitam că suntem în mâna altei ființe mai mari de cât noi. Vai nouă! căci uităm așa de ușor. Vai noue! că nu observăm natura, care ne cântă în tot momentul veșnicul refren al poetului: «tóte's vechi și nouă tóte, vremea trece, vremea vine». Ce a fost erí adî numai este! Uite erí stam în grădină. O flóre frumoasă și verde mai de-ună-și, am găsit'o ruptă de vijelia nemilósă! Cárula dintre D-vóstră nu i s'a întâmplat, ca eșind dimineța spre a sorbi aerul plăcut al florilor de câmp, să vë aședați sub vre un arbore pe iarba verde și móle spre a vë odihni puțin și întări pentru munca zilnică ce vë stă înainte, și să fiți desfătați de vocea melodiosă a unei păserele, care cântă veselă între frunzele arborului sub care vë odihniți? Știți cine este acea păserică? o soție tinéră, care desfătă pe soțul ei cu melodiosa ei voce, o soție care cântă mulțamită, înainte de a începe să-și pregătéscă cuibul pentru puișorii lor, este mulțamită că vremea este frumoasă și póte alerga din pom în pom și se póte nutri. Este mulțamită că are pe tovarășul ei, care o insoțește pretutindenea și o apără. De aceea cântă veselă și vë desfátéză, pe când!

«Din isvóre și din gârle
«Apa sună somnorosă.

«Tresărind scânteia lacul
«Și se leagănă sub sóre
«Noi privindu-l din pădure
«Lăsăm aleantul să ne fure
«Și să ascultăm de la récóre. . . .

... Un sunet îngrozitor ne trezește din somnolență! Păsărica nu mai cântă. Plângere și jale auzim de jur împrejur. Sute de păsărele sunt pe crăci și țipă, plâng dulos... Lângă noi, sub pomul verde și stufos stă cu aripioarele întinse soțul păsărelei ce până acum cânta așa de drăgălaș, Glontele unul vânător 'i curmase viața. Până acum auziam numai cântece, acum jale și plinsete. Sentimentele de bucurie se transformă în noi în sentimente de frică.

O sërmană păsărică! Cum ai rămas tu singură!? Cine a fost vânătorul crud și nemilos, care ți-a distrus soțul tău iubit? Crud vânător! Nu te-ai gândit ce rău faci? Nu te-ai gândit că păsărica era tină, veselă, că iubea pe soțul ei? Nu te-ai gândit că ambii desfătau cu concertele lor pe câlători? ce alt folos ai de cât acela de ați fi satisfăcut setea de sânge!?

Asemenea scene, triști auditori! ni se prezintă în natură! Faceți o comparație și întrebați-vă avem noi o sortă mai bună? Dar la ce să mai faceți comparații, la ce să vă mai întrebați? Priviți la realitate! Un soț tinăr un fiu, un ginere, frate, coleg mult iubit, lovit de vânătorul urit, crud și tiran, care ne pândește pe toți—de morte—lasă în flăcările vârstei lui pe toți neconsolați și nemângâiați. (Urmăză viața celui repausat). Puține zile sunt de când s'a împlinit anul scurtei lui căsnicii! Cine poate cugeta că pe cerul căsniciei lui s'ar fi ivit vre un nor ăre care? Cine ia vedut în timpul fericirii lor; cine la cunoscut în acest timp prea scurt de viață conjugală, nu va putea să nu simtă trecându-i un fior rece prin trup, și privind tristul tablou să nu întrebe ca și poetul:

- Dă-mne, dacă nu se mișcă nici un paiu de pe pământ
- Fără știrea și voința ta, și dacă ai tău cuvânt
- Este singura poruncă, cărei toate se supun;
- Dacă tu ești drept, puternic și nemărginit de bun,
- Spune! pentru ce adesea lovitura ta 'i nedreptă?

«De ce aşterni omătul lernei peste flórea lui April,
 «Ş'un linfoliú pe obrazul visătorului copil?
 «Pentru ce lei două inimí, căror tată (ştiú) că eşti,
 «Şi topindu le în focul tinereţei le urseşti
 «Dor cu dor să'şi împletéscă. . . . .
 «Şi când se iubesc mai dulce şi'şi fac visuri împreună
 «Din senin 'ţi vine o dată svírli ţerina peste una
 «Iar pe cea stingheră neagra jale pentru tot-deauna.

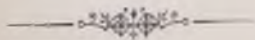
Trişti auditori! grele! o neşpus de grele! sunt asemenea
 dureri pentru inima omenéscă. Care talent, care graiú ome-
 nesc ar putea găsi cuvinte de consolare pentru un părinte,
 care 'şi petrece, fără de vreme, până la ultimul locaş, spe-
 ranţa, bucuria şilelor sale? Cine va găsi mijlóce de mân-
 găere pentru o tinérá soţie, care numai cât ai clipi din
 ochi a gustat fericirea casniciei? În adevér suntem prea
 slabi şi fără putere! Privim cu inima strânsă de durere,
 cu ochi plini de lacămi, cum florile se scutură şi se veş-
 tejesc, cum tineri, cari promiteau să lupte cu zel şi ardóre
 pentru patria lor, cari 'şi puseseră ca ţel al vieţii lor, in-
 deplinirea cu dragoste şi sfinţenie a misiunii lor pămín-
 teşti, se duc şi numai vin.—În faţa unui asemenea sicriú
 stăm cu ochii ficşi, cugetarea rătăcită, şi pare că simţim
 cum un curent rece ne cuprinde de spate, şi o voce bi-
 zară şi inspălmântătoare ne şopteşte: «fiú gata şi tu «pămínt
 eşti şi în pămínt te vei întórce».

La auđul acestor cuvinte ne deşteptăm ca dintr'un somn
 adânc, şi o rađă de lumină ne apare înainte—*resignaţi-
 unea*.—Fără voea nóstră repetăm şi noi cuvintele dreptu-
 lui Iob: «Domnul a dat, D-nul a luat». Viaţa ni se pre-
 sintă înaintea ochilor şi o înţelegem. Ea are două staţiuni:
 naşterea şi mórtea. Între amândoué este bucuria şi întris-
 tarea, două surori nedespărţite, cari ne vizitează pe noi rând
 pe rând. Nu există fiinţă omenéscă, care să nu le fi întâlnit,
 la care să nu fi găzduit. Cum nu foloseşte bucuria pentru
 cel ce nu sa născut, tot aşa nu foloseşte plíngerea şi jalea

peatru cel ce a murit.—Corpul neînsuflit ce dăce înainte, dacă ar putea, ar dice: Lăsați jalea, părinți desolați pe cari v'am părăsit cu nespūs regret; lasa jalea și plinsul iubită soție pe care sufletul meu te va însoți pretutindenea, presară-mi numai mormintul cu flori și când ele vor înflori, 'ți vor aduce veste de la mine; lăsați jalea iubite rude, iubiți amici, rugați-vă lui D-zeu să permită sufletului meu spre a fi tot-d'auna lângă voi! Nu mai plingeți căci *asa a fost voea lui D-zeu*. Acestei voințe, triști auditori, va trebui să ne supunem toți. Să lăsăm dar sufletul iubitului nostru a'și lua calea către regiunile cerești și cugetând la scurtimea și nestatornicia acestei vieți, să dicem: Dumnezeu să-l ierte.

Diaconul Ión Popescu

Licențiat în teologie

DONAȚIUNI.

Chiriarchia Sfintei Metropolii a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice enoriașilor bisericii din parochia Hârpășești județul Iași, pentru donațiile făcute după cum să specifică mai jos: D-l Dimitrie Codreanu, a dăruit un rând veștimente în valoare de 200 lei și D-na Ana D. Codreanu una cruce de argint în valoare de 50 lei, iar D-l V. Gafton, Ión Pădure și Profira Gafton au dăruit bisericii din parochia Hârpășești și filialelor din Dorogănci și Mândârjac câte un Sfânt Antemiu.

Chiriarchia Sfintei Metropolii a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice persoanelor mai jos notate, pentru donațiile ce au făcut bisericilor din comuna și parochia Mărgineni, județul Neamț, după cum să specifică mai jos: Preotul paroch Alexandru Ștefănescu, care împreună cu obștia locuitorilor din satul Mărgineni, au donat bisericii parochiale din șa comună un rând de veștimente preoțești în valoare de 150 lei și una cruce de argint în valoare de 50 lei, D-nei Cassandra Istrate din urbea Pătra care a donat sus șa bisericii o perdea de dantele în valoare de 10 lei, D-nei Lucreția Grădinescu din orașul Bacău pentru o perdea și o candelă de argint ambele în valoare de 20 lei, Preotul supranumerar Ștefan Mancaș din cătuna Hoșești, șa parochie, care a donat bisericii filiale Sântii Impărați Constantin și Elena de acolo, un Epitaf în valoare de 100 lei, la care au contribuit și enoriașii din numita cătună, pre cum și D-lul Gh. Gheorghiu, care împreună cu numitul preot a donat menționatelor bisericii două felinare și o Crâstelniță ambele în valoare de 40 lei.

Chiriarchia Dunărea-de-Jos exprimă mulțămiri D-lui M. Dimitrie din comuna Caranasuf județul Tulcea care au bine-voit a dăru bisericii din parochia Calica ael județ un baptistieriu de aramă bine spoit în valoare de 80 lei.

MITROPOLITUL VENIAMIN ȘI RĂPIREA BASARABIEI ÎN 1812.

După cum ne spun vechile noastre cărți, Țara noastră era mult mai mare și mai largă, de cât acum. Cântecul vechiu se exprimă: «*De la Nistru până la mare*». Astăzi nu mai e în cuprinsul nostru teritorial nici Nistru nici Marea Neagră din acea parte, adică dinspre Basarabia. Din timpul războiului dintre Rusia și Turcia 1806—1812, noi Românii am pierdut Basarabia, cam jumătate din Moldova, fără nici o vină din parte-ne, ci arbitrar și în puterea principiului vechiu: *Cine-i mai tare, acela-i și mai mare; sau cine poate oșe rode, cine nu nici carne moale.*

Noi eram, cum ne spun Cronicarii noștri, sub protecția Turciei, și Moldovenii și Muntenii, cum se constată din capitulații, cu știute condiții în favoarea Turciei, între altele: Integritatea teritorială a țării garantată, cum și conservarea Religiei Ortodoxe, cu escluderea Turcilor de a locui pe teritoriul țării noastre etc. Războindu-se Turcii cu Rușii, ca despăgubire de război, Rusia la cu forța Basarabia chip de la Turci, poate până va plăti ea datoria către Ruși. Aceștia o nedreptate strigătoare la ceri! Dacă să luptă doi, pentru ce să plătescă daunele cel de al treilea, care n'a participat la război? Să fi plătit Turcia dauna cașunată Rusiei cu teritorii turcesc ori în bani, iar nu cu teritorii Românești, care nu

era turcesc și care era garantat prin tratate! De trei ori nedreptate! Dacă Rușii au bătut pe Turci și le-au luat Ismailul și alte orașe din Basarabia la 1812, era oare drept să se pretexeze că s'a versat sânge rusesc pe acel teritor și dar Rușii au oare dreptate să'și însușescă acel loc? Dar oare nu'l udasem și nu'l roșisem noi Românii, cu mult mai înainte la Hotin, la Cetatea Albă și Bălți? Basarabia era trup din trupul Moldovei, și ulată cu o arteră mare prin mijloc, cu Prutul, care din nenorocire și în paguba noastră bine simțită de noi, astăzi este graniță țerei noastre spre Rusia. Cu 35 de ani înainte ni se luase tot abusiv și tot cu forța Bucovina, sub pretext de îndreptare de hotare! Acest teritor, grădina Moldovei, este cel mai scump loc pentru întreaga țară. El cuprinde monumentele cele mai vechi naționale, bisericile și mormintele eroilor noștri. Putna este și va fi pentru noi focarul din care se va încălzi și aprinde de patriotism național ori-ce inimă română! Ni s'a răpit pe nedreptul, prin viclenie ori trădare și înșălăclune. Am fost jăfuiți de către vecinii noștri mai mari și mai tari, de și ei erau creștini ca și noi, ba unii și de același rit!

Dacă Mitropolitul Veniamin era în scaunul său în Moldova, răpirea Basarabiei se făcea mai greu, pentru că el ar fi protestat și glasul lui ar fi fost ascultat și o mișcare în popor de bună-sămă că ar fi urmat, iar acesta ar fi avut influință în politica Europeană. Să ne amintim că suntem la 1812, când Napoleon cel Mare își făcea pregătirile expediției în Rosia și pentru care cuvânt și Rosia a încheiat pacea în grabă cu Turcia și contra voinței lui Napoleon! Iată pentru ce diplomația rusă a trebuit să alunge pe Veniamin din Metropolia Moldovei. Vola să albă terenul pregătit pentru acest scop—răpirea Basarabiei ce era de mai înainte hotărâtă. Iată ce ne spune un contemporan în această cestiune: «Bătălia această au cucerit foarte pe Turci în fața Rosiei, pentru avantajul ce au avut cea de pe

urmă, prin încheierea păcei de la București, câștigând multe cetăți pe Nistru și pe Dunărea, Budgeagul întreg și Basarabia totă, cea mai bună parte din Moldova, care nici au avut pricină să între la această rânduială, fiind străină de conflictul urmat între Rusia cu Turcia ca țară neutră și închinată Porței cu drepturile ei, cuprinse prin tractatură.

Uneltirea acestei chestii a Basarabiei, Turcii o atribuiesc lui Belzade Dimitrie Moruzi, fiind Dragoman mare înaltei Porți și înțeles cu Rușii, îndemnând pe Sultanul să primescă cererile Rosiei, în vreme când ea pe de altă parte se amenința de Franța cu războiul cel mare și era silită a se pleca la ori-ce pace folositoare Turciei, ce ar fi vrut să facă. Pentru acesta apoi au plătit Belzade Dimitrache cu sângele lui și a fraților lui Panaitache și Iorgu dauna ce au făcut curței sale, precum să arată și în Domnia dintâi a lui Alexandru Moruzi... »¹⁾. Despre Mitropolitul Veniamin ast-fel ne spune tot acest autor: «Veniamin deci Mitropolitul, simțind atunci multe prigoniri din partea Senatorului Milachevici, pentru că neamul Costăchesc era supus unui blestem, precum spun în Rosia, după o învechită ură politică ce era asupra lui, a fost silit a se trage din Chiriarhie în anul 1808 și a se duce la Monastirea Némțului, locul metaniei sale. lăsând scaunul veduv, unde s'au rânduit apoi pe Exarhul Gavriil, rus de nație și au cărmuit Mitropolia până la încheierea păcei din 1812 termin de 4 ani»²⁾. Pentru curiositate transcriu aicea faptul întâmplat după încheierea păcei: «După săvârșirea păcei s'au început trecerea robilor prin Moldova și Rosia, care era o scenă jalnică de privit, vedând cine-va mit de popor bătut de străinătate, gol și fără nici o închipuire de iarnă, în timpul cel mai reu al anului, ce nu samănă altă de cât o colonie de sêlbateci strecurându-se pe acest pământ, unii având

¹⁾ Consultă: Istoria Moldovei de Manolachi Drăghici, vol. II, pag. 77.

²⁾ Idem, pag. 76.

câte o cergă pe spate, alții nimică, dar mai toți desculți. Moldovenii însă primindu-i la Prut. noua margine a hotarului cu ospitalitatea obicinuită lor către toate națiile, i-au hrănit cu îndestulare, i-au găzduit și i-au îmbrăcat, puind mână de la mână îi ajuta până i-au trecut Dunărea, ducându-i cu totă mulțămirea din conac în conac cu trăsuri și prin sate la sârhaturi ¹⁾.

Să mi se permită a cita aicea și o notă a acestui autor privitoare la Români: «Caracterul Românului că nu este din fire plecat la buzunărit și la teșmecluri desbrăcătore, o dovedește chipul viețuirii lor de la înființarea țerei ²⁾, ca și că maniera lor dintre dinșii au fost foarte simplă în vécul al XIX-lea până s'au înmulțit străinii, ne sciind mai de mult țeranul, ce vra să dăcă incuitori de fier s'au lacată pe ușă, fără numai cu un semn puind la pragul lui pe dinafară veste neființa sa acasă, și domiciliul îi era respectat până după întórcere, fără să se atingă cine-va de un capăt de ață de la dinsul ³⁾. După acésta descrie în mod sfășietor despărțirea locuitorilor țeranii între ei, când s'au pus granița ruscă la Prut și s'au rumpit în două o întregă țară fără nici o milă, din partea Rușilor. Iată cum ne descrie acest eveniment tot Manolache Drăghici în Istoria Moldovei la pag. 86 vol. II: «La 1812 s'au schimbat și Cutuzof îndată trăgându-se din Principate și Rosia, fiind trebuitor acolo pentru apărarea țerei în contra Franțuzilor și în locul lui s'au rânduit Generalul Ciceacov, care au îndeplinit tóte urmările Tractatului de pace cu Pórta, au slobozit manifest pentru tragerea oștelor din Moldova trecând granița Prutului, unde au și pus hotar între Rosia și Turcia și au însemnat termenul prothesmiei de un an, ca să'și desfacă

¹⁾ Opera citată, pag. 79 - 80.

²⁾ Veđi Istoria leșască a lui Streicovschi și a. l. la tomul I.

³⁾ Idem, pag. 85.

fieste-care averile slobod, și care din proprietarii sau locuitorii din sate se improtvea, să rămăe sub stăpânirea unde îi vine moșia sau casa lui, după rescroirea hotarului nu era oprit de Guvern a se desface de averea sa prin orice chip va găsi mai de priință, ca să trăească slobod unde îi era mulțămirea făcându-se foarte multe schimbări și schimburi de moșii peste Prut în vremea prothesmiei aceștia și toți însă au greșit înstrăinându-și averile cu nimică, pentru că umbla vorba că moșiile boerilor din Moldova, rămăind în Basarabia, după prothesmie se vor lua de hăsnea dacă nu se vor face sudiții, din acastă pricină fișe-care proprietar au închis ochii și s'au desfacut cu mare pagubă. Vuetul însă au fost lățit de către rușii doritori de a cumpăra pământul boerilor estin, precum s'a și implinit scopul, că mulți au făcut stări din chilipir... Cu toate acestea locuitorii Moldevei multă vreme au ținut pacea încheată la București ca nestatornică, așteptând dintr'o di până în alta înapoerea pământului luat de către Ruși și întregimea hotarului țerei dupre cum a fost mai dinainte, dar s'au amăgit în ideile ce hrănea, fiindu-le încă și de o mare simțelă în interesele particulare a lor socotința acesta, pentru că nu s'au grăbit a lua măsurii energice în desfacerea averei nemișcătoare ce avea din a stânga Prutului, până s'au apropiat vremea prothesmiei, când umbla confuzi de nu scia ce să facă, unii adecă cari luaseră protecția rusască o lepăda, alții din cei hotărâți să rămăe în Moldova să făcea sudiții și tot în taină lucrându-se aceste operații spre a nu se declara până în césul închiderii Prutului, sub ce bandieră rămân, ca se nu greșescă. Sosind însă ziua fatală a expirării convenției după tratat, ce trebuie fieste-care să trăească, unde era să rămăe definitiv, cesurile acele au fost de plângerii, un timp de neulfat, pentru că poporul cu cărdul, ca turmele de oi, încinsă totă marginea Prutului, de la un capăt până la altul, mergând și venind de prin

sate și de prin târgurile săptămâni încheete, cu luare de diua bună de la părinți, de la frați și de la rudenii cu cari crescusă și viețuisă dimpreună până la vremea aceea, când se despărta unii de alții pentru tot-deuna! Pote că nu scia nici dizele lor, nici sub ce regulă de stăpânire intră acel din Basarabia, și mai ales poporul cel prost, între cari să lătesc pururea cele mai multe vorbe de amenințări și superstiții de neodihnă, cari le primesc toate de bune, cât de extravagante de ar fi, și se amărăsc pre sineși în acest chip, dar s'a săvârșit prothesmia și statornicirea granițel Prutului». Câte lacrimi se vor fi vărsat atunci de Români despărțindu-se între ei! Câtă jălanie! Câte suspinuri! Dumnezeu numai scie inimile lor, se putea umplea vase mari din curgerea lacrimilor lor!

«Mitropolitul Veniamin, după luarea Basarabiei, s'a suit iarăși pe scaunul păstoresc, după cererea obștască, iscălită de trei părți din locuitorii Principatului», un fel de plebiscit¹⁾. Acosta s'a întâmplat la 1812 și primit de popor în cel mai mare triumf, ce un om poate vedea din partea unei populațiuni devotate, și care-l manifesta sincer dorul ce avea spre al avea din nou ca Mitropolit; pentru că în asemenea triste evenimente, ca sfâșierea țerei, ca sărăcia de care suferea și o suferisă de la armata rusască, ce invadasă și care stătușă stăpână pe țara lor patru ani, dorea măcar un moment de alinare a suferințelor și să mai respire liber și se mai audă dulcele glas al iubitului păstor, care fusă alungat de la turma lui spirituală. Când pleasă din Mitropolie el lăsă Țara Moldovei mare și intrégă, când s'a întors acum iarăși pe scaunul său aș aflat'o însă numai pe jumătate, a fost slășiată pe nedreptul de creștinii Ruși, vrăjmașii săi!

Starea țerei în aceste timpuri grele și de cumpănă pentru noi ni-o descriu destul de jalnic Contemporanii evenimen-

¹⁾ Vezi documentele 49 și 50 din Istoria Mitropoliei Moldovei de C. Erbiceanu, pag. 54 și 55.

telor acestora, pline de tristeță. Așa când ni s'a luat hoștește Bucovina aveam pe tron un Domn (Ghica), un Mitropolit în scaun, carii protestând la poartă pentru răpirea acelor două districte din teritoriul Țărei, Turcia în loc de a ne satisface cerirea noastră dréptă, prin viclenie trimite în lași un turc și decapiteză pe Domn! Cu luarea or hrăpirea cu violență a Basarabiei lucrurile în țară sta cu totul alt-fel. Domn nu era în scaun, Mitropolit era și care conducea afacerile țării cu Divanul țării. Lucrurile se ticluise de mai înainte, eram noi predați Rusiei cu toții, și Moldovenii și Muntenii diși pe atunci, eram trecuți la Rosia pentru că eram de legea provoslavnică, și eram înghițiți naționalicește și pentru tot-de-una de un popor provoslavnic ca și noi. Nu convenea planurile diplomatice rusești ca în Moldova să stea pe scaun Veniamin, ce era atât de iubit de toți și care era cel mai mare patriot între naționaliști. De aceea când au încurs armatele în Moldova Mitropolitul Veniamin a fost trimis să se liniștescă la Monastirea Neamțului. Cine putea să mai ridice o voce gravă și autorizată când s'a răpit Basarabia, poporul? dar cine-l ascultă, boerii, de și au protestat dar nimeni nu l-au ascultat! În ce privește starea socială și comercială a țării, era într'o înrăutățire de nesuferit, numai dic despre starea administrativă a țării, sub ocupațiile armatelor rusești, ea era dusă numai de oficianții ruși și mirosea a țară rusească. În aceste timpuri în Bisericile noastre Românești se pomenea la slujbe totă familia rusească ca și în Rosia. Acești au durat în tot timpul ocupației rusești.

Că să nu ni se bânulască cele dișe, că adică cele spuse ar fi expresiunea unui individ condus de patriotism în judecată și nu de o critică dréptă și imparțială, aduc aicea fapte precise și date sigure, din timpul invasiunelor armatelor streine de la 1828. Să știe că România noastră a suferit în această Campanie de la 1828—1832, patru mari nenorociri, ce amenințau chiar existența noastră. Multe suflete

românești s'aŭ perdut atunci înainte de vreme: Așa la 1829 am avut clumă în țară, care a secerat mulțime de oameni, cum ne spun documentele, apoi între 1829—1830 aŭ fost lăcuste în totă țare ș'a sărăcit lumea de tot, consumând semănăturile, fometea a suprimat mare număr de oameni; în al treilea loc a fost epizootie, bôlă de vite, și de când s'aŭ stărpit din țară de la noi sămînța cea frumôsă de vite și belșugul lor; în fine am avut peste alte bătăi și holeră, care a mai secerat încă lume multă. Noi Românii știm din tradiție că cu venirea Rușilor în țară veneaŭ negrișit și bătăile cerului asupra noastră, mai ales prin holeră¹⁾.

Vădend Mitropolitul Veniamin, după suirea sa pe tron, că Eparhia Mitropeliei perdusă mai multe districte peste Prut, ce aparțineau Eparhiei Mitropoliei, vădend că Eparhia Hușilor perduse mai totă Eparhia sa, rămânend numai cu districtul Fălcuului, a cedat și din Eparhia sa și a luat din cea a Romanului, spre a se forma din nou Eparhia Hușului, ceea ce s'a și realizat, cedândui-se districtul Vaslui, Tecuclului etc, așa că aŭ trebuit să se reformeze circumscripțiile vechi ale Eparhiilor Moldovei. Să înțelege de la sine cât de întristat trebuie să fi fost în sufletul lui acest mare patriot prin cluntirea țarei, prin sfășierea în două a iubitel sale țari, acesta numai inima lui a știut'o. Acum pôte or ce inimă patriotă să'și imagineze acea manifestare puternică a sentimentelor patrioților Ieșeni de ași chema țarași la scaunul său mult meritat, pe părintele patrioților lor. Pôte or cine să'și explice cum o masă enormă de cetățeni, de tôte gradele, aŭ ieșit din Iași pornind spre bariera Păcurarilor care aŭ umplut șesul Bahluiului și cóstele delurilor, până spre Lițcanii de lângă Iași, plini toți de dorință aprinsă de a mai revidea pe bine-făcătorul lor, pe Veniamin Mitropolitul. Orfanii, vèduvele, săracii și lipsiții de tôte categoriile

¹⁾ Consultă: Războele între Turci și Ruși vol. I, pag. 112 etc. A. Xenopol.

alergău din răspuțeri spre a se asigura că în adevăr a sosit la locul său *Părintele săracilor* și al tuturor lipsiților. Iar Boeril țării, pentru respectul ce-l purtau, pentru demnitatea gradului funcțiunei sale, pentru sfaturile sale înțelepte ce le dedea la mari și mici, pentru curajul său patriotic ce arăta, fiind tot-de-una în fruntea lor, ca un sincer Părinte și ajutându-l la nevoile lor. În fine cugete ori-cine cu câtă bucurie și nerăbdare așteptă cine-va pe cel iubit și dorit al lor, mai ales în acele grele împrejurări, prin care a trecut țara noastră pe atunci. Cu această ocazie se vor fi format cuvântări, cântări în coruri și poezii multe, acesta-l sigur, dar pe care timpul le-a mistuit. Așa niște resturi am putut afla și pe care cu multă dragoste și plăcere le dau publicității spre a se ști și a ne aminti de asemenea suflete mari, pline de religiositate și patriotism. Iată o poezie cântată de Corul Seminariștilor, în aerul liber la sosirea la barieră a Mitropolitului Veniamin, și care descrie bucuria publicului și virtuțile marelui Mitropolit Veniamin. Iată acea poezie:

Slavă se cuvine,
Celul ce vine,
Folos să arate,
Iar nu strâmbătate.
Și cu sfățuire
Să dea mântuire,
Ca să izbăvescă
Rana sufletescă ¹⁾.
Și cui se cuvine
O! Veniamine

Acea lăudare
Ce râvna o are,
Fără numai ție.
Ca celul ce știe
Că D-zeu iaste
Cel ce miluiaște
Și la întristare
El face curmare.
Și El alineză
Tot ce lăcrămază ²⁾.

¹⁾ Rana sufletescă, însemnă starea de plâns și de jeliț în care era țara, după retragerea oștrilor Rusești și pierderea Basarabiei, a țării pe jumătate.

²⁾ Câte bocite și vaite nesfârșite nu vor fi fost între Români atunci, când se despărțeau frații și fiul de părinte între ei, prin silnicie; familiile, rudele și cunoscuții. Câte interese materiale familiare s'au pierdut, câte locuri istorice ni s'au răpit, în care stau îngropați de vécuri eroii neamului nostru în Basarabia, mai ales în răsbóele cu Tătarii? Și cu toate acestea ni se răpește după bunul plac al Rusiei și tot sub pretext, că acel loc este stropit de sînge rusec; dar ore noi nu l-am udat înțécit mai mult în seculi nenumărați? Rușii se bat cu Turcii și noi Românil perdem Basarabia.

Noi nu făceam parte integrantă din Imperiul Turcesc; eram numai sub suzeranitate Turcă și cu știute condiții, după tratatele vechi, și cu dreptul de a ni se conserva integritatea teritoriului. Dar cine-l mai țare, acela-l mai mare. Așa-l dreptatea în lume!

Deci a ta slăvire
N'are potrivire¹⁾,
Cu acea tupilare
Ce frica o are,
Fiind-că din fire
Ai milostivire
Și de cele sfinte
Râvnitor ferbinte.

La ori-ce urmare
Ce D-zeu cere²⁾,
Deci locul săltare
Aduce cîntare,
La altă slăvire
Ce ai și din fire,
Cu bună credință
După umilință.

(Până aicea să cântați. Prin urmare până aicea această poezie a fost cântată de Seminarisții, așa presupun și din original așa rezultă. De aicea urmarea poeziei, ce a fost numai citită de vre-un școlar).

(Urmarea poeziei)

Preasfințite Stăpâne!
O furtună ce din fire
Ivește a sa cumplire,
In căderi se desfătează,
Și cu o tristă urmare
La răs ea dă curmare
Și nu se mai degustază³⁾.
Insă acea sprijinire,
Ce la traî nu dă mâhnire (?)
(Și) bate joc de îngălmare,

Domnind ea peste simțire,
Și ori peste ce pornire,
Și la plâns ea dă curmare⁴⁾
Cine cu simțire vie
Său timp, nu pôte să știe
Dumnezeesca certare.
De cum-va rău rânește,
Iară mărtea nu 'ndrăznește
La viață a da curmare⁵⁾.
Și acei fără credință.....

¹⁾ Asemănare, adică comparație.

²⁾ Să știe că Mitropolitul Veniamin era cuprins de o lăuntrică religiozitate, ce inspira respect și piositate în tot sufletul omenesc, când servea slujbile bisericesti, sub el și prin el, erau o adevărată manifestare pomposă a Majestății Dumnezeiești. La acesta contribuia și chipul lui blând și liniștit, umil și plin de pietate veche Creștină. Nu mai era al său, ci al tuturor în tot-dé-una.

³⁾ Aicea autorul descrie urgia groznică a Rușilor pornită asupra Mitropolitului Veniamin, care a trebuit să dimisioneze și să se retragă la Slatina, unde i se hotărâse să petrecă restul vieții, de fapt însă Mitropolitul Veniamin a trăit la Mănăstirea Neamțului, unde-i era metania lui. La Mănăstirea Neamțului s'a ocupat cu literatura, indemnând pe călugări la ascultarea, cu traduceri și imprimări de cărți în Tipografia Mănăstirii; de la acest timp ne-au rămas mai multe cărți lierare și bisericesti. Insuși Mitropolitul Veniamin, lăsându-și omoforul la o parte—adică autoritatea sa de Mitropolit s'a supus ascultării ca și toți ceilalți monahi, servind la trapeza comună obștea călugărilor, cându-i venea rândul la monahi, cărând cu cazanul pe spinare mâncare la trapeza obștei, când li venea rândul. Se spun și un număr de anegdote foarte edificatoare pe socotela Mitropolitului, pe care le-a săvârșit Insuși pe atunci între anii 1808—1812.

⁴⁾ Nu se pricepe aceste stihuri, fiind și rău de tot scrise.

⁵⁾ In aceste versuri se descrie suferințele morale ale lui Veniamin și acțiunea Promiei, că n'a lăsat să plară până în sfârșit, ci la păstrat și la adus la locul său.

Nu pot avea cunoștință
 A mărgini cu știință
 A Domnului vindecare,
 Cum acel râvnit o are ¹⁾.
 Și nici pot avea căință
 Fără glas din dar să fie,
 Gura celni ce nu știe,
 Pre D-zeu să slăvescă ²⁾.
 La or-ce împotrivre

Ce pizma dă vinuire
 Și la El să năzufoască,
 Ca ori-ce nori turburați
 Ce de foc sunt înfocați,
 Nu-l lasă să fie 'n stare
 A putea face dosire
 La sóre, ce nu-l lucre ³⁾.
 Cu multă . . . . .

(lipsește din manuscris sfârșitul).

Notă. La începutul ecestei poezii cetesc în original acestea:

„Stihurile la Mitropolitul Veniamin, când a fost chemat la scaun al
 doilea rând, de la Monastirea Neamțului, făcute de Domnul Enache
 Slugerul, dascăl fiind în școala Socoli de Ritorică. 1812, Septembrie 8.“

C. E.

¹⁾ Vrea autorul să ne spună că nu se pot explica și pricepe omenește săvârșite
 teze Providenței Dumnezeuști, cu totă pretinsa știință a omului.

²⁾ Aicea autorul conchide că noi trebuie să mulțămim ultim lui D-zeu pentru
 toate cele ce ni s'a întâmplat în viață.

³⁾ Tote întâmplările bune sau rele, ce se petrec în lume, schimbări și prefa-
 ceri, războaie, revoluții și rezvrățiri între popoare nu se întâmpla orbește or de
 la întâmplare, după credința păgânilor, numită εἰραρρησῆν sau fatum; ci toate nu
 se pot întâmpla după un plan providențial, bine hotărât și pe cari omenii nu-l
 pot pătrunde, nici pricepe și pentru aceea 'l numesc *întâmplare*.

Steaua vieții Mitropolitului Veniamin a fost condusă providențial către un
 scop știut.

Câte-va cuvinte asupra Vulgatei și a autorității ei în Biserica Romei.

Usul de a se citi Sfânta Scriptură în Biserica creștină, s'a transmis din Sinagoga Iudaică. Primi creștini se edificaă pe cuvântul Dumnezeuesc, coprins în scripturile Vechiului Testament și în scrierile apostolice, cari în urmă au compus Noul Testament, cartea de viață și de edificațiune morală, în deosebi pentru creștini.

În timpurile Mântuitorului, Vechiul Testament, pentru mare parte dintre Iudei, mai ales pentru cei din Diaspora și pentru eliniștii, era neînțeles în limba originală, în care aceste scrieri erau compuse. De aceea la toți aceștia citirea Scripturii se făcea după textul Septuagintei. Predica apostolilor și scrierile lor, compuse toate, cu excepțiune de una, Evangeliul lui Matei¹⁾, în limba greacă, au făcut ca în Biserica lui Iisus Christos, de la început, această limbă să fie considerată, ca limba scrierilor sfinte și deci creștini citiți

---

¹⁾ Singur Evang. Matei a compus Evangeliul său în limba Ebraică sau Sirochaldaică, care se vorbea de Ebrei în acele timpuri, însă foarte degrabă textul original al acestui Evangeliu fiind alterat de Iudei, fu înlocuit cu traducțiunea greacă care până în ziua de astăzi servă drept original al acestui Evangeliu.

Sfânta Scriptură a Vechiului și a Noului Testament în limba greacă. Vechiul Testament era cetit după traducerea celor 70 și după alte traduceri grece, făcute foarte de timpuriu, precum se dovedește din Tetraplele și Exaplele lui Origen.

De asemenea, când creștinismul s'a lățit și la alte popoare, cari nu cunoșteau nici limba Ebraică, nici pe cea greacă, a fost nevoie de a se traduce scrierile sfinte și în alte limbi, cunoscute de aceștia. Ast-fel au apărut diferitele traduceri orientale și vechea traducere latină a scrierilor sfinte, cunoscută sub numele de Itala sau Italică, care, precum se va vedea, a servit de basă traducerii latine numită Vulgata.

Sub acest nume se înțelege astăzi textul latin al Bibliei, declarat autentic, pentru usul bisericesc în toate bisericile apusului de către sinodul din Trident. Hotărîrea acestui sinod, cu privire la textul latin al scrierilor sfinte, admis cu autoritate în Biserică, în usul liturgic, în discuțiunile teologice și în toate scrierile cu coprins religios, fu următoarea: «Sfîntul sinod, avînd în vedere, că Biserica lui Dumnezeu ar trage un mare folos, dacă din multele edițiuni latine, cari se ved astăzi ar ști și ar cunoște, care este aceea care trebuie să treacă de dreaptă și autentică, ordonă și declară, că trebuie a se socoti autentică edițiunea cea veche și comună, care a fost aprobată de Biserică prin o lungă întrebuințare de atâtea secole. Acesta trebuie să fie recunoscută ca autentică, în toate cetirile publice și în usul liturgic, în dispute, în predici și în explicațiunile teologice. Nimeni să nu îndrăsnescă a o respinge, sub nici un pretext»¹⁾.

Sinodul Tridentin a fost nevoit să ia această hotărîre, față de multele traduceri latine, cari circulau în acest timp și din cari foarte multe erau suspecte, necunoscîndu-li-se origina, ba avînd chiar și idei subversive și eretice. El nu s'a

¹⁾ Sinod. Trident. Ședința IV, Cap. 2.

ocupat de a compara și verifica traducțiunea Vulgată, pe care o admitea cu autoritate în biserică, ci scopul ce urmărea era pur și simplu de a elimina pe toate celelalte traduceri și a impune cu autoritate pentru usul ecclesiastic pe cea mai veche, consacrată deja în Biserică. După atestățiunea lui Salmeron, care a asistat la acest sinod și a lui Palavacini, care a făcut istoria acestui sinod, se vede lămurit, că sinodul luând această hotărâre, nu a avut altă intențiune, de cât de a declara textul latin al Vulgatei, cea mai veche dintre traduceri latine, în usul bisericesc, ca singura biblie, recunoscută de toți cu autoritate și valoare în Biserică.

Timpul, când vechea traducere latină a Sfințelor Scripturi a fost făcută, precum și cine a fost primul ei autor sau traducător este necunoscut. Dar ceea ce se știe cu siguranță este, că foarte de timpuriu și chiar de la însuși întemeierea creștinismului, Sfințele Scripturi se citeau în adunările credincioșilor în limba greacă și latină ¹⁾. Dacă Iudeii din Roma și din Italia, cari erau foarte numeroși, au făcut us de Sf. Scriptură a Vechiului Testament în limba latină, sau că ar fi tradus vre-una din aceste scrieri în această limbă, lucrul este necunoscut. De sigur însă, că ei în exclusivismul lor național n'au făcut acesta, pentru că Dumnezeuul căruia ei se închinau, 'l credeau numai de Dumnezeu al lui Israil. Creștini însă în zelul lor, ca învățătura mântuitoare, ce ei o profesau să fie cunoscută și îmbrățișată de toată lumea, ei au recurs la traducerea Sfințelor Scripturi, ca la mijlocul cel mai nemerit, pentru propagarea credinței și a religiei, ce ei profesau la toate popoarele. Erau foarte mulți chiar ne-

¹⁾ Cel ce s'au ocupat cu istoricul traducerilor Sfințelor Scripturi, dovedesc că vechea traducere latină s'au urcă origina sa până la începutul sec. II și se crede cu siguranță că cele d'ântăiți traduceri latine au apărut în Africa, de unde în urmă s'au introdus și în celelalte biserici și mai ales în lumea latină.

numărați, zice Fericitul Augustin, cel ce se îndelețnicea cu traducerea Scripturilor din limba ebraică în limba greacă și în cea latină. El zice: «De îndată ce cineva se simțea capabil, pentru a traduce din grecește în latinește, se grăbea numai de-cât ca să facă acesta și cea întâiu scriere, ce 'i pica în mână era imediat tradusă în latinește»¹⁾.

Ast-fel se explică mulțimea edițiilor latine a Bibliei, așa de diferite între dinsele, ceea ce a făcut pe Fericitul Ieronim să zică: «Că se vedeau atâtea traduceri deosebite, câte erau și cărțile, căci nu se aflau două, cari să fie la fel»²⁾. Inșă în această mulțime variată de traduceri era una, cea mai întrebuițată, cea mai răspândită, cea mai autorizată și cea mai respectată.

Acésta fu cea cunoscută în vechime sub numele de Italică, în urmă comună și Vulgata și care fu numită veche din moment ce Fericitul Ieronim făcu una nouă după textul Ebraic.

Cea veche era făcută de sigur după textul grec și i se da totă preferința și întâietatea între traduceri latine, fiindcă era cea mai apropiată de litera textului și cea mai clară și înțelesă întru reproducerea sensului.

Față de această mulțime de edițiuni și traduceri variate latine, toate persoanele luminate și mai ales cel-ce se interesa de bunul mers al Bisericei, recunoșteau necesitatea unei traduceri, care să reproducă exact și fidel textul, care să le înlocuască pe toate și să fie în us cu autoritate recunoscută de toți; cu toate acestea până la finele sec. IV sau mai bine zis începutul sec. V, nimeni n'a întreprins o ast-fel de lucrare. Când fericitul Ieronim a început a da la lumină ore-cari încercări ale traducerilor sale latine, făcute după textul Ebraic, el fu atacat cu violență de toate

¹⁾ Fericitul Augustin. De doctrina Christiana. Liber. II. Cap. 11.

²⁾ Ieronim. Prefață la Paralipomen și la alte cărți ale Vechiului Testament.

părțile, ba chiar și de către amici, și cunoscătorii lucrului, căci cu toți se temeau, pe de o parte a nu se falsifica textul¹ Scripturii, iar pe d'alta a nu se jigni sau atingea autoritatea Septuagintei, pe care cei mai mulți o considerau ca inspirată și mai ales că tuturor era cunoscut scandalul și abuzul ce se făcea cu diferitele traduceri. Mai presus de toate acestea, era și obiceiul popoarelor cu vechea traducere latină, de care noua traducere a lui Ieronim se deosebea mult. Pentru aceea Ieronim făcu la început cercarea de a revisui traduceri latine, făcute după textul Septuagintei. Revisui de două ori cartea Psalmilor și lucră, precum însuși ne spune și la alte cărți ale Bibliei, dar rezultatul la care ajunsese fu cu desăvârșire neînsemnat, căci toți erau deprinși cu vechea traducere și prefereau a o întrebuița pe acesta.

Necesitatea însă pe de o parte, simțită de toți, îndemnul amicilor conștințioși pe de alta, făcu pe Ieronim a întreprinde o traducere completă a întregii Biblii după textul Ebraic.

El traduse mai întâiu cele patru cărți ale împăraților, după rugăciunea lui Paul și a lui Eustochiū; traduse în urmă cartea lui Iob, care se crede că o destinase pentru matrona romană Marcela. Succesiv apărură în urmă profeți Mari și profeți Mici, împreună cu cartea lui Esdra. Făcu din nou, după textul Ebraic, cartea Psalmilor, pe care o încredință lui Sofroniu, spre a o reproduce în limba greacă.

La rugăciunile lui Eliodor și ale lui Chromac, traduse cele trei cărți ale lui Solomon, Proverbiile, Ecclesiastul și Cântarea Cântărilor. Întreprinse după aceea traducerea Pentateuchului, tot din îndemnul și după rugămintea amicului său Didiū; dar traducerea intrăgă n'a apărut de odată. De asemenea tot după rugăciunea lui Eustochiū făcu și traducerea cărții lui Iosua, a Judecătorilor, cartea Rut și a Esterii. În fine, la rugăciunea lui Chromac, făcu și traducerea Paralipomenon.

Este cu neputință a se preciza exact timpul și anul, când fie-care din aceste scrieri au fost făcute. Se știe însă, că la an. 392, cele patru cărți a le Impăraților, cartea lui Iob, profeți Mari, profeți Mici, Psalmi și cărțile lui Solomon, erau deja traduse. Curând după aceea au apărut cartea lui Ezdra și Genesa. Se crede cam pe la an. 394. Restul Pentateucului însă, adică: Exodul, Leviticul, Numeri și Deuteronomiul, n'au apărut înainte de an. 404—405, adică după mórtea lui Paul, întâmplată la (an. 404¹). După aceea a tradus cartea lui Iosia, a Judecătorilor și cartea Rut.

Traducerea Paralipomenului, se crede a o fi făcut pe la an. 395. Tóte acestea sunt extrase din prefețele cu care Ieronim a însoțit traducerea latine a le diferitelor cărți. El nu se ocupă de cărțile sfinte, cari figură în textul Septuagintei, fără a fi în originalul Ebraic, anume: cartea Înțelepciunii, Ecclesiasticul, cărțile Macabeilor, cartea profetului Baruh, epistola lui Ieremia, adaosele la cartea Estera și ultimele două capitole a le cărți lui Daniil, cari tóte se află în vechea traducere latină. Dar se observă, că cartea Psalmilor în usul liturgic, în bisericile apusului, posterior timpurilor lui Ieronim și chiar până în ziua de astăzi, este aprópe în totul după vechea traducere Italică. Traducerea pe care Ieronim a făcut'o după textul Ebraic, nu se află. Cel mult se pòte crede, că cartea Psalmilor după textul Vulgatei, ar fi traducerea latină cea veche, făcută după textul grec, cu corectările ce Fericitul Ieronim a introdus asupra ei.

După insistențele lui Damas, episcopul Romei, Ieronim a tradus după textul grec Noul Testament ²). Înainte de traducerea sa, la edițiunile latine, cari existau, nu era nici o uniformitate; tóte difereaū între dinsele, precum el însuși zice: «*Tot enim sunt exemplaria pene quot codices*».

¹) Ieronim. Prefața la cartea lui Iosua și Paralipomenon.

²) Ieronim. Prefața la cei patru Evangeliști.

adică, câte codice tot atâtea și exemplare, căci fie-care diferă unul de altul. Dar fiind că exista vechea traducere și popóarele erau foarte deprinse cu ea, pentru a nu le jigni, Ieronim s'a silit a conserva pe cât posibil limba și modul de vorbire al acestui text, deja cunoscut de creștinii. Acesta a contribuit foarte mult, ca traducerea sa să fie primită mai pretutindeni în bisericile latine, și traducerea veche Italică să fie dată ultărei, foarte degrabă, mai ales că ea era greu de găsit și nu se extindea asupra tuturor scrierilor. Pentru acesta fragmentele ei se află în scrierile diferiților părinți bisericești, mai ales din epoca anterioară Fericitului Ieronim.

Tótă rezistența, ce a întâmpinat la început traducerile atine, făcute de Ieronim asupra Sfințelor Scripturi, ele fură ladmise foarte degrabă în cele mai multe biserici. Abia apărea și comunitățile creștine se întrecea și mai degrabă a le avea. Rufin, inamic neîmpăcat în aceste timpuri cu Ieronim, nu vedea cu ochi buni acesta și de aceea l' aducea acușățiunii, că schimbă și falsifică Scriptura. Alături cu această atitudine a lui Rufin, toți se întrecea, care să atibă mai degrabă noile traduceri. Luciniu, episcop ispaniol, foarte zelos pentru respândirea învățătorei creștine și a Sfințelor Scripturi, a trimis în an. 394 la Betleem șese scriitori, cari să copieze traducerile lui Ieronim, precum și tóte cele-l-alte scrieri a le sale. Fericitul Augustin la început nu era tocmai bine-voitor, pentru traducerile latine, făcute de Ieronim, în urmă însă, el le a aprobat și se constată prin faptul, că în scrierea sa *Speculum*, unde sunt raportate o mulțime de locuri din Sfinta Scriptură, pentru a le celi credincioși și a se edifica moralmente prin ele, tóte aceste citațiuni sunt raportate după textul latin al traducerii făcută de Fericitul Ieronim.

Preotul Filip, de asemenea contemporan al Fericitului Ieronim, făcând un comentariu asupra cărței lui Iob, a avut de basă traducerea făcută de Ieronim.

De asemenea Gregoriu cel Mare, papă al Romei, în preceptele sale morale, făcute asupra cărții lui Iob, a usat tot de traducerea lui Ieronim, fie că acest sfânt părinte amintește, că în timpul său biserica Romei se servea încă de vechea traducere Italică, dar amintește în același timp că era în us și traducerea lui Ieronim, făcută după textul Ebraic.

În sec. VII, necontestat este, că traducerea lui Ieronim era universală și introdusă pretutindeni în toate bisericile creștine. Isidor din Sevilla, care a trăit precum se știe în acest secol, afirmă clar și precis, că în timpul său toate bisericile întrebuițau traducerea latină, făcută de Ieronim.

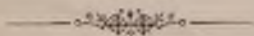
Hugo merge mai departe, el spune că biserica Romei a dat un edict, prin care ordona, ca pe viitor să nu se mai întrebuițeze în Biserică de cât traducerea latină a lui Ieronim. Nimeni nu cunoște în aceste timpuri un astfel de edict, dar este posibil, ca el să fi fost, fiindcă practica bisericii Romane dovedește probabilitatea lui, de ore ce această biserică de la sec. VIII a usat exclusiv numai de această traducere și după exemplul ei versiunea latină era introdusă în toate bisericile, era deci universală, convenindu-i astfel cu drept cuvânt numele de Vulgata. Cât privește vechea traducere Italică, aceia adică, care era în us înainte de timpurile Fericitului Ieronim, teologi și critici timpurilor noastre mai ales s'au ocupat de ea și au apreciat foarte elogiöse, cu toate defectele, ce uni, i găsesc. Astfel ei zic, această traducere latină, fie că a fost făcută în timpul când limba latină era în apogeul ei, totuși ea prezintă orecari barbarisme, dar primi interpreți latini ai scrierilor sfinte se îndeletniceau prea puțin de a vorbi curat, clar și elegant, căci singura lor preocupare era de a reda sensul Scripturei prin termeni cei mai simpli și a reproduce cu fidelitate textul. Fericitul Ieronim chiar la rândul său este nu a rare ori simplu în stilul său, căci și el se silește mai

mult de a traduce corect, de a vorbi elegant și clasic, așa în-cât asupra fondului traducerea sa se p^ote zice, că este escelentă, dar nu tot ac^osta se p^ote zice despre clasicitatea versiunii sale, totuși chiar protestanți apr^ope în tote timpurile au lăudat Vulgata și au preferit'o tuturor celor-l-alte versiuni latine.

Insuși Groțiu, explicând Biblia a avut de basă textul Vulgatei și vorbește cu multe elogii despre autorul ei.

Ast-fel se explică pentru ce sinodul Tridentin a decretat textul Vulgatei, ca singura edițiune autentică cu autoritate în întreaga Biserică Romană. Chiar după aceia diferiți papi, între cari Sext al V și Clement al VIII, și au dat t^ote si-lințele, ca să procure credincioșilor textul autentic al Vulgatei, făcută de Fericitul Ieronim.

C

PATRIOTISMUL PREA SF. MITROPOLIT VENIAMIN COSTACHE.

O carte publicată de Mitropolitul Veniamin.

Răscolind prin Biblioteca mea dădul întâmplător peste o broșură, or filadă protejată, de ale Mitropolitul Veniamin, din care se dovedește că cu stăruință a influențat și insedit în neamul Românesc pe timpul său, ideile de deșteptare națională a păstoriților săi, îngrijindu-se de a se însădi între cetățeni virtuțile fundamentale ale unei Societăți Creștinești în sensul adevărat.

Filada acesta este intitulată: «*Manual de Patriotism*, tălmăcit și mai adaugat de *Iancu Nicola*, și acum în lala oră tipărit cu blagsovenia și cu *totă cheltuiala* Preasfințitului Mitropolit Sucevei și Moldovei *Chiriu Chir Veniamin Costache*. În Iași, în Tipografia Sf. Mitropolit 1829 Iulie». Citind prefața acestei broșuri și constatând că se cuprind în ea multe lucruri prin fapte însemnate pentru viața Mitropolitului Veniamin m'am hotărât a o reimprima spre cunoștința obștească, mai ales pentru că Cartea este foarte rară. Tot din dedicația lui Iancu Nicola, despre care nu știu absolut nimica, să vede că Veniamin era mare naționalist și-i plăcea mult publicațiile de felul acesta pentru că a imprimat cartea cu *totă cheltuiala* sa, ca ceva adică

trebuitor de introdus între fiii săi spirituali or, Nația sa Românească. Imprimăm aici dedicația: «*Preasfințitului și ae D-zeu alesului Arhipăstor Chiriu Chir Veniamin, Arhiepiscop și Mitropolit Sucevei și Moldovei*

«Prea sfințite părinte! Sciut este că din toate virtuțile societății politicești, virtutea patriotică este cea ce pricinuește mai mult și mai simțit folos; fiindcă printr'nsa se reformează neamuri întregi, să rădăcă juguri tiranicești din mijloc, se întemeiază Constituții bune și să face fericirea Staturilor; și iarăș ei au a mulțami și nenorocitele acele neamuri, care prin Eroitatea (eroizmul) patrioților celor adevărați scapă de supt jugul cel tiranicesc al vrăjmașilor lor și ajung la libertate și fericire. În zadar ar căuta cine-va să găsească și la alte neamuri ale vechimei această virtute patriotică, într'aceeași în altă treptă, în care au fost la Romani; Căci ei numai se pot fâli că au crescut în sânul Nației lor, și au fărmeceat cu dânsa atât de mult pe Con-naționaliștii lor, în cât fiește-carele din trinșii nu avea într'u nimic să-și jertfescă or ce ar fi avut mai scump pentru binele și fericirea Patriei lor. Ei numai sunt acia, cari au produs pe un Orație Cocli, pe un Muniție Scevola, pe un Camil, pe un Caton, pe un Curion și pe alții mai mulți, într'a căroro mari virtuți patrioticești nu puțină iubire către aprópele póte vedea cine-va. Ei în sfârșit au gustat și rodurile acestei virtuți patrioticești, și s'au făcut neamul cel mai strălucit al vechimei, pe care ori-ce neam póte 'l avea înaintea ochilor lui ca o oglindă, prin care să-și îndrepteze fieș-ce pas al său și fieș-ce întrebuițare.

Cu toate că este cu adevărat, că și Grecii nu mai puțin sunt vrednici de laudă la acesta; dar însă nestatornicia, intriga și iubirea de a fi fieș-care mare, întunecă cele-l-alte vrednicii ale lor și-l dejosesc din treptă cea înaltă cu cari ei ar putea să se alătore cu Romanii.

Drept acea căutând și la strănepoții lor Romanii, vedem

că și orizontul lor se luminéză de scânteeea cea strămoșescă a acestei virtuți patrioticești, deși nu intocmai ca la strămoșii lor; pentru ca de patriotismul celor vechi, destul ne adevereză ruinele cetăților prin care ei își apăra Patria lor, de barbarile neamuri din vremile acelea și sistisirea (înfințarea) Monastirilor, ce sunt făcute pentru cele mai interesante trebuinți publice; adică pentru măritșul felelor sêrmame, pentru întemeerea spitalurilor și pentru facerea școlilor; iar despre acestor noi destul mode de patriotism ve avem pe Preasfinția Vostră și pe Preasf. Dionisie, fostul Mitropolit al Ungrovlahiei.

Pe Preasfinția Vostră, fiind-că după ce mai întâi ați îmbogățit literatura Romănescă, cu atâtea Cărți Romănești, (din care cea mai bună și mai folositoare va fi istoria Bisericească în 4 tomuri a lui Meletie Mitropolitul Atenei, ce acum talmăciți); și la 1803, ați aferosit Sf. M-re Socola, a fi Seminarie pentru învățătura preoților, ce sunt lumina lumii, apoi acum întru toate strămtorile vremilor, ați ridicat din ruine și părăsită de atâtea vreme Gimnazie Vasiliană în Sf. Monastire Treisfetitele, din împreună și cu D-lui Marele Vornic Mihalache Sturza, a căruia simțire patriotică nu puțin să putut cunoște și din întrebarea ce au făcut în examenul public din 20 Februarie a acestui an, ținend: «Spune-mi Copile cine au fost întemeetorul Romanilor, strămoșilor noștri?» întrebare care pôte umplea de lacrimi ochii fieș-cărui Român simțitor.

Preasfințitul Dionisie, fiind-că, la 1817, îmbrățisind pe mult învățatul răposatul D. Gheorghe Lazar, nu numai că s'au făcut cel din tătū pricinuiitor sistisirei (înfințarea) școlilor naționale, în care să se predea slobodele sciințe în pământul Romănesc în limba Națională; dar au stat și pricina a se trimete șase tineri Români în Europa, cu chelțulala Patriei (lucru ce Moldova noastră încă nu l-au făcut), cari întorcându-se înapoi cu feluri de sciințe îmbogățiti,

Filosofie și Matematica, Iură și Fizică, au sistisit (format) acel vestit Parnas de Muze, din care nu puțin se folosea tinerimea Română, și care acum va din nenorocire șade ruinat cu totul.

Acum dar vedând că și această prea mică pârga a ostinelilor mele nu privește la alta, de cât la Iubirea de Patrie, și știind iarăși că cel singur model de patriotism nu poate fi altul în Patria noastră de cât Preasfinția Voastră, pentru această îndrăznesc și eu a v'o închina Preasfințiilor Vostre, ca cel mai bun și Arhipăstor patriot. Primiți'o dar vă rog ca un semn de recunoștință și de supunere și nu o judecați după micșurimea figurei (formatului) ei, ci după râvnă ce am pentru înălțarea neamului Românesc, și cât pentru reu râvnitorii de înaintarea neamului Român și ceți împreună cu Apostolul Pavel, unde și ce către Efesenii: «Că nu este nouă luptă împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva căpiteniilor și a domniilor și a stăpâniilor întinericului acestul véc».

Iară Nația Românească dea Domnul să pășască cu cele mai mari pasuri ale sporirii și să capete și alți mai mulți ocrotitori și făcători de bine ca Preasfinția Voastră! Dea Domnul să se învrednicască a câștiga în faptă, ceea ce dispoziția cea iubitore de neam a Preasfinției Vostre le făgăduiește, și să primesc și eu la sfârșitul vieții mele mulțămirea de a mă lauda, că sunt cu cel mai mare respect și supunere al Preasfinției Voste.

Prea plecată slugă,

Iancu Nicola, în Iași, 1829 Iulie 12.

În această prefață, care-i și ca dedicație de odată, Iancu Nicola istorisește cât era de considerat Mitropolitul de popor, și acesta-i o realitate, căci nu putea suferi Mitropolitul a i se cânta osanale nemeritate, cum mulți sufăr chiar astăzi. În prefață mai constatăm, când au început școlile

naționale în Moldova și în Muntenia cum și valoarea acelor școli pe atunci. Suntem pe la 1829, pe timpul Rușilor, când Mitropolitul Veniamin n'a fost scos din scaun, dar avea un Rus în cõste, iar din Muntenia Marele Gregorie Nemțanu a fost surghlunit și trimis în Basarabia spre a se liniși. Tot o dată mai notez spre știință, să se observe curățenia limbii și frumusețea ei pe acele vremuri grele. În această cârtică se mai povestește că Mitropolitul spunea leșenilor că vor scăpa curând de aceste timpuri nestatornice, ceea ce sa și întâmplat cu introducerea și în Moldova a Regulamentului Organic, care a ținut până la introducerea noilor legi.

În o altă Carte tradusă tot de Mitropolitul Veniamin intitulată: *Iubitorul de înțelepciune*, scrisă grecește de eruditul profesor și teolog al Patriarhiei Serghie Macreu, la 1831, în cuvântul către cititori iată cum declară Mitropolitul despre modul cum și cu ce își va petrece viața sa ca Mitropolit: Iată iubii mei Compatrioți cetitori! și altă mărturie (adică traducerea cărții ce publica atunci) a dorinței mele acela, pe care o am pentru folosul și învățura neamului nostru Românesc..... Ca concluzie declară: «Primiți dar iubitori de învățură cititori această folositoare Cârtică și tâlmăcirea ei, spre o dovadă a iubirei și a dragostei ce am către neamul cel Românesc, pe care și acum o vă încredințez, și în totă viața mea vi'o făgăduesc (adică iubirea). Cât devotament arată pentru neamul său și că totă viața o vă jertfi pentru desvoltarea or răspândirea Cărții între Compatrioții sei. Că Mitropolitul ș'aũ ținut cuvântul, avem dovadă pe lângă marile număr de imprimate răspândite între Creștini și mai ales preoți că ni-aũ rămas de la acest Mare virtuos și Sf. Prelat și un mare număr de Manuscripte ne imprimate, dintre care am imprimat și eu unul *Istoria Bisericească a lui Teodorit*, tradus pe când petrecea între vit la Monastirea Slatina ca Schivnic.

Memoria veterum renovandum.

Curând se va da la lumină de Episcopit noștri erudiți: P. S. Ior Gherasim al Argeșului și Athanasie al Râmnicului Talcuiri la Epistolele Sf. Apostol Pavel interpretate de Teofilact și mult adaugite de prea învățatul Nicodim Aghioritul. Acastă lucrare, ce se va publica, este ultima traducere făcută de Mitropolitul Veniamin în Monastirea Slatina, pe care a terminat'o puțin inaintea morței sale.

Portretul Mitropolitului Veniamin, format din calitățile sale, făcut de Andronache Donici.

Nicăiri n'am întâlnit o descriere mai plastică despre Mitropolitul Veniamin, marele, meritosul și virtuosul Păstor, model ierarhilor intru tôte, nicăiri đic, de cât în cartea intitulată: «*Adunare cuprinđetóre în scurt din cărțile Impăraților, Pravile*», imprimată în Iași la 1814. Acăsta i-o descriere complectă a calităților Mitropolitului Veniamin, este făcută de învățatul boer Moldovan, Iordache Donici, autorul acestei legislațiuni. Acesta în prefața Operei Sale, care are o dedicație către Mitropolitul Veniamin și prin care arată ciusa, ce l-a indemnat de a lucra acastă carte, și declară că a fost indemnat și stimulat mult de cătră Înalt Preasfinția Sa, pe care pururea l'a veđut indeletnicindu-se cu cartea și traducând ne încetat și imprimând pentru luminarea și cultivarea Românilor, cărți de suflet folositoare, de la intrarea sa în cler și până la mórtea sa. Atât își lubea neamul și ținea la el, în cât se neglija chiar pe sine. Dacă ar voi cine-va, care n'a cunoscut pe Mitropolitul Veniamin, să 'și facă o idee exactă despre el și a calităților sale morale și sociale, n'ar avea de cât a-l forma icóna sa, citind aceste căte-va rânduri ale boerului Andronache Donici ce sunt puse la începutul Operei sale, sub formă de dedicație.

Iată acea dedicație: «Preasfințitul, Duhovnicescul Păs-

tor, Mitropolit al Moldovei Chiriu Chir. Veniamin flacă închinăclune.

«Cătră cine altul s'ar cădea mai cu cuviință a se înfăoșa cartea acésta, și a se aduce prinos (al) ostenelilor mele, de cât Preasfinției Vóstre, pe carele am aflat unul singur strgitor a aduce la lumină spre a fi multor de folos. *Mulțămirea se va propovedui pentru deapurarea, darul să va mărturisii întru obște, binele să va povesti întru aluna. rea multora, pilda va fi urmașilor și îndemnare întru cele mai desăvirșit.*

Eū nu aş fi sporit talantul, dacă nu aş fi aflat pre *Preasfinția Vóstră* doritor binelui. Norocire a fost mie buna voință a Preasfinției Vóstre, însă îndoită mie norocire prin acésta au fost a privi cu adese apropiere slăvitele daruri ale Preasfinției Vóstre: *Adâncimea smereniei, înălțimea întru desfătarea slăvitelor cugetări a dumnezeestel mării riul cel nesfârșit al blândețelor, a buneivoinți a staturilor celor cu priință cătră toți de obște, căldura dragostei către D-deū, și durerea cătră cel de aprópe! Și o fericită turmă, care necontenit, auđi glasul Păstorului tēu, celuia ce te povățuește, celui ce îți dă bune pilde și îți deschide din stnurile cele părintești, trimițendu-ți adese însuși sfaturile mântuirii tale și o norocit norod, avénd faclie deapurarea aprinsă întru sfeșnicul ei. Stea de lumină întru miază-đi. Nor luminos spre povățuire. Sóre care nu întunecă ochii celor ce privesc cătră dēnsul. Podóba Bisericei. Slava bisericescului Cliros. Lauda Patriei. Și povestire de laudă celor după noi»*

Câte calități materiale, intelectuale și morale nu sunt anunțate în acésta dedicație, câte înclinări firești cătră iubirea de Patrie și de păstoriți nu sunt trase cu fineță de acest erudit boer Moldovan, Andronache Donici! Un pictor puțin experimentat ar putea chiar a-i schița portretul său. Iată dar cauza pentru ce amintirea faptelor lui nu s'au

șters și nu se vor dispărea curând din poporul Moldovan și în special din cel Iașan. Ori cine s'a adresat lui, din or ce clasă și de or-ce condiție ș'a primit îndată, fără murmur și fără șovăire ceea ce dorea. Creștinul ca și păgânul, Arménul ca și Jidanul găsea în Mitropolitul Veniamin pe protectorul său. Acastă purtare în adevăr Creștinăscă explică pe deplin, cum lipsa lui din scaun între anii 1808—1812 a fost mult regretată sau reclamată de populația locală în genere; această purtare a sa ne face să înțelegem cum la 1812 totă suflarea Iașului l-au cerut, că țarăși să se readucă pe scaun pe păstorul lor sufletesc, *ca să nu mai rămie pe mâna vitrigilor străini, cu inimile pline de cugetul junghierei*, că noi, adaugă poporul, de 6 ani nu aușim fluierul cel păstoresc, nu aușim despre nici o parte cuvânt de mângăere, cu vr'o milostivă adăpostire, fără de cât numai streine aușiri, streine nemilostiviri, streine călcări, streine vederi, streine asupriri fără nici o milostivire», de când părintele nostru sufletesc lipsește de la noi! În ce tristă stare era poporul Român în Moldova și cât de dureroase au fost vaitele sale și de desperate durerile sale cătră Vodă, care și el atunci revenise a doua oră pe scaunul Moldovei, spre a le readuce și leșenilor pe părintele lor sufletesc. Acum pricepem entuziasmul, ce a fost manifestat atunci, a întregii populații, când li s'a spus, că Mitropolitul revine la scaunul său, și când Exarcul Gavriil se reintorsese în Rosia; în fine când aușiră lumea Iașană că va intra în Iași pe la bariera Păcurarilor spre a se sui din nou pe meritatul său scaun! Atunci pricepem ușor cum deci de mil de cetățeni, ne îmboldiți de nimeni, în mase mari, au eșit înainte spre întâmpinarea sa, spre a-i ura *buna venire* și *revedere*. Era faptul natural, era o pornire vie a simțului de recunoștință pentru Veniamin, din partea mulțimei, pentru multele și variatele bine-faceri de care cu toții se împărtășise din mâinile lui darnice și pline de milostenie.

C. E.

UN DOCUMENT

Referitor la Biserica din Oltenia în timpul ocupațiunii austriace.

În biblioteca muzeului național din Budapesta¹⁾ se află un manuscris care cuprinde o descriere a Olteniei din timpul ocupațiunii ei de Austriaci, intitulat: *Beschreibung der österreichischen Wallachey*, datând de la 1725 și scris de către locotenentul-colonel Friedrich Schwanz von Springfels. Manuscrisul acesta are 300 pagini și este împărțit în 21 capitole. Pentru noi însă capitolul al IX în care autorul vorbește despre serviciul divin (von dem gottes Dienst), își are netăgăduita sa importanță, întru cât ne face să cunoșcem, în scurte trăsături de altmintrelea, starea bisericăscă de atunci a Olteniei.

Dăm mai la vale textul original în limba germană, urmat apoi și de o traducere românească.

IX. *Von dem gottes Dienst.*

Ihre Religion ist meist nach der christlichen griechischen ohne einige Privatceremonien eingerichtet. Die Aufsicht über

¹⁾ Secția manuscriselor: German, Quart, Gézirat 167.

dieselbe hat ein Bischoff, der zü Ribnick seinen Sitz hat und in ecclesiasticis von dem Belgrader Bischoff in civilibus aber von Seiner Excellence, dem Commendirenden Herrn Generaln in Siebenbürgen dependiret. Die übrige Geistlichkeit besteht aus *Calugern* und *Poppen*: jene sind Mönche, die in Klöster leben und ihre genügsame Reventen aus den ihnen testirten oder vermachten *Fändis* als: Dörfern, Aecker, Wiesen, Weingärten etc und darzū leibeigene Zigeiner haben. Ein jedes Kloster hat ihren eigenen Vorsteher, nämlich ein *Igumen*, der so viel als ein Abt ist, den sie in ihrer Sprache *Svinzita*-ihre Heiligkeit-tituliren, der die Oekonomie und Religion seines Orts dirigiret. Es sind derlei Klöster in unserer Walachey mit folgenden Namen: erstlich Manusklöster: Ribnick, Tismana, Calui, Poloratsch, Arnauta, Bistritz, Archangel, Sercesinest, Titerest, Govora, Cozia, Motru, Czitazui, Cornet, Brancovan, Sadova, Esterhaja, Bumvez, Hoteran, Stanest, Sydian, Ores, Zinzereni Csayareta, Topolnitza, Cioklovina. Nonnen Klöster sind: Ostrov, Ulemne, Szurpatile, Mammul. Ob sie nun ihr Religions-Exercitium nach der Regel Sancti Basilli oder Hyronimi aus üben, wie sonst die griechische Mönche, wissen sie selbst nicht. Sie theilen sich in jeden Kloster in drei Sorten als: Rasophoros, Microskimnos und Megaloskimnos, welche letztere unseren Eremiten zü vergleichen sind.

Die Poppen heissen eben so viel als die Seculaire-Priester und verrichten die Dienste bei den gemeinden. Sie sind von den Layen in nichts andern distingirt als durch ein blau-tüchenes Kappel auf dem Kopf, welches sie von Niemanden abziehen, und die lange Haubthaare, die sie niemals beschneiden lassen; in übrigen den Feldbau auch alle andere Bours-Arbeit, wie Bäuren durchausmachen und nach gehen. Ihre sämtliche gelehrtsamkeit besteht in nichts auderen, als in etwas wenigen lesen und schreiben: die ses war mit

walachischen Buchstaben in illyrischer Sprache, wovon sie öfters und vielleicht auch meistens kein Wort verstehen. Auch die Calugiens in den Klöstern verstehen oft mehrmals selbst nichts als ein wenig alt-griechisch. Wer aber sehr corrupt *latein parlieren* kann, wird für ein *monstrum eruditionis* gehalten. Vorgenannte Poppen dürfen heurathen, aber eine Jünger und nur einmal: stirbt diese, so darf er sich nicht mehr gelüsten lassen eine andere sich anzusehen; ausgenommen, er will seine Poppe changiren und zu einem formalen Bauern wiederum erklärt werden. Es sind bey jedem Dorff oder Marckfleck zwey, vier, sechs, acht und zehn Poppen darnach der Orth gross oder Klein ist und geben weiter Niemanden nicht (sobald sie einge weiht seyn) ausser dem Bischoff alle Ihar ein oder auch zwey-mal drey bis vier Löwen-Thaller.

Die Nonnen tragen aber, wie die Mönche lange, schwarze Kleidung und besteht ihre meiste Devotion, eben auch wie jener in Enthaltung von Ehestand und Fleischessen. Viele machen auch oft, binnen halb, vier und zwanzig Stunden drey bis sechs hundert Metanien id est † Kreütze, auf welchen jedes mahler Leib bis zur Erde gebogen wird und auf die Daume oder gebogene Finger-Knöchel zustehen Kommt, wie auch numer dabey gesprochen wird: *gospodi pomilui* id est: Her erbarme dich Ihre Ältesten und Vorsteherinnan sind auch in grossen Ansehen und werden in ihrer Sprache *Staritza* id est Abtissin genennt, auch wie die Igumenen *Swintzia ta*-ihre Heiligkeit titulirirt. Die Fundations sind auf Orthaften so wie der Calugiern ihre. Jedes Kloster hat einen alten verheirateten Poppen bey sich, dem sie beichten und der ihnen den gottes dienst haltet.

Auch giebt es einige Catholiquen hier, die aber keine Walachen, sondern Bulgaren und Handelsute sind. Sie wohnen zu Craiova, Ribnich und Bredizun, wo sie auch ihre Kirche haben.

(In traducere Română)

IX. *Despre serviciul divin.*

«Religiunea lor este in cea mai mare parte, afară de unele ceremonii particulare, orinduită după cea creștină grăcă. Supravegherea peste acesta o are un episcop, care își are scaunul său la Rimnic și in cele ecclesiastice depinde de episcopul din Belgrad, iar in cele civile de Excelența sa domnul general comandant din Transilvania. Cea-l-altă preoțime constă din călugări și preoți: acei (d'intăi) sunt călugări, cari viețuesc în monastiri și au veniturile lor suficiente din teritoriile testate sau donate lor ca: sate, moșii, livezi, vii etc. și pre lângă acestea și țigani robi. Fie-care monastire își are căpetenia sa proprie adică un egumen, care e tot atât cât un abate și pe care ei il intitulează in limba lor Sfinția ta, el dirigează economia și religiunea din locul supus lui. Monastiri de acestea sunt in Valachia noastră cu următoarele nume: întâi monastiri de bărbați: Rimnic, Tismana, Călui, Polovraci, Arnota, Bistrița, Archangel, Sercesinești (?) Titerești (?) Govora, Cozia, Motru, Cetățue, Cornet, Brâncoveni, Sadova, Strechaia, Bumvez (?) Hotărani, Stănești, Sydian (?) Orezu, Țințăreni, Ciayareta (?) Topolnița. Monăstiri de călugărițe sunt: Ostrov, Dintr'un-lemn, Surpatele și Mammul. Dacă ei însă își fac exercitarea lor religioasă după regula sf. Vasilie sau a sf. Ieronim, nu știu ei însuși. Ei se impart în fie-care monastire in trei categorii: rasofori, microschimnici și megaloschimnici; acești din urmă se asemănă cu eremiții apuseni.

Popă însămnă tot atât cât preot secular și indeplinesc serviciile religioase în comune. Ei nu se deosibesc de laici cu nimic alt-ceva de cât prin o capelă (potcapiul) dintr'un postav albastru ce o poartă pe cap, și pe care nu o scot înaintea nimănui, și prin perii cei lungi ai capului, pe care

ei nu 'i tund nici odată. în colo, ei se indeletnicesc și se ocupă, ca țărani, cu lucrarea câmpului și cu toate cele-l-alte lucrări de țaran. Tótă învățatura lor nu constă din nimic alt-ceva de cât din a ști puțin să scrie și să citească; scrierea era cu litere românești în limba slavonă, din care ei adesea său pôte și de cele mai multe ori nu înțelegeau nici un cuvânt. Și călugării din monastiri chiar nu înțeleg de cele mai multe ori nimic de cât nițică greacă veche. Cel ce însă pôte să vorbească foarte stricat latinește este considerat ca un monstrum eruditionis. Sus numiții preoți au voie să se căsătorască, dar cu o feciără și numai o singură dată; móre acesta, atunci el nu mai trebuie să poftească de a'și alege o alta; exceptând doar cazul, când el voea să se lase de popie și să fie declarat din nou țaran ca cel-l-alti. În fie-care sătuleț sau în fie-care sat mai mare ¹⁾ se află doi, patru, șese, opt și dece preoți, după cum e și satul mai mare sau mai mic, și nu dau (preoții) mai departe nimă-nul nimic (după ce ei au fost sfințiți) afară doar de episcop. căruia în fie-care an îi dau o dată sau și de două ori trei până la patru lei—taleri.

Călugărițele portă însă, ca și călugarii, îmbrăcăminte lungă neagră, și tótă devoțiunea lor, (a călugărițelor) ca și a călugăriilor, constă din renunțarea la căsătorie și la mâncarea cărnei. Multe fac adese ori în interval de douăzeci și patru de ore trei până la șese sute de mătâni adevă cruci, la cari fie care dată corpul este aplecat până la pământ și stă rezemat pe degetul cel mare al mânei. sau pe ósele degetelor încovăiate, cu această ocazie se pronunță în tot-d'una și Gospodî pomilui. adevă: Domne miluește ne ²⁾. Cele mai bătrâne dintre ele și superioara se bucură de mare

¹⁾ Der Marktflücken, este un sat mai mare unde se fac băieuri.

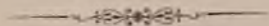
²⁾ Autorul greșeste când interpretează pe Gospodî pomilui prin Gott er arme dich; el ar fi trebuit să pună „nich“ în loc de „dich“.

vadă și sunt numite în limba lor stariță adecă abatesă, și sunt întitulate ca și egumenii *sfinția ta*. Fun lațiunele lor sunt, ca și ale călugărilor, pe teritoriile lor. Fie-care monastire de călugărițe are câte un bătrân preot căsătorit căruia eie se mărturisesc și care le face serviciul divin.

Se află aici și câțiva catolici, dar printre ei nu se află nici un Român; catolicii aceștia sunt Bulgari și comercianți. Ei locuesc în Craiova, Rîmnice și Bredizun (?) unde ei își au și biserica lor.

Viena, Octombrie 1908.

N. Dobresca

PASTORALIS,

Care cuprinde în sine purtarea preotului și datoriile lui către norod și învățătura a sluji sfintele taine cum se cuvin la totă treba norodului, supt prea Înălțatului Impărat al Românilor, Marele Principat al Ardélului Francisc al doilea.

«Cu voia celor mai mari și Blagoslovenia Preosfințitului Domnului Domn Ioan Bobb, vlădicul Făgărașului. Scrisă în Blaj, de Petru Popovici Petridenul în anul 1807».

Pe pagina de la început se află scrierea proprie a Episcopului Bobb și subscrierea sa, prin care declară că a revădit cartea ș'o aprobă. (Manuscript în biblioteca mea).

După acest titlu dau spre publicare un capitol spre cunoscința cititorilor speciali, adică a preoților noștri Români, pentru că acest manual de Pastorală este scris de un Român și anume pentru preoții din Arjel, deși uniți; însă, în cestiunea științei Pastorale, ca învățatură artistică de a păstori turma spirituală, nu există nici o deosebire între noi Ortodoxii și Papistași.

Iată acum *partea întâia*, după cum este în manuscris.

«*Despre pastorul duhovnicesc și datoriile lui către norod. Cap. I-ii,*

Ce-l păstorul? Iaste om fericit după lume. 2-io (adică secundo). Pentru că el însuși se vede a fi mai cinstit de cât alții, 3-io. El cu cuvintele lui dă altora pildă ca să-l judece a fi fericit.

Ce-l păstorul duhovnicesc la înțelepții lumii? Păstorul după înțelepții lumii Iaste înțelept, care cu toții scie vorbi, și trăește bine și fieștecărula al da datorita cinste și nici de cum în cele de jos ale lumii nu să dă.

Ce-l păstorul duhovnicesc după Sf. Scriptură?

Iaste bărbat, care e dator a-și pune sufletul pentru oile sale, că țice Christos la Ioan Evangelistul: Eū sunt Păstorul cel bun și imi pun sufletul pentru oile mele. De aicea putem vedea și noi că dacă suntem datorți a ne pune și averile pentru iale.

Cine-l păstor bun și cine-l naimit?

Cel bun Iaste acela, care nu pentru sine paște oile, ci Iaste gata a-și pune toate pentru spăsenia (mântuirea) oilor sale. Iară cel naimit Iaste care numai pentru sine paște, ca cu laptele să se hrănescă și cu lâna să se îmbrace.

Dară la păstorie trebuie să fie chemat de la Dumnezeu?

La păstorie trebuie să se socotască pre sine, ore Iaste chemat de la Dumnezeu, au ba? Și așa să se socotască, că în vremile cele de de-mulț în slujbă pe lângă Archierei mai multă vreme și după ce se hirotonea să trimitea mai cu sémă în popor. Iar acum se imbulzesc mulți, cu nevrednicie.

Cum pôte cine-va veni la preoție fără păcat?

Două feluri de ómeni sunt, cari vin la preoție; unul cari vin la școlă și sciū mai multe limbi, alții cari numai pe acasă învață. La aceștia la fiește-care Iaste de lipsă să se însciințeze la Archiereu, sau prin el, sau prin alții, iar să nu se indese el cu simonia, că greu păcătuește.

Trbuie să fie chemat de la Dumnezeu, cel ce vine la preoție?

Cum că trebuie să fie chemat să vede de aici că Domnul ș'aū ales sie-și ucenici și dintr'înșiși Apostoli aū numit. 2° Să vede de aici că lipsindu-se Iuda de apostolie, dară Mateiū și Varnava n'aū umblat cu simonie, ca să'i pue în locul Iudei, ci însuși pere; pe care dintru acești doi să'i pue și așa aū pus pe Mateiū.

Din ce semne se cunoște că iaste chemat de la Dumnezeu?

Dintru acestea părți, dacă va avea părțile trupului întregi și să fie sănătos ca să pôtă propovedui cuvîntul lui Dumnezeu și deobște și deosebi. Iară cătu-l pentru partea sufletului să fie curățit de tôte păcatele și de cele mari și de cele mici.

Care sunt adevărate semne ale chemării?

Acestea, ca mai mare grijă să albă a sluji lui Dumnezeu și a propovedui cuvîntul norodului, care sunt lucrările în sine se vor arăta mai jos.

Trebuie să fie preotul limba norodului și să aibă iubire?

Preotul trebuie să fie limba norodului și să aibă iubire cătră dînșii, și să'i dojenescă (mustre) și deobște și deosebi, și după cum va fi lipsa norodului

Dară ce vârstă să albă cel ce vine la preoție?

De la începutul Maicei Bisericei au avut obiceiū ca cel ce vine la preoție să fie de 30 de ani. Iar acum aū așezat să fie de 24 de ani, cel ce vine la preoție, fiind-că de aci înainte pôte sta împotriva măririi deșarte și a spori lauda lui, după Dumnezeu, și a agonisi spăsănia ómenilor.

Ce trebuie să scie preotul?

Preotul trebuie să scie tôte cele ce-s de lipsă la preoție. adică să scie pe larg tálculi Sf. Scriptură, după înțálesul Maicei Bisericei, canónele și Pravila, însă nu tótă fiind-că acolo sunt multe și împotriviți, pentru aceea cu mare în-țálepctune să alégă numai cele ce sunt folositoare. ¹⁾

Invěțătură și sciință să albă preotul?

¹⁾ Aici trebuie să înțálegem „Indreptarea legéi“, care era în uz și în Transilvania și este și până acum. Dacă și dice „nu tótă“. cuvîn-

Preotul să cuvine știință și învățătură să albă, să vede de la Malahia prorocul unde dice: «*Din buzele preotului vor cunoște știința și din gura lui vor căuta Legea*». Și la Isaia prorocul, însăși Domnul dice de preoții cari au lepădat știința, «*pentru că tu ai lepădat știința, și eu te voi lepăda, să nu mai preoțești mai mult*».

Înțelepciune trebuie să albă preotul?

Trebuie să albă înțelepciune, însă nu omenescă, ci chiar ingerescă, că să scie pe cine și cum să dojonască, să nu dojanască pe acela cari nu's de dojenit. La această înțelepciune nimene să nu se încredă în sine; ci în lucrurile cele mai grele să întrebe de alții, cari știu mai bine și sunt învățați, și când să apucă de vre un lucru mare să se roge lui Dumnezeu, ca să'l pôtă sluji cum să cuvine.

Trebuie să fie sfinți cei ce să preoțesc?

Precum în Legea Veche erau sfinți cei ce să preoțea, care era numai umbra preoției Legii Nouă, cu cât mai vârtos trebuie să fie sfinții acum în Legea Nouă cei ce să preoțesc, pentru că chiar pre Fiul lui Dumnezeu îl jertfesc Tatălul.

Iaste dator păstorul să locuască în popor?

Iaste dator să locuască în popor, pentru-că de nu va șede în popor, nu'l modru (chip) să cunoască firea și naravurile poporânilor săi. 2do Trebuie cu deadins al învăța și dojeni, în cunoștința sufletului iaste dator a locui în poporul său, să'l învețe din cuvintele Domnului, la Ioan Evanghelistul, unde dice, că păstorul cel bun slobode oile sale și merg după el, și'l cunosc pre el și glasul lui. Însă nu-l destul să locuască numai trupește, ci duhovnicește, adecă ale da folos.

Dar pe vremea cîumei pôte fugi preotul din popor?

tul este că în Pravila mare sunt și legi civile ce nu interesază pe preot, adică totă legislația lui Vasilie Lupu. Aceasta mai însămnă, că candidații de preoție în Transilvania pe atunci treceau un examen înaintea Arhierului lor.

Nu trebuie să fugă, ci atunci mai cu dinadinsul să stea la rugăciuni, și el însuși să se silăască, pentru spăsania lor, fiind că, păstorul cel bun îl dator a'și pune sufletul pentru oile sale, adică viața. De unde să vede că iaste dator și cu primejlia morței ori în ce bătă a sluji poporânilor săi.

În vreme de război sau de gonă pote fugi preotul?

Când ar fi gonă în protiva obștelor atunci nu trebuie să fugă, încă nici când o parte din ómeni ar fugi, ci trebuie să rămâe cu ceia ce aũ rămas; iară când ar fi numai în protiva preoșilor, atunci trebuie să fugă, că tot nu pote folosi nimic norodului.

☉ Când pote să lasă din popor fără păcat?

1° Când iaste bolnav. 2° Când dragostea de apropielul poștește. 3° Când vrea să se întregăscă viața. 4° Când îl chiamă Archiereul pentru ceva ascultare. 5° Când pentru lipsa Bisericeii sau a binelui deobște. 6° Când ș'ar cerca rudeniile. 7° Nici olată nu pote fără cuviinciosă pricină, și atunci altul să lasă în locul seu.

De lipsă i preotului să se cunoscă oile sale?

Păstorului îi iaste de lipsă să se cunoscă oile sale ca să le pôtă învăța și dojeni deobște și în deosebi, și de la faptele cele rele să se abată.

Păstorul iaste dator a'și învăța norodul?

Păstorul cu adevărat iaste dator a învăța oile sale, la Mateiũ dice Christos către Apostoli: «Mergând învățați toate neamurile botezându-l pre el în Numele Tatălui» etc. și la Marco dice: «Propoveduiți Evanghelia la totă lumea».

Pote fi împedicare cuviinciosă a nu se învăța preotul norodul său?

Pote atunci când va fi în bătă, însă de va boli în totă viața, atunci să dea de știre la cel mai mare, ca să rândusească altul în locul său, pentru alte pricini cuviinse în protiva aceștia păcătuiesc toți, cel ce nu se grijesc poporul său.

Ce trebuie mai cu sémă a se învăța norodul?

Preotul trebuie să'și învețe norodul 1° Despre cunoștința lui Dumnezeu. 2° Să'î infricoșeze aducendu'și aminte de muncile cele de vecl. 3° Căderea omului în păcat, cum că cu virtutea sa nici odată din păcate nu se poate scula. 4° Despre răscumpărătorul Christos, cum că păcătuiind nimeni n'au putut să'l ridice din osindă fără numai singur Christos și acestea toate pe larg să le tâlcuască, precum și Pavel țice: «Cum că nimeni nu se poate mântui fără darul lui Dumnezeu».

Ce cură (urmază) din cele mai sus țise?

Dintru acestea vine: 1° Că cunoscându-se omul pre sine, cine iaste, să umilêște și cunoște că nimic nu poate face fără darul lui Dumnezeu. 2° Să infricoșază aducendu-și aminte de muncile de vecl. 3° Nădăjduște cum că Dumnezeu milostivindu-se îl va erta. 4° Incepe a iubi pre Dumnezeu mai mult de cât pe toate altele. 5° Aducându ne aminte cum că Christos așa ne-au iubit, cât și morțil sau dat pentru noi. 6° Ne îndemnă la pocălanie și gata a răbda ori-ce pedepsă, numai ca să dobândim viața de vecl.

Trebuie mai cu dinadinsul să bage (înărăurască) păstorul în inima oilor sale?

Preotul să bage taină răscumpărării și căderea omului în păcat, intruparea și suirea la Ceri, precum țice Pavel: Că Christos s'au îngropat ș'au murit și au înviat; așațară întâi, el însuși trebuie să urmeze pre Christos, ca apoi și norodu.

Trebuie a învăța norodu datoria creștinască?

Să învață din cuvintele lui Christos, care să află în Sf. Scriptură cum că fiește-care creștin în ce stat iaste, și nu pe vola sa a viețui în desmerdări, în avuțil lui Christos, precum însuși ne învață, pildă ne-au pus, că nu a sa voe au făcut, ci a Tatălui.

Cu câtă grije și sirguință iaste dator păstorul ași învăța oile?

Păstorul iaste dator a înveța: 1° Că fiește-cine iaste dator a trăi creștinește. 2° Că de nu va trăi creștinește nu se va spăși (mântui). 3° Din datoria chemărei noastre la creștinătate, dîce Petru Apostolul: că nu ne-au chemat la desfătări, ci să urinăm pe Christos. 4° Și Mântuitorul ne învață la Luca unele dîce: «Tot cel ce vrea să vie după mine, să se lăpede de sine și vie după mine», adecă să se lăpede de desfătări. 5° Suntem dator a trăi creștinește, că nu suntem ai noștri, ci a lui Christos, au murit pentru noi, că și noi, nu nouă să trăim, ci lui Christos, de unde să véle că suntem dator a urma lui Christos

Ce trebuie mai cudea linsul a spune preotul norodului?

Să cuvine preotul să spue norodului pe larg, mörtea, judecata, Iadul, Impărăția Cerului.

Dator e păstorul să arate norodului modrurile creștinești?

1° Modrurile (modurile) acele trebuie să le arate preotul să învețe acésta înprotiva poftelor. 2° Să socotescă cudeadinsul lucrurile acele bune. 3° Să se roge lui Dumnezeu ca să-l dea dar, că fără de darul lui Dumnezeu nu pöte face nimic plăcut lui Dumnezeu. 4° Să-l învețe a se impreuna cu sf. taîne cu vrednicie că altmintrelea se vor ostîdi.

Dară de datoria creștinului ce mai trebuie?

Preotul iaste dator a înveța și deobște și indeosebi, adecă pe părinți cum să învețe pre fiil și ficele, pe stăpân și pre slugi și pre casnicii sêl și pre fiește-care e dator să-l învețe.

Păstorul cum trebuie să facă învățătura cea de obște?

Păstorul trebuie să facă nu pentru sine, ci pentru spăsenia oilor. 1° Preotul fără frică să facă învățătura. 2° Trebuie să fie învățătura fără pizmă. 3° Învățătura a sa să o facă după stările împrejur (circumstante) ca mai mult să folosescă. 4° Să nu facă învățatură pentru laudă.

Păstrorii, care învață pe alții trebuie să ceară de la Dumnezeu ajutor?

Fiesce care, care vrea să învețe pre altul, să ceară ajutor de la D-deu și înțelepciune, precum dice Iacob apostolul: să-și ceară de la D-deu ajutor, de aceea să vede că nimeni va vrea să se apuce de ceva lucru, să se rōge lui D-deu F. C. Augustin, cine face învățatură nu i se cuvine, numai acela care cere ajutor de la D-deu.

Pe lângă rugăciuni și ceriri de la D-deu trebuie să se silască preotul?

Nu-i destul ca el să se rōge lui D-deu, ci trebuie să se silască a scōte și învățaturi norodului, că altmintrelea de nu s'ar sili, ar ispiți pe D-deu ca să facă minune cu ei, și acestea trebuie să le arāte și altora spre folos, ca să-l îndrepteze spre viața Creștinescă.

Ce cărți trebuie să citască norodului?

De vreme ce firea omului așa-i stricată prin păcat în înțeles și în pricepere, așa cât de la sine nimic nu pōte face fără de darul lui D-deu, pentru aceea pe lângă rugăciuni și ceriri de la D-deu trebuie să citască în Sf. Biserică Cazania morală și așa duple aceste să facă învățatura norodului.

☛ Cu câte feluri de învățaturi trebuie păstorul să-și învețe norodul?

Cu trei feluri de învățaturi 1° Cu învățaturi de obște, cându-i înainte răutatea păcatului 2° Să-i învețe credința cea adevărată. 3° Învățatura cea deosebi. prin care mulți învață au despre credință, au despre ferirea păcatului.

Cum trebuie să se gătască preotul când vrea a face învățatura și așa să aducă cuvinte din Sf. Scriptură, pentru întărirea și scriindu-le să le învețe pe de rost. 2do Cerend de la D-deu ajutor. să dică la óment așa ca să pōtă înțālege. 3^{io} Și învățatura să nu o facă de tot lungă, ci mai pe scurt și mai pe înțāles, de obște carte a se ceti Cazania în Bisericile noastre, nu dicem că dōrā n'ar fi bună, nu mai ar trebui tâlcuită mai pe scurt.

Trebuie a învăța preotul despre C-edință?

1° Despre cunoștința lui D-zeu, cum Iaste în trei fețe, și Iaste judecător drept, și despre răscumpărătorul Christos, cu un cuvânt să tâlcuiască *Credu* 2° Cele zece porunci ale lui D-zeu și 5 ale Bisericii, ce poruncesc și ce opresc. 3° Cele 7 taine ale lui Christos, cum să le primască și ce folos aduc. 4° Să le tâlcuiască Tatăl nostru et. și Născătoare de D-zeu, acestea ca să pôtă preotul a le învăța e de lipsă să albă moraliș Catehism, Dogmatică și adese ori să le citască, și așa va învăța toate cele de lipsă.

De unde preotul trebuie să învețe pre norod cele de Credință?

Învățătura cea de credință de obște să cuprindă în Catehism, care numai la prunci ar fi de lipsă a se dice, dară fiind-că nici cel mare nu știu, pentru aceea trebuie făcută de obște, pentru că mulți nici câți D-zeu sunt nu știu nici Tatăl nostru.

6 Preotul mai de obște e dator a învăța norodul au și deosebi?

E dator preotul nu numai de obște, ci și deosebi a învăța norodu, precum dice Christos la Ión Evanghelisul. «că păstorul bun își cheamă oile, și vin după sine». pentru aceea e dator preotul și de obște și deosebi a învăța mulți pentru multe pricini cuvioase și necuvioase nu pot învăța, putem cunoște din cuvintele lui Pavel, unde dice că nimeni n'aŭ lasat vouă din cele de credință și de obște și deosebi. 2° Trebuie a învăța pre cei cu păcate, să numai păcătuiescă. 3° Să-l învețe pre cei ce-s în prilejul păcătuirii ca să-l depărteze. 4° Să învețe deosebi pe părinți cătră fii, pre stăpâni cătră slugi. 5° Să învețe pe prunci cele de credință și cum să primască tainele. 6° Să bage de samă ca învățătura cea deosebi să nu impedece cea de obște.

Trebuie preotul să cunoască firea fiește-cărula?

Preotul Iaste dator să cunoască firea fiește-cărula, ca să pôtă face învățătura după firea lor, care ar fi mai folositoare

fieste-căruța, nici la bolnav nu-l lipsă toată învățătura ci după credință și firea lui să-l facă învățatură.

În ce vreme trebuie păstorul să-și învețe norodul său?

1° De obște laste învățătura Duminică și în Sărbători în Biserică. 2° Să pue părinților pildă pe alte neamuri cum își învață pruncii de mică însă, învățătura acelora acesta nu se hotărăște vreme, ci când și unde va fi de lipsă, acolo să-l învețe.

Cum trebuie preotul pe întristați să-l mângâe?

A mângâea pe cei întristați, să le spue cum că pôte a-cele sunt de la D-deu, aducându-și aminte de cuvântul sf., unde dice, cum că nici un pēr din capul omului nu cade fără de voia lui D-deu. 2° Să le spue pilda lui Christos, cum aū răbdat ne fiind vinovat, pentru noi cari eram tocmai împotivnici. 3° Să aducă pilda lui Lazăr și a lui Iov, cari nici cu buzile sale n'a greșit înaintea lui D-deu, cu acest fel de pildă poți mângâea pe toți robii și necăjiții. Cei ispitiți așa se pot mângâea, spuindu-le înainte pilda lui Pavel, că și el s'a ispitit, și dacă a stat împotriva le-aū invins. 2° Că ispitele până nu ne plac nu sunt păcate. 3° Măcar cât de mari vor fi, cu darul lui D-deu se pot învinge, numai să se rōge lui D-deu din inimă.

o Păstorul trebuie să dea pildă bună norodului său?

Păstorul trebuie să strălucescă cu dreptate bună înaintea norodului, că alt-mintrelea nu-l va plăti nimica, precum se adevereză din sf. părinți, să aduc nisce pricini. Pentru ca nu'i cu rōdă învățătura: 1° Unde nu este pilda cu învățătura, nici omenii nu o înțeleg. 2° De o și înțeleg, dic cum că nu'i putința a o plini. 3° Precum învățătorul bun are cinste, așa și cel rău are rușine. 4° Învățătura nu o bagă în sēmă dacă însuși nu o ține. dicând că numai din gură dice, de aceea să vede că păstorul e dator să alba pildă bună, precum dice fericitul Ieronim către Nepoțian: Să nu se împotivescă faptele învățăturai.

Pecătuește preotul dând scandal norodului?

Toți ómenii pécátuesc, cari pre alții scándáluesc, dar mai vartos pécátuesc preoții, cari dau scandal la alții, să vede la Mateiú Evangelistul, unde dice: -Cine va scándálui pre unul dintre cei mai mici, mai bine iaste să'și lege o pétră de móră de grumazul său și să se arunce in fundul mării.

• Trebuie preotul să fugă de tot felul de pécát?

Deobște vine la toți să se ferescă de pécát. Iar mai virtos se cuvine preoților să se ferescă, precum dice Sf. Apostol: Mireanil cari vreaú să trăescă creșlinește, încă vedénd pre preot in fapte rēle, nu pot să trăescă creșlinește. Preotul trebuie să se ferescă nu numai din afară, ci și din láuntru și din inimă de tóte, precum dice Christos la Mateiú: «Că preoții pun sarcini grele, iar ei nici cu inelul nu vreu ale clăti».

• Păstorul trebuie să fugă de lene?

Deobște să cuvine la toți să se ferescă de lene, că lenea iaste inceperea tuturor reútăților precum dice Ieremia pro-rocul, că blestemat iaste acela care lucră Domnului cu lene. 2° Trebuie să albă voe a căștiga spăsenia (mântuirea) și lor sale. 3° Iaste dator a láuda pre Dumneđeu și a spori in binele Bisericei, precum tot sf. párinți invața.

• Trebuie păstorul să fugă de perderea vremei?

Nu să cuvine să pērdă vremea in zadar, că mare samă vor da inaintea lui Dumneđeu, însă la acesta respund preo-ții, că sunt cuprinși și cu lucru, iară totuși și cu lucrul mánilor sale să și facă destul diregătoriei sale, trebuie să fugă de fáțarnicie, precum dice sf. Augustin, că iaste fáțarnicia indoiță reútate in preot.

• Preotul să se ferescă de beție?

De vreme ce beția este greú pécát, precum dice Christos, că bețivil nu vor intra intru împērália lui Dumneđeu, de aceea cură (urmeză) că preotul trebuie să se ferescă de im-bătarea la cărcimă: 1° Preotul trebuie să stea gata a plini sf. talne la credincioșil sēt; iară de va fi beat nu le póte

fiește-cărula, nici la bolnav nu-i lipsă totă învățătura ci după credință și firea lui să-i facă învățatură.

În ce vreme trebuie păstorul să-și învețe norodul său?

1° De obște Iaste învățătura Duminică și în Sărbători în Biserică. 2° Să pue părinților pildă pe alte neamuri cum își învață pruncii de mică însă, învățătura acelora acesta nu se hotărăște vreme, ci când și unde va fi de lipsă, acolo să-i învețe.

Cum trebuie preotul pe întristați să-i mângâe?

A mângâea pe cei întristați, să le spue cum că poate a-cele sunt de la D-zeu, aducându-și aminte de cuvântul sf., unde dice, cum că nici un pēr din capul omului nu cade fără de voia lui D-zeu. 2° Să le spue pilda lui Christos, cum aū răbdat ne fiind vinovat, pentru noi cari eram tocmai împotrivnici. 3° Să aducă pilda lui Lazăr și a lui Iov, cari nici cu buzile sale n'a greșit înaintea lui D-zeu, cu acest fel de pildă poți mângâea pe toți robii și necăjiții. Cel ispitit așa se pot mângâea, spuindu-le înainte pilda lui Pavel, că și el s'a ispitit, și dacă a stat împotrivă le-aū învins. 2° Că ispitele până nu ne plac nu sunt păcate. 3° Măcar cât de mari vor fi, cu darul lui D-zeu se pot învinge, numai să se roge lui D-zeu din inimă.

• Păstorul trebuie să dea pildă bună norodului său?

Păstorul trebuie să strălucască cu dreptate bună înaintea norodului, că alt-mintrelea nu-i va plăti nimica, precum se adeverează din sf. părinți, să aduc nisce pricinī. Pentru ca nu'i cu rōdă învățătura: 1° Unde nu este pilda cu învățătura, nici omenii nu o înțeleg. 2° De o și înțeleg, dic cum că nu'i putința a o plini. 3° Precum învățătorul bun are cinste, așa și cel rău are rușine. 4° Învățătura nu o bagă în sēmă dacă însuși nu o ține. dicând că numai din gură dice, de aceea să vede că păstorul e dator să atbă pildă bună, precum dice fericitul Ieronim cătră Nepoțian: Să nu se împotivescă faptele învățătorei.

Pecătuește preotul dând scandal norodului?

Toți oamenii păcătuiesc, cari pre alții scândăluiesc, dar mai vartos păcătuiesc preoții, cari dau scandal la alții, să vede la Mateiū Evangelistul, unde dize: «Cine va scândalui pre unul dintre cei mai mici, mai bine iaste să'și lege o petră de móră de grumazul său și să se arunce in fundul mării).

• Trebuie preotul să fugă de tot felul de păcat?

Deobște vine la toți să se ferescă de păcat. Iar mai virtos se cuvine preoților să se ferescă, precum dize Sf. Apostol: Mireanil cari vreau să trăescă creștinește, încă vedend pre preot in fapte rele, nu pot să trăescă creștinește. Preotul trebuie să se ferescă nu numai din afară, ci și in lăuntru și din inimă de toate, precum dize Christos la Mateiū: «Că preoții pun sarcini grele, iar ei nici cu incetul nu vreu ale clăti».

• Păstorul trebuie să fugă de lene?

Deobște să cuvine la toți să se ferescă de lene, că lenea iaste inceperea tuturor răutăților precum dize Ieremia pro-rocul, că blestemat iaste acela care lucră Domnului cu lene.

2° Trebuie să alba voe a câștiga spăsenia (mântuirea) și lor sale. 3° Iaste dator a lăuda pre Dumneđu și a spori in binele Bisericei, precum tot sf. părinți invață.

• Trebuie păstorul să fugă de perderea vremei?

Nu să cuvine să perdă vremea in zadar, că mare samă vor da inaintea lui Dumneđu, insă la acesta respund preoții, că sunt cuprinși și cu lucru, iară totuși și cu lucrul mânilor sale să și facă destul diregătoriei sale, trebuie să fugă de fățarnicie, precum dize sf. Augustin, că iaste fățarnicia indoită răutate in preot.

• Preotul să se ferescă de beție?

De vreme ce beția este greu păcat, precum dize Christos, că bețivil nu vor intra intru împărăția lui Dumneđu, de aceea cură (urméză) că preotul trebuie să se ferescă de îmbătarea la cărcimă: 1° Preotul trebuie să stea gata a plini sf. taine la credincioșii săi; iară de va fi beat nu le póte

TREI MONUMENTE RELIGIOSE ISTORICE.

I.

Am spus în câte-va rânduri în colonele acestei reviste, că noi nu ne putem mândri din trecut în cea mai mare parte de cât cu monumentele religioase, care ne spun ca și cu viu graiu felul gândirei și simțirei strămoșilor noștri. Am mai spus încă, că noi ne am făcut în parte vinovați în fața istoriei, că am lăsat unile din aceste monumente în uitare, în părăsire! Trebuie să fim însă veseli, că în timpul din urmă s'a produs o mișcare bine-făcătoare pentru aceste monumente. Multe din ele s'au restaurat și în curând vor fi sfințite. Amintesc biserica lui Vasile Lupul, Trei Ierarhi din Iași, a doua în frumusețe din țară după Monastirea Curtea de Argeș, și sf. Nicolae Domnesc tot din Iași, biserica lui Ștefan cel Mare, restaurate cu deosebită artă și splendoré și cari vor fi sfințite în toamna anului viitor cu o pompă vrednică de ele și de noi. Amintesc încă bisericile lui Ștefan cel Mare din Dorohoiu, Hârlău și Papăuți, cum și sf. Dumitru din Craiova la care se lucrăză neincetat și cari vor urma de asemenea să fie sfințite. Catedrala

Mitropolitană din București ne e încă martoră a unei asemenea îngrijiri de restaurare și de conservare. Pentru altele s'au luat și s'au iați serioase măsuri ca să fie apărate de intemperii și cari se vor restaura încetul cu încetul.

Artiștii noștri la rindul lor au început să studieze aceste monumente și să descopere în felul lor de construcțiune, în pictura, în sculptura lor fie în lemn fie în piatră, frumuseți artistice neintrecute! Numai când se vor cunoște bine resursele și valoarea *artei vechi românești*, se va putea îndruma pe o cale adevărată și sănătoasă mișcarea de renaștere artistică. ne spune talentatul architect și profesor P. Antonescu în studiul său asupra Coziei. O astfel de atențiune deosebită din toate părțile pentru monumentele noastre religioase înalță sufletele creștinesci și românești! E un semn serios, că nu peste multă vreme toate aceste monumente vor reinvia cu splendoarea lor de altădată!.. Ceea ce ne au lăsat strămoșii noștri din vremurile de grea cumpănă pentru țară și nem să ne fie cel mai prețios patrimoniu și să'l păstrăm cu cea mai mare sfințenie!

II.

Rev.

Am înaintea mea trei lucrări asupra a trei monumente istorice religioase. Țin să vorbesc despre ele, fiind că presintă un interes deosebit și trebuie să fie cunoscute de cititorii acestei reviste.

Prima și cea mai importantă e lucrarea D-lui *H. Ștefulescu* asupra *Monastirei Tismana*, publicată anul acesta în atelierul grafic Socec, în a doua edițiune. Lucrarea acésta după știința și părerea mea e cea mai complectă și priceput întocmită în timpul din

urmă. Autorul după cum ne spune singur (pag. 6) a căutat prin această edițiune să îndrepte erorile ori de ce natură ar fi și a se îmbogăți materialul istoric. «De aceea descrierea Monastirei se presintă acuma sub o formă cu totul nouă». Și așa e. Comparată această ediție cu ediția întâia, lucrarea se presintă altfel și cu totul completă.

Autorul după câte-va noțiuni asupra istoriei Bisericei Române din cele mai vechi timpuri până la finele secolului al XIV-lea își împarte lucrarea în trei mari capitole. În partea sa I capitolul I vorbește în amănunțimi despre *sf. Nicodim*, întemeietorul Monastirei Tismana. În partea II se cuprinde descrierea bisericeii, a inscripțiunilor, a privilegiilor și a obiectelor sacre dintr'insa până la 1844 de când datează ultimile inscripțiuni. În partea III se cuprind hrisovele cele mai importante relative la monastirile Vodița (tot a lui Nicodim și adî în ruină) și Tismana, unile în întregime, dacă sunt inedite, iar altele în resumat.

În apendice se vorbește puțin și de schiturile Cioclovina de jos, Cioclovina de sus, Mociorlița, Teișu, Sporăștii și *sf. Antonie* de la Scaunile.

Pe lângă acestea lucrarea mai conține numeroase și frumoase ilustrațiuni,—fie ale monastirei și clădirilor ei, ale fondatorilor și ctitorilor,—fie ale odórelor sfinte.

Tismana e una din cele mai vechi monastiri din țara noastră. Ea a fost mai întâiu făcută de lemn în timpul lui Vladislav-Vodă între anii 1364—72 de către Nicodim, întâiul fondator și organizator al monastirilor din Oltenia. Clădirea însă de zid s'a făcut de *Radu Negru Basarab* (1373—84) rămânând ne-terminată. Continuată a mai fost lucrarea de Dan Vodă și terminată de Mircea cel Mare. Neagoe Vodă (1512—21) a acoperit'o cu plumb drept mulțămire

că a scăpat aci de persecuțiunile lui Mihnea cel Reu (1509). Mateiu Vodă Basarab (1633—54) a reparat'o și a înzestrat'o cu clopote, sfeșnice și candelă, drept mulțămire că s'a adăpostit în această mănăstire în contra trupelor trimise de Leon Vodă. Biserica a suferit multe modificări în 1844 și 1855.

În 1861 s'a întâmplat un mare incendiu, care a distrus toate clădirile din jurul bisericii. Totul era în ruină. Vizitatorul rămânea zdrobit de durere la vederea unei asemenea privelisci. De aceea are dreptate autorul când ne spune următoarele în prefață: «În 1896 a apărut întâia ediție a acestei mici monografii. Scopul ce urmărea de a face cunoscut marea însemnătate istorică a Tismenei a fost pe deplin atins, de orice Tismana, cea mai bogată mănăstire în crisove de cea mai mare importanță pentru cunoșterea istoriei primilor Domni ai Munteniei și în odore scumpe pe care se citesc cele mai însemnate nume istorice în cursul vécurilor, nu mai este o ruină tristă și impunătoare, nu mai înfățișează priveliscă sărăciei celei mai înfiorătoare într'una din cele mai pitoresci și fericite pozițiuni ale naturii.

Falnicile sale clădiri de acum nu se mai prăbușesc de vale peste prăpăstioșele stânci pe care stau înfipte, ca cele de la 1855, înălțate sub domniile principilor G. D. Bibescu și Barbu Știrbei în urma gróznicului incendiu din 10 Decembrie 1861, Tismana—cetate a Románismului, asil al Ortodoxiei, ospiciu pentru infirmi și școlă pentru cler în timp de mai bine de 500 ani—*este în fine restaurată cu multă splendore*. Ne pare bine de acesta și credem că și alte mănăstiri și biserici vor fi restaurate cu aceeași splendore pentru cinstirea și slava poporului român.

Recomandăm această lucrare a D lui Ștefulescu,

căci merită să fie citită de ori-ce cleric și de ori și cine, care voesce să cunoscă din trecutul nostru și una din cele mai vechi monastiri din țară. E o lucrare, care nu trebuie să lipsescă din nici o bibliotecă de cărturar.

III.

Al doilea monument religios de cea mai mare însemnătate în trecutul nostru e Monastirea Cozia. Asupra acestei Monastiri a publicat de curând Dl. P. Antonescu architect și profesor la școla de arte frumoase un studiu arheologic de valoare. —

Două lucruri l'au îndemnat pe Dl. Antonescu să facă acest studiu. Mai întâiu voesce să arăte, că noi avem o artă a noastră veche de la care trebuie să ne inspirăm în lucrările noastre de construcțiuni etc.. O asemenea artă veche face parte din ființa noastră ca popor și nu trebuie neglijată sau desprețuită. Avem frumuseți neasemănate în monumentele noastre vechi și mai cu seamă bisericesci. Să le studiem și să le dăm la lumină.

«Ceea ce a făcut Alexandri pentru literatură ar fi de dorit să facă alții pentru cele-l-alte arte. Se va vedea atunci ce frumuseți nebănuite și neînchipuite se vor găsi însă în bogata noastră țară. Se va vedea atunci că Românul e în stare să trimită nu numai grâu nemăcinat, stejar necioplit și lână nespălată Occidentului, ci că i poate desfăta ochiul, răcori sufletul și împodobi vatra de artist rafinat și priceput, cu produsele unei arte simple în proceduri, dar bogată în resursele ei de expresiune, nouă ca stil și veche ca origină. Vor vedea atunci streinii în ce cadre de artă și a plasmuit poporul nostru eroii legendelor pe

care ni le cunosc deja. Vor veni atunci la noi să vadă încă în picioare monumente mici de stat, dar mărețe la înțeles; vor afla pe pământul țării noastre opere de artă asemuitoare în frumusețe cu catedralele lor înflorite în pétră și palatele lor zăcute în florii. Le vom arăta Trei-Ierarchii, Curtea de Argeș, Dragomirna, Horezu, Stavropoleos și se vor minuna străinii aceia și ne vor lăuda».

Frumoase și simțitoare cuvinte! Sunt isvorite dintr'o inimă curat românească al cărei ideal e prea mărirea țării sale!

Al doilea lucru ce a îndemnat pe Dl. Antonescu să facă acest studiu, e că Monastirea Cozia e unul din monumentele cele mai vechi și mai importante din țară și merită deosebita noastră atențiune.

Urméză apoi câte-va date asupra întemeerii bisericeii și în urmă descrierea ei artistică.

Biserica e zidită de Mircea cel Mare în anul 1386. Biserica a mai fost zugrăvită de Șerban Cantacuzin biv vel Paharnic în 1705 fiind-că își perduse podoba sa cea dintăiu a zugrăvelei. Restaurată a mai fost de Constantin Brâncoveanu în 1707. Modificări diferite a primit în cursul timpului, unile mai bune, altele mai rele.

Nu pot să nu reproduc aici cuvintele autorului asupra *Nartexului*: «Nartexul, polunoșnicul sau nartica e partea cea mai interesantă a bisericeii; e locul unde ruina nedibacilor restauratori a avut mai puțin de lucru. Numai vremea a lăsat urme adânci de distrucțiune în această frumoasă sală a mormintului lui Mircea. Aprópe tóte frescurile și tencuela întrégă ce acoperea ampla navă cilindrică a nartexului sunt măcinate și căđute. Cele după păreții sunt încă destul de bine păstrate, cu tóte că friza de jos a sfinților, care era mai importantă e aprópe ștersă.

Din această friză trebuiesc vedute figurile celor două arhangheli arhistratigi, Gavriil și Mihail, zugrăviți de a dreapta și de a stânga ușei ce dă spre choră. Aceste două figuri, pline de farmecul unei vieți de grație, sunt cele mai frumoase picturi din cele ce ne-a fost dat să vedem în vre-una din bisericile românesci. Capul Arhanghelului Gavriil așa cum a rămas e de o extraordinară expresie de duioșie. Ovalul grațios al figurei, poza capului ușor inclinat la o parte, modelatul dulce, eleganța corpului și a atitudinii dau un farmec deosebit întregului chip. Aproape de aceeași valoare de expresiune e și figura puțin mai severă a Arhanghelului Mihail». In entuziasmul său autorul adaugă: «Anonimul autor al acestor frescuri vechi, venit cine știe din ce părți, sau poate chiar român, pare animat de suflul acela înalt de viață, care în alte părți a provocat în aceeași timp, epoca cea mai strălucită din istoria artelor moderne. Un *Giotto*, un *Orcagna* ori un *Taddeo Gaddi*, mari premergători ai renașterii italiene și contemporani cu meșterul nostru n'au ajuns să zugrăvescă așa de bine grația divină a sfințelor figuri. Și nu ni se pare a trece măsura spunând că una măcar din frescurile lor nu se apropie de cele de la Cozia; iar ca să le găsim echivalente trebuie să ne coborim la *Fra Angelico*, *Luini* și chiar *Leonardo de Vinci*, care au venit mult mai târziu». Ce'l dore pe autor e însă faptul «că asemenea lucruri s'au păstrat și se păstrează încă foarte rău!»

Inainte de a părăsi Nartexul vorbește de mormîntul lui Mircea cel Mare și al Teofanei, mama lui Mihaiu Vitezul, cu al ficei sale Florica și fiul său Nicolae Vodă. Privind pētra după mormîntul lui Mircea autorul exclamă: «In fața acestei petre fărâmate și

uitate, o tristă amărăciune îți cuprinde sufletul la gândul, că nimeni în țara acesta nu s'a găsit de atâta vreme să îngrijescă, dacă nu de mormintul Vitezului Voevod, cel puțin de locașul în care se află!...

După câte-va reflexiuni asupra picturii din Nartex și asupra școlei din care făceau parte vestiții pictori autorul trece în Choră ocupându-se cu acelaș lucru.

În exterior biserica e tot atât de interesantă. E clădită totă din pîtră și cărămidă presată și are ornamentațiunii admirabile. Decorațiunile de sculptură de la ferestre sunt într'un stil ales, care merită studii a parte. Prin dese reparațiuni fațada bisericii e aproape acoperită cu tencuélă în cât merită o restaurare spre a i se reda splendoră primitivă.

După câte-va cuvinte despre starea clădirii inconjurătoare și a celor două paraclise din unghiurile acestei clădiri trece la biserica din deal numită *Bolniță* și ne o descrie.

Biserica acesta cu hramul sfinții Apostoli e zidită în zilele lui Petru Vodă Cercel, a fiului seu Marcu Voevod, a Mitropolitului Varlaam și a Egumenului Ilarion în anul 1543. Iată cum o descrie Dl. Antonescu: «Acastă mică bisericuță de dimensiuni foarte restrânse e de o frumuseță desăvirșită. Largă abea de 2.60 m. pe dinăuntru, mică de tot, cu trupu-i așa de sprinten și de delicat, această capelă e una din cele mai bune opere de arhitectură ce avem în țară.

Nimic nu e de prisos și bine încheet în acest micuț și elegant ansamblu; fie-care cărămidă pare așezată de mâna unui bun meșter, la locul și în felul cum se putea potrivi mai bine. Ordonanța exterioră are aceleași calități de unitate ca și la biserica mare etc., etc..... Dacă trecem în năuntru bisericeței găsim aceeași nobilă eleganță în proporțiuni: iar fres-

curile ce acopere părății măresc încă valoarea acestui prețios monument».

După ce autorul mai vorbește de pictura bisericeștei, de averea ambelor biserici, de rolul ce l'au jucat în viața noastră națională ca centru cultural termină citând din poetul Gr. Alexandrescu, din raportul D-lor Slavici și Mandrea adresat ministrului Cultelor și dintr'un raport al D-lui Tocilescu adresat Academiei în care cu toții arată starea deplorabilă în care se găseau aceste monumente însemnate și afirmă și dinsul, că starea de acum nu e întru nimic schimbată în spre mai bine. Dorește cu tot dinadinsul restaurarea lor căci ar fi «o pildă înălțătoare adusă în educațiunea patriotică a poporului prin cinstirea și îngrijirea petrilor ilustrate de străbunii noștri».

Suntem siguri, că aceste monumente sfinte pentru poporul român nu vor fi date pentru multă vreme uitării. Nu e timpul să arătăm cum, însă semnele se vor arăta în scurtă vreme.

Ne bucurăm de lucrarea tinerului nostru architect și profesor și o recomandăm celor ce voesc să cunoască mai de aproape însemnătatea artistică și națională a acestor monumente de pe valea Oltului. Lucrarea D-lui Antonescu mișcă și bucură sufletul românesc!

IV.

În județul Ilfov cale de 4 ore cu trăsura din București se află în mijlocul insulei Snagovul, biserica fostei Monastiri Snagovul. Asupra acestei Monastiri a publicat Dl. architect *Mandrea* un mic studiu. Voiu resuma aici cele spuse de Dl. Mandrea, căci scopul ce'l urmărește nu e altul de cât de a atrage atențiunea celor în drept asupra părăsirei și ruinei în

care se află această Monastire. Se cuvine să cunoască cititorii noștri trecutul și starea în care se află acest monument «fiind că e unul din cele mai frumoase monumente artistice ale țării românești» și «unul din cele mai mărețe focare ale culturii naționale din vécurile trecute».

Cine a întemeiat această Monastire? Tradiția și unii istorici ne spun, că ar fi întemeiat de Vlad Țepeș în 1547, iar alții din contră că s'ar fi întemeiat de Vladislav Voevod în 1453. Nu e adevărată însă nici o afirmare nici alta pentru că avem un panaghiar de metal, dăruit Monastirei Snagov cu data 1431 și un chrisov de la Mircea din 23 Martie 1400, prin care se face danie acestei Monastiri moșia Valea. Prin urmare această Monastire își are începutul în secolul al XIII și e una din cele mai vechi din țară.

«Biserica de la Monastirea Snagov este pote după Dl. Mandrea unicul exemplu de artă pură bizantină, ast-fel după cum era înțelėsă de simțul național și de necesitatea cultului care se săvărșea la noi. Ea se presintă ca o clădire armonică în toate detaliunile ei atât interioare cât și exterioare». Dl. Mandrea ne descrie apoi în amănunțimi biserica fie în interior, fie în exterior. Biserica e construită în cărămidă aparentă, iar învelitorea era de olane zmălțuite de diferite colorii.

Reparațiuni s'au mai făcut la această biserică și mai cu sémă în anul 1815. Cu această ocaziune s'a denaturat monumentul acesta istoric «prin subzidirea arcadelor de la Nartex spre a mări spațiul bisericii și prin învelirea ei în mod brut cu șindrilă înlocuindu-se și unul din tambururi cu o turlă meschină».

Amintesc că în nartexul acestei biserici se află 10 morminte ale boerilor și pretendenților la tron surghiuniți și omoriți aci. Rēposatul Odobescu în des-

crierea sa intitulată: «Câte-va ore la Snagov» a descifrat inscripțiunile după petrele puse de asupra mormintelor.

La această Monastire a fost și o tipografie, care a fost cât-va timp și sub conducerea lui Antim Ivireanul, marele Mitropolit al Ungro-Vlachiei. In această tipografie s'au tipărit cărți în limba românească, elinească etc.

Ei bine, cu tot trecutul și cu totă frumuseța ei artistică această biserică fusese lăsată în părăsire! La vederea ei nu se putea să nu rămână cine-va zdrobit de durere... Din casele Monastirei n'a mai rămas petra pe petra! Tot s'a luat de țeranii din împrejurimi. Regret că n'am la îndemână fotografiile acestei Monastiri pentru ca să le pun la vederea tuturor.

Dorința raportului Odobescu, a D-lor Slavici, Mandrea și a altor iubitori și cinstitori ai monumentelor noastre vechi abia anul acesta s'a realizat în parte. *Casa Bisericei* a cheltuit 15,000 lei cu reparațiuni la biserică fostei Monastiri Snagovul. S'a acoperit cu tablă plumbuită, s'a reconstituit cornișurile întocmai cum au fost, s'a reparat soclul, s'a făcut un trotuar de bazalt de jur împrejurul bisericei și altele. In sfârșit biserică acesta frumoasă și veche nu mai pare o ruină, ba din contră e scăpată pentru multă vreme. Mai e de făcut încă, dar și acesta se va face încetul cu încetul!

Ni se umple sufletul de bucurie, când constatăm această tendință de a conserva monumentele strămoșești,—locuri de pietate și patriotism în vremurile cele mai grele pentru țară. Cu puțină bună-voință și cu puțină jertfă nici un monument nu se va distruge și acesta spre cea mai mare cinste a generațiunei actuale.

G...

PREDICĂ

„Stada grabnică aprinde foc și mânia cu înțime varsă sânge“.
(Sirah XXVIII, 12).

Fraților creștini!

Un împărat odată avea un cal frumos, și îi era drag ca lumina ochilor. Dar într-o zi din negrija servitorului, calul s'a îmbolnăvit și a murit. Când a auzit împăratul de acesta, s'a umplut de mânie și cu sabia scosă a alergat în curte să omore servitorul. Dar sfetnicul împăratului, un bătrân care trăise tot cu împăratul și l' ținuse în brațe când era mic, a alergat după împăratul în curte și l'a rugat să i dea voie să certe pe servitor, înainte de al omori.

«Ticălosule!» a zis sfetnicul către servitor, «vrednic ești să ajungi în fundul Iadului, că de trei pecate mari te-ai făcut vinovat. Întâiu, pentru tine, că din negrija ta ai adus pagubă stăpânului teu și ai pierdut ceea ce era mai scump împăratului. Al doilea, că prin prostia ta ai umplut de mânie pe împăratul,

iar mânia este foc mistuitor și păcat de moarte, și așa tu ai făcut pe împăratul să pecătuască. Iar al treilea păcat al tău este, că te va ucide împăratul și tu ai să dai sémă de această nelegiuire, căci dacă nu erai tu, împăratul nu făcea moarte de om. Și totă lumea va dice că împăratul a omorât un om și-'și va perde numele cel bun din pricina ta, veđi tu nelegiuitule, ce ai făcut!»

Împăratul a ascultat vorbele acestea, a aruncat apoi sabia și a strigat: «Ba, să mă ferescă Dumnezeu să-mi perd eu numele cel bun și să-mi încarc sufletul cu moarte de om, pentru atâta lucru! Iertat să fie din partea mea, căci nici mânia nu am pe el!»

Vedeți, fraților creștini, cum s'a potolit inima împăratului, când a băgat de sémă ce păcat era să facă! L'a cuprins gróza, după cum adevărat dice înțeleptul Solomon: «*Gróza umilește inima înțeleptului, dar cel neînțelept nu simte nici când e bătut*» (XVII, V. 10). Bine să luați aminte că înțeleptul Solomon nu vorbește de ast-fel de gróză, ci numai de gróza de păcat, iar acesta este frica de Dumnezeu și de musturarea lui. Gróza acesta a intrat în inima împăratului, gróză că-'și va perde numele cel bun printr'o faptă nesocotită și făcută în luțimea mâniei, și gróză că va trebui să dea séma înaintea celui vecinic, de moartea unui om.

De la tot răul ce era să facă l'a abătut cu vorbe așa de cuminți bētránul sfetnic. Și vedeți că el nu s'a împotrivit împăratului, nu s'a încercat să-'l îmbu-neze cu vorbe și să-'l opréscă cu sfaturi, căci póte

aşa mai rău ar fi aprins mânia împăratului. Nu. El a certat pe servitor, ca să pricépă împăratul, că aşa o să'l certe şi pe el Dumnezeu, când va veni în faţa lui. Şi i-a pus împăratului înaintea ochilor, faptele rele ce era gata să le facă, şi le a vădut împăratul, şi s'a îngrozit, şi a scuturat de la sine-şi mânia şi aruncând sabia, a ertat pe păcătos. Pentru că a vădut, că sie-şi îşi face rău, pe sine însuşi se rănesce şi sufletului său îşi face vătămă. Şi s'a vindicat de bóla mâniei, care îl umpluse, şi a fost mântuit. Căci scris este: *«Cel ce nu se vindică pe sine întru faptele sale, frate este cu cel ce se rănesce pe sine-şi»* (Solomon XVIII, v. 9).

Dumnezeu ne cere, fraţilor, credinţă, fapte bune şi înfrinarea poftelor şi a patimilor. Iar mânia este una dintre cele mai urite patimi, pentru că ea aduce ură şi răutate, vrăşmăşie şi înverşunare, gâlcévă şi urgie, şi toate răutăţile, care aduc după ele pedépsa cea vecinică. Dumnezeu ne-a poruncit prin Fiul seu şi prin gura tuturor, cari au propoveduit adevărul dumnezeesc, să ne iubim unul pe altul, să iubim pe aproapele ca pe noi înşine. Dar omul mânios face tocmai împotriva acestor porunci. Dice apostolul Pavel: *«Tótă amărăciunea şi mânia şi urgia şi strigarea şi hula să se ridice de la voi, împreună cu tótă răutatea, şi să fiţi unul către altul buni, îndurători, ertând unul altuia precum şi Dumnezeu v'a ertat întru Christos»* (Efesenî, IV, 31). Vedeţi, fraţilor, că voi nu faceţi aşa. Voi mai ales, iubiţi hula şi strigarea şi singuri vă daţi robi ai diavolului şi alergaţi către peire.

Este o mânie cu iuțime, și este o mânie cu îndelungă așteptare. Mânia cu iuțime îți vine așa de odată, cum i-a venit împăratului, de care am vorbit, o mânie care te orbesce într'o clipă și te împinge să faci repede un lucru, de care apoi îți poate părea rău totă viața. Mânia cu iuțime răstornă într'o clipă lucrurile, pe care cât trăesci nu le mai poți îndrepta. Gândiți-vă, de câte ori se întemplă că vre un om cinstit și bun, mai ales în beție, s'apucă la certă grabnică din nimica totă, și se pomenesce scoțând cuțitul și înjunghie pe cel cu care s'a certat. Și apoi de aici rușine și ocară pentru el, și ocnă, și casa lui risipită și copiii lui pe drumuri. Iată, că viața lui întregă e perdută într'un moment de mânie. De geba îi sunt lacrimile și părerile de rău și frângerea mânelor, căci ceea ce s'a făcut nu se mai poate desface. Și chiar dacă judecata oamenilor nu'i dă pedepsă, judecata lui Dumnezeu îl amenință de-apururi. Dar, diceți voi, Dumnezeu știe mai bine, el vede inima omului și cunoște că dacă a omorât într'o mânie iute a făcut-o orbit de diavolul și nu din răutatea inimii. Așa e fiilor, și dic și eu, că Dumnezeu ține sémă de acesta pentru cel ce ar fi greșit numai odată. Dar și atunci vina rămâne, mai mică și mai lesne de ertat, dar tot vină. Căci omului i-a dat Dumnezeu minte și putere de a-'și stăpâni mânia și ura și toate patimile, și omul de ce nu și-a stăpânit mânia când a vădut că'i turbură sufletul și 'i aprinde sângele? Dar, diceți iarăși voi, n'a putut să și-o stăpânescă, pentru că l'a orbit diavolul. Și ce e cu asta?

Tocmai ast-fel ne cere și Dumneșeu, să nu ne lăsam orbiți de diavolul, să ne luptăm ca să nu ne amăgescă vrășmașul luminei și al adevărului. Cum voeai să te aperi de osânda ta, tocmai cu aceea ce te bagă în osândă? Eu ție păcătoșului: tu ești vinovat că ți-ai dat sufletul teu diavolului, iar păcătoșul răspunde: Mi-l'am dat, pentru că mi l'a cerut. Dar trebuia să nu'l dai, ție Domnul, că era întru a ta putere să'l dai ori să nu'l dai, și trebuia să-ți stăpânesci mânia.

«*Sfada grabnică aprinde foc și mânia cu iuțime varsă sânge*» (Sirah XXVIII, 12). Să fugiți, fraților, de vrajbă și de ațâțare, și feriți-ve de iuțime. Ce este această nebunie a vóstră, să vè mâniați pentru tot nimicul, să căutați vrajbă pretutindeni, și să strigați unul asupra altuia, și să vè huliți, stând tot-d'una gata spre sfadă și bătae și spre urgie? Ce folositi voi cu asta? «*Grăturul pentru cărbunii, și lemnele sunt pentru foc, iar omul sfăditor pentru ațâțarea certei*» ție înțeleptul Solomon (XXVI, 21), și de aceea «*Părăsește-te de iuțime și lasă mânia și nu rîvni să viclenesci*» (Psalm XXVI, 8). Nu fiți ca copiii, rēutăcioși și gata de a ve mânia de o mie de ori pe ție, pentru lucruri cari de cele mai multe ori numai vi se par că sunt pricini, dar într'adevăr nu sunt. Voi vè mirați de calul care-și face nălucă din tot nimicul, și sare de spaimă și cu pricină și fără pricină, și'l bateți pentru asta. Dar câtă bătae i-s'ar cuveni omului, care tot așa își face nălucă din tot ce vorbesc, sau îi fac cei dinprejur, și'l apucă

fără pricină mânia, și stă pornit spre vrajbă, și rătăcit, și spre strigare, și răspunsuri cu ocări? Da, fiilor, așa sunteți voi cei sfăditori și iuți la mânie și căutători de pricină, unde nu sunt, după cuvîntul Scripturii: *«Omul mâniaș urzesce pricină, și cel iute la mânia greșesce»* (Pilde, XXIX, 22).

Fiilor, mulți dintre acești iuți la mânia să gâlcevesc iute-îute, dar tot așa de iute le trece mânia, și câte odată sunt oameni buni din firea lor, dar sunt stăpâniți de nerozie. Dar eu nu de aceștia vă vorbesc, ci de aceia cari se gâlcevesc cu rătăcite și cu sciință că fac răul. Aceștia fac păcat peste păcat, și lor nu li se iartă mânia, căci o țin îndelung. Intre o mânia trecătoare și pornită dintr'o pricină dreaptă, și o mânia îndelungă, chiar dintr'o pricină dreaptă de ar fi pornită și asta, nu este tot una, cum nu este una picătura de apă și marea cea mare. De aceea ȳice apostolul Pavel: *«Mâniați-ve dar nu greșiți»* (Efesenii IV, 26), adică, dacă nu se poate alt-fel, o mânia trecătoare pentru pricină dreaptă nu vi se va socoti vină cu păcat, dar să nu greșiți printr'însa, să nu vă răsbunați, să nu o îndelungați, adică să o țineți minte, căci ȳice mai departe apostolul: *«Sorele să nu apue întru mânia voastră, ca să nu dați loc diavolului»* (Efesenii IV, 26, 27). Iată dar, ce ne învață apostolul. să uităm mânia și pricina ei; să ne fie mânia scurtă și fără de urmă, căci dac'o îndelungăm, facem loc diavolului, adică ne dăm robii lui, cu tot gândul și cu tot sufletul.

În lume, fiilor, sunt mulți oameni răi, cari ne su-

pără și ne aduc, cu a lor răutate, în stare de a ne mânia pe ei. Dar cine este bun și vrea să fie drept în fața Domnului, trece cu vederea acestea și le iartă toate. Dar ei, diceți, nu vă iartă. Sciu, dar ei sunt răi, și lăsații întră răutatea lor, căci vor da sēma de ea; iar voi să fiți buni și să-î iertați. Chiar dacă ați avea pricini drepte de mânie, uitați-le. Cum vreți să vă ierte Dumnezeu vouă, când voi nu iertați altora? *«Omul asupra omului fine mânie, și de la Dumnezeu cere vindecare!»* (Sirah 28, 3). Cum îndrăsnesci, omule care ții mâni, să ceri vindecare de păcate și să te ierte Dumnezeu? Căci dice apostolul: *«De este cu puțință, în cât despre voi, cu toți oamenii saveți pace»* (Romanii XII, 18), și vedeți că însuși el cunoșce că sunt pricini drepte pentru mânie, de aceea dice să nu vă mâniați, *de este cu puțință*, dar apoi ne învață că, măcar că avem pricini drepte pentru mânie, să nu ne răsbunăm și să lăsăm pe păcătoși în plata Domnului. *«Nu ve isbândiți singuri voue, tubiților, ci dați loc mâniei să trecă de la voi, căci scris este: a mea este isbânda, cu voi resplăti, dice Domnul»* (Romanii XII, 19).

Dacă am face toți așa, fraților, s'ar mai imputina vrajbele din sat și neînțelegerile din casă. N'ar mai trăi așa de rău bărbatul cu femeea, certându-se și și ocărându-se și adesea ori bătându-se întră iuțimea mânielor. Nici părinții nu ș'ar bate, așa fără de milă, copiii, de multe ori schilodindu-î în bătăi pentru greșale mici. Nici năpăstuirii n'ar mai fi atâtea între vecin și vecin, și nici atâtea vrăjmași fără pricină.

ori pentru pricini copilăresci, nici mâniî nebune, care v $\acute{e}$ fac s $\acute{a}$ alergați pe la judec $\acute{a}$ ți și s $\acute{a}$ tr $\acute{a}$ iți o viață întregă tot în procese, de r $\acute{e}$ m $\acute{a}$ neți în sapă de lemn, ingr $\acute{a}$ șind pe c $\acute{a}$ m $\acute{a}$ tarii de la cari v $\acute{e}$ împrumutați, ca s $\acute{a}$ aveți cu ce hr $\acute{a}$ ni vr $\acute{a}$ șm $\acute{a}$ șia și cu ce pl $\acute{a}$ ti c $\acute{a}$ rțile de judecată. C $\acute{a}$ ți omeni nu-'și au pierdut și averea și s $\acute{a}$ n $\acute{a}$ tatea, judec $\acute{a}$ ndu-se cu vecinii pentru o nimica t $\acute{o}$ tă, în loc s $\acute{a}$ se împ $\acute{a}$ ce omenesce și s $\acute{a}$ r $\acute{e}$ m $\acute{a}$ nă și unul și cel-l-alt cu banii în pungă și cu s $\acute{a}$ n $\acute{a}$ tatea în corpul se $\acute{u}$ și cu numele bun în satul se $\acute{u}$. Ba, c $\acute{a}$ nu me las, diceți voi, în m $\acute{a}$ nia dușm $\acute{a}$ niei v $\acute{o}$ stre, ba c $\acute{a}$ nu-l iert pe cutare pentru ceea ce a dis și a f $\acute{a}$ c $\acute{u}$ t; care a dis și a f $\acute{a}$ c $\acute{u}$ t tot în m $\acute{a}$ nie nebunescă ca și cel-l-alt. Și aș $\acute{a}$ unul pe altul se m $\acute{a}$ n $\acute{a}$ ncă și se sapă și se hulesc și sar cu strigare și nu se iartă nici unul, și n'au milă. *«De omul cel asemenea lui nu-i este milă, și pentru p $\acute{e}$ catele sale se r $\acute{o}$ gă.»* (Sirah 31, 4), dice cu mirare înțeleptul.

Voi, fii mei, c $\acute{a}$ ți aveți milă de sufletul vostru și doriți împ $\acute{e}$ r $\acute{a}$ ția lui Dumnezeu, feriți-v $\acute{e}$ de m $\acute{a}$ nie și st $\acute{a}$ p $\acute{a}$ niți-v $\acute{e}$ patimele. Nu uitați c $\acute{a}$ *ura aț $\acute{a}$ ț $\acute{a}$ cer-tele, iar dragostea acoperă t $\acute{o$ te p $\acute{e}$ catele* (Solomon X, 12). St $\acute{a}$ p $\acute{a}$ niți-v $\acute{e}$ m $\acute{a}$ nia cu iuțime, c $\acute{a}$ ea v $\acute{e}$ duce la fapte nesocotite și care nu se mai pot îndrepta, și nu dați loc m $\acute{a}$ niei îndelungate, pentru c $\acute{a}$ ea duce la pierderea cea f $\acute{a}$ ră de m $\acute{a}$ ntuire. Socotiți, c $\acute{a}$ t r $\acute{e}$ u v $\acute{e}$ faceți și s $\acute{a}$ n $\acute{a}$ t $\acute{a}$ ței, av $\acute{e}$ nd g $\acute{a}$ ndul tot într'o parte, la m $\acute{a}$ nia v $\acute{o}$ stră, și fr $\acute{a}$ m $\acute{a}$ nt $\acute{a}$ ndu-v $\acute{e}$ aș $\acute{a}$ întru voi și de apururi fiind în sufletul vostru ca apa care ferbe în clocote. *«Adu-ți aminte, dice înțeleptul, de cele*

mai de pe urmă: de stricăciune și de moarte, și te pășesce de vrajbă și rămâi întru porunci». Și mai departe: «Adu-ți aminte de porunci și de aședemintul celui prea înalt, și nu te mânia pe aprópele» (Sirah 21, 6, 7). Noi ne rugăm Dumneșului celui vecinic să nu ne bată cu mânia lui, după vorbele psalmistului: «*Domne nu cu mânia ta să mă muștri pe mine, nici cu iușimea ta să me cerți*» (Psalm 37, 1) și noi nu scim orî nu vrem să ne ferim de mânie. Noi cu mânie muștrăm pe aprópele nostru și'l certăm cu iușime, și'l năpăstuim, și ținem ură, și apoi cerem de la Dumneșu să nu ne facă și El tot asemenea nouă! Dumneșu e îndelung răbdător și iartă greșelele celor pocăiți. Pocăiți-ve, fiilor, și uitați ura și mânia voastră, ca să nu ve dică prea dreptul judecător la ziua cea mai de pe urmă: «*Îubit-ai răntatea mai mult de cât bunătatea, mai virtos de cât a grăi dreptatea, îubit-ai tóte cuvintele cufundărei..... de aceea Dumneșu te va sfărîma până în sfirșit! Smulge-te-va și te va muta de la locașul tîu, și rădăcina ta din pămîntul celor vii o va scóte*» (Ps. 51. 3).

M. P.

ARIE, ARIENII ȘI SEMIARIENII.

(O pagină din Istoria Bisericească a secolului al IV).

IV. De la anul 361 până la 381.

Urmare și sfârșit veșii Biserica Ortodoxă Română No. 6 an. XXVII.

Timpu domniei lui Constanțiu a fost pentru Arieni riguroși, în deosebi, o epocă glorioasă. Ultimele zile, mai ales, acest monarch le-a încheiat printr'un deosebit zel pentru triumful ideilor ariene, amenințând pe toți a le admite și profesa. Pentru aceea mărtea sa a fost mult jelită de cei ce se țineau de ideile și credința ariană. Ei știau că nu se pot menține și impune de cât numai prin sprijinul și protecțiunea împăratăscă și prin amenințări de tot felul; pentru acela, perderea acestei protecțiuni era considerată și socotită de toți ca desastrul lor moral.

În adevăr, după mărtea lui Constanțiu a urmat la domnie Iulian, supra numit paravatul sau apostatul. Fu numit ast-fel, fiind-că se lepădase de religiunea creștină pe care o primise și în care crescuse și se educase. Nu este aci locul a examina causele schimbării de credință a acestui nepot al marelui Constantin. Destul este a se ști, că el, care scăpase ca prin minune cu viața, în ura sa cea mare către străbunii săi împărați, ura de mărte și religiunea creștină pe care acela o aŭ protegiat'o și apărat.

Pentru acēsta Iulian s'a devotat chiar de la începutul

domniei sale cu un zel și o iubire fanatică pentru religiea păgână. Purtând tot interesul religiei păgâne, pe el, într'un nimic nu'l interesa cestiunile sau iscuțiunile ce se urmau între creștinii credincioși credinței hotărâte la Niceea și între vrăjmașii acestei credințe, Arieni și Semiarieni. Dorința lui era ca aceste certuri să existe cât mai inverșunate ca ast-fel întregul edificiu creștin să se sdruncine și să dispară.

Pentru a fi favorabil păgânismului, de îndată cu suirea sa pe scaunul domniei a proclamat o amnistie generală religioasă și deplină libertate și exercitare a tuturilor culturilor. Pe baza acestui decret de amnistie generală cea mai mare parte dintre episcopii creștini exilați în timpul domniei lui Constanțiu, s'aun reintors la bisericile lor și cum mai toți aceștia erau dintre apărătorii credinței hotărâte la Niceea, el, întorși la bisericile lor se îndeletniceau cum să readucă pacea și să întărească credința în sufletul credincioșilor ce păstoriau, căci prin alungarea și exilarea lor, domnia pretutindenl o stare cu desăvârșire anormală și cea mai mare anachie.

Atunci s'a reintors la scaunul seu episcopal și Atanasie, marele apărător al credinței celei drepte și adevărate. Scaunul seu episcopal era deja vacant, căci populațiunea păgână, în fanatismul ei, ucisese pe episcopul arian Gheorghe, cel care fusese impus cu forța Alexandrinenilor.

Cea întâiă preocupare și lucrare a lui Athanasie fu d'a convoca un sinod, care să se pronunțe pentru canonicitatea sa, să reconfirme vechea tradițiune și credința bisericei despre deofințimea persónelor Sântei Treimi și să determine în acelaș timp și să precizeze, atât sensul cât și întrebuințarea cuvintelor *ipostas* (ὁποστάσις) și usie (*ουσία*). Pe lângă acestea marele ierarh a cerut sinodului să determine modul cum să fie primiți în sânul bisericei celei adevărate acei dintre episcopi cari în timpurile de prigonire

ale împăratului Constanțiu îmbrățișase arienismul său semiarianismul. În fine a mai cerut sinodului să se ocupe și să aplaneze ore-carî neînțelegeri ce erau în biserica Alexandriei¹⁾.

Ca un fapt cu desăvîrșire particular al acestor timpuri, cînd lupta era destul de crîncenă între orthodoxi și arieni, și cînd toți se îngrijau despre mersurile ce trebuiau luate spre a se asigura statornicia și temeinicia credinței orthodoxe, se presintă cazul lui Lucifer episcopul Caralei din Sardinia. Acest apărător neobosit al Ortodoxiei, carele nici o dată nu a voit să se unescă cu Arieni și cu nici un preț nu a consimțit a subscrie simbolurile lor de credință, el nu a voit să cedeze la măsurile conciliante ce se luaă de Biserică față de cel decăduți, ci reîntorcîndu-se la biserică sa, a înființat o eresie deosebită care purta numele său, eresia Luciferenilor și care s'a lățit în Italia și Ispania și a durat pînă la finele secolului al IV²⁾.

Dar pre cînd Athanasie se îngrijea de a pune în bună orînduială cele bisericesti în Alexandria și în tot Egiptul, păgânii, instigați mai ales de Arieni și Semiarieni, inimicii neîmpăcați ai lui Athanasie, nu l'au lăsat mult timp liniștit. El își luaseră mare avant întru apărarea religiunii lor, în urma libertății religioase absolute proclamată de noul împărat, carele dăduse tutulor a înțelege că voește a reinvia și readuce în splendoră sa păgânismul în tot imperiul Roman. Alexandria mai ales, ca și Atena, Roma, și alte cetăți, era un mare centru păgân. Cetatea acésta în care residea marele Serapis, era considerată între cetățile așa numite sacre sau sfinte. Aci pe lângă pelerinii păgâni de tot felul, pe lângă maril popl și magi idololatri, pe lângă tot felul de filosofi, cari acum, după exemplul dat de lu-

¹⁾ Comp. Socrat. Ist. Bis. cart. III, cap. VI, 7. Rufin Ist. Bis. I, 29. Sozomen Ist. Bis. V, 12. Athanasie cel Mare epist. către Antiobieni.

²⁾ Comp. Socrat. Ist. Bis. III, 9. Sozomen V, 13. Teodorit III, 5.

lian, voiaŭ a-și pune toată arta și știința lor întru apărarea și susținerea păgânismului, populațiunea păgână stabilă, era foarte fanatică. Conducătorii ei religioși și fruntașii păgâni au început a deveni agresivi știind că astfel vor putea complace lui Iulian și se vor bucura de protecțiunea sa. Cultul păgân cădută în lăngezire începe a reînvia și a-și relua mersul său. Încep iarăși a se profesa public tot felul de impietăți și frivolități cari însoțeau cultul țăilor păgâni și ceremoniile ce se făceau întru onorea lor. Magii și popii păgâni încep iarăși a sacrifica pruncii de ambele sexe, a se înleletnici la predicări, căutând la măruntaele lor, a stropi altarele cu sângele acestor ființe nevinovate și a împărtași pe credincioșii lor din carnea victimelor umane sacrificate.

Când toate acestea reapar și încep a se practica cu zel, fanatism și mare entusiasm, chiar în acea cetate, care se regenerase aproape în întregul ei prin lumina evanghelică, prin luptele și munca continuă a marelui Athanasie, și a predecesorilor săi, se înțelege lesne că el acuma era mare pedică ce sta d'a curmezișul în opera de regenerare păgână întreprinsă de Iulian și de apărătorii păgânismului de pretulindenți. Pentru aceea față d'acest vrăjmaș puternic al lor, păgânii din Alexandria, uneltesc la împăratul Iulian și cer gonirea și exilarea lui d'aci. Ei spun categoric lui Iulian, după atestațiunea istoricilor contimporani, că dacă Athanasie rămâne în Alexandria, păgânismul nu numai că nu va putea prospera, dar nici aci, nici în tot Egiptul nu va mai rămâne nici un singur Elîn, adică păgân¹⁾.

Iulian înștiințat despre toate acestea a dat un decret către poporul din Alexandria, în care între altele spunea că Athanasie care fusese exilat de mai multe ori din porunca mai multor împărați, trebuia cel puțin să aștepte un nou decret de rechemare și apoi să se reîntorcă la biserica sa,

¹⁾ Comp. Soorat Ist. Bis. III, 9. Teodorit ist. bis. III, 9.

mai ales că el (Iulian) prin decretul său, prin care visa pe Galilienii exilați de Constantin, el nu le-a permis reîntorcerea la bisericile lor, ci pur și simplu repatriarea¹⁾. Ordonă în acelaș timp lui Athanasie, ca de îndată ce se va primi epistola sa, să părăsască Alexandria²⁾.

Creștinii din Alexandria aflând despre toate acestea, au mijlocit la împăratul pentru revocarea poruncii și menținerii păstorului lor. Iulian însă și mai tare s'a infuriat și a ordonat lui Ecdic guvernatorul Egiptului ca să'l isgonască nu numai din Alexandria dar și din tot ținutul Egiptului. Unii afirmau că Ecdic ar fi primit ordin d'al și ucide. Când Athanasie a aflat despre toate acestea, adunând poporul său spre a'și lua rămas bun, îl mângâie prin memorabile cuvinte cu înțeles profetic. «Nu disperați fiilor, aveți curaj și credință în Dumnezeu, *este un mic norușor care va trece foarte de grabă*»³⁾. El a încredințat biserica sa proistoșilor acestei biserici, recomandându-le răbdarea și iubirea frățească, și imbarcându-se s'a dus la Tebaida. Cuvintele sale însă s'au împlinit, căci Iulian după o domnie de un an și câte-va luni a murit ucis în război. Ast fel norișorul a trecut.

După mórtea lui Iulian tronul a fost ocupat de Iovian. Acesta, cel întâiu decret ce a dat a fost acela ca toți episcopii să albe libertatea a se reîntorce din exil, iar bisericile să se încredințeze acelor ce au păstrat credința hotărâtă la Niceea. A scris în acelaș timp o epistolă lui Athanasie

¹⁾ În adevăr. Cuvintele din decretul lui Iulian nu aveau un sens precis. Ele se puteau explica și în sensul că episcopii se pot reîntorce la bisericile lor, dar și în sensul că li se permite pur și simplu reîntorcerea numai în patrie, adică simpla rechemare din exil, nu însă și reîntegrarea la locurile lor. Cuvintele din decret cari priveau pe episcopi erau următoarele: *Episcopos omnes, factionibus antehac circumventos et exilatos, reverti ad suas civitates et provincias.*

²⁾ Comp. epist. 26 a lui Iulian Paravatul.

³⁾ Comp. epist. 27 a lui Iulian Paravat. Socrat Ist. Bis. III, 14. Sozomen V, 15. Theodorit III, 4.

în care îl ruga să îi comunice exact adevărata învățătură dumnezească. Atanasie, reîntors și el la biserica sa, a adunat un sinod al episcopilor și a transcris învățătura bisericii hotărâtă la Niceea și a trimis-o împăratului cu rugămintele d'ă o respecta și păzi, căci este singura care consună cu învățătura apostolică predicată și respectată de secole în Biserică.

Dar spre marea pagubă a cauzei creștine și a ortodoxiei, domnia lui Iovian a fost de scurtă durată. Cârma împărăției, după moartea sa o avură cei doi frați Valentinian pentru Occident și Valente pentru Orient. Valentinian de și s'a declarat pentru credința hotărâtă la Niceea, era însă tolerant față de Arienii și Semiarieni, precum și față de toate sectele și eresurile creștine. Valente însă care domnia în Orient, discipol al lui Eudoxiu, episcopul Constantinopolului, de la care primise și botezul, cedând mai ales și îndemnurilor și stăruințelor soției sale, s'a declarat pe față protector al arianismului și prigonitor al celor ce se opuneau și nu voiau a primi această credință.

Fiind prin natura sa om autoritar și cu tendințe despotice și tiranice, a servit foarte mult cauza Arienilor riguroși, persecutând fără deosebire, atât pe episcopii ortodoxi, cât și pe Semiarieni. El a amenințat și a exilat din toate părțile imperiului din scaunele lor pe toți cari nu voiau a se supune voinței sale și a primi, respecta și profesa credința Ariană. Victime ale resbunării sale se vedeau pretutindeni, dar mai ales în centrele și polițiile cele mari ca: Constantinopolul, Antiochia și Alexandria. A trebuit ca atacurile sale să lovască și pe marele apărător al Ortodoxiei, Athanasie, episcopul Alexandriei. Marele ierarh a fost nevoit să părăsască biserica și pe păstoriții săi, și să stea patru luni ascuns, pentru a evita furia și urgia lui Valente, până când el însuși a fost nevoit să îi scrie a se reîntorce la biserica sa. A cedat Valente, nu se știe, sau la

Indemnurile și sfaturile înțelepte ale fratelui său Valentinian, sau de frică ca nu cum va poporul Alexandriei, foarte devotat lui Athanasie și sătul de atâtea persecuțiuni și loviră câte se îndreptase contra distinsului ierach, să se revolte.

De astă dată bătrânul și neobositul luptător și apărător al credinței hotărâtă la Niceea a rămas liniștit și nesupărat pre scaunul său episcopal până la sfârșitul vieții sale (an. 373).

În timpurile domniei lui Valente în Orient, Arieni fac ultima sforțare pentru a se mai menține și a impune credința și învățătura lor. Athanasie care le ținuse pept aproape jumătate secol era nu numai obosit, dar chiar la sfârșitul carierei și al vieții sale. Totul părea a le surăde. Nu le lipsia nici protecțiunea curții împărătești. În ast-fel de condițiuni dându-se lupta. reușita lor o credeau, de astă dată, mai mult de cât asigurată, ba încă pentru mult timp.

Dar tocmai când credeau că în biserică le-au lipsit ori-ce protivnic, tocmai atunci apar la orizontul ei trei mari și iluștri dascăli și apărători ai Orthodoxiei: Vasilie, episcopul Cesariei din Capedocia, fratele său Gregorie, episcop al Nisei, și amicul din copilărie al lui Vasilie, Gregorie de Nasianz. Toți trei prin viața, scrierile și cuvântările lor la totă ocasiunea au ținut pept cu tărie tutulor uneltirilor și atacurilor ariene și s'au silit din toate puterile lor a răspândi și întări pretutindeni în spiritele credincioșilor dreapta credință hotărâtă la Niceea.

Cel întâiū dintre aceștia Vasilie, supra numit cel Mare, nu numai pentru puterea și strășnicia sa sau tăria credinței, dar și pentru vaza și onorea cea mare de care se bucura față de totă lumea creștină și chiar față de necredincioși, resistă ca stâncă la toate atacurile lui Valente sau mai bine zis ale Arieniilor care îl loveau prin acest monarch și păzi diocesa sa curată și streină de învățătura ariană. El susținând lupta și parând toate atacurile și lovirile a păzit

și alte provincii și ținuturi de ideile vătămătoare ale credinței ariene.

Arienii și cu ei, protectorul și apărătorul lor Valente, înțelegeau că toate atacurile și totă lupta trebuie în deosebi îndreptată contra lui Vasilie. Ast-fel pentru a-l umili și supune, Valente a ordonat ca diocesa sa să fie împărțită în două, pentru ca să-l strâmtoreze și cel puțin la parte din credincioșii săi să introducă Arienismul, care deja cuprinsese totă Bitinia și Galatia. După aceea la anul 272, a trimis la el în Cesaria pe guvernatorul Modest ca să convingă pe Vasilie ca să se cedeze și să intre în comunitate bisericească cu episcopii Arienii, să se demită. Modest venind în Cesaria a chemat pe Vasilie la sine și se silea cu blândețe prin tot felul de îndemnuri să-l facă a ceda împrejurărilor, ca nu pentru mici diferențe dogmatice să dea victimă mării și răsunării împăratului atâtea biserici, și el însuși să se priveze de prietenia lui. La acestea marele ierarh rămânând statornic și neclintit întru credința sa, la răspuns cu curaj: «Cel ce s'au nutrit și îndestulat de cuvintele dumnezeiești, sunt dator să le apere și nu pot ceda din ele nici măcar o singură silabă». «Pentru toate aceste învătățuri ce ni s'au predate și eu sunt gata, dacă este nevoie, a suferi și chiar morțea. Cât privește prietenia împăratului o prețesc foarte mult și o socotesc mare lucru, întru cât este unită cu dreapta credință, altminterea o socotesc foarte vătămătoare». Și fiindcă la auzul acestor cuvinte guvernatorul a schimbat tonul și a amenințat cu moarte pe distinsul ierarh, Vasilie II a zis: «Fie; dea Dumnezeu ca pentru apărarea adevărului, să fiu deslegat de legăturile acestor trupești». Atunci guvernatorul ulmit de curajul și tăria de credință a ierarhului, a schimbat iarăși tonul și atitudinea sa amenințătoare spunându-i că e bine să se mai gândescă asupra cestiunii și a doua zi să-l comunice răspunsul. La aceste cuvinte zelosul apărător al credinței a

răspuns: «Eu tot ast-fel îți voi răspunde și mâine când voi veni; tu însă să nu'ți schimbi cuvîntul, ci să aduci la îndeplinire amenințările cu care vrei să mă înfricoșezi.

Tóte acestea Modest le-a comunicat împăratului când acesta, puțin după aceea, a venit în Cesaria, sfătuindu-l că cu blândețe nu póte ajunge la nici un rezultat cu Vasilie, ci este nevoie de a întrebuița violența. Impăratul însă nu a îndrăznit a se atinge de el și a' l face rău; din contră l'a admirat, și fie că nu voia a avea comunicare bisericească cu el, cu tóte acestea, la sêrbătórea Botezului Domnului a venit la biserică cu tótă suita sa și ast-fel a luat parte cu orthodoxii la servirea dumnezească, împreună cu toți Arieniî cari il incongiurau. După aceea împăratul, cât timp a stat în Cesaria a venit de mai multe ori la biserică unde servea Vasilie, pe care il admira servind și predicând cuvîntul lui Dumneșeu. Sântul Gregorie de Nazianz, care a fost martor ocular la una din asistențele împăratului la biserică, mărturisește că Sântul Vasilie atât s'a impus lui Valente prin ținuta și atitudinea sa demnă de sacerdote și predicator al dogmelor credinței, în cât împăratul de la acéstă epocă a venit la sentimente mai bune către Vasilie și către credincioșii invêștaturei hotărâtă la Niceea, în cât le-a lăsat spre a se folosi de mari proprietăți în Capadocia pentru ei și instituțiunile filantropice ce întrețineau. Tóte acestea Sântul Grigorie spune că se datoreașu purtărel demne a lui Vasilie, iubirei și credinței sale tare și neclintite pentru drépta invêștătură și biserica ce păstoria¹⁾.

Sub protecțiunea lui Valente Arieniî au făcut, să póte dice, ultima sfortăre spre a putea domni asupra întregului Orient cu credința și invêștatura profesată și propagată de ei. Dar nici acest ultim asalt nu le-a succes. Dîn contră

¹⁾ Comp. Gregorie de Nazianz, cuvînt. epitașib la Vasilie episc. Cesariei Capadociei. Socrat Ist. Bis. IV, 26. Sozomen Ist. Bis. VI, 16, Teodorit Ist. Bis. IV, 19.

apogeul lor apune și din di în di începe a perde terenul. Mórtea lui Valente, ca și aceea a lui Constanțiu le-a fost desastrósă.

Cu suirea pe tron a lui Teodosiú, Arianismul, care nu trăia de cât din intrigi, calomnií și prin protecțiunea unor împěrați, cari cedau la diferite stăruințe, saú a curtenilor lor, saú a casnicilor, saú în fine a unor episcopi favoriți, partisaní ai învătúrei ariene, începe a perde cu desávârșire terenul, chiar în Orient, unde fórte de grabă dispare Mórtea lui Valente se póte considera ca apunerea saú stărșitul Arianismului, căci sub Teodosiú orthodoxya se ridică triumfátore pretutindeni, chiar și în acele centre și biserici unde domnia învătúra ariană.

Teodosiú înainté d'a sosi în Constantinopol a dat o lege din Tesalonic la anul 380, prin care hotára că numai acei episcopi pot a'și avea și a se menține la bisericile lor, căli se unesc intru márturisirea lor de credință cu învătúra dogmatică despre *deoființimea Fiului cu Tatál* (*ὁμοούσιον τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τοῦ Πατρὸς*) prelicată și profesată de Petru, în acele timpuri episcop al Alexandriei și Damas, episcop al Romei. Și prin edictul seú ce însoția legea, anunța pe toți că este ferm hotărât a o aplica cât mai neántârđiat¹⁾. Acéstă lege fu lovitura nu numai decisivă, dar chiar mortală dată pentru tot-d'auna Arianismului, căci de la acéstă epocă nimeni nu l-a mai luat sub protecțiune, afará de micí cercări făcute în Occident sub Valentinian al II și mama sa Iustina.

În luna lui Noembrie acelaș an, când Împěratul Teodosie a intrat cu triumf în Constantinopol, a găsit pre Orthodoxya fórte strimtoráti. Deja aproape de 40 ani domnia aci Arianismul, și numai abia de vre-o douí ani un singur om le ținea pept și lucra din réșputeri pentru lățirea și întemeerea credinței hotărâte la Niceea. Acesta era Gregoriú de Na-

¹⁾ Codex Theodos. XVI, l. I, 2.

zianz, a cărui viață a fost consacrată, când studiul, teoretic al dogmelor credinței, când punerea în practică a vastelor sale cunoștințe ajutând Biserica în timpuri critice.

Gregorie după ce a părăsit Sasimele unde fusese hirotolist episcop prin îndemnul și stăruința amicului său Vasilie și petrecea viața cu studiul Scripturii și cu alcătuirea de scrieri prin care lămuria tot felul de învățături. Ajuta în același timp în conducerea episcopiei pe bătrânul său tată, episcop al Nazianzului. D'aci însă, unde trăia ca și un eremit, providența dumnezească l'a chemat ca să conducă pe credincioșii bisericii din Constantinopol.

Venit în Constantinopol Gregorie își dădu seamă de situațiunea și greutatea sarcinii ce avea de îndeplinit. Fiindcă pe acele vremuri în orașele cele mari oratoria juca mare rol și prin ea se putea dobândi mult, Gregorie înzestrat cu acest dar, îl puse în practică, mai ales că nimeni nu se putea compara cu el, atât în artă și talentul oratoric, cât și în mulțimea și profunditatea cunoștințelor pentru a explica clar și lămurit dogmele credinței. Din aceste timpuri sunt celebrele sale cuvinte contra Eunomianilor, în număr de cinci (*πεντε λόγοι κατά Εὐνομιανῶν*), prin care apăra credința despre Sânta Treime hotărâtă la Niceea. Acestea sunt cuvintele pentru care i s'a dat și numele onorific de *Teologul*, cu care este numit până astăzi, în întreaga Biserică a lui Christos, căci chiar între dascălii și învățătorii bisericești el este desemnat cu numele de *Gregorie Teologul*.

Gregorie avea succese mari în predicarea cuvintului pentru că el pe lângă știința, oratoria și puterea cuvintului, era cuprins de un adevărat zel și entuziasm pentru dreapta credință ce apăra; iar pe lângă toate acestea se impunea tuturor printr'o viață curată și sfântă. De multe ori predicele sale detestau învățătura Arieniilor și a tuturor sectelor eretice, aducând de exemplu viața și faptele lor. Cum poate să fie dreaptă, curată și adevărată învățătura creștină ce el o pre-

dică, dicea sântul părinte, când ei se tăvălesc în tot felul de fapte nedemne și sunt capabili, nu numai de tot felul de intrigi și răsbunări, dar chiar și de crime? Gregorie punea mare preț pe viața morală, pe care o numia creștinismul cel viu și sănătos, care rodește în inimele credincioșilor ¹⁾.

La început când Gregorie a venit în Constantinopol, totul era cuprins de Arien; iar ortodoxii nu aveau nici o biserică. El era nevoit a aduna pe credincioși într'o casă particulară și fiind-că d'aci a înviat și a eșit triumfător credința hotărâtă la Niceea, s'a zidit în urmă pe locul acelei căsuțe o mare biserică și s'a numit cu numele *Invierea*, spre reamintire că d'acolo a reinviat credința cea dréptă, curată și adevărată.

Ast-fel a găsit comunita ortodoxilor Teodosie când a venit la Constantinopol. Era mică la număr și cu desăvârșire umilită; iar Arienii cu episcopul lor Demofil, erau stăpâni nu numai pe întregul oraș, dar chiar și pe toate bisericile creștine. Teodosie îngrijit de sorta orthodoxilor, a cărora apărare o proclamase prin legea și edictul ce edase încă din Tesalonic, a propus lui Demofil ca: său să subscrie și să mărturisască credința cuprinsă în simbolul sinodului ecumenic ținut la Niceea, sau să se retragă din bisericile pe care le ocupă. El a preferat retragerea și de la această epocă, aduna pe cetașii săi pe lângă zidurile cetății și acolo le predica ²⁾. Atunci Teodosie oferind Sântului Gregorie scaunul episcopal, a pronunțat memorabilele cuvinte, care, cu o mică modificare, au rămas formula tipică pentru toți imperatorii bisantini la instalarea sa și investitura patriarhilor. El i-a dis: *«O părinte, ție și ostenelilor tale. «Dumnezeu prin noi îți incredințeză biserica; ȳată «ȳi dau ție casa, templul și scaunul episcopal.»* ³⁾.

¹⁾ Comp. cuv. al II contra Eunomienilor.

²⁾ Comp. Socrat Ist. Bis. V. 7.

³⁾ Gregorie presbit în viața sântului Gregorie Teologul.

Fiind-că însuși împăratul voea a face instalarea lui Gregorie și al incredința biserica catedrală sau episcopală, s'a hotărât a însoți pe Gregorie, mai ales că în acea zi, Arieni aflând de cele întâmplate, s'aū postat d'a lungul stradelor și amenințau cu mörte pe fericitul părinte. În adevăr ziua aceea a rămas memorabilă în istoria vieței marelui Ierarch. Când el, însoțit de împăratul, urmați de excorta militară și de credincioși, aū plecat la biserică, era ast-fel de ciază, în cât nu se putea vedea om cu om. Ajuns însă la biserică, de o dată cęta dispare și sōrele luminos apare pe orizont, chiar în momentul instalărei. Mare a fost bucuria credincioșilor. Se părea că însuși cerul aprobă cele petrecute; că însuși Dumneșeu bine-cuvinteză alegerea făcută ¹⁾.

În iubirea sa curată și sinceră pentru cauza ortodoxiei Teodosie, s'a gândit la mijlocul prin care să scape Biserica lui Iisus Christos de neajunsul și turburările ce le provocase atâta timp diferitele eresii. S'a gândit la mijlocul prin care s'o scape și să îl redea pacea. Spre acest sfârșit s'a hotărât să convōce un sinod ecumenic care să curme tōtă disputa și neânțelegerea și să pună capăt tuturilor eresilor. Acest al doilea sinod ecumenic s'a decis să'l convōce în Constantinopol, capitala imperiului de resărit, mai ales că Orientul era focarul tuturilor discuțiunilor și al erisiilor. Scopul dar pentru care s'a hotărât a convoca acest sinod ecumenic, și pe care se pare că 'l urmărea, era pe deoparte d'a reînoi prin o nouă hotărâre universală a Bisericei credința hotărâtă la Niceea, iar pe de alta d'a instala cu tōtă demnitatea bisericescă și în mod panigeric pre Gregorie de arhiepiscop al Constantinopolului.

În anul 381 s'aū și adunat în Constantinopol mai bine de 150 episcopi, toți din părțile Orientului; nici unul din Occident. Episcopul Romei Damas, nu a aluat parte, nici în persoană, nici prin trimiși. Între orientali mai însemnați, pe lângă Gregorie erau: Timotei episcopul Alexandriei, Me-

¹⁾ Gregorie presbit. scrierea citată.

letie, episcopul Antiochiei, Ciril al Ierusalimului, Amfilohie al Iconiei, Gregorie al Nisel și alții. Președinția o avu hătrânu episcop al Antiochiei Meletie, distins în luptele sale cu Arieni și mai ales că el prohirisise și pre Gregoriu Arcehiscop al Constantinopolului și asistase la instalarea sa (anul 379).

În timpul ședințelor Meletie móre. Președenția sinodului o avu atunci Gregorie. El propuse prohirisirea lui Flavian ca episcop al Antiochiei în locul decedatului Meletie. Propunerea sa însă nu fu admisă de sinod și acésta întristă fórté mult pe sântul părinte. În urmă, prin venirea la sinod a episcopilor Egiptului și Macedoniei, a început a se agita și cestiunea canonicității lui Gregorie la scaunul de Constantinopol, de óre-ce el fusese chirotonisit pentru Sassime. Așa în cât se susținea că trecerea sa la Constantinopol, fără învoirea unui sinod ar fi contrară canonului 15 al sinodului I ecumenic.

Sântul Gregorie vedénd că se face mult caz pe acésta cestiune, și mai ales că el nu era voios, nici nu ținea cu ori-ce preț să fie episcop, ci ceea ce'l interesa era pacea și liniștea Bisericei și mărturisirea dreptei și adevératei credințe dogmatice despre Sânta Treime, se hotărâ a se retrage din scaun, revenind iarăș la viața sa liniștită de mai înainte, ocupându-se cu studiul Scripturii și compunerea de scrieri. Deci venind la Sinod a stat în mijlocul episcopilor adunați și a pronunțat memorabilele cuvinte: «Bărbați compăstori ai sântei turme a lui Christos! Este lucru rușinos și cu desăvîrșire nelemn de voi, ca să vă pretindeți a pacifica pe alții și voi înșivă să vă răsboiți între sine. Cum voiți să aduceți pe alții la concordie, când voi sunteți desbinați asupra celor ce aveți în gând. Vă rog dar în numele Treimei ca să fiți în pace și în unire între voi. Iar dacă eu sunt într-o ceva cauză pentru care sunteți desbinați, nu sunt mai de cinste ca profetul Iona. Aruncați-mă

«în mare și să lipsescă dintre voi mărunț discordiei. Prefer să
 «sufăr or ce veți voi, fie că sunt nevinovat. Scoateți-mă din
 «scaun, alungați-mă din cetate, dar numai să vă uniți. Le
 «sufăr toate acestea numai ca să lubiți dreptatea și pacea,
 «precum dice Zaharia. Rămâneți sănătoși păstori sânti și
 «nu încetați a vă aduce aminte de ostenețele mele»¹⁾,

După ce a spus aceste cuvinte s'a retras. În urmă, și-a
 luat rămas bun și de la credincioșii bisericii sale prin o
 monumentală cuvîntare cunoscută sub numele de *cuvînt
 de despărțire* (συντακτικός λόγος) apoi curând după aceea,
 în acelaș an a părăsit Constantinopolul, alegându-se în locul
 său Nectarie, nobil de origină²⁾.

Sinodul al II ecumenic a adus la bun sfârșit lucrarea
 pentru care era convocat. A excomunicat și a proscris toate
 eresiile ivite în sânul Bisericii de la sinodul din Niceea și
 până aci, în deosebi eresiile ivite în timpul imperatorilor
 Constanțiu, Iulian și Valente. A renoit și a menținut cre-
 dința hotărâtă la Niceea, dezvoltând și complectând învățătura
 coprinsă în simbolul aceluși sinod, prin adăogirea învățătural
 despre dumnezeirea Duhului Sânt, pe care o contestați
 așa numiții *Pnevmatomahi* sau *luptători contra dum-
 nezeirii Duhului Sfant*.

Eresia acésta a Pnevmatomahilor la început se confunda
 cu Arianismul său mai bine și cu Semiarianismul; căci ea
 apare când acești sectanți erau a tot puternici. Cel întâiu
 care a început cu dinadinsul a o propaga și lăți, ca eresie
 și învățatură deosebită de Arianism, este episcopul Constan-
 tinopolului Macedoniū, carele caterisit de AcacienI, nu a
 voit să mai împărtășescă ideile acestora despre Fiul, ci în
 privința învățătural despre acest ipostas al Dumnezeirei, s'a
 declarat pentru învățătural orthodoxilor, recunoscând și mărtu-
 risind dumnezeirea și deofințimea lui cu Tatăl. În căt

¹⁾ Comp. Gregorie presbiterul în viața Sântului Gregorie de Nazianz
 și viața Sântului Gregorie compusă în versuri de el însuși.

²⁾ Comp. Socrat. Ist. Bis. V, 8.

privea însă dumnezeirea Sântului Duh, nu o recunoștea. Nu atribuia Duhului Sânt nici una din proprietățile dumnezeirii, ci îl numia *creatură* și cel mult îl punea în numărul angelilor cari servesc lui Dumnezeu.

Macedoniū ajunsese să alba foarte mulți următori și adepți ai ideilor și învățătorei sale. Toți adepții săi se numiau Macedoniani, și erau foarte răspândiți prin Bitinia, Tracia, Ellispont și chiar în Constantinopol. Erau chiar mulți episcopi cari împărtășau ideile sale și se crede că la acest sinod mai bine ca 30 membri împărtășau această învățatură. Teodosie știa despre acesta și anume l-a chemat. În scopul de a uni cu orthodoxii și a primi cu toții învățatura hotărâtă la Niceea. Sinodul a fost în deosebi atent asupra acestui lucru și în simbolul de credință ce a redactat ratificând din nou mărturisirea de credință alcătuită la Niceea a formulat precis învățatura despre dumnezeirea Duhului Sânt, declarându-l pe baza tradițiunii păstrată de la început, de o potrivă întru mărire, cinste și închinăciune cu Tatăl și cu Fiul.

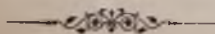
Simbolul de credință făcut la acest sinod fiind compus pe baza simbolului făcut la sinodul din Niceea, și constând mai mult dintr'o revisuire sau complectare a aceluia, prin învățatura dogmatică despre dumnezeirea Duhului Sânt, este cu desăvârșire ne deosebit de acela și se considera ca un singur simbol al ambelor acestor două dintâu sinode ecumenice ale Bisericei. De aceea este numit până în ziua de astăzi cu numele de simbolul *Niceno-Constantinopolitan*. El este simbolul de credință capital pentru învățatura dogmatică a Bisericei despre Sânta Treime și celelalte cestiuni ce se agitău pe acele timpuri, ca învățatura despre Biserică, Botez și Învierea morților. Cuprinsul acestui simbol, baza mărturisirei noastre de credință este următorul: «Credem într'unul Dumnezeu, Tatăl a tot-țiitorul, făcătorul cerului și al pământului și al tuturor celor vedute și nevedute. Și într'unul Domnul Iisus Christos, Fiul lui Dumne-

deu, unul născut, carele s'a născut din Tatăl mai înainte de toți vecii, Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut, nu făcut; de o ființă cu Tatăl, prin carele toate s'au făcut. Carele pentru noi omenii și pentru a noastră mântuire s'a pogorît din ceruri, și s'a întrupat din Duhul Sfint și Maria Fecióra și s'a făcut om. Și s'a răstignit pentru noi pe timpul lui Ponțiu Pilat, și a pățimit, și s'a îngropat, și a înviat a treia zi după Scripturi. Și s'a suit la ceruri și șade de a dreapta Tatălui; și iarăși va veni cu mărire să judece pre cei vii și pre cei morți, a căruta împărăție nu va avea sfârșit. Și întru Duhul Sfint, Domnul, de viață făcătorul, carele din Tatăl se purcede, și carele împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și prea mărit, carele a grăit prin Proroci. Intr'una Sfintă sobornicească (adecă de a totă lumea, *καθολική*) și apostolică Biserică. Mărturisim un botez întru ertarea păcatelor. Așteptăm învierea morților și viața vécului ce va să fie. Amin».

Sinodul a luat și alte hotăriri pentru cestiuni privitoare pe administrațiunea și disciplina bisericescă; dar hotărirea sa dogmatică, simbolul adecă pe care l'a formulat și care a fost proclamat ca învățătura cea adevărată și dreaptă a Bisericei lui Christos, a fost lovitura decisivă dată Arieniilor. Ei s'au cercat și după aceea a o ataca și a nu o recunoște, dar toate încercările lor au rămas zadarnice. Resturi ale acestei eresii s'au conservat, este adevărat, în Orient și în secolul al V, ba chiar și la începutul secolului al VI, însă erau numai idei particulare ale unor partizani fanatici, cari nu erau luate de nimeni în serios.

În Occident d'asemenea s'au făcut încercări pentru a se mai menține Arianismul, însă aci a dat de marele apărător al Orthodoxiei Ambrosiu; și toate silințele ce și a dat Iustina, văduva lui Grațian, și fiul ei Valentinian al II, el n'a putut rezista. Pretutindeni a domnit învățătura credinței hotărîtă la Niceea și Constantinopol. După aceste timpuri, Arianismul în părțile Occidentului n'a rămas de cât pe alocurea în Italia, Galia, Ispania și la ore-cari popore barbare.

Drag. Demetrescu.

CONGRESUL BISERICESC

AL ROMÂNILOR ORTHODOXI DIN TRANSILVANIA ȘI UNGARIA.

În ziua de 1 Octombrie c. s'a deschis congresul național bisericesc al Românilor Orthodoxi din Transilvania și Ungaria. Î. P. Sf. Mitropolit *Ionu Meșianu* a ținut următoarea cuvîntare de deschidere:

Preasfințiților Domni episcopi!
Preastimaților Domni deputați!

După un interval de trei ani, vedendu-ve iarăși în acest Congres național-bisericesc, Vă salut cordial și felicitându-ve, Domnilor deputați, că clerul și poporul pe D vastră V'a distins cu încrederea de a conlucra la opul cel mare al viitorului nostru, Vă implor de la ceriū încă mulți ani de conlucrare mănăsă în via Domnului.

Ne-am întrunit și acum aici, D-lor, la acest Congres, în numele Domnului, care ȳice: *că, unde sunt doi sau trei întruniți în numele Lui, acolo este și El în mijlocul lor, și ori ce vor cere de la Dumneȳeu Tatăl, va fi lor.* Ne-am întrunit, D-lor, să conlucrăm și noi în dragoste și bună înțelegere la acea nărăȳă problemă a bisericei năstre naționale, ce are de scop binele temporal și fericirea eternă a membrilor ei, scopul suprem al omului.

Pentru-ca însă biserica să pătă rezolvi cu bun succes

acea măreță problemă, este neapărat de lipsă, ca toate acțiunile ei să purcedă din cele trei mari virtuți creștine: credința, dragostea și speranța și să albă pururea în vedere sublima ei misiune culturală. Acea misiune culturală, ce tinde tot la mai mare desvoltare a facultăților sufletești și prin acestea tot la mai multă perfecțiune a membrilor ei, după dîsa Sf. Evanghelii: „*fiți desevirșiți precum este și Tatăl vostru cel din ceruri*“.

Asemenea desvoltare a facultăților sufletești se impune ca o condițiune indispensabilă a existenței noastre, cari formăm biserica cea vie a Domnului. Căci precum are cine va lipsă de cele trupești, tot asemenea are lipsă și de hrana sufletului, ce emanază din credința religioasă, apoi din limba și datinile străbune, prin cari se susțin și trăiesc popoarele.

De aci au purces omenii, și așa și fericiiții noștri străbuni, când s'au întrunit în societăți și corporațiuni religioase după credință, limbă și datini, când s'au întrunit și s'au constituit în parochii, protopresbiterate, eparchii și mitropolii, pe cari toate, pentru biserica noastră noi cel întruniți în acest Congres avem fericirea a le reprezenta. Tote acestea ca cele mai eficace mijloce la apropierea noastră tot mai mult de binele temporal și fericirea eternă, scopul suprem al omului.

Pe cât este de sublim și de mareț acest scop, ce-l urmărim prin întrunirea noastră la adunări bisericești, și așa și prin acest Congres, pe atât de frumoasă și de măreță este și chemarea noastră, a membrilor acestui Congres. Este o chemare apostolică, D-lor deputați.

Dar apoi pe cât este de frumoasă și de măreță acea chemare a noastră, pe atât este și de grea, chiar și în timpuri mai bune, dar cu atât mai grea în timpuri critice, ca și cele de acum, când din unele părți se semnalază mulțime de curente periculoase: de nazarenism, socialism, de indiferentism religios și alte asemenea, cari tind a slăbi credința în Dumnezeu și a rupe și pe unii credincioși ai noștri de la biserica străbună.

Simptome foarte triste și dureroase sunt acestea, D-lor, mai ales pentru noi, cari privim biserica de unicul teren fructifer la desvoltarea și cultivarea facultăților noastre sufletești, cari privim biserica de sora credinței, al moralei și al culturii

nóstre naționale, de care este condiționată existența și viitorul nostru.

De unde rezultă nu numai marea noastră datorință, dar și cel mai mare interes al nostru, de a ne concentra tot mai mult în jurul acelei instituții divine, care în curs de aproape 20 de secolii furtunoși ne-a ocrotit contra tuturor cercărilor amenințătoare; să ne concentrăm în jurul acelui izvor nesecat de putere morală, baza viitorului nostru. Ni se impune, D-ilor, datorința de a ne face toți apostoli luminători ai bisericii celei vii, ca și Apostolii Domnului de odinioară, pentru a conlucra împreună la paralisarea relelor ce amenință acel neprețuit tesaur strămoșesc. Ni se impune, D-ilor, că dacă încă n'am ajuns să mai înființăm și noi reuniuni religioase, precum au înființat alte confesiuni mai bine situate de cât noi, cel puțin pe acest teren, să ne potențăm activitatea noastră.

Și eu inspirat de cuvintele Domnului, din Sfânta Evangelie, cari glăsuesc: *Că cei întruniți în numele Lui, „tot ce ar cere cu credință, vor și primi de la Dumnezeu Tatăl“*, sper, că mi-se va ușura marea problemă, dacă în lucrările noastre, pe lângă învățăturile sfintei noastre biserici vom mai urma și îndigitările și sfaturile inspirate de Dumnezeu marilor noștri bărbați, și în special ale lexicistului, marele nostru arhieru **Andrei**, indicate și în memorabilul său testament.

Același mare arhieru, trimis nouă de Dumnezeu, ca și profeții de odinioară, prevedând că se vor repeta timpurile grele și pentru biserica noastră, mai înainte de toate ne-a întemeiat un centru comun, reinviind și reinființând vechia noastră mitropolie, din care, ca și dintr'un sôre, să se răspândescă lumina și cultura religioasă în toate părțile locuite de credincioșii noștri; iar noi cei de aici, dintr'un fond inițiat de dînsul, augmentat și printr'o frumoasă colecție benevolă, la care mai mult s'a distins ilustra familie Mocsonyi cu un marinos ofert de 60,000 de corône, am întreprins zidirea unei biserici centrale, aici în centrul orașului, ce se înalță falnic ca simbol al unității noastre naționale bisericesti.

În adâncă sa înțelepciune însă, mai observând dînsul, că la întărirea reinviației noastre mitropolitii, atât de estinse și

de impopulate, nu sunt de ajuns numai actualele două episcopii sufragane, prin același valoros testament al său ne-a lăsat, așa zicând, cu limba de moarte, să mai înmulțim episcopiile, ca să avem mai multe centre de lumină și cultură, de propagarea iubirii de patrie, de biserică și neam. Spre care scop a înființat și un fond, care până de presinte atinge suma de circa 600,000 corone.

Dar apoi chiar să nu fi prevădută și să nu fi indicat dinsul acestea, le vedem și le esperiem noi, la toate ocaziunile. Vedem și esperiem și noi, că o mitropolie atât de estinsă și de impopulată, cum este și a noastră, numai cu două episcopii sufragane nu se poate administra conform necesităților, așteptărilor comune și recerințelor timpului. Vedem și esperiem, că ea nu ajunge a lucra cu doritul succes nici la desvoltarea culturală a bisericii noastre cel vie, nici la apărarea ei contra pericolelor amenințătoare; cum nici la susținerea vașei și decorului competent unei mitropolii. Vedem și esperiem, că pe când alte mitropolii, cum este și cea soră sârbă, de și cu număr mai mic de credincioși. În legislațiunea patriei și înaintea Majestății Sale gloriosului nostru Domnitor,—căruia îi implorăm și din acest loc încă mulți ani fericiți de la bunul Dumnezeu—se presintă prin câte 6—7 arhierii, pe atunci mitropolia noastră abla se presintă prin câte 2—3 arhierii, precum s'a întâmplat și în anul trecut, când numai eu și cu Preasfințitul Domn Episcop al Caransebeșului ne-am putut presenta cu memorandumul în cauza monastirilor, al treilea Domn Episcop fiind impededat prin morb.

Am atins acestea, D-lor, căci presimt, că pe lângă expuneri generale, mai așteptați și unele indigitări speciale; dar și pentru-că și Consistorul nostru mitropolitan Vă va presenta unele propuneri în această privință.

Am făcut această, ca să vă arăt, că cei ce am luat asupra-ne sârta apostoliei, suntem prea puțin pentru a păstori o turmă cuvântătoare atât de numerosă și împrăștiată, suntem prea puțin la suportarea sarcinelor ce apasă umerii noștri. în asemenea timpuri grele. Le am atins, D-lor, să împlinesc o mare datorință să mă achit de o mare răspundere înaintea lui Dumnezeu și a ómenilor.

Am aflat de bine a le atinge ținând a fi sosit timpul, ca

omân: înțeleptelor sfaturi ale marelui *Andreii*, să ne stim realiza măcar în parte și succesive înmulțirea și tălmăcirea episcopilor indicate și de dinsul, având temere, că în viitor vom întâmpina tot mai multe greutăți, pe cari numai cu cele trei centre nu le vom putea devinge.

În ferma credință, că toți suntem convinși despre acestea, și că prin o stăruință bine combinată a tuturor cestiunilor și ne preocupă și la această întrunire, ne vom fi apropiat tot mai mult de rezolvarea problemei noastre: declar sesiunea ordinară a Congresului nostru național bisericesc pentru periodul acesta deschis.

În numărul viitor voi face o dare de sémă despre discuțiunile și hotărârile luate de această înaltă autoritate a bisericei fraților noștri Orthodocși de peste munți.

G...

GRADAȚIA PREOȚILOR

Se știe, că potrivit legii Clerului, după zece ani de la punerea ei în aplicare urmază să se dea preoților o gradație de 20%, asupra salariului ce-l primesc. Legea s'a pus în aplicare cu 1 Aprilie 1894 Prin urmare în budgetul anului financiar 1904—1905 urmază să se prevadă această gradație. S'a discutat în diferite diare, dacă Guvernul va prevecea în budget această gradație sau nu. S'a spus, că, nu numai că nu se va prevedea această gradație, dar că se vor tăia și din salariile ce primesc preoții!...

În sfârșit chestiunea a venit în discuțiunea Sf. Sinod Cu această ocaziune d-l Dim A Sturdza. Președintele Consiliului de miniștri și Ministru ad-interim la Culte și Instrucțiune publică a spus hotărât care sunt vederile guvernului. Domnia Sa a arătat primejdia prin care a trecut țara în urma crizei financiare. Era să dăm faliment, dacă nu se făcea economii în budgetul statului. Acum stăm mai bine și se vor putea da gradații preoților. Dorim însă ca preoții să nu se lase să fie ademeniți de

șóptele unor ȓiare care n'aũ alta țintă, de cât de a propovedui neliniște si ură. Preotul se cuvine a fi mai pre sus de mizeriile si patimele jósnice ale acestora!...

Preoții să-și vadă de inalta și sfânta lor datorie și atunci vor avea considerațiunea și stima tuturor!

Cred că în urma unor asemenea vederi preoții pot înțelege foarte ușor, că intențiunile guvernului nu le sunt de cât favorabile.

P.

BISERICA VLĂDUCENII

(VĂLCEA)

Istoricul fundării și sfințirea ei.

Poporul român, creștin din vécuri depărtate, a fost neîntrecut în ceea-ce privesce ridicarea și împodobirea locașurilor d-deesci. Nu numai domniî, boerî și cei bogățî, dar și fiîl poporului îșî depuneaă zelul lor pentru aceste lucruri sfinte.

Acestei evlavîi adîncî se atribue mulțimea monastirilor, schiturilor și bisericilor de care este plînă, mînosă țara romînescă. Pecat însă că cei de ađî nu numai că nu zidesc altele dar caută să distrugă și pe cele care sunt, mai ales la orașe. Fie în timp de pace, fie în timp de răsbóie, fie sub apăsare streină, strămoșîi noștrii nu se lăsaă a nu înălța biserici în care să se róge lui Dumnezeu. Biserica de care ne ocupăm în aceste rânduri, ne va dovedi acesta.

Mergînd cine-va spre apus de R.-Vălcel pe frumoșa vale a riului Râmnic, dă de un cătun numit Vlăduceni aședat într'o frumoșă pozițiune. Acum 160 de ani, pe când domnia fanariotă era în putere, pe când hîata țară romînescă gema încă sub jugul strein, locuitorîi acestuî cătun saă *șinut*, moșnenî, din moșî-strămoșî, împinșî de rîvnă creștinăscă, se hotărăsc a-șî ridica o biserică. Dar pentru a se realiza

acastă dorință a lor, trebuia un om cu o deosebită rătănire și stăruință. Și cine a fost acest om, cunoștem atât din inscripția bisericii vechi cât și din predoslovia unui pomelnic al acelei biserici. Iată acea inscripție:

«† Cu vrerea Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Sfântului Duh, ziditu-s'au această sfântă Biserică din temelie de piatră, întru cinstea și lauda sfinților și marilor Impărați Constantin și Elena, de robu lui Dumnezeu Jupân Constantin Malake fiind Ispravnic și ctitor Onisifor Monahu Vlăducenu, ajutorind și Șerban Vlăducenu, ca să fie pomenire Dumnelor și părinților Dumnelor și tuturor care cu cât au ajutorat. În zilele Domnului Iō Constandin Nicolae Voevod¹⁾, fiind episcop al Râmnicului Kyr Climent²⁾ Let 3688—1744».

Iată și predoslavia pomelnicului amintit:

«Acest sfințit și Dumneșesc Pomelnic, care se cheamă Proșcomisarion, iaste al sfințit și Dumneșeștil biserici din Satul Păușești de pe apa Râmnicului, unde se prăznuiaște Sfinții și întocma cu apostolii marilor Impărați Constantin și Elena. Care biserică iaste zidită din temelie de piatră cu cheltutala Dumnelui Jupân Constantin Molake din Râmnic. *Dând locul bisericii și cu pomelul împrejur Onisifor Monahul carele iaste de nēm din satul acesta din ținutul Vlăducenilor care iaste ctitor și ostenitor la tot lucrul bisericii dinceput până la sfârșit.* Așijderea ajutorind jupân Constantin și cu odórele sfinței biserici și cu cărțile bisericesti și cu alte ce ar mai trebui și au făcut și pomelnicul acesta carele s'au dat de obște la tot pravoslavnicul creștin, a se scrie numele Domnilor, Arhierilor și ctitorilor și a tuturor pravoslavnicilor creștini caril dintru îndemnare Dumneșească vor veni și vor milui la această sfințită biserică cineș după puterea sa, precum se va

¹⁾ Acesta este Constantin Mavrocordat, fiul lui Nicolae Mavrocordat.

²⁾ Acest Climent era de nēm din satul Pietrarii (Vâlcea) și a zidit biserica Bolnița de lângă Episcopia Râmnicului.

Însemna în pomelnicul acesta. Iară de va îndrăzni cine-va a scrie vre-un nume în pomelnicul acesta fără știrea și blagoslovenia preoților și a soborului, unul ca acela să fie lepădat afară din sobor, și așa să albă a se ținea întru această tocmelă care taste dată de la sfinții părinți ai sfintei biserici. Pop(a) Ștefan, s'au scris Febr. 12, an. 3681 (7254)*.

Din această scurtă prefață, care poate fi privită ca un mic istoric al fundării bisericii, se vede clar cine a fost stăruitorul de căpetenie și cine a ajutat cu bani. Onisifor Monahul, om fruntaș al satului, a fost mai înainte căsătorit, iar după ce și-a văduț copiii chivernisiți, s'a călugărit; n'a stat însă mult la monastire.

Un fector al său a fost preot la această biserică. Locul pe care el l'a dăruit spre a se zidi biserică, a fost cel mai nimerit, și nici că se găsea altul mai potrivit cu acest scop. Din pomelnic se vede că biserică a mai avut și alte pământuri dar s'au cotropit de omeni.—Jupân Constantin Molake era un boer din Râmnic și el figurază ca ctitor și la biserică Toți Sfinții din acel oraș. Biserica cea veche era mică, fără turlă, cu ferestre mici și avea forma dréptă. În față, la o distanță de câți-va pași era o clopotniță mare tot de zid. Sub această clopotniță se afla o *chilie* care în vechime a servit și de *dăscălie*. Nu e de mirare că acolo a stătut și Onisifor Monahul.

Dar mica biserică din Vlăducent, în decursul timpului a devenit netncăpătoare și apoi din cauza unor cutremure crăpând p'alocurea, devenise și amenințătoare. Ori-ce reparațiuni erau de prisos.

Atunci bunul creștin Petre Marinescu, descendent în linie dréptă din Onisifor Monahul, nutrind încă de mult dorința de a vedea o biserică mare și frumoasă, în ziua de 6 August 1892 spune planul său enoriașilor și îi sfătuesce cu multă căldură ca să depună cu toții ostenela pentru zidirea unei noi biserici. Propunerea fiind primită cu multă plăcere de

enoriași, s'a procedat la formalitățile cerute. Dar ajutorele bene-vole ale enoriașilor erau prea mici față cu planul și devisul făcut, și atunci s'a făcut mijlocire treptat la Chiriarchia respectivă, a Argeșului și a Mitropoliei Ungro-Vlahiei și obținându-se cuvenitele permisiuni, sus numitul creștin a umblat și a adunat ofrande de pe la pioșii creștini.

În anul 1894, luna Maiu s'a pus temelia noiei biserici și s'a continuat cu lucrarea. Fie din cauza lipsei de mijloce, fie din cauza crizei generale ce se simția pe atunci, lucrarea s'a întrerupt în câte-va rânduri și a făcut ca biserica să nu se termine în curând. A descrie greutatea, necasurile și suferințele ce s'au întâmpinat cu strângerea materialelor necesare, cu adunarea banilor și cu construirea acestei biserici, este cu greu. Cel ce și-a dat osteneala la tote și a suportat aceste greutăți, scie în de ajuns.

Expus arșiței ardătoare, furtunilor și ploilor verel, zăpezei, viforului ascuțit și gerulul pătrundetor al țernei, înfrunțărilor omenilor impioși cari numai biserici nu voiaș să facă, privat de tot ceea-ce face viața cul-va cât de puțin comodă, lipsit de îngrijirile familiei în timp de bolă și de mângăerile cul-va în timp de întristare, acel om a umblat cu multă osârdie și abnegație spre a strânge ofrande în folosul acestei biserici. Dar și bunul Dumnezeu a încununat aceste însutite osteneți, căci biserica s'a putut face falnică, încăpătoare și frumoasă. Și tot bunul D-deu va răsplăti pe ostentori. căci știut este că *sunt bine-cuvînțați cei-ce iubesc podoba Casei Domnului.*

P. S. Episcop respectiv D. D. Athanasie care a arătat multă bună-voință și s'a interesat de aproape pentru această biserică, și-a exprimat dorința ca s'o sfințescă în persoană. Anul acesta terminându-se în totul lucrarea și zugrăvela, s'a fixat ziua sfințirei la 21 Septembrie trecut.

De aceea în ziua de 20 Septembrie, pe la ora 4 séra, P. S. Episcop a și venit în localitate însoțit de P. C. Pro-

Însemna în pomelnicul acesta. Iară de va îndrăzni cine-va a scrie vre-un nume în pomelnicul acesta fără știrea și blagoslovenia preoților și a soborului, unul ca acela să fie lepădat afară din sobor, și așa să albă a se ținea întru această tocmelă care Iaste dată de la sfinții părinți ai sfintei biserici. Pop(a) Ștefan, s'au scris Febr. 12, an. 3611 (7254).

Din această scurtă prefață, care poate fi privită ca un mic istoric al fundării bisericii, se vede clar cine a fost stăruitorul de căpetenie și cine a ajutat cu bani. Onisifor Monahul, om fruntaș al satului, a fost mai înainte căsătorit. Iar după ce și-a vedut copiii chivernisiți, s'a călugărit; n'a stat însă mult la monastire.

Un fecior al său a fost preot la această biserică. Locul pe care el l'a dăruit spre a se zidi biserică, a fost cel mai nimerit, și nici că se găsea altul mai potrivit cu acest scop. Din pomelnic se vede că biserică a mai avut și alte pămînturi dar s'au cotropit de omeni.—Jupân Constantin Molake era un boer din Râmnic și el figurază ca ctitor și la biserică Toți Sfinții din acel oraș. Biserica cea veche era mică, fără turlă, cu ferestre mici și avea forma dreptă. În față, la o distanță de câți-va pași era o clopotniță mare tot de zid. Sub această clopotniță se afla o *chilie* care în vechime a servit și de *dăscălie*. Nu e de mirare că acolo a stătut și Onisifor Monahul.

Dar mica biserică din Vlăducenii, în decursul timpului a devenit netncăpătoare și apoi din cauza unor cutremure crăpând p'alocurea, devenise și amenințătoare. Ori-ce reparațiuni erau de prisos.

Atunci bunul creștin Petre Marinescu, descendent în linie dreaptă din Onisifor Monahul, nutrind încă de mult dorința de a vedea o biserică mare și frumoasă, în ziua de 6 August 1892 spune planul său enoriașilor și îi sfătuesce cu multă căldură ca să depună cu toții ostenela pentru zidirea unei noi biserici. Propunerea fiind primită cu multă plăcere de

enoriași, s'a procedat la formalitățile cerute. Dar ajutoarele bene-vole ale enoriașilor erau prea mici față cu planul și devisul făcut, și atunci s'a făcut mijlocire treptat la Chi-riarchia respectivă, a Argeșului și a Mitropoliei Ungro-Vla-hiei și obținându-se cuvenitele permisiuni, sus numitul creștin a umblat și a adunat ofrande de pe la pioșii creștini.

În anul 1894, luna Maiu s'a pus temeliea noiei biserici și s'a continuat cu lucrarea. Fie din cauza lipsei de mij-loce, fie din cauza crizei generale ce se simția pe atunci, lucrarea s'a întrerupt în câte-va rânduri și a făcut ca biserica să nu se termine în curând. A descrie greutățile, necasu-rile și suferințele ce s'au întâmpinat cu strângerea mate-rialelor necesare, cu adunarea banilor și cu construirea acestei biserici, este cu greu. Cel ce și-a dat ostenéla la tóte și a suportat aceste greutăți, scie în de ajuns.

Expus arșitei ardétore, furtunilor și ploilor verei, zăpedei, viforului ascuțit și gerului pătrundétor al ieracii, înfruntárilor ómenilor impioși carii numai biserici nu voiau să facă, privat de tot ceea-ce face viața cu-va cât de puțin comodă, lipsit de îngrijirile familiei în timp de bolă și de mângâerile cu-va în timp de întristare, acel om a umblat cu multă osárdje și abnegație spre a stränge ofrande în folosul acestei biserici. Dar și bunul Dumnezeu a încununat aceste in-sutite osteneli, căci biserica s'a putut face falnică, încápétore și frumósă. Și tot bunul D-deu va răspláti pe ostenitorii, căci sciut este că *sunt bine-cuvínțați cei-ce iubesc podóba Casei Domnului.*

P. S. Episcop respectiv D. D. Athanasie care a arátat multă bună-voință și s'a interesat de aprópe pentru această biserică, și-a exprimat dorința ca s'o sfințescă în persoană. Anul acesta terminându-se în totul lucrarea și zugrávéla, s'a fixat ziua sfințirei la 21 Septembrie trecut.

De aceea în ziua de 20 Septembrie, pe la ora 4 séra, P. S. Episcop a și venit în localitate însoțit de P. C. Pro-

toiereu de Vâlcea și de parte din personalul Sf. Episcopii. La ora 4^{1/2} s'a început serviciul Vecerniei de către P. S. Sa încunjurat de P. P. C. C. Economii I. Stănescu și N. Filip, de Preoții Al. Petrescu din Craiova și I. Popescu din com. Sărăcinesci și de Diaconii Em. Mărculescu și D. Bănescu Mai întâiu s'a făcut încunjurarea Sf. Mese cu Sfintele Mōște care s'au așezat apoi la Sf. Proscomidie. După Vecernie s'a făcut și sfințirea pânilor. După acesta P. S. Sa a ținut credincioșilor o cuvîntare în care a arătat, între altele, însemnătatea încunjurării cu Sfintele Mōște, dîcînd că prin acesta s'a chemat în ajutor sfinții martiri ca să protegă biserica.

Apoi tot P. S. Sa a împărțit arthos la popor, și dându-se otputul, s'a înapoiat singur la reședința episcopală. La ora 7 și 1/2, s'a început de către personalul amintit serviciul Privegherei saū al Utreniei care a durat două ore.

Aspectul feeric ce-l producea mulțimea de lumini, serviciul pompos și cântările armonioase ale preoților și ale cântărețului C. Stamate, toate acestea unite cu tăcerea nopței, te sgudutaū sufletesce și te transportaū în alte regiuni.

Credincioșii simțiaū o bucurie sufletescă nespūsă. După sfirșitul slujbei, fie-care s'a dus întru ale sale, mărind pe Dumnezeu și așteptând cu nerăbdare ziua viitoare.

A doua zi dimineața la ora 8 sosin! P. S. Episcop în biserică și îmbrăcându-se cu toții în sfintele vestminte, s'a făcut procesiunea eșirei afară cu Sfintele Mōște purtate de P. S. Sa, în cântări înălțătoare de suflet și în sunetul armonios al clopotelor. Tot cu aceeași pompă s'au făcut și și cele trei încunjurări ale bisericel cu Sfintele Mōște, precedând și urmând citiri de rugăcluni și Evangheliu. Cântările atingătoare, citirea solemnă a rugăclunilor și Evangheliilor, ingenuncherea, procesiunea majestōsă și pietatea mulțimei credincioșilor, toate acestea te făceaū să crești că nu ești pe pămînt. Sfirșindu-se procesiunea acēsta, P. S. Sa urmat

de cler și credincioși, după ce mai întâu a pronunțat înaintea ușilor bisericeii, frumoșele cuvinte: „*ridicați boeri porțile vóstre, etc.*“, a intrat în Sf. Altar unde a procedat la punerea Sfințelor Móște în pictorul Sf. Mese. Tot în pictorul Sf. Mese s'a pus și următorul act comemorativ:

ROMÂNIA

Eparhia Râmnicului Noului Severin.

Cu vrerea Tatălui, cu ajutorul Fiului și cu conlucrarea Duhului Sfint, astă-dí Duminică 21 Septembrie, anul 1903 s'a săvirșit sfințirea bisericeii parohiale cu hramul Sfințit Impărați Constantin și Elena și Sfințit Apostoli Petru și Pavel din parohia Vlăducenii comuna Păușescii-Maglași, plașul Cozia, județul Vâlcea.

«Serviciul sfințirei s'a făcut de către însuși P. S. Episcop al acestei eparhii, D. D. Athanasie, în al VI an al păstoriei sale și în al XXXVII-lea an de domnie al M. S. Carol I, Regele României.

«Acéstă sfință biserică s'a clădit prin tótă stăruința și osteneța D-lui *Petre Marinescu*, Epitrop și cântăreț al acestei bisericeii, cu ajutorul réposatului Gh. Fundătoreanu din comuna Vlădesci, al preotului Ión Dragomir din localitate, cu al obștiei locuitorilor din acéstă comună precum și cu ajutorul creștinilor pioși din Eparhia Râmnicului, a Argeșului și a Mitropoliei Ungro-Vlachiei, ca să le fie spre ajutor în viața și spre veclnică pomenire după mórte, a lor și a neamurilor lor.

«La actul sfințirei, P. S. Episcop a fost însoțit și ajutat de personalul sfinției Episcopiei: Econ. N. Filip, revisor ecclesiastic, Econ. I. Stănescu, președintele Consistoriului; de Preotul Al. Petrescu din Craiova și Pr. I. Popescu din comuna Sărăcinesci, de Diaconii Em. Mărculescu și D. Bănescu, de cântărețul I. Stamate și asistat de protoiereul Județului

—M. Răuț. Dintre preoții vecinii au luat parte, N. Popescu-Bodești și I. Zmeureanu Stoinesci, cari au pregătit sfințele aromate, apoi au asistat parochul local N. Dima și preotul C. Rădescu».

Acest document a fost semnat de P. S. Episcop, de personalul deservent, de ctitor, de epitropi, Protoiereu, de paroch și de primar. După ce s'au pus și aromate în piciorul Sf. Mese, s'a procedat la aședarea, spălarea, miruirea, punerea celor 4 evangeliști și acoperirea Sf. Mese. Când s'a ținut și s'a cântat: «*Vecinică pomenire ctitorilor Sfințului Locașului acestuia*», sufletele erau atât de extasiate, în cât lacrimile se iviseră în ochi, de bucurie. După ce s'a aședat Sf. Antimis pe Sf. Masă și s'a uns biserica în patru părți cu sf. Mir. toți credincioșii: bărbați, femei și copii au venit și au sărutat Sf. Masă. Terminându-se slujba propriu zisă a sfințirii bisericii, P. S. Episcop a ținut o frumoasă și simțitoare cuvântare, în care a vorbit despre biserică, despre foloșele cele mari ale ei, cum ea este mama deobște și mângâetorea tuturor credincioșilor, cum trebuie să fie pregătiți creștinii ca să meargă la biserică, cât folos sufletesc procură credincioșilor mergerea la biserică. A arătat apoi cum în sfânta slujbă de până aci s'a chemat în ajutor A tot puternicul Dumnezeu, Sf. Fecioră, toți sfinții și în special Sfinții Impărați Constantin și Elena și Sfinții Apostoli Petru și Pavel întru cât ei s'au ales ca Patroni ai acelei biserici. A adus apoi laudă și mulțămire ctitorilor și ajutătorilor cari s'a ostenit la ridicarea și împodobirea acestei biserici, arătând greutățile și necesarile ce s'au întâmpinat la construirea ei, ca la orice lucru bun și plăcut lui Dumnezeu. A îndemnat, în fine, pe credincioși ca să iubescă biserica, vizitând-o cât mai des și îngrijind-o cu cele necesare. Terminând, a făcut apel la toți credincioșii ca să aducă mulțămirea lui Dumnezeu pentru ajutorul dat, apoi M. S. Regelui Carol I, pentru că în pacnica sa domnie

s'au săvârșit lucruri mari și s'au înălțat locașuri mărețe lui Dumnezeu.

Cuvîntarea a fost ascultată cu atențiune și tăcere profundă de către asistenți a căror liniște și paciență a fost de laudă. După cuvîntare, s'a făcut un polyhroniū pentru Rege, Episcop și ctitori. După polyhroniū s'a început Sf. Liturghie, care s'a săvârșit cu multă pompă. A participat acelaș personal de la vecernie. Credincioșii erau cu atât mai extasiați sufletesce, cu cât mulți dintr'înșii nu mai veduseră un așa serviciū pompos. După terminarea Sf. Liturghii, s'au miruit toți credincioșii cari au asistat la această serbare.

Fiind vremea prânzului, P. S. Episcop împreună cu personalul deservent au fost ospetați de Dl. Petre Marinescu. P. S. Sa a toastat în sănătatea ctitorului Petre Marinescu și a celor-l-alți ajutători. Prin împrejurimi se întinseseră încă alte mese la care se ospătau cei-l-alți credincioși. cari veniseră din toate părțile la serbare. Timpul fiind destul de frumos, a contribuit nu mai puțin atât la splendorea serviciului divin cât și la creșterea bucuriei și veseliei asistenților.

Pe la ora 2 p. m. P. S. Episcop, adresând cuvinte de mulțămire ctitorului și celor-l-alți asistenți, a plecat la reședință însoțit de acelaș personal cu care venise. Dar serbarea nu s'a terminat aci.

A doua zi Luni 22 Septembrie, în o asistență destul de numerosă de credincioși, s'a oficiat Sf. Liturghie de către Preotul Al. Petrescu, care a ținut o cuvîntare ¹⁾ în care a descris timpurile grele prin care a trecut biserica creștină până a ajunge în pace și liniște de a săvârși în libertate cultul divin și de a înălța locașuri frumoase lui Dumnezeu; a arătat evlavia și dărnicia domnilor și a poporul Român

¹⁾ Această cuvîntare era destinată a se ține în ziua sfințirii, dar fiind timpul prea târziu din cauza lungirei serviciului, s'a lăsat pentru a doua zi.

prin ridicarea a multor și mărețe biserici; a făcut apoi un istoric scurt al bisericii care s'a sfințit: cum s'a zidit, cu ce mijloce și de către cine și în fine a îndemnat pe enoriași ca s'o viziteze cât mai des și s'o îngrijescă cât mai bine. După Sf. Liturghie s'a oficiat un parastas pentru ctitorii și ostenitorii răposați în Domnul, ai acestei biserici.

După ce toți cei de față au luat parte la o masă de dragoste, fie-care s'a despărțit ducând cu sine cele mai plăcute impresiuni.

Oricine trece prin dreptul cătunului Vlăducenii, nu se poate să nu vadă și să nu admire această frumoasă biserică, care, așezată sus într'o pozițiune încântătoare, are aspectul unei cetăți. Biserica este zidită în forma crucei și are temelia de piatră cioplită. Pe din afară are ornamente formate din cubucării de cărămidă, care formează frumoase tablouri despărțite în două caturi printr'un frumos brâu de cărămidă scosă în relief. În tablourile de d'asupra brăului sunt zugrăviți diferiți sfinți din Vechiul și Noul Testament, prooroci și cuvioși. Aceste tablouri fac de departe un aspect minunat! D'asupra bisericii sunt două turle octogonale și simetrice: una servește de cupolă, iar cea din față de clopotniță.

În fața bisericii se vede o frumoasă tindă (narthică) închisă cu gemlic. D'asupra ușii este o frumoasă inscripție săpată în piatră de marmoră. Prin două uși cu câte două canaturi, intrând înăuntru, rămâi uimit de ceea-ce vești. Pictura d'asă în stilul vechi bisericesc, de un colorit viu și atrăgător, te impresionează mult. La locul obișnuit se află o sală de cor. Pe lângă ambele sinuri se află câte un frumos predicator. La sinul drept se mai află și un scaun arhieresc prea frumos sculptat și poleit, care poate face po-dobă chiar și unei catedrale. Sub cupolă se vede un mare și frumos policandru de alamă. Sfeșnicile împărătesci, tot de alamă, nu lasă nimic de dorit. Catapetasma este de țid iar tablourile, aranjate în trei rânduri, cuprind tot ce se

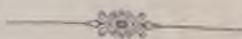
cere de usul bisericesc. Ușile împărătesci și cele laterale sunt admirabile lucrate și ornate. Altarul este destul de spațios. Sf. Masă este de marmoră albă. Tóte candelarele sunt de argint de China. Biserica are un echoú destul de puternic și plăcut. Sunetul produs din gură, este prelungit și repetat cu o vibraare plăcută. Curtea, de asemenea, este destul de frumos aranjată.

În fine, această biserică, prin pozițiunea sa, prin forma, arhitectura și zugrăvela sa, prin mobilierul și odorele sale, este un monument drăgălaș, și putem spune cu drept cuvânt că se póte fáli și un oraș cu dtosa.

Din tóte acestea se vede cu prisosință dragostea și rívnă nețármurită a D-lui Petre Marinescu de a împodobi cât mai frumos Casa Domnului. Totul s'a făcut și s'a procurat prin îngrijirea, stáruința și ostenēla dinsului, și nimeni nu'í pote contesta acest lucru. O atare rívnă pentru Casa Domnului, aduce multă cinste și laudă D-lui P. Marinescu și dinsul póte servi ca pildă celor-l-alți creștini. Fie, ca bunul Dumnezeu să'í rēsplătéscă însutit ostria și dragostea ce a avut. Dea Dumnezeu ca actualul preot paroh să atbă rívnă cel puțin pentru îngrijirea acestei biserici dacă n'a avut pentru construirea ei.

Am făcut această descriere, ca să vadă și onor. cititori, cât pote face un om înarmat cu credința și speranța în ajutorul Celui de sus, și cum că sentimentul religios este încă puternic în poporul de la țară. Facă Cerul ca acest sentiment să fie cât mai bine nutrit de unșit Domnului, prin cuvinte și fapte.

Preotul Al. Petrescu.

Copie de pe Raportul Protoieriei de Vasluiu No. 1335, relativ la starea morală și materială din acel Județ.

Prea Sfințite Stăpâne,

Următor ordinului telegrafic al Prea Sfinției Văstre No. 1568, cu cel mai profund respect vă supun cunoscinței starea morală și materială a bisericilor și a clerului din acest Județ pe anul trecut 1902; raport cerut și de art. 47 din regulamentul legii clerului. Întârzierea cu înaintarea unui asemenea raport a provenit din cauza tabloului de starea morală și materială, pe care l'am înaintat Prea Sfinției Văstre cu raportul No. 649 din 7 a lunii Maiu a. c. și pe care 'l am creșut suficient obligațiunei impuse de art. 47 din regulament. Acuma însă vădând că pe lângă acel tablou se cere și un raport detaliat, respectuos îl supun cunoscinței Prea Sfinției Văstre în modul următor:

I. Parochiile Urbane.

În acest județ sunt două parochii Urbane: Parochia bisericei Tăerea capului Sfintului Ión Botezătorul, care este și catedrala Județului și parochia bisericei Adormirea; ambele cu o populațiune creștină orthodoxă de peste 700 familii.

Aceste biserici parochiale sunt de zid în stare bună și bine întreținute. Biserica catedrală are complectă lipsă de

veșminte pe lângă care se poate adauga și alte diferite lipsuri de mobilă necesară unei biserici de primul rang cum este această

Biserica Adormirea are și ea óre-care lipsuri, dar totuși este mai bine înțestrată cu cele necesare de cât biserica catedrală.

Aceste două biserici parohiale au fie-care și câte o biserică filială: capela spitalului Drăghici cu hramul Sf. M. M. Gheorghe, întreținută de Epitropia spitalului ca biserică particulară și care este considerată ca filială bisericii parohiale Tăerea capului Sf. Ión Botezătorul; și capela cimitirului Eternitatea cu hramul Sf. Treime întreținută de primăria comunei urbel Vaslui, considerată ca filială a bisericii parohiale Adormirea.

Ambele aceste biserici filiale n'au personal și servește la ele personalul bisericilor parohiale; cu deosebire la capela cimitirului este de mare necesitate ca să fie un cântăreț, care se îngrijescă de biserică, de mobila biserică și se dea ajutor la diferite servicii religioase ce să fac acolo.

La aceste biserici parohiale și filiale servesc doi preoți parochi, un preot supranumerar; doi diaconi; patru cântăreți și doi paraclisieri; și cari toți sunt retribuiți conform legii clerului, afară de cel supranumerar care este pensionar și s'a oferit se servescă gratis la biserica catedrală.

Dintre preoții acestor două parochii, unul este licențiat în Teologie; iar cel doi cum și diaconii seminariști de gradul întâi. Tot clerul acestor două parochii urbane este la înălțimea sa, își face datoria în conștiință. Ca moralitate, onestitate și activitate nu lasă nimic de dorit, afară de mici excepțiuni; alt-fel toți se bucură de o frumoasă reputație printre enoriași.

Acésta este starea morală și materială a parochiilor urbane.

II. Parochiile Rurale.

Parochiile rurale în acest Județ sunt: 85 cu 82 preoți parochi 10 preoți supranumerari și cu 161 cântăreți.

Acest personal servește la 85 biserici parohiale și 56 biserici filiale ce există în Județ. Bisericile parohiale și filiale, parte sunt de zid, parte de lemne durate și parte de vălătuci.

Dintre cele parohiale, 8 sunt în stare rea, din care 2 sunt în refaceri și reparare, iar 5 în așteptare a se repara când cei în drept vor bine-voi. Din cele 56 biserici 20 sunt în stare rea, în cât unele amenință cu căderea și numai trei din ele sunt în reparare, iar restul sunt în așteptare. Cea mai mare parte din biserici au necesitate de cărțile de ritual și de veșminte; și fiindcă absolut toate sunt biserici sărace fără nici un venit, n'au cu ce să-și procure cele necesare și nici cu ce să se repare când devin deteriorate, în cât după toate stăruințele făcute anul trecut, abia s'a reparat 4 din ele.

Clerul care servește bisericilor și poporul celor 85 parochiile rurale să împarte: în preoți cu școala catehetică, preoți cu seminarul de gradul I și în preoți cu seminarul de gradul II și anume: 4 cu școlă catehetică, 81 cu Seminarul de gradul I și 7 cu Seminarul de gradul II. Cântăreții mai toți sunt fără școlă afară de puținii dintre ei, cari au lăcut școla de cântăreți din Huși.

Starea morală a clerului în genere se îmbunătățește din ce în ce mai mult. Restricțiunile legii și a diferitelor dispozițiuni disciplinare luate contra celor care-și uitau rolul în societate și se lăsați a fi stăpâniți de órcare pasiuni, la pus în poziție de corijare; acesta se constată din puținele reclamațiuni venite la protoierie direct sau indirect; din rapórttele sub-protoiereilor de circumscripții bisericesti, cum și din convingerile mele personale, căpătate cu ocazia

inspecțiunilor făcute în cursul anului, și care m'a îndreptățit a crede că marea majoritate dintre preoți sunt la înălțimea misiunii lor și nu lasă nimica de dorit.

Iar în ce privește starea lor materială, lasă mult de dorit și merge tot mai spre rău de cum era înainte de punerea în aplicare a actualei legi a clerului.

Veniturile de întreținere cu cele necesare a preotului cu familia sa în genere mult mai numeroase, nu sunt suficiente; și o revizuire a legii prin care, între altele să se amelioreze și starea materială a preoților se impune.

Cântăreții bisericești în genere cea mai mare parte, trăesc din propriile lor mijloce; iar cei cari se mărginesc numai la venitul ce'l au de la serviciile de cântăreți sunt rămași mai rău ca cerșitorii. Acesta este starea materială a clerului din Județ; la care contribuie foarte mult și lipsa de localuri parohiale care'i pune în poziții să plătescă foarte mari chirii fiind că pe la sate nu găsesc case disponibile de închiriat.

— Moralitatea poporului creștin orthodox din cele 85 parochii rurale, cum și din cele 2 parochii urbane din acest Județ, lasă mult de dorit.

— Cu dezvoltarea intelectuală după modul cum o primesc noile generațiuni de la cel în drept ale o preda, dispăre de la ei frica de Dumnezeu și de răspundere în viața viitoare.

— Duminicile și sărbătorile bisericile sunt goale și parochienii nu vin la biserică ci fie-care se duc la afacerile de comerț și alte diferite distracții frecventând cărciumele și localurile publice.

Clar dacă ar voi preotul să le vorbescă mare cu; că la biserică n'are de cât pe cântăreți și câte două trei babe bătrâne și acelea surde cari nu aud când și ce le vorbește. Corupția și imoralitatea se întinde între ei ca pecingenea și se constată acesta din marele număr de concubini cari

în oraş şi Judeţ a ajuns numărul de 1481 după cum se constată din lista nominală ce v'am înaintat cu raportul No 1145 din 14 August a. c. Unii dintre preoţi fiind a combate ore care vicii şi cu deosebire concubinajul, făcându-le observaţii şi mustrandu'l public au fost luaţi de insultători, daţi judecăţei civile şi purtaţi pe drumuri dîle întregi, după care s'au convins că fiind să'şi facă datoria s'a expus; şi acesta fiind că n'au fost de acord cu autorităţile civile.

— În acest Judeţ este şi un schit de monachî numit Schitul Rafaila din comuna Buda Rafaila, care are o biserică de zid în stare bună, cu hramul Nascerea Maicei Domnului şi care schit este organizat conform regulilor prescrise de regulamentul monahal. Are după bdget 6 călugări cu un superior. Atât biserica cât şi călugării sunt întreţinuţi de stat. În anii din urmă biserica şi chiliile de locuinţe ale călugărilor deveniseră o ruină. Însă iniţiativa privată ale venit în ajutor şi astăzi sunt bine reparate şi bine îngrijite.

III. *Epitropiile bisericesti.*

Legiuitorul prin această instituţie a avut de scop se înlesnescă bunul mers al afacerilor de administraţie parochială lăsând pe séma Epitropiilor grija de întreţinere a bisericilor şi acelor necesare serviciului bisericesc. În fie-care parochie este câte o Epitropie bisericescă. Însă în marea majoritate figurează numai cu numele. Ba în multe părţi cei doi membri numiţi şi aleşi, după sprâncenă, fac mai mult rău intereselor bisericesti. Că ei fiind fără ştiinţe de carte şi creaturi ai omienilor cu influinţi în localitate, puşi la cale de aceştia se amestecă în administraţia parochiei, contra voinţei parochului şi a legii şi de aceea ură şi duşmănie între ei, după care fel de fel de denunţuri unii contra altora. Procesele pe la instanţele civile dintre preoţi şi epitropi a probat această; şi se impune o modificare a legii sau regulamentulul

Epitropiilor, ca cei doi membri să fie persoane cu moralitate probată cu științe de carte, și din cei mai cu viață din localitate.

— De la Epitropiile bisericesti actuale nu putem aștepta nimica bun și nici nu le putem cere că nu știu ce se facă.

IV. *Bibliotecile Parohiale.*

Încă de la punerea în aplicare a legii clerului miren s'a luat mesura a se înființa la fie-care parohie câte o bibliotecă parohială, care se conține cărți științifice pur religioase spre a le avea la îndemână preoții parochi când ar avea necesitate de ele la diferite ocazii. Cu multă mulțămire sufletească am constatat la inspecțiile făcute, că bibliotecile la mare parte din parochii există și conțin un număr suficient de cărți; dar cu părere de rău am constatat încă că mulți dintre preoții parochi nu-și dau osteneala măcar să le curățe de pulbere, că de ale citi nici se gândesc.

— În cele mai sus arătate se cuprinde situația morală și materială a bisericilor, a clerului și a parohiilor urbane și rurale din acest Județ, pe anul 1902; și pe care cu cel mai profund respect și smerit o supun cunoștinței Prea Sfinției Văstre ca anexe la tabloul de starea morală și materială înaintat Prea Sfinției Văstre, cu menționatul raport No. 649 din 7 a lunii Maiu anul curent.

Sunt Prea Sfințite Stăpâne
cu cel mai profund respect
Al Prea Sfinției Văstre
Prea plecat supus și smerit servitor.

Protoiereu: (ss) *I. Barbu Econom.*

*Copie de pe raportul protoieriei de Tutova No. 268
a. c. relativ la starea morală și materială a parohiilor
din acel județ.*

Prea Sfințite Stăpâne.

Biserica noastră Ortodoxă Română în baza sfintelor canóne și a legilor țerei regulează viața religioasă și morală a membrilor ei, exercitându-și activitatea și autoritatea sa prin o deosebită sferă administrativă și judiciară ca instituțiune organizată în societate.

Credincios sfintelor aședeminte canonice și următor îndatoririlor impusă de art. 46 și 47 din regulamentul de aplicare al legii clerului mirian, sub-semnatul, cu cel mai profund respect mă voi încerca, a supune cunoștinței Prea Sfinției Vóstre rezultatul cercetărilor mele asupra mersului moral și material, atât al personalului clerical, al poporului precum și al bisericilor din acest județ obținut prin propriile-mi observațiuni din inspecțiile făcute în cursul acestui an, de când sunt ca Protoiereu cât și după cele comunicate de Cucernicii Parohi potrivit art. 40 din regulamentul epitropiilor bisericesci, pe unde din cauza insuficienței mijloacelor și a lipsei de ajutor la cancelarie, n'am putut până acum face inspecții; încercând a arăta neajunsurile constatate și lipsurile simțite asupra cărora îmi voi permite a face și unele propuneri—la urmă—pe care le cred folositoare.

Pentru ușurința expunerii asupra celor referitoare la acest raport am găsit nemerit a împărți cuprinsul lui; arătând mai întâi cele atingeri de partea materială, după care voi expune, pe cea morală încheind cu câte-va desiderate ca mijloace necesare în exercitarea unei bune și corecte administrațiuni.

1) Județul Tulova după pozițiunea topografică, vine în atingere cu Prutul. Județele: Fălciu, Vaslui, Roman, Bacău, Tecuci și Covurlui; având forma unei figure geometrice neregulate, prelungit în direcția de la N. V. spre S. E. constând din dealuri și văi cu drumuri naturale afară de vre o trei șosele ce-l traversează în lung și lat. După calitățile solului și după producțiunile culturilor de pe el se poate enumera între județele bogate din țară.

Acesta am constatat-o din inspecțiile făcute unde în cele mai multe parohii rurale locuitorii stau în privința materială, cum trebuie de bine, lucru ce se observă în comună după modul de construcțiuni, a locuințelor atenanselor și a tuturor lucrurilor atingeri de gospodărie, precum și a modului de prezentare a locuitorilor din diferite localități din Județ, a întreținerii bisericilor, a numărului și valorii obiectelor din ele. Preoții în cea mai mare parte sunt sirguincoși, pentru îngrijirea și buna întreținere a bisericilor la care servesc, lăsând la o parte un mic număr dintre dinșii care au pierdut drumul și poate cu greu se vor îndrepta, cel-l-alți toți cu cuvântul și cu fapta chiar, lucrează cu zel pentru buna stare a sfințelor lui Dumnezeu bisericilor.

În acest județ sunt 78 parohii rurale, cu 163 biserici și 7 parohii urbane cu 15 biserici. Parohiile rurale sunt întreținute de stat, iar dintre cele urbane două întreținute din veniturile lor, la care mai contribuie și comuna cu mici subvențiuni, iar 5 subvenționate numai de comună (afară de capela spitalului).

La parohiile urbane actuale servesc 7 preoți parohi, 16

supra-numerari și 5 diaconi, cu 27 cântăreți și 13 paraclisieri, iar la parohiile rurale slujesc 75 preoți parohi, 18 supra-numerari și 150 de cântăreți. Dintre preoți au încetat din viață în timpul de când sunt ca Protoierii—doi parohi rurali; locurile ce erau vacante de parohi au fost ocupate: unul cu un nou hirotonit și 4 cu preoți supra-numerari dintre cari doi avansați pe loc, unul transferat din apropiere și unul venit din altă Eparhie, rămânând încă 3 parohii vacante care se deservesc de preoți din parohiile vecine și la care cu toată silința ce mi-am dat n'am găsit un preot supra-numerar destoinic, din cauză că puținii supra-numerari ce au mai rămas sunt slăbiți de bătrânețe și ca atare în absolută neputință de a face o bună administrație ținând corespondența și o cancelarie a parohiatului, pe lângă care să mai adauge și lipsa de casă de locuință. La oraș un singur loc ce era vacant a fost ocupat de sub-semnatul prin trecerea de la supra-numerar la paroh.

Cu ocazia inspecțiilor precum și din rapoartele cucernicilor parohi am constatat că mai toate bisericile din Județ, au nevoie de reparațiuni și îmbunătățiri atât exterior cât și în interior în privința cărora am atras atențiunea atât a epitropiilor cât și a administrațiilor comunale locale că, e în interesul lor de a stăruii printre locuitori să nu lase ca răul să crească și în cele din urmă să se găsească în imposibilitate de a-l repara, rămânând astfel mult timp ca și fără biserică. În privința curățeniei, atât a bisericilor cât și a curțelor lor, pe la multe locuri am găsit neglijențe și acesta provenită mai mult din nedisciplinarea, cântăreților; iar îngrăditurile la parte din biserici sunt bune, pe la altele rele și la câte-va lipsesc cu totul cunoscându-se numai urmele pe unde odinioară a fost îngrăditură.

În privința lămurărilor false care încă se întrebuintează în multe biserici atât urbane cât și rurale, nu găsesc alt mijloc mai eficace de cât a se interzice prin ordine severe

și precise tuturor parohilor și preoților supra-numerari, de a mai primi lumânări false în serviciul, cel puțin, interior al bisericilor. Ori-ce altă măsură luată afară de biserică—la fabricanți și comercianți o găsec inutilă și zadarnică.

În acest Județ din anii precedenți s'a început construirea a două biserici din nou, dintre care una e gata și în toamna acestui an urmază a o sfinți. În vara acestui an s'a făcut reparațiuni la 8 biserici care încă nu sunt pe deplin terminate, dar pe cale de a se găti, tot în acest an s'a închis 3 biserici, din cauza stărei lor deteriorate și sunt încă îi pe cale de a se închide, dacă din partea celor interesați nu se vor lua măsuri spre a li se face reparațiile cuvenite; asemenea de mai înainte sunt 8 biserici închise definitive și condamnate la ruinare. Dacă episcopul ar pune mai multă sârguință și dacă Primăriile ar prevedea și achita subvenția bisericilor, prevăzute de art. 32 din legea clerului mirian și 106 din regulament așa putea afirma că s'ar fi efectuat multe îmbunătățiri la bisericile din Județ, așa că în privința stărei materiale numai personalul parohial își primesce salariul legal și regulat, iar ce privește subvenția pentru întreținerea bisericilor, lucrul se petrece în majoritatea casurilor, cu totul de alt-fel. Cum prevede legea; căci în multe locuri nu se prevede în bugetul comunei nici minimul 10 lei lunar pentru întreținerea unei biserici rurale, unele Primării alocând în buget câte 3, 4—5 lei de biserică pe lună, altele câte 10—20 lei, anual, care sume se aprobă neschimbate și de delegațiunea Județiană. Prin urmare tot alături cu legea, mai mult încă această sumă, mult mai mică de cât prevede legea nici nu se achită la timp ci, să temporisază până la închiderea exercițiului și sunt parohi cari de ani nu au primit subvenția bisericești de la Primărie. Drept este că unele comune sunt foarte sărace.

Față cu acesta pentru ca să se poată efectua îmbunătățirile de care unele biserici au neapărat nevoie și pentru

ca subvențiunile prevădute de lege pentru întreținerea materială a bisericilor pe care comunele sunt obligate a le răspunde episcopilor integral și la timp—ca ori-ce cheltuială de ordine prevădută în budget—ași fi de părere, Prea Sfințite Stăpâne ca această subvenție să se încaseze de stat și să se verse direct parohului, odată cu plata salariului personalului, care nu o va întrebuința de cât cu consimțământul Episcopiei și aprobarea Administrației Casei Bisericei.

Tot în această privință am mai observat, încă un inconvenient, în bugetele bisericilor parohiilor rurale pe anul curent, stă scris și aprobat de Administrația Casei Bisericilor suma de 120 lei, subvenție de întreținere pentru fie-care biserică din parohie, însă în bugetul lucrător al comunei e prevădută și aprobată tot pe acest exercițiu după normile anilor trecuți la unile abia $\frac{1}{2}$ la altele $\frac{1}{4}$ din cât prevede legea și chiar numai 20 lei anual pentru biserică sau bisericile din parohie și de aicea nasce confuziunea atât pentru Paroh cât și pentru Primar, de óre-ce unul pretinde subvenția bisericeii, după bugetul lui, iar cel-l-alt nu plătesce de cât în limitele bugetului său, ambele aprobate și rămase definitive;—această confuziune cred că numai prin o decisiune Ministerială s'ar putea înlătura, punându-se capăt unui ast-fel de inconvenient.

2) După cele țise în privința stărei materiale a clerului și bisericilor din Județ—voiu expune în scurt și starea morală a clerului și poporului din Tutova, atât după propriile-mi convingeri, cât și după cele raportate de cucernicii parohii.

Am constatat că: un curent îmbucurător există în cea mai mare parte dintre preoții ba așa putea țice chiar un fel de concurență în privința activității ce depune fie-care preot în parte spre a se presenta pe sine și casa sa ca model și exemplu de moralitate, căutând a deștepta și între enoriașii asemenea stimulent, prin predică în biserică la Duminică și sărbătorii precum și la diferite ocațiuni, predicând unul mai mult, alții mai puțin afară de mici excepțiuni.

Iar în ce privește starea religioasă—morală a credincioșilor din parohiile rurale este de observat că poporul ține foarte mult la credința strămoșilor săi a moșilor și la datina de a frecventa biserica în Duminici și sărbătorile mari mai ales, dacă însă se observă pe unele locuri lipsa credincioșilor de la biserică este că nu se respectă chiar de autorități legea repausului Duminical, se lucrează la Primărie în Duminici și sărbători, se execută încasările dărilor către stat, se țin stabilimentele deschise, se lucrează la arendași și proprietarii socotindu-se locuitorii cu muncile și dările făcute astfel că de aici s'a format curentul de a nu frecventa credincioșii de la sate biserica, în Duminici și sărbători și ca consecință neglijența de a-și îndeplini datoria creștină prin mărturisire, în sf. și marele post, de cât în număr foarte mic față de numărul credincioșilor din parohie, după cum se constată acesta din listele înaintate de preoții duhovnici, cât privește pentru oraș din cele constatate așa avea foarte mult de dis, dar mă resum în a arăta numai că starea religioasă morală a clasei culte și aristocrate e foarte degenerată și așa putea afirma fără nici un risc că în multe din familiile descendente ale vechilor boieri al căror spirit de evlavie și religiozitate s'a manifestat prin construirea de biserici, întreținerea și înzestrarea lor cu toate necesarele, astăzi în urmă se observă un contrast uimitor manifestat prin indiferențismul religios și o moralitate de parte de spiritul Religiei noastre. Nu tot așa și în clasele mai de jos a căror religiozitate și morală nu lasă atât de dorit. Nu mai că, în timpul serviciului Divin și aceștia au defectul că și găsesc de vorbă în biserică, fapt, care detrage atențiunea credincioșilor de la rugăcuniile ce să citească și asupra căruia Protoieria a și intervenit—invitând preoții respectivii ca, părintește și cu blândețe să atragă atențiunea celor ce turbură liniștea în biserică, ținând seamă de sfințenia locului unde se găsesc și să înceteze cu vorba, care observațiunii să fie aduse în predică.

De asemenea am mai constatat atât din rapoartele cucernicilor parohi, despre starea morală și materială a popoului, cât și din tablourile întocmite, deci conform ordinului Prea Sfinției Voștre No. 1163 a. c. că, concubinagiul atât în oraș cât și la sate a luat proporțiuni întinse și acest curent fatal după cât constat a luat mai ales din cauza cheltuelilor și greutăților ce se impun de cel îndrept a le pregăti actele de legitimare; iar alții fiind înaintați în vârstă și chiar cu copii vrâșnici, refuză să se cununa sub pretext că le vine cu greu acum a se expune atențiunii publicului prin asemenea act. Faptul acesta fiind regretabil și dăunător ca unul ce alterează moravurile și compromite familia—baza societății. Protoieria însăși a intervenit prin o anumită circulară către toți preoții din Județ ca prin sfaturi solide să îndemne pe cei ne cununați a se legitima, la care preoții au reușit, în parte după cât cunosc, a-și îndupleca, însă totă cauza acestui rău e greutatea formalităților asupra cărora Înaltul Guvern trebuind a se îngriji de starea acestei morală nenorocită ar fi de dorit, să ia măsurile convenite pentru ușurarea formalităților.

În ce privește divorțurile, Protoieria nu are nici o cunoștință de orice nu-i se comunică de autorități numărul celor divorțați, cu toate că, pentru validitatea actului căsătoriei e necesară participarea Bisericii; însă în multe cazuri nu se cunoște de Biserică dacă cei ce se cunună sunt de I^a, a II^a, a III^a, a IV^a, ori a V^a oră cununați și acest lucru pare că e o lacună a legii în prejudiciul drepturilor bisericesti.

În fine după propriile cunoștințe am mai constatat că unii dintre credincioși atât la oraș cât și la sate sunt cuprinși de viciul beției și a jocului de cărți. Acest din urmă practicat mai ales în oraș; chiar și printre femeile din societatea aleasă această pasiune dăunătoare e foarte răspândită—lăsând afacerile gospodăriei pe sama slugilor; iar patronele cuconesc îndelnicindu-se zile și nopți întregi cu acest odios

obicei, pe când la sate unii locuitori aplicați de viclul beției, carți din fericire nu sunt mulți, în zilele de sărbători își ruinează sănătatea și puna cu otrăvitoarele rachiuuri.

Tot odată am mai constatat că relațiunile dintre preoți și credincioși în genere sunt satisfăcătoare.

III) Din cele expuse se vede că, administrațiunea bisericească are un teren destul de extins cu obligațiuni multiple și variate pe care un Protoiereu în starea actuală cu mari sacrificii ar putea întâmpina exigențele unei bune și corecte administrațiuni la care se cere mijloce materiale care să-î ridice demnitatea și să-î înlesnescă la rezolvirea tuturor cestiunilor curente.

Așa pe lângă lucrările curente de cancelarie se mai impune și facerea ștatelor trimestriale ale personalului din Județ, lucrare care nu e ușoară, făcută în cinci exemplare și dacă pe lângă acesta se mai adaugă inspecțiile și anchetile ce trebuie a le face în personă spre a nu da loc la vre-o bănuială, rămâne să se judece dacă cei 120 lei lunar ce primesce Protoiereul ca salariu ajunge, când are a plăti din el un scriitor, transportul în Județ, o sală de cancelarie dacă n'ar avea loc în casa de locuință, cu încălzit iluminat grijit etc.—și cred că, greutatea ce întâmpină Protoiereu în administrație din pricina lipsei materiale cu reducerea budgetului, este destul de justificată.

Față de aceste lipsuri întâmpinate de un Protoiereu conștiincios datoriei sale, cu cel mai profund respect îmi iau curagiul a propune cu această ocaziune câte-va puncte de ameliorare, cerute imperios de pozițiunea Protoiereului ca reprezentant al Chiriarchiei în județ și asupra cărora dacă le veți găsi întemeliate, Ve rog a interveni cu înaltă-va protecție pentru acoperirea și îndreptarea lor.

1) În vederea atribuțiunilor cu care e legată funcțiunea de Protoiereu, față cu mulțimea cercetărilor și a inspecțiilor, ar fi drept ca el să primescă pe lângă salariul prevăzut de

art. 57 din regulamentul de punere în aplicare al legii clerului mirian și o diurnă de cel puțin 60 lei, lunar, ca cheltueli de transport.

2) Având în vedere lipsa de local pentru cancelarie și mulțimea hârtiilor de lucrat ar fi bine ca cheltuelile de cancelarie să se sporască cel puțin la 15 lei lunar întrucât olocățiunea actuală de 5 lei pe lună tot-d'a-una lasă deficit. Pe da altă parte mulțimea lucrărilor reclamă imperios că în budgetul Protoieriei să se prevadă un secretar care să fie cleric și de care se simte neapărată necesitate, întrucât acum Protoieria nu are cel puțin un copist, mai rău ca la o secție de comisariat.

3) Avându-se în vedere legătura directă pe care Protoieria o are cu Chiriarchia ar fi necesar de a se da Protoiereului un bilet de liber parcurs, clasa a II^a pe cale ferată în cuprinsul județului și între reședința Protoieriei și a Episcopiei, cel puțin.

Acestea fiind modestile mele aprecieri, expuse prin prezentul raport, cu cel mai profund respect, le supun cunoștinței Prea Sfinției Văstre, rugându-Vă plecat să bine-voiți a mijloci îndreptarea defectelor constatate și comunicate prin acest raport.

Sunt cu cel mai profund respect
Prea Sfințite Stăpâne
Al Prea Sfinției Văstre
Prea supus și devotat servitor.

Protoiereu: (ss) *Econom N. Iancu.*

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice D-lui V. Iacovescu proprietar în Valeni, jud. Prahova, care a bine-voit a dona bisericeii Sf. Iōn din acea com. un iconostas în valōre de 120 lei, și una candelă în valōre de 20 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate cari au bine-voit a dona bis. Sf. Voevođi din valea Ani, jud. Prahova diferite obiecte și anume: D-l Niță Părvescu și soția d-sale Alexandrina, ambii din Ploești, au donat un potir și o steluță de argint plache, în valōre de 50 lei; D-l Ieremia Dan, comerciant din Ploești una cruce de argint în valōre de 50 lei. De asemenea locuitorul Mitița Leonte cu soția sa Bica au dăruit acelei bis o cristelniță de aramă în valōre de 60 lei și două sfesnice.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Valeria Alexandru Emanoil Pangal, proprietaru moșiei Pângălești jud. Vlașca, care a bine-voit a dona bisericeii din acea comună două sfesnice de alamă în valōre de 150 lei, precum și patru perechi perdele la icōnele împărătesci.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Petrache Dumitrescu hotelier la Țugulea din Ploești, care a bine-voit a dona bisericeii din comuna Cornurile, plasa Prahova jud. Prahova, un rând procovețe, în valōre de 20 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Petre Țis Cărturarul din urbea Ploești, suburbia Sf. Vasilie, care a bine-voit a dărui bisericeii acelei suburbii, un rând de procovețe de catifea în valōre de 25 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate din com. Ghirdoveni, plasa Filipești, jud. Prahova, cari au bine-voit a dona bisericeii din acea comună diferite obiecte și anume: D-nu Marin V. Crinteanu a donat un steag în valoare de 85 lei; D-nu Ene D. Năstăsescu un dicher în valoare de 30 lei; D-nu Năstase Dinescu o candelă în valoare de 30 lei și D-nu C. Ionescu primar în acea comună o candelă cu 7 lumânări în valoare de 120 lei; de asemenea D-nu Dumitru Voiculescu a donat o cruce de argint plache în valoare de 100 lei.

Se aduc mulțămiri publice Domnișorei Constanța fca D-lui Const. A. Filitis proprietar din com. Bucov, jud. Prahova, care a bine-voit a dona bisericeii Sf. Treime din acea comună un epitaf în valoare de 100 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Nicolae Grigorescu învățător în comuna Ghimpețeni, jud. Teleorman, care a bine-voit a dona bisericeii parohiale din acea comună una cădelniță de argint de China și un steag pictat pe pânză, toate în valoare de 105 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Alexandru Spireanu, fabricant de clopote care a bine-voit a dăruia bisericeii Cișmeaua Mavrogheni din Capitală un steag de alamă de 6 chiograme în valoare de 40 lei, cum și D-nei Elena Năsturel care de asemenea a dăruit numitei bisericeii o candelă de metal nichelat în valoare de 15 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Elena Hagi Vasile Ión care a bine-voit a dăruia bisericeii Hagiú din Capitală, un rând de veșminte preoțești complete și un policandru de bronz aurit, în valoare aproximativ de 500 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate cari au bine-voit a dăruia bisericeii construită din nou din comuna Scórța, jud. Gorjiú, diferite obiecte necesare, și anume: Gheorghe P. Viutilesco, una Sf. Evanghelie legată în catifea de mătăasă fină, pe față icóna învierii și la colțuri cei patru Evangheliști săpați în relief pe argint de China în valoare de 140 lei; Alexandru V. Cristea una candelă de argint de China având șapte lumini în valoare de 120 lei; Ión Ileana un steag și o cruce mică pentru botz în valoare de 120 lei; Parohul Ión Drăgănescu sf. vase complete de argint și suflate în aur în valoare de 100 lei; Petru Dobran, Vasile Diaconescu, Gheorghe M. Caragea și Matei Vladislav, au dăruit un policandru de bronz cu douăzeci și patru lumini în valoare de 400 lei; Petre Popescu împreună cu nepotul său Grigore M. Popescu un rând de vestminte în valoare de 140 lei; Dumitru Stănilescu un epitaf în valoare de 100 lei; Matei Petcu o cruce cu scaun pentru prestol în valoare de 40 lei; Ión I. Dobran două candelae de argint în valoare de 36 lei; Ión C. Ocheșel una candelă cu patru lumini în valoare de 35 lei; Șandru Sârbu, Grigore Nanu,

Costache A. Vladislav, Ión Arsenie, Alexandru I. Dragotă, Const. I. I Orvasu și Nicu P. Neiențu au dăruit câte o candelă fie care în valoare de câte 18 lei; Matei I. Părcălabu, Constantin Gh. Pavel, Gheorghe I. Caragea și Ión C. Dobre, un Chivot în valoare de 80 lei; Grigore Iordăncoiu și Ión P. Carțina un sfeșnic de pe prestol în valoare de 20 lei; Ión C. Vărjan și Gheorghe C. Vărjan frați idem un sfeșnic în valoare de 20 lei; Manda C. Andreea una evanghelie legată în piele roșie în valoare de 20 lei și Iancu Popescu cu soția sa Maria și cu sora sa Salomia una leturghie în valoare de 7 lei 80 bani.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane pioase din comuna Smârdan, jud. Doljiu, și anume D-lor: Dobre Dumitru, P. Popărescu, Anghel Dajea, Marin Ion, D. Păpară și Mitran Părere Dărmon, cari au binevoit a dărui bisericii din comuna Dessa acel jud. una evanghelie îmbrăcată cu catifea poleită în aur având și Tencuitorile de aur în valoare de 125 lei, cum și D-lui Nicolae P. Vătulescu care la aceeași biserică a dăruit un chivot de argint de China în valoare de 90 lei.

Chiriarchia Dunărea de Jos exprimă mulțămiri locuitorilor: Văduva Maria Oprea din cătunul Canat-Calfa și Alexe Filip cari au binevoit a dărui bisericii parohiale din cătuna Aiorman jud. Tulcea câte 1 Kilogram de ceară curată în valoare de 5 lei 50 bani Kilogramul.

Chiriarchia Dunărei de Jos exprimă mulțămiri locuitorilor mai jos notați cari au binevoit a dărui bisericii din parohia Gargalac jud. Constanța obiectele notate în dreptul fie-căruia după cum urmază și anume: Jeliu Rainoff a donat una Sf. Cruce mică de argint plaque în valoare de 30 lei, Gh. Rainoff idem una pereche de cununii de argint plaque în valoare de 45 lei, Maria N. Simezeanu idem una îmbrăcăminte de pluș de mătase la proshinitarul braului bisericii, Lucreția Pr. Gh. Popescu una dveră de pluș în valoare de 28 lei, Mița I. Atanasiu un acoperământ de mătase la proshinitarul Invierei, Maria Ivanoff una masă mare de lemn în valoare de 12 lei, Teniu un baptisteriu mic de aramă în valoare de 14 lei, Ignat Ștefan un sfeșnic mare de lemn în valoare de 26 lei.

Chiriarchia Dunărei de Jos exprimă mulțămiri publice D-lui Pavel Cernoschi din urbea Tulcea care a binevoit a dărui bisericii parohiale din Telița județul Tulcea o icoană în valoare de 40 lei, Cucernicului preot Marin Popescu paroch al acelei biserici care a dăruit 2 sfeșnice în valoare de 15 lei și D-nei Parasca I. Eftuch care a dăruit aceleeași biserici un lăvicer de lână, un acoperământ de mătase pentru Sf. Masă și o coavtură de bumbac toate în valoare de 25 lei.

Chiriarchia Dunărei de Jos exprimă mulțămiri persoanelor mai jos notate, cari au binevoit a contribui cu bani, și cu obiecte notate în dreptul fie-căruia, pentru înfrumusețarea bisericii Sf. Ierach Nicolae din parohia Rușetu județul Braila, după cum urmédă: Obștei locuitorilor

carî aŭ contribuit cu lei 1100 și Primăriei Rușețu care a oferit lei 300 pentru împrejmuirea cimitirului și construirea unei case la cimitir, D-lui Ión Gălescu care a oferit bisericeii una cruce de argint de China, în valoare de 55 lei; D-lui Ión R. Tôder un stihar de adamască și două sfeșnice pentru Sf. Masă, în valoare de 32 lei; D-lui N. Zotescu, o cazauie, ed. Sf. Sinod, în valoare de 9 lei 80 bani; D-lui Manea Tudulea, două sfeșnice nichelate pentru Sf. Masă în valoare de 6 lei; D-lui V. Epure, idem în valoare de 6 lei; D-lui Ión Nistor, idem un sfeșnic în valoare de 3 lei; D-lui Stan Bobocea, un sfeșnic în valoare de 3 lei; D-lui Ión Eni, una față pentru Sf. Masă de adamască în valoare de 6 lei; D-lui I. Cazacu, pentru două perechi perdele naționale la iconostas, în valoare de 8 lei; D-lui Stan Nica, idem în valoare de 8 lei; D-lui Mirea Dumitrașcu, Petcu Șerban, Costache Ionel I, Petrache Nistor, Iordache R. Toma, Négu Neacșu, Căpătâna și Tănase Ivan pentru șapte foițe de lână de așternut în biserică în valoare de 42 lei; D-lui Stroea Grosu, pentru 7 sfeșnice de argint de China în valoare de 100 lei; D-lui Manole Cazacu, pentru o Evangheliie, legată în argint, suflat cu aur în valoare de 160 lei noui; D-șorei Nița D. Popescu, una pólă pentru iconostas de etamină cusută național și cu iranșuri de fir, în valoare de 10 lei; D-nei Mihaica Zotachilă, o îmbrăcăminte de bumbac pentru învelirea Sf. Mese, în valoare de 5 lei; D-lui Ștefan Grecu, o față pentru Sf. Masă de lână lucrată cu panglică și fir aurit, în valoare de 25 lei; D-nei Rosa Iordanov, o pólă de dantelă în jurul Sf. Mese, în valoare de 8 lei; D-lui Iorgu Dumitrescu, șese broșuri „Mântuirea păcătoșilor“, pentru biblioteca parochială; P. S. Nifon Ploeșteanu, un exemplar „Musica Bisericească“ și altul „Creștinismul la Români“, Onor. Administrației Domeniilor Coronei, un exemplar „Musica Bisericească“ de P. S. Nifon două calendare pe anii 1899 și 1900 și un dulap (pangar) de lemn în valoare de 12 lei; D-lui Sandu Țicu, un chivot de argint cu cinci turle suflat cu aur, în valoare de 110 lei; D-lui Tănase Buzatu, una cădelniță de argint cu șapte clopoței, în valoare de 50 lei, D-nei Aneta I. Popovicî, o pólă pentru iconostas și alta pentru analog de borangic cu bumbac, în valoare de 10 lei; și Preotului Chiriac Popescu, supranumerar în zisa parohie Rușețu, care a oferit bisericeii un rând de vestminte preoțesii (Felon, Epitrahil, Cingătoare și două mânecare) toate de mătase fină albă și în fir galben alb, în valoare de 220 lei.

Din partea Chiriarihei Sf. Episcopii de Huși, se aduc căldurose mulțămiri persónelor pioase mai jos notate, carî au bine-voit a face donațiunii bisericeii Sf. Voievođi din parohia Albești județul Fălciu și anume: Unui număr de locuitori din menționata parohie carî aŭ contribuit cu suma de 120 lei la cumpărarea unui rând de vestminte, un felon, un epitrahil, una pereche rucavițe, una cingătoare, toate de plisă neagră, un stihar adamască de lână. Dómna Catinca Iord Eni un levicier de lână, D-na Safta Ión Eni un levicier tot de lână. D-lui Ión Penișoră și soția sa Elena aŭ dăruit bisericeii parohiei Lunca din județul Fălciu, un rând complet de vestminte preoțesii în valoare de 130 lei.

Câte-va cuvinte asupra Mitropolitului Gavriil Bănulescu, fost în două rânduri Mitropolit la Moldova în Iași, la 1792 și la 1808-1812.

Acest Mitropolit era Român de origine, dar educat în Rosia, de loc din Bucovina, în special din Câmpul-lung. Pentru erudiția și meritele sale a fost înaintat la gradul de Archiereu și Mitropolit al Chieului. În istoria Mitropoliei Moldaviei se citește la pag. 59: «El a fost făcut (Archiereu) în Rosia, era Român de neam, care după încheierea păcii s'a ridicat de aici, patru luni fiind Mitropolit (Moldovei). Acesta a fost om foarte învățat și a fost profesor în Moldova și în Rosia, apoi în urmă hirotonisit Episcop titular, după care s'a pus și Mitropolit». Fiind ocupate Principatele Dunărene pe atunci de oștirile rusești, mai ales că tendința Rosiei era de a încorpora aceste țări la imperiul rusesc, pentru aceea trimise Rosia și un înlocuitor de Mitropolit, adică Exarh spre a ad-

ministra Biserica noastră, după chipul Bisericeii rusești. În acest scop Rosia s'a folosit de acest Român Bănulescu, om cult și activ, și l'a întrebuințat ca pe un instrument foarte abil și capabil, mai ales că știa perfect limba Românească. Retrăgându-se armatele rusești din țară, s'a dus atunci cu ele peste Nistru în Rosia și Mitropolitul sau Exarhul Gavriil. Păstoria lui la Iași întâia dată n'a ținut de cât patru luni. Când însă a ocupat țerile a doua oră armata ruscă, la 1806—1812, iarăși îl vedem numit pe Gavriil ca Mitropolit și Exarh al sinodului rusesc peste amândouă principatele—Moldova și Valachia.

De astă dată Principatele erau cedate Rosiei spre încorporare de către Marele Napoleon și Rusia spera de a le și ocupa în realitate definitiv, pentru aceea ș'a și trimis Mitropolitul ori Exarhul său peste amândouă Principatele. Mitropolitul Veniamin atunci forțat ș'a dat dimisia în regulă și s'a retras la Monastirea Neamțului spre a se liniști, dându-i-se veniturile Monastirei Slatinei pentru întreținerea vieții sale, pentru-că era sărac, și acesta ca în semn de recunoștință de către țară, fiind-că dovedisă, cât a fost Mitropolit, de la 1803—1808 și că era un mare patriot devotat și un neintrecut bine-făcător, prin trecutul său, către tot poporul,—era părintele obștiei. Iată ce țice Lesviodax la pag. 451 despre înlocuirea Mitropolitului Veniamin: «Și paretisindu-se (dimisionând) Veniamin, au venit în locul Preosfinției Sale Mitropolit și Exarh Gavriil, din porunca stăpânirii Rosiei, fiind răzmeriță. Și păstorind patru ani, după încheerea păcei s'au retras peste

hotar. Și iarăși a fost chemat în scaunul Mitropoliei de stăpânire și de toți pămîntenii Preosfințitul Mitropolit Veniamin Costache¹⁾.

Tot în o scriere a mea «Cronicarii Greci, cari au scris despre Români în Epoca fanariotă», iată ce gădesc: «La 1810 Ianuarie 15 s'au citit în Divan (din Țara Românească) Ucazurile pentru darea afară a lui Dositeiu al Ungro-Vlachiei de la Mitropolie și în locul lui s'au numit al Artei Ignatie». După ce a înlocuit pe Veniamin apoi a dat afară Rosia din scaun și pe Mitropolitul Dositeiu, ceea ce era natural, ș'a introdus administrația rusescă și în Biserica din Muntenia. Pentru ce a făcut Rosia această faptă? Pentru că era tare și mare și nu'i păsa de nimeni! Se întălese-se deja Impăratul Rusesc cu Marele Napoleon, cum am spus, de a ne încorpora pe toți Români, pentru că eram pravoslavnică, ca să ne rusifice. Pe cele-lalte popore din Balcani le dăduse Austriei și altor Puteri. Cu tătă erudiția și capacitatea sa Gavriil a servit străinilor de uneltă abila, pentru ca se sclăvescă neamul său, acesta'i cea mai rea și mai neșă faptă ce un om pôte s'o facă contra fraților săi de același sânge! Mitropolitul Gavriil era om cult, priceput și politic și nu trebuia, cu riscul vieții sale, a servi de armă Rușilor pentru a zugruma pe frații săi, dupre cum s'a întâmplat, pe Basarabienă.

După trecerea peste Prut el a devenit Episcop al

¹⁾ Veși Ist. Bisericească de Lesviodax, să se consulte actele respective la Mitropolitul Veniamin în Istoria Mitropoliei Moldaviei de C. Erbiceanu.

Chișinăului, adecă peste totă Basarabia, formându-se un nou Episcopat în Rosia, prin luarea Basarabiei la 1812,—la Chișinău ¹⁾. Lucrul se pricepe ușor, cum putea Rosia, care avea intenția de mult încă, sub pretext că ne eliberază de Turci, de a ne anexa pentru vecie la Imperiul său pravoslavnic, să lese în scaunele lor pe Mitropoliții țerei, ce erau naționaliști? Domni nu erau în țerile Românilor pe atunci, apoi erau ocupate țerile Române de armate rusești. Pentru ca crima încorporării să se realizeze mai ușor și să nu mai protesteze nimeni mai cu autoritate, hotărîră Rosia ca să n'aibă țările acestea nici Ierarhie; diplomații Ruși pregăteau terenul. Iată cauza adevărată pentru îndepărtarea arbitrară din scaunele lor a ambilor Mitropoliți din țerile Românilor. Pe timpul Exarhatului lui Gavriil în amândouă Principatele serviciile bisericești se săvîrșeau după calupul orî tipicul Bisericei Rusești; în Bisericile noastre pe atunci, se pomenea totă familia împăratăscă ca și în Rusia; s'a făcut jurămîntul de supunere către împăratul Rosiei a tuturor locuitorilor ambelor Principate; Tedeumuri se săvîrșeau la orî-ce război de peste Dunărea prin toate Bisericile noastre. Exist mai multe dispoziții de ale Exarhului Gavriil tot în scop de absorbirea noastră de către Ruși cum d. e. Reforma dicasteriilor românești după modul celor rusești; Regulamente pentru sub-prototierei și prototierei și pentru tot clerul bisericesc, s'a tradus și un Catihis în care se expunea datorile obștiei Românilor

¹⁾ Veđi opul oitat, pag. 260—294.

către Impărat, care era Țarul Rusiei. Se găsesc încă în tipografiile bisericești de pe atunci imprimare în care se dice precis că s'a tipărit cartea fiind stăpânire ruscă. Totul era pregătit de a ni se perde și urma și numele de Români, d'a fi absorbiți de Ruși! Noroc numai că și atunci, ca și în alte asemenea nefaste împrejurări și cumpene grele prin care am trecut noi, lucrurile s'au schimbat cu totul, vrând Dumnezeu! Napoleon a pornit cu expediția sa în Rusia și a fost nevoită atunci Rusia să se împace iute cu Turcia și să ia măcar ce va putea, la 1812, și așa Providența dumnezească ne-a scăpat neamul!

Prin urmare în loc de a fi cu toții înghițiți de Ruși, am scăpat, perdând numai pe o parte dintre frații noștri Români, adică pe Basarabeni! Basarabia într'un secol apröpe s'a desnaționalizat, acolo ajungeam cu toții de ne încorpora. S'a pierdut tradițiile, datinile străbune și limba la acei frați, semne prin care se arată că exista ca un popor separat de altul, ș'a alterat cugetarea cum și sângele, au fost desnaționalizați și trimiși în alte părți de ale Rusiei din țara lor, ca coloniști, spre a'și perde naționalitatea etc. Pământul negru și fertil al Basarabiei era singurul loc în țara Moldovei, unde turmele imense ale Românilor de oi se sporeau, cireșile de vite cornute în număr mare se creșteau, hergheliile de cai se prăsau în libertate, stupinele și animalele de tot felul se cultivau abundând în șesurile nesfirșit de mari ale Bugeagului din Basarabia! Apoi trebuie se mai adăugăm mulțimea pescăriei și locurile strategice ca Hotinul și cetatea Albă. Töte acestea le-am

perdut noi Români! la 1812, când arbitrar și abusiv ni s'a rîpit Basarabia! A patra parte aprópe din România de sată-đi. Tóte acestea mintea deșteptă, clară, luminată și patriotică a Mitropolitului Veniamin Costache le simța, le pricepea puternic și'l durea cumplit în suflet, dar nu putea nimic să mai facă contra forței arbitrare, de cât ofta, suspina profund și privea spre ceriú! Din eparhia sa, a Sf. Mitropolii, i se rîpise douë mari și istorice districte, Chișinăul și Hotinul; iar eparhia de Huși a fost mai de tot desființată, reminënd numai cu o parte din județul Fălciú. De aceea a trebuit să cedeze după aceea din vechea sa circumscripție, a Mitropoliei sale, un district—Vasluíul. Și din Episcopia de Roman să luă altul spre a se forma ca din nou Eparhia Hușului ¹⁾.

Mitropolitul Veniamin n'a fost exilat din țară de către Ruși ci numai alungat prin viclenii și intrigi din scaun; de asemenea și Dositeiu la 1810, iar Mitropolitul Grigorie a fost exilat în 1829 în Rosia, anume în Basarabia, pentru că a protestat să nu ia armatele rusești pe preoți și pe servitorii bisericești la tóte angariile și beilicurile de transporturi de proviant pentru armatele rusești. Atunci au fost înjugați și Români în locul vitelor la care de către Ruși spre a face transporturi de materiale pentru armate. De la Exarhul Gavriil în cele douë dăđi din mitropoliatul său ne-a rămas trei mici poesii, pronunțate cu ocazia numelui său. Nu scim însă data precisă când au fost

¹⁾ Să se consulte vechea arhivă din Sf. Mitropolie a Moldovei, unde am văđut aceste acte altă dată.

scrise și nici de cine. Probabil să fie compuse tot de Enache Slugerul între 1808—1812, pe când era profesor la Seminariul Socola ¹⁾).

Iată aceste trei poezii, păstrate în manuscrisul meu din 1812. Prin urmare sunt făcute aceste poezii pe timpul când a fost Gavriil pentru a doua oară ca Mitropolit la Iași, în Moldova.

I.

Cuvînt la Mitropolitul Gavriil ²⁾.

Prea Înalt Preasfințite, ³⁾
 Acel sôre însuflețite,
 O simțire lucrătoare
 Ce stinge ața grijare
 De acele umezele,
 Ce potolesc or-ce răle.
 Nu voaște și nici pôte
 Gândirea să nu-și arate.
 Și de cercă răsplătire
 După acea întâlnire,
 După care și urmare
 Îi dă ei îndemnare,
 Nu i-se dă bănuire
 Că cauza îi dă scornire,
 Că cauza bunătățel Vostre
 Razimul viețel noastre,
 Ne-a-ă dat acea înșnflare,

De am luat îndemnare,
 A să'n chină cu credință
 A sufletului priință.
 Și a avea îndrăznire
 Să facem hiritisire,
 Unul Eroū în ființă
 Și Domnitorū de voință.
 Și dorirea n'are stare,
 Când adevêrul răsare,
 Căci a vōstră îndurare
 Știe ori-ce îngrijare,
 Dece să n'albă hotărîre
 A vōstră 'naltă zidire?
 Nici să fie ocolită,
 Bucuria cea pofțită.
 Și așa din suflet ve pofțim,
 Căci mult vê Iubim.

¹⁾ Despre activitatea și viața Exarhului Gavriil a scris pe larg reșosatul Episcop de Rimnic Ghenadie Enăoceanu în „Revista Sfițului Sinod Biserica Ortodoxă”. Asemenea și în Academia Română există documente. Idem consultă Sergiū Meletie în Istoria Bisericească, publicată în „Revista Sf. Sinod, Biserica Ortodoxă”. Idem Istoria Bisericească a Românilor de Arhiepiscopul Filaret Sreiban etc.

²⁾ Deși este o poezie, cu toate acestea în manuscris se numește *cuvînt*.

³⁾ Acest titlu n'a existat în Ierarhia noastră până la 1872 legal. Iar Gavriil Mitropolitul îl purta, pentru că în Rusia îl aveau Episcopii.

II.

*La soborul Gavriil Arhanghelul.*Hiritisire la Mitropolitul Gavriil ¹⁾.*Inalt Preasfințite Stăpâne și bun părinte!*

Graful drept nu-î prihănit,
 Cându-î din cuget cinstit,
 Nici pôte să îndrăznescă
 A vorbi cum nu gândește,
 Lăudând fățărniceste,
 Cu chip ca să amăgescă.
 Vadă cel ce știe tôte,
 A inimilor dreptate.
 Grămădescă întristare,
 Răpșitorilor de cinste,
 Ce măgulesc cele sfinite,
 Și n'au dréptă cugetare.
 Iar ncî de îndrăznim
 Ca să vă hiritisim,
 Dragostea ne dă pornire,

Inimî, avënd învăpăiate,
 Din a vóstră bunătate,
 Iară nu din șălăciune,
 Ca lăudăm după dreptate
 Vrednicile vóstre fapte,
 Cu curată cugetare,
 Fiind starea lor vădită
 Și de cei bunî prețuită,
 Și nu cercă arătate.
 Insuși a noastră rîvnire
 Cércă ași lua 'ndrăznire,
 Numele să vă cinstescă
 Și Arhanghelul Gavriil-
 Pe care'l prăznuim,
 Voie dă să se slăvescă. ²⁾

III.

Altă poesie cătră Mitropolitul Gavriil.

Preasfințite Stăpâne
 Glas de muză se cuvine,
 Harul să vă proslăvescă,
 Și un omer să cuteze,
 Faptele să însămneze,
 Cu vorbă politicescă,
 Căci a firei înzestrare
 In mai pre sus de nrmare,
 La a vóstră prăznuire.
 Și nici vécul vremel nóstre

Așa fil micî numaî naște,
 Cu aseminea rodire.
 Ești un sóre ce dai rază,
 De tóte se luminéză,
 Și nu pățesc bănuire.
 Un temelnic ziditorit,
 La al fericirei sporiu
 Fără de tăgăduință.
 Un razim de sprijinire,
 La or-ce furtună vine.

¹⁾ Se vede că această poesie a fost pronunțată în alt an, la altă onomastică, de omenit Mitropoliei; acesta probéză că Mitropolitul Gavriil se purta bine cu slujbașii Mitropoliei.

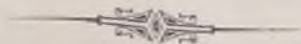
²⁾ Parte din această poesie este neînțelész. In tóte aceste trei poesii nu-î nimica patriotic și cald

Și să dea o bunătațe
Ce mângâie și nu bate,
Chiar după vinovăție.
Vouă să se eucerescă
Altuirea cea firască,
Fără nici o asuprire
Și totă însuflețirea
Să vă slăvescă numirea,
Fără nici o îndoire.
Ca cei ce sunteți din fire
Cu mare milostivire,
Fără nici o asuprire.
Și Arhanghelul Gavriil

Pe care îl prăznuim
Să vă stea într'ajutor,
Care cu zile îndelungate,
Drept să îndreptați pre toate,
Tot cu chip folositor.
Cu aceeași câștigare
La cea de pe urmă stare,
A deschiderii de sân,
Precum Avram primește
Pre cel ce să rânduiește
Așa rugăm să fiți.
Amin.

C. Erbiceanu.

DOUË POESII DEDICATE MITROPOLITULUI VENIAMIN GOSTACHE.

Prin care se expun virtuțile lui pastorale și se arată iubirea păstoriților cătră el, ca a unor pui mici cătră muma lor.

În manuscrisul din Biblioteca mea mai există de pe atunci, de la 1812 și e alte două poezii foarte caracteristice, descriind una starea sufletescă a populațiunei Iașene cu ocazia retragerii silite a Mitropolitului Veniamin de pe scaunul său și petrecerea sa ca monah în Monastirea Neamțului de la 1808—1812. În alta se descriu virtuțile sale pastorale.

Autorul acestor poezii este tot Slugerul Enachi, fost profesor de Ritorică în Seminariul Veniamin din Socola, pe acele timpuri. În întâia poezie se descrie starea morală a Mitropolitului Veniamin față de sărăcime și nevoeși de toate gradele. Autorul își imaginază pe Mitropolitul Veniamin, ca o pasere ce și are culbul său și puil săi, pe care are datoria morală de a i hrăni, îngriji, crește și a i ajuta la nevoile lor, comparație foarte nemerită. Căci așa trebuie să fie un *Părinte Spiritual*. Astăzi însă le lipsesc Mitropoliților putința, pentru că nu dispun de averea lor de altă dată, numai pot ajuta la nevoi populațiunea săracă din Eparhia lor.

Iată acea întâia poezie frumoșică:

I.

Preasfințite Stăpâne!
 Maica dulcică,
 Tote le lasă,
 Și călătorește
 Unde socotește,
 Roduri să alégă
 Și să le culégă,
 Să dea indestulare
 La fiii ce-I are.¹⁾
 Si când ea porcede,
 Fiul cel ce vede,
 Deși nu-I lipsește
 Hrana ce poștește,
 Țipă, lăcrămăză,
 Că maica-I se duce
 Lucrul cel mai dulce!
 Nici o deamerdare,
 La celce o are.²⁾
 Nu să veselește,
 Că maica lipsește!
 L'a maicei sosire
 Atunci cu săltare,
 'I dă întâmpinare,
 Cu această potrivire
 Am simțit și eu mahnire,

Căci ni lipsea din vedere,
 Părinteasca mângăere.
 Iar cu a Voastră sosire
 Simțim toți liniștire,
 Și bucurie mare
 Ce fiinl dorit o are,
 Când maica-I cea duioasă
 Vine veselă acasă.
 Și firea Ia întrărmare
 Stând noi cu apropiere.³⁾
 Ca cel ce ești aprijinire
 Ce nu faci lesne olințire.
 Și o maică cu putere,
 Ce respinge pe orl ce rale,
 Ce să ailesc să răpescă
 Liniștirea cea fiască.
 Vouă dar să se supue
 Tote cu cucernicie,
 Intru zile îndelungate
 Cu întrégă sănătate.
 Să aflăm toți liniștire
 Supt a Voastră ocrotire.
 Așa cu cuget curat
 Rugăm pe cel îndurat.⁴⁾

¹⁾ Numai nu se potrivește, pentru că Mitropolitul Veniamin n'a plecat de la cuibul său, din Mitropolie de bună voie, ca pasărea ce zboră din cuib pentru ale aduce puilor mâncare, ne alungată de nimeni, ci silit de Ruși. Comparația din această poezie este foarte potrivită cu natura Mitropolitului Veniamin. El pururea se îngrijea de a avea bani pentru a-i împărți la nevoiași în toate zilele, acesta era mângăerea sufletului său.

²⁾ Câte lacrimi se vor fi versat de săraci și văduve, de orfanl și nevoiași, când a plecat din Mitropolie spre Neamț Mitropolitul Veniamin, numai D-deu știe! Mulți dintre cei lipsiți știau că a doua zi n'aveau pâinea zilnică, și care le era garantată, până când a stat pe scaunul său Mitropolitul Veniamin.

³⁾ În această parte se descrie bucuria mare de care au fost cuprinși toți locuitorii Orașului Iașului, când s'a întors din Monastirea Neamțului la scaunul său, în Iași, Mitropolitul Veniamin. De aceea simțind nevoie de prezența sa la Iași populațiunea toată, neavând nici Domn atunci țara, când a venit Moruz Domn din nou s'a făcut un fel de plebiscit și cu toții au cerut cu lacrimi la Domnitorul nou venit, ca să le readucă lor țarași pe Mitropolitul Veniamin, părintele lor sufletesc să-I audă țarăși fluierul cel dulce păstoresc și numai atunci să vor simți mulțămii și fericiri. Domnitorul atunci trimite porunci ca Mitropolitul să vină țarăși la locul său că-I cere într'un glas poporul. Ast-fel se explică entuziasmul manifestat de popor când în cântece l-au primit la Bariera Făcurarilor, și când toți, mic cu mare, îl urau bună venire.

⁴⁾ Această poezie l-a fost citită Mitropolitului Veniamin de vre-un școlar din Seminarul său și pe carl mult îl iubea și îl umplea cu daruri pe cei dedați la studii și se deosebea prin o purtare bună. Această poezie a fost de bună-samă citită tot atunci când s'a întors de la Neamț în 1812, acesta se constată din conținutul ei.

A doua poezie la Mitropolitul Veniamin ¹⁾).

(Manuscript în Biblioteca mea).

II.

Slavă întru cel de sus lui D-zeu. Aū păzit a ta cinstire,
 Și pre pământ pace, Fără nici o lenevire,
 Și voire să se 'npace, Cu slujbe de folos.⁴⁾
 Așa fără de cârtire, Bisericile dea de știre,
 Slăvind să dăm mulțămire, De or și ce împrotivire,
 Cu simțire să 'mî simțești, Cu ce încuviințare
 Ca o fire ce zidești,²⁾ Iaste a privigherei stare,
 (A) Duhului vindecare. Scôlele de de scire,
 Având iarăș înainte, De părintesca râvnire,
 Pre acel dorit părinte! Bogoslovia Grecescă
 Cu prea sfânta aședare, Cine aū vrut să gândescă?
 Ca lumina ce firește Să facă începătură
 Dă ochilor de zărește, De a ei învățătură.⁵⁾
 A faptelor asemănare, Insăși limba românescă,
 Care acum înflorește, Voiaū toți s'o ponegrescă
 Și ce fel de rod rodește? Starea ei cea trupescă
 Și el le dă prețuire Cine mai înainte,
 Cu blândeța cea din fire.³⁾ Aū voit să o ajute?
 Cer acum milostivire, Tipările ce zac acum jos,
 Să nu faci mă rog muștrare, Spunea atunci mult folos.
 Că nu am eu îndrăznělă, Carele mai înainte
 Dă ascunsul în ivělă. Aū tipărit cărți sfinte.⁶⁾
 Oltare multe de se pôte, A țice de îndurare?
 Arată că tu știi tôte. Nu pot face asemănare.
 Cine-I mai evlavios? Văduvă ce ești lipsită,

¹⁾ În această a doua poezie, adresată Mitropolitului Veniamin se află mai multe greșeli și de ritm și de idei, pe unele locuri nu se pricepe ce sens are fraza.

²⁾ Nu înțeleg ce a vrut să spună autorul *ca o fiară ce zidești?* Pôte fire (sic).
³⁾ Este de obște știut că Mitropolitul Veniamin era înzestrat de la natură cu o fisionomie plăcută, cu o căutătură foarte plăcută și cu o blândeță neintrecută către toți. De aceea era iubit de toți.

⁴⁾ În acest loc se descrie natura religioasă din fire a Mitropolitului Veniamin. Dorea ca pretutindenți, și în case și în public ómenii să aibă ocazii de a se ruga lui D-zeu. Așa era situația țerei vecinic încălcată și strivită de străini, și n'aveau alt sprijin de scăpare și liman de mântuire de cât în D-zeu! De multe ori am trecut noi Românii în secolul trecut sub aceste furci gaudine, dar am scăpat uitându-ne spre cer, singura noastră speranță în nevoi! De aceea și Mitropolitul Veniamin se ruga ne 'ncetat și îndemna și pe păsoariții săi, pentru că știa că Patria era amenințată în existența ei, cum adese se exprimă

⁵⁾ Aici autorul ne expune calitățile patriotice și religioase ale Mitropolitului Veniamin, adică: Slujbile bisericesti nesfârșite, înființarea de școle Românești ca Socola și Trei Ierarhii din Iași, unde începuse a se învăța pe Românește Teologia or bogoslovia etc.

⁶⁾ În acest loc ne vorbește Dascălul din Socola, de limba română, cum înainte vreme, mai ales în epoca grecescă, nimeni nu se îngrijea de cultivarea limbii naționale. Unii spuneau din boeri până mai dăună-ți că limba națională

Veți nădejdea ta sosită!
 Robilor de la 'nchișoare,
 Iată a voastră cercetare,
 Ce nu se îngreșoază,
 Noptea la voi să ve vadă.
 Vreți voi de îndurare?
 Și de-a bucuriei stare?
 Norodul dăcă i în stare.
 Grăiți voi de îndurare
 Și dea bucuriei stare,
 Norodul râvnitor,
 De sufletescul său ajutor.

Iată al vostru păstorii
 Cel slab și îndurătorii.
 Iată al vostru cel ce e evlavios,
 Cel cu suflet de un mare folos.¹⁾
 Vie dară să vă spun
 Tote cu cucernicie,
 Intru zile 'ndelungate
 Cu întreaga sănătate,
 Să aflăm toți liniștire
 Supt a voastră ocrotire!
 Așa cu cuget curat,
 Rugăm pre cel îndurat.

C. Erbiceanu

n'ar putea fi capabilă de a fi cultivată, n'ar putea exprima cine-va prin ea idei înalte și frase diplomatice, era pare destinată numai pentru țărâtime. Cu toate aceste grave acuzări iată-o astă-dî mândră și frumoasă ca și o di drăguță din luna Maiu, căci postul Sion cu drept a dis „Mult e dulce și frumoasă limba ce vorbim, altă limbă armonioasă ca ea nu găsim!” Dascălul de la Socola era neaș român, și cetisă frumoasă limbă română din Cronicarii noștri, cum se constată din discursurile ce mi-au rămas de la el. Mitropolitul Veniamin i-se datorește creșterea și grabnica dezvoltare a limbii naționale pentru că a introdus-o în școlile din Trei Ierarhi și din Socola și de pretutindeni, pe unde înființa școli: căci el nu a vorbit și nu vorbea de cât limba patriei lui!

Un popor ce n'are o limbă așa, n'are nație, n'are viitor propriu, nu se poate dice că este un popor aparte între popore. Iată ce ni-a făcut și lăsat Veniamin. Acum de curând mi-am căpătat convingerea că Mitropolitul Veniamin se ocupa foarte serios și neconținut cu cultivarea limbii, formând cuvinte proprii, frase elegante și expresii potrivite cu firea limbii. Acesta se dovedește din mulțimea manuscriselor ce mi-au rămas de la el. Mai ales traducerea interpretărilor (tălcuirii) lui Teofilact la cele 14 Epistole ale Sf. Apostol Pavel, și pe care le imprimă astă dî Sf. Sinod al țerei, carte de cel mai mare folos pentru clerici, și cu care s'a însărcinat a o edita prea Sfinții Episcopi de Râmnic și Argeș, cunoscuți prin puterea lor de muncă pe terenul literar teologic. Ne mai spune Enache că tiparele Tipografice din bolțile Mitropoliei din Iași erau aruncate în toate părțile cu litere cu tot, ca netrebnice, deși se imprimase cu acele litere Românești atâtea cărți Românești de la Mitropolitul Varlaam până în prezent. Acesta o făceau străinii.

¹⁾ În această parte a poeziei enumera autorul toate virtuțile morale ale Mitropolitului Veniamin. Ast-fel erau omerii mari ai nemulului nostru, fie popă, fie civil, scia să se sacrifice pentru folosul și dezvoltarea nemulului său. Acesta-i virtutea virtuților, acesta se chiamă abnegație de sine și a te face jertfă pentru țară și neam.

Despre Hotin, oraș în Basarabia acum ¹⁾.

Altă dată Hotinul era un oraș vestit Românesc, renumit mai ales din considerațiuni militare. Acolo era o cetate puternic întărită, ca punct de aparare la frontiera țerei despre nord, mai întâiu contra Tătarilor și apoi a Rușilor. În vechime Domnitoriî noștri au avut multe lupte însemnate, mai ales cu Tătarii, și s'a vârsat mult sânge Românesc sub zidurile acestei cetăți. Le-topisițile năstre cuprind multe istorisirî de răsboe crâncene la Hotin. În urmă după formarea și întărirea Rosiei au luat această cetate Turcii spre a se apara contra năvălirii Rușilor spre Constantinopol prin Principatele Dunărene. În ultimul răsboi de la 1806—1812, Turcii au fost bătuți și alungați din Hotin pentru tot-deuna; iar orașul împreună cu Ba-

---

¹⁾ Acest oraș a fost al nostru și în care până astă-đi răspiră suflare românescă. Ore va mai veni un timp, pe care eă nu'l voiu vedea, pentru că curând mă voiu duce spre eternitate—în care omenirea după o cultură suficientă, să lese arbitrarial și se îmbrățoseze dreptatea, ca cumpănă dréptă a conduitei sale. Până astă-đi stăm tot eu parul în mână. Cine-î mai tare, acela-î mai mare, cine-î mai viclén, acela-î diplomat, adecă mai abil a te înșela. Ore tot așa va fi și în seculiî nesfirșiți?

sarabia au trecut și s'a incorporat în vastul Imperiū Rusesc de la anul 1812. Din cauză că Rușii trebuiau să cêră despăgubiri, după încheerea păcei în Bucureșți, și fiind-că ei n'aveau siguranță că pot lua de la Turci, fiind-că nu vreaū să plătescā despăgubiri de rêsboi, fiind ei bătūți, noue ni s'au luat atunci Basarabia ca sub pretext de despăgubiri de rêsboiū. Noi Români după ce am suferit atâtea și atâtea greutăți, mizerii și sărăcie golă în tot timpul ocupației Moldovei de cătră Ruși, între anii 1806—1812, apoi am mai bcut și paharul amar la urmă, perdând Basarabia, jumătate din Țară! Rosia ne-a luat Basarabia pretextând că în acesta Provincie s'a versat mult sânge rusesc, mai ales în partea de jos a Basarabiei, dar înaintea bunului simț, a dreptului și a resonului eram ore noi datori să'i plătim Rusiei despăgubire de rêsboiū cu pămînt din țara noastră? Când noi n'am participat de loc la acel rêsboiū și când noi aveam tractat în regulă cu Turcia de a fi numai sub suzeranitatea ei, ai plăti un mic tribut; iar ea era obligată a ne ținea și păstra pururea integritatea teritoriului și neatînsă Religia stremoșască. Rosia n'avea de cât să ia de la Turci teritoriu, ca despăgubire de rêsboiū, din teritoriul turcesc, din Asia sau din altă parte, iar nu de la noi, ce nu eram întru nimic vinovați! Hotinul pe atunci era oraș înfloritor în Basarabia, și Iașul era în relații frequente cu el, de aceea până acum se mai păstrază și o stradă *în Iași* cu acest nume și în popor este încă dicetorea: «*Spre drumul Hotinului*», o localitate ce merge spre bariera despre Prut, în partea de sus a Iașului numită Țicău. Basarabia era cea mai bogată parte a țerei în vite, oi, pește și stupi, și avea un pămînt fertil de tot. Astăzi Basarabia abea mai are resturi din fisionomia sa veche

de țară locuită de Români; ș'au înstrăinat obiceiurile și datinile, ș'au neglijat limba, fiind oficială cea rusască, s'au înstrăinat și rusificat cu voe și fără de voe, s'au absorbit de Rosia prin silă.

Poesia ce am găsit-o în manuscriptul meu este expunerea războiului dintre Turci și Ruși, este însemnată pentru că i scrisă de un Român de pe atunci și care se pare că prevedea pierderea Hotinului de către Români: *Fugi Române că moscalul vine!* Am mai constatat că între poesia aceasta și alta tot în acest subiect vechiu, ce mai avem în această cestiune, este o mare deosebire, și pentru aceea o public spre cunoștință, ca material istoric național. Iată-o:

Stihuri asupra Hotinului, când s'a luat de Moscali de la Turci la 1789, Sept. 30.

Hotine, Hotine
 Gătește-te bine,
 Că Muscalul vine
 Și va fi rău de tine!
 Saltă și te veselește,
 Că Muscalul sosește,
 Și turcilor vestește,
 Ca să aibă veste,
 Că vine cu arme tari
 Și cu puteri mari
 Și la Hotin năvălește,
 De Turci nu gândește,
 Vin cu tunurile
 Să spargă zidurile,
 Vin cu tunuri mari,
 Să spargă Cetăți tari.
 Vin cu tunuri mici,
 Să 'mprăștie pe Turci.
 Pașa Ismail grăea cătră Rumele:
 Cardaș ni-au venit o veste,
 Că glaurul sosește,
 Iau caută în sus spre deal
 Tot stéguri de Muscal;
 Caută și mai la vale,
 Tot stéguri de Catane.

Mestecați în două
 Rumele grăește:
 Pe Turci îi sfătuește,
 Că Nistrul să-l trecă
 La război să mergă,
 Cu inima *Cașchine* (?)
 Și cu arme pline,
 Că de vor sta bine
 Ghiaurul nu vine.
 Rugați pe Mohamet
 Cu mult *Sihamet* (?)
 Cu inimă curate,
 Cu gură spălate,
 Ca milă să-i fie
 D'a tăta urdie.
 Și să ne ajute
 Să dăm Iureș Iute,
 Pre Muscal să-l supue
 După a lui voe,
 Să fim stăpân,
 Leșilor deplin.
 Iară pe Muscal să-l bată
 Să-i ia țara totă.
 Până la Petersburg
 Să le dea lor bir

Şi dându-li învăţătură,
 Indatăş, ôstea noastră trecură.
 Şi făcură metereze
 Ca Muscalul să nu cuteze,
 Şi stat făcură între dênşii
 Ca să dea iurăş într'înşii,
 Frunză verde baraboiu,
 Cânta surla de rêsboiu,
 Şi cântă cu trâmbiţi multe,
 Să dea iurăş foarte iute
 Iar meterhaneaua cea mare
 Face oştirei îndemnare,
 Cu un vers foarte mângăios,
 Face oştirei mult folos.
 Bat tobele foarte tare.
 Dau oştilor îndemnare,
 Dic tôte o veselie
 Dar n'au nici o bucurie,
 Că izbânda-i la Muscal
 Că i-a dat D^{zeu} dar.
 Muscalul îi înveselie,
 Că Domnul i-a dat tărie.
 Şi începur' a'necălica
 Şi iureş Turcii a da,
 Asupra Muscalilor,
 În fruntea soldaţilor.
 La acest iureş ce făcură,
 Nimica nu isprăviră,
 Că câţi la iurăş au fost,
 Nici unul nu s'a întors.
 Căci un tun i-a întilnit
 Şi pe toţi i-a omorât.
 C'au fost bômba cu soţie,
 Legată cu *morgiolie*(?)
 Si atât se spălmânără
 Cât şi Turcii să 'ntristară,
 Că sta Turcii la pământ,
 Ca nişte butuci pe prund.
 Cătu-i Turcul de vitez,
 Iar Muscalul 'l face haz
 Şi-l oborâ la pământ
 Ce n'am vădut de când sunt.
 Caraïman Paşa strigă
 Si 'n turceşte i îndemna:
 Iureş cardaşim birdamă.
 Daţi să mergem în leşasca.
 Daţi să mergem la Sibir
 Până la Petersburg,

Biserica Ortodoxă română.

Să punem suliţa 'n pôrtă,
 Ca la ţara noastră.
 Binim padişă.
 Chişchim masală,
 Cât rêsboiū am făcut
 Nimica n'am isprăviră,
 Frunză verde cardamă,
 Gbinarar mare striga:
 Stupaî rôta cstană
 Caraïman Paşă,
 Spune ce ai făcut ôstea?
 Că nu mai ai ce tăea.
 Ebena matere canali
 Nu fugi la vale,
 Staî căne la metereză.

Fie că te-ai lăudat
 Că mergi până la Vârşav,
 Craini leşese ce-au făcut?
 Intru acest pământ.
 L'ai face să stăpânescă,
 Ţara tôte a sa leşescă,
 Şi încă te-ai mai lăudat,
 Ebena matere durac,
 Că vei merge pân'la Sibir
 Să aduci.....
 Staî săîi mai arăt
 Nu te băga n Nistru,
 Că şi 'n Nistru de-i sări
 Eu ş'acolo te voru găsi.
 Ia să veđi câiniŭ de Turci,
 Cum zac ca nişte butuci,
 Şi ceŭ mai bine
 Staū ca florile
 Când pojarul le pārleşte,
 Si le vestejeşte,
 Că acesta-i foc Muscălesc
 Nu-i din cel nemţesc
 Staî la bătălie
 Să veđi vitejie,
 Mai adă ŷi urdie,
 Să veđi veselie,
 Bea o cafea Muscălescă,
 Să uŷi pe cea Nemţescă.
 Nu face mărâz
 Că ai fost vitez
 Caraïman Paşa
 Turceşte strigă:

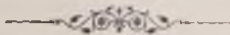
Aman iul dașam
 Haide Caciălâm,
 Boa Hotin,
 Tuta lămân bandareu.
 Muscalul îi mult,
 Și ni-a prăpădit.
 De ar fi fost mai puțin
 Dară noi numai știm,
 Că am vădut de odată,
 Óstea împreunată,
 De soldați begnește,
 Fiind toți pedestre.
 Intrând în urdie
 Cu multă mânie.
 Și strigă stupa!, stupa!
 Ah amar și vai,
 Pre la mez de nópte
 Cu pungele 'n spate.
 Când noi ni-am uitat,
 Noi ni am spăimântat,
 Tot șeferul nostru
 Inotă pe Nistru
 Cu capul p'afund
 Să luptă mai mult,
 Merg pre Nistru 'n jos
 Vesili și voioși
 Și nici morții nu scapă,
 Că-i scot și-i desbracă,
 Și iarăș îi dau în apă.
 La Nistru să trecă
 Dați încă să inotăm epurește,
 Pașa încă i sfătuește,
 Muscalul ne grămădește,
 Și pe toți ne prăpădește,
 De cât rob la rusnac
 Mai bine haide la drao,
 Că dracul și Mohamet
 Ne poștește în zaiet
 Ne așteptă cu bucurie,
 Să mergem la veselie.
 Veselie în lad are
 Cu dracul cel mare,
 Unde sfârșit nu mai are,
 Plângere și întristare,
 Că le-au dis să mergă 'ntins
 Că șade lada deschis,
 Cum merge să pornescă
 Și mult să-i miluescă,

Lângă prorocul Mohamet
 Să nu iasă vec de vec.
 Strigă Mohamet din Iad tare,
 El de Muscal frică n'are,
 El în Iad nu vrea să știe,
 D'a Muscalului urdie.
 Dar Muscalul ce grăește,
 Cătră cinoi adeverește,
 Că la lad câți vor intra
 Acia toți vor scăpa.
 Și mai mult p'acest pământ
 N'o să lase rod de turc
 Ci tot némul Turcului,
 Vrea să'l dea dracului
 Frundă verde de măslin
 Prozoroți în Hotin,
 Și Hotinul l'au luat,
 Și pe Turci iau înțapat.
 Și câți au ramas viu
 Să duc făr' de boșmachi.
 De la Hotin mai la vale,
 Fug Turcii fără cealmale,
 Și pre cine 'n ochi zăresc,
 Tot a Muscal îi năzăresc.
 Că le au dat o café ferbinte,
 De or ține-o ș'acum minte,
 Și purcede la Hotin
 Și merg la Bindiriu
 Fără cort, fără Hazan,
 Că fug de Moscal.
 Iar înălțatul Visir
 Pe un Călușor de Misir
 Fuge cât pôte la vale,
 Fiind-că are frică mare,
 Face conac la Răbiea
 De mai așteptă urdia
 Și scrie la 'mpărăție
 Cărți numai de veselie.
 Să facă Dunanama
 Că au luat Zeancea(?)
 Că pe Muscal l-au bătut,
 Cât nici în ochi nu l'a vădut,
 Și mai scrie dedesupt:
 Intru acest *mathiut* (?)
 Pentru țara leșască
 Cum să o stupescă.
 Că el fórte s'au silit
 Leșasca au dobândit,

Și Craiul noșt că a făcut,
Iar donă peste trei zile
Cunoscă 'npăratul bine
Că urdia ce au avut,
Cu onet i-au perdut
Căraiman Pașa i aș spus:
Că totă 'n Nistrus'au dus,
Și numai el a scăpat,
Dar cu capul spart.
Și 'ndată 'ncepură a scrie,
Cu mare mânie,
Pe Sarascher să-l aducă,
La chin și la muncă,
Fiind c'au făcut
Omor mult în turc.
Un turc să mai aducă,

Cu mare poruncă.
Și beiful Bogdan
Cât este viclean,
Au dat la Muscal
Zaharea p'un an,
Și încă i-au mai dus,
Oste pe ascuns
Ș'a cum i-au adus față,
Nici i-au întrebat,
Nici i-au cercetat,
Că așa să procopsește,
Cine Turcilor slujește.
Să mănăce pe Geauri
Și pe toți pe ai lui Viziri
In ciuda Muscalului,
Tae capul beifului.

C. Erbiceana.

SACERDOȚIUL

DUPĂ SF. PĂRINȚI ȘI DASCĂLI CEI MARI AI BISERICEI

Mântuitorul nostru Iisus Christos a dat sfinților săi Apostoli totă puterea și totă autoritatea asupra Bisericii Sale. El le a dat lor puterea *de a lega și deslega*, înțelegând prin această desăvârșită lor autoritate, precum însuși se explică, prin cuvintele ce le dăce: «*Ori ce veți lega pe pământ, vor fi legate și în ceruri și ori ce veți deslega pe pământ, vor fi deslegate și în ceruri*»¹⁾.

Întru cât sfinții Apostoli au fost în viață, ei, cu puterea cu care erau investiți de la Domnul, au hotărât toate în Biserică cu autoritatea lor apostolică. au îngrijit în acelaș timp, ca, după dinșil, această *autoritate și putere*, să trecă la anume persoane, cari și aceștia să o exercite în numele Apostolilor între credincioși. Puterea această a fost transmisă asupra acelora, cari, prin chirotonie, au primit de la Apostoli puterea de a conduce, administra și îngriji mai departe despre Biserica lui Christos. Toți aceștia compun, după însemnarea cea largă a cuvintului, *clasa sacerdotală sau sacerdoțiul*.

Apostolii au recomandat prin viu grai și prin scris tu-

---

¹⁾ Comp. Math. XVI, 19; XVIII, 18.

turor credincioșilor dreapta credință, dreptatea și pietatea. Dar ei au avut tot-d'auna o deosebită atențiune, îndreptată asupra acelora, pe cari i-au pus în fruntea Bisericeii, spre a conduce și povețui pre credincioși la bine și adevăr, în locul lor. De la aceștia, pe lângă tăria credinței, ei cereau și alte multe calități. Acestora le impuneau și sarcini, pentru a căror îndeplinire n'au lipsit a le da sfaturi și povețe, arătându-le marea și greaua lor misiune; modul cum trebuie să se porțe și ce trebuie să facă, pentru a'și îndeplini cu înlesnire și după cuviința sacra misiune a păstoriei, celor ce cred în Iesus Christos. Tote aceste îndemnuri și povețuiri apostolice le găsim în scrierile Noului Testament și în deosebi, în epistolele pastorale a le apostolului Pavel, adresate lui Timotei, episcopul Efesului și lui Tit, episcopul Cretei.

Următorii Apostolilor, în conducerea, lățirea și întărirea Bisericeii, au fost conștienți de rolul și misiunea ce aveau de îndeplinit în mijlocul credincioșilor Domnului. Și ei, ca și Apostolii, n'au lipsit d'a povețui pre credincioși calea adevărului. Întărindu'și în credință, pietate și religiozitate. dând în același timp sfaturi cu cuvintul, fapta și prin scrieri. tuturor acelora, cari s'au învrednicit, prin punerea mânilor. a fi conducători și povețuitori ai credincioșilor, cum trebuie să fie, cum să se porțe și ce trebuie să facă, spre a fi vrednici păstori în via Domnului.

În deosebi, frunțașii bisericilor și cei ce s'au deosebit prin zel, entusiasm sacru, cultură și învățătură, au atras pururea luarea aminte a păstorilor, și au arătat cum trebuie să fie sacerdotele creștin, preotul și episcopul, pentru a fi la înălțimea misiunii sale, a o purta și reprezenta cu vrednicie și a'și îndeplini cu sfințenie datoria. Acesta a fost în deosebi preocuparea părinților și a dascălilor celor mari ai Bisericeii. Cuvintele și povețele lor sunt pururea normă pentru sacerdoțiul creștin al tuturor timpurilor și al tuturor popoarelor. În sfaturile lor acești sfinți părinți și dascăli ai

Bisericeii au fost însuflețiți de mare zel și rivnă dumnezească pentru Biserica lui Iisus Christos. În sfaturile și cuvintele lor s'au înalțat până la tipul și idealul, pe care-l poate atinge și trebuie să-l urmărească sacerdotele creștin. Ei s'au arătat și au fost tot-d'auna ei însuși exemplu viu și imagine reală a poveștelor, ce au predicat și au scris. Ei au fost călăuziți întru acesta de exemplul dat de Domnul și de sfinții săi Apostoli.

În cuvintele și poveștele lor, pline de rivnă și de înțelepciune dumnezească, vedem cum trebuie să fie sub toate raporturile sacerdotele creștin și povățuitorul cel demn al credincioșilor. Trăinicia acestor povește poartă în sine sigiliul eternității, căci până în ziua de astăzi și tot-d'auna se aplică conducătorilor și povățuitorilor Bisericeii. Până în ziua de astăzi, în ele și numai în ele vedem pe adevăratul sacerdot în Biserica lui Iisus Christos. Din ele cunoștem starea Bisericeii din timpurile ei glorioase, dezvoltarea morală și spirituală a creștinilor și a povățuitorilor ei din acele timpuri. Din ele se cunoște în același timp tot ce se rapoartă la starea morală, materială și intelectuală a credincioșilor și a povățuitorilor lor. Se cunoște modul de întretinere, viața, datoriile și tot felul de obligațiuni și raporturi reciproce, ce legaă pe credincioși cu păstorul lor sufletesc.

În sfaturile și îndemnurile lor, despre modul cum trebuie a fi sacerdotele creștin, pentru a fi demn povățuitor al credincioșilor și vrednic slujitor la altarul Dumnezeului celui viu, în Biserica lui Iisus Christos, sfinții părinți și dascălii cei mari ai Bisericeii privesc pe sacerdotele mai mult din două puncte de vedere: 1) În viața și raporturile sale sociale cu credincioșii, ca creștin și conducător și povățuitor al lor; 2) În obligațiunile și datoriile inerente misiunii sale. Se observă însă, ca această specificare nu este tot-d'auna destinată. Mai tot-d'auna sfinții părinți vorbind despre cele dintâiu, adaug și amintesc și pe unele din cele de al doilea și vice-versa.

Locurile coprinse în scrierile sfinților părinți și marilor dascăli ai Bisericei din diferite timpuri, unde ei dau sfaturile și arată cum trebuie a fi sacerdotile creștin și ce trebuie să facă, pentru a-și îndeplini cu sfințenie misiunea sa, sunt multe și nenumărate.

În arhiologia bisericescă a lui Bingham se află reproduse o mulțime de aceste povești. Noi reproducem aici câte-va din cuvintele celor mai însemnați părinți și dascăli ai Bisericei ca, Grigorie Teologul, Ión Gură-de-Aur, Fericitul Ieronim și alții.

«Sunt unii, țice Sf. Grigorie Teologul, cari se grăbesc a săvârși sfințele mistere cu mânele nespălate și cuget necurat și stau la jertfelnic, înainte de a se fi pregătit pentru sfinta slujbă. Unii ca aceștia socotesc sfinta vrednicie și misiunea lor, nu ca ceva hotărât, ca exemplu de virtute, ci numai ca mijloc de interes material; nu ca o slujire, ce li s'a încredințat lor și despre care au să dea sémă, ci ca o întâetate nesocotită. Exemplele unor ast-fel de ómeni strică moravurile poporului, mai repede de cum se strică culórea unei materii, sau de cum se molipsește aerul de ciumă; pentru că ómenii sunt mai lesne dispuși a primi rēul, de cât binele, mai ales când se îndemná întru acesta de către acela, cari domnesc asupra lor»¹⁾.

În antiteză cu acestea acelaș sfânt părinte, recomandă doctorilor sufletești următoarele. El le țice: «În viața voastră să domnescă virtutea, pacea și adevérul și să fiți exemplu viu poporului. Să nu se țică despre voi, că altora sunteți doctori, iar voi zăceți în tote boatele fără-de-legilor»²⁾. Tot el impune păstorilor sufletești curățenia vieții, ca cea mai potrivită și neapărată calitate a clericilor, pentru ideea cea înaltă și sfintă, ce poporul trebuie s'o albă despre servitori altarului: «Demnitatea servitorului sfintului altar, țice a-

¹⁾ Sf. Grigorie Teologul. Cuvânt de apărare despre fuga sa.

²⁾ Sf. Grigorie Teologul, locul citat.

ceiaș sfânt părinte, ridică pe cel ce o are în trepta și rangul ingerilor. El adoră pe Dumneșeu, împreună cu Archangelii și transmite jertfa Bisericeii la altarul spiritual al cerului. El săvârșește liturghia împreună cu Christos în mod tainic; deci el trebuie să se ridice la natura cea divină și cerescă, care nu este alta, de cât însuși Dumneșeu. El trebuie să facă și să se porțe ast-fel, ca și el însuși și cel-l-alti oameni să se asemene lui Dumneșeu¹⁾.

Aceiaș argument 'l întrebuințază și Sf. Ión Chrisostom. El dice: Preoția, de-și se exercită și se îndeplinește aci pe pământ, ea însă se ocupă cu desăvârșire numai cu lucrurile spirituale și cerești. Ea este liturghia sa și lucrarea ingerilor, pusă de Duhul Sfint în mâinile muritorilor. Pentru această preotul trebuie să fie cu desăvârșire curat și sfânt, ca cum s'ar afla în ceruri, în mijlocul puterilor cerești²⁾.

Sf. Ierarh insistă foarte mult asupra influenței periculoșe și vătămătoare, pe care o au exemplele cele rele ale păstorilor sufletești asupra credincioșilor. El dice: «Supușii de ordinar cresc și se educă în moravurile lor, potrivit cu moravurile acelora, cari domnesc asupra lor. Cum este cu puțință, ca un om trufaș să domolească și să vindece rana această, când s'ar afla la alții, sau cum este cu puțință, ca un stăpân, care se aprinde de mânie și este furios, să nădăjduiască a aduce pe poporul său la iubire către el, la moderațiune și blândețe? Episcopii sunt expuși, ca și cei ce se luptă în teatre și piețele publice. Ei sunt expuși la privirea și observațiunea tuturor oamenilor, iar greșelele lor nu este cu puțință a se ascunde și deci, precum faptele lor cele bune și virtuose folosesc multora și 'l îndemnă ca să 'l imiteze, de asemenea și faptele lor cele rele se resfrâng asupra credincioșilor, produc îndolală în sufletele lor și-l răcește de

¹⁾ Sf. Gregorie Teologul. Cuvînt de apărare despre fuga sa.

²⁾ Sf. Ión Chrisostom, Cuvînt despre Preoție. Cart. III, Cap. 4.

la bine și virtute. Pentru acesta sufletele păstorilor trebuie să lumineze cu lumina cea mai curată și strălucită a binelui și a virtuțel, ca ast-fel să lumineze și să îndemne și sufletele celor-alți, cari au privirile ațintite și îndreptate asupra lor.

Preotul trebuie să se îmbrace cu curățenia vieții, ca cu o haină strălucitoare de diamant, care să-l acopere tot trupul său, căci dacă va lăsa o parte goală și neacoperită, acesta va fi coprinsă de vrăjmașii cei neîmpăcați și de prietenii săi cei prefăcuți. gata tot-d'a-una a' l calomnia și răni.

Intru cât viața sa este curată, el nu are a se teme de atacurile lor, dar dacă va fi coprins în greșeli, fie ori cât de mic, acestea 'l vor răni și se vor mari, în paguba tuturor virtuților sale de mai 'nainte. Căci fiind vorba de preot, toți sunt judecători foarte severi ai lui și nici pentru lucrul cel mai mic nu-l cruță. Nu vor să aibă în vedere, că și el este om și că poartă trup, ca și toți cei-l-alți, și cer de la el, ca să fie de-o potrivă cu ingerii, să fie mai pre sus de omeni și să nu se vadă la el nici un fel de slăbiciune. Și în adevăr el nu poate să-și îndeplinescă cu desăvârșită libertate și după cuviință sarcina sa, nici poate dojeni sau pedepsi pe alții, când el însuși ar merita să fie dojenit sau pedepsit¹⁾.

☩ Virtuțile, pe cari sfinții părinți și dascălii cei mari ai Bisericei, pretind ca servitorii altarului să le aibă în viața lor și pe cari el la tot pasul le recomandă cu deadinsul, sunt: *Iubirea de străini, blândețea și iubirea către săraci și cei în lipsă, simplitatea în moravuri și modestia. Sinceritatea și moderațiunea în cuvinte, pentru ca nu prin vorbele lor să aducă vre-o su-părare sau vătămăre credincioșilor.* Fericitul Ieronim dice: «Meritul cel mai de căpetenie al episcopului este grija de săraci. Și din contră, una din nenorocirile cele mai mari

¹⁾ Sf. Ión Chrisostom. Cuvânt despre Preoție. Cart. III, Cap. 14 și Cart. V, Cap. 3.

și defectele de căpetenie a servitorilor altarului este, când ei caută prin ori-ce mijloc a se îmbogăți¹⁾.

Sfintul Ión Chrisostom laudă foarte mult pe Episcopul Flavian, fiind-că avea această mare virtute. El ȳice: «Casa lui Flavian este tot-d'auna deschisă streinilor și sĕracilor. Toți cei lipsiți află acolo asil și toți sunt primiți cu iubire și adevĕrată caritate creștină, în cât casa sa, se putea numi, nu numai casa lui, casa lui Flavian, ci casa străinilor, căci de o potrivă tot ce el avea împărtășea sĕracilor și străinilor. El era convins, că tot ce avem, nu se înstreinĕză, ci este tot proprietatea noastră, când din ea împărtășim pe frații noștri, căci nu există loc mai potrivit, în care putem să asigurăm tesaurul nostru, de cât mâinile adevĕraților săraci»²⁾.

Fericitul Ieronim la rândul sĕu între multele povește, ce dă lui Neapoțian, 'i zice și urmĕtorele: «Trebue să te ferești de a da ospete laicilor și mai ales acelora, cari au pozițiuni înalte sociale, căci nu-ți face multă cinste, ca lumea să vadă la pórta preotului lui Christos, carele s'a crucificat pre sine și a fost umilit și sărac, pe pasnici cari pórta lănci și servesc de păzitori ai înalților demnitarĭ. De asemenea nici judecătorul vre-unei provincii nu se cuvine să albă la tine o masă mai luxosă, de cât aceia pe care el póte s'o albă la colegii sĕi. Iar dacā ȳici, că acesta o faci, pentru ca să'l înduplici să fie mai bine voitor săracilor ce greșesc, nici acesta nu se cuvine, căci nu trebue să existe judecător, carele să albă mai mare respect către clericul cel sărac, de cât către cel bogat și nici Iarăși, nu se cuvine ca el să aprecieze cu mai multă bună-voință una de cât alta. Iar dacā se află vre-unul, care să cedeze la mijlocirea unui cleric numai pentru mesele, ce-l se dau mă voiŭ lipsi de bine-facerea aceluia și tot-d'auna mă voiŭ ruga judecā-

1) Ieronim. Epistola II, către Neapoțian.

2) Ión Chrisostom. Cuvîntul I la Cartea Facerei.

torului același, care se înduplică pentru cauza cea dreaptă și pentru dragostea cea către Iisus Christos»¹⁾.

«Veți ști în același timp, dice marele dascăl al Bisericei către Nepoțian, că laicii, poporul și toți credincioșii sunt mai mulțămiiți să vă vadă mângâindu-i în întristările și nenorocirile lor și alinându-le suferințele, de cât să vă albe tovarăși la mesele și petrecerile lor. Clericul acela, care sub un motiv sau altul, nu va lua parte la mese și la petreceri, nici o dată nu'l veți vedea desprețuit de cine-va»²⁾.

Modestia și moderațiunea limbii și a cugetărei era foarte mult apreciată și se recomandă cu dinadinsul în timpurile glorioase ale Bisericei, tuturilor, dar mai ales păstorilor sufletesti.—Lipsa lor marii dascăli ai Bisericei o socoteau ca foarte vătămătoare, atât prestigiul preoțesc, cât și credincioșilor păstoriți, dar mai ales celor din 'ntăiu.

Fericitul Ieronim dă multe povățuiri întru acesta clericilor. El îi face în deosebi atenții, ca să se păzescă de păcatul și greșelii vorbirei de rău, precum și de neorânduile și vrăjmășia, pe care o provocă între frați vorbirea necugetată, calomnia și în genere cuvintele și vorbele nehibzuite.—Sunt foarte instructive cuvintele marelui părinte: «*Nici un grăitor de rău*, dice el, *nu vorbește către acela, care nu este dispus și nu îi place a-l asculta* Săgeata nici o dată nu se înfige în piatră, ci sare și adese ori rănește pe acela, care a aruncat-o. Desprețuiți pre vorbitorii de rău și tăieți-le tot curajul prin refuzul vostru d'a asculta calomniile, ce voește a vile spune»³⁾.

Cu privire la moderațiunea limbii și a vorbei, același Ieronim recomandă clericilor încă o virtute. El îi sfătuește d'a conserva secretele, ce li se încredințează și d'a păstra tăcerea, mai ales despre cele ce știu și cunosc de la cei ce

¹⁾ Ieronim. A doua Epistolă către Nepoțian.

²⁾ Comp. Fericitul Ieronim local citat.

³⁾ Comp. Ieronim epistola II către Nepoțian.

aù pozițiunii oficiale. «Datoria vóstră este, le ȃice el, ca să visitați pre cel bolnav, ca ast-fel să fiți cunoscuți familiilor și copiilor, pentru interesul ce le purtați și pentru ca toți să vă încredințeze chiar cele mai intime lucruri ale sufletului lor. Dar voi se cade ca să aveți cuget curat și limbă curată..... Nu trebuie nici o dată ca prin voi, sau de la voi să cunoască o familie, ceea ce se întâmplă în altă familie»¹⁾.

Sf. Ioan Chrisostom insistă foarte mult asupra datoriei, ce aù credincioșii și mai ales povățuitorii lor sufletești, de a înlătura cu desăvîrșire ori și ce bănuială de asupra lor: «Dacă Sf. Apostol Pavel, ȃice acest sfint părinte, a fost bănuít de Corinteni, că nu ar distribui drept ofrandele și a fost nevoit, ca să ia cu sine și pe alții, ori de câte ori le împărțea, ca ast-fel să nu fie nici cea mai mică bănuelă asupra lui, cu cât mai mult suntem datori noi să ne păzim, ca să nu dăm ocasiune la nici un fel de bănuelă asupra noastră, fie că această bănuelă ar fi neintemeiată și nepotrivită cu caracterul nostru. Care dintre noi se póte compara cu Apostolul Pavel? Care dintre noi este așa departe de păcat, cum era Apostolul Pavel de bănuela ce i-se aducea? Și cu toate acestea el a cređut, că este bine să înlătore ori și ce fel de bănuelă a ómenilor celor răi. El nu s'a basat numai pe cinstea sa și pe încrederea, cu care se impunea tuturor prin învățatura, viața sa cea sfintă și minunile, ce săvîrșea? Ci din contră a cređut, că este bine să desrădăcineze din inimile ómenilor aceste bănueli, ca nu ele să'i facă a se îndoi în cugetul lor și să se dea la neorândueli și atacuri. El a îngrijit, precum însuși mărturisește, ca lucrurile sale să fie curate, nu numai înaintea lui Dumnezeu, dar și înaintea ómenilor. Aceeași grije, ba înca și mai mare, trebuie să avem noi, nu numai ca să risipim și să distrugem toată bănuela și calomnia, dar să

¹⁾ Comp. Fericitul Ieronim locul citat.

ne îngrijim mai dinainte și să cunoștem cauzele, ce ar putea să le provoce, ca ast-fel să le preîntâmpinăm, căci este mult mai lesne să facem acésta, de cât să le nimicim, atunci când ele s'au ridicat și s'au răspândit pretutindeni, mai ales când știm, că ast-fel de bânueli pot da naștere la scandale și pot produce îndoelă în sufletul și conștiința credincioșilor» ¹⁾.

Fericitul Ieronim de asemenea îndemnă pe preoți, prin sfaturile, ce dă lui Nepoțian a se feri din toate puterile lor de bânueli și a se sili ca să înlătore ori și ce fel de bănuelă de asupra-le și să îngrijască, ca nici un fel de calomnie sau vorbire de rău să nu pătă a le ataca caracterul lor moral, sfințenia și curățenia vieții ²⁾.

Dar se poate întâmpla, precum foarte drept observă același sfințit părinte și vedem și noi cu toți, că cu totă osteneala, chiar supra-umană, ce și ar da cine-va de a se păzi și de a înlătura ori și ce fel de bănuelă și vorbire de rău de asupra-și, să nu pătă risipi îndoelile și chiar calomniile, ce le urzesc cei răi la suflet și invidioși, pentru că și însuși Domnul, a cărui nevinovăție și viața Dumnezească, era mai presus de ori și ce fel de bănuelă și el a fost vorbit de rău și calomniat în fața oamenilor, cu care a viețuit și a petrecut împreună. În ast-fel de împrejurare pentru cei nedreptățiți, Biserica nu a putut da altă regulă de purtare, de cât răbdarea și mângăerea conștiinței, punând în vedere tuturor acestora cuvintele Domnului către sfinții sei Apostoli, când dice: «Ferițiți veți fi, când ve vor ocără și ve vor goni și vor dice tot cuvintul rău împotriva voastră, mințind pentru mine. Bucurați-ve și ve veseliți, că plata voastră multă este în ceruri. (Mat. Cap. V, vers. 11).

Cu privire la acésta cestiune, Fericitul Augustin dice: «Când lucrăm în conștiință și cu dreplate, pentru a ne

¹⁾ Sf. Ioan Chrisostom. Despre Preoție. Cart. VI. Cap. 9.

²⁾ Fericitul Ieronim. Epist. II-a către Nepoțian.

păstra numele cel bun și nu avem nimic a ne imputa nouă înșine, dacă se găsec ore-carî reuî voitorî, carî să atace onórea nóstră și să ne ponegréscă în fața ómenilor, prin minciunî și tot felul de bănuellî născocite, atunci mângăeerea nóstră nu este de cât în conștiința nóstră și bucuria nóstră este mare, căci plata nóstră, după cuvintul Domnului, va fi în ceruri» ¹⁾.

✠ Dar sfințîl părințî și dascăliî cei mari ai Bisericeî, pe lângă aceste povățuirî generale, despre viața și caracterul păstorilor sufletești, pe carî le pun în vedere a le avea tot-d'auna și la tot pasul în viața lor, ei 'î sfătuesc și cum să'și îndeplinescă datoriile lor sacerdotale, ce le sunt impuse și decurg din nobila și sfința misiune a preoțieî.

Iată câte-va din aceste povățuirî:

Sfințîl părințî insist forțe mult asupra necesitățel, ca preotul să citéscă și să studieze Scriptura și diua și nóptea, după cuvintul Psalmistului, pentru că ast-fel să se îndrepte și să se înlesnéscă tot servitorul altarului, pentru îndeplinirea dréptă a misiunei sale sacerdotale. «Omul, đice Sf. Gregoriu din Nazianz, nu póte să cunóscă nici un fel de artă sau îndeletnicire, fie ea cât de simplă, dacă nu va întrebuința timp și ostenélă, ca s'o învețe. Cum dar póte să'și închipuésă cine-va, că arta înțelepciunei celei sfințe, care cuprinde cunoscînța lucrurilor umane și divine, care cuprinde tot ce este nobil și distins, ar fi un lucru așa de simplu și comun, în cât să se cunóscă fără nici o ostenélă și fără ajutorul niméruî»? Aú fost unit, đice mai departe sf. părinte, carî credeaú ast-fel și își închipuiau, că mai înainte chîsar de a cunóște numele cărților Vechlului și Noului Testament, mai înainte de a le citi și cunóște cuprinsul, de îndată ce a știut două trei cuvinte din învățătura credințel, sau a citit ore-carî psalmî, și se îmbrăcaú

¹⁾ Fericitul Augustin. De bono vidvitat. Cap. 22.

cu vesmintul cel de cinste al sacerdoșiului, avéu deșertăclunea să se credă pe sine vrednici de a păstori Biserica lui Christos. Unii ca aceștia nu vorbéu despre nimic alt, de cât despre consacrarea lui Samuil din copilărie și se credeau pe sineși cărturari mari și conducători vrednici, ba chiar dascăli ai Bisericei. Se credeau pe sine ca avend cunoștință înaltă a lucrurilor Dumneedeesci intru ale credinței și mergeau până acolo, în cât explicau și Scriptura, și o explicau, nu după litera ei, ci într'un mod spiritual, punénd înainte credințoșilor vedeniile și închipuirile lor proprii, în locul Dumneedeștilor adevăruri, pe cari trebuia a se întări întru credință poporul. Tóte acestea proveneau din lipsa studiului și a cunoștinței Scripturilor, pentru că nu'și dădeau nici o ostenélă, ca să cunoscă din ele datoriile servirei liturgice și pastorale» ¹⁾.

Sf. Ioan Chrisostom desvóltă tema acésta mai departe, și arată nevoea, ce o are clericul de a citi și studia continuu Sf. Scripturi. El dice: «Este în însăși natura lucrului, ca sarcina, pe care o are cine-va asupra-și, trebuie să cunoscă ce fel este și din ce constă, ca ast-fel să pótă a'și da séma despre îndatoririle și atribuțiunile sale. Păstorul sufletesc trebuie să fie în stare a da mijlócele de tămăduire la diferitele bóle a le sufletului omenesc. Vindecarea lor acésta cere mare experiență și mai mare ostenélă, de cât vindecarea trupului; și ea nu se dobândește de cât prin învățatura evangelică, pe care păstorul sufletesc trebuie s'o cunoscă mai bine și mai desăvârșit de cât toți credințoși».

Conducătorul și povățuitorul creștinilor trebuie să fie capabil și în stare de a astupa gura Iudeilor, a idololatrilor și a ereticilor, cari adesea-ori întrebuintează tot felul de meștesugiri și arme, prin care atacă adevărurile credinței. Chiar dacă el ar cunósște tóte greșelile și sofismele acestora și

¹⁾ Sf. Grigorie Teol. Cuv. I. Despre preoție.

n'ar fi stăpân și desăvirșit cunoscător al adevărurilor credinței, cum ar putea el să le apere și să le facă să triumfe? El trebuie nu numai să înlătore pericolul, dar să'l și nimească, întărind în credință pe credincioși¹⁾.

«În zilele noastre, ȳice mai departe sf. părinte, Marcioniȳi și Valentiniani, de o parte, discutând despre legea lui Moisi, iar pe de altă parte Arieni și Savelieni discutând despre Sf. Treime, aduc mare turburare și îndoială în sufletele credincioșilor. Când dar, cel ce stă în fruntea credincioșilor, nu va fi capabil și experimentat în cunoștința adevărurilor Dumneȳeești și stăpân pe regulile dialecticel, cari nu se pot dobândi fără ostenelă și meditațiune continuă a Scriȳturilor, cum va putea să le apere? Unul ca acesta va fi cu neputință să'și păstreze locul său, sau să apere adevărul așa precum se cuvine, în fața vrăjmașilor vicleni și iscușiȳ²⁾». Sf. părinte insistă după aceea foarte mult asupra poveȳei, pe care o dă Apostolul Pavel lui Timoteiȳ, cuprinsă în Epist. I către acesta. Cap. IV, vers. 12—15.

Pe tema acēsta, continuând sf. părinte, ȳice: «Este lucru foarte greȳ și ostenitor, ca cine va să facă omiliȳ și să ȳină regulat cuvintări poporului, care a devenit judecător foarte sever al cuvintelor predicatorului și nu voește cu nici un preȳ, ca să aulă din gura sa cuvintele altuia, nici să i-se repete aceiași omilie sau cuvintare. Pentru acēsta sarcina sa este foarte grea, căci omeniȳ au simȳul lor foarte fin și delicat și mai ales că mulȳi sunt dispuși a asculta cuvintele predicatorilor sacri, ca și scenele dramatice, mai mult adecă pentru ca să se distreze, de cât ca să se folosēscă de ele. Acēsta trebuie să mărēscă munca și ostenelă predicatorului, care, de și trebuie să despreȳească deopotrivă, atât aplausele sau aprobăriile, cât și criticele poporului el însă trebuia să bage bine de sēmă și să'și dea tōtă oste-

¹⁾ Sf. Ioan Chrisostom despre preoȳie cartea IV, cap. III.

²⁾ Sf. Ioan Chrisostom locul citat.

néla ca creștinii să'l asculte cu mulțămire, ca să se edifice și să se foloséscă»¹⁾.

Fiind-că mulți, pentru a'și justifica ignoranța lor și a doveli, că nu este nici o nevoie de cultură, aduceau de exemplu pre apostoli, Sf. Ioan Chrisostom ȳice: «In zadar se invocă ca pretext apostolii, pentru a se înlătura nevoința și ostenéla, ce trebuie să'și depună clericul pentru dobândirea cunoscințelor, de care are nevoie în misiunea sa sacerdotală. Apostolul Paul n'a gândit nici o dată la acésta, nici n'a aprobat ignoranța. Dacă s'ar pretinde clericilor cea mai înaltă și cea mai desăvârșită cultură clasică; dacă li s'ar pretinde să întrebuițeze stilul lui Socrat, limba lui Demosten, măreția lui Tucidide, sau profunditatea ideilor lui Platon, atunci de sigur s'ar putea pretexta și invoca starea culturală a Apostolilor. Dacă se compară un stil comun și simplu către o elocință și arta oratorică așa de înaltă, pare a fi o umbră de dreptate; dar când pentru expunerea și predicarea învățăturilor credinței nu se cere, nici stilul, nici arta oratorică a acelora, ci numai cunoscința lor desăvârșită și țaria credinței, atunci cum se pôte pretexta, că nu este nevoie de studiu și cunoscința învățăturilor Dumnezeuesci? Apostolul Pavel, a căruia capacitate și destoinicia în cunoscința adevărurilor credinței este necontestată, ne pôte servi de exemplu. Cum ar putea cine-va să condamne de incult și că n'a știut vorbi, pe acela care confunda tot-d'auna pre Iudei și pre Ellini și l-a făcut să credă, că el era ȳeul Mercur al păgânilor (Comp. Faptele Apost. XIV, 12)? Cine pôte să creă sau să'și inchipuéscă, că el nu'și da ostenéla ca să adune și să cunoscă dovedile, prin care să desarmeze pre inamicii săi Iudei și Ellini și să-l convingă despre credința în Christos? Dar afară de acestea este o necuviință, ca noi să ne îndreptăm ignoranța și lenea noastră

¹⁾ Comp. Sf. Ioan Chrisostom despre preoție IV, 3.

d'a studia și cunoște adevărurile credinței, invocând și pre-textând starea culturală a sfinților Apostoli, căci ar fi să ne comparăm cu ei»¹⁾).

Sf. Ioan Chrisostom combate și pe aceia, cari susțineau că este de ajuns o viață model, piasă și curată; pe aceia cari susțineau, că faptele sunt de ajuns și pot înlocui cultura, așa în cât știința și învățătura credinței poate să lipsescă. El dice: «Ambele (faptele cele bune, viața cea curată și sfântă și cunoștința învățăturai credinței) sunt absolut indispensabile preotului. Nu este destul, ca numai să îndeplinescă poruncile Domnului, ci trebuie să învețe și pe alții să le cunoscă și să le practice. El trebuie să fie povățuitor cu cuvântul al învățăturai și în acelaș timp și cu fapta. Ambele acestea (faptele cele bune și cunoștința învățăturai de credință) își au partea lor fie-care, întru îndeplinirea misiunii sale sacerdotale și trebuie să se ajute una pre alta, ca ast-fel să se potă îndeplini misiunea sa. Căci, atunci când s'ar ivi discuțiune și neînțelegere întru ale credinței și este nevoie a se aduce argumente din S-ta Scriptură, în casul acesta, ce ar putea să'l ajute faptele sale cele bune și chiar viața sa cea sfântă? Ce ar însemna și ce l-ar folosi că s'a îndeletnicit la o viață virtuoasă, când din cauza ignoranței și a neștiinței a cădut în eresie și s'a depărtat de la sinul Bisericii celei adevărate? Și cunosc pre mulți, cari au fost ast-fel. Dar să presupunem, că nu ar că-lea și ar rămânea statornic credincios întru credința cea dréptă, când s'ar întâmpla, ca poporul încredințat păstoriei sale l'ar încurca în discuțiuni asupra învățăturai și el însuși prin răspunsurile sale nu numai, că n'ar fi în stare să le apere, dar le-ar compromite. Vrajmașii nu au să dică, că el este neștiutor, ci cauza ce o apără este nedréptă și atunci câtă pagubă și vătămăre se aduce credinței? Atunci tot poporul

¹⁾ Sf. Ioan Chrisostom despre preoție IV, 4.

este expus a greși și a cădea în eresii, sau cel puțin mulți se vor îndoi întru credința lor» ¹⁾).

Aceiași observațiune o face asupra cestiunei aceștia și fericitul Ieronim, în epistola sa a II către Nepoțian. El dice: «Nimeni nu trebuie să se mândrească, nici să se laude numai cu curățenia și sântenia vieții și să ~~desprețuească în-~~ vătătura și sciința. Și iarăși nici cel iscusit, cunoscător și talentat în arta oratoriei, nu trebuie să-și măsoare și să-și credă sântenia vieții, după talentul vorbirii. Căci, fie că din două imperfecțiuni, ar fi mai de preferat o ignorantă curată și sântă, de cât o elocință rea, dar preotul are nevoie de ambele aceste două desăvârșiri atât a vieții (sântenia) cât și a cunoscăinței (instrucțiunea). Când le va avea pe amândouă, atunci va fi și el desăvârșit și își va putea îndeplini datoriile sacrei sale misiuni» ²⁾).

Sfinții părinți credeau de cel mai mare folos pentru preoți studiul și meditarea Scripturilor și Sf. Ioan Chrisostom dice: «Pentru vindecarea sufletelor omenilor, Cuvintul lui Dumnezeu este doctoria cea mai priincioasă și covârșește ori ce doctorie a bôlelor trupești. El este instrumentul vindecător, dieta și aerul,—și ține locul ori-cărui medicament. El este în locul focului și al cuțitului. Dacă este nevoie de cauterizare sau tăere, toate acestea trebuesc a se face prin el. Iar dacă cuvintul lui Dumnezeu nu reușeste, atunci sunt zadarnice toate. Cuvintul lui Dumnezeu pôte să înalțe și să mângâie sufletul cel întristat; El pôte să modereze și să înfrâneze pe cei îngâmfași și egoiști. Din studiul sfințelor scripturi clericii trebuie, pe de o parte să înlătore tot ce este de prisos, să dea tot ce este de nevoie credincioșilor și să săvârșescă tot ce se cere pentru vindecarea sufletelor. Din scripturi ei trebuie să învingă pe eretici și necredincioși

¹⁾ Sf. Ioan Chrisostom despre Preoție IV, 5.

²⁾ Fericitul Ieronim epist. II către Nepoțian.

și să risipescă toate uneltirile diavolești. Deci, cei consacrați altarului, trebuie să citească și să mediteze ziua și noaptea Scriptura, pentru ca cuvîntul lui Iisus Christos să locuască și să rodască întru ei»¹⁾

Fericitul Ieronim recomandă prietenului său Iubit, Nepoțian, ca în fie-care sîrbătoare să ia de obiect un loc din sfintele scripturi și asupra lui să vorbească mulțimei, arătându-le învățătura de folos, ce se poate scoate din el. Ii recomandă în același timp și studiul părinților distinși și însemnați ai Bisericei, ca să'1 alibă tot d'auna în biblioteca sufletului său și la totă ocasiunea, referindu-se la ei, să pótă ăice: «Precum spune Tertulian, Ciprian, Lactanțiu, Ilariu, Minuciū Felix, Arnoviū și alții, a le căror cuvinte să le rapórté pentru edificarea credincioșilor»²⁾.

■ Cu privire la îndeplinirea datoriilor sacerdotale, Sf. Ión Chrisostom ăice următoarele: «Cât trebuie să fie pătruns de cuvintele sale și de pozițiunea sa acela, carele se presintă ca mijlocitor și predicator în numele semenilor săi, spre a se ruga și a mijloci către Dumnezeu ertarea păcatelor lor. În deosebi, cât trebuie să fie el de pătruns, când invocă harul Sfintului Spirit și aduce la jertfelnic jertfa cea înfricoșată. Cu câtă curăție, cu cât respect și cu câtă pietate trebuie să pronunțe limba și buzele sale acele cuvinte de rugăciune, când știe că ingerii stau împrejurul său și întréga cétă a cetelor cerești umple altarul, pentru a cinsti pe acela, care pentru păcatele noastre s'a adus jertfa și stă acolo de față nevedut cu trupul pe sf. jertfelnic»³⁾.

✠ Cu privire la predică Sf. Grigore de Nazianz, Ión Chrisostom și Fericitul Ieronim recomandă în deosebi povățuitorilor și conlucătorilor Bisericei următoarele: 1) Predicatorul trebuie să alégă tot-d'auna un subiect, care să fie de

1) Ioan Chrisostom. Despre Preoție. Cart. IV, Cap. 3 și 4.

2) Fericitul Ieronim. Epist. II către Nepoțian.

3) Sf. Ioan Chris. Despre l'reoție. Cart. VI, Cap. 4.

folos credincioșilor. Cu privire la acesta, Sf. Grigorie din Nazianz, în cuvîntul său despre Preoție, arată, că predicatorul trebuie a vorbi despre învățătura creațiunii, despre sufletul omului, despre providența dumnezească, despre renașterea omului, despre cele două aședeminte, cel Vechiu și cel Nou, despre întâia și a doua arătare a Domnului nostru Iisus Christos, despre întruparea sa, despre patimile sale, despre mărta și învierea sa, despre sfîrșitul lumii și judecata viitoare, despre recompensele și pedepsele din ceruri, despre învățătura Sfintei Treimi, care este temelie credinței noastre și altele asemenea. Tote aceste învățături, dice sfîntul părinte, sunt folosite pentru întărirea credincioșilor în credință și sfințenie și pentru pietatea religioasă și practicarea tuturor virtuților creștinești.

II). Aceiași sfînti părinți recomandă, că toate aceste subiecte trebuiesc a se tracta și desvolta, potrivit cuprinsului lor și gradului de înțelegere al credincioșilor, adică, nu prin stil înalt și cu cuvinte, măestrite, ci întraga învățatură, ce va expune, să fie de folos pentru edificarea credincioșilor și arătată ast fel prin cuvinte, ca ei să le pricipă, să le înțelegă și să se folosescă de ele. «Tote aceste învățături, dice Sf. Grigorie de Nazianz, trebuiesc expuse așa fel, în cât să se pricipă și înțelegă, clar și de cei mai neputincioși». Iar Fericitul Ieronim dice: «Stilul predicatorului și cuvîntul său trebuie să fie simplu, lesne de înțeles și în acelaș timp să convingă, adică, să mișce inima credincioșilor clar până la lacrimi. Să aducă pe creștini la cunoștința păcatelor lor, spre a le mărturisi și recunoște în sufletul lor, ca să pótă implora ajutor, milă și ertare de la Dumnezeu. Trebuie să aibă în vedere, că cei mai mulți sunt necunoscători și ignoranți și el trebuie să'î învețe credința și să'î aducă la cunoștința adevărului. Ce folos pótă să aducă explicarea tainelor, când nici cel ce le explică nu le cunoște, sau le explică așa fel, în cât să nu le pótă

pricepe, cel ce'l ascult» ¹⁾. Sf. Ión Chrisostom consacră aprópe întréga cartea a V a tractatului său despre Preoție asupra povețelor, pe cari le dá predicatorului creștin: «Scopul de căpetenie al oratorului creștin, dice el, între altele este: înainte de tóte de a bine plăcea lui Dumnezeu. Pentru acésta El trebuie să facă cunoscut adevérurile credinței tuturor, în tótă vremea și să'l întărească întru credință și în pietate. Întru acésta să întrebuițeze tótă știința, rítva și totă arta oratoriei sale, ast-fel va bine plăcea lui Dumnezeu» ²⁾.

A treia regulă, pe care o pun în vedere sfinții părinți predicatorului este, ca el să îngrijescă de a acomoda învățătura, ce o predică cu nevoile cele mai neaparate și urgente ale credincioșilor. Sf. Ión Chrisostom, vorbind despre acéstă datorie a căpeteniilor și povățuitorilor credincioșilor, dice: «Cel ce predică și sfătuesc pre credincioși, trebuie să fie prevădător și neadormiți, trebuie să albă miș de ochi, ca să privească și se vadă în giurul lor, ca cum nu ar trăi pentru ei, ci pentru mulțimea credincioșilor ce îi încongioră și îi ascultă. El nu trebuie să trăescă și să ducă o viață retrasă în chilia lor, ca călugării, ci să ducă viața păzitorului credincios, care este la postul său și își face datoria. Continuū, să fie în contact și să albă relațiune cu credincioșii de tóte treptele sociale și să îngrijescă pentru trupul lui Iisus Christos, adică, pentru Biserica sa. Să caute de sănătatea și infrumusețarea ei, luând séma ca nu cum-va să fie vre-o pată sau necurătenie, care să intunece sau să inegrască harul, frumusețea și podóba ei. Pentru acésta el trebuie să întrebuițeze medicamentele cuvenite, adică, el trebuie să întrebuițeze și să aplice învățătura așa, precum reclamă ranele ce urméză a le vindeca. El trebuie

¹⁾ Sf. Grig. de Nazianz. Cuvint. 21. Și Fericitul Ieronim. Epist. II către Nepoțian.

²⁾ Comp. Sf. Ioan Chrisostom. Despre Preoție, cartea V, cap. 7.

să fie silitori și neobosiți întru combaterea relelor, adică a tuturilor învățăturilor greșite, prin care creștinii se abat din calea cea dreaptă a adevărului. Dar pentru acesta ei trebuie să cunoscă bine toate relele, care bântue Biserica și să administreze medicamentele cele mai potrivite pentru stărpirea lor¹⁾.

De la aceste reguli generale, pe care sântii părinți le recomandă cu dinadinsul să le albă în vedere preoții și povățuitorii credincioșilor, în sfaturile și cuvântările lor, în biserică și în adunările credincioșilor, ei nu lipsesc de a-l sfătui cum să se porțe și în convorbirile și sfaturile particulare, ce vor da credincioșilor. Cu privire la acesta Sf. Grigorie Teologul dice: «Omul este așa de nestatornic și atât de variat în gândurile, cugetările și pornirile sale, în cât conlucătorii spirituali trebuie să fie foarte pricepuți, pentru a-l putea conduce pe calea adevărului. Caracterele oamenilor sunt foarte variate și precum rețetele și medicamentele nu se pot potrivi aceleași la toate trupurile, de asemenea și întrebuițarea mijloacelor de povățuire și de disciplină, nu pot să fie aceleași pentru toate sufletele. Unii se îndemnă la bine cu cuvântul, alții prin exemple, iar alții sunt mai îndărătnici în caracterul lor și pe aceștia, pentru a-l îndemna la bine, se cer mijloce mai aspre. Unii sunt mai aprinși în pornirile lor și au nevoie pentru a fi reținuți. Lauda reușește mai bine asupra unora, de cât mustrarea. Și din contră, mustrarea îndreaptă pre mulți, mai mult de cât lauda și deci este nevoie a se ști, care din aceste două trebuiesc aplicate. Unii 'și îndeplinesc datoria numai prin simple îndemnuri, pentru alții este nevoie de mustrări, ba chiar cuvinte foarte aspre. Iar mustrările asupra unora au influență, când sunt făcute public, iar asupra altora reușesc, când sunt făcute în particular. Asemenea mustrarea tainică ne-

¹⁾ Comp. Sântul Ioan. Chrisostom. Despre Preoție. Cartea III. 12. Cartea IV, Cap. 2 și 3.

folosind asupra unora, ei foarte degrabă se îndreptă, când sunt pedepsiți public. Alții iarăși, neputând suporta muștrarea publică, după ea devin și mai aroganți și mai rei, pote că unii ca aceștia ar .. ascultat de indemnul și observațiunea particulară și astfel s'ar fi pocăit și îndreptat. Unii trebuiesc a fi atât de observați, în cât să nu fie trecută cu vederea nici o greșală a lor, căci unii ca aceștia caută a-și ascunde de omeni greșelile și păcatele lor și mai ales, că ei caută a se și lăuda, că sunt capabili și șireți. La alții din contră, este mai bine a ne face, că nu vedem micile lor greșeli și chiar dacă auzind de ele, este mai de preferat să nu auzim, căci la unii ca aceștia muștrarea le face mai mult rău, de-cât bine. Adese-ori muștrându-i devin mai îndrăsneți și cad în păcate mai mari. Față de alții iarăși este nevoie să ne arătăm compătitorii de starea lor, ba câte-odată chiar sa le arătăm, că chiar disperăm de a lor îndreptare și această purtare a noastră, aspră și disperată o reclamă natura lor. Către alții din contră, trebuie să ne purtăm cu blândețe și cu îndemnuri, cât se poate de moderate, pentru a-i îndrepta. Față de unii este bine a nu le ceda nimic, iar față de alții este a ceda tot-d'auna. Deci fiind-că toate bôlele omului nu se pot lecuî în acelaș mod, ci este nevoie a se aplica medicamentul cel mai potrivit, după împrejurare, după caracter și după cum natura suferindului o reclamă. Intru cât privește vrednicia păstorului sufletesc, acesta este greutatea lui cea mare. Să deosebescă lucrurile cu deamănuntul, cu judecată adâncă și matură și să administreze cu precisiune și așa cum se cuvine la fie-care bôlă medicamentul potrivit și să se știe, că acesta n'o pote face, de cât cunoscând bine și de aprôpe pe toți accia, pe câți 'i conduce sufletește, având în același timp desăvirșită iubire către ei și experiență¹⁾.

1) Sf. Grigorie Teolog. Cuv. I. Despre fuga sa.

În privința aceiași atitudinii a păstorului sufleteșc, Sf. Ioan Chrisostom, observă următoarele: «El trebuie să fie, dice sfântul părinte, înțelept, curat cu sufletul și om experimentat, carele să cunoscă lumea și s'o înțelegă, după nevoile, pe cari le are fie care creștin. Și fiind că are ocaziune de a fi în legătură cu tot felul de ómeni, trebuie să fie și el variat în purtarea sa, adică, să se arate către fie care, așa, după cum reclamă nevoia și'l povățuește experiența, căci când ȳic acesta nu înțeleg, ca el să fie șiret și viclen, sau slugarnic, sau ipocrit și prefăcut, ci să fie om liber, deschis și îndrășnet, carele să cunoscă, unde trebuie să cedeze și cum trebuie să se porte către toți, spre a fi de folos tuturor, după cum cere nevoia și să fie în același timp către unii blând, dulce și îngăduitor, iar către alții sever, căci nu trebuie să se pórte către toți într'un fel, precum și doctorul nu întrebuințeză unul și acelaș metod, pentru vindecarea tuturor suferințelor»¹⁾.

Ast-fel privesc sfinții părinți și dascălii cei mari ai Bisericii pe preot și demnitatea sacerdotală în genere, în Biserica lui Iisus Christos. Sunt și alte multe sfaturile, pe cari el le dă, pentru înleplinirea cu sfințenie a sfintei lor misiuni. Noi am raportat pe acestea, căci în adevér ele sunt călăuză cea mai sigură, pentru păstorul și povățuitorul sufleteșc și prin ajutorul lor, adică folosindu-se de ele, pôte desvolta între credincioși adevérata pietate și întărirea întru credința cea adevérată. Ele sunt și pot servi în același timp și povățuitorilor sufleteșci și creștinilor de sfaturi sfinte, cari trebuiesc urmate și îndeplinite, pentru ca unit să fie adevérați povățuitori întru a le credinței și a pietăței, iar cei-l-alți adevérați creștini ai sfintei Biserici a lui Iisus Christos.

Drag. Demetrescu.

¹⁾ Sf. Ioan Chrisostom. Despre Preoție, Cart. III, Cap. 16.

Poesie ce cuprinde decapitarea Domnitorului Gr. Ghica,
când ni s'a răpit Bucovina, la 1777.

Tot în Manuscriptul citat ni s'a mai păstrat și alte poezii a căror conținut, de și nu este riguros pur religios, este însă național și istoric și care descriu evenimente mari din trecutul neamului nostru, atât de mult încercat de sortă, și atât de ciuntit și strivit în totalitatea lui! De aceea, rog respectuos pe cititorii Revistei de a-mi îngădui publicarea lor în colónele Jurnalului spre vecinică păstrare. Pe noi de și clerici, nu trebuie nimic să ne separe și răcescă în naționalitatea noastră, în patriotismul nostru *Românesc*, pentru că patriotismul a fost, este și trebuie să fie forța și puterea noastră morală și intelectuală și de acum înainte ca și în trecut. Clerul Român, din vécuri a fost strâns legat cu poporănii lor, era un trup și un suflet, și la necazuri și la nevoi și la veselii participa cu toții. La război îl vedem adese în frunte, ca un popa Farcăș și mulți alții, luând arma și luptând cu bărbăție contra vrăjmașilor țerei! Așa a fost preotul Român, și pentru aceea a fost respectat și atât de iubit de țeranul român; avea, dicea proverbul român, patru ochi pentru că scia și carte, ceea ce țeranul nu scia.

În afacerile publice superioriile bisericești luau cea mai însemnată parte în greutățile prin care treceau Principatele. Mitropoliții și Episcopii în lipsă ori la mărtea Domnilor țineau locotenența Domnască, erau de drept președinții ai Divanurilor Domnești până la 1870; iar Episcopii erau de drept membri în Divanul Domnesc. Atât de mare însemnătate și respect dădeau strămoșii noștri reprezentanților înalți ai Religiei noastre părintești! Iată dar pentru ce mă rog să mi să îngăduie a publica aceste poezii vechi naționale găsite într'un, vechiū manuscript, pentru că ele ne vorbesc despre fapte triste petrecute în nēmūl nostru și pentru că Clerul nostru este *național*. Nu trebuie să se depărteze nici un cleric de la datoria lui națională, el să se bucure când săvârșește o faptă patriotică, căci în țărna acestul loc sfânt, numit *Patrie*, el aū condus la mormint pe strămoșii lor, și pe păstoriții lor! Astă-ți s'aū admis mai pretutindenī în lume, la poporele culte, ca tote națiunile să'și albă preoții lor naționali și nu de alt neam, saū străini de pământul pe care'l păstoresc. Noi din tōtă vechimea am avut preoți dintre al noștri—Români băștinași.

Poesia ce urmăză este, presupun, scrisă de un contemporan faptului, pōte de vre-un cleric. În ea să descrie cum a fost decapitat prin un turc trimis—Capuchehae, într'adins de la Pōrtă cătră Domnitorul Țărei, Grigorie Ghica, spre a'l decapita cu vicieșug pentru că acesta a protestat la Pōrtă cu energie, că cu nedreptul Austria ne-aū ripit Bucovina, sub perfidul pretext de îndreptare de hotare. Acest Domnitor, a spus Porțel, că conform tratatelor vechi, ce țara a avut încheete cu Pōrta, acesta garantasă integritatea teritoriulul Moldovei, și dar nu trebuia să cedeze Austriei de a rumpe din țară două întregi și mari districte și din cele mai bogate și frumoșe. Acest Domnitor trebuie venerat de noi ca un martir național!

Iată cum se povestește orgia acesta în această poezie:

Stihurile asupra lui Ghica Vodă.

Vrând s'arăt și să vorbesc
 De mirare mă uimesc,
 Aș grai nu mă pricep,
 Nu știu de unde să 'ncep.
 Să fac o jalnică vorbă,
 Pentru Domnu! Ghica Vodă,
 Cel bătrîn și vestit,
 La ce sfârșit ai venit!
 O limbă ritoriceseă
 Ar trebui să vorbescă.
 Suspîn acea întâmplare
 Jalnică și de mirare,
 Și trimis ca să'mî vestescă,
 O poruncă părintescă.
 Să nu gîndim de rezboi
 Aici în țară la noi,
 C'aduce firman de pace,
 După cum firea ne face.
 O! ce urît prieteșug,
 Cu al seu gróznic vicleșug,
 O ce veste așa tăcută
 Numai de dênșii făcută!
 Iar când s'au auzit
 Că la Santa a sosit,¹⁾
 I s'au trimis înainte
 Ala! și tobe cu cins'e,
 Să facă întâmpinare,
 Fiind Beiu și Agă mare.
 Și cu pompă s'o primescă
 Ca pe slugă 'mpărătescă
 Mergând cu al său argarlăc
 La casele din Beilic.
 Până nu intră 'n oraș
 Acest prietin ucigaș.
 Iar ei dacă au sosit,
 Ce vicleșug au găsit?
 Au șis că Iaste bolnav fórte,
 Au cerut doftor s'o cate,
 Trimițând lui Vodă știre,
 Fiind slab peste fire,
 Ne vrînd a merge la Curte
 Avînd să vorbescă multe,
 Treburî mari, lucruri înalte,

Si firmanuri să arate.
 Dar nu pôte pentru bôlă,
 Căci din pat nu se mai scôlă,
 Vodă auzînd au cređut
 Ca și cum ar fi vîđut.
 Și ne avînd nici un pridus
 Sau trimis acest răspuns:
 „Să nu facă ostenełă
 Fiînd supărat de bôlă,
 Că va merge Măria Sa,
 Acolo la gazda sa“.
 Cu nălejde s'amăgise
 Pentru boerii ce fugise
 Să nu facă cu Turcul stat,
 Ca să le vie de hac.
 De ar fi spus drept Fotache
 Precum a spus Gavrilache
 Tot ar fi putut prepune
 Acea ascunsă 'nșălăciune!
 Dar ci se șic mai mult?
 Ceasul morței n'au scuit!
 De Duminică în sară,
 O! ce ceas și di amară!
 Au poruncit să gătescă
 Careta cea Domnescă,
 Ca cum ar merge la plimbare
 Vesel și cu alinare.
 Adese ori dicea și 'ntreba,
 Tras-au îndată Careta?
 Diceți mai curînd să tragă,
 Ca vremea să nu trecă.
 Și îndată purcegînd
 A rămas Dôrna plîngînd!
 Că dice să nu mergă
 Pân'o cerceta să vadă,
 Acel Turc cumplit
 Cu ce porucă au venit?
 Iar el n'aŭ ascultat
 Acel folositor stat.
 Iar când să mergă,
 Tufecci-Bașa 'l intrăbă:
 Afendi nu ar fi bine
 Să'ți mai lai ômenii cu tine,

¹⁾ O localitate în pădurea vestită a Bordeni.

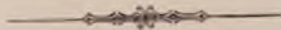
Măcar numaî Tufeciğî
 Că merg numaî doi copii
 Şi dintre boerănaşi
 A doilea Cămăraş.
 Vodă auzind aŭ răspuns;
 Nu trebuie, sunt d'ajuns.
 Şi așa la vreme de mörte
 Merge singur în spre mörte,
 Fără de calabalic
 La casele din Beilic.
 Bostangîi se gătise
 Precum li se poruncise,
 Şi i aŭ ieşit înainte
 De laŭ întâlnit cu cînste.
 Si suindu-se pe scară,
 Îi ținea de subțioră
 După ce s'aŭ suit sus
 Si cașngiŭ s'aŭ dus,
 Laŭ primit cu bucrie,
 Arătând prietenie,
 Dicënd bine ai venit
 Al meu prieten dorit.
 Dar cegetul lui cel aprins
 Era că laŭ vădnt prins.
 Şi așa laŭ amăgit
 Precum n'aŭ nădejdnt.
 Pe copii cu Tufeciğî
 I-aŭ băgat la cașngîi.
 Adică ca să l cînstească
 Cu rändniala Turcască.
 Cu cinbuce, cu cafele
 Ca să nu stea la perdele.
 Că de vorauđi strigare,
 El vor face turburure.
 Unŭ Turci staŭ pe la uşe,
 Unŭ prio cămări ascunse
 Precum erau porunciđi
 De cu vreme rändniđi,
 Ş'atuncea intrăod în casă,
 Aciă să intrarmasă.
 Si uşile inehidënd,
 Aŭ şeđnt cu tođiŭ ränd.
 Vădënd Vodă acea întâmplare,
 L'aŭ cuprins mare sudóre,
 Şi acum a scăpa nu pöte,
 Că sfărşitul este apröpe
 Deci făcënd nițică vorbă

Cafeginl către Vodă
 Ce l-aŭ dis, ce l a 'ntrebat,
 Nu sciŭ, nu m'am întâmplat.
 Acolo unde vorbea
 A cerut Tabac să bea,
 Şi Tabacherea aŭ deschis
 Şi spre Vodă o a întins.
 Iară Vodă când s'aŭ plecat
 Adică, să bea Tabac,
 A făcut semn Cafegiu către has-
 nătariul
 Să lovască cu hamgerul
 Şi l lovira drept în spate
 Şi i dete o rană de mörte.
 Atunci Vodă cădënd cu spetele la
 pământ,
 Aman Afendi aŭ strigat,
 Fie-ți milă și păcat,
 Fii-ți milă nu mă perde
 Că nu am nief o nădejde,
 Şi de pođi să chivernisești,
 Cu chip să mă mântuești,
 Şi ca să scap de urgie,
 Nu m' lăsa Curtea pustie!
 Dar cine va să-l asculte,
 Saŭ să vie să-l ajute?
 Şi un ture de gât îl stränge,
 Ca să nu pötă să strige,
 Tufeci Basa a răspuns
 Precum si semenii aŭ spus.
 Şi ascultând cu luare aminte,
 Aşteptând ce glas aude,
 Mai că aŭ simțit
 Un glas și amorțit,
 A lui Vodă, când aŭ strigat
 De cu trei s'aŭ luptat
 Păr și o feréstră aŭ spart,
 Vrând să iasă și să scape.
 De acea cumplită mörte,
 În zadar, fără de folos
 Că l-aŭ oborit de tot jos.
 Şi alergând să între 'n casă
 Cel de la uşe nu-i lăsă,
 Ducî vrënd să se întörcă,
 Ne sciind ce să mai facă.
 Iar Bostangîi cel l-aŭ țit,
 Ce sta pe afară 'narinați,

Năvălind ca niște flare
Și cu toțîi îl lnară,
Iar el de durere și de frică,
Să zmucește și s'a runcă;
Și să zbate ca un pește.
In sânge se tăvăleşte!
Iar trupul cel muncit,
Și de cuțite rănit,
Sta 'naintea lor întins,
Izvorând sânge din trîns,
L'aū dat pe o ferestulcă jos

Spre grădina cea din dos.
Și Bostangiū săpară
Și acolo îl îngropară!
Din averile lui tôte
Ne avënd la a sa mörte,
Măcar patru coți de pânză
Ca pre obraz să-ı întinză,
Iar capul într'o cutie
L'aū trimis la 'mpărăție!
Precum și averea lui tötă
O aū făcut beniș la Pörtă.

C. *Erbiceanu*.

Un Archiereu grec mitropolit la Români din Ardeal.

Una dintre urmările creșterii și asigurării influenței elementului grecesc în țările Române este și ocuparea scaunelor noastre mitropolitane și episcopale de prelați veniți de la sudul Dunării și greci de origină. Când se va manifesta pentru întâia oară, când va apărea acest fenomen,—al suirei arhierilor greci pe scaunele noastre mitropolitane mai întâi,—nu venit din afară, ca o necesitate mai mult a timpului și împrejurărilor locale, precum s'a făcut la întemeierea celor dintâi mitropolii în Țara Românească, când s'a impus Domnitorilor să primescă în scaune arhieriei-greci, ci când un curent pornit din lăuntru, din țară și susținut de o partidă, va aduce pe scaun vre-una din aceste persoane de origine sud-dunărenă, atunci de la sine va trebui să admitem cum că elementul grecesc se stabilise, crescuse, ba chiar ajunsese și preponderant. După informațiunile ce am putut culege până în prezent, acest fenomen se manifestă în Țara Românească pentru întâia dată, în a doua jumătate a secolului XVII,—deci înainte de predominarea politică a elementului grecesc din timpul așa numitei epoci a Fanarioților,—și anume în anul 1673 ¹⁾. În acest an după venirea a doua oară la domnia țerei a lui Grigorie Ghica, Mitropolitul Țerei Românești, Teodosie Vestemianul, ca unul ce ținea cu Cantacuzenii,—representanții de atunci ai politicii naționale,—este detronat de către Domnitor și închis la Monastirea Cozia; iar în locul lui fu pus pe scaun, fără obicnuita alegere, Dionisie egumen atunci la Monastirea Văcărești. El fusese mai înainte vreme episcop la Râmnic, de unde apoi fusese destituit. Acest Dionisie este primul mitropolit al Ungro-Vlachiei de neam grecesc. În Moldova,

¹⁾ I. D. Petrescu. Mitropoliile Țării, pag. 106.

fenomenul acesta se manifestă ceva mai târziu cu câte-va decimii de ani, și anume la anul 1730 cu mitropolitul grec Nikifor, când deja se inaugurasese epoca Fanarioșilor, și este datorit și aci aceleleași cauze ca și în Muntenia, adică predominării elementului grecesc.

Un fenomen însă, curios prin aparițiunea lui, este ajungerea unuia dintre acei numeroși pribegi arhierii greci pe la noi, ca mitropolit la Români din Ardeal. Faptul acesta se petrece la vreo câțiva ani numai după ocuparea scaunului mitropolitan muntean de un grec, și anume în 1682 când arhierul grec toasaf ajunsese mitropolit al Belgradului sau Alba Iulia, din Ardeal. Și diceam că fenomenul este curios prin aparițiunea lui, întru cât el nu se datorește aceluiași cauze, care aduseră în Muntenia și în Moldova arhierii greci pe scaune, ci mai mult unor anumite împrejurări externe de atunci, pe care le vom expune îndată la locul respectiv. Am crezut că acest caz, că acesta aparițiune particulară merită să oprescă cel puțin câte-va momente asuprați atențiunea celor ce se interesază de trecutul nostru bisericesc, mai ales că venirea lui pe scaunul mitropolitan ca și plecarea lui de acolo, avu loc în condițiuni deosebite de cele obișnuite; și peripețiilor, prin care avu să trecă în scurtul timp de câte-va luni de zile, cât fu vorba de el ca mitropolit al Românilor din Ardeal, sunt consacrate rândurile ce urmăză.

§.

La sfârșitul anului 1681 sau începutul anului 1682,— data exactă nu se poate stabili din cauza insuficienței izvoarelor,—muri după o păstorire relativ destul de scurtă vlădica românesc din Ardeal, Iosif Budai de Piskincz. Cesițiunea numirei unui nou Vlădică pe scaunul din Alba Iulia, devenit din nou vacant, interesa de aproape pe Domnitorul de atunci al Țării Românești, Șerban Cantacuzen ca pe unul care urmărise și se interesase de mersul trebilor bisericești de peste Carpați. Șerban Cantacuzen fusese doar acela, care prin amenințările sale pe de o parte, iar pe de alta prin intervențiile sale pe lângă Porta Otomană făcuse ca Mihai Apaffi «craul» Ardélului să elibereze din Inchisore pe Saba Brancovici; Șerban Cantacuzen fusese acel care

numai cu mare greutate consimțise la recunoșterea lui Iosif Budai ca Vlădică al Românilor din Ardeal, căci îl privea ca usurpator al scaunului, care, după dînsul, se cuvenea lui Saba Brancovici ¹⁾ declarând că îl a recunoscut cu sîtul și archiereii sîi pe Iosif Budai de Vlădică la Români din Ardeal «ca să nu rămână acel scaun vădov și creștinii de acolo fără păstoriu» ²⁾. Pentru Șerban Cantacuzen deci a legerea unul succesor lui Iosif Budai, era o chestiune importantă, lui nu îl putea fi deci indiferentă persoana, care avea să urmeze în scaun, dat fiind zelul și interesul său de până atunci. De aceea el căută să fie ales un om care să îi fie și lui «persona grata» și care să presinte mai multe garanții de păstrarea credinței ortodoxe în Ardeal, atât de mult bătuită de vîntul «calvinizării», vînt tare și puternic mai în tot cursul secolului al XVII, fiind susținut din toate puterile de către principii domnitorii calvini din Ardeal. Pe acest om Șerban Cantacuzen îl găsi sau credea că îl găsește în persoana archiereului grecesc Ioasaf, episcop titular al Lacedemoniei. Cea dintîi mențiune despre acest Ioasaf o găsim în actul din Condica sfîntă scris cu ocazia consacrării lui Iosif Budai, cu data de 23 August 1680, unde dimpreună cu Mitropolitul Teodosie și cu un alt archiereu se află iscălit și «(ὁ) πρόην Δακεδαμονίος Ιωασάφ». O variantă cu privire la numele lui găsim în pomelnicul mitropoliților Belgradului, publicat de curînd de Dl. N. Iorga ³⁾. El este numit acolo «Iosifa», care nume pe urmă însă este îndreptat în «Iosifat». În actele ⁴⁾ contemporane ce se referesc la el este numit Acafiu Iosif, și Iosafat. Cu toate aceste variante, rămîne ca nume al lui acel înscris în «Condica Sfîntă» a Mitropoliei din București, adică acel de Ioasaf. El se afla deci în țară pe la 1680, și pôte și încă mai înainte de această dată, ca mulți alți călugări și archie-

¹⁾ N. Iorga, Sate și preoți din Ardeal, pag. 77 și 80.

²⁾ Cipariu, Acte și fragmente, p. 231—236; Popea, Vechea Mitropolie, pag. 7—8.

³⁾ N. Iorga, Studii și documente cu privire la Istoria Românilor, vol. IV, pag. 67.

⁴⁾ Monumenta Comititalia regni Transylvaniae XVII, pag. 292—302. O copie a acestor acte se află în posesia subsemnatului, ea servă de bază articolului de față.

rel greci, veniți mai întâi după milă, după ajutoare prin țările noastre, dar cari, apoi profitând de împrejurări diferite, ajunseră a tot puternici. La mărtea lui Iosif Buziaș acest arhiereu grec, episcop titular al Lacedemoniei, Ioasaf, fu și el printre cei cari dorea să ajungă Mitropolit la Români din Ardeal. Nu ne sunt cunoscute mai de aproape mijlocele ¹⁾, pe care el le întrebuiță că să ajungă acolo unde tindea, destul e că ajunse. De bună seamă însă că un rol destul de însemnat avu, la ajungerea acestui arhiereu ca Mitropolit în Alba-Iulia, sprijinul ce i-l dădu Domnitorul Șerban Cantacuzen. Relațiunile destul de încordate mai înainte vreme între Șerban Cantacuzen și Mih. Apaffy se mai înmuiașeră în timpul din urmă, așa că chiar la începutul anului 1682,—an în care arhieroul nostru fu câte-va luni Mitropolit al Românilor ardeleni—Șerban Cantacuzen avu o corespondență destul de prietenoasă cu Mih. Apaffy, în care el numea pe Apaffy «amicul și vecinul său bine-voitor» ²⁾. Când lucrurile staū ast-fel între cei doi domnitori, se înțelege de la sine că nu îi va fi de loc greu lui Șerban Cantacuzen să mijlocască și să obțină de la Apaffy numirea lui Ioasaf pe scaunul mitropolitan din Alba-Iulia. Faptul acesta, după toate probabilitățile, pare a se fi întâmplat pe la mijlocul lui Februarie sau începutul lui Martie 1682, când dieta ardelenă tocmai era adunată la Făgăraș. Numirea acésta a lui Ioasaf însă s'a făcut fără să'i premergă obiceinuta alegere din partea protopopilor românești, căci dacă s'ar fi făcut deja alegerea lui în Ardeal din sinodul protopopilor, n'ar mai fi fost motiv ca să se facă din nou o alegere la București, precum vom vedea îndată. Ca să se facă față, ôre-cum, acestui salt, Ioasaf veni în Ardeal și în tovărășia românului și fruntașului boerilor din țara Oltului, Sigismund Boer de Recea, vizită pe mai mulți protopopi români, căutând să se asigure de voturile lor—la nevoie—și să'și câștige și simpatii. Resultatul călătoriei însă

¹⁾ Părintele Augustin Bunea în scrierea „Vechile episcopii românești” îl acuză că a cumpărat demnitatea mitropolitană cu bani în București. Lucrul nu e nici imposibil, dar nici dovedit cu evidență.

²⁾ Monumenta Comitialia regni Transylvaniae, p. 268—269 și Bunea „Vechile episcopii românești” p. 134.

fu cu totul contrar, căci în loc de simpatii produse peste tot locul o impresiune defavorabilă pentru-că nu putea vorbi de cât numai grecește, și chiar și această limbă nu o putea rosti frumos, căci îl era defectuos organul vorbirii, din această pricină Grecii din Sibiu nu'l primiseră mai înainte nici să le fie preot ¹⁾. Cu tot nesuccesul călătoriei de câștigări de simpatii, ce întreprinse, el nu se descurajă și porni în spre Țara Românească ca să fie ales acolo după canoanele Bisericii orientale de un sinod de episcopi. În calitate de «Vlădică român» apare el la Brașov în ziua de 26 Martie cu delegatul lui Apaffy, Sigismund Boer ²⁾. De aci el plecă spre munți.

La vre o câte-va zile în urmă după acestea «în biserica sfinților slăviților, de Dumnedeu înconunaților și în tocmal cu Apostolii Constantin și Elena ³⁾ se ținu un sobor com-pus din «Archieiei și Mitropolii ce s'au aflat față «ca» să alegă și să hotărăscă pre cel ce se va găsi vrednic spre îngrijirea păstorescă a Mitropoliei aceia» ⁴⁾. Pe lângă loasaf mai fură, conform usului, presentați ca candidați încă alți doi: Nicodim și Parteniu, ieromonahi, mai mult de formă, căci ales de bună sēmă fu loasaf, care avea toți sorții în partea lui. Actul de alegerea și consacrarea lui loasaf, din «Condica Sfință» a Mitropoliei din București, pōrtă data de 1 Aprilie 1682, și este semnat de Mitropolitul Teodosie și de alți doi arhiepiscopi greci. După el urmēză actul prin care loasaf mărturisește credința și dă făgăduința că o va păstra, act care ca și cel-l-alt, este redactat românește, dar iscălitura lui precum și cuvintele prin cari se legă că își va păstra jurămintul de credință sunt scrise de loasaf în limba grecească de ore-ce el nu știa nici să vorbească nici să iscălescă românește ⁵⁾. Terminându-se formalitățile în București, noul Mitropolit plecă spre Ardeal, unde găsi o stare de lucruri cu totul defavorabilă lui.

¹⁾ Bunea, op. citat. pag. 134.

²⁾ N. Iorga, Sate și Preoți din Ardeal, pag. 82.

³⁾ Mitropolia din București.

⁴⁾ Adecă a Albei-Iulii din Ardeal.

⁵⁾ Ambele acte după Condica Sfință, le-am utilizat din N. Popea: Vechea Mitropolie a Românilor ortodocși din Transilvania, pag. 9 și 10.

Numirea acestui arhieru grec, care nu ştia nici măcar actul consacrării sale să'l iscălescă cu vorbe româneşti, provocase în Ardeal o mare nemulţămire. Mai mulţi protopopi şi preoţi între cari erau şi Ion Zoba din Vintzul de jos, George de la Daia, Vasile din Alba-Iulia, David din Romoşel, Ión din Tuscea, Moise de la Hunie Ióra şi Dănilă de la Ilia, merseră în absenţa lui la Făgăraş şi protestară în contra instituirii de mitropolit a lui Ioasaf, fără să'l premergă actul de alegere din partea clerului şi ridicară şi o piră în contra lui ¹⁾. Principele M. Apaffy ordonă cercetarea cauzelor şi delegă în acest scop pe Gaspar Diosi, judecătorul suprem din comitatul Albei, care împreună cu Petru Konczay, cel-alt judecător făcură cercetarea şi incheeră cuvenitul proces-verbal, cum am dice noi adî în limbajul ţilnic, care act ni s'a păstrat ²⁾. În el se enumără mai întăi acei cari protestaseră în contra lui Ioasaf,—aşa după cum îl înşirarăm şi noi mai sus; spune apoi că în ziua de 26 Aprilie 1682 aŭ fost chemaţi înaintea judecătorului suprem al comitatului Albei-Iuliei martorii de mai la vale, cari prestând jurămînt pe credinţă ce o aŭ în Dumneşeŭ (ad fidem eorum deo debitam), aŭ fost întrebaţi şi cercetaţi relativ la cazul arhierelui Ioasaf. Întăiul martor, Nicolau Pop, preot la biserica românească din Sas Sebeş declară cum că călugărul grec «Iosif» venind în monastirea românească din Alba-Iulia, vorbind între alte cu călugării şi cu popa Ión Zoba şi de judecarea lui Saba Brancovici a întrebat Ioasaf cine l'a judecat pe Brancovici; atunci popa Ión Zoba din Alvintz a spus că Măria Sa Principele cu preoţii ungureşti şi cu cei româneşti îl aŭ judecat; la care Ioasaf ar fi replicat că nu era de competenţa principelui să judece pe un episcop român, ci acest drept îl are Patriarchul şi el numai putea să'l judece; că Brancovici ar fi trebuit să apeleze la Patriarch; iar când popa Ión l-ar fi obiectat că «Patriarchul n'are nimic a face cu noi, ci asta e treaba Măriei Sale a principelui, sub a cărui putere stăm, şi darea nu o plătim Patriarchului ci împreună cu întreaga ţară o plătim principelui şi puternicul împărat turcesc» ar fi răspuns Ioasaf

¹⁾ Bunea, op. cit. pag. 135.

²⁾ Monumenta Comit. regni Transylv. XVII, pag. 292 et sq.

că «Brancovici ar fi trebuit să aducă afacerea sa înaintea Patriarhului, care, dacă ar fi putut veni în țară, bine! Iar de n'ar fi putut veni, ar fi trimis în Ardeal în locul său omeni pricepători de legi. Greșala e a lui Brancovici că nu a apelat și rău a făcut că nu a înștiințat pe Patriarh prin epistolă sa și prin vre-un om al său despre afacerea lui». Cel-l'alți trei martori: Vasile, Evloghie și Chirila, câtești trei călugări din monastirea românească din Alba-Iulia—ultimul era și preot al monastirei,—au depus tot în sensul primului martor.

În timpul când aceste lucruri se petreceau și pertractau în Alba-Iulia, sosi aci și Ioasaf, venind din Țara Românească, unde fusese confirmat. El află de mișcarea care se pornise în contra lui și cel dintâlu lucru, ce îl făcu, fu ca să des-tituască din funcții pe mai mulți protopopi contrari lui, între care sunt: protopopul Nicolae din Armeni, Mihai din Săcădate, Ionașcu din Mohu, George din Corabia și George din Daia. Pe de altă parte luă pe lângă sine pe un preot cu numele Ionuț, pe care Saba Brancovici îl degradase din preoție și protopopie, tundându-l părul, și pe popa Neagul din Vestem ¹⁾.

În acest timp când mișcarea se pornise în Ardeal în contra lui Ioasaf, principele Mihai Apaffy reinnoi la 5 Iunie 1682 privilegiul preoților români, cu privire la scutirea de dijma din munca câmpului, ce o dau în favorul fiscului, constatând că unii strângători de dări de prin Feleac, Săcădate și mai ales din scaunul Sibului, neținând socotela de privilegiile acordate de principe preoților, îi constrâng încă să dea dijma. Apaffy amenință sub grea pedepsă apoi pe cei ce vor lucra în contra poruncilor sale, și vor mai lua pe viitor dijma de la preoții români ²⁾. Nu putem ști mai de aproape dacă e vre-o legătură între aparițiunea acestui decret și între mișcarea pornită în contra lui Ioasaf, sau e numai o coincidență întâmplătoare. Ori cum ar fi însă clerul român din Ardeal se puse în mișcare în contra lui Ioasaf; fierberea ajunse în curând la culme. Lucrul merse așa de departe în cât Sașii din Sas sebeș nu putură rămânea indi-

¹⁾ Bunea op. cit. pag. 136.

²⁾ Monumenta. Comit. regni Transylvaniae XVII, pag. 286.

ferenți, ci se amestecară în aceste turburări luând partea clerului românesc în contra «Grecului». Există o suplică a Sas-sebeșenilor cu data de 10 Iulie 1682, adresată către Mihai Tophen, superintendentul calvin din Ardeal, și către Petru Alviutz, protonotar al mesei judecătorești și prefect al tuturor bunurilor fiscale. În această suplică Sas-sebeșenii vorbesc de «dificultățile ce au preoții întregii națiuni românești cu privire la episcopul introdus acum de curând în contra usului observat la ei», și roagă din parte-le pe superintendentul calvin ca «să se îndure ca pe suplicanții cari prezintă această scrisoare să-l țineli pe lângă datoriile vechi, de ore-ce datina veche e ca și lege, permițându-le lor alegere liberă, ca ei să-și alegă din națiunea lor o persoană demnă de oficiul acela». Cum vedem dar se cerea mijlocirea superintendentului calvin pentru respectarea dreptului ce îl aveau Românii de a-și alege, după obiceiul vechi, din némul lor căpetenie bisericăscă. Ceea ce e curios însă în această împrejurare e că apărarea drepturilor clerului român o vedem pornind din partea Sașilor, calvinii.

Dar și Vlădica Ioasaf își avea partizanii săi,—mulți, puținii, câți erau,—cari îi luară apărarea. Avem, tot din acest timp de fierbere, o suplică, către principele Apaffy, făcută din partea «protopopilor și preoților români» cari declară că «noi cu Vlădica acesta evlavios al nostru ne-am îndestulit, numai câți-va preoți sunt dintre noi, care nu se pot liniști, ei știu din ce cauză». «Pentru aceea foarte umilit ne rugăm Măriei-Tale ca să rămănem sub conducerea cinstitului nostru Vlădică. mai sus amintit, ales cu voia Măriei Sale, Principelui».—Dar se vede că acești partizani nu erau îndestul de numeroși ca să pôtă impune tăcere celor cari erau în contra Vlădicăi, și cari, din contră, par a fi fost într'un număr destul de mare, căci acești din urmă reușiră să ridice o puternică opoziție în contra «Grecului», să provoace turburări în țară și apoi în urmă, când mijlociră la M. Apaffy, reușiră să obțină convocarea unui sinod, care să cerceteze afacerea și să o judece în tötă forma.

Greu nu îi va fi fost lui Apaffy de a acorda acest lucru, întru cât și lui, numirea lui Ioasaf i se ceruse de peste hotar, din partea lui Șerban Cantacuzen, unde la nevoe, «Grecul» putea găsi sprijin, și ca atare—pôte—voia chiar

și el să se scape de un om, care îl putea fi incomod, profitând mai ales acum și de nemulțămirea ce se ridicase în contra lui în țară. Apoi și cei-l-alți de pe lângă Apaffy, și în prima linie super-intendentul calvin Tophen, nu putea vedea cu ochii buni pe un Vlădică românesc, ce nu jurase pe anumitele «puncte» prin care, cum se știe, se lindea la calvanizarea bisericii române din Ardeal. Ast-fel că mișcarea preoților români în contra lui Ioasa¹⁾ putu lesne găsi susținători preste tot locul.

Sinodul se și adună în ziua de 12 Iulie 1682 la Alba-Iulia, în casa nobilului Paul Szeöcs de Alba-Iulia, în strada «Vulgo-vocata Szt. Mihály-uteza», ca să cerceteze cazul ¹⁾. Din partea princepelui Apaffy erau delegați ca să participe la investigațiune, Ștefan Syarmathi nobil de Șard și George Csicsoi nobil de Alba-Iulia. Ne putem face acum înlată idee despre numărul celor cari erau în contra lui Ioasa²⁾ când se adună sinodul din cuvintele scrise în fruntea actului ce conține această cercetare, act subscris de cei doi delegați ai lui Apaffy, cari spun cum că acuzatorii lui Ioasa³⁾ erau «toți onorabili protopopi, preoți, clerici și servitori ai tuturor bisericilor românești din Ardeal» ⁴⁾. Au fost ascultați 16 martori, sau cel puțin la atâtea ne-a păstrat actul cercetării numele și depozițiunea. Fărăste că întrebări li se va fi pus martorilor mai multe dar actul în cestiune nu ne păstrează de cât două: una referitoare la nedreptatea judecății lui Saba Brancovici de principe și ai săi și alta referitoare la apelul ce ar fi trebuit să-l facă Saba la Patriarchul ⁵⁾.

Întâitul martor ascultat fu popa Ión, preot în Alba-Iulia. El spune că a locuit mai înainte vreme în Moldova, și că de doi ani a venit în Ardeal, adus aci de episcopul Iosif Budai, pe care îl numesce «sérmanul său Domn» cari cuvinte par a ne spune că numitul episcop i s'ar fi întâmplat vre-o nenorocire, care să li fi adus și mórtea. Spune: că

¹⁾ Actul acestei cercetări, sau procesul-verbal dresat ni s'a păstrat.

²⁾ „Pro parte et in personis honorabilium universorum seniorum, pastorum, clericorum et ministrorum universarum ecclesiarum valachicae constitutionis in Transylvania existentium“.

³⁾ Celelalte întrebări, precum observă și cel ce a publicat actele în Mon. Comit. regni. Transylvanicae, lipsesc.

el ca unul care a venit de peste hotar, nu știe prea bine slările de pe aici, dar știe că «acolo în Moldova nu se primesc episcopii greci ci trebuie să fie români»; că a fost înjurat pe turcește («hana sana sitim, ghidi ciopek») de confidentul lui Ioasaf, călugărul Macarie, pentru-că acest din urmă voinde să trimită pe servitorul popei să îl cumpere, de la cârciu-nă vin, popa Ión nu li a îngăduit, de óre-ce el atunci tocmai vola să officieze și îl trebula servitorul ca să îl aprină luminările; că archiereul ține pe jilțul său în biserică cărți grecești, pe care le ea cu sine, când ese, cărțile românești le înlătură, cântările ordónă să se facă în grecește. A predicat odată la Paști și atunci grecește; nu e în stare să predice românește; că Ioasaf ar fi umblat să cumpere pe preoții românești, când încă nu era episcop, ca să'l alegă; că preoții români din Ardeal nu îl au voit și nici nu îl voesc ca episcop; că îndată ce a venit a făcut prietenie cu popa Ionuț, care fusese dat afară din preoție în timpul episcopului Saba, tundându-i se și părul; că a mai făcut prietenie și cu popa Neagul din Vestem și că cu acesta ține și acum prietenia.

Al doilea martor ascultat e popa Vasile din Alba-Iulia. Acesta spune e un an de zile de când locuesce aci venind din Muntenia¹⁾. Declară că el de la venirea sa aci a predicat românește.

Al treilea martor popa Ievloghie, declară că a auđit din gura lui popa Iuvon că ar fi spus lui Acațiŭ (Ioasaf) că nouă nu ne trebuesci nici tu, nici darul tŕu, dacă nu știi românește; că în cestiunea judecării lui Saba ar fi ăis: că «aici nu trebuie să poruncescă episcopului român nimeni ci numai patriarchul», că cu Saba ar fi fost într'alt fel dacă el ar fi recurs la Patriarch. Acești doi popi Vasile și Ievloghie par a fi identici cu călugării din monastirea din Alba-Iulia, ascultați mai înainte cu ocaziunea cercetării din 26 Aprilie 1682 despre care am pomenit mai sus.

Al 4^{-lea}, Popa Luca Rusu, preot în Alba-Iulia, declară că a auđit de la călugărul—omul de încredere—al lui Ioasaf

¹⁾ Fenomenul trecerei preoților români, din Muntenia și din Moldova în Ardeal repetat și înainte și mai ales după această dată 1682 îl constatăm și cu această ocaziune la primul și al doilea martor.

că acesta venind va aduce cărți grecești de pe care va ordona să se cânte și să se predice; că nu știe dacă preoții români l'ar fi ales episcop al lor; că a audīt cum că vorbind odată cu popa Iuon, ar fi ȳis popa Iuon lui Ioasaf «al dat bani pentru episcopie» la care el a rȳspuns «am dat și dau»; știe cȳ el a scos din protopopie pe doi protopopi: Mihaly și George, dar nu știe din ce pricinȳ.

Al 5^{-lea}, Ștefan Hatzok, preot reformat în Bȳrȳbȳuț, spune cȳ de cȳnd el își aduce aminte cȳ sunt vlȳdici romȳni în Ardeal știe cȳ tot vlȳdici romȳni de aci din țarȳ au fost; cȳ venind Ioasaf la el acasȳ în Bȳrȳbȳuț l'a totrebat martorul dacȳ Cuvioșia-sa va permite ca, sosind tipografia, sȳ se traducȳ și sȳ se tipȳrȳscȳ în limba romȳnȳ cȳrțile rituale calvine, la care cuvinte Ioasaf ar fi rȳspuns: «ferȳscȳ Dumneȳuȳ avem noi cȳrțile nȳstre pe care le vom traduce și tipȳri» reȳnoște și acest martor acușȳțiunile deja aduse cȳ nu știe sluji și predica romȳnește; cȳ nu li s'a dat oficiul de episcop, de ore-ce el singur știe și a fost în Fȳgȳraș, cȳnd preoții romȳni, trimetȳnd ȳmeni, au protestat în contra slujbei lui de episcop.

Al 6^{-lea}, Popa Staicul, preot și protopop la biserica Scheil din Brașov, declarȳ cȳ numitul arhiereu, nu numai cȳ nu știe predica în romȳnește, dar cȳ nici compatrioții sȳi greci nu il ȳnteleg bine, precum, spune popa Staicul, cȳ ar fi audīt de la Greci, cari ȳdiceau cȳ ar fi avȳnd impedi-care de limbȳ; cȳ ar fi audīt de la alții cum cȳ Ioasaf a ȳis cȳ e o mare nebunie cȳ principele și țara au permis ca sȳ fie aici episcop grec; cȳ a fost cu el ȳmpreunȳ în Muntenia și cȳ acolo Ioasaf ar fi pȳrit pe preoții romȳni din Ardeal la patriarcul grecesc cum cȳ mai lau în cȳsȳtorie și alte soții de cȳt prima, acuȳndu-i cȳ ar comite un pecat de neertat și cȳ li s'au dat putere din ȳara Romȳnoșcȳ ca sȳ afurisȳscȳ pe toți acela, cari vor mai face acest lucru.

Al 7^{-lea}, Moisiu preot în Calbor.

Al 8^{-lea}, Popa Nicolae, preot și protopop în Armeni, declarȳ cȳ Ioasaf nu e în stare sȳ predice în limba romȳnȳ, ci numai grecește; cȳ pe cel cari au predicat romȳnește l-au lȳsat acolo în bisericȳ și s'au depȳrtat, în loc sȳ ȳnvețe; cȳ și el e unul din protopopii dați afarȳ de Ioasaf.

Al 9^{-lea}, Mihael, preot și protopop în Sȳcȳdate, e și el

dintre cei dați afară de Ioasaf, declară că nu numai că nu l'au ales ca Vlădică al lor, dar când au înțeles că vor alții să-l alegă au mers 6 inși îndată la Făgăraș, cu consimțimentul tuturor preoților români ca să protesteze în contra lui.

Al 10^{-lea}, Ionașcu, preot și protopop în Mohu, dat și el afară din protopopie de Ioasaf, declară că numitul arhiereu a rugat și pe Sibieni ca să îl alegă, însă acela nu-l au ascultat, din cauza vorbirii sale defectuoase; îl acuză apoi că l-a dat afară din protopopie «câci nu a trimis vorbă să îi duc șese galbeni și eu nu îi am dus».

Al 11^{-lea}, Lupea preot și protopop în Sas-Uifalău.

Al 12^{-lea}, George, preot și protopop în Corabia, scos și el din protopopie, declară că preotul Ionuț, cel luat de Ioasaf pre lângă sine, mergând cu stafete, a luat cu sila caii pentru poștă de la unii protopopi, iar alții au dat mai de grabă bani de cât caii.

Al 13^{-lea}, Popa Ilie, preot în Ida.

Al 14^{-lea}, George, preot și protopop în Daia, dat și el afară din protopopie de Ioasaf, din cauză că a protestat în contra lui la Făgăraș, adaugă că Ioasaf nu știe să spună românește nici «Tatăl nostru» nici «Crezul», nici cele 10 porunci.

Al 15^{-lea}, Popa Lupu, preot în Calbor.

Al 16^{-lea}, Mihai Szilvasi aluom al colegiului Patachin din Alba-Iulia, care declară că a auzit de la servitorul lui Ioasaf, un flăcău cu plete mari, al cărui nume nu îl știe, dar pe care îl cunoște personal, dîcînd românește că Maghiarii, Românii și Papistașii nu sunt creștini.

Sinodul, după ce ascultă, din depozițiunile martorilor, acușiunile ce se aduceau în contra lui Ioasaf, se constituie în tribunal ca să-l judece. El însă nu vrea să recunoască competența sinodului—acum tribunal—de a l judeca, declarînd că «de ôre-ce eu nu am luat oficiul de episcop cu corța, ci mi l-a dat mie ca donațiune Măria Sa Domnul nostru și cu consilierii săi, de aceea doresc ca judecata să se facă înaintea Măriei Sale și a consilierilor săi, pentru că eu acum aci nu răspund de merito nimic». La acest protest al lui Ioasaf a replicat procuratorul Iohaunes Némethi că acuzatul voește numai să amâne judecarea cauzei, că cu el s'a procedat în contra usului de până aci, după care us preoții

român) cereaŭ ca Măria Sa să le denumescă episcop pe cel ales de ei, dar pe Ioasaf nu îl aŭ ales, ci când aŭ auŭit că vrea să le fie episcop aŭ mers și aŭ protestat. În ce privește refuzul lui Ioasaf de a răspunde înaintea sinodului, sinodul stăruind ca el să răspundă, îi făcu cunoscut, în acelaș timp, că la acest sinod este reprezentant, prin delegați și principele Mihai Apaffy. Atunci Ioasaf protestă în contra forului «protestez în contra acelora, care ăic că scaunul acesta, după ce ei îl alcătuesc, ar fi scaunul Măriei Sale, că acesta ar fi sântul scaun, însă după cum am scris mai sus, nici nu îl recunosc de for al meu, ca să răspund de merito. Sinodul însă, neținând socotelă de protestul lui Ioasaf și fiind deja constituit în tribunal, deliberează asupra cauzei și constată că «acusatul în conformitate cu oficiul său nu a intrat în biserică conform usului ordinar, pentru că după *Approbatæ Constitutiones pars 1ma, titul 8, art. 1*, nu a fost cerut de la Măria Sa Domnul cu consensul tuturor preoților români, nici nu s'a ținut de condițiunile urmate la confirmarea episcopilor, pentru că nu numai că nu-l aŭ chemat la acel oficiu preoții, ci când le-a venit la cunoștință intențiunea aceșta a lui, aŭ protestat în toate chipurile și molurile, nici nu l-aŭ ținut până acum de episcop al lor, căci după ce că n'a putut corespunde nici unei condițiuni, conform căreia ar fi trebuit să își continue oficiul, ba încă nici nu știe românește, și e cu totul neappt pentru îndeplinirea numitului oficiu. Prin luarea numitului oficiu a lucrat nu numai în contra legilor și constituției țarei, ci în mod vădit a atacat legile fundamentale ale religiunii lor, cum dovedește capitolul al 9 al pravilei și canonele 29 și 30 ale Apostolilor pe care le-a călcat. Și precum în contra prescrierii acestora a lucrat, tot așa s'a confirmat fără învoirea preoților. În urma acestora—continua sinodul în deliberațiunea sa—l'am judecat nu numai nedemn, ci și de tot neappt pentru oficiul acesta de episcop român, ca pe unul pe care și acum preoții români ba chiar și credincioșii din parohii nu voesc să-l primescă în nici un chip. Ce privește întărirea în acel oficiu, primită de la Măria Sa Domnul, după părerea noastră, din cauzele de mai sus, numai aparține lui, ci, saŭ să o prelea îndată saŭ, dacă nu are nimic să facă cu ea, să o aducă înainte și să o pună la îndurata dispozițiune a Măriei Sale Dom-

nului; până atunci însă să stea în mănăstire, stând sub o altă dispoziție a Măriei Sale. În privința conducerii bisericii însă preoții români să primescă rezoluția și dispozițiunile Măriei Sale Domnului». Acesta nu era pronunțarea sentinței, ci numai o deliberațiune asupra cauzei. Sinodul amână pronunțarea sentinței pentru ziua următoare dîcînd, în ziua de 13 Iulie, că «nu am pronunțat nimic, ci numai am desfășurat lucrul. Fu scutit însă de a pronunța o sentință formală în contra lui Ioasaf, de ôre ce acesta în ziua următoare, 14 Iulie 1682, renunță de bună voe la oficiul episcopesc declarând că se retrage la liniște. Ast-fel dar el fu nevoit să părăsescă scaunul ce ocupase în contra voinței preoțimei românești.

Doi sunt factorii mai însemnați, cari contribuîră la înlăturarea lui Ioasaf de pe scaun: Întâiul și cel mai însemnat cel care lucra pe față și la lumina zilei fu preoțimea românească din Ardeal, care, lovită în sentimentul ei de demnitate națională, se revoltă în contra arhierelui «grec» ce nu știa să iscălescă nici să predice românește, al doilea factor, care lucra mai în umbră, fu spiritul calvin, ce nu putea suferi ca vlădică românesc pe unul ce venise pe scaun prin stăruințe din afară, și unde el și-ar fi putut găsi ajutor, pe unul ce nu jurase pe anumitele «puncte», și care nu le putea fi lor la dispozițiune. Fără îndoială că super-intendentul calvin, Tophen nu va fi fost de loc strein de cele ce se urziră în contra lui Ioasaf.

Nu știm—în lipsă de isvóre—modul în care fu primită în Țara Românească știrea despre alungarea lui Ioasaf din scaunul Mitropolitan al Belgradului. Putem însă ușor presupune că ea displicu la curtea Munténă și în primul rând lui Șerban Cantacuzen, care stăruise pentru Ioasaf ca să fie numit, și care vedea acum—pentru a doua ôră—că de pe scaunul mitropolitan din Alba Iulia se scotea pe o cale ilegală, de către autoritatea laică un episcop¹⁾.

¹⁾ N. Iorga. Sate și preoți din Ardeal pag. 84

Mitropolitul Muntean, Teodosie, nu se hotărî să dea un urmaș lui Ioasaf, de cât după ce acesta trecu din viață, în Ardeal, saŭ,—cum pare mult mai admisibil—în Țara Românească, unde se va fi retras «la liniște» cum spune el însuși în demisiunea sa.

GRIGORE DE NAZIANZ CA TEOLOG

Sf. Grigore de Nazianz este unul din însemnații reprezentanți ai bisericii creștine. Ca orator bisericesc, pentru explicarea principiilor teologice, a jucat un rol însemnat și cu drept cuvânt i s'a dat numele de «teologul». În cuvântările sale el a apărat cu toată puterea învățătura despre Trinitate, care în acel timp era așa de mult amenințată. El n'a oscilat în credința și în convingerile sale și a ramas același în toate împrejurările și bune și rele. În partea speculative și în cea practică, e drept că a fost întrecut atât de Marele Atanasie, cât și de colegul său Grigore de Nissa, totuși rămâne unul din cei mai însemnați reprezentanți ai culturii teologice din acel timp. În cuvântările sale se vede în mod limpede cum el căuta și reușește să unescă partea teoretică cu cea practică, credința cu știința și acesta formeză un punct însemnat al activității sale teologice. El era un mare admirator al lui Origen, fără să cadă în greșalele lui. Studiile care le făcuse la Atena, împreună cu

prietenul său bun, Vasilie-cel-Mare, nu i-a turburat convingerile sale creștinesc, căci în totă viața lui n'a avut alt ideal de cât să aprofunde învățăturile creștine, să și le apropieze desevirșit, și în așa chip să le redea auditorilor se, ca și ei să le pricépă tot așa de bine ca și dînsul. Cei trei capadocieni sunt caracterizați în modul următor: Vasilie este un dogmatic însemnat, după cum o probéză scrierile sale asupra Sf. Spirit, contra lui Eunomiu, talentul său oratoric e unul din cele mai însemnate, pe care l-a posedat creștinismul antic. Mult mai însemnat este el în viața practică, ca principe al Biserice și ca om de acțiune. Grigorie de Nissa a înfruntat și el furtunile care băntueau Biserica din acel timp și sacrificiile pe care le-a făcut el pentru credincioșii încredințați păstoriei sale, îl pun în rândul marilor păstori ai Biserice; numai puțin era însemnat și pentru talentul său oratoric, dar în ceea ce s'a distins mai mult și unde a produs opere neperitoare este pe domeniul științific al religiunii creștine, de care s'a ocupat tot așa de mult ca și Origen. Intre acești trei el este reprezentantul gândirei creștine. Pe terenul practic, ca și pe cel al cugetărei, Grigore de Nazianz pôte fi pus pe aceeaș linie, însă domeniul în care își arată puterea sa deosebită a fost oratoria creștină; el este reprezentantul cuvîntului creștinesc. Ast-fel noi vedem în acești trei stâlpi ai Biserice: gândire, cuvîntul și fapta și aceste trei elemente unite în fie-care din cei trei pentru o țintă și pentru un scop creștinesc ¹⁾.

¹⁾ Iohannes Huber. Philosophie der Kischenväter.

Nu este așa ușor de a urmări pe Grigore în expunerea principiilor sale teologice și acesta pentru motivul că el este un scriitor poetico-retoric și nici de cum un cercetător sistematic, care să fi expus vederile sale într'o ordine ăre-care, în cât cine-va să-i potă urmări de la prima dată. Așa de exemplu în fie-care din cuvântările sale el caută a atinge un scop și pentru acest scop el se servește de ceea ce crede că este potrivit mai mult. De multe ori ia în ajutorul său unele lucruri, pentru a putea să producă efectul oratoric dorit. El posedă îndeajuns cultura filosofică necesară înaltei sale pozițiuni și era stăpân pe limba în care vorbea înaintea auditorului său, însă de multe ori, urmărind efecte oratorice, nu se exprima așa de simplu și așa de clar după cum cerea subiectul, pe care îl trata. Contrađiceri se observă rar în lucrările sale, după cum forțe des se vede acesta la mulți cugetători distinși și originali. La dinșii acesta provine de acolo, căci în tot decursul vieței lor, au fost într'o dezvoltare continuă și au trecut prin multe forme și convingeri religiose. Activitatea intelectuală a lui Grigore de Nazianz a constat cu deosebire în acea că opiniunile ce și le formase deja de timpuriu, sub influența culturii ce o dobândise, aceste opiniuni le-a complectat cu timpul, fără să adaoge ceva ce ar fi contrar credinței creștine, și s'a ferit de toate direcțiunile opuse. El și-a consacrat întreaga viață pentru ca să fixeze pentru tot-d'auna unele principii teologice însemnate, care în acel timp erau mai desbătute și mai amenințate. Și el cu drept cuvânt spune într'una

din cuvântările sale, că aceste învățături divine le-a învățat din Sf. Scriptură și le-a primit de la Sfinții Părinți și că în tot timpul le-a păstrat neschimbate și fără să fie influențat de împrejurările de atunci¹⁾.

Din aceste cuvinte ale sale se poate cunoaște cât de mult ținea el la tradițiune și cât de puțin răsunet putea să aibă în sufletul său păreri greșite, care tindeau să predominie în acele timpuri. Studiind cu atențiune principiile dogmatice ale lui Grigore se poate vedea că acestea nu se deosebesc prin inovațiune sau printr'un conținut aparte. Elementele principale se observă în învățăturile lui Atanasie, în sistemul lui Origen²⁾ și în tradițiunile Bisericeii, așa cum se stabiliseră de Sfinții Părinți și cum se vedeau în încheerile conciliilor. Și chiar forma în care Grigorie își exprima vederile sale nu-i era lui proprie, căci el o învățase în școlile retorice și filosofice, pe unde studiase. A fost mult influențat de filosofia platonice, mai cu seamă în opiniunile sale asupra lui Dumnezeu și asupra sufletului omenesc, fără însă să se abată de la învățăturile creștine.

Dacă nu i se atribue multă originalitate în păreri sale, să nu se creadă prin acesta că meritul lui față de Biserică s'ar slăbi, și că nu i s'ar recunoaște importanța pe domeniul învățăturilor creștine. Tocmai împrejurarea că el redă în mod clar și limpede în-

¹⁾ Ullmann. Gregorius von Nazianz.

²⁾ Atanasie era părintele bisericesc cel mai onorat de dînsul; de la Origen a luat el unele părți, fără însă ca să admită întregul sistem al acestuia.

vețăturile creștine, că le desvoltă cu talentul seu oratoric și cu convingerea internă în așa mod ca să fie pricepute de toți și primite, că le apără cu dialectica sa iscusită, și cu cultura sa filosofică le expune în mod complect, aceste toate fac ca să fie considerat ca unul din cei mai însemnați reprezentanți ai credinței creștine universale de la sfirșitul secolului al patrulea. Dogmatici de mai târziu, ca Ión Damaschin și alții, au scos învățăturile lor din bogatul material lăsat de Grigorie în cuvintările sale. Și nu mai puțin, întreaga Biserică a considerat părerile sale dogmatice ca normale și or-cine s'ar fi abătut de la dinsele, trecea în rândul ereticilor¹⁾. Ca izvóre principale el recunósce Sf. Scriptură și Tradițiunea. Observând mai de aprópe metoda dogmatică a lui Grigore, se pöte vedea că cea mai mare parte din învățăturile sale sunt scóse din tradițiunea bisericéscă, luând de basă decisiunile conciliilor, mărturisirile Sf. Părinți și recunósccrea generală a acestor învățături; cât privesce dogma despre divinitatea Sf. Spirit, el arată că de și acésta nu se găsește destul de clar arătată în Sf.

¹⁾ Ruffinus în prologul traducerii latine a cuvintărilor lui Grigorie, dice: *Id abtinuit apud dominum et ecclesias dei meriti, ut quicumque ausus fuerit doctrinae ejus in aliquo refragari, ex hoc ipso quia ipse magis sit haereticus arguatur. Manifestum namque indicium est, non esse rectae fidei hominem, qui in fide Gregorio non concordat. Sicut: Intra atât a dobândit vrednicie la Domnul și la Biserica lui Dumnezeu, în cât or-cine ar fi îndrăsnit să se abată întru ceva de la învățăturile aceluia (a lui Grigorie) s'ar fi dat pe față cu atât mai mult a fi un eretic. Într'adevăr e lămurită dovadă că nu este om cu credință dreaptă acel oare nu concordă în credință cu Grigorie.*

Scriptură, ea însă s'a făcut cunoscută mai târziu prin puterea chiar a Sf. Spirit. Sf. Spirit este acela care a condus și conduce Biserica creștină și el aduce la cunoștința celor aleși lucruri necunoscute. Ast-fel Grigore de Nazianz pune o mare valoare pe tradițiunea bisericăscă și caută să afle adevărurile înalte atât în Sf. Scriptură, izvorul cunoștinței, cât și în Tradițiune.

În atacurile pe care imperatorul păgân Iulian le ridică contra creștinismului, Grigore se manifestă ca un puternic apărător. El susține cu tărie veritatea și divinitatea creștinismului. La obiecțiunea pe care o face Iulian, că creștinismul se rezimă pe credința orbă, Grigore îi dă ca exemplu școlile filosofice păgâne și îi arată că fundamentul principal al filosofiei lui Pitagora este tot credința și că această credință a lor este orbă, nu însă credința creștinilor: «căci cu această expresiune (πιστευσον) noi voim să spunem, că ar fi ceva nedrept, ca noi să n'avem încredere în cele ce au mărturisit bărbații inspirați de Dumnezeu, din contră credința acelor ómenii este o tărie a învătăturilor lor, mult mai puternică de cât tóte probele și contra probele scóse din o argumentație pur filosofică ¹⁾.

¹⁾ Aici se vede că Grigorie sprijină credința în veritatea și divinitatea creștinismului pe autoritatea lui Iisus Christos și a Apostolilor și nu pe argumente filosofice. El însă nu s'a opus nici o dată acelor care dovediseră în acest chip veritatea și divinitatea creștinismului. Asupra relațiunei dintre credință și rațiune nicăeri el nu se exprimă în mod suficient. Spiritul său deplin filosofic nu putea însă să înlătore rațiunea și acesta se poate vedea în multe din cuvântările sale. Însă ei consi-

În afară de acesta el mai arată superioritatea învățăturilor creștine, sprijinindu-se pe profeții, pe minuni și pe universalitatea credinței în Biserica creștină. El arată că învățăturile creștine sunt mari «prin principiile lor și prin probele cerești; sunt vechi și noi: vechi prin profețiile din Vechiul Testament; noi, prin aparițiunea din urmă a divinității și prin minunea efectuată de ea și la ea; încă și mai mare și mai extraordinară prin învățăturile Bisericei, conservate până astăzi». Nu credința filosofică, ci cea care isvorăște din inimă, care se rezimă pe Sf. Scriptură, pe tradițiunea Bisericei și pe învățăturile Sfinților Părinți, acesta este cea adevărată. Credința, care este comună tuturor creștinilor, acesta este baza întregii activități și este trebuinciosă nu numai ómenilor luminați și scrutați, dar și celor simplii. În cuvintările sale adresându-se creștinilor celor neînvățați se exprimă astfel: «Nu cerceta asupra naturei Tatălui, asupra substanței Fiului celui născut, asupra demnității și puterei Sf. Spirit; ține cu tărie la învățăturile pe care le-ai primit și cercetările științifice lasă-le celor înțelepți». Iar în altă parte vorbind despre harul pe care îl primesce omul prin creștinism ține: «Mărturisesce pe Iisus Christos și crede că el a înviat din morți și tu te vei mântui, căci credința singură are valoare destulă; mântuirea deplină constă însă în acea, ca noi să și

---

deră rațiunea ca nesigură în determinațiunile sale și ca insuficientă în cunoașterea celor dumnezeiești, întru cât ea nu este condusă și luminată prin credința în revelațiunea divină. Ullmann. Gregoriū von Nazianz.

o mărturisim, dar să unim cunoștința cu mărturisirea plină de bărbăție. Nicăieri n'ar avea loc o mai mare nedreptate ca în credința noastră, dacă ea ar fi proprie numai învățaților, oratorilor și celor exercitați în argumente logice, iar mulțimea, după cum nu are nici aur nici argint, nici alte obiecte prețioase, să nu aibă nici credința. Mult mai bine este pentru un sărac care are credința sa, un sărac în darul cuvântului și în cunoștință, care se rezimă pe un simplu cuvânt și care se mântuiește cu acesta, cum s'ar mântui pe o luntre ușoară, de cât pentru un nebun, care fără o cunoștință adevărată și vie, se încrede pe cuvinte și puterea crucii lui Christos, care este mult mai înaltă de cât toate cuvintele, o desprețuiește fără să vadă că slăbiciunea argumentării este o micșorare a adevărului». Mărturisirea sa de credință se găsește în cuvântarea pe care a ținut-o cu privire la botez. Ea este importantă din toate punctele de vedere și de aceea o arăt aici spre a se vedea lămurit principiile religioase ale lui Grigorie: «Învățându-te, te botez în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Spirit; un nume este însă comun pentru câte trei, acela al Divinității. Crede, că întreaga lume atât cea vedută cât și cea nevedută, este creată de Dumnezeu din nimic și e condusă prin supravegherea Creatorului. Crede, că nu se află nici o substanță a răului și nici o putere a acestuia primitivă sau de sine stătătoare sau provenită de la Dumnezeu, ci este opera noastră sau opera Satanei și că există din cauza neglijenței noastre și nu după voința Creatorului. Crede, că Fiul lui Dum-

nedeu, cuvîntul etern, care a fost născut din Tatăl într'un mod mai pre sus de timp și spațiu, în cele din urmă zile, pentru tine, s'a născut de asemenea și ca fiu al omului și s'a născut din Fecioara Maria într'un mod neexprimabil și fără pată, căci nu pôte să fie pată acolo unde este Dumnezeu și la acela prin care vine mântuirea. Crede, că El, care este în acelaș timp Dumnezeu, a devenit om întreg¹⁾ spre binele tuturor ómenilor cari sufereau, ca prin acesta El întregii omeniri să aducă mântuire și să distrugă întreg blestemul pecatului. Crede, că El este mai pre sus de suferință prin puterea divinității sale, însă după natura sa umană este supus suferinței, că El pentru tine a devenit om în felul acesta, cum și tu pentru el te vei divinisa; că El pentru păcatele noastre a fost condus la mórte, crucificat și îngropat (ca ast-fel să guste mórtea), a treia zi a înviat și apoi s'a înălțat la cer, pentru ca să te ridice pe tine; că El are să vie cu mărire ca judecător al celor vii și al celor morți, nu acoperit cu carne, însă nici fără corp, ci din motive, care lui însuși 'i sunt mai bine cunoscute, într'un corp dumnezeesc, ca El să pótă fi vechit de aceia cari cu sulița l-au impus, iar ca Dumnezeu va rămâne a tot puternic peste tot ce este material. Crede, mai departe în înviere, judecată, recompensă după judecata cea dréptă a lui Dumnezeu

¹⁾ Prin acesta vrea să știe că lui Iisus Christos ca ființă omenésoă nu-i lipsește nici o parte din natura umană și ast-fel el combate pe Apolinariști cari, lui, ca om, nu-l recunoscă pe $\nu\omicron\upsilon\varsigma$. sau $\pi\epsilon\sigma\epsilon\mu\alpha$ umană.

și că prin această recompensă va fi lumină acelor al căror suflet este curățit, acesta va să dică contemplarea și cunoșcerea lui Dumnezeu după măsura curățeniei lor, ceea ce noi numim și imperiul ceresc; întuneric însă acelor al căror suflet este întunecat, acesta va să dică îndepărtarea de la Dumnezeu, după măsura întunecimei lor intelectuale, în timpul vieții lor pămîntesci. În sfîrșit binele sprijinit pe această temelie a învățăturilor credinței să ajute, că credința fără fapte este mîrtă, după cum și faptele fără credință¹⁾.

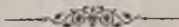
Acastă mărturisire a credinței era proprie, după părerea lui Grigorie atît pentru omenii simpli, adică cărora le lipsea o cultură mai înaltă, cît și pentru cei cunoscători, pentru teologii culți prin excelență. Cu tóte acestea el recunoscă că principiile creștine se pot discuta și în mod filosofic. Aceste discuțiuni însă nu sunt pentru toți, sau mai bine dis nu toți pot să participe la dîsele și chiar să le asculte și el o dice acesta nu ca și cum i-ar fi témă că cine-va s'ar putea îndoi de veritățile creștine, ci arată că asemenea discuțiuni, unde cine-va pôte să-și exprime or-ce părere ar avea, aparțin mai mult școlei de cît Bisericei, mai mult teologiei de cît religiunei propriu dîse. În această privință el se exprimă ast-fel: «Filosofeză despre lume și lumî, despre materie, despre suflet, despre ființele raționale, cum și despre bine și rîu, despre înviere, judecată și rîsplată, despre suferințele lui Christos, căci, dacă tu în aceste ces-

¹⁾ Ritter. *Geschichte der Christlichen Philosophie.*

tiuni găsești drumul cel drept, îți este de folos, dacă tu însă greșești drumul, nu-ți aduce nici un pericol ¹⁾).

Din aceste puține cuvinte se poate vedea însemnătatea cea mare pe care Grigore de Nazianz a avut-o pentru Biserica creștină și mai cu seamă în acele timpuri critice când învățătura creștină era atacată din toate părțile, și de inamici reductibili. El nu s'a temut de nimic ca să-și exprime părerile sale pe față, înaintea publicului numeros adunat în biserică și care venea din toate părțile ca să capete lumină în îndoelile ce le avea. Și căpătau această lumină, căci prin darul oratoric pe care îl avea în cel mai mare grad, prin profundele cunoștințe teologice, prin expunerea limpede, a clarificat toate chestiunile însemnate privitoare la Trinitate, s'a ocupat de natura divină și umană în Iisus Christos, de învățătura despre mântuire, de mistere, de cosmologie și eshatologie și în toate acestea a probat a fi un mare și demn părinte al Bisericii creștine.

M. P.

¹⁾ Ritter. Geschichte der Christlichen Philosophie.

CRONICA BISERICĂSCĂ.

I.

Ședințele Sf. Sinod

Sesiunea de toamnă a Sf. Sinod s'a deschis în ziua de 12 Octombrie a. c. și s'a închis în ziua de 22 Octombrie.

Publicăm aici pe scurt tot ce s'a discutat și s'a rezolvat în această sesiune.

Sesiunea ordinară de toamnă a Sf. Sinod s'a deschis în ziua de 12 Octombrie, făcându-se la ora 10 dimineața un Te-Deum în biserica catedrală a Sf. Mitropolii, la care au asistat P. P. S. S. Membri ai Sf. Sinod și Dl. Prim Ministru D. A. Sturdza, ad-interim la Culte și Instrucțiune Publică, iar la ora 10¹/₂ s'a făcut sfințirea apei în sala ședințelor, după care Dl. Prim Ministru a citit Mesagiul Regal de deschiderea sesiunii.

După citirea Mesagiului Regal, *I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte*, declară sesiunea deschisă, fiind prezenți 13 P. P. S. S. Membri și 3 în congediu. Se citește sumarul ultimei ședințe din sesiunea de primăvară și punându-se la vot se aprobă. Se alege prin aclamațiune P. P. S. S. Se-

cretari ai biroului și anume: P. P. S. S. Episcopul al Rîmnicului și al Dunării-de-Jos, cari au fost și în sesiunea trecută. Se aleg asemenea prin aclamațiune P. P. S. S. Membri, cari vor lua parte în comisiuni și anume: în comisiunea de petițiuni P. S. Episcop al Romanului și P. P. S. S. Arhiepiscopul Nifon Ploșteanu și Calist Botoșeneanu; în comisiunea pentru cercetarea manualelor de învățămînt religios, cursul primar, P. P. S. S. Episcopul al Argeșului și al Rîmnicului și P. S. Arhiepiscopul Sofronie Craioveanu; în comisiunea pentru cercetarea manualelor de învățămînt religios, cursul secundar, P. P. S. S. Episcopul al Hușilor și al Dunării-de-Jos și P. S. Arhiepiscopul Meletie Gălățeanu; în comisiunea pentru Revistă și Tipografie P. P. S. S. Episcopul al Argeșului și al Rîmnicului și P. S. Arhiepiscopul Sofronie Craioveanu; și în comisiunea pentru cercetarea manualelor de musică P. P. S. S. Episcopul al Argeșului și al Romanului și P. S. Arhiepiscopul Nifon Ploșteanu.

P. S. Episcop al Rîmnicului, Secretar, citește propunerea semnată de toți P. P. S. S. Membri prezenți la ședință, de a se decide: 1) Să se pomenescă, în toate bisericile din țară, la toate ierurgiile bisericesti, împreună cu cel-l-alti membri ai Familiei Regale și Alteța Sa Regală Principele Nicolae, care a primit taia Sf. Botez în ziua de 3 Octombrie curent și la care au luat parte întregul Sf. Sinod și 2) De a se fixa o zi, în care în toate bisericile din țară să se aducă laudă și mulțămire celui A-Tot-Puternic, pentru-că în marea sa milostivire a voit să hărăzească scumpa noastră țară și Dinastie încă cu un frumos vlăctar, care este Alteța Sa Regală Principele Nicolae.

Sf. Sinod a primit în unanimitate această propunere și a decis a se face în ziua de 19 Octombrie curent cuvenitul Te-Deum, în toate bisericile din țară, pentru Alteța Sa Regală Principele Nicolae, și a se pomeni în viitor, la toate ierurgiile bisericesti, în toate bisericile din țară, împreună cu cel-l-alti membri ai Familiei Regale și Alteța Sa Regală Principele Nicolae.

D-nul Prim Ministru declară că la act de această propunere prinită în unanimitate și mulțamește Sf. Sinod pentru că și cu această ocaziune a dovedit că este inspirat de frumoase simțăminte patriotice. Se dă citire comunicărilor și se trimite la comisiuni.

Ședința din 16 Octombrie 1903.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președinția I. P. S. Mitropolit Primat. Prezenți 15 P. P. S. S. Membri, în concediu 1. Se citește sumarul ședinței precedente și se aprobă.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, comunică, că astăzi fiind aniversarea născerei Alteței Sale Regale Prințesa Maria propune a se da o telegramă de felicitare Alteței Sale Regale din partea Sf. Sinod. Se aprobă în unanimitate. Se dă citire comunicărilor și se trimite la comisiuni. Se aprobă propunerea P. S. Episcop al Hușilor ca să se intervină la Onor. Minister să dea un comunicat prin Monitorul oficial, că pe viitor să se prezinte lucrările de învățămînt religios spre cercetare și aprobare în manuscris. Se aprobă asemenea propunerea P. S. Arhiepiscop Nifon Ploieșeanu susținută și de I. P. S. Mitropolit al Moldovei, ca lucrările de învățămînt religios să fie aprobate mai întîiu de Minister, în ceea ce privește partea pedagogică și apoi să se prezinte la Sf. Sinod spre a le cerceta și aproba în ceea ce privește fondul.

Se aprobă opiniunea I. P. S. Mitropolit al Moldovei ca lucrarea «Apostole Duminicale» în dialectul macedo-român, înaintată Sf. Sinod spre cercetare și aprobare, fiind din afară de țara noastră, nu este de competența Sf. Sinod a se rosti asupra ei.

Se citește raportul comisiunii privitor la cărțile de învățămînt religios pentru Seminarul, cercetate și aprobate de comisiune, sub rezerva aprobării Sf. Sinod. Se aprobă concluziunile și desideratele raportului.

Idem, relativ la cererea de tundere în monachism a fraților: Gheorghe D. Coriun, Mihail Ivan Stoian și Dobre I. Georgescu din Monastirea Căldărușani; Nae Ión și Petre M. Eftimie din Monastirea Cernica. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite călugărirea numiților frați.

Idem, relativ la cererea de tundere în monachism a surorilor: Ecaterina Rădulescu, Filoteia Dinescu, Ivanca Gheorghe, Maria Dimitriade, Maria Hagi Velicu, Efrusina Vasilescu, Dumitra G. Nicolae, Elena I. Căleru, Dobrița Hagi Velicu

și Ecaterina C. Antonescu din Monastirea Paserea. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite călugărirea numitelor surori.

Idem, relativ la cererea de tundere în monahism a surorilor: Teodora Grigorescu, Ecaterina Vasilescu, Safta Toma Ioniță, Rahela S. Hârbeanu, Elena P. Pavel, Ana I. Roman, Iona Ionescu, Marița Georgescu, Maria I. Cimpoea și Maria S. Iordache din Monastirea Țigănești. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite călugărirea numitelor surori.

Idem, relativ la recunoșterea călugăriei, efectuată în cas de boală, a fratelui Dumitru Creangă din Monastirea Ghighiū și a surorii Stana B. Ovesa din Monastirea Țigănești. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se recunoște călugărirea numitului frate și a numitelor surori.

Idem, relativ la cererea de tundere în monahism a fratelui I. Iacov Vârzar din Monastirea Slatina. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite călugărirea numitului frate.

Idem, relativ la cererea de tundere în monahism a fraților: Dimitrie Burcă, Constantin Buhăceanu, Alex. Matei și Ignat Rusu din Schitul Cozancea. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite călugărirea numiților frați.

Idem relativ la recunoșterea călugăriei, efectuată în cas de boală, a fratelui Nicolae Nistor al Lucăi din Schitul Durău. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite recunoșterea călugăriei numitului frate.

Idem, relativ la cererea de tundere în monahism a fraților: Grigore Anastasescu, Mihail (Mina) Florea Hățiș și Nicolae Barbu Popa Vasile din Schitul Stănișora. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite călugărirea numiților frați.

Idem, relativ la cererea de tundere în monahism a fraților: Dumitrache Vlădescu, Anghel Filip și Ión Costeiū din Schitul Turnu. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite călugărirea numiților frați.

Idem, relativ la recunoșterea călugăriei, efectuată în cas de boală, a fratelui Ión Dobrițeanu din Schitul Stănișora. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite recunoșterea călugăriei numitului frate.

Idem, relativ la recunoșterea călugărirei, efectuată în cas de bătă. a fratelui Ión Vârdarie din Monastirea Tismana. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite recunoșterea călugărirei numitului frate.

Idem, relativ la cererea locuitorilor din Comuna Gârcenti, Jud. Vaslui de a li se da preot la Biserica Schitului Mălinești. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se trece la ordinea Țilei.

Idem, relativ la suplica D-lui Valerian Pășcanu din Iași; cu care înainteză un memoriu, prin care roagă a se mijloc la Guvern să acorde burse în străinătate și licențiaților Facultății noastre de Teologie. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se trece la ordinea Țilei.

Idem, relativ la adresa P. S. Episcop al Argeșului, prin care mijlocește înființarea unei noi parohii în Comuna Bârsești-Bercioiu Jud. Argeș, cu numele de parochia Bârsești, compusă din cătunul cu acelaș nume și având ca biserică parochială, biserica filială din acel cătun cu hramul Adormirea. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite înființarea menționatei parohii.

Idem, relativ la adresa P. S. Episcop al Dunărei-de-Jos, prin care mijlocește a se schimba numele parohiei Caciamac din Județul Tulcea, în Cuciuc Kioi, având sub dependența sa cătunul Caciamac. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite schimbarea numelui menționatei parohii.

Idem, relativ la adresa P. S. Episcop al Râmnicului, prin care mijlocește trecerea cătunului Băloșani de la parochia Băcești, Jud. Gorjiu, la parochia Căpreni, Jud. Doljiu. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite propunerea P. S. Episcop al Râmnicului.

Idem, relativ la adresa aceluiași P. S. Episcop prin care mijlocește trecerea cătunului Stoina, cu biserica filială Nașterea Maicei Domnului de la parochia Pășani, Jud. Doljiu, la parochia Ciorari din aceeași comună și Județ. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite propunerea P. S. Episcop.

Idem, relativ la adresa I. P. S. Mitropolit Primat prin care mijlocește înființarea unei noi parohii în noua comună Vlad Țepeș din Județul Ialomița. Se aprobă con-

clusiunile raportului, care sunt de a se admite înființarea acestei noi parohii, în conformitate cu art. 2 alin. ultim din Legea Clerului Mirean

Sedința din 20 Octombrie 1903.

Sedința se deschide la ora 9 dimineața sub președinția I. P. S. Mitropolit Primat. Prezenți 16 P. P. S. Membri. Se citește sumarul sedinței precedente și se aprobă.

P. S. Episcop al Rîmnîcului, Secretar, citește telegrama Alteței Sale Regale Principesa Maria, prin care mulțamește I. P. S. Președintele precum și întregul Sf. Sinod pentru felicitările aduse cu ocaziunea aniversarei Alteței Sale Regale. Toți P. P. S. Membrii dic: «Să trăiască». Se dă citire comunicărilor și se trimit la comisiunile respective. D-l Prim Ministru intră în sala ședințelor. Se citește raportul comisiunii de petițiuni relativ la cererea de tundere în monachism a fratelui Vasile P. Greabu din Monastirea Cernica. Se aprobă conclusiunile raportului, care sunt de a se admite călugărirea numitului frate.

Idem, relativ la cererea seminaristului de patru clase Croitoru V. Gheorghe din Comuna Deleni, Jud. Fălciu, de a i se admite hirotonia în preot pentru Dobrogea. Se aprobă conclusiunile raportului, care sunt de a se respinge cererea numitului seminarist și a i se înapoia actele înaintate.

Idem, relativ la paraclisul Prea Cuv. Părintelui nostru Dimitrie cel nou de la Basarabov, întocmit de P. Cuv. Arhimandrit Evghenie Humulescu. Se aprobă conclusiunile raportului, care sunt de a i se da tualta bine-cuvîntare și aprobare spre a 'l tipări, de ôre-ce este bine și cu pricepere întocmit, și va aduce un serviciu real Sf. noastre Biserici.

Idem, relativ la cererea fostului Ierodiacon Ghenadie Monaru de a fi ertat de fapta ce a sêvîrșit. Se aprobă conclusiunile raportului, care sunt de a i se încuviința numitului fost Ierodiacon să fie primit într'o Monastire, numai ca simplu monah, fără a putea vre-o dată sluji cele diaconești sau a fi hirotonisit preot, în conformitate cu sfintele canóne.

Idem, relativ la cererea pictorului Marin N. Tabacu de a i se da înalta bine-cuvîntare să zugrăvescă biserici. Se aprobă

concluziunile raportului, care sunt de a se pune în vedere numitulul pictor să se conformeze hotărîrii luată de Sf. Sinod de a solicita înalta bine cuvîntare a P. S. Chiriarh în a căruia Eparchie va fi chemat să zugrăvescă biserici.

Idem, relativ la cererea preotului Ión Penescu din comuna Vişina, Jud. Vlaşca, de a i se da voe să servescă cele preoţeşti unde va fi chemat. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se trece la ordinea şilei asupra cererei numitulul preot.

Idem, relativ la cererea preoţilor din oraşul Huşi şi Jud. Fălciţ de a li se da gradaţia prevădută în legea Clerului. În urma discuţiunii urmată, la care a luat parte şi *D-1 Prim Ministru*, arătând că preoţii nu trebuie să se conducă de cele ce se scriu prin jurnale, care îndemnă la răsvrătire, ci să-şi vadă de împlinirea datoriilor lor preoţeşti, ca slujitorii ai lui Dumnezeu în Biserică şi cum să povăţuiască pe credincioşi pe calea credinţei şi a faptelor bune. Domnia Sa arată apoi, că atât M. Sa Regele precum şi Guvernul au fost în tot-de-una şi sunt în totul bine-voitori sfintei noastre Biserici Orthodoxe precum şi clerului, şi prin urmare Clerul trebuie să albe totă încrederea în M. Sa Regele şi în Guvern; să dea pildă de răbdare şi să se conducă de cuvintele Sf. Apostol Pavel, din Epistolă către Romani Cap. 13, v. 1—7. «Tot sufletul stăpînirilor celor mai înalte să se supună, că nu este stăpînire fără numai de la Dumnezeu şi stăpînirile care sunt de la Dumnezeu sunt rânduite etc». Pentru acésta D. Sa rîgă pe P. P. S. S. Chiriachi să pună în vedere preoţilor să fie liniştiţi, căci Guvernul are totă buna voinţă pentru Biserică şi pentru Cler, pentru care a făcut şi face toate îmbunătăţirile, care sunt cu putinţă, căci Statul şi Biserica trebuie să mîrgă în cea mai bună înţelegere, duple cum şice Sf. Apostol Pavel în cuvintele citate din Epistola către Romani. În ceea ce priveşte îngrijirea preoţilor pentru darea gradaţiei prevădută de Legea Clerului, D. Sa asigură pe Sf. Sinod, că Guvernul n'a avut intenţiunea de a nu da preoţilor gradaţia acésta şi că va căuta să le-o dea, de şi se ridică la vre-o 500,000 lei şi Guvernul voeşte să nu depăşescă budgetul cheltuelilor Statului, totuşi cu buna voinţă a Parlamentului se va da preoţilor dreptul lor prevădut în lege

P. S. Episcop al Rîmnîcului mulțamește D-lui Prim Ministru pentru explicațiunile ce a bine-voit să dea Sf. Sinod și asigură că P. P. S. S. Chiriarii în tot-dé-una au pus în vedere preoților să-și îndeplinească conștiincios datoriile lor de slujitori al lui Dumnezeu și de povețitorii ai credincioșilor pe calea binelui și a credinței în Dumnezeu. P. S. Sa arată apoi, că deși pe alocuirea preoților au fost nemulțămiiți din cauză că nu li se plătesc salariile regulat, cum sunt de pildă cei din Craiova totuși P. S. Sa le a pus în vedere să fie liniștiți, căci li se va face dreptate. Asemenea P. S. Sa asigură pe D-lui Prim Ministru, că toți P. P. S. S. Chiriarii sunt deplin convinși despre sentimentele bine-voitoare ale M. S. Regelui către Biserică și către Cler, pentru care P. P. S. S. Lor și tot Clerul are către M. Sa Regele devotament neînmurit și iubirea cea mai mare, precum și către Guvern.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, mulțamește D-lui Prim Ministru în numele Sf. Sinod pentru lămuririle date precum și pentru vederile bine-voitoare ce le are pentru Biserică și Cler. Punându-se la vot concluziunile raportului, se aprobă propunerea de a se trece la orineea dilei. În urma lămuririlor date de D-lui Prim Ministru asupra acestei chestiuni.

Se citește raportul relativ la apelul preotului Grigorie Dobrescu din Comuna Cara-Omer, Jud. Constanța, caterisit de spiritualul Consistoriū al Dunărei-de-Jos. În urma discuțiunii următoare s'a aprobat a se confirma sentința de caterisire dată de Spiritualul Consistoriū al Sf. Episcopii a Dunărei-de-Jos.

Ședința din 21 Octombrie 1903.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președenția I. P. S. Mitropolit Primat. Prezenți 16 P. P. S. S. Membrii. Se citește sumarul ședinței precedente și se aprobă. Se citește comunicările și se trimit la Comisiuni.

Se citește raportul relativ la cererea locuitorilor din cătunul Boușori, comuna Solești, Jud. Vaslui, de a nu fi deslipiți de la parochia Solești. În urma lămuririlor date de P. S. Episcop al Hușilor, se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se trimite cazul la P. S. Episcop respectiv spre cele ce va crede de cuviință.

Idem, relativ la cererea mai multor preoți din Ju l. Vasluiū, prin care 'și arată dorințele lor cu privire la modificarea Leg-ii Clerului. In urma discuțiunei urmată se aprobă opiniunea I. P. S. Mitropolit al Moldovei de a se comunica casul P. S. Episcop Eparchiot spre a face observațiunile cuvenite acelor preoți cari nu trebuiau să se adreseze direct la Sf. Sino-], ci la P. S. Chiriarh respectiv.

Idem, relativ la cererea preotului Gr. Georgescu din căt. Boșarlău, comuna Vultur, Jud. Putna, rugând pe Sf. Sinod să intervină din nou către Onor. Minister de a i se da salariū și pământul bisericei la care servește. Se aprobă conclusiunile raportului, care sunt de a se interveni la Onor. Minister să dea și acestul preot cel puțin pământul bisericei la care servește.

Idem, relativ la cererea de tundere in monahism a surorii Victoria Gh. Scobai din Monastirea Agapia. Se aprobă conclusiunile raportului care sunt de a se admite călugărirea numitel surori.

Idem, relativ la cererea de tundere in monahism a surorilor Elisaveta C. Ionescu și Zamfira Negoită din Monastirea Samurcășești. Se aprobă conclusiunile raportului, care sunt de a se admite călugărirea numitelor surori.

Idem, relativ la judecarea din nou a preotului Ión Istrătoiū din comuna Mențiū din fața, Jud. Mehedinți, caterisit de Consistoriul Sf. Episcopii a Rîmnicului și judecat din nou de Consistoriul Sf. Episcopii a Argeșului. Se aprobă conclusiunile raportului, care sunt de se trimite tôte actele privitoare la judecata numitului preot la Sf. Episcopie a Rîmnicului și a i se ridica pedépsa de caterisire la care fusese condamnat, reintegrândul in tôte drepturile sale preoțești, dupre cum s'a pronunțat Consistoriul Eparhiei de Argeș.

Idem, relativ la cererea de tundere in monahism a fraților: Anton Gr. Onea și Gr. Ión din Monastirea Ceolan. Se aprobă conclusiunile raportului, care sunt de a se admite călugărirea numiților frați.

Idem, relativ la cererea de tundere in monahism a sururilor: Maria N. Stroe, Sanda P. Cața, Rada I. Tudor, Vasilca Costea și Anița C. Lungu din Monastirea Barbu. Se aprobă conclusiunile raportului, care sunt de a se admite călugărirea numitelor surori.

Idem, relativ la cererea de tundere în monahism a sorerilor: Tasica St. Teohare, Ruxanda Dinu Ciorășteanu și Olimpiada C. Ene din Monastirea Cotești. Se aprobă concludsiunile raportului, care sunt de a se admite călugărirea numitelor surori.

Idem, relativ la cererea de tundere în monahism a sorerilor: Safta Băiniceanu, Eleonora Groza, Ștefana Hogaș și Ana Patriche din Monastirea Adam. Se aprobă concludsiunile raportului care sunt de a se admite călugărirea numitelor surori.

Idem, relativ la cererea locuitorilor Ión T. Melinte și Catinca Crinu din comuna Cornii, Jud. Tecuciu. de a li se da înalta bine-cuvintare ca să se căsătorească religios, fiind în gradul al 7 de rudenie, de ore-ce sunt căsătoriți civil și au și un copil. În urma discuțiunei urmată se decide pe de o parte a se aproba cererea de căsătorie religioasă a numiților tineri, iar pe de alta de a se interveni la Guvern să aducă un proiect de lege înainte Onor. Cor urî legiuitoare pentru armonisarea legii civile cu cele bisericesti în privința căsătoriei.

Idem, relativ la cererea mai multor preoți din Jud. Vasluiu de a se interveni către Onor. Minister să li se dea gradația prevădută în legea Clerului. Se aprobă concludsiunile raportului, care sunt de trecere la ordinea zilei.

Idem, relativ la cererea seminaristului de patru clase Gheorghe Enea din comuna Poiana-Cârnelul, Jud. Vasluiu, de a i se incuviința să fie hirotonit preot pentru Dobrogea. Se aprobă concludsiunile raportului, care sunt de trecere la ordinea zilei.

Idem, relativ la proiectul de regulament privitor la conferințele preoțești. În urma discuțiunei urmată, se decide ca acest raport precum și proiectul de regulament în cestiune să se citească din nou în ședința viitoare pentru a fi ascultat și de D-I Ministru.

Ședința din 22 Octombrie 1903.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președenția I. P. S. Mitropolit Primat. Prezenți 16 P. P. S. S. Membri. Se citește sumarul ședinței precedente și se aprobă.

D-1 Prim Ministru intră în sala ședințelor. Se citesc comunicările.—Se aprobă propunerea de a se înainta Onor. Minister proiectul de regulament privitor la conferințele preoților.

Se citește raportul relativ la recomandarea unuia dintre candidații înscriși pentru ocuparea catedrei vacante de Drept Bisericesc de la Facultatea de Teologie din București. Se aprobă concludsiunile raportului, care sunt pentru trecerea ca profesor a D-lui D. G. Boroianu la Catedra de Drept Bisericesc și a Părintelui Iconom Nazarie la cea de Dogmatică, rămânând ca Onor. Minister să publice vacantă catedra de Teologie Morală.

Idem, relativ la manualul de cântări bisericești, intitulat: «Cântările Triodului», elaborat de D-l I. Popescu Pasărea, Maestru de Musică la Seminariul Nifon și Central din București. Se aprobă concludsiunile raportului, care sunt de a se aproba acest manual.

Idem, relativ la manuscrisele înaintate de D-l Constantin P. Pop, cuprindând cântările Sf. Liturghii, puse pe notațiune liniară. Se aprobă concludsiunile raportului, care sunt de a nu se aproba aceste manuscrise.

Idem, relativ la manuscrisul intitulat: «Serviciul Înmortărilor laicilor» pe psaltichie, înaintat de preotul Ión Rădulescu din Focșani. Se aprobă concludsiunile raportului, care sunt de a se aproba numitul manuscris.

Idem, relativ la manualul de cântări, intitulat «Noul Anastasimatar» înaintat de D-l N. Severeanu, Maestru de Musică la liceul din Buzău. Se decide a nu se aproba acest manual.

Idem, relativ la manualul intitulat: «Antologia Musicel Ecclesiastice», înaintat de D-l Oprea Dumitrescu, maestru de Musică din Râmnicul-Vâlcea. Se aprobă concludsiunile raportului, care sunt de a se aproba numitul manual.

Idem, relativ la manuscriptul intitulat: «Liturghia Sf. Ión Chrisostom» pe notațiune liniară, înaintată de D-l G. Buiuc, diplomat al Conservatorului din București. Se aprobă concludsiunile raportului, care sunt de a se trimite acest manuscript, prin intermediul D-lui Ministru al Cultelor, D-lui D. Chiriac, profesor de Principii și Armonie la Conservatorul de Musică din București, spre a-l cerceta în partea tehnică

și a face un referat asupra acestei lucrări și după acesta se va putea pronunța și Comisiunea Sf. Sinod.

Idem, relativ la manuscrisele de cântări bisericești puse pe Psaltichie, înaintate de Administratorul școlilor române din Turcia și primite cu adresa Onor. Minister. Se aprobă concludsiunile raportului care sunt de a se înapoia autorului menționatele manuscrise.

Idem, relativ la suplica P. P. S. S. Arhieriei titlari de a se mijloci la Onor. Guvern să le prevadă în bu get și P. P. S. S. Lor onorarii, potrivit înaltului grad ierarhic pe care 'l au în Sf. noastră Biserică. Se decide a se înainta raportul în copie la Onor. Minister.

Idem, relativ la suplica înaintată de Societatea cântăreților Bisericești din București, precum și aceea a locuitorului român din Transilvania Gh. Cârțan, prin care cer a li se da gratuit cărți de ritual din Tipografia Cărților Bisericești. Se aprobă concludsiunile raportului, care sunt de a se trece la ordinea dilet

Idem, relativ la suplica monahului Dionisie Barbu din Schitul Crasna-Isvórele, Jud. Prahova, de a i se încuviința să cumpere Cărți Teologice din Tipografia Cărților Bisericești cu prețul pe jumătate. Se aprobă concludsiunile raportului, care sunt de a se trece la ordinea dilet, iar suplicantul să se adreseze la autorii respectivi ai cărților.

Idem, relativ la suplica monahului Macarie Gușcă de a se da gratuit din Tipografia Cărților Bisericești un rând de cărți de ritual, pentru un Schit de monahi, înființat de curând în ținutul Caransebeșului din Austro-Ungaria. Se aprobă concludsiunile raportului, care sunt de trecere la ordinea dilet.

Idem, relativ la adresa Onor. Minister al Cultelor—Administrația Casei Bisericești—cu care s'au înaintat 20 exemplare proiect de budget al Tipografiei Cărților Bisericești pe anul 1904/905 spre a se distribui P. P. S. S. Membri spre a lua cunoștință. Se aprobă concludsiunile raportului, care sunt de a se lua act despre acesta, de ore-ce proiectul de budget în cestiune s'a distribuit deja P. P. S. S. Membri.

Idem, relativ lu adresa acelulași Minister prin care rógă a se stabili formatul, felul caracterelor tipografice și al hârtiei pentru imprimarea Noului Testament în 10,000 exemplare,

după ediția de Neamț. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt ca formatul să fie acel dat de Comisiune, textul așezat pe două colone în pagină, titlurile capitulelor să se tipărească cu petit cursiv, iar textul cu Garmond, locurile paralele de sub text cu petit, iar hârtia va fi cea mai bună posibilă proporțional cu formatul. Asemenea se decide ca la o altă ediție să se scôtă și într'un format mai mare.

Idem, relativ la adresa acelulași Minister prin care comunică, că de ôre-ce Sf. Sinod a hotărît ca controlul material al Revistei «Biserica Ortodoxă Română» să nu trecă încă la Casa Bisericeii, raportul Direcțiunei Tipografiei Cărților Bisericești, privitor la plata pe care urmază să o facă Comitetul Revistei acelei Direcțiuni pentru imprimatul și ornatul a două cărți de rugăcuni, nu privește pe Administrația Casei Bisericeii, ci Sf. Sinod va dispune cum va crede de cuviință, ca Direcțiunea Tipografiei să fie despăgubită de suma cheltuită în comțul Revistei. Se decide a se amâna chestiunea privitoare la Revista împreună cu cele-l-alte lucrări până la sesiunea viitoare

D-1 Prim Ministru citește Mesagiul Regal de închiderea sesiunei.

II.

Congresul național bisericesc al Românilor Ortodoxi din Transilvania și Ungaria.

În numărul trecut al acestei reviste am publicat discursul de deschiderea Congresului ținut de I. P. S. Mitropolit Ion Mețianu și am spus, că voi arăta și hotărârile luate de Congres.

Două sunt chestiunile mai importante cari au preocupat Congresul și anume: *Catihisirea copiilor Români de prin școlile străine în limba română și înmulțirea eparchiilor Ortodoxe Române.*

Guvernul maghiar a cerut ca în școlile de stat populare începând de la clasa III-a religiunea să se predea și pentru copiii de români în limba maghiară. Congresul pe temeiul

dreptului firesc al bisericeii, pe temeiul § 175 din «statutul organic», bázându se însă și pe legile positive ale țării, cari regulează instrucțiunea religioasă morală în institutele de învățămînt de orice categorie declară: *«Catihisarea elevilor de religiunea gr. ort. română la toate institutele de învățămînt din patrie are să se tacă în limba oficială a bisericeii, adică în limba românească ca și până acum și invită Consistoriul Mitropolitan ca din capul locului să respingă orice încercare contrară acestor dispozițiuni, înaintînd în cauză reprezentațiunii către înaltul guvern al țării deja la primul cas de asemenea încercare».*

O asemenea hotărîre s'a luat de Congres și în privința catihisării tinerilor români din școlile militare. Congresul și a făcut datoria! Credem că și guvernul nu va mai rezista în cererea sa, căci nu e cu puțință ca învățămîntul religioasă să se predea copiilor în altă limbă de cît în cea maternă. Cel puțin religiunea să se predea copiilor cu accentele calde ale limbii lor materne! E și drept și creștinesc lucrul.

O a doua chestiune importantă discutată în Congres a fost înmulțirea numărului eparchiilor încă cu trei. Deja din timpul marelui Șaguna începură să se adune mijloace bănești în acest scop. Era și vorba să se înființeze aceste noi episcopii la Cluj, la Oradea-Mare (unde există un vicariat) și la Timișoara.

Din pricina lipsei de fonduri și din pricină, că asemenea creațiuni atrag după sine și modificarea Statutului Organic rezolvarea acestei chestiuni a fost amînată pentru altă dată. Amînarea aceasta s'a făcut spre durerea multor buni români, fiindcă creațiunea nouilor episcopii ar fi fost numai în interesul religioasă și cultural al Românilor. Dar ce să faci cînd n'ai mijloace și cînd nu se pot prevedea consecințele unei încercări de a modifica «Statutul organic»?...

Dintre multele cestiuni ce au mai venit în discuțiunea Congresului mai amintesc pe aceea a căsătoriilor numai civile. După datele statistice în eparchia Aradului s'au efectuat 635 căsătorii numai civile, în a Caransebeșului 921, la Oradea-Mare 855 și în eparchia Mitropolitană 342. Congresul a găsit, că o asemenea stare de lucruri e dăunătoare bisericeii și a hotărât să se cerceteze cu deamănuntul care sunt cauzele și să se ia toate măsurile pentru înlăturarea lor.

Constatăm însă aici unirea ce a domnit între membrii Congresului și tendința lor de a lucra serios pentru înălțarea religioasă, culturală și materială a poporului român. Ne bucură din suflet acesta!

III.

De ale Clerului.

N u m i r i.

— Preotul supra-numerar Alexandru Crinteanu, de la parohia Recea-de-Jos, județul Argeș, este numit pe ziua de 1 Octombrie a. c., paroh la aceeași parohie.

— Nou hirotonitul în diacon Gheorghe Gheorghiu, este numit pe ziua de 1 Octombrie a. c., diacon la Sf. Monastire Văratecul.

— Preotul Ion P. Țincoca de la Sf. Episcopie din Roman, în baza cărței canonice de mutare în altă Eparhie, este numit pe ziua de 1 Octombrie a. c., paroh la biserica parohială «Sf. Nicolae» din urbea Cerna-Vodă.

— Preotul supra-numerar C. Georgianu, de la parohia Bugiac județul Constanța, este numit pe ziua de 1 Octombrie a. c., paroh la parohia Gârlița acel județ.

— Nou hirotonitul în preot Emilian C. Bunescu, este numit pe ziua de 1 Octombrie a. c., paroh la parohia Suhaia, județul Teleorman.

— Nou hirotonitul în preot Haralambie Iliescu, este numit pe ziua de 9 Octombrie a. c., paroh la parohia Buciniș, județul Romanați.

— Noŭ hirotonitul preot Filip Popescu, este numit pe ziua de 15 Octombrie a. c., paroh la parohia Dudescl, județul Brăila.

T r a n s f e r a r i.

— Preotul paroh Gh. Ioanițescu, de la parohia Rotari, județul Prahova, este transferat la parohia Nicovani acel județ.

— Preotul supra-numerar Voicu Dumitrescu, de la parohia Humele, județul Argeș, este transferat în aceeași calitate pe ziua de 1 Octombrie la parohia Recea-de-Jos, acel județ.

— Preotul paroh C. Bușilă, de la parohia Verpolea, județul Dorohoiu, este transferat pe ziua de 1 Octombrie a. c., în aceeași calitate la parohia Buda, acel județ.

— Preotul paroh Vasile Eracle de la parohia Tg.-Alamarnița, județul Dorohoiu, este transferat pe ziua de 1 Octombrie a. c., în aceeași calitate la parohia Vârful-Câmpului, acel județ.

— Preoții parohi Ionescu Constantin de la parohia Șarul-Dornel și Sofian Ion, de la parohia Rotopânești, ambii din județul Suceva, sunt transferați, pe ziua de 1 Octombrie unul în locul altuia.

— Preotul paroh Gheorghe Gh. Popescu, paroh la parohia Drujescl, județul Tulcea, este transferat pe ziua de 1 Octombrie a. c., în aceeași calitate la parohia Bărtăluși-Clăcaș, acel județ.

— Preotul paroh Constantin Georgescu de la biserica «Atanasie și Chiril» din urbea Iași, este transferat pe ziua de 1 Octombrie a. c., în calitate de preot supra-numerar la biserica parohială «Ta'palari din acea urbe, care se întreține din fonduri proprii.

D e m i s i u n i.

— Preotul paroh Mateiu Stoica, de la parohia Lopătari, jud. Bacău, a demisionat din postul său de paroh din cauza vârstei sale înaintate.

D e c e s e .

— Preotul supra-numerar Iordache Mihăilescu de la parohia Costișa, județul Neamtu, decedat la 19 Septembrie a. c.,

— Preotul supra-numerar Ión Leca, de la parohia Stâncesti, județul Botoșani, decedat la 10 Septembrie a. c.,

— Preotul supra-numerar Dimitrie Vireanu, de la parohia Bucesci, județul Dolj, decedat la 19 Maiu a. c.,

— Preotul paroh Vasile Crinteanu, de la parohia Recea-de-Jos, județul Argeș, decedat la 22 Septembrie a. c.,

— Preotul paroh Ștefan Alexandrescu de la parohia Nicolesci, județul Buzău, decedat la 21 Septembrie a. c.,

— Preotul supra-numerar Emanoil Păiseanu de la parohia Păiseni județul Dâmbovița, decedat la 1 Octombrie a. c.,

— Preotul supra-numerar Constantin Cornescu, de la parohia «Talparari» din urbea Iași, decedat la 24 Septembrie a. c.,

— Preotul supra-numerar Dumitru Vlădescu, de la parohia Brăniștari, județul Vlașca, decedat la 21 Septembrie a. c.,

— Protul supra-numerar, Vasile Voicu, de la parohia Otteni, județul Teleorman, decedat la 6 Octombrie a. c.,

IV.

*Sfințirea Bisericei Mirăuților din Suceava,
Bucovina.*

Se știe că Ștefan-cel-Mare a făcut cele mai multe biserici și monastiri în Moldova. Se spune în Cronicari, că după fie-care răsboiă ridică și o biserică, drept mulțamire adusă lui Dumnezeu. Și așa a zidit el 44 monastiri și biserici ne spune *Grigorie Ureche*.

Una din frumosele biserici din aceste părți e și biserica vechei Mitropolii a Moldovei din Suceava, biserica numită a Mirăuților, iar de și tradiția spune, că a fost zidită de Petru Mușat pe la finele secolului al XIV^{-lea} sémână însă aproape în totul cu ale lui Ștefan-cel-Mare. Artiștii par a fi din aceeași școlă.

După dorința răposatului Mitropolit al Bucovinei Silvestru Morariu s'a început restaurarea acestei biserici căci ajunsese cu totul în ruină. Restaurarea s'a terminat anul acesta și a costat peste 200,000 de franci. Sfințirea s'a făcut în ziua de 2 Noembrie c., cu cea mai mare solemnitate de către I. P. Sf. Mitropolit al Bucovinei D-r. Vladimir Repta. A luat parte și președintele Bucovinei prințul Hohenlohe, cum și multe alte persoane oficiale între cari și Consulul României.

Ni se umple sufletul de bucurie când vedem restaurarea vechilor monumente religioase. Anul acesta Mirăuți, la anul Trei Ierarhi și Sf. Nicolae Domnesc din Iași, peste două sau trei ani Hârlău, Popăuți și Sf. Nicolae din Dorohoiu etc. Bisericile acestea sunt monumente de slavă pentru neamul românesc!

G..

SOLOMON.

Numele acestui rege al lui Israil și fiu al lui David, este strâns legat de întreaga istorie a poporului Iudeu, mai ales pe timpurile glorioase ale sale și el este amintit și în istoria Noului Testament de însuși Domnul nostru Iisus Christos. Mântuitorul compară mărirea acestui rege al lui Israil cu flórea crinului, dând a înțelege, că acest rege a fost prea mărit în poporul său și înaintea Domnului. În adevăr, cu el se lágă tradițiuni mari politice, religióse, sociale și culturale ale poporului Iudeu. El apare în istoria poporului Iudeu, ca regele cel distins prin pietatea, înțelepciunea, vitejia și gloria celor mai distinși regi al lui Israil. El se învrednicește a ridica pentru întâia órá templu mare, cel mai mare, ce a putut avea Israil, pentru a se închina lui Dumnezeu. Prin aureola și gloria sa regală, purtând sceptrul în Israil, face respectat acest popor în fața neamurilor, ce'l încungiurau și'l asaltau. El cultivă pietatea religiósă prin scrieri înțelepte, monumente purulenice a cugetărilor sale profunde, întru înțelepciunea dumnezeescă și omenescă. Numele său este mai cunoscut lui Israil și neamurilor, mai mult de cât numele tuturor regilor pămîntului.

Pentru însemnătatea, ce o presintă acest rege în istoria

lui Israel și a Noului Testament, împărtășim cititorilor câteva note biografice cunoscute despre el, în istoria Vechilui Testament și de însemnătatea, ce a recunoscut-o această istorie, precum și tradițiunea iudaică, Noul Testament și sfinți părinți ai bisericei, cari au vorbit despre el.

Solomon a fost fiul lui David, gloriosul rege al lui Israel, născut din Versavia, pe la an. 1033, înainte de Iisus Kristus¹⁾. De la început a fost iubit de Domnul, precum ne spun cărțile Impăraților, când el s'a născut și Domnul a trimis pe profetul Natan la David, tatăl seu, spre a-l încredința despre iubirea Sa, față de copilul nou născut, îndemnând pe David a numi pe Solomon cu numele Edidiach, adică iubit de Domnul.

Domnind încă David profetul Natan l'a asigurat, că acesta îl va urma în scaunul domniei și el va îndeplini față de poporul Iudeu toate promisiunile, ce Domnul făcuse în ultimile timpuri ale împărăției lui David, ba unele chiar înainte de nașterea lui Solomon. Iar când David concepu planul, de a edifica un templu lui Dumnezeu, profetul Natan, în numele Domnului, precum ne spun cărțile Regilor, Cartea Chronicilor și precum reese și din psalmul 131, vers. 11, venind la el l'a zis:

«Acestea zice Domnul: Nu tu m'ai veș zidi mie casă, în care să locuiesc Eu, că nu am locuit în casă din zioa, în care am scos pre fiul lui Israel din Egipt, până în zioa, acesta, ci am umblat în popas și în cort întru toate, care am petrecut cu tot Israelul, au grăit-am către vre un neam al lui Israel, căruia am porun it să pască pre poporul meu Israel, zicând: Pentru ce nu m'ai ați zidit casă de chedru? Și acum acestea veș grăi robului meu David: Acestea zice Domnul a-tot țitorul: Luatule-am pre tine de la turma oilor,

¹⁾ Etimologiceste numele său înseamnă pacificatorul, corespunde eliniescului Irineu, germanului Frideric.

ca să fi tu povățuitorul preste norodul meu Israil și am fost cu tine intru toate, ori-unde ai umblat și am perdut pe toți vrăjmașii tăi, de la fața ta și te-am făcut numit, după numele celor mari de pre pământ și voiți pune loc poporului meu Israil și-l voiți răsădi pre el și va locui deosebi și nu se va griji mai mult și va mai adaoge fiul de nedreptăți a-l smeri pre el, ca la început. Din zilele, în care am pus judecătorii peste poporul meu Israil și te voiți odihni pre tine, de toți vrăjmașii tăi și va spune ție Domnul, că vei zidi lui casă și va fi, după ce se vor plini zilele tale și vei dormi cu părinții tăi, voiți ridica seminția ta după tine, carele va fi din pântecul tău și voiți găti împărăția lui. Acesta va zidi casă numelui meu și voiți întări scaunul lui până în vec; Eu voiți fi lui tată și el va fi mie fiu și de va face ne-reptate, 'l voiți muștra pre el cu toiagul bărbatilor și cu bătăile fiilor omenești. Iar mila mea nu o voiți depărta de la el, precum o am depărtat de la cel ce 'l-am depărtat de la fața mea, ci credincioasă va fi casa lui și împărăția lui până în vec înaintea mea și scaunul lui se va îndrepta în vec¹⁾.

De atunci regele David, convins despre trimiterea Dumnezeuască a lui Natan profetul și crezând cuvintelor lui, în râvna sa pentru casa Domnului, nu s'a îngrijit de-cât de a pregăti tot ce era necesar, pentru zidirea templului și în acelaș timp să dea lui Solomon o educațiune, potrivită chemării Dumnezeuști, pe care o avea acest fiu al său, merit intru a-l urma pe scaunul domniei și a se învrednici, de a ridica în Israil casă de închinăciune adevăratului Dumnezeu.

Lucrurile acestea, începând a se cunoște și de cei alți fi ai lui David, ei începură a se turbura, în deosebi Adonia,

¹⁾ Cart. II a Impăraților. Cap. VII vers. 5—16. Compară și Cart. III a Impăr. Cap. VIII vers. 17. I a Cronicilor. Cap. XVII vers. 1 și următoarele.

fiul cel mare al sēu, care se credea sigur de acēsta, către finele domniei lui David, începu a lucra așa fel, ca cum el însuși era sigur de a urma pe scaunul domniei. David nu se pronunță nici într'un fel, ci lăsă lucrurile în mersul lor normal. Ioab, Abiatar și mulți dintre cei mai de frunte curteni, erau pentru Adonia și favorisau planurile sale, dar nici marele preot Sadoc, nici Banaia, nici profetul Natan, nici alți, cari cunoșteau dispozițiunea sufletescă a lui David, nu împărtășau vederile celor ce susțineau pe Adonia. Într-o zi acesta, precum aflăm din Cărtilor Impăraților, a chemat la un mare ospăț pe amici și prieteni sēi, cari 'l ajutau în planurile sale. Ospățul avu loc în apropiere de isvorul Roghel, dar el nu a chemat aci, nici pe Sadoc, nici pe Banaia, nici pe profetul Natan. Acest din urmă, cunoscând planurile lui Adonia, s'a dus la Versavia. muma lui Solomon și i-a zis: «Aū nu ai auzit, că s'aū făcut împărat Adonia, feciorul Aghidel și Domnul nostru David nu știe? Și acum vino să'ți dau ștat și să'ți mântuești sufletul tēu și sufletul fiului tēu Solomon. Vino și intră la împăratul David și grăește către el, zicēnd: Dōmne al meū împărate! Aū nu te-ai jurat tu rōbei tale, zicēnd: că Solomon, fiul tēu va împărăți după mine și el va șede pe scaunul meū? Pentru ce dar împărățește Adonia? Și iată, încă grăind tu cu împăratul și eū voiu intra după tine și voiu întări cuvintele tale»¹⁾.

«Versavia a ascultat sfatul profetului și ducēndu-se la împăratul s'aū plecat și s'aū închinat lui, iar el vēzēnd'o aū zis: Ce'ți este ție? Și răspunzēnd ea, a zis: Dōmne al meū împărate! Tu ai jurat întru Domnul Dumnezeu tēu rōbei tale, zicēnd: Că fiul tēu Solomon va împărăți după mine și el va șede pe scaunul meū și acum iată Adonia împărățește și tu Dōmne al meū împărate, nu știi. Și aū

¹⁾ Cart. III a Impăraților. Cap. I, vers. 11 și următoarele.

junghiat vițeii și miei și oi multe și a chemat pe toți fiul împăratului și pe Aviadar preotul și pre Ioab, mai marele puterii, iar pre Solomou, robul tău, nu l'au chemat și tu Dămine al meu împărate! Ochii a tot Israil spre tine. Să le spuși lor, cine va ședea pre scaunul Domnului meu, împăratul după dănsul? Și va fi, după ce va adormi Domnul meu, împăratul cu părinți săi și voiți fi eu și fiul meu păcătoși. Și iată încă grăind ea către împăratul, au intrat și Natan profetul și spuseră împăratului zicând: Iată Natan profetul și au intrat la fața împăratului și s'au închinat împăratului, cu fața la pământ și a zis Natan: Dămine al meu împărate! Au tu ai zis Adonia va împărăți după mine și el va ședea pre scaunul meu? Că s'a pogorât astăzi și a junghiat vițeii și miei și oi multe și a chemat pre toți fiul împăratului și pre mai mari puterii și pre Abiadar preotul și iată beați și mănâncă înaintea lui și au zis: Să trăescă împăratul Adonia și pre mine robul tău și pre Sadoc preotul și pre Vaneas, feciorul lui Iodae și pre Solomon, robul tău n'au chemat. Au de la Domnul meu împăratul cuvântul acesta s'au făcut? Și n'ai spus robului tău, cine va ședea pre scaunul Domnului meu împăratului după dănsul? Și au răspuns împăratul David și au zis: Chemați pre Versavia și au intrat înaintea împăratului și au stătut înaintea lui și a jurat împăratul și a zis: Viu este Domnul, cel ce a izbăvit sufletul meu din totă primejdia! Că precum am jurat ție întru Domnul Dumnezeu al Israil, zicând, că Solomon, fiul tău va împărăți după mine și el va ședea pre scaunul meu, în locul meu, așa voiți face în ziua aceasta și s'a plecat Versavia cu fața la pământ și s'a închinat împăratului și a zis: Să trăiască Domnul meu împăratul David în veci! ¹⁾.

Ast-lui informat regele David, despre purtarea și faptele

¹⁾ Cart. III a împăraților. Cap. I. Vers. 16—31.

săvrșite de Adonia, fiul său și convins, că acesta voia a se ridica pe scaunul domniei, a luat imediat măsură, pentru a-l paraliza toate planurile sale și a ridica pe scaunul domniei pe fiul său Solomon, după cuvântul și făgăduința, ce dăduse lui Natan profetul și Versaviei soției sale.

Iată cum descriu Cărțile Impăraților înălțarea lui Solomon pe scaunul domniei:

«Și au zis împăratul David: Chemați pre Sadoc preotul și pre Natan profetul și pre Caneas, feciorul lui Iodae și au intrat înaintea împăratului și le au zis lor împăratul: Luați pre slugile Domnului vostru cu voi și puneți călare pre fiul meu Solomon pre mușcoiul meu și-l duceți în Sion și să-l ungă pre el acolo Sadoc preotul și Natan profetul împărat preste Israil și trâmbițați cu cornul și strigați: Să trăiască împăratul Solomon! Și vă veți sui după el și va intra și va șede pre scaunul meu și el va împărăți în locul meu, că am poruncit să fie povățuitor preste Israil și preste Iuda și au respuns Caneas, feciorul lui Iodae împăratului și au zis: Fie așa! Adevereze Domnul Dumnezeu cuvântul Domnului meu împăratului. Precum au fost Domnul cu Domnul meu împăratul, așa să fie cu Solomon și să mărescă scaunul lui, mai mult de-cât scaunul Domnului meu împăratului David. Și s'au pogorât Sadoc preotul și Natan profetul și Caneas, feciorul lui Iodae și Hereti și Feleti și au pus pre Solomon pre mușcoiul împăratului David și-l au adus pre el în Sion. Și au luat Sadoc preotul cornul cel cu unt de lemn din cort și au uns pre Solomon și au trâmbițat cu cornul și au zis tot poporul: Să trăiască împăratul Solomon! Și s'au suit tot poporul dupre el și juca poporul cu danțuri și se veselea veselie mare și au răsunit pământul de glasul lor»¹⁾.

Ast-fel Solomon fiind uns rege și instalat, David a bine-

¹⁾ Cart. III a Impăraților. Cap. I. Vers. 32—40.

cuvîntat și a mulțămît lui Dumnezeu, zicînd: «Bine-cuvîntat ești Dumnezeu, că mai învrednicit a vedea astăzi împlinite făgăduințele mele, pe fiul meu șezînd pe tronul meu». Solomon devenit rege, prin voința lui David, faptul a umplut de grîză pe Adonia, mai ales, că ungerea și suirea pe tronul lui David se făcuse în chîr aceiași zi, în care acesta petrecea cu prieteni săi. Adonia, ne spune Sf. Scriptură, aflînd despre cele întîmplate, încă fiind ei la masă, s'a u sculat înspălmîntați, ducîndu-se fie care întru ale sale. Adonia însuși, temîndu-se de Solomon, s'a dus și l a rugat a-l făgădui, că nu l va ucide. Solomon l a asigurat, că dacă se va purta bine, nici un fir din perii capului său nu va cădea, la din contră va fi dat morții.

David, aflîndu-se deja în ultimile zile a le vieții sale, a chemat la sine pe Solomon, spre a-l da bine-cuvîntarea și ultimile sale sfaturi. Iată cum descrie Sf. Scriptură acest ultim act al împăratului David: «Și s'a u apropiat zilele lui David, ca să mîră și a u poruncit lui Solomon fiul său, zicînd: eu merg în calea a tot pămîntul, iar tu te întărește și fiu bărbat desăvîrșit și păzește paza Domnului Dumnezeuului tîu, ca umblînd întru căile lui și să păzești poruncile lui și îndreptările lui și judecățile lui și mărturiile lui, cele scrise în legea lui Moisi, ca să înțelegi cele ce vei face, după tôte căte voi u porunci ție. Ca să întărescă Domnul cuvîntul său, care a u grăit către mine, zicînd: De vor păzi fiii tîi calea sa, ca să umble înaintea mea întru adevăr, cu tîtă inima sa și cu tot sufletul său zicînd: Nu va lipsi ție bărbat de pe scaunul lui Israil» ¹⁾.

După aceste cuvinte David dă lui Solomon ultimile sfaturi, cum să se pîrte către vrăjmași săi și către aceia, cari l voesc binele, pentru a se întări în scaunul domniei. El i spune a nu lăsa nepedepsiți pe Ioab și pe Samai și de

¹⁾ Cart. III a Impăraților. Cap. I—IV.

avea milă de fiul lui Berzelai. Apoi spuindu-l, că el se va învrednici de onoarea, de a zidi templul, 'l sfătuește să fie zelos întru acesta și i încredință toate averile sale și tot materialul strâns pentru zidirea templului. Chemând după aceea pe mai marii lui Israel și adunând tot poporul și pe toți sfetnicii săi, 'l a îndemnat și i a sfătuit a se supune noului împărat. David muri în vârstă de 70 ani, după o domnie, mai bine de 40 ani ¹⁾.

Solomon luă astfel în deplină stăpânire scaunul împărătesc și fu rege preste întregul Israel, după mórtea lui David. Frații săi însă, nu'l priveau cu ochi buni și nu se puteau împăca cu faptul, ca David să ridice pe scaunul domniei, pe cel mai mic dintre fiii săi. Adonia, fratele lui Solomon, s'a dus la Versavia, rugându-o să cêră de la Solomon pe Abisag Sunamita, spre a o lua sieși de soție. Versavia i-a împlinit dorința și s'a dus la Solomon. Acesta însă, înțelegând planurile cele viclene a le lui Adonia, care nu cerea pe Abisag, fostă femeie a lui David, de-cât pentru a'și justifica drepturile sale la scaunul domniei, a ordonat să'l ucidă. Aceiași sortă a avut-o și preotul Abiatar, partizanul lui Adonia. De asemenea au fost uciși și ceilalți partizani ai săi, Ioab și alți ²⁾.

Solomon, întărindu-se astfel pe scaunul domniei, luă de soție pe fiica regelui Egiptului și o aduse la Ierusalim. Apoi începu și zidirea templului. Se crede, că însoțirea acesta a lui Solomon cu fiica regelui Egiptului din a XXI dinastie, cu ocasiunea căria Solomon se zice, că ar fi compus scrierea sa Cântarea Cântărilor și psalmul 44, nu a fost în totul aprobată de popor, cu toate că regele Egiptului dăduse ca zestre averile sale și cetăți. Sf. Scriptură pune pe această soție a lui Solomon între aceia, cari au contribuit, spre a'l depărta de la credința Dumnezeului părinților săi ³⁾.

¹⁾ Toate acestea au avut loc între ani 1015—1010 în. de Is. Chr. Compară I Carte a Paralipomenilor. Cap. XXII—XXIX.

²⁾ Cart. III a Impăraților. Cap. II, Vers. 13 și următoarele.

³⁾ Cart. III a Impăraților. Cap. XI. A dona a lui Ezdra. Cap. 13—26.

Sf. Scriptură însă ne spune, că Solomon s'a ridicat cu toți sfinții săi din Israil și cu popor mult la Gabaon, locul cel înalt și renumit în tot pământul lui Israil, spre a aduce acolo jertfa cea mare de o mie de olocauste.

Cu această ocaziune Sf. Scriptură ne spune, că Dumnezeu s'a arătat lui Solomon noaptea viitoare în vis zicându-i: «Cere de la mine tot ce vei voi și eu îți voi da ție». Iar Solomon, după ce a mulțămît lui Dumnezeu, pentru toate binefacerile ce a arătat lui David, tatăl său și pentru onoarea, cu care l'a învrednicit pre el, de a ședea pe tronul tatălui său, a rugat pe Dumnezeu să l' dea înțelepciune și lumina necesară, pentru a governa și conduce pe poporul lui Israil. Așa plăcut Domnului cererea lui Solomon și el i a zis: «Fiind-că tu n'ai cerut nici mărire, nici bogății, nici victorie asupra vrăjmașilor tăi, ci ai dorit numai înțelepciunea, eu îți o dau și împreună cu ea toate lucrurile, pe care puteai să mi-le ceri, așa în-cât nici un rege să se potă asemăna ție întru acesta, în tot timpul până acum.

Când Solomon s'a deșteptat din visul său, a reflectat mult la cele întâmplate și a înțeles, că visul acesta a fost cu adevărat o arătare miraculoasă a lui Dumnezeu către el. S'a întors după aceea la Ierusalim și a adus sacrificiul Domnului Dumnezeu pe altarul, care era înaintea chivotului legii și a făcut sărbătoare mare, bucurându-se și veselindu-se cu toți sfinții săi ¹⁾.

Cărțile Impăraților, după descrierea arătării miraculoase a lui Dumnezeu lui Solomon, ne istorisesc îndată un fapt, care arată înțelepciunea lui Solomon:

«Atunci a venit la el două femei, ne spune Cartea III a Impăraților, care se sfădeau între dăsele pentru un copil. Aci se zice: «Eu și femeia acesta, zice una din ele, am locuit într'o casă și am născut într'o casă. Și a fost a treia

¹⁾ Cart. III a Impăraților. Cap. III, Vers. 5—15.

zi, după ce am născut eu. a născut și femeia acésta și eram numai noi amëndoué. Iar altul, afară de noi amëndoué, n'a fost în casă. Și a murit pruncul femeii aceștia noaptea, că a adormit preste el și s'a sculat la miază noapte și a luat pruncul meu din brațele mele și róba ta dormea, Dómne Impérate al meu. Și l'a culcat în sinul său și pruncul său, cel mort 'l a culcat în sinul său. Și m'am sculat dimineța să'mi aplec pruncul meu și el era mort și lată m'am uitat bine la el dimineța și nu a fost fiul meu, pe care eu 'l am născut și a zis femeia cea-altă: Vai! Ci fiul meu este cel viu, iar fiul tău cel mort și a grăit ast-fel înaintea împératului și a zis împératul: Luați o sabie și o aduceți la mine și aduseră sabia înaintea împératului și a zis împératul: Tăieți în două pe pruncul, care sugé și dați jumătate din el femeii aceștia, iar cea-altă jumătate o dați muerel celei-alte. Și a răspuns femeia, al căria era fiul cel viu și a zis către împératul, că i-se turburase pântecul pentru fiul său și a zis: Intru mine, Dómne! Dați ei pruncul, numai cu mórte să nu'l omorâți; iar cea-altă a zis: Nici al meu, nici al ei să nu fie împărțiți'l. Și a răspuns împératul și a zis: Dați pruncul cel viu femeii, ce l a zis: Dați-l ei numai cu mórte să nu'l omorâți, că acésta este muma lui. Și au auzit tot israilul judecata acésta, care a judecat'o împératul și s'au temut de fața lui, că au văzut, că înțelepciunea lui Dumnezeu este întru el, ca să facă dreptate în tot pământul¹⁾.

În timpul împărăției lui Solomon, care domnea preste întregul Isreil, căci regatul nu se împărțise, Iuda și supuși săi se bucurau de totă liniștea și onórea, față de cele-alte popóre. Iar în împărăție era cea mai mare siguranță²⁾. Regatul lui Solomon era respectat, față de toate popórele, ce'l încongiura. Mulți din vecini săi i plăteau tribut, alți i erau

¹⁾ Cart. III a Impéraților. Cap. III, Vers. 16—28.

²⁾ Cart. III a Impéraților. Cap. IV, vers. 1 și următoarele.

aliați și toți se bucurau de amicitia lui. În aceste timpuri regatul lui Israil a avut cea mai mare extindere. El se întindea și cuprindea toate ținuturile dintre Eufrat și Nil. Ba încă mergea și dincolo de Eufrat ¹⁾. El se impunea tuturor, printr'un mare număr de călăreți și care de război. Dar mai pre sus de toate era renumit și respectat de toți, pentru înțelepciunea sa, care covârșea pe a tuturor orientalilor și a Egiptenilor. El se credea omul cel mai înțelept și numele său se răspândise pretutindeni. El a compus trei mii de parabole și a scris una mie cinci cânturi ²⁾. În acestea descrie natura și pe om, cu o adevărată profundă cunoștere și înțelepciune, așa în cât la el veneau trimiși din toate părțile, pentru a asculta cuvintele lui, a-l admira înțelepciunea și a se instrui. Timpurile sale sunt epoca glorioasă, pentru fiul lui Israil, căci în aceste timpuri aurul și argintul curgeau în Ierusalim ³⁾.

Hiram, regele Tirului, aflând despre înălțarea lui Solomon pe scaunul lui David și recunoșterea sa de rege, de către întregul Israil, a trimis nunci, spre a-l felicita și curând după aceea Solomon, în cele mai bune relațiuni cu acest rege, a trimis delegațiune rugându-l, spre a-i procura lemn și lucrători, cari să-l ajute, spre a zidi templu lui Dumnezeu. Hiram primi cu plăcere cererea lui Solomon spunându-i, că va tăia lemne de cedru și de pefcă din muntele Liban și oameni săi le vor pune în corăbii și le vor duce până la Iope, de unde Solomon va îngriji, ca să le transporte la Ierusalim. Solomon, la rândul său, se obligă către Hiram a-i da grâu, vin și unt-de-lemn. Același lucru se obligă a

¹⁾ Cart. III a Impăraților. Cap. IV, vers. 24, II a Cronicilor. Cap. IX vers. 26.

²⁾ În textul Septuagintei se zice, că el a scris cinci mii de cânturi, iar nu una mie cinci, precum arată textul Ebraic.

³⁾ II Carte a Paralip. Cap. I. 15; IX. 24 III Cart. a Impăraților X 21, 27.

da și lucrătorilor, cari vor lucra în Liban, pentru tăerea lemnului și ducerea la mare ¹⁾. S'a urmat atunci o lungă și continuă corespondență între Hiram și Solomon.

Iosif Flavie ne spune, că în timpurile sale se conserva încă în arhivele din Tir scrisorile lui Solomon și a le lui Hiram, pe cari și le scrieau unul altuia. El amintește și faptele, că, după atestațiunea lui Dion Casiu și a lui Menandru, Solomon și Hiram, în corespondența lor și trimiteau unul altuia enigme, spre a le explica. Acelaș Iosif raportă, că în una din zile Solomon a trimis regelui din Tir o enigmă, pe care Hiram neputând-o explica, a fost nevoit să plătească o mare sumă de bani lui Solomon. Dar după aceea Tirianul Abdemon, explicând enigma, a trimis și el lui Solomon altele. pe cari el neputându-le explica, a fost nevoit la rândul său a plăti mari sume de bani lui Hiram, regele Tirului ²⁾.

Ast-fel regele Solomon, complectând materialul pentru zidirea templului, a început lucrarea, precum ne spun Cărțile Impăraților, în al patrulea an al domniei sale, la doi ani după mărta regelui David și în anul 440, de la eșirea fiilor lui Israil din captivitatea Egiptului ³⁾.

Hiram a trimis lui Solomon și un om iscusit, precum ne spun Cărțile Impăraților și a Cronicilor, numit Hiram, după numă, din tribul lui Neftali, iar după tată de origină din Tir, meșter de aramă, cunoscător a multe meșteșuguri, priceput și cu știință de a face tot lucrul de aramă, de fier, de marmoră, de turnătorie și cusătorie. Acesta era mai marele preste toți lucrători templului. El da planuri și executa toate. Dar pe lângă acesta, precum aflăm din Cărțile Impăraților și a Cronicilor Solomon a întrebuințat mit de mit

¹⁾ Cart. III a Impăr. Cap. V. A doua a Paralip. Cap. II vers 5 și următoarele.

²⁾ Iosif. Flavie. De Antiquit. Cartea VIII. Cap. II.

³⁾ Cart. III a Impăr. Cap. VI

de lucrători și ast-fel zidirea templului, începută în anul al patrulea al domniei sale, fu terminată în anul al un-spre-zecelea. Iar inaugurarea sa și sfințirea s'a făcut în anul al XII lea ¹⁾.

Pentru a da un mai mare fast și importanță acestei ceremonii, Solomon a ales ziua a 8-a din luna a VII a anului sfânt. Ceremonia sfințirii a durat șapte zile, anume, ca în urmă să se încépe serbătorea corturilor, care dura și ea șapte zile. Acesta făcută cu scop, ca întreg poporul lui Israil să stea la Ierusalim 15 zile, adică de la 8—22 a lunii a VII.

Solomon a ordonat în acelaș timp, ca pentru această serbare să vină la Ierusalim toți bătrâni poporului din toate părțile.

Preoți și leviți au adus în templu mai întâiu toate darurile, pregătite de regele David, apoi s'au așezat toate ornamentările și vasele sacre, altarele și tot ce trebuia. În fine s'au ridicat și adus, cu mare pompă și ceremonie Chivotul Legii. A fost cu această ocaziune cea mai mare procesiune și serbătoare, ce s'a putut vedea în Israil. Regele și poporul mergeu înainte, iar preoți pe tot parcursul, pe unde trecea Chivotul Legii aducéu sacrificii. Când Chivotul fu așezat în sanctuar, preoți și leviți, fie-care după rangul și demnitatea sa sacerdotală, au adus laude lui Dumnezeu, iar templul se umplu de un nor miraculos. Iată cum descriu Cărțile Impéraților această minune:

«Și a fost, dacă au eșit preoți din cel sfânt, nor a umplut casa Domnului și nu putea preoți să stea, să slujască de fața norului, că umpluse mărirea Domnului, casa Domnului. Atunci a zis Solomon: «Domnul a zis, că locuește în negură și eu am zidit casă numelui tău sfântă ție și gata, ca să șezi și să locuești tu intru ea în vecl. Și a întors

¹⁾ Cart. III a Impér. Cap. VI. Vers. 36 și următoarele.

împăratul fața sa și a bine-cuvîntat împăratul pre tot Israil și totă adunarea lui Israil sta și a zis Împăratul: Bine este cuvîntat Domnul Dumnezeuul lui Israil astă-đi, cel ce a grăit cu gura pentru David, tatăl meu și în mînile lui a plinit zicend: Din zioa, în care a scos pre poporul meu Israil din Egipt, nu am ales cetate, nici într'un neam de al lui Israil, ca să zidescă casă, în care să fie numele meu acolo, ci am ales în Ierusalim, ca să fie numele meu acolo și am ales pre David, ca să fie povățuitor peste poporul meu Israil. Și a fost în inima lui David, tatăl meu, să zidescă casă numelui Domnului Dumnezeului lui Israil. Și a đis Domnul către David, tatăl meu: Pentru că ai socotit întru inima ta, ca să zidești casă numelui meu, bine ai făcut, că ai socotit cu inima ta acésta, însă tu nu vei zidi casa, ci ăul tēu. Și aŭ ridicat Domnul cuvîntul sēu, carele 'l-aŭ grăit și m'am sculat eŭ în locul lui David, tatăl meu și am ședut pre scaunul lui Israil, dupe cum a grăit Domnul. Și am zidit casă numelui Domnului Dumnezeului lui Israil. Și am aședat acolo loc sicriului, în carele este legătura Domnului, care o a făcut Domnul cu părinți noștri, când i-a scos pre ei din pămîntul Egiptului¹⁾.

După ce Solomon ținu acésta cuvîntare poporului, s'aŭ pogorit din scaunul sēu și a mers înaintea jertfelnicului Domnului și acolo stănd în genunchi și întinđindu-și mînile sale către cer, rugāndu-se a đis:²⁾ «Dómne Dumnezeul lui Israil! Nu este Dumnezeu, precum tu în cer sus și pre pămînt jos, cel ce păzești legătură și milă robului tēu, celui ce umblă înaintea ta cu totă inima sa. Cel ce al păzit robului tēu lui David, tatăl meu și al grăit cu gura ta și cu mînile tale al săvrșit, precum este astă-đi și acum, Dómne Dumnezeul lui Israil, păzește robului tēu, lui David

¹⁾ Cart. III a Împăraților. Cap. VIII, Vers. 10—21.

²⁾ Pentru importanța, ce presintă acésta rugăoîune a lui Solomon, cu ocaziunea sfințirei templului, o reproducem în întregul ei,

tatălul meu, ceta ce a grăit lul zicând: Nu se va lua om de la fața mea, carele să șadă pre scaunul lui Israil, numai de vor păzi fii teli căile sale, ca să umble înaintea mea. în ce chip al umblat tu înaintea mea. Și acum, Dómne Dumneleul lui Israil, să se adevereze cuvintul tēu lui David, tatălul meu, că de acum cu adevērat va locui Dumneḑeu cu ómeni pre pămīnt. De vreme ce cerul și cerul cerului nu sunt destul ție, în ce chip casa acēsta, care o am zidit numelul tēu. Deci caută spre rugăciunea mea și spre cererea mea, Dómne Dumnezeul lui Israil. ca să auzi cererea și rugăciunea, cu care se rógă robul tēu înaintea ta, către tine astă-ḑi: Să fie ochi teli deschiși spre casa acēsta ziua și nóptea, spre locul de carele al zis: Fi-va numele meu acolo, ca să auzi rugăciunea, cu care se rógă, robul tēu în locul acesta zioa și nóptea. Și să ascuți cererea robului tēu și a poporulul tēu Israil, ori-câte vor cere în locul acesta. Și tu să auzi în locul locuinței tale în cer și să faci și milostiv să fi. Ori-câte va greși fiește care de aprópelul sēu și va lua preste sine blestem, cu care s'aū blestemat pre sine și va veni și se va mărturisi înaintea jertfelnicului tēu în casa acēsta. Și tu să'l ascuți din cer și să faci și să judeci pre poporul tēu Israil și să rēsplătești, celui ce face fără de lege, să-l dai calea lui în capul lui și să îndreptezi pre cel drept, să-l dai lui după dreptatea lui. Când va cădea poporul tēu Israil înaintea vrăjmașilor, pentru că aū păcatuit înaintea ta și se vor întórce și se vor mărturisi numelul tēu și se vor ruga și vor cere ertăciune în casa acēsta. Și tu să-l auzi pre ei din cer și milostiv să fi, spre păcatele poporulul tēu Israil și să-l întorci pre ei la pămīntul, care 'l-a dat părinților lor. Când se va închide cerul și nu va ploa, pentru că aū păcătuit înaintea ta și se vor ruga spre locul acesta și se vor mărturisi numelui tēu și se vor întórce de la păcatele sale, când vei smeri pre dēnși să'l ascuți din cer și milostiv să fi păcatelor robului

tău și poporul tău Israil. Și să le arăți lor calea cea bună, pre care să umble și să dai plôe pre pământul tău, carele l ai dat moștenire poporului tău.

Când va fi fómete, aú mórte, aú arsură, aú omidă, aú pălitură și când 'l va necăji pre el vrăjmașul lui, in vre-o cetate de a le lui, tótă întâmplarea, tótă durerea, tótă rugăclunea și tótă cererea, care va face fiește ce om, cum va cunoște fiește carele rana inimel lui și va tinde mânil sale spre casa acésta: Tu să-l ascuți din cer, din locașul tău cel sfint și milostiv să fi și să faci și să dai omului dupe tóte căile lui, precum vei cunoște căile lui, precum vei cunoște inima lui, că tu singur știi inima tutolor fiilor ómenilor. Ca să se témă de tine in tóte zilele, in care trăesc pe pământul, care 'l-ai dat părinților noștri. Și celui strein, care nu este din poporul tău acesta Israil, ci va veni din pământul de departe pentru numele tău. Că vor auzi numele tău, cel mare și mâna ta cea tare și brațul tău cel inalt, și vor veni și se vor ruga la locul acesta: Tu să 'l ascuți din cer, din locașul tău cel sfint și să faci după tóte, câte te va ruga cel strein, ca să cunoască tóte popórele pământului numele tău și să se témă de tine, ca și poporul tău Israil și să cunoscă, cum că numele tău s'aú chemat preste casa acésta, care am zidit-o. Când va eși poporul tău la răsboiú asupra vrăjmașilor sêi, in calea pre care vei trimite pre el și se vor ruga totu numele Domnului, pre calea cetăți aceștia, care o ai ales ție și a casei, care o am zidit numelui tău. Și tu să ascuți din cer rugăclunea lor și cererea lor și să-l îndreptezi pre el. Când vor greși ție, că nu este om, carele să nu greșescă și când vei bate pre el și-l vei da pre el înaintea vrăjmașilor și-l vor robi pre el, cel ce robesc in pământul departe sau aprópe. Și se vor pocăi cu inima sa in pământul, in care s'aú dus robi și se vor întórce și se vor ruga ție in pământul robiei lor, zicend: Greșit-am, nelegiuit-am, strâmbă-

tate am făcut. Și se vor întorce la tine cu totă inima lor și cu tot sufletul lor, în pământul vrăjmașilor lor, unde i ai mutat pre ei și se vor ruga către tine, pre calea pământului lor, carele 'i-ai dat părinților lor și a cetății, care o ai ales și a casei, care o am zidit numelui tău. Să ascuți din cer, din locașul tău cel sfânt rugăciunea lor și cererea lor și să faci dreptatea lor. Și milostiv să fii nedreptăților lor, care ai greșit ție și toate urgisirile lor, cu care te ai urgisit și să faci pre ei să afle îndurare, înaintea celor, ce 'i ai robuit pre ei și să le fie mila de ei. Că poporul tău și moștenirea ta sunt, pe care 'i ai scos din pământul Egiptului, din captorul cel de fier. Să fie ochi tăi și urechile tale deschise, spre rugăciunea robului tău și spre rugăciunea poporului tău Israil, ca să-ți ascuți pre ei întru toate, care se vor ruga ție. Că tu 'i ai ales pre ei moștenire ție din toate popoarele pământului, precum ai grăit prin mâna robului tău Moisi, când ai scos tu pre părinți noștri din pământul Egiptului Dămine! Dămine! »¹⁾.

Dupe ce Solomon s'a rugat ast-fel lui Dumnezeu, s'a adresat iarăși poporului și la totă adunarea lui Israil și ai grăit cu glas mare către ei zicând: «Bine este cuvânt Domnul Dumnezeu astă-zi, cel ce ai dat odihnă poporului său Israil, dupe toate câte a grăit, nu ai rămas neplinit nici un cuvânt din toate cuvintele cele bune, care a grăit prin mâna lui Moisi robul său. Fie Domnul Dumnezeul nostru cu noi, precum a fost cu părinți noștri! Să nu ne lase pre noi, nici să se întorcă de către noi, ci să plece inimile noastre către sine, ca să umblăm întru toate căile lui, și să păzim toate învățăturile lui și poruncile lui și îndreptările lui, care a poruncit părinților noștri. Și să fie cuvintele acestea, cu care m'am rugat înaintea Domnului Dumnezeului nostru, apropiindu se către Domnul Dumnezeul nostru zioa

¹⁾ Cart. III a Impăraților. Cap. VIII, Vers. 22 - 49.

și nóptea, ca să facă dreptate robului tēu și dreptate poporului tēu Israil, cuvintul zilei în zioa lui. Ca să cunóscă tóte popórele pămîntului, că Domnul Dumnezeu acesta este și nu este altul și să fie inimile nóstre deplin către Domnul Dumnezeu nostru și curat să umblăm întru ránduelile lui și să pázim poruncile lui ca în zioa acesta! »¹⁾.

Dupe aceia împératul și tot poporul au adus sacrificii de pace și mulțumire pe altarul olocaustelor și tot poporul s'a bucurat cu bucurie mare. Numérul sacrificiilor fu atât de mare, în cât altarul olocaustelor nu putea prididi și atunci s'a adus sacrificii și în mijlocul pridvorului, care era dínaintea fetei casei Domnului, dupe ce s'a sfințit și partea acésta, spre a se aduce pe ea sacrificii și arderi de tot Domnul Dumnezeu.

Terminându-se ast-fel marea sərbătóre a sfințirei, care a ținut șépte zile și după ce au trecut și cele-alte șépte zile, în cari s'a sərbătorit cu pompă și bucurie mare de popor sərbătóreia corturilor, Solomon a dat voe, ca toți să se ducă și să se reîntórcă fie-carele întru a le sale.

C.

(Va urma).

---

¹⁾ Cart. III a Impéraților, Cap. VIII, Vers. 55—64.

BIBLIOGRAFIA ROMÂNESCĂ VECHIE. ¹⁾

Academia Română în urma propunerii D-lui I. Bianu, bibliotecar, a hotărât să publice o lucrare asupra bibliografiei generale românești. Hotărârea aceasta a luat-o Academia în ședința de la 28 Februarie 1895. A apărut anul acesta într'un singur volum octav de 571 pagini bibliografia veche românească de la 1508 până la 1716. Lucrarea e tipărită întocmai după planul propus de D-I. Bianu și anume: Dedicățiile, prefețele și epilogurile s'aũ reprodus întregi,—acestea când sunt în limbi străine (slavă, grăcã, etc.)—în text original și traducere română; cele din limba română dinainte de 1600 s'aũ dat în caractere cirilice, cele după 1600 în transcriere exactă cu litere latine. Din fie-care carte, care este tipărită cu caractere deosebite de cele precedente și este un element nou în istoria tipografiei la Români s'aũ dat în facsimilele specimene de tipar. În sfârșit s'aũ reprodus și câte-va ornamente din cărțile vechi, mai în tot-d'auna în mărimea originalului.

Lucrarea această e de cea mai mare importanță pentru istoria bibliografiei românești și cea mai complet și artistic alcătuită. Lucrarea aceasta nu poate lipsi acelor, cari doresc să cunoscă tipăriturile vechi în limba românească, și

¹⁾ Stabilimentul grafic I. V. Socec, 1903.

să fragă ast-fel conclusionii pentru starea noastră culturală din trecut și de felul acestei culturi.

În trecutul nostru cel mai depărtat limba culturală și a Bisericii a fost cea slavonă. Probă despre acesta sunt vechile și numeroșele manuscrise și tipăriturile. Nu e timpul ca să arătăm cum a ajuns lucrurile aci, ca prima noastră literatură, fie în manuscrise, fie în tipărituri, să fie cu totul slavonă. Voi vorbi despre acesta cu altă ocaziune, căci s'au făcut imputări și Bisericii noastre din această pricină!

Prima carte slavonă tipărită la noi e un Liturghier, tipărit în Târgoviște în anul 1508 (7016) de un anumit Macarie. În epilog se spune, că s'a început această sfântă carte numită Liturghier după porunca Domnitorului Iw Radu Voevod, să'i fie lui vecinică pomenire și s'a săvârșit această carte din porunca întru Christos Dumneșeu bine credinciosului și de Dumneșeu păzitului și prea luminatului Domnitor, Iw Mihnea, marele Voevod a totă Țara Românească și părților pe Dunăre, fiul marelui Iw Vlad Voevod, în anul dintâiu al Domniei sale; ostenindu-se și smeritul monah și preot Macarie

De aici înainte numărul tipăriturilor în limba slavonă se înmulțesce. Ele erau destinate însă nu numai pentru Biserica și creștinii ortodocși români, ci și pentru Biserica și pentru creștinii ortodocși slavi de peste Dunăre. Țările române formațiunile sorele, de unde se trimiteau rațe de lumină și de căldură pentru popoarele slave de peste Dunăre și mai pe urmă pentru toate popoarele creștine ortodoxe din imperiul otoman. Nu există popor creștin ortodox, care să fi făcut în vremuri de restriște mai multe jertfe pentru Ortodoxie ca poporul român. Sunt numite și descrise toate tipăriturile slavone în această lucrare.

După jumătatea secolului al XVI-lea încep se apăra scrieri pentru trebuințele Bisericii și în limba română. Mai întâi apar în Transilvania și în deosebi la Brașov, iar în urmă

în Țara Românească și în Moldova, fie în Govora, Câmpu-Lung, Târgoviște sau în Iași.

Ce a îndemnat pe Români să începă tipăriturile și în graul românesc, nimeni nu ne-o spune mai bine ca diaconul Coresi. Iată ce ne spune el în epilogul *Psaltirei Românesci*, publicată în Brașov în 1570. «Cu mila lui Dumnezeu eu diaconu Coresi, decă vèzuiu că mai tôte limbile au cuvîntul lui Dumnezeu în limba lor, numai noi Românil n'avămú și Xs. zise Matheiú 109, cine cetêște să înțelégă și Pavelú ap-s-lú însă scrie la Corinthú 155, că întru biserică mai vrâtos cincî cuvinte cu înțelesul mieú să grăesc ca și alalți să invêț, de cât întunerec de cuvinte neînțelése într'alte limbi. Inceputuséú a se scrie aceste sfinte Psáltiri în luna lui Februarie 6 zile și séú sfârșit în luna lui Maiú 27 zile în cetate în Brașov în anul 7078».

Prin urmare, credincioșii Români nu pricepeau învățăturile dumnezeesci în limba slavonă! Ba 'ce e și mai mult nici preoții n'o pricepeau! Din pricina acésta serviciul divin în biserică era numai o simplă formalitate, fără nici un efect sufletesc pentru credincioși. Acésta se póte vedea și din precuvîntările de la cărțile Românesci tipărite de Simeon, Archiepiscop și Mitropolit al Belgradului (Alba Iulia) de Varlaam, Mitropolitul Moldovei, de Ștefan Mitropolitul Ungro-Vlachiei etc..

Către finele secolului al XVII-lea încep să se tipărescă și cărți în grecesce, mai întâi pentru creștinii, preoții și călugării Greci din principate și din afară de principate, iar mai pe urmă și pentru Români, căci limba grécă ajunge din nenorocire să albă pentru biserică cam aprópe același rol ca și cea slavonă altă-dată. Merită să fie citite precuvîntările ce însoțesc tipăriturile în limba grécă, căci multe concludiuni se pot trage..... Într'una Coróna Valachiei se spune că «este așezată între lună și sóre pe radiósele ramuri ale Ortodoxiei rêsbind papismul cu topuz și cu sabie».

Domnitorul Brâncoveanu, în timpul cărula s'a'u tipărit ne-numerate cărți grecesci e numit «Ptolomeu vrednic de comorile ceresci».

Și laudele merg tot așa mai departe și pentru țară și pentru Domn!... Ce va fi în epoca fanariotă vom vedea altă dată, când va apare continuarea bibliografiei!... În această bibliografie se cuprind și cărțile apărute în țară la noi în limba arabă și georgiană. Se datorește acesta priceperii și muncii lui Antim Ivoreanul (de neam georgian), marele Mitropolit al Ungro-Vlachiei, el însuși tipograf, cum și ajutorului lui Brâncoveanu.

Totă această muncă desfășurată pentru viața religioasă și culturală a creștinilor ortodocși de pretutindeni constituie după D-I. Bianu pentru noi „*un titlu de glorie, un titlu de drept la recunoștința celor cari s'a'u bucurat și s'a'u folosit de bine-facerile noastre,—titlu câștigat pentru neamul nostru de strămoși și noi suntem datori să-l înscriem în cartea dreptăței popoarelor, în istorie*“¹⁾.

Subscriem cu cea mai mare bucurie aceste constatări, fiind-că ele corespund cu totul adevărului.

G..

¹⁾ Prinsoa lui D. A. Sturdza la împlinirea celor 70 de ani, Tiparul și Editura Carol Göbl-Rasidescu, București.

Mórtea Părintelui Nifon Ieroshimonahul.

*Primul Stareț și fondator al Schitului Românesc
„Prodromul“ din Sf. Munte Athos.*

Bétrânul Ieroshimonah și Duhovnic Părintele Nifon, s'a săvirșit din acéstă viață, în Sf. Munte Athos, la 5 Decembre anul trecut 1899, fiind în etate de 96 ani, anume la peștera sa de la «Vigla» aprópe de Schitul «Prodrom», unde 'și avea și Bisericuța făcută de Sf. Sa, cu patronul «Nașcerea Domnului». Acolo s'a și îngropat de către cei trei ucenici ai săi, puindu-'l în locul ce însuși le-a poruncit lângă Bisericuța peșterei.

Părintele Nifon, este născut în Moldova, anume din Orașul Bêrlad, și din părinți neguțitori Români, la anul 1803 primind numele de «Nicolae» carele a părăsit casa părintescă în etate de 15 ani, și s'a dus la pustnicie în munții Horaiței, din Județul Némț, unde la Monastirea Horaița s'a și călugărit în mantie, dându-i-se numele «Nathanail»; apoi a fost hirotonit treptat Diacon, Preot și Duhovnic, de către P. S. Mitropolit al Moldovei Veniamin Costache, anume între anii: 1830—40. Iară la anul 1840 s'a dus în Sf. Munte Athos să se liniștescă mai bine, cu primul său ucenic și companion păr. Nectarie Ieroshimo-

nahul, și acesta tot Bêrlădean. La Sf. Munte s'a și schivnicit, schimbându-și numele din «Nathanail» în Nifon Ieroshimonahul.

În Sf. Munte petrecând mai mult de 10 ani., pe la schitul grecesc «Sânta Ana» și Chiliile din «Kerasia», s'a adunat pe lângă Sf. Sa și alți ucenici Români, ca vr'o 12. Și vedând că atât el, cât și alți închinători Români, cari călătorind pe la sântele locuri, nu aveau un Schit anume pentru compatrioții lor, ca să cetască și să cânte în limba națională; pe la anul 1852 s'a reîntors în Moldova ambii Părinți: Nifon și Nectarie, și trăgând în gazdă la marele boier Nicolae Rosset Rosnovanu din Iași, cu carele aveau cunoscință de mai înainte, căruț l-au narat tot scopul lor, de a fonda un Schit în Sf. Munte. Acest boier evlavios și religios, l-a prezentat bunului și patriotului Domnitor de atunci al Moldovei, Grigorie Al. Ghica, și P. S. sale Mitropolitului Sofronie Miclescu, cari amândoi însufleții de sentimentul patriotic, de care erau înflăcărate spiritele în Moldova încă cu câțiva ani înainte Divanurilor ad-hoc, din care s'a născut unirea principatelor Moldova și Valahia, a și scris Mareș Lavre din Sf. Munte, pe domeniul căria era Chilia «Prodromul» ca să se prefacă acea chilie în Schit chinovial pentru Părinții Moldoveni. Marea Lavră a acceptat îndată mijlocirea acésta a Domnitorului și a Mitropolitului Moldovei, încheind actul formal cu păr. Nifon și Nectarie, pentru prefacerea Chielii «Prodromu» în Schit chinovial, pentru «nemul evsevios al Moldovenilor» în anul 1852 Septembrie 24, după cum se exprimă acest act de învoeală. Cu care (act) venind din nou în Moldova păr. Nifon și Nectarie, Domnitorul Gr. Ghica, a dat anume Hrisovul său Domnesc, în anul următor 1853 dimpreună cu suma de 3000 galbeni ca să fie fond de întreținere a cheltuelilor Schitului proiectat, depuindu-l la casa Sf. Spiridon din Iași, unde staă până în ziua de astăzi, și de unde Schitul să la numal procentele.

Osebit de acésta, Domnitorul a mai dat Părintelui Nifon, încă și alte multe argintării, veșminte, clopote și odóre bisericesci, precum și P. S. Mitropolit al Moldovei Sofronie, asemenea l-a dat 500 galbeni ca ctitor. Și în urmă cu ajutoře din Moldova, Muntenia și Rusia, păr. Nifon a reușit să facă un Kinoviū național de totă frumusețea, carele prin măreția Bisericei catedrale, arhitectura chiliilor la plan, și frumoșa regulă chinovală ce el a stabilit acolo, a atras și atrage admirațiunea tuturor, și care astă-đi numără peste 100 călugări Români din România liberă, Basarabia și Transilvania, făcând ca să răsune dulcea limbă și cântarea Românescă, acolo unde fără acești călugări pustnici lepădați de sine, n'ar fi mai ajuns nici odată a fi cunoscute acestea.

Prea cuviosul Ieroshimonah Nifon, în decursul lungilor sale osteneli, ajutat de credinciosul său ucenic devotat Nectarie Ieroshimonahul, pe lângă că a întemeiat Kinoviul Român «Prodromul» din nimica, dar a mai înființat metoče și chlar biserici, spre serviciile Părinților aceluī Kinoviū Român și pe aiurea, afară de Sf. Munte, precum: în Insula Thasso, în Moldova la Iași-Buciumi, în Galați și la București, de unde în totul dimpreună cu «Prodromul» are 7 biserici fondate de el. Iată ce fel de fapte, a putut săvârși un simplu călugăr plin de zel, abnegațiune, și imens devotament pentru prosperitatea Bisericei națiunei sale, tocmai prin acele timpuri, pe când despre România actuală, încă nici vorbă nu era!

Astă đl păr. Nifon numai este, carele însă ne-a lăsat măreța sa figură, ce ca un lucéfăr a strălucit și va străluci în depărtatul Orient al Europei. Și carele cu atât mai mult este vrednic de admirat, cu cât după o viață atât de înbunătățită și plină de osteneli folositoare Bisericei și națiunei sale, apoi nici de necasurile întimpinate în lume nu a fost lipsit. Căci în loc de totă recunoscința fraților adunați de el însuși

În Schitul său chinoval, de prin diferite unghiuri ale Românisului, a fost necăjit și scos din casa și Biserica sa mai mult de 20 ani, fapt necuviincios săvârșit de către fostul său ucenic Nifon. Căci după ce marele acesta și cuvios Stareț, a viețuit într'o peșteră cu totul retras, și unde le era interzis călugărilor din Schit al visita, în cele din urmă la adânci bătrânețe s'a dus către Domnul, părăsit și uitat de ai săi. Iară mult istovitul lui trup de osteneți, posturi și rugăcluni, deosebit de ale sale supărări mai sus pomenite, s'a îngropat la peștera sa, neparticipând la acesta nimeni dintre călugării Prodromului, afară de acei trei ucenici ai săi, care în alte timpuri și în alte Țări, ar fi fost proclamați între cuvioșii cei mai mari ai unei Biserici naționale. Cu toate aceste ingrătitudini a nerecunoșcătorilor săi ucenici, bătrânul ctitor Nifon, ca un adevărat om duhovnicesc, l-a ertat din toată inima, precum pentru acesta prevădând mărtașia sa mai înainte cu doi ani, a pus pe sub-semnatul ucenicul său cel mai de aproape și credincios, carele a suferit cu Sf. Sa împreună toate ispitele îndepărtării, și carele mă nănesc: Antonie Shimonahul (Focșănian) ca anume să 'i scrie o Diată (Testament) ceea ce este în totul adevărată dictatură a gurei Sf. Sale, însuși cu propria sa mână subscriind-o în ziua de 15 August 1878, așa mi'a încredințat-o mie, ca după mărtașia sa, eu să o fac cunoscută la toți fiii săi duhovnici, atât din Sf. Munte, cât și de pretutindenea. Pe care diată trebuind să o public acum spre cunoscința generală, am schițat a se pune înaintea ei, această scurtă Biografie despre ostenețile Sf. Sale, cu întemeierea Schitului Românesc «Prodromul» din Sf. Munte Athos. Și care diată. iată-o în text mai jos, precum se vede:

D I A T Ă.

În numele Tatălui, și al Fiului și al Sântului Duh, Amin.

«Eu jos iscălitul Nifon Ieroshimonahul, vădându-mă pe mine cu totul slăbit de bătrânețe și acum aproape de mărtașie

pentru că nu știu ziua și césul în care mă va chema Dreptul Judecătóriu, ca s'emi dau s'émă pentru p'catele mele. Am socotit ca de o datorie Părint'escă, să v' las vou' Duhovnicescilor mei fil, aceste puține cuvinte și mai de pre urmă, ca să v' aduceți aminte de Părintele vostru cel Duhovnicesc. Că de și cu nevrednicie v'am fost pov'țuitoriu, dar am fost Părintele vostru Duhovnicesc.

Deci acum e' o fiilor! mă duc către Dreptul Judecătór, că a sosit vremea ducerel mele, iară voi, în cât aveți vreme trebuie să aveți grijă de sufletele v'stre, știind prea bine că după trecerea vieței aceștia numai folosesce nimic pocăința. Deci aci dar, este vremea nevoințelor, iară acolo a plătei și a cununilor. Și că cele dulci și veselitoare ale lumel aceștia în puțină vreme îndulcesc și veselesc simțirile, și numai de cât se prăpădesc și pier; iară bucuria și veselia celor de acolo, este depurarea și vecinică.—Este cunoscut, că din nebăgare de s'émă a noastră și din trândăvire, cădem din dragostea și dorința celor ce vor să fie. Pentru acésta d'ice: Să ne silim cu t'ote puterile, ajutându-ne Domnul nostru Iisus Hristos și Prea Curata sa Maică, spre păzirea mântuitoarelor porunci, adevă: Credința, Nădejdea și Dragostea cea către D-đeu, și către aprópele. Pentru că D-đeu, precum d'ice Apostolul: Dragoste este. Și cel ce rămâne în Dragoste, întru D-đeu rămâne, și D-đeu întru el. Încă și Mântuitorul nostru d'ice: Întru acésta toți v' vor cunósce că sunteți ucenici ai mei, dacă veți avea Dragoste între voi. Și Apostolul iarăș d'ice: Că t'ote faptele bune de voi avea și Dragoste nu am, nimic nu sunt.—Deci pe lângă Dragoste, să avem și curățenia trupului nostru, ca să se sălășluéscă darul Duhului Sânt întru noi, ca într'un locaș sântit a lui, și să'l umple de sântenie și bună mirésmă.—Iarășl să v' siliți cu t'ote puterile, ca să păziți pacea între voi, în cât dacă se va întâmpla să vă mâniați, să nu apue Sórele întru mania v'astră, dupre cum este scris. Ci în ziua aceea să v' împăcați

și să faceți dragoste, pentru că fără acesta este cu neputință a vedea pe Hristos Sorele cel înțelegător. Iară asupra patimilor și gândurilor celor spurcate, să ne întrarmăm cu postul, cu privegherea, și mai mult de cât toate cu Sântita și D-șefasca rugăciune și cu aducerea aminte de morțe, gătindu-ne în tot cėsul spre eșire din viața acesta, și spre întâmpinarea lui Hristos.

Acestea Părinților și Fraților, din cele multe v'am însemnat puține ore-care. Iară voi ca nisce lucrători ai faptei bune, mai adăogați și cele-l-alte care lipsesc. Și iarăși poftoresc cuvîntul: Să aveți dragoste între sine-vă, să fiți smeriți buni ascultători, supuindu-vă Starețului vostru și unul altuea, neprigonindu-vă unii pre alții. Intăciuni și stăpâniri să nu căutați, că acestea sunt prea vătămătoare de suflet. De vreme ce știți Mântuitorul ce ăice: Că cel ce vrea să fie între voi mare, să fie tuturor slugă. Nu suntem deci noi, mai mari de cât Mântuitorul, carele a șpălat picioarele ucenicilor; și nu numai ale Apostolilor, ci și ale vîndătorului Iuda, și alte slujbe făcea ucenicilor săi. Și acesta este arătat din cuvîntul ce ăice ucenicilor săi: Că nu am venit ca să 'mi slujescă, ci ca să slujesc. Să fiți lesne ertători unii altora, de se va întâmpla vre-o scărbă între voi. Că ăice Apostolul: Purtați sarcinele unii altuea, și așa veți plini legea lui Hristos.

Pentru acesta și eu, dupre cum am mai ăis, vădendu-mă acum slăbit de bătrânețe și sfârșitul meu aprópe și socotind eu că este cu neputință de a vă mai vedea pre voi pre toți în viața acesta, și chibzuind ca să nu rămăe nimenea din voi măhniți asupra mea, am făcut această smerită Diată, ca printr'insa să 'mi cer ertăciune de la toți, de ori-ce v'am greșit și eu ca un om; de asemenea și eu să vă ert pre voi pre toți, de ori-ce mi-ați greșit ca nisce ómeni. Și acum dar 'mi cer ertăciune, și ăic din totă inima: Ertăți-mă, Ertăți-mă, Ertăți-mă! Părinților și Fraților! de ori-ce v'am greșit

ca un om! Și eu acum, în numele Tatălui, și al Fiului și al Sântului Duh, din totă inima, vă ert și vă desleg de ori-ce mi-ați greșit și voi ca nisce ómen! Și ori de v'am blestemat, ori de v'am legat, vă ert și vă desleg din totă inima, și dic: D-deu să vă erte! D-deu să vă erte! D-deu să vă erte! Și de mine păcétosul și nevrednicul, să fiți blagosloviți și ertați, în vécul de acum, și în cel ce va să fie!

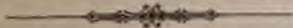
Amin! Amin! Amin!

Acéstă Diată, s'a scris în Sf. Munte Athon, în smerita mea peșteră, cu hramul: Nascerea Domnului, la anul mântuirii 1898, August 15 zile.

(Iscălit) † *Nifon Ieroshimonahul.*

N.B. Aceste acte mi-aũ fost comunicate mie de Prea Cuviosul Antonie fost ucenic al Starețului Nifon, spre a le publica. Revédându-le și corectându-le puțin le-am dat publicității, ca acte istorice. Eu însu-mi am cunoscut pe acest îmbunătățit Călugăr Nifon, încă de la 1858 în Moldova ș'apoi în Sf. Munte al Atonului chiar în peștera sa, unde împreună cu Prea Sf. Timuș, actualul Episcop de Argeș și cu Prea Sf. Atanasie, acum Episcop de Rîmnic Noul-Severin, pe atunci Economul Alexandru Mironescu, cu cari eram coleg ca profesor la Facultatea de Teologie din București. Cu toții l'am vizitat în peștera sa și am admirat simplitatea și rigorismul ce ducea în viață. Putem dar singuri afirma că ceea-ce este astă-đi la Prodrom în Monastirea Românescă din Sf. Munte al Atonului, se datorește acestui Călugăr Schivnic Nifon. Prin strguintă și ostenelele sale s'a făcut tot ceea ce este.

C. Erbiceanu.

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor mai jos notate cari au binevoit a ajuta cu bani și diferite obiecte la ridicarea și înfrumusețarea Bisericii din com. Chiriac Jud. Vlașca, și anume: D-l I. Alexandrescu, proprietar, care a binevoit a dărui 800 lei; D-l A. Ghica, proprietar, care a dărui un policandru în valoare de 700 l; D-l Niță Iliescu 600 l; D-l Christache Naum, proprietar, 400 l; D-l Jacob Lahovary, proprietar, 200 l; D-l M. Bădulescu 200 l; D-l A. Atanasescu 200 l; D-l C. Paichide 100 lei, 4 candelă în valoare de 120 l. și 4 perdele la icoanele împărătești în valoare 60 l; D-l N. Bădulescu un clopot în valoare de 750 l; D-l R. Efrimescu, primar, 400 l; Pr. Stancu Popescu, 400 l; D-l Bădoi Popescu piatra prestolului în valoare de 70 l; D-l D. Stănculescu o candelă în valoare de 35 l; D-l Voicu Drăgănescu o cădelniță și o cruce în valoare de 55 l; D-l Ion Brogadie 2 sfeșnice în valoare de 20 l; P. Stoenescu o față de masă în valoare de 15 l; D-l Alex. Duca o față de masă în valoare de 10 l; D-l N. Popescu, învățător, perdeana de la ușile împărătești în valoare de 38 l; D-l C. Bălăclanu, proprietar, vasele sante; D-șora M. Mateescu o față la iconostas lucrată în mătase; D-na Frosa Iliescu procovețile lucrate în fir. De asemenea se aduc mulțămiri și locuitorilor comunei cari au ajutat cu bani la ridicarea Sf. Bisericii.

Chiriarchia Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei aduce mulțămiri publice urmetorelor persoane din Județul Botoșani, cari au făcut donațiuni bisericilor din acel Județ: D-lul Costică Cosmovici și soției sale Ortansa, pentru un acoperământ de mătase roșie la Iconostas și o perdea de dantelă albă la Icoana Maicei Domnului dăruite bisericii parohiale Sfinții Voevodi din urba Botoșani. Locuitorilor și preotului D. Apostiu din comuna Bălănești, parohia Buzeni pentru că au împreună cu scânduri biserica parohială din ăsa comună cheltuind suma de 300 lei.

Chiriarchia Sfintei Mitropolii a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice locuitorilor Niță Pădurariu din parochia Voinești cătuna Slobozia Județul Iași, pentru-că a donat bisericeii din șa parochie, un stég și locuitorului Dimitrie Jora pentru o carte intitulată „Cronograful“, donată pentru biblioteca menționatăi parochii.

Chiriarchia Sfintei Mitropolii a Moldovei și Sucevei aduce mulțămiri publice D-nei și D-ului Landele Cuza, precum și D-nei Elena Grigore a Perbeii din urba Pétra, cari au donat, cei întâi o candelă și o perdea în valóre de 100 lei, iar cea a doua un rând vestminte în valóre de 159 lei, bisericeii parochiale Adormirea din orașul Pétra, Județul Neamț.

Chiriarchia Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei aduce mulțămiri publice enoriașilor bisericeii parochiale din parochia și comuna Mironcusa, Județul Iași, cari au facut donațiunii bisericeii din șa parochie, după cum se specifică mai jos:

Locuitorii: Th. Petrache, Const. Zaharia, V. Ionescu și V. Dumitrache pentru un rând de vestminte preotești în valóre de 200 lei. Locuitorii D. Ciobanu, Onofrei Biciușcă, Petrache Raelarin și I. Vasiliu. pentru un rând sf vase de argint, suflate cu aur în valóre de 100 lei. Locuitorul C. V. Dumitrache pentru o candelă de argint de China în valóre de 35 lei. Locuitorii Ión Coneac, V. Cărcudel și Ión Ciobanu un Epitaf pictat pe mușama în valóre de 100 lei. Locuitorul Gh. Gr. Burduja, pentru un sfeșnic cu trei lumini, o cruce și o candelă tóte de argint de China în valóre de 98 lei. Locuitorul C. Strungariu pentru o candelă de argint de China în valóre de 35 lei. Ión Coneac pentru o candelă de argint în valóre de 35 lei. Vasile Dumitrache o candelă de argint în valóre de 18 lei. Gh. Iordache Cărcudel pentru o cruce mică de argint în valóre de 25 lei. Ión Iamandi pentru o pereche cununii de argint în valóre de 25 lei. Constantin Odageriú pentru o cruce și deú sfeșnice de argint de China în valóre de 70 lei. Gh. Potlog, Th. Rotariú și D. Petroșanu pentru trei candelé de argint în valóre de 54 lei. Const. Panaitescu, Iacob Țibuleann și V. Zaharia pentru o Evanghelie îmbrăcată în argint de China în valóre de 125 lei. V. Burduja, Ión Lungu, Gh. Petrache, Gh. Zaharia Gh. C. Burduja, Mihaí Capră, D. Capră, D. Ciobanu, Gh. Burduja și Th. Lungu pentru un policandru și un chivot de argint de China în valóre de 380 lei. Preotul Mihaí Manole parohul bisericeii pentru un Epitrahil de atlas în valóre de 40 lei.

Chiriarchia Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice D-ului Constantin Romano din comuna Epurení, care a donat bisericeii parochiale din parochia Iacobeni, Județul Iași, un rând complect de vestminte preotești, în valóre de 185 lei și D-ului Ión Vălcu, care a donat tot sus numitei bisericeii, o iconă îmbrăcată cu argint, în valóre de 110 lei.

NAȘTEREA DOMNULUI NOSTRU IISUS CHRISTOS.

„Acesta este fiul, care a făcut-o
Domnul să ne bucurăm și să ne ve-
selim într'însa“.

(Psalm. CXVII, 24),

Cu toate că omul a fost făcut de Dumnezeu după chipul și asemănarea sa cu scopul de a locui pământul, de a crește și a se înmulți și de a trăi fericit. El și cu urmașii săi n'a ascultat de vocea Domnului, ci din contră i s'a pus împotriva ascultând de vocea celui rău, de vocea Diavolului! Părăsit'a omul calea vieții și a fericirii și apucat'a pe calea durerii și a nenorocirii. De aceea cu dreptate dice Psalmistul: «Omul fiind întru cinste nu înțelese; alăturatu-s'a cu dobitocele cele neînțelegetore și s'a asemănat lor». Da, omul nu făcea fapte vrednice de creatura, în care se oglindea chipul Dumnezeirii; nu făcea fapte vrednice de creatura înzestrată cu minte și înțelegere. Purtarea omului era a unei creaturi fără minte și înțelegere. Ajunsesse omul și urmașii săi în așa stare,

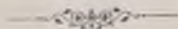
în cât nimeni nu se mai găsea pe pământ care să facă dreptate și să umble în legea Domnului. Păcatul ținea locul virtuții, nedreptatea locul dreptății, întunecul locul luminei! Pentru scoterea omului din o așa stare nenorocită s'a hotărît Dumnezeu Tatăl să trimită în lume pe unicul său Fiul, Domnul Iisus Christos, născut din Fecioara Maria. Și a venit Fiul în lume ca să arăte omului calea luminei și a vieții. Și l'a învățat timp de trei ani cum să se aproprie de Dumnezeu, cum să se porțe în lumea acesta, ca să fie pe deplin fericit în lumea cea-l-altă! Omul însă îmbetrânit în păcate s'a răsvrătit contra bine-făcătorului său și L'a gonit și L'a chinuit și L'a răstignit. A trebuit ca cu scump sângele său să pecetluască sfintele și dumnezeescele învățături! A trebuit ca din sfântul său sânge se răsară renașterea și îndreptarea omenirii! Învățăturile Domnului Iisus Christos formeză pentru om singurul izvor de lumină și fericire. În afară de aceste învățături nu există mântuire. Cel ce vrea să se mântuască să se inchine în numele Domnului Iisus Christos «căci nu este alt nume sub cer, dat oamenilor prin care să ne fie dat a ne mântui» (Fapt. Apost. IV, 12). Viața și învățăturile Domnului să fie singurile călăuze pentru viața omului.

S'au încercat oameni învățați, dar stăpâniți de puterea celui rău să lupte în contra Domnului și învățăturilor sale, însă n'au reușit. A biruit numele Domnului, a biruit Crucea... Se încercă și astăzi vrăjmașii Creștinismului să lupte cu mai multă putere

științifică ca altă dată în contra Crucei, însă suntem convinși, că toate încercările vor fi zadarnice. Se vor risipi încercările lor ca fumul de suflarea vântului. Se va nimici îndrăsnéla lor ca valurile mării de puterea stâncilor!

Cel ce a cređut în puterea Crucei s'a mântuit. Popóarele cari s'au organizat în state întemeiate pe învățăturile Creștinismului au prosperat și s'au civilizat. Civilizația popórelor e rodul Creștinismului! Dacă ródele Creștinismului sunt așa de mari pentru om și popóre; dacă nu póte fi lumină și mântuire în afară de numele Domnului Iisus Christos; atunci se cuvine să ne bucurăm și să ne veselim în această sfântă ăi a Nascerei Domnului. ăiua acésta e ăiua chemărei noastre la o noué viață, e ăiua renascerei și a mântuiréi noastre!

G...

ISTORIA VECHĂ A ROMÂNILOR,
DE LA TRAIAN PÂNĂ LA II-lea DESCĂLICAT,

Cum și

EXISTENȚA ROMÂNILOR ÎN PERMANENȚĂ ÎN DACIA TRAIANĂ

de

D. FILLIPIDE LA 1816, ÎN LIMBA GREACĂ.

Cetind în timpul grelei mele băle «Istoria României», scrisă în limba greacă veche, de Dimitrie Fillipide și găsind în ea fapte și lucruri interesante și necunoscute mie, mai ales despre creștinarea Românilor și continuitatea naționalității noastre pe acest pământ până astăzi, am crezut că fac un bine compatrioților mei cititori și istorici, traducând acele pericope în românește, mai ales pentru că această scriere-i rară. Această operă ar trebui bine studiată și urmărită de aproape cu ajutorul autorilor Greci Bizantini, pe care l-a cunoscut foarte bine autorul acestei scrieri și după care ș'a lucrat tractatul său. Singurul defect, ce'l aflu în lucrarea acesta, este că nu citează autorul de unde ș'a luat informațiunile. Istoria lui Fillipid este puțin familiară istoricilor noștri. Scrierea cuprinde: Istoria Românilor din totă vechimea, adică a localităților ocupate de Români acum și până

la reînființarea Statelor Române de odinioară: Moldova și Valachia, adică până la al II-lea descălicat așa numit,— România de astăzi!

Titlul cărții este acesta: *Ἱστορία τῆς Ρομομανίας ἢ ἐκθεσις τῶν ἀξιωτέρων μνημονευμένων τομδάκτων ἐν τοῖς ἀριτεροῖς κάτω παριστοιῖς, ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Ἀγυπτίων μὲχρι τῆς καταστάσεως τῶν Ρομομανικῶν ἀρχιερμονῶν, τοῦ Ρομομανικοῦ Αἰγροῦ καὶ τῆς Μολδαβίας. Νῶν πρῶτον συντεθεισα καὶ τόποις ἐκδοθεῖσα ἐν Λεωβία τῆς Σαξονίας, ἐν τῇ τοπογραφίᾳ τοῦ Ταουχνίτζ, 1816.* «Istoria României sau expunerea întâmplărilor celor mai însemnate, ce se amintesc în partea de jos din stânga (malurilor) Dunărei, de la năvălirea Egiptenilor până la aședarea Domniatelor Principatelor Țerei Românești și a Moldovei. Acum întâlu compusă și editată în tipare, în Lipsca Saxoniei în Tipografia lui Tauchnitz». Intru acum imediat în recenziunea acestei însemnate lucrări.

La pagina 104 a acestei opere citesc:

«Istrul (orașul) său Istropol din dreapta gurei sacre a Dunărei, este situat, în Sciția mică de altă dată, acum numită Dobrogea, era o colonie elenică. Mai spre sud de acesta era Tomis, care era oraș înflorit și mare, dice Sozomen, a căria Episcop a fost și un Bretaniu—*βρετανίων*, get sau got de origine. Când s'a dus acolo împăratul Valens, a intrat în biserică, după obicei, și a voit să'l convingă pe Episcop de a urma învățăturile lui Ariu; acela cu mare bărbăție s'a prezentat împăratului susținând învățătura celor din Nicea, împăratul l'a părăsit și a intrat în altă biserică și poporul l'a urmat pe episcop. Părăsit Valens împreună cu cel din jurul seū, aū suferit greū insulta adusă, și prins fiind Bretanion a ordonat să'l trimită în exil. Dar curând temându-se (impăratul) ca nu cum-va să se răsvrătască mulțimea, a poruncit să'l aducă înapoi. În acest oraș a fost exilat și Ovidiū, pentru că (orașul) aparținea Romanilor și este situat

în Bulgaria de astăzi, (acum în România) dar nu e vre-un oraș situat în interiorul Dunării. în Basarabia, în care Romanii au năvălit numai, dar n'au posedat'o nici o dată¹⁾. Aicea Filipide ne spune clar că în Dobrogea era prin secolul al III-lea organizat Creștinismul, avea episcopii săi și instituțiile sale, ba încă mai spune că creștinii de acolo, Geții ori Goții erau Ortodocși, se țineau de hotărârile Sinodului din Nicea. Apoi dacă Goții ca popor barbar s'au creștinat, oare se poate admite că indigenii, Românii—coloniștii lui Traian—, să nu fi fost pe atunci creștini! Ulfila a predicat și în limba latină, dar oare la Goții, care n'o înțelegeau ori la Românii coloniști? ²⁾ Să observăm că în această pericopă se vorbește de un episcop Bretanion în Tomis, (de cari cunoștem vre-o șapte în biserica Tomei, apoi că Valens împăratul Roman l'a surgunit pentru că era ardent apărător al Ortodoxilor; iar Valens era Arian. Mai scim că sub Bretanion era Creștinismul bine-organizat în Dobrogea ori Scythia mică, numită pe atunci, că în acea parte erau pe atunci, probabil și locuitorii din cei veniți din părțile noastre, împinși de Geții ori Goții. Apoi mai cunoștem că Ulfila era mai pe urmă de partida lui Valens, adică arian, căci la început, cât a stat în Dacia Traiană, Ulfila era ortodox. Prin urmare la finele secolului al III-lea și începutul celui al IV-lea Creștinismul

1) Mai întâiu Filipide aicea ne istorisește existența Creștinismului în Dobrogea, în care era la Tomis, Constanța de acum, un Mitropolit și avea o Biserică bine organizată

Noi cunoștem o serie întregă de Metropoliți din acea localitate. Iată numele lor: Evangelicus fiul unui Scit, pe la anul 290 după Christos, era dar Biserica din Scythia mică bine întemeiată, Teofil, Teotim, venerat ca Zeu de barbari, pentru virtuțile lui. Vretoniu reputat pentru erudiția lui în Ortodoxism etc. Apoi un număr mare de martiri de prin Seculul al III și al IV-lea. (Vezi Ulfila de C. Erbiceanu, Martyrologium Romanum, autore P. P. Augustino Lubin, 1661, Lutetiae Parisiorum. Acta Saetorum. Arhiepiscopul Filaret Scriban, Pentru Maior Ist. Bisericească a Românilor).

2) Consultă scrierea mea „Ulfila“ și George Waitz, pag. 19 etc.

În aceste locuri era foarte bine stabilit; având și instituțiuni de monahi¹⁾.

La pagina 149 tot în Istoria Românilor de Filipide, citesc pericopa următoare, prin care se probează persistența românilor, adică a coloniștilor lui Traian pe aceste locuri, în stânga Dunărei,—în munți. «Se vede că cei mai mulți locuitorii ai teritoriilor acestora, au rămas în vechea Dacia, în România, și care se întinde acum mai mult. Era foarte greu pentru cei ce posedau turme de animale și case, locuind în pământ civilizat, având proprietăți și pământurile lor și nefiind nici odată ambulanți ori schinovați (adică trăind în corturi și umblând din loc în loc) ca cu toții să se strămute în altă parte. Părinții ai Românilor sunt aceia cari au rămas atunci, și mulți alții din cei rămași de la alte popore, după cum ve vom arăta în curgerea expunerii, aceia amestecându-se cu aceștia se românizează». În zadar dar s'au încercat scriitorii Unguri se dovedescă că populația română a trecut totă peste Dunărea cu retragerea autorităților romane sub Aurelian la 274 peste Dunărea. De mult dar Filipide a răspuns alegațiunelor lui Reüster și tuturor celor ce susțin această teorie. Filipid susține cu temei: «Că Românii n'au părăsit cu totul Dacia Traiană și a arătat și modul natural cum s'au conservat și unde au trăit sub barbarii—trecători».

La pagina 168 citesc următoarele tot în acest autor, respectiv de originea Goșilor:

«Goșii subjugând România, și până la Volga, marea Baltică și Vistula, au eșit din Scandinavia, fiind descendenții ai Cimerilor, și s'au numit cei din România Vizigoți, spre deosebire de Goșii cei de peste Tyra ce se numeau Goșii de răsărit. Cei din România erau subdivizați iarăș, unul locuind în Ardeal s'au numit Talfali, alții în Moldova și s'au numit Victofali, iar cei din Țara Românească, Thyringi, nu-

¹⁾ Vezi Héfélé, Scriban etc.

mire ce să păstrează în daicland—Germania. La început toți au avut câte un rege aparte, apoi au recunoscut un rege comun, prin violență, de sigur pe Ghemberh (însemnând cuvîntul nemțește (general). Acesta a alungat pe Vandalii ce locuiau pe lângă Tissa și le-a luat fortul, pe care Constantin cel Mare făcînd expediție asupra Goților și Bastarnilor (Pevcalin Zosim) și asupra Roxolanilor, popore supuse Goților și învingîndu-l i-a stabilit în stînga Dunărei și pămîntul Craiovei, mai sus de puntea lui Traian. Dar învingîndu-l prin daruri i-a făcut prietini. După aceea Ghemberh a fost nevoit să recunoască Egemonia Goților Răsăriteni și era în România Vice-Rege al Goților răsăriteni». Observăm că autorul vorbește în acest loc despre origina Goților și despre forma guvernămîntului lor, apoi a diviziunelor lui, mai apoi istorisește că Ghenzerih trecînd Dunărea s'a dus pînă în Asia și din Capadocia, a luat mulți sclavi și s'a reîntors în acest pămînt (România) aducînd jafuri de tot felul și sclavi mulți, între cari erau și creștini și că de atunci, prin acești sclavi au început a se ivi și mulți creștini în România, mai ales printre Goți. Pe atunci în secolul al III-lea au fost aduși și părinții lui Ulfilă în România ca sclavi. Creștinii sclavi prin purtarea lor și prin virtuțile lor au atras pe Goți, cari primară unii din ei modul viețuirii lor creștine, adică au devenit de fapt creștini prin faptele lor. Alt-fel numai ni se explică persecuțiile săvîrșite de Atanarih asupra Goților, cînd mulți Goți au suferit martirul mai ales la Gurile Dunărei ¹⁾. Tot în acea lucrare sunt pe larg expuse relațiile bisericești dintre Biserica Capadociei și Daciei, prin acte oficiale, care ni s'au conservat. De asemenea se recunosc martirii ce au suferit în Dacia Traiană și despre care vorbește și Sf. M. Vasilie. Se știe că sora sa era călugăriță probabil în Scythia și se interesează de buna stare

¹⁾ Vezi scrierea mea Ulfilă.

a Bisericii părților acestora. Martirul Nicita, serbat la 15 Septembrie în Biserica Ortodoxă, se dice că era Roman de origină. În viețile sfinților, de Aghioritul se dice că era ἀπὸ τοῦ λαμπρῶν γένος τῶν Γοτθῶν—din strălucitul neam al Goșilor și că ș'a luat martirul πέραν ἀπὸ τὸν ποταμὸν Ἰστρον—dincolo de fluviul Dunărei. Fillipid spune că probabil era român de origină, și se supără foarte pe Români că nu i-a ridicat un templu măcar; apoi susține că locul martirului lui Nichita a fost Moldova. Renumitul Metafrast, cel mai însemnat aghiograf, a scris viața acestui martir și se conservă încă în Sf. Munte, în Monastirea Ivirilor. În această viață se spune de Metafrast că era roman: Iată începutul vieții: Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐγένετο ἄνθρωπος θυρίγγικὸς ὀνόματι Νικίτης... «În zilele acelea fost-au un bărbat senatorial cu numele Nichita» ¹⁾.

Iată în resumat ce ne spune acest istoric la pag. 175 despre rolul ce a jucat Ulfila între Goși, respectiv de creștinarea lor în țările noastre, numite astăzi România:

«Creștinii din Constantinopol știau că creștinii din România de astăzi erau împărășiași și fără episcop și se votează de acia Episcop al Goșilor Ulfila. Acesta e renumitul Ulfila, părinții lui erau creștini dintre sclavi Goșilor, pe la mijlocul secolului al IV (335) el era creștin și dintre sclavi aduși din Asia și este hirotonit în Constantinopol Episcop al Goșilor și vine înlăuntru în România, ca să convertescă pe Goși la învățătura lui Christos. În Țara Thyringilor (Țara Românescă), unde este Rege al Goșilor Fritigern, ș'a ajuns scopul întreprinderii Ulfila, iar în Țara Victoralilor (Moldova), unde era rege Atanaric și care era și chiar prim rege al Visigoșilor, introducându se religia creștină, a întâmpinat mult de pedici. În sfârșit Atanaric căruța și Fritigern îi era supus, se declară vrăjmaș credinței ce noi, om care nu cugela

¹⁾ Vezi Nicodim Aghioritul vol. I, pag. 101.

de cât la resboi; iar religia creștină, care inspira pacea și umanitatea-l displăcea, căci îi era frică ca nu cum-va Goșii făcându-se creștini să nu devină răi soldați. Era dar ca turbat contra religiei și pământului României, mai ales a pământului Moldovesc, care se uda atunci cu singele martirilor. Atunci suferi martirul pentru Christos marele Martir Nichita, dintre Goșii sau Romanii nobili, trăgându-și origina, a căruia amintire o serbeză Biserica la 15 ale lunii Septembrie, cum am spus. Socotești prieten, că vei găsi o Biserică în România aci zidită pe numele lui Nichita, a marelui Martir, sau în Moldova? Unde s'ar părea că a suferit martirul Sf. Nichita pentru Christos? În zadar vei căuta că nu vei găsi nicăieri. În adevăr marele martir Nichita a fost martirisat înainte de întorcerea lui *Ulfi* din Constantinopol». Cine voește să cunoscă după autorii Bisantinii toate peripețiile scriitorilor creștini despre Goșii și suferințele lor, cum și situația Bisericii Gotice în țările Românilor, caute să consulte scrierea mea intitulată *Ulfi*, și acolo le va găsi toate pericopele traduse în românește, și își va forma ușor convingerea neștrămutată, că creștinii de pe locurile aceste nu sunt de erii de alaltă-eri și că sunt cei mai vechi orii creștini contemporani cu înființarea celor întâi Biserici din Asia, după timpul Apostolilor, pe la jumătatea cel mult a seculului al II-lea.

Dacă n'avem dovezi positive scripturistice, tradiția Bisericii însă este totă în favoarea noastră. Indice însă și scripturistice sunt; Ast-fel dar vechimea Creștinismului de o dată cu creștinii din peninsula balcanică, pe timpul coloniștilor sau a formării acestor regiuni, ca Provinție romană, sub Traian clar. Ideile se răspândesc ca fulgerul și dar au putut ușor străbate peste Dunărea; organizarea Bisericii a mai întârziat. Se va convinge ca și mine prin studiu, că proveniența, sămânța și cultivarea Creștinismului pe acele timpuri, cum și raporturile creștinilor de aicea erau mai frecvente, după for-

marea Bisericeii în Dacia Traiană, care a avut mai ales cu Cesaria Capadocia, pentru că venise Creștinismul prin sclavi de acolo, aduși de Goții. Mai sunt convins încă că noi Românii am fost de la început ortodocși și am persistat în Ortodoxism în toate secolele până astăzi, cu toate încercările papistașilor și mai apoi și ale Calvinilor de a ne schimba ritul nostru; dar n'am schimbat nimic, nici o Iotă, de și am suferit multe persecuții din partea lor din secolul al XI-lea al XII-lea, al XIII-lea și al XIV-lea ¹⁾. De aceea în zadar se încercă unii scriitorii latini, cum îi numește Filippide, să spună că ar fi fost când-va Românii și de ritul latin, în timpurile amintite. Chiar în prezent ni s'a prezentat o sumă de societăți propagandiste de latini, cu scop ca să vină să se stabilească între Români și ne spun că tendința lor e numai morală, adică de a înființa numai școli aceștii propagandiști, sanchi spre a ne lumina; iar noi dicem: Vin adică spre a ne îmbrobodi ochii și apoi a pescui în apă tulbure, cum au făcut călugărițele din ordinul Notre Dame de Sion, care sunt astăzi atât de amenințătoare pentru noi și care s'au răspândit atât de mult și s'au infiltrat pe nesimțite atât de adinc în inima societății noastre Române, propagându-și ideile lor periculoase și antinaționale. Noi știm că aceste societăți sunt alungate din țările lor și de către co-naționali lor, pentru ca cultura pretinsă bună, propagată de ei este contra aspirațiilor naționale franceze, contra naționalității în genere și contra constituirii popoarelor a parte. Alt-fel nu se explică pentru ce-l alungă Francesii din Franța? Oare pentru virtuțile lor? Credă cine-vrea! Noi am făcut foarte bine că ne-am scuturat de ei, ne-am ferit de a beneficia de fructul din undița lor! Le-am dovedit că suntem destul de toleranți și suferitori, le-am îngăduit în timpurile noastre de a-și forma ierarchia lor proprie, în ierarchia țarel

¹⁾ Vezi Preașf. Melobisedeo, Papalitatea.

nóstre, de a'și clădi temple mărețe, ceea ce în vechime n'a fost nici odată, nu li s'a îngăduit de Români. Noi îl poftim să ne lase în pace de a ne desvolta noi, bazați pe trecutul nostru, conform datinilor, obiceiurilor și vechelor noastre așezăminte strămoșești. Noi atât le spunem acestor străini: Căutați-vă de voi și de cultura voastră, pentru noi ne vom îngriji noi.

Dar să revenim la țara noastră. Fillipide ne aduce martur pe Sozomen «dintre a lui Fritigern, cari martirisindu-se au fost uciși (mai înainte sau după ce Fritigern a devenit creștin, și de și creștin fiind, Athanaric fiindu-le Goșilor lui Fritigern ca Arhi-rege a pornit o persecuție asupra Goșilor apusenți). Căci Athanaric s'a indignat că Religia strămoșască păgână a fost lovită, de și își dau îndreptări, îl ucidea: Se dice că și o statuă a sa așezând'o pe o căruță dîlnic adunându-se în corturi creștinii (mulțimea) le pretindeau cei ce'i adunau ca sa se închine acelia și să'i aducă jertfe acel statui; iar creștinii cei noi abținându-se, ómenii păgâni dintre Goși dădeaă toc corturilor și se ardeaă toți ómenii creștini din corturi. Acestea sau întâmplat în țara Românescă și în Moldova» ¹⁾.

«Același Sozomen dice că Ulfila în princip nu diferea de loc de (învătătura) Biserica universale. Când a sosit în Constantinopol se dice că discutând cu cel mai de frunte, al eresului lui Arie despre dogme, și promițându-i că'i vor da sprijin, pe lângă împărat, dacă el va admite părerile lor. Fiind nevoit de împrejurări, sau că creștend că'l mai bine a cugeta ca ei despre Dumnedeu, a îmbrățoșat arianismul și așa s'a lăsat de la împărțășire cu Biserica universală totă seminția gotică. Iar acestei misiuni șef a fost Ulfila și a avut loc pe timpul lui Valent. Fiind-că Fritigern cerea ca Valens să se oștască contra lui Athanaric. Sozomen dice că

¹⁾ Pag. 176, opera citată.

lupta s'a întâmplat dincolo de Istru în Bulgaria de acum, iar Socrat din contra, în cea-laltă parte (ἐν ἄριστοῦ), ceea ce'l și mai probabil și prin urmare înainte de năvălirea Hunilor. Fritigern sau răsvrătit ori revoltat asupra lui Athanaric în stânga Dunărei și Fritigern ajutat de Valent l'a învins pe Athanaric și a admis religia bine-făcătorului seû. Ulfila nu numai pe Thuringi, ci și pe Victofali (nu numai pe locuitorii țarei Românești ci și pe ai Moldovei s'a încercat să'i creștinească); acelaș Socrat dice, fiind-că Ulfila nu numai pe cei de sub Fritigern, ci și Goșilor de sub Athanaric le a predicat creștinismul, iar Athanaric fiind-că aû călcat religia strămoșească, la supus pe mulți dintre creștini muncilor, în cât s'aû făcut mulți barbari dintre arianizanți martiri. Dar Arieni—barbari, însă din simplitate admițând Creștinismul au disprețuit viața pămîntească pentru credința în Christos. Intorcându-se Ulfila cu dogmele ariene la Turingi, pe cari mai înainte-i inițiară în învățătura Ortodoxă, nu ia fost ușor să'i strămute de la Ortodoxie și nici n'a socotit că este lucru năprimejdios, în cât s'aû abținut a numi creatură pe Christos, ori n'a în răznit. Ci că o adoua dumnezeire necreată, trimisă de Dumnezeu lumel, și a adus ast fel pe ambele părți la liniște și pe Arieni și Goși. Dacă Ulfila a murit Ortodox, după cum unii spun și doresc, pôte, nu se știe pozitiv. După aceea trecând cu Goșii Dunărea și stabilindu-se în pămîntul Constantinopolitan și ne mai trăind atunci Valens pôte aû aruncat arianismul, pe care l'a admis pe când făcea și politică și s'a întors la Biserica Ortodoxă universală. Mai întâiu Ulfila a tradus Evangeliul în limba Gotă, care este limba veche a Germanilor, și apröpe de dialectul Sfedesü mai mult de cât în alte dialecte Germane și aceste este dovada cea mai evidentă, că Goșii se trag de acolo, adică aû năpusit în părțile noastre din Scandinavia. A tradus și o parte din vechiul testament; dar temându-se că turma sa fiind rășboinică și sângerösă, mai mult încă s'ar îndemna citind cărțile Imperaților, a stat.

Cu litere grecești transcriindu-le traducerea, esceptând două sau trei litere, spre reproducerea unor tonuri cu totul străine, ceea ce cu mult mai în urmă Goții apuseră din Spania, primind învățătura opusană, lepădând acele litere grecești le au înlocuit cu cele latine. Evangeliul lui Ulfila se conservă până acum și' l înțeleg învățații Germani » ¹⁾. Respectiv de Ulfila și activitatea sa Apostolică între Goți să se consulte atât scrierea de mare valoare a lui George Waitz, care ne dă știri positive contemporane, prin scrierea conservată a ucenicului său Auxentiū, ce a fost pe atunci Episcop la Dorostor. Augentiū a scris latinește și eu am admirat citind marea apropiere între acea limbă latină față de limba noastră de astăzi, sintaxa, flexiunea cuvintelor etc. ²⁾ Mai de parte autorul Fillipid se ocupă de limba Română și se pronunță ast-fel asupra formării și originii ei: pag. 204 și 207. «Limba română era în Imperiul lui Atila limba comună, în adevăr, că era limba localnicilor, a comercianților și a lucrătorilor cum și a meseriașilor. Se numea însă auzonică, de către unii cugetători vanitoși, despre cei ce acum numele localnice cu deșertăciune le desprețuesc, căutând străinisme în străine limbi și prin străini le cântău. Socotind'o italică ca soră a aceștia auzonică, și numeau și pe Românii noștri auzoni. Pentru că era oarecând un popor în Italia numit ast-fel Auzoni, după Strabon și stăpâneau Cambania și părțile învecinate și Golful Sicelian, care se numea de ei ast-fel Golful Auzon. Și Italia ast-fel s'a numit de la Auzoni. Se pare că Românii ca popor supus și liniștit ocupându-se cu pășunatul și neobosiți în păstorie, cultivând pământul ast-fel, au fost lăsați de către stăpânitori, și trăiau așa în liniște între ei și ne supărați, după cum îi vedem și altă dată, îi găsim pe aceștia subalți stăpânitori lăsați în liniște și chiar până în zilele noastre, și pe alții în alte locuri.

¹⁾ Pag. 179 opul citat.

²⁾ Vezi lucrarea mea Ulfila publicată și în „Biserica Ortodoxă“.

Și nici Ungurii nu se purtau așa de sălbatici în adevăr câtră toți și în general trebuie să socotim pe Tătarii, pe cari unii și mai sălbatici ni-au descris, fără multă gândire. Goșii dar ca popor stăpânitor, atăcător și prepuelnic l-au persecutat pe Coloniști. Apoi ca agricultori și păstori, adorători ai Demetriei și ai lui Pan, Români, pentru că Ungurii erau dedați la arme, adorau foarte pe Zeul Aris, aceștia Români li erau foarte folositorii Ungurilor. Ceva de felul acesta li saă întâmplat și sclavilor și atunci, mai întâi asupra Dacilor și Goșilor. Intre care popore era și poporul Anșilor ocupând și cultivând mai întâi Basarabia și cari saă dus și în părțile Cralovei, strămutându-se după aceea.

Murind Attila s'a sfărîmat marea Imperație a Hunilor și multe popore supuse ș'aă reluat țarăș independența și Egemonia lor. Intre aceste aă fost și cele Bulgare și cele Gotice, două popore renumite pentru țaria și eroizmul din timpurile de atunci și până astăzi. Attila avea un corp de femei și a lăsat de la acestea nu puținii copii. Dar murind grabnic întru nimic nu s'a putut conserva sistemul de guvernământ ce-l adoptase. Doi copii ai lui domnesc în Moldova, unde nu numai Hunii locuiaă ci și Alanii și Bulgarii și Uturgurii și Cuturgurii și Hazarii, toate aceste popore supuse Hunilor. Dangensic a lui Attila era Rege în Moldova, făcând expediție în Tracia pentru jaf a fost ucis, și Conturgii, popor Bulgar saă Ungar, succed Egemonia aceuia în Moldova, afară de Basarabia, unde aveaă stăpânirea Anșii. Atunci alte popore Slavonice din Polonia și Rosia aă venit în România și în Ungaria vecină.¹⁾

Ar fi mult de dorit ca să se studieze autorii Bizantinii din acest punct de vedere, spre a urmări studiile privitoare la cunoștința vechei noastre Istoriei naționale. Alte fântâni nu avem de unde am putea scote isvora noi pentru Istoria

¹⁾ Vezi pag. 207.

Patriei. Fillipid n'a putut el inventa de la el atâtea fapte privitoare la Istoria Românilor, păcat că nu ne citează locurile și autorii de unde ș'aū format cunoscințele și convingerile sale. Despre grațul românesc se pronunță categoric că prin seculul al V și al VI era limba comună a acestei localități, româna noastră

Tot acest Fillipid descriind persistența Românilor în pământul lor, țice între altele la pag. 320: «Părțile de la Olt despre miază-zi ale Romanilor erau supuse Cangarilor, Banatul până la riul Ceres aparținea Voevodului Vladimir Gaad; dincolo de riul Ceres domnea Monomer, Egemon Hazar pe care Bulgarii l-aū alungat, dar să-l ia țara n'aū putut, răsboindu-se cu bărbăție pentru Domnia lui; iar în părțile celor de peste Tissa, de la revărsarea ei în Dnnărea, domnea alt Egemon Bulgar, având ca Metropolă a guvernământului său Muncactul, situat spre nordul Gtula; iar Români noștri în unele părți amestecându-se cu Slavii, în altele apărându-se, dar în altele erau cu totul independenți, fiind-că locuiau în locuri neatacabile, grele de străbătut, fiind muntoase; și pentru vecinătatea și prietenia lor cu alte popore erau economisiți, dedându-se la agricultură și pășunatul turmelor, de aceea aū și rămas în liniște. Alt-fel nu s'ar fi înmulțit Românii atâta, în cât și armate numeroase Române din trinșii nu s'ar fi vedut în Europa. Cei de pe lângă Cluj, sub Domnul lor propriu, trăiau independenți și liberi, până când venind Ungurii li-aū răpit independența lor. Alții iarăș stăpânind păduri stufose și Munții tari, se refugiau, apărându-se cu arcuri săbii și lănci și având multă abilitate în acestea se apărau ast-fel de atacurile ce se făceau contra libertății lor de cătră cei cari se încercau să năvălescă cu forța în țara lor. Alți Români privați de aceste descrise mai sus privilegiu, împraștiați, reschirați or și locuind în orașele saū în bordee or colibi în Gtula și Ardeal și în restul României, trăiau în siguranță între ei, ținându-și obiceiurile lor,

fiin l-că barbarii nu întrebunțau pe atunci sclavi la trebuințele lor, pentru că erau nomadi (nestabili). Alții iarăși trăiau în vechile lor stăpâniri (dominațiuni). În Maramureș, Alnaș și Făgăraș și în alte părți se bucurau de libertatea lor. Recrutări de armate printre ei și printre vecini s'au întâmplat. Căci vedem în secolul al XI la anul 24, luând parte la expediția din Italia sub Constantinopolitan, altă dată asupra Ungurilor s'au dus, numindu-se clobani și în anul 96 încă devenind salariații împăratului Poloniei în secolul al XII, fac jafuri asupra vecinilor năvălitori. Altă dată-i vedem rezboindu-se contra Ungurilor. În secolul al XII la anul 66 împăratul Constantinopolitanilor Emanuel au întrebunțat armate dintre Români asupra celor din jurul Pontului și asupra Ungurilor, cum vom vedea. În anul 90 al acelui secol (XII) Românii voinici întrebunțau armele, și contra celor ce-i plătea, puțin păsându-le deși erau coreligionari». pag. 320—325.

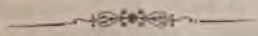
Din această pericopă rezultă probat că Românii ș'au conservat pe pământul acesta și după retragerea armatei și oficialilor din Dacia, sub Aurelian. Autorul ne descrie părțile de pământ pe unde s'au retras cei rămași, apoi modul lor de apărare, cum și traiul lor independent. În zadar dar s'au încercat unii scriitori Occidentali, interesați, cum ne spune Fillipid, de a nega Românii persistența lor în Dacia Traiană. Ne mai spune scriitorul că Românii în secolii trecuți al XI, al XII și al XIII aveau armate formate, numai dintre ei și se luptau și ca mercenari și chiar ca independenți. Mai adaugăm că erau și voinici și răsunători contra celor ce-i ataca. Alt fel duceau o viață liniștită și paucă în munți, când nu-i ataca nimeni. Regret că acest autor de mare valoare pentru noi n'a însemnat mai precis anul când s'au întâmplat acele evenimente însemnate pentru noi, de asemenea nu citează pericopele din autorii pe cari s'a bazat, descriind faptele ce le întâlnim în opera sa. Despre unele din ele eu însumi 'mi amintesc, ca de exemplu: de expe-

diția Constantinopolitană din Pont, când Româniți au participat ca militari contra Ungurilor și a altor popore. Faptul l-am găsit în autori bisantini ect.

După acesta trece Fillipid a ne descrie pe Uți, despre cari dice că sunt de origină turcă, și trecând prin Moldova, cu toate avaturile lor, acia se luptau contra ori-cui se opunea și că erau până la 60,000, după Cedrin istoricul. O parte din ei au străbătut până în Tessalia și jefuia tot ce întâlneau. La pag. 355 ne spune că: «Atunci numele lor s'a făcut cunoscut și că este popor Cangar, mai nobil și mai numeros. Iar cel din Ungaria sunt Uți, iar nulasigi. Resturi de ale Uților ca și de ale altor popore, apoi s'au amestecat cu Româniți și s'au romanizat, iar numele lor se conservă într'un sat din Ardeal, care se numește Uzon și într'un riuleț situat în dreapta Ocnei, ce se revarsă în Ocna din Moldova, și care se numește acum Uți».

(Va urma).

C. Erbicénu

PREDICĂ ASUPRA RUGĂCIUNEI.

(RUGĂCIUNEA PENTRU SINE).

„Privegheați dar, în totă vremea rugându-vă, ca să vă învredniciți a scăpa de toate cele ce vor să fie, și a sta înaintea Fiului Omului“.

(Luca XXI, 36).

Fraților Creștini,

Sfântul mucenic Luchian, al cărui nume îl prăznuim în ziua ce vine după Vinerea Mare, fiind prins și aruncat în închisore de împăratul, a fost chinuit cu bătaea și cu lanțul, ca să se lepede de Christos. Iar după ce nici cu fomea și cu setea nu l'a putut birui, ucigătorul acela de oameni, împăratul, a poruncit să-i scotă sfântului toate ósele de prin inchieturile lor, scoțându-i mânilé și piciórele și capul din inchietura gâtului, apoi cu spatele gol l-a culcat pe hârburi de sticlă. Și s'a întâmplat că s'apropia sfinta sêrbătore a învierii Domnului și dorea din suflet mucenicul Luchian să se împărtășască cu sfintele taine, și el și creștinii ce erau pe lângă dînsul. Și a fost, că, prin minunea lui Dumnezeu, să pótă străbate printre

străjerii acelei temnițe, ore-carî creștinii din oraș, cari au adus pâne și vin sfintului Luchian. Și s'a bucurat sfântul nespus de mult și le-a dis: «Așezați-vă acum împrejurul meu și vă faceți biserică». Și ei s'au făcut rôtă împrejurul sfintului, care zăcea cu fața în sus pe hârburi, cu trupul plin de răni și de sânge, căci așa zăcea de patru-spre-dece zile. Și iarăși le-a dis: «Să săvîrșim acum, fraților sfînta liturgie și să ne împărțăm cu dumnezeescile taine». Dar ei s'au mirat și au dis: Ne trebuie masă, Părinte-Sfînte, și aici nu e nici una, deci unde să punem pânea și vinul pentru săvîrșirea sfîntelor taine? Iară el le-a dis: Să fie masa pieptul meu! Puneți-le pe pieptul meu și va fi sfînta masă a Dumneșului celui vecinic. Și așa ucenicii au săvîrșit liturgia în închisórea aceea pe pieptul sfintului Luchian, după rânduéla ei și cu tóte rugăciunile câte trebuie să se facă.

V'am spus întâmplarea acésta și pentru vrednicia și frumusețea ei, fraților, dar și ca să luați dintr'insa învățatură. Temnița era acolo, dar prin harul lui Dumneșeu biserică se făcu, și sfînta masă de altar a fost pieptul credinciosului mucenic, care zăcea întins întru durerile sale. Căci în numele Domnului s'adunara ei lângă sfîntul mucenic, iar Domnul era între dinșii, după cum inima lor era către Domnul. Și bolnav așa cum era sfîntul, s'a ostenit să se róge. Rugăciunea făcută cu credință cucernică și cu inimă curată este pavăza luptătorilor lui Christes, iar pavăza asta omul póte s'o albă tot-d'auna la sine, și trebuie să o albă tot-d'auna, ca să'i fie lui de apărare cu folos îm-

potriva sulițelor vrășmașe ale ingerilor celor negri, cari pentru a lor trufie au fost asvârliți din cer. Dic, fiilor, s'o albă tot-d'auna, căci ispitele răului sunt nenumărate și pretutendeni ne țin drumul, iar cine e slab și urmăză calea lor, calea păcatului o urmăză și se duce spre peire. Dar, în mare mila sa, Dumnezeu ne-a dat putere de luptat împotriva lor, prin credință, prin dragoste, prin post și rugăciune.

Fraților iubiți,

Rugăciunea ne întăresce inima în supărările și necasurile noastre, ne apără de cădere în ciasul ispitei, ne mângăie în nefericire și ne apropie în totă vremea de Dumnezeu. Ea ne este tot de odată scut și armă. Scut, când ne apărăm de reu, și armă când ne luptăm cu reul. Iar omul bun se teme și de puterile lui Dumnezeu și de răutățile Diavolului, pentru că unde nu e Dumnezeu acolo e protivnicul Lui. De aceea ne rugăm Domnului din cer, Stăpânul vieților și dă-tătorul luminei și al adevărului, ca să fie cu noi și pentru noi, dându-ne tărie câtă ne trebuie ca să biruim puterile Iadului.

Așa să sciiți, fraților creștini, că postul singur nu vă izbăvesce de păcat. O dic acesta, și vă aduc a-minte de post, căci voi întru dînsul v'ați pus totă nădejdea mântuirii sufletului vostru. De laudă este, și cu răsplată pe altă lume va fi sirguinta voastră, de a ține posturile cu multă sfințenie, dar asta nu ajunge ca să vă mântuască pe deplin. Căci a posti după totă rânduela poruncilor bisericesci și a nu te

gândi la Dumnezeu și la sfânta biserică în vremea acésta, este mântuire numai pe jumătate. Iar voi așa o faceți, și nu lucrați după deplină voea Domnului.

Să vă rugați, fraților, în tótă vremea. Și dimineța, și la amiazi, și séra, iar Duminica și sêrbătorile să vă adunați în casa lui Dumnezeu, ca să ne rugăm cu toții împreună Tatălui de sus, cerându-i putere izbăvitoare și mulțămindu-i pentru cele ce ne-a dat. Rugați-vé Domnului ori unde ați fi. Pe câmp ori pe deal, pe apă ori pe munte, în casă ori călători pe drumuri. Ridicați-vé ochii spre cer și înălțați-vé gândul vostru spre Domnul. Păgânii, din vremurile de mai înainte, aveau altare ridicate din petrii pe la izvôrele apelor, sub umbra rēcoritoare a copacilor frumoși, prin dumbrăvi, pe marginile drumurilor și ale apelor, și ori unde găseau altarul în calea lor se opreau și se închinău cu smerenie dumnezeilor lor. Iar întru acésta vrednici au fost de laudă, că măcar că se închinău dumnezeilor mincinoși și înșelători ai păgânătăței, dar aveau credință și smerenie și se rugău pretutindenī după rinduéla și legea lor.

Cu multă părere de rău imi este să laud păgânii, dar numai cu dreptate îi laud, căci erau păzitori ai legii lor. Gândiți-vé la ceea ce fac unii dintre voi și vedeți-vé ocară întru care ați cădut. Că unii dintre voi, póte cei mai mulți, numai Duminica ve mai aduceți aminte, când audiți clopotele, că mai aveți și voi un suflet și un Dumnezeu. Cât e sēptămâna de mare nu ve gândiți nici la Tatăl din cer, nici la sfintele lui aședeminte, nici la biserică. Nu ve dá

prin cap să diceți nici măcar un Tatăl-nostru dimineața la sculare și seara la culcare, ca să-i mulțumiți pentru bunătățile de care aveți parte, pentru soarele ce vă încălzește și vă luminează, pentru ploaia care vă rodesce țarinile, și pentru suflarea vieții pe care din mila lui o ține în trupul vostru. Nu vă da prin cap cât e săptămâna să vă duceți cu smerenie degetele la frunte ca să faceți o sfântă cruce, de cât pote numai când treceți întâmplător pe lângă biserică—iar atunci vă închinați mai mult din obicei și în neștire, fără să vă fie ruga din inimă—și când vă mirați de ceva, iarăși după obiceiul vostru, că faceți cruce și scuipați, adică ve cruciți, cum diceți voi, de Dracul. Acesta însă nu este nici cruce făcută în numele Domnului, nici rugăciune pentru sufletul vostru, ci lucru al obiceiului și al credinței deșarte în puteri fermecătoare. Nici pe copiii voștri nu-i învățați să se închine dimineața și seara, nici nu-i creșteți întru frica și cunoșterea lui Dumnezeu. Și așa trăiți d'avalma, mai rău de cât păgânii, căci ei întru întuneric fiind se închină și căutau lumina, iar voi fiind întru lumină, năzuiți tot spre întuneric. Numele lui Dumnezeu, nu dic, îl pomeniți destul totă viața și învățați și pe copiii cei mici să-l pomenescă în tot felul de împrejurări. Dar, spre rușinea numelui vostru de creștini, numele lui Dumnezeu îl pomeniți împreună cu numele Diavolului și așa injurați cât e ziua. Deci, în loc să pomeniți numele Domnului cu frică și cu cutremur, îl pomeniți cu mânie și batjocură, și numai ca să i-l luați în deșert, făcându-ve vinovați celei a

gândi la Dumnezeu și la sfânta biserică în vremea acesta, este mântuire numai pe jumătate. Iar voi așa o faceți, și nu lucrați după deplină voința Domnului.

Să vă rugați, fraților, în totă vremea. Și dimineața, și la amiazi, și seara, iar Duminica și sărbătorile să vă adunați în casa lui Dumnezeu, ca să ne rugăm cu toții împreună Tatălui de sus, cerându-i putere izbăvitoare și mulțămindu-i pentru cele ce ne-a dat. Rugați-vă Domnului ori unde ați fi. Pe câmp ori pe deal, pe apă ori pe munte, în casă ori călători pe drumuri. Ridicați-vă ochii spre cer și înălțați-vă gândul vostru spre Domnul. Păgânii, din vremurile de mai înainte, aveau altare ridicate din petrii pe la izvoarele apelor, sub umbra răcoritoare a copacilor frumoși, prin dumbrăvi, pe marginile drumurilor și ale apelor, și ori unde găseau altarul în calea lor se opreau și se închinău cu smerenie dumnezeilor lor. Iar întru acesta vrednici au fost de laudă, că măcar că se închinău dumnezeilor mincinoși și înșelători ai păgânătății, dar aveau credință și smerenie și se rugău pretutindeni după rânduila și legea lor.

Cu multă părere de rău îmi este să laud păgânii, dar numai cu dreptate îi laud, căci erau păzitori ai legii lor. Gândiți-vă la ceea ce fac unii dintre voi și vedeți-vă ocară întru care ați căzut. Că unii dintre voi, poate cei mai mulți, numai Duminica vă mai aduceți aminte, când auziți clopotele, că mai aveți și voi un suflet și un Dumnezeu. Cât e săptămâna de mare nu vă gândiți nici la Tatăl din cer, nici la sfintele lui aședeminte, nici la biserică. Nu vă da

prin cap să diceți nici măcar un Tatăl-nostru dimineața la sculare și seara la culcare, ca să-i mulțamiți pentru bunătățile de care aveți parte, pentru soarele ce vă încălzește și vă luminează, pentru ploaia care vă rodesce țarinile, și pentru suflarea vieții pe care din mila lui o ține în trupul vostru. Nu vă da prin cap cât e săptămâna să vă duceți cu smerenie degetele la frunte ca să faceți o sfântă cruce, de cât puteți numai când treceți întâmplător pe lângă biserică—iar atunci vă închinați mai mult din obicei și în neștire, fără să vă fie ruga din inimă—și când vă mirați de ceva, iarăși după obiceiul vostru, că faceți cruce și scuipați, adică vă cruciți, cum diceți voi, de Dracul. Acesta însă nu este nici cruce făcută în numele Domnului, nici rugăciune pentru sufletul vostru, ci lucru al obiceiului și al credinței deșarte în puteri fermecătoare. Nici pe copiii voștri nu-i învățați să se închine dimineața și seara, nici nu-i creșteți întru frica și cunoșcerea lui Dumnezeu. Și așa trăiți d'avalma, mai reu de cât păgânii, căci ei întru întuneric fiind se închinau și căutau lumina, iar voi fiind întru lumină, năzuțiți tot spre întuneric. Numele lui Dumnezeu, nu dic, îl pomeniți destul totă viața și învățați și pe copiii cei mici să-l pomenescă în tot felul de împrejurări. Dar, spre rușinea numelui vostru de creștin, numele lui Dumnezeu îl pomeniți împreună cu numele Diavolului și așa injurați cât e ziua. Deci, în loc să pomeniți numele Domnului cu frică și cu cutremur, îl pomeniți cu mânie și batjocură, și numai ca să i-l luați în deșert, făcându-vă vinovați celei a

treia poruncă, din cele dece. Puneți mâna pe inimă și judecați orbirea voastră: voi țineți într'adever pe Dumnezeu de dușmanul vostru și aveți mânie pe El, căci de câte ori vi se întâmplă—mai tot din vina voastră—vre-o nefericire, ori vă piere vita pe care ați chinuit'o, vi se rupe osia carului prea încărcat, ori vă cade boul flămând pe brazdă, ori vi se întâmplă altele de acestea, voi tot numai pe Dumnezeu aruncați vina și păcatul vostru, și cu dușmănie îi înjurați numele și lucrurile sfinte ale lui. Acestea sunt rugăciunile vóstre peste săptămâna întrégă, fiilor!

Am dis că vă aduceți aminte să vă rugați lui Dumnezeu cu smerenie și cu inimă de creștin numai Duminica și sărbătorile, când auđiți clopotele că vă chemă la rugăciune. Dómnne, dacă ar fi așa, mântuirea vóastră tot n'ar fi departe. Dar asta e numai poveste. Iată am doi marturi, acest sfânt locaș al Domnului, care e mai tot-d'auna gol de creștini și diavolescul locaș al Satanei, cărciuma, care e plină Duminica de voi și de femeele vóstre. Câți nu sunteți la cărciumă, stați acasă și dormiți, pe vremea sfinteii slujbe, ori vă apucați de vre-o muncă óre-care, ori umblați pentru nimica tótă pe la judecați cu vrajbă și cu ură. Știu și eu, că nu toți aveți putința să veniți la biserică, știu că multe sunt nevoile carí vă împedică, dar știu că mulți vă căutați anume prilej de a fi într'altă parte nu la biserică, căutați anume pedici. Mai mare rușinea, fraților, să fugiți de casa Domnului ca de ciumă. Dacă fugiți de Dumnezeu, și el își va întorce fața de la voi, și cu ce

măsură măsurăți, cu aceea vi se va măsura. Cei ce sunt pe dreptul împedicați să vie la biserică, au er-tare pentru nevoea lor. Dar se închină aceștia și dic vr'o rugăciune înlăuntrul inimei lor, ori unde ar fi, pe vremea sfintei slujbe? Ridică ei inima spre Domnul, măcar cât de puțin, gândindu-se că acum preoții și creștinii cei-l-alți sunt în biserică și se rógă Tatălui, iar el, îndepărtatul, simte-se cu sufletul între ei, păr-taș al rugii obștesci în biserică? Dice el cu cucernicie: «Dómnne! n'am putut să fiu în casa Ta pe vremea asta, dar eú sunt cu sufletul acolo, primește-mé, Dómnne, ca pe fiul têu și ia-mi aminte rugăciunea mea cea de departe». Faceți voi fiilor așa? Iată mare lucru vor-besc și mare lucru cer!

De cei-l-alți ce să dic, fiilor, de cei ce singuri își caută prilej de a lipsi de la rugăciune și de cei ce nici măcar atâta nu caută, ostenindu-se a găsi prilejuri mincinoșe, ci sunt cu totul nepăsători de bi-serică și nu merg să se închine pentru că nu vreau și nici se gândesc. Ce să dic de ei? N'am cum să judec pe acești ómeni, atât e de mare păcatul lor, și singur Dumneđeu, în a tot sciința sa, le pote cân-tări greșala.

Mé întorc iarăși la păgâni, ca să ve rușinez cu păgânii. Unii dintre ei se închină sórelui, cređend că el e Dumneđeul cel viú și adevărat. Aceștia în fie-care diminéța așteptă răsărira sórelui, și dacă sunt în casă es din casă, și dacă sunt în drum se opresc și se întorc spre răsărit, și dacă sunt la muncă lasă lucrul și se

întorc spre sôre, ridică mâinile spre el, chemându-l într'ajutor, s'aștern cu fața la pământ, smeriți și cucernici, și dic vorbele lor de rugăciune. Atât sunt de supuși credinței lor, că lasă tôte, și somn, și mâncare, și lucru, și se închină Dumneșeuului lor, fără știrbire în vre-o di, ci în tôte zilele cu aceeași evlavie. Iar dacă se închină unui Dumneșeu închipuit, nu celui adevărat Dumneșeu, greșala lor e mai mică de cât păcatul vostru, căci ei nu cunosc pe Dumneșeu cel adevărat. Ei cu inimă curată se închină, iar vorbele rugăciunii lor sunt pline de temere de Dumneșeu, și ast-fel ei sunt păditori ai legii lor, nu de frică ci de dragostea ei. Iar voi nu faceți nici una nici alta, pentru pădirea legii vostre, căci păgânii n'ar vorbi pentru lumea întregă o vorbă rea de Dumneșeu lor, și nici prin gând nu le trece că se pôte asta, dar voi îl înjurați pe al vostru, pe cel adevărat, pe cel viu, și-l necinstiți, și-l bajocoriți, și nu țineți legamintele pe care le-a făcut El cu voi prin graiul Fiului său și al Apostolilor. Cu ce sunteți voi mai buni de cât păgânii? Că aveți lege dumneșească și n'o țineți, iar ei lege omenescă și o țin? Că voi aveți pahar de aur și-l asvârliti în noroiu, iar ei pahar de fier și-l țin pe masă? Cu adevărat vă dic, că acești păgâni smeriți și cucernici întru înșelătorea lor lege, nu vor intra întru împărăția cerului, că n'au botezul și legea Fiului lui Dumneșeu, dar la judecata de pe urmă vor avea mai multă milă la Domnul de cât voi. Că ei au avut o lege rea și voi o lege bună, dar a ține legea cea rea și a nu ține legea cea bună, tot una este. Tot

acelaș rău, dacă nu mai mare, căci ei n'au știut legea cea bună și au ținut pe cea rea, iar voi dimpotrivă, ați ținut legea cea rea, cu toate că ați cunoscut pe cea bună. Păgânii aceia sunt numai întunecați cu sufletul, dar supuși și ascultători, iar voi cari fugiți de Dumneșu sunteți nesupuși și răsvrătitori, asemenea îngerilor cari au cădut în fundul iadului pentru răsvrătire.

Și ce alerg eu pe la îndepărtații păgâni, ca să ve rușinez cu ei pentru rugăciune! Iată, știți cu toții cum că Vineri seara ovreiuul lasă toate de o parte, îmbracă ale lui legiuite haine, aprinde luminările, pune cornul rugăciunii în frunte și se roagă lui Dumneșu. A uitat vr'o dată ovreiuul să facă asta? A avut altele de lucru și n'a avut vreme s'o facă? Să ridică bolnav din patul său, închide prăvălia, dacă nu poate alt-fel, și se roagă, având gândul numai la Cel de sus, și citește cele ce i sunt rînduite prin lege. El se roagă în casa lui, ȳiceți voi, pentru că n'are în sat casă de rugăciune, cum avem noi biserică. Minunată e această nepotrivire de lucruri! El se roagă acasă pentru că n'are casă obștască de rugăciune, iar voi o aveți și de aceea nu vă rugați nici în biserică, nici acasă! Ori poate credeți că ajunge să ai biserică în sat, ca să fi mântuit? Ajunge că ai preot care se roagă pentru tine și pentru toți? Dar toți pentru unul ȳice cuvîntul lui Dumneșu, și unul pentru toți și fie-care pentru sine să se roge. Și nu este vorba, fiilor, pentru ce se roagă ovreiuul, că are ori n'are casă de rugăciune obștască, vorba e numai atât, că se roagă lui Dumneșu. Iar voi nu vă rugați.

Fiiilor iubiți,

Întorceți-ve spre Domnul și spre casa lui. Rugați-ve, rugați-ve în totă vremea, rugați-ve cu smerenie și cu inimă curată. Ridicați-ve ochii spre cer și inima spre Tatăl, în toate nevoile voastre. Și ca să-î mulțamiți, și ca să-î cereți ajutorul. Duceți prinosul vostru pe altarul celui vecinic, și rugați-ve pentru mântuirea sufletului vostru. Faceți-ve inima voastră altar al Dumnezeuului celui viu, căci ori și unde și ori și când rugăciunea pornită din suflet pentru cereri drepte și plăcute Domnului, este audită de cel ce toate le știe și toate le vede. Tată ne este și se bucură de fericirea noastră, căci binele nostru de la El ne vine și se întristeză de relele ce le facem, căci acestea dintru ispita vrășmașului vin, iar vrășmașul nostru este și vrășmașul Lui. Sfântul Luchian și-a făcut pieptul său sfânta masă, pentru sfânta săvârșire a tainei dumnezeesci și răsplătire a avut în cer și va avea-o de-apururi. Și din închisoarea lui biserică a făcut. Învățătura cu folos să ve fie acésta, că rugăciunea har dumnezeesc este, mângăere și întărire în chinuri și casne, cum a fost cu Sfântul Luchian; armă este împotriva răului și a ispitelor lumei aceștia, și apropiere de Dumnezeu este. Tot-d'a-una cu folos ne este să ne rugăm pentru izbăvirea sufletului nostru de vrășmașul cel plin de totă violenția și de totă înșălăciunea și dușman a totă dreptatea. Amin.

M. P.

NOTE ASUPRA ISTORIEI BISERICESTI A ROMÂNILOR PENTRU SECOLUL AL XIX-LEA.

INTRODUCERE.

În studiile mele variate de mai mulți ani, am extras și notat date și fapte privitoare la Istoria noastră Națională Bisericească din secolul trecut 1800—1900. Mare parte din fapte le-am vădit singur, în anii 1850—1900, la unele am și participat. Am făcut acésta cu scop de ase presenta publicului român exact istoricul contribuției Clerului român și a Bisericii Naționale la regenerarea și renașterea poporul Român din present. N'am putut afla până acum timpul trebuitor pentru a săvârși acésta lucrare. Ajungând acum la bătrâneță și îngrijindu-mă ca nu trecând din acésta viață, notele și însemnările mele, culese într'un timp atât de îndelungat, să se perdă și să se nimicească; ș'am socotit că ar fi bine a le publica în Revista Sf. Sinod, pentru ca istoricii Români din timpuri cunoscându-le să le pótă utiliza la trebuința lor. Noi avem încă absolută trebuința de cercetări și studii în Istoria Bisericească Națională pentru a aduna și publica materialuri care ne lipsesce. Nu cunoscem precis ce a lucrat, cu ce a contribuit și cu ce a ajutat Biserica Națională pe poporul Român în mersul adese dureros și a-

nevoles în atâtea secole de suferinți ce le-a îndurat. Biserica a avut a suferi aceeași sortă amară în trecut ca și poporul, pentru că Clerul nostru a fost în tot-de-una național și strâns legat de el, ca eșit din popor. Istoria noastră națională a fost scrisă și de Cronicari și de Istoricii noștri culți, apoi s'aუ făcut și seriose cercetări asupra trecutului nostru istorico-politic. Nu tot așa s'aუ întâmplat și cu Istoria Bisericească Națională, asupra trecutului nostru românesc. Mai întâiu Cronicarii Bisericești speciali n'am avut în trecut, abea avem unele începuturi din Istoria Bisericească a Românilor, lucrute de un Petru Maior și Arh. Scriban Filaret. Documentele Bisericești în parte ni s'aუ perdut și cele ce mai exist încă, trebuesc adunate, studiate și publicate. Mulți dintre Clericii noștri culți ar trebui să ambiționeze de a aduna notele Bisericești, puse de strămoșii noștri pe diferite cărți ritualistice, să culégă datinile și tradițiile religiose din popor, care sunt de mare valoare Istorică, întregind și explicând adese șirul or mersul faptelor, care de alt-fel nu s'ar putea lega logic și sistematic între ele. Istoria noastră Bisericească trebuie studiată în Biserica noastră Națională, în afară de Țară vom găsi foarte puține date, și deja cunoscute, iar această pentru cuvântul că viața religioasă a poporului român a fost pururea în atârnare de Țară, adică de Guvernul și Domnitorii Țerei, a fost o viață curat internă. Ce am cređut, cum am cređut, a atrnat de noi și ne-am sfătuit între noi; de aceea nici nu întâlnim în mersul nostru Istoric secular vre-un șef de partidă religioasă, eresiarhi, schismatici sau rezvrătiți. Noi am ținut cu tenacitate ceea ce am ereditat de la Strămoși. Aū venit peste noi mulți smintiți religioși, dar n'aū prins de loc spusele lor rădăcinii între noi, ci am rămas tot în credințele noastre vechi și străvechi. De aceea să nu căutăm în alte părți, prin bibliotecile streine, sciri și materiale Istoricе despre viața noastră Bisericească, căci vom găsi foarte puține, și greșit interpretate. Materialul abundent este în țară, cu

deosebire astă-zi în Academia noastră Română, unde s'aun adunat, cu o repeziune nepusă, multe mii de Manuscripte și Documente Bisericești Naționale, aceste trebuie cu punere studiate și analizate.

Cine nu cunoște dintre cetățenii Români Istoria Țerei și a Bisericii lui Naționale, nu merită a se numi Român, pentru că trăește în țară ca ultimul străin. Măreția, fala și valoarea faptelor și a luptelor Marilor noștri eroi, de la Rahova și până la Plevna, crește, să mărește în merit, prinde rădăcini adânci în sufletul nostru, privind cu respect și admirațiune monumentele, templele și așezămintele strămoșești pioase, clădite de ei pentru amintirea faptelor lor! Instituțiunile monumentale ce ni-au rămas de la strămoși toate apar sub forme religioase, acesta însă că strămoșii noștri au fost foarte tari în credințele lor, de unde ni a rămas ca ereditate și proverbul «D-zeu și sabia mea»; așa se exprima vechii noștri Domni și Eroii, când mergeau de a'și apăra țara de vrăjmași! Între monumentele străbune religioase rămase, și între faptele politice naționale există dar o strânsă legătură logică națională. Așa au trăit strămoșii noștri. Cine voește să-'și desvolte și să-'și încălzească simțimintul său patriotic, să-'și cultive inima pentru fapte mari naționale, acela trebuie să scie, să cunoască Istoria Națională și Bisericească a neamului său! Cel ignorant în acesta, poate fi un bun cetățean cosmopolit, nici o dată însă un patriot și naționalist! Un Român cu atât mai mult trebuie să fie un bun patriot și naționalist, cu cât Națiunea lui—România—este mică ca teritor față de alte popore, o va găsi mare însă prin fapte vechi, netrecută prin eroism, ospitalitate și umanitate. Un popor fără monumente religioase, fără temple și viață pioasă, fără avint către eternitate, se asemănă cu o turmă de animale, conduse spre exploatare, inconsciente de scopul cără care sunt mănate! Actele și monumentele religioase or în ce loc aflate, arată urmele existenței unor

ființă superioară a căror aspirațiune au fost spre Dumnezeu! Cred că am probat necesitatea cunoștinței Istoriei Bisericești pentru noi Români, cum și formarea ei Tot o dată și însemnătatea publicării notelor ce posed din Istoria Bisericească Națională. Pentru acest cuvânt mă și grăbesc a începe chiar acum, sub formă de registru de fapte și date.

Data	Luna	
1800	Sept. 29.	Pentru trebuința cumpărării zaharalei pentru plata noroțului. Monastirea Dealu a dat după analogie 1500 taleri ¹⁾ .
1800	August 23.	Mitropolitul Iacob Stamati, arată ce ordine și disciplină canonică a fost în Țerile aceste între preoți, că nu se putea strămuta un preot din parohia sa la alta, ori în altă Eparhie fără cartea episcopului respectiv, și că locuitorii pe lângă învoelile cu preoții, dacă aveau, mai dau 2 zile, clacă pe un an preoților ²⁾ .
1800	Sept. 28.	Mitropolitul Dositheiu, împreună cu Nectarie Episcopul de Râmnic, Costandie al Buzeului și Iosif al Argeșului fac o anaforă către Domnul Al. Moruzi prin care cer ca toți preoții și diaconii precum și monastirile să contribuie pentru lefii și tainaturile ostașilor, ce sunt orânduți pentru paza țerei. Iar Domnul admite, ca un lucru de ajutor pentru a obștiei trebuință și folos, numai să se facă dreptă analogie pe toți după adevărata stare și putere a fie căruia ³⁾ .
1801	Aprilie 11.	Domnitorul Moruzi, ca și alți Domni, confirmă pe Egumenii Greci în posturile lor ⁴⁾ .
1801	Iunie 12.	Mitropolitul Dosotheiu dă poruncă protopopilor de a face catagrafie tuturor Bisericilor și

¹⁾ Vol. XIX. 1713—1830. M. B. Ac. R. (Mitropolia din Bucuroști, Academia Română).

²⁾ Ist. Mitr. Mold. pag. 335.

³⁾ Cond. LXIII. fila 147. verso, Istoria Românilor 1800—1821. Urechii. Tom. I, pag. 16.

⁴⁾ Cod. LXIII. fila 271. Urechii. Ist. Rom. 1880—1821. pag. 18.

Data	Luna
------	------

1801	Iunie 12.
------	--------------

a obliga pe preoți să vină la Sf. Mitropolie făcându-și un vas de plumb; iar nu de sticlă, ca să la sf mir, pentru că s'a adus și pentru Valachia și pentru Moldavia întrun chitup.

Dosotheiū Milost. Boj. Archiep. i Mitropolit.

Cucernice protopópe, chir popa Grigorie din sud Dâmbovița blagoslovenie. Fiind că de la o vreme încóce nu numai Gramaticii, ci și Diaconii, cari vin spre hirotonia lor cu adeverința molitfel tale, sunt cu toul proști la cetanie și la orinduelile bisericesti, după cercetarea ce li se face de către cei orinduiți; ci lată de acum îți facem înștiințare și poruncim, ca mai întâi să faci știut celor ce vor avea în gând să intre în treptele acestor sfinte daruri, pe lângă ferirea ce vor urma a vieței sale pentru buna și curata dostolnicie, să pue silință și la carte, a li se deprinde limba la cetanie, și a învăța orinduelile bisericesti bine, și molitfa ta pe unit ca acela mai întâi să își puie vre-o câtă va vreme să se deprindă bine la cetanie și la orându-elele bisericesti, orânduindu-și ori la vre-un preot practicos, sau chiar molitfa ta să le arăți și să le deschidă, și așa făcându se desăvirșit vrednici la cetanie și la ale Bisericii, îi vei trimite aici pentru ca să se învrednicescă darulul, căci mai venind vre-unul dintre cei fără de știință, te vei osândi molitfa ta a plăti cheltulala ce va face până cu venirea aici a lor, nici să se primescă vre-unul din protopopi preot sau diacon în plasa sa dintr'alt județ, fără de pecetluitul nostru, căci care va îndrăzni a face vre-o urmare ca acésta, se va pedepsi.

Acésta. 1801 Iunie 12 (L. Sig. Mitr.)

1801	Sept. 25.
------	--------------

Spatăria țarei cere lămurire de la Mitropolie cum să obicinuește, după pravele bisericesti, cu jurământul Evreilor? Să se trimită formularul, fiind *mada mare*, Metropolitul Dositheiū răspunde, că nu este un formular, ci că evreul să jure la Hahamul lor și în Sinagoga

Data	Luna	lor. La finele seculului trecut se găsesc două formule de jurământ pentru ovrei, mare și mic ¹⁾ .
1801	Iunie 25.	Moruzi Vodă ia dispoziție de a nu avea mitocuri în București ori care Monastiri, că Egumenii să stea la Monastiri, să îngrijască de ele, iar să nu umble pe drumuri și prin orașe, nici să facă schimb de pământuri fără prealabila învoire a Mitropolitului și Domnului ²⁾ .
1801		Pentru moralisarea arestanților Moruzi le desemnă o Biserică a temniței cu preoții ei, cărora le plătește un salariu de 150 taleri, ca și la Biserica Curții Domnești ³⁾ .
1801	Iulie 12.	Iosif Episcopul de Argeș raportează Domnului prin anafora că locuitorii din satul Stroești au desgropat morți sub pretext și superstiție că sunt vârcolaci acei morți și se roagă că prin ispravnic să se înfrâneze pe niște asemenea dela aceste fără de legi ⁴⁾ . Vodă dă ordin să-l pedepsească cu 200 toege la tâlpi (idem).
1802	Sept. 15.	Poruncile ce s'au dat pentru a cerceta fiște care în plasa sa de s'au întâmplat vre-o primejdie de mörte cu räsvrätirea trecutä.
		Cucernice protopöpe, chir popo..... Cu töte că noi, și însträinați afländu-ne din întâmplarea vremilor ce äü fost, nu am încetat la rugăciunile nöstre a pomeni tot clirosul Bisericesc, cum și pe toți provoslavnicii Creștini ai țerei aceștia, dar și molitfa vösträ cum și cel-l-alti preoți deobște credem că nu vë veți fi lenevit a Ve face cuviinclösa datorie cu a ne pomeni.
		De aceia dar și milostivul D-șeu, după ale nöstre pöcate nu s'au îndurat a ne läsa până în sfirșit mähniti, ci laräși äü liniștit o vreme și noi ne-am întors din sträinätate la Patrie în scaunul cel păstoresc, fiind incredințați că de acum înainte nu vom avea vre o bätutulä säü

¹⁾ B. Ort. p. 233. XVI. (Adică Revista Biserica Ortodoxä).

²⁾ Ist. Rom. 1800—1821 Urechii. Vol. I. pag. 19.

³⁾ Cod. 43. töla 459. verso. Ist. Rom. Vol. I. pag. 20. Urechii 1800—21.

⁴⁾ Cod. XLIII, fl. 399. Urechii Ist. Rom. pag. 27.

Data	Luna
1802	Octom.
	6.

vre-o frică de către făcătorii de rele; și mare dorință având de a afla de starea satelor și tuturilor locuitorilor în ce chip sunt; îți poruncim ca numai de cât să mergi prin toate satele din plasă-ți să faci subțire cercetare, cu deamărunt, să afli de când s'au întâmplat răsvrătirea încóce: Ce sate s'au spart și câți locuitori, de la care saũ au fugit și unde se află, și ce stricăciune și pagubă s'au făcut, cum și nișcare-va morți de pușcă saũ sabie saũ robiciuni de se va fi întâmplat? Și de toate pe larg intru adevăr, anume făcând Catastih curat să mi-l trimiți, ca venind Măria Sa Vodă să facem arătare Măriei Sale, și mijlocire ca să li se facă óre—și care milă și mângiere satelor acelora unde se va fi întâmplat nevoi de spargeri și pagubi; și deosebit preoții bisericilor cu sfătuirii și îndemnări, să siléscă a aduce pe locuitorii fugiți la urma lor, fiind nu numai al țerii folos cu întregimea satelor, ci și chiar al molitfelor vóstre interes, făcându-l să înțelégă că nu mai este nici o frică, și din ce ne vine acum de la prea puternica portă cel blând și milostiv.

(L. Sig.) 1802 Septembrie 15.

1802 Octom.
6.

Incredințăm cu zapisul nostru la Iconomia Sf. Mitropoliei precum să se știe că făcând rugăclune, mi s'au dat teslin de scutélá pentru să avem a da la Mitropolie pe tot anul câte 5 pături vèrgate bune, în soroc la Paști și ținându me de acest așezemint, să fim și noi scutiți, iar când nu vom urma să albă a ni se trimite bumbasir cu treapád, pentru mai adevèrată credință ne-am iscălit mai jos ca să se credă.

1802 Octombrie 6.

Eũ Diaconul Lazăr adeverez și platnic.

Eũ Diaconul Voicũ adeverez și platnic.

După o listă a preoților și diaconilor ce da postav, era 320 de coți de postav venit Mitropoliei. Preoții ce dau aceste dări erau scutiți

Data	Luna
1802	Decem. 15.
1802	
1802	Maiu 12.
1802	August

de alte dări ce era asupra celor-l-alți preoți.
Le mal da *Zeghea*

Dionisie Lupu este hirotonit Episcop titular Σελαστης, era pe atunci năstavnîc Monastirei Dealu¹⁾.

1802 In Hati-șeriful împărătesc adus de la Ipsilant pentru nizamurile țerei se cetește așa:

«Dregătoriile țerei să se dea la pământeni, dar să fie în puterea Domnului după vreme, să alégă și să orânduiască la acelea și din grecii cinstiți și cu știință, și vrednici acestor diregători, și când se va întâmpla vre-o supărare din partea grecilor la diregătoriile ce vor fi rândniți, cei după vreme Domni, să-i mazilască și să-i pedepsască și pe aceștia după cum și pe pământeni boeri, și să-i silésca să întorcă înapoi cele ce au luat cu năpaste»

«Și dintre Călugării ce sunt legați la Monastiri și Mitropoliți murind cine va cele ce rămân, averea lor, să nu se ceară de nimeni, ci să se facă taxim prin marafetul Domnilor după vreme, ca un venit casei, ce se cuvine la săraci, și la sërmanii și la alte fapte bune. Iar din Călugării ce sunt legați la Monastiri de va muri cine-va, averea lor să se ia ca un venit Monastirei la care au fost închinat».

1802 Se scrie Mitropolitului Dositheiu să stea ascuns unde este, că consulul rusesc menevrăză în favoarea lui. Să ție acésta talnic. Consulul voește să știe persoanele ce l amenință²⁾.

1802 Domnul Mihail Șutu prefăcându-se că se teme de năvălire asupra Bucureștilor de către Manavi și Chirzaliți au fugit la Brașov cu toți Archiereii și boerii³⁾

1802 Domnitorul Alexandru Ipsilant a îngreuét țara cu dări, cu îndoite hesmete, vinărit, dij-

¹⁾ Condicta No. 8. Academia Română manuscript.

²⁾ Vol. XIX, 1713—1830. M. B. pag. 31. Ac. R.

³⁾ Cronicarii Greci cari au scris despre Români în epoca fanariotă 1888. C. Erbiceanu.

Data	Luna
------	------

1802

mărit și oerit. Punând această dare a Hesmotelor și asupra Episcopiiilor, Monastirilor și a tuturor boerilor (nu însă duplu) sub pretext că țara datorește 6,000 pungi din împrejurările nenorocite trecute¹⁾.

Dosotheiă milost Bojă Archiepiscop i Mitropolit Ungrovlahiei.

Iubitorilor dn Dumneșeu fraților Episcopi, cuvioșilor Archimandriți și Egumeni de pe la Monastirile mari și mici, Cucernicilor cleric, protopopi, proistoși, și diaconi, cinstiților și de bun neam boeri mari, al doilea și al treilea și totă dregătoria, aleșilor negușitor și din tote iznafirile și toți de obște, provoslavnicri creștini: de la Milostivul Dumneșeu poftim să vă dăruiască, har, milă, pace, sănătate, spășanie sufletescă, și tot fericitul bine; iar de la smerenia noastră molitfă și părintescă blagoslovenie vă trimitem: După acesta vă insciințăm pentru această femeie, anume Ilinca din sud Romanai, că la călcarea vrăjmașilor Cărjalii, la Târgul Jiului întemplantându-se de a o robi pe densa și pe bărbatul său cu copii, au dat mulți bani de ș'au răscumpărat viața, și fiind împreună cu bărbatul său aici ca să jăluiască Măriei Sale lui Vodă a-și câștiga ajutor, i s'au întâmplat mörte a soșului și rămânând ticăloșă, cu copil ne vrăstnic, însărcinată, cu datorie, fără nici un alt ajutor: Deci după D-șeu au cădut la mila și la ajutorul provoslaviei vöstre; pentru care părintește ne îndemnăm, ca în or care casă va veni numita să o primiți miluind'o cine cu mult, cine cu puțin și care cum s'o în lura și-l va da mâna, ca prin ajutorul pravoslaviei vöstre să se pôta hrăni și plăti din datorie, și pentru un ban ce veți da imiit plată veți dobândi de la Impăratul Christos, răsplătitorul faptelor celor bune, carele fericește pe cel mi-

¹⁾ Cron. Grec. pag. 266 op. citat.

Data	Luna
------	------

1802

lostivi dîcînd: Fericiți cei milostivi că aceia se vor milui. A căruia dar și Archiepiscopul nostru blagoslovenie să fie cu voi cu toți. Amin. 1802.

Pecetluitul lui popa Gavrilă ce s'a'au aședat a da postav.

Dăm acest pecetluit al nostru popii lui Gavrilă ot Biserica Albă din postăvari, precum să se știe că s'a'au aședat alt postrisnic postăvar între cel-l-alti preoți postăvari ai Mitropoliei, carele pentru scutela lui să albă a da Economiei peste tot anul câte *douăzeci* caturi postav vînat și să albă a urma cu darea la Martie întăi, după cum și cel-l-alti preoți urmăză, pentru care poruncim și molitfel tale, cucernice protopope din acéstă plasă ca de acum înainte supărare întru nimic să nu-l mai faci.

Acésta (L p) 1802 Maiu 4.

Condica de la 801—804 Academia Română.

Ponturile Vorniciei ce s'a'au dat pe anul acesta cu leat 1802 lui Pantazi postelnicul, cumpărătorul.

Milost, Boj. Io Mihail Const. Șuțu V. v. Gosp. Zemli Vlahiscol, Dumneavóstră ispravnicilor cad. Vlașca sănătate. Vă facem înștire că până acum, acesta cu leat 1802, a'au cumpărat de la D-lor Veliți Vornici slujba Vorniciei dintr'acel județ Vlașca Pantazi postel, pentru ca să fie știut, și ca să nu facă urmări împotrivă, s'a'au dat acéstă a noastră Domnăscă carte la mână-l coprinďetóre (de) ponturile ce să fac mai jos de a se urma întocmai.

1. Cumpărătorul de județ dator să fie a se arăta negreșit la D-vóstră Ispravnicii cu cartea acésta a Domniei mele, ce i s'a'au dat la mână, carele fiind-că nu va putea singur a căuta un Județ întreg, facem Domnia mea înlesnirea acésta de a nu se pricinui nici slujbei zăticnire, și-l dăm voe să vîndă numai plăși, iar nu într'alt chip.

2. Pe cumpărătorii de plăși, la care va vrea el a vinde

să-l aducă la D-vastră Ispravnicii Județelor, ca să se la înscris în condica județului, ce om este și ce plasă au cumpărat-o, unde să dea chizeșie din pământul de acolo că vor urma întocmai ponturile și se va feri de urmările cele împotrivă, că la întâmplare de vre-o vină să fie cumpărătorul plășei și cu chezeșii știuți la ispravnicul, ca să răspundă și să dea suma.

3. Fiind-că au venit la auzul Domniei mele, că acei cumpărători de plăși nu caută slujba singuri, ci numai pentru precupeții se făcea ei cumpărători plășilor și apoi vând plasa aceea la alții, împărțită în sate, cu nume viclean, că au rânduit scăunaș pe sate, iar nu vândare, și așa de la unul la altul trecând slujba acésta, cu vândare, să făcea atâta cumpărători în județii pe la toate satele, care fiteș-care în parte lăcomind la câștiguri și folosuri nedrepte, pătimea locuitorii în toate părțile nedreptății și jafuri în (din) pricina slujbei vorniciei, pentru aceea cu hotărîre rădăcim acele multe vîndări și dicem: că vîndarea și cumpărătorea să se facă numai pe plăși, și acel cumpărător de plasă însuși să fie dator a căuta slujba, fără de a mai putea nici vîndare să facă pe sate, nici scăunași pe alții a mai orându-i, fără numai când locuitorii pământului a vre unul sat vor vrea însuși el a cumpăra vornicia satului lor, acela să fie sloboți a cumpăra, și la sătenii acela numai să albă voe cumpărătorii plășei a vinde.

4. La sătenii acela numai să albă cumpărătorii plășei, să știe că ori-ce urmare împotrivă se va dovedi, adică tălnuire sau furtișag de vite d'ale locuitorilor dosite, sau vîndute ori schimbate într'adins, împotriva ponturilor sau depărtate pe la alte locuri cu mijloc de a nu le mai putea afla păgubașii, nu numai vita aceea are a o plăti cu îndoit preț, ci încă ca un hoț sau gazdă de hoți, cu ocna are a se pedepsi hotărît de doi ani, precum și când nu se va dovedi că au făcut cele-lalte viclenii, a lua adecă vite de pe la câmpuri,

numindu-le pierdute de prin plasă, ori a băga vite într'adins prin holdele de bucate, va fi osândit pe lângă pedepsă a plăti îndoit.

5. Când în protiva nădejdei noastre se va dovedi cumvaș că și parcălabii i fruntașii satului carii vor fi cumpărători de vornicie satului lor, vor face ori altor locuitori din alte sate, sau vre-unui locuitor din chiar satul acela, din pricina acesta vre-o viclenie și nedreptate, hotărîre avem ca cu târgu și cu bătae să'l pedepsescă.

6. Câte vite se va întâmpla a se pierde de sineș în adevăr și se vor pripăși veri la cine, iar nu trase cu vre-un vicleșug, luate de pe la câmp, cumpărătorul de vornicie să albă a le lua de la fiteș-care, și când se va arăta stăpânul dobitocului, după dovada ce va avea, că este al seș, să albă a-l da și să plătescă stăpânul dobitocului la loc, după obicei, însă de cal po. taler 1 și 60, și bani 20 de bivoli, de boi, de vacă po. bani, 100, de rimători po. bani 50, de oi i capre po. bani 10.

7. Călcare și stricăctune de bucate și de vie unde se va face de vite intrate de sineș în adevăr, iar nu cumvaș băgate într'adins în holdele bucatelor de cătră vornicie, să se facă ispășanie în fața locului de vornicul, împreună cu preotul satului și cu cel mai bătrân și de frunte săteni și cu drept adevăr, în frica lui Dumnezeu, dând în scris stricăctunea și paguba câtă este, acea pagubă să o plătescă cel cu vitele la stăpânul bucatelor, făcând vornicelul împlinirea și pentru înfrânare de a-și păzi fiteș-care vitele sale să mai plătescă la vornicel obiceiuita globă, adică de cal po. bani 40, de bivoli po. bani 40, de boi, de vacă po. bani 20, de oie, de capră po. bani 10, de rimători po. bani 50.

8. Dator să fie orânduitul cu slujba vorniciei ca pentru toate vitele de pripas să facă foile înscris să o dea la D-voastră ispravnicilor, în care să însemneze ziua ce au prins pripasul

cu părul și semnele ce au avut dobitocul. Și D-vastră ispravnicilor să puneți să se strige la dilele de târg, ca cu această lesnire să-și potă găsi păgubașul dobitocul lui; iar să nu alba voe nici a-l vinde, nici a-l schimba, nici a-l dosi, nici să se cuteze cum am șis mai sus, a trage vite de pe la câmp, nepierdute] sau a]e] băga prin holdele bucatelor.]

9. Pentru herghelii întregi i cirezii sau turme de vite multe, când se va întâmpla a se pripăși, pierdute fiind cu adevărat, din furturi întâmplătoare, iar nu trase cu vre-un meșteșug al vornicilor și vor fi numai ale unui stăpân, atunci de la acel stăpân, să ia, pentru ce felurime de vite colac, ca glôbă ce se ia, când se face stricăclune la bucate, adică de boi, de vacă po. bani 20, de cal, de bivoli po. bani 40, de ôc, de capră po. bani 5.

10. Fiind-că cumpărătorii de slujba vorniciei au a face numai prin satele județului afară din platuri, iar la platurii au a face vătăjeii de platurii, poruncim Domnia mea, ca și vătăjeii platurilor să urmeze întocmai și întru]tôte acestor ponturi, fără de a nu se amesteca și la vre-o urmare împotrivă cât de puțin, că întocmai cu pedepsa aceea ce am hotărit mai sus, va fi și vâtaful plășei pedegsit, cărora D-vastră ispravnicilor să le dați copii într'adins, după acele ponturi ale Domniei mele.

11. Deci poruncim Domnia mea, strașnic și D-vastră ispravnicilor să îngrijești în totă vremea de urmările vornicilor, știind bine că de se va întâmpla ori-ce nedreptate locuitorilor din pricina acesta și urmare în protivă, totă vine asupra D-vastră o vom da-o, fiind-că sunteți datorii ca niște dregători a întâmpina ori-ce mișcare și pornire asupra locuitorilor, iar la cele cu orînduială și după ponturi să albă vornicii ajutorul D-vastră.

Notă. Am publicat înadins acest act, pentru că n'am întâlnit altul mai caracteristic de cât acesta, prin care se descrie în coloră cu totul vii și pe față, cum se dau prin mezat districtele și funcțiile Statului și în arendă administrația Țerei.

Aicea este vorba de *Ponturile Vorniciei*. Acest act este de Domnitorul de tristă memorie Mihail Constantin Șuțu, adresat Ispravnicilor, adică Prefecților de districte, mai ales celui de la Vlașca. Se dădeau în anteprișă la mezat public veniturile districtului. Chiriașul sub-închiria în părți mici districtul la diferiți indiviți speculanți! Așa se făcea administrația Țarei sub fanarioți. Acastă poruncă este dată de Domn spre a se opri orî mai împuțina jafurile, nedreptățile și furturile de tot felul de la locuitorii despre locurile or plășile și satele sub închiriate. Se da în arendă districtul unui favorit, acela îl specula la rîndul său sub închiriindu-l la 50 alții, cari și aceștia iarăși sub închirieau sate, păduri, livezi. Apoi pôte să-și închipue cine-va cât de mari trebuiau să fie dările asupra locuitorilor! Toți ce l ce închirieau erau cuconășii, greci cari trebuiau să se îmbogățescă din venitul acestei închirierii. Când vita unui locuitor trecea în proprietate streină, era ca și perdută de către locuitor, pentru că era supus la atâtea amenzi grele, în cât lăsa acea vită or animal chiriașului. Contra acestui obuz să ridică și porunca Domnescă, se vedea că era de nesuferit abuzul.

Acăsta eră cauza pentru care emigra populația din localitățile sale și trecea munții.

Nu știu dacă mai există în vre-o parte din lme asemenea abuzuri și hoții asupra țeranilor moștenași; de aceea am și produs acastă poruncă spre a o citi tot Românul și a vedea prin ce grozăvii tiranice au trecut neamul nostru. Trebuia să aibă o natură de fer spre a putea răbda atâtea amărăciune. Și i s'a făcut milă cerului de suferințele Românilor din trecut și ne-a eliberat de tiranica și sclavie streină.

Data	Luna
------	------

1803	Martie 17.
------	---------------

Domnitorul Moruzi întărește anaforaua Episcopilor pentru datoriile Mitropoliei), provenite din anii trecuți, din cauza datoriilor impuse Bisericii în vremuri grele. răsbœe și nestatornicia lucrurilor în Moldova. Metropoliile și Episcopii erau cele întâi puse la dări, apoi veneau Monastirile, fie-care dupre analogia veniturilor lor. Spre a se lămurî odată suma datoriilor și a se asigura și împrumutătorii s'au rânduit o Comisiune din patru boeri, cari să se ocupe de acastă afacere.

Domnitorul a fost provocat la acăsta prin incetarea din viață a Metropolitului Moldovei Iacob Stamati, când Episcopii Eparhiați, în frunte

Data	Luna

cu Veniamin al Romanului prezintă Domnitorului următoarea anaforă.

«..... Bani școlilor pe care-i dau preoții și diaconii după acea hotărâre urmază să se adune acești bani, la ori-ce timp, fiind pentru folosul obștesc, însă la timpul hotărât al străngerei acestor bani să se facă cercetarea Vistieriei, câți preoți și diaconi se află în fie-care district și după acea cercetare, făcându-se două Catastihе, subscrise de Marele Vistier, să se dea un catastih boerilor rânduiți Epitropii școlilor și un catastih Metropolitului și Prea Sf. Sa conform aceluși Catastih să hotărăscă să se adune acei bani, atât din Eparhia lui, cât și din Eparhiile Episcopilor, scriind despre această Episcopilor. Și Epitropii școlilor iarăși după catastihul Marelui Vistier să primescă toți acești bani, fără să se subtragă de nimeni sau să se dea pentru vre-o altă trebuință.

Pe lângă acestea, spre lauda, buna ordine și folosul obștesc este de nevoie mai întâi să se înființeze o școală pentru învățatura acelor ce voesc să se preoțescă, fiind că din această pricină, că lipsește o ast-fel de școală, se hironisesc preoții fără trebuincioasa învățatură.

Mitropolitul și boerii rânduiți să facă cercetare despre starea Monastirilor, ce sunt supuse Mitropoliei, și cercetând veniturile lor pe care le are ori-ce Monastire să se facă regula trebuincioasă, din care venituri să lase atâtea, câte vor fi de nevoie pentru cheltuiala Monastirei; prisosurile însă se adune în fie-care an la Metropolie, și când se va înființa disa școală și Orfanotrofiul, după chipul cum vom socoti, prisosul banilor să se dea pentru cheltuiala amintitelor școală și Orfanotrofiu. Și dacă poate din prisosurile de bani de la Monastiri n'ar fi de ajuns pentru cheltuielile reclamate de școală și Orfanotrofiu, Metropolia și Episcopiile, după ușurarea datoriilor lor, vor da din veniturile

Data Luna

caselor lor obștești, aceea ce vor socoti, ca să se menție aceste bune aședeminte în o statornicie sigură.

Hirotoniile care se vor face, atât de Mitropolit, cum și de Episcopul, să se facă după vechiul obicei, ca și pe timpurile Domniei fericitului Intru-amintire părintelui Înălțimei tale; adică: ca preoții și Diaconii să se facă numai din fiii preoților și Diaconilor și dintre dascăli, cari se vor afla servitori ai Bisericilor din vechime, și să se facă acolo numai, unde ar fi trebuință. Iar dintre locuitorii, cari sunt birnici să nu se facă nici o dată. Și acel ce ar voi să se facă preot sau Diacon să se ducă la ispravnicul aceluși ținut unde trăesc, ca să la mărturie arătătoare: că este dintre acela pe care datina-l primește ca să fie preot și că n'are nici o relație cu birnicii și la care Biserică și sat este de nevoie să se facă preot, și aducând această mărturie să dea jalbă la Domnie, și după porunca Domnescă către Marele Vistier, să se facă cercetare mărturiei lui, dacă în adevăr este după cum s'au regulat, și nu este dintre cel impedicați să se facă preot, și făcându-se cercetare de Marele Vistier să se facă anafora la Domnie și întărindu-se anaforaua să se trimită la Arhiepiscopul aceluși Eparhii, care ar fi ca să se examineze și bisericeste și găsindu-se vrednic să se hirotonască.

1803 Martie 16.

Subscriși: *Veniamin al Romanului, Gherasim al Huzului și vre-o 50 de boeri*¹⁾.

1803

La anul 1803 Martie 9 încetază din viață Iacob Mitropolitul Moldovei și se alege Episcopul Veniamin ca Metropolit, în luna lui Martie 19

¹⁾ Vol. VI, Tribunalul de Iași. Anii 1747—1820, manuscrispt Academia Română.

Data	Luna

dile, în locul lui s'a'au mutat prin alegere chir Gherasim de la Huși.

Alexandru Moruz cunoscând meritele lui Veniamin, în urma votului adunării îl investește cu demnitatea de Metropolit la 1803 Martie 18. La 1803 Martie 24 vine confirmarea Mitropolitului Veniamin și de la Sinodul Patriarhal din Constantinopol²⁾.

Notă. Mitropolitul Țerei Moldovei mōre la 1803 Martie în 9. Domnitorul țerei convōcă imediat pe Episcopii din Roman și Huși spre a se sfătui asupra situației. În afacerile bisericești Domnitorii rezolvau afacerile clericale de consens cu prelații țerei. Așa era obiceiul din tōtă vechimea. Ast-tel cum s'a și întâmplat. Motivul chemării acum a fost rezolvirea cesiunii datoriilor de pe la scaunele Episcopale, Metropolitane și de pe la Monastiri. Se vede că creditorii reclamasă la Domn pentru a se asigura. Acaste datorii provenise din multele abuzuri și māl ales din năvălirea în Principate a armiei rusești

Datoriile erau făcute pe numele scaunelor, iar nu personale și se numeau aulice (αὐλικὰ). Tōte aședămintele bisericești la nevoile și trebuințele Patriei erau cele întâi supuse la mare și grele Contribuții. Discutând ce i de făcut și venind vorba și de trebuințele urgente bisericești, Mitropolitul Veniamin, pe atunci Episcop de Roman, arată marea lipsă ce are Biserica de o școlă bisericească pentru Candițații de preoție, după exemplul altor State civilizate și oblar în Rosia erau Seminarii și Academii Teologice. Apoi slăbind, după Eterie (1821) și școlă Grēcă n'aveau unde să se cultive ómenii localnici. Școlă din Tref-Ierarhii avea altă menire. Biserica n'avea nici o școlă a ei specială.

Cu acestă ocazie Mitropolitul Veniamin propune, ca după plata datoriilor din veniturile aședămintelor Bisericești, din ale Episcopiiilor și Mitropoliei, din venitul lor dic, să se înființeze o școlă specială *pentru învățătura acelor ce voesc să se preoțescă, fiind-că din acestă pricină că lipsește o ast-tel de școlă, se hirotonisesc preoți fără trebuin-cioșa învățatură.*

Itată precis când s'a'au propus, și de cine și cu ce ocaziune înființarea Seminarului Veniamin din Iași—la Socola. Eu am transcries acest act public din vechia arhivă a Mitropoliei de Iași, unde să conservă originalul. Ori ce alte păreri, s'a'au legende răspândite despre înființarea aceste-i școli sunt pure presupunerii, cum vom vedea în cursul netelor despre Istoria Bisericească a Românilor ce am întreprins a le publica acum.

C. Erbiceanu.

²⁾ Veđi Conđica Sf. a Mitrop. Moldovei.

RAPORTUL DINTRE RELIGIUNE ȘI MORALITATE

D) ÎN POLITEISM.

Adeții ortodocși ai tuturor formelor de religie pozitivă au susținut și susțin, că religie și morală, religiositate și moralitate sunt două noțiuni legate inseparabil una de alta. Ori-cât de întemeiată și limpede pare aserțiunea acésta la prima vedere, ea a dat totuși naștere la întinse discuțiuni pe terenul filosofic și teologic, unde unii au susținut-o, iar alții au combătut-o. Intențiunea noastră fiind de a expune în cele ce urmăzră raportul dintre religie și moralitate, vom căuta—desbrăcați de ori-ce opinii preconcepute—să vedem mai întâi cum se presintă acest raport în Istoria religiunilor, căci numai pe baza datelor istorice vom putea trage conclusiuni bine întemeiate asupra naturii lui și a legilor cărora este supus în desfășurarea sa. După ce vom fi terminat excursiunea în domeniul Istoriei religiunilor ne vom întorceri privirile către cugetătorii, care au încercat să rezolve problema din punct de vedere filosofic și teologic, examinând în mod critic soluțiunile aduse sau propuse de ei, iar la sfârșit vom da loc cercetării asupra înriuririi pe care o are elementul dogmatic și cultic asupra moralității.

Pentru a evita ori-ce înțelegere greșită, trebuie să facem de la început deosebire, în ce privește religie, între religie internă sau subiectivă (religiositate) și religie externă sau obiectivă. De cea dintâi țin sentimentele de adorațiune, pietate, resignațiune, entusiasm, precum și actele de cugetare și voință corespunzătoare acestor sentimente.

Ca cea de a doua se consideră: rugăciunea, cultul, sacrificiile, mărturisirile de credință, dogmele etc. Religionea internă saū subiectivă e una singură pe când cea externă saū obiectivă se presintă sub diferite forme. Cea dintăi formeză obiectul Filosofiei—saū mai exat al Psihologiei—religiunei, cea de a doua al Istoriei religiunilor. Teologia le imbrățișeză pe amândouă.

* * *

Trépta cea mai de jos a religiunii o întâlnim în religiunile popórelor primitive. A supra numelui ce trebuie să se dea acestei infime forme de manifestare a religiunii nu s'a ajuns încă la deplină înțelegere. Unii o numesc *Animism*, alții *Fetișism* iar alții *Naturism*. Să încercăm a reda pe scurt trăsăturile caracteristice ale conștiinței religioase și morale de pe această tréptă. Și de óre-ce religiunea și moralitatea sunt strins legate de starea generală de cultură și civilizațiune să luăm în considerațiune și acesta

1. Noțiunea de lume ca un tot guvernat de legi fixe lipsește pe această tréptă. Lumea apare ca o grămădire de forțe și întâmplări lipsite de ordine; numai ceea ce se presintă sensurilor în mod nemijlocit este recunoscut de minte ca existând în realitate, ceea ce se sustrage sensurilor nu póte fi esplicat, de aceea e declarat de supra-sensual, supra-natural. Așa sunt cauzele tuturor accidentelor, care se pot cunoște numai după efectele lor, ca d. ex. bólele și intemperiele din natură. Cugetarea omului de pe această tréptă 'și pune întrețarea, care póte fi cauza acelor evenimente, dar răspunsul îl dá numai fantasia lui naivă: ori-ce mișcare, ori-ce manifestare de forță este un semn de viață, care pretutindeni este analogă cu cea omenescă. Cu modul acesta se personifică tóte puterile naturii, ceea ce constituie—cum zice Ed. Zeller¹⁾ forma naturală sub care se presintă omului pentru întâia dată noțiunea de cauză. Puterile naturii devin mințe, inzestrate cu rațiune și voință, persoane supra-omenești, zel.

2. Lipsesce noțiunea unui scop comun al vieții. Satisfacerea

¹⁾ Ursprung und Wesen der Religion, in Vorträge und Abhandlungen, Vol. II.

trebuințelor fizice stă în fruntea dorințelor și unde natura și mijlocele naturale nu sunt eficace, unde viața fizică e amenințată, acolo omul nu 'și frământă mintea să descopere mijloce naturale prin care să 'și asigure existența, ci caută să dobîndescă acesta prin mijloce supra naturale, recurge la vrăjitorie, adică la încercarea «de a constringe prin anumite forme cultice și a pune în serviciul voinții sale puterea supra-naturală a divinității»¹⁾.

3. Zeii sunt stăpânii lumii în virtutea forței lor fizice și a stăpînirii ce au peste viața oamenilor, asupra cărora exercită înțiriri favorabile și defavorabile. Acestea din urmă au chiar preponderență. Evident că o astfel de concepțiune a divinității nu poate deștepta în suflet iubirea, ci numai țerna și dorința de a se asigura contra influenței ei vătămătoare.

4. Relațiunea pe care religiunea o stabilește între om și divinitate are prin urmare drept scop numai bună starea lui fizică. Pentru a ajunge acesta, omul trebuie să caute a întreține bunele dispozițiuni ale zeilor, să le dea ca să-i se dea, să-i mulțumescă prin sacrificii, prin mîncare și băutură, să cultive vanitatea lor prin rugăciuni și cîntări de laudă. Cu chipul acesta tot cultul este un mijloc către un scop curat egoistic.

5. Relațiunea stabilită de religiune între om și zeii nu este ceva sigur, constant. Zeii nu dau nici o garanție de buna lor dispozițiune față de om, pentru că ei nu cunosc legi morale. Mînia lor distrugătoare se poate descărca pe neașteptate peste capul omului, răsbunarea lor pentru o greșală comisă în contră-le poate fi satisfăcută în modul cel mai crud; dar pe de altă parte și omul poate să se răsbune pe zeul său, dacă acesta nu i-a împlinit dorințele. Fetișul este închis, bătut, aruncat pe drum sau în apă, ori sfărîmat și călcat în picioare, sau lipsit de sacrificii și cinstea-i cuvenită pînă ce îndreptăza situația. Unde șiretenia omului crede că poate forța mina zeilor și a le smulge unele avantagii, acolo invocarea puterii lor divine și aducerea de sacrificii nu mai are loc.

Conștiința religioasă pe această treptă de cultură este prin

¹⁾ Otto Pfeleiderer. *Genetisch-speculative Religionsphilosophie*, Vol. II, 547.

urmare curat naturală. Zeii conduc lumea nu după legi veșnice și imutabile, ci numai după caprițile lor. Omul se certy și împacă încontinuu cu divinitatea. Naturală și naivă ca conștiința religioasă este și conștiința morală. Moral este ceea ce contribuie la conservarea vieții, immoral tot ce amenință viața. Că din această religie nu pte porni o influență imediată asupra moralei, e lucru clar. Unde omul se simte condiționat numai de acțiunea misterioasă a puterilor necunoscute ale naturii, unde numai téma și interesul personal sunt mobilul adorării, acolo este imposibil ca credința în divinitate să influențeze în mod moral asupra determinării voinței. Chiar și despre Indieni, în a căror religie se găsesc amestecate elemente mai înalte, zice Waitz¹⁾: «Ideea, că postulatele morale sunt tot odată și postulate ale religiei, sau că însă-și voința bunului și marelui Spirit cere împlinirea acestora, pare a nu fi destul de clar pentru Indiani, de și nu-l e cu totul străin». Acelaș lucru ne spune A. Réville²⁾ despre Negrii. «Este foarte sigur, zice el, că aceste virtuți (curaj, solidaritate, etc.) nu găsesc de cât foarte puțin sau nici de cum un sprijin în religie. Ambele domenii (moral și religios) se ating, dar nu se pătrund unul pe altul». Domeniul pur moral, ca d. ex. căsătoria, purtarea cu stricini etc. sunt foarte adesea fără urmă de influență religioasă. Foarte pronunțat ni se prezintă acesta în Șamanism. Spiritele din natură nu stau în nici o relație cu legile societății omenești, ele nu cunosc ordinea și bunele moravuri. Cine violază instituțiile societății omenești, acela nu vine în conflict cu voința zeilor, ci comite numai o crimă sau un delict, dar nu un păcat.

Și pe această treaptă însă religie produce o mulțime de fapte pe care noi azi le numim religioase. Acestea sunt toate acele acte pe care le designăm prin numirea «cult». Dacă religie ar fi numai o sumă de teorii metafizice, nu s'ar putea explica, cum ea ar fi în stare să dea impuls la fapte. Această concepție greșită a religiei e cauza pentru care au fost lipsite de succes încercările de restaurare religioasă ale Stoicilor și ale Positivismului lui Auguste Comte:

¹⁾ Anthropologie der Naturvölker, Vol. III, pag. 161.

²⁾ Histoire des religions des peuples non civilisés, Vol. I, pag. 118.

căci religiunea nu este ceva pur teoretic, ci este o funcțiune practică a spiritului omenesc, cu sediul în sentiment și ca atare se manifestă principalmente prin acte de voință. Unde este într'adevăr religiune, acolo se naște necesarmente tendința, de a se asigura prin fapte de bunul religios dorit, și precum sentimentul se observă mai întâi în manifestațiunile sale, tot ast-fel și religiunea se observă mai întâi în cult, ca forma ei exterioră. Mobilul actelor cultice îl formeză pe această treptă—cum am spus deja—tema și egoismul. Omul caută prin tot felul de mijloce să îndepărteze de la sine acțiunea vătămătoare a zeilor și să întrebuițeze misteriosa lor putere în propriul său folos; cultul oferă minții lui mărginite garanția cea mai sigură, că va ajunge la acest rezultat, de acela ei (cultul), în înțelesul larg al cuvintului, nu este nici de cum scop, și încă și mai puțin reprezentarea ideii religioase, ci numai un mijloc pentru atingerea scopului egoistic vizat de om. Partea religioasă din el, apare sub trei forme: sacrificiul, asceza dimpreună cu rugăciunea și misterul (magia). Se evită tot ce se crede, că contrazice înclinările naturale și bunul plac al divinității I se dă tot ce poate plăcea sensualității ei. Se practică umilința cea mai înjositoare, se rabdă dureri și lipsuri, pentru a măguli vanitatea și puternicia zeilor. Cu privirile în jos—ca un sclav înaintea unui prinț—se apropie omul de zeitate și în cele mai multe cazuri un interpret 'i este indispensabil pentru a 'i aduce la cunoștință dorința sa. Diferite formule magice, stări de ecstază și pătrundere în unele secrete ale naturii înlesnesc omului o misterioasă comunicare cu zeii și 'i fac propicii scopului său. O deosebită importanță presintă în această privință modul cum unele triburi indiene caută să câștige favoarea spiritului său geniului tutelar. Fie-care copil ajuns la vârsta pubertății e trimis în pădure, unde postește timp îndelungat pentru a visa «visul vieții» în care spiritul protector 'i descopere sôrta vieții lui¹⁾.

Acest întreg sistem de vederi și conduită pare ôre-cum analog cu moralitatea. În împlinirea formalităților impuse de acest sistem se simte cel puțin tot atât de pronunțat ca datorie, ca și pe terenul moral. Și cine se opune acestel

¹⁾ Waitz, opul citat Vol. III, p. 118, 206.

datoriilor, se simte nemulțămît în interiorul său tot atît de mult ca și transgresorul ordinii morale. Ast-fel se deșteaptă în sufletul omului pe lângă conștiința morală și conștiința religioasă. Ceea ce condamnă această conștiință nu mai este crimă, ci păcat, și stă în opoziție nu cu moralitatea, ci cu sfințenia. Atât conștiința morală cit și cea religioasă prescriu pe această tréptă purtarea impusă de către datoria de drept, pentru că interesul societății cere cu egală imperiositate, ca nimeni să nu atragă minia zeilor asupra societății, și nimeni să nu nesocotescă dispozițiunile ei. Ast-fel întîlnim totalitatea datoriei concentrată în datoria de drept, care cuprinde în sine datoria morală și religioasă.

Privită în sine, funcțiunea religioasă este pe această tréptă cu totul diferită de cea morală. Ea se extinde în cea mai mare parte asupra unor domenii, care aparțin exclusivamente vieții naturale și sunt ca atare cu totul indiferente din punct de vede moral. Se pôte chiar ca ceva, care din punct de vedere moral este de reprobât, să fie cerut sau impus de religiune, și în acest cas morala cedeză religiunii, fiind-că divinitatea este o putere mai mare, mai periculoasă și mai greu de împăcat de cât conștiința morală. Intențiunii morale însă nu se pot atribui divinității și nici purtarea ei nu pôte fi judecată după principiul de morală, pentru că ea ca simplă personificare a puterilor naturii nu e ținută să observe legături și legi sociale. Ast-fel religiunea pôte chiar corupe morala, pervertind concepțiunea de moralitate. Din această cauză, religiunea popoarelor primitive în loc de a fi un mijloc de cultură, paralizeză—cum foarte just observă Waitz¹⁾—impulsul către gîndire și sforțare. Pentru susținerea acestor afirmațiuni e de ajuns să cităm câte-va exemple. Populațiunea din Wida practică în cultul șarpelui immorality, pe care în afară de cult ea însăși le condamnă. Sacrificiile de ómenî se practică asemeni pe o întinsă scară, tot ca cerință a cultului²⁾. Din cauza fricii de zel Camladalil nu îndrănesc să dea ajutor celor ce sunt în pericol de a se înneca³⁾. Religiunea la Turani, Negri și Pieile roșii

¹⁾ Opul citat, Vol. I, 459 sq.

²⁾ Waitz Vol. II, 180, 192 sq. 197 sq. 202 sq; Vol. III, 207.

³⁾ E. Tylor, *Anfänge der Kultur*, tradus din englezește în nemtește de Spengel și Poske (1873) Vol. I. p. 109.

constă aproape exclusiv din magie, schinguiul benevole, expiațiunii, dansuri bizare, sărbătorii și jertfe de tot felul¹⁾. Tatuările și circumcisiunea sunt voturi făcute divinității²⁾. Camcladalul încercă muștrare de cuget, dacă desface un cărbune cu virful cuțitului, Mongolul dacă vîră fier în foc, sau dacă se sprijină de pat³⁾. Martirisarea prizonierilor de război și mîncarea de carne omenescă sunt cerute de religione⁴⁾. La acestea se mai poate adăoga, că nenumăratele datini superstițioase, care s'au păstrat pînă astăzi cu o putere indistructibilă și la popoarele Europei, preferința anumitor zile, colorii și mîncări, începerea de întreprinderi numai la lună nouă, formulele de jurămint etc. etc. dovedesc cu prisosință, căt de puțin sunt înfrățite pe această primitivă treptă de cultură religionea și moralitatea. Magul, reprezentantul religiunii, este, la popoarele cu religione naturistică, numai un obiect de grăză, ca și vrăjitorii din evul mediu, și nici de cum o persoană morală sus pusă⁵⁾. Zeii înșiși par foarte adesea răi⁶⁾.

Așa dar, un raport imediat între religione și moralitate nu există pe această treptă de religione, totuși găsim începutul unui raport mediat. Acesta nu este legat, cum s'ar putea crede, de credința într'o viață dincolo de mormînt, căci deși această credință este generală în religiunile animistice, totuși ea nu are nici o înrîurire asupra moralității. Morții sunt obiectul fricii și a tot felul de superstițiuni. Cum că morții ar fi în vre-o legătură óre-care cu cel viu, intru cît privește starea morală a acestora, e o cugetare streină de mintea omului primitiv⁷⁾, și acolo unde se crede a se fi descoperit urmele unei astfel de credințe, precum la unii Indieni⁸⁾, nu sunt trase consecințele din această credință. Influența religiunii asupra moralității se resimte totuși în alte două puncte și anume: 1) Restrîngerea și limitarea egoismu-

1) Waitz, III, 200—213; 188 sq. 196 sq; I, 459 sq.

2) Waitz, II, 438.

3) G. Klömm, *Allgemeine Kulturgeschichte der Menschheit*, Vol. I, 328.

4) Waitz, III, 156 sq; V a, 189; IV, 309.

5) Waitz II, 188 sq. 196 sq. 412 sq.

6) Waitz I, 467.

7) Waitz I, 462; II, 165, 182.

8) Waitz III, 197; V-a, 194.

lul, a avidității și a tuturor pornirilor naturii sensuale în om—restringeri și limitare, pe care omul și le impune din motive religioase, deși aceste motive pornesc la început numai din frică și egoism—vin necesarmente în sprijinul moralității. Se naște o școală elementară de moravuri. Puterea voinții, îndreptate spre un scop nevăzut și mai pre sus de fire, se ostășește și necesitatea de a sacrifica egoismul pur unor scopuri mai înalte se transformă în postulatul moral, mai ales acolo unde voturile făcute divinității trebuiesc împlinite cu ori-ce preț. 2) Superstițiunea religioasă și frica de zei se pun în serviciul scopurilor morale ale societății. Fetișul, rezimat de o colibă, păzește de furt¹⁾. Acelaș serviciu aduce fetișul declarat totem, și tabu (formă primitivă de consfințire, prin care un animal, un arbore, o piatră etc. se declară de spirit protector †) feresce de calamități triburi de popoare și ținuturi întregi²⁾. Jurământul și ordaliile lui superstițiunea religioasă în serviciul lor³⁾. Încheierea de pace și actele solemne ale statului împrumută caracter religios⁴⁾. Căsătoria se sfințește de religione, la unele triburi de Negri și de Indieni, de religione se înconjură de temă religioasă⁵⁾.

Din cele șise până aci putem conchide: *Cu toate că în general influența continuă a religiei asupra întregii vieți nu are în sine caracter moral, ci superstițios, totuși religionea e forte adesea-ori și pe această tréptă de cultură un impuls și sprijin însemnat pentru moralitate.*

II.

Pe trépta cea mai de jos sau în primele fase ale dezvoltării culturii omenești religionea stă—cum am văzut în cele precedente—în slabă legătură cu moralitatea, dar pe treptele superioare de cultură, legătura acesta devine din ce în ce mai pronunțată, ni se presintă în mai multă lumină pentru că dezvoltarea religiei, și cu acesta raportul ei față de potențele morale ale vieții, merge mină în mină cu des-

¹⁾ Ad. Bastian, Ueber San-Salvador, p. 78, 80. Waitz III, 388.

²⁾ Waitz II, 175.

³⁾ Waitz I, 460 sq; II, 440; V-a, 179.

⁴⁾ Waitz II, 164; III, 149, 513.

⁵⁾ Waitz II, 116; III, 105.

voltarea culturală a omenirii). Pe cînd omul primitiv crede a stăpîni natura prin ajutorul magiilor, omul cult ajunge s'o slăbînască prin muncă inteligentă, și prin cunoșterea legilor și a complexului culturii. Pe această cale, omul se emancipează de natură pînă la un anumit punct și conștiința sa se înalță treptat la concepțiunea, că lumea este un tot plin de ordine și dirijat de anumite legi, concepțiune, care a servit omului ca cel mai puternic impuls la luminarea și purificarea conștiinței sale morale ¹⁾. Cu acesta se luminează și purifică în acelaș timp și concepțiunea de divinitate. Zeii nu mai sunt puteri malițioase și de temut, ci ființe bune și prietenoase, care guvernază lumea și vin omului într'ajutor.

Locul dintăi în această nouă fasă de dezvoltare a raportului dintre religie și moralitate îi ocupă familia popoarelor semitice.

Semiții sunt acei care au făcut cel dintăi pas de la religiunea animistă sau raturistă către religiunea națională sau de stat ²⁾. Zeitatea păstrează încă la Semiții caracterul de putere naturală, distrugătoare, aspră și despotică, lipsită de milă față de om, nesupusă legilor morale. Sacrificiile omenești, immoralitățile de tot felul fac parte integrantă din cultul divin. Fenicienii sacrificău copiii zeului Moloch și feciore zeiței Astarte. Bărbații se castrău singuri și îmbrăcați în hațne femeestii, în mijlocul unei muzici sgomotose, se biciuiau, își sfășieau carnea cu instrumente ascuțite, și o mușcau cu dinții în onórea zeiței Astarte. La Babilonieni, fie-care femeie căsătorită era obligată de preoți, olată în viață, să-și părăsescă soțul și copiii și să se ducă la Babilon în templul lui Bel spre a se prostitua. În această împrejurare, femeia n'avea voie să părăsescă templul mai înainte de a i-se fi prezentat ocaziunea să se prostitueze, iar prețul ce primia pentru acesta, trecea de sfînt și era dat templului. Astartei Fenicienilor și lui Bel al Babilonienilor le corespundea la Cartaginezi dețele Dido-Astarte și Anna-

¹⁾ Asupra acestui punct vezi excelenta lucrare a lui Otto Pfeiderer, *Genetisch speculativ Religionsphilosophie*, vol. II, 55 sq.

²⁾ Aci nu e locul de a urma unei împărțiri pur științifice a religiunilor. Clasificarea religiunilor din studiul de față e numai ocazională, întru cât am căutat să grupăm religiunile așa cum am crezut că ar corespunde mai bine temei ce ne am propus s'o tratăm.

Astarte, în al căror cult aveau loc aceleași cruzimi și orgii¹⁾. Tunetul, fulgerul, viscolul, furtuna, cutremurul de pământ etc. sunt simbolul divinității și mediul ei de manifestare.

Cu toate acestea concepțiunea deităților este la Semii incomparabil mai înaltă de cât aceea a Animismului sau Fetișismului. În toate numele zeităților semite (Baal, Assur, Aziz, Moloch, Camoș, Milcom, El, Elohim, Adonai ș. a.) este cuprinsă noțiunea de suveranitate, și fie-care din nemurile semitice se simte legat de Dumnezeuul său național prin legătura credinței de supus. Dar orientatul are un adevărat cult pentru despot, se umple de entusiasm pentru el, dacă e despot mareș și impunător. Și suveranul absolut al unui popor, chiar dacă nu cunoște de fapt nici o margine a atotputerniciei sale, nu și poate manifesta a totputernicia sa de cât în cestiuni sociale. Pe această cale societatea dimpreună cu postulatele morale indispensabile existenței sale primește în mod necesar un caracter religios. Regele omenesc este reprezentantul și revelațiunea Dumnezeului-rege. Obiceturile și legile poporului, toate actele lui publice, războtul chiar, par lucruri sfinte. Individul nu poate fi religios, fără să se simtă îndatorat a ține seamă și de moralitate, așa cum și-o reprezintă poporul său tribul din sinul căruia face parte. Conduita morală, ca d. ex. vitejia în luptă, iubirea și respectul pentru datinile părintești, primesc un colorit religios și la parte la expansiunea cu care se desfășură orice act religios. Cu cât concepțiunea de divinitate este mai exclusivist națională, cu atât mai mult împrumută religiunea putere de viață moralității, iar moralitatea fortifică religiunea, întru cât nu poate fi considerat moral acel care nu e conștiincios în îndeplinirea actelor impuse de religiune. Obligațiunile cerute de exercitarea cultului sunt datorită cetățenești. Biserică nu există, pentru că Statul însuși îndeplinește funcțiunile religioase. Sacrificiul, cult, postul, asceză, mistere sunt tot atât de obligatoare pentru cetățeni ca și legile de stat. Incetul cu incetul încep a se clarifica și aduce într'o legătură causală noțiunile: păcat, crimă, rău, pedepsă, corect, bun, drept, sfânt etc. Conștiința religioasă se identifică

¹⁾ I. H. A. Ebrard, Apologetik. Cap. das Semitische und Kanaanitische Heidentum.

În multe puncte cu cea morală și conștiința (psihologică) de păcat se ivește, cum ne dovedesc (în afară de psalmii biblici în a căror compunere atribuim o însemnată parte revelațiunii dumnezeiești) psalmii vechilor Asirieni¹⁾. Cu toate acestea domeniul pe care se întîlnesc amîndouă aceste direcțiuni — religioasă și morală — se mărginește numai la viața de stat și la un număr restrîns de datine în afară de acesta. O adevărată purtare morală, pornită din motive și convingere internă, purtare care să domnască în relațiunile dintre om și om nu poate isvorî dintr'o astfel de religieune. Adevărate motive interne pentru o conduită adevărat morală nu pot fi furnisate de o religieune națională, care reclamă supunere necondiționată la voința Dumnezeuului-rege. Sentimentul moral se înjosește și alterează prin ascrierea aceleiași importanțe datinelor exterioare și principiilor morale, iar din credința necondiționată în arbitrarea a tot puternicie a divinității nu se poate naște — afară de ascultare, cel mai elementar principiu de morală — nici un alt principiu mai înalt.

Un loc deosebit între religiunile néaturilor din familia semitică îl ocupă *religieunea Egiptenilor*²⁾. Vechile monumente egiptene, care vorbesc acum într'o limbă înțelesă de noi, sînt martorii nemincinoși nu numai ai unei înalte culturi, ci și ai unei superioare conștiinți morale și religioase. Zeii Egiptului — zice Le Page Renouf³⁾, erau forțe ale naturii, puternici a căror forță era simțită și considerată ca irezistibilă, și totuși atît de constantă, immutabilă și ordonată în acțiunea ei, că nici o îndolală despre existența unui spirit veșnic viu și activ nu mai era posibilă. Divinitatea este puterea care conduce lumea fizică și morală, și animalele, personificațiunii ale diferitelor puteri ale divi-

¹⁾ Vezi psalmii din suplimentul la scrierea lui Schrader: „Die Holfenfabrt der Istar“ și Zimmern „Babylonische Büsspsalmen“. Leipzig 1885.

²⁾ Religieunea poporului ebreu, ca religieune revelată, nu o numărăm aici, cu toate că și Ebreii fac parte din némul Semiților. Despre acesta vom vorbi mai departe. În trecăt putem spune, că religieunea israelită deși relevată, are totuși puncte comune cu religiunile celor l-alte popore semitice.

³⁾ Vorlesungen über den Ursprung und die Entwicklung der Religion der alten Ägypter.

nității manifestate în lume, erau numai simbole ale spiritului dumnezeesc, unul singur, sub forme felurite¹⁾. Ordinea și regularitatea ce domnește în lume, formeză baza acestei religii. Zeii se conduc în toate actele lor de dreptate și de ordinea morală. Cuvântul egiptean «*maat*», care corespunde cuvântului nostru «drept» însemna la Egipteni nu numai lege, ci «ordinea desăvârșită, care guvernază universul, fie ea privită din punct de vedere fizic, fie din punct de vedere moral», și această cugetare joca un așa de însemnat rol în religia egipteană, că «*maat*» era considerată ca divinitate, stăpina cerului, regenta lumii și a infernului; de vreme ce ea nu cunoște nici un stăpîn, e pusă alături cu zeii supremi, în special cu zeul soarelui Ra și cu zeul măsurii și intermediatorul revelației Thoth, și joca același rol ca Eriniile și Diki pe lângă Zeus al Grecilor. Zeii ocrotesc pe om în viață și-l ajută în toate întreprinderile și aspirațiile lui morale. Representantul dreptului divin pe pămînt este regele, care este privit ca fiu al soarelui, al lui Ra sau Amon. El răspunde pe pămînt, ca și tatăl său, lumina și binefacerea, de aceea și poartă emblemele divine ale vieții și puterii. De vreme ce și Maat este privită ca fiică a lui Ra și prin urmare ca soră a regelui, urmează că Egiptenii considerau instituția statului ca o emanație a aceleiași puteri divine, care se vedește în regularitatea fenomenelor naturale ca și în cea a actelor omenești. Ca observatori ai ordinii morale, zeii sunt tot o dată și judecătorii faptelor omului. După «cartea morților», sufletul, despărțindu-se de corp, se prezintă înaintea tribunalului lui Osiris și a altor 42 de zei, care ca păzitori ai anumitor legi cercetază purtarea sa (a sufletului) față cu fie-care din aceste legi. Foarte semnificativ este tabloul din cartea morților, care reprezintă scena de judecată: sufletul celui mort stă înaintea zeiței Maat, care ține într-o mînă sceptrul și în cea-laltă simbolul vieții. Inima, simbolul personalității morale, e cîntărită de Osiris, judecătorul suprem. Pe unul din platanele balanței e pusă inima, iar pe cel-lalt imaginea Maatei. Horus observă limba balanței, și Tehuti zeul scri-

¹⁾ Dümichen, Der ägyptische Felsentempel von Abu Simbal und seine Bildwerke und Inschriften.

erit, notéză rezultatul. Păcatele, de care se intrébă la judecată, sunt din domeniul moralii, dreptului și al religiei; ca cel mai grav se socotește călcarea pietății către Dumnezeu și către părinți, a respectului către autorități și a equității către concetățeni. «Cine defăiméză pe regele, pe tatăl, sau pe Dumnezeul său, cine dă ascultare celui rău și rămîne surd la cuvintele adevărului și dreptății, cine pricinuește vre un neajuns aprôpelui, său nesocotește pe zeu în inima sa, acela nu pôte intra în locașurile răposăților fericiți»¹⁾. E mai pre sus de orî-ce cuvînt influența moralisătoare ce trebuie să fi exercitat asupra poporului aceste idei religioase despre judecata morților și reprezentarea ei plastică într'o formă alt de impresionabilă asupra sensurilor și a fantasiei.

Numerose inscripțiuni funerarii ne arată asemenea, că nedreptățirea lucrătorilor, maltratarea sclavilor, necăjirea vecinilor, viclenia, minciuna, înșelătoria, spoliațiunea, adulterul etc, sunt păcate grele, iar cinstirea părinților virtute capitală. Iată textul unui epitaf: «Am fost om, care 'și a iubit pe tată și 'și a venerat pe mamă, care a fost drept spre bucuria fraților săi, pe care toți ómenii 'l-au stimat și care era văzut cu bucurie de fie-care din concetățenii săi. Am dat piine celor flămînzii, apă celor însetați, halne celor goi. Am primit în casă pe nobil, ca și pe muncitorul de pe drum, porțile-'mî erau deschise pentru cei ce veniau de afară și ce le trebuia pentru întreținerea vieții le-am pus la îndemină. Dumnezeul a întors fața sa spre mine. Drept recompensă pentru ceea ce am făcut, îmi dete el viață lungă și plăcută pe pămînt, copii numeroși ca sprîjin al pictórelor mele și în ziua despărțirii pentru viața de veci fiu mî ședea înaintea mea»²⁾. Tot în acelaș fel sună și o inscripțiune mai scurtă de pe un mormînt din El-Kab: «El a iubit pe tatăl său și a venerat pe mama sa, a trăit în pace cu frații săi și n'a eșit nici o dată mîniat din casă. Pe bogatul nu 'l a preferat când-va săracului»³⁾.

1) Pasagiū din cartea morților citat după Pfeleiderer, Genetisch-speulative Religionsphilosophie, vol. II p. 583.

2) Dümichen op. cit. p. 22.

3) Idem p. 26.

Preceptele și maximele lui Ptahotep¹⁾, care nu staă întru nimic mai pre jos de cit proverbele lui Solomon, recomandă ținerea dreptei măsurii în bucurie, laudă virtutea ascultării (Dragostea lui Dumnezeu este cu cel ascultător, iar cel neascultător grăză este înaintea lui Dumnezeu), face elogii creșterii în tēma de Dumnezeu, (Dacă ești om înțelept, crește-ți fiul în tēma de Dumnezeu); asemeni și proverbele lui Ani și Amenemhat recomandă umilința mila și castitatea²⁾.

Cum vedem dar, religiunea egiptenă ne presintă un întreg sistem de adevărate virtuți morale isvorite din idel religioase. Dacă religiunea alimentează morala cu idei, morala la rândul ei pătrunde de spiritul său credințele și miturile religioase. În miturile despre Osiris, Horus (Osiris incarnat), Ma (zeul dreptății), Neb (zeul puterii ordinatorie) și despre alte zeități, găsim o însemnată doză de moralitate. Un puternic impuls către viața morală da și credința în metempsihoză, după care sufletul trece dintr'un corp într'altul, inferior sau superior celui în care a trăit întâi, după cum și faptele lui au fost bune sau rele.

Dar ori cit de mult am prețui religiunea egiptenă și oricât am considera-o de apropiată de monoteism, din cauza caracterului ei panteistic, totuși trebuie să mărturisim imperfecțiunea moralității pornite din ea. Fii și strins legate una de alta, decadența religiunii, decadența inevitabilă ca consecință a tot ce este pur omenesc, a tras după sine și decadența moralității. Naturalul la locul spiritualului, animalale, care la început treceau numai drept simbole ale divinității, devin aproape exclusiv adorate și regele este atât de mult cinstit, că divinitatea este ultiată din această cauză. Acestui regres în cunoșterea și adorarea divinității i corespunde regresul în aprecierea adevăratelor fapte morale. Împlinirea de porunci religioase cu conținut moral indiferent, cultul animalelor, observarea prescripțiunilor relative la sacrificii, post, curățenie etc este pusă pe același nivel cu împlinirea regulilor de adevărată viață morală în onoarea zeilor locuitorii diferitelor nome portă inverșunate răsbœe civile, nu-

¹⁾ Idem, p. 27.

²⁾ Le Page Renouf op. cit. p. 94.

mai pentru că nu adoră cu toții aceleași animale sacre. Pentru cinstea zeilor Egiptenul devine fanatic, urăște pe streinul de nĂmul sĂu, ca și pe adoratorul altor zei și varsă sĂnge omenesc Ăn zilele de sĂrbĂtĂre ale zeilor lui. Magia și vrĂjitoria încep a juca un rol Ănsemnat. Pentru a se pune la adĂpost contra influențĂi rĂu fĂcĂtĂre a magiĂi și vrĂjitorĂi, omul se identificĂ cu Dumnezeuul cel bun. La cuvĂnte magice se adĂogĂ și mijlĂce magice: statuiete de zel și amulete, care protĂjĂ pe cel ce le pĂrtĂ și le vin Ăn ajutor¹⁾. PreoțĂi se transformĂ și ei Ăn magĂi și vrĂjitori, devin șarlatani ordinarĂi și vĂnezĂ numai interesul material și plĂcerile sensuale. Templele, locĂșuri ale divinĂțĂi, se prefac Ăn localuri Ăn care se practicĂ magia, se Ăntind curse virtĂuĂi, se pun la cale immoralĂțĂile de tot felul, se speculĂzĂ credulitatea mulțĂmĂi, se propoveduește fanatismul etc.

Cu modul acesta religiunea și moralitatea Egiptenilor, relativ curate și Ănalte Ăn Ănceputurile lor, sĂtrșesc prin a se cufunda Ăn acelaș haos religios și moral, Ăn care vedem plutĂnd tĂte cele-lalte popĂre semitice.

AcĂi putem adĂoga cĂ religiunile Incașilor, Mexicanilor și Peruvienilor au multĂ asemĂnare cu religiunea Egiptenilor și Chaldeilor. Statul teocratic al Incașilor, cu fectĂrele templelor, mĂrturisirea, posturile, procesiunile, credințĂa Ăn rĂsplata faptelor dupĂ moĂrte etc. are caracter egiptean. La MexicanĂi și Peruvieni, viațĂa moralĂ este strĂns legatĂ de cea religĂosĂ. Naștere, cĂsĂtorie, moĂrte, precum și ori-ce act mai Ănsemnat din viațĂa se Ănsoțesc de sacrificĂi, posturi, ceremonii, mortificațĂuni etc. prescrise de religiune²⁾. Este de ajuns sĂ amĂntim de sacrificĂile omenești și canibalismul Mexicanilor, de sĂrbĂtorile Peruvienilor cu desfrĂnĂrile lor cultice și mulțĂmea de ceremonii, care umpleau tĂtĂ viațĂa³⁾. pentru a ne forma convingerea, cĂ și la aceste popĂre raportul dintre religiune și moralitate este tot ĂtĂt de intim

¹⁾ Chantepie de la Saussaye, Lehrbuch der Religionsgeschichte, Vol. I, p. 303.

²⁾ Waitz op. cit. Vol. IV, p. 154, 158, 160, 309, 461, 465, și Seiler, Religion und Kultus der alten Mexikaner (notĂe dupĂ cursurile sale ținute la Universitatea din Berlin.

³⁾ Vorlesungen Ăber Ursprung und Entwicklung der Religion, p. 274 sq.

și tot atât de imperfect ca și în celelalte religii naturiste.

Popóarele arice sau indo-germanice au conceput alt-fel, dar nu cu mai mult succes de cât cele semitice, noțiunea de divinitate și prin urmare și raportul dintre religie și moralitate. Aci zeii nu mai sunt personificațiunea puterilor naturii sub forme și chipuri diferite, de cele mai multe ori monstruoase și îngrozitoare, ci au formă omenescă, trăiesc și au relații între ei ca și oamenii, puterea fiindu-le numai supra omenescă. În cercul unor astfel de zei prind rădăcini, cresc și ajung mai tute la înflorire ideea de moralitate și principiile morale, care devin axiome încetul cu încetul. Zeii trebuie să fie reprezentanții și protectorii al bunelor moravuri ale oamenilor, și îndată ce acesta a avut loc, cugetarea că transgresiunea legii morale atrage după sine mânia zeilor, devine un puternic motiv al conduitei morale. La acesta se mai adaugă un al doilea moment și anume ideea de o ordine a universului, condusă de legi bine determinate. Această idee, dedusă din mișcarea regulată a soarelui, din alternarea zilei cu noaptea și succesiunea anotimpurilor, este un izvor însemnat de idei morale, îndemnând și contribuind la păstrarea ordinii în viață și societate, și conducând la conceperea dreptului. Ideea de această «ordine divină a universului» este foarte veche la Ari. Max Müller a dovedit că cuvântul vedic „*rita*” avea o semnificație analogă cu aceea a cuvântului egiptean „*maat*”. *Rita* însemna primitiv mișcarea regulată a lumii, a soarelui, alternarea zilei cu noaptea, apoi drumul cel drept pe care trebuie să meargă omul atât cu privire la sacrificiul cât și în purtarea lui morală în general. Cuvântul zendic corespunzător este „*asha*” care însemna așezământ: legea dominantă a lumii, ordinea naturii și corectitudinea conduitei omului. Afinitatea dintre semnificațiile acestor cuvinte—zice Max Müller mai departe—ne dovedește că credința într-o ordine cosmică exista înainte de despărțirea Izvoarelor de Iran, că ea forma o parte din religia lor comună și că pentru acesta este mai veche de cât cea mai veche «*gata*» a Avestei și de cât cel mai vechi imn al Vedei. Ea n'a fost produsul speculațiunii de mai târziu, nu s'a ivit după ce credința în mai mulți zei și mai mult sau mai puțin tiranica guvernare a lumii de către ei se învechise. Nu, ci a fost o concepțiune.

care zace la temeliea celei mai vechi forme de religieune a Arilor sudici și o pătrunde întru totul. Pentru o justă apreciere a religiunii lor, acesta este de o mal mare valoare de cît toate legendele despre auroră, despre Agni, Indra și Rudra. In această credință se exprimă și se mărturisește întréga diferență dintre haos și cosmos, dintre jocul orb al întimplării și o providență inteligibilă și înțeleptă». Că ideea despre o ordine divină a lumii n'a fost nici de cum o teorie golă, ci a fost din început un puternic motiv pentru deșteptarea conștiinței morale, ne o dovedesc cu prisosință numeroase imne vedice, care descriu slăbiciunea și supunerea omului la păcat și imploră ajutorul și mila dumnezeiască.

Acastă credință o găsim exprimată mai întâi la vechii Inzi. In special imnele compuse in onorea lui Varuna sunt pline de reflexul ideii de o ordine divină in lume. Așa citim in Rig-Veda VIII, 86¹⁾.

„Plină de putere și înțelepciune este ființa aceleia
 „Care a întemeiat cerul și pămîntul, ?
 „Cara a întina in înălțime bolta cerescă,
 „Și a făcut să se arate armata stelelor și cîmpiile pămîntului“.

Și mai departe (Rig-Veda VII, 87):

„Varuna a croit sórelui drumuri
 „Și a făcut să se scurgă 'n mare undele rîurilor;
 „Cum își conduce caii călătorul grăbit,
 „Așa făcu el zilelor marile drumuri.

„Sufierea ta, vîntul străbate întinsa atmosferă,
 „Precum se îmbuibă in iarbă iacome turme:
 „Și între aceste două lumi
 „Ți sunt dragi, o Varuna, toate locurile“.

Privirile lui Varuna erau considerate ca îndreptate asupra ómenilor ale căror fapte le supraveghéază²⁾ și către care ómenii înalță rugăciuni pentru obținerea iertării păcatelor³⁾.

¹⁾ Edițiunea Grasmann.

²⁾ Atharva-Veda IV. 16.

³⁾ Rig-Veda VIII, 13, I, 25, 115, II, 27, X, 37, VII, 13.

Și pe această treptă sunt zeii în mare parte încă încorporați ale manifestărilor vieții naturii, dar ei sunt puteri luminoase ale cerului (*devas*), conducătorii și menținătorii lumii, promotorii bunului mers al societății omenești, la ale cărei bucurii și suferințe iaă parte. Indra scapă vaca de nori¹⁾ din robia viclenului demon și ferește prin acesta pământul de secetă²⁾, Agni creiază și conservă pământul³⁾, Savitar, zeul sórelui, gonește bólele⁴⁾ și iartă păcatele⁵⁾, «privește scrutător asupra tuturor ființelor și citește gândurile muritorilor»⁶⁾.

Puterea zeilor apare în Vede cu totul naturală, une ori chiar sensuală. Zeii au poște omenești, mănincă și beaă, se veselesc de sacrificii, și Indra bea zdraván din băutura sfintă «*soma*», pentru a prinde puteri în lupta cu demonii.

Conduita prescrisă de religiunea Vedelor nu e încă sub imperiul motivelor morale, scopul vieții e în mare parte curat egoistic și mijlócele pentru ajungerea lui sunt adesea immorale. Incercările de a forța mina zeilor prin sacrificii dese și bogate nu lipsesc. Viața religioasă nu este prin urmare nici aci de natură morală. Cu tote acestea religiunea acesta este în conceperea raportului dintre religiune și morală un însemnat progres față de religiunea altor némuri și contopirea factorului religios cu cel moral, pe care o vom întâlni pe treptele superioare ale dezvoltării religiunii, se găsește aci în germene.

Din religiunea Vedelor s'a născut încetul cu încetul prin speculațiune neîntreruptă *Brahmanismul*. Fazele acestei transformări se văd în partea finală a Vedelor. Ideea că sunt mai mulți zei, care 'și dispută drepturile asupra lumii nu mai satisface mintea cugetătorilor indici. Lumea trebuie să aibă o unică cauză; dar care e acesta? unde trebuie căutată? Unii au răspuns la acesta plini de resignațiune: «Nici o dată

¹⁾ Clima arzătoare a Indiei a făcut pe Izii să compare norii aducători de ploaie ca vaca care dă lapte. Cum vaca hrănește pe om cu laptele ei, tot astfel norii hrănesc pământul cu apa ploiei.

²⁾ Rig-Veda I, 100.

³⁾ Rig-Veda V, 3; X, 21, 8.

⁴⁾ Idem X, 37, 4.

⁵⁾ Idem IX, 54, 3.

⁶⁾ Idem VI, 61.

nu veți velea pe cel care a creat această lume, alt-ceva e ceia ce vedeți în jurul vostru; învăluit în întuneric, rostind cuvinte neînțelese, gustând viața, trec prin lume poezii¹⁾). Un altul găsește răspunsul la aceeași întrebare în Pralapati, unicul stăpîn al totului, care cuprinde în sine toate ființele și face cerul solid ca și pămîntul²⁾); dar, de vreme ce însuși Pralapati este născut dintr'un germen de aur, reflexiunea nu se putea opri aci, ci trebuia să mîergă mai departe în căutarea cauzelor și să se plardă într'un haos de ipoteze țesute numai din pînza fină a fantaziei. Ambele, seriozitatea căutării și disperarea de a putea găsi o soluțiune satisfăcătoare în această cestiune, sunt descrise cu o incomparabilă profunditate de gîndire de poetul-filosof, autorul celebrului imn «*Nasad-asîia*»³⁾, în care, după ce se spune că în haos era la început numai Unul singur, care neavînd suflare în sine se respira pe sine însuși și prin propria-i căldură ajunsese la dezvoltare, urmîază:

- „Atunci se deșteptă, în el doriuța,
 „Cînd se arată cea dintîi sămînță a spiritului;
 „Atunci găsiră legătura existenței cu neexistența,
 „Înțelepții care o caută cu priceperea inimii.
- „Cine știe bine? Cine p_ote spune?
 „De cînd s'a născut lumea? De unde vine ea?
 „Nu cum-va odată cu crearea ei se născură și zeii?
 „De cînd există această lume? E ea creată, ori năcreată?
 „Acésta o știe numai acela al cărui ochiu privește asupra-i
 „Din înălțimea spațiului cereso, saū u'o știe nioi el?“

Tradițiunea spunea că Varuna a creat lumea, dar cuge-tarea sceptică de mai tîrziu își pune întrebarea: de unde a luat el materia trebuitoare pentru creațiune?

- „Cine l-a văzut, cînd de curînd născut,
 „Purta corp nefînd corp?

¹⁾ Rig-Veda X, 82.

²⁾ Idem X, 121.

³⁾ Idem X, 129.

„Unde era suflarea, sîngele și sufletul pămîntului,
„Cine a întrebât pe cel care știa această?“(1)

Cu aceste întrebări ne aflăm deja la pragul filosofiei indice, a cărei dezvoltare mai de-arte nu mai este afacerea poetilor vedici, ci a diferitelor școli teologice brahmanice din secolele următoare. Părerile acestor școli sunt expuse în *Upanișade* (ședințe, colegii), care sunt anexate la Vede, din care cauză sistemul dominant în ele se numește «*Vedanta*» (sfîrșitul Vedelor). Șirul nesfîrșit de zei din Vede dispare pentru a face loc lui Brahma (puterea, arderea, e-lanul său cuvîntul rugăciunii, rugăciunea personificată), a cărui identitate cu Eul însuși (*Atman*) formează ultima bază a tuturor lucrurilor. A cunoște cum Atman, care este mai mare de cît cerul și pămîntul și toți zeii, și tot o dată atît de mic în cît pîntece locui în inima omului, a cunoște zic cum Atman se unește cu spiritul sfînt, cu puterea rugăciunii și a entuziasmului plin de pietate și cum se contopește cu acesta într'una, lată ținta către care tinde speculațiunea religioasă și filosofică.

Despre raportul lui Brahma cu lumea găsim în speculațiunea brahmanică diferite teorii juxtapuse precum: panteism hilozoistic, teism și monism idealistic abstract sau acosmism, alături de dualismul sau pluralismul sistemului Sankia și Yoga.

Ori cît de disparate par și sunt sistemele speculațiunii brahmanice, ele sunt totuși de comun acord în a recunoște că lumea simțurilor nu este adevărata realitate, ci numai o iluziune, ceva care ne ia vederea, un vis (*maïa*), din care trebuie să ne deșteptăm pentru a ne cufunda în Brahma, ființa primordială și cuprinzătoare a tot. Pe acest fond religios este construită întreaga morală Brahmanismului. Religiuinea determină caracterul moral al faptelor. Nimic nu este într'adevăr moral dacă nu are de scop atingerea idealului religios. Morala este aci, cum zice Reville «aplicațiunea sistematică a ideii religioase la viață». Dar idealului religios îi lipsește în Brahmanism un cuprins pozitiv, el este pur

1) Rig-Veda X, 164, 4.

ascetic. Voința de a trăi este negată aci. Cufundarea în Brahma, emanciparea de lumea materială, asceza, contemplațiunea, anachoretismul, învățarea pe de rost a Vedelor conduc la scopul dorit. Noțiunile de «bine» și «rău» pierd înțelesul lor întru cît se raportează la faptele vre-unui înțelept, care a ajuns la cunoștința că această lume este numai iluziune. Pentru acesta nu mai există nici vină nici păcat nici virtute. Idealul său este numai, ca uitîndu-se pe sine, să renunțe la ori-ce activitate în viața practică, să se ducă în pădure, să se dedea contemplațiunii și să aștepte deslegarea de corp.

Faptele de caritate și binefacerile către aprópele sînt oprite în această formă de morală esoterică, de vreme ce ele contribuie la conservarea și prelungirea vieții pămîntești, de care înțeleptul caută să se scape cît mai repede. «Acest corp, zice regele Ragiah Brahdritch către penitentul Șalkain¹⁾, acest corp, pe care locatarii săi: poftele, mînia, lăcomia, greșala din nebăgare de sémă, téma, intimidarea, invidia, grija, discordia cu plăcerile, nesatisfacerea dorințelor, fómee, setea, bătrînețea, bóla, mórtea, întristarea pentru alții etc. îl țin încătușat, la ce ar folosi a avea din cauza lui (a corpului) o dorință, o cerință, o poftă?» Nici cunoșterea identității lui Brahma cu Atman—ceia ce constituie punctul culminant și final al speculațiunii și prin urmare și al moralei—cum este exprimată în propozițiunile *tat tvam asi*²⁾ și *aham brahma asmi*³⁾, nu póte conduce la o viață adevărat morală, fiind-că de fapt nu se recunosc datorii generale, către toți ómenii, ci numai datorii către caste și între membrii aceluiași caste.

Din cauza ideilor ei filosofice despre lume și divinitate, religiunea brahmană nu putea pătrunde tóte straturile sociale deopotrivă și postulatele moralei esoterice nu puteau fi împlinite și observate de toți. Omul simplu, ne datat speculațiunii și legat de lumea materială, prin legăturile multiple,

¹⁾ Oupnek'hat (Invățătura sumariică a Vedelor despre Brahm), tradus din sanscrito-persană în latinește de Anquetil Duperron, iar din latinește în nemțește de Franz Mischel, Dresden 1882, p. 193.

²⁾ „Ăcesta ești tu“.

³⁾ „Eu sînt brahma“.

nu putea crede că acesta este numai aparență înșelătoare, iluziune a sensurilor, și nici a se hotărî să părăsască societatea și să practice asceza cu toată severitatea prescrisă de brahman. Din această cauză sistemul Vedanta recunoște două feluri de cunoșteri ale lui Brahma: una superioară pentru preoți și alta inferioară pentru laici, și alături de acestea două specii corespunzătoare de morală. Morala inferioară, esoterică, constă dintr'un sistem întreg de datorii, a căror conștiințioasă îndeplinire garantează—potrivit învățăturii despre peregrinarea sufletelor—o mai bună și mai înaltă viață viitoare (bine înțeles însă tot pământescă) în seria nesfârșită de renașteri în viltorea acestei lumi (*samsara*).

Codicele Manus cuprinde într'o lipsă totală de ordine, pe lângă precepte religioase și cele mai însemnate dispozițiuni și legi morale și ceremoniale. Moralitatea constă în cea mai mare parte în împlinirea a tot felul de ceremonii. Pe lângă ceremoniile care precedeză, însoțesc și urmăză nașterea copiilor, este obiectul unei deosebite solemnități inițierea sau primirea tinerilor în societatea religioasă-morală a castei prin încingerea cu brîul sfînt. Acest act sacramental este însoțit de rugăciuni solemne și constituie un fel de renaștere, din care pricină membrii celor trei caste superioare se numesc «*dvija*»=născuți de două ori. După această urmăză de regulă noviciatul sau învățarea cuprinsului cărților sfînte de la un brahman. Ajuns la maturitate, fie-care Ind este dator să se căsătorească, și ca părinte de familie să practice cele trei feluri de datorii: către zei, către înțelepți și către sufletele strămoșilor. Datoria către zei se împlinește prin aducerea de sacrificii zilnice și la anumite ocaziuni și prin săvîrșirea anumitor ceremonii. Datoria către înțelepți se împlinește învățînd cărțile sfînte și cea către strămoși prin aducerea de sacrificii manilor lor și prin observarea obiceiurilor moștenite de la ei. Afară de acesta fie-care părinte de familie este dator să-și educe pe fiii săi. Cu toate că neîmplinirea acestor datorii se pedepsește cu excluderea din casta respectivă și cu amenințarea nefericirii în viața viitoare, totuși viața socială, în care se practică aceste virtuți nu este idealul vieții morale. Acesta constă în asceză. Fie-care Ind, după ce și-a îndeplinit datoriile de părinte de familie și a trăit să vadă pe fiii fililor săi, este

dator să se retragă în pădure și acolo să se dedea la viața contemplativă și asceză însoțită de tot felul de abnegațiuni și mortificațiuni, pînă ce, învingîndu-se pe sine însuși, se va libera de legăturile corpului și confunda în Brahma.

O ast-fel de duplicitate a moralei întilnim și în alte religii, dar cea ce e caracteristic în Brahmainism, e că el nu lasă fie cărula liberă alegerea între viața în societate și cea ascetică, ci mai întîi impune fie-cărula traiul în societate și după aceea prescrie, pentru vîrsta înaintată, ascetismul. Prin această dispozițiune Brahmanismul a căutat să aplaneze în practică contradicțiunea dintre ambele forme de viață: pentru mulțime legea exoterică 'și păstrează valoarea ei neștirbită, iar pentru cei cu aspirațiuni către o perfecțiune morală mai înaltă se deschide un drum pentru ieșirea din încătușarea libertății de către lege și dobîndirea libertății personale, cel puțin în actele de gîndire și reflexiune. Ori cît de măreță ar fi această trăsătură de caracter concesiv și vederi largi, cum rar se întilnește în religiunile positive, trebuie să recunoștem totuși că această împărțire a moralității în două forme de viață, opuse una alteia, din care una e activă dar lipsită de libertate și alta liberă dar neactivă, a avut o influență fatală asupra dezvoltării poporului indic. Ce pôte folosi părerea întemelată pe drépta judecată, că faptele din afară n'au nici un preț fără anumite stări sufletești corespunzătoare, și că acestea pot avea loc tot așa de bine și în societate ca și în singurătatea pădurilor seculare, cînd acesta era considerată ca un privilegiu al anachoreților slăbiți de bătrînețe? Și ce valoare pozitivă are sfințenia vieții solitare, cînd ea aruncă dimpreună cu vanitatea ceremoniilor rituale și datoriile impuse de morala socială, și concentrată în izolarea sa, pierdută în contemplațiuni infructoase, nesocotește și disprețuiește cele mai sfinte legături dintre om și om, devine rece și nesimțitoare față de nevoile semenilor săi, uită datoriile de dragoste către cel-lălți ómeni? Cum pôte un soț model, un părinte de familie cu dor de fiul său, un cetățean deprins a ajuta pe concetățenii săi, să ștergă de o dată din sufletul său urmele adincli ce a lăsat în el împlinirea acestei întreite datorii timp de mai multe decenii? Tocmai această dualitate, acest conflict între idealismul abstract și moralmente sterp al as-

cezei și între ritualismul lipsit de idei și de libertate pe fărtmul moral, a rănit adinc și a stingerat vigurósa putere vitală a poporului indic.

Din cele zise conchidem că în Brahmanism există o strinsă legătură, legătură de causalitate, între religiune și moralitate. Acestă legătură intimă face ca să se resimtă pe terenul moral tóte defectele sistemului religios. Influența religiunii este în cazul de față mai pre sus de orí-ce discuțiune, dar ea nu e în tot-de-una bine-făcătóre, din cauză că religiunea însăși este imperfectă.

(Va urma).

I. MICHĂLCESCU.

Licentiat în teologie. Doctor în filosofie.

CRONICA BISERICĂSĂ.

I.

I. P. S. Mitropolit Primat Iosif Gheorghian.

I. P. S. Mitropolit Primat fiind cam suferind în timpul din urmă a obținut un concediu de două luni cu începere de la 1 Decembrie spre a merge în străinătate pentru căutarea sănătății. Dorim din suflet grabnică însănătoșire înaltului prelat pentru ca să conducă multă vreme turma sa cuvântătoare. Dorința noastră e a tuturor bunilor creștini și români.

Cu conducerea afacerilor sf. Mitropolii a Ungro-Vlachiei a fost însărcinat P. S. Arhiepiscopul Nifon Ploesceanu. Vicarul sf. Mitropolii.

I. P. S. Mitropolit a plecat direct la Viena Duminică 30 Noembrie. La gară a fost condus de Dl. Dim. Sturdza, prim ministru, de Dl. Sp. Haret, ministrul Cultelor și al instrucțiunii publice, de mulți P.P. S.S. episcopi și arhiepiscopi etc., etc.

II.

Mesagiul Regal și Gradația Preoților.

În numărul de pe Octombrie al acestei reviste am spus, că se va da gradația preoților, așa după cum se cere de lege. Am mai spus, că preoții trebuie să aibă încredere în

acei, cari aplică legile și să nu se ia după vorbele unora și altora, cari voesc să răspândescă *neliniște* și *neîncredere*. Sunt fericit că lucrurile s'aũ realizat așa după cum le prevădusem, căci iată ce citim în Mesagiul Regal, cu care s'aũ deschis Corpurile legiuitoare în sesiunea de toamnă: «În anul acesta situațiunea materială a preoților va căpăta o însemnată îmbunătățire prin aplicarea pentru prima oră a gradațiunei prevădută în lege». Iar în răspunsul Camerei la mesagiũ se spune: «Îmbunătățirea situațiunei materiale a preoților, pe care o anunță Mesagiul Majestăței Vostre este bine venită, pentru că toți suntem convinși că prin îmbunătățirea situațiunei lor materiale vom contribui de a-i întări pentru îndeplinirea misiunei de conducere morală a poporului». Prin urmare e hotărît definitiv că gradația preoților se va da.

III.

Soldații și Biserica.

Citesc în ziarul «Vocea Tutovei» din Bêrlad următoarele : «Soldații regimentului 12, Cantemir, din orașul nostru vor fi duși la biserică în fie-care Duminică și sêrbătoare cu scop de a se întări cât mai mult în inimile lor sentimentul religios, acea făclie a vieței eterne, care a încălzit inimile strêmoșilor noștri și le-a luminat sufletele conducându-i la fapte mari și deci la nemurire. Se vor ținea de asemenea soldaților după întorcerea de la biserică conferințe religiose, patriotice și economice». Iată o faptă frumoasă și de o importanță fără sêmân pentru educațiunea soldaților noștri. Mai știm, că și de către comandantii altor regimente s'aũ luat mësuri la fel pentru ca soldații să mêrgă Duminica și în sêrbători la biserică. Dorim însă din suflet ca această mësura să se generalizeze. Nu e bine și nu e patriotic, ca să lăsăm pe soldați în voia lor, fără nici o hrană sufletescă.

Timpul de trei ani, cât soldații țeranii cu carte și fără carte stau în cazarmă e un minunat prilej pentru facerea educațiunii lor religioasă și patriotică. Am văzut în Germania, că nu e Duminică, ca soldații să nu meargă la biserică. Trebuința sufletescă a omului e acolo satisfăcută pe deplin. Și cât de mult bine face acesta! Întărirea credinței omului în Dumnezeu e întărirea credinței lui în bine, în lege, în autoritate. Disciplina sufletescă aduce un mare serviciu disciplinei militare. Omul bun sufletesce e bun cetățen, e bun patriot, e bun soldat! Cu durere trebuie să mărturisim, că partea acesta a fost neglijată la noi până acum. Ródele?... Am auzit prin sate că foștii soldați nu sunt cei mai buni cetățeni ca purtare morală..... Să ne îngrijim prin urmare pe lângă instrucția militară a soldatului și de cultura inimei lui. Să'i împodobim sufletul cu frumoase vederi și sentimente, căci numai așa vom face un serviciu real țerei. Inceputul s'a făcut. Dorim numai să nu fie dat uitărei!...

IV.

Un raport.

D-nul Sp. Haret, ministrul Cultelor și al Instrucțiunii publice a adresat M. S. Regelui un raport asupra activității ministerului Instrucțiunii publice și al Cultelor. Raportul acesta e atât de important în cât merită să fie în mâna tuturor acelora, cari doresc să cunoască toate măsurile ce s'aun luat pentru îndrumarea pe o cale sănătosă a învețământului în țara noastră. Din citirea acestui raport fie-cine se poate convinge de tendința hotărîtă a Ministrului de a face ca lumina să pătrundă până în cele mai de jos straturi ale poporului și de a forma și întări acest popor

în lupta pentru viață. Tote măsurile luate nu tind de cât la atingerea acestui bine-făcător scop. E o recreație sufletească pentru acel ce cunoște munca și lupta depusă de Dl. Haret în serviciul școlii române... În acest raport se vorbește și despre biserică și cler, atât cât privește pe minister. Chestiunea cea mai importantă, care e atinsă e aceea a parohiilor rurale și urbane. Sunt aceste parohii îndestulătoare, după numărul și trebuințele religioase ale populațiunii? Iată ce ne spune raportul:

«De la prima vedere se observă că numărul parohiilor este prea mic. În orașe numărul de 400 de familii, pe care legea îl fixează pentru un paroch, este admisibil, din cauză că populațiunea este strânsă la un loc și cestiunea distanțelor nu are mare importanță. Nu este însă tot așa la țară. Acolo întinderea mijlocie a unei parochii, așa cum o fixează legea este de peste 4700 hectare, ceea ce presupune distanțe mijlocii de 7 kilometri de străbătut în lung și în lat. În realitate sunt foarte multe parochii a căror întindere este și mai mare și acestea de ordinar sunt tocmai parochiile de munte, unde locurile sunt rele și cătunele răslețe de tot. Nu sunt rari parochiile unde preotul trebuie să a- lerge câte 20 chilom. și mai mult, pentru ca să viziteze pe parochienii săi. Și această enormă greutate a distanțelor nu este cel puțin compensată prin numărul mai mic al popo- ranilor; căci numărul mijlociilor de familii care revine unei parochii rurale este de peste 360.

Este ușor de înțeles că în asemenea condițiuni este im- posibil unul paroch rural să-și facă cum trebuie datoria lui, care este nu numai de a servi liturghia în biserică, dar și de a visita într'una pe parochienii săi, pentru a-i sfătui și a-i consola în nevoile lor.

Dar cestiunea se complică și mai mult dacă se consideră și numărul bisericilor existente. Acest număr este cu mult mai mare de cât acela al parohiilor, căci sunt 3348 biserici filiale pe lângă cele 2734 parohiale. După lege preotul paroch este dator să facă serviciul religios pe rând la toate bisericile din parochia sa. Pretutindeni dar, unde sunt mai multe biserici într'o parochie, credincioșii nu pot asculta serviciul religios de cât la două sau trei săptămâni odată; căci rare ori distanțele sunt destul de mici, ca să le permită să se adune toți la biserică unde se servește. Se înțelege lesne răul cel mare ce decurge de aci mai ales la sărbătorile cele mari, la Paști și la Crăciun, când biserică din sat stă închisă. Sunt sate unde de la 1893 nu s'a mai făcut serviciul în ziua de Paști și de Crăciun, singurul preot fiind ocupat la biserică parochială.

Inconvenientele acestea merg crescând și înmulțindu-se cu cât numărul preoților supra-numerari merge scădând, și de aceea se înțelege pentru ce mitropoliții și episcopii caută prin toate mijloacele să împedice reducerea acestor supra-numerari.

Ministerul însă este silit să urmărească această reducere, obligat fiind la acesta prin prescrierile exprese ale legii.

Inconvenientele acestea ale legii au fost vizibile chiar de la punerea ei în aplicare, și de aceea chiar de atunci a început să se agite cestiunea înmulțirii parohiilor. Sinodul s'a ocupat de dinsa în mai multe rânduri, și s'au făcut tabele de nouile parohii ce se mai găsesc necesare. Numărul lor se urcă la aproape 500. Nu a fost însă posibil până acum a se da satisfacere cererilor repetate ale sinodului, pentru că nu a fost posibil a se mări bugetul cu vre-o 500,000 lei pe an pentru acest scop.

În schimb însă, numărul parohiilor urbane este prea mare în cele mai multe orașe. În unele părți numărul lor s'ar putea reduce ușor la a 3-a parte din cel de aci, ceea

ce ar însemna o ușurare considerabilă pentru bugetele comunelor respective».

Constatări cu totul adevărate. La orașe avem prea multe parohii. Sunt unele orașe, unde numărul parohiilor se poate reduce la jumătate, fără nici o suferință pentru credincioși. La țară din contră e nevoie de o revedere a circumscripțiilor parohiale și de înmulțirea numărului lor. Nu se poate să lași cătune cu sute de familii, fără preot, fără părinte sufletesc. Depărtarea omului de la țară de biserică și de preot e un dezastru și pentru om și pentru stat. Nu intru în amănunțimi fiind că nu e necesar. Regret numai, că nu pot reproduce aici fragmente din acte oficiale din care s'ar vedea marea durere a acelor ce n'au preoți. E un strigăt, care nu se poate să nu fie luat în seamă. Nădăjduim că se va face îndreptare.

Se mai vorbește în acest raport și despre noua instituțiune bisericăscă, adică despre «Casa Bisericeî». Iată cuvintele din raport:

Casa Bisericeî.

Prin legea din 21 Ianuarie 1902 și prin regulamentul ei din 31 Martie 1902 s'a înființat și s'a organizat o instituțiune, care sperăm că va aduce bisericeî servicii cel puțin tot atât de mari ca și acelea pe cari Casa Școlilor le aduce învățămîntului.

Casa Bisericeî are însărcinarea de a administra sub controlul și autoritatea ministrului, toate afacerile bisericesti și religioase, care cad în atribuțiunile lui; dar în acelaș timp ea este declarată persoană juridică, și ca atare i se dă dreptul

de a controla administrațiunea averilor bisericesci, ori-care ar fi proveniența lor, și de a face să se respecte și să se execute întocmai testamentele și actele de donațiune făcute în favoarea stabilimentelor religioase.

Importanța acestei din urmă dispozițiuni este încă mai mare pentru biserică de cât pentru școli, căci bisericile posedă averi lăsate prin testamente, donațiuni sau alt-fel, mai mari de cât ale școlilor, și cu toate acestea mai nici un control nu se exercita asupra lor.

Socotelele bisericilor, cari după lege trebuiau verificate de către primării, de cele mai multe ori nu erau luate cu anii; am avut ocaziune să vedem socotelii neverificate de 15 ani. Cât pentru averile lăsate prin testamente, neregulele ce se petreceau cu ele erau de neînchipuit. Biserici cari aveau decimi de mil de lei venit pe an cădeau în ruină, pe când veniturile serveau pentru a întreține armate întregi de funcționari. Casa Bisericii este chemată să pună regulă în această desordine și ea s'a pus pe lucru cu energie și stăruință. În 18 luni de când există ea a descoperit deja o mulțime de neregularități și luptă ca să le pună capăt. Deja socotelile pe trecut sunt aproape să fie lămurite la cele mai multe biserici și sunt multe averi din cele cari erau în pericol din a se perde, pe cari Casa Bisericii le-a recăpătat sau este pe cale a le recăpăta.

Dar lucrarea această este neînchipuit de grea, pentru-că sunt foarte mulți acela cari, într'un fel sau în altul, se foloseau pe nedrept de averile bisericesci, și va trebui o luptă îndelungată și inversunată pentru a li se scote din mână.

Atunci însă când se va fi făcut lucrul acesta, când biserica va fi readusă în stăpânirea tuturor averilor, cari sunt ale ei și cari se risipesc, ea va fi scutită în mare parte de tutela Statului și va putea să-și regăsească vechea splendoră numai prin propriile ei mijloce. De o cam dată însă situațiunea Casei Bisericii este destul de grea. Înfințată

tocmai în momentul maximului crizei, sunt foarte restrânse mijlocele ce i s'au pus la dispozițiune și prin urmare și puterea ei de luptă.

Până acum singurul venit propriu al Casei Bisericești este acel care provine din arendarea pământurilor date bisericilor prin diversele legi de împroprietărire, conform art. 7 din legea ei constitutivă. Acest venit pentru 1903—1904 este de 180,000 lei.

Cu toate acestea Casa Bisericești a putut chiar din primul an al înființării sale să începă a-și împlini obligațiunile ce i se impun prin art. 8 din legea sa.

În anul 1902 ea a întreprins cu propriile sale mijloace recondiția palatului Mitropoliei din Iași, restaurarea și completarea locuințelor de la biserică Antim din București, și a înscris pentru prima dată în bugetul său o sumă, modestă de o camdată, pentru a ajuta la reparațiunea și construcțiunea de biserici rurale lipsite de mijloce.

Acțiunea Casei Bisericești se va simți din ce în ce mai mult, cu cât mijlocele sale vor crește. Pentru a i le mări și în același timp pentru a aduce Bisericești un serviciu pe care de mult îl reclama, ne-am propus să regulamentăm fabricarea și întrebuințarea în biserici a luminilor de ceară.

Altădată în biserici nu se tolera întrebuințarea nici unui alt-fel de luminări de cât de ceară curată de albine. Aceasta era un bine și pentru igiena credincioșilor, și pentru conservarea picturilor și pentru că alimenta o industrie înfloritoare, aceea a albinăritului, care îmbogățea regiuni întregi. Cu timpul însă, fabricațiunea luminărilor a început a se falsifica prin amestecul a tot felul de ingrediente și mai cu seamă a parafinei. Așă luminările întrebuințate în biserici mai că nu mai conțin ceară curată. Din această cauză, aerul se umple de un fum negru și gros, care pe de o parte este un pericol pentru sănătate, iar pe de alta acoperă și distruge în câțiva ani picturile cari altădată se conservau cu-

rate și frumoșe secole întregi. Cât pentru albinărit el a dispărut mai peste tot și încercările ce se fac pentru a-l reînvia nu vor reuși, dacă nu se va reasigura acestei industrii întrebuințarea pe care o avea altă-dată pentru produsele ei.

De demult deja sindul a cerut cu stăruință ca să se interdică fabricarea luminărilor falsificate precum și introducerea lor în biserică. S'aũ făcut chiar și proiecte de legi pentru acēsta, fără însă să ajungă a se vota.

În toamna anului 1902, noi am afectat o sumă de 50,000 lei din veniturile proprii ale Casei Bisericei, pentru înființarea într'o mănăstire a unei fabrici de luminări de cēră curată.

Proiectul acesta însă, nu a fost adus la îndeplinire, pentru că da loc la greutăți practice și din cauză că se părea că ar face grea situațiunea fabricanților de luminări.

În urma consfăturilor ce am avut atât cu camerele de comerț cât și cu fabricanții am alcătuit un proiect de lege pentru fabricarea luminărilor și pentru oprirea falsificărei lor.

Acest proiect îl vom aduce în desbaterea Corpurilor legiuitoare.

N'adaog nimic la cele spuse de Dl. Haret. Casa Bisericeii va publica în curând un anuar, în care se va arăta în amănunțimi ce a făcut ea până acum.

Mai departe în raport se vorbește și despre restaurarea monumentelor religioșe istorice. Se arată ce s'a făcut înainte de înființarea Casei Bisericeii și ce s'a făcut într'un an și jumătate de când e acēstă instituțiune.

Reproduc cele spuse de D-nul Haret:

«Restaurarea monumentelor religioșe vechi și construirea altora din nou a fost tot-d'una constanta grija a Majestății Văstre. Numai în intervalul de la 1880 până la 1898 s'aũ cheltuit pentru acest scop 9,108,791 lei.

În anii din urmă, nevoile ne-au făcut să mai încelăm cu aceste lucrări. De la 1901 încôce, ele nu se mai continuă de cât grație sumei de 237,037 lei pe an, pe care Majestatea Văstră bine-voesce a o consacra pentru acest scop din lista Sa civilă.

Cu toate acestea din excedentul anului 1901—903 s'a acordat ministerului Cultelor o sumă de 200,000 lei din cari s'au putut restaura Mitropolia și palatul mitropolitan din Bucuresci, bisericile Cotroceni, Antim, Popăuși, Sf. Nicolae din Dorohoi, Sf. Gheorghe din Hârlău, Golia, Barnovschi și Mihaiu Vodă și mănăstirile Viforita, Govora, Arnota, Căluș și Cetățuia. Nu am voit a face o restaurare completă, așa cum ar cere-o toate regulele artel; nu se putea face acésta cu o sumă așa de mică; dar am voit numai să asigurăm contra unei ruine complete nisce monumente de un interes istoric de prima ordine, până ce timpurii mai bune vor permite a se consacra sumele cuvenite pentru o restaurare completă.

Se observă însă o îmbucurătoare năzuință din partea credincioșilor înșiși pentru repararea sau înnoirea bisericilor. Este destul de mare numărul lucrărilor de acest fel, care se fac numai cu subscrieri și ajutoare particulare; sunt sate cari cheltuesc decimii de mil de lei pentru a'și face biserică. Este chiar o trebuință a se lua măsurii pentru ca acésta bună pornire să nu fie o ocaziune pentru speculanții de a abusa de nesciința ómenilor, făcându-le lucrări rele și scumpe, după cum s'a întâmplat deja în mai multe locuri.

Casa Bisericeii a cheltuit încă 15,000 lei din propriile sale venituri cu restaurarea frumoșei mănăstiri, *Snagovul*. Va continua încă să dea ceva și anul viitor pentru complecta ei restaurare. Mai spun încă, că în anul viitor acțiunea bine-făcătoare a acestei instituțiuni se va îndrepta și asupra monumentelor reli-

giöse, care aşteptă de decî de ani să le vină cine-va în ajutor. Am convingerea că numai prin Casa Bisericeii se va scăpa de la peire multe din monumentele religioase.

În cele din urmă raportul se termină între altele şi cu câte-va vorbe asupra şcolilor de cântăreţi. Reproduc şi aceste cuvinte :

«O cestiune care preocupă atât pe P.P. S.S. L.L. Mitropoliţi şi Episcopî, cât şi pe noi este prepararea cântăreţilor necesari bisericilor. Pentru acesta nu există nici o instituţiune regulată şi din această cauză arta cântărilor bisericeii nu se mai găseşte de cât rare-ori cultivată prin biserici mai ales prin cele depărtate. P.P. S.S. L.L. Eparhioşi şi Episcopî câte o şcolă specială de cântăreţi, cari costă puţin şi fac bune servicii. Ministerul ajută cu micî sume pe unele din acele şcoli. Va trebui însă, a se da ajutoare ce-va mai însemnate pentru a se face lucru temelnic».

Tote punctele atinse de D-nul Haret în memoriul acesta sunt de cea mai mare importanţă pentru biserică. Ele merită se atragă atenţiunea cititorilor. Ne bucurăm când vedem cum bărbaţii noştri de stat să intereséză din ce în ce mai mult de tot ce privesce bunul mers al Sf. noastre Biserici pentru ca să'şi îndeplinască înalta ei chemare. Şi suntem siguri, că se vor interesa în viitor şi mai mult, căci şi noi ai bisericeii ne îndeplinim din ce în ce mai mult înalta noastră chemare de luminători ai poporului.

V.

O serbare bisericăscă.

Biserica Sf. Nicolae din Şelari, Bucuresci, e una

din bisericile cunoscute. Aci e ctitor și Majestatea Sa Regele, căci a contribuit cu multe parale pentru podóbele ei. In timpul din urmă pictura acestei biserici făcută de răposatul Tătarăscu îngrmdu-se cu desăvirșire a trebuit să fie reconstituită. S'au cheltuit peste 14,000 lei cu acéstă lucrare și in ziua de 21 Noembre biserica a fost redată serviciului divin cu o deosebită solemnitate. A asistat la serviciul divin fórte multă lume și in deosebi negustorime. Cu acéstă ocasiune Păr. Diacon Antohe, licențiat in teologie a ținut o cuvintare, pe care o publicam aici:

„Astă-đi in biserica lui Dumneđu, Fecióra luminat să arată și pe Chr. tuturor mai înainte 'L vestesce; aceștia și cu noi cu mare glas să' strigăm: Bucurate plinirea rânduiei Ziditorului. (Tropar)“.

Frați Creștini!

Luminată este acéstă sfință sərbătore pentru noi toți drept credincioșii creștini, ce ne aflăm in acest sfinț locaș; căci e plinirea rinduei Ziditorului, și insemnată este prin ea însăși, căci de aici, de la *Intrarea in Biserică, a Prea Sfintei de Dumneđu Născetőrei și pururea Feciórei Maria*, incepe mântuirea neamului omenesc. In acéstă ți, in Casa lui Dumneđu, Fecióra luminat intră și pe Mântuitorul Chr., mai înainte tuturor 'L vestește; căci, Fecióra Maria, după făgăduința dată de Cel A tot puternic părinților ei *Ióchim* și *Anna* și prin purtarea de grijă a lui Dumneđu, este adusă in *Casa Domnului*, unde a slujit Casei Lui, și a fost crescută in frica Lui, și la plinirea vremei, mai înainte arátată de *prooroci*, s'a făcut Maica Domnului nostru Iisus Christos, rěscumpěratóru din robia diavolului a neamului omenesc.

Dar, ce să dic mai mult, căci ori cât de multe cununii de laudă, mă voi încerca a împlini pentru slava pururea Fecioarei și de Dumnezeu Născătoarei Maria, a cărei *Intrare în biserică o prăsnuește Biserica Ortodoxă a lui Christos astăzi*: tot nu plinim tot, așa, cum se cade; deci, mai înainte de a grai câte ceva spre lauda pururea Fecioarei Maria, noi, creștinii, enoriașii, și toți, cei ce ne aflăm, astăzi aici, *această zi de sărbătoare*, ne îndemnăm a lua aminte și la o altă însemnătate a zilei anume: *Innoirea acestui sfânt locaș*. Când după cum vedem, însăși, natura pare a fi mai veselă și luminată, după cum și acest sfânt locaș, este frumos și împodobit; clopotele pare că astăzi, au fost mai răsunătoare ca altă dată, chemându-ne iarăși la rugăciune.

Și așa este, fraților! Căci după curgerea vremii de peste 34 ani, de când a fost pictată această biserică de repausatul întru fericire Maestru Tătărescu, și sfințită tot în această zi de 21 Noembrie, iată-ne astăzi iarăși în acest locaș plin de măreție, unde mai putem cu toată vrednicia să laudăm pe Dumnezeu.

Frați creștini!

Voi, cari, luați parte împreună cu noi la *innoirea acestui locaș al Domnului*, și, care se arată vederii noastre, mai împodobit ca o mirisă de nuntă pentru ochii trupeișii, să ne deschidem și ochii sufletești, să-i ridicăm în sus, și să vedem slava *Căsuței Domnului* și podobeale ei și din adâncul inimii să strigăm: *Bine-cuvinteză Domne pe cei ce iubesc podoba Casei Tale*.

Cu acest prilej a redeschiderii acestui sfânt locaș, chemând bine voitoarea D-vastră luare aminte, Vă rog, să m'ascultați și mă voi sili, numai pe cât îmi va fi cu putință, ca în scurte cuvinte să arăt:

1) Când s'a zidit de isnovă această biserică?

- 2) Cine a zidit'o?
- 3) Cum a ajuns, a exista până azi?
- 4) Cum s'a refăcut încă-odată?
- 5) Și cum s'a reînnoit și împodobit, așa cum o vedem azi?

Asupra întrebărilor, când s'a zidit de isnovă această biserică, sunt mai multe păreri și deci, nu avem o dată sigură a zidirei, și, ne fiind aici locul și timpul a desfășura mai pe larg, despre aflarea *datei* sigure a zidirei, păstrez dreptul cu alt prilej; iar de o dată, mă voi folosi de datele ce se găsesc în inscripțiunea veche a bisericei.

Fraților!

A trecut un vechi și trei sferturi aproape, de când mai mulți creștinii evlavioși, călăuziți de dumnezeescul dor, au găsit cu cale, că pentru mântuirea sufletelor lor, nu poate fi nici un lucru mai bun, mai plăcut și mai de folos, decât a zidi un *locăș lui D-zeu*; și într'adevăr așa este, căci dacă nouă celor muritori și păcătoși, ne cere inima a locui în palate bine împodobite, cu cât mai mult i se cuvine a trona D-zeu cel ce scapă din moarte și face viu și acopere mulțimea de păcate? Dacă azi, cei bogați în loc de biserică zidesc palate cu multe caturi, care nu au alt scop, decât numai a uimi pe trecători, iar urmașii lor, după moarte le înstreineză, în cât nu le mai rămâne după moarte decât pierderea pomenirii lor cu sunet; pe când din potrivă, zidind o biserică în care să prea-mărește numele lui D-zeu de cătră credincioși, numele întemeetorilor ei, rămâne în vechi și nu va pieri nici odată precum nu pierie, și nu va pieri, nici Biserica lui Christos; și pururea vor fi pomeniți, atât în cer cât și pe pământ. În *cer*, vor fi pomeniți de D-zeu. *Care prea-mărește pre cei ce 'L prea-măresc pre El* (I Imp. 2—30). Iar pe pământ de credincioșii creștinii, cari ne încetat se roagă împreună cu biserica, *pentru*

fericiții și pururea pomeniții ctitori ai sfântului locașului acestuia.

De această dragoste lăuntrică, au fost povățuiți intemeetorii acestei sfinte biserici, căci pe la anul 1742 *Șerban Cantacuzino biv-vel paharnic, Drăghiciu Cantacuzino vel Spătar, Iorgu Staroste și Apostol Lazăr*, cu a lor cheltuială, au clădit din temelie pe acest loc, această biserică cu *hramul sfântului Ierarh Nicolae*, în care, s'a proslăvit numele lui D-zeu și s'a adus rugăciuni de către credincioși și cler, până la anul 1802, când marele cutremur din acel an, sguduind din temelie această biserică, a fost slăbită și dărîmată. Iar după 2 ani pe vremea *Mitropolitului Dositeiu Filitis*, iar domnitor fiind *Constantin Alexandru Ipsilante*, cu ajutorul obștesc, s'a ridicat din nou tot pe acest loc această biserică, după cum se vede ca clădire, dar cu mult mai puțină pictură, fiind ostenitori atunci la această frumoasă faptă: *Hagi Gheorghe Polizu, Nicolae Zaharia și Gheorghe Dumitru* așa ne spune inscripția veche.

Și așa a voit *Bunul D-zeu* ca să se proslăvescă în al său locaș sfînt, așa dupre cum era, până la anul 1868, când epitropia de pe vremuri, împreună și cu enoriașii, călăuziți de dorința ca să împodobescă, pe cât a fost după a lor putință Casa Domnului, au hotărât, a face înfrumusețarea acestui sfînt locaș; iar guvernul aceluî timp, fiind Ministru de Interne și ad-interim la Finanțe Marele român și inimosul patriot *I. C. Brătianu*, nu a rămas nepăsător pentru înzestrarea Casei Domnului, și prin mijlocirea strălucitului patriot *Măria Sa Domnitorul pe atunci*, iar acum *Majestatea Sa Carol I Regele nostru*, urmându-l, pe bravii săi precedecesorii: *Mircea, Mihai, Matei, Vasilie* etc, cari după orice izbândă paclnică sau războinică din viața lor, aduceau mulțămîta lui D-zeu, clădind din nou, sau ajutând la reclădirea câte unui locaș al Dom-

mnului, a contribuit și *Majestatea Sa* cu o bună sumă din puga sa particulară la restaurarea acestei biserici, rămânând pe vecie Ctitorul ei.

Cu această sumă și cu clironomiile bisericii, la care mai adăogând și ajutorul obștesc, s'a început lucrarea restaurării, încredințându-se pictarea acestui sfânt locaș, maestrului pictor Tătărescu, unde 'și-a dezvoltat tot talentul său artistic.

După un an la 1869, această lucrare a fost terminată, atunci, ca și acum tot în 21 Noembrie, cu mare solemnitate i s'a făcut sfințirea.

Dar, curgerea vremii, care råde totul, pogorâ în mormint și face viu, și care pe nesimțite să strecorâ chiar și în organismul nostru, a adăugat la învechirea picturii, scădere cunoscută și de Prea *Inălțatul Ctitor*, după care Epitropia acestei biserici, compusă din: *Venerabilul Preot Emanoil D Economu* și D-nii *Ión. St. Rasi-descu* și *Ilie Zamfirescu*, următoare dorinței Augustului Ctitor, căutând a face totul pentru aducerea la îndeplinire a *Sirenisimei* dorinți, a început restaurarea picturii, pentru care Guvernul, un moment n a stat la îndoială ci *Onor. Administrația Casei Bisericii*, s'a silit a da cât mai de curând cuvenita aprobare.

Executarea restaurării picturii pe urmele trăsăturii maestrului penel al repausatului Tătărescu, s'a încredințat D-lor pictori C. Artachino și N. Angelescu, cari au readus la lumină frumoasa pictură anterioară, în așa fel dupre cum o vedem azi.

În ceea ce privește modul de existență, al acestui sfânt locaș, această biserică, tot-dé-una s'a întreținut singură, avându-și venitul său propriu, căci A tot-puternicul, care hrănește paserile cerului și îmbracă crinii țarinei, căutând din cerul cel sfânt al Său, spre locașul acesta, prin purtarea Lui de grijă, mai tot-dé-una a făcut de s'au găsit din când în când râvnitorii creștini, care au lubit mai mult bodoba *Casei Domnului*, de cât fala lumii aceștia vremelnice;

care 'și-au asigurat loruși comoră neperitoare în cer, lăsând prin testamente proprietățile lor acestei sfinte biserici, din al căror venit, 'și prelungește vârsta, iar ei făcându-se ctitori ai ei preste vécuri.

Suma ce s'a cheltuit acum cu restaurarea este avutul propriu al bisericii, ar fi trebuit mai mult. dar dăm slavă lui D-deu și pentru atât, pentru care Epitropia, va căuta în viitor mijlocele cele mai nemerite spre a'i chezășui existența în viitor, tot spre mai bine, și a pune la loc prin economii.

Iată dar, fraților! pe cât ml-a fost cu puțință, pe scurt, istoricul acestui sfânt locaș, și vedeți acei ctitori de vécuri cum nu se pot ulta? Și, fericit este sufletul lor, căci a contribuit la împodobirea *Casei lui D-deu*, pentru care noi pururea îi pomenim.

Deci, dar, să luăm de pildă pe acei fericiți ctitori, care și-au lăsat averile lor pentru susținerea împodobirei *Casei Domnului*. Să ne fie nouă tuturor, ca o icônă vie, de care ne incetât să ne călăușim în a face și noi ca ei, ca ast-fel numele noastre ca și ale lor, să rămână neperitoare și pururea pomeniți să fim precum sunt ei, de sfinta biserică în rugăciunile sale

Să ne îndemnăm și noi ca și ei și să aruncăm și noi măcar ca véduva din Evanghelie doi fileri din prisosul nostru dacă nu mai mult, în comóra cea neperitoare; să ajutăm și să îngrijim cu totă buna sirguintă, *sfintele lui D-deu locașuri*, în care locuește D-deu, căci acesta este *Casa Domnului*, căci aici ne botezăm, aici ne cununăm și aici ne înmormântăm, să ne îngrijim de ele mai mult de cât de locuințele trupurilor nôste, care astă di sunt și mâine se vor preface în cenușă.

Să avem în de aprópe privire buna stare a sfințelor lui D-deu biserici, căci numai *aici*, prin ele, ni s'a păstrat și ni se păstrează, ce am avut și ce avem mai scump și mai drag inimei nôstre: *Religia, Credința, limba și pământul strămoșesc.*

Datori suntem încă, să ne adunăm cât de des aici, spre a ne ruga lui D-zeu, ca să pădască *acest sfînt locaş de tot răul*, căci Psalmistul dice: «De n'ar pădi D-zeu cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o pădeşte» (Ps. CXXVII—2) şi să ne ajute, ca precum am înfrumuseţal'o ca pe o mirésă a lui Chr., aşa să ne dea şi putere, de a o cinsti, iubi şi a purta grijă de dînsa şi în viitor.

Să mergem pe urmele strămoşilor noştri, care s'aù jertfit pentru credinţă şi să iubim biserica mama noastră a tuturor, jertfindu-ne viaţa clar, pentru dînsa. Cu cugetul şi cu inima curată să cercetăm cât se pôte de des biserica şi să iubim Casă lui D-zeu, care este pörta rafului. S-o căutăm cu năsuinţă în tot timpul şi cu deosebire în zilele cele sfînte ale *Duminicilor, prasniciilor şi sèrbătorilor*, ce ni le-a dat D-zeu, ca odihnindu-ne de ostenelele trupesti să putem purta grijă de cele sufleteşti, căci sufletul este mai mare de cât trupul, după cum însu-şi Mântuitorul nostru Iisus Christos ne spune: «Căci, ce folos este omului de ar dobîndi lumea totă, iar sufletul său 'şi va perde? sau ce va da omul schimb pentru sufletul său?»

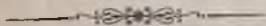
Acestea dise, să terminăm, pentru odihna minţei noastre, şi cu Impèratul David să dicem şi noi astă-đi: «Cătu-s de iubite locaşurile Tale, Dòmne al puterilor! doreşte şi se sfirşeşte sufletul meù spre curţile Domnului! Inima mea şi trupul meù s'aù bucurat de D-zeul cel viu!» (Ps. LXXXIII, 1—3).

Şi cu Solomon înţeleptul: Te rugăm pe Tine Dòmne, pre carele nu Te încap cerurile, necum să te încapă această biserică făcută de ómeni spre mărirea Ta! (II, Cron. VI, 20, 21). «Să fie Ochil Tèi Dòmne, deschis spre sfînt locaşul acesta *điua şi noptea*, privind în locul acesta, în care ai hotărât să se cheme numele Tèu, şi să ascuţi rugăctunile slujitorilor şi a poporul Tèu, când se vor ruga în sfînt locaşul acesta; Tu să ascuţi din tronul locaşului Tèu din ceruri, şi să auđi, şi milostiv să fi!» Amin.

Cuvîntarea acéastă a fost ascultată cu evlavie de credincioși și le-a făcut o deosebită impresie slăvirea faptelor bune.

În ziua de Sf. Nicolae a asistat și Maj. Sa Regele la serviciul divin oficiat de P. S. Timuș, Episcop de Argeș. După terminarea serviciului Maj. Sa și-a exprimat mulțămirea de felul cum a fost restaurată pictura. Țin să spun încă că o deosebită impresie a făcut credincioșilor și corul elevilor Seminariului Central. Atât în ziua de 21 Noembrie, cât și în ziua de Sf. Nicolae au cântat admirabil. Ți se umple sufletul de bucurie ascultându-i.....

G...

Disciplina Bisericească în epoca Bizantină.

(De la Foșii, până la căderea Constantinop. an. 1453).

Dacă cele opt dintâi vécuri ale Bisericei sunt sub toate punctele de privire timpurile de dezvoltare și organizare, nu numai pentru tot ce privea disciplina și organizarea Bisericei creștine, ca societate de credincioși, dar chiar și pentru învățătura credinței, timpurile de la Foșii și până la căderea Constantinopolului, sunt timpuri de staționare, imitare și reproducțiune a epocelor glorioase din trecut, pentru tot ce a făcut gloria și podoba Bisericei lui Iisus Christos.

În adevăr, în cele dintâi opt secole Biserica creștină s'a luat deplina sa dezvoltare și organizare, ca societate de credincioși, sub toate punctele de privire. S'a dogmatizat învățătura credinței, s'a fixat disciplina, cultul, administrațiunea și tot ce privea conducerea Bisericei. Iar toate acestea s'au stabilit și s'au fixat de sfinții părinți, prin glasul unanim al Bisericei în sinodele ecumenice și în cele locale, cum și prin glasul autorizat al celor mai distinși ierarhi al Bisericei pe baza cuvintului scris și tradițiunei apostolice, păstrată și păzită cu rigóre și sfințenie de la început de credincioși.

Dogmele credinței și toate legăturile privitoare pe cult, moravuri, disciplină și administrațiunea bisericească, astfel s'au fixat și s'au făurit; pe de o parte în modul cel mai oficial, prin glasul unanim și universal al Bisericei, pentru ca toate cele hotărâte să fie norme de credință, pentru toți credincioșii de pretutindeni, cari sunt și formeză Biserica lui Iisus Chri-

stos; iar pe de alta ele tóte s'aũ fixat și alcătuit pe basa sf. Scripturii și a Tradițiunii păstrată de la început în Biserică, spre a ști întréaga creștinătate că nu s'a falșificat nici schimbat nimic din fondul și forma Bisericel creștine așa precum aũ predicat'o sãntii Apostoli ai Domnului și următorii lor.

Hotãririile sinódelor ecumenice și locale, precum și dispozițiunile, luate de uniã dintre cel mai distinși ierarchi, cu privire la învãțatura și disciplina Bisericel ¹⁾ aũ fost luate, nu numai pentru a satisface nevoile imperioase și a risipi tótã discuția și neînțelegerea, dar mai ales pentru-cã credincioșii cel adevãrați ai Bisericel lui Christos sã albã în ele nu numai o normã de credință dar și o regulã de purtare întru îndeplinirea datoriilor lor de pietate în viața lor creștinã. Tóte acestea s'aũ făcut, precum am đis, în cele dintãi opt secole ale Bisericel prin glasul ei unanim exprimat în sinódele ecumenice și locale și Biserica fiind ast-fel înzestrată, în aceste timpuri cu tot ce-l trebuia pentru a fi adevãrata societate de credincioși, bine organizată și pentru a se conduce și administra, după aceste hotãriri, misiunea ei în viitor nu era alta, de cât *de a păstra intact și nealterat patrimoniul sacrosanct, tãurit cu atãta autoritate și oficialitate*. Ea avea și datoria de a rãmãne statornicã și neclintitã întru pãstrarea credinței și a tuturor celor hotãrite de glasul ei universal, cãci altminterlea 'și ar fi alterat caracterul ei. Tótã viața posterioarã a Bisericel deci nu rãmãnea de cât a se norma după cele deja hotãrite și stabilite, cãci prin acésta numai și ast-fel conducẽdu-se, invedera și proba tuturor, *cã este aceeași Bisericã din timpurile glorioase*, întru cât *pãstra aceeași*

¹⁾ Tóte aceste dispozițiunii luate de ierarchii cel mari și însemnați ai Bisericel, pentru ca ele sã fie normative și lucrative întru conducerea afacerilor bisericesti, trebuiau a fi consfințite de hotãririile sinódelor locale și ecumenice. Numai ast-fel investite, cu acésta autoritate a sinódelor, ele deveneau respectate și obligatorii pentru tótã creștinãtatea.

credință, disciplină, cult și administrațiune din acele timpuri glorioase ale trecutului.

Totul dară fiind dat și stabilit pentru biserică, opera ei în timpurile ce ne preocupă, pentru a putea fi și a se dice, că este acea Biserică *una, sfântă, catolică, adică de pretutindenți, universală și apostolică*, aceeași continuare a Bisericii creștine din trecut, opera ei, dic, în aceste timpuri este redusă *la aplicarea și păstrarea celor hotărâte mai înainte*: Tota viața bisericii, totă năzuința în moravurile și viața credincioșilor, urmau a se orienta și călăuzi în aceste timpuri dupe exemplele ilustre, date de bărbații cei mari și sfinți ai timpurilor trecute, cari formau gloria și mărirea Bisericii; iar acesta, cu atât mai mult, cu cât atât învățătura credinței, cât și toate dispozițiunile luate de acei sfinți bărbați în sinódele ecumenice și locale, trebuia să domnescă pururea în biserică, ca drept marturisiri de credință și legi eterne, dupe care Biserica să se conducă, iar credincioșii să și moduleze viața și moravurile lor.

Dar pentru a se păstra reproduce și aplica în Biserică timpurilor posterioare hotăririle ei de mai înainte, asupra doctrinei și a așezămintelor privitoare pe societatea credincioșilor, adică pe Biserică, și pentru ca toate aceste legiuiri ale ei să fie normative, fără însă a exclude și paralisa progresul timpului, trebuia ca ele să fie acomodate, spre a fi de folos creștinilor, cari formau Biserica, trebuia adică să aibă o interpretare asupra modului, cum trebuiesc a se înțelege și aplica ca ele să se poată păstra nealterate dupe spiritul și chiar litera lor.

Totă această interpretare a legiurilor de administrațiune, cult și disciplină, fiind de bună credință și făcându-se în spiritul și litera lor, dupe cum le-au întocmit Biserica prin reprezentanții ei în modul cel mai oficial, precum am văzut, ea nu alterează starea de lucruri deja existentă, mai ales, că și în această interpretare, ca și în alcătuirea legiurilor s'a ținut tot-de-una sémă de tradițiunea apostolică, păstrată

de la început în Biserică, prin glasul și scrierile părinților din cele dintâi secole ale Bisericii. Ea din contră menține biserica pe bazele acelorași aședeminte și face din Biserica creștină în orient, Biserica cea adevărată a lui Iisus Christos, face Biserica sa Ortodoxă sau drept credincioasă. În păzirea dar cu sfințenie și în păstrarea celor deja hotărâte și aședate, precum și în îndreptarea dréptă și adevărată, constă tot caracterul special al Bisericii creștine de orient, în timpurile ce ne preocupă, cu privire la tot ce aparține Bisericii, deci și la disciplina bisericească.

În aceste timpuri, încheindu-se epoca de organizare a Bisericii, au încetat și seria conciliilor ecumenice și locale, singurile normative pentru a hotărî tot ce privea pe întreaga Biserică a lui Christos. Nu intră în cadrul acestui studiu d'a examina aci cauzele acestei încheeri sau aboliri a sinodelor de acest fel; ceea ce constatăm este că, încetând epoca de producțiune și făurire a legăturilor bisericești universale, cei însărcinați de a interpreta și păstra în adevărata lor formă și spirit aședemintele bisericești deja existente, sunt conducătorii Bisericii și pe lângă ei intervin clericii în genere, cei cunoscători întru a le theologiei și cei ce se îndeletniceau cu perfecțiunea vieții monastice. Cu toții și oferă obolul lor, atât ierarchia canonică a Bisericii, clericii de ori ce grad și theologii, precum și monachii și cu toții se întrec în năzuința și stăruința de a se păstra în Biserică tot ce s'a hotărât pentru bunul ei mers în secolele anterioare.

Dacă se examinază însă de aproape modul cum acești factori aplic în mersul Bisericii și în viața de toate zilele a credincioșilor, totă organizațiunea și disciplina făurită în trecut, se observă, că ei nu se ating de învățatura credinței. O păstrează și mărturisesc cu sfințenie așa cum ea a fost definită și stabilită de sinódele anterioare. Ceea ce la un avânt óre-care, și o dezvoltare deosebită sunt, în deosebi, dispozițiunile privitoare pe cult și viața practică a credincioșilor;

însă fără a eși, fără a contraveni și fără a se depărta de spiritul legăturilor anterioare întru acesta.

De altă parte, dacă larași se examinază de aproape caracterul și modul interpretării, mai ales în ceea ce privește organizarea administrativă și disciplina bisericească. așa cum ele erau și se practica în timpurile ce ne preocupă, nu a rare-ori se observă, că legile bisericești privitoare întru acesta se explica în, când sub dictamentul puterii lumesti, adecă după voința imperatorilor, iar asupra cultului și vieții morale a credincioșilor exercită o foarte mare influență misticismul și aspirațiunile vieții monastice.

Inceputul acestei influențe, nelăgăduit, este anterior timpurilor, ce ne preocupă. Acum însă, când epoca glorioasă a bisericii trecuse și când totă creștinătatea și în deosebi orientul se fălea cu marele figuri bisericești din trecut, cu pietatea, sfințenia vieții și erudițiunea lor, admirându-o și cântându-o, această influență și atinge apogeul ei.

În adevăr, trecutul glorios al Bisericii de o parte, influența bine-făcătoare a marilor împărați întru protecțiunea, ce au dat Bisericii, de alta, au făcut ca în aceste timpuri ierarhia să pună în vedere posterității acele mari figuri bisericești din trecut, ca exemple demne de imitat, aducându-le pururea omagii în Biserică, pentru apărarea credinței și susținerea în genere a Bisericii. Imperatorii acestor timpuri de asemenea, geloși de renumele și vaza de care se bucurau în fața posterității, împărații cei mari, ca Constantin, Theodosie, Iustinian, Irina și alții, pentru ajutorul și concursul ce au dat în timpuri grele, Bisericii, fiind și ei a-ți imita, s'au amestecat în afacerile bisericești, influențând asupra mersului ei. Monachii de altă parte, priviți în genere de societatea creștină, ca tipul adevărat al vieții, curate și sfinte, aflați imitatori pretutindeni și se impunea tuturor, prin viața și virtuțile lor, îndemnând pre credincioși să-și imiteze și să aspire cu toții la o viață mai bună și per-

fectă, adecă la o viață, în care să se conducă numai de voia cea sfintă a lui Dumnezeu.

Intru cât au fost de folos sau păgubitoare Bisericii aceste influențe, se arată din rezultatele sau rólele lor. Se arată din starea la care a ajuns și a fost redusă Biserica lui Christos în orient, în deosebi, intru ceia ce privește disciplina ei în aceste timpuri.

Sub autoritatea și dictamentul ordinilor și a decretelor împărătești, cari influențau mersul administrativ și disciplinar al Bisericii, Biserica lui Iisus Christos nu arare-ori pare a fi mai mult o biserică cesarică de cât creștină, o vedem adică conducându se adesea-ori după voința și ambițiunea împăraților, în dauna intereselor ei spirituale. Este adevărat, că ei se credeau, după exemplul predecesorilor lor, ca și îndreptățiți, ba chiar datori și abți a se amesteca în afacerile bisericesti, mai ales că ungerea ce primeau la încoronarea și proclamarea lor, le oferea un caracter sacerdotal. De altmintrelea este iarăși neconstatat, că foarte mulți dintre imperatorii acestor timpuri au fost bărbați foarte instruiți intru cele bisericesti, ba chiar teologi distinși, ca de exemplu: Leon Înțeleptul, Alexiū, Ana Emanoil și Andronic din dinastia Comnenilor, Theodor Lasca și alții. Amestecul lor consta în deosebi în darea unor decrete și legi, pe cari le credeau a fi de interes și necesari Bisericii. Tot d'a-una îi vedem interesați la numirea și alegerea Patriarhilor; nu arare-ori însă amestecul lor era pasionat și prin urmare abusiv și dăunător intereselor Bisericii. Îi vedem adesea depunând și ridicând după bunul lor plac și voință pe patriarhi, și din această cauză nu arare-ori acești din urmă servesc de organe umilite și chiar înjosite în mâinile imperatorilor. Puterea Bisericii însă era mare căci foarte adeseori amestecul pasionat al imperatorilor era înfruntat de șefii Bisericii. Exemplele nu lipsesc. Patriarhul Nicolae Mistical, în timpul a tot puternicului Leon Înțeleptul, Arseniū și Iosif, în timpurile lui Mihail Paleologul și alții, sunt pururea exemple

carl arată și învederează autoritatea și puterea, pe care o aveaș șefii Bisericeî, pentru apărarea drepturilor ei. Dar iarăș se observă, că totă acășta putere, în timpurile ce ne preocupă, o aveaș și o exercitaș numai Patriarhul de Constantinopol. Iar cel de Antiochia, Ierusalim și Alexandria, din cauza luptelor și a disputelor nestoriane, monofisite, monotelite și altele, carl aș substras mare număr de credincioșl din stnul acestor bisericeî și mai ales din timpul, când Siria, Palestina și Egiptul aș cădut sub Saracini, ei, și-aș pierdut aprôpe tótă influența, puterea și însemnătatea lor. Ea fu concentrată tótă în mâinile Patriarhilor de Constantinopol; Iar cel de Antiochia, Ierusalim și Alexandria, din cauza stărei anormale a imperiului, stăteaș mai tot-dé-una în Constantinopol, departe de bisericile, ce păstoreaș. Aceeași sôrtă aș avut aceste patriarhate și în timpul expedițiunilor cruciate. Dar, când amestecul imperatorilor era pentru a ajuta Biserica și a salva intesele ei, concursul lor era tot-dé-una bine privit și primit de Biserică, după usul tradițional din timpurile cele gloriôse ale Bisericeî.

Dacă conflicte aș fost între puterea lumescă și cea bisericescă, saș mai bine dis, între autoritatea împărătescă și cea bisericescă, acestea aș fost tot-dé-una pornite din interese saș pasiuni personale a imperatorilor, iar ele aș fost tot-dé-una de scurtă durată saș efemere și acordul saș armonia cea mai perfectă a domnit tot-dé-una în orient între Stat și Biserică. Tot-dé-una Statul a protegiat Biserica; Iar acășta recunoscătoare, a cultivat sentimentul național lucrând la consolidarea lui și la cultivarea științei, a pietăței și religiosităței în popor.

Acordul și armonia acășta nu pot, și nu trebuiesc a fi rês-tălmăcite, în dauna prestigiului Bisericeî și a autorităței și independenței ei în Stat. Decl nu pôte fi temeinică acușatiunea protestanșilor, că Biserica creștină de orient, în deosebî în aceste timpuri, a fost cu desăvîrșire aservită Statului și condusă sub dictamentul direct, chtar și în afacerile ei în-

teriore de către imperatori. Amestecul acestora în timpurile glorioase a le Bisericeî, este cunoscut cât a fost de bine-făcătoare Bisericeî; iar în timpurile ce ne preocupă s'a mărginit, ca și atunci la afacerile bisericesti cari stăteau în strânsă legătură cu societatea și Statul. Ei (imperatorii) n'au eșit nici odată din această sferă de activitate, consacrată lor încă din timpurile marelui Constantin. Amestecul pasionat al unora, pentru ridicarea și depunerea Patriarhilor, a fost tot-dé-una, în principiu, condamnat și socotit ca un abuz. El nu constituia un drept și deci Biserica acestor timpuri în orient, ca și în timpurile glorioase, se administra și conducea întru toate de ierarhia ei canonică, pe baza hotărârilor adscrise mersului afacerilor bisericesti de către sinódele ecumenice și locale de mai înainte.

Caracterul particular întru acesta, în aceste timpuri, constă din faptul, că legislațiunea bisericăscă din secolele precedente, domnind și în aceste timpuri, ea s'a complectat și înavușit prin óre-cari dispozițiuni, luate de ierarhia canonică și de óre-cari imperatori. Ast-fel au fost întocmirile sinódelor din anul 861, numit sinodul întâi al doilea și a celui din anul 879, recunoscut de orientali ca al optulea ecumenic, precum și prin dispozițiunile luate de Imperatoriî Basiliu Macedonicul și Leon Înțeleptul.

Dar hotărârile din trecut, la cari s'au adăogat cu timpul și aceste din urmă, fiind norma de conducere în administrarea, cultul și disciplina bisericăscă, Biserica acestor timpuri a cugetat la modul cum toate aceste legiuri pot fi utilizate și întrebuințate cu înlesnire de ierarhiî Bisericeî în conducerea ei. Ast-fel vedem chiar de la început pe celebrul Foțiu, formulând un Nomo-Canon, care a servit și servă până în ziua de astă-zi ca basă a dreptului bisericesc în genere și Bisericeî de orient în special, și acestui Nomo-Canon i s'a făcut cu timpul atât prescurtări, cât și comentarii. Foțiu a urmat întru acesta exemplul lui Ión Scolasticul și a compus mai întâi o Constituțiune a Canonelor (Σύνταγμα)

și după aceea a compus Nomo-Canonul său, în care a cuprins și legile politice cu privire la Biserică. Constituțiunea sa cuprindea canónele cu textul lor; în Nomo-Canonul său însă nu se cuprind de cât titlurile canónelor, cu trimiteri la Constituțiunea Canónelor. Iar legile politice sunt cuprinse în Nomo-Canon cu textul complet.

Câtă importanță și autoritate a avut în Biserică Nomo-Canonul lui Foțiū, se constată din faptul, ca istoricul Ioan Zonora (sec. XII) și Balsamon, diacon și mai în urmă patriarh al Antiochiei (finele sec. XII și încep. sec. XIII) au compus comentarii asupra lui.

Nomo-Canonul lui Foțiū, fiind normativ pentru dreptul canonic bisericesc și în acelaș timp foarte de folos clericilor și ierarhiei bisericești, căci găseau cu înlesnire la o laltă tóte legiuirile, privitoare pe mersul administrativ și disciplinar al bisericei, a făcut ca din ele să se facă și prescurtări pe lângă explicările canónelor și a legilor împărătești, cuprinse în el. Ast-fel de lucrări a întreprins în timpurile, ce ne preocupă, Aristen (sec. XI), Simeon Metafrastul și Arseniū (în sec. XIII), Constantin Armenopol pe la 1350 și Mateiū Vlastar pe la 1355. Scrierile acestora forméză până în dioa de astă-đi cărțile de legi bisericești, după care s'au condus, mai ales în aceste timpuri ierarhia bisericescă, întru administrarea bisericei și aplicarea legilor bisericești, care era cu desăvîrșire în mâinele ierarhiei, iar intervențiunea imperatorilor avea loc mai mult întru aplicarea legilor împărătești.

Aci și întru acésta se vedea tot amestecul și tótă influența, pe care o exercitaū el.

(Va urma).

Drag. Demetrescu.

SOLOMON.

(Urmare și fine. Vezi Biserica Ortodoxă Română, an. XXVII).

După ce Solomon termină și sfinți casa Domnului, în bucuria generală a întregului popor Israel, care 'l lăuda, prea marea și bine-cuvînta, se gândi a'și zidi și sieși casă și soțiel sale, filca regelui Egiptului, adică un palat măreț, demn de un rege mare, glorios și înțelept. El întrebuiță pentru aceste edificii, după cum ne spune Sf. Scriptură, 13 ani. Nu cruță nimic, pentru a le face cât mai frumoase, prin lucrări artistice și prin bogăție, spre a fi demne de numele său, care trecea în aceste timpuri de cel mai mare și glorios rege în orient. Partea, care coprindea locuința sa, fu numită casa de lemn din Liban, de sigur pôte din cauza cantității celei mari de cedru din Liban, care a fost întrebuițat la construirea ei, sau pôte din cauza marelui număr de colone înalte ce avea.

Cel mai mare concurs, atât la zidirea templului, cât și a palatelor sale, Solomon 'l a avut de la Hiram, regele Tirului. Acesta este cel ce i a procurat material de tot felul și lucrători, pentru a duce la bun sfârșit aceste lucrări grandioase. Solomon, la rândul său, pentru ași arăta recunoștința

către Hiram, i a dăruit 20 de orașe în ținutul Galileei. Dar Hiram, de-și încântat de darul lui Solomon, a rămas în cele din urmă nemulțumit, căci mergând să vadă aceste orașe, pe cari le credea de sigur mari, bogate și frumoase, vizitându-le împreună cu Solomon, 'l a întrebat: Acestea sunt frate orașele, ce 'mi ai dăruit? Și răspunzându-i-se afirmat, el a numit ținutul acela cu numele de Cabul, numire, pe care a purtat-o mult timp după aceea. Hiram era îndreptățit la un present din partea lui Solomon, cu atât mai mult, cu cât 'l imprumutase cu 120 talanți de aur în timpul, când zidea templul și palatele sale.

Afară de templu și palat, Solomon a zidit și muri Ierusalimului, a înfrumusețat orașul cu piețe, a reconstruit forturile Ezer, Magedo, Gazer, Betoron și altele. A organizat țara întrăgă și a întărit tote cetățile până în deșertul Siriei, dar mai ales, el a întărit orașele, unde erau depozitele de grâu, vin și unt-de-lemn, precum și acelea, unde se păstraău carele și animalele trebuitoré.

În luptele sale cu Heteni, Heveni, Amorei și Ferezeni, cari mai rămăseseră încă în pământul lui Israil, el fu tot d'auna victorios. Pe toți i-a făcut tributarî și datorî, de a lucra la edificiile publice, ce se construiaău. Toți aceștia erau supuși întru tôte Israiltenilor, căci Solomon nu voia a întrebuița pe poporul său la lucrările cele grele, avënd nevoie a'l dresa pentru răsboiu și lupta contra vrăjmașilor.

După cum ne spune Sf. Scriptură Solomon s'a îngrijit de organizarea completă a poporului său. El a înființat și o flotă la Axiongabel și la Elan pe marea Roșie, cară să pôtă merge până în țara Ofir ¹⁾. Și la acesta Hiram i a dat tot concursul. El i a trimis ómenî cunoscători întru a le marinei, care să învețe și să povățuiască pe supuși lui Solo-

---

¹⁾ Cart. III a Impăr. Cap. IX, ver. 18. Cart. II Paralip. Cap. VIII, vers. 4.

mon. După afirmările Scripturii, corăbiile sale călătoreau trei ani, pentru a se duce și a veni, aducând cu ele aur, lemne și petrii scumpe, ében, fildeș și alte diferite lucruri, pe cari le vindea și înfrumuseța orașele și casele lor. Intr-o singură călătorie, ne spune Cartea III a Impăraților, corăbiile lui Solomon i-au adus 450 talanți de aur ¹⁾.

În acest timp, tot Cart. III a Impăraților ne spune, că a venit la Ierusalim, atrasă de marele renume a lui Solomon, regina din Saba, un ținut, după uni din Arabia, iar după alți din insula Meroe. Ea a venit aci, aducând cu sine multe și mari prezente în aur, aromate de tot felul, petre scumpe și altele, în scop de a ispiti înțelepciunea lui Solomon, punându-i multe întrebări și cerând deslegare la o mulțime de enigme. Solomon a primit-o cu multă bună-voință și i-a satisfăcut în așa mod, prin răspunsurile sale cestiunile, ce i-a pus, în-cât ea a mărturisit, că o astfel de înțelepciune, cum era aceea a lui Solomon, nici nu s'a văzut, nici nu s'a auzit și deci cu drept cuvânt poartă numele cel mare, de regele cel vestit prin înțelepciunea sa în tot orientul. Solomon la rândul său, făcându-i toate onorurile i-a oferit și el tot felul de daruri, așa în-cât darurile primite au fost mai presus și mai covârșitoare de cât acelea, pe cari i le-a adus și cu acestea s'a întors în țara sa, vestind tuturor înțelepciunea lui Solomon.

Regele Solomon trece sub toate raporturile de regele cel mare, vestit și bogat, care a întrecut prin mărirea și înțelepciunea sa pe toți regi pământului. Sf. Scriptură zice despre el următoarele: «Și s'au mărit Solomon mai mult de cât toți împărați pământului cu avuție și cu înțelepciune și toți împărați pământului, căutați fața lui Solomon, ca să audă înțelepciunea lui, care i-a dat Domnul în inima lui. Și i-a ducea fiește-carele darurile sale, vase de aur și de argint

¹⁾ Cart. III a Impăr. Cap. IX, vers. 28.

și haine, mirodenii și arome și cal și mușcoi din an în an.....»¹⁾.

În adevăr el a fost unul dintre regi cei mai bogați ai orientului. Sf. Scriptură ne spune, că în zilele sale aurul și argintul abundau atât de mult, în cât era cu desăvîrșire deconsiderat. El a înmulțit veniturile atât a le statului, cât și ale proprietăților sale. Cartea a III a Impăraților ne spune, că veniturile proprietăților sale se ridicau anual la 670 talanți de aur, la care dacă mai adăogăm darurile, ce el primea, tributul popoarelor supuse, asupra cărora el domnea și ceia ce 'i oferea însuși supuși săi Israiliteni, căci dările neguțătorilor erau un drept al regelui, cu adevărat el încasa sume enorme și covârșea în bogățiile sale pre toți²⁾

La curtea sa regală era de asemenea foarte mare lux. Ornamentele păzitorilor săi și tronul, pe care el ședea, erau toate împodobite cu aur. Vasele de la masa sa și mobilele palatului său erau de asemenea de aur. De pretutindeni i-se trimitea vase de aur și de argint, stofe prețioase, arome, arme, cai, catări și puternici pământului de pretutindeni se întreceau, d'a veni să vadă pe Solomon, să admire înțelepciunea sa și să se convingă de darul, cu care Dumnezeuul lui Israil înzestrase pe acest rege.

În adevăr Solomon a făcut gloria lui Israil. El trece între regii, cei mari și cei mai glorioși ai acestui popor, așa în cât toate tradițiunile cele mari, despre tot ce este mare și grandios în Israil, sunt legate de persoana și numele acestui rege. Dacă în ultimile sale zile s'a dat la ore-cari fapte, cari ar înjosi marele său nume³⁾, acesta, precum ne arată Sf. Scriptură, de și pentru un timp s'a depărtat de Dumnezeuul lui Israil, el însă fu muștrat de Domnul și căindu se

¹⁾ Cart. III a Impăraților, Cap. X vers. 24 și următoarele.

²⁾ Cart. II a Cronicilor, Cap. X. vers. 13 și următoarele.

³⁾ Cartea III a Impăr. Cap. XI. Iosif Flavie, în Cart. VIII. Cap. 3 a scrierii sale.

de păcatele sale, muri în pace, după o domnie glorioasă de 40 ani, după totă probabilitatea între ani 980—975 in. de Iisus Christos ¹⁾.

Istoria regelui Solomon, precum aflăm din Cartea II a Cronichilor (IX, 29, 30), a fost scrisă de profeți Natan, Achia și Adon, dar acesta a ajuns numai cu numele până la noi. El fu înmormântat în cetatea lui David și pe scaunul domniei a urmat fiul său Roboam, dar acesta nu domni, ca și tatăl său Solomon, asupra întregului Israel, ci regatul fu împărțit în două, regatul lui Iuda și a lui Israel, fie-care cu regi deosebiți.

Regele Solomon a fost mult cântat și prea mărit în Israel, în timpurile posterioare. Insuși faptul, că trei mari profeți contemporani s'au ocupat și au scris viața și faptele sale probază, că Solomon a fost un rege distins. Dar dacă scrierile acestor profeți n'au ajuns până la noi, în cartea Ecclesiasticului sau Înțelepciunea lui Iisus, fiul lui Sirah, lată ce citim despre Solomon: «Domnul așters păcatele lui (David) și a înălțat în vecl. cornul lui și a dat lui făgăduința împăraților și scaunul mărirei întru Israel. După acesta sau sculat fiu înțelept și pentru dinsul aș odihnit întru lărgime. Solomon a împărțit în zilele păcei, căruța Dumnezeu i aș dat odihnă prin prejur, ca să zidescă casă întru numele lui și să gătescă sfințire în vecl. Cât de înțelept ai fost în tinerețele tale și te ai umplut ca un riu de înțelegere! Acoperit'au sufletul tău pământul și l'ai umplut cu pildele găcitorilor! La ostróve departe aș ajuns numele tău și iubit ai fost întru pacea ta, pentru cântece și pentru pilde și pentru

¹⁾ Antiquitățile Iudaice atribue lui Solomon 80 ani de domnie și în total 95 ani de viață, însă datele sale acestea sunt greșite, oăol din Sf. Scriptură aflăm, că a fost uns rege în vîrstă ca 18 ani și a domnit 40 ani. Erórea lui Iosif Flavie provine probabil din tradițiunii fórté vechi, păstrate în Israel, după cari tradițiunii se crede, oă el ar fi scris în tinerețele sale Cântarea Cântărilor, în maturitatea sa, Pildele și la adânci bătrînețe Ecclesiastul.

parimit și pentru tĂlmăcirii, s'aũ mirat de tine țările; intru numele Domnului Dumnezeuului, cel ce s'aũ numit Dumnezeuul lui Israil. Adunatul ca cositorul, aurul și ca plumbul ai multit argintul. Plecata-i sãnurile tale muerilor și te-ai volnicit intru trupul tĂu. Dat-ai ocară intru muerea ta și ai spurcat sãmînța ta, ca sã aduci mânia peste fiii tĂi și m'am umilit pentru nebunia ta, ca sã se împărțescă împărăția in douĂ părți și de la Efrem sã începă împărăție neascultătoare, iară Domnul nu va părăsi mila sa și nu se va depărta de la lucrurile sale, nici va perde pe nepoți celui ales și sãmînța celui ce 'l a iubit pre el nu o va stinge. Și aũ dat rãmășiță lui Iacob și lui David dintr'ensul rădăcina și s'aũ odihnit Solomon cu părinți sĂi¹⁾.

Ultimile cuvinte a le înțeleptului Sirah, apreciațiune fidelă asupra ultimelor zile ale vieței regelui Solomon, cunoscută de altmintrelea și din faptele acestui rege, cuprinse in Cărțile Impăraților și a Cronicilor, aũ făcut pe mulți sã se îndoiască, despre prea mărirea și mântuirea regelui Solomon. Dar in acĂstă privință, atât ultimile cuvinte a le lui Sirah, care zice, cã el s'a odihnit cu părinți sĂi, cât și Cărțile Impăraților și a Cronicilor sunt hotărîtore, dar afară de acĂsta cartea sa, Ecclesiastul, pe care Solomon a scris-o după cãderea sa in pĂcate și depărtarea sa de la Domnul, este considerată ca scrierea, in care el 'și arată cãința pentru pĂcatele sãvârșite. Bachiaru, scriitor in sec. V, a compus o anume scriere, in care voește a dovedi, cã Solomon a fost ertat și mântuit de pĂcatul sĂu. De altmintrelea cestiunea acĂsta face obiectul preocupărei multor părinți și scriitori insemnați, din primele secole a le bisericei creștine, sf. Irineu, Ciril al Ierusalimului, Ambrosiu al Mediolanului, Ilariu din Pictaviu și fericitul Ieronim și alți mulți sustin, cã el a fost ertat in urma penitenței, ce a făcut și s'a mântuit. Alți din

¹⁾ Iisus Sirrah, Cap. XLVII. vers. 12 și următoarele.

contra se Indoesc de ertarea sa. Sf. Scriptură este adevărat, că vorbește clar de păcatele sale și căderea sa în idololatrie, fără a aminti ceva despre penitența sa. Dacă cartea Ecclesiastul este expresiunea penitenței și a reîntôrcerei sale la Dumnezeu, locul din cartea Proverbiilor, hotărât întru această, nu există de cât în textul Septuagintei așa clar, iar în textul Ebraic și în Vulgata nu ¹⁾. Ast-fel asupra acestei chestiuni opiniunile părinților și ale dascălilor bisericei sunt împărțite; cu toate acestea toți recunosc în persoana lui Solomon un rege mare, drept și temător de Dumnezeu.

Asupra activității literare a lui Solomon se cunoște foarte puțin, față de marele renume, de care el se bucura pentru înțelepciunea, priceperea și știința sa. Cea mai mare parte din scrierile sale în decursul timpului s'aũ nimicit, așa în cât filosofia, poezia și științele în genere aũ perdut foarte mult. Descrierea ómenilor, a animalelor, a moravurilor, a întregului regn vegetal și altele, făcute de Solomon, ar procura posterității cunoștința saũ cel puțin óre-carã detalii asupra științelor naturale, a zoologiei, astronomiei și botanicei. Apoi cânturile și pildele sale nenumărate ar fi fost un tezaur, despre cunoștința celor vechi asupra tuturilor ramurilor de știință. Dar din toate operile lui Solomon până la noi n'a ajuns, de cât cele trei scrieri, cari fac parte din canonul Vechiului Testament, anume: Cântarea Cântărilor, Proverbiile și Ecclesiastul. Mulți aũ atribuit lui Solomon și scrierea numită Ecclesiasticul, însă cu nedreptul. Ebrei cred și cu drept cuvânt, că Solomon a compus și psalmi foarte mulți. Ei chiar numesc pe acest rege, ca și pe David, cu numele de psalmist, însă în colecțiunea psalmilor numai doi psalmi (70 și 126) pòrtă numele sãu. În biblioteca din Ausburg s'aũ găsit textul grec a 18 psalmi, purtând numele lui Solomon. Aceștia sunt astăzi traduși și în limba latină,

¹⁾ Proverb. Solomon, Cap. XIV. vers. 30 și 31.

ba chiar s'a și făcut comentariul asupra lor, însă teologi timpurilor noastre sunt de perfect acord între dânsi, întru a recunoște, că acești psalmi nu sunt ai lui Solomon, ci ai unul iudeu elenist, cunoscător și priceput întru a le Scripturii, care 'i a compus, imitând psalmii lui David, minunat în stilul lor, apropiindu-și ideile profetice de la Isaia și Iezechiel și pentru a le da mai multă importanță, însemnătate și autoritate, i a atribuit lui Solomon.

Despre acești 18 psalmi, nici unul din vechii părinți ai bisericii, n'au avut nici o cunoștință, sau au făcut vre-o mențiune când-va în scrierile lor. Ei au fost coprinși când-va și în textul manuscriptului, așa numit Alexandrin, conservat în Anglia, precum se vede din indexul, care se află încă la finele Noului Testament, fie-că textul acestor psalmi lipsește din manuscript, fără a se putea cunoște cauza.

Lambeciu menționează un manuscript al Vechiului Testament, în care se afla acești psalmi, ocupând loc între cartea Înțelepciunii și Ecclesiastul. Autorul Sinopsului sub numele Sf. Atanasie, Zonara și Balsamon, în comentariile lor asupra canonului 59 al sinodului din Laodicea și Nicefor în Strichometria sa, în care enumeră versurile conținute de fie care carte a Vechiului Testament, menționează de asemenea de psalmii ai lui Solomon, dar Ebreii n'au recunoscut nici odată acești psalmi. Biserica latină asemenea nu i a recunoscut. Dacă și părinții scriitorii greci au avut cunoștință de ei, nici unul însă nu i a pus sau socotit în rândul scrierilor sfinte.

După tradițiunile orientale, în cari se cântă foarte mult geniul și înțelepciunea lui Solomon, se crede, că el ar fi inventatorul alfabetului siriatic și arab. După tradițiunile siriene Solomon a făcut cunoscut lui Hiram alfabetul sirian și că acesta 'l a rugat, ca să'l traducă în limba siriatică nu numai scrierile făcute de el, dar și toate celelalte scrieri sfinte ale

ebreilor. Evident, că astăzi nimeni nu pune nici o basă pe ast-fel de tradițiuni, când se știe origina literilor arabe și siriene și este dovedit, că traducerea Bibliei în limba siriacă nu s'î urcă vechimea lor până la timpurile lui Solomon. De altmintrelea, ce ar fi folosit traducerea scrierilor sfinte a Iudeilor în limba siriacă unui rege al Tirului, care vorbea ca și poporul său limba feniciană, adică aceeași limbă aproape ca și Solomon și Iudei.

Eupolem, scriitor egiptean, citat de Eusebiu ¹⁾ amintește despre o epistolă a lui Solomon către Vafre, regele Egiptului și de un răspuns al lui Vafre către Solomon. După cele raportate de Eupolem, Solomon anunța lui Vafre suirea sa pe scaunul domniei și i cerea lucrători, cari să'î ajute, spre a zidi un templu lui Dumnezeu și Vafre i răspunde, că i trimite lucrători, dar numărul lor, arătat în epistolă, este de necrezut. Aci se spune, că Vafre i trimite 80.000 de lucrători. La acelaș Eupolem se amintește despre o epistolă a lui Solomon către Suran, regele Tirului, al Sidonului și al Feniciei, prin care Solomon 'î anunță de asemenea, despre înalțarea sa pe scaunul lui Israel și 'î rîgă de asemenea și pe acesta a-i trimite lucrători. Suran i răspunde, că'î trimite iarăși un număr de 80.000 și un maestru iscusit în ale arhitecturii, de nîm din Tir, născut însă din mamă iudee. Că a urmat o corespondență, între Solomon și regele Tirului, rezultă din însăși Sf Scriptură și pîte că Eupolem confundă numele de Suran, cu cel de Hiram. Dar tîte aceste epistole, ca și cele amintite de Iosif Flaviu în scrierea sa Antichitățile Iudeilor, sunt socotite de false, mai ales, că cele raportate de acest din urmă sunt aproape în stilul și concepțiunea corespondenței biblice dintre Solomon și Hiram regele Tirului.

Acelaș Iosif Flaviu spune, că Solomon a compus scrieri

¹⁾ Eusebiu. *Preparațiunea Evangelică*. Cart. XI. Cap. XXXI.

magice și a dat multe formule de exorcisme, prin care conjura demoni și i scotea din trupuri, fără a se mai putea reîntorče vre-odată în ele. El adaogă, că a vėzut cu ochi sėi o ast-fel de experiență, făcută de un Iudeu, numit Eleazar, care a vindecat mai mulți demoniaci, chiar lui Vespasian, a fiilor sėi și a căpeteniilor armatei. Exorcistul punea sub nasul celui posedat de demon un inel, în care era petrecută o ră lăcină, arătată de Solomon și la mirosul acestei rădăcinii demonul eșea, aruncând la pămînt pe cel deținut și lăsându-l ca și mort. Pentru mai multă probă și învederare, despre tămăduirea celui bolnav, se punea la distanță de el un vas plin cu apă, pe care demonul, când eșea din cel bolnav, l vărșa.

Origen, în comentariile sale asupra capitolului 26, din Evangeliul de la Matei, amintește de asemenea, că Iudei în-trebuințau chiar în timpurile sale ast-fel de exorcisme, pentru a alunga demoni. El spuneau, că acestea se copriau în scrieri, pe care pretindeau, că le au de la Solomon. Fărte mulți dintre orientali, precum cunoștem din diferite descrieri, aveau credința, că ar exista secretul de a lega demoni, de a-l alunga și chiar de a l pedepsi. Mulți dintre rabinii până în zioa de astăzi susțin, că demonul Asmodeu a gonit pe Solomon din tronul sėu și a domnit în locul acestuia, cât timp el a parcurs provinciile regatului și în urmă întorcându-se la Ierusalim, a fugărit pe Asmodeu și l a legat, spre a nu l mai putea nimeni deslega, forțându-l în acelaș timp de a l învăța secretul să taie pietrele trebuitorė la templu fără șgomot.

Mulți dintre scriitorii greci, ca Suida, Procopiu Gazeu, Cedrin și alții, cred, că Solomon a compus farte multe scrieri privitoare la medicină, că a descris natura, fenomenele ei, a pietrelor, a vegetalelor și altele, dar că regele Ezechia vėzėnd abuzul, ce se făcea cu aceste scrieri, a ordonat nimicirea lor, ceea-ce n'a putut împiedeca posteritatea, ca să

atribue secretele coprinse în aceste scrieri de magie, de medicină, de exorcisme și altele lui Solomon. De asemenea cu numele său sunt raportate și o serie de alte scrieri, ca de exemplu: *Invățătura lui Solomon către fiul său Roboam*, *Testamentul lui Solomon*, *Cartea Tronului lui Solomon*, *cărțile Magiei*, *Inelul lui Solomon* și multe altele. Tote acestea sunt coprinse în scrierile apocrife, edate de Fabriciū.

Atât de mare era Solomon în totă posteritatea la orientali, în-cât ori de câte-ori voiaū a arăta, că un rege s'a distins prin merite, calități, mărire și glorie, unul ca acesta era numit Solomon, care după credința lor posedă tot pământul, adică avea o monarchie universală.

Impărăția lui Solomon este foarte mult cântată în tradițiunile orientalilor, mai ales dreptatea, care domnia în timpul domniei sale, siguranța, prosperitatea, fericirea și bogăția. De asemenea foarte mult cântat este și marele sfetnic al lui Solomon, Asaf, carele a servit și sub regele David și căruia acesta i a dedicat chiar psalmi de al săi. Lui Solomon și Asaf nu putea rezista nimeni. Toți se supuneaū lor, nu numai Israeliteni și toate popoarele, admirându-le înțelepciunea și dreptatea, dar chiar paserile cerului și elementele naturii.

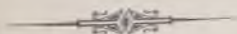
Dacă în toate timpurile glorioase ale teocrației iudaice, David a rămas pururea simbolul sceptrului, pentru Israel și pentru chiar timpurile mesianice și ast-fel este cântat și descris de profeți, în timpurile posterioare până la venirea lui Mesia, apoi gloria acestui sceptru a înălțat-o și a prea mărit-o Solomon prin domnia sa, plină de înțelepciune și de dreptate, exemplară pentru toate timpurile posterioare, nu numai la Iudei, dar în întregul orient.

În adevăr Sf Scriptură și tradițiunile Iudeilor, din timpurile posterioare acestei epoci, despre nici un rege nu vorbesce cu atita admirațiune, ca despre timpurile lui David și în deosebi a le lui Solomon, rămase ca timpuri legendare în gloria lor pururea pentru Israel.

Atât de respectate au fost aceste doue figuri și de dorite, în timpurile posterioare de Israil, în cât profeții după vreme, înălțându-se la timpurile glorioase și dorite ale lui Mesia, foarte adese ori profețiile lor au preînchipuit pe acești regi, cu însuși Mesia și domnia lor cu timpurile glorioase ale lui Mesia. Ori de câte-ori un rege al lui Israil, în profețiile mesianice este considerat ca tipul lui Mesia, imaginea este luată de la domnia glorioasă și fericită pentru Israil a acestor doi regi, David și Solomon, cu a căror nume anticitatea iudaică lăgă, tot ce a fost mare și distins în Israil și formăză gloria și mărirea acestui popor în tote timpurile.

Ei și timpul domniei lor sunt considerate, ca adevărate timpuri a te theocrației în Israil, când legea dată de Dumnezeu acestui popor prin Moisi, era cu adevărat lucrătoare și lechova se prea mărirea cu adevărat în Israil.

C.

PREDICĂ¹⁾

LA SFÎNTUL IERARH NICOLAE

Aduceți-vă aminte de mai marii
voștri, cari v'au grăit vouă cuvîntul
lui Dumnezeu, la a căror săvîrșire
a vieții privind să le urmați credința.
(Ebrei 13, 7).

Fraților,

Între sărbătorile aședate în cursul anului de sfînta noastră Biserică sunt și sărbătorile în onórea sfinților. Scopul pentru care Biserica a aședat aceste sărbători este mai înțai, să perpetueze amintirea numelui acelor, ce au mărît pe D-zeu în corpul și în sufletul lor și în urmă arătându-ne viața lor să ne însuflețim întru imitarea faptelor celor bune și folositoare nouă și semenilor noștri. Dilele sfinților apar în cursul anului ca nisce puncte luminoase, ce călăuzesc pașii vieții noastre pe cărarea adevărului, a binelui și a frumosului.

Ele sunt momente alese, în care desbrăcându-ne de halna celor pămîntesci să ne înălțăm inimile și cugetele spre sferile curate și senine ale celor ce au bine-meritat de la Domnul. Și privind cu mintea la viața lor cea sfîntă și la faptele lor cele bune să ne încălzim inima și să ne întărim voința întru cele de laudă și de folos duhovnicesc.

---

¹⁾ Ținută la biserica Manea-Brutaru din București de Dl. Popescu Gr. Breasta, licențiat în teologie.

Una dintre aceste dale plăcute este și ȃiuta de aȃl stabilită intru amintirea marelui ierarh Nicolae patronul acestei sfinte biserici.

Se cade dar, a vedea cine este acest sfint ierarh și mulțămită căror fapte a bine meritat de la Biserica lui Christos incunându-l cu titlu de sfint.

Iar Tu, Filule și Cuvîntule al Tatălui celui fără de început, dă-mi putere minții mele, minte sufletului meu, suflet cuvîntului meu și cuvînt gurii mele, ca să pot arăta după vrednicie meritile alesului și bine plăcutului Tău ierarh. Tu, care din gura pruncilor și a celor, ce sug al cules laude, învață și limba mea cea neexercitată spre a lăuda împreună cu Biserica pomenirea Marelui Ierarh.

Fraților,

Sfîntul și Marele Ierarh Nicolae, s'a născut pre timpul timp-
părațiilor romanî, Deoclițian și Maximian. Pe atunci adevé-
rul credinței creștine lupta din greu cu rătăcirea, ce trăia
de vécuri, și vechile credinți păgănesci stăpăneau încă min-
țile înguste ale multora dintre muritorî. Pentru acésta bār-
baților închinați causei cei sfinte le trebuia multă tărie su-
fletéscă, spre a opri în loc mersul rătăcirilor, al tradițiuni-
lor trecutului și a pune în loc simpla dar curata învătătură
creștinéscă.—Și bunul D-deu s'a îngrijit ca să dea Biseri-
cii sale caractere hotărîte, inimî mari și suflete alese, carî
să alcătuiască stânca de granit, de care să se spargă tote
valurile pătimate ale acestei lumî.

Unul dintre acești bărbați devotați Bisericeî a fost și sft-
tul de aȃl, care din pruncie a fost crescut în frica Dom-
nului, isvorul orî-cărei înțelepciuni, împodobindu-și sufletul
cu cele mai alese și mai înalte virtuți, care au făcut din
tănerul Nicolae ostașul nebiruit al credinței cei creștinescî.

Atât de îngrijită fusese creșterea și educațiunea lui încât
connaționalii sêi din Mira Lichiel îl priveau ca podoba ti-
nerilor și fala orașului.

Bătrânî chiar admirându-î însușirile sale sufletești îl luaă
de model în creșterea și educațiunea fiilor lor.

Înaintând în anî, sfîntul înainta și în virtuți.

Dar pentru-că lumea tot-déuna a prezentat și presintă o

mulțime de greutate, care ne împiedică în atingerea desăvârșirii morale, de aceia Sf. Nicolae, următor cuvintelor Mântuitorului «*Cel ce voesce să vină după Mine să se lepede de sine și să-și urmeze*» (Marcu 8—35), a părăsit lumea cu toate plăcerile ei amăgitoare și a îmbrăcat halna modestă, dar plină de virtuți a monahismului.

De aci înainte sfântul nu mai este al seșu, ci e al tuturor, e al Bisericii, căreia el se devotase cu toată inima sa. Meritul unit cu însușirile sufletesci și cunoșcerea adâncă a Sfințelor Scripturi îl învredniciră de darul Arhieriei, înălțându-l la trepta de Arhipăstor al Mirei.

Ca Arhierieșu a fost Ierarh între Ierarhi.

Pentru a apăra turma cea cuvîntătoare de lupii cei vicleni, cari căutașu a o înstreina de la staulul cel adevărat, vestitul Ierarh nu cruță nici odihnă, nici bătrânețe, numai și numai ca credința creștină să fie păstrată în toată curăția ei. De aceea, de se imputina credința, sfântul o înmulțea, de scădea evlavia, el o întăria, iar de se răciașu sufletele de vântul rătăcitor, sfântul le încălzia prin puterea cuvîntului seșu. Către el alergașu săracii și cei năpăstuiți de sorță aflând mângâere și alinare în mâna lui cea darnică.

Pentru el avuțiile pămîntesce erau trecătoare sciind că «*Aici moliile și rugina le strică*» și de aceia mulțămirea sa sufletescă era alinarea suferințelor celor nenorociți, cari vor da bună mărturie la vremea cea de apoi.

Pe lângă aceste calități, sfântul, mai era și un înfocat apărător al credinței celor ce tăgădulașu dumnezeirea și deofinitimea Filului cu Tatăl. Numai mulțămirea energiei și credinței cel tari a sfântului și a celor 318 sf. Părinți de la Niceea, rătăcirile lui Arie și ale părtașilor lui, așu fost spulberate, iar Biserica a căpătat pacea și liniștea trebuincioșă.

Dar satana, pismuitorul dintru început al celor bune și înalte, turbă de mânia în fața izbîndilor căștigate de fericitul Ierarh. Pentru acesta așată el furia împăratului asupra sfântului, care fu aruncat în întunericul temniței.

La multe și amarnice suferințe a fost supus, dar amințindu-și de cuvintele Domnului «*In lume cât veși fi, necasuri veși avea*» le îndură cu mulțămire și resignare.

Pentru aceste nevoinți D-șeu a bine-voit a-l învrednici cu darul minunilor și acesta pentru a ne arăta nouă, cum răs-

plătesce el pe aleșii săi, iar Biserica l-a onorat cu numele de sfânt.

Numele lui a fost atunci, ca și acum, pomenit cu laudă de multe neamuri și chemat în ajutor spre a sprijini cererile noastre către Domnul.

În special, noi Românii, și mai ales strămoșii noștri, au avut multă venerațiune către acest sfânt.

În vremuri bune, ca și în vremuri rele, în bucurie, ca și în durere, strămoșii noștri alergau la ajutorul Sf. Nicolae.

La el își găseau ei alinare întru dureri și îmbărbătare întru neazuri. Bisericile ridicate în cinstea Sf. Nicolae sunt monumente vorbitoare ale slavei, ce da neamul nostru fericitului Ierarh.

Unul dintre aceste monumente este și această biserică, al cărei patron este Sf. Nicolae. Zidită din temelie la 1787 de mai mulți pioși, în frunte cu Manca Brutaru, ea poartă amintirea timpurilor de fericită memorie a acelor vremuri, în care zidirea unei biserici, era considerată ca o cetate mai mult, întru susținerea și întărirea legii și a neamului nostru, greu încercat. Din neamul acelor fericiți întemeetori ai acestei biserici, D-zeu ne a păstrat în viață numai unul singur. D-l Dimitrie Pop, care deși încărunit de ani poartă imaginea însă a omului bun și temător de D-zeu. Întregul neam al acestor fericiți ctitori, se va pomeni cu multă bucurie de toți acei, care s'au hrănit cu pâine duhovnicască din acest altar, și amintirea lor, va trăi peste veacuri ca și țara, căreia ei au dăruit acest sfânt locaș.

Și acum fraților, upă ce aușirăm, ce viață curată și ce calitate alese are sf. Ierarh Nicolae, după ce ne încredințarăm, ce dragoste nețermurită aveau strămoșii noștri către sfântul de ași și în genere către toți bine plăcuții lui Dumnezeu, ce ne mai rămâne de lăcut? Nimic alta de cât să ne înălțăm inimile din amorțelă sufletescă, în care ne-a aruncat necredința și răcéla noastră de cele sfinte și bisericesti. Să ne îmbrăcăm în halna alésă a credinței, a dragostei cel creștinesci și a curăției vieții, comori neprețuite pentru fie-ce muritor.

Să ne îndreptăm voința noastră pe calea binelui și a iubirii de lege, căci așa au făcut strămoșii noștri și Domnul la mântuit pe ei și moșia lor. Și dacă cum-va ispite și pri-

goniri vom întâlni, puse în calea binelui. «Să ne aducem aminte de mai marii noștri, cari ne-au grăit nouă cuvintul Domnului» căci multe neazuri au îndurat în această vale a plângerii. Și în aceste nevoi. «Să ne mângăem întru nădejdea fericirii veșnice, pe care ochiul omului n'a vădut-o, urechile n'a auzit-o și la inima omului nu s'a suit cele ce le-a pregătit Dumnezeu, pentru cei ce păzesc poruncile lui».

Iar tu, sfinte și fericite Nicolae, frumusețea ierarhilor, lauda părinților, turnul creștinătății și apărătorul credincioșilor, ia aminte asupra acestei sfinte biserici și asupra enoriașilor ei.

Tu Sfinte, primesce toate cererile credincioșilor și du-le către Stăpânul tău și al nostru Dumnezeu, mijlocindu-ne ajutor întru neazuri, alinare întru durere și curaj spre a învinge toate ispitele acestei lumi. Și așa veșnic să se prea-mărească numele tău în biserică, în orașul și în țera acesta. Amin.

SFINȚIRE DE BISERICĂ.

Duminică 26 Octombrie, s'a sfințit cu mare solemnitate Biserica din Comuna Chiriac, Jud. Vlașca.

Serviciul divin s'a oficiat de către Par. Protoiereu Pandele Popescu însoțit de secretarul Sfinției Sale Pr. Marin Popescu, precum și de Pr. Stancu Popescu, parohul Bisericeii și de alți 12 preoți de prin comunele învecinate.

Deși mulțimea cea mare de credincioși ce a asistat Sâmbătă seara la vecernie și priveghere, se putea prevedea numărul considerabil de credincioși ce avea să asiste la două zile la serviciul propriu al sfințirii și mai ales că epitropia bisericeii avusese grijă a face invitațiuni pe la diferite persoane.

Într'adevăr Duminică încă înainte de a se începe serviciul sfințirii, sfântul locaș era plin de credincioși veniți de prin toate părțile.

Pe la ora 10^{1/2} sfârșindu-se serviciul sfințirii, s'a început Sf. Liturghie.

Un cor bărbătesc compus din câți-va seminariști, a cântat imnele Sf. Liturghii, făcând ca serviciul să fie cât se poate de pompos.

La sfârșitul sfintei slujbe, seminaristul Hristache Stancu, fiul preotului paroh, a ținut o cuvântare al cărui resumat este următorul:

Iubiți creștini!

Orî-cât de meșteșugită m'ași sili să fac vorbirea mea, tot nu ași putea spune în deajuns bucuria de care 'mî-e plin sufletul vedend ridicat și sfințit acest dumnezeesc locaș. Mă bucur nu numai că de acum încolo vom avea în locul micel bisericuți de bârne, acéstă mărăță clădire, dar mă bucur cu atât mai mult cu cât unul dintre cel doi cari aș luat inițiativa și aș muncit din rășputeri la ridicarea acestul sfînt locaș, este chiar părintele meș, Pr. Stancu Popescu, parohul acestei biserici.

Acesta împreună cu D-l Radu Efrimescu, primarul Comunei, a muncit mai mult de cât a putut numai să vadă terminat și înfrumusețat cât mai bine acest locaș și Dumneșeu a voit ca ostenele lor să fie răsplătite cu deplină izbîndă.

Încă din anul 1895 acești doi bărbați se hotărîră să înlocuască acea bisericuță mică, cu alta mai mare. În acest scop făcură apel la locuitorii comunei cari rășpușeră fiecare după putere.

Mai târziș făcură și o mică lotărie care însă nu aduse rōde tocmai satisfăcătoare.

În sfîrșit, cu ceea ce strâșeseră de prin comună, cu ceea ce eșise din lotărie și împreună cu un fond al comunei, în total vre-o 18000 lei, în primăvara anului 1902 se puse temelia acestul sfînt locaș.

Pentru sporirea acestul fond se mai făcu apel și pe la proprietarii și arendașii acestel comune precum și pe la alte persoane, cari aș bine-voit a da, unii bani, iar alții a dăruirii diferite obiecte.

În sfîrșit cu ajutoarele venite din partea acestora precum și ceea ce aș mai dat și locuitorii acestel comune, s'a terminat, și astă dî serbând sfințirea acestel biserici, cred că-'mî îndeplinesc o datorie sfîntă a spune ce-va despre Biserică, despre însemnătatea ei în viața omului precum și în viața noastră națională.

Iubiți creștini!

Biserica este acel sfînt locaș în care noi credincioșii ne ducem spre a ne închina lui Dumneșeu.

Ea, este acea mamă iubitoare care primesce cu braţele deschise atât pe cel care o iubesc cât şi pe cel ce o defăimează celor dintâi dându-le răsplata cuvenită iar pe cel de-al doilea căutând ca prin învăţăturile sale să-l aducă la calea adevărului.

În Biserică fie-care se află în faţa lui Dumnezeu care nu caută la lucrurile vremelnice ale noastre, ranguri şi averi nici ascultă numai rugăciunea celor drepti ci şi a celor păcătoşi care cu inimă înfrântă şi smerită—cum dice psalmistul—îşi mărturisesc păcatele lor.

În viaţa omului misiunea Bisericii începe de la pruncul care d'abia a vădut lumina zilei şi se termină la moşnegul care şi a deşirat ghemul vieţii sale!

Într'adevăr prin ajutorul Bisericii omul intră în lume, boţându-se şi împreunându-se cu Iisus Christos.

Apoi neincetat Biserica vegheză asupra acestui fiu, chemându-l în toate Duminicile şi sărbătorile în sinul ei unde sufletul său se poate înălţa câte-va momente către Părintele ceresc uitând de grijile şi nevoile acestei lumi.

Tot Biserica este aceea care sfinţeşte legătura dintre bărbat şi femeie.

În fine prin Biserică omul, însoţit de delegatul ei, preotul este condus spre porţile eternităţii când sora sa vieţii sale a apus.

Cum vedeţi dar, iubii creştini, Biserica e aceea care ia parte atât la bucuriile cât şi la întristările noastre.

Dar, misiunea Bisericii noastre româneşti a fost şi este încă cu mult mai mare. Ea este aceea care ne-a păstrat limba şi fiinţa noastră ca naţiune.

Într'adevăr dacă intrăm în domeniul istoriei, vedem că încă de la închegarea statului nostru românesc, Biserica a fost temelie existenţei acestui popor şi mai târziu şcoală în care s'au instruit atât bărbaţii care au făcut epocă în istoria noastră religioasă.

Cu credinţa în Dumnezeu au înfruntat strâmoşii noştri valorile de năvălitori care ameninţau să le răpescă bucaţica lor de pământ.

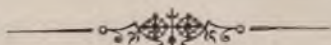
De aceea dar şi noi iubii creştini să ne însufleţim de aceleaşi simţăminte sfinte de care au fost însufleţiţi strâmoşii noştri şi să ne iubim Biserica căci ea a scăpat fi-

ința poporului românesc în timpurile de grea cumpănă.

Și voi iubii parohieni, cărora vi se încredințează acest măreț locaș să căutați a veni regulat într'insul ori de câte ori sunetul clopotelor vă va chema, păstrând credința ne-strămutată în Dumnezeu.

Iar tu, Prea Sfântă Născătoare de Dumnezeu, care ești patrona acestei Biserici, acopere cu aripile tale bine făcătoare pe toți acei cari s'au nevoit la ridicarea acestui sfânt locaș. Amin.

După terminarea predicii și a sfintelor slujbe credincioșii eșind afară din Biserică au fost fotografiați de către Dl. Gr. Bălănescu și apoi, invitații au trecut, parte la Pr. Stancu Popescu, parte la Dl. R. Efrimescu, unde au luat masa.

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice D-ului Ilie Dumitrescu, din comuna Ghimpețeni, Jud. Teleorman, care a bine-voit a dărui bis. din acea comună: una cruce mare de argint de China și un miruitor, ambele în valoare de 50 lei. Cum și D-lor: Hristache Atanasiu și Vasile Bratu, cari de asemenea au dăruiit amintitei bis. o pereche cununii de argint de China în valoare de 50 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lor: Frații Bloch din București, cari au bine-voit a dărui bis. din comuna Ghimpețeni, Jud. Teleorman. un epitaf în valoare de 15 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-ului Mihalache Măcelaru din Plocești sub. Sf. Vasile, care a bine-voit a dona bis. amintite, una pólă de mătasă. atlas fin pentru iconostas și un Aer pentru Sf. Daruri tot de atlas, ambele în valoare de 40 lei, făcute de decedata sa soție Maria.

Se aduc mulțămiri publice familiei D-lor: Chiriac Petrescu, Constantia C. Petrescu și D-omna Stefana cu filii, de profesie arendași în Jud. Vlașca, comuna Epurești, care pe lângă alte ofrande făcute bis. din acea comună, au bine-voit a dărui și douăzeci și patru Icóne prasnicare solide și bine pictate în valoare de 300 lei, asemenea și locuitorul Vârban Nedeleșcu care a dăruiit acelecași bis. un steag în valoare de 60 lei.

Se aduc mulțămiri publice persónelor pioase mai jos notate, din comuna Vărbilău, Jud. Prahova, care a bine-voit a împodobi bis. din acea comună cu diferite obiecte și anume: D-na Elena C. Tronariu, opt perdele cusute fie-care, două prosópe și douăzeci și șase fâșii colorii cu care s'a ornat; D-na Uța Ión Niță, a ornat cu flori artificiale iconostasul și trei icóne; D-na Safta Niță Paraschiv, două acopereminte, unu pe sf. masă și altul pe iconostas, ambele lucrata în bumbac și arnici; și D-l C. Ionescu, una cutie de metal și un lacăt mare.

Se aduc mulțămiri publice D-nelor Elena Tașe Iota și Elena Ioco tenent Mina Iota, cari au împodobit biserica Sf. Gheorghe Nou, din urba Craiova cu următoarele obiecte: O perdea pentru ușile împărătesci de catifea vișinie, împodobită cu cusături în mătăasă, și fluturi de aur peste tot; două perdele mari de catifea vișinie cu draperii și ciucuri de mătăasă, pentru două icône mari alături de cele împărătesci; patru pôle de catifea vișinie, împodobite cu cusături în mătăasă colorii, pentru pus sub cele patru icône împărătesci; un rând de procovețe de cea mai fină mătăasă albă moar, împodobite cu cusături în aur și mătăasă colorii și o pōlă pentru iconostas.

Se aduc mulțămiri publice Dōmnei Maria Velculescu, proprietară din urbea Caransebeș (Austro-Ungaria) care a bine-voit a dărui bis. „Sf. Voevođi“, din comuna Isverna Jud. Mehedinți, două rânduri îmbrăcăminte pentru sf. prestol, o masă de pânză și un prosop. De asemenea D-lui Grigore Aldulescu și soției d-sale Lina din comuna Corlățelu, care au dăruit bisericii din comuna Vânju-Mare, Județul amintit, două perdele pentru icônele cele mari, trei dvere, una masă pe sf. prestol, una pentru prinose și un acoperămint pentru iconostas toate țesute din bumbac cu arnici și cusute cu flori.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane pioșe mai jos notate care au bine-voit a dona bisericii Sf. Nicolae, din parohia Orodelu, Jud. Doljiu, diferite obiecte și anume: D nu Const. B. Voica, Ion I. Dolea, M. Ignătescu notar, și D. Enătescu învățător, cari au donat patru candelă mari de argint a 30 lei una; D-lor Ioniță I. Voinea ajutor de primar, Const. St. Bolangiu epitrop, I. P. Simeon consilier și C. Mustăcescu Jude Comunal, cari au dăruit o candelă mare de argint de China în valoare de 110 lei, Cucern. Preot Radu R. Dolea paroh, o pereche cununii de argint de China în valoare de 24 lei și D-na Stana C. Stănică un penticostar, un apostol și o cazanie.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Ilie Mardaloescu și soției d-sale Maria care e bine-voit a dărui bis. din cotuna Hurez, comuna Gropșani, Jud. Roxanați, trei volume minee, Septembrie, Octombrie și Noembrie, legate în pânză și pele.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Dumitru Nedeescu și soției D-sale Safta, care au bine-voit a procura un rând sfinte vase în valoare de 70 lei și un policandru de alamă în valoare de 240 lei, pentru bis. filială „Sf. Îngeri“ din parochia Târgu Hurez, Jud. Vâlcea.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Director al Băncii Naționale din urba Craiova, Elefterie și Dōmnei Elena Elefterie Cornetti, care au bine-voit a dona bis. „Sf. Dumitru“ din cotuna Cornetu, comuna Iavoru, Jud. Doljiu, una cruce argint și un Potir cu toate accesoriile.

ANUL 1904.

Un an s'a dus în sinul veciniei și altul 'și ia începutul! Care poate să fie dorința noastră acum, când ne aflăm pe pragul noului venit?... Să dea Dumnezeu ca totul să se petreacă cu bună rânduială în această părticică de timp pentru binele și fericirea scumpei noastre țări! Să dea Dumnezeu să avem un an agricol productiv, căci numai când hambarele și pătulele vor fi pline, numai atunci va fi bogăție în țară și prin urmare și adevărată veselie! Să dea Dumnezeu să fie pace între popore, căci liniște trebuie poporului român spre a înainta pe calea progresului și a civilizațiunii! Să ferescă Dumnezeu pe poporul român de ori-ce rele, căci trecutul lui îndepărtat îi dă dreptul la un viitor din ce în ce mai frumos!.....

Anul, care s'a dus a fost bun pentru țara noastră. Holdele au produs binișor, bani au intrat în țară și oamenii s'au veselit! Nu suntem vrednici să dăm în deajuns slavă lui Dumnezeu pentru acesta!

O mare bucurie a avut încă poporul român în cursul anului dus. Familia noastră Regală s'a înmulțit cu un noû vlăstar. S'a născut prințul Nicolae! Dumnezeu să ni-L țină, căci întărirea Dinastiei Române e întărirea poporului român!

S'a mai petrecut ceva important în anul trecut, care trebuie amintit. Frații noștri mult năcăjiți din imperiul turcesc au fost recunoscuți de Sultan ca Români, li s'a recunoscut naționalitatea română. Același lucru l'a făcut ore-cum și Sanctitatea Sa Patriarchul de Constantinopol Ioachim al III-lea într'un memoriu adresat reprezentanților din Constantinopol ai marilor puteri. Iată câte-va rinduri din acest memoriu: «...Afară de unile regiuni muntoase din partea Nordului, *Macedonia nu e slavă*. Ea e locuită în totă întinderea sa de o numeroasă populațiune turcă, de o populațiune greacă mai numeroasă încă, de Albanezi, de Români și de Bulgari Ortodoxi. Așa că Greci, Bulgari ortodoxi, Albanezi și Români formează o grupă compactă; O populațiune numeroasă Macedonenă, căreia, o religiune comună, tradițiuni și aspirațiuni identice îi servesc de legătură. Existența acestei legături indistructibile, — *puternică trăsură de uniune a patru naționalități*, — ațită ura apostolilor panslavismului..... »¹⁾.

Prin urmare, ori cât s'ar sili vrăjmașii némului românesc să'l nimicescă din aceste părți nu vor putea, fiind-că e greu să lupți mai cu sémă în vécul în care

1) Echos d'Orient 6e année No 43.

trăim în contra luminei, în contra adevărului! Românii din Regat au pus la dispozițiunea fraților lor din imperiul turcesc 600,000 lei cu cari să'și construiesc școlile în cari să se lumineze și bisericile, în cari să se roge lui Dumnezeu în scumpul lor graiu românesc!

Românismul nu pierde, fiind-că numai în calea Domnului a umblat și umblă. N'a făcut și nu vrea nimănui rău, ci vrea numai să trăească așa cum l'a lăsat Dumnezeu, cu limba, cu moravurile, cu legea sa și stăpân pe destinele sale!

Fie numele Domnului bine-cuvîntat pentru tot ce ne a dat și să ne rugăm Lui ca neîncetat să ne aibă sub vegherea și scutul său cel sfînt!

P. G...

ISTORIA VECHIE A ROMÂNILOR,
DE LA TRAIAN PÂNĂ LA II-lea DESCĂLICAT,

Cum și

EXISTENȚA ROMÂNILOR ÎN PERMANENȚĂ ÎN DACIA TRAIANĂ

de

D. FILLIPIDE, LA 1816, ÎN LIMBA GREACĂ.

BISERICA LA ROMÂNII VECHI.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, an. al XXVII-lea No. 9).

Fost-aă, ne spune Fillipid, ispite multe și silnicii mari, în diferite timpuri, cum persecuțiile primare, asupra creștinilor, tot ast-fel din partea papistașilor contra Românilor, de la schizmă ori desbinarea lor de Biserică mună a Orientului și vor mai fi, veghiați Românilor, și nu lăsați ca să ni se atace sfința noastră lege strămoșască, căci atunci va peri ca fumul numele de Român, ne vom stinge și contopi în alte popore mari, ca o picătură de apă în Ocean. Iată câte-va fapte pozitive din trecut întâmplate în pământul acesta, după istorisirea lui Fillipid (pag. 379)....

«Cam până la 10,000 de Cumanii părăsind România și

trecând Dunărea și alungând pe Bulgarii, îi împedică de a mai trăi din jafuri, atunci când Impăratul Ioan I-a împărțit la armatele Constantinopolitanilor. Unii țarași din ei primesc doctrinele papistașilor pe la anul 27 al secolului al XIII, sperând ajutor prin acesta și li se trimite episcop din partea lor, și mulțime dintre Cumanii din Moldova să botezări în ritul papistaș, cum spun, iar noi nu-l tocmai credem spunând ei acestea. Pentru că și despre cele profane se dovedește că spun neadevăruri. Iar episcopul se socotea numit până la laic și mai încolo, adică peste tot locul Cumanilor. Și a câștigat ca turmă, eparhia sa pe lângă Siret. Acesta se părea că era episcopul celei mai mare sau mai tare, dar în realitate era cel mai mic păstor; căci alt-fel n'ar fi suferit atâtea opoziții și desprețuri, ca corupt și tulburător, călcând legile ospitalității Românilor autoctoni, cari din vechime, din început, au avut învățatură religioasă Ortodoxă și erau alipiți și nedeslipiți de Biserica Răsăritului... Erau pe ici colea Cumanii de ritul latin, după cum vedem astăzi pe Ungurii, lipsiți fiind, de episcopi și preoți; iar cei de legea veche (Ortodoxă) aveau și episcopi și preoți și Cumanii de ritul latin și păgânii îmbrătoșau învățatura Ortodoxilor. Nu numai atât, ci și Ungurii și Sașii din Temeșvar, Banat și Ardeal, transmutându-se în Țara Românească și în Moldova, tot acel lucru au făcut, și făceau să turbeze Papa, care nu dorea atâtea se sporască adepții lui Christos, pe cât dorea de ași spori supușii lui și să'și întindă puterea papistașască pretutindenea, d'acesta se Ingrija. Deci trimite pentru acesta în Ungaria pe ore care și trimisul convinge pe Villa, care era succesorul său, ca pe toți Mahomedanii, Iudeii, Hazarii și Cumanii și pe toți cei de ritul Oriental (Ortodoxii) pe cari îi numea «schizmatici» să'și convertescă la ritul papistașesc și să'și rumpă în adevăr, de la vechea Biserică și să'și aducă la ritul papal, ceea ce succesorul său a promis cu jurământ. Plecând trimisul papal, Villa puțin

ingrijindu-se de jurământul dat, de și nu mult după aceea s'a suit pe tron și putea să facă chiar expediție asupra acestora. Póte cine-va să stabilească și să pună d'atunci începutul Ungurilor și a Nemților, cari sunt până acum și în Țara Românească și în Moldova. Mulți însă și alții dintre sclavii Tatarilor, Cumanilor și Voevođilor, uniți de la rezbóțul civil din Ardeal sunt așezați aicea și se conservă până acum. Și până acum încă Nemții se așază în aste locuri pentru că's mai largi¹⁾.

Venind la cestiunea religioasă din timpurile vechi la Români, se exprimă foarte categoric la ce rit am aparținut noi Români în toate timpurile, până la reșederea noastră în pământul strămoșesc. Fiind de mare însemnătate pentru noi cestiunea și expusă așa de bine de Fillipid, așa cum eu n'am găsit'o în nici un alt autor, de și nu ne arată izvórelile pe care s'a basat tratând'o, eu în interesul național traduc tot acest capitol spre cunoștința tuturor și în special a istoricilor teologi pe cari îi privește direct, mai cu sémă pe cei ce se vor ocupa cu Istoria Bisericei noastre naționale²⁾.

«*Cine am fost?* Cumanii din Ungaria lovindu-se adese cu Ungurii, de și Regele căuta în tot modul să'i atragă pe aceștia la sine, luând și femei pentru fiul său dintre principesele Cumane. Ca rezultat le a slăbit și Religia și obiceiurile și limba și au primit în urmă Egemonia Ungurilor. Iar (Cumanii) cei din România pe încetul după aceea au pățit același (lucru), amestecându-se cu Români, adecă s'au romanizat și devenit Ortodoxi. Regele Ungurilor supunându-se papei și de nevoe (silit de Papa) s'a încercat adesea să convertescă la doctrina papismului pe Români, dar n'a reușit întru nimic, căci cum se spune Nazireii cel de peste Olt, cari adecă aparțineau pe atunci Ungurilor de peste Olt,

¹⁾ Pagina 381 opera citată.

²⁾ Veđi pag. 402—415.

până când vor putea să răspândescă papismul cu armele, li s'au îngăluit cultul lor în mod ridicul, în al 47 an al secolului al XIII-lea. Căci Cumanii pe atunci urmau legea lor strămoșască și până în al 10 an al secolului al XV și s'au conservat în Moldova mult timp populațiunii Cumane păgâne; iar Românii erau următorii al vechii lor Religii *creștine și Răsăritene*. Puțin păsându-le de cel ce încercau ca să'i convertescă pe ei! Se dice că era un episcop latin la anul 33 al secolului al XIV, caruia i se supunea și episcopul Milcovului; dar și acesta n'a putut se prospere, în cât n'au putut să'i atragă pe Cumanii de la ritul Românilor, sau a Mohamedanilor tătarl, ce veneau năvălind în aceste locuri».

«Auzind acia de episcop latin aicea, trebuie al socoti păstor al turmei ce avea să fie. De fapt aceste episcopate erau ținute de ómenii maniaci de glorie, nutrind scopuri cosmocratice, pentru a'și stabili predominarea lor prin tot felul de mijloce, după cum și celibatul preoților, ce contribuia mult la acest scop, făcându-l pe ei necăsătoriți ca pe niște soldați credincioși al papismului, și rēi cetățeni, încercându-se a face servicii chip de preoție! Căci creștinii erau aicea toți Românii și aveau și (ierarchia) Episcopii lor, cari își aveau autoritate nețărnută, și nu o recunoscău pe a acelora, cari nu socoteau de turmă a lui Christos pe cei ce nu erau pe partea lor. Trebuie a-i socoti pe aceștia de lupi, asvtrându-se asupra turmelor străine și umplând lumea de turburări și vaete. Neamul Românilor tot mai numai învătăturei ecumenice a Răsăritului, cel vechi, i s'a supus cu credință și mai înainte încă de jafurile Ungureștil, avându-și Episcopii și preoții lor, ori în Banat și Giula, ori în Ardeal, pe unde Românii își aveau stăpânirea lor. Mai toți erau următorii ritului răsăritean, cum și Românii din Carpați, din Țara Românească și cei ce trăiau în Moldova și Basarabia nu s'au rumpt nici odată de la Biserica Rē-

săritului și cel ce spun contrarul, se înșală și mințesc și sunt departe de adevăr». Trebuie să regretăm mult că savantul Fillipid nu ne citează nici în acest pasagiu locurile din Bizantinii pe cari s'aŭ basat afirmând aceste fapte și date. Să nu uităm că Fillipid vorbește aicea despre Români din timpurile vechi, din secolul al V-lea până în al XV-lea. Cât de importante sunt aceste cunoștințe pentru noi, căci nu cunoștem nimica pozitiv despre acele timpuri, despre cari ne vorbește Fillipid. «Deci (Ungurii) nici o autoritate n'aŭ exercitat în Ardeal și Banat, cu atât mai puțin aŭ săvârșit acesta în România sudică și răsăritenă și să pare că bine-cugetă cel ce ar admite că pe unde erau Români, trăiau ca și autonomi. Dar unii maniaci religioși, mai ales maniacii de glorie, ca sub pretext de religiositate, de mărire, de bogăție și de putere, veneau și 'și trâmbețau afacerile lor nerușinate și bărfeau mințind multe asupra noastră! Lucru ne cinstit, fie acesta un exemplu din cele multe, săvârșit în al 63 an al secolului al XIII-lea».

«Unii monahi latini nerușinați venind aicea și întrebându-i insulte și făcând desfrânări către toți, trăiau în România în interiorul Carpaților, aruncându-se în staul străin. Iar Români și Cumanii fiind mai umani și mai puțin reu-tăcioși de cât trebuia, pentru că-l supărau, nu se îngrija de aceștia, rămânând toate aceste populațiuni în riturile lor, desprețuind pe cei ce se încercau ai detrage pe aceștia de la ritul lor, dar nerușinații monahi aŭ trimis Papei spunând: Că cel mai însemnat din popor și mulțimea poporului său convertit (la papism), așa spuneau și s'aŭ luat multe prerogative pentru acesta. După acesta Papa înscințându-se de minciunile lor, de destrăbălarea lor, și nerușinarea lor, și de micșurătatea faptului, a caracterizat câștigul lor hrăpire, și a adunat atunci pe episcopii ungurii de a face o (cruciada) expediție contra Cumanilor și a celor-l-alți locuitori (a Românilor) și să nu înceteze de a se resboi până ce mai

întâiă nu vor converți pe locuitorii la credința latină (papală), adică cu cuțitul și cu sabia, și nu cu cuvântul, spre a aduce răspândirea Evangeliului lui Christos¹⁾.

«Lumina, pe care Christos o cere dela lucrările următorilor săi, a prefăcut-o în lumină de arme de foc materialistă, în loc de a convinge pe alții cu cuvinte și fapte bune, cu fapte virtuose și a suferi pe cei ce nu se supun lor, este trăsura lui Christos, care a umplut lumea de pace și umanitate! Să turbeze însă el asupra celor ce nu se convingeau și de la cuvinte să se arunce la arme, acesta-l lucru antichristic, diabolic și de o mie de ori barbar și sâlbatic. Ci vorbirile diabolice ale Papei, zelul său și colachiile mai ales cătră prea frumoșele cumane și atracțiunile lor l'a predominant mai mult de cât îndemnurile și amenințările Papei așa că (Villa) n'au săvârșit nimic».

«Nu mult după acesta un alt Papă a amenințat cu o altă cruciadă pe cei din Țara Românească și Moldova, fără rușinare și cu totul necuviincios, pe numele sfânt al adevărului. Voind să atragă la sine pe toți locuitorii, dar a avut și acela acelaș rezultat».

«Ast-fel de omeni fiind Românii pentru Religia lor tolerantă, în care respira pacea și cei ce se încercau a le impune alta prin foc și sabie, ca pe o putere rău făcătoare ca eșită (născocită) din infern, o consideraau Românii, ca pe niște erenide. Alții mai modești deșteptau mai ales ris în ei de cât indignare și erau stăpâniți cu totul și puternic de superstiții, ca văpsindu-și simțurile și mintea lor, așa zicând, cu colorile superstiției, vedeau și înțelegeau, pretutindenea întrebându vederea, mai ales privirea, cu imaginația lor, de cât cu ochii. De felul acesta erau între ei și vorbeau mult cu cei de aceeași părere, cari se strămutau în România ori cu înșală-

¹⁾ Iată ce făptueau între Românii călugării orî celebri—instrumentele abile ale Papilor contra Ortodoxilor prin secolul al XI și XII!

clune îi atrăgeau la ritul lor. Și pe aceștia îi înmulțesc imaginar, ca și cum i-ar vedea prin reflectarea unei prizme. Unii însă tulburători și ôre-cum și în mod tâlhăresc să asviri în turme străine, pe cari nelegluit îi numesc episcopi adevărați, aceștia erau căutați de acești netrebnici și se luaă ôre-cum ca superiori în genere al turmelor și diceau că posed multe la număr». Par'că nu s'au mai repetit această scenă sub ochii noștri? Nu strigaă și dau alarma cei din propagandă: că ei au catolicizat deja pe Români! Un lucru sigur le putem spune: Că în zădar se încercă, bat vântul, după proverb. Când sórele va răsări de la asfințit, atunci póte crede Papa că Români s'au făcut papistași. «In adevăr nimic alt considerând, nici că sunt suferiți ca străini, nici apreciind întru nimic simplitatea locuitorilor, ne cunoscându-i că sunt lupi îmbrăcați în pei de oi. Pe când Români toți, adecă mai toți locuitorii erau supuși Bisericei vechi Ortodoxe și având și episcopii lor, puțin cu totul saă mai nimic nu se vorbește despre Români—pentru acesta. Ômenii aceștia au ochi să nu vadă, de cât numai pe cei de părerea lor, la ei totul este latinitatea (papalitatea), iar umanitatea era lucru neînsemnat. Unii venetici și alții lepădându-se de religia lor strămoșască se descriu de apusenii ca popóre întregi (compacte) deconsiderând ritul locuitorilor și a vecinilor ce erau la ei, era un număr prea neînsemnat. Popor se socotea de ei cinci saă dece venetici saă fugari ori apostati, adecă nesocotind întru nimica totalitatea poporului Român ca număr. Alții iarăși cu totul alurind tăceaă, nerușinându-se dic, că România tótă a aparținut cu totul ôre-când la ritul Occidental. Ast fel mârșavii ne batjocoresc pe noi!».

«Lașcu Egemenul Moldovei îndemnat de unii monahi latini a primit ritul latin, spunând ei că atunci curând toți Români saă latinizat în turme».

«Toți cei ce vorbeau acestea cu toții mințeau. Nu cum-va

Însă acest Lașcu, despre care este ceva adevărat, nu cum-va nefiind fiul lui Dragoș era unul dintre Boeri și Egemoni, neputând alt-fel să capete el ce dorea, ducându-se pentru acest scop către Ludovic Impăratul, ce era maniac religios, ca cu putere străină, cu sila să între în țară. Probabil dorind ast-fel ca cei ce domneașu cu el să fi voit să albe aceeași Religie și să fie împreună cu el papistași, voind în adevăr să fie de rital latin, ori de doctrina papistașă, dar se spune că toți Moldovenii au voit să trecă la doctrina papală, acesta-l pe față minclună și nerușinare. Lașcu se dăce a rugat pe Papa, de al sprijini imediat, iar el să primescă și cu el Biserica Moldovei și egemonia Moldovei (doctrina papală)?¹⁾. Dar acesta Lașcu, pentru prietenia lui Ludovic, care l'a ajutat la tronul Egemoniei, n'a făcut acesta».

«Ține minte, Prietene, că mișelul, iubitorul de mincluni, provine din minte îngustă și din nejudecată; căci alt-fel unit ca aceștia nu s'ar fi veduț bārfind țara noastră; în alt mod n'ar fi greșit ei însăși minșind; spunend mincluni contra lor însăși, nu s'au rușinat dar să spună de acestea și asupra noastră. Nu cum-va acestea s'au întâmplat pe vremea lui Ștefan, înainte de Lașcu Vodă? Căci și el însuși spune că ivin lu-se rēsvrătiri și rescōle între el și fratele lui Petru și învingendul Petru și primind rital papistașesc, cu ajutorul lui Ludovic și cu nāvālirile celor ce locueau în țară au reușit să ia tronul Egemoniei?»

«Alt-fel nici o singură și nu l'ar fi suferit bunii Moldovenii la Domnie, fiind de altă lege, căci nu erau ei mai puțin setoși în credință de cât minorii, cari cu puțin mai înainte s'au arătat scandalagii și tulburători și pe cari cu Cumanii puteau să'l alunge din țară. Sunt cu ne puțință

¹⁾ Ast-tel Egemonia Moldovei pe atunci era independentă și Egemonia Moldovei era în adevăr Arhi-Egemonie.

tóte acestea în adevăr și demne de dispreț, mai ales de cât de studiat și admis».

«Dar fie acestea ori-cum ar fi, a le cugeta și ați forma din ele adevărul, căci este imposibil de ale pătrunde în realitatea lor, că adecă au botezat mulțime de ómeni, expresiuni pătimășe; dupre cum și toți cei ce scriu istoria Românilor sunt maniaci religioși și superstițioși, cari nu spun cum au fost. ci expun faptele după cum le impune interesul religios al lor. Sunt imposibile tóte și cele ce spun și cele ce dic depre literile latinești, că adică Moldovenii de mult le întrebunțau, probabil că vre-un Egemon zăpăcit să se fi încercat, voind când-va a le introduce, iar monahii latini fórte puțin catolicidând, cum obicinueau, să fi răspândit, că adecă, că Moldovenii întrebunțază literile latinești în trebuințele lor. Ci puțin cugetând asupra lucrului, este cu totul imposibil și cu neputință de a admite svonul, și să mai adaugă o prostie a lor la cele díse. Românii cei din Ardeal și Gíula și Românii din Banat, nu numai că au fost următorii vechii ai învătăturei Bisericii Ortodoxe, ci și cei ce cu mult înainte au fost constrânși de Catolici și acum ei încă întrebunțază tot literile cirilice. În adevăr, că în timpurile pe când bârfeau latinii acestea, Românii au întrebunțat literile cirilice. Decí dacă Românii cei ce trăeau în părțile nordice și apusene ale României n'au încetat când-va de a întrebunța literile cirilice, cu atât mai puțin ar fi făcut acésta cei ce trăiau independenti. Literile cirilice s'au introdus prin Metodie și Ciril în Bisericile Românilor de pe malurile Dunărei, de unde s'au predicat și Evangelia popórelor slavice, pe la jumătatea seculului al IX, când acei barbari au admis credința creștină, și împreună cu ei și Românii de pe acolo, cari erau mulți și supuși lor și cari au îmbrășoșat atunci și acela Creștinismul». Aceste fapte istorisite de Fillipid sunt de mare valóre pentru noi, dar și aicea nu ne arată doveđile pe cari s'a bazat afirmând aceste fapte!

Tot acest istoric vorbind despre modul cum ne-aŭ descris Istoricul Occidental pe noi Români de pe atunci, iată ce Ńice la pag. 437». PărŃilor de la Olt în mod ridicul li s'aŭ îngăduit (Nazareilor), precum asemenea și celor peste Olt, supuse fiind Ungurilor. Că părŃile cele dinlăuntru Oltului și peste Olt după sfărîmarea Cumanilor erau supuse autorităŃilor Românești, din cele ce istorisesc latinii, este evident, iar altele ce scriu mai amănunŃit tóte sunt nesigure. Pentru că latinii scriitorii pe atunci gândeau că nu trebuie să mai cugete nimeni nimic de cât latinii, și că scriu ei conform interesului lor, chiar de ar fi fost foarte mic, gândind că nici un lucru nu era demn de amintire, de și era însemnat. Pe vecinii și pe fugarii la Români iaŭ descris și cântat, ca pe o nenumărată mulŃime de autoctoni. Iar despre Români, cari erau mulŃime multă și în adevăr autoctoni, nici o vorbă demnă de amintire, nici un cuvînt demn n'aŭ istorisit și să constate că nu reprezintă în scrierile lor de cât fantasii. Prin urmare acesta trebuie de luat aminte, ca unele ce privesc pe Ortodoxii Români; ori-ce ar fi descrise de latini, cititorule, să le cercetezi și să le cugești de sunt adevărate și să cauți adevărul și de acesta să se țină cititorii, lăsând la o parte fantasia celor ce scriu (pag. 437)».

Acéstă observare a lui Fillipid este foarte adevărată, de aceea nu trebuie să admitem de bune tóte povestirile papistașilor de pe acele timpuri despre noi. Eram Ortodoxi și considerați ca eretici de ei și dar nu puteau vorbi de bine despre noi. Așa era curentul pe atunci. Eu am întâlnit asemenea falșități la ei.

În fine tot Fillipid adaugă următoarele privitoare la Români (pag. 444)». Dar înŃelepindu-se Români și îngrijindu-se de liniștea obștiei, pe ast-fel de ómeni scandalagii și tulburători erau datorii să' l alunge cu petre din țară; dar doritorii de asemenea mincuni evident că nu s'aŭ liniștit. După aceea copiii acestora au spart cu clomege capetele unor asemenea

monahî și le-au sdrobotit, vădând faptele lor obraznice și vrednice de ostndă, le-au respătit. Eă mē minunez pentru bărbățiî înțelepți și respectabili, pentru erudiția lor, neîncetat repetând și dând însemnătate unor ast-fel de mincunî evidente, vrednice de tăcere și resignație, ca unele ce rușineză pe om. Dispoziția și zelul lor creșându'l ca a unor soldați devotați. Și mergând cătră scopuri cosmopolite fôrte bine respălându-l cu prerogative și înaintări, înflăcărindu-l prin acēsta ca să fie ómenî de scandaluri și să le placă tulburările. In istoria nōstră națională ni se istorisesc asemenea fapte obscene, petrecute între călugăriî catolici și localniciî Ortodoxi, când le-au sfărîmat capetele, din cauze provocate de ei.

Fillipide făcēnd conclusie scrierei sale, arată ultim, că le-a fost imposibil societăților propagandiste papale din vechime, de a converti pe Români la papistășie, pentru că ei pururea au fost Ortodoxi și că aceștia ritul lor nu-l vor părăsi de cât odată cu ființa lor; deci îată ce citesc la pag. 457: «Murind Dragoș îi urmēză fiul sēu Ștefan, care și acesta murind, fiul lui neînțelegēndu-se și sfădindu-se între ei și deosebindu-se în idei, de o dată rēzvrătindu-se și desplăcēndu'i acēsta poporul se revoltă și el. Alungă poporul pe vechiî locuitori Ruși și apoi se aruncă de la Biserica Romei la cea a Rēsăritului. Cele spuse sunt cu totul neprobabile și plazmuri de ale ómenilor fabricanți de povești, spuse spre plăcere nerușinată a scriitorilor mai mult de cât pentru cunoșcerea adevărul istoric. Póte doi s'au trei atrăgēndu-se ori înșelându-se de cătră unî maniacî religioși, regretând și revenind de la greșala lor saū întors la legea strămoșască, și latiniî (scriitori) generalizând faptul, fără rușine, au respândit fără a roși că poporul (Român) să lăsă de Biserica Romei. Moldoveniî și toți Româniî din tótă vechimea au fost supuși vechei și Universalei Biserici de Rēsărit. Româniî de la Tissa au stat sub Mitropolitul Galiției, ce avea sub el pe Episcopii Vladimirului,

Peremislei, Luxishei, Turovei, Hosmit și Smolescului și acest Mitropolit sta sub autoritatea Patriarhului Constantinopolitan. Când s'a răsculat Frații Petru și Ștefan cu puterea aceloră (catolicilor) având stăpânire în Galiția, voind să se sue pe tronul Domniei, dacă sunt adevărate cele spuse, Românii pe clerul cel supus Mitropolitului Galiției l'a alungat și a răsculat Biserica îndată Patriarhului de Constantinopol. După aceea ducându-se Mitropolitul Mitrofan (al Moldovei) în Florența cu Patriarhul Iosif și subscriind și el cele făcute acolo, precum și Patriarhul și neîndrăznind a se reîntorci acasă devenind urit, se votă Mitropolit pentru Moldavia Arhidiaconul Efesanului și se hirotonește Mitropolit de Patriarhul de Ohrida și de aceea Biserica Moldovei recunoște Chiriaria Patriarhiei Ohrida până la Vasilie Vodă, care l'a reîntors țară și pe Mitropolitul Moldovei sub Patriarhul Constantinopolului. Acestea pe scurt despre afacerile Bisericii Moldovei¹⁾. Deci poporul Moldovei n'a ținut nici odată ritul papal și dar nici nu l'a aruncat acel rit vre-o dată pentru că n'a existat în această localitate. Asemenea cuvinte sunt ale omienilor lipsiți de simț, cari se înșală pe sine, sunt dar cuvinte cu totul neadmisibile și contrare adevărului. Apoi cum maniacul religios Ludovic să l'ajute pe cel ce a lepădat doctrina Papei pe timpul lui Ștefan, cel ce era turbat contra celui ce nu era papistaș? Dar Petru persistă în ritul strămoșesc și cum putea fi de aceeaș părere cu Ludovic? Alt-fel poporul nu l'ar fi primit fiind de altă lege; cu atât mai puțin s'ar fi luptat pentru el. Pe ascuns se pare că Petru ar fi făgăduit lui Ludovic de a fi de acelaș rit, cerând ajutor de la el, căutând Egemonia tronului. Căci alt-fel bunii Moldoveni l'ar fi improșcat cu petre mai curând, de cât să l'dea autoritatea egemonică.

¹⁾ Vezi scrisoarea Moldovei de Dimitrie Cantemir, unde este publicat acest Hrisov, a cărui autenticitate nimeni n'a contestat-o.

D'aci începându-se istoria Moldovei, unii spun lucruri neadmisibile și spre plăcerea altora și a lor însăși, prefăcând adevărul, iar alții neingrijându-se de ei de loc pentru viitor, și poate și cele dișe perdându-se cu timpul. ori că stau în nouă și ascunse, cestiunea pentru noi este nehotărîtă și necunoscută și va fi din cele mai curioșe cercetărilor viitorului; căci și cele scrise de Miron și Ureche despre Moldova fac mai numai amintiri de numele egemonilor și a acelora la alții și ast-fel sunt conservate». (pag. 461).

Iată importanța Istoricului Daniil Fillipid. Cel ce se vor ocupa cu Istoria Veche a Românilor, trebuie să urmărească studiile acestui Istoric.

Câte-va cuvinte despre Fillipid.

Fillipid Daniil, care s'a numit și Dimitriū¹⁾ s'a născut în Tesalia-Magnesia, la Mile²⁾. Studiile enciclice și li-a făcut în localitatea sa, apoi ajungând la majorat a intrat în Monahism, și din Dimitrie ș'a luat numele de Daniil. Numele patronimic de Fillipide și l'a luat mai târziu, nu se știe precis când. După aceea s'a dus în Italia și acolo a găsit pe compatriotul său Costanda, care era Ierodiacon. Împreună cu Costanda compatriotul său s'a ocupat cu alcătuirea unei Geografii în limba populară, care era trebuitoră pentru tineretul grec, nefiind o carte sistematică școlară pentru acest studiu. Din Italia ambii au venit în București, unde erau școli grecești, cele mai bine organizate pe atunci și unde profesa cel mai genial dascăl grec pe atunci în București Fotiade, pe la 1791. Pe aceste vremuri era în Bu-

¹⁾ Vezi Ζαβίρα ελληνικών Θεατρον pag. 561.

²⁾ Vezi Νεοελληνική φιλολογία pag. 343.

curești, șeful armatei rusești Potemchin, și nutrea cu tot felul de idei pe Greci, promițându-le eliberarea lor de sub Turci prin Rosia. Aceste idei dominau pe atunci în spiritele tinerimei grecești, de prin școlile din București. Resultatul a fost mișcarea premeditată dar ne reușită, a Grecilor de la 1806, care n'a avut nici o urmare favorabilă Grecilor. Supărându-se de acesta, fiind numai purtați cu vorbe de Potemchin, sub împărăteasa Ecaterina, atât Fillipid cât și Constanda, ambii s'au dus de pe atunci din București în Patria lor ș'au început a înființa și a învăța carte pe tinerimea patriotă. Vădând Fillipide că nu poate să-și ajungă visul—eliberarea Greciei de sub Turci, el se duce apoi în Viena, unde își imprimă lucrările lui literare, elaborate de mai înainte. Fillipide scia limba română, presupun, pentru că el a trăit mult timp între Români și mai ales în Italia și în anii din urmă în Basarabia, la Chișinău. Fillipide a scris mai multe opere și anume șapte, toate imprimate în Germania și Austria. Pentru noi Români este însemnat acest scriitor erudit că între alte lucrări ni-a lăsat și lucrări de mare însemnată pentru noi, aceste două. 1) *Istoria României: sau expunerea evenimentelor celor mai însemnate, întâmplate pe malul stâng al Dunărei, de la năvălirea Egiptenilor până la așezarea domniatelor Românești*. Imprintate la 1816 în Lipsca la Tauschnitz.

Ori ce Român cărturar poate aprecia valoarea acestei scrieri, când să scie că acesta-l parte cea mai obscură din Istoria Țării noastre. Despre conținutul acestei scrieri am dat aceste două analize în Revista Sf. Sinod. Acest autor scrie opera sa după ce a studiat pe Herodot, Strabon, Arian, Dion Casiu, Socrat (istoricul), Sozomen, Sosim Eutropiū, Bizantida și pe scriitorii Germani asupra Istoriei Universale. Prin urmare Fillipide a fost bine preparat cu date și fapte pentru a scrie Istoria noastră Națională, era în curent cu toate cercetările istorice, făcute până la 1800. Pentru aceea

am făcut această dare de sémă asupra acestei scrieri, pentru ca Românii să-i cunoscă importanța ei. Cartea-i scrisă în limba Grecă veche, limba sa este cam dificilă, pentru acest cuvânt poate nici n'a fost tradusă până acum în limba română.

Orî-ce lucrări altele scrise în limbi streine privitoare la Istoria noastră au fost curând traduse și făcute cunoscute publicului român, iar această operă nu; deși de o importanță nedescris de mare.

Eū presupun că acest Fillipide trebuie să fi fost de origină român, adică Macedonean, numai așa să explică cum de a întreprins scrierea acesta, care lipsea la Români. Incețeză cu Istoria Fillipid cu al doilea descălecat, adică la Radu Negru și Bogdan Dragoș și ne spune clar și rațiunea pentru ce stă aicea cu expunerea Istoriei Românilor; fiind-că de aicea, ȳice Fillipid, Românii își au cronicarii lor, letopisețele lor. Alt cuvânt mai este, că Grecii l'au atacat puternic pe Fillipide, că pentru ce adică a întreprins a scrie și-a descoperi și scruta Istoria Vlachimilor, pentru că Grecii se gândeaū că ei li vor putea cuceri, greciȳându-le aceste țări pentru ei.

Iată dar însemnătatea lucrării lui Fillipid, pentru noi. Eū nu cunosc nici o lucrare mai seriósă în această cestiune, pentru că datele și faptele privitoare la Români, și menținerea lor pe acele timpuri 1816, despre locuitorii Daciei Traiane, pentru că numai în scriitorii Bizantinii se pot găsi, ȳice Fillipid, fapte și date vechi, când cine-va studiază scriitorii Bizantinii cu punere. Pentru mine nici frații Tunusli și nici Dionisie Fotino, cari au scris în Grecește Istoria Patriei, n'au afăta valoare câtă o are scrierea lui Fillipid. Aceștia au scris și publicat lucruri și evenimente din timpurile cunoscute, și după acte existente în țară, pe când Fillipid a cules, adunat și combinat faptele și datele din Istoria sa din timpuri îndepărtate și până la 1300 după Christos. Defectul după noi pe care l-am observat în acest autor este acesta: că Fi-

llipid nu citează locurile, din autorii bizantini pe care s'a bazat când a afirmat un fapt.

Se vede că ast-fel era metoda de a scrie pe acele timpuri. Opera sa este dedicată Impăratului Rosiel Alexandru I, și-l felicită că a ocupat Basarabia, care-l o provincie foarte mănósă, Βασσαραβία πολυβότεια. Lucrarea conține un volum de 471 pagine.

2. O altă lucrare, iarăși de o mare valoare pentru Români este și „Geografia României“, scrisă tot de Daniil Fillipid și imprimată tot în Lipsca și editată tot la 1816. La editarea acestei cărți a fost atacat de scriitorii Greci, spunând că lucrarea sa n'are nici un folos, pentru Greci, Acésta lucrare cuprinde însă descrierea întregel Daciî Traiane, plus Macedonia.

De la Tisa pân la Nistru sunt descrise în acésta operă apele, peștiî, pădurile, animalele domestice și sêlbatice, vegetația țerei, teritorul ca calitate, producția, fertilitatea țerei, apoi orașele, comerțul și industria. Eu n'am citit în nici o altă Geografie Română, fie veche fie nouă atâtea amănunțimi despre Macedonia; Fillipid ne arată pe unde sunt Româniî câți și cu ce se ocupă etc. Am întâlnit atât în Istorie cât și în Geografia lui Fillipid, expresia grécă de ἡμετεροὶ Ρωμαῖοι «adică Româniî noștri», și acésta m'a făcut să presupun că Fillipid este Macedonean și dar Român de origină.

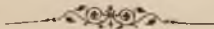
Așa mî-am explicat și cauza pentru ce a întreprins Fillipid să scrie Istoria veche a Țerei nóstre, fiind-că-l atacaû Greciî, care-l sciaû că-i Român, că adică cine sunt acei din care-și trage origina și el Vlahi, că ei nu sunt de cât niște simpli păstori și n'au un trecut Istoric ca Greciî și alte popóre.

Acésta-i cauza cred care l'a împins pe Filipid să se ocupe cu trecutul vechiû al Istoriei nóstre, spre a le spune Grecilor

că Vlahii sunt vechii coloniști ai Divului Traian și dar Romani de origină. Opera sa-’i împărțită în II volume, în cel I^m este expusă Istoria Daciei până la 1300, în al II este tratuț Geografic, teritorul Daciei Traiane și cel al Daciei Aureliane, pe unde locuesce Românii.

Volumul I^{ia} conține partea I^a, volumul II cuprinde partea II^a, dar tot volumul I^{ia}, acésta înséamnă că lucrarea tótă a fost concepută de Fillipid în mai multe volume, dar atacat de Greci n’a sfișit lucrarea sa.

C. Erbiceanu.

Disciplina Bisericească în epoca Bizantină.

(De la Foștiu, până la căderea Constantinop. an. 1453).

(Urmare și fine. Vești Bis. Ort. Rom No. 9, an, XXVII, pag. 1049).

Administrațiunea Bisericeî, cultul și în genere disciplina bisericească, în aceste timpuri, sunt foarte mult influențate de misticismul religios, cultivat în deosebi de monachism. Nu a rare-ori exercită o foarte mare influență, chiar și fanatismul religios câte-odată unit, din cauza ignoranței, cu bigotismul. Acastă influență a adus, în deosebi, înmulțirea formelor diferitelor ierurgii bisericești și au îmbogățit și înmulțit ritualul Bisericeî.

Mulți susțin și chiar cred că prin această influență exercitată, mai ales asupra cultului și a ritualului bisericesc, elementul vital intern al Bisericeî, adică spiritualitatea cultului, în aceste timpuri, s'a redus la inerție, dezvoltându-se în schimb un formalism extern, care, cu timpul, ajungând a fi neînțeles, a înstrăinat inimile credincioșilor de adevăratul element dătător de viață al Bisericeî, de acel element, care le încălzea sufletul și îi îndemna la pietate și religiositate, în timpurile gloriose ale Bisericeî. Au lipsit, deci aceștia, în aceste timpuri din Biserică și cult predica și explicarea cuvintului lui Dumnezeu, pentru edificarea morală a credin-

cloșilor. Din această cauză, adaug mai departe acești protivnici, moravurile creștinilor din toate treptele sociale, s'au slăbit și s'elbătăcit, așa în cât ele ne prezintă un trist spectacol în aceste timpuri. Chiar acela care trebuia să fie exemplu demn de imitat pentru poporul creștin, clerul și Imperatorul, prin viața și moravurile lor erau un scandal pentru credincioși. Imperatorul se dădea la tot felul de cruzimi, în disprețul religiei și a preceptelor moralei evanghelice; iar clerul, cu foarte puține excepții, ducea o viață condamnabilă sub toate punctele de vedere.

Acestea și alte multe obiecțiuni, se ridică și se susțin cu fanatism, mai ales de Protestanți și de Raționaliști, spre a lovi în formele externe ale cultului și a le disciplina bisericești înmulțite în aceste timpuri. Ei atacă cu toată violența întregul ritual bisericesc și disciplinar ale cărui baze s'au pus în aceste timpuri și s'au transmis și sunt până astăzi în vigoare, în toate bisericile creștine ortodoxe ale Orientului.

Că formele cultului, ritualul și în genere disciplina bisericească, s'au amplificat și înmulțit, în aceste timpuri, este de ne tăgăduit. Dar toate aceste forme, mai ales cele privitoare pe cult, sunt expresiunea cea mai fidelă a pietății religioase din aceste timpuri. Ele sunt produsul admirației pioase a credincioșilor pentru trecutul glorios al Bisericii. Sunt admirațiunea și venerațiunea pentru marii dascăli și figurile ilustre, ce au înfrumusețat și apărât Biserica în trecut.

Întâmplările aminte în Sf. Scriptură, cu privire la viața Domnului și a sfinților săi Apostoli, faptele însemnate din istoria Bisericii și sfinții bărbați și martiri ce au conlucrat la apărarea și consolidarea Bisericii în contra tuturor atacurilor, au format obiectul de admirațiune și venerațiune al credincioșilor, și în deosebi a inimilor pioase. Toate aceste întâmplări și fapte au fost cântate, în aceste timpuri, prin tot felul de imne religioase minunate, care fiind expresiunea

cea mai curată și sinceră a pietății religioase de care erau cuprinse sufletele celor ce le compunea, ele au fost admise în ritualul Bisericii pentru a se sărbători, prea mari și glorifica prin ele tot ce privea pre Domnul, pre sfinții săi Apostoli și pre toți cei ce au bine plăcut lui Dumnezeu, trăind și lucrând după cuvântul Domnului în Biserica sa.

Tote aceste imne, cântându-se în Biserică de credincioși, erau un îndemn puternic la pietate și religiozitate pentru a face pe credincioși a se apropia cu inima și sufletul de Domnul și a imita pre toți acei sfinți bărbați și martiri ai Bisericii, cari au făcut sânta sa voe și au fost exemple de credință, pietate, religiozitate și abnegațiune desăvârșită pentru învățătura evanghelică și Biserica creștină. Ele erau în acelaș timp pentru toți credincioșii cea mai desăvârșită, cea mai eloquentă și cea mai instructivă predică asupra faptelor și persónelor pre cari Biserica le comemora și sărbătorea în acea zi.

În adevăr totă imnologia bisericăscă care, aceste timpuri, s'a încorporat la ritualul Bisericii, interpretând în mod fidel și minunat și cântând cu un adevărat entusiasm religios marile întâmplări din viața Domnului, a sfinților săi Apostoli, a martirilor, ierarhilor, a cuviosilor și în genere a tuturor celor ce au bine plăcut lui Dumnezeu, ce alt puteau fi pentru credincioșii cari le cântau și le ascultau în Biserică, dacă nu cea mai instructivă predică?

Dar dacă prin cântarea acestor imne se absorbea cea mai mare parte a serviciului diferitelor ierurgii bisericesti, așa în cât mai numai rămânea timp spre a se explica cuvântul evanghelic prin anume omilii, acesta nu împedea îndemnul credincioșilor către edificarea lor morală, când ei cu toții, de la mic la mare, bogatul ca și săracul, cărturarul ca și cel necărturar, cu toții cunoșteau totă rânduiala ritualului bisericesc și cu toții cântau nu numai în biserică, dar în toate adunările vieții lor private, imnele bisericesti cuprinse în ritualul zilnic al diferitelor servicii bisericesti.

Când dar întréga viață a creștinilor era o viață bisericească, cum era cu puțință ca tocmai această influență bisericească să fie vătămătoare edificării lor morale? Din contra ea ținea pre credincioși strâns legați de Biserică. Și în această apropiere, creștinii având cunoștința de tot ce se petrece în Biserică, având cunoștința ritualului, a formelor cultului și a disciplinei bisericești, ei își încălzeau inima și sufletul și se îndemneau neîncetat, ziua și noaptea, tot mai mult la pietate și religiozitate, sădind și cultivând în inimile lor temerea de Dumnezeu, iubire curată, sinceră și desăvârșită către aproapele și către faptele cele bune și plăcute lui Dumnezeu, fapte cari împodobeau viața celor cântați și sârbătoriți dîlnic de Biserică prin glasul lor.

De altminterlea această influență a misticismului cultivată de monahism se impunea fatalmente societății creștine, mai ales în aceste timpuri. Monahii se impuneau tuturor prin viața și moravurile lor. Ei păreau a fi singurii depositari a pietății și religiozității; ba chiar și ai orii cărei științe și cunoștințe. Monastirile, la rîndul lor, erau d'asemenea aproape singurele centre unde se cultiva și înflorea totă știința și cultura. Ele erau singurile focare de pietate și religiozitate; iar pe lângă acesta în ele se păstraau toate documentele științei și ale religiunii, cuprinse în scrieri și manuscrise de tot felul.

Apoi, fiind vorba de timpurile ce ne preocupă, cine nu știe rolul salutar pentru Biserică, credința și așezămintele ei, pe care l'a jucat în timpul luptelor iconoclastice monahii și monastirile? Cine nu a admirat și nu admiră încă fanatismul lor religios, curajul cu care s'au luptat și iubirea ce au aratat o întru a conserva scrierile sfinte și tot ce făcea fala și gloria Bisericii din trecut? În monahii, creștinii acestor timpuri vedeau pe adevărații următori și imitatori ai bărbaților celor mari și sfinți din trecut. Ei erau singurii cari urcau treptele cele înalte ale ierarhiei

bisericești. În mâinile lor era totă conducerea și administrarea Bisericii, și pentru acesta evident că autoritatea și puterea lor era mare. Ei erau admirați și pentru faptul că mulți dintr'înși preferau liniștea vieții monastice, ori căreia alte fericiri. Mulți din ei desprețuiau toate onorurile și chiar cele mai înalte demnități ale ierarhiei bisericești. Refusau chiar scaunele patriarhale, precum istoria ne arată pe Nicefor Blemide, în timpul împăratului Ioan Duca și pre alții.

Ei se impuneau d'asemenea societății și tuturor credincioșilor prin caracterul desinteresat, cu care serveau Biserica și interesele ei. În toate timpurile au fost în fruntea tuturor mișcărilor, arătând linia de purtare a credincioșilor, pentru apărarea învățăturai și aședemintelor Bisericii. În timpul luptelor iconoclastice, ei au ocrotit în monastiri manuscrisurile sfinte și tot ce aparținea iconografiei și podobelilor bisericești, și le-au apărat chiar cu pericolul vieții lor.

Monahii se impuneau în aceste timpuri și prin averea și proprietățile imense, de cari dispuneau monastirile, fapt care devenind câte o lăcă amenințător, a și făcut pe împărați să ia măsuri și să edea legi, spre a nu se spori averile monastirești, precum se cunoște din istorie, că au făcut imperatorul, Foca și Emanuel Comneanul, carele în anul 1180 a interzis prin anume legi, ca monastirile și monahii să albă averea lor proprie, ordonând ca să fie întreținut din tesaurul public și fie-care să albă o ocupațiune pe lângă indeletnicirile vieții pioșe, reclamate de viața lor monastică.

Centrul și lăganul vieții monastice în aceste timpuri, îl forma în deosebi muntele Athos. Aci au început a se întemeia monastiri, încă din sec. IX, când Ioan Ciungul a primit în anul 867 întreg muntele Athos, ca dar împărătesc, și foarte degrabă, întreg acest munte, fu locuit de monahi și eremiți, cari și aflau aci liniștea desăvirșită, pentru indeplinirea datoriilor lor pioșe și religioșe, la cari se indeletniciau ziua și noaptea.

În timpul lui Nicefor Foca s'a zidit monastirea Lavra, numită Lavra cea mare și la finele intervalului de timp, ce ne preocupă, pe lângă această mare monastire, înfloreau de asemenea monastirile Xiropotamului, a Ivirilor, a Vato-pedului și a Zografului, cu mulțime de schituri, pașteri și chilii separate, pentru desăvârșita liniște.

Aci monachii trăiau, sau în monastiri mari fiind cu toții în cea mai desăvârșită comunitate, ducând ast-fel o viață chinovială, având de bază canónele vieții monastice a marilor eremiți din cele dintâi secole a le Bisericei, ca Pachomie și Antonie, precum și canónele Sf. Vasilie cel Mare, privitoare la viața monastică; sau fie-care cu al său, însă tot în monastiri. Iar pe lângă acest mod de viețuire, foarte mulți se îndeletniceau la o viață cu desăvârșire singuratică, prin peșteri, crăpăturile stâncilor și locuri depărtate și ne-umblate, singurateci sau câte doi sau trei la un loc.

Precum în timpurile glorioase ale Bisericei, în deosebi la finele sec. III și al IV, eremiții din deșerturile Nitriei și a le Siriei, se impuneau societății creștine, prin viața lor cea sfântă și severitatea moravurilor, și serveau biserica în toate împrejurările cele mari și grele, impunând respect chiar Imperatorilor și tuturor ereticilor, de asemenea în aceste timpuri, de aci, din muntele Athos și din alte monastiri, ce se aflau în diferite părți a le Imperiului Bisantin, monachii ajutau clerul și pe credincioși, pentru a păstra credința, a îmbunătăți moravurile și a înfrunța pe eretici.

Istoria cunoște cum, Nicefor Blemide s'a impus împăra-tului Ioan Duca, și l'a făcut să respecte monastirea sa și s'o cruțe de insulta, ce voia a-l face, aducând acolo pe fa-avorita sa Marcusa. Iar Petru Acominatul, din monastirea Lavra, este o figură ilustră, sub toate raporturile, în timpurile ce ne preocupă. Monachii muntelui Athos au luat de ase-menea o parte foarte activă în luptele pentru unirea biseri-cilor. În aceste lupte, din cauza fanatismului lor, de a nu

ceda întru nimic, au suferit foarte mult. Multe din monastirile lor chiar au fost distruse, cum s'a întâmplat cu monastirile Ivirilor, a Vatoședului și a Zografului. Au fost însă foarte degrabă restaurate, prin donațiuni pioșe, ba încă mai frumoșe și mai mărețe.

Moravurile creștinilor din aceste timpuri, formate și conduse mai mult sub influența disciplinei bisericești, care domnea, numai comparate cu moravurile timpurilor glorioșe a le Bisericei, par a lăsa de dorit. În adevăr, lipsesc acele exemple de mari virtuți morale și evangelice, acele tipuri, pururea admirate, cari au făcut și fac fala Bisericei. Dar nu este mai puțin adevărat, că și în aceste timpuri pe lângă unele exemple de decadență morală, cari de altmintrelea au fost tot-d'auna și nu vor lipsi nici odată, și, pe lângă acte de crușime, diametral opuse preceptelor evangelice, societatea creștină din aceste timpuri, se caracteriză prin o supunere devotată preceptelor moralei evangelice și prin năzuință generală, de a trăi cu toții o viață bisericească, în totul conformă cu așezămintele și poruncile Bisericei.

Creștinii acestor timpuri, în frunte chiar cu imperatorii, au fost foarte fanatici întru apărarea și păstrarea credinței. În luptele lor cu Bogomili și mai ales cu Paulicianii, s'au dat nu arare-ori la excесе de fanaticism religios, persecutând pe acești eretici și pedepsindu-i chiar cu mărtea. În tot-d'auna însă societatea creștină, dacă alături cu laurii și figurile cele mărețe, a avut și ghimpul ei, cum cunoștem chiar din istoria evangelică a primelor secole, înrăutățirea și selbătăcia moravurilor, nu trebuie a fi căutată în învățătura moralei evangelice, ci tot d'auna mai mult în natura înrăutățită a acelor creștini, abătuți și înstrăinați cu totul de la învățătura cea sacră a Evangeliei, care prin glasul Bisericei a îndemnat și îndemnează tot-d'auna pe credincioși *numai la bine și la virtute.*

Păstrarea cu sfințenie a disciplinei bisericești, din tim-

purile glorioase a le Bisericeî, se observă în deosebi, nu numai în administrarea bisericească, precum am văzut, dar mai ales în formele cultului, carele în aceste timpuri, sunt și rămân neschimbate și nealterate, pe aceleași baze, pe cari erau în timpurile anterioare ale Bisericeî. Acastă păstrare intactă care face fala Bisericeî Creștine Ortodoxe de Orient, dovedește iubirea și respectul pentru instituțiunile Bisericeî din timpurile ei glorioase.

Societatea creștină a acestor timpuri vedem că merge în totul pe urmele creștinătăței din trecut, voind a o imita întru toate. Ast-fel și în aceste timpuri, ca și în trecut, imperatoriî cei mari și credincioșii în genere, se îndeleitnesc a ridica temple mărețe, în genul și stilul bisericilor celor mari din secolele trecute. În deosebi timpurile lui Basiliu Macedonicul și ale dinastiei Comnenilor sunt monumentale, pentru ridicarea de biserici și temple mărețe.

Creștinii acestor timpuri năzuesc din toate puterile lor, a se asemana, ba chiar a se întrece cu străbunii lor, în ridicarea și zidirea de monastiri și biserici. Ei voesc, ca, imitându-l, să covârșescă și să întrecă zelul și iubirea celorla către casa Domnului. Pentru acesta bisericile se zidesc și de creștinii acestor timpuri tot așa de mărețe și frumoase ca și bisericile marelui Constantin, a le lui Teodosiu și a altor imperatori. Numai Iustinian, cu templul Sf. Sofii rămâne nefintrecut. Se imiteză stilul trecutului, pictura, iconografia și întreg genul de ornamentare și înfrumusețare al bisericilor celor mari și frumoase de mai înainte. Cu pictura și ornamentarea bisericilor se ocupaū în deosebi clericii și monachii. Ei imitaū pictura veche și ornamentarea timpurilor trecute. În iconografie însă se observă preferirea culorilor închise și o ținută a corpului persónelor pictate, aproape nenaturală. Credința timpului era, că ast-fel se repesintă mai fidel imaginile sfinților și a le martirilor, cari aū suferit pentru credința în Iisus Christos. Și în aceste timpuri,

ca și în trecut se făcea foarte mult uz de mosaicuri și de decoruri aurite, în care voia să clar a se întrece trecutul glorios al Bisericii. Pictura acestor timpuri însă este inferioară, în comparație cu cea din trecut. Ea reprezintă o epocă de decadență, de și are virtuțile și meritul ei. Tendința acestor timpuri a fost, de a imprima imaginilor severitatea și cuvioșia (τὸ σοβαρὸν καὶ τὸ σεμνόν). Dar întru acesta, imitând trecutul, n'au reușit să-l reproducă în totul, nici să se ridice la idealul și frumuseța lui.

Tot pe urmele trecutului au mers creștinii acestor timpuri și cu celelalte elemente constitutive ale cultului. Plastica și sculptura au rămas și în aceste timpuri, ca și în trecut, numai pentru ornamentarea bisericilor, departe de uzul Occidentului, care întrebuința acestea la facerea de statui, pe care le introducea în Biserică. Străinii au fost și au rămas creștinii acestor timpuri și de muzica organică sau instrumentală, pentru uzul liturgic, care era în uz numai în părțile Apusului. Imnografia însă, începând cu secolul IX s'a înmulțit foarte mult în Biserică Orientului și acesta a contribuit la înmulțirea formelor și lungimea ritualului diferitelor servicii liturgice ale Bisericii.

Liturgia a rămas aceeași; ritualul ei însă s'a amplificat cu diferite cântări sub influența explicărilor alegorice ce i s'a dat de patriarhul Gherman, de Nicolae Cabasila, Filoteiu, Simeon al Tesalonicului și Eugeniu al Niceei. Din această cauză celebrarea ei durând mai mult timp, predica a fost mai mult sau mai puțin neglijată, ba în unele timpuri părăsită chiar cu desăvârșire.

Momentul consacrat predicii încă din cele mai vechi timpuri, îndată după citirea sântei Evanghelii, fu trecut cu vederea, procedându-se îndată la rugăcuni. În schimb însă începu, iarăși, foarte de timpuriu, a se citi din viețile sântilor și diferite cuvântări cu privire la subiectul zilei în timpul chinonicului, adică către finele liturghiei. Mulți pre-

ferău în locul acestor lecturi cântarea variată și maestră a chinonicului. Acastă în toată practică a devenit comună aproape în toate bisericile Orientului, căci altminterea nu se explică faptul cum că s'a transmis timpurilor posterioare și se păstrează până în ziua de astăzi mai în toate bisericile Ortodoxe.

Un merit mare al acestor timpuri este îngrijirea ce a avut-o Biserica față de misterele credinței, d'a precisa adecă ideea, numărul și ritualul lor liturgic.

Până la timpurile ce ne preocupă de și misterele credinței erau toate aceleași credute și respectate precum s'a transmis prin tradițiune încă de la începutul și întemeierea creștinătății, adecă de la Domnul și sântii săi Apostoli; însă fiind că Biserica nu se rostise în mod oficial, nici asupra ideii ce fie-care din aceste sante mistere ale credinței noastre creștine cuprinde și represintă, nici asupra numărului lor, și aceeași nehotărîre se vedea atât în scrierile sântilor părinți și mari dascăli ai Bisericii, precum și la cărturarii acestor timpuri, se poate dice că față de acastă chestiune nu era nimic hotărît.

În adevăr Teodor Studitul, ca și Pseudo Dionisie Areopagitul în scrierile lor numărau numai șase sante mistere și anume: Botezul sau iluminarea cu sântul botez, Euharistia, Sântul Mir, Preoția, perfecțiunea vieții monastice și rugăciunile pentru cei morți.

Nicolae Cabasila și alții, dădeau o deosebită importanță numai la trei, anume: Botezului, Sântulul Mir și Euharistiei sau Cuminecătura, fără însă a neglijă sau desprețui pe cele-lalte. Simeon al Tesalonicului († 1429) este cel d'întâiu care documentează și dovedește origina apostolică a numărului de șapte al Sântelor Mistere, anume: Botezul, Sântul Mir, Euharistia sau Comunicătura, Mărturisirea păcatelor, Preoția, Nunta și Maslul sau ungerea cu untul de lemn sântit El a arătat d'asemenea tot pe baza tradițiunii păstrate de la

nceput și ideea pe care o cuprinde și reprezintă fie-care din aceste sante mistere pentru viața creștină a credincioșilor și mântuirea lor. Iar de la această epocă numărul lor acesta a fost recunoscut și admis de toți. Așa în cât, în bisericile Orientului cel puțin și în scrierile ierarhilor și teologilor acestor biserici, n'a mai fost nici o discuțiune saū îndolală ori deosebire de vederi asupra sântelor mistere ale credinței, asupra ideei și ritualului lor.

Dacă ritualul santei liturģii și al Sântelor Mistere a luat în aceste timpuri o formă, de și mai amplificată ca în trecut, dar certă și determinată prin un anume tipic bisericesc, d'asemenea tot acestor timpuri se datorește precisarea ritualului tipic și al celor-l-alte serviri liturgice ale Bisericii.

Acea ce se observă deosebit în aceste timpuri, și acesta este de o potrivă atât în bisericile Orientului cât și ale Occidentului, e înmulțirea numărului sêrbătorilor, cu ritual și ceremonial propriu pentru fie-care. Aci în deosebi se observă tendința misticismului și a pietăței vieței monastice asupra societăței creștine, căci el da impulsul pentru înmulțirea acestor sêrbători. El făcea ca sfinții și cuvioșii, cari au bine plăcut lui Dumnezeu prin viața și faptele lor, și cari erau în deosebi obiectul contemplațiunei și al admirațiunei monahilor prin monastiri, unde se venerau și se sêrbătoreau prin anume ritual, aceste sêrbători să se introducă și în politii, ba chiar și pe la satele cele mai îndepărtate, după acelaș tipic și ritual.

Ast-fel era disciplina bisericăscă în aceste timpuri și acesta este caracterul cu care ea se prezintă în Biserica Creștină Ortodoxă a Orientului pe care am avut-o în vedere în studiul de față.

Descriind aci sumaric disciplina bisericăscă a acestor timpuri am voit a arăta că ea, în sânta Biserică Creștină Ortodoxă a Orientului, care este și sânta noastră Biserică, a fost și a rămas neclintită și nealterată în esența și fondul

ei pe aceleași baze ale trecutului glorios al Bisericii. Tote amplificările ce s'a făcut sistemului administrativ, cultului, ritualului și în genere disciplinei bisericești, n'a fost decât explicări asupra modului cum acestea trebuiau a se aplica pentru a se acomoda mai bine cu necesitățile de timp, loc, împrejurări și în genere cu necesitățile vieții morale și religioase a credincioșilor, pentru ca ei să pôta cât mai mult să fie mai aprôpe și mai alipiți de Biserică, păzind preceptele și aședemintele ei și folosindu-se de ele să propășescă tot mai mult în pietate, virtute și religiozitate.

Biserica Creștină Ortodoxă a Orientului rămânând pururea credincioasă adevăratului spirit al Creștinismului evangelic și al tradițiunei Apostolice, a năzuit cu dinadinsul în toate timpurile, deci și în timpurile ce ne preocupă, ca organizațiunea sa disciplinară să se acomodeze nevoilor sociale și religioase ale credincioșilor, fără însă a sacrifica sau altera bazele sale fundamentale de aședemint dumnezeesc în care toți cei ce cred în Iisus Christos să pôta trăi aci pe pământ o viață piôsă curată și sântă, după voia cea sântă a lui Dumnezeu pentru binele și fericirea lor, cum și pentru dobândirea fericirei eterne în viața viitoare ce ne așteaptă dincolo de mormint.

Acestui spirit de acomodare cu nevoile piôse și religioase ale credincioșilor se datorește îngrijirea ce a avut Biserica în toate timpurile d'a lua măsurile cuvenite pentru întreținerea și cultivarea unei astfel de vieți piôse și virtuose, făurind anume legi și hotăriri după care creștinii să urmeze. Acestul fapt se datorește toate legăturile canonice și tot ce privește disciplina și organizațiunea bisericească nu numai din timpurile glorioase ale Bisericii;—timpul conciliilor ecumenice, secol. IV—VIII,—dar din toate timpurile.

Dacă iarăși, în timpurile ce ne preocupă, aprôpe întraga activitate a Bisericii s'a mărginit mai numai la forme externe privitoare pe cult, disciplină și îndeletniciri de pietate

religioasă, acesta nu înseamnă o slăbiciune sau inerție a Bisericei. Se poate cel mult zice că este o slăbiciune a ei față de timpurile glorioase, nu însă o decadentă. Timpurile acestea nu sunt timpuri de creațiune. Epoca acesta trecuse. Acum Biserica se reculege și merge înainte continuându-și viața pe baza organizațiunii și a disciplinei hotărâte și date ei de conciliile ecumenice și locale. Ea se mărginește acum a păstra cu sfințenie și a practica acele legiuiri bine-făcătoare, explicându-le credincioșilor pentru a le putea mai bine cunoaște și a se folosi de ele.

În această păzire deci și practicare a vechel disciplinei pe baza unor explicări drepte și sincere, care o amplifică, constă tot caracterul special al disciplinei bisericesti din timpurile ce ne preocupă.

Disciplina bisericăscă dar a acestor timpuri în Biserica Creștină Ortodoxă a Orientului este disciplina și organizația cea veche a Bisericeii din timpurile cele glorioase, a acelor timpuri, când Biserica lui Iisus Christos era Una, Sântă, Catolică adică universală și Apostolică. Ea însă este amplificată și îmbogățită, de necesitate, sub influența timpului, prin explicări, pentru a se putea de toți păzi și practica, pentru binele credincioșilor și sporirea lor tot mai mult în pietate, virtute și religiozitate.

Drag. Demetrescu.

PREDICĂ

DESPRE CĂSĂTORIE.

„Și a zis Domnul Dumnezeu: nu este bine să fie omul singur; să-l facem ajutor asemenea lui“.

(Facere II, v. 18).

„Creșteți și vă înmulțiți, umpleți pământul și-l stăpâniți pre el“.

(Facere I, v. 8).

Fraților,

Când a făcut Dumnezeu pe cel d'întâiu om, pe Adam, a vădut că nu e bine să fie omul singur și de aceea i-a făcut lui și femeie. O dată amândouă făcuți i-a bine-cuvîntat pe ei Dumnezeu zicîndu-le: «Creșteți și vă înmulțiți, umpleți pământul și-l stăpâniți pre el». Din aceste cuvinte se vede cum de la început Dumnezeu este și întemeetorul căsătoriei, adică al legăturii dintre bărbat și femeie, al vieții casnice și în acelaș timp e și întemeetorul societății omenesci, căci societatea omenescă nu se întemează de cât pe familie. Dacă ar fi fost bărbatul singur, cum ar fi fost óre cu putință înmulțirea neamului

omenesc și prin acesta și întemeerea de societăți?... Căsătoria e deci o întocmire dumnezească de cea mai mare însemnătate pentru fericirea bărbatului și a femeii și în același timp numai cu ajutorul ei e cu putință și înmulțirea neamului omenesc. Numai prin căsătorie bărbatul și femeia pot să formeze un singur trup și un suflet, pot să se desăvârșască din punctul de vedere moral și să-și îndoiască și întărescă puterile în lupta cu nevoile vieții. În afară de căsătorie nu poate fi adevărata fericire! Ce nenorocit e omul singur în lume! El are nevoie de un tovarăș de viață, de care să fie ajutat în vremuri grele, de la care să audă un cuvânt de mângâiere în durere, un îndemn când e descurajat, un ajutor când e în neputință! În Vechiul Testament ni se spune: «Mai bine două de cât unul, căci au folos mai bun din osteneala lor, căci de cade unul ridică pre cel alt, dar vai de acel, care este singur când cade, căci nu este altul ca să-l ridice (Ecles. IV, v. 9—11).

Bătrânii noștri au cântat de asemenea însemnăta-
tea căsătoriei când ne spun despre un om, care trăiește
singur, numai pentru el:

De s'ar purta cât de bine și de ar umbla ca un sfânt,
Tot 'l defaimă ori cino și 'i dice pasce vînt!
Când e bolnav n'are cine un pahar cu apă sa 'i dea,
Móre până când 'i vine un cunoscut a-l vedea!
Neamul său și al său nume merge cu el în mormint
Nu 'l rămâne din viață pomenire c'a trăit!

Acestea sunt fraților, adevăruri, cari nu mai au
nevoie să fie dovedite! Fie-care dintre noi poate să
le observe, fie-care dintre noi poate să le constate!

Domnul nostru Iisus Christos, care a venit în lume pentru luminarea și mântuirea omului a pus cel mai mare preț pe căsătorie. El însuși a luat parte împreună cu mama sa și ucenicii săi la nunta din Cana Galilei, unde a și făcut cea d'întăiu minune prefăcând apa în vin, simbol al unei vieți sfinte din partea celor ce se unesc prin căsătorie. Iisus Christos a făcut din căsătorie o taină sfântă! A cerut ca prin căsătorie legătura dintre bărbat și femeie să fie aceeași care e între El și Biserica. Să fie una și nedespărțită pentru tot-d'a-una! Unul să se jertfiască pentru altul, după cum El s'a jertfit pentru biserica sa!

Fraților,

Căsătoria fiind o taină sfântă și având un rost așa de însemnat pentru om și pentru Societate atunci trebuie să știm, că se cer ore cari îndatoriri din parte-ne față de ea. Mai întâiu, acei ce se unesc prin căsătorie înaintea Sf. Altar nu se mai pot despărți de cât o dată cu morțea. Un trup și un suflet s'a făcut din două prin căsătorie și «ceea ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă» ne spune Sf. Scriptură (Mat. XIX, 3—7). Intr'un singur caz aprobă Biserica desfacerea căsătoriei și anume, când unul din soți duce o viață imorală, o viață destrăbălată! Și cu toate acestea fraților, cât de ușor se desfac la noi căsătoriile? Te miri pentru ce nimicuri caută unii bărbați să-și părăsască femeile și unele femei să-și părăsiască bărbații! Soți, cari au dus împreună o viață întrégă te pomenesci că se despart, călcând

ast-fel jurământul făcut înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor de a trăi pentru tot-d'a-una uniți. Să dicom însă, că acesta s'ar putea ierta! Cum rămâne atunci cu copiii, scumpele lor odrasle?

Cine poate în lume să înlocuiască dragostea și îngrijirea părintească, fie a tatălui, fie a mamei?

Și ce pildă pot avea ei ȳre din o așa purtare din partea părinților lor? E un mare păcat față de taina căsătoriei, e o crimă față de copii!

Fraților,

În ȳilele noastre se vȳd încă unii bărbați, cari trăesc cu femeii, însă în chip nelegiuit, în concubinagiũ, fără să fie cununați. Mare păcat fac și unii ca aceștia! Mai întâiu ei nu se pot numi soți, nu pot forma o familie și în casa lor nu pot intra oameni cum se cade, acei cari se numesc creștini.

Soți nu se pot numi de cât aceia, cari s'au unit legiuit înaintea Sf. Altar și înaintea oamenilor! Și atunci, unde ar ajunge societatea, dacă ar fi alcătuită numai din așa-numite căsnicii, nerecunoscute de legea Dumnezeescă și omenescă? Harul lui Dumnezeu nu se poate pogori asupra casei unor asemenea soți!

Dar cu copiii născuți de ast-fel de soți, cum rămâne fraților? Vȳ mărturisesc, că mă înspăimânt când mă gândesc! Se poate ȳre închipui că copiii să rămână pe drumuri după mȳrtea tatălui, când el n'a fost cununat cu mama lor? Se poate ȳre, ca ei să n'albă nici un drept pe lume să moșteniască din aceea ce tatăl lor a agonisit cu sudȳrea frunții? Și cu tȳte

acestea lucrul stă ast-fel! Asemenea copii n'au nici un drept înaintea legilor; ei nu pot moșteni nimic din averea tatălui!

Mai mult: ei nu pot purta nici chîiar numele tatălui lor! Iată fraților, unde duce o căsnicie nelegiuită, o căsnicie protivnică legilor dumnezeesci și omenesci!

Fraților!

Mare și sfîntă e taina căsătoriei și multe și mari sunt bine-facerile ei pentru soți și pentru societate! Harul lui Dumnezeu se pogoră desăvîrșit asupra căsniciilor întemeiate potrivit învățăturilor și legilor sfînte. Acolo, unde e potrivire în gândire și simțire și dragoste între soți; unde bucuria cea mai mare e sporirea odraslelor; unde sfîntenia și buna rînduială sunt cele mai înalte virtuți casnice; acolo e și bine-cuvîntarea lui Dumnezeu!

Să ne rugăm deci cu credință lui Dumnezeu, ca adeverații creștini să se lumineze și să prețuiască această sfîntă și mare taină a căsătoriei pentru binele și fericirea lor, a copiilor, a societății și a țarei. Amin!

P. G....

Note asupra Istoriei Bisericești a Românilor pentru Seculul al XIX-lea.

(Urmare. Vești Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVII-lea No. 9).

Data	Luna
------	------

1803	Maiu 1.
------	---------

Domnitorul Moruzi pune următoarea rezoluție (adică apostil) pe anaforașa Mitropolitului Veniamin: «S'aũ cetit anaforașa înaintea Domniei mele și cunoscându-se rîvna și bunul cuget a Prea Sf. Sale părintelui Metropolit, ce are spre folosul și buna punere la cale a Sf. Episcopii, am lăudat a sa bună urmare și fiind că aceste metóce sunt și pentru ajutorul și odihna trebuinței ce aũ episcopiile și pentru folosul Bisericilor, purtându-se de grijă de către Episcopii, aflându-se în tóta vremea în bună stare și fără lipsă ceva din cele trebuincióse; pentru acéstă găsindu-se cu cale acéstă cerire și bună punere la cale de către noi, hotărím: ca Biserica tuturor Sfinților să fie metohul Episcopiei Romanului, și Biserica Sf. Ión Botezătorul să fie metohul Episcopiei Hușului, aflându-se și Episcopii cu privighere și purtare de grijă ca aceste Biserici să se afle în tóta vremea cu trebuincioasele podóbe de veșminte și alte ce trebuiesc, și preoții și cãntăreții bunl, cu invěțătură destulă de psaltichie, ca nu numai poporãnil Bi-

Data Luna

sericilor acestora să fie îndemnați a merge cu rivnă și cu dragoste, ci și alți orășani spre podoba Bisericilor și buna rânduială ce se păzește, de vreme ce s'au făcut metoce».

Anaforația se conservă în vechea arhivă a Mitropoliei Moldovei iscălită de Mitropolitul Moldovei Veniamin.

1803 Sept.
1.

Alexandru Constantin Moruz V. V. dă un Hrisov prin care Călugărițele din Monastirea Socola sunt transferate la Agapia, care fiind pe atunci Socola Monastire de Călugăriți, le-au mutat acolo, iar pe Călugăritul din Agapia la Secu. Iar Monastirea Socola s'a destinat local pentru Seminarul, dându-i moșiile sale spre întreținerea școlarilor. Între altele dice Hrisovul: «...Iar la Monastirea Socola, ce este aicea apröpe de Iași să se așeze o școlă de dascăli Moldovenești, care să fie pentru învățătura fecilorilor de preoți și diaconi»¹⁾.

1803

De la 1792, este numit Mitropolit Moldovei Iacob II Stamati, recunoscut ca om de curagiū și bun econom. Era Transilvănean de origină și ura pe Greci²⁾.

1803 Maiū
24.

Constantin Moruz V. V. da un Hrusov prin care arată starea școlilor, numărul lor întrecut și înființarea altora prin ținuturi. La punctul al IV cetim: că venitul acestor școli era din o dare puse asupra preoților: «Orânduim venit pentru plata dascălilor și pentru trebuințele ucenicilor și a școlilor celor ce au fost aședate mai dinainte, adecă de la preoți și Diaconi din totă Moldova, de la fiește care câte patru lei noi și câte opt parale de leū răsura, însă în două rânduri, jumătate la Sfeti Gheorghe și jumătate la Sfeti Dimitrie, cari bani să se strângă le cătră protopopii fiește cărula ținut, și în vremea acel dări de bani să se poruncescă de cătră Dom. lor

¹⁾ R. T. Vol. II, pag. 333. Veđi și Istoricul Seminarului de C. Erbiceanu pag. 122.

²⁾ Veđi Dr. Dimitrescu în Revista Biserica Ortodoxă, anul XXV, în care se publică activitatea lui scrisă de Dr. Volf.

Data	Luna
------	------

1803	Sept. 1.
------	-------------

Ispravnicul, ca să facă catagrafie cu amăruntul de toți preoții și Diaconii a fiește cărula sat și să trimetă tăblițe la vistierie, de unde D-lor Boerii Epitropi le vor lua, însă nici unul din preoți sau Diaconii să nu pôtă fi scutit, măcar și cărți gospod de scutelă de vor avea sau a Mitropoliei sau a Episcopilor, ci cu toți să fie supuși acestei dări. La punctul 9 se citește: «Cât pentru lefile dascălilor școlilor de pe la Episcopii, ori cât vor fi, să le plătescă iubitorii de Dumnezeu Episcopi de la sine, iar lefile ce vor fi la școla din Iași să albă Preasf. Sa Părintele Mitropolitul, împreună cu D-lor Boerii Epitropi a le orândui la câți dascăli și câte cât să se dea fiește cărula, după starea și puterea mat-himel ce va fi vrednic să paradosască și după cum se vor putea tocni și învoi, care să se dea de două ori pe an cu sinetură». Erau dar în Moldova pe la Episcopi și Mitropolie școli practice pentru candidații la preotie și pentru formarea de Psalți bunți pe la Biserici¹⁾. Această dispoziție am întâmpinal'o și în Valahia, de a plăti Clerul contribuție pentru susținerea școlilor naționale, până la Regulamentul Organic.

Domnul Constantin Moruz V. V. în urma propunerii Mitropolitului Veniamin, pentru a regula Clerul și mai ales pentru a înființa o școală Seminarială pentru preoți, dă un Hrisov prin care regulază prin schimbări menirea unor monastiri. Așa pentru Călugăriți se dice: «Iar în locașurile ce petrec Călugărițele în vremea de acum, acolo unde se cădea a fi cele mai ajutate, fiind partea cea mai slabă, ca să nu sufere această peste măsură lipsă de hrană și de îmbrăcăminte, ele se află cu totul în prăstă stare, în cât nevoia birumănu-le umblă pe la târguri și prin țară cerșind ajutor, lucru cu totul de scandal și însuși lor pricină de smintelă și impe-

¹⁾ Vezi Uricariul lui Codrescu.

Data | Luna |

1804 | Sept.

dicare; și acestora care din multe pricini s'ar indemna la o singuratică petrecere pentru mântuirea sufletului, care ori din neputința părinților, pentru că născându-se la unii mai cu glotă, și nedându-le mâna nu numai ale căsătorii pe toate, și nici cu hrana și îmbrăcăminte ale cuprinde, ori că unele se nasc cu natură grozavă, altele betejindu-se de vre-o patimă de bătă și nu sunt vrednice a se căsători», pentru aceea regulăză a se înființa o rânduală monahicescă riguroasă, unde internându-se să-și capete hrana și îmbrăcăminte și să nu mai umble prin lume spre scandal. De aceea Hrisovul regulăză ca Monastirea Agapia să se prefacă Monastire de maice ca și Văratiful, iar Socola să se prefacă în școlă bisericescă. Aceste schimbări au avut atunci chiar loc și s'au regulat începerea Seminarului în Monastirea Socola, în toamna anului 1804¹⁾. Monastirile aveau un număr însemnat de oameni scutiți de dări, pe cari îi întrebuințau în afacerile Monastiricești ale gospodăriei²⁾.

Prea Înălțate Dómnne.

Cu smerită anaforă înștiințăm Măriei Tale că încă din trecutul Noemvr. aflând de vânzarea unor cărți, ce au venit din lăuntru de la Blaj, adică 4 tomuri cuprindătoare de cele 7 taine bisericesti și niște triode și Apostole, am intrat în cercetare și vădându-le pline de veninul apusenilor, cum și părțile de triod e și Apostole spre amăgirea celor proști, puse ca cum s'ar fi tipărit în Rîmnic, însă cu mare negliobire ca să se facă singuri de rușine, că scria că s'au tipărit în scaunul Rîmnicului în zilele lui Neculaiu V. V. Mavrogheni, — Mavrocordat Domnul țerei Românești și al Moldovei, fiind Mitropolit Filaret, și la triode lipsa slujba Sf Grigorie Palama; de atunci dedesăm poruncile noastre de

¹⁾ Veđi Istoricul Seminarului Veniamin de C. Erbiceanu.

²⁾ Veđi Uricarul p. 398, cl. Vol. VII.

Data Luna

obște către preoți să o facă știută, a nu îndrăzni cinevași să cumpere asemenea cărți; ci cel ce vor fi apucat să cumpere, să le dea înapoi, și să-și ia banii. Acum vedem că tot se află aici de vîndare că de și au umblat să le trecă la Moldova, dar după pliroforia ce noi avem, înștiințându se stăpînitorii celor de acolo au dis consului Nemțesc ca să poruncască neguțătorilor celor de partea aceea să nu mai aducă cărți de acolo de acum înainte.

Au dat deosebit și stăpînitorul Țerei poruncă la margeni Ispravnicilor și Vameșilor că nici de cum să lase cărți de acolo să intre în țara stăpînirii sale. Pentru care găsim și noi cu cale ca să se dea luminate poruncile Măriei tale pe la Vameși de hotarele țerei și la cinstita Agenție a porței Kesaricești ca să o facă știută acesta și în lăuntru la acel neguțitor, ce se neguțitoresc cu aducerea acestor cărți aici, spre a ști că numai sunt slobozi a aduce acest fel de cărți, și pentru cele care se află aici să se poruncască starostei de neguțitor ca împreună cu omul Metropoliei să mîergă pe supt cumpăt și ori unde va găsi cărți de acestea să le pecețluască a nu se mai vinde și a se trimite înapoi de unde s'au adus. Pentru această pricină și răposatul frate Mitropolit Filaret fusese făcut arătare Măriei Sale Alexaudru Vodă Moruz prin anafora și făcuse embozit (oprire) venirea cărților streine din lăuntru, din care pe larg pliroforie se va da Măriei Tale și anul Măriei Tale rugăm de la Dumnezeu să fie mulți și fericiți. Aceste cărți erau imprimate clandestin de Uniații din Transilvania. Voiau a ne înșela că sunt Ortodoxi.

1804 Septembrie.

Al Ungrovl. Dosotheiă.

Io Constantin Alexandru Ipsilant V. V. Gosp. Zemli Vlahiscol.

După anaforașă Preasf. Părintelui Mitropolit, volnicim pe sluga Domniei mele Zăpciū Spătar,

Data	Luna

carele rădicând de aici pe acest Ión sin Radu, ce se numește preot, să-l ducă la sud Argeș, unde atât Sf. Tale Iubitorule de D-zeu Episcop Argeș vei face urmarea ce se coprinde mai jos, spre a caterisi adecă pe acest Ión, cum și pe cel-l-alti asemenea lui; cum și D-vastră Ispravnicii vei urma al pune în dajdie, la satele unde se află locuind. Fiind însă că la vina acestul Ión nu mai caterisirea nu este destul, de aceea dar poruncim că după ce se va caterisi să 'l ia o-rânduit bumbașir să-l ducă surghiun la Monast. Znagovului, unde poruncim Sf. tale năstamnice al numitel Monastiri, să-l țil în lăuntru în pază și fără de al doilea poruncă a Domniei mele să nu fie slobod, dând și adeverință în scris la mâna orânduitului bumbașir de primirea lui.

1804 Septembrie 28. (Pecet. Gospod) Vel Logofăt.

Prea Înălțate Dómne.

După luminata porunca Mariei Tale ce ni s'aũ dat ca să cercetăm pricina jalbei ce fusese făcut Ión sin Radu ot satu Pádareni, din sud Argeș, ce se numește preot, ca să se dea la Arhiereu de la Diu, de unde s'aũ hirotonit și pridându-se la Calafat s'aũ trimis aici, prin care jalbă făcea arătare că fiind aici nu numai lui, ci și la câți s'aũ hirotonosit acolo, nu li s'aũ dat voe de Iubitorul de D-zeu Episcop Argeșiu să slujască cele preotești la satele lor, cerând dreptate, am adus pe numitul Ión înaintea noastră și întrebându l mai întâiu din ce pricină s'aũ parachinisit (îndemnat) ca să se hirotonescă preot, în vreme când trebuința la satul său nu era, aflându-se trei preoți, și de ce să nu mergă la Arhiereul locului ca să se hirotonisescă, după rândulala pravelei, de ar fi fost destoinic și ar fi fost trebuința. Și răspunse că pentru a se hirotonosi preot aũ avut mare rivnă, iar căci aũ mers de s'aũ hirotonisit la Diu, disă că aũ mers mai întâiu la un protopop. Constantin Roșu din Argeș, ce aũ murit, cerând să-l dea adeverință să se

Data	Luna

hirotonisescă și n'au vrut să'l dea, arătându-i că nu sunt slobode hirotoniile. Asemenea au mers și la alt protopop Duminică, din Pitești și acela asemenea răspuns l-au dat, așa dar vădend, s'au dus împreună cu un vâruș țové(ră)șește la drum până la Dilu (Vidin), unde au mai găsit alți opt gramatici, tot de aceea din țară, care s'au hirotonisit și mai pe urmă s'au hirotonisit și el, puindu-și în cartea de hirotonie numele satului Chirineu și întorcându-se înapoi au mers la Episcopia Argeșului să-l dea voe, și Episcopul iar fi răspuns, că sat în țara Românească Chirineu nu este, și că să mergă acolo la acel sat unde-l scrie cartea de hirotonie să slujască și vădend că nu-l dă voe au făcut însu-și cu condeiul său jalbă, puind și pe alții cari se ved în jalbă numiți, fără știrea lor și au plecat să se ducă la Dilu și prindendu-se de D-lor boeril Ispravnicil ot sud Mehedinți s'au trimis aici, ci fiind-că numitul Ion să dovedește după chtar asa mărturie, ce prin gratu au dat, hirotonisit în protiva canónelor Sf. Părinți de Arhieru din Eparhie streină și mai virtos cu jalba ce au făcut puindu-și alte nume streine, să dea la acel Arhieru și plastografos, după hotărârea sobórelor Sf. Părinți, atât el cât și cel care l'au hirotonosit este caterisit de tot darul preoției și cu luminată porunca Măriei Tale să se trimită la Episcopia Argeșului, că acolo la fața locului cu sobor să se Caterisescă după orândutulă, tundendu-i și părul spre pilda și a altora, apoi D-lor boeril Ispravnicil al Județului să-l așede la bir cu satul unde se află locuind, și nu numai pe acesta să l caterisescă, ci și pe ceil-alți toți câți se află într'acea Eparhie hirotonisiți la Dilu și să se dea în dajdie cu satele.

(Iscălit Dosotein al Ungrovlahiei).

Tacrir lui popa Alexie.

Satu Pițigóea Jud. Ilfov.

Eu popa Alexie ce 'mi-au fost numele, pentru că sunt născut în satul Mărcoși, din ținutul

1803

Data Luna

Braşovului, pe tatăl meu l'aŭ chemat popa Dumitru, pe muma mea Neacşa, făcându-mă de vristă m'am însurat şi am luat soţie pe Anna fata lui Ion Chimişanu din satul Căneşti şi am trăit cu dănsa un an şi jumătate, făcând şi doi copii, şi anume Ión şi Gheorghe, din caril Gheorghe aŭ murit, iar Ión după ce a murit soţia mea l'aŭ luat soacră-mea Flórea. Peste o jumătate de an, locuitor fiind tot în numitul sat m'am însurat de al doilea şi am luat pe o soră iarăşi fată a unui Radu Comşa, din satul Telit cu care am trăit un an de zile, făcând cu dănsa o copilă, anume Maria, şi de aceea fiind poruncă împărătescă de a se strânge catanele, am fugit, lăsându-mi soţia şi copila, am venit aici în ţară şi după ce am fost câtă-va vreme lucrător la vil prin Deal, apoi am tras la satul Ghergan, din sud Dâmboviţa, moşia D-sale Banului Ghica, unde fiind-că avem ştiinţă de carte am şedut în casa unui Zamfir Şoineanu şi m'am tocmnit dascăl la Biserică, învăţând şi copii.

După ce am şedut ca la doi ani de zile acoloa, m'am însurat şi am luat de soţie pe Dumitra fata unui Nedelcu din numitul sat, de este acum un an şi jumătate, am făcut şi o copilă, anume Marica şi fiind acum îngreoătă şi cu un copil. După ce am luat pe această Dumitră, trecând 2 săptămâni de zile am venit pe aici prin Bucureşti şi am tras la satul Frujineşti sud Ilfov, căutându-mi loc şi eram păzitor la Biserică cu Dăscălia şi trecând ca trei săptămâni de zile s'aŭ întâmplat trecerea boerilor pe acoloa, la venirea Măriei Sale Mihaiŭ Vodă Şutu şi vădându-mă cuconu Răducanu Caramlău, ginerile răposat. Paharnic Niculache, mi-aŭ dis că are trebuinţă de preot la Biserică de la moşia D-lui Piţigala, arătând că preotul ce l-aŭ avut acolo aŭ fugit, şi că de voiŭ vrea să fiŭ eu la acea Biserică, să 'mi dea D-lor bani să mă ajute la preoţie şi aşa primind eu, apoi am venit aici la Bucureşti şi boerul venind aici la Sf. Metropolie m'am făcut

Data Luna

preot hirotonisindu-mă de Preasf. Sa părintele Sevastis în paraclisul din Sf. Mitropolie, fiindu-mi duhovnic Sf. Părintele Răducanu din Sf. Mitropolie, în Decembrie 4 leat 1801. După ce m'am făcut preot apoi m'am dus înapoi la Ghergani și luându-mi soția și tot ce am avut m'am dus de m'am așezat la numitul sat Pițigala, unde am fost paznic bisericii până acum. Într'acestaș chip e petrecerea vieții și urmările mele din început și până acum, carele însu-mi cu limba mea le mărturisesc și însu-mi m'am iscălit cu mâna mea.

1803, Martie 21. (Popa Alexie). Ierom. Duhovnic Sf. Mitrop. Dionisie Exarh al Sf. Mitrop. Prot. Voicu Sachelar etc.

1803

Pentru această pricină din prea cinstită porunca Preasf. părint. Mitropolit aducându-ne cu toți aicea în Sf. Mitropolie și înfățișând pe mai sus numitul Alexie, la cercetarea ce s'au făcut și de către noi, însu-și cu graful său au mărturisit înaintea noastră că cu adevărat s'au aflat cu petrecerea după vinovățiile ce mai sus se arată. Deci ca pe un nevrednic și învățator Bisericii l-am caterisit de tot darul și lucrarea preoției, rămâind de acum înainte în rândul celor proști mireni, și spre știință dar acestel pricină cu sobor cercetându se și caterisindu-se am adevărit cu iscăliturile noastre într'această Condică a Sf. Mitropolii.

1803 Martie 27.

Al Ungrovl. Dositei, al Rîmnicului Nectarie, al Buzului Constandie, al Argeșului Iosif (toți grecește iscăliți). Apoi: Al Tebaidiei Meletie. mai sunt 6 iscălituri de episcopi greci de pe la Monastiri.

1804

Dosotheiu Milost. Boj. Arhiepiscop i Mitrop.

Fiind-că la Catagrafia ce s'au făcut din partea politică la Județe, vedem o samă din preoți și diaconi arătați, din cari unii cu totul nu ne sunt știuți, după catastisele protopopilor ce au arătat la încheerea socotelor: Drept aceea iată într'adins orânduim pe Cucernic..... ca să meargă la numitul Județ plasa..... și dimpreună cu protopopul fieș-cărei plăși să meargă din sat în sat să ia înscris toți preoții și diaconii cu sinii lor,

Data | Luna

cu vrâsta și starea chiverniselei și care sunt nevolnici săi din multa bătrânețelor săi din vre-un sacaltic și de ce Arhieriei sunt hirotoniți, de câtă vreme și unde își răspun le dajdia sa și satul pe ce moșie unde este și de sunt supuși cu pecetluit, de când și pentru ce pricină, sau cu al cui hatr și să la în scris de la părcălab i cel-l-alti săteni de câți preoți au la Biserica din satul lor, asemenea și Diaconii spre mai multă încredințare, cum și la orânduiala carelor de căratul podinilor la București, câți bani au ajuns pe fiește-care preot, sau de au dat car și boi; și deosebit să cerceteze și pentru grijanie, curățenia bisericilor, pentru Sf precistanie, pentru odăjdii, sfintele vase și de sunt toate cărțile cele trebuincioase sau lipsesc și ce cărți lipsesc, și orânduiala slujbei Bisericii de să face după orânduială, și care din preoți își păzesc rândulala slujbei nepristan, și cari nu, luându-le numele în scris ca să mi-l arâte, făcând catastife curate de toate acestea ca să ne aducă curată pliroforie și pentru a sa chelutală să la de fieș-care preot și diacon po. parale de ce și fiind că din pricina multelor cheltueli ce se fac la școlele atât cele de aci din București cât și cele de prin județe cu lumnată poruncă s'au mai făcut prosticon (adaos) douăzeci parale la leu peste talerul ool ce era obișnuit, atât la sferul Sf. Gheorghe, cât și la sferul Sf. Dimitrie, aceste 20 parale ale trecutului sfer al Sf. Gheorghe să se implinescă de la fiește-carele, asemenea să mai implinescă iarăși de fiește-care leu po. parale șai-deci ajutorul Mitropoliei pentru multe cheltueli ce s'au făcut în vremea răzvrătirei, și cele curgătore de acum în toate zilele, mai vartos pentru cea în totă vremea ocrotire și diafendisis (apărarea) ce li se face, cum acum la dajdiace era să se pue pe cea pre-otescă, pentru plata datorțiilor țerei. Arésta 1804, Iulie 5. (L. Sig.).

(Circulară către protopopii).

1804 Febr. 16.

Domnitorul Alexandru Moruz, în urma cerei Mitropolitului Veniamin, dă un Hrisov,

Data	Luna	Text
1804	Octom.	<p>prin care scutește peste 22 de ómeni, caril sã se ocupe la lucrãrile Tipografiei Metropoliiei, spre a se putea aduce la starea ei de altã datã, adicã: 5 zețari, 4 drugari, 4 piclari, 4 probari, doi prifãcãtori, un puitor de chinovar și unul bucatar¹⁾.</p> <p>Alexan Iru Moruz V. V. în urma insistințelor ne 'nterupte ale meritosului Metrop. Veniamin, da un Hrisov prin care declarã Monastirea Socola ca locaș de Seminariu, iar maicele de acolo aũ fost transportate la Agapia²⁾ Intre altele se dice: «Spre acesta dar, pentru ca sã pótã avea și cele trebuinçose a petrecerei vieții, cu toțã îndestularea și mulțãmirea, cel care vor fi învredniciți a primi acel dar, și mai înainte o-rãnduiți spre catehisie învãțãturei la acẽstã școlã, de la numita Monastire Socola, Iatã bine void Domnia mea, prin acest al nostru Domnesc Hrisov, rãnduim pe lângã cele-l-alte venituri a numel Monastiri, sã se dee din Domnescã nãstrã Vistierie cãte douẽ miã cinci-sute lei pe tot anul, luãndu-se cãte o a patra parte pe tot sfertul, precum în întãritura anaforalei de obște de a birulul pe larg se aratã³⁾,</p>
1804	Decem. 22.	<p>Mitropolitul Veniamin mijlocește cãtrã Domn cã Lipovenii, preoții și cãlugãrii lor sã nu fie supãrați de Ispravnicul la rãndulala legii lor, dar protopopii ținuturilor sã albã a le face cercetare, și dacã vor constata cã aũ atras pe cine-va din pravoslavnicii Creștinii la legea lor sã arate Arhiepiscopul Eparhiei. Domnul întãrește la 1805, Ghenar 20 acea anafora⁴⁾.</p> <p>Cãtã toleranțã în religiunea nãstrã. Nu cred cã se gãsește exemplu în altã țarã!</p>
1804	Febr. 15.	<p>Domnul Alexan Iru Moruzi recunõește noi prerogative pentru Tipografia Mitropoliiei din Iași—</p>

¹⁾ Rev. Teol. an. IV, p. 92.

²⁾ R. T. II pag. 247.

³⁾ Idem mai sus opul citat.

⁴⁾ Uricarul pag. 138. V. IV.

Data	Luna	
1805	August	«ce este pentru lipărirea cărților de trebuință (țerei». Ist. Mitrop. Moldovei 1888 pag. 44. Neguțitorii Greci din Iași și din Moldova înființase o societate <i>Adellaton</i> cu scop de a strânge bani din timp pentru scopuri politice, și acea societate este autorisată de Mitropolitul Veniamin și episcopul Romanului Gherasim ¹⁾ . Am întâlnit și la Academia Română existența acestei Societăți, la Spitalul Colțea; Societatea era cu scop politic înființată, cum s'a vădut la 1806, încercarea Grecilor de a se revolta.
1805	Octom. 4.	Mitropolitul Veniamin prin anafora cere de la Domnul Moruz de al da un Hrisov spre a întemeia în Mitropolie o școală de psaltichie pentru totă țara și numește dascăl pe Protopsaltul Petru cu 300 lei pe lună. Din această școală au eșit un număr însemnat de cântăreți renumiți ²⁾
1806	Decem. 15.	Armatele rusești ocupă Moldova și Valahia. Generalul Mihelson încunoștințază prin 9 puncte cauzele războiului ³⁾ .
1806		Alexandru Moruzi se orânduiește a treia oară Domn în Moldova «și s'a înfățișat la Mitropolitul Veniamin Costache, unde se afla toți boierii adunați și au dat creditivele sale, apoi Alexandru Voevod împuternicea pe amândoi Calmacanii să țină Guvernul până la venirea sa. Mitropolitul atunci cu boierii s'au arătat foarte mulțumit de orânduirea lui Moruzi și le-au dat stăpânire recomandând pe fiește-care după slujba ce ocupă în țară» ⁴⁾ .
1806	August 17.	Alexandru Constantin Moruz V. V. dă un Hrisov pentru școlile din Botoșani, în care Școlile se învață Grecește și Moldovenește, venitul școlilor era din averea Bisericii Domnești Ospeția, la care era legată această școală. Domnul mai

1) M. M. p. 342.

2) M. M. p. 345.

3) Condica No. 1. Academia Română.

4) Dragici V. II, p. 73.

DATA	LUNA
------	------

1806	August 3.
------	--------------

înmulțește salariile dascălilor și dă și noi venituri, ca să se statornicască rodul învățurii copiilor săraci a multora și a osebite trepte din pământeni, ce nu au puțință a ținea și a plăti dascălilor pentru învățatura copiilor lor¹⁾. Prin urmare școlile erau susținute și în secolul acesta multe din averea Bisericii²⁾.

Alexandru Constantin Moruz Voevod da un Hrisov de miluire pentru Seminarul Socola. «Spre cinstea Patriei am pus în lucrare și s'au făcut școla din nou în Monastirea Socola, orânduindu-se și dascălii după cuviință și făcându-se și venit cât s'au putut spre ajutorul întemeerii și statorniciei ei, după cum prin osebitele Hrisove ale Domniei mele, ce s'au dat mai înainte, se arată. Ce dar socotind Domnia mea și bine-voind spre a se aduce școla acesta în cea mai bună stare, pentru ca și rodirea învățăturilor ei să fie pururea în bună sporire, după rugămintea ce ni-au făcut prin jalubă prea Cuvioșia sa Chir Sofronie Arhimandrit Sfințel Mitropolit și Egumenul Monastirei Socola, ca să se mai ajutoreze numita Monastire cu oș-care miluire. N'am trecut cu vederea, ci prin Hrisovul acesta al Domniei mele hotărîm, ca peste alte mile ce are, să mai albă numita Monastire și această miluire, adică la vremea slujbei vădrăritului să albă a scuti tot vinul ce va face din șase spre dece pogone de vie, ce va avea numita Monastire Socola, din podgoria ținutului Iașului de vădrărit, cum și tot vinul ce va eși din dișmă, din țviile ce sunt pe moșiile Monastirei Socola și Ezereni țarăș să fie scutit de vădrărit, nimănuț nici un ban să nu deie, nici să se supere de cătră slujbașii vădrării întru nimica³⁾.

1806	Decem. 23.
------	---------------

Se publică manifestul Impăratului Rosiei, care s'au cetit în divan. El se adresează Clerului și boerilor: «Părinteștele grijă și statornica luare

¹⁾ Hrisov, Uricariu Vol. II, pag. 59.

²⁾ Uricarul V. II, pag. 40.

Data	Luna

aminte ce procatohii noștri în toate întâmplările
 au arătat pentru statornicia și slobozenia bi-
 sericeștei părți acelor de neam, și a tuturor
 locuitorilor țărilor Moldaviei și Valahiei și o-
 sârdia cu care au făcut aducerea aminte și
 cercare împuternice tratatului pentru buna starea
 voastră, cu drept cuvânt acestea toate au făcut
 pe stăpânitorii Rusiei ocrotitorii pământului
 vostru..... Dar ore ocrotire a fost ocupația ru-
 sescă până la 1812? Câte angarii, câtă sărăcie
 n'au adus țerei? Dar alungarea Metropolitului
 Moldovei Veniamin și a celui din Valahia Do-
 siteiū tot urme de bună-voință protectore s'ar
 putea socoti? etc. etc¹⁾.

(Va urma).

C. Erbiceanu.

¹⁾ *Uricar. V. 3. p. 210.*

Trimiterea Sfinților Apostoli d'a predica Evangeliul.

Sfântul Evangelist Matheiū, în ultimile versuri a le Evangeliului său, ne spune, că Mântuitorul, apropiindu-se de discipoli săi, le a zis: «Datu-mi-s'a tótă puterea în cer și pre pământ. Drept aceia, mergând învățați toate neamurile, botezându-i pre ei în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-i să păzescă toate câte am poruncit vouă și iată eu cu voi în toate zilele sunt până în sfârșitul veacului Amin» ¹⁾.

Memorable cuvinte! Domnul trimite pe Sfinți s'ei Apostoli, spre a vesti Evangeliul mântuirii la tótă făptura. El spune cuvintele acestea după învierea sa, cu puțin înainte de a-l părăsi, adică d'a se înalța la ceruri, dar se declară pe sine Domn al cerului și al pământului. Datu-mi-s'a tótă puterea în cer și pe pământ, le zice și în numele său, adică în numele acestei puteri 'i trimite d'a vorbi învățătura cea mântuitoare, la care chiamă toate neamurile pământului, adică pe toți ómeni și termină încuragiându-l, zicându-le, iar eu cu voi sunt în toate zilele, până în sfârșitul veacului.

¹⁾ Mateiū. Cap. 28. Vers. 18—20.

El le zice: Duceți-vă! Supuneți pământul prin învățătura mea. Aveți credință și voi și cei ce vă vor urma, că veți îndeplini cuvintele mele, căci eu pururea, în veac, până la sfârșitul lumii voi fi cu voi și cu ei.

Minunate cuvinte! Măreț scop! Mare prezicere pentru viitor! Nimeni vre olată, nici înainte de Iisus, nici după aceia nu a dat cuiva o astfel de poruncă și cu atâta putere și autoritate. În adevăr, toți cei ce au urmărit în lumea acesta o putere absolută, au voit s'o albă, basată pe un egoism și pe o iubire de mărire deșartă și dacă uni, prin puterea armelor și prin vărsări de sânge, s'au impus altor neamuri, le au supus și 'și au întărit și lătit domnia lor, în depărtări mari ale pământului, tot succesul lor a fost de scurtă durată. Ast-fel cunoștem cum Marele Alexandru, prin acea înfricoșată falangă a armatelor macedonene, a supus Egiptul, mare parte a Asiei și a Europei, dar îndată după moartea sa, urmăritorii acestuia au desfăcut împărăția, înființată de marele cuceritor. Istoria de asemenea cunoște, cum Cesar cu legiunile romane a supus popoarele și a devenit stăpânul Romei, dar iarăși se știe, cum foarte degrabă înfricoșatul stăpân cade victimă disprețului său către legi. Mohamet la rândul său visază de asemenea o stăpânire absolută și universală asupra popoarelor pământului. Dar câtă deosebire este între porunca lăsată de acesta următorilor săi și între cuvintele Mântuitorului, spuse sfinților săi Apostoli. Următorii lui Mohamet întrebuițază sabia și vărsările de sânge, pentru a se impune. Mijlocul arătat însă de Mântuitorul este cuvântul evanghelic, este predica și învățătura, pe care o recomandă apostolilor săi.

Un alt mare cuceritor, la începutul sec. XIX, a voit iarăși să impună și să supună stăpânirii sale, prin sabie și puterea armelor Europa întregă, dar după ce a condus armatele sale triumfătoare din cetate în cetate și din neam în neam, a fost nevoit în cele din urmă să'și ispășească peca-

tele, terminându-și zilele sale, pe o stâncă a unei insule părăsite în mijlocul oceanului.

Dar câtă deosebire între aceste întreprinderi omenești și porunca dată de Domnul Sfinților săi Apostoli! Mântuitorul poruncește apostolilor să meargă să învețe totă lumea și toate popoarele pământului, cunoscând evangeliul mântuirii, să formeze cu toți un neam și un singur stat, însă stat de altă natură, un stat moral, al cărui supuși de neamuri și limbi diferite, să fie uniți între dânsi prin aceeași învățătură a credinței și prin cunoștință și adorarea unuia și aceluiași Dumnezeu, a Dumnezeului celui adevărat, care a chemat pe toți oamenii la mântuire, prin trimiterea Fiului său în lume. Și cine sunt aceia, pe care el 'i trimite, spre a întemeia împărăția sa în lume? Niște simpli pescari de la lacul Genisaret, din mijlocul unui popor, fără trecut glorios în istorie și el merg, spre a supune lumea și înființa împărăția universală a evangeliului, fără arme, fără puterea științei și a retoricii timpului, ci numai cu credința în cel ce 'i trimite pe ei, că el este Fiul lui Dumnezeu și Mântuitorul lumii. De sigur, fără această credință, care să le incalzească inima și să 'i întărească totă întreprinderea lor ar fi fost zadarnică, ba chiar o nebunie și cu toate acestea cuvântul Domnului se împlinește, cuvântul crucei, deși pentru unii este scandal, iar altora nebunie, el crește, se înmulțește și evangeliul se răspândește pretutindeni. Chiar de la început întreg pământul și toți se supun și 'i îmbrățișază. Popoarele și cetățile, unele după altele, primesc învățătura Domnului, pentru ca să împlinească cuvântul său și să fie o turmă și un păstor.

Cu cât cine-va cugetă și reflectează asupra acestor cuvinte, cu cât Domnul trimite pe sfinți săi Apostoli, spre a predica în lume evangeliul său și a chema pe toți la mântuire, cu atât se convinge despre puterea Dumnezeiească, ce a lucrat în trimiși Domnului și despre puterea și tăria în-

vătăturei evanghelice, la care era chemat întreg genul uman.

În adevăr, să vedem mai întâiu, cine sunt cei-ce primesc această poruncă și aũ însărcinarea a o aduce la îndeplinire, adică, cine sunt cei trimiși de Domnul, spre a învăța și supune învățaturii evanghelice toate neamurile pământului? Aceștia sunt discipoli sau Apostoli, pe cari Domnul i a ales și i a pregătit, pentru ca să aducă la îndeplinire în Israil și lumea întreagă vestirea mântuirii.

În adevăr, cu cât reflectăm mai mult și examinăm de aproape pe Apostoli Domnului și cu cât cugetăm la misiunea, ce aveau ei de îndeplinit, cu atât ne incredințăm, că prin ei a lucrat cu adevărat puterea lui Dumnezeu. Din istoria evanghelică și din tradițiunea Bisericii aflăm, că ei aũ fost niște oameni săraci cu desăvârșire, neînsemnați, slabi, timizi și neinstruiți. Nu se impunea prin nimic: nici prin nobleța neamului, nici prin avere, nici prin raporturi comerciale, nici prin cultura sau oratoria timpului. Erau mai toți simpli pescari de la lacul Genisaret și acestora Domnul și învățătorul lor, care și el, precum cunoștem din învățătura evanghelică, nu avea unde să-și plece capul, sunt chemați și aũ misiunea de la Învățătorul lor, de a cuceri lumea, adică de a impune tuturor evangeliul mântuirii. Și prin ce cuceresc ei spiritele este de mirare, căci nu aveau, precum am arătat, puterea științei sau a oratoriei, căci cunoștințele lor omenești erau cu desăvârșire mărginite. Ei nu atrag lumea, nici prin nobleța sau gloria neamului din care se trăgeau, căci se trăgeau din neamul cel exclusivist al Iudeilor, cari în orgoliul lor de fil ai lui Israil, nu voiau să albă a face cu nimeni, ba încă, făcând parte din acest popor, se trăgeau din provincia și tribul cel mai desprețuit, erau Galelienți și încă din treptele cele mai de jos a le acestei societăți. Ei nu pot atrage mulțimea nici chiar prin viața lor, căci sunt necunoscuți orașelor și țărilor, unde merg a predica evangeliul. Ei nu eclipséză popóarele, prin o putere extraordinară a ora-

toriei, căci de-și nu li se p^ote t^ăg^ăd^ui talentul și puterea cuvintului, dar predica și cuvint^ăriile lor, dup^ă m^ăestria cuvintului judecate, sunt departe d'^a se în^ăl^ța sau apro^{pi}a de stilul, limba și frumuse^ța, pe care o admir^ăm în discursurile și cuvint^ăriile lui Demonsten, Platon sau Cicerone.

Dar ceia ce vedem și admir^ăm la ei este faptul, că ei vorbesc și vestesc evangeliul m^ăntuirii cu t^ărie și convingere. Ei sunt tari în credin^ța, că vestesc adev^ărul, ba încă adev^ărul m^ăntuirii. Ei sunt încredin^țăți, că Iisus este Christos, că el este Fi^u al lui Dumnezeu cel viu, că a murit și a p^ătimit pentru p^ăcatele om^{en}ilor, că a înviat din mor^ți, că s'^a în^ăl^țat la ceruri și că va veni iar^ăși cu putere și m^ărire să judece vii și mor^ți. Ei sunt încredin^țăți, că împlinesc cu adev^ărat cuvintul Scripturei, care zice: «Că pre cele nebune ale lumii a ales Dumnezeu, ca pre cel în^țelep^ți să'i rușineze și pre cele slabe ale lumii a ales Dumnezeu, ca să rușineze pre cele tari și cele de neam prost și neb^ăgate în s^ăm^ă a le lumii a ales Dumnezeu și cele ce nu sunt, ca să strice cele ce sunt, ca să nu se laude nici un trup înainte a lui» ¹⁾.

Apostoli Domnului, aduc^ănd la îndeplinire Dumneze^ăscă poruncă a Inv^ăț^ătorului lor, au săv^ărșit cu adev^ărat lucruri minunate prin harul Dumnezeesc, care era și lucra prin^{tr}'înși. Prin iubirea cea către Christos, lucr^ănd cu zel și abnega^țiune extraordinară, pentru îndeplinirea sfintei și Dumneze^ăștii lor trimiterii, vedem că cei timizi și pu^țin credincioși, prin spiritul și harul Dumnezeesc sau umplut de curagiu și de îndr^ăsn^ălă. Cei proști și neinv^ăț^ăți au cercetat și au făc^ut tutulor cunoscute cele ad^ânci ale Dumnezeirii. Cei săraci și lipsiți au coprins în m^ănile lor tot^ă avu^ția p^ămîntului, tesaurul cel neprețuit al bun^ăț^ății. Cei necu-

¹⁾ I-a C^ătre Corint. Cap. I. Vers. 27 și urm^ăt^ărele.

noscătorii în arta de a vorbi, au predicat și au vestit tutulor vestea cea bună, despre mântuirea oamenilor, care urma să fie sădită în inimile tutulor fiilor lui Adam, să crească și să sporască pentru a lor mântuire. Dar ce era această veste bună, pe care ei o predica, cerând și lucrând ca toți oameni să se întorcă și să vină la Christos? Ce cuprindea și din ce consta, căci acesta era și făcea tăria și puterea lor.

Apostoli Mântuitorului cum și toți conlucrători și următorii lor, au fost chemați și au avut îndatorirea să învețe toate neamurile pământului și să facă pre toți fiilii lui Adam discipoli ai lui Iisus și tot-d'a-una să-l înmulțească pre ei, până când evangeliul mântuirii se va lăți în totă lumea și toți oameni vor crede în el.

Acest evangeliu, adică religionea, pe care ei o predică, nu constă din părți luate din alte religii, nici sunt produsul cugetării lor proprii. Ei învață pre oameni aceia ce Iisus a predicat și a învățat. Ei predică învățătura acestuia, cu îndatorirea d'a o vesti tutulor oamenilor.

Succesul întreprinderii lor depinde dar, pe de o parte de la tăria credinței lor și convingerea cu care predică, iar pe de alta de la reproducerea exactă a învățăturii Domnului. Ei țin la acesta cu credință și devotament desăvârșit. Unica preocupare a lor este d'a reproduce sincer și cu exactitate aceia, ce ei au auzit și au învățat de la Domnul. Ei consideră îndeplinită misiunea lor, când comunică și vestesc oamenilor cuvintele Domnului. Nici odată, în nici un loc și către nimeni nu vorbesc în numele lor. Din contră, pretutindeni, în tot locul și către toți vorbesc în numele lui Iisus Christos și la Evangeliul său chiamă, fără deosebire pe toți oameni, Iudei, Elini sau Romani și barbari. În fața tutulor neamurilor pământului ei predică frumoasa, excelenta și Dumnezeuască învățatură a lui Iisus. Ei vestesc tutulor vestea cea bună, că omul s'a mântuit de păcat, prin intruparea Fiului lui Dumnezeu și la cuvintele lor nimeni nu poate

resista, cred de o potrivă Iudei și Elini, fie-că predica lor unora părea scandal, iar altora nebulie ¹⁾. La cuvintele lor nu pot rezista nici Romani, nici barbari. El predică, că nu există de-cât un singur Dumnezeu, iar acesta este Tată plin de milă și îndurare al tuturor oamenilor. El spun tuturor neamurilor pământului, că acest Dumnezeu este Duh și toți, cei-ce se închină lui, trebuie a i-se închina și al adora cu Duhul și adevărul. Iar la cuvintele acestea, păgânătatea se cutremură din temeliiile ei și idololatria se surpă și dispare. Mărețele temple păgâne, considerate ca minuni a le lumii, fala artel, se golesc și nici Ceres, nici Minerva, nici Apolon, nici Baal, nici Serapion, nici chiar Joe nu mai au închinători acolo, unde străbate predica lor, adică lumină evanghelică. Pretutindeni încetază magia, auguri, serviciile sacre prin cetăți și păduri și toți în mase se închină celui crucificat pe muntele Golgota. Incetază altarele păgâne, se abolesc sacrificiile și toți se înalță cu mintea și spiritul, spre a se închina Dumnezeului celui spiritual, vestit de Apostoli Domnului. Cu un cuvânt pretutindeni, unde ei se arată tot zelul religiunilor păgâne și idololatre și totă pietatea strămoșească a popoarelor către zeitățile lor se abolește, iar în locul tuturor acestora toți, prin cuvântul și predica Apostolilor, se înfrățesc și devin deopotrivă înaintea lui Dumnezeu fiil al săi, renăscuți prin harul învățăturai evanghelice.

Iată dar, că porunca dată de Iisus sfinților săi Apostoli, porunca care părea greu de împlinit. ea se îndeplinește mai presus de orice așteptare omenescă și în timpul cel mai scurt. Victoriile, pe care le raportă Apostoli Domnului, pretutindeni, unde ei apar și predică, ne încredințază, că cei ce le a dat porunca, d'a vesti evangheliul său în totă lumea, cunoștea de mai înainte, că se va îndeplini foarte degrabă și deci trimitea cu totă încrederea pe Apostoli săi. În ade-

¹⁾ I Epist. Corint. Cap. I. Vers. 22 și următoarele.

văr, cu cât se examinază mai de aproape bazele învățaturii, pe care el trimite pe Apostoli săi în totă lumea, cât se cunoște mai de aproape morala coprinsă în această învățatură, fie-cine se încredințază, că predicii Apostolilor nu putea să reziste nimic, că porunca sa trebuia a se îndeplini și toate neamurile pământului să creadă în Treimea cea Sfântă, una și nedespărțită.

În adevăr, ce avea să predica Apostoli Domnul? Fără îndoială, el vestează mai înainte de toate, că Învățătorul și Domnul lor, al cărui Evangeliu îl vestesc, este Fiul Unul născut al lui Dumnezeu, că el a venit în lume și s'a făcut om, pentru a mântui pe oameni, că el s'a născut într-o esle în Belleemul Iudeei, că a trăit sărac, neavând chiar, după cuvântul Evangheliei, unde să și plece capul, că a fost desprețuit, persecutat și condamnat la mărtea pe cruce, că a înviat din morți a treia zi și după ce a întărit pe Apostoli săi cu putere de sus, s'a înălțat la ceruri, de unde a trimis pe Duhul cel Sfânt, spre a întări și lumina pe Apostoli săi, povățuindu-i și făcându-le cunoscut tot adevărul. La acesta se reduce totă predica Apostolilor, aceste învățături sunt baza vestirii lor evanghelice, prin care el voesc a regenera omenirea și toate popoarele.

Dar el, vestind toate acestea, cer oamenilor și tuturilor celor ce credeau cuvintelor lor, ca să lepede totă răutatea omenească, să se păzescă de totă fapta rea și tot păcatul, să urască din toate puterile lor tot ce contravine legii și voiei celei sfinte a lui Dumnezeu. Ei cer, ca credincioși să fie ridicăți la cel mai înalt grad de virtute și abnegațiune. Să răspundă și să răsplătescă cu bine la tot răul, ce li s'ar face, să iubească pe vrajmași lor și să dovedescă prin fapte iubirea lor către aceștia, către Dumnezeu și către aproapele. Ei le cer, să îi curați cu inima și cu sufletul, să fie sinceri în cuvintele și faptele lor, fără patimă și viclesug în cuvinte și chiar în plăcerile lor.

Cerënd tóte acestea de la cel-ce cred în Evangeliul mântuirii, Apostoli Domnulul pretind credincioşilor, ca ei să rămână tot-d'auna tari şi neclintiţi în credinţa lor, în mijlocul tutulor pericolilor, ce s'ar ivi, să îndure cu curagiū persecuţiunile şi să înfrunte tóte piedicile şi atacurile, ce ar veni asupra lor. Să nu se témă de nimic, să înfrunte cu curagiū tóte persecuţiunile ce ar îndrepta contra lor puternici pămîntului, să înfrunte ştiinţa şi filosofia filosofilor, zelul şi fanatismul credincioşilor idololatri, ura preoţilor acestora şi tótă furia magiei şi a augurilor, să fie tot-d'auna gata, d'a fi aruncaţi în temniţe, să sufere tóte întristările şi supărările, chinurile de tot felul şi chiar mórtea. Să fie tot-d'auna gata şi cu curagiū, pentru apărarea credinţei lor, să urce scările eşafodului, morte de cruce, spânzurătoare, să fie gata a trece prin foc şi prin sabie. Apostoli, după cuvîntul Domnulul, amintesc tutulor credincioşilor, că Iudei şi păgâni, poporul şi căpeteniile lui, străini de pretutindeni şi cei de acelaş neam, preoţi şi filosofi, cu toţi se vor uni şi vor conspira contra Evangheliei şi contra aleşilor Domnulul, ei însă să nu se témă, să aibă tária credinţei şi să fie siguri, că Biserica lui Iisus Christos se va înălţa şi întări pretutindeni, pe ruinile tutulor celor alte religii.

Şi în adevăr, Evangeliul triumfă şi se ridică mareţ pretutindeni, unde se predică tóte cele-alte credinţe religioase, se supun lui, căci el este credinţa a le căruí principii fundamentale sunt întemeiate pe iubirea Dumnezeescă către om. Din acéstă cauză închinători Evangeliului se înmulţesc pretutindeni şi devine credinţa tutulor popórelor. Evangeliul nu dă înapoi, în nici un loc, la nici un popor şi în nici un timp, el prosperéză şi progreséză continuu, fiind-că este singura religiune, care vesteşte omului cea mai perfectă morală, singura care 'l înalţă, 'l mângăe şi uneşte pe toţi ómeni la înfrăţire generală, pe basa egalităţei celei mai desăvirşite între ei, atât înaintea ómenilor, cât şi înaintea lui

Dumnezeu. Creștinismul triumfă și se ridică pe ruinele tuturor celor-alte religii, fiind că începutul său este de la Dumnezeu și Dumnezeu însuși, prin glasul unicului său Fiú, Domnul nostru Iisus Christos, 'l-a vestit omului. Pentru acesta el pretutindeni se îmbrățișează cu încredere de credincioși și are putere mare și minunată, întru a prefăce și renaște pe om. Este singura religie de folos omului și având ca codice sacru de învățătura Evangeliului, prin principiile sale, prin morala și învățătura sa, pretutindeni se arată, ca adevărata mângăere a omului, ca lumina cea de sus și puterea Dumnezească, care săvârșește mântuirea tuturor.

Dar cum s'aú săvârșit această miraculoasă prefăcere? Cum a fost cu putința, ca lumea întrégă să se renască prin învățătura predicată de niște ómeni, cu desăvârșire slabă, neînvățați, fără cunoștinta oratoriei, fără însemnătatea și nobleța neamului și a lor personală? Cum se face, că învățătura evangelică, predicată de acești discipoli ai Domnului, renaște pretutindeni, învinge toate religiunile, se întărește pretutindeni și se înalță glorioasă pe ruinele tuturor religiunilor, cu toată rezistența, cu toată piedica și cu tot războiul, ce-i purta vechea societate păgână? Fără îndoială. Explicațiunea nu póte fi, de cât în puterea Dumnezească a celui ce i-a trimis pre ei și în Evangeliul Domnului, pe care ei 'l vestesc. Apostoli Domnului nu sunt, de-cât organele Dumnezeescului lor Învățător. Ei sunt predicatori învățătorei evanghelice a lui Iisus Christos. Ei nu sunt alt ceva, de cât ascultători supuși și devotați ai Învățătorului Divin, ai Dascălului, care 'l asigură în momentul cel mai solemn al trimiterei, că el va fi cu dênși până la sfârșitul vécului și pentru a 'l asigura și mai mult, despre concursul său Dumnezeesc, le spune să aștepte în Ierusalim, până ce vor fi întâriți cu putere de sus, ceea-ce a și avut loc, în zioa cincî-zecimeii, adică la 50 de zile, dupre învierea sa din morți și în a zecea zi de la înălțarea sa la ceruri.

De sigur, isbânda acésta gloriósă a creștinismului, trumful său minunat și desăvârșit pretutindenți, înființarea de biserică creștină pretutindenți acolo, unde Apostoli Domnului au predicat, îndeplinirea așa dar grabnică a porunci, dată de Domnul Sfinților sêi Apostoli, nu are altă explicare, de cât aceea, că cel ce a trimis în lume pe Apostoli sêi spre a vesti Evangeliul, nu a fost un simplu muritor, ci cu adevărat Fiul lui Dumnezeu, carele a prezis cu puterea sa Dumnezească acela, ce trebuia să se întâmple și el cu acésta putere au lucrat și au dus la bun capăt, adică la îndeplinire precepta Domnului.

Cât trebuie să fim de recunoscători noi credincioși lui Dumnezeu, carele ne-a dăruit lumina evangelică și ne-a făcut cunoscut religiunea cea adevărată, care să ne înalte inima și sufletul, să ne dea mulțumirea conștiinței și să ne conducă la limanul adevăratei fericiri, care ne asigură viața viitoare! Cine se poate numi adevărat creștin, fără a fi dator să și arate recunoștința sa, prin cântare de imne și doxologii către acela, care atât a iubit lumea, în cât și pe Fiul său unul născut l-a dat morței, pentru a ne mântui?

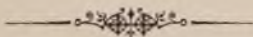
Dar adevărata recunoștință, pentru bunătatea Dumnezească și aducerea noastră la cunoștința adevărului, se arată mai ales prin îndeplinirea datoriilor noastre către Dumnezeu, către aproapele și către noi înșine. Nimeni nu poate pretexta nimic contra îndeplinirii datoriilor creștinești. Credința și iubirea către Dumnezeu, dovedită prin fapte, care isvorăsc din ea, iubirea desăvârșită către aproapele, așa precum o predică învățătura evangelică și datoriile, ce avem către viața și sufletul nostru, sunt obligatorii și neapărat indispensabile ori-cărui credincios. Și nu este greu de îndeplinit acesta! Celui ce crede în mod sincer și cu adevărat în Iisus Christos și este pătruns de învățătura evangelică, pentru acela jugul lui Iisus Christos este ușor, pentru că Domnul este nedespărțit, dupe cum el însuși spune, de acei, cari cred

în el și 'l întărește tot-d'a-una cu puterea Harului său Dumnezeuesc. Ast-fel fiind credincioși se îndemnă tot mai mult și se fortifică în tăria credinței, năzuind cu deadinsul a atinge și a aduce la îndeplinire, în faptele și viața lor cuvintele Domnului, care zice: «Fiți desăvârșiți, precum și Tatăl vostru cel din ceruri desăvârșit este»¹⁾.

Iată învățătura, pe care a trimis Domnul pe Apostoli să o predice în lume. chemându-l pe toți la cunoștința adevăratului Dumnezeu și la viața morală desăvârșită. Dumnezeu este cel ce trimite în lume pe cei 12 Galilieni. Dumnezeuască este învățătura, pe care ei o predică! Pentru această în fața acestei lumini evangelice, întunecatul idolatriei dispărea și se risipea, iar Biserica lui Iisus Christos, întemelată pe această învățătură, pretutindenți se înalță și se întărea.

Ast-fel se explică propagarea miraculoasă și isbânda grabnică a creștinismului, în totă lumea păgână și iudaică, prin glasul Apostolilor, trimiși de Domnul și Mântuitorul nostru.

C.

---

¹⁾ Evang. Mat. Cap. V. vers. 48.

INVÊȚĂTURĂ LUI GRIGORE DE NAZIANZ DESPRE TRINITATE.

Înainte de a desvolta această însemnată cestiune dogmatică, ași voi să arăt starea în care se găsea Constantinopolul, din punctul de vedere religios, și luptele ce le-a dus Grigore pentru triumful Ortodoxiei și în urmă să trec la învățătura lui despre trinitate. În anul 372, după ce refuză scaunul episcopal din Sasima, Grigore, chemat fiind cu insistență de tatăl său, bătrânul episcop din Nazianz, renunță la singurătate și se duse acolo unde îl chema datoria, de a ajuta pe părintele său. Aici puse în lumină toate calitățile sale de adevărat păstor creștin și ajunse cel mai iubit om al acestei eparhii. Nenorocirile îl loviră una câte una. Ceii iubiți de dînsul fură chemați la Domnul unul după altul; mai întâi fratele său Cesariu, apoi sora sa Gorgonia, tatăl său și apoi mama sa, pioasa Nona. După atâtea amărăciuni refuzând scaunul din Nazianz el se întorse înapoi la Seleucia în 375 și rămase aici până în anul 379, unde și primi sciirea despre mărtea marelui său prieten Vasile. Jalnic răspunde el lui Grigore de Nissa, care îl încunoscî-

înțase despre această pierdere: «Și acesta mi-s'a păstrat mie în această viață nenorocită, ca să aflu și de morțea lui Vasile și de trecerea acestui sfânt suflet, care a plecat de la noi, spre a merge la Domnul. Mă întrebî cum îmi merge? Fôrte reu. Am pierdut pe Vasile, am pierdut pe Cesariu fratele meu spiritual și corporal. Tatăl meu și mama mea m'au părăsit. Corpul îmi este bolnav, betrăneța a venit peste capul meu, grijile devin din ce în ce mai mari, ocupațiunile mă grămădesc, amicii mă părăsesc, Biserica a rămas fără păstori energici, reul ia locul binelui. Călătoria se face nỏpțea; nicăeri o făclie luminósă; Christos dỏrme. Ce este de făcut? Pentru mine nu mai e nici o mântuire de aceste rele, de cât morțea».

În Seleucia el ducea o viață singuratică, retras cu totul de ispitele și necazurile lumii aceștia. Și tocmai în momentul când se găsea mai liniștit și când credea că aici își va sfîrși ultimii ani ai vieții sale, vedu că Dumneđeu, în a tot puternicia sa, hotărise cu totul alt-fel. O nouă viață mult mai viforósă și mult mai rodnică de cât cea de până acum avea să o petrecă. Orașele mici îl adăpostiseră până acum; activitatea sa fusese mărginită; lumina se ascunsese sub obroc. De data acesta trebuia să cheme la viață ortodoxia amenințată și să lumineze în întunericul eresiei ariane din Constantinopol, capitala imperiului de răsărit, sfărîmând cuibul celor reu credincioși, îmbărbătând pe cei bine-credincioși și conducându-i la victorie.

Capitala suferea de aceleași pécate ca și vechea Roma. Popor sărac din tóte părțile se grămădise aici și nu cerea de cât petreceri. Traiul ușor îi făcea să nu se îngrijască de điuva de mîne. Sentimentul religios scăduse, iar ariani erau deplin stăpânitori

asupra spiritelor. Cei mari, ca și cei mici, ascultau de indemnul lor. Cu toții discutau asupra credinței și mai cu seamă asupra trinității. Nu era loc unde să se adune doi sau trei și să nu începă cele mai înflăcărâte dispute asupra acestor cestiuni. Nu voesc să dic prin acésta că toți cei ce disputau erau în stare să aprofundeze și să cuprindă în întregime adevărurile dogmatice. Mai tóte disputele lor erau superficiale; forma nu fondul ocupa locul principal. Ortodoxii erau în forțe mic număr, cei mai mulți din locuitorii erau arianii și chiar era de mirat cum rămăsese și acest număr, când arianii se aflau de multă vreme a tot puternici în capitală și se sprijineau nu numai pe căpeteniile religioase, dar și pe imperatori și pe armata lor. Cu mórtea imperatorului Valente, 378, începu sfirșitul puterii lor. Teodosiu ura pe arianii și se declară pe față pentru ortodoxii, admitând în totul hotăririle luate de conciliul de la Nicea. Indată ce el primi botezul dete un edict imperial, prin care stabili hotăririle de la Nicea ca admise de Stat și amenință cu cele mai grele pedepse pe partizanii arianismului.

Puținii creștini ortodoxii din capitală simțiră acum neapărată nevoie de un conducător destoinic, care să-i ducă la victorie nu prin puterea lumescă, de care acum erau asigurați, ci prin a-i convinge pe cei rei credincioși, a lumina mintea lor și a-i întorce pe drumul cel adevărat. Renumele lui Grigore se întinsese peste tot în lumea creștină. Talentul lui oratoric, credința desăvârșită, calitățile lui cu adevărat creștinesci, îl desemnau pentru un loc așa de important. La dînsul se adresară ortodoxii de aici, și cu totă dragostea ce el o avea pentru o viață retrasă, nu putu să refuze acésta chemare și veni la Constantinopol. Lumea din capitală nu socotea numai calitățile

sufletesci ale lui Grigore și se așteptau să vadă în el un om puternic, frumos ca înfățișare, cu curaj întipărit în fața lui, iar nu pe un om îmbătrânit de timpuriu de bătă și de ascesă, cu ochiul abătut, cu capul chel, într'o îmbrăcăminte sărăcăcioasă și având pe față întipărite urmele luptelor interne și a lipsurilor externe. Darul lui Dumnezeu însă era într'insul și acesta s'a vădit în curând, când el a început a predica în capela, care mai pe urmă dobândi numele semnificativ de «Anastasia» sau biserica învierii.

Grigore cunoscuse destul de bine motivul pentru care fusese chemat în capitală, știa că scopul principal al chemării sale era apărarea ortodoxiei față de mulțimea arianilor. Pentru acest cuvânt el căută, prin frumoșele și importantele sale predică, să întărească și să întipărească bine în mintea și în inima auditorilor săi mai întâi învățătura ortodoxă despre trinitate. Căută apoi prin dese aluțiuni ca să astâmpere dorința lor cea mare de dispute și să'i facă blândi și ertători față de cei rătăciți. Acesta o făcea, pentru că ura religioasă întrecuse de data acesta toate marginile. Nici un sentiment nu putea să împedice pornirea lor contra acelor ce erau de păreri contrarii. De aceea Grigore prin sfatul său, prin blândețea sa evanghelică și mai cu seamă prin exemplul său, căuta să'i corecteze de aceste mari greșeli. Așa de exemplu Macedoniani, de-și erau semiariani, Grigore totuși se adresază către dînșii în modul următor: «Așa de mare iubire am către voi, și așa de mare stimă am de abținerea voastră, de societățile voastre, de curățenia voastră, de simțul vostru frățesc, de iubirea voastră de săraci, de ospitalitatea voastră, că și eu aș dori să sufer ceva ca exilat, dacă voi ați fi uniți cu noi».

Ideia principală de care Grigore se călăuzea nu era numai de a duce la bun sfârșit triumful ortodoxiei și de a fixa principiile dogmatice, dar și de a da creștinismului caracterul său practic. Pe acest drum a avut mult de luptat și multe amărăciuni a avut să întâmpine. Nu numai că era criticat, impunându-i-se origina sa, obiceiurile sale, îmbrăcămintea sa, dar chiar într'una din nopți, în timpul rugăciunii, era să fie ucis. Casa de rugăciune, unde se afla împreună cu poporul ortodox, a fost atacată de plebea ariană, în cap cu femeile. Cu petrii, cu clomege și cu injurii ei turburată liniștea drept credincioșilor și numai prin minune Grigore putu scăpa cu viață de furia acestor nenorociți. Și în această împrejurare se arată tot așa de mare ca și până acum. E mare lucru, ține el, să ceri dreptate, față de cei ce ți-au făcut nedreptate, însă cu mult mai mare și mai divin este să suporti cu curaj nedreptatea.

Cu înțelepciunea, cu blândeța sa, cu firea sa îndatoritoare, ajunse cu încetul să triumfe, să se facă stimat și iubit nu numai de cei drept credincioși, în capul cărora se afla ca păstor, dar chiar și de eretici și păgâni, cari nu puteau să nu recunoscă meritele lui. Mulți dintre aceștia, convingându-se de învețăturile ce el le predica, înmulțeau din zi în zi numărul celor drept credincioși, părăsind credința lor de până acum. Micul număr de creștini ortodoksi, pe care Grigore îi află la începutul păstoriei sale, crescuse acum în mod deosebit, și acesta mulțămită numai marelui păstor și înaltului ierarh, care se afla în capul lor. Când el predica, se adunau în biserică oameni din toate clasele sociale. Bogații se întâlneau aici cu săracii, nobilii cu cei de rind, ortodoxii cu ereticii și chiar cu păgânii. Toți îl ascultau cu

drag și mulți dintre ei plecau pe deplin convinși de învățăturile ce el le predica. Mulți dintre eretici veneau pentru satisfacerea curiozității lor, sau cu gândul de a critica și de a batjocori principiile susținute de Grigore și adesea plecau învinși și rușinați în conștiința lor, de darul lui Dumnezeu, care se revărsase peste acest sfânt părinte, și cu deosebire de felul convingător cu care le vorbea. Numai cei înrăiți în păcate rămăneau neinfluențați de sfințele sale învățături.

Ast-fel, puțin câte puțin el pregăti triumful Ortodoxiei, în această capitală plină de păcate și de eresie. Edictul lui Teodosie asigură victoria deplină a învățăturilor fixate la Conciliul de la Nicea, și cu venirea lui în Constantinopol încetă orî ce opoziție din partea arianilor. Tote bisericile împreună cu averile lor fură puse la dispoziția creștinilor ortodoxi. Printre șirurile de soldați înarmați, trecu imperatorul, împreună cu Grigore, spre a lua parte la serviciul divin, ce avea să se celebreze în biserica catedrală. Murmurele și strigătele arianilor rămăseră neauzite. Credincioșii, cari umpleau biserica, cerură într'un glas ca Grigore să fie pus Patriarch al capitalei. Era pentru dînsul cel mai mare triumf omenesc; era recompensa bine meritată pentru curajul și munca titanică ce o depusese până acum. El nu voi însă să ocupe acest însemnat post prin aclamațiunile poporului și ținu să fie ales de episcopii în drept.

În anul 381 Teodosiu convocă la Constantinopol al doilea conciliu ecumenic care recunosc pe Grigore de Patriarch. Cu multă greutate el se decise a lua asupra sa o sarcină așa de grea, căci scia greutatele ce va avea să le întâmpine. Acestea se manifestară mai de timpuriu de cât se aștepta. Cërta începu de la ocuparea scaunului episcopal din Antiochia și merse

crescând prin dușmănia pe față, ce i-o arătară episcopii macedonenii și cei egipteni. Ca un adevărat sfânt, care nu vrea să aducă turburare în Biserică, nici măcar să producă desbinare în sinod, el se retrase de bună voe din scaunul patriarhal și pe la jumătatea anului 381 părăsi Constantinopolul, unde lucrase aproape trei ani. Tote rugăciunile prietinelor seî de a nu părăsi scaunul patriarhal, nici sinodul, fură în zadar, căci el avea nevoie de liniște, și de aceea refuză orî ce intervenire. Intrând pentru ultima oră în sinod se adresă către episcopi dîcîndu-le: «Intindeți-vă mîinile frătesce; eu vreau să fiu ca al doilea Iona; vreau să mă sacrific pentru mîntuirea corăbiei, de și eu nu sunt vinovat de furtună. Să cadă sorțul asupra mea și aruncați-mă în mare. Un chit ospitalier din adîncime, mă va primi..... Numai o datorie mai am încă de plătit, mărtea, și acesta aparține lui Dumnezeu». Înainte însă de a pleca voi să și ia rēmas bun de la creștinii seî iubiți, de la acei împreună cu care luptase și triumfase, și cu această ocaziune ținu una din cele mai frumoșe cuvintări.

El începe arătând că voesce, chiar în fața episcopilor adunați aici, să și dea socotelă de felul cum și-a împlinit misiunea sa. Acelaș lucru l-a făcut și Apostolul Pavel, cînd a arătat Apostolilor modul cum el a predicat Evanghelia. «Voi, dise el, voi trebuie să-mi faceți apologia mea și să fiți martorii mei și corōna gloriei mele». Și aruncînd o privire asupra societății creștine cum era la venirea sa aici: orfană, fără protector, și obiect al tuturor miserilor, dice: «Însă tu, o Dōmne, ai fost părintele ei. Abraam nu ne-a cunoscut, Israel n'a voit să scie de noi, atunci ne-am îndreptat privirile către tine și în afară de tine

n'am mai găsit pe altul; numai numele tău l'am chemat». Și arătând persecuțiunile lui Iulian și ale lui Valente se exprimă ast-fel: «Ce a rămas de la omida a mâncat lăcusta, și ce a rămas de la lăcustă a mâncat gândacul, și așa a venit un reu după altul. Am mers prin apă și prin foc, însă prin mila lui Dumnezeu am ajuns la liman. Acesta era starea societății creștine la venirea lui în Constantinopol: «O țarină mică și săracă, abia o țarină, care să fie demnă de cōsă și de hambar și totuși mare înaintea lui Dumnezeu, care vede în cele ascunse. Și acest Dumnezeu, care face pe cine-va bogat și sărac, mort și viu și toate le face și le schimbă numai prin voința sa, cel care face din zi noapte, din iarnă primăvară, din furtună liniște, din secetă ploae, și adesea numai în urma rugăciunii unui drept; acest Dumnezeu, care înalță pe cei umiliți și umilește pe cei mândri, acesta și-a dīs sie însuși: Am vădūt miseria lui Israel; să numai fie necăjiți de acum înainte, și El a dīs și a privit către poporul său și l-a condus cu brațul său cel tare și puternic. Și veđi, Iosif singur se duse în Egipt și nu mult după aceea șese sute de mii părăsiră această țară». În acest mod arată Grigore ce era societatea creștină, ce devenise acum și ce avea să fie, «Căci mari speranțe pōte să albă cine-va din lucrurile ce s'aū petrecut, cu mult mai minunat este că din așa mici începuturi s'a ajuns așa de departe, la punctul cel mai înalt la care pōte cine-va să se înalțe. Acela care chiamă pe morți la viață, care lēgă os cu os și închietură cu închietură și aduce într'însele iarăși un nou spirit de viață, pōte să execute și învierea complectă. Acesta este convingerea mea și acesta este legea cea puternică a recompensei. Tu ai stat împrejurul pereților și ai

meselor și împrejurul petrilor frumos cioplite și în porticele cele lungi și străluceai de jur împrejur de aur; tu nu sciai că credința, chiar când cine-va trebuie să se roge sub cerul liber, valorază mai mult de cât necredința cea strălucită și că trei adunați în numele Domnului, prețuesc mai mult ca o mie de necredincioși. Sau preferi tu pe Cananieni înaintea lui Abraam, pe Sodomiți înaintea lui Lot, pe Medianiți înaintea lui Moise? Tu socotesci cu miile, Dumnezeu însă numai pe aceia cari se mântuesc, tu praful ce nu se poate măsura, eū vasele cele alese; nimic însă nu este așa de înalt înaintea lui Dumnezeu ca învățătura cea curată și un suflet care se perfecționează prin învățăturile adevărului». Vorbind de societatea creștină de aici și de oraș dice: «Căci dacă acesta nu este mare, orașul, care e ochiul lumii, stăpânul pământului și al mării, nodul și punctul de mijloc al Orientului și al Occidentului către care toți din toate părțile alergă și de unde toate plécă ca de la un loc comun al credinții, dacă acesta nu este mare, un oraș întărit prin învățături mântuitoare și neliniștit din toate părțile prin tot felul de cuvintări, ce alt ceva ar putea să fie demn? Dacă acesta este demn de laudă, lasă-mă să mă laud și eu puțin cu dînsul, căci și eu am o parte în aceea ce veđi. Ridică de jur împrejur ochii și veđi coróna de onóre care s'a impletit acum în loc de coróna rușinii a mercenarilor lui Efraim». Indată după aceea el enumeră adunările demne ale preoților și diaconilor, zelul poporului, între femei ca și între bărbați, între filosofi ca și între clasele de jos, între cei nobili ca și între cei de jos, între resboinici ca și între ómenii privați; între tineri ca și între bătrâni, între fete ca și între femei. «La această corónă

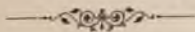
vreau să spuie că am ajutat și eu ca să se împletescă, ea este în parte și o operă a cuvântărilor mele, un fruct al spiritului meu. Voi toți îmi veți servi ca marturi, căci pentru fie-care din voi am lucrat, această va fi singura mea recompensă, această mărturisire, n'am căutat alta și nici nu caut. Virtutea nu caută recompensă, pentru ca să pôta să rămăe virtute; ea nu se interesează de alt-ceva de cât de ceea ce este bun». Grigore arată apoi cum certele și disputele au scădut mult în oraș și cum sentimentele și limbile s'au îndulcit. «Și această este o operă a spiritului meu, a muncii mele. Căci nu puțini sunt cei cari m'au batjocorit și ei au făcut așa cum fac toți cei-l-alți cari caută să acopere prin injurii slăbicuinea argumentelor, ce aduc. Noi însă vrem să arătăm tuturor, că pentru Christos ne răsboim, că ne luptăm în spiritul său, în spiritul aceluia care e blând și îndurător și a purtat slăbicuinea noastră..... Am îngrijit eu pentru profitul meu, după cum ved că fac cei mai mulți? Am făcut eu vre odată turburare în biserică? Pastoria mea am păstrat'o curată și nepătată. Dacă eu am iubit puterea, sau înălțimea tronului, sau sălile principilor, atunci nu vreau să mai am nici un merit, sau dacă l-am dobândit, voesc să'l perd». Nu avea nici o nevoie Grigore să'și arate meritele sale înaintea turmei ce o păstorise, căci aceștia îi cunosceau valoarea, dar față de unii episcopi, cari voiau să'i întunece și acest merit, s'a simțit nevoit, cu totă modestia sa, să arate chiar înaintea popoului adunat, aceea ce el făcuse pentru biserică din Constantinopol. El spune mai departe că nu mai dorește nimic «de cât un succes cu mâinile curate, înțelept în cuvântările sale, un om care nu în toate să placă tuturor, ci să scie să se lupte pentru ce este

bun; un om care să fie în stare să suporte nevoile Bisericeî, căci acesta este necesar în timpul nostru». În urmă vorbind de desbinările dintre episcopi dice: «Cum să suport eu acest războiu sfânt! Cum să împac eu pe acel ce stău față în față unui contra altora și târască cu ei poporul în abisul ce l'au deschis, dar nu numai poporul de aici, ci de pe întregul pământ. Acum Orientul și Occidentul e împărțit în două tabere dușmane și par separate nu atât de mult prin granițe, cât prin opiniuni contrarii. Până când vom mai auzi: al meu și al tău, cel vechiu și cel nou, cel cu talent oratoric sau cel plin de spirit, cel nobil sau cel mai puțin nobil, cel cu episcopie mai mare și cel cu mai mică? Mi-ar fi rușine pe bătrânețele mele, dacă m'aș numi după alții, eu care mântuirea mea o am de la Christos». Acesta însemnată cuvintare o încheie Grigore luându-și rămas bun de la poporul seu. «Rămâi cu bine «Anastasia», tu care porți un nume așa de pios; tu ai ridicat din nou credința, care odinioară era așa de disprețuită; tu câmpul de victorie comun al nostru al tuturor, tu noule Silo, unde noi am zședat mai întâi arca alianței, după ce acesta în timp de patru-deci de ani a fost purtată prin pustie; și tu templu mare și laudat, posesiunea noastră cea nouă, care numai acum ai primit adevărata ta mărire de la cuvintul lui Dumnezeu cel etern. Rămâi cu bine tu scaunul meu episcopal, scaun invidiat și plin de pericole, și voi preoți plini de demnitate prin bătrânețea și cuviința voastră și toți câți ați servit lui Dumnezeu la masa cea sfântă. Rămâneți cu bine corurile Nazareelor și voi armonii ale cântărilor de psalmi, voi rugăciuni de noapte, voi lecțóre curate, voi femei pline de modestie, voi văduve, voi asiluri de bătrâni, voi ochi ai săracilor cari pri-

viți către Dumnezeu și către mine. Rămâneți cu bine case ospitaliere și iubitoare de Christos, care ați suportat slăbiciunile mele și voi toți amici ai cuvintărilor mele, cari v'ați adunat aici, rămâneți cu bine! Rămâi cu bine tu oraș mare și iubitor de Christos. Apropiati-vă mai mult de adevăr, întorceți-vă la ceva mai bun, rugați-vă lui Dumnezeu mai mult de cât sunteți obișnuiți până acum; o ast-fel de schimbare nu e rușinosă, dar stăruința în reu aduce peirea. Rămâi cu bine Orient și Occident pentru care și de care voiți fi combătut. Copiii mei, păstrați aceea ce eu v'am încredințat! Darul Domnului nostru Iisus Christos să fie cu voi cu toți!»!

Cât de edificătoare este această măreță cuvîntare ținută de unul din cei mai mari apărători ai Ortodoxiei și câtă abnegațiune se vede în cuvintele lui! Cu această el încheie activitatea sa în Constantinopol și se retrage la Nazianz și mai târziu la mica proprietate părintescă din Arianz, unde rămase până în momentul când fu chemat la Domnul (389 sau 390).

M. P.

CRONICA BISERICĂSĂ.

I.

Serbarea Anului Nou.

Anul acesta serviciul devin s'a oficiat în Catedrala Sf. Mitropolii de P. Sf. Archiereu Nifon Ploeșteanul, Vicarul Sf. Mitropolii în lipsa I. P. Sf. Mitropolit Primat Iosif Gheorghian, care se află în străinătate pentru căutarea sănătății. La serviciul divin a asistat M. S. Regele, A. S. Regală, Principele Ferdinand cum și multă lume oficială.

P. C. Arhimandrit Humulescu a ținut o foarte frumoasă predică potrivită ocaziunii.

După terminare M. S. Regele s'a întors la palat, unde D-l D. Sturdza, președintele Consiliului de Miniștrii I-a adresat următoarele cuvinte:

Sire,

De câte ori cugetăm la trecutul nostru ne reamintim dificultățile ce am străbătut și vedem progresele realizate; dicem

într'un glas că visul bătrânilor noștri stă ca fapt îndeplinit dinaintea noastră, căci România are astăzi rost în lume. De câte ori îndreptăm mintea spre viitor, simțim inimile noastre cuprinse de o vie emoțiune, căci știm că poporul nostru are Sfătuitor înțelept și Povățuitor sigur pe calea dezvoltării sale.

Atunci aducem mulțămită cerului că a ocrotit patria noastră și reînnoim inimile noastre simțimintele de recunoștință profundă și de devotament neclintit către Majestatea Voastră, Care conduceți destinele Regatului cu atâta înțelepciune și râvnă.

Cu inima caldă depunem, dar, la picioarele Majestății Voștre, cu ocasiunea reînnoirii anului, urările noastre cele mai vii, rugând pe A-Tot-Puternicul Dumnezeu să dăruiască Majestății Voștre și Majestății Sale prea grațioasei noastre Regine, Altețelor Lor Regale Princepelui și Principesei României și Augustilor Lor Copii, ani mulți și fericiți, bucurându-Ve de roadele muncii Voștre neobosite, închinată întăririi și prosperității României.

M. S. Regele a răspuns:

«Sunt viu mișcat de simțimintele de credință și de bunele urări ce Ne exprinați cu atâta căldură în numele consiliului de ministrii.

«Privesc cu recunoștință vechiul an, în care s'a săvârșit, cu concursul d-voștre, multe și însemnate reforme de un mare folos pentru Țară. Facă cerul ca și în anul care începe munca noastră, a cărei ținută trebuie să fie neîncetat întărirea, siguranța și viitorul Statului, să fie bine-cuvîntată. Rog pe A-Tot-Puternicul să împlinescă dorințele pe care inima Mea le hrănesce pentru fericirea României și să ne dăruiască linisce și îmbelșugare.

«*Mulțămindu-ve pentru căldurösele vöstre feliicitări,
«*Not uräm tuturor anü multü și fericiti, și Eu ve
«*doresc sänätate și tärrie spre a Më bucura încă multä
«*vreme de sfaturile d-vöstre.****

II.

O circularä a P. Sf Pimen Episcop al Dunärei-de-Jos.

P. Sf. Pimen a adresat cu ocasiunea Anului nou urmätörea circularä P. C. protoierei din Eparhia P. Sf. Sale.

Prea Cucernice Pärinte,

La începutul anului, datoria tuturor este de a mulțämi lui Dumnezeu pentru bine-facerile care le a revärsat preste popor și țara nösträ in anul trecut; și tot äsa suntem datorü de a-L ruga ne incelat, ca și in anul in care inträm sä ne därulascä töte cele de folos pentru o viață bună creștinescä și cetätenescä; căci, ce este viața? de cât un dar de la Dumnezeu pe care suntem datorü a-l păstra cu tötä sfiätenia; iar din învătătura creștinä cunöscem, că problema acestei vieți, nu póte fi alta de cât *indeplinirea datoriei*.

Acéstä datorie se indeplinesce prin incordarea tutulor puterilor nöstre sufletesci și trupesci către un scop bine de terminat: märeire lui Dumnezeu, de la care atärnä totul și binele obștesc care garantézä fericirea poporelor. — In adevër, fie-care om cât are viață, are și datorii de implinit și dupä modul indeplinirei lor va avea de la Dumnezeu recompensä in viața viitoare. Firea nösträ dovedesce că omul nu póte și nu trebuie sä träescä numai pentru sine, ci el se simte dator de a lucra pentru un ideal care trece preste hotarul nevoilor sale, in o sferä mai inaltä, care nu póte

fi alta de cât îndeplinirea datoriei către Dumnezeu și binele obștesc.

Toți, absolut toți oamenii au a și îndrepta munca lor după norma dată de creștinism în deslegarea problemei vieții creștine, adică *plinirea cu succes a datoriei*.

Acelor dintre oameni cari au pozițiune în societate li se cer și sunt datorți a fi pildă celor-l-alți oameni: viața lor să fie un model vrednic de imitat, învățămintele lor să fie folositoare ca și o sămânță care aruncată pe un pământ bine îngrijit, să producă mult rod; cu alte cuvinte, datoria acelor oameni care au chemarea de a fi conducătorii mulțimei, este o datorie, care după limbajul bisericesc s'ar putea numi, apostolică.—Bărbatul de stat, militarul, judecătorul, medicul, învățătorul și angajatul pentru a-și îndeplini cu succes datoria, care este problema acestei vieți, trebuie să aibă o intimă convingere a chemării lor în statul său națiunea pe care o servesc.

Și dacă împlinirea datoriei către cele lumești cere o convingere intimă și aprópe apostolică, cu cât mai mult se cere acéstă intimă convingere din partea acelor cari au în lume o chemare curat apostolică; și aceștia sunt preoții Bisericii lui Christos, care Biserică este și apostolică.—Preotul deci potrivit misiunii sale apostolice este chemat a propovestui învățătura creștină, cu ale ei sfinte și sublime precepte, pentru îndeplinirea de către toți oamenii a problemei acestei vieți, adică *îndeplinirea datoriei*. Din învățătura creștină va îndemna și singur se va face pildă: ca creștin, ca soț, ca părinte de familie, ca cetățen devotat statului și némului său.

Pe cât de vrednic din tótă stima va fi din partea societății acel preot care va ști a-și îndeplini așa datoria, tot pe atât de fericit va fi poporul care va avea așa preoți; iară statul cu ast-fel de preoți va privi cu încredere viitorul său tralnic și fericit.

Pentru atingerea acestui ideal al activității pastorale în mijlocul poporul de către preoți, se impune ca statul care are datoria de a se îngriji de dezvoltarea tuturilor treptelor sale organice, să se îngrijescă și de Biserică și de clerul ei, pregătindu-l prin o cultură corespunzătoare rolului ce are preotul în mijlocul poporul, mai ales în timpul de față, și asigurându-l pe cât este posibil și față de nevoile vieții.

Aceste datorii ale statului nostru către cler și biserică, se ved din ce în ce îndeplinite mai ales în anii din urmă. Astăzi avem în țara noastră instituții de cultură clericală bine organizate și cu un cadru de învățământ bine întocmit, așa că se pot compara cu instituțiile de același fel din alte state civilizate. Tot așa și sub raportul asigurării poziției materiale a clerului nostru miran, s'a făcut ceva și nădăjduim că pe măsură ce clerul va dovedi hărnicia sa prin conducerea și luminarea poporul în toate privințele și sub toate cerințele vieții, i se va recunoște dreptul la o mai bună poziție materială, ca astfel să fie scutit de nevoile vieții; ba chiar, să fie în stare de a contribui cel puțin la înființarea diferitelor așezăminte filantropice atât de bine-făcătoare pentru omenire.

Prea Cucernice Părinte,

Cu prilejul noului an găsim cel mai bun moment de a face o scurtă privire asupra împlinirii datoriei noastre preoțești în această frumoasă parte a țării,—Eparhia Dunării-de-Jos— și cu cea mai mare mulțămire sufletească constat că în cursul anului 1903 ce încheiem, iubiții noștri preoți, fie-care după a sa putere, în cercul păstoriei lor, s'a silit în deslegarea problemei vieții creștine, adică în *împlinirea datoriei*.

Afirm acesta, pentru considerațiunile următoare:

a) Ținerea conferințelor pastorale generale, cari au avut loc în zilele de 15 până la 30 Octombrie în întreaga E-

parhie. La aceste conferințe au luat parte 357 preoți din numărul total de 412; cari repartisați pe județe, dau următorul raport: 109 din județul Covurlui, 75 din județul Brăila, 76 din județul Constanța, 97 din județul Tulcea. Din acesta reese că mai toți preoții s'au prezentat la conferințe afară de 55 din cari unii sunt foarte bătrâni și bolnavi, iar alții aparțin bisericilor comunităților străine.

La aceste conferințe s'au anunțat și tessele cari urmeză a fi lucrate în cursul acestui an 1904 și dezvoltate la conferințele generale pastorale ce se vor ține în Octombrie viitor, și anume:

1) Despre căsătorie tratată din punct de vedere religios și social.—Gradele de rudenie și numerarea lor.—Dispensa.

2) Preotul ca învățător și îngrijitor de buna stare și curățenie sufletească și trupescă a poporului.—Sfaturile ce trebuie să dea poporului de la țară în cas de boli molipsitoare.

3) Datoria preotului de a îndemna pe sătenii spre a-și da copil la școlă și la învățarea diferitelor meserii.—Explicarea obligativității învățământului primar.

4) În afară de biserică, când preotul este liber de orice serviciu preoțesc. cum să și întrebuințeze el timpul?

b) Participarea preoților la cercurile culturale, școlile de adulți și în unele județe și la ședătorile sătești, mai ales în Județul Covurlui.

c) Inavuțirea tuturor bibliotecelor parohiale urbane și rurale cu cărți folositoare preoților pentru a-și putea mări cercul cunoștințelor, pe care trebuie să le respândescă în popor, mai ales la țară, pentru cerințele morale și sociale-economice.

d) Ținerea mai multor conferințe protopopești la reședința episcopală și sub-președenția Noastră, la cari în ziua de 3 Septembrie, au luat parte și domniile revisorilor școlari din cele patru județe ale Eparhiei. În această conferință s'au pus bazele unei apropieri mai intime între preotul și învățătorul sătesc,

cum și programul lor de muncă în cercurile culturale și școlile de adulți.

e) Indemnarea și conlucrarea preoților sătești la înființarea băncilor populare în toată Eparhia, în care direcțiune cu o deosebită bucurie am constatat silința preoților din județele de dincolo de Dunăre:—Tulcea și Constanța.

f) Propășirea regulată și temelnică a societății clerului „*Solidaritatea*” cu un număr de peste 400 preoți membri și cu un capital de 12,913 lei—abia după un an de la înlemnirea acestei societăți.—Tot sub egida societății s’au ținut conferințe instructive între preoții din capitalele județelor Eparhiei, mai ales în Galați și Brăila.

g) Înființarea în Galați a unei școle de cântăreți bisericesci care a avut loc în Septembrie, la care s’au înscris și urmăzătorii 40 de elevi din diferite părți ale Eparhiei și ale căror cursuri sunt predate de 4 profesori.

h) Ca notă îmbucurătoare se constată și faptul că în cursul anului ce încheiem, la Consistoriul eparhial au fost numai 8 procese; ceea ce dovedește că preoții noștri nu dau loc la abaterile care cad sub prescripțiunile canoanelor și legilor bisericesci și civile.

i) Nu voi în trece cu vederea că cu ocaziunea vizitelor canonice în Eparhie am constatat că din indemnul preoților și prin dărnicia poporului s’au ridicat și sunt pe cale de a se ridica o mulțime de biserici, cari prin mărimea și frumusețea lor împodobesc satele și cătunele, mai ales din partea dreaptă a Dunării până la țărmurile Mării-Negre.

Acestea sunt fapte reale și, de și nu trebuie să ne închipuim că am făcut tot ce cade în sarcina noastră, totuși ele dau probele cele mai puternice despre modul cum clerul Eparhiei Nostre își pricepe chemarea sa și muncește cu hărnicie la deslegarea problemei vieții creștine, adică *împlinirea datoriei*. Pentru acesta mă simt fericit ca la începutul noului an 1904, să fac tuturilor preoților urările

mele cele mai căldurose, rugând pe bunul Dumnezeu pentru a da fie-căruia din ei sănătate complectă, ca mai mult să lucreze în mijlocul scumpului nostru popor, pe care cu iubire și dragoste creștină să'l conducem pe calea binelui, care'l asigură fericirea vieții pământești și a celei cerești.

III.

De ale Clerului.

N u m i r i.

— Preotul Nicolae Popescu, fost paroch la biserica parochială din urbea Cerna-Vodă, este numit pe ziua de 1 Noembrie a. c. paroch, la parochia Gârliciū, Jud. Constanța.

— Noū hirotonit în preot Grigore Teodorescu, licențiat în teologie, este numit pe ziua de 1 Decembrie, a. c. paroch la biserica parochială «Schitu Slobozia» din urbea Cămpina.

— Preotul supra-numerar Vasile Velicico, de la parochia Luncavița, Jud. Tulcea, este numit pe ziua de 1 Decembrie a. c., paroch la parochia Satul-Noū, plasa Tulcea, acelaș județ.

— Noū hirotonitul în preot Gheorghe Rudeanu, este numit pe ziua de 22 Noembrie a. c, paroch la parochia Budesa-Mare, Jud. Argeș.

— Preotul supra-numerar V. Poroineanu de la parochia Poroina-Mare, Jud. Mehedinți, este numit pe ziua de 1 Decembrie a. c., paroch la parochia Gogoși, acelaș județ.

— Noū hirotonitul în preot Ion C. Runcanu, este numit pe ziua de 7 Decembrie 1903 paroch la parochia Covrigi, Jud. Mehedinți.

T r a n s f e r ă r i.

— Preotul supra-numerar Ion Mihăilescu de la parochia Gurbănești, Jud. Ilfov, este transferat în aceeaș calitate pe

diua de 1 Decembrie a. c., la parochia rurală Oltenița, acel județ.

— Preotul paroch Dimitrie Simionescu de la parochia Galben, Jud. Tecuci, este transferat în aceeaș calitate pe diua de 1 Ianuarie 1904 la parochia Palben, acelaș județ.

— Preoții parochi C. Popescu, de la parochia Voitenul, Jud. R-Sărat și Ion Morariu de la parochia Mărgăritești, acelaș județ, sunt transferați pe diua de 1 Ianuarie 1904, unul în locul altuia.

— Preoții parochi Alexandru Popescu de la parochia Ogrezeni și Constantin I. Mihăilescu de la parochia Cucuți Sudiți, ambii din Jud Ilfov sunt transferați pe diua de 1 Ianuarie 1904, unul în locul altuia.

— Preotul paroch Grigore Teodorescu, licențiat în teologie, de la parochia «Sf. Nicolae» (Schitul Slobozia) din urbea Cămpina, este transferat în calitate de preot la urbea Sinaia, pe diua de 1 Ianuarie 1904.

— Preoții parochi Grigore Popescu, (licențiat în teologie), de la parochia Stălp, Jud. Buzeu și Nicolae Popescu de la parochia Baba-Ana, acelaș județ sunt transferați pe diua de 1 Ianuarie, unul în locul altuia.

D e c e s e.

— Preotul paroch N. Manolescu, de la parochia Teodorești, comuna Lăunele-de-Sus, Jud. Argeș, a decedat la 28 Octombrie a. c.

— Preotul paroch Dimitrie Luizescu, de la biserica «Adormirea», din urbea Caracal, a decedat la 15 Noembrie a. c.

— Preotul paroch Nicolae Gh. Popescu de la parochia Predești, Jud. Dolj, decedat la 29 Octombrie a. c.

— Preotul paroch Petre Popeanu de la parochia Ronghlora, Jud. Gorj, a decedat la 29 Octombrie a. c.

— Preotul supra-numerar Ion Stănescu, de la parochia Padina, Jud. Buzeu, a decedat la 18 Octombrie a. c.

— Preotul paroch V. Teodorescu, de la parochia Putreda, Jud. R.-Sărat, a decedat la 13 Nembrie a. c.

— Preotul supra-numerar Ștefan Vartolaș de la parochia Micșunești Jud. Némțu, a decedat la 20 Noembrie a. c.

— Preotul supra-numerar Négu Ionescu, de la parochia Ceptura, Jud. Prahova, a decedat la 20 Septembrie a. c.

— Preotul paroch Ion Șerbănescu, de la parochia Tapană, Jud. Olt, a decedat la 7 Decembrie a. c.

— Preotul paroch Grigore Lăduncă de la parochia Răs-tôca, Jud. Putna, a decedat la 29 Noembrie a. c.

— Preotul paroch Spiridon Stănescu, de la parochia Ciumești, Jud. Muscel, a decedat la 1 Decembrie a. c.

— Preotul supra-numerar Ion Dumitrescu, de la biserica filială «Sf. Apostoli», parochia «Sf. Dimitrie» (Bagdat) din urbea R.-Sărat a decedat la 20 Noembrie a. c.

— Preotul supra-numerar Pavel Stănescu, de la biserica parochială «Cuvioasa Parascheva», din urbea R.-Sărat a decedat la 8 Noembrie a. c.

IV.

U n a p e l .

Direcțiunea tipografiei societăței bucovinene ne trimite spre publicare următorul apel. 'L publicăm cu cea mai mare plăcere.

«Profesorii universitari Dr. Emilian Voiutski și Dr. Teodor Tarnavschi spre a oferi clerului ortodox un îndreptariu, cum are să prelucre și să propuie el materiile omiletice în decursul anului bisericesc și la felurite întâmplări străordinare din comună, au publicat de o cam dată o colecțiune de predică *pentru toate duminicile anului bisericesc în trei tomuri*. Având înaintea ochilor în prima linie necesitățile locale, opul numit

s'a tipărit numai în 500 de exemplare, cari toate acuma s'a epuizat. Aflând lucrarea profesorilor menționați o așteptare foarte favorabilă în mai multe foi bisericești ale bisericeii Române și primind tipografia subsemnată, care este proprietatea societății pentru cultura și literatura Română în Bucovina, neîntrerupt comande din toate părțile pentru trimiterea opului, ea s'a decis a-l edita din nou (și anume cele trei tomuri apărute până acum). De ore-ce editarea aceasta e împreună însă cu mari spese, fără editorii nu dispun de mijloace necesare și nu voesc să facă cheltueli eventual riscate, se roagă tipografia respectuos, să aveți bunătatea a căuta abonații în cercurile Domniei Văstre, folosindu-Vă spre acest scop de lista alăturată. Prețul opului, ce va apare ca și prima dată în trei tomuri, va fi pentru abonați 4 cor. sau 5 franci, după apariție 5 cor. sau 6 franci de tom.

Tot o dată roagă tipografia pe acei domni, cari au de gând să se aboneze la opul menționat să binevoiască a solvi chiar la început cel puțin jumătate din prețul opului întreg (vra să dăcă 6 cor. sau 7 franci și 50 bani), ca să se potă asigura aparițiunea opului. Banii aceștia au să se trimetă din partea colectanților dimpreună cu listele primite (cel târziu până la 1 Martie 1904) direct la adresa subsemnatei tipografii. După primirea listelor se va începe imediat cu tipărirea ediției noue a opului numit, dacă cu suma primită va fi asigurată cel puțin jumătate din acoperirea speselor tipariului; în cazul contrariu cotele primite se vor înapoia ».

Cernăuți, în Decembrie 1903.

V.

Un Calendar.

P. Sf. Arhieru Sofronie Vulpescu Craioveanul a publicat și pentru anul 1904 un foarte bogat și interesant Calendar Bisericesc Ortodox. A apărut în tipografia Joseph Göbl și costă două lei. 'L recomandăm cu căldură cititorilor, fiind-că le poate servi ca o prețioasă călăuză mai cu sémă în cele bisericesci.

G.

RAPORTUL DINTRE RELIGIUNE ȘI MORALITATE

I) ÎN POLITEISM.

(Urmare Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVII-lea No. 9).

Cam aceleși lipsuri ca Brahmanismul are și *Budismul*. În începutul său, Budismul este mai mult un sistem de morală de cât o religie. Zei, sacrificii, temple, preoți sînt noțiuni și vorbe necunoscute pentru limbajul lui Gautama Buddha, întemeietorul Budismului. Creațiunea lumii și ținerea ei sînt o enigmă. Neantul este începutul și sfîrșitul ei. «Tot este deșert în cer și pe pămînt, și cerul și pămîntul însuși sînt deșerte, și pe ruinele lumii prăbușite tronază în veci neantul»¹⁾. Viața este asemenea unei tragedii, a cărei acțiune se desfășură în mod fatal și se termină cu apunerea eroilor ei, pentru a se pierde în lumea infinitului neant, în Nirvana.

Durerea și suferința sînt tovarășii nedespărțiți ai vieții, tot ce este viu este supus lor, tot sucombă sub greutatea lor. A se scăpa de durere și suferință, acesta este scopul

¹⁾ Wuttke, Geschichte des Heidentums, II, 525. Asupra vieții și activității lui Buda vezi eminentele lucrări ale lui: Oldenberg, Buddha, Sein Leben und seine Lehre. Barthélemy-Saint-Hilaire, Le Bouddha et sa religion. E. Burnouf, Introduction à l'histoire du Bouddhisme indien. Th. Schultze, Buddhas Leben und Wirken. T. W. Rhys Davids, Der Buddhismus, tradus din engleză în română de Dr. A. Pfungst. E. Arnold, Lenche Asiens.

activității omenești. Acesta o exprimă «cele patru adevăruri»: despre suferință, cauza suferinței, înlăturarea suferinței și calea către scăparea de suferință. De aci rezultă și norma de conduită morală a budistului. A nu dori nimic, a nu face nimic, a nu gusta nimic sînt virtuțile cardinale ale Budismului, cunoșterea nimicniciei existenței și cufundarea în durerea universului e idealul său, rugăciunea sa este dorința de mintuire de realitatea irațională. Sacrificiul constă în renunțarea la toate bucuriile vieții, în suportarea pe tăcute a durerii. Singură această linie de conduită deschide perspectiva de eliberare din incatenările lumii sensurilor, perspectiva care dă budistului ceva din puterea ideală, din negarea de sine fără pereche, din bucuria de suferințe a martirului, calități care-l caracteriză.

Morala este determinată aci ca și în Brahmanism de scopul religios, de acela și suferă de aceleași neajunsuri. Și aci activitatea morală este privată de un scop real și virtuțile morale nu servesc la realizarea unui scop real în lume. «Activitatea omului, care urmărește ajungerea unei fericiri pămîntești, este prada zădărniciii, a neantului, a golului..... o necesitate inexorabilă domnește peste întreaga viață și toate speranțele»¹⁾. Și cu toate că «al patrulea adevăr», predică «drăptă credință, drăptă hotărîre, drăptă aspirațiune, drăptă cugetare, drept cuvînt, drăptă faptă, drăptă viață și drăptă adîncire în reflexiune», totuși acestea nu sînt virtuți care vin în ajutorul vieții, ci ele conduc numai la suspendarea suferinței, care după «adevărul întai» se manifestă în «naștere, bătrînețe, bălă, mörte, tratul cu cine nu-ți place, despărțire de cei pe care-ți iubești, nedobîndirea de ceea ce dorești, cu un cuvînt quintupla alipire de cele pămîntești»²⁾. Blîndețea, modestia, răbdarea, curajul și cumpătarea se practică nu în vederea unei fericiri în viața viitoare, ci numai ca un mijloc de reprimare a impulselor, ca cea mai bună pregătire spre nimicire. Virtutea ajută omului numai ca să treacă pe cîsta de dincolo a mării vieții, și această cîstă nu

¹⁾ Oldenberg, opal citat p. 222

²⁾ Aceste cinci legături corespund celor cinci factori constitutivi ai omului, după psihologia budistă, și anume: figură, conștiință internă, conștiință externă, senzațiune și voință.

este mórtea, ci încetarea existenței. Acel care urmăzează «al treilea adevăr» trebuie să-și potolească egoismul și să nu depășească limitele, pe care i-le pune societatea, ci să lucreze spre binele și prosperarea ei, dar în toate acestea e vorba mult mai puțin de a împlini o datorie morală de cât de a nu se lăsa să fie tîrît de poftă și a se priva cu chipul acesteia de mintuirea, ce i aduce nimicirea totală, neexistența Nirvanei, sau a se expune chiar la pedepsa de a se naște din nou și a trăi o viață mai rea.

Cu toate aceste defecte capitale ale Budismului, el conține totuși un însemnat element moralizator. Ideea de egalitatea tuturor ființelor vii este accentuată de el cu o forță necunoscută celorlalte religii dinaintea sa. Tuturor ființelor le este comun sentimentul durerii, care stăpînește totul, și acest sentiment devenit conștient proclamă compătimirea de cea mai înaltă datorie a omului și de fundament al moralei. Cu acesta, deosebirea socială dintre oameni, diferența de caste, atât de adînc înrădăcinată în India și propagată și susținută de Brahmanism, se șterge. «Precum cele 4 râuri, care se varsă în Gange, își pierd numele îndată ce apa lor se amestecă cu a fluviului sfînt, așa încetează cei care cred în Buda, de a mai fi: Brahmani, Cșatrii, Vaisias și Sudras»¹⁾.

Dar ori-cît de sus s'a ridicat Budismul d'asupra Brahmanismului, mulțămîta caracterului său universalistic, el suferia totuși de același bolă ca și Brahmanismul și încă într'un grad mai înalt. Această bolă este direcțiunea pur ascetică a vieții. Pe cînd dualismul moralei brahmanice făcea posibilă viața sub ambele forme: în societate și în retragerea în singurătate, unilateralismul budistic vrea cu orice preț ca fie-care om să fie anahoret, să înăbușească și distrugă în sine toate poftele și cerințele trupului, pentru a ajunge cît mai curînd în Nirvana. O astfel de sinucidere în masă a omenirii nu era posibilă, cu tot entuziasmul de care au fost cuprinși discipolii lui Buda pentru învățătura sa. Sacrificarea individualității proprii și porunca celibatului erau lucruri prea grele de împlinit pentru cei mai mulți oameni, care recunoșteau de alt-fel învățătura budistă ca dreptă și

¹⁾ Max Müller, Essays II, 319.

intuitoare. Se impunea cu imperiositate o formă mai blândă a preceptelor religioase și a regulilor de morală pornite din ele. Și ast-fel se născu și în Budism o formă inferioară de moralitate, alături de morala absolută a ascetismului. Cine observa cu strictețe împlinirea celor 10 porunci¹⁾, avea dreptul să nădăjduiască că se va renaște într-o viață mai bună și că se va apropia deci de Nirvana.

Mai era încă și un alt rău de care suferia Budismul în însăși temelia sa, și anume neglijarea sa și mai bine zis, negarea sentimentului religios. Buda nu admite în sistemul său nici un zeu și prin urmare nici sacrificiul, preoții, temple și celelalte formalități cerute. Unicul zeu budist am putea zice că e Neantul, dar acesta e numai ceva impersonal, vag și nedeterminat. Și pentru că o religie nu poate exista fără cult, cum ne o dovedește în mod peremptoriu sorta Budismului primitiv, adepții lui Buda au ridicat la rangul de zeu pe însuși învățătorul lor și au întemeiat un cult mai bogat în cerimonii de cât cultele mai tuturor religiunilor positive.

În ambele sale forme—in cea ascetică și în cea socială—morală budistă n'a avut puterea de a opera o reformă morală a omenirii, nici n'a pus în circulație noi idealuri de moralitate, n'a deschis noi perspective și nici n'a înlăunat spiritul omenesc pe calea unei sănătoase dezvoltări istorico-culturale, ci a fost numai un leac sedativ sau mai bine zis narcotic contra durerilor și suferinței, unite prin firea lucrurilor cu existența ființelor vii. Cauza acestei slăbiciuni este lipsa de un principiu moral pozitiv, care la rândul său este esemeni urmarea firăscă a lipsei de un principiu religios pozitiv. Prin urmare și în Budism găsim același strânsă legătură între religie și moralitate, ca și în celelalte religii expuse până aci.

La *Greci* religieunea a stat la început asemeni în legătură intimă cu moralitatea. Mai tirziu fie-care din ele s'a dezvoltat aparte, influențind totuși în mod fecund una asupra altela,

¹⁾ Aceste porunci sunt: 1. Nu ucide, 2. nu fura, 3. nu săvârși adulter, 4. nu te îmbăta, 5. nu minți, 6. nu face abuz în mîncare, 7. nu lua parte la spectacole publice, 8. nu face lux în îmbrăcăminte, 9. nu posedă pat comod, 10. nu primi de la nimeni aur sau argint.

Iar în cele din urmă moralitatea plutește în sfere cu mult mai înalte și mai senine decât religionea. Cu toate acestea ea nu fu în stare să țină locul religiei murinde și să dea omului satisfacerea și consolațiunea pe care i-le da religionea.

Zeii olimpici, care au aruncat puterile titanice ale naturii în noaptea tartarului, sînt în totalitatea lor reprezentanții simetriei, ordinii și frumuseții din lume. Zeus al lui Omer, Pindar și Sofocles este protectorul dreptului de ospitalitate, răsbunătorul sperjuriului și al crimelor, gardianul bunelor moravuri, tipul demnității regale și al suveranității. Alături de el stau Metis și Themis, inteligența luminată și legea naturii, iar mai pre sus de el Moira, sorta neînduplecată și a tot dreptă, care personificată ia cînd numele de Dike cînd pe cel de Erinis. Erinis, care aduce la îndeplinire sentințele judecătii zeilor, este tot odată și păzitoarea ordinii naturale; în această calitate împiedică ea calul lui Achilles de a vorbi cu voce omenescă și ia seama ca sora să nu se abată din drumul său. Apollo Delficul este încorporarea a tot ce e frumos, vesel, luminos, a culturii, poeziei și artelor, cu care se făliau Grecii și prin care se credeau mai pre sus de barbari¹⁾. Athena din Acropole este reprezentanta puterii întemeiate pe judecată, prin care un stat propășește în pace și 'n război. Eroul Heracles este luptătorul pentru drepturile zeilor pe pămînt. Vechile zeițe ale naturii din mitologia indo-germanică devin la Grecii—sub numele de Muze și Charite—zeițele armoniei și ale frumuseții. În epoca post-omerică se fortifică și mai mult credința în providență (Opis), care guvernează toate cu dreptate. Cel pios este bine plăcut lui Dumnezeu și dacă se întimplă să sufere și el necazuri și înjosiri, cum e cazul cu Odiseu și cu Hercule, acestea sînt numai spre binele său, căci «Zeus ne conduce la înțelepciune și sfințește legea că în suferință este învățătura», cum zice Eshil în Agamemnon. Nelegiuirea din contră va fi ajuns de răzbunarea zeilor, deși poate trziu după săvîrșirea nelegiuirii. Dacă pedepsa fără de legii n'a avut loc înainte de moarte, atunci ea se aplică fiilor și nepoților celui cul-

¹⁾ Cuvîntul „barbar“ este luat aci în înțelesul în care 'l luau vechii Grecii, care numiau astfel pe toți care nu erau Grecii, după zicătoarea: „Πὰς μὴ Ἑλλήνων ἄρβυρος“.

pabil precum și sufletului lui, care e neliniștit și chinuit în «Hades» de gândul că urmașii săi suferă în viață din cauza lui. Cu timpul se puse în legătură cu răsplătirea și pedepsirea faptelor credința în nemurirea sufletului și existența unei vieți după moarte. credință cultivată mai ales în misterele eleusinice. În cultul lui Apollo a atins spiritul religios și moral al Grecilor punctul său culminant. Idealul religios al omului este aci asemănarea cu Dumnezeu, care se ajunge prin perfectă curăție trupescă și sufletescă.

Dar cu toate că zeii sînt în privința morală mult mai perfecți de cît oamenii, totuși nici ei nu sînt lipsiți de pasiuni și nesupuși greșelii. Ei se luptă între dînșii, caută să se înșele unul pe altul prin mijloace viclene și răutăcioase și se amestecă în afacerile oamenilor. Hermes protejează pe hoști și înșelători¹⁾, Afrodita cauzază mari nenorociri²⁾, Poseidon pedepsește pe acel care dă ajutor celui în nevoie³⁾, Apollo și Artemis sînt răzbunători⁴⁾. Zeii nu îngăduie omului o stare de fericire permanentă, invidia lor pe oameni din cauza fericirii jăcă un însemnat rol în poeziile omerice⁵⁾. Oamenii își scuză adesea greșelile lor spunînd că înșiși zeii greșesc⁶⁾. Zeii se dedau la aventuri amorose⁷⁾, sînt cruzi către oameni și-i pedepsesc cu asprime pentru greșeli neînsemnate⁸⁾. Astfel de zeii nu puteau să deștepte de cît groza și spaima în sufletul omului, iar nici de cum respect și dragoste. Din această cauză se născură o mulțime de superstițiuni, care unite cu sacrificii, rugăcuni și juruințe se perpetuau în numeroase forme de cult ca mijloc de a îmblîzi mînia zeilor și cîștiga favoarea lor.

Immoralitatea care decurgea din diferite mituri despre purtarea incorectă a zeilor atrase asupra religiunii critici asupra

¹⁾ Welker, Griechische Götterlehre II, 460 sq.

²⁾ Odiseea IV, 261.

³⁾ Idem VIII, 565.

⁴⁾ Idem V, 341.

⁵⁾ Idem IV, 181.

⁶⁾ Exemple numeroase de acest fel se găsesc la Leopold Schmidt, Ethik der alten Griechen (2 volume). Lucrarea lui Schmidt este tot ce s'a scris mai temeinic despre morala vechilor Greci.

⁷⁾ Iliada XIX, 270.

⁸⁾ Idem IX, 499—501.

din partea filosofilor, începînd cu Xenofanes și Heraclit, și a poezilor, mai ales a comicului Aristofanes. Spiritul raționalist al epocii lui Pericles desăvîrși opera începută de critica filosofilor și poezilor, rupînd cu totul legătura șubredă ce mai era între religie și moralitate și puse bazele unei morale independente de religie și sprijinită numai pe datele rațiunii omenești sau pe speculațiunea filosofică. Școala socratică a plecat cea dintîi pe acest nou drum, căci deși învățătura morală a lui Socrates respiră o adîncă religiozitate, ea stă totuși mai mult în opoziție de cît în legătură cu religie și moralitatea sa. Plato și Aristoteles precum și urmașii lor pînă la Stoici construi ră sisteme de morală cu totul independente de religie. Stoicii bazară morală pe metafizică și prin asta o apropiară din nou de religie. De vreme ce după ei rațiunea, principiul activității noastre, este emanațiune din rațiunea dumnezeiască, practicarea virtuții fu considerată ca împlinirea destinațiunii dată de Dumnezeu omului și ca supunere față de felul cum providența divină conduce lumea. Și pentru că toți oamenii se împărtășesc de o potrivă de rațiunea dumnezeiască, acesta formează legătura obligațiunii morale generale, care, fiind întemeiată pe asemănarea omului cu Dumnezeu, se extinde peste limitele naționalității. Pe această cale ajunse filosofia la ideea unei monarchii divine, care să cuprindă în sine și înțelega omenire și în care toți oamenii, ca supuși ai aceleiași legi, anume ai rațiunii divine și umane în același timp, să se priviască între dinși ca frați¹⁾. Acesta este apogeul atins de cugetarea omenescă, fără ajutorul revelațiunii dumnezeiești, în rezolvirea problemelor vieții practice. Ideea de frăție a tuturor oamenilor, propovăduită de Stoici, a temperat întru cît-va exclusivismul îngust al Grecilor și Romanilor, dar n'a putut schimba fața societății putrede din cauza corupțiunii morale și a necredinței religioase. Nereușita filosofie stoice în a opera o regenerare morală a omenirii este încă o dovadă mai mult, că filosofia nu pôte înlocui religie și că o moralitate solidă nu pôte exista fără religie. Filosofia pôte concepe idealuri înalte și frumoase, dar ea n'are putere de a le aplica în viață. Religie și moralitatea Grecilor a dovedit

1) O Pfliegerer, opul citat vol. II, p. 596.

prin urmare mai clar de cît ori-care alta, că moralitatea nu pöte prospera dacă nu este bazată pe religione. De asemeni în ultima ei fază de dezvoltare a pregătit calea monoteismului creștin cu forma lui de morală superiöră.

Din religiunile politeiste mai însemnate ne rămîne să mai trecem în revistă religiunea Romanilor, Perșilor și Chinezilor, tustrele religiuni puse exclusiv în serviciul Statului.

Religiunea Romanilor are tendință curat practică și utilitaristă. Calculul cel mai rece domnește în toate actele sale. Pe cînd zeii grecești sînt tipul ideal al perfecțiunii omenești, cei romani sînt numai spiritualizarea funcțiunilor instituțiunii de stat. Tot ce este în domeniul vieții pămîntești se reflectează în lumea zeilor. Fie-care faptă, fie-care însușire sufletească, fie-care obiect și loc este spiritualizat, primește un zeu protector sau un geniu tutelar. ori sînt înșiși zeificate. Ast-fel se naște acea nenumărată mulțime de zei, simple personificațiuni ale cerințelor și necesităților firii omenești, așa se explică cum virtuțile cetățenești, ca: Libertas, Honos, Concordia, Pudicitia, Fides, Victoria, Fortuna, Salus publica și altele sînt considerate ca zeități și cum capul statului este adorat chiar în viață ca un zeu. Are dar totă dreptatea Mommsen cînd numește această religiune *) reflexul pios al vieții civice a Romanului. Zeii îndrumază și supraveghează pe om în toate faptele sale, ei îi indică prin augurii și auspicii și prin alte semne (nomina, omina, ostenta) linia de conduită ce trebuie s'o observe în anumite cazuri și îi fac cunoscut voința lor.

Viața morală în această religiune, este determinată de motive religioase pînă în cele mai mici amănunte ale ei. Întrîngă viața privată și publică a Romanilor are caracter religios^{*)}. Numai ceia ce privește statul prezintă interes pentru Roman: a nu împlini datoriile impuse de stat este *improbum*. A face ceia ce contribuie la conservarea și înflorirea statului și merită lauda publică e *probum et honestum*. Acel care greșește ceva contra statului atrage asupra-i mînia zeilor, pentru că turbură prin această ordinea rînduită de ei. Greșelile se pot însă repara prin sacrificii aduse zeilor. Cultul

*) *Römische Geschichte*, vol. II, p. 411.

*) *Fustel de Coulanges, La cité antique*, p. 108 sq.

jocă un rol nespuse de mare în nomenclatura statului și a religiunii Romanilor, din care cauză priceperea și iscusința cu care pontificii aș știut să exploteze credulitatea mulțimii în orice împrejurare a vieții a fost în tot-de-una unul din factorii cei mai puternici ai înaintării statului spre mărire și progres, ca și ai decăderii lui.

O moralitate deosebită de religiozitate și o religiozitate deosebită de drept n'a existat la Romani. Și pentru că religionea a fost pusă în mod exclusiv în serviciul dreptului (resp. a statului) și nu s'a ridicat nici o dată mai pre sus de principiul utilității, de aceea și sora ei, morala, n'a putut să se înalțe către sfere mai senine. Și una și alta au fost mai mult un fel de de măsuri polițienești pentru asigurarea bunului mers al statului.

O religiozitate care deși națională dar totuși în serviciul unei moralități sănătoase, este *religiunea popoarelor iranice și în special a Persilor*. Contrar religiunii indice, Zoroastrismul este religiozitatea unei morale curate, pline de viață, inspirătoare de curaj și de dor de muncă. Noțiunea de Dumnezeu este aici cu mult mai pre sus de cea din religiozitatea primitivă a vechilor Ari. După învățătura lui Zaratuștra expusă în cartea sfântă «Zend-Avesta»¹⁾ lumea este creată de zeul bun Ahura Mazda, care și manifestă în toate a tot-puternicia și bunătatea sa. Omenii au fost creați de Ahura Mazda asemenea bunilor și înșestrați cu multe bunuri și calități frumoase, cu destinațiunea de a desfășura activitatea morală în imperiul său și mai pre sus de toate de a lupta cu ajutorul spiritelor bune Ameșaspena, Yazatas și

¹⁾ Zend-Avesta constă după apusele cărții Dinkart din 1000 de capitole, din care 180 s'au pierdut. Partea relativă la cult și la învățătura despre zeu, numită *Yasna*—cîntec de laudă, recitațiune, ni s'a păstrat numai fragmentaric. Partea relativă la experiență numită *Vendidad* s'a păstrat în întregime. Ea se află tradusă în englezește de Darmesteter, Oxford 1880. Învățăturile Zoroastrismului se extrag mai departe din *Bandsheş* (transcrisă și tradusă în românește de F. Justi, Leipzig 1868). Aci se cuprinde pe lângă învățătura despre creațiunea lumii o sumă de alte cunoștințe de tot felul; *Dinkart*, o lucrare foarte voluminoasă, conține mai ales cestiuni morale. Din ea s'a tradus pînă acum în englezește 9 volume de către personalul Peshotum Destur Behrany Sanjana. Extras din notițele după cursul profes. B. Lindner, Leipzig „Heimat und Zeitalter des Zend-Avesta“.

Fravașii contra spiritului rău, spiritul întunericului Angro-Mainius și a tovarășilor lui, Daevas, care amenință cu distrugere opera zeului bun. Pământul ca regiune de mijloc între cer—locuința spiritelor bune—și infern—locuința spiritelor rele—este teatrul pe a cărui scenă se desfășură lupta între spiritele bune și cele rele și omul este amestecat prin forța lucrurilor în această luptă. Răul din lume, atât cel fizic cât și cel moral, este cauzat numai de Daevas. După ce Ahura Mazda a creat numai prin cuvântul său lumea ființelor bune în timp de 365 de zile. Angro Maimius sau Ahriman a adus în această lume tot răul: lumina 'i a opus întunericul, pământului productiv deșertul, plantelor folosite pe cele otrăvitoare, animalelor domestice fiarele sălbatice și parazitele, sănătății bóla, vieții mórtea și pe ómeni i-a îndemnat și condus la minciună (păcatul original), trindăvie, necurăție și tot felul de păcate.

Datoria fie-cărui om este de a lupta în tótă viața sa contra spiritului minciunii și al întunericului și a întregii lui cete și de a preamări prin faptele sale pe spiritul luminii și al adevărului. A lucra cu strguintă și fără întrerupere în imperiul lui Ahura Mazda este prin urmare datorie religioasă. Parsul trebuie să lucreze pământul, căci prin acesta se îndepărtază Daevas, să cultive pământul sfânt, căci el se bucură de acesta și răsplătește munca omului cu producțiune abundentă. În vederea acestei munci trebuie păstrată mai pre sus de tóte sănătatea corporală, care este unul din bunurile cele mai prețioase ale vieții. De aceea corpul să fie întreținut în perfectă stare de curățenie, ca și tóte lucrurile de care se folosește și cu care vine în contact omul. Noțiunea de curățenie stă în punctul central al religiosității practice și ocupă în Avesta locul de frunte între prescripțiunile care se referă la viața Parșilor.

Curățenia se arată mai bine prin curățenia sufletului și acesta prin iubirea de adevăr, sinceritate, probitate, ținerea cuvântului dat și a contractului încheiat. Faptele ómenilor se judecă atât în viața acesta cit și în viața cea viitoare. Sufletele celor care au luptat cu bărbăție pentru Ahura Mazda trec cu bine după mórte peste puntea Cinvat (care merge îngustându-se pînă ce devine îngustă ca ascuțișul unui cuțit tăios) și ajunge în cer, unde primesc răsplata faptelor lor

bune. Sufletele celor care prin perversitatea saă lenevia lor au favorizat lucrul lui Angro Mainius ca l de pe puntea Cinvat într'un rîu de foc, care le duce în infern, un le se chinuiesc de Daevas și unde vor sta pînă cînd marele incendiu va consuma întreg universul și va avea loc judecata generală, cînd vor fi cu tôte primate în cer.

Ast-fel în această religiune tătă activitatea morală este datorie religiósă și tptă activitatea religiósă are un scop moral, de unde reiese extra-ordinar de marea însemnătate economică pe care a avut-o religiunea zoroastrică pentru nêmurile iranice¹⁾.

Cu tôte acestea moralitatea pierde mult din cauza mulțimii de prescripțiuni ceremoniale impuse de religiune, precum și din cauza confundării moralului cu naturalul, ceea ce formeză una din trăsăturile caracteristice ale acestei religiuni. Noțiunea de curățenie se întinde d. ex. asupra domeniului pur moral cum și asupra multor lucruri cu totul indiferente pentru morală, ca d. p. cum trebuie să-și taie cine-va unghiile și părul, cum să se feriască de atingerea de lucruri necurate etc. Acestea și alte asemenea prescripțiuni sînt discutate cu multă scrupulozitate. O mare parte din Vendidad (cap. XIII și XIV) tratéză despre venerațiunea datorită cîlnelul și pedépsă ce atrage după sine neglijarea acestei datorii. Tôte aceste reguli și prescripțiuni zadarnice și pedante aū adus cu sine întuneric și confuziune în aprecierea și deosebirea adevăratelor fapte morale de cele immorale, așa că deși religiunea și morala Parsismului staū cu mult mai pre sus de cît religiunea și morala altor popóre, ele n'aū ajuns totuși nici la cunoșterea adevăratei religiuni nici la adevăratei moralități.

În sfirșit religiunea de stat a *Chinezilor* și moralitatea bazată pe ea aū atins asemeni o înaltă treptă. În stat se oglindește, după concepțiunea chinezescă, ordinea vieții cerești. Este de datorie tuturor cetățenilor, dar mai ales a împăratului ca fiū al cerului, să păstreze o ast-fel de armonie în viața

¹⁾ Caracterul viril al acestei religiuni a făcut să se nasă în sufletul nefericitului filosof Friedrich Nietzsche, adversarul orl cărei religiuni, un adevărat cult pentru ea și l-a inspirat cele mai originale cugetări exprimate prin cuvinte de foc în scrierea sa: „Also sprach Zarathustra“.

morală, în cit acesta să fie o adevărată iconă a veșnicii ordinii cereștii. Dacă nu se observă această îndatorire, atunci ordinea naturii își pierde cursul său normal. Ast-fel statul—sau mai exact împăratul, ca șef al statului—este responsabil de bunul mers al naturii. Virtutea fundamentală este prin urmare respectul în fața ordinii și mai cu seamă ascultarea fiilor de părinți. Smerenia și intervenirea pentru dreptul celui apăsător sînt laudate în Șu-King și în Și-King¹⁾ ca cele mai frumoase calități sufletești. Ast-fel motivele religioase sînt puse în serviciul societății, al justiției cetățenești, al culturii și al moralei. Confuce²⁾, întemeietorul actualei religii de stat a Chinei, a fost condus în reforma ce a adus vechiul religii a Chinei, de un spirit practic utilitar; dar acest spirit propice pînă la un punct moralei a fost funest pentru religie, care a devenit un simplu simbol al ordinii eterne și al regularității matematice a lucrurilor. Se înțelege de sine că o asemenea religie nu mai avea puterea de a împinge moralitatea pe drumul unei perfecțiuni din ce în ce mai

¹⁾ Șu-King este cea dintîi operă a lui Confuce. În ea se cuprinde istoria vechilor împărați ai Chinei și maxime de ale lor. Această carte este considerată și pînă azi de bază a științei de stat. Și-King asemenea opera lui Confuce cuprinde oînteece în care se oglindesc vechile credințe și datine ale Chinezilor.

²⁾ Confuce (propriu Kung-tu-ce = Invățătorul din némul Kung) născut la anul 551 a. Chr. a fost bărbat de stat, iar nici de cum întemeietor de religie. Despre cestiuni religioase n'a scris el nimic și nici nu voia să vorbească de ele. Cuvîntul „Dumnezeu“ nu se întilnește nicăiri în scrierile sale, despre nemurirea sufletului a evitat a se pronunța. Valoarea și eficacitatea rugăciunii o contestă, cultul nu-l admite. Tot asemenea preoții și temple. Numai cu morala s'a ocupat el și acesta este crat utilitaristă și destinată a crea fericirea poporului chinez singur. Invățătura morală a lui Confuce amestecată cu idei religioase imprumutate din Budism și din Taoism (sistemul religios întemeiat de Lao-ce (= Invățătorul antic, bătrîn) nu contemporan mai bătrîn a lui Confuce) formează astăzi religie de stat a Chinei. Afară de religie de stat, care e numai religie aristocratică, există și Budismul și Taoismul (desfigurată) ca religii aparte. Masa poporului are o religie sincretistă, deosebită de aristocrații prin mulțimea de ceremonii și superstiții care o caracteriză, și care e o amestecătură tot de confucianism, Budism și Taoism. Adepții acestei religii se numesc Sankiao—adept ai celor 3 religii, de la san-trei și kiao-religie. Notiță după cursul profesorului de limba chineză și mongolă de la Universitatea din Berlin Gruber „Ueber die Chinesische Volksreligion“.

nalte, pentru că-l lipsea scopul suprem către care să tindă. Din această cauză moralitatea stagnă. Numai o justiție civilă s'a putut desfășura în totă libertatea. China este țara școlilor, a podurilor și a spitalelor, a ordinii rigide și a celei mai laudabile pietăți filiale. dar ea este tot odată și țara rutinelor, a stagnațiunii, a omnipotenței statului, a mediocrității, a mandarinilor și a examenelor. Moralitatea chineză—al cărei ideal este ordinea și legalitatea—nu este însă în stare să deștepte în om virtuți virile mai înalte și mai ales virtutea iubirii de omen. Moralismul raționalistic și cultul statului au dus la spiritul de sclavie, cruzimea brută, lăcomia la extrem, egoismul fără margini și exclusivismul, care au pus stăpânire de mit de ani asupra poporului chinez și îl stăpinesc și azi.

* * *

Iată-ne dar ajunși la sfârșitul cercetării noastre asupra raportului dintre religie și moralitate în cele mai însemnate forme de religie politeistă. Pe treptele cele mai de jos ale religiei am găsit că religia nu era în stare să dea naștere nici măcar unei moralități elementare, ba mai mult chiar, că ideile primitive și nepotrivite despre divinitate puteau corupe moralitatea. Dar cu înaintarea culturii, cu formarea în mod treptat a unei concepțiuni mai înalte și mai raționale despre lume și ordinea ei, se purificară și înobilară și ideile despre divinitate, zeii deveniră factori morali, datoriile morale fură privite ca precepte dumnezeiești, religia furniză motivele vieții morale. Între religie și moralitate se stabilește un raport de la cauză la efect, din concepțiunea despre Dumnezeu se deduc regulile de morală socială și individuală. O moralitate curată, desăvârșită nu găsim, pentru că nu găsim nici religia adevărată. Ca cele mai înalte motive, pe care religia le propune moralității, întâlnim ordinea vieții de stat, desfășurarea armonică a existenței și tendința de a imita și aplica în viața socială ordinea și regularitatea observată în lume. Cu cât însă aceste puncte de vedere înguste și mărginite s'au lărgit mai mult, cu atât mai mult a fost sau moralitatea copleșită și înăbușită de religie—cum am văzut la Indieni—sau religia desbrăcată de forța

ei de către moralitate și coborită la gradul de raționalism moralistic, cum a fost cazul la Chinezii.

Găsirea, formularea și aplicarea adevăratului raport dintre religione și moralitate a fost rezervată religiunilor mono-teistice. In ce chip s'a făcut acesta vom vedea-o mai departe.

II.

MONOTEISMUL.

Superioritatea religiunilor monoteiste față de cele politeiste constă în concepțiunea mai curată, mai profundă și mai nobilă a noțiunii de divinitate. Dumnezeu nu mai este numai cel mai înalt legiutor și guvernator al lumii, supus El însuși—cum am văzut chiar și în cele mai înalte forme de religione politeistă—unei puteri mai pre sus de El (număscă-se această putere *fatum*, εἰμαρμένῃ, μοῖρα, sau ori-cum, această nu importă) ci El este cauza ultimă și supremă a tot ce există, alt fizicește cit și moralmente, cauza necondiționată și necauzată, *causa causarum*. Evident că o astfel de concepțiune despre divinitate are asupra moralității o influență cu totul diferită de acela pe care o are concepțiunea politeistă despre divinitate. Principiul de unitate și conexiune între tot ce există și tot ce se întâmplă în univers, principiul care pornește și se reduce în ultima linie la concepțiunea de divinitate, care e cauza cauzală și eficientă a totulului, nu rămâne și nu poate rămâne fără înrădăcinare și asupra faptelor omenești și a motivării lor. Mai pre sus de toate, acest principiu devenit conscient omului, este cel mai puternic factor moral. Omul știe că depinde în totul de una și același putere supra-naturală, care ori cit iar părea de nestatornică și capricioasă, trebuie totuși să albe o logică în actele sale și ca atare oferă mai multe și mai puternice garanții pentru asigurarea unei ordini adevărat morale. Nu mai sînt acele legheone de zei și zeițe, care se luptă și se dujmănesc reciproc, care pretind muritorului în una și același împrejurare lucruri cu totul diferite și adesea contradictorii, în cit bietul om nu știe cum să facă pentru a împăca și pe una și pe cea-l-altă din zeitățile antagoniste. Și dacă zeii înșiși nu sînt consecvenți în purtarea lor, nu sînt

statornicii în a voi și a face binele, cum să volască omul binele? cum să fie el moral? și unde să găsiască pilda de moralitate căreia să urmeze, dacă înșiși zeii, care-l cer să fie moral și care-l sînt superiori lui, nu i-o dau? Nimic mai natural în asemenea împrejurări de cît ca și omul să fie la fel cu zeii, să observe aceeași linie de conduită ca și ei, să le împrumute toate defectele și să fie prin urmare el, unul singur, atît de rău și pervers cît toți zeii la un loc. Cu totul alt-fel este în Monoteism, unde «cel pios pune în legătură cu ideea de D-zeu fie-care împrejurare din viața sa și caută în ori-ce nevoie refugiū către El: el (omul) vede și cinstește în toate mina divinității, în natură ca și în destinele omului și ale națiunilor, se simte mai pre sus de ori-ce necesitate fizică și morală numai gîndind la D-zeu, se umple de entusiasm și de sentimentul datorii de acțiune, de statornicie și resignațiune în suferință»¹⁾.

Cea mai veche religiune monoteistă este *religiunea israelită*. Ceia ce lipsește tuturor religiunilor de pînă aci, un principiu de moralitate cu totul pozitiv, găsim în Mo-saism exprimat în totă claritatea în cuvintele: «*Fiți sfinți, căci eu domnul Dumnezeuul vostru sînt sînt*». Aceste cuvinte ne arată punctul de plecare al moralei Vechiului Testament. Aci moralitatea și are baza nu numai în religiune în general—căci acesta o găsim și în formele inferioare de religiune—ci în special în credința într'un «Dumnezeu sînt». Noțiunea de sfințenie coprinde în sine pe de o parte perfecțiunea absolută a ființei dumnezeiești, iar pe de alta raportul său către lume și în special către om, față de care voința sa absolută este cea mai înaltă autoritate. Precum voința divină este îndreptată numai spre bine, adevăr, dreptate etc, tot ast-fel și sfințenia omului trebuie să se arate în prima linie în supunere la această voință și să se conformeze cu ea, în toate raporturile sale sociale, ca una ce e unicul dreptar moral. Cu chipul acesta legea morală devine poruncă dumnezeiască. Intemeiată pe această bază pozitivă, morala Vechiului Testament prezintă două mari avantagii, de care sînt legate în mod inevitabil și două desavantagii

¹⁾ Ed von Zeller, *Wesen und Ursprung der Religion*, p. 84 sq. în „*Abhandlungen und Vorträge*“.

și anume: este ferită și asigurată contra căderii atât în empirismul lipsit de principii său utilitarismul vulgar, cât și în idealismul abstract, nepractic, care duce la quietism, dar suferă tot odată de miopia unui particularism îngust și de formalismul sec al unei legalități pedante

Întru cât privește particularismul religioșii mosaice, el a avut și o parte bună și anume, că a servit ca o barieră sfântă, care a prezervat pe Israel de amestecul cu celelalte popoare, ceea ce ar fi adus după sine în mod inevitabil neglijarea chlemării speciale a poporului israelit. Pe de altă parte însă particularismul religios a dat naștere în sinul lui Israel și unui particularism național, și ambele au fost împinse pînă la fanatismul cel mai cras și ură neșarmuită în contra a tot ce nu e judaic, făcînd prin această pe poporul Israel cu totul inaccesibil pentru ideile și principiile unei morale mai înalte, morale care să îmbrățișeze tot neamul omenesc. Acesta a fost de la început unul din defectele cele mai mari ale acestui popor și va rămîne pentru vecie astfel.

Aceiaș lucru este și cu formalismul legii. Cea mai înaltă virtute în morala Vechiului Testament este *dreptatea*, însă o dreptate subiectivă, bazată pe afirmațiunea propriei conștiințe și conformitatea cu legea, ca singurele mijloace de verificare. Este știut însă că omul ușor se poate înșela și că între legalitate și moralitate este o mare diferență. Cea din urmă dirijează și intențiunea omului, pe cînd cea dintîi se uită numai la fapte, dacă corespund cu normele impuse de lege. De aci provine că multe acțiuni drepte sînt imorale și nu arare ori Vechiul Testament ne pune înainte pe dreptul său, care sprijiniți pe nevinovăție și dreptatea lor subiectivă, cer de la Dumnezeu să-l răzbuie pe vrăjmașii lor, care în cele mai multe cazuri n'au altă vină de cit de a nu fi israeliți. Dreptatea și legalitatea externă nu pot învoaca pentru împlinirea poruncilor legii de cit motive externe, sensuale. Promisiunile și amenințările legii mosaice se reduc aproape toate la buna stare materială: posesiunea țării Canaan, bucurarea neturburată de produsele ei, viață lungă și progenerare numeroasă pentru asigurarea perpetuării neamului, acestea sînt recompensele promise celor drepte. Scrutînd mai de aproape natura acestor promisiuni și rațiunea lor de a fi, trebuie să recunoștem, că ele aveau o țintă bine deter-

minată și anume conservarea existenței naționale a lui Israel, de care era legată chemarea sa istorică, de a fi depozitarul revelațiilor dumnezeiești făcută lumii. Nu putem însă trece cu vederea și partea umbrăsată a chestiunii: promisiunile de bunuri curate pămîntești făcute dreptilor au dat felului de cugetare al acestui popor o direcțiune evdemonistică. Israelitul se deprinseră a prețui bunurile pămîntești numai după folosul imediat ce le aduceau, se alipiră de ele, și deveniră incapabili de a se ridica la înălțimea ideală a cugetării adevărat morale și pioase, care află mulțămirea și satisfacțiunea sa cea mai înaltă în supunerea fără murmur la voința dumnezeiască. La acesta trebuie să mai adăugăm, că de îndată ce buna stare materială, fericirea și nefericirea din acesta viață sînt declarate de recompensa a vieții morale, nu ne putem opri de la formularea principiului, că bună starea materială este gradul după care se măsoară moralitatea și sfințenia omului față cu însuși D-zeu, tipul moralității și al sfințenii. Acest principiu însă este mărtașă ori-cărei moralități, dată fiind vicisitudinea întimplărilor din viața omenescă. Primejdia acestui principiu n'a scăpat perspicacității autorilor scrierilor Vechiului Testament și încercări de paralizare a acțiunii lui demoralizatoare n'au lipsit. O deosebită atențiune și admirațiune merită în această privință filosofica poemă «Iob», căreia i s' succede a demonstra pînă la evidență, că fericirea și nefericirea din viața pămîntescă nu stau în raport direct cu dreptatea și sfințenia omului.

O altă particularitate a religiei israelite, particularitate care nu trebuie trecută cu vederea, este că prescripțiunile morale, religioase (ceremoniale) și civile sînt în așa fel amestecate și întrefesute unele cu altele, că cu greu s'ar putea spune cărora din ele li se dă preferință. Neapărat, pentru noi este ușor a face deosebirea dintre aceste trei elemente și a le clasa după valoarea lor. Noi zicem: elementul moral și cel pur religios se deosebesc de cel civil și ceremonial prin aceea, că cele dintîi sînt valabile pentru toți omenii și toate timpurile, iar cele de al doilea numai pentru un anumit popor și o anumită comunitate religioasă, pentru Israel. Nu tot așa de ușor era acesta și pentru Israeliti. După ei, legea mosaică nu era un bun comun tuturor omenilor, ci numai al poporului Israel, Iahve, adevăratul D-zeu, era numai

D-zeul lui Israel și ca atare legea dată de el avea de scop de a forma și dispune viața poporului său în totalitatea ei, așa fel ca să reprezinte întru totul planul voinței divine; la acesta servia în mod egal principiile de drept ca și postulatele morale, doctrinele religioase ca și prescripțiunile ceremoniale. Tote aceste elemente atât de disparate pentru noi se subsumează sub numele de «teocrație», toate sînt legi de stat, dar nu pentru un stat secular, ci pentru un stat divin (Exod XIX, 6). După cum această guvernare dumnezeiască este concepută ca mai curată sau mai puțin curată, mai spirituală sau mai materială, tot ast fel și legile acestui regent (D-zeu) au fost considerate ca mai mult interne sau mai mult externe, mai mult morale sau mai mult politice. La început a preponderat elementul politic și cel ceremonial, iar în decursul vremii s'a dezvoltat din ce în ce mai mult elementul moral și cel pur religios.

(Va urma).

I. MICHĂLCESCU.

Licențiat în teologie. Doctor în filosofie.

PREDICĂ

LA DUMINICA XXIX-a DUPE POGORIREA SF. DUH¹⁾.

„Și vedându-l la-a dia: Mergeți și
vă arătați preoților; și a fost când
mergeau ei s'au curățit.

Acésta este, Fraților, porunca pe care a dat-o Mântuitorul lumii celor dece leproși, cari cereau ajutorul său pentru a se scăpa de acéastă bôlă contagiôsă și omorîtore; și acesta este lécul cel mai puternic, pre care ni-l pune înainte Biserica, în numele lui Iisus Christos, spre a ne curăți de o lepră de o mie de ori mai primejdiosă, care este pecatul. Ea ne trimite la preoți ca la medicii sufletelor noastre și ne poruncește ca să le facem cunoscut starea noastră sufletéscă, boilele noastre duhovnicesci.

Lepra de care vorbește Sf. Evanghelie era o bôlă inspăimântătoare, acoperea tot trupul de o rană foarte urită la vedere și pricinuala dureri grozave celor care erau atinși de ea. Leproșii se scoteau afară din societate; legea lui Moisi nu-l lăsa în orașe și sate, și-l silea să tralască departe de

¹⁾ Ținută în biserica catedrală Ionașcu din Slatina de Econ. Stavrofor V. Predeanu, revisor eclesiasitic.

omeni. În cărțile sfinte lepra este socotită ca icona păcatului. Și într'adevăr că păcatul turbură totă ființa noastră, mai cu seamă sufletul, înlînde asupra lui o rană uricîtosă, îl acopere de rușine și de batjocoră și-l silește să trăiască departe de D-deu și de ingerii săi, în tovărășie cu fiarele sălbatice, cu animalele cele necurate, adică în tovărășie cu demonii.

Preoții din legea veche n'aveau putere de a vindeca lepra, ci numai o examinau, și spuneau dacă într'adevăr era lecuită sau nu. Numai în legea cea nouă și anume în taina pocăinței, miniștrii Mântuitorului, următorii Apostolilor, sunt investiți cu autoritatea lui D-deu ca să deslege pre cel păcătos, ca să-l împace cu D-deu și printr'un singur cuvînt să-l ierte păcatele. Când dar Iisus Christos dîce celor de ce leproși: „*Mergeți și vă arătați preoților*“ ne arată chipul cum are să se vindece pre viitor lepra cea duhovnicescă, păcatul; adică numai prin mărturisirea păcatelor înaintea preotului se poate dobîndi Iertarea. De îndată ce suntem fiil al Bisericii suntem datorii să ne supunem hotărîrilor ei, și nu putem să nesocotim una din poruncile sale cea mai folositore pentru sufletul nostru, poruncă întemeiată pre cuvîntul lui Iisus Christos, autorisată de tradiție, întărită de sinode, și observată în toate timpurile de toate popoarele creștine. De aceea și eu ađi vreau să arăt că din toate practicile creștine, una din cele mai folositore pentru noi este Mărturisirea.

I.

Fraților,

Dacă am fi ingeri, cultul nostru s'ar reduce poate numai la rugăciune, la închinăciune; însă suntem omeni, avem un vestmînt de carne. Pictorele noastre se ating de noroi și prin urmare suntem datorii să ne curățim. Căci credeți ore

să pătă cine-va săvârși zece fapte vinovate fără să pună o pată pe sufletul său? Și credeți iarăși că se poate cine-va ridica din starea de vinovăție ca femeia de care vorbesce Scriptura că după ce face fapte de rușine dice că: Nimica n'a făcut fără de cale?¹)

Omenirea n'a creșut nici odată acesta și pretutindenea, în toate religiunile, veți găsi rituri curățitoare, acte prin care sufletele dobândesc iarăși curățenia și Harul lui Dumnezeu. Și tot pentru același motiv Mântuitorul nostru a întemeiat pocăința dicând omului: Tu vei veni, vei ingenuchila la picioarele unuia om, care nu este mai ceva de cât tine și cela ce tu ascunzi de prietenii tăi, de copiii tăi, aceea de care tu roșești în tine însuși, îl vei spune lui în genunchi. Iată ce a făcut Iisus Christos fără să cruțe pe cine-va. Și la această poruncă noi toți fără deosebire trebuie să ne supunem. Tot sufletul botezat în ori-ce stare socială s'ar afla trebuie să cadă în genunchi înaintea unui om și să-l spună: Părinte am păcătuit!

Și încă dacă nu s'ar cere de cât mărturisirea acelor greșeli grozave, care se săvârșesc mai rar, a acelor păcate care apasă pre suflet, care turbură somnul, care deșteaptă din somn une-orî pre nelegiuitul cel mai înpetrit și-l silesc să se ducă la picioarele judecătorului ca să-l spună: «Aresteză-mă, sunt un ticălos, un nelegiuit, am omorât un om, osindește-mă». Dacă nu s'ar cere de cât astfel de mărturisiri, n'ar fi lucru greu. Dar nu, cele mai mici greșeli, cele mai ascunse, cele mai tainice, acelea care ne smeresc mai mult, până și gândurile noastre cele rele, trebuie a le mărturisi. Și într'această privință iată ce dice omul cu cunoștința cea mai serioasă a lumii păgâne, Platon: «Dacă cine-va a săvârșit o nedreptate, trebuie să meargă să se înfățișeze la locul de unde va putea primi o corecțiune po-

¹) Pildele lui Solomon XXX, 20

trivită și să se grăbescă a se duce la judecător ca la un medic. Acolo trebuie să se acuse el singur mai întâiu, să nu țină crima tainică ci s'o mărturisescă public, pentru ca să fie pedepsit și să redobândească sănătate. Trebuie să se sforțeze ca să se ridice mai pre sus de ori-ce tēmă și să se predea justiției cu ochii închiși și cu mărînimie, cum se predă medicul ca să sufere tăeturile și arsurile din iubire pentru bine și frumos, fără să țină socotelă de durere; ast-fel că dacă greșala ce a făcut merită loviturile de bici să se infățișeze ca să le primescă; dacă merită fiarele, să, întindă mâlurile în lanțuri; dacă amendă, s'o plătescă; dacă surghiunul, să se osîndescă el singur; dacă mórtea, s'o sufere; fiind el cel dintăiu ca să depună în protiva sa însăși, pentru ca prin mărturisirea crimelor sale să ajungă a fi izbăvit de răul cel mai mare, care este nedreptatea¹⁾.

II.

Iată dar fraților obârșia mărturisirei prevădută în chip minunat de un păgân. Da, mărturisirea a fost creiată pentru a smulge păcatul din suflet. Cu ori-ce chip, trebuie ca răul să iese afară din suflet, căci dacă rămâne acolo, îl corupe. Dar nu e de ajuns ca păcatul să iese din suflet, ci e nevoie ca însuși sufletul să l dea afară în mod liber, nesilit de nimeni. Fără acesta nici o vindecare nu e cu putință. Ori, pentru a scóte păcatul din inimă, nu este de cât un singur mijloc: *mărturisirea*. Mărturisind crima, omul o desaprobă, și desaprobând-o, el rupe cu ea. Ceva asemenea se întâmplă și în viața trupescă. Nu póte cine-va să scape de bolă, nu póte redobânda pacea, sănătatea de cât atunci când s'a aruncat afară otrava care apasă pre stomacul nostru și-l îngreuna. Iar pedepsă nu prețuesce mai mult de cât mărturisirea, ea vine din afară. Ea póte prea bine să oprescă săvîrșirea unei crime, prin tēma pre care

¹⁾ Platon, Gorgias, p. 480.

o însuflă criminalului, însă nu-i distruge sămînța; ba încă une-ori o închide în adâncul sufletului, de unde va izbucni la timpul potrivit și tot se va săvîrși.

Iată pentru ce mama, chiar când cunoște greșala copilului său, se silește ca să-l facă să mărturisască el singur. Trebuie ca copilul printr'un act personal să scôtă răul din inima sa. „*Mărturisește, îi dice, și nu te voi pedepsi*“. Și are dreptate, căci dacă a dobîndit o mărturisire dictată de căință, la ce mai folosește pedepsa? Iată pentru ce și judecătorii pun mare preț pe faptul că acusatul își mărturisește crima sa. Acastă mărturisire nu va scăpa pre vinovat este drept, dar va ușura conștiința publică și va schimba pedepsa, o va îndulci iată pentru ce nemişca omenesc a înțeles din instinct că e cu neputință să dobîndescă cine-va iertare, dacă nu va mărturisi greșala. Afară de acesta, mărturisirea, atât de trebuinciosă, este o cerință naturală a sufletului nostru. După cum inima cea bolnavă se revoltă și se sforțază ca să arunce afară otrava care o ucide, tot așa face cel vinovat pentru a găsi pacea. Și această putere expiatoră, recunoscută de toate popoarele, a fost înălțată de Iisus Christos la demnitatea de la înă sfîntă. Și pentru ca nimenea să nu fie lipsit de această instituțiune a creiat judecătorii înalți pe cari i-a obligat a păstra secretul cel mai mare și cărora le-a dat o singură putere: aceia de a ierta. Iar dacă în mărturisire este un glas care dice: «Ingenunche, smerește-te și te supune» mai este și un alt glas care dice: «Vino, fă această jertfă și vei găsi mîngăere, lumină, iertare și pace. Inima omului zdrobită de amărăciunile vieții are mare trebuință de mîngăere. Dar unde să găsească un om căruia să-i pôtă destăinui toate tainele sale! Când ne aflăm în fericire găsim mulți prieteni, iar când suntem în strămătorii nu găsim nici unul. Și dacă avem norocul să găsim vre-unul, câte suferințe nu avem pe inima noastră pe care nu le putem încredința nimănui

și trebuie să bem în tăcere paharul lacrimilor noastre! Numai în talna mărturisirei găsim pe acest om cărula în putem destăinui toate secretele inimii noastre, toate miseriile sufletesci, căruia să-i cerem ca să mijlocască către Dumnezeu și de la care să primim pre lângă lumină și mângâiere, iertarea tuturor păcatelor săvârșite și mărturisite. «Privesc, așis
«Leibnitz, pe un duhovnic evlavios, serios și prudent ca
«un mare instrument pentru mântuirea sufletelor; căci sfa-
«turile sale servesc ca să ne cărmulască înclinările noastre,
«să ne lumineze asupra defectelor noastre, să ne facă ca
«să evităm ocaziunile la păcat, să risipască inoelile noastre,
«să ușureze duhul nostru abătut și în sfârșit să vindece
«sau cel puțin să indulcăască boalele sufletului nostru. Dacă
«nu s'a găsit pe pământ ceva mai excelent ca un prieten
«credincios, ce fericire mare este să găsești un prieten care
«să fie obligat prin dumnezeiasca talnă a mărturisirei, să
«păstreze credința și sa dea sufletului mână de ajutor»!

El bine fraților numai în religiunea creștină se găsește acest prieten ceresc, el se numește duhovnic. Și Biserica de nouă-spre deuce vécursi dăce acestel mândre omeniri: In-
genunche și mărturisește-ți greșalele înaintea duhovnicului
pocăește-te, îndreptă-te și vei fi iertat. Dar ore fraților,
cine pôte ierta pe pământ? Societatea? Nu. Ea lovesce, ea
nu iartă, ea înfierăză, defalmă pe cel vinovat, și după ce
și-a sfârșit pelepăsa îl lasă ca pre un ticălos, să târască o
existență pre care nimic n'o pôte reabilita. Lumea? Iarăși
nu iartă și pôte rămâne pentru tot-d'auna ca o necinste
chiar pentru copiii noștri. Conștiința? cu atât mai mult nu
iartă. Pôte să ajungă cine-va în culmea onorurilor, pôte
să albă pre cap toate podóbele și corónele, dacă conștiința
a fost rănită ea nu iartă, ea deșteplă pre vinovat, fie el
culcat pe aur și mătase și 'l dăce „Ești un ticălos; și
dacă nu intervine Dumnezeu, nici lacrimile, nici suspinurile,
nici repararea réului nu pot să facă ca să tacă această voce.

A fi ertat, a ști acésta și a fi sigur este cea mai mare fericire. A găsi pacea, demnitatea, cinstea, în ochii sîi proprii în ochii lumii, numai D-deu este în stare s'o facă și o face acésta anume în Talna Mărturisirei. Și cu toate acestea fraților cât de puțin sunt acela dintre noi care știu să se folosescă de acest dar al lui D-deu, de talna cea mai mîntuitoare a mărturisirei!

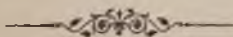
III.

Fraților cei din tîiu creștinii își mărturiseau păcatele în public, înaintea tuturilor pentru ca să dobîndescă iertare și să-și mîntulască sufletele. Pentru ce ore n'am avea noi în mărturisirea tainică făcută numai înaintea Jdubovnicului, care e reprezentantul lui D-deu aceeași supunere, aceeași hotărîre, aceeași rîvnă pre care o aveau ei în mărturisirea publică. Pentru ce să nu facem noi pentru mîntuirea sufletului nostru nemuritor, ceea ce fac dînilor criminali pentru izbăvirea unei vieți trecătoare și peritoare? Ore putem dice că mai avem vr'un pic de credință, dacă nu ne mai ducem cu căldură ca să ne arătăm preoților, după cum ne poruncește Mîntuitorul prin Sf. Evangelie de adî; dacă nu ne dăm silința să le arătăm starea noastră sufletescă, să le destălnuim toate ticăloșiile noastre lăuntrice, să le cerem mijlocirea lor către D-deu și să primim prin gura lor iertarea greșalelor noastre? În mîinile lor a depus totă autoritatea sa pentru folosința noastră. Lor le-a dis: „*ori cîte veți deslega pe pămînt vor fi deslegate și în cer; și ori cîte veți ierta vor fi iertate*“. Fie-care din noi are cea mai mare grijă pentru sănătatea trupului său; și dacă se bolnăvește, ce nu cheltuește pentru ca să se vindece? Cu cîtă grabă nu caută și nu întrebuițeză lécurile arătate de medic pentru bólele trupului? Dar bólele sufletului nu sunt mai dese și de o mie de ori mai primejdiosă de cît ale trupului? Or iață că cei mai mare și cei mai sigur léc po-

runcit de Domnul Nostru Iisus Christos, pentru bólele sufletului, pentru lepra păcatului este mărturisirea. Să recurgem dar cât de des cu credință și dragoste la mărturisire și vom fi tot-d'a-una vindecați ca și cei de ce leproși. Ori de câte ori dar ni se bolnăvesce sufletul, adică ori de câte ori am căzut în păcat, să alergăm la acest mare leac, să alergăm la medicul noștri sufletesci pentru a ne hotări regimul unei vieți sfinte, la conducătorii noștri pentru a ne arăta calea pre care trebuie să umblăm; la păstorii noștri, pentru a ne lumina în îndoelile noastre, pentru a ne îndrepta în rătăcirii, pentru a ne întări în slăbiciuni, pentru a ne da o hrană cerescă care ne întărește și ne susține. Așa e porunca lui Dumnezeu și noi suntem datori să scultăm dacă vrem să fim adevărați creștini. Pentru ori ce bôlă trupescă noi de grabă alergăm la medic, să facem tot așa pentru toate bólele sufletului. Să alergăm la baea cea mântuitoare a pocăinței și mărturisirei cât se poate de des sau cel puțin în vremea posturilor, și tot-d'a-una sufletul nostru va eși mai curat și mai întărit.

Dacă noi vom asculta de glasul Mântuitorului, care prin Sf. Evanghelie ne poruncesce să mergem și să ne arătăm preoților, adică dacă ne vom îngriji de mărturisire așa cum trebuie, atunci să fim siguri că ori-care ar fi lepra sufletului nostru ne vom mântui. Vom fi fericiți dar dacă vom asculta glasul lui, dacă 'l vom urma, dacă ne vom întorce la turmă ca și óia cea rătăcită, pentru a intra odată întru împărăția cea veclnică pre care s'o dobîndim cu ajutorul Harului în numele Tatălui și al Fiului și al Sf. Duh. Amin.

14 Decembrie 1903.

DONAȚIUNI.

Chiriaria Sfintei Metropolitii a Moldovei și Sucevei aduce mulțămiri publice D-nelor Elena C. Lăzărescu și Ecaterina V. Timuș din urbea Botoșani, pentru donațiunile făcute Bisericii Sfinților Voevozi din Țisa urbe, dăruiind cea întâi o ceavă în valoare de 15 lei, iar cea de a doua un clasornic cu pendulă în valoare de 50 lei. Idem parohului și următorilor locuitori din comuna Costești parohia Nicșeni Județul Botoșani, cari au contribuit la văpsirea acoperemintului bisericii Sf. Nicolae, cu sumele notate în dreptul fie-cărui: Preotul D. Arbore 140 lei și 50 bani, Ion Bendor, A. Chelariu, I. I. Răileanu, C. Ciocan, I. Fedeleș, A. Pomparșu, I. Hriscanu, V. V. Sobache, I. Codreanu, Gh. a Tănăsdeț, D. Tomiu, V. Balan, I. Câmpeanu, D. Andrei, D. Pascariu, V. Pasciuc, M. N. Murariu, N. N. Murariu, C. Pricope, D. Filate, Gh. Durhouceanu, Gh. Musteața, V. Ionel, V. Cotruță, Ion Bursac, Gh. Bolbocă, Gh. Pascariu și Lupu Ciobanu fie-care câte un leu, iar Maria L. Ceucă 50 b. Idem locuitorilor obștiei satului din cătuna Dorobanșii, cari au contribuit la văpsirea acoperemintului bisericii filiale din Țisa cătună, parohia Cotârgaci cu suma de 150 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Gh. Gheorgheteanu, care a bine-voit a dărui bisericii din comuna Hănești, Jud. Doroboi, un Evhologiu bogat, un Aghiasmatar, slujba Invierei și Prohodul Domnului.

Se aduc mulțămiri publice pioșilor creștini și anume: Costache Agache și Vasile Ciobanu din parohia Rînghilești, Jud. Botoșani, care au bine-voit a dona bisericii din amintita parohie un rând sf. vase, pentru serviciul divin în valoare de 93 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Maria Lăzărescu, tutrice legală a minorului Traian, la casa defunctului Iancu Sturza din Bêrlad, care a bine-voit a dona bisericii din parohia Sărățeni de-aus, Jud. Tutova, un policandru de bronz, ornăt cu prisme de cristal, în valoare de 200 lei, plus două chilograme luminări de cêră curată.

Chiriaria Sântei Metropolii a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice locuitorilor: Dimitrie Călugăru pentru donațiunea a două stéguri în valoare de 100 lei, bisericii din parohia Hărpășești Județul Iași, lui Constantin a Ilincăi dăruind acoperemintele pentru sfințele vase în valoare de 10 lei, lui Gh. Dârțu pentru un felon de catifea în valoare de 12 lei și lui Constantin a Popei pentru un stihar preotesc în valoare de 24 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Iorgu Dumitrescu, din comuna Poju-Bărbierului, Jud. Dâmbovița, care a bine-voit a dărui bibliotecii parohiei Strejșteii-de-sus, Jud. Romanați, una carte de musica bisericească pe psaltichie și note liniare.

Se aduc mulțămiri publice piosului creștin Vasile Gh. Chioru și soției sale Ióna, cari au bine-voit a dărui un clopot în valoare de 400 lei, bisericii din parohia Pușcașii, comuna Rediu, plasa Stemnic-Fundurii, Județul Vaslui.

Se aduc mulțămiri publice pioșilor creștini amintiți mai jos, cari au bine-voit a dona bisericii din parohia Hărpășești, comuna Popești, pl. Bahlui, județul Iași, diferite obiecte și anume: locuitorul Dumitru Codreanu un felon, un stihar, epitrahil, naraclitii și trei văzduhuri, de mătasă bătute cu fir în valoare de 130 lei, cum și una cruce de argint de China pe sf. masă în valoare de 35 lei; locuitorul Dimitrie Călugăru două stéguri (Prapuri) de pânză cu fir și franjuri aurii în valoare de 100 lei; locuitorul Vasilie Gafton a donat un sf. Antimis în valoare de 16 lei și soția sa Profira V. Gafton idem un sf. Antimis în valoare de 16 lei pentru biserica filială Mădărjac; locuitorul Constantin a Popii un stihar de materie în valoare de 16 lei; Gh. Dârțu un felon de catifea în valoare de 18 lei și Ecaterina C. a Popii trei văzduhuri de catifea tot la biserica filială.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Maria M. Ionescu din urba T. Jiu, care a bine-voit să împodobască cu perdele de borangie cele patru icône împărătesei de la biserica din parohia Vădenii, jud. Gorjiu, în valoare de 70 lei

Se aduc mulțămiri publice D lui Ilie Diculescu și soției sale Maria, cari au bine-voit a dărui bisericii filiale din Șisești, parohia Vădenii, județul Gorjiu, două sfeșnice de lemn bine lucrate împodobite cu luminări de cêră curată, în valoare de 20 lei

Se aduc mulțămiri publice D-nei Maria M. I. Ogrăzeanu din T. Hurez; Cucernicului Preot N. Popescu și obștii locuitorilor din Bodești, județul Vâlcea, cari au bine-voit a contribui cu obiecte și bani în sumă de 438 și 35 bani pentru repararea și împodobirea bisericii filiale din Bodești numitul Județ.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Nicolae Atanasiu, care a bine-voit a dăruii bisericeii parohiale Sfinții Voevođi din comuna Balota, județul Dolj, un clopot nou cum și materialul și banii trebuincioși pentru repararea pardoselei și alte lucrări de zidărie la temelii aceleii bisericeii.

Se aduc mulțămiri publice onor. Epitropi și enoriașilor bisericeii din comuna Brăhășăscii, jud. Tecuci, cari au bine-voit a dona bisericeii din acea comună următoarele obiecte: O Evanghelie cu litere noi, legată, un Evhologiu, o Panahidă, un exemplar Prohodul Domnului, cele 64 predicii, o colimvitră de tablă dublă, un dulap mare pentru bibliotecă și un rând de vestminte preoțescii din d. ferite stoffe; iar stiharul de adamască, donate de moștenitorii defunctului Mihail Tujan.

Se aduc mulțămiri publice D-lor Costache Vasiliu, pensionar și Ioniță Sihodoleanu, ambii din comuna Luncații, județul Bacău, donând bisericeii din acea comună cel dintâi o cruce îmbrăcată cu argint de China în valoare de 40 lei; iar cel d'al doilea trei steșnice de alamă în valoare de 160 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Ecaterina Rugină din com. Cărlig, județul Roman, care a bine-voit a dăruii bisericeii parohiale Botești, acel județ, un rând vestminte preoțescii complete, din pânză cu bum-bac albastru și cu petelă în valoare de 70 lei.

Se aduc mulțămiri publice următorilor pioși creștini din comuna Schitu Frumosa, județul Bacău, cari au bine-voit a dăruii bisericeii din acea comună diferite obiecte și anume: Zamfir Ungureanu două steșnice lucrate în strung având mai multe becuri și a reparat ferestrele bisericeii în valoare de 30 lei; Costache Ión a donat perdeana de la ușile împărătescii în valoare de 30 lei și Vasile Cristea a îmbrăcat sf. Preastol cu adamască d'asupra, iar pe laturii cu creton, în valoare de 20 lei.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor din parochia Valea-lui-Ión, oăt. Terdani, județul Bacău, cari au bine-voit a contribui cu 60 lei la repararea sf. vase de la biserica din acea comună, cum și la cumpărarea unui rând vestminte preoțescii în valoare de 270 lei.

Se aduc mulțămiri publice Principesei Jana Alex. Știrbeiú, proprietară în comuna Brusturósa, jud. Bacău, care a bine-voit a dona bisericeii din acea comună o cădelniță în valoare de 50 lei.

D-na și D-nul Alexandru Marghiloman a bine-voit a dona 5000 l pentru pictarea bisericeii din parochia Zoița, județul R. Sărat; pentru această faptă creștină și vrednică de imitat se aduc numiților donatorii mulțămiri publice.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor din comuna Jirlau, județul Râmnicu-Sărat, cari au bine-voit a dona bisericeii parohiale din numita comună diferite obiecte sacre și anume: Dniș Stan Flocea una sf. Evanghelie îmbrăcată în argint aurit în valoare de 160 lei; Rădu Petcu una cruce de argint și un sfeșnic, ambele în valoare de 94 lei; Ion Ifrim Balancea o cruce pentru sf. Prestol de argint aurit în valoare de 70 lei; Crăciun Nedelcu, Șten D. Ciobotă și Mantu Măntulescu fie-care câte 20 lei pentru un sf. chivot în valoare de 60 lei. Preda S. Croitoru o pereche cununii în valoare de 30 lei; Ivan Grosu 20 lei; Ștan Udrea și Bănică Dunose câte 5 lei cu cari s'a cumărat un vas pentru aghiasmă în valoare de 30 lei; Radu Dunose, Șten Udrea și Ion G. Brăilescu fie-care câte 20 lei pentru o cădelniță de argint aurit în valoare de 60 lei; Marin Băjenaru o cădelniță în valoare de 22 lei 50 bani; Nicolae Istrate Calcan 20 lei; Manea Vasilescu 5 lei; Dumitru Crângău 2 lei; Maria D. Mucea, Mihailă Balancea, Tudor D. Mucea, Radu Vintilă, Gh. Th. Mucea, Ene Pătrănoiu, Dumitru D. Puiu și Gh. D. Calcan câte un leu pentru un sf. disc cu stea în valoare de 35 lei; Néga P. Biciușca 6 lei; Andrei Grosu, Costache Macovei, Tudor Mucea Vintilă câte un leu și Dumitrașcu Grosu 2 lei pentru două lingurițe de argint aurit ambele în valoare de 12 lei; Necula M. Ciobotă și Ene Dragomir câte 1 leu și Voicu Negoită 50 bani pentru una copie cu mânerul de argint și lama de oțel în valoare de 2 lei 50 bani; Radu A. Grebănaș un miruitor de argint înflorat cu aur în valoare de 3 lei. Pe lângă aceștia au mai contribuit un număr de trei-spre-zece locuitori cu suma de 24 lei 50 bani cu cari s'a cumpărat făclii pentru sf. Pașci.

Se aduc mulțămiri publice persónelor pioșe mai jos notate, cari au bine-voit a contribui cu bani la reparaținea bisericeii filiale Sf. Voevođi din parochia Adormirea Maicei Domnului com. Lacul lui Baban, Jud. Râmnicu Sărat și anume: Preotul Ion Georgescu și D-nul Ion Georgescu cu câte 120 lei; Nicu Mincu Pavel cu 140 lei. Gh. I. Popa cu 60 lei; Stănică Țigănuș și Mareș Gh. Duță cu câte 50 lei; Chiriță Țigănuș cu 24 lei; Stoica Damaschin cu 27 lei; Vasile Gh. Duță cu 26 lei; Bosnioc Roibu, Vasile A. Roibu, Mărgărit Gh. Duță și Ion Stanciu Duță cu câte 25 lei; un număr de doi-spre-zece locuitori cu câte 20 lei; unu cu 15 lei; cinci locuitori cu câte 12 lei; doi locuitori cu câte 16 lei; nouă-spre-zece locuitori cu câte 10 lei; un locuitor cu 13 lei; patru locuitori cu câte 7 lei; enoriașii Popesci prin V. Măcincă cu 71 lei; Coman Zarzalin 9 lei; Badiță Țigănuș 11 lei; Gh. I. Faraoneanu 14 lei; trei locuitori cu câte 8 lei; patru locuitori cu câte 6 lei; șapte-spre-zece locuitori cu câte 5 lei; opt cu câte 3 lei; patru locuitori cu câte 4 lei; un număr de două-zece și trei locuitori cu câte 2 lei; enoriașii Pălinesci cu 9 lei 60 bani; nouă locuitori cu câte 1 leu; trei cu câte 50 bani și un locuitor cu 50 b.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor Matei S. Roșu și Petrache Mateescu din comuna Căldărești, plasa Câmpu. Jud. Buzeu, cari au bine-

voit de a face cu cheltuiala D-lor o turlă cu jugrăvăla ei necesară, precum și un pod pentru cor, pe a cărui galerie s'a zugrăvit cei 12 Apostoli la biserica Sf. Nicolae din numita comună.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane pioase din Jud. Buzeu, cari s'au bine-voit a dărui diferite obiecte la mai multe biserici din parochiile aceluși județ și anume: Dl. M. Ionescu din comuna Cotorca a dăruiit bisericii din acea comună o Evanghelie în valoare de 260 lei; D-na și Dl. Lt. Schipor din comuna Cislău, o pōlă la iconostas, două perdele la icōnele împărătești și două chilo și jumătate luminări, toate în valoare de 130 lei pentru biserica din numita comună; D-na și Dl. I. Dumitrescu, din comuna Cilibia au dăruiit bisericii acelei parochii o cruce de lemn în valoare de 42 lei; asemenea d-na și d-nul Ion B. Voinea, un sfeșnic în valoare de 10 lei; Gh. Șerbănescu și soția sa Steliana, Ilie T. Georgescu și soția sa Elisabeta din urba Mizil au dăruiit bisericii Adormirea Maicei Domnului din acea urbă două icōne în valoare fiecare de câte 80 lei; asemenea Dumitrache Constantinescu și soția Filofteia au dăruiit tot numitei biserici o linguriță de argint în valoare de 8 lei; Pictor D. Nicoleanu și soția sa Elisabeta din urba Buzeu au dăruiit bisericii din parochia Vadu-Pașii un rînd vestiminte și un rînd procovețe toate în valoare de 130 lei; I. Ștefănescu din comuna Gura-Sărati a dăruiit bisericii filiale din căt. Pietrosu, parochia Costesei un epitrahil și o cruce ambele în valoare de 66 lei; Matei Basta, din urba Buzeu a dăruiit bisericii Bann din acea urbă un rînd sf. vase de argint și o cădelniță de metal; d-ra Rada Pericli Popescu a dăruiit bisericii din comuna Tisău, un rînd procovețe de mătasă în valoare de 10 lei; Arhimandritul Dosoftei Georgescu tot la acea biserică a dăruiit un rînd procovețe în valoare de 20 lei; Parohul N. Ghizdaanu din parochia Fundeni, a donat bisericii din comuna Blăjeni un Triod în valoare de 24 lei; I. Tănăsescu, fiica sa Maria, d-na Ana Constantin și Dragan Stoica au dăruiit bisericii din parochia Cotorca perdele noi pentru icōnele împărătești; Andrei Păunescu și soția sa Elena din urba Mizil au dăruiit bisericii Adormirea Maicei Domnului din acea oraș o icōnă îmbrăcată în argint și o candelă de argint în valoare de 1560 lei; iar d-na Steliana Gh. Șerbănescu a donat numitei biserici un rînd procovețe de mătasă în valoare de 30 lei; un număr de 77 locuitori din parochia Găvănești au contribuit noii cu câte 5 lei, alții cu câte 4, alții cu câte 3, 2 și 1 leu, iar alții cu câte 50 bani pentru cumpărarea unui potir la biserica din numita parochie. Pentru repararea bis. parochiale „Sf. Nicolae“ din comuna Vintilă-Vodă, județul Buzeu au contribuit: Onor. Minister al Cultelor cu 3000 lei; Dl. Alexandru Păcleanu cu 5050 lei; D-na Ana Gh. Iarca, Preotul Ștefan Georgescu, D-nii Toma T. Nanescu, Mihail Ionescu și Alexandru Constantinescu cu câte 100 lei; D-nii Hagi Tache Tocilescu cu 800 lei; Dumitru Doiloiu cu 200 lei; Anghel Teodorescu și Codru Butucescu cu câte 120 lei și Preotul Costache Beldiman cu 160 lei. Cu ajutorul locuitorilor din comuna Vintilă-Vodă și a altor bun. creștini de prin alte comune s'a adunat 16,000 lei. Tot la acea biserică s'a mai dăruiit de Dl. Hagi

T. Tocilescu și soția sa Hagica Ecaterina Tocilescu un rînd complet vestimente preoțești de mătasă în valoare de 600 lei și un policandru de alamă cu 24 lumini în valoare de 800 lei; Dl. Locot.-Colonel Benone cu soția sa Masinca B. Anastasiu au dăruit numitei biserici un rînd procovețe și o pîlă la iconostas, tôte de atlas brodate cu mătasă în valoare de 120 lei. Pentru facerea unui policandru la biserica Adormirea Maicei Domnului din urba Mizil, următoarele persoane au contribuit astfel: Preotul D. Popescu, Preotul Gr. Stanciu, P. Popescu și Gr. Dinescu cântăreți și Gh. Manolescu paraclisier, fie-care cu câte 15 lei; D-nii Dumitrache Constantinescu cu 20 lei; Plutar Mareș cu 7 lei; Tache Georgescu cu 10 lei; Ghiță Marcu, Ilie T. Georgescu, I. Constantinescu, I. S. Tonciu, Dumitru C. Gheorghin și M. N. Vlădăreanu, fie-care cu câte 5 lei și Christache Costescu cu 2 lei; Cântărețul Ștefan Radu cu soția sa Stanca din parochia Căldăreșei, au donat aceleși bisericești o față de masă în valoare de 10 lei și Epitropul Șerban cu soția sa Voica idem o față de masă în valoare de 7 lei; D-na Ana Popescu din Mizil a dăruit bisericești Adormirea Maicei Domnului din acel oraș un rînd de procovețe ornate cu chipul Mântuitorului și cu Serafim în valoare de 100 lei și o linguriță de argint; iar bisericești parochiale din Blajani i s'a dăruit de locuitori: Iosif Moise, o pereche cununii în valoare de 30 lei; Radu Constantinescu, o candelă în valoare de 30 lei și Radu Gheorghe un Penticostar. Asemenea se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, cari au contribuit cu diferite sume de bani la jugrăvitul bisericești din comuna Meteleș, județul Buzeu și anume: Preoții D. Vlădescu și C. Popescu cu câte 100 lei; Constantin Zeleşu cu 50 lei; Ștefan Hristescu, Petre Mircea și Ion V. Băjenaru cu câte 20 lei; Călin Vlad cu 15 lei; un număr de dece locuitori cu câte 10 lei; unul cu 7 lei, altul cu 6 lei, șapte-spre dece locuitori cu câte 5 lei, cinci cu câte 4 lei, unul cu 3 lei, trei-deci locuitori cu câte 2 lei, trei cu câte 1 lei și unu cu 90 bani.

Reflecțiuni Morale asupra iubirii creștine.

În multe feluri a fost ispitit Domnul, în timpul cât a predicat Iudeilor evangeliul mântuirii. În deosebi ultimile zile a le vieții sale pământești, au fost zilele ispitelor, căci mai mari poporului Iudeu, Archierei, Cărturari, Farisei, Saducei, Ierodiani și toți cei-ce aveau o putere ore-care în Israil, voind a se scăpa de Iisus cu ori-ce preț, dar neaflând în el nici o vină, căutau a 'l prinde în cuvinte, pentru a 'l face vinovat, față de popor, ca călcător al legii Dumnezezești, sau față de autoritățile Romane, ca agitator și turburător al ordinii publice.

În una din aceste ultimile zile Farisei auzind, că Saducei n'au putut face nici o ispravă, în cursa ce au întins lui Iisus. s'au adunat și s'au sfătuit cum 'l-ar prinde ei în cuvinte. Și deci au hotărât a 'l pune o întrebare la care, după credința lor, ori cum ar fi răspuns Mântuitorul, ar fi fost prins în cuvinte și deci vinovat, ca călcător al legii. S'au hotărât dar să-l pună întrebarea asupra întâelăței poruncilor legii și deci l-au întreat: *Invățătorule! Care poruncă este mai mare în lege?* Iar Iisus cunoscând vicleșugul lor, le-a răspuns: „*Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău cu*

totă inima ta și cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău. Acesta este întâiul și mai mare poruncă. Iar a doua asemenea aceștia este: Să iubești pre aproapele tău, ca pre tine însuși. Intre aceste două porunci totă legea și profeți atârnă¹⁾.

În școlile Fariseilor, în deosebi în timpul Mântuitorului, se discutaū tot felul de cestiuni minuțioase și curioase, de altmintrelea fără nici un interes asupra Sf. Scripturii, așa precum dupe câte-va secole și în Biserica creștină, uni părinți și teologi s'aū înlelețnicit asupra unor ast-fel de cestiuni, precum aū fost teologi scolastici. Intre cestiunile, ce discutaū Fariseii între dēnși era și aceia: Care dintre poruncile legii Mozaice era cea mai mare? Iară răspunsurile erau deosebite. Cestiunea acesta hotărâsc Fariseii a o pune Mântuitorului și prin unul din ei, pretins cel mai iscusit, se adresază Mântuitorului, ispitin-lu-l viclenește, cu credință, că el va da unul din răspunsurile obicinuite între Farisei, ca ast-fel să aibă motiv de a-l calomnia și invinovăți. Dar Domnul cunoscēnd viclenia lor și știind cât de nepricepute erau explicările, pe cari le făceaū și le dedēu ei asupra preceptelor legii, le răspunde cu puterea sa Dumnezeuască și i face să cugete asupra adevăratei legi Dumnezeiești și porunci, ce trebuie omul să aibă în viață. El le zice: „Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău cu totă inima ta și cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău. Acesta este întâiul și mai mare poruncă. Iar a doua asemenea aceștia este: „Să iubești pe aproapele tău, ca pre tine însuși. Intru aceste două porunci totă legea și profeți atârnă“.

- Iată răspunsul Domnului: Iubirea către Dumnezeu și către aproapele, le spune, este cea mai mare dintre porunci, este cea mai mare poruncă morală, din care decurg toate cele-l-alte

¹⁾ Evang. Mateiū. Cap. 22. Vers. 34—40.

legi morale și isvorăsc toate datoriile noastre. Este împlinirea legii și desăvârșirea ei. În adevăr, iubirea către Dumnezeu și către aproapele este temelie tuturor preceptelor morale și a tuturor datoriilor. Cel mai mare moralist și totuși cel ce a filosofat din veac asupra cestiunilor morale, n'a putut să afle o preceptă, care să se asemene aceștia măcar. Ei n'a putut găsi nici o preceptă morală, care să fie și să serve drept bază fundamentală celor alte, ca ele să decurgă din ea.

În cuvintele Domnului, în care arată iubirea noastră către Dumnezeu și către aproapele, ca lege și datorie morală, se cuprind, precum ne spune Domnul, toate legile morale și tot ce a spus profeți. Și în adevăr, care preceptă a legii Mozaice, sau care preceptă morală din învățătura Vechiului Testament, sau ce indemnuri și învățături profetice nu ar putea fi coprinse, sau n'ar putea avea legătură cu aceste două precepte evangelice, atât de sumare și expresive? Aceste două precepte sunt resumatul Decalogului, căci, când prima din acestea ne ordonă să iubim pre Dumnezeu, ne zice în același timp, ca să nu avem alți Dumnezei, să nu ne închinăm idolilor, să nu luăm numele Domnului Dumnezeu în deșert, să păzim zilele cele sfinte, consacrate pentru cultul lui Dumnezeu, căci toate acestea și tot ce cuprind ele, presupun necesarmente și sunt cerute de iubirea către Dumnezeu. Prin toate acestea omul arată, că are iubire către Dumnezeu, că îl iubește, așa în cât chiar după însuși înțelesul lor. cele patru d'întâiu precepte ale Decalogului se cuprind în această poruncă evanghelică, spusă de Domnul.

De asemenea, când Domnul prin a doua preceptă ne zice: «Să iubești pe aproapele tău», se înțelege, că trebuie să iubim și să respectăm pe părinți noștri, care dintre toți oameni sunt cei mai aproape de noi. Se înțelege de asemenea, că ni se interzice de a fura, de a ataca onoarea familiei celor-alți oameni, că nu trebuie a săvârși omorul, nici a mărturisi fals, cu un cuvânt, că nu trebuie să dorim a ne apropria

nimic din cele ce sunt ale aprópelui, căci cum alt-fel putem a ne arăta iubirea către aprópele, de cât păzind tóte aceste precepte? Ast-fel dar cele șease din urmă precepte ale Decalogului sunt cuprinse dupe înțelesul lor, în acéstă preceptă evangelică.

Tóte cele-alte legi a le lui Moisi și tóte preceptele profetilor, cu privire la morală, nu sunt alt-ceva, de cât dezvoltarea și explicarea Decalogului lui Moisi. Acesta este centrul și basa întregii învățături morale a legii lui Moisi și a întregii învățături a le Vechiului Testament. Pentru acésta cu drept cuvînt Domnul a zis: «De aceste două precepte atárnă tótă legea și profeți». Iar aceste două trebuie a se socoti ca una, căci în iubirea către Dumnezeu se cuprinde și iubirea către aprópele, de óre ce acésta isvorăște din aceia. Cel ce iubește pre Dumnezeu, va iubi și pe aprópele, care este creatură și imagine a lui Dumnezeu. Aceste două atât sunt de strâns legate și nedeslipite între dênsele, în cât Sf. Evangelist Ioan, în prima sa epistolă, ne spune: «De va zice cine-va, că iubește pe Dumnezeu, iar pe fratele său urăște mincinos este; că cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pre Dumnezeu, pre care nu l-a văzut, cum póte să iubéscă și acéstă poruncă avem de la Domnul, ca cel ce iubește pre Dumnezeu, să iubéscă și pe fratele său»¹⁾. Și în adevăr, cum alt-fel și-ar putea arăta cine-va iubirea sa către Dumnezeu, pe care nu 'l are înaintea ochilor săi, să 'l vază, de cât iubind faptura sa, imaginea sa, pe care o are înaintea ochilor săi, mai ales că prin acéstă iubire păzește și îndeplinește voia lui Dumnezeu, care este legea sa morală, dată ómenilor și coprinsă în cele două precepte, cari dupe cuvîntul său, una sunt.

Dar Domnul resumă în iubirea către Dumnezeu și către aprópele tótă învățătura legii și a profetilor. El zice: «Să

¹⁾ Ioan. I. Epist. Cap. IV, Vers. 20 și 21.

iubești pre Domnul Dumnezeuul tău..... In adevăr, omul iubește pre Dumnezeu și este dator să 'l iubească, ca pre ființa supremă și cea mai perfectă, ca pe isvorul tuturilor bunătăților. Acastă perfecțiune, pe care omul o recunoște și o atribuie ființei supreme, implică în sine datoria omului, de a iubi pre Dumnezeu. Chiar în lume, în raporturile oamenilor de toate zilele, tot ce este frumos și perfect atrage admirațiunea și iubirea omului. Cine nu admiră și nu se apropie cu iubire de un lucru de artă desăvârșit? Care este acela, pe care nu-l atrage și nu-l subjugă, mulțumindu-l sufletește tot ce este bun și frumos? Care este acela, care să nu se apropie cu iubire și respect și să nu se simtă mulțumit în sufletul său, când ajunge să descopere un mare adevăr? Adese ori se întâmplă, ca noi meditând și studiind să dăm peste lucruri și adevăruri, cari să ne lumineze mintea și să ne deschidă noi orizonturi de lumină și cercetare științifică? Cât este de mare atunci plăcerea și mulțumirea sufletească, pe care o simte sufletul omului și cu câtă iubire se apropie el de adevărurile descoperite și de orizonturile, ce-l stau înainte?

Tot ast-fel și o faptă bună, o bravură, o abnegațiune, un act de filantropie și altele, când toate acestea le aflăm și vedem că sunt săvârșite de cine-va, când ne privim cu o adevărată inimă creștină, pe de o parte admirăm pe făptuitor, iar pe de alta dorim a-l cunoaște și a ne apropia de el. Năzuința acesta nu este de cât fructul iubirei, ce conservăm în sufletul nostru, pentru acela, care a săvârșit acele fapte mărețe și bune. Dar ce este în sine perfecțiunea umană a lumii aceștia, față cu isvorul perfecțiunii și al bunătăței, de la care isvorăsc toate, față cu perfecțiunea pe care o credem și o mărturisim în ființa supremă în Dumnezeu? În lume totul este imperfect și relativ, fie că nouă ni s'ar părea cu desăvârșire bun și perfect. Numai în lumea spirituală credem și mărturisim perfecțiunea în Dumnezeu,

adevărata perfecțiune. Numai pre el și filosofi, dar în deosebi revelațiunea l'au numit și 'l recunosc adevărul, binele și viața. În el se cuprinde totă perfecțiunea și către el se îndreptă și tinde totă iubirea omului! Numai în el omul află idealul său! Numai în el se împlinesc cu adevărat dorințele sale! Numai în el este acela, în care sufletul omului află desăvârșita mulțumire, adevăratul repaos, limanul mântuirii și adevărata fericire, acea fericire, pe care tot ce este și avem în lume, nu este alt ceva, de cât o umbră și preînchipuire. Omul din natura sa caută și dorește să afle perfecțiunea și infinitul, iar acestea nu le poate găsi, de cât în Dumnezeu. Cum dară să nu tindă a se apropia cu respect, adorațiune și iubire?

Dar Dumnezeu ne atrage la iubirea către sine și pentru faptul și credința, ce avem, că el este izvorul tuturilor bunătăților, de la care avem și însuși viața noastră. În acest caz adorațiunea și iubirea noastră, nu poate fi alt-ceva, de cât expresiunea sentimentului celui mai desăvârșit de recunoștință către el. Ori-ce bine-facere avem și primim în lumea acesta, nu-'și are cauza finală, de cât la el, pentru că de acolo, ca din izvorul bunătăților avem toate. Avem părinți buni, amici credincioși și sinceri, protectori bine-voitori și toate bunătățile nenumărate ale lumii aceștia, toate, dar toate împreună cu însăși ființa noastră le datorim lui Dumnezeu, cauza finală a tuturilor.

Trecând la o altă ordine de idei vedem, că iubirea către Dumnezeu este element constitutiv al însăși religiei, este chiar religia sa și pietatea însăși. În adevăr, ca elemente constitutive ale religiei biserica raportează, pe lângă iubirea noastră către Dumnezeu, credința și speranța noastră către el. Dar elementul constitutiv și esențial al religiozității și al pietății este iubirea către Dumnezeu. Credința este în adevăr necesară, dar ea este presupusă de iubire, căci pentru ca să iubescă cine-va pe Dumnezeu, se presupune mai

d'înainte, că trebuie să creză în el și să fie covins că există. Speranța de asemenea este iarăși o consecință a iubirei, pentru ca numai iubind pre Dumnezeu și fiind convinși despre bunătatea lui și despre iubirea lui către noi, numai ast-fel putem spera de la el tot binele și totă fericirea noastră. Iubirea dar este germele, centrul și tot fundamentul religiosității și al pietății. Ea este sentimentul născut în om, pentru că el, omul, tot-d'a-una, ori-unde și sub ori-ce treptă socială s'au aflat, a simțit nevoia religiei, adică necesitatea d'a se apropia cu iubire, credință și speranță către Dumnezeu, ființa supremă. El a urmat acesta întocmai precum copilul, îndată ce se naște, înainte chiar de a învăța, simte nevoia d'a se apropia cu căldură și iubire de părinți săi. Tot ast-fel și omul, îndată ce a fost creat de Dumnezeu, a simțit nevoia d'a iubi pe creatorul său și a-l adora. Iubirea dar către Dumnezeu este nedeslipită de credința și speranța în el și împreună cu acestea, formând pietatea și religiozitatea omului către Dumnezeu, are adânci rădăcini în sufletul omului.

Acastă iubire însă către Dumnezeu este adevărată și meritorie, numai când este sinceră. atunci când ea se arată prin faptele vieții, prin păzirea și practicarea voiei celei sfinte a lui Dumnezeu de către om. Pentru acesta, cu drept cuvânt sfântul Evangelist Ión zice: «Fii mei! Să nu iubim cu cuvântul, nici cu limba, ci cu fapta și cu adevărul»¹⁾. Deci, dacă cu adevărat zici că iubești pre Dumnezeu și simți în sufletul tău sentimentul iubirei către el, după cuvântul Apostolului, trebuie a dovedi prin fapte această credință; dacă iubirea acesta către Dumnezeu este plenitudinea sa și împlinirea cea mai desăvârșită a legii, atunci trebuie să arăți dupe cuvântul Apostolului prin fapte, că în adevăr iubirea către Dumnezeu este sinceră și adevărată, împlinind dar și păzind toate preceptele legii.

¹⁾ I. Epist. Ión. Cap. III. Vers. 18.

Dar dacă cine-va este indiferent, că există sau nu Dumnezeu, dacă în timpul, când toți adeverații creștini, în zilele cele sacre și sfinte, se adună în biserică, spre a se închina lui și a-l adora, unul ca acesta, dominat de grijile lumești, stă și lucrăză, sau este coprins și ocupat de alte interese, sau în fine se află în desfătări și petreceri, cum se va putea zice, că unul ca acesta iubește pre Dumnezeu?

Dacă iarăși cine-va nu iubește și respectă pe părinți săi și 'i nerecunoscător către ei, 'i lasă nenorociți și lipsiți chiar de existența zilnică, pe când el se desfătăză în toate bunurile lumii aceștia, dacă un altul face numai rău celor-alți oameni, ia parte la conspirațiuni și atentéză la viața semenilor săi, voește răul aprópelui, atacă bunurile și onórea lui, 'i calomniază, se dă fără milă și compătimire la tot felul de rele și fără de legi, calcă toate legile și poruncile Dumnezeeshi, cum se póte zice, că unul ca acesta iubește pre Dumnezeu? Atunci totă iubirea, care o arată nu este ea falsă și ipocrită, nu se asemănă unul ca acesta Fari-seilor din timpul Domnului, care toate le făceau numai, ca să fie văzuți de oameni, numai pentru ca să-l vază și să-l laude lumea, că sunt pioși și religioși, pe când în inima și sufletul lor erau cu desăvârșire departe de Dumnezeu și de iubirea către el și către aprópele?

Exemplul adevăratei iubiri către Dumnezeu avem, înainte de toate în persóna lui Iisus Christos, Mântuitorul și începătorul credinței noastre, a cărui viață pământescă a fost tipul și expresiunea cea mai perfectă a acestei iubiri, căci el tot ce a făcut, a lucrat, supuindu-se întru toate voiinței Tatălui celui din ceruri, căci el zicea: «Hrana mea este să fac voia Tatălui și a fost supus lui până la mórte, dându-și chiar viața sa, preț de răscumpărare pentru noi.

Avem asemenea pe Apostoli, cari erau încalziți de adevăratul foc al iubirii către Dumnezeu. Acéstă iubire a lor către Dumnezeu o exprimă Sf. Apostol Pavel în epistola

sa către Romanii, prin unul din cele mai frumoase imne, care arată, cât erau ei de pătrunși de adevărata iubire către Dumnezeu. El zice: «Cine ne va despărți pre noi de dragostea lui Dumnezeu? Necazul, aș înbulzela, aș góna, aș fómetea, aș golátatea, aș perirea, aș sabia? Precum este scris: cá pentru tine suntem omorâți tótá zioa; socotitu-ne-am ca niște oi de junghiere. Ci întru tóte acestea biruim, pentru cel ce ne-a iubit pre noi. Pentru cá tare crez eú, cá nici mórtea, nici viața, nici îngeri, nici căpeteniile, nici puterile, nici cele ce sunt acum, nici cele viitoare, nici înălțimea, nici adâncul, nici ori-ce altă făptură, nu pöte să ne osibéscá pre noi, de la dragostea lui Dumnezeu, cárea este în Christos Iisus Domnul nostru»¹⁾.

Cine ne va putea despărți, exclamă marele Apostol, de iubirea către Dumnezeu! Nici un fel de nenorocire, ori-cât de mare ar fi ea, nu ne pöte face să ne depártám de el, cáci pentru iubirea către el suntem gata să suferim în tristare, strimptorare, lipsă de hrană chiar, persecuțiuni și chiar mórtea.

Dar tóte acestea, acelaș Apostol zice, le învingem prin ajutorul harului aceluí, care ne-a iubit și ne-a mântuit prin Iisus Csristos. Suntem tot-d'o-datá încredințați, adaogá el, cá nici viața, nici mortea, nici puterile cerești, nici îngeri, nici cele-alte trepte, nici prezentul, nici viitorul, nici un fel de pericol, nici ridicarea saú înălțarea nóstrá, nici umilința, nimic nu ne pöte despărți de iubirea către Dumnezeu, cáci suntem povățuiți și conduși a crede în el și a-l iubi prin însuși Iisus Christos.

Dacă o ast-fel de iubire, caldă și sinceră, însoțită de o credință tare, n'ar fi încăldít și înflăcárat inimile Apostolor, de sigur ei n'ar fi putut aduce la îndeplinire isprava

---

¹⁾ Apostolul Pavel. Epist. către Romanii. Cap. VIII. Vers. 35 și următórele.

cea mare, ce a făcut-o, care nu se poate compara cu nimic în istoria omenirii, adică, cum el prin predica cuvântului a zdrobit și a nimicuit pretutindeni vechea idololatrie, în cel mai scurt timp, a ridicat pe ruinele ei în toată lumea credința cea adevărată a lui Iisus Christos, învingând toate piedicile de tot felul, ce se opuneau.

Aceia ce se zice despre Apostoli Domnului, se poate cu drept cuvânt spune și despre primii creștini, despre martiri, despre toți cei ce au apărut credința creștină, chiar cu pericolul vieții lor. În tot timpul înfricoșatelor persecuțiuni, cari precum se știe, au durat aproape trei secole, cine alt a întărit la luptă și a dus la victorie pe acei mari apărători ai credinței, dacă nu iubirea cea adevărată și sinceră către Dumnezeu? Ce i-au imputernicit pe ei a nu se teme de nimic și a mărturisi cu curaj adevărata credință, în fața pericolului morții, pe care o vedeau, că-l așteptă cu siguranță, dacă nu desăvirșita iubire către Dumnezeu, în care credeau? Ce alt 'i făceau să sacrifice viața lor și să primescă moartea cu atâta resignațiune și curaj, dacă nu iubirea călburasă, ce aveau către singurul adevăratul Dumnezeu, căruia se inchinau?

În adevăr, nu numai în timpurile apostolice și în epoca glorioasă a creștinismului, în timpurile persecuțiunilor și a luptelor religioase, dar în tot-l'a-una, tot ce s'a făcut mare și memorabil, pentru evangeliu și Biserica lui Iisus Christos, nimic nu s'a făcut, fără iubire sinceră și adevărată către Dumnezeu. Tot ce Biserica lui Iisus Christos are, chiar dogmele credinței, nu sunt de cât fructul pietății religioase și al iubirii sincere către Dumnezeu, de care au fost însuflați și însuflețiți sfinți bărbați, ce au luat parte la alcătuirea lor. Se poate cu drept cuvânt zice, că totul în Biserică se datorește iubirii către Dumnezeu și fără ea nimic nu s'a făcut, din cele ce s'au făcut.

Acolo unde ea a lipsit, totul s'a prefăcut după dorința

și satisfacerea patimilor omenești, toți s'au depărtat de Spiritul cel curat și Sfânt, care unește pe credincioși și 'i face a se edifica moralmente, trăind între dinși ca frați, cu frica lui Dumnezeu. Pentru această epocă, când în Biserica lui Iisus Christos a domnit cu adevărat iubirea cea sinceră și adevărată către Dumnezeu, sunt timpuri glorioase, pururea admirate, căci atunci s'au făcut tot ce formază admirațiunea și fala ei pentru timpurile posterioare.

Dar reflectând la acele timpuri glorioase, la iubirea Apostolilor, a martirilor și a tuturor bărbatilor celor sfinți, ce au bine plăcut lui Dumnezeu, prin iubire sinceră și adevărată către el și cugetând la timpurile noastre, cât trebuie să ne întristăm, când vedem, că această iubire a slăbit și din cauza ei și însăși iubirea cea către aproapele, pe care Domnul o lăgă, cu cea către Dumnezeu și din această cauză societatea creștină din zilele noastre este departe cu viața și faptele de cuvântul și precepta Domnului.

Dar să vedem ce este și din ce constă iubirea către aproapele, care împreună cu cea către Dumnezeu, formază cea întâiu și mai mare poruncă a legii morale, prin care se desăvârșește toată legea și profeți

(Va urma).

C.

OMILIILE LUI AFRAATE.

---

§. 1. *Codicile syriac.*

Intre codiciî aflați în monastirea sf. Fecióre, în deșertul Nitriei—Willelm Cureton găsi între anii 1838—51 unul, care coprindea textul syriac al omiliilor lui Afraates, care se numea și *Iacobus înțeleptul Persiei*¹⁾. Acest codice se află în Museul Britanic. De el amintește Cureton în «*Spicilegio suo syriaco*»²⁾ și în prefața edițiunei celui mai vechiú codice al celor patru Evangeliî. Inșă el nu edită acest codice, ci după câți-va ani îl cedă amicului său, orientalistului Wilhelm Wright, care l-a și editat în anul 1869³⁾.

Până la Wright chiar bărbații erudiți, ca Assemani și Antonelli, atribuiaú mare parte din aceste omiliî lui Iacob de Nisibe.

§. 2. *Numele și persóna lui Afraate.*

Numele înțeleptului Persiei îl întâlnim, pentru prima óră,

---

¹⁾ Rosen et Forshall—*Catalogus manuscriptorum orientalium qui in museo Britanico asservantur. Pars I* Londra 1838.

²⁾ Din acéstă lucrare am tradus eú în Bis. Ort. anul XXVI No. 8 și 9 partea, care cuprinde Dialogul lui Bardesane „despre destin“.

³⁾ *The Homilies of Afraates, the Persian Sage, edited from syriac manuscripts.....* London 1869.

în dicționarul syriac al lui *Barbalul* (963)¹⁾ unde se ține că «Afraates (amintit) în cartea Paradisului, este înțeleptul persan, după cum se vede din tradițiune.....». În secolul următor, *Elias Nisibeianul*, sau *Barsinaeus* († 1049) (monah în Mosul și apoi Mitropolit de Nisibe) amintește de el în un op al său cronologic²⁾ numindu-l «Afraate, înțeleptul Persiei».

Grigorie Barhebreul († 1286) amintește de el de 2 ori în cronica sa ecclesiastică. În secțiunea 2^a C. 10 ține: «În acest timp (cam pe la 300—350) era cunoscut înțeleptul persan—*Farhad* de la care exista «liber-exhortationis»³⁾ și 22 epistole după literile Alfabetului». În cap 26 (sectio prima) după ce numără pe Atanasiu al Alexandriei, Eusebiu, Efrem și alții, ține: «strălucea și înțeleptul „*Buzitis*” sau înțeleptul persan, care a scris cartea omiliilor».

Grigorie Barhebreul nu deosebește pe *Buzitis* de înțeleptul persan. Wright, crede, cu multă dreptate, că transcriitorul a greșit și a scris *Buzitis* în loc de (*Afratis*)⁴⁾. *Ebed Iesu* episcop nestorian (1318) în scrierea sa «*Catalogus omnium librorum ecclesiasticorum*» ține că „*beatissimus*” *Aphraatis*, înțeleptul Persan, a compus 2 tomuri de cuvântări» așezate după ordinea alfabetică. În un codice din Museul Britanic, (codicii orientali No. 1017), al cărui autor nu se știe, se ține că «înțeleptul *Afraate*» a scris omiliile.

Asupra *vieții și locuinței lui* *Afraate* nu se știe aproape nimic. El se numește de *Barhebreul* «*Farhad*» sau «*Ferhad*». Acest nume s'a schimbat la toți scriitorii în *Afraate* (*Ἀφραάτης*). Este însă strein limbii syriace. La Parți, Perși,

¹⁾ Rubens Duval. *Lexicon Syriacum* auctore Hassano Bar Bahlule.

²⁾ Manuscriptul se află în Museul Britanic (No. 7, 197). Este scris în limba syriacă și arabă.

³⁾ În alt codice: „*liber exhortationum*”.

⁴⁾ Această greșală de scris este foarte posibilă pentru ambele cuvinte syriace. Săvârșitul „*tis*” este egal la ambele. Începutul „*Buz*” și „*Afra*” când nu este scris deslușit, se poate foarte ușor confunda.

OMILIILE LUI AFRAATE.

---

§. 1. *Codicile syriac.*

Intre codicii aflați în monastirea sf. Fecióre, în deșertul Nitriei—Willelm Cureton găsi între anii 1838—51 unul, care coprindea textul syriac al omiliilor lui Afraates, care se numea și *Iacobus* înțeleptul Persiei¹⁾. Acest codice se află în Museul Britanic. De el amintește Cureton în «Spicilegio suo syriaco»²⁾ și în prefața edițiunei celui mai vechi codice al celor patru Evanghelii. Inșă el înu edită acest codice, ci după câți-va ani îl cedă amicului său, orientalistului Wilhelm Wright, care 'l-a și editat în anul 1869³⁾.

Până la Wright chiar bărbații erudiți, ca Assemani și Antonelli, atribuiaū mare parte din aceste omilii lui Iacob de Nisibe.

§. 2. *Numele și persóna lui Afraate.*

Numele înțeleptului Persiei 'l întâlnim, pentru prima óră,

---

1) Rosen et Forshall—Catalogus manuscriptorum orientalium qui in museo Britanico asservantur. Pars I Londra 1838.

2) Din această lucrare am tradus eū în Bis. Ort. anul XXVI No. 8 și 9 partea, care cuprinde Dialogul lui Bardesane „despre destin“.

3) The Homilies of Afraates, the Persian Sage, edited from syriac manuscripts..... London 1869.

În dicționarul syriac al lui *Barbalul* (1163)¹⁾ unde se ține că «Afraates (amintit) în cartea Paradisului, este înțeleptul persan, după cum se vede din tradițiune.....». În secolul următor, *Elias Nisibeanul*, sau *Barsinaeus* († 1049) (monah în Mosul și apoi Mitropolit de Nisibe) amintește de el în un op al său cronologic²⁾ numindu-l «Afraate, înțeleptul Persiei».

Grigorie Barhebreul († 1286) amintește de el de 2 ori în cronica sa ecclesiastică. În secțiunea 2^a C. 10 dice: «În acest timp (cam pe la 300—350) era cunoscut înțeleptul persan—*Farhad* de la care exista «liber-exhortationis»³⁾ și 22 epistole după literile Alfabetului». În cap 26 (secție prima) după ce numără pe Atanasiu al Alexandriei, Eusebiu, Efrem și alții, dice: «strălucea și înțeleptul „*Buzitis*” sau înțeleptul persan, care a scris cartea omiliilor».

Grigorie Barhebreul nu deosebește pe Buzitis de înțeleptul persan. Wright, crede, cu multă dreptate, că transcriitorul a greșit și a scris Buzitis în loc de (Afratis⁴⁾). *Ebed Iesu* episcop nestorian (1318) în scrierea sa «Catalogus omnium librorum ecclesiasticorum» dice că „*beatissimus*” Aphraatis, înțeleptul Persan, a compus 2 tomuri de cuvântări așezate după ordinea alfabetică. În un codice din Muzeul Britanic, (codiciil orientali No. 1017), al cărui autor nu se știe, se dice că «înțeleptul Afraate» a scris omiliile.

Asupra *vieței și locuinței lui Afraate* nu se știe aproape nimic. El se numește de Barebreul «Farhad» sau «Ferhad». Acest nume s'a schimbat la toți scriitorii în Afraate (Ἀφραάτης) Este însă strein limbii syriace. La Parți, Perși,

¹⁾ Rubens Duval. *Lexicon Syriacum* auctore Hassano Bar Bahlule.

²⁾ Manuscriptul se află în Muzeul Britanic (No. 7, 197). Este scris în limba syriacă și arabă.

³⁾ În alt codice: „liber exhortationum”.

⁴⁾ Acastă greșală de scris este foarte posibilă pentru ambele cuvinte syriace. Sfârșitul „tis” este egal la ambele. Începutul „Buz” și „Afra” când nu este scris deslușit, se pôte foarte ușor confunda.

Armenii și chiar la Persii de azi există încă numele de Farhad.

Mai este un Afraate martir (373) despre care vorbește Teoloret¹⁾. Se serbează la 29 Ianuarie.

Afraate, autorul acestor omilii se numește, în diferiți codici, și Iacob, de acela se atribuiau aceste omilii lui Iacob de Nisibe. Că Iacob Afraate nu trebuie confundat cu Nisibeanu se vede din epistola enciclică a lui Athanasie, adresată la 356 episcopilor din Egypt²⁾, Aci se numește Iacob de Nisibe împreună cu cel-l'alți episcopi ai Mesopotamiei. Cum însă Iacob Afraate locuia în părțile Persiei el nu putea fi amintit de Athanasie, aceea ce ar fi făcut dacă ar fi fost o singură persoană. Afraate a fost monach în monastirea sântului Matei³⁾ de lângă Mosul⁴⁾. Acesta se vede și din omilia a VI^a unde laudă pe cel ce nu se căsătorește, punându-se și pe sine în numărul lor. De asemenea omilia a XVIII^a, chiar la început, spune că și el persistă în virginitate și castitate.

Tot din omiliile lui se poate vedea *timpul când el a trăit*. Din omilia a V, XIV și XXII se vede că el le-a scris între anii 300 și 345. Anul nici al nașterii, nici al morții nu 'l putem preciza esact. Ideile și modul cum scrie ne dovedește «summam sacrarum Litterarum scientiam, doctrinae robur et firmitatem»..... cari «ex tota nobis Demonstrationum indole manifestantur» și cari, considerând și stima de care se bucura, ne fac a crede că el era deja în vîrstă, când te-a compus. În tot cazul el a murit ca martir înainte de 345. Poate chiar în persecuțiunea organizată de regele Sapore al Persiei (309—379) în contra cărui el scria.

§. 3. *Operile* ce avem de la el sunt disertațiunile cari

¹⁾ Patrolog. Gr. tom. LXXXII col. 1185.

²⁾ Idem tom. XXV, c. 557.

³⁾ Vezi Assemani, Bibl. Orientalis t. II „Dissert. de Monophysitis § IX la cuv. „Monasterium S. Mathaei“.

vor urma aci Barebreul, Georgiū, episcop Arab († 724) și autorul necunoscut al codicelui din muzeul Britanic (No. 1017) le numesc « Demonstrationes », numire pe care însuși autorul o întrebuițează în disertațiunea XVII (câtre sfârșit) și XVIII (la sfârșit). Se mai numesc: epistole, cuvântări, homilii, capitole, cărți, memorii, istorii, și chiar îndemnări, toate numiri, cari le întâlnim întrebuițate de autori. Numirea cea mai potrivită este « Omilii ».

Aceste omilii sunt în număr de 23. Insuși Afraate le împarte în 2 părți sau tomuri: De la I—X de la *alei până la iud*—formedă prima parte. Acestea au fost compuse între anii 336—337. A doua parte X—XXII—de la *cat până la taū*—scrise între 343—344.

Póte chiar în ultimul an al vieței a adăogat și omilia a XXIII^a, compusă probabil în anul 345. Barebreul o citেază, după omiliile alfabetice, sub titlul « libri paraenetici ».

După aceste căle-va indicii asupra codicelui, numelui și persoanei lui Afraates voi da, în traducere, aceste omilii, cari sunt foarte instructive și pline de dragoste creștinescă; de râvnă de a cunoște Sânta Scriptură și a întări credința creștină, întărire de care noi adî avem trebuință mai mult de cât ori și când. Multe din interpretările lui, din aplicările evanghelice trebuesc întâl cercetate și examinate cu atențiune, totu-și, în ori-ce cas, citirea lor nu póte fi considerată ca un timp pierdut.

După traducerea lor voi da, în scurte cuvinte, doctrina lui Afraates, scósă din scrierile lui.

INTRODUCERE¹⁾.

Având nevoie, prea iubite, să mă informez de la tine despre multe 'ți am trimes întrebări și chestiuni; tu nu mă

¹⁾ În textul syriac lipsește. În versiunea armenescă are următorul titlul: Epistola S. Gregorii Nostri Illuminatoria ad Sanctum Iacobum Episcopum Nisibenum.

vei refusa de a mă asculta. Sufletul meu mă împinge să 'ți amintesc de multe chestiuni (cuvintări), pentru cari¹⁾ deschide-mi simțurile spirituale ale minții tale, și arată-mi aceea ce tu ai înțeles din scrierile sfinte, pentru ca lipsa mea să se umple de tine, fómeele mea să se sature din învățătura ta și setea mea să se stingă din izvorul fluviului tău (rîului tău). De óre-ce multe sunt puse în mintea mea de cari vrea²⁾ să te întreb, însă toate sunt la mine în pază, ca, când voi veni la tine, să mă convingi asupra tuturor acestor chestiuni (teme).

Înainte de toate însă, ce 'mi pare mai necesar, doresc ca tu să scrii și să mă înveți asupra credinței noastre, ce fel este ea; care 'l este fundamentul; pe ce se ridică clădirea; pe ce este pusă; cum..... terminarea (completarea sa) și ce fapte sunt pentru ea necesare. Eu cred numai că este un D-zeu, care la început a făcut cerul și pămîntul și că el a împodobit lumea la (creațiunea) stabilirea sa, și că el a făcut pre om după chipul se³⁾, și el este care a primit sacrificiul lui Abel, și care a răpit pe Enoch pentru frumusețea sa⁴⁾, a păzit pe Noe pentru dreptatea sa, a ales pe Abraham pentru credința sa, și a vorbit cu Moise pentru umilința sa, și tot el este, care a vorbit prin cel-l-alti profeti, și el a trimis în lume pe Mesia. Tote acestea le cred frate că așa sunt. De aceea, frate, te rog ca să 'mi scrii și să mă înveți, acele fapte care sunt cerute, pentru această credință a noastră și să mă liniștești.

¹⁾ În textul syriac lipsește și acest început al epistoliei. Aci în notă 'l redau după traducerea făcută de Antonelli (S. Patris Nostri Iacobi Episcopi Nisibeni Sermones.—Romae 1756 pag. 1) după versiunea armenă. „Misi ad te, carissime, quaestiones aliquas, de quibus te consulere mihi necesse fuit, tu autem audire me ne renuas. Multa enim sunt quae mecum animo reputans inde motus sum ut ad te scriberem“ A. această traducere a corigiat-o Parisot așa cum eu am scris-o în text.

²⁾ Parisot traduce mai liber: „Enoch transtulit eo quod placens factus esset“.

Despre credință — Omilia I^a.

Am primit epistola ta, iubitul meu, și citindu-o m'am bucurat foarte mult că mintea ta se dedă la ast fel de cercetări. Dar această întrebare ce tu m'ai făcut este dată gratis, (așa dar) gratis trebuie luată (Math. X, 8); și acela, care are și 'l place să nu dea celui, care cere, acelula, aceea ce el refuză, i se va lua. Căci acel, care primește gratuit, gratuit trebuie să dea. Ție dar, iubitul meu, 'l voi scrie despre ceea ce tu m'ai întreat, după cum micimea mea înțelege; și chiar despre ceea ce tu nu m'ai întreat, voi căuta să te conving invocând pe D-zeu.

Ascultă dar, iubite! Deschide-mi ochii interni ai inimii tale și simțurile spirituale ale minții tale pentru aceea ce 'l voi vorbi.

Credința se compune din multe lucruri și este împodobită cu multe culori, asemenea unei clădiri, care este zidită din multe lucruri și se urcă până la vârf. Să știi însă, iubite, că la temelie clădirei sunt puse petri și că pe (aceste) petri se ridică întreg edificiul până ce se termină. Tot ast-fel și fundamentul credinței noastre întregi este cea piatră adevărată, care este Domnul nostru, Iisus Christos. Pe această piatră este pusă credința. Pe credință se ridică tot edificiul până ce se termină.

Acest fundament însă este principiul întregii clădiri. Când cine-va se apropie de credință se aședă pe piatră, care este Domnul nostru, Iisus Christos; clădirea sa nu se mișcă de valuri; vânturile nu 'i fac pagubă și vijeliile nu o dărâmă, căci clădirea este pusă pe piatră adevăratei slănci.

Dacă eu numesc pe Mesia «piatră» nu o zic din (propria) mea cugetare, ci profeții l-au numit mai înainte «piatră» și (acesta) 'l voi demonstra.

Acum ascultă (atit) asupra credinței, care este pusă pe piatră, cât și asupra edificiului, care se înalță pe piatră.

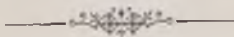
Mai întâi omul crede și cel, care crede, iubește și cel, care iubește, speră și cel, care speră se justifică și cel justificat este perfect și dacă este perfect se încoronedă. Când tot edificiul se înalță, este desăvârșit și complet, atunci casa și templul devine locuința lui Mesia, după cum țice profetul Ieremia: «Templul Domnului, templul Domnului, voi sunteți templul Domnului, dacă înfrumusețați căile și faptele vóstre» (VII 4, 5). Și iarăși țice prin profetul: «eu voiú locui și voiú umbla cu voi» (Lev. XXVI 11 sq; II Cor. VI 16). Fericitul Apostol țice încă: «voi sunteți templul Domnului și spiritul Domnului locuește în voi» (I Cor. III 16; VI 19; II Cor. VI 16). Insuși Domnul nostru a țis apostolilor săi: «Voi sunteți în mine și Eu sunt în voi» (Ión XIV 20).

Dacă casa a devenit casă (bună) pentru locuit, atunci începe omul să îngrijescă de aceea ce este necesar celui, care va locui în casă. Ast-fel, dacă va locui în casă un rege, saú un bărbat cu nume regal, regele cere ca tóte podóbele să fie regale și tot serviciul să corespundă demnităței regale. Inșă în o casă lipsită de tot ce este bun nu locuește regele și nu trăește în interiorul ei, ci regele pretinde ca să nu lipsescă din ea nici una din podóbele (necesare) casei. Dacă lipsește ceva în casa în care locuește regele, pázitorul acelei case se dá morței pentru că nu a pregătit serviciul regelui. Ast-fel și omul, care este casă și locuință a lui Mesia, (trebuie) să vadă ce 'i trebuie pentru serviciul lui Mesia, care locuește în el, și ce fel de lucruri 'i plac. Mai întâi clădește edificiul său pe pėtră, care este Mesia și pe acéstă pėtră se pune credința și pe credință se înalță tótă clădirea. Pentru a locui în casă se cere: a-junare curată și întemeiată pe credință; rugăciune pură și (care este primită numai) în credință, potrivită pentru iubirea, care este compusă cu credința; are nevoie de mi-lossenie făcută cu credință; pretinde umilința împodobită cu credință; 'i place castitatea, care se iubește în credință.

Se apropie de sântenie, care se plantază¹⁾ în credință. Cugelă la înțelepciunea, care se găsește în credință. Pretinde, mai departe, ospitalitate și (acésta numai) în credință folosește. Pretinde liberalitate și (acésta) este unită cu credința. Pretinde răbdare și (acésta numai) în credință este desavârșită. Este prudent în blândețe, (acésta însă) se câștigă prin credință. Iubește viața monastică și (acésta) se póte vedea în credință. Pretinde curățenia, care se păzește în credință. Acestea sunt lucrurile pe care le cere credința care este pusă pe pétra stâncel adevărate, care este Mesia. Acestea sunt faptele, cari se cer de regele—Mesia—, care locuește în ómenī, ca prin ast-fel de fapte să se edifice.

(Va urma).

Diac. Dr. I. Popescu.

¹⁾ În sensul de „se apropie”.

ENCICLICA MITROPOLITULUI TEODOSIE.

INTRODUCERE.

În o veche Liturgie, din timpul meritului Mitropolit. Theodosie, am găsit legată împreună cu ea și o lucrare or scriere proprie a acestui Mitropolit, necunoscută mie, editată atunci sub formă de Enciclică, dar când, nu se scie, pentru că n'are dată. Să scie că Mitropolitul Theodosie, era om capabil și român de neam, s'a suit pe scunul Mitropolitan întâia oră la 1668. Sub Grigorie Ghica Vodă, pentru cause politice, și pentru ca Domnitorul să aibă mână liberă în tóte, scóse pe Mitropolitul Theodosie din scaun, pentru că era om cu vază în țară și care iubea mult pe Români și țara lui; apoi încă de sub predicesorul său Mitropolitul Ștefan se începuse cultivarea și publicarea cărților ritualistice în românește, căci până atunci se servisă cu cărțile slavone și grecești în bisericile Românilor, de aceea Domnitorul Ghica pentru a face loc năvălirilor grecești și predominărei și a

Bisericeii de cãtrã Fanarioți, scõse pe Theodosie din Mitropolie la 1673. Și pusã în locu-i pe un Dionisie, Grec de neam. Murind acest Dionisie curãnd, a fost adus ca Mitropolit al Ungrovlahiei, Episcopul din Rîmnic Varlaam 1673. Dar nici Varlaam nu stã mult, pentru ca Theodosie a gãsit timp favorabil cu schimbarea Domniei lui Ghica de a reclama la Patriarhat reabilitarea sa în scaunul Ungrovlahiei. Decî la anul, 1679, se adunã un sinod trimis de Patriarh de a examina și cerceta cauza îndepãrtãrei lui din scaun Theodosie, care sinod gãsindu-l pe Theodosie inocent în totul și auzind și mãrturisirile lui Varlaam în favõrea lui Theodosie, l'aũ reintregat în tõte drepturile sale și ș'a reluat scaunul, iar Varlaam a rãmas în pace și liniște, scos și din Mitropolie, perdẽndu-și și Episcopatul seu de Rîmnic¹⁾.

Cãt timp Mitropolitul Theodosie a fost scos din scun a trãit retras pe la Cozia, metania sa, pe la Tismana ș'a desãvîrșit cu totul Bisericuța de lângã Rîmnic, numitã Cetãțuia etc.

Dupã revenirea sa la Mitropolie a doua õrã la 1679—1709. Theodosie a încurajat și protejat dezvoltarea culturii romãnești bisericești. El cu Domnitorul Brãncoveanu aũ imprimat pentru întâia datã în romãnește Evangelia și Apostolul ș'a imprimat Biblia la 1688. Tot sub el s'aũ început și continuat marea sa operã de Antim Ivireanu, încurajat și sprijinit de Theodosie. Sub el înflorește Tipografia Mitropoliei, Sna-

¹⁾ Veđi Cond. Sf. de Ghenadie Enãceanu, pag. 51.

govului și a vechii Mitropolii a Ungrovlahiei din Târgoviște. Acest Mitropolit cu inima română și cu suflet iubitor de neamul său a format o epocă glorioasă românească în timpul Mitropoliatului său. Avem dar și noi modele de omenii meritoși în timpurile trecute ca un Ștefan, Theodosie, Antim etc.

C. E.

Cu mila lui Dumnezeu,

THEodosIE Arhiepiscop și Mitropolit a toată Ungro-vlachia

Voaie tuturor Preoților cari vă aflați în eparhia noastră, de la Arhierieal Arhierieilor și Stăpânul Hristos, pace, milă, dar, întărire și spăsenie vă pohtim; iară de la smerenia noastră Blagoslovenie¹⁾.

Știind noi că Domnul nostru Iisus Christos Arhierieul ce mare al tuturor vécilor, pentru aceea voiaște a să da Arhierieilor mila, și darul, și cinstea Arhieriei, după măsura Darului, carele său dat Dumneđeăștilor și Sfinților lui Ucenici și Apostoli. Ca să facă rânduiale, și tocméle bune între următorii lor, între Preoții (adecă) și păzitorii Turmei cel cuvintătore, răscumpărate cu prea scump sângele lui ²⁾.

¹⁾ Acesta i un titlu comun întrebuințat de Arhierieii Ortodoxi în toate enciclicile lor. Prin urmare acest titlu, care până astă zi este în Biserica noastră, este împrumutat de la Arhierieii Greci, este o decopiare a usului grec-se din epoca creștină.

²⁾ Aci spune Mitropolitul Theodosie, că pentru aceea să dă Arhierieul puterea superioară prin trépta cea mai înaltă a hirotoniei Arhieriești, pentru că Arhierieul este dator să facă *orinduiele* în Biserică, adică să mențină ordinea și disciplina în această instituțiune dumneđească a lui Christos, numită Biserică. Sub cuvntul de tocméle trebuie să înțelegem tot felul de dispoziții, luate de Arhierieul locului pentru îmbunătățirile reclamate de timp în acea localitate. Arhierieul este singurul în drept și competent a lua măsurii și dispoziții în Eparhia sa, și ori ce amestec al altuia este un abuz de putere. Amestecul laicilor în afacerii pur teologice de doctrină este cu totul oprit în Ortodoxiam, numai clericii înalți le compete acest drept, după Sf. Scriptură, pentru că numai lor li se cere răspundere severă și în cer și pe pământ. Cu vntul grec, *Ἐπιστοπος* înseamnă veghetor, apărător, observator, îngri-

Și cele protivnice Bisericii să le dăzrădăcinéze, și cele ce ar vedea că le fac Preoții din neștiință să le arate și să-I

jitor, prevădător ect Ἐφορος φύλαξ, προστατής, κηδεμών, Επιμελητής etc. etc. Iar cuvîntul de Arhieru — Ἀρχιερεὺς arată treapta sa superioară din cler, și cel de Μητροπολίτης — Metropolit situația sa în administrația Bisericii, locul ce ocupă în Biserica lui Christos, în administrarea acestei mari Instituții a lui Christos. Dacă amestecul laic în afacerile interne ale Bisericii este o lovitură directă dată Bisericii în genera. De aceea laicii prudenți, oamenii politici trebuie să se abțin de la orice tentațiune ori lovitură adusă Bisericii prin politicianismul lor, pentru oă orice lovitură aduce o slăbire a credinței în popor, care are și el dreptul absolut de a i se respecta credința sa. Atingerea și șicanarea afacerilor religioase de politiciani aduce după sine, fără multă amânare slăbirea poporului în credință, de unde ca consecință vine scepticismul ori îndoela în cele religioase, după care îndată urmăze îndiferență religioasă în popor, apoi indisciplina desordinea și răsvrătirea în stat ori societate. Toți cei ce atacă religia nu sunt profunzi oameni politici, dași motiv ignoranței de a se revolta contra statului quo din Societate. Iată dar oă asemenea indiviși sunt răsvrățitori, revoluționari, restaurători ai ordinii publice. În statul în care Biserica nu-I absolut respectată și membrii ei nu sînt onorați după cuvîntă, nimic nu-I sigur în acel stat și nici o prosperitate nu se pôte aștepta de la acel popor. Sentimentul religios este înăscut în tot omul și prin cultivarea religioasă crește și se dezvoltă mereu spre fericirea individului; din contra în individul în care, din împrejurări, nu s'a dezvoltat acest sentiment, acel individ și în viața acésta scurtă n'are nici un sprijin moral pentru că I lipsește speranța credinței într'un viitor mai fericit, nici nu crede în o altă viață, ci este cu mintea lui restrâns în înguste limite ale acestei vieți trecătoare. Ori cine reflecteză serios asupra faptelor lui constată că ele sînt mișcări individuale pornite din interes personal, și dar cu atingerea lui sau mărtes s'an șters pentru vecinicie și faptele lui. Din contra, în Creștinism găsim alte cugetări mai nobile, mai înalte, mai demne de omenirea cugetătoare, Creștinismul îi arată și-I convinge pe adeptul sên credincios, că odată cu trecerea sa din acésta lume întră în o viață nouă, fără sfârșit și în care situația sa va fi în analogie cu faptele sale din acésta lume trecătoare. Un dor, o reclară, un desiderat puternic de nemurire cuprinde natura noastră chiar în acésta lume. Experiența noastră ne probéză acésta tesă, fără nici o discuție. Mintea noastră fiind mărginită în o sferă strămtă, nu pôte străbate dincolo de limita a-oelei sfere, deși are o puternică cerință și reclamă internă de a străbate cu vederea dincolo de acea sferă. De aicea începe rolul credinței și numai acei indiviși sînt fericiți și în acésta lume și dus cu ei și peste mormînt speranța tare a credinței lor, care pentru ei acea speranță devine siguranță, ca adică nu să termină viața lor în mormînt, oi trece prin el spre o altă lume vecinică. Asta-I forța Creștinismului.

invéte ¹⁾. Iară pentru célea ce le fac din léne, să l certe, și pravoslavia în tot chipul să o întărească. Precum grăyaște Sf. Pavel la Faptele Apostolilor cap. 20. Păziți-vé pre voi și totă turma, întru carea pre voi Duhul Sfânt v'au pus episcopi, (adecă oglinditori sau păzitori), ca să pașteți Biserica lui Dumnezeu, carea o au câștigat cu sângele său. Drept acéia nu putem lăsa nici noi, ca acéstă poruncă să fie trecută. Adecă a nu așăza céle ne tocmité, și a nu desrădăcina céle ce s'ar vedea protivnice, și pravoslavia a nu o întări după datoria Arhipăstoriei noastre.

Iară pentru că totă zidirea, și tária în temelie iaste și stă. Și temelia pravoslaviei sînt céle șapte Taine de Insuși Christos Domnul nostru rânduite, și tocmité. Carele ca niște colóne vârtóse, neclătite, și ca niște stâlpi nesurpați în totă zidirea credinței noastre și a adunării creștinești, în casa

¹⁾ În acest loc Mitropolitul Theodosie are în vedere representaținea religioasă creștină. Din totă vechimea, în mod grosolan vom afla în urmele omului temple și clădirii mărețe în care ea ș'a manifestat adesa sentimentul său de recunoștință către Dumnezeu. Acest act latent nu lipsește la nici un popor barbar ori civilizat. Multe alte Instituții lipsesc la cei vechi, cultul datorit lui Dumnezeu sub forma concepută de ei, nu lipsește la nici unul. De aceea s'au format în omenire datinile și obiceiurile, cari adese sînt resturi ale superstițiilor și ignoranței mesei poporului. Mitropolitul Theodosie voește să combată aceste superstiții și nesciuința de la preoții Eparhiilor sale, după putință.

Să înțelege de la sine că ignoranța era mare și pretutindeni răspândită între clericii noștri pe acele vremuri de grele încercări, școli sistematice nu erau pe atunci prin țările noastre, abia capitalele se bucurau de asemenea favóre. Era dar o trebuință reclamată de starea împrejurărilor de a li se da explicații unora dintre preoții ignorați, apoi pentru alții, de a li stimula la o activitate religioasă mai demnă de misiunea lor. În acest scop le citéză din Sf. Apostol Pavel locul clasico, prin care l îndemná: „Păziți-vé pe voi și totă turma întru care pe voi Duhul Sfânt v'au pus episcopi (adecă oglinditori sau păzitori) ca să pașteți Biserica lui Dumnezeu, pe care o au câștigat cu scump sângele său“. De aceea însuși Mitropolitul Theodosie declară: „Drept aceea nu putem lăsa nici noi ca acéstă poruncă să fie trecută, adecă a nu așăza céle ne tocmité, a nu desrădăcina acelea ce s'ar vedea protivnice și Pravoslavia a nu o întări după datoria Arhipăstoriei noastre“. Era dar Mitropolitul Theodosie consciu de misiunea sa, după cum prezăză acéstă lucrare a sa.

înțelepciunii lui Dumnezeu, în sf. Beserecă: Și păzitorii, și apărătorii de cele ce s'ar vedea că sînt împotriva acestor sfinte Taine, sîntem noi Arhierii¹⁾. Ju lecal-am pentru aceea cu amăruntul, și cu tot deadinsul cercînd Sfintele Scripturi, și citind Pravila Sfinților Părinți, și socotind cele ce vedem sau și auzim că să fac între voi Preoții, am aflat nelor carele să înprotivesc învățăturilor Apostolești, și Tainelor Sfintei Besereci. Și mai ales de Sf. Botez, de Sf. Cumenecătură, și de Mirul cel mare. Care împotriviri în tot chipul ale zmulge, și ale dezrădăcina voim și ne silim²⁾.

¹⁾ Iată ce ne spune demnul Mitropolit Theodosie: Ca cele șapte Taine, pe care se basază viața practică a Creștinismului, trebuiesc considerate, *ca niște colone virtuose, neclătite și ca niște stâlpi nesurpați în totă zidirea Credinței noastre și a adunării creștinești*. Mitropolitul Theodosie își imaginează Biserica lui Christos, Istituirea Creștinismului, cu o mare și vastă ciădire, cu o cupolă enormă și care-i sprijinită pe colone puternice și care în Biserică sînt cele șapte Sacramente ori Taine. Imagina-ți foarte bine cugetată și admirabil aplicată. Noi șcim că aceste Taine erau atacate și ciuntite de Calvin, în Transilvania și căutaă a se introduce și între Români din Valahia și Moldova, în acest scop se aducase Sinodul din Iași, la 1642 spre a combate aceste tendințe eretice. Apoi continuă: „*Și pădătorii și Apărătorii de cele ce s'ar vedea că sînt împotriva acestor Sf. Taine sîntem noi Arhierii*”. Declara pe față dar Mitropolitul că el este supraveghetorul, eforul suprem, care trebuie zilnic să aibă ochii ațintiți asupra mersului bun a atacurilor bisericesti. Este adevărat că paza în aplicarea sf. Mistere asupra credincioșilor este datoria predominantă a sa și că ori-ce încercare a vre unei eresii ori vre unui necredincios, îndepărtându-se de la prescripțiunile stabilite de Biserică, îl va găsi împotrivindu-i-se în față, pentru că este vecinic veghetor

²⁾ În această parte Mitropolitul ne spune cauza ce l'au îndemnat de a scrie acest tratat asupra Sf. Misterii, pentru că a observat și i s'a spus că sînt unele lucruri de îndreptat între preoții săi, care abusiv ori din sciință se practica greșit. „*Și cu tot deadinsul cercînd Sf. Scripturi și citind Pravila sf. Părinți și socotind cele ce vedem s'au auzim că se fac între voi preoții, am aflat unele care se împotivesc învățăturilor Apostolești și Tainilor sf. Bisericii și mai ales de sf. Botez, de sf. Cumenecătură și de Mirul cel mare, carele împotriviri în tot chipul ale zmulge, și ale dezrădăcina voim și ne silim*”. Din acest loc să mai constată că Mitropolitul se ocupa pururea cu cititul Sf. Scripturi și cu Pravila cea mare (Îndreptarea Legii) ce se imprimase de curînd în românește de către meritosul Mi-

De care lucru și poruncă ca acesta dăm. Ca célea ce să vor vedea într'ânsele a fi drépte, și adevărate să se știe cu totă paza. Iară céle protivnice, și carele să fac fără de cale, să se lase, și să se lépede. Inșă după rânduiala sfintelor șapte Taîne, socotim că de folos lucru va fi, ca tóte să le aducem aminte dearândul, să se știe ce sint. Și unde a-deverim și socotim că nu să facă isprăvi după așăzământul sfinților părinți, la tóte Taînele vom arăta céle protivnice.

Ș I Î N T Ă I.

Pentru taina Sfintului Botez.

Arătăm ce iaste Botezul și cum trebuiaște să se păzască.

Botezul iaste spălare dinafară a trupului omului (cu chemarea Sfintei Troițe, după așăzământul Domnului). Carea face prin spălarea cea deaslăuntru a sufletului, piardere păcatului strămoșilor noștri, și inoire duhovnicescă din apă, și din duh, ce face omului pace cu Dumnezeu, și intrare întru împărăția ceriului, după dișa Mântuitorului. De nu să va naște cine-va din apă și din Duh, nu va putea intra întru împărăția cériului ¹⁾. Și după dișa Sf. Pavel, ce grăiaște:

tropolit Ștefan la 1643. Acastă Pravilă a servit de carte de drept bisericesc în tóte țerile locnite de Români, până la traducerea Pidalionului în 1844 de Mitropolitul Veniamin mult meritosul. În multe locuri din acest tratat ni se istorisesc obiceiuri și usuri existente în poporul nostru, pe care de aiurea nu le am putea sci. Dacă au dispărut atunci cu ocașia acestui tratat nu scim, scim, că astă-și nu se mai practică asemenea grosolane erori, mai ales la săvârșirea Misteriilor.

Eu nu cunosc altă lucrare scrisă de Mitropolitul Theodosie, afară de acésta și acesta-și cuvîntul pentru care o reproduc ș'o comentez, spre cunoscința onorabilor noștri preoți, cari astă-și sint în stare de a aprecia meritul acestei scrieri necunoscute. Mitropolitul Theodosie în lucrarea sa tratéză despre cele șapte Taîne, și arată și lipsurile ritualistice făptuite de preoții noștri la efectuarea acestor Sf. Taîne.

¹⁾ Iată ce definiție dă sf. Botez Mitropolitul Theodosie: „*Botezul iaste spălare denna'ară a trupului omului (cu chemarea Sf. Troițe,*

Christos a iubit Besérica, și pre sine s'au dat pentru dînsa, ca să o sfințescă pre ea, curățînd'o cu spălare de apă în cuvînt.

Aicea să se știe, că acéastă fată odată luându-se, nu să

după Așezămîntul Domnului, care face prin spălarea cea din lăuntru a sufletului perderea păcatului strămoșilor noștri și înnoirea duhovnicescă din apă și din Duh, ca face omului pace cu Dumnezeu și întorcerea întru împărăția cerului, după dînsa Măntăitorului. Acéastă definiție probéză că Theodosie cunoștea și știa foarte bine Mărturisirea Ortodoxă, pentru că definiția sa, de și puțin incompletă, este aprópe cuvînt cu cuvînt luată de acolo. Iată definiția sf. Botez din Mărturisirea Ortodoxă, după ediția Sf. Sinod din 1899. „Botezul este spălare și curățire de păcatul strămoșesc, prin afundarea de trei ori în apă, când, preotul dicea aceste cuvinte: În numele Tatălui, amin, și al Fiului, amin, și al Sf. Duh, amin”. Cuvîntul botez se derivă la noi din verbul grecesc βάπτίζω a mla în apă, a afunda, deci cuvîntul chîiar respinge turnarea de apă pe cap. Iar βάπτισμα însemnă muiat peste tot în apă. Intre anii 175 până spre 1800 în Constantinopol la Patriarhat a fost o cértă dintre cele mai vii cu Catolicii, Protestanții și Luteranii, cari căutau prin influinți politice a șterge dintre riturile creștine *Orthodoxia*. La acéastă ocaziune s'au datat mai ales Catolicii prin ajutorul politic al Franciei. Ortodoxii atacaș pe Catolici și pe toți căs nebotezași. Cu acéastă ocazie a apărut la Constantinopol o broșură de cea mai mare însemnătate în ocaziunea Botezului. Scrierea este intitulată: „Εγχειρίδιον περί βαπτίσματος κληόμενον χειρουργία πλουμένων. Συναθέν παρά του Ιεραρχούσπου Κυρίου Ευστρατίου Αργεντιού, Χίου... Ήδη δὲ τύποις ἐκδοθέν δι' ἀδείας του παναρχιεπίτου ἀνεκρινεμένου Πατριάρχου Κυρίου Κυρίου Κυρόλλου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1757, Σωτηρίου ἑστί, Μαρτίου Ι. „Manual despre Botez, numit manducerea de greșeli, compus de Dr. Filosof Domnul Eustratie Argentin. Hiot. Acum în tipare editat cu voia Preasfințitului Patriarch ecumenio Domnul Domn Cyril. În Constantinopol, la 1757, anul mântuirii, Martie 14. Acéastă broșură foarte rară, pentru că a fost distrusă și arsă de către Catolici, cupriade nu material de mare valóre în ocaziunea botezului. În acéastă broșură citeasc: Καὶ πρῶτον ἀποδείκναι γενικῶς ἀπὸ τῆς λέξεως ποῦ τὸ βαπτισμα σημαίνει ἄδεια καὶ ὄχι γένεσις. κατὰ τὰ ὅποιον ἀβάπτιστοι εὐρίσκωνται οἱ λατοῖι. „Și mai întâiu se demustră în general din cuvînt, că botezarea însemneză afundare în apă și nu turnare de apă pe cap, după care latinii sînt nebotezași”. (pag. 3) Introducerea. Tot în acéastă cärticică mai citeasc Capit II (pag. 7): Καὶ πρῶτον μὲν πρέπει νὰ στοχασθῶμεν τὴν λέξην, καὶ τὸ ὄνομα του βαπτίσματος. Αἱ γὰρ λέξεις διὰ τοῦτο ἀπενοήθησαν ἵνα ὁ κούων διακρίνει διὰ του λόγου τὰ πράγματα. Γνωστόν δὲ τοῖς πάσι ἐστὶ, ὅτι ἡ λέξις αὕτη ἀόριστος ἄλλοι τὸ ἰδιωτικῶς λεγόμενον ἄδεια καὶ μάλιστα τὴν πράξιν του ἄδεια, ὅταν βάπτω κληνεα πράγμα. Ἀπὸ γάρ του βάπτω παράγεται καὶ τὸ βάπτισμα,

dă a doua oră. Că un Dumnezeu iese în trei fețe, întru carele ne botezăm, și o credință. Pentru aceea și Botézul unul iese precum dice Sf. Scriptură: Un Domn, o Credință, un Botez ¹⁾).

Însă să se știe că spălarea acésta în scăldătórea sfintului botez, trebuiaște să fie cu apă firéscă, adecă să nu fie apă meștesugită, sau amestecată cu altă ceva, precum iese, apă din trandafir, sau bérea, sau altă apă fiartă cu alte dirésuri, ci singură apă. Și de iese prea réce să póte încăldi cât póte răbda firea trupului, carea trebuiaște să sfințéscă cu molitvele de la botez, apoi cu aceea să se botéze pruncul ²⁾).

καὶ τὸ μὲν βάπτειν λατινιστὶ τήγερε λέγεται, ὁ σιγμένει τὸ χρωματίζειν, τὸ τὲ βάπτειν οἱ λατινοὶ ἡμέτερε λέγουσι, οὗλοὶ δὲ αὐτοῖς καταβαπτίζειν καὶ τὸ βάπτειν καὶ εναποκλύζειν ἐκότερον δὲ τότε βάπτειν καὶ τὸ βάπτειν διὰ κληδύσεως εἰς τὸ ὑγρὸν καὶ οἰνοῖ διὰ τῆς ἐν τῷ ὑγρῷ ταφῆς τοῦ πράγματος. Ἡ δὲ τῶν ὀνοματικῶν πράξεων κατ' οὐδένα τρόπον δύναται θέξασθαι τὸ ὄνομα τοῦ βάπτισματος, ὅθεν καὶ ψευδόνται λέγοντες βάπτειν, καὶ ψευδὸν μὲν ἀρα ἐστὶ τὸ κατ' αὐτοὺς βάπτισμα. Ὅθεν δικαίως λέγονται ἀβάπτιστοι ὡς πρὸς τὴν δύναμιν τῆς ὀνομασίας τοῦ βάπτισματος. „Și mai întâi trebuie să șocim cuvîntul și numirea botezului, căci cuvintele pentru aceea s'au inventat, ca cel ce aude să judece prin cuvînt lucrurile. Tuturor le este cunoscut că cuvîntul acesta botezare înseamnă ceea ce se dice în particular afundare în apă și mai ales în acțiunea zugravului, când zugrăvește vre-un lucru. Căci din verbul a muia în apă să derivă verbul a boteza, și a înmuia latinește se chiamă tingere, ceea ce înseamnă a boi, iar a boteza latiniî dice immergere și înseamnă la ei a muia în apă și a spala în apă ceva, ambele cuvinte și a văpsi și a boteza se face prin afundare în apă, și de asemenea precum prin înmularea în apă a lucrului. Iar actual Apusenilor în nici un chip nu póte să ia numele de botezare, de aceea și mințesc când dice că botéză. Și prin urmare este falsă numirea de botezare la ei. De aceea cu drept să numesc nebotezați respectiv de puterea numirei botezului“. Ași putea înmulți multe citate, dar fiind că acéstă cestiune este deja hotărîtă în Biserica noastră Ortodoxă, de a se admite numai prin ungere cei ce revin orî trec la ritul Ortodox dintre catolici, de aceea nu mai aduc și alte probe Dacă am citat Cap. II din acéstă broșură, am făcut-o pentru cunoștința tinerilor noștri teologi (Veđi Ist. Bis. de Macreū în Revista Biserica Ortodoxă tradusă de C. Erbiceanu).

¹⁾ Să scie că Botezul nu se repetește în Biserica Ortodoxă de cât asupra păgânilor și acelor ce négă Sf. Treime și la cazurî de indoială sub formula cunoscută.

²⁾ Este teologicéste vorbind misterul Botezului dintre cele nerepetibile, și dar abnziv s'a făcut, când cel ce a fost odată botezat sau

Iară la vreme de nevoie p $\acute{o}$ te fi și nesfințită cu molitve, și îndată să se boteze pruncul, cu cuvintele ce le vom arăta. Și iaste să fie atăta apă cât p $\acute{o}$ te fi afundare într'ansa de trei ori. Precum învață sfinții Părinți, la Pravilă Cap. 141, sau și atăta, câtă p $\acute{o}$ te fi turnare de 3 ori. De vreme ce așa s'au obișnuit prin multe părți, și aceea la noi a bo-

rebotezat de către Ortodoxi. Ura era așa de mare în secolii trecutți între Catolici și Ortodoxi, în cât Ortodoxii neputând, din cauza situației lor politice răspunde și ataca cu succes pe Catolicii ce trăiau în Orient, și cari făceau proseliți prin toate insulele și în periferiile patriarhatelor de Orient, în cât își răbunau și ei cu asemenea acte cam prea aspre. Am întâlnit că în secolul al XVII și XVIII, chiar și dintre Uniții din Transilvania veneau mulți Români la București și se botezau din nou, pentru că spuneau că s' botezați de papistași și dar sunt rebotezați. Am întâlnit și preoți hirotonisiți a doua oră, pentru că erau hirotonisiți de Arhierii catolici.

Când anume s'a introdus în cărțile noastre ritualistice rebotezarea Catolicilor eu nu pot preciza, stăt știu că pe timpul Mitropolitului Theodosie era acest uz. Converteții de toate riturile se primeau la Ortodoxism numai prin formula lepădării ereziilor ori schizmei cultului lor, după chipul prescriis de ritualul Bisericii Ortodoxe. În această pericopă Theodosia ne vorbește de materia Botezului, și declară că nu l permis a întrebuița la Botez de cât apă naturală „adică să nu fie apa meșteșugită s'au amestecată cu alt ceva, precum iaste apa din trandafir sau bere sau altă apă cu alte dresuri, ci singură apă“. Mai întâi observ că se vorbește de bere—ore este vorba aceea de berea de astăzi? Eu nu cred, ci trebue să fie vorba de un fel de must de fructe. Tot în acest loc ni se spune că apa pentru botezat, dacă este prea rece, în cât s'ar periclita sănătatea pruncului ce se boteză „să p $\acute{o}$ te încălzi cât p $\acute{o}$ te răbda firea trupului“. Prin această permisiune să ridică pretenția Doctorilor, cari în numele științei pretindeau că mor copiii prunci din cauză că se boteză în apă rece și capătă boale incurabile. Iată dar că acum li s'a astupat gura, pentru că după Mitropolitul Theodosie, când frigul ar fi prea mare, copilul prea crud și apa de botez de tot rece. în cât n'ar putea-o răbda firea trupului pruncului, preotul botezător ar putea tempera răcea apei sau ținând'o turnată de mai înainte și pregătită la o temperatură mai caldă, spre ași schimba temperatura. sau turnând apă caldă și amestecându cu cea rece, ceea ce nu s'a obișnuit la noi acum. Se vede că pe timpul lui Theodosie să făcea încălzirea apei pentru botez. Noi sîntem de părere pentru temperarea apei, iar nu pentru a se turna apă caldă. Ast-fel numai rămâne acum nici o rațiune pentru Doctorii de a schimba, după pretenția lor starea naturală a apei. Numai apă naturală dar, p $\acute{o}$ te fi materia botezului în Biserica Ortodoxă.

teza. Măcar că lucru protivnic să véle că iaste sfinților Părinți a turna apă preste cel ce să botéză. Și cuvintele carele săvârșesc acéstă taină, sint acéstea: Botézăsă robul lui Dumneđeũ (n) in numele Tatălui, amin, și al Fiului, amin, și al Duhului Sfint, acum și pururea, și in vecii vé-cilor amin. Iară săvârșire să chiamă cuvintele acéstea, pen-tru că acéstea săvârșesc sfințul botez. Și când să đic acéste cuvinte să spală sufletul celula ce să botéză de păcatul strămoșilor, cu lucrarea Duhului Sfânt, cea mai presus de fire, și i să deșchid ceriurile céle închise pentru ne ascultarea lui Adam ¹⁾. Inșă chemarea sf Troițe cu despărțită arătare a trei fêțe are a fi la sf. Botez. Pentru acéia că supt acest chip saũ pus de la Christos. Că intr'alt chip nu ar fi Botezul [desăvârșit. Și datorî sînteș] voi Preoților să điceșî cuvintele acéstea de odată cu afundarea, adecă când đice: In numele Tatălui, de odată cu cuvintele "să'l afunde,

¹⁾ Aicea este vorba de îndeplinirea prescripțiilor ritualistice de preot, pentru ca Botezul să fie valabil. Când pruncul este în stare cu totul debilă, atunci pôte preotul și fără a mai citi tot ritualul, din cauză de forță majoră, spre a nu muri nebotezat, să'l boteze imediat, pronunțând formula sciută a botezului. „Și iaste să fie atâta apă cât pôte fi afundare intr'ansa de trei ori cum învață sf Părinți la Pravilă Cap 141, sau atâta cât pôte fi turnare de trei ori. De vreme ce așa s'au obicinuit prin multe părți și aicea la noi a boteza. Măcar că lucru protivnic să vede că iaste sf. Părinți a turna apă preste cel ce se botéză“. In acéstă pericopă Mitropolitul Teodosie ne declară că la noi la Români exista parțial obiceiul de turna apă la botez peste capul celui ce se botcza, și acésta în loc de al afunda pe prunc. Niel n'am auđit, niel n'am vėđut și niel n'am sciut de acest obicei la noi. Acest obiceiu trebue să'l fi împrumutat Româniil de la Transilvăneni, saũ este o veche rămășiță a propagandis-tilor, rămasă pe unele locuri din vechime, de pe timpul înființarel prin-cipatului Valahiei. Alt-fel nu înțăleg cum s'a introdus. Despre forma Botezului declară Mitropolitul, ca ea să fie clară și bine pronunțată in tótă integritatea sa, adecă: „Botéză-se robul lui Dumneđeũ (cataro) in numele Tatălui, amin, și al Fiului, amin, și al Sf. Duh acum și pururea și in vecii vecilor, amin“. Ne mai spune că prin botez să spală sufletul celui ce să botéză de păcatul strămoșesc.. noi mai adăngim că se curăță, dacă cel ce se botéză este în vrăstă înaintată, și de păcatele sale veniale, ori cât de mari și multe ar fi avut în păgână-tate, așa că după botez este om nou, renăscut prin botezul primit.

și dicend amin, să'l scóță. Și când dice și al Filului, iar să'l afunde, și dicend amin să'l scóță. Și când dice și al Duhului Sfint, iar să'l afunde, și dicend amin, să'l scóță. Și când tórnă cu mâna iar așa să facă.

Și să diceți cuvintele acéstea numai câte odată precum disem mai sus cu chemarea Sf. Troițe. Iar să nu le diceți tóte de odată, adecă boléză-se robul lui Dumneđeu (n), în numele Tatălui, și al Filului, și al Duhului Sfint, amin. Că așa a boteza nu laste cu cale. Nici să cutezați a boteza în trei Troițe (precum am auđit că fac unii din voi nepri-cepuți) adecă dicend: Botézăse robul lui Dumneđeu (n) în numele Tatălui, și al Filului, și al Duhului Sfint, amin, și iar așa postorind până de trei ori. Că așa făcend veți bo-teza în trei Troițe, și în noao fețe, și vor cădea în eres mare, și în păcat de morte. Și încă dice Canonul 44 al Sfinților Apostoli să i să la și darul unuia ca aceluia. Și iară vă dic: Să luați pruncul binișor cu mâna ne atngendu-se nașul de dânsul, nici de apa sfintului Botez, și să'l puneți în scăldătore cu fața spre răsărit, și puindu'l mâna în cap să'l afundați de trei ori, sau să turnați apă și cu mâna, iar nu cu vre-un vas, precum fac unii fără cale. Și să fie cine va aprópe de capul copilului vășclorul cu apa, și vol să puneți copilul în scăldătore, și să luați cu mâna apă din vas, și să'l botezați precum s'au dis. Pentru că tóte tainile prin punerăa mânilor să sávărșesc ¹⁾.

¹⁾ În acéstă parte insistă Theodosie la aplicarea cu strictetă a ritualului respectiv de Botez, și declară că valórea Tainei depinde de exacta aplicare a tipicului Bisericii Ortodoxă. Este curios că și în acéstă parte ne vorbește Mitropolitul de turnare de apă din cap în loc de afundare. Iată cum se exprimă: „Și puindu-l mâna (copilului) în cap să'l afundați de trei ori, s'au să turnați apă cu mâna, iară nu cu vre-un vas, precum fac unii fără cale“. De aici urmăz că Mitropolitul Theodosie nu boteza a doua óră pe Catolicii convertiți la Ortodoxism, prin urmare nici predicatorii s'ei și că acest obicei de rebotezare s'a introdus prin secolul al XVII-lea din Constantinopol și s'a introdus și la noi. Se vede pare-mi-se, că Mitropolitul a admia și

Încă să știți, că de va fi témere ca să nu möră copilul: voi să nu vă mai zăboviți cu molitvele de lepădare de satana, și cu altele, ci îndată-și să'l botezați în trei afundări. Și după aceia să nu mai cetiți molitvele cele mai nainte de botez, ci numai celea-l-alte ce urmează după botezul copilului, adecă molitva Sfintului Mir, și celea-l-alte tote: de nu va muri copilul: și să'l ungeți cu Sf. Mir. Iară de va muri copilul așa botezat, și n'ați apucat să citiți molitvele, atuncea nu trebuiaște să citiți nici celea-l-alte ce urmează după botez, nici molitva Sfintului Mir, nici să'l ungeți cu Mir, precum învață la Pravilă, cap, 151. Și acesta să știți, că saũ dat Preoților să botéze mai nainte până ce nu mănăncă. Iară la vréme de nevoe, ori cum va fi, să botéze neapărat: încă și în postul cel mare, măcar de ar fi și în săptămâna cea mare, la vréme de nevoe să botéze. Iar ne fiind grabă de morte în postul cel mare nu să botéză copiii, precum învață la Pravilă, cap. 156 ¹⁾.

a doua formă a botezului *turnarea de apă peste cap*. Astă-đi Biserica Ortodoxă respinge absolut botezarea prin stropire ori turnarea de apă din cap și împune cufundarea întreită în apă naturală.

¹⁾ Și în această parte Mitropolitul insistă tot în aplicarea riguroasă a ritualului. În casuri grave, preotul să boteze fute pe pruno *fără a mai citi molitvele de lepădare de Satana... De nu va muri copilul, să'l ungeti cu Sf. Mir*⁴. Mai dice că preotul trebuie să săvîrșescă această taînă penemăcate, la nevoe însă să boteze și după ce a mănecat. „*Iară la vréme de nevoe ori cum va fi se boteze neapărat, și încă și în postul cel mare, la vréme de nevoe să boteze. Iar ne fiind grabă de morte în postul cel mare nu se botéză copiii*”. Mitrofan Critopol în confesiunea sa, la pag. 108 dice așa: *Είτα ὅτι τοὺς βαπτισμένους καταθέσθαι γρή τοῖς ἐν τῷ ὕδατι. ἐπει καὶ ὁ Σωτὴρ κτεθεὺ εἰς τὸ ὕδωρ ὑπὲρ ἡμῶν.* „Apoi cel ce se botéză trebuie să se afunde de trei ori în apă. Fiind că și Mântuitorul a intrat în apă pentru noi⁴. Iar respectiv de timpul botezului se exprimă tot Critopol la pag. 109: *Δεωρημένῃ ἡμέρᾳ, τότε βαπτιστέον τὰ ἀρέφῃ, οὐκ ἔργον. Οἰμὲν γὰρ δεκαήμερα τοῦτα βαπτίζουσι, οἱ δὲ δεκαήμερα, οἱ δὲ πλεον, οἱ δὲ ἐλάττων. Ἀνάγκης καταπαύσεως εὐδοῖα μετὰ τὴν γέννησιν βαπτίσσεται τὸ γεννηθὲν.* „Di hotărîtă când trebuie să se boteze copiii nu avem. Unii îi botéză după opt zile, Iar alții după dece zile, unii după mai multe, alții după mai puține. Când este nevoe îndată după nascera se botéză cel nascut⁴. Acesta-i obiceiul în Biserica Ortodoxă respectiv de timpul botezului

Pentru pruncii de cari va fi indoire, óre sînt botezați aú nu sînt, ne învață pre noi canonul 82 al Săborului al 6 și al 62 de la Catargen dîcînd: Căți nu sã știu din vârsta copilăriei lor, botezatu-saú aú ba, nici sã aflã niscare mărturii credincioase sã știe cã sînt botezați, adevărat, atunce aceia fãr de indoialã sã se botéze.

Pentru ceia ce sã întorc din pãgãni la credința nãstrã pravoslavnicã. Adecã saú din turci, saú din tãtari, sau din jidovi, sau din ariani, sã știți, cã de sînt prunci mici îndatã și sã botézã, ne așteptãnd pãnã ce vor învãta credința pravoslavnicã ca și copiii creștinilor. Iarã de sînt în vãrstã ceia ce vor sã se botéze, atunce mai nainte de botez trebuiaște sã se învele credința creștinescã, și singuri sã se lepede nu numai de Satana, ce și de eresurile sale.

Iarã aî ispovedui pre unii ca aceia nu trebuiaște, nici ale citi molitvã de dezlegare: Cã singur botezul le spalã lor pãcatele ¹⁾.

Iarã pentru Calvini, Luterani, și pentru Papistași, veți ști cã numai îi lepãdãm de eresurile lor, și'i învãtãm credința creștinescã, apoi îi ungem cu Sf. Mir, iar nu'l mai botezãm.

copilului de la nascere, prin urmare nu este o și hotãritã. *Νεογένεσις ἢ ἐνὶ διαδόχῳ*, adicã, întrebuintãm și nu naș, între acest anadoh, ori garant și între botezat ori fin sã naște o înrudire spiritualã, care în Biserica Ortodoxã se numãrã pãnã la al VII grad, ca și cea de sãnge direct, considerãndu-se finul ca fiu spiritual al nașului. (Consultã și Mărturisirea Ortodoxã, ediția Sf. Sinod, pag. 93 și Monumenta Fidei Ecclesiae Orientalis Ernestus Julius Kimmel etc.).

¹⁾ În acest loc ne vorbește de ca-ul, cãnd nu se scie dacã un individ este botezat, ce de fãcut? Mitropolitul dã deslegarea cunoscutã, adicã sã se boteze *ipotetic*, adaugãnd cuvintele: *dacã nu este botezat*. Iar despre *„cei ce sã întorc den pãgãni la credința nãstrã pravoslavnicã, adecã saú din Turci saú din Tãtari saú din Jidovi saú din Ariani, sã știți cã de sînt prunci mici îndatãși sã se boteze neașteptãnd pãnã ce vor învãta credința pravoslavnicã, ca și copiii creștinilor“*. Aicea ne vorbește și de convertirea la Creștinism a Tatarilor, acest neam barbar aú fãcut multe nãvãliri nãprasnice în Țãrile Romãnilor, ei erã pãgãni și mulți dintre ei rãmãnend printre Romãni, s'aú locuind în vecinãtate cu ei, aú primit Creștinismul.

Încă să știți, că de va fi témere ca să nu móră copilul: voi să nu vă mai zăboviți cu molitvele de lepădare de satana, și cu altele, ci îndată-și să'l botezați în trei afundări. Și după acéia să nu mai cetiți molitvele céle mai nainte de botez, ci numiți célea-l-alte ce urméză după botezul copilului, adecă molitva Sfintului Mir, și célea-l-alte tóte: de nu va muri copilul: și să'l ungeți cu Sf. Mir. Iară de va muri copilul așa botezat, și n'ați apucat să citiți molitvele, atuncea nu trebuiaște să citiți nici célea-l-alte ce urméză după botez, nici molitva Sfintului Mir, nici să'l ungeți cu Mir, precum învață la Pravilă, cap, 151. Și acésta să știți, că saũ dat Preoților să botéze mai nainte până ce nu mă-năncă. Iară la vréme de nevoie, ori cum va fi, să botéze neapărat: încă și în postul cel mare, măcar de ar fi și în săptămâna cea mare, la vreme de nevoie să botéze. Iar ne fiind grabă de mórte în postul cel mare nu să botéză copiii, precum învață la Pravilă, cap. 156 ¹⁾.

a doua formă a botezului *turnarea de apă peste cap*. Astă-dî Biserica Ortodoxă respinge absolut botezarea prin stropire ori turnarea de apă din cap și impune eufundarea întreită în apă naturală.

¹⁾ Și în acésta parte Mitropolitul insistă tot în aplicarea riguroasă a ritualului. În casuri grave, preotul să boteze fute pe prunc *fără a mai citi molitvele de lepădare de Satana... De nu va muri copilul, să'l ungeți cu Sf. Mir*. Mai dice că preotul trebuie să săvîrșască acésta taină penemăncate, la nevoie însă să boteze și după ce a măncat, „Iară la vreme de nevoie ori cum va fi se boteze neapărat, și încă și în postal cel mare, la vreme de nevoie să boteze. Iar ne fiind grabă de mórte în postal cel mare nu se botéză copiii”. Mitrofan Critopol în confesiunea sa, la pag. 108 dice așa: Εἴτα ὅρι τοὺς βαπτισμένους καταδύσθαι ἄλλοις ἐν τῷ ὕδατι, ἐπει καὶ ὁ Σωτὴρ κατέδυ εἰς τὸ ὕδωρ ὡπὲρ ἡμῶν. „Apoi cîl ce se botéză trebuie să se afunde de trei ori în apă. Fiind că și Mântuitorul a intrat în apă pentru noi”. Iar respectiv de timpul botezului se exprimă tot Critopol la pag. 109: Δεωριζομένην ἡμέραν, πότε βαπτιστέον τὰ βρέφη, οὐκ ἔχομεν. Οἷμὲν γὰρ δεκάμηρα τοῦτα βαπτίζουσι, οἱ δὲ δεκάμηρα, οἱ δὲ πλεον, οἱ δὲ ἐλόττων. Ἀνάγκης καταπεριούσης εὐθὺς μετὰ τὴν γέννησιν βαπτίζεται τὸ γεννηθὲν. „Fi hotărîită cînd trebuie să se boteze copiii nu avem. Unii îl botéză după opt zile, iar alții după dece zile, unii după mai multe, alții după mai puține. Cînd este nevoie îndată după nascere se botéză cel născut”. Acesta-I obiceiul în Biserica Ortodoxă respectiv de timpul botezului

Pentru pruncii de cari va fi indoire, óre sînt botezați aú nu sînt, ne învață pre noi canonul 82 al Săborului al 6 și al 62 de la Catargen dîcend: Căți nu sã știu din vârsta copilăriei lor, botezatu-său aú ba, nici sã aflã niscare mărturii credinciose sã știe cã sînt botezați, adevărat, atunce aceia făr de indoială sã se botéze.

Pentru ceia ce sã întorc din păgâni la credința noastră pravoslavnică. Adecă saú din turci, saú din tãlar, saú din jidovi, saú din ariani, sã știți, cã de sînt prunci mici îndată și sã botéza, ne așteptând pãnã ce vor învăța credința pravoslavnică ca și copiii creștinilor. Iarã de sînt în vârstã ceia ce vor sã se botéze, atunce mai nainte de botez trebuiaște sã se învețe credința creștinescã, și singuri sã se lépede nu numai de Satana, ce și de eresurile sale.

Iarã ai ispovedui pre unii ca aceia nu trebuiaște, nici ale citi molitvã de dezlegare: Cã singur botezul le spalã lor păcatele ¹⁾.

Iarã pentru Calvini, Luterani, și pentru Papistași, veți ști cã numai îi lepădãm de eresurile lor, și'i învățãm credința creștinescã, apoi îi ungem cu Sf. Mir, iar nu'i mai botezãm.

copilului de la nascere, prin urmare nu este o ți hotãritã. *Χρόνου δὲ ἐνὶ διαδόχῳ*, adicã, întrebunțãm și un naș, între acest anadob, orîgarant și între botezat ori fin sã naște o înrudire spiritualã, care în Biserica Ortodoxã se numără pãnã la al VII grad, ca și cea de sãnge direct, considerãndu-se finul ca fiu spiritual al nașului. (Consultã și Mărturisirea Ortodoxã, ediția Sf. Sinod, pag. 93 și Monumenta Fidei Ecclesiae Orientalis Ernestus Iulius Kimmel etc.).

¹⁾ În acest loc ne vorbește de ca-ul, cãnd nu se scie dacã un individ este botezat, oel de fãcut? Mitropolitul dã deslegarea cunoscutã, adicã sã se boteze *ipotetic*, adaugãnd cuvintele: *dacã nu este botezat*. Iar despre „*cei ce sã întorc den pagãni la credința noastră pravoslavnicã, adecã saú din Turci saú din Tãtari saú din Jidovi saú din Ariani, sã știți cã de sînt prunci mici îndatãși sã se boteze neașteptând pãnã ce vor învăța credința pravoslavnicã, ca și copiii creștinilor*“. Aicea ne vorbește și de convertirea la Creștinism a Tatarilor, acest neam barbar aú fãcut multe nãvãliri nãprasnice în Țãrile Romãnilor, ei erãu păgãni și mulți dintre ei rãmãnend printre Romãni, s'aú locuind în vecinãtate cu ei, aú primit Creștinismul.

Iară pre Papistași nu'l mai ungem, de mărturisesc el că
Iaă uns al lor, Iară (de nu Iaă uns îl ungem ¹⁾)

¹⁾ Acest loc este foarte însemnat pentru orî ce cleric spre a'l cunoște bine. Mulți dintre popii papistași voesc să profite de el, îndrugând vrute și nevrute, tot în scop de a ne face să admitem că odinioară n'a fost atât de aspru privită raptura dintre Bisericile de Apus și Răsărit. Iată ce ne spune Mitropolitul Theodosie: „*Iară pentru Calvinii, Luteranii și Papistași veți ști că numai îi lepădăm de eresurile lor, și'i învătăm Credința creștină, apoi îi ungem cu Sf. Mir, iară nu'l mai botezăm*”. Este adevărat, că în vechile cărți ritualistice, până la secolul al XVII, nu era interzis preoților Ortodoxi de a primi pe convertiții din alte culte la Ortodoxism, numai prin ungerea cu Sf. Mir, după ce i se citeau rugăciunile de lepadare de eresul său din ritul la care aparținuse, după cum este prescris în Evhologiile vechi. Cum s'a făcut că din secolul al XVII s'a introdus la noi Ortodoxii rebotezarea proseliților, adică acelor ce veneau la Ortodoxism din alte rituri creștine? Cine voește să cunoască realitatea faptului citescă Istoria Bisericească scrisă de Macreu, dintre anii 1750—1800, care este tradusă de mine și publicată și în Revista Sf. Sinod. și va cunoște adevărul. Spun că dogmatic este interzis rebotezarea, ci dacă să săvârșește asupra cui-va, acel individ se consideră ca nebotezat, ca păgân. Orî-ce îndepărtare prin eresii săi schisme de la Ortodoxism orî lepadare de la el, când acel individ revine din erorea sa și voește să reîntre Iarăși în Ortodoxism este primit prin ungere și lepadarea de greșalele în care cădusă. Tot astfel se procede și cu copiii și cu cei cine s'a născut în alt rit de cât cel Ortodox. Știu că Biserica rusăscă a primit pe Papistași la Ortodoxism în tot-dé-una numai prin lepadare de erere și ungere. Cansa reintroducerii rebotezării proseliților celor din alte rituri, mai ales a papistașilor, a provenit din pricină că Catolicii au fost declarați de Ortodoxi *Eretici*, și dar trebuiau botezați ca păgâni. Constrîngerile și presiunile puternice ale papistașilor asupra Ortodoxilor din Orient, influința mare politică a Franciei la Pörtă, înrăurirea și amestecarea în afacerile Bisericeii Ortodoxă de către propagandele papale în tot Orientul, în fine, strângerea, ca într'un cerc de fer și imputinarea vădută a credincioșilor Ortodoxi și trecerea lor la Catholicism, mișturarea prea mare a Patriarhatelor de Antiochia, Ierusalim și Alexandria a pus pe gânduri pe Ortodoxi, cari de demult erau declarați schismaticii de Occidentali, toate acestea au contribuit, pentru apararea convingerilor lor religioase și a necinstirei integrității Instituțiilor Ortodoxe, aceste dîc au provocat la luptă vie pe reprezentanții Ortodoxismului din Constantinopol și au declarat pe Catolicii de *eretici*. Această procedură a Ortodoxilor a avut mare influență în popor, căci mulți sau lepadat de eresie și au reintrat prin rebotezare la Ortodoxism. Așa a fost în realitate lucrul. Acum după ce patimile s'a astămpărat, după ce Ortodoxismul și'a ridicat autoritatea lui decădută, mai ales prin mărirea Rusiei, influențele religioase por ritualistice au mai

Iară pentru creștinii cei botezați, pre carii fără de voia lor iaă făcut saă Turci, saă Ariani saă Jidovi, și saă lepădat de Christos. Așa ne învață marele Vasilie, la Pravila 21, tcg. Să se ispoveduiască întâi, și să le citescă molitvele de înșălăcune, și să se lăpede de acel eres, și să'î ungă cu Sfintul Mir, iară să nu se botêze ¹⁾.

Și de s'aă lepădat cine-va de Christos de bună voe, și aceluia iară așa să i să facă, numai însă că canon mai mare, precum iară acolo învață.

Iară carii aă cădut în eres Papistăesc, saă Calvinesc, saă Luterănesc, acelora iarăși să li să citescă molitvele de

scădut, și ș'a revenit la vechea disciplină canonică acum. Primim adică la Ortodoxism pe proseliții Catoliciei, pe Calvinii și Luteranii prin lepădarea lor orală de greșalele lor, din ritul ce a confesat, la Ortodoxism prin ungerea cu Sf. Mir. Nu se mai reboteză dar acum ca mai înainte. Theodosie Mitropolitul grecește când dice: „*Iară pre papistași nu-i mai ungem, de mărturisesc ei că i-aă uns ai lor, iară de nu s'aă uns (cu Sf. Mir) îi ungem*“. Dacă pe timpul Mitropolitului Theodosie se primeaă proseliții Catoliciei numai prin abjurarea lor la punctele de desuire între Ortodoxii și Catolicii, nu sciu după ce tradiție și după ce ritual săvârșăă aceștia pe atunci. Noi eram considerați și declarați de Apusenii ca schismatici, iar noi îi socoteam ca desbinați și separați de la adevărata credință Ortodoxă, prin un număr de erori dogmatice și ritualistice. Până când nu se vor aplana dintra bisericile Orientului și Occidentului acele deosebiri existente, până atunci nu pot fi admiși Catolicii în Ortodoxism fără un semn vădit, adică ungerea cu Sf. Mir. Atunci ne-am confunda aprôpe cu Catolicii, ceea ce-i imposibil, până când exist atâtea puncte grave de separare, dogmatice și ritualistice.

¹⁾ În această parte se vorbește despre cei ce prin silă, amăgire, fără de voia lor aă renunțat la Ortodoxism ș'aă devenit Turci, Arianii saă Jidovi și s'aă lepădat de Christos în formă, ce e de făcut cu ei când revin la Ortodoxism? pentru că nu'î poți respinge.

Și pe aceștia îi primim la vechea lor credință creștină prin abjurarea lor de păgânătate ori eresie, și-i ungem numai cu Sf. Mir, dar nu-i mai botezăm a doua oară. În acest loc se amintește și despre cei ce s'aă făcut prin silă Turci. Vă amintesc numai că multe ființi Române prin violență și silnicie, vrând nevrând, ș'aă lepădat legea părintescă, mai ales când miile de sclavi se luau din țară în timpurile războierărilor crâncene cu Turcii, atunci se robeau sate întregi. Mai scim că foarte mulți copii se dau cu sila la Constantinopol și devineau Turci și se înrolaă între Ienicerii. Despre aceștia i vorba aicea. Când cine-va scăpa, atunci se primea în Ortodoxism fără a se mai boteza, ci numai se ungeaă.

lepădare de acel eres, și să li să dea canon după socotela Preotului, iară cu Mir să nu' l ungă. Inșă molitvele de lepădare de eresuri, sau de întorcerea celor necredincioși la credința Pravoslavnică, sint scōse deusebi cu tōte învățăturile, ci cine le are așa să facă precum învață acolo; iară cine nu le are, sau să le ciară la alții, sau la noi să' l trimiță pre cel ce vine la credință ¹⁾.

Incă să mai știți, că la vrēme de nevoie, slobozēște Pravila Sfinților Părinți, și pre diacon, sau pre călugăr monah să botēze de nu va fi acolo popă. Iară nefiind aceștea, și alți creștini să slobozesc să botēze, incă și tatăl și mōșa copilului, de nu va fi alt creștin, și nu să desparte de mulțarea sa și să primēște la Dumneșeu botezat Precum iaste la pravilă, cap. 153.

Numai împreună cu turnarea apei de 3 ori, s'au cu a fundarea, trebuiaște să știe țice mirēnul și cuvintele carele săvīrșesc taina botēzului. Adecă botēzāse și altele, cu gând ca acesta a face acēia ce face și besērica. Cariī după acēia datori sint să spue Preotului, ca să nu botēze și el pruncul, ci numai să' l citēscă molitvele ce urmēză după botez, și a Sfințului Mir, și să' l ungă cu mir.

Iară de n'au știut țice cuvintele nici de cum, ce numai l'au udat cu apă, atunci să' l botezați a dooa oră. Căci că n'au plinit Taina botēzului. Iară de va fi țis cuvintele mă-

¹⁾ Sint curios să cunosc de unde a luat acēstă teorie Mitropolitul Theodosie, ca adică renegații să primesc în Ortodoxism, numai prin simpla lepădare și ungere. Noi astă-țī pe cel ce renegă numele lui Christos, îl consideram ca vinovat fōrte grav și' l consideram ca păgân și desnădejduit. După greū canon aparte și după seriōse probe s'ar mai putea reabilita între creștini un renegat și numai prin ungere.

Cât privește pe cei ce trec dintre Ortodoxi la alte rituri, catolic, calvin ori luteran, apoi revenind voese să reīntre iarăși în Ortodoxism, îi primim fără ngere, ci numai prin lepădare, după ritualul Ortodox și prin un canon dat conform *Pravelei, Indreptarea legel*, ori cum va socoti preotul. În acēstă situație sint astă-țī Romāniī Uniași, cariī în seculul trecut se rebotezau, iar acum nu.

car și rău, și au avut gând a face acéia ce face Besérecă, atunce iară nu'l veți mai boteza, că botezat laste ¹⁾.

Pentru acésta dar ca să nu móră niscare copil nebotezați neîntâmplându-se preot, vă dăm învățătură să învățați pre móșele, carele veți ști să știe dice cuvintele acélea ce săvârșesc Sfântul botez, adecă, botézăse robul lui Dumnezeu, iproci. Și să le dați poruncă să botéze la vréme de nevoe. De să va naște cine-va nebun, și nici de cum nu'și póte veni în fire, atunce trebuiaște să să botéze acela, ca și pruncii cei mici fără de înțelegere, adecă să mărturisescă nașul credința lui, și răspunză pentru dânsul. De să va naște vre o minune, sau policie de om, și de va fi jumătate om, jumătate hlară, s'au într'alt chip órecum. Atunce de nu va avea acela nici cum chip de om, să nu se botéze. Iară de va avea chip de om, și capul și altă asămănare de om, atunce să se botéze întru acesta chip dîcând: De laste acesta om, botéză-se robul lui Dumnezeu (n) iproci.

De să va naște cine-va cu doao capete, și cu un piept, și cu un pântece, sau sint doao capete și pântecelul nu sint bine despărțite, atunce întâi trebuiaște să se botéze un cap numai, după obicei. Apoi să se botéze și cel-lalt dîcând: De nu laste acesta botezat, și de laste și alt suflet întru acest trup omenesc: botez-se robul lui Dumnezeu, iproci.

Iară de să va naște cine-va cu doao capete, sau mai multe, și cu doao pântece sau mai multe, și vor fi toate despărțite, atunce să socotește, că și sufletele vor fi des-

¹⁾ Póte ori cine la *necesitate* boteza, bărbat, femeie, oălugăr, mirén, ba chiar și tatăl, și nu se desparte de márea sa. Mai ales móșele sint datóre să scie pe de rost formula botezului, la acésta sint obligați preoții, chiar astă-zi, a le învăța formula: Botéză te ect. Dacă s'a întâmplat din *necesitate* un asemenea caz, preotul nu'l mai botéză pe copil, ci 'i citește numai rugăciunile după botez și'l unge cu Sf. Mir. Dacă nu scie cuvintele móșă, sau este îndoiială că un prunc ori bărbat în vrăstă nu-l botezat, atunci să botéză, și dacă este îndoiială, atunci adaugă cuvintele: *dacă nu este botezat.*

părțite, și ómeni osebiți! Și pentru aceea, fiește-carele cap trebuiaște să se botéze deosebi desăvârșit, făr de nici o adaogere de nu laste acesta botezat.

Iară de va fi témere de mórte, și să va scurta vrémea să móră copilul, și de nu va putea să botéze popa deosebi fiește carele cap, atunce pôte să botéze tóte de odată. Iară de nu vor fi întâmplări ca acéstea, atunce să nu îndrăznescă popa să le botéze tóte de odată, că cade în păcat de mórte, ci să le botéze deosebi precum am șis ¹⁾.

(Va urma).

C. Erbiceanu.

¹⁾ În fine Mitropolitul tratéză și despre nașcerile extra-ordinare și se pronunță așa: *De se va nasce vre-o mi.une, s'aú policii de om, și de va fi jumătate om jumătate hiară s'aú într'alt chip óro cum, ce trebne să facă preotul? Dacă diformitatea e așa de mare în cât n'are chip de om, să nu l boteze; Iar „de se va nasce cu două capete“, să se boteze fie-care cap aparte cu adausul: „de nu este acesta botezat“. Dacă însă caricatura născută are mai multe capete și este în primejdie de mórte, atunci preotul le pôte boteza tóte de-o dată.*

Acésta-l curios, pentru că nu-l permis. Când însă nu e caz de mórte „să nu“ îndrăznescă popa să le boteze tóte de o dată, că cade în păcat de mórte, ci să le boteze deosebi, precum am șis.

Acestea sunt instrucțiunile ce dă clerului său Mitropolitul Theodosie respectiv de botez, și acestea erau și obiceiurile nepotrivite și contra tipicului Bisericii Ortodoxe, ce se introduse la Români în acele timpuri. Este curios modul admiterii botezului prin turnarea apei din cap, cu tóte că în regula generală tot afundarea în apă era norma generală la botez. Sunt curioase și cașurile cu prozelitii de diferite confesiuni, modul cum îi reprimeau la Ortodoxism. Aceste împrejurări trebuiesc studiate și cunoscut bine de clericii noștri și pentru acest cuvânt le-am și adnotat și publicat aceste învătăuri. Adaug atât numai: am vedit în Moldova obiceiul acesta. Când se întâmplă că pruncii mor imediat după nascere sau se nasc morți, mamele lor se îngrijeso și le tórăn peste mormânt 7 ani aghésma mare, adică de la Bobotéză și cred că prin acésta pruncii morți nebotezați se consideră ca botezați.

Voi continua tot ast-fel și cu cele-l-alte Sf. Misterii.

PREDICĂ

LA DUMINICA VAMEȘULUI ȘI A FARISEULUI.

Fraților creștini!

Pentru iubirea sa de oameni, scoborātu-s'a pe pământ cel de-o fire și de o ființă cu Tatăl, Mântuitorul nostru, și a fost între noi ca unul dintre oameni smerit și blând în cuvinte, necăutând mărire și putere lumescă, ci pe jos umblând prin țară, ca să învețe nămurile, și suferind bătăile și batjocurile celor ce l'aū judecat și în sfârșit cu fiere și cu oțet astâmpărându-și setea și-a dat sufletul pe cruce. Ajutor de la cetele ingeresci putea să aibă, căci ale Tatălui său sunt acele cete, dar nu le-a cerut, când căutau iudeii să'l prindă, și minuni negrăite putea să facă pentru mântuirea sa, când era în dureri și cu sufletul întristat de moarte, dar nu le-a făcut, că scris a fost să patimască întru toate ca om, pentru plinirea celor ce s'aū scris mai înainte de Prooroci, după făgăduința dată de Dumnezeu oamenilor că le va trimite Mântuitor.

Pildă vie a fost El Apostolilor și tuturor câți l'aū cunoscut, în smerenie și dumnezească blândețe vorbind, în cât și muștrările Lui cele mai adânci nu dojană

cu mânie, ci rugăciuni erau Tatălui pentru ertarea celor muștrați. Cu adevărat Dumnezeu este omul acesta, diceau cei ce 'i audeau cuvintele, căci nici o răutate nu este într'insul. Cu faptele și cu vorbele Christos ne-a învățat să lepădam mândria și îngâmfarea și nebunia, și nu întru mărire și putere lumescă să ne punem nădejdea, ci după fapta și după cuvântul Lui să ne străduim a trăi pentru cele ce vor fi după moarte, căci însuși El a spus: Va peri și cerul și pământul, dar cuvântul meu nu va peri.

În Sf. Evanghelie de astăzi Mântuitorul ne dă anumit o pildă despre mândria și fățarnicia Fariseului, cel alături pus cu Vameșul, care are inima curată și plină de smerenie. Fraților, să-'mi ascultați bine cuvintele, ca bine să înțelegeți cele ce a voit Mântuitorul să spuie de acești oameni. Căci amândoi s'au suit, cum dice Evanghelia, în biserică să se roge. Amândoi s'au închinat lui Dumnezeu, aducându-i laudă și mulțămire. Dar unul, dice Evanghelia, a plecat din biserică mai îndreptat de cât cel-l-alt, rugă unuia a fost deci mai primită de Dumnezeu și mai ascultată. Dar a căruia dintre ei, fraților creștini, și pentru ce?

Pentru că unul s'a apropiat de Dumnezeu cu mândrie, iar cel-l-alt cu smerenie. Pentru că unul a intrat în biserică numai ca să se laude cu faptele-i bune și să se îngâmfe cu ele, iar cel-l-alt ca să-'și mărturisască păcatele și să ceară mila lui Dumnezeu pentru ele. Iar acestea două nu sunt tot una.

Fariseul dicea: Dumnezeule, mulțămescu-ți, că nu

sunt ca cei-l-alți oameni, iar Vameșul: Dumnezeu milostiv să fi cu mine păcătosul. Iată, tocmai dintru început nebunia mândriei stăpânesce sufletul Fariseului și-l face să se laude în fața celui ce singur este fără de păcat în fața lui Dumnezeu, care toate le știe. Se crede mai bun de cât cei-l-alți oameni, se crede cel dintâiu și o spune ca unul ce n'are rușine. Și cum era el mai bun de cât cei-l-alți oameni? Nu sunt ca ei, ținea Fariseul, nici răpitor, nici nedrept, nici desfrânat, și nu sunt nici măcar ca acest Vameș. Dumnezeu știa mai bine, dacă Fariseul era ori nu era răpitor și nedrept și desfrânat, știa mai bine, căci multe rele le facem noi și fără știința noastră, și multe le judecăm cu slaba noastră minte într'un fel, iar Dumnezeu le judecă alt-fel. Și poate să fi fost și Fariseul nedrept ori răpitor, unde el n'a băgat de seamă, ori unde i s'a părut că răpirea și nedreptatea făcută, este atât de puțină în cât ea n'a fost un păcat. Și așa ceea ce lui i s'a părut înțelepciune, nebunie a fost în ochii lui Dumnezeu și minciunosoasă laudă cea cu îngâmfare de nechibzuita sa gură. Căci cine se poate lauda dintre oameni că e fără smintelă, cine că e fără de păcat? «Cântarea dice: nu este om să nu pecătuască, numai tu ești fără de păcat și dreptatea ta este dreptate în veci, și cuvântul tău este adevărul». Iar Fariseul nu voia să le știe acestea, și mulțamea lui Dumnezeu pentru un lucru pe care nu-l avea și numai în nebunia mândriei sale își închipuia că l'ar fi având. Alt-fel face Vameșul. El știe că e slab în fața celui vecinic și plin de pe-

cate, făcute cu voe ori fără voe, de aceea ȳice: Fii milostiv, Dómnne, cu mine pécătosul.

Da, fraților, Vameșulera pécătos, pentru că om era, și omul e cu pécate. Vedeți acum și scărbiți-vé de purtarea Fariseului, care își ridică mânilé spre cer și cu trufie ȳice către Dumneđeu: Láudat să fii, Dómnne, că nu m'ai făcut pécătos ca acest Vameș. Nebunie este în lume să te laudí cu bogăția, căci ea stă în mână lui Dumneđeu, care într'un cías de vreme te póte face sărac ca pe Iov din Biblie; nebulenie este să te laudí cu sănătatea trupéscă a ta, căci, după vorba vóstră din bétráni, nimeni nu știe dacă nu se laudă într'un cías réu; nebulenie este să te laudí cu frumusețea, ori cu puterea, ori cu cele-l-alte ale luméi câte sunt trecétóre. Și totuși nebulenia mai ertată este, de cât a te lauda că ești fără de pécate, căci și bogăția și sănătatea sunt vrednicii ale omului muncitor și cu chibzuință în lucruri și ale celui ce-și îngrijesce de trupul seú, și decí acestea póte defálma pe cel leneș și nechibzuit și pe cel ce singur își bagă bólele în óse prin necumpăt și desfráu și beție și neingrijire de sine. Dic, fraților, că este o nebulenie mai ertată, dar tot nebulenie este. Dar a te láuda că ești fără de smintélá în gândul teú, fără de prihană în suflet și fără de pécate în inimă, asta nu e numai o nebulenie, ci o hulă ce o aduci lui Dumneđeu, căci te cređi așa cum numai singur El este și te faci asemenea Lui. Așa aú voit să fie ingerii cei réi, căutând să se ridice întru mândria lor până la scaunul dumneđeesc, ca să fie asemeni Tatálui, pentru care lucru

Tatăl l-a aruncat din cer și a umplut cu ei văzduhurile și adâncurile Iadului, răsturnându-i peste cap din lumina cerului în întunericul de veci, cu căpetenia lor cu tot, cu Lucifer cel ce l-răsvărase. Și așa, fraților, nu Vameșul care-și cunoscea păcatele și se umilea, ci Fariseul era păcătosul cel mare, căci nu-și vedea păcatele ca să se umilască, ci numai părutele fapte bune ale sale, ca să se laude cu ele. De aceea Vameșul s'a întors mai îndreptat acasă de cât Fariseul.

Pe nebun îl cunoșcem după lauda sa că toate le știe, pe cel nevrednic după laudă că toate le poate face. Căci cu cât e omul mai înțelept, cu atâta cunoșce că el știe puține din lumea asta, și cu cât e mai vrednic la o treabă cu atâta mai mult se ține de asta și nu se laudă că le știe pe toate. Cine să mândrește că știe multe ai să vezi că știe puține, și cine se laudă că le știe pe toate, nu știe nici una. Și tot așa cine se mândrește în gura mare, că el face atâta și atâta bine să nu-l crezi, căci tocmai prin aceea că se iaudă, el nu face nici un bine înaintea lui Dumnezeu. Dice Sf. Scriptură într'un loc: Iar când faci milostenie, să nu știe stânga ce face dreapta, adecă să nu faci vestire tuturor că ai făcut milostenie, căci ajunge să știi numai tu și Dumnezeu de ea. Căci pentru sufletul tău și pentru Dumnezeu o faci, nu pentru ochii lumii, și Dumnezeu te va judeca și te va mântui, nu lumea. Dacă vestești milostenia ta, și te lauzi cu ea, scădere mare ai făcut binelui tău, căci arăți că n'ai făcut binele din inimă curată și

pentru dragostea de aprópele, ci ca să ai cu ce te lauda și cu ce să scoți ochii altora, cum spune vorba románescă, cum a făcut'o și Fariseul. Fă binele și aruncă-l în apă, spune înțelepciunea bătránilor, cari erau mai buni creștini de cât noi, și au făcut monastiri și biserici și câte dării și cișmele pe drumul mare, și de multe ori nu se știa și nu se știe până astă-dí cine le-a făcut. Căci ei nu se laudau în gura mare cu faptele bune. Și iarăși dice Sf. Scriptură într'alt loc: Și când postești nu fiți ca fățarnicii, triști, că-și smolesc fețele lor, ca să se arate ómenilor că postesc. Și cei ce fac așa, fraților, o fac tot de ochii lumei, de aceea dice Domnul: Amin dic voué, că-și iaú plata lor! Și acestia cu postul și cei ce-și laudă faptele bune, acelaș păcat îl fac, căci laudăroșia și fățarnicia sunt urite lucruri și în fața ómenilor și în a lui Dumneđu, căci nerușinare sunt améndoué. Și, dice Apostolul: «Nevoește-te să te arăți pe tine însuși lámurit înaintea lui Dumneđu, lucrător nerușinat, drept îndreptând cuvintul adevérului, iar de cuvintele cele rele, spurcate, te ferește, că spre mai multă păgánătate vor spori». Este deci, fraților, o spurcăciune în sufletul omului, după vorbele Sf. Scripturii, lauda pe care singur și-o faci, căci tu singur pe tine măsurându-te cu măsura ta, nesocotești măsura lui Dumneđu, și cuvintele de mândrie ale tale rele sunt și sporesc păcatul în tine. Să lași, creștine, să te judece A-tot puternicul și A-tot sciutorul, nu ómenii, ca să nu te arăți ómenilor că ești făcétor de bine, ci «Tatălui tđu celui

ce este într'ascuns și Tatăl teu cel ce vede într'ascuns îți va răsplăti ție la arătare.

Fiilor iubiți!

Dintre cele ce și-le făcea Fariseul spre laudă era și postul și șteciuiala din tot ce câștigă, pe care o da bisericeii pentru preoți și pentru săraci. Ce lucruri mari erau acestea ca să se laude cu ele? Și postul și șteciuiala erau legiuite pentru toți, și Fariseul făcea numai ce era dator să facă pentru plinirea legii. Să aducem vorba despre ale noastre de astă-dă. Cel ce și plătește birurile rânduite de lege, ce are să și facă laudă din acesta? Căci el este dator să plătescă și tot ce face omul fiind-că este dator și nu poate alt-fel nu este pornit din suflet, ci numai din înțelepciunea minții, căci scris este să dai împăratului ce este al împăratului, și cine e cu minte se face ascultător la toate câte prin sfat obștesc au fost rînduite spre ascultare, pentru buna rînduială între omeni. Sau să vorbim de alta, de trimeterea copiilor la școlă. Legea obștască este, că toți părinții să și trimetă copiii, cari au vîrstă, la școlă, pentru folosul lor, căci stăpînirea la urmă n'are nici un folos din aceea că copilul meu ori al tîu știe carte, dar are copilul în totă viața lui, și de aceea stăpînirea care vrea binele tuturor te silește să faci ceea ce nu vrei ori nu pricepi să faci de bună voe. E vrednic de laudă omul care și plătește birul și și trimete copilul la școlă, dar această laudă să i-o dea lumea, nu singur să se laude; căci nimic nu face mai mult de cât ceea ce

este dator și trebuie să facă. Cu de acestea se îngâmba și Fariseul, crezând că mari lucruri spune și cu mari fapte bune se arată în fața lui Dumnezeu. Și se asemana cu cei-l-alți oameni și să vedea mai presus de cât ei, pentru că la alții vedea numai relele, iar la dinsul numai cele bune, ca și când el numai de acestea ar fi avut, iar rele nu. Și așa se socotea pe sine-și cine știe ce om drept și vrednic, de împărăția cerului, iar el nu era de cât un laudăros îngâmbat. «Că de se socotește cine-va că este ceva, nimic fiind, pe sine-și se înșală», pe sine se bajo-curește, mai întâiu pôte cu neștiință, apoi cu știință, în cât ajunge să se credă om vrednic și drept, cum se întâmplă și minciunosului, care de atâtea ori spune minciuna și așa o potrivește în cât la urmă începe și el să o credă. Apoi înșală oamenii și vrea să înșele și pe Dumnezeu, dar dacă oamenii se pot înșala, Dumnezeu în a-tot știința Sa nu pôte să fie amăgit.

Iar Vameșul de departe stând nu vrea nici ochii la cer să'i ridice, ci dicea: Dumnezeule milostiv să'mi fi mie, păcătosul. El, în smerenia sa, se simțea nevrednic să se uite spre cer, în vreme ce Fariseul par' c'ar fi voit să scobore din cer pe Dumnezeu în fața lui și să'i spue gură în gură ce om vrednic e el și să'l întrebe ce răsplată are de gând să'i dea pentru atâta bine ce'l face în lume! Am dis mai înainte, după vorbele Apostolului, că această purtare a Fariseului este o faptă spurcată și nerușinată și o bajo-cură făcută lui Dumnezeu, și de aceea dice Evanghelia, că tot cel ce se înalță ca Fariseul se va smeri,

căci în ochii lui Dumnezeu nu este suferită nici mândria, nici lauda, nici înălțarea. Iar cel smerit, care se pocăiește ca Vameșul se va înălța în mila și mărirea lui Dumnezeu.

De aceea, fraților, fiți cu bună cuviință în faptele voștre, și în cuvintele voștre, și în rugăciunea și pocăința voastră. Din smerenie se naște supunerea și ascultarea cea mântuitoare, iar din mândrie se naște iușimea și mânia și răsvrătirea, ceea ce duce spre cărările morții. Cu smerenie grăind și cu smerenie lucrând, să vă umiliți firea voastră, ca în tot căsul și în tot locul să fie mila lui Dumnezeu cu voi. Nu vă cer eu smerenia cea fără de rost și fără de căpătău, ca a celui neînțelegător, ori ca a dobitocului necuvintător, care toate le suferă fără să scotă cârtire din gura sa. Smerenia voastră să fie întru înțelepciune, căci numai acesta e cea mântuitoare și plăcută lui Dumnezeu, iar smerenia fără înțelepciune este urgisită. Și precum este o smerenie neînțeleptă, a celui ce toate le rabdă, așa că de protivnicii săi deapururi este amăgit și batjocorit asemenea prostului, tot așa poate să fie o smerenie fățarnică, a celui ce asemenea cărbunelui ascuns sub potolită cenușă se ascunde, înșelând pe omul care se lasă ispitit a pune mâna pe dinsul. Acestă smerenie drăcesc lucru este și vrednic de vecinica dojană a Gheenei, căci lup îmbrăcat în piele de oie este cel ce o are, și smerita arătare a chipului său un meșteșug este al viclenilor Satanei. Fățarnicie fiind acest lucru și o reutate ascunsă, filor, nu mă întind cu vorba mai departe, căci având pace

de la Domnul și sănătate, voi aduce vorba altă dată despre această ticălosă pornire a fățarniciei.

Lepădarea mândriei v'o cer eu fraților, și îmbrăcarea în vestmintul cel apărător de ispite, al smereniei celei înțelepte și din inimă curată. Să vă cunoșteți fie-care puterile și slăbiciunile, și să vă iubiți unul pe altul, căci atunci veți afla cumpăna cea drăptă a binelui și veți cunoște smerenia. De ce să te mândrești omule, când nimic nu este al tău și nimic nu ai de la tine, căci toate ale lui Dumnezeu sunt și de la Dumnezeu toate ne vin, și tu nu ești pe lume de cât un paiu purtat de vânt și iarbă uscată spre aprinderea focului. Intru înțelepciunea smereniei plecați-vă capul în fața nemărginitei puteri a lui Dumnezeu, că a lui făptură suntem, zidiți întru Iisus Christos spre fapte bune, pe care mai înainte le a gătit Dumnezeu ca să umblăm întru ele. Numai cei smeriți se pot pocăi cu adevărat, căci totă pocăința smerenie este, iar fără pocăința nu este ertare, căci nimeni nu este viu să nu păcătuiască. Lăsați pe cei mândri și semeți în stăpânirea Diavolilor, iar smeriții să alerge la Domnul, căci îi va înălța, dar vai de cei mândri când îi va umili Domnul cu judecata Lui cea fără greșală și cu nepărtinitoarea Lui dreptate. Nu căutați vrednicia întru voi, ori întru laudele ómenilor, ci în Dumnezeu cel ce este Părintele luminei, la care nu este nici schimbare, nici umbră de mutare. Amin.

M. P.

SISTEM DE DOGMATICA

AL

BISERICEI CREȘTINE ORTODOXE A RĂSĂRITULUI.

Acesta este titlul celui mai nou tractat de dogmatică apărut la Atena în ultimele zile ale anului trecut 1903. El este datorit distinsului și eruditului dogmatist Zicu Rosis, doctor în teologie și filosofie și profesor de dogmatică la Universitatea din Atena și la seminariul teologic din acel oraș (Rizarios Scholi).

Scrierea D-lui Rosis împlinește un mare gol în literatura teologică a bisericilor creștine ortodoxe, căci dacă unele ramuri a teologiei saū cultivat întru cât-va în sinul acestor biserici, în timpurile din urmă, pe tărîmul literaturii dogmatice s'a făcut prea puțin, ca să nu ȃic aprȃpe nimic.

În Biserica noastră Română totul s'a mărginit aprȃpe numai la traduceri. Ast-fel după vechea traducere din rusește a rȃposatului întru fericire Melchisedec, episcopul Romanului, am avut de înregistrat traducerile dogmaticilor lui Filaret și a lui Silvestru episcop de Canev. Prima se datorește P. S. Episcop al Argeșului Gherasim, făcută după traducerea francesă;

iar ultima, d'a dreptul din rusește, prin sirguința răposatului, fericit într-o amintire episcop de Huși Silvestru, iar după mărtea sa, prin sirguința prea cucernicului Iconom stavrofor, Constantin Nazarie, agregat al Facultății de Teologie și a prea cucerniciei sale Iconomului stavrofor Filip Nicolae, profesor la Rîmnicul-Vâlcea.

D-nul Dr. Emilian Voițchi a edat de asemenea prelegerile academice din dogmatica ortodoxă ale lui Alexiu Comoroșanu, profesor de dogmatică la facultatea teologică din Cernăuți.

Singură Biserica Rusă pare a fi mai bogată în scrieri dogmatice. Dar judecând după cele cunoscute, ele au mai mult meritul, precum foarte judițios se pronunță distinsul dogmatist Rosis, în prefața sus citatei sale opere: «Numai întru aceea, că cuprinsul lor este în totul conform cu învățătura Bisericii Ortodoxe a Răsăritului; iar cât privește metoda și valoarea lor științifică, ele nu se pot compara cu scrierile dogmatice contemporane a teologilor germani».

Ce o fi existând în această ramură a teologiei în celelalte biserici ortodoxe, D-nul Rosis, cu totă ostentela ce și a dat, nu a putut afla mai nimic. De sigur, că nu exist scrieri de o valoare oarecare, cari să fi meritat a vedea lumina zilei. Pentru acesta se poate dice, că sistemul de dogmatică al D-lui Rosis, predat de Domnia sa un pătrar de secol la Universitatea din Atena este o podobă în literatura teologică a Bisericii Ortodoxe în genere, căci acest sistem de dogmatică, din care a apărut primul volum, cuprindând dogmele și învățăturile Bisericii Creștine Ortodoxe, așa cum această sfântă Biserică le crede și le mărturisește, pe basa Sfintei Scripturi și a Sacrei

Tradițiunii, ele sunt expuse în mod metodic și științific, după nivelul la care cultura teologică a ajuns în zilele noastre, în bisericile: papală, dar mai ales în cea protestantă.

Sistemul de dogmatică al D-lui Rosis mai are și un alt deosebit merit, acela adică, că el fiind compus pe base ortodoxe și îmbrăcat cu cel din urmă vestiment metodic, după cerințele științei de astăzi, pe de o parte face cunoscut în mod sistematic adevăratele principii și învățături ale Creștinismului, nealterat și nefalsificat, iar pe de alta servă de conducător sigur oricărui teolog ortodox, care ar voi să aprofundeze cestiunile dogmatice, în sensul și după vederile Bisericii Creștine Ortodoxe a Răsăritului.

Pentru a arăta importanța și valoarea științifică a sistemului de dogmatică al D-lui Rosis, am crezut cel mai nemerit lucru să comunicăm cititorilor Revistei Biserica Ortodoxă, în traducere română, prefața pusă de autor în fruntea scrierii sale, mai sus amintite.

Iată cum se exprimă autorul în această prefață:

«Indeplinind o dorință exprimată de amicii și colegii mei, precum și de alți mulți erudiți clerici și laici, cât și de mulțimea iubiților mei studenți, cari doresc de a vedea răspândită într'un cerc mai mare cunoștința științifică și sistematică a principiilor fundamentale ale Creștinismului și a dogmelor Bisericii Creștine Ortodoxe de Răsărit, m'am hotărit, cu ajutorul lui Dumnezeu, să dau la lumină acest sistem de Dogmatică ¹⁾.

¹⁾ Aci Autorul face următoarea notă: În anul 1891, nu absolvent al Facultății de Litere, fără cunoștința mea, a litografiat și a dat la lumină o Dogmatică, cu desăvârșire necompletă, neexactă și plină de greșeli, purtând numele meu. Acea Dogmatică de sigur s'a făcut după

Motivul pentru care Dogmatica acésta n'a putut fi edată nici mai înainte, nici mai târziu, îl pot înțelege mai ales cei ce se ocup în adevăr cu știința și adevărații teologi; acela care cunosc că în ori-ce lucrare a științei umane, dar mai ales în alcătuirea unui sistem de Dogmatică al Bisericii Creștine Ortodoxe, nu este tocmai lesne realizarea desăvârșită a idealului; ci numai apropierea de el, prin o muncă continuă de ani îndelungați și un studiu neîntrerupt de lucrare și prelucrare.

În ori-care știință a Teologiei, dar mai ales în Dogmatică, alcătuirea unui sistem este una din lucrările cele mai grele, mai ales în starea actuală a literaturii noastre teologice. Iar când ȳic Dogmatică, nu înțeleg o simplă expunere istorică a diferitelor dogme ale Bisericii noastre, pentru că o astfel de expunere nu cere alt, de cât o cunoștință exactă a învățăturilor Bisericii despre credința creștină ortodoxă, pe baza Sfintei Scripturi și a Sacrei Tradiții a Bisericii; o cunoștință a simbolului și a diferitelor hotăriri a sinodelor ecumenice despre credință precum și a mărturisirilor de credință, compuse s'aũ aprobate de către sfintele sinode a le Bisericii noastre în sec. al XVII-lea.

Dogmatica, presupunând și având de obiect dezvoltarea istorică a dogmelor în Biserică, precum și baza lor dréptă

---

note, luate, precum spune editorul, de la cursul meu de Dogmatică făcut la Universitate, între anii 1882—84; dar chiar și notele sale aũ fost necomplete și neexacte. Chiar o simplă alăturare a aceluși text de Dogmatică litografiat către acest sistem de Dogmatică, pe care'l edaũ, arată marea deosebire ce există și separă pe una de alta. De asemenea, pe de altă parte, am văzut cu bucurie, că în ore-cară publicațiunii bisericești din ultimii ani s'aũ dat la lumină unele note din manuscriptul meu de Dogmatică, pe care'l predaũ la Universitate, precum și din diferite publicațiunii și tractate ale mele. Publicarea însă a acestui sistem de Dogmatică va preciza sper și va da lumină dorită asupra cestiunilor ce s'aũ publicat, și pe care autorii lor aũ voit s'o alăbă din cursurile mele și din notele, ce aũ publicat din tractatele mele dogmatice.

și adevărată, explicată din Scriptură, ea are și un caracter istoric, intru atât însă și în înțelesul pe care-l au despre ea primii ei întemeitori, Origen, Grigorie al Nisei, Ioan Damaschin și înțelepții părinți, cari au dezvoltat în mod filosofic și teoretic dogmele esențiale ale Creștinismului, ca Marele Atanasie, Vasilie cel Mare, Grigorie de Nazianz și alții, precum și cel mai însemnat și cel mai distințit teolog german din zilele noastre.

Dogmatica dar, după înțelesul ei adevărat și deplin, nu este o simplă știință istorică, ci în deosebi și prin excelență știință teoretică; ea are prin urmare nu numai caracter istoric și bisericesc, dar mai ales filosofic și teoretic. Apoi Dogmatica ocupându-se și cercetând cele mai înalte chestiuni, cu cari se ocupă filosofia și în deosebi metafizica, ea primește tot ce diferitele sisteme ale filosofiei învață drept despre Dumnezeu, lume, materie, spirit etc. Dar prin principiile ei sigure și sănătoase ale învățătorei creștine, îndreaptă tot ce este greșit în acestea și completează toate lipsurile. Deci Dogmatica, aproape în toate chestiunile, pe cari le cercetează, se întâlnește cu filosofia și cu diferitele sisteme filosofice. Dar Dogmatica are legătură, nu numai cu filosofia, dar chiar și cu științele naturale, ba încă legătură strânsă, pentru că sunt multe chestiuni, ca de exemplu, adevărarea lucrurilor cosmologice, chestiunile despre creațiunea lumii, a materiei și a spiritului etc. în care Dogmatica vine în atingere și în legătură directă cu științele naturale.

Pe lângă dificultățile, care provin din strânsa legătură a Dogmaticii către ramura Erminefică și mai ales Istorică a Teologiei, către Filosofie și științele naturale, compunerea unei Dogmatice științifice a Bisericii Ortodoxe a Răsăritului, are și alte multe greutateți în destul de mari, pentru că Dogmatica ca sistem nu a fost cultivată în destul în Biserica Ortodoxă a Răsăritului încă din sec. VIII; mai ales din timpurile după căderea Constantinopolului, studiul Dogmaticii,

deși nu a lipsit cu desăvîrșire, dar precum toate științele au fost neglijate, cu atât mai mult s'a neglijat cultivarea Dogmaticii ca sistem.

În diferite timpuri s'au făcut încercări, din partea teologilor elini și ruși, pentru a compune sisteme de dogmatică ortodoxă, ca de exemplu: din partea Elenilor Ioan Condone, care a trăit pe la jumătatea secolului al XVIII-lea Athanasie de la Par, care a scris o Dogmatică pe baza manuscrisului de Dogmatică al dascălului său Eugeniū Bulgaris ¹⁾ și altele, însă toate aceste dogmatici, ca și aceea a teologului Rus, Theofan Procopovici, edată în latinește, fiind compuse după metoda scolastică a evului mediu, metodă care se păstra încă în Italia, sunt cu desăvîrșire imperfecte și după importanța lor științifică, nu se pot compara cu dogmaticile teologilor germani ai sec. XIX-lea.

De asemenea și voluminoasă Dogmatică a teologului Rus, Macarie, care s'a tradus și în franțuzește și a cărei prescurtare s'a tradus și în Elinește de către Archimandritul Neofit Paghida (în Athena la 1882), după cuprinsul ei este conformă cu învățătura Bisericii Ortodoxe a Răsăritului, dar după metodă și importanța științifică nu se poate compara cu dogmaticile contemporane ale teologilor germani ²⁾.

Ca și orice lucrare științifică, de asemenea și orice scriere dogmatică, pentru ca să aibă valoare științifică, tre-

¹⁾ Aci autorul face următoarea notă: „Cât este de imperfectă Dogmatica lui Eugeniū Bulgaria, edată la Veneția în an. 1872, sub titlul Teologia lui Eugeniū Bulgaria, edată de către Archimandritul Agatanghel Leontopol, se învederează, nu numai din cuprinsul ei, ci și din următoarele cuvinte, pe cari se dice, că le-ar fi spus către discipolul său, când l'a rugat să-i permită imprimarea manuscrisului de dogmatică, pe care el îl preda: „*Să nu-mi faci de rușine bătrânețele*“. În adever Dogmatica aceasta a lui Eugeniū după valoarea sa este departe de lucrările filosofice și mai ales de logica lui Eugeniū Bulgaria.

²⁾ Aci autorul face următoarea notă: În limba rusă s'au edat și alte lucrări dogmatici ca de exemplu a lui Silvestru etc. dar fiind-că acestea, pre cât știu, nu s'au tradus nici în franțuzește, nici în limba germană, nici în cea elenică, nu cunoșc cuprinsul lor.

bue să fie compusă după cerințele științifice a le timpului. Prin urmare și Dogmatica Ortodoxă a Bisericii Răsăritului, ca sistem științific, nu trebuie să se mărginească pur și simplu numai întru expunerea exactă și istorică a dogmelor Bisericii, ci trebuie ca să desvolte, să clarifice și să dovedască, pe cât este posibil, alevărul cuprins în ele, prin cercetări și studii teoretice, expunându-le în mod metodic, arătând principiul fundamental de unde fie-care dogmă decurge, raportul care'l are cu acest principiu și legătura și unitatea cu cele-l-alte dogme, arătând în acelaș timp și raportul dogmelor cu diferitele sisteme a le filosofiei și cu descoperirile științelor naturale ¹⁾.

Lucrări serioase de dogmatică, ca sistem complet au edat în zilele noastre mai ales teologii germani, atât acei, cari aparțin Bisericii papale, cât și cel protestanți. Din studiul acestor scrieri dogmatice și mai ales al teologilor protestanți, foarte mult se pote folosi teologul ortodox, în cercetarea științifică și în expunerea metodică a dogmelor. Dar iarăși, fiind-că aceste dogmatici germane sunt compuse, sau în sensul dogmelor Bisericii Romane, sau în sensul dogmelor protestante, teologul ortodox, usând de ele, se pote ca pe lângă folosele, ce le pote scote din ele, întru cercetarea științifică, se pote întâmpla să se și periclitizeze, introducând adică în Dogmatica Bisericii ortodoxe a Răsăritului, lucruri străine de spiritul ei; se pote să introducă dogme și învățături sau de la papiștași, sau de la protestanți, pentru că forma științifică în aceste scrieri este foarte

¹⁾ Aci autorul face următoarea notă: „Dogmatica, ca sistem și întreg complet, presupune cunoștința clară și dezvoltarea fie cărei din cestiunile dogmatice; în acelaș timp totă lămurirea și dezvoltarea lor trebuie făcută nu separat de întreg, ci în raport și după legătură cu el. Deel compunerea unui sistem de Dogmatică presupune necesarmente cunoștința diferitelor tractate, despre diferitele cestiuni dogmatice, atât după raportul lor între dinsele, cât și după legătura cu întregul sistem al Dogmaticii“.

strâns legată cu cuprinsul fie-căria din aceste dogmatici. Acelaș pericol este și în compunerea unei istorii bisericești de exemplu; precum și a altor scrieri teologice, când se întrebuintează scrieri și ajutóre eterodoxe, căci atât istoria bisericească, cât și celelalte scrieri teologice sunt compuse în spiritul Bisericei, căria aparține fie-care scriitor. Pericolul însă este nedescris mai mare în Dogmatică, pentru că aci este posibil ca să se confunde dogme și învățături eterodoxe și să se ia drept dogme a le Bisericei Ortodoxe. Dar iarăși un ast-fel de pericol este numai pentru acela, care nu cunoște adevăratul spirit, adevăratele principii și dogme a le Bisericei Ortodoxe de Orient. Este numai pentru acela, care nu pot distinge principiile și dogmele acestei Biserici de a celorlalte. Este numai pentru acela, care nu cunosc cuvintele Apostolului Pavel, care ȳice: «Că creștinii cei adevărați și deci teologii ortodoxi, trebuie a cerca tóte, dar a păstra adevărul» (I Tesal. V, 21).

Neaccessibil de cercetări teologice și expuneri științifice este numai acela, care nu are nici un ideal adevărat și sincer, nu are nici o inspirațiune și nu este capabil, ca să distingă în o scriere științifică a eterodoxilor forma ei științifică și metódu, de cuprins, și nici póte schimba, îndrepta și apropia cuprinsul scrierilor eterodoxe către adevăratul spirit al Bisericei nóstre. Acela care nu știe că compunerea științifică este produsul unui studiū aprofundat și continuu.

Dar Dogmaticile, Istoriile Dogmelor și mai tóte scrierile teologice, scrise în limba germană, nu se deosibesc între ele numai după principiile dogmatice a bisericilor cărora aparțin autorii lor, ci și după învățăturile teologice și filosofice, după principiile și metódu special al autorilor lor. Ast fel unii din teologii germani admit ceea ce este supranatural în Creștinism, înțelegându-se drept, alții din contră negă tot ce este mai presus de natură și confundându-l cu ceea ce

este contra naturel și contra rațiunei, se silesc a explica toate după rațiune (raționalism) sau în mod natural (naturalism), alții iarăși, împreună cu Schleiermacher, deosibesc cu desăvârșire Teologia și Dogmatica de Filosofie, iar alții le unesc mai mult sau mai puțin, ba unii chiar le și identifică. Alții din contră, în Dogmatică se conduc de vederi și principii panteistice, iar alții de principii deiste (deism). Apoi, unii socotesc religiunea ca un fenomen psihologic, sau întâmplător și trecător, sau necesar. Alții iarăși ca un punct de trecere al mișcării dialectice al ideii. Alții din contră socotesc religiunea, precum și sentimentul absolut, de care ea depinde, sau ca un mijloc de trecere, pen'ru înălțarea omului de la o dependență externă către libertate, sau ca mijloc al eliberării omului de relele fizice și morale, sau ca mijloc de prosperitate și fericire a sa, ca mijloc practic al unui scop ôre-care, nu însă și ca ceva, care are în sine o valoare ôre-care; ca cum adică religiunea nu ar avea în sine nici o valoare, creșdend că ea nu pôte să fie un concept de cunoștință obiectiv al adevărului metafisic, ci numai al cunoștinței subiective.

Teologul ortodox, care intră în labirintul acesta al diferitelor vederi filosofice și teologice, al principiilor și opiniunilor, cuprinse în aceste dogmatici diferite, cu greu pôte să parcurgă și să trecă prin toate aceste circumvoluțiuni și să iasă nevătămat și în întregime conform cu vederile credinței ortodoxe, dacă nu va avea cu sine, ca și Tezeu, un conducător, dacă nu va avea pietate creștină neclintită, conștiință sinceră creștină ortodoxă, însoțită de o purtare sănătosă, în conformitate cu credința creștină ortodoxă și o cultură adevărată și sinceră filosofică și teologică.

Dar teologul elin ortodox în excursiunile sale, se pôte întâmpla să aște și un teren propriu pentru sine; el pôte afla scrieri a unor astfel de bărbați, cari au unit cu pietatea creștină și un spirit sănătos creștinesc și științific;

el pôte afla scrierî a unor teologi distinși, cari formați pe baza unui studiù aprofundat al scrierilor, atât al filosofilor greci, cât și al părinților greci ai Bisericei, s'aù ridicat contra ideilor și principiilor anticreștine, expuse sub masca filosofică și teologică, de mulți teologi moderni ¹⁾. Teoria științifică a acestor erudiți teologi, se basază mai ales pe teoria științifică și sănătôsă a părinților greci, a le căror scrierî, el în mare parte le aù aprofundat și acéstă teorie a părinților greci el aù dezvoltat'o în parte mai departe, în conformitate cu dezvoltarea și cerințele științei timpului. De sigur însă acéstă dezvoltare mai departe, făcendu se mai mult în conformitate cu principiile și dogmele Bisericei lor, cari în multe se deosibesc de principiile dogmelor Bisericei Ortodoxe a Răsăritului, nu este în totul o dezvoltare dréptă și sinceră în spiritul dogmelor părinților greci. Decî teologul ortodox este dator să găsescă acele puncte, în cari teoria științifică a acestor distinși teologi este conformă cu a părinților și comparând cu acéstă dezvoltarea ulterioară, ce el fac, să cunoscă întru cât ea este o continuare saù o consecință neapărată a teoriei științifice a părinților, precum și întru cât se deosebește saù se depărtéză de acéstă, avënd o tendință nouă și o nouă direcțiune, conformă cu diferitele principii și dogme a bisericilor lor ²⁾.

Decî dar, precum dezvoltarea teologiei germane este în multe părți a le el o continuare a teologiei părinților greci, tot ast-fel și dezvoltarea filosofiei germane, în raportul ei

¹⁾ Aci autorul face următorea notă: „Ast-fel de scrierî sunt foarte multe, mai ales ale lui C. Nitzsch, Martensen, Frank și ale celor doi Dörner, tată și fiu, cari recunosc ca dréptă tendința Bisericei Răsăritului, către o cunoștință obiectivă a Creștinismului. Se înptă în acelaș timp contra tendinței la cari năzuiesc foarte mulți teologi germani“.

²⁾ Aci autorul face următorea notă. „Puncte comune a le atingerii teoriei filosofice și teologice a teologilor germani, către filosofia veche și către teoria științifică a părinților greci, sunt adnotate în acéstă dogmatică asupra multor diferite locuri din scrierile lui Platon, Aristotel și a părinților Bisericei. Tóte sunt puse în note.

către Teologie și mai ales către Dogmatică, fiind strâns legate, este ôre-cum o continuare și o dezvoltare mai departe a filosofiei elenice, dar ea a luat în ôre-care puncte o dezvoltare și o direcțiune nouă greșită, precum dovedesc scrierile a multor filosofi germani, mai ales Trendelenburg și August Dorner, carele a scris nu numai scrieri filosofice, dar și teologice, dovedind depărtarea și direcțiunea greșită a multor teologi germani de părinții greci.

Compunând acest sistem de Dogmatică, am avut în vedere, pe de-o parte scrierile părinților și dascălilor Bisericei, în deosebire pe Atanasie cel Mare, Grigorie de Nazianz, Vasilie cel Mare, Grigorie al Nisei, Ioan Dascen, pe Fotiș cel Mare, pe teologii Ioan Furna, Efstratie al Nicel, Nicolae al Metonei și alții, cum și hotărârile și mărturisile de credință ale sinódelor ecumenice și locale ale Bisericei noastre Ortodoxe, iar pe de alta dogmaticile și scrierile istorico-dogmatice ale teologilor germani din timpurile mai noi ca, Schleiermacher, C. Nitzsch, Rothe, Kahnis, Klee, Kuhn, Martensen, Liepsius, I. Dorner, Neidner, Baumgarten, Crusius, Müncher, Neander, Harnach, A. Dorner și alții.

Din aceste scrieri am luat și am împrumutat multe, în expunerea și cercetarea metodică și științifică a multor cesțiuni dogmatice, mai ales a acelor dogme, cari sunt comune aprópe tuturilor bisericilor creștine. În totul însă am urmat în această dogmatică un mod și dispozițiune specială.

Ca și ori-ce lucrare nouă, tot ast-fel și această lucrare dogmatică, a trebuit să cuprindă tot ce s'a dovedit în mod științific, că este drept în scrierile dogmatice de mai înainte; a trebuit însă să ofere și ceva nou propriu al său, nu însă dogme noi și străine, ci un metod nou în cercetarea lor științifică, ca ast fel principiile Creștinismului, expuse metodic, să pótă fi cunoscute cu înlesnire ¹⁾.

¹⁾ Aci autorul se referă în notă la definițiunea făcută de Aristotel, asupra binelui. (Morala lui Aristotel I, 7).

Trecutul glorios al Bisericii celei adevărate a lui Iisus Christos, al cărui membru este ori-ce teolog ortodoxă, îi impune datoria de a recunoaște și a primi tot ce este drept și nu contravine spiritului Bisericii, fie că s'ar afla expus de alții, cari aparțin altor biserici; 'el are în acelaș timp și datoria de a contribui cu puterile sale la progresul și cunoșterea științifică a Creștinismului. Ast-fel ori-ce sistem de dogmatică ortodoxă, trebuie să fie nu numai o expunere exactă și metodică a principiilor Creștinismului și a dogmelor Bisericii Ortodoxe, dovedind adevărul lor, ci și o teorie teologică despre tot din punctul de vedere științific.

Viața practică, de și nu este rezultatul cunoștinței sale al teoriei, ci mai mult al voinței, ea însă se bazează pe ore-cari principii și învățături, a căror cunoștință este indispensabilă, pentru a fi practicate în mod drept și rațional. Deci, fiind că practica este strâns legată cu cunoștința și teoria, după concepțiunea teoriei despre spiritul și principiile Creștinismului, este diferită și practicarea lor în viața creștină. Ast-fel cunoștința dreaptă a principiilor și dogmelor Creștinismului, nu poate să nu stea în legătură cu viața practică și morala creștină.

După parabola Mântuitorului în care asemănă împărăția lui Dumnezeu cu aluatul ce se pune spre a-^{ce} dospi, spiritul Creștinismului are misiunea de a înoi și a da viață lumii întregi, aducând-o la sine, prin puterea ce o are. Dar adevăratul spirit al Creștinismului, înțeles în mod drept și sincer de sfinții părinți ai Bisericii, foarte puțin dintre teologii moderni ai diferitelor biserici creștine 'l au înțeles. Din contră de cei mai mulți el a fost și este rău înțeles. Pe lângă acestea, influența morală a diferitelor Biserici creștine, prin care spiritul Creștinismului și principiile sale morale trebuie a se aplica în viața practică a diferitelor popore creștine, se observă că această influență este slabă. Din contră, în sinul acestor popore domnește și a domnit în ulte-

mele decenii ale sec. XIX, mai mult un spirit materialist, care a adus consecințe desastrose, atât asupra vieții morale a credincioșilor, cât și asupra vieții politice a acestor națiuni creștine, așa în cât, atât în politica internațională, cât și în dreptul internațional al popoarelor creștine, s'a vădut dominind mai mult, nu adevăratul drept, basat pe principiile moralei creștine, ci dreptul unei politici materialiste de aviditate personală, basat pe interes și pe puterea materială brută, pe violență și cucerire.

Acastă putere materială însă și violență, ca și interesul material, trebuiau să fie cel mult mijlocul necesar pentru realizarea adevăratului drept creștinesc, cu care se conlăgă, atât interesele materiale și politice a le națiunilor creștine, precum și ale civilizațiunei creștine; dar să nu se considere el ca scop final, pe care să se bazeze drepturile și principiile morale a le Creștinismului. Tot astfel este și evangelia, pe care o predică unii preiși apostoli ai Creștinismului. Ce influențe și consecinți desastrose vor avea în viitor astfel de principii anticreștine, care numai în aparență par a aduce ôre-carî folóse, căci în realitate ele tind să distrugă adevărul și folósele trainice a le omenirei, ba chiar să și nimicéscă adevăratul progres și tóta civilizațiunea creștină, pentru a readuce omenirea la stare de regres și sêlbătăcie, tóte aceste consecințe funeste numai acela, carî n'aă ochi pot să nu le vadă.

Dar tóte aceste fenomene să fie ôre simptomele unei boli mortale pentru lumea creștină? Să fie ôre sfârșitul Creștinismului? Departe de acésta. Suntem convinși de adevărul și puterea vitală a Creștinismului și sperăm că tóte aceste fenomene sunt simptomul unei bóle temporale, simptomul unei bóle, care a trecut și s'a sfârșit împreună cu secolul al XIX-lea al materialismului. pentru a se naște, precum sperăm, un secol nou, secol în care să domine în viața popórelor creștine, aplicarea adevăratelor principii ale

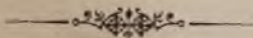
Creștinismul și a le adevăratei civilizațiunii creștine, secol de domnie a spiritului, carele este destinat, nu spre a fi condus de materie, ci el să domine asupra ei.

Dar pentru ca spiritul să domine este nevoie de o luptă continuă a principiilor Creștinismului, cu principiile anti-creștine și materialiste, precum și de luminarea acelor, cari înțeleg rău sau falsifică adevăratul spirit al Creștinismului; triumful acestei lupte depinde mult de la energia organelor Bisericei și de la pietatea adevăraților creștini.

Adevărul acestor principii sincere a le Creștinismului m'am silit și am căutat să'l arăt în acest sistem de Dogmatică. Doresc, ca cu ajutorul lui Dumnezeu, cunoștința lor să fie spre întărirea celor de o credință și de un neam în adevărul cuprins în ele; căci am convingerea fermă, că de la aplicarea adevărată a acestor principii, în viața națiunii elenice, depinde în mare parte înălțarea vieței sale naționale și politice către scopul înalt, pentru care providența Divină a înviat-o «dîn morți».

Ast-fel închee D-nul Rosis prefața sistemului său de Dogmatică. El arată după aceea cum s'a hotărît de Senatul Universitar și ministerul de culte ellenic imprimarea precum și acordarea fondul său a speselor necesare.

D.

CRONICA BISERICESCĂ.

I.

Serbarea zilei de 24 Ianuarie.

Ziua de 24 Ianuarie e una din cele mai mari și sfinte în cartea vieții noastre naționale. Ce erau Muntenia și Moldova până la unire?... Două țerișore, în care aprôpe totul vegeta; două țerișore fără nici un prestigiu în afară. Ceea ce e astăzi România nu se datorește în primul rând de cât unirei. Unde-s două puterea crește și străinul nu sporește ne spune marele nostru poet V. Alexandri! Ne-am unit și de atunci am lucrat cu mai multă inimă pentru ca totul să prospereze în țara noastră scumpă, pentru ca totul să se îndrepteze pe calea civilizațiunei. Ne-am unit și am dat dovadă la Grivița, la Plevna etc. despre puterea noastră, despre reînvierea virtuților noastre strămoșești. Ne-am unit și astăzi suntem o țară liberă și nealărnată cu o populațiune de peste 6 milioane! Dulce și frumos e cuvintul de unire! Și de ce acesta? Fiind-că în unire stă puterea, din unire izvorăsc faptele cele mari! Ce n'ar fi făcut Românii în trecut dacă nu i-ar fi ținut răsleți, dacă nu i-ar fi dușmănit orba neunire?.....

Anul acesta ziua de 24 Ianuarie a fost serbată cu o deosebită pompă de toate școlile secundare și primare din țară. Am asistat la această serbare la două școli: la *Seminarul Central* și la școla *Normală de învățatori*.

S'au recitat viersuri patriotice, s'au executat bucăți musicale corale și cu violă, s'au rostit cuvântări ocazionale fie de elevi, fie de profesori. S'a jucat hora unirei. Mărturisesc, că am rămas a încă mișcat sufletește! S'au veselit elevii, s'au veselit profesorii, s'au veselit părinții și rudele elevilor. A fost o zi înălțătoare de suflete! Fericit e actualul ministru al instrucțiunii publice, care a făcut din această zi una din cele mai mari sărbători naționale!

E ziua adevăratei educațiuni naționale!

Nici o instituțiune însă nu se bucură mai mult în această mare zi de sărbătoare ca Biserica noastră Ortodoxă națională. Ea ne cântă în fie-care zi *pacea, unirea, buna-voire!*

De aceea și cei mai mari apostoli ai propagării unirei Moldovei și Munteniei au fost preoții. Ei s'au făcut stâncă de granit contra tuturilor presiunilor și amenințărilor! Biserica noastră Ortodoxă a fost, este și va fi tot-de-una națională!

II.

De ale Clerului.

N u m i r i.

— Nou hirotonit în preot Dimitrie Leulescu, este numit pe ziua de 1 Ianuarie a. c., paroch la parochia Topana, jud. Olt.

— Nou hirotonitul în preot Vasilie Grigorescu, este numit pe ziua de 1 Ianuarie a. c., paroch la parochia Teodorești, jud. Olt.

— Nou hirotonitul în preot Ión Neaguțu, este numit pe ziua de 1 Ianuarie a. c., paroch la parochia Beceni, jud. Buzău.

— Preotul supra-numerar Pandele Popescu de la biserica parochială «Sf. Treime» (Smârda) din Giurgiu, este numit pe ziua de 1 Ianuarie a. c., paroch la acea biserică.

— Nou hirotonitul Preot Ión Dumitrescu, este numit pe ziua de 1 Ianuarie a. c., paroch la parochia Rotari, jud. Prahova.

— Noù hirotonitul preot Valcu St. Azamfirel, este numit pe ziua de 1 Ianuarie a. c., preot la biserica Sf. Schit Giurgeni, jud. Roman.

— Noù hirotonitul preot Popescu Gr. Constantin, este numit pe ziua de 1 Ianuarie a. c., preot supra-numerar la biserica filială din cătunul Drăgănescu, parochia Buda, comuna Buda-Prisicană, jud. Ilfov. (particulară).

— Noù hirotonitul în preot Ion I. Popescu, este numit pe ziua de 1 Februarie a. c., paroch la parochia Bănăsa, jud. Teleorman.

— Preotul supra-numerar Ion Georgescu, de la parochia Tamași, jud. Ilfov este numit pe ziua de 1 Februarie a. c., paroch la aceeași parochie.

Transferări.

— Preotul paroch Vasile Nițescu de la parochia Grecești, jud. Dolj, este transferat pe ziua de 1 Ianuarie 1904 în aceeași calitate la parochia Hurezu-Poenari, acel județ.

— Preotul paroch D. Stănescu de la parochia Țiulenț, jud. Mehedinți, este transferat în aceeași calitate pe ziua de 1 Ianuarie a. c., la parochia Ostrovul-Corborei, acel județ.

— Preotul paroch Alexandru Gheorghiu din parochia și comuna Buda, jud. Tecuci, este transferat în aceeași calitate pe ziua de 1 Ianuarie a. c., la parochia Stănișești, acel județ.

— Preotul paroch Gh. Costăchescu din parochia Goești, comuna Sirca, jud. Iași, este transferat în aceeași calitate pe ziua de 1 Ianuarie a. c., la parochia Sinesel, acelaș județ.

— Preotul paroch Bucur Ionescu de la parochia Meidankioi, jud. Tulcea, este transferat în aceeași calitate pe ziua de 1 Ianuarie a. c., la parochia Hadgilar, acelaș județ.

— Preotul paroch Ion Samoilescu de la parochia Voroventi, jud. Muscel, este transferat în aceeași calitate pe ziua de 1 Ianuarie a. c., la parochia Ciumești, acel județ.

— Preotul paroch Ion Mihăilescu din parochia Sasca, comuna Sasca, jud. Suceva, este transferat în aceeași calitate, pe ziua de 1 Ianuarie a. c., la parochia Bourent, comuna Cristești, acelaș județ.

D e c e s e.

— Preotul paroch Vasile Budescu, de la parochia Sinești, jud. Iași, a decedat la 13 Decembrie 1903.

— Preotul paroch Grigorie Bogza, de la parochia Porcești, jud. Roman, a decedat la 18 Decembrie 1903.

— Preotul paroch Constantin Popovici, de la parochia Secueni, jud. Bacău, a decedat la 23 Decembrie 1903.

— Preotul supra-numerar C. Andreescu, de la parochia Brusturi, jud. Suceva, a decedat la 9 Decembrie 1903.

— Preotul paroch Ion Lămbescu, de la parochia Borțești, jud. Argeș, a decedat la 4 Ianuarie a. c.

— Preotul paroch Părvu Popescu, de la biserica parochială «Sf. Treime» (Smârda) din urbea Giurgiu, a decedat la 25 Decembrie 1903.

— Preotul supra-numerar Alexandru Crețulescu, de la biserica parochială «Sf. Nicolae» din urbea Roman, a decedat la 7 Ianuarie a. c.

— Preotul supra-numerar Gheorghe Beloiu, de la parochia Monastirea Cașinu, jud. Bacău, a decedat la 11 Ianuarie a. c.

— Preotul supra-numerar Marin Popescu, de la parochia Piteșta jud. Ilfov, a decedat la 31 Decembrie 1903.

— Preotul paroch Nicolae Brăila, de la biserica «Sf. Treime» din Tg. Ocna, a decedat la 13 Ianuarie a. c.

— Preotul supra-numerar Gheorghe Grosu, de la parochia Galbeni, jud. Tecuci, a decedat la 9 Ianuarie a. c.

— Preotul supra-numerar Marin Dimitrescu, de la parochia Duculești, comuna Alimănești-Ciofrângenii, jud. Argeș, a decedat la 7 Ianuarie a. c.

— Preotul supra-numerar Ionița Nicolae, din parochia Bucu, jud. Ialomița, a decedat la 1 Ianuarie a. c.

III.

† *Biserica Română din Macedonia.*

Se știe că guvernul român va întrebuința 600,000 lei pentru construcțiunile de biserici și școli în Macedonia. Frumoză faptă e acesta și adevărat românescă și avem con-

vingerea, că a bucurat pe toți Români de pretutindenți. Nouă Românilor ne-a fost dat în lume ca să nu putem trăi de cât prin noi înșine. E bine de reținut lucrul acesta și trebuie să devină creșul național al tuturor Românilor!

Fapta guvernului român n'a plăcut multora din Peninsula Balcanică și în deosebi Grecilor și Bulgarilor. Nemulțămirea Grecilor a ajuns se vede până la Patriarhia din Constantinopol, căci alt fel nu se poate pricepe enciclica pe care S. Sa Patriarhul a adresat-o Mitropolițiilor și Episcopilor din Macedonia.

Enciclica acésta apărută în țiarul grecesc «Alitia» din Salonic în numărul din 24 Ianuarie o reproducem aici:

«Biserica noastră a atras și altă dată luarea aminte sfinților părinți arhieriei, frați întru Christos, din unele eparchii ale Macedoniei, asupra scopurilor și operațiilor unor apostoli, cari, lucrând sub aparențele înșelătoare ale ortodoxiei și urmând sfaturile ce li se inspiră din țări străine, propagă idei și principii naționaliste protivnice legilor Bisericii Ortodoxe, uneltesc în toate chipurile și prin toate mijlocele pentru a face prozeliți la naționalismul român și urmăresc aședarea de sanctuare străine în incinta sacră a ortodoxiei, una și nedespărțită. Acești apostoli combat pe de o parte cu cutezare canónele sfinte și divine ale Bisericii, iar pe de alta turbură în mod temerar unitatea credinței și pacea printre creștinii ortodoci, cari formeză o singură turmă în via prea sfântului nostru apostolic și patriarhicesc Scaun Ecumenic. Acum, aflând că uneltirile și cutezanța acestor propagatori merg mai departe și că agenții lor se silesc cu mai mult curaj ca să facă prozeliții și să rătăcescă cel simpli, ca să-l urmeze, recomandăm grijel vóstre ca să apărați turma credincóasă de la ast-fel de atingeri anti-canónice și anti-ortodoxe și vă invităm, conform deciziei sinodului, ca prin prețici în particular și în public, și prin discursuri scrise sau verbal să luminați pe creștinii ortodoci despre scopurile indirecte ce ascunde acțiunea lor, dintre cari cel mai principal este răsturnarea *Statului quo* bisericesc contra dispozițiilor canónice și a legilor funlamentale pe cari în vecl trebuie să le păstrăm nealterate și neștirbite.

«De asemenea Sfinția Văstră e datoră ca prin sfaturile părintești în această privință către cei credincioși să-i sprijine prin cuvinte întăritore și să-i convingă ca să rămână neclintii la tradițiunile lor străbune, iar să nu se încante de promisiunile iluzorii și de înșelăciunile propagandiștilor. Sfinția Văstră să fie atentă ca nu cum-va să cadă victimă curșelor ce le întind și prin care complotază contra intereselor generale și particulare a comunităților ortodoxe. Convinși că Sfinția Văstră va supraveghia îndeplinirea celor de mai sus precum și locuitorii Voștri de la secțiunile respective, să fie mila lui Dumnezeu, etc».

Mărturisim, că ne vine să credem că o asemenea enciclică e apocrifă. Alt-fel nu e posibil și nu e creștinăscă faptă să te porți în așa chip față de niște creștini ortodocși grăitori de altă limbă de cât cea grecăscă. Rămân aici și voiți reveni, dacă spre marea noastră durere se va adevări, că enciclica e autentică.

IV.

Catedrala Bisericii Ortodoxe Române din Sibiu.

Marele Mitropolit Șaguna luase inițiativa pentru adunarea unui fond cu care să se construiască în Sibiu o catedrală a Mitropoliei Românilor Ortodocși. De abia acum două ani s'a putut pune temeliala acestei catedrale. Au contribuit Românii Ortodocși de peste Carpați de la mic până la mare, de la bogat până la sărac ca să se înalțe un adevărat locaș Dumnelesc, să fie și Românilor spre cinste! Și au reușit!

În Sibiu s'a înălțat o catedrală măreță, o catedrală vrednică de admirat ori și unde s'ar găsi ea. Ne bucurăm din suflet, că frații noștri și-au vădit marea dorință realizată.

Iată cum se exprimă «Telegraful Român» din Sibiu despre așezarea Crucilor în vârful turnurilor acestei catedrale:

Podoba bisericii creștine, podoba bisericii noastre catedrale.

Crucea. Pe turnurile bisericii noastre catedrale din Sibiu luminat s'a înălțat ași sfânta cruce.

Veseleşte-te ađl întru Domnul sufletul nostru. Crucea, podôba bisericeî, strălucete în vârful turnurilor, şi vesteşte lumei, că între zidurile cetăţei Sibiului, Românii gr. orientali au ridicat biserică, locaş Dumneşului puterilor, şi că aceluî sfânt locaş ađl i s'a pus podôba.

Laudă sufletul nostru pe Domnul.

Ceea-ce nu a fost permis în vécarile trecute părinţilor noştri, ni-a fost permis nouă, generaţiunii de ađl.

Ceea-ce nu a fost dat să vadă părinţii noştri, dat ni-a fost nouă să vedem.

Crucile de pe biserica noastră catedrală luminat se înalţă spre ceriú, şi vestesc biruinţa dreptăţei, învingerea adevărului. De anî 202 Românii greco-orientali din archidicesa Transilvaniei nu au mai avut biserica lor catedrală de anî 202 Românii greco-orientali de aici nu au mai văđut sfânta cruce înălţându-se spre ceriú ca semn al biruinţei.

Cu inimile lor violeniat, cu limbile lor clevetiaú atunci, când ni-au dus cu sine şi biserica catedrală, când au căđut în apostasie, când s'au lepădat de acea biserică, care şi ađl vesteşte şi crede întocmai după cum a vestit şi a cređut biserica lui Christos, care unică a păstrat cu sfinţenie aşeđemintele puse de Christos şi de sinódele ecumenice.

Cu limbile lor clevetesc şi ađl în contra bisericeî noastre drept măritóre.

„Eară eú ca un surd nu auđiam, şi ca un mut ce nu-şi deschide gura sa, şi m'am făcut ca un om neajutorit, ce nu aude şi nu are în gura lui muştrări, căci spre tine Dómnne am năđejduit“.

„Puterea noastră a fost Domnul, şi ni s'a făcut nouă spre mántuire“.

Cu pietate s'a făcut sfinţirea crucilor. În capela arhierescă înalt prea sfinţia Sa a celebrat sfânta liturgie, şi după sfânta liturgie a nmat sfinţirea crucilor, cari ađl s'au înălţat pe turnurile catedralei.

De ar trăi părinţii noştri, cari ni-au conservat biserica în vremile de grele asupriri, de ar trăi archiereii noştri, cari s'au succedat de la actul apostasiei încóce, ce bucurie ar avea ei ađl vedénd crucea, podôba bisericeî, strălucind pe turnurile de la biserica noastră catedrală.

Cu spiritul sunt între noi archiereii noştri, cari s'au adăpostit în casa ţărânescă din Răşinari, care e ađl ruină, care ađl-măine se va ruina total, căci nu avem sentimentul de a o conserva posterităţei ca monument al stărei noastre misere şi umilite la sfârşitul vécului al opt-spre-şecilea.

Cu spiritul este între noi fericitul prim episcop român după actul apostasiei, Vasilie Moga, care a servit anî 35 la altariul bisericeî pe atunci greceşti, fără turn şi fără cruce, căci pe atunci nu era permis a se ridica biserică ca biserica ortodoxă cu turn şi cu cruce între zidurile oraşului Sibiu.

Cu sufletul este ađi între noi marele nostru arhieru, regeneratorul bisericeii năstre, restauratorul vecheii năstre metropolii, nemuritoriul Sa-guna, care a inchiat lucrările pentru zidirea bisericeii catedrale, care a pornit colecta pentru fondul catedralei, și care în momente mari, în momente sărbătorești se retrăgea în liniște spre a da mărire lui Dum-neaeu pentru tóte facerile de bine revărsate asupra poporului român ortodox din patria năstră.

Cu sufletul este în mijlocul nostru fericitul arhieru Miron, care cu învăpăiat zel pentru desvoltarea instituțiunilor năstre bisericești în spi-ritul statului nostru organic a condus în timpuri de grea cumpănă nava bisericeii, și o a lăsat moștenire prețioasă următorilor săi.

Veselește-se ađi inima năstră a tuturor, căroro nă-au fost dat să a-jungem acéstă oră fericită în analele bisericeii năstre.

Veselește-se în deosebii inima înalt prea sfinției Sale, a actualului nostru arhieriscop și mitropolit Ión, căruia i-a fost rezervat de la pro-vedința divină, ca să sfințescă pétra fundamentală, să pună temelia bi-sericeii, să conducă lucrările până în stadiul lor de acuma, să sfințescă crucile, și să asiste la înălțarea lor pe vârful tururilor, încungiurat de stima, iubirea și venerațiunea filor săi sufletești.

Veselăscă-se întreaga Biserică Ortodoxă Română din patria năstră, ve-selăscă se toți fii credincioși ortodocși români din Ungaria și Transil-vania, cari la glasul arhierului cu dragoste și cu încredere au răs-puns și în scurt timp s'a realizat în favorul bisericeii catedrale o co-lectă, care vecnic va rămâne și ea viu și neperitor monument despre alipirea poporului român către Biserică Ortodoxă Română și către ale ei instituțiunii.

Crucea s'a înălțat ađi pe turnurile bisericeii năstre catedrale, crucea, simbolul Creștinismului, crucea, simbolul răscupărării năstre, crucea despre care biserica năstră cântă: „Crucea este păzitórea a tótă lumea, crucea podóba bisericeii, crucea e stăpânirea împăraților, crucea întărirea credincioșilor, crucea mărimea ingerilor și draci-lor rană”.

Veselăscă-se ađi întru Domnul inima năstră, că nă-a dat în mână cinstita cruce, arma biruinței, că precum odinioară s'aú sdrobotit porțile și încuitorile iadului, așa s'aú sdrobotit în ăilele năstre zidurile cari ne încuiau drumul, aú sdrobotit lacătele, cari ne încătușau mânilor, și nă-au dat posibilitatea ca între zidurile acestui oraș să se ridice falnic tur-nurile bisericeii, și în vârful lor să se înalțe ađi sfânta cruce, semnul biruinței.

Căt sunt de minunate lucrurile tale Dómne al puterilor!

Alungați din modesta catedrală din Alba-Iulia, după anul 202 Românii greco-orientali din Transilvania ați deschis porțile catedralei celei nouă în Sibiu, care este una dintre cele mai remarcabile biserici în întreaga țară.

„Laudă sufletele al meu pe Domnul, lauda-voi pe Dumnezeu în viața mea, cânta-voi Dumnezeuului meu până ce voi fi.

„Mărturisii-mă-voi ție Doamne ca totă inima mea, spune-voi toate minunile Tale“.

Bucuria fraților noștri e bucuria noastră. Dea Dumnezeu ca acest sfânt locaș să fie pentru ei izvor de virtuți strămoșești!

V.

Mărtea Profesorului Dr. N. Nițulescu.

În ziua de 27 Ianuarie a. c. a fost înmormintat la Cimitirul Belu din București Dr. N. Nițulescu. Răposatul, fiu de preot (din Jud. Ialomița prin inteligența și puterea de muncă a ajuns profesor la Sem. Central, la Sem. Nifon Mitropolitul și la Facultatea de Teologie. A fost încă șef de divizie în ministerul cultelor și instrucțiunii publice și deputat în camera liberală ca ales al Colegiului al III^{lea} de Ialomița.

Nițulescu a fost un foarte bun profesor. Elevii săi 'i admirați deosibita lui inteligență și bogăția cunoștințelor! Era un învățat în totă puterea cuvintului. Nițulescu era licențiat în teologie și drept și doctor în filosofie. Știința teologică în deosebi perde un vrednic reprezentant al ei.

Publicăm aici cuvântarea pe care a ținut-o la înmormintare D-l Dr. Badea Cireșianu, profesor la Facultatea de Teologie.

P. G...

Note asupra Istoriei Bisericești a Românilor pentru Seculul al XIX-lea.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVII-lea No. 10).

Data	Luna	
1807		Episcopii Țarei Românești, Nectarie al Rimnicului, Iosif al Argeșului și Constandie al Buzăului, trimit consulului Rusesc din Cronștat o jalbă, prin care se roagă să nu se ia toate produsele țarei pentru armată, că va muri poporul localnic de fome ¹⁾ .
1807		Fiind resmeriță Muscalii cu Turcii, aflându-se Domn Măria sa Constantin Alexandru Ipsilant V. V. său întâmplat de aș ieșit Turcii Brăilei și aș venit la Buzău, unde aș făcut mari stricăciuni, lăeri, robii, foc, iar eș scăpând din Episcopie cu nasul tăiat, am venit aici la Pin. (Notă pe o Evanghelie învățătoare imprimată la Govora în 1642. Iscălit: Ilarion Ieromonah).
1807	ianuar 10.	Prin decretul Domnitorului din poruncă s'a făcut jurământ în Sf. Metropolie de supunere către stăpânirea împărătească, toți boerii, oficialii și poporul român, de atunci aș început să se facă recrutare la armată dintre pământeni, purtând strae căzăcești și învățându-i instruc-

1) V. XIX. 1713—1830. M. B. Academia Română.

Data Lună

1807 Aprilie
24.

țiile militare, rusește, pe lângă acesta l și îndatorata să facă jurământul de supunere la Mitropolie, după gra¹⁾).

Domnitorul adună pe boeri și dă poruncă ca să se adune toate iratiile oficiilor la Vistierie și cel ce are oficiile să la numai întreținerea, fie-care după gra¹⁾ și serviciu. Apoi să se hotărască un departament compus din 2 boeri, carii să aibă îngrijirea îmbrăcămintelor, armelor, cailor și nutrimențelor armatei pământești, și pe lângă acesta să se cugete cu toții și să aflu venit de unde să scotă cheltuielile acestor armate. Arhierii însă și toți boerii veșți s'au opus cu anafora. că iratiile oficiilor lor sunt una din privilegiile vechi a țării și că au bune nădejdi la înălțimea sa, ca cu numai vechile privilegii vor rămânea neșturmate, dar că și altele noue vor obține. după făgăduința ce li-au dat²⁾.

1807 Iulie 3.

Domnul trimite la Brașov pe Vistierul Costache Xantopol cu pitac către Mitropolit și către Arhierii și Boeri anunțându-le vestea îmbucurătoare, că afacerile patriei au luat o față mai bună și-i îndemna să vină la București, unde se va întorce și el³⁾.

1807 Mai 20.

Dimitrie Sturdza veș logofăt. prin intrigi rusești, caută a scote sub prețute înjuritor pe Mitropolitul Veniamin și a-l înlocui cu Exarhul Gavriil, fost Mitropolit al Chievlului. «Pretextul era: «Că cinul Bisericesc în Patria noastră este înzestrat de strămoșii noștri cu 'ndestule venituri, dar Mitropolitul Moldovei și cu Episcopii fiind tineri și cu neștiință de învățaturile cele bisericești, urmază multe ataxii (neorândueli) și greșeli atât în treburile cele duhovnicești cât și în orânduilele cele politicești, după întâmplările de acum a vremilor. Drept aceea pământ-

¹⁾ Cron. Greci p. 269 op. citat.

²⁾ Cron. Greci p. 271. op. citat.

³⁾ Cron. Greci p. 274. op. citat.

Data	Luna	
1807	Iunie	<p>tenii fac cerire către Luminarea sa, ca să se rândulască Exarh asupra acestor Eparhii, pe mal sus numitul proin Metropolit Chiovias, chir Gavriil¹⁾.</p> <p>Boerii țării apără pe Mitropolitul Veniamin de atacurile ce i s'a adus de partida rusescă prin următoarele dovezi: 1) Ca Peasf. Sa a adus, de la venirea în scaunul Metropolitan, cea mai bună rândulală și podobă în biserică, cum n'aũ fost nici odată. 2) Că a înființat o școlă specială pentru cultura clerului, Seminariul din Monastirea Socola. 3) Că trebile și nevoile țării le întâmpină cu multă rinvă și osîrdie, ca un cinstit patriot etc și declară că rămân răsuflete ori-ce fel de uneltiri și clevetiri sau defălmări ce ar născoci cine-va²⁾.</p>
1807	Mai 31.	<p>Mitropolitul Veniamin arată că armatele rusești consumă nutrețul din țară și că în urma secelei din anul trecut țăranii români vor rămânea fără vite și rögă să se la măsură. Acastă reclamă națională a sa i-a rădicat urgia rusescă și a trebuit s'o plătescă cu înlocuirea prin Gavriil Exarhul³⁾.</p>
1807	August 20.	<p>Baronul rus Menendorf încunoștiințeză pe Mitropolitul Moldovei Veniamin că Impăratul rusec l'a însărcinat a păstori și Basarabia, ca una ce n'are păstor sufletesc. Asta însemna atât, că Rusia îndată după ocupație s'a și format planul de a lua Basarabia pentru sine, în mod arbitrar⁴⁾.</p>
Vol. 8:		
1807	Iulie 27.	<p>Archieieii țării, și boerii trimit lui Ioan Ivanovici Amhelson întâlul ocârmuitor al armelor rusești o petiție, prin care-l rögă s'o înmâneze împăratului și prin care cer să-l mântulască</p>

¹⁾ Ist. Mitrop. Mold. pag. 45.

²⁾ Ist. Mitrop. Mold. pag. 46.

³⁾ Ist. Mitrop. Mold. p. 348.

⁴⁾ Ist. Mitrop. Mold. pag. 349.

Data	Luna	de sub jugul tirănicesc al Turcilor și pentru izbăvirea de cumplitele zurbale. (V 8 p. 7).
1808		Exarhul Sinodului Rusesc, Gavriil, dă un ordin imprimat, ca călugării să fie supuși unei discipline rigurose și canonice ¹⁾ .
1808	ianuar 20.	Episcopul Nectarie dă ordin prin care cere cu insistență socoteala Protoiereului Mateiu despre strângerea dajților pentru 70 cărți de hirotonie, câtă sumă a luat, ca la 1.000 taleri, pentru 10 pitacuri de sfințiri de Biserică, și i se dă ordin să se răfulească cu Episcopia ²⁾ .
1808	Martie 1.	Mitropolitul Veniamin neputând mai mult suferi starea sa înjosită și amenințată de Ruși, se retrage la 1808 și cere de la Divanul țarel ca să-i dea Monastirea Slatina spre odihna sa sufletescă, Divanul i acordă cerirea și regretă mult retragerea sa din scaun, dar știa că Rosia avea pe Exarhul Gavriil gata pomozuit din Petersburg la Exarhatul ambelor Principate. Mitropolitul Veniamin se retrage, prin dimisie în regulă, la Monastirea Neamțului până la 1812, când s'a făcut pacea ³⁾ .
1808		Pe timpul acesta Monastirea Neamțului era un culb de cultură religioasă. Așa erau dascălii Macarie, Ilarion, Isac, Iosif, Gerontie și Grigorie cari neîncetat traduceau cărți și le imprimau în Tipografia Monastirei, ast fel că edițiile de cărți Bisericești ritualistice, din acest timp, multe au rămas ca protolipuri și ca limbă și ca formă. Vestitul Paisie, starețul Neamțului, după ce a stat mai întâiu în Sf. Munte, apoi i s'a creștințat igumenia Monastirei Dragomirna, curând Monastirea Secul și sub Constantin Moruzi V. V. și a Mitropolitului Gavriil Calimah Egumenia Monastirei Neamțului. De atunci Monastirea Secul și Neamțul au fost contropite și conduse de un singur stareț, al Neamțului. Acest Paisie,

¹⁾ V. X. M. B. Ac. R.

²⁾ Episc. de Râmnic Documente No. 130.

³⁾ R. Teolog. an. IV. 25.

Data	Luna	
1808		<p>pentru propășirea culturală a călugărilor nemțeni, au trimis o serie de călugări liniși de a studia limba greacă în Academia vestită din București. Cu ocazia întorcerei lor în Monastire au adus cu ei pe un ucenic, frate, cu numele Grigorie, care în urmă s'a călugărit în Monastirea Neamțului, a lucrat timp îndelungat cu Gherontie, starețul său, la traduceri și tipărirea de cărți, apoi la 1820 când s'a făcut Mitropolit Ungrovlahiei, vestit între Români prin scrierile sale religioase, prin faptelele sale patriotice și prin acțiunile sale pline de virtute creștină¹⁾.</p> <p>Vine Exarhul Gavriil Bănulescu, trimis de Ruși peste ambele principate și stă până la 1812. În Moldova, Veniamin se retrage la Neamț, iar Dositeiū din Valahia este înlocuit curând prin grecul Ignatie, fost Mitropolit al Artelei.</p>
1808		<p>Veniamin Mitropolitul simțind atunci multe prigoniri din partea Senatorului Milașevici, pentru că neamul Costăchesc era supus unui blăstem, precum spun, în Rosia, după o învechită ură politică ce era asupra lui, a fost silit a se retrage din Chiriarchie la 1808 și a se duce la Monastirea Neamțu, locul metaniei sale, lăsând scaunul văduv, unde au rânduie apoi pe Exarhul Gavriil, <i>Român de nație</i>, și au cărmuit Mitropolia până la încheerea păcii din 1812, termen de 4 ani²⁾.</p>
1808	Noem	<p>Exarhul Gavriil dispune a se traduce din rusește și imprima în românește o «Cărtică pentru datoria și stăpânirea blagocinilor și propopilor»³⁾.</p>
1808	Febr.	<p>Impositele mari puse de Ipsilant a resculat poporul și s'a dus la Mitropolie și a cerut socotela serioasă la Vistierie spre a se constata de unde atâtea nedreptăți și greutatea asupra</p>

¹⁾ Hrisóvele I. S. Principelui Domnitor Grigorie Ghica V. V. date Monastirei Neamțului. Iași 1857.

²⁾ Drăghioi v. II pag. 76, idem Ist. Bis. de Filaret Soriban.

³⁾ Iași, Tipografia Mitropoliei. (Biblioteca mea).

Data	Luna	
1808	Aprilie 19.	Șerel Atunci aū intrat între Calmacani și Mitropolitul și Argeșul și Buzăoanul, împreună cu alți boeri spre a face cercetare ¹⁾ . Mitropolitul Ungrovlahiei cu Episcopul și boerul trimite o anaforă la Impăratul Rusiei, care a ordonat să se imprime în jurnale ²⁾ .
1808	Aprilie 22.	Sebastian, Consul francez, face vizita Mitropolitului Ungrovlahiei ³⁾ .
1808	Iulie 10	Iară la 12 ore a intrat în București Exarhul Sinodului din Petersburg, Mitropolitul Gavriil fost al Chieului și Exarh al Moldovei, având pe Arhimandritul de la Iași Filotei, care era cireac al Mitropolitului Veniamin, om virtuos. Venind Gavriil a rădicat toate dările și angariile de pe cler ⁴⁾ .
1808	Sept. 6	S'a celit nota lui Prozorovski și Cușnicov în Mitropolie, luând administrația (șerel în mână și numind membri în administrație pe Mitropolitul Ungrovlahiei, Argeșiu, Vistierul Filipescu, Ștefan Vacărescu, și Isache Ralet. Aceștia compunea comitetul administrativ al Valahiei.
1808		Mitropolitul Veniamin demisionând din Mitropolie din cauza ocupării oștirilor rusești și a opoziției lui la pretențiile șefilor armatei, apoi familia sa era foarte rău vădută în Rusia, chiar era pusă în lista ereticilor și se pronunța anatema asupra ei în toată Rusia la Duminica Ortodoxiei, de aceea el vădând că n'o poate duce în contra lor, ca Român, demisionază și voește să se retragă la Monastirea Slatina, însă în urmă s'a dus la Monastirea Neamțului până la 1812. Demisionând din Mitropolie, este înlocuit cu Gavriil Exarhul, și scrie o epistolă către Episcopul de Roman recomandându-l pe omenii săi al proteja ⁵⁾ .
1808	Martie 1.	Boerul Divaniștii recunosc Mitropolitul Veniamin dreptul de a beneficia de veniturile Mo-

1) Cr. Greci pag. 276 op. citat.

2) Cr. Greci pag. 277.

3) Idem.

4) Cr. Greci p. 280. op. citat.

5) Uricarul V. 10. p. 122.

Data	Luna
1808	
1808	Aprilie 18.

nastirei Slatina până la moarte, după ce a demisionat din scaunul de Mitropolit, forțat de ocupația rusescă, și nu putea suferi să albă de Exarh peste el pe Gavriil Bănulescu, reprezentantul Rusiei în Principate¹⁾.

Exarhul Gavriil dă o encicloică asupra modului de primire în călugărie, atât pentru Moldavia, cât și pentru Valachia și Basarabia. (X. p. 178).

De la Divanul țarei Românești — Printr'acest pitac orânduiește Divanul Epistat al Grămăticilor al II^{lea} pe Nicodin Stolnicul Enache. (Subscriși Mitropolitul Dosothel și Boerii Divănești (X. p. 199).

Cond. 1801—1820). Ac. Rom.

Răspuns Ispravnicilor de Teleorman.

(Din partea Mitropolitului pentru abuzurile ce să făceau cu hirotoniile preoților și jafurilor la care erau expuși candidații de hirotonii din partea administrației laice).

Am primit scrisoarea D-vastră ce ați trimis de la 23 lunie și am vădut toate cele scrise, deci răspundem D-vastră, că această scrisoare, ce ni ați scris, este numai și numai pentru ca, să nu scriem noi D-vastră pentru jafurile ce se fac acoloa, într'acest ținut, de către Zapcii D v. asupra părții Bisericești, pentru care cu toate că noi am făcut rău (?) de nu am scris D-v. nimic în pricina acesta; dar am poruncit Cuvios. nostru Exarh ca să scrie Cucern. protop. dintru acel ținut, că de să va mai fi urmând cu asemenea jafuri, numai de cât să ne înștiințeze ca să facem arătare slăvitului Divan și D v.; cu chipul acesta găsiți pricină să I aduceți la ispravnicie băgându-I în fiare și-I închideți pentru că n'aū venit la D-v. să dea sute de lei și să le faceți adeverință și pentru că n'aū luat a leverință de la D-v. Să știți prea bine că noi am poruncit, căci asupra părții bisericești nu aveți nici o

¹⁾ Ist. Mitrop. Mold. pag. 47.

Data Lună

putere de nicăiri, și unde au fost trebuință am poruncit de s'au hirotonosit după mărturiile ce ne-au adus de la săteni și de la protopopii Plășei, cu frunzașii feciorii de mireni, precum scrieți D-v. ci iarăș feciorii de preoți și de Diaconi; deci dacă se va fi hirotonosit vre-unul duple cum scrieți D-v. să vie acel săteni aici la noi ca să ne arate și noi vom face arătare slăvitului Divan ca să l scază din tabla Vistieriei, de aceea nu lipsim și să fiți blagosloviți.

1809, Iulie 3.

Dositein al Ungrovlahiei nrmédâ grecește:

Προσέχετε να μη πάθητε εκείνο όπου επαθον παρ'αυτοῦ ὄλου, διὰ τῆ ἀλήθειαν σας γράφω οὐτις εις τὸ εἶησ κάμητε παροῦμονον τι θελετε ἡσανθηῆ εκείνο όπου δεν τό ἐλπίζετε. Πάντοτε μίαν φοράν, διὰ να μη μετανοήσετε, και πόθεν εἴχετε αὐτήν τὴν ἀδειαν να πέρνετε ἀπέκαυτον χρυσά. Να μη τό φανερώσετε. «Lualti suma să nu pânți ce ați pățit la Olt, că cu adevărat vè scriu, că de acum înainte de faceți ceva așa, veți suferi aceea ce nu așteptați.

Tot-d'a-una odată, ca să nu vă pară rău, și de unde aveți această vole să luați câte 100 lei, să n'o mai spuneți această (mâna Mitropolitului Dositeiului).

Răspuns către Ispravnic de Muscel.

S'a primit fiasca scrisore a D-v. scrisă fiind din 29 ale trecutel luni Iunie și s'au vedut cele scrise, toate pentru pricina gramaticilor, ce se hirotoniseasc din birnicii satelor, de care ne-am mirat. Deci răspundem D-v. că noi nici am dat poruncă protopopilor aceluși județ ca să trimită gramaticii spre hirotonie, nici cu adevărintele ispravnicului, nici fără de adevărință, fără cât când va fi trebuință de diaconi sau de preot, acoloa să se hirotonisească, dacă se vor afla vrednici și fără pricinii de dajdie, cari vor fi feciorii de mireni și cu știință bună, iar cari vor fi feciorii de preot sau de diacon, nici aveți D-v. oastră să cercetați pentru unii ca aceea; căci știți bine

D A R . . . . .

poruncile ce s'aũ dat, sã nu vã amestecați asupra părții bisericești, ca sã nu pãtimii ceea ce aũ pãtitit Ispravnicii de peste Ol. Cu tãte acestea noi am dat strașnice porunci Cucernic. protopopul a aceluĩ județ, cã dacã se vor fi hirototonisit vre-unul din birnicii vistieriei și vor fi făcãnd strigare satele, sã l trimitã pe unii ca acia aicea la noi ca sã-l scadem de la Vistierie. Dar dupã cum sã cunãște trãba nu este alta, ci numai și numai cã nu aũ adeverințã de la D v. ca sã le luați sute de lei, acãsta laste tãtã pricina, pentru care scriem D vãstrã, cã de ne vom inștiințã cã ați luat de la unii ca aceștia bani, sau de la cel ce s'aũ hirototonisit, sã știți cã slãvitulul Divan nici o arãtare nu vom face, ci tocmai la lași vom inștiințã și atunci singurii veți vedea. De acesta nu lipsim și sã fiți *blagosloviți*.

1809, Iulie 6.

Dositeiũ al Ungrovlahiei.

Molitã și pãrintescã blagoslovenie.

Ađi Mercuri sosind unii din preoții aceluĩ județ ne făcurã arãtare cu mare plãngere de bunãtãțile ce facem părții bisericești, fiind inchiși și unii din preoți de acolo la ispravnic, cerãnd u li-se cu sutele de lei și nu numai inși-vã o facãți, ci și zapcii cãte tal. 40 jefuindu le și casele mai rãu de cãt niște tãlhari de alt neam. Deci farã a vã mai face poliloghie, vã scriem, cã cum veți primi acãstã scrisãre numai de cãt sã sloboziți preoții cei inchiși acolo la Ispravnicie, întorcãndu le inapoi tot ce veți fi luat, atãt acestora cãt și celor de mai nainte, trimițãndu-ne rãspuns numai de cãt de urmare, cãci in urmã nu vã va face nici un folos rugãciunile ce veți face. fiind-cã noi pentru inși vã avem a trimite anafora la lași, impreunã cu protopopul și preoții dintr'acel ținut. ca sã arate in su-și ei bunãtãțile și pomenirile ce le facem intr'acel județ cu preoții, care nici cei farã de lege nu le fac. Și

Data	Luna

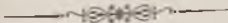
cum se va găsi cu cuviință și fiți blagosloviți.

1809, Iulie 6. Dosot Ungr.

Șeful suprem peste ambele Principate era pe atunci Exarhul Gavriil, care reședea în Iași, fiind că Mitropolitul Veniamin fusese alungat din scaun de către Ruși, căci era Român și mare patriot; pe când Dositei Filitis era Grec de origină, ș'a mai fost puțin pășuit până la 1810. Tote lucrările însemnate din Biserică i se referau Exarhului, d'aceea amenința Dositei cu Iașul, iar administrația era rusescă pe față. Abuzurile cu hirotoniile se săvârșau de slujbașii administrativi ai județelor. Cel ce voia a se hirotoni trebuia să aibă o adeverință la mână din partea Ispravnicului (Prefectului) că nu plătește bir, nu-l trecut la condica Vistieriei, ci 'i fecilor de Popă or Diacon și numai la nevoe fecilor de țăran, pentru această adeverință plăteau sume enorme la Isprăvnicie.

(Va urma).

C. Erbiceanu.

RUSIA VOEȘTE PATRIARCHAT.

Ziarul Patriarchiei Ecumenice din Constantinopol publică o epistolă din Petersburg, scrisă de un teolog Rus, în care se ocupă de această cestiune și de organizațiunea actuală a Bisericii Ruse.

Pentru interesul, ce presintă această epistolă, o reproducem în întregul ei. Iată ce scrie teologul rus:

«In ultimii doi ani, în presa rusă s'a agitat cestiunea, despre un Patriarchat rusec și despre Sinodul administrativ al Bisericii Ruse, examinat din punctul de vedere canonic.

Actuala autoritate supremă spirituală a Bisericii Ruse: «Prea Sfântul Sinod Administrativ» a fost înființat de Petru cel Mare la 25 Ianuarie 1721. Deși ca basă în genere a administrațiunei afacerilor bisericești în Rusia, servă până în prezent Regulamentul Spiritual, compus și edat de Petru cel Mare, starea administrativă însă de astăzi, se deosebește, comparând'o cu cea de la înființarea ei. Pe când în timpul lui Petru cel Mare Sf. Sinod se compunea dintr'un Președiate, Mitropolitul Riazanei, doi Vice-Președinți Archiepiscopi, patru consilierii și patru membri ordinari, având demnitatea de Archimandriți, Egumeni și Protoierei, astăzi se compune în totul din patru persoane: trei Mitropoliți și Exarhul Georgiei. Episcopul Iamburgului Serghie, rectorul Academiei Spirituale din Petersburg, definește Sinodul Administrativ al Rusiei, în modul următor: «Sinodul Admi-

nistrativ este o persoană colectivă, care reprezintă Biserica Rusă, ca cap al ei, față de autoritatea civilă și de celelalte Biserici autocefale».

Regulamentul Spiritual s'a aprobat prin semnăturile Arhiepiscopilor și Egumenilor celor mai însemnate monastiri. Prin înalt decret au fost obligați a se aduna în orașele Moscva, Cazan și Vologdt și au subscris 87 de reprezentanți, dintre care 19 arhiepiscopi. Regulamentul era trimis pur și simplu, spre a fi aprobat și subscris, nu însă spre a discuta asupra lui. Toți dar trebuiau a se supune lui, fără a-și arăta vederile personale, ci numai să convină cu bazele sale (pag. 215), căci Regulamentul aprobat cu înalta semnătură (pag. 121) nu era mai mult permis nici un fel de observațiune, din partea celor ce erau adunați a-l sub scrie, (pag. 215).

Sub administrațiunea Sf. Sinodului a fost supusă atunci diocesa patriarhală a Moscvei. Tot de Sinod depindeau bisericile și monastirile Stavropigiace cum și clerul curții și al armatei, care nu avea episcop. Dar dacă Sinodul este o adunare de persoane, toate acestea sunt contravențiuni la bazele dreptului bisericesc. Un sinod de episcopi nu poate fi în același timp și episcop al unei diocese, când este știut, că nici doi măcar nu pot fi episcopi al aceluiași oraș și mai ales că Sinodul se compune din episcopi, care au deja diocesele lor. Numai episcopii pot depinde direct de Sinod. El îi și proclamă, iar preoții depind de episcop, carele îi și chirotonisește, iar dependența preoților direct de Sinod, prezintă o anarhie din punct de vedere canonic (pag. 217). Patriarhul de Moscva avea sub administrațiunea sa directă diocesa Moscvei. Dar de odată cu desființarea demnității patriarhale, a urmat în mod natural dependența acestei diocese de sinod, cum și supunerea monastirilor și a bisericilor Stavropighii. Și cu toate acestea această dependență, deși canonic este imposibilă a durat sub administrațiunea Sinodului până la anul 1781, când diocesa Moscvei s'a dat unui anume Arhiepiscop, cu titlul de Mitropolit al Moscvei, iar sinodul, încetând de a mai exercita drepturile chiriarchale, s'a mărginit numai la administrațiunea supremă, concentrând în mâinile sale puterea unui patriarh și a sinodului după lângă sine. Adnotăm în trecăt, că în timpul patriarhatului Moscvei, a fost convocate câte-va sinode locale. Scaunul și cate-

drala sa era biserica Adormirea din Moscva; iar de la an. 1885 a dobândit și dreptul de a cheroțoni preoții și alți clerici și ast-fel puterea chiriarchală a patriarhului Moscvei a cădut cu totul în mâinile Mitropolitului de Moscva. Profesorul Cartazof, în revista sa, *Lectura Creștină*, pag. 257, ăice: «Științific este constatat că modelul primordial al Sinodului Administrativ ne presintă o imitațiune a aședemintelor administrative, a centrurilor eclesiastice de la protestanții a așa numitelor Consilii sau Consistorii Superioare, iar Teofan Procopovici, autorul Regulamentului Spiritual, mărturisește categoric, «că a scris acest regulament pentru colegiul său consistoriul eclesiastic superior» (pag. 257).

Sinodul Administrativ a fost recunoscut prin scrisori patriarchale de către Patriarhul Ecumenic Irimia al III-lea și Patriarhul Antiochiei Athanasie la 23 Septembrie, 1723, adică, după doi ani și șapte luni de la înființarea sa.

Profesorul N. Zaozerschi, în *Vestitorul teologic* (1903 No. 9), vorbind despre măsurile de luat, pentru întărirea puterii supreme eclesiastice în Rusia, nu ăice nimic contra sistemului administrativ actual; din contră, în conclusiunea sa arată, că Sinodul administrativ, compus din ierarhi, exercită o putere chiriarchică canonică, dar el cere reînființarea demnității patriarchale în Rusia, arătând și titlul, pe care trebuie să'l pörte, adică: «Patriarch a tötă Rusia și Archiepiscop al Petersburgului și al Ladogei».

Cestiunea despre patriarhatul Rusesc nu este nouă. Despre ea a vorbit Filaret al Moscvei, Filaret Archiepiscopul Cernicovului și mulți teologi însemnați, dintre cari Porfirii Uspenschi, în mod favorabil pentru un patriarhat ecumenic și förte nefavorabil despre starea actuală administrativă eclesiastică în Rusia.

Sinodul Administrativ este convocat de două ori în an. Sesiunea întâia duréză de la 1 Noembrie, până la Paște și se compune din Mitropolitii Petersburgului, Moscvei și Chievului și din archierii propuși de reprezentantul Impăratului la Sinod. După sərbătórea Paștelui sinodul se împuținezá. Mitropolitul Moscvei lipsește de la Paști, iar după 15 Maiu plécă și Mitropolitul Chievului; la 1 Iunie plécă și cei-l-alți patru archierei, iar în locul lor sunt chemați trei sau patru archierei, după indicațiunea Ober-procurorului, care represintă pe Impărat la Sinod.

În absența Mitropolitului de Petersburg este chemat de ordină, pentru a-l suplini exarcul Georgiei.

Candidații la arhierie sunt propuși de reprezentantul împăratului și proclamați de Sf. Sinod, iar Mitropoliții Moscvei, Chievului și Petersburgului, cum și exarcul Georgiei, se aprobă prin ucas împărătesc, tot după indicațiunea reprezentantului împărătesc. Tot în modul acesta se numesc și ceilalți membri ai Sf. Sinod.

Actualminte Sf. Sinod este lipsit de Președinte, fiind-că Mitropolitul Petersburgului de la 1892, în ordine ierarhică, ocupă locul al treilea, iar întâetatea o are Mitropolitul Moscvei, ca Archiepiscopul vechi Romi Rusești, scaunul vechilor ei patriarhi; locul al doilea îl ocupă vechiul scaun metropolitan al Chievului. De la înființarea Sinodului administrativ, întâetatea au avut-o mitropoliții Riazanei, a Novgorodului, Petersburgului și Chievului. Luaă parte și arhieriscopii Novgorodului de Jos și Pscovului. Către Mitropoliții Moscvei Platon și Filaret, cari mai bine de 25 ani, n'au luat parte la sinod, se trimiteau spre aprobare cele mai importante hotărâri.

În anii 1801 și 1851, când Sinodul își ținea ședințele sale în Moscva, locul de președinte îl ocupau Mitropoliții Moscvei și tot ei săvirșeau și încoronarea împăratului, fiind astfel în pozițiune superioară Mitropoliților Chievului și Petersburgului. Orașul lui Petru cel Mare, ori cât s'ar înălța, nu se poate pune mai presus de Moscva, care este socotită, nu numai ca capitala Rusiei, ci și ca primul scaun al monarhilor Ruși și al Bisericii Ruse. Este deci lesne de înțeles, că șeful Bisericii Ruse, acela care va primi demnitatea de Patriarch, trebuie să fie ales de sinodul arhierilor Ruși, ca să-l presedese.

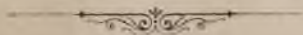
Patriarchul a totă Rusia, trebuie să fie Archiepiscopul și Mitropolitul primului tron al Rusiei; presupun însă că acelaș va purta și numele de Archiepiscop al Petersburgului. Timp de un secol Mitropoliții Petersburgului au administrat și Mitropolia Novgorodului, având în această cetate un anume locuitor al său.

Profesorul Zaozerschi nu face nici o obiecțiune contra propunerii membrilor sinodului de către Ober-procurorul său reprezentantul împăratului la Sinod. Credem însă că

acésta este ceva anticanonic Biserica Rusă, deși numără mai bine ca nouă-șeci de milioane de ortodoxi, ea nu are de cât abia șese-șeci archierei. Acum este vorba d'a se mări numărul dioceselor și a se ridica la 75. Dacă între acestea vor fi șeci mitropolii, sinodul s'ar putea compune de la 5—9 membri. Sesiunea de iarnă, de la 1 Noembrie și până la Florii, s'ar putea compune din Patriarch ca președinte, din Mitropolitul Petresburgului, trei alți mitropoliți și patru archiepiscopi, chemați succesiv câte doi, la 1 Septembrie și 1 Martie; iar sesiunea de vară, de la Duminica Apostolului Toma, până la 1 Noembrie, când se tratéză cestiunii de o mai mică importanță, Sinodul pôte fi compus din Mitropolitul Petersburgului, ca președinte și patru archiepiscopi; când iarăși cestiunile mai importante, se pot trimite spre aprobare Patriarchului la Moscva.

Cu tôte acestea pentru noi, ca și pentru cei-l-alți canoniști ai Bisericei Ruse, ar fi de dorit, ca să cunoștem asupra acestel cestiunii, opiniunile teologilor Bisericei celei mari, cari sunt cei mai competenți, pentru a orienta și pe al noștri și a ne înlesni în o lucrare așa de însemnată.

D.

CĂTRĂ PREOȚII ROMANI ÎN SPECIAL.

Prea respectați și iubiți Părinți! Dacă am îndrăznit a mă adresa direct către Sf. Vóstre, am făcut'o acésta, fiind că tótă viața mea am sacrificat'o școlei Bisericești. apoi sunt și fiu de preot. Aceste titluri m'aũ îndemnat a mă adresa voue, rugându-vé cu căldură multă de a pune în practică sfaturile și îndemnările mele ce vé fac acum, în folosul Vostru și pentru fericirea locuitorilor din scumpa noastră Patrie—România.

Suntem la sfirșitul Iernei și începutul Primăverei. Pământul sfânt al țerei noastre reclamă curând, ca în tot-dé-una, cultivarea sa, pentru că până acum numai el este principalul izvor al bogățiilor noastre. Acésta o știți din experiența proprie. Iată acum umilita mea cerire către Sf. Vóstre: Cer cu insistență ca să influențați, prin înrăurirea ce aveți în enoria Vóstră, ca tot țéranul Român, fratele nostru, să începă cu dragoste ardentă a-și cultiva pământul din jurul casei lui. Acésta 'l va face și sănătos și vesel și fericit, cât este posibil omului pe acésta lume. Mai întâi să 'l sfătuiți, prin predici practice în Biserici, în tóte Duminicile, să-și 'curățe pomii săi roditori și ne roditori de omidele depuse pe ei, ardându-le în foc, pentru că alt-fel se vor usca cu timpul copacii inveninându-li-se cója, fruct nu vor mai da acest an deloc.

Perderea ródelor pomilor este și în dauna lor și a societății întregi. Al doilea, să se pună de a săpa adânc, din timp, locul pentru straturi de mărar, pătrunjel, cépă, usturoi, fasole, mazăre și bob, care-I hrana țéranului cea mai bună și cea mai îndestulătoare casei sale. Fără aceste legume casa lui va fi săracă și lipsită tot anul de îndestularea familiei lui. Acesta făcënd'o acum nu costă mult, nici a suta parte din ceea ce va beneficia țéranul tot anul. De cât a petrece prin cârciume, bând spirturi, care-I ruineză și trupul și sufletul și-I dau motiv adese la furturi și crime, fără voia lui, mult mai bine este a se ocupa în acel timp cu prepararea straturilor de verdețurile trebuitoare vieții lui, în jurul casei lui. Or-cine are casă, are și câte-va prăjini în jurul ei, pe acestea să le cultive și în ele să-și samine verdețurile. Acest loc îi va produce atât cât îi va trebui pentru întreg anul, și nu va fi nevoit a cumpăra de la Sêrbi și Bulgari scump aceste verdețuri și a le mânca veștede și pe jumătate putrede. Sêrbii și Bulgarii sunt mai săraci de cât noi Românii, dar ocupându-se în special cu sădirea verdețurile în țara noastră, să întorc toamna în Patria lor ducënd cu ei decimi de mii de lei, în dauna noastră. O're n'am putea noi să încunjurăm acest mijloc de exploatare a pungelor noastre? De bună samă, că noi am putea face această cultură în locul lor, dacă ni-ar lipsi lenea, trândăvia și beția ticăloasă! Al treilea, vă mai rog ca fie-care țéran, după cerirea sfatului și indemnul vostru, să sădască cel puțin cinci arbori, ori roditori, ori sêlbatici, în jurul casei sale. Sunt sate, o sciú din experiență, în care nu găsești nici măcar copaci pentru a te umbri vara în timpul căldurilor tropicale. Dacă cu timpul tot sădind se vor înmulți, de acești arbori, de la cei roditori proprietarul s'ar bucura mâncând rodul lor, iar pe cei sêlbatici îi va întrebuința pentru nevoile lui. Nu vă puteți închipui cât sunt de trebuitori pentru igienă existența arborilor în jurul unei case. Acesta nu costă nimic, ci numai

buna-voință a locuitorului de a-și planta. Al patrulea, să sfătuiți pe poporană să sape pământul adânc, pentru ca căzând ploii să-și potă pământul înmagazina umezela trebuitoare, spre a putea rezista vara căldurilor celor mai mari din țara noastră. De o dată m'ași mulțami cu acest modest început. Nu vă puteți da sama acum, iubiți și respectați Părinți, marea și nespusa facere de bine ce ați realiza pentru *Patrie* în genere și pentru *Țăran* în special! Lauda și admirația voastră foarte curând atunci se va trîmbița în toată lumea și nu s'ar mai dice ca acum: că preoții sunt leneși ori indiferenți pentru prosperitatea economică a țerei și nu le pasă de starea sărăcăcioasă a țeranului. Luați vrăjmașilor arma din mână! Vă sfătuesc urmați cu punere, răbdare și insistență, în favoarea voastră sfaturilor mele și țara și țeranul, vă vor fi recunoscători atunci, pentru virtuțile voastre. Să aduc un exemplu, care vă va convinge pe deplin, cred. Administrația Domeniilor Coronei a în fruntea lor pe un mare patriot și devotat servitor al Majestății Sale Iubitului nostru Rege Carol I. Acest cult și inteligent bărbat și neintrecut patriot este Domnul Ion Calinderu. El mai de mult timp s'a ocupat și se ocupă cu cesiunea îmbunătățirei tratului țărănesc. În mare parte a și reușit, dând netncelat circulari și învățăminte practice agricole Administratorilor de pe la moșiile Domeniului Coronei. Urmați pilda lui, luați-l de exemplu. Astăzi dacă voim să vedem sate îmbelșugate în toate, sunt numai cele ale Domeniului Coronei. Să nu diceți că nu puteți, or că n'aveți mijloace de a înriuri asupra locuitorilor, or că n'aveți dreptate a vă amesteca în afaceri agricole. Să vă expun pe scurt mijlocele de care dispuneți acum. Suntem la începutul Postului Mare, tot Românul este creștin, când vine bărbatul sau femeea la ispoveduit, la împărtașit, dă-I și această îndatorire, ca canon, și-I poți controla, alt-fel spune-I că-I greu de el. Explică-I că-I în folosul său ceea ce-I cere și el va face. Al în popor

botezuri, îngropări, pomeniri, spune-i țeranului ca dacă nu va face ce-i ceri, atunci va fi pedepsit de D-zeu pentru neascultare și că păcatul se răstrânge și asupra rudelor lui răposate. Pe femei sfătuiți-le să samene cânepă în ogó-rele lor, dovedindu-le că-i rușine de ómení și va fi pe-depsită de D-zeu dacă nu-și va îmbrăca copii și bărbatul său cu haine tórse, țesute și lucrate de mâna ei, așa se va mântui. Alt-fel canonul pentru păcatele sale va fi întreit mai mare. Vă rog să mă înțelegeți, iar rezultatul pentru preoți va fi necalculat de mare.

Fiiți activi și veți reuși. Înțelegiți-vă și cu Primarii în acésta, și vă vor ajuta.

C. Erbiceanu.

RAPORTUL DINTRE RELIGIUNE ȘI MORALITATE

II) MONOTEISMUL.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVII-lea No. 10).

Am zis, că în religiunea lui Israel, D-zeu este norma conduitei morale a omului și că cuvintele: «Fiți sfinți, căci eu domnul D zeul vostru Sfințit snt» formeză principiul suprem al moralei. După cum Iahve era considerat mai pe sus de toți zeii adorați de celelalte popore din vechime, mai pe sus de timp și spațiu, precum și de orice schimbare, tot ast-fel și poporul ales trebuia să fie mai pe sus de celelalte popore păgine și să dovediască superioritatea sa prin anumite restricțiuni puse impulselor și pornirilor vieții naturale, prin înfrinarea patimilor, etc. Ast-fel de restricțiuni cu caracter ascetic snt: a) Curățirea de tot ce era necurat, precum: de atingerea de cadavre, de lucruri murdare, de bolnavi de maladii contagioase etc; b) abținerea de a minca carne de animale necurate; c) înfrinarea rațională a plăcerilor sensuale; d) nelucrarea în ziua sîmbetei, în zilele de sărbătore, în anul sabatic și jubilar. S'ar părea că aceste patru categorii de restricțiuni ar fi dispozițiuni curate o-menești, măsurile igienice, mijloace de educațiune socială, dar nimeni nu va putea contesta valoarea lor morală. Curățirea de murdăria materială este un simbol al curății interne a inimii și a sincerității morale a vieții și un mijloc pedagogic foarte eficace pentru atingerea acestui scop moral. Abținerea de la mîncarea de carne de animale necurate este într'adevăr numai o prescripțiune sanitară, dar prețul ei pentru moralitate îl învederéză sobrietatea de care dau o

strălucită dovadă chiar și Ebreii de astăzi. Observarea repausului în zilele și anii de sărbătoare, trebuia să amintiască poporul că scopul ultim al vieții omenești nu e în viața pămîntescă, ci mai pesus de ea și că în aceste timpuri de repaus să-și înalțe mintea și inima către «Cel-ce-este». În fine, înfrinarea poftelor sensuale și în special a celor sexuale, ne arată importanța pe care legea mosaică a dat-o personalității omenești și înalță valoarea morală pe care ea a ascris-o căsătorii, pe care n-o găsim atît de curată ca în Israel la nici unul din popoarele antice.

Iahve se manifestă ca D zeu mai pre sus de zeii păgîni prin salvarea lui Israel din robia Egiptului și darea legii pe muntele Sinai. În acest chip se făcu El cunoscut poporului său și 'i arătă voia sa, căreia să urmeze. Împlinirea voinței divine, exprimată prin excelență în cele 10 porunci, este partea pozitivă a religiei mozaice. Scopul poruncilor Decalogului este de a reglementa viața externă a comunității teocratice atît în raport către D zeu, cît și în raportul dintre membrii ei. Tot aci, la partea pozitivă a tendinței de a imita și urma sfințenia lui D-zeu, se numără și dispozițiunile legii cu privire la restituirea proprietății funciare în anul jubilar către vechiul ei posesor, căsătoria de levirat, căsătoria fetelor, care n'aveau frați, cu verii lor etc. Tote aceste prescripțiuni aveau de scop conservarea intactă a poporului ales. Pentru atingerea acestui scop legea lovește adesea în interesele individului, îl stînjenește în gustul și în afacerile sale, dacă interesul masei poporului o cere. Este o trăsătură caracteristică a religiei mozaice subordonarea și reducerea drepturilor individului față de ale națiunii.

Din cele zise pînă aci urmază, că toate imperfecțiunile religiei israelite răsar din aceeași rădăcină din care a crescut în același timp și nobila tulpină adevăratei credințe în Dumnezeu, pe care avea să se altoască religionea desăvîrșită. Acele imperfecțiuni erau însă inevitabile pentru introducerea adevăratului principiu pozitiv al Monoteismului. De aceea era dată aci încă de la început posibilitatea unei dezvoltări evolutive, care să ajungă la un țel pozitiv. Acel principiu se desfășură încetul cu încetul din germenele primitiv și deveni un arbore puternic și aducător de rîde pentru dezvoltarea religioasă-morală a omenirii. Grecii, carii

aă escelat întru cele-l-alte popore antice prin superioritatea concepțiunilor lor religioase și morale, n'ău putut atinge acest țel, pentru că lor le-a lipsit adevăratul principiu, aflat numai în Monoteism. De aceia cercetările lor se pierd saă în pulbera empirii saă în norii abstracțiunii. Morala elenică, deși în unele puncte superiőră celei mosaice, s'a descompus repede în decursul timpului, pentru că-l lipsia baza adevăratel credințe în Dumnezeu, pe ctnd morala Vechiului Testament s'a purificat din ce în ce mai mult, pină ce în cele din urmă a atins în faza ultimă a dezvoltării sale o înălțime, la care nu s'a ridicat vre-o altă religione, afară de Creștinism, care 'și are punctul saă de plecare tocmai de unde termină religionea Vechiului Testament.

Vederile morale ca și cele religioase n'ău fost însă tot-de-una aceleași în Israel. Ca și la ori-ce alt popor și ca pe ori-ce domeniu al desfășurării vieței omenești, tot ast-fel și în religionea și în morala poporul israelit constatăm o dezvoltarea progresivă, dezvoltare care ne e cunoscută în tôte stadiile ei mai bine de cît a ori-cărui alt popor și a ori-cărel alte religioni, pentru că documentele după care o studiem n'ăvem să le adunăm nici din inscripțiuni de pe monumente commemorative, nici din săpături și descoperiri ale ruinelor palatului vre-unui rege, saă ale fundamentelor vre-unel statul etc, ci tôte stnt adunate la un loc, într'o singură carte, în Biblia Vechiului Testament, și conservate cu o sfințenie și fidelitate fără pereche în istoria omenirii. Studiarea cu atențiune și pricepere a cărților care compun Vechiul Testament ne arată în deplină lumină fazele numel dezvoltării. Chiar și un profan în ale teologiei va recunoște, citind cu atențiune Vechiul Testament, că este o deosebire însemnată între religionea și morala Ebreilor rătăcitori prin deșertul Arabii și cea a Ebreilor din timpul după captivitatea babilonică. Negreșit, baza fundamentală și a uneia și a alteia este tot legea dată de D zeu prin Moisi, dar felul cum este înțelėsă și interpretată face ca spiritul ei să fie cu totul altul

Fantazia necultivată a Ebreilor nomazi reprezintă pe Dumnezeu cu totul antropomorfic. Muntele Sinaî este locuința Lui (Judecători V, 4 sq), întunericul norilor de ploe cortul Saă, bubuitul tunetului vocea Sa minioasă, vijitiul

vântului sfârșitul nasului Său, fulgerul săgeata Sa; El umblă pe aripile vântului și sguđue adncul mării și temeliile pământului (Psalmul 18). Acestel concepțiuni primitive despre ființa dumnezeiască trebuie necesarmente să fi corespuns și postulatele morale. Așa se explică pote, că și pe timpul Judecătorilor găsim urme de sacrificii omenesți (fica lui Ieltae), pe care de alt-fel și profetul Michea (VI 7) nu le consideră cu totul necunoscute contimporanilor săi. Așezindu-se în pământul făgăduit, Ebreii împrumutară de la Canaanii, popor agricol, cultul mai multor zeități protectoare ale agriculturii, precum cultul lui *Baal*, al *Așerei* și al *înălțimilor (bamoth)*, cum și unele sărbători, ca *sărbătorea culesului viilor*, pe care o serbau odată cu sărbătorea corturilor, și altele. Deși Moisi porunci expres¹⁾ să se dărime tote altarele de pe înălțimi și să se taie stilpii Așerei de pe munți și coline și de sub arbori și să se arunce în foc²⁾, totuși cultul acestor zeități nu numai că s'a păstrat pînă în timpul captivității babilonice, dar s'a mai și întărit prin adăogarea de alte ceremonii luate din cultul zeităților feniciene corespunzătoare: *Baal* și *Așoret*, introduse la Ebrei cele dintâi de Ahab și cea de a doua de Solomon. Cultul acestor zei păgini a influențat în rău asupra cultului adevăratului D-zeu (Iahve) cauzind pe de o parte părăsirea și uitarea lui pentru timpuri mai lungi sau mai scurte, după împrejurări, și amestecind în el practic nedemne, iar pe de altă parte introducând la Ebrei destrăbălarea și corupțiunea și contribuind astfel la scăderea moralității în mod simțitor. Acestea ni le descrie profetul Ieremia prie cuvintele următoare: „*Văzut-ai ce a făcut fica lui Israel cea neascultătoare? S'a dus pe colină înaltă și sub arbore verde și-a destrînat acolo ..... Și am văzut, că deși am lăsat pe fica lui Israel cea neascultătoare pentru adulterul său și i am dat carte de despărțire, Iuda, sora cea necredincioasă, totuși nu s'a temut, ci s'a dus și a destrînat și prin destrînarea ei nesocotită a necurățit țara și a făcut adulter*

¹⁾ Levitic XXVI, 30. Numeri XXXIII, 52.

²⁾ Exod XXXIV, 13. Deuteronom VII, 5. XII, 2, 3.

cu pietrele și cu lemnele (idoli de piatră și de lemn¹⁾.

Contactul cu Canaanii¹⁾ a periclitat, dar n'a putut distruge credința în Iahve. Providența a îngrijit ca această credință să se păstreze, deși în inimile puținor aleși, și să se perpetueze din ce în ce mai curată. Luptele necontenite pe care Ebreii au avut să le ducă cu popoarele vecine și sbuciumările sufletești prin care au trecut din această cauză au deșteptat și întărit dimpreună cu sentimentul național și credința în Iahve, ca D-zeu protector al poporului Israel. Conduși mai întâi de judecatori și după aceia de regi, Ebreii atinseră apogeul lor politic sub regii David și Solomon. Dar mină în mină cu creșterea și consolidarea puterii statului mergea descreșterea și slăbirea sentimentului religios, sau mai exact a credinței în Iahve. A fost orînduirea Providenței ca tocmai decăderea politică a lui Israel să fie punctul de plecare al înălțimii lui religioase și să serviască drept alambic de destilare și purificare a credinței în D-zeu, pregătindu-se terenul pentru transformarea ei din credința într'un D-zeu național, în credința într'un D-zeu universal, Tată al tuturor oamenilor. Organele prin care s'a operat această transformare au fost profeții.

Îndeplinirea ceremoniilor religioase și a formelor exterioare ale cultului ajunse cu timpul a fi considerată ca sufletul religiunii și al moralității. Alături de această domina corupțiunea generală a moravurilor, frivolitatea bogăților, împilarea celor săraci, disprețul dreptului, înjosirea religiunii și transformarea ei în ocrotirea nedreptăților etc. Regii introduseră și protejară cultul zeilor străini, iar preoții lui Iahve slujiau idolilor, dînd înșis exemplu de cea mai mare immoralitate. În contra acestei anormale stări de lucruri se ridicară cu putere *profeții*, omeni înzestrați cu darul cuvîntului, plini de zel pentru adevărata religie a lui Iahve și de o moralitate exemplară. Ei biciuiau fără cruțare răul ori unde-l vedeau și mulți dintre ei plătiră cu capul curajul lor. Scopul activității desfășurate de ei este moralizarea poporului prin purificarea ideii de Dumnezeu și a idealului religios. Realizarea promisiunilor și a amenințărilor lor depinde numai de aplicarea dreptății către aproapele și a dragostei

¹⁾ Ieremia III, 6, 8, 9.

către Dumnezeu. Iahve este D-zeul lui Israel, dar nu acel D-zeu național, care 'și arată superioritatea față de zeii celorlalte popoare prin aceea că răsbună pe Israelii contra vrăjmașilor lor, ci un D-zeu mai pre sus de toate drept și sfânt, care va pedepsi nedreptatea mai întâi în Israel. „*Inalt este Iahve Sabaot în judecată*, zice Isaia, *și sfântul Dumnezeu se sfințește*, (se arată sfânt) *întru dreptate*“. Păcătoșul, care se pocăește și întreabă cum să împace pe D-zeu, Michea 'i răspunde: „*El ți-a tăcut cunoscut, o omule, ce este bine; ce alt cere Iahve de la tine de cât să faci ceea ce e drept, să iubești pietatea și să te porți cu umilință față de D-zeul tău*“ Toți proorocii au anunțat ca cu un glas „*ziua dreptății*“, aceea zi în care se va face tuturor dreptate, se vor da pe față crimele și va începe domnia păcii.

Sub influența predicii unor astfel de idei, noțiunea de D-zeu se preface, se înnobilează și împreună cu ea se purifică și se înalță și noțiunile morale. Dumnezeul național al lui Israel devine Dumnezeul conștiinței umane și al universului. El este unul și absolut, ca ideal al dreptății pe care o reprezintă. Ființa dumnezeiască începe a fi concepută mai liberă de patimi omenești (antropopatism) și a-i se atribui mai multă spiritualitate. „*Nu vrău s'aduc la îndeplinire minia mea și să pierd din nou pe Efraim, căci eu sînt Dumnezeu și nu om, Sfînt în mijlocul tău și nu mă minii*“ (Hosea VI, 9).

După cum sfințenia lui D-zeu esclude răul ca ceva contrar naturii sale, tot astfel și Israel, poporul său ales, trebuie să se feriască de tot ce este rău și neplăcut Dumnezeului său. Cultul său să nu constea numai din sacrificii, abnegațiuni și curățiri, ci mai pre sus de toate din corectitatea și curățirea vieții morale. *Nu sărbătorile și întrunirile festive, nici olocaustele și sacrificiile de mulțămire, nici șgomotul cîntecelor și sunetul harței plac lui Iehova* — zice Amos (V, 14—26) către Efraimiți — *ci „dreptul să curgă ca apa și dreptatea ca isvórele necate; căutați binele și nu răul; atunci veți trăi; numai astfel va fi Iahve cu voi, cum (de alt-fel pe nedrept) susțineți*“. Acelaș lucru îl spune și Isaia (I, 10 sq.): „*La ce servește mulțimea sacrificiilor*

văstre? *Singele de taur nu 'mi place. Nu mai aduceți sacrificii de minciuni! Sufletul meu urăște sărbătorile văstre! Dacă vă rugați mult, nu v'ascult, fiind că mâinile văstre sint pline de stinge! Spălați-vă, curățiți-vă, îndepărtați de la ochii mei tapsele văstre cele rele, încetați de a mai face fără-de-legi! Învățați a face bine, căutați dreptatea, dojeniți pe cei asupritori, faceți dreptate orfanului, apărați pe văduvă! Și atunci veniți să ne judecăm*. Ieremia prezice și mai mult: el spune că va veni un timp cînd D-zeu va încheia un nou legămint cu poporul său, și va înlocui legea scrisă pe piatră printr'o lege scrisă în inimă (XXXI,). Negreșit, Ieremia aștepta ca în acele zile să se închege din nou și națiunea, să se rezidescă Ierusalimul, să se restaureze împărăția lui David și preoția levitică (XXXIII, 14 sq), dar toate acestea trebuiau să aibă loc numai ca consecință a reînnoirii interne, prin care religiunea se transforma din afacere a unei legi naționale în afacere de inimă, individuală, într'o legătură nouă de cunoștință și iubire de Dumnezeu. Ast-fel se ridică profeția la sfîrșitul naționalismului israelitic pe cea mai înaltă culme, de unde vede ivindu-se ziua cea nouă, pentru pregătirea căreia lu-sese destinat poporul israelit¹⁾.

Profeții posteriori lui Ieremia și în special Amos și Deuterolisaia spiritualizară și mai mult raportul dintre om și divinitate și-l reprezentară prin imagini, care se apropie din ce în ce mai mult de ale Noului Testament. Dumnezeu aspru și inplacabil, acel D-zeu care altă dată cerea să-i se sacrifice hecatombe, am văzut că repugnă la profeți tot ce este material. Sacrificiul este acum—cum zice Psalmistul (ps. 50)—duhul umilit. Și inima înfrinată și smerită nu va fi nesocotită de Dumnezeu. Cu acésta, legătura dintre Dumnezeu și poporul său devine legătură de inimă, legătura dragostei, care ia locul legalității rigide și chiar al dreptății pornite din téma de pedepsă. Raportul dintre Dumnezeu și poporul său ales, este reprezentat ca raportul dintre soț. Soția a devenit necredincioasă soțului ei, care a luat-o

¹⁾ Otto Pfeleiderer, *Genetische-spekulative Religionsphilosophie*, Vol. II, p. 145. Vezi și p. 600.

dintre r6be, a impodobit-o și onorat-o făcnd-o scția sa. Ea s'a prostituat altor Dumnezei. Prin rostul trimișilor săi, Iahve 'l face cunoscut greșalele, o muștră pentru necredința, dar în cele din urmă o iartă.

Pietatea unită cu un sever ideal de dreptate în noțiunea de Dumnezeu, *moralitatea* introdusă în religieune prin subordonarea ritului la dreptatea inimii și a vointei, și *speranța într'un viitor* de fericire și de pace, prin realizarea dreptății, acestea snt cele trei mari idei moștenite de Evangelie de la profetism¹⁾.

Religiunea lui Israel, după înapoierea din captivitatea babilonică, p6te numai întru atât a fi considerată ca o continuare a religiei profetilor întru cât nutrește cu căldură speranța în apropiata venire a Mesii, speranța metamorfozată în așteptarea unui Mesia pămîntesc. În colo observarea minuțioasă a prescripțiunilor ritualistice, formarea de secte religioase și antagonismul dintre ele, absurditatea și bizateria speculațiunilor teologii rabinice și a cabalisticel în formațiune, distruseră aproape cu desăvîrșire ori-ce viață cu adevărat morală în neamul lui Israel. De aceea o și lăsăm în afară de cadrul studiului nostru și încheem cele ce am găsit cu cale să raportăm despre religieuna Vechiului Testament cu frumoșele cuvinte ale lui Sabatier despre profetism: «O fl6re divină era în profetism; dar fl6rea ar fi fost o pod6bă sterpă, dacă în caliciul său nu s'ar fi format un grăunte fecund. Transformarea pietății profetilor într'o creațiune pur morală și o alianță cu Dumnezeu într'adevăr nouă, iată opera lui Christos. Iată de bună sēmă pentru ce Christos este «Acel care avea să vină», Acel pe care profetii 'l doriau și 'l așteptau fără să-l cunoscă bine și cu care se sfișește în profitul întregii umanități desfășurarea religioasă a lui Israel. T6tă această istorie conduce la Iisus. Afară de el, inspirațiunea profetilor se stinge în rabinismul talmudic sau se rătăcește în nebunia și delirul apocalipselor. Sleit în tot felul, Judaismul se uscă și se vesteji, după ce dete naștere Evangelii, cum se usucă o plantă, care a dat fructul său și al cărei timp a trecut»²⁾.

¹⁾ Ang. Sabatier, *Esquisse d'une philosophie de la religion*, p. 168.

²⁾ *Ibidem*, p. 170. Foarte interesant este întreg paragraful în care se cuprind aceste cuvinte și care p6rtă titlul „L'Aurore de l'Evangile”.

Dacă acum vom căuta să rezumăm în cîte-va cuvinte cele ce am constatat în religiunea Vechiului Testament în privința raportului dintre religiune și moralitate, vom zice: Față de religiunile politeiste, religiunea și moralitatea stau aci într'o relațiune mai intimă. Fie-care faptă morală este în acelaș timp și religioasă. Din această cauză se produce însă o confușiune a ambelor sfere, religioasă și morală, și întunecarea celei dintîi atrase după sine decăderea celei de a doua. Lucruri indiferente și prescripțiuni curat omenestî sînt proclamate ca voință a lui Dumnezeu și acestea întunecă noțiunile morale și pervertesc valoarea lor. Ideia de umanitate n'a putut prinde nici odată rădăcini în mintea Ebreului și chiar profeșii, cu tîtă sublimitatea cugetărilor și a sentimentelor lor, n'au trecut peste bariera îngustă a separatismului național pentru a îmbrățișa ideia întregii omenirii. Și cit de mult a denaturat acesta principiul moralo-religios al Monoteismului judaic ne o arată cu claritate Fariseismul din timpul Mîntuitorului Christos. Prin urmare raportul dintre religiune și moralitate este numai în principiu unit într'un chip mai armonic, în fapt însă nu este un progres prea însemnat față de religiunile politeistice superioare. Meritul religiunii judaice este dar și rătmne, cum am mai spus deja, acel de a fi pregătît, atît în privința religioasă cit și în cea morală, terenul Creștinismului.

O altă religiune monoteistă, despre care trebuie să vorbim înainte de a trece la Creștinism, este *Islamismul* sau *Mahomedanismul*. Rezultat dintr'un amestec de idei creștine, judaice și vechi credințe și datini arabe, așa cum a părut mai convenabil lui Mahomed pentru a putea chema la viață istorică pe connaționali săi, Islamismul stă în unele privințe pe aceeași treptă cu Judaismul rabinic, iar în altele se ridică mai pre sus de el, apropiindu-se de Creștinism. Ca și Budismul și Creștinismul, Islamismul nu cunoște bariere naționale. Înaintea lui Allah sînt egali toți cîți cred în el, fie el Arabi sau de ori-ce altă națiune. Din contră, ori cine nu crede în Allah este dușman al Musulmanului și pôte fi nimicît fără milă. Coranul, care descopere voința lui Allah prin intermediul unicului său profet Mahomed, face cunoscut omului tôte datoriiile sale. Întréga viață omenescă are valoare numai întru cit se raportă la Allah, în serviciul căruia

credinciosul Musulman își implinește cu fidelitate toate datoriile, iar acestea au de scop moralizarea lui. Și Mahomed a înțeles bine firea poporului arab. El a voit să facă din Arabi o națiune puternică și războinică, de aceea a pus ca cea dintâi și cea mai de căpetenie datorie a Musulmanului obligațiunea de a răspândi credința în Allah și a sprijini împlinirea datoriilor morale prin promisiuni, care erau în stare să înflăcăreze fantazia vie a Orientalului și să-l exalteze simțurile. Grădini umbrase cu boschete frumoase și fântâni artesiene, pomi cu fructe delicioase, râuri de lapte și munți de pilaf, perne și sofale moi și o specie de femei, care întrunesc toate grațiile imaginabile pentru a satisface în eternitate pofta sexuală, sînt bunurile pe care paradisul le pune la dispozițiunea credincioșilor. De altă parte téma de judecata ultimă și de chinurile infernului, tot atît de bogate și variate ca și deliciale paradisului, îngrozesc pe cei care nu ascultă și nu practică învățătura Coranului. Rugăciunea, postul, milostenia și pelerinagiul la Meca scapă cu înlesnire, pe oricine le practică, de torturile infernului. Toate aceste idei, promisiuni și amenințări sînt în stare să producă numai o moralitate elementară. O moralitate înaltă nu găsim în Islamism și nu poate fi, din cauză că lipsește principiul din care să porniască. Dumnezeu mahomedan este un despot a tot puternic, gróznic în minte, arbitrar în recompense și pedepse, cu voința nepătrunsă de mintea omului și irezistibilă. De la ómenii el cere supunere de sclav, fără ca acesta să-l asigure un drept la grația sa. El are și unele trăsături imorale, precum dorul de răsbunare, viclenia, egoismul etc. Cum vedem dar Dumnezeu mahomedan nu este identic cu idealul moral și de aci rezultă pentru moralitate, óre care pericole. Ideii aceștia de divinitate corespunde aprecierea pesimistă a lumii, care este comparată cu o grămadă de gunoii plină de cadavre în putrejune și a cărei mizerie este atît de mare, că numai chinurile iadului o pot întrece. Mulțimea ceremoniilor și a datinilor bazate pe superstiții întunecă și mai mult ideia de Dumnezeu și micșorează valoarea ideilor religioase pentru morală.

(Va urma).

I. MICHĂLCESCU.

Licențiat în teologie. Doctor în filosofie.

CUVÎNTARE FUNEBRĂ

La înmormântarea profesorului de Universitate, Doctorul Nicolae Nitzulescu, rostită de profesorul universitar Doctorul Badea Cireșeanu, în ziua de 27 Ianuarie 1904.

Senmpă este înaintea Domnului
mărtea cuvioșilor lui (Ps. 115, 15).

Prea Sântiți Părinți,

Intristată adunare!

În noianul vijeliilor de care suntem învăluiți în această lume, în munca noastră zilnică fără preget, prin care ne istovim puterile mai înainte de timp, abia mai avem prilejul să ne gândim că suntem muritori, că mâne vom părăsi această lume, pentru a intra în alta eternă. Muncim, muncim necontenit, ducând greul vieții din revărsatul zorilor zilei și până în întunerecul nopții. Muncim până când cădem sub povara greutatei, fără să ne mai îndulcim de cât prea puțin, cu idealuri frumoase, și fără să ne mai ridicăm cu mintea în sfere mai înalte; ci munca véculei

acestula se mărginește de obicelū, în ceea ce putem pipăi, în ceea ce se pōte cuprinde cu mintea nōstră. Ne luptăm cu greutatele vieței, până când ne deșteptăm prin sunetul clopotelor sante, că unul dintre noi ne-a părăsit și altă cale eternă și mai bună 'și-a ales.

De ce ore unii dintre noi, nu ne gândim decât la tralul pămēntesc? De ce nu mai dăm sbor minței nōstre pentru a ne sui în regiuni cerești? Atunci fără îndoială, nu am purta așa de greū sarcina acestei vieți. Unii dintre noi caută mărire, alții strâng bogăție, mai departe o cētă vā-nedă desfătări lumești, în fine alții se turburā necontenit, ne mai știind ce să urmărescă. Iată pentru ce marii Dascăli din timpurile bētrāne ale creștinismului, propoveduirā liniștea sufletului, pacea lumii, bucuria spirituală și indestularea cu cât ne dă Dumnezeu.

Dar toți câți ne sbuciumăm pentru lucruri deșerte, ce avem din tōte acestea? Când cotropim pe cel nevoiaș, care este atunci dulcéța sufletului nostru? Tōte acestea ne turburā liniștea, ne amărăsc viața și ne împedecă de a admira frumusețele firei făcute de Dumnezeu.

Prea Sănțiți Părinți,

Intristată adunare!

Să deschidem acum sânta carte «Eclesiastul» din Vechiul Testament, și să vedem ce înțelepciune cetim acolo, în legătură cu trecerea acestei lumi. «*Făcutu-mi-am lucruri mari*, dice înțeleptul autor al cărței, *ziditu-mi-am palate, săditu-mi-am vii, făcutu-mi-am grădini și raiuri și săditu-mi-am într'insele tot felul de pomi roditori... Și apoi privit-am la tōte lucrurile pe cari le-aū lucrat mânăile mele, și la truda mea cu care m'am trudit ca să le fac, și iată tōte erau deșertăciune și vīnare de vīnt, și în ele nu am găsit nici un*

folos sub sôre“. Să ating acum și cuvintele sântului Grigorie de Nisa, tot cu privire la deșertăciunea lumescă: „*Nu ai cugetat tu, în cimitire, la misterele firei noastre? Nu ai privit tu nici o dată, ȳice sântul părinte, la grămeȳile ôselor clădite unele peste altele, la acele schelete góle, a căror vedere deșteptă în noi trica, spaîma și fiorii morȳei? Iată'ți icóna cea adevărată! Caută să veȳi aci flórea tinereȳei strălucitoare... porfira cea bogată, mătasa cea preȳiosă. Tóte acestea s'aũ trecut și aũ rėmas dintr'însele un vis deșert, o umbră trecătoare*“. Totuși prin aceste cuvinte nu se înȳelege iarăși să stăm loculul, dar nici să ne petrecem ȳilele în moliciune, nici să dormităm ca cel carl nu voesc să atingă lumina, ci pe căi sante să umblăm, în frăȳie să trăim, unul cu altul să ne îndulcim spiritualmente și să pășim fără încetare spre calea fericirei, călăuziȳi fiind de învăȳaturile Domnului nostru Iisus Christos.

Adormitul întru Domnul, profesor la Facultatea de Teologie a Universităȳei din București, Doctorul Nicolae Nitzulescu, era bărbatul adâncit în știinȳă și înȳelepciune, și pentru acesta a știut să pricėpă, după putere, rostul învăȳaturilor sante. El s'a născut la anul 1835 în comuna rurală Bordușani din judeȳul Ialomiȳa. Părintele sėu, preotul Niȳu, și presvitera Teodora malca sa, vedėnd deșteptăciunea fiului lor Nicolae, l'aũ dat la învăȳatură în satul natal. Terminând clasele primare, fu dus în «Seminariul Central» din București, unde termină 4 clase, apoi trecu la «Liceul Sântul Sava» pe care îl fini, distingėndu-se între colegii sėi.

Pe la 1859 îl aflăm pe repausatul, în postul de oficiant la Administraȳia Telegrafelor și Poștelor din București; dar autorităȳile școlare de pe atunci, vedėnd sîrguinȳa și capacitatea tēnerului Nitzulescu, pentru sciinȳele înalte, aũ mijlocit de a i se da o bursă dela Stat, pentru a merge la studii în orașul german Lipsca, de unde s'a înapoiat cu

titlul de Doctor în Filosofie și absolvent de Teologie. Sosit în țară cu o erudițiune apreciată, a fost numit în 1866 profesor la Seminariul Central din București, cursul superior, pentru a preda Arheologia Biblică, Ermeneutica și Introducerea în Cărțile Sântei Scripturi. În anul 1869 a fost chemat la Ministeriul Instrucțiunii Publice și Cultelor, în postul de «Cap al Divisiei școlilor», unde a funcționat până la anul 1874.

Inițându-se Facultatea de Teologie din București, fu numit aci profesor în anul 1881, la catedra de limba ebraică și Exegesa Vechiului Testament, unde a funcționat până la încetarea sa din viață. Din Camera Deputaților încă a făcut parte profesorul Nitzulescu, unde a fost ales în anul 1883 și a rămas ca Deputat până în anul 1888. În anul 1882 fu numit profesor și la Seminariul «Nifon Mitropolitul», unde a funcționat până când a încetat din viață. Membru în Consiliul General al Instrucțiunii Publice a fost numit în anul 1893, apoi tot în același an a fost ales de profesorii Facultății de Teologie ca Decan al acestei Facultăți, pe termen de 3 ani. Cum vedem, adormitul întru Domnul a ocupat în viața sa cele mai frumoase funcțiuni în învățămînt și în alte ramuri.

Dar și pe câmpul literaturii române, Doctorul Nitzulescu a fost destul de iscusit. El a compus și tipărit scrieri filosofice și geografice; apoi în anul 1875 a publicat un «Compendiu din Istoria Bisericească»; în anul 1877 a dat la lumină «Gramatica limbii ebraice», mai ales că era numit membru al «Societății Orientale Germane». Mai târziu, și anume în anul 1897, a tradus «Noul Aședemint». Mai sunt și alte scrieri, dar din ele au rămas netipărite.

Pentru creșterea și luminarea științifică a celor două vlăstare tinere, adică a fiicei și fiului său, repansatul a sacrificat destule mijloce. Acum rămân îndurerați, scumpa sa soție Dómna Nitzulescu, împreună cu fiica și fiul ei.

Reflectând asupra acestui vrednic bărbat, în urma acestor

date biografice, dobândim încredințarea, că el a știut să întrebuințeze în bine timpul vieții. Eșii din coliba sătască, s'a ridicat până la cea mai înaltă treptă a învățământului. A fost un distins profesor, un călduros învățător al elevilor săi, un spirit ager și pătrunzător, atunci când a fost vorba de studiul cestiunilor științifice. Facultatea de Teologie este mai mult decât alte instituțiuni întristată pentru pierderea acestui meritos profesor. Noi colegii săi, suntem adânc mâhniți prin eșirea din mijlocul nostru a distinsului dascăl. El ne părăsește în etate de 69 de ani.

Prea Sânciți Părinți,

Intristată adunare!

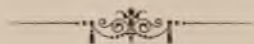
Misterul morții omului, cum și al venirii sale în lume, sunt două fapte minunate, în fața cărora fie-cine rămâne ulmit, și pe cari învățații lumii nu le pot pricepe. Din palatele cele strălucitoare în cari se desfășură bogatul, ori din umilicioasa colibă în care se adăpostește săracul, și unul și altul deopotrivă trebuie să meargă acolo, unde este chemat fie-care om când ora lui a sunat.

În «cetatea morților» adevărat în cimitire, se întâlnesc împreună: împăratul cu ostașul, dreptul cu păcătosul și bogatul cu săracul. Aci toți sunt de o potrivă înaintea lui Dumnezeu.

De aceea acum să venim cu toții ca să ne luăm rămas bun de la profesorul încetat din viață, Doctorul Nicolae Nitzulescu; acum se cuvine a 'l petrece până la locașul său, cu totă cuviința și căldura creștină. Iar profesorii Facultății de Teologie, prin mine, colegul 'lor, aduc prinosul simțimintelor lor frățești, pentru ostenela ce 'și-a dat repausatul, ca să lumineze tineretul Facultății. Prietenii, rudele și cei mai de aproape ai lui, de asemenea se cuvine a 'l face împreună petrecerea cea mai de pe urmă.

Intristata sa soție, cu filca și fiul, să se mângâie de pierderea prea iubitului lor ocrotitor, soț și părinte, căci voința Domnului chemă pe fie-care atunci când se termină numărul zilelor. Nu trebuie însă să plângem ca cei fără de nădejde, căci adormitul a trecut acum într'o altă viață mai dulce și mai scutită de chinuri.

Să ne rugăm dar Creatorului ceresc pentru ca sufletul celui încetat din viață, să fie așezat în corturile dreptilor, și iericirea vecinică să-i fie lui dăruită.

Copie de pe raportul prea cucernicului protoiereu al județului Constanța No. 922 din 31 Decembrie 1903, prin care se comunică Sfintei Episcopii a Dunărei-de-Jos rezultatul Conferințelor pastorale generale ținute în acel județ, de la 15—24 Octombrie 1903.

Prea Sânte Stăpâne,

Potrivit măsurilor luate de Prea Sântia Văstră încă din anul trecut, când s'au inaugurat conferințele generale pastorale în întreaga Eparhie a Dunărei-de-Jos, respectuos înaintez acest raport, privitor la conferințele pastorale generale ținute în anul acesta sub președenția sub-semnatului și în asistența delegatului Prea Sântiel Văstre, diaconul Anghel Constantinescu Revisorul ecleziastic eparhial.

Primind ordinul No 1896 a. c., am întocmit programul tinerei conferințelor și prin circulara No. 720 din 30 Septembrie din care un exemplar V'am înaintat și Prea Sântiel Văstre pe lângă raportul No. 723 din 30 Septembrie a. c., l'am comunicat preoților din acest județ.

Anul acesta pentru ținerea conferințelor am stabilit numai un singur centru—orașul Constanța,—împărțind pe toți preoții din județ în două serii; fie care serie cu câte 42. Preoții străini în număr de patru au fost scutiți din oficiu întru cât nu cunosc bine limba română.

Conferințele cu seria I au ținut de la 15—17 și a doua de la 22—24 Octombrie.

Ca și anul trecut preoții au fost împărțiți ast-fel ca, eno-

riașii lor să nu sufere lipsă de preot la cerințele lor religioase. Li s'au comunicat seria din care face parte, timpul când are să se prezinte și de cine are să fie suplinit în parohie, comunicând și el din vreme enoriașilor spre a ști cărui preot are să se adreseze în cas de nevoie. N'am avut de înregistrat nici un cas în întregul județ, că credincioșii n'ar fi avut la îndemână preoții atunci când ar fi avut nevoie clar pentru cazuri extraordinare, ceea ce dovedește că preoții să pot aduna în conferință astfel repartisați, fără ca lipsa lor pentru câte-va zile din parohie să fie dăunătoare cerințelor religioase ale poporului.

Cu toate greutatele de transport ce se întâmplă în acest județ din pricina depărtării prea mari și a drumurilor anevoioase, timpul însă fiind favorabil, preoții în mare majoritate s'au prezentat, lipsind numai 8: din seria I, 5 și din seria II, 3. Deci, din 84 preoți români, s'au prezentat 76: dintre aceștia au lucrat tesele 62, iar 14 n'au lucrat, unul fiind bătrân, fără școală și desobedienții de cetățean; dar și aceștia au arătat interes, căci trecând peste greutatele vârstei s'au prezentat la conferințe și cu multă atențiune au ascultat dezvoltarea teselor de către preoții tineri.

Dintre cei cari au prezentat tesele, unul a lucrat cu multă competență, dându-și multă osteneală așa că sunt bune și ca fond și ca formă. Criticile și discuțiunile ce au avut loc, au fost făcute cu mult tact și pricepere de către mulți, cari deși numai cu seminariul inferior totuși au dovedit că pun multă stăruință în a se forma din ce în ce mai bun preoți și în a corespunde cerințelor timpului precum și îndrumărilor date de Prea Sfinția Voastră prin diferite circuli. Alții însă mai bătrâni și unul și fără școală, am observat că, potrivit puterii lor, au căutat să facă ceva prezentând lucrări, cari, deși nu se pot numi conferințe în adevăratul înțeles al cuvântului, totuși probează că fie-care a pus stăruință, căutând se lucreze ceva cât de cât.

Deșchiderea acestor conferințe, menite a ridica demnitatea și nivelul cultural al clerului și prin el al poporului nostru român, a fost precedată la fie-care serie de săvârșirea sântei Liturghii și a unui Te-Deum în biserică catedrală, la care au asistat toți preoții convocați. După terminare cu toții în corpore am mers la școala de băieți No. 1

din localitate, unde a avut loc dezvoltarea și discuțiile urmate asupra teselor de conferințe.

Deschiderea conferințelor am făcut-o printr-o cuvîntare în care după puterile mele, am arătat importanța conferințelor, necesitatea lor pentru clerul românesc în genere și în special pentru preoții din Dobrogea, unde multe litotoni s'au făcut în cel cincî ani după aplicarea legii clerului mirean și deci sunt mulți preoți cu studii incomplete.

Precum manevrele și diferitele exerciții militare au de scop a forma pe soldat să fie cât mai bun luptător, tot asemenea și conferințele pastorale sînt a forma pe preot, să fie cât mai bun păstor, care cu demnitate și cu pricepere să conducă poporul pe calea lui.

Predica în biserică și în afară de biserică, cu timp și fără timp cerîndu-se din partea preotului și pentru acesta fiind necesar un capital de cunoștințe din Sf. Scriptură, din istoria omenirii și din toate științele privitoare la viața omului, se cuvine ca preotul să citească necontenit și conferințele pastorale îl forțază la acesta, adică a se instrui.

Credința este valoarea internă a omului, iar știința este lumina și prin lumină este puterea lui. Pe cât de mare este știința tot pe atât de mare este și puterea lui. A cunoșce istoria timpurilor trecute este a afla izvorul cel mai sigur al cunoșterii prezentului și acesta formează calea cea mai bună, pentru prevederea și împlinirea viitorului. Din acest punct de vedere țesa I precum și celelalte țese au răspuns pe deplin acestor cerinți.

Înainte de a termina cuvîntarea mea am făcut atenți pe preoți că, de la munca și silința ce ne vom da fie care în cercul parohiei noastre depinde în totul buna stare morală și materială a sîtînului român, lucru către care vecinic să ne gîndim și să muncim, căci numai așa vom fi preoți demni de respectul și înalta considerațiune din partea societății și a statului. Preotul trebuie să fie în toate împrejurările vieții omenești conducătorul priceput și bun al poporului pentru-că nu în zadar poporul îl numește părinte.

Înceind cuvîntarea am declarat conferințele deschise.

Acestea Prea Sfințite Stăpîne fiindmise în general să'mi dați voe să trec a expune în mod special cum a fost tratată fie care, din țesele anunțate.

Tesa I. Rolul Bisericii în viața noastră națională.

Mi aduc aminte că, în conferința protopopescă am susținut mult a se da acest subiect. În urmă făcându mi-se de mulți obiecțiunea, că este prea greu, ajunseseam să mă tem, că chestiunea acésta nu va putea fi de mulți desfășurată cum trebuie. Am avut însă deosebita satisfacțiune să ascult conferințe care îndeplineau toate condițiunile cerute. S'a zugrăvit cu multă pricepere marele rol pe care Biserica și clerul ei l'a avut și purtat în întréga viață a poporului nostru, păstrând limba, moravurile și naționalitatea care sunt cele mai scumpe podóbe ale poporului nostru.

Românii fiind creștinați din timpurile cele mai vechi și în ore-care număr chiar de la origină; Biserica noastră străbună a fost pétra pe care s'a zidit edificiul națiunei noastre române și nici ordele barbare, nici popórele mari și lacome, cari au trecut pe la noi, n'aú putut să ne nimicéscă. Mai mult, dacă Balazet nu s'a învrednicit să dea calulul său fin pe pristolul de la Roma, apoi vitejiei românesce veclnic încălđită de altarul Bisericei noastre, se datoresce ființa și statornicia noastră, ca popor; căci dacă cu toate timpurile grele prin care am trecut, n'am încetat de a fi români și buni creștini, meritul este al bisericei. Biserica a fost școla noastră ca cultură și mama noastră ca națiune. Sub stréșina ei s'a cultivat și a propășit literatura noastră străbună prin clerul ei național. Dumnezeu precum a purtat grijă de neamul Ebreesc trimițându-l în timpuri de grea cumpănă—judecători—tot asemenea și noué românilor în timpurile grele, ne a trimis prin Biserică conducători vrednici, cari au știut se represinte cu demnitate Biserica și némul, apărându-le contra dușmanilor. Cine nu'și aduce cu evlavie aminte de un Varlaam, Iacob, Veniamin, Grigorie și alți ierarhi, cari au apărut religiunea și au oșelit pre popor în conștiința de ném cu cea mai mare tărie în acele amaré timpuri.

Zugrăvindu-se rolul Bisericei din epoca colonisărei și în timpul invasiunilor barbare, apoi în epoca slavismului și a grecismului, precum și focul patriotismului aprins în memorabilele evenemente din 1821, 1848 etc. sa dovedit hărnicia ei națională.

Ca încheere se póte dice, că ființa noastră ca stat și na-

ține are temelie Sfânta noastră Biserică strămoșască Ortodoxă, atât de scumpă moșilor noștri.

Tesa II. Cinstirea creștinăscă a Duminicel și a sărbătorilor mari cum și combaterea obiceiului de a se ține sărbătorile necunoscute de Biserică.

Tesa acésta e vastă. Conferențiarul însă s'a'au complectat unil pe alții. S'a tratat sărbătórea duminicel din timpurile cele mai vechi și modul cum s'a ținut din vechime și până astă-đi. S'a atins aci și legea repausului duminical arătându-se bunurile acestel legi, dar s'a notat și reaua ei aplicare în unele părți. S'a tratat pe larg tóte sărbătorile mari, importanța lor, precum și chipul cum ar putea face pe creștinii să le ție pe acestea în locul celor păgănesci, cari trebuiesc combătute și stărpile din popor. Poporul are un calendar al său plin cu o sumedenie de sărbători păgănesci pe care le ține cu străjnicie, pe când sărbătorilor creștinesci nu le dă cuvenitul respect. S'a semnalat și aceea că sunt sărbători nerecunoscute de Biserică dar cari au o importanță pentru noi românii din punctul de vedere istoric național d. e. baba Dochia, etc. Acestor sărbători s'a recunoscut că este bine să li se dea de preoți sătenilor explicațiunile necesare în care să le spună adevărul istoric care stă la baza acestor sărbători.

Tesa III. Misterial Mărturisirei și al Euharistiei; Insemnătatea și administrarea lor, cum și diferențele între Biserică noastră și cele-l-alte confesiuni creștine

Subiectul pentru unil a fost cam greu totuși s'a atins în părțile lui esențiale. S'a descris istoricul întemeierii lor de Iisus Christos, importanța lor religioasă și mântuitoarele lor efecte în viața noastră creștinăscă. S'a insistat mult asupra aplicațiunei practice a misterului Mărturisirei ca mijloc de curățire duhovnicăscă, de îndreptarea și lățirea moravurilor bune în popor, care să pot face de către un bun și priecut preot. S'a arătat că preotul trebuie să albă pentru acésta multe cunoscințe teologice, istorice și pedagogice, dar și un tact și prudență de conducător sufletesc care să l facă

destolnic a administra în diferitele casuri ce i se prezintă, medicamente potrivite.

Tesa IV. Stătuirea poporului de a întrebuința cu folos timpul de muncă.

Aci s'a arătat modul unei adevărate activități pastorale în scopul propășirii stărei economice și morale a săténului nostru român. Sa vorbit de însemnătatea prin care populațiunea de la țară 'și ar întrebuința cu mai mult folos timpul de muncă în așa fel ca săténul român să devină un bun și luminat gospodar, având pe cât posibil cele trebuincioase vieții, câștigate prin munca sa și în gospodăria sa. S'a arătat lipsa de industrie casnică; românul în afară de agricultură nu mai știe nimic. Nu știe să'și crească vitele, nu știe să'și prepare o hrană bună, nu știe să'și facă case bune în condițiuni igienice, nici cele necesare îmbrăcăminteii. S'a arătat în special stângăcia femeii române de astă-dî care tremură cu gâina în mână după ȕisele unui coonerențiar, neștiind ce se facă cu ea,—s'o vindă sau s'o mai ție. S'a semnalat pericolul cel mare prin părăsirea portului național cu ale lui frumoase țesături și stofe cari se lucrau în casele bătânilor noștri și adoptarea unor porturi străine și cu pretențiuni de lux; scump plătite de țeranul și țeranca române. S'a explicat cum săténul ar trebui să prindă gust de curățenia casei să'și hrănescă bine vitele, să'și crească și înmulțescă paserile. să'și prepare diferite brânzeturi, și să'și facă în timp de iarnă tôte pregătirile pentru îngrășatul holdelor, gropi pentru plantarea pomilor și arborilor și o meserie casnică; iar femeia să lucreze pentru țesutul pânțeturilor și stofelor pentru îmbrăcăminte și podoba casei, cu lucruri țesute și lucrate de mâna ei.

Incidental și din discuțiunile făcute asupra acestor tesa s'a semnalat unele rele, care ruinează și moralmente și ficesce poporul nostru, rele contra căruia Biserica prin clerul ei trebuie să lupte cu țarie și anume, contra alcoolismului, concubinagiului, etc.

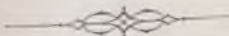
Comform ordinului Prea Sântiei Vostre No. 1896, înainte de închiderea conferințelor, la fie-care serie am anunțat subiectele cari urmăză a fi lucrate pentru conferințele a-

nului viitor recomandându-le și isvórele necesare. La urmă, în mijlocul unor calde urări pentru propășirea sfintei noastre Biserici, înflorirea némului și prestigiul clerului, preoții s'au despărțit îmbărbătați spre a duce și respândi în poporul din parohiile lor, semințele ce fie-care au luat din viestierul cel dătător de lumină al acestor conferințe preoțesci, la cari se vor reintâlni iarăși în toamna anului viitor.

Supunând cele ce preced la cunoștința Prea Sântiei Vóstre, cu respect înaintez un număr de 63 tесе lucrute, precum și o listă de preoți cari s'au prezentat, cari au lucrat tесеle și de cei absenți.

Sunt cu cel mai profund respect,
al Prea Sântiei Vóstre
prea supus și devotat servitor,

Protoiereș (ss) *Econom G. V. Nicolescu.*

Predică la Duminica lăsatului de sec.

Și când postiți nu fiți ca fătarnicii
posomorîți; că-și smolesc fețele lor,
ca să se arate ómenilor, că postesc.
(Math. cap. VI. vers. 16).

Fraților.

Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Christos întemeind Biserica Creștină i-a încredințat grija de a conduce pe popóre către limanul mântuirii, făgăduindu-i în acelaș timp și ajutorul seú. *«Iată eú sint cu voi până la sfirșitul vécurilor»*. Pentru ajungerea acestui scop, i-a pus la îndemână comóra neseacă a darurilor și alevérurilor creștine, dându-i în acelaș timp puterea de a legifera tot ceea ce va crede bine pentru folosul sufletesc al credincioșilor seí. În puterea acestui drept, Biserica Creștină, vecinic preocupată de mântuirea sufletéscă a fiilor seí, dintr'un început chiar, a stabilit mai multe porunci la a căror observare ne-a obligat; a pus la îndămâna credincioșilor mijlocele necesare, pentru a spori în virtute și fapte bune și în sfirșit a aședat unile timpuri în anul bisericesc, în care noi creștinii trebuie să ne îndreptăm înaintea lui Dumnezeu prin ispășirea păcatelor și a fără-de-legilor săvîrșite în cursul întregului an.

Timp de pocăință și de ispășire a păcatelor, este sfîntul și marele post, care-l vom începe.

De și în tot-deuna și în toate Dumnedeu trebuie, să ne stea înaintea ochilor noștri și toate să le facem spre auz și mărirea lui, totuși, timpul în care ne aflăm, cere mai mult ca ori când, să-l petrecem într-o curățenie trupescă și sufletescă. Se cade deci, a se vedea în ce constă adevăratul post și care e scopul lui și apoi care e folosul lui.

Fraților,

Postul este o poruncă a sfintei noastre Biserici, hotărâtă pentru creștinii ca un mijloc de mântuire. Prin el se cere ca creștinii în acest timp să se rețină de la mâncările de dulce, nutrindu-se numai cu mâncări de sec și acestea însă cu cumpătare, spre a ne putea reține de la lapte păcătoase. Cum trebuie însă să fie adevăratul post? După cum fie-care om simte nevoea firască ca dintr-o dată să-și spele corpul și membrele de necurăția materială, căci alt-fel, ea, ar deveni izvorul tuturor boalelor, tot ast-fel fie-care creștin simte neapărată nevoie de ași curăți hațna sufletului său,— în întinăcținea păcatelor. Iar apa menită a curăți trupul și sufletul de orice întinăcțune este postul unit cu rugăciunea. Postul este medicamentul mântuitor, care trebuie administrat, tuturor, căci toți păcătuim. Inșă, după cum orice medicament nu poate fi folositor de cât atunci, când bolnavul se crede în el și în medicul ce-l îngrijese, tot așa și postul nu folosește, de cât aceluia care-l primește cu cea mai mare bucurie și unindu-și cu câința de păcatele făcute e încrețit că-l va tămădui trupește și sufletesc. Postul însă nu trebuie ținut numai de ochii oamenilor, cum făceau fariseii fățarnici, cari 'și *smoleaū fețele ca să se arate oamenilor că postesc*, ci din contra trebuie ținut pentru întărirea întru cele bune și mântuitoare, pentru Dumnedeu.

A levratul post trebuie să unescă reținerea de mâncări cu reținerea de păcate; el trebuie să smulgă din inima noastră otrăvitoarele burueni ca: lăcomia, ura către aproapele, zavistia, mândria, el trebuie a ne feri de gânduri rele și cugetări deșarte, a înfrâna limba noastră de la clevetire, bulă, minciună; postul constă în a deprinde mâinile noastre, să lucreze lucruri bune și folositoare, iar picioarele noastre le vom îndrepta pururea pe calea adevărului și a dreptății.— într'un

cuvînt să postim cu întreaga noastră ființă. «*Reținerea de păcate numesc post adevărat, dice Sf. Ión Hrisostom.*

A posti cu adevărat înseamnă a ne retrage de plăcerile lumesci, a înăbuși pornirile rele trupesci și sufletești, a fugi de ispite și poște păcătoase, nevoindu-ne ale birui.

Intr'un cuvînt să ne căim de faptele noastre și să ne hotărîm a nu mai păcătui pe viitor. Numai un ast-fel de post ținut în asemenea chip, ne este folositor pentru mântuirea noastră și e bine primit înaintea celui ce vede și cunoșce toțe. În ce privesce folósele ajunărel acestea sint parte pri-vitoare la suflet, parte la coro.

Ajunarea e folositoare pentru suflet, întru cât scopul de căpitenie al ei, este, de a înlătura patimile și a înlepărta vicile, iar acésta se ajunge prin aceea că, postul deșteptă în inima noastră virtutea lepădărei de sine, fără care nu e cu putință înconjurarea păcatelor, prin urmare nici îndepărtarea. Potolesce în noi poștele trupesci, din care se nasc felurite păcate și ne fac mai potrivii de a ne înalța cu sufletul la privirea bunurilor cerești, cugetănd la mântuirea sufletului și servindu-ne ca mijloc de a ne împéca iarăși cu Dumneđeū, pe care l'am vătămat prin vre un păcat.

Acest adevér îl întăresce însuși Sf. Scriptură prin multe exemple, ce ni le pune înainte.

Așa David mănă după trista sa cădere, precum însuși ție în unul din psalmii săi, cenușe în loc de pâne, și amestecă bėutura cu lacrimi și numai ast-fel dobăndi ertarea.

Cu postul a intrat Daniil în grópa cu lei și a umblat prin acele hiare grozave ca printre nisce miei. Cu postul a intrat cei trei tineri în cuptorul cu foc din Babilon și mult timp aū petrecut în flăcări nevătămați. Estir în mijlocul plăcerilor de la curtea regéscă se ascundea în fundul camerei sale și acolo cu postul și rugăciunea oferea lui Dumneđeū pânea durerii sale și sacrificiul lacrimilor sale.

Iisus Mântuitorul înainte de a începe opera regenerării neamului omenesc s'a pregătit prin post 40 de țile, iar după dinsul Apostolii, când voiaū a sėvirși vre-o minune, se pregăteaū prin post și rugăciune.

Postul dar, este folositor nu numai păcătosului, cărula deșteptăndu-i căință îi șterge păcatele, ci tuturor celor ce se nevoesc a spori în viața virtuoasă.

Fericitul Augustin cu privință la Iolosul ajunării dice: *«Postul curățește inima, ridică sufletul, supune carnea spiritului, face sufletul aplecat la căință și la sdrobirea inimii, depărtază răul pornirei trupesci, potolește văpaia poștei și aprinde plăcerea curățirii.*

Ajunarea însă, e folositoare și din punct de vedere igienic.

Rațiunea și bunul simț cere ca ori și care organ al corpului nostru, după o muncă încordată, să aibă și un timp de liniște. Dacă este așa, pentru ce stomacul, căruia, în tot timpul anului îi dăm mult de lucru, prin îmbuibarea cu tot felul de alimente grase și grele de mistuit, nu-i dăm un repaos de câte-va săptămâni prin hrănirea cu alimente mai ușoare?

Afară de acesta, experiența întemeiată pe cercetările științifice, probază, că cei ce duc o viață frugală, au corpul mai activ, sângele mai subțire, mintea mai liniștită și ideile mai clare și mai curgătoare, pe când cărourile lăncedesc singele, trândăvesce corpul și adesea-l pricinuesc boale. În urma acestei cercetări medicii chiar, prescriu omului hrană vegetală, mai ales în timpul primăverii, când sângele e în schimbare.

Mai mult încă, susțin că, o hrană vegetală prelungește viața omului și basați pe aceste adevăruri, unii au format societatea vegetarianilor, adică a celor ce se hrănesc numai cu vegetale.

Părinții cei vechi, pusnicii, care-și petreceau viața prin pustietăți și cari au ajuns o bătrânețe înaintată sunt exemple vii în aceste privinți. Paul Tebeul, Antonie și alții, au trecut vîrsta de 100 de ani. Acelaș lucru ni-l spune și Sf. Scriptură a Vechiului Testament prin gura lui Sirah: *«Cine este înrănat își prelungește viața».*

Nu mai puțin și Mântuitorul ne recomandă postul, când ne arată felul adevăratei postiri și chipul cum trebuie să postim.

Iar Sf. noastră Biserică, întemeiată pe toate aceste fapte, pentru binele și fericirea fiilor săi a stabilit porunca postului.

Să ne amintim deci, fraților, că gândul și dorința Bisericii, când a hotărît această poruncă, a fost, ca timpul acesta al postului, să ne fie timpul ispășirii păcatelor și al fărâde-legilor din întregul an. Cel puțin pocăindu-ne acum vom putea câștiga îndurarea lui Dumnezeu asupra nelegiuirilor

făptuite în trecut. Cele-lalte zile ale anului le-am petrecut, în trândăvie, moliciune și păcate. Nimic n'a fost în stare a pune stavilă dorințelor și poftelor noastre. Iată că acum timpul ștergerii nelegăturilor noastre a sosit. Să ne grăbim. Să ne supunem cu bucurie la porunca cea dulce a Bisericei, fără a murmura sub apăsarea unui jug așa de ușor. Să nu credem că slăbiciunea puterii noastre fizice ar forma un motiv de ertare, căci tot în această slăbiciune am fost, când am săvârșit grele păcate fără remușcare. Să nu credem că, după atâtea fără-de-legi și păcate, o viață întrégă de suferinți, n'ar fi în stare să le ștergă, iar nu aceste câte-va săptămâni de post. Nu!

Indurarea lui Dumnezeu e mare și iartă pe nenorocitul sincer pocăit.

Așa dar, având la îndămnă Postul și rugăciunea, cele două arme creștinesci, să dăm răsoltă patimilor și poftelor înculbate în sufletul nostru și învingându le, să putem ajunge cu conștiința împăcată și cu sufletul curat, sfînta și marea zi a Invierei. Amin.

Gr. Popescu-Brésta.

Copie de pe raportul Prea Cuviosului Arhimandrit Evghenie Ungureanu preotulbis. Române din Regina Assa N. V. T. Canada (America) sub No. 12 a. c. Inregistrat în Cancelaria Sfintei Metropolii a Moldovei și Sucevei sub No. 197 a. c. 1904.

Inalt Prea Sântite Stăpâne,

Cu smerite metanii viu a Ve supune cunoștinței Inalt Prea Sântiei Văstre, despre serviciile religioase săvârșite de mine printre creștinii Ortodoxi parohieni ai bisericii Române din Regina Assa N. V. T. Canada, (America), în cursul anului expirat 1903, pentru care eu umilit respect Vi-l comnunic spre știință, notându-se pe contra pagină.

Sunt și rămân al Inalt Prea Sântiei Văstre prea supus și prea plecat servitor.

(Semnat). *Arhimandrit Evghenie.*

T A B L O U

De numele și pronumele celor cununați.

No. curent.	Numele și pronumele cununaților.	Numele și pronumele Nașilor.	Data cununiei		OBSERVAȚIE
			Anul	Luna	
1	Ferdinand Catler Ludvica Nișnic	Iosif Saivel și Soția Miua.	1903	Iunie 8	Catolici
2	Adolf Saibel Susana Vilt	Luiza Emil și Iohan Saibál	"	Iunie 14	
3	Ión Ionescu Soția I. Vasál	Ióna Th Surdea și fiul Nicolae Th. Surdea	"	Sept. 7	văduvi pentru a doua nuntă.
4	Iosif I. Vasál Ana Boldo	Ión Gheorghe și Soția Maria	"	" 12	intâia cu- nunie.
5	Samoil Gherman Soția a Boldo	Ióna Th. Surdea și fiul N. Th. Surdea	"	Oct. 5	văduvi pentru a doua nuntă.
6	Moise Coocerin Ana Vernea	Ión Gheorghe și Soția Maria	"	" 19	Idem.
7	Ión Petru Tiritianu Zoia M. Nicóră	Constantin Dornean și Soția Ecaterina	"	Noem. 5	intâia cu- nunie.
8	Ión Șulea Elena Gherman	Savu Căpraru și Maria I. Gheorghe	"	" 11	văduvi pentru a doua nuntă.
9	Nicolae P. Avram Maria Th. Dobrea	Nicolae Carchiș și Soția Zamfira	"	" 13	intâia cu- nunie.

T A B L O U
De numele celor Botezați.

No. curent.	Numele și pronumele Părinților	Numele și pronumele Nașului.	Numele cu- păritului dat din Botez.	Data Botezului		OBSERVAȚIE
				Anul	Luna	
1	Ión Bidneac și Soția Titza	Ión Sfitovei	Theodor	1903	April. 12	
2	Ión Donisann și Soția Ecaterina	Ilie Băncescu	Maria	"	" 14	
3	Lazar Duduletz și Soția Maria	Pantellmon Dimitriu	Sofia		Mați 11	
4	Dimitrie Savie și Soția Ecaterina	Zaharia Culeac	Vasile		Iulie 1	
5	Pătru Vulturariu și Soția Elena	Zoia N. Nicora	Dimitrie		Aug. 24	
6	Grigore Licinsche și Soția Evdochia	Leontina Bordian	Artemie		Sept. 7	
7	Gheorghe Popescu și Soția Eugenia	Elisaveta I. Bănescu	Nicolae		Noe 21	

T A B L O U L
Celor decedați.

No. curent.	Numele și pronumele mor- tului.	Data îngropare.		De câți ani și josi.	OBSERVAȚIE
		Anul	Luna		
1	Maria Th. Tudor	1903	Iulie 8	1	Ați murit de angină
2	Luca Moros	"	" 9	33	
3	Victoria Gb. Rotariu	"	" 15	1 1/3	
4	Theodor Surdea		Aug. 16	53	
5	Dimitrie P. Vulturariu		Sept. 5	3 S&pt.	
6	Andrei Rovonschi		Oct. 11	23	
7	Grigorie Șterghen		" 17	30	
8	Iacob Gr. Licinschi		" 18	8	

Pentru conformitate: *Econom Al. Șerban.*

CUVÎNTARE

(OMILIE)

ÎN SÂNTA ȘI MAREA VINERÎ

LA

CRUCIFICAREA DOMNULUI.

«Adevărat Fiul al lui Dumnezeu a fost acesta» (Math. XXVII, 54).

Ast-fel strigă, Frații creștini, sutașul și cel ce erau împreună cu el, păzind pre Iisus, când au văzut cutremurul și cele ce s'au făcut la patima Domnului. Cu toții inspălmântându-se și neputându-și explica minunile întâmplate, cu toții cuprinși de groză, frică și cutremur, dar luminați cu lumină de sus, privind pre Iisus și căutând către popor, cu toții strig: „*Adevărat Fiul al lui Dumnezeu a fost acesta*“.

În adevăr, Frații creștini, infricoșate momente au fost pentru sutaș și ómenii s'ei cari păzeau pre Domnul. Momentele erau gróznice și inspălmântátóre nu numai pentru el, ci și pentru toți cel ce se aflau în Ierusalim, marturii oculari la patimele Domnului; pre sutaș însă și ómenii s'ei, păgâni fiind, minunile întâmplate li duce la credință și li face să mărturisescă că Iisus, cel ce pătimea, *era cu adevărat Fiul al lui Dumnezeu*, iar cel-l-alti, de și Iudei, către care venise Mesia Christos, rămân în necredința lor și cu toții, în loc d'a 'și mărturisii păcatul că au cerut mór-

tea celui nevinovat, el ia sângerile lui asupra lor și asupra fiilor lor. El cer să se sigileze mormintul și să fie păzit cu custodie, sub cuvînt ca nu viind Apostolii Domnului să-'l fure pre el și să dică poporul că a înviat din morți.

Dar dacă pentru cel de atunci cele întâmplăte la patimile și mórtea Domnului erau momente de spalmă și gróză, cari, pe unii îi duse la credință și mărturisirea adevérului, iar pe alții la patimă și rěsbunare, contra celui nevinovat, pentru noi astă-đi, comemorarea patimilor Sale sunt momente sacre și misteriose. Biserica ne chlamă, Frați creștini, să adorăm și să ne inchinăm patimilor Domnului. In fața noastră se înalță o cruce, pe care este rěstignit, cine? *Acela care, după cuvîntul marelui profet Isaia nu are nici chip, nici trumusețe; și chipul lui este desonorat, ba încă mai desonorat de cât al tuturor ómenilor*¹⁾.

Prin citirea sântelor Evangelii și cãntarea imnelor, potrivit ąilei, suntem transportați la cele întâmplăte atunci. Suntem transportați la timpurile când s'aú petrecut acele înfricoșate întâmplări din cari aú izvorit *viața, renascerea morală și mântuirea întreg genului uman.*

Dar atunci, Frați creștini, nu este drept a ne întreba, cine este cel ce pátimește și suferă? Cine este acela carele prin mórtea sa *dă viață, renaște moralmente lumea și o mântuește*? Este el un simplu muritor, care, suferind mórtea își ia pe lépsă pentru faptele sale? Dar atunci, pentru ce natura întregă se sgudue și se cutremurá vėdėndu 'l pe cruce? Pentru ce la patima sa catapetésma bisericeii se sfișie in două de sus și pãna jos? Pentru ce sórele se întunecă; pãmîntul se cutremurá; pietrele se despice, mormintele se deșchid și corpurile dreptilor și ale sfinților adormiți din véc se ridic²⁾? De unde acéstă strălucirea majestósă, extraordinară și necuprinsă de mintea omenescă, care plėcă de la cruce și luminėză tot pãmîntul?

¹⁾ Isaia LIII, 3.

²⁾ Math. XXVII, 52 sq.

Cum se face că învățătura celui crucificat, desprețuită și neînsemnată, adică nebăgată în seamă, comparată cu grăunțele de muștar, predicată de omenii necărturarilor, slabi și neînsemnați, ajunge și coprinde lărte de grabă tot pământul și încă trăind cel ce veduse și urmăse celui crucificat, ea ajunge până la marginele pământului? Cum se face că, cel crucificat, vestit neamurilor pământului, toți își pleca genuchi, toți îl adorați. toți se închină lui? Ce mister dumnezeesc este acesta, că pretutindenii învățătura celui crucificat renaște moralmente omenirea? Pretutindenii cei ce aud și primesc învățătura lui, se schimb; își schimbă cu desăvîrșire viața și moravurile. Din cei mai decăzuți și degradați moralmente și din aceia cari prin ferocitatea lor erau fiare, toți, ca prin minune, se prefac, devin, curăți și sfinți, devin drepti și temători de Dumnezeu, devin milostivi și blânzi ca porumbii! Ce mister tainic este la mijloc, că pretutindenii unde învățătura celui crucificat se arată, acolo idolatria dispăre și în locul ei toți se închină celui ce a suferit mărtea pe cruce și toți adoră pe adevăratul Dumnezeu? Dar este, Frații creștini, ceva mai mult. Învățătura celui ce a suferit mărtea pe cruce, pretutindenii, de atunci și până în ziua de astăzi, covârșește totă învățătura omenilor. De atunci până astăzi tot ce omenirea are mai cult și civilizat, toți se mândresc că se închină și adoră pe cel crucificat, și toți acești credincioși prăsnesc anual comemorarea crucificării sale ca sfârșitul morții și al întunecului moral în care zăcea omenirea. Toți o privesc că mărtea prin care omenirea intră în viață și se renaște pentru o viață nouă, curată, dreaptă și sfântă, pentru o viață după voia cea sfântă a lui Dumnezeu și demnă de om.

Dar întrebăm care este taina? Întrebăm cărui mister se datoresc toate acestea?

Răspunsul, Frații creștini, nu este altul de cât cuvintele sutașului. Tote acestea se fac, pentru că cel ce a fost condamnat să sufere mărtea pe cruce era mai presus de

omeni: „*Era cu adevărat Fiul al lui Dumnezeu*“. Tote acestea se fac pentru că cel ce a suferit mortea pe cruce era Fiul lui Dumnezeu, venit în lume a ridica omenirea de sub greutatea păcatului. El se dă pre sine morței, după voia Tatălui, pentru a mântui pentru om. Pentru acesta se fac toate acele minuni la mortea sa. Pentru acesta omenirea întrégă se închină lui; pentru acesta în fața învățăturai și a cuvîntului său grăit omului, nu poate rezista nimeni și nimic. Pentru acesta în fața învățăturai sale superstițiunea dispare, toți se închină și îl prea măresc, și cu toții, de atunci până în ziua de astăzi și în véc vor repeta cuvîntul sutașului și vor dice: „*Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu a fost acesta*“.

Da, Frați creștini, *adevărat Fiul al lui Dumnezeu a fost*, căci cu cât mai mult cugetăm asupra celui crucificat, călăuziți de istoria evanghelică și încălziți de pietatea credinței, cu atât dumnezeirea sa apare mai învederată și patimile și mortea sa pe cruce, devin obiectul adorațiunii și al închinărei noastre. Și cu cât ne apropiem mai mult de crucea sa, cu atât misterul răscumpărării genului uman, prin mortea pe cruce a Fiului lui Dumnezeu, care s'a intrupat și s'a făcut om, pentru a ne mântui, cu atât dic misterul apare mai tainic și mai nepătruns de mintea omenescă, *căci Fiul lui Dumnezeu ni se înfățișază în cea mai extremă umilință omenescă*. Vedem, după cuvîntul Apostolului, «Pre acela care în chipul lui Dumnezeu fiind, nu răpire s'a socotit pre sine a fi el întocmai cu Dumnezeu, ci s'a micșurat pre sine, chipul robului luând, întru asemănarea omenescă și cu închipuire aflându-se ca omul, smer tu s'a pre sine, ascultător făcându-se până la morțe, iar mortea crucei»¹⁾.

În adevăr, Frați creștini, umilința este tot ce caracteriza viața Fiului lui Dumnezeu de la naștere și până la înfricoșata sa patimă a morței de cruce. În întréga sa viață,

¹⁾ Filipis, II, 6—8.

vedem pururea în paralel, dumnezeirea sa, și alături cu ea, ni se înfățișază cea mai extremă și desăvârșită umilință omenescă.

Ast-fel, Frați creștini, vedem că el se naște ca împărat al împăraților și domn al domnilor, este cântat și prea mărit de ingeri, dar se naște în o peșteră din Betleem, unde sfânta familie se adăpostise, și este pus într'o iesle; se naște dar în cea mai desăvârșită sărăcie și extremă umilință. De copil, sântele evangeliu ne spun cum el cu creșterea și se întărea cu duhul, umplându-se de înțelepciune, și darul lui Dumnezeu era preste el. Ele ne spun că la vârsta de douispre-dece ani discută legea și profeții cu Fariseii și Carturarilor poporul în Biserică și toți cei ce'l audeau se minună de răspunsurile și înțelepciunea lui; dar el se supune întru toate părinților săi și îndură cu el strimtorarea, sărăcia și miseria, trăind nebăgat în sémă în ținutul cel desprețuit al Galileei, în cetatea Nazaretului, până la vârsta de trei-deci de ani.

Când se împlinesce timpul ca el să începă mântuirea omnilor, vine și se botéază de la Ioan, care predica pocăința în pustiurile Iudeii și îl vestește pre el; atunci cerurile se deschid și glasul Părintelui îl vestește tutulor «*Fiul al Sēū iubit întru carele bine a voit;*» dar el începe predicarea Evangeliului mântuirii în cea mai desăvârșită umilință. El predică împărăția cerurilor, tămăduiește totă bóla și totă neputința în popor și pretutindenī este adorat. Când în al treilea an al vieții sale mesianice se vestește că vine la Ierusalim, poporul îl duce cu triumf, ca pre Mesia împăratul și Fiul lui Dumnezeu; cu toate acestea întréga sa viață este imagina cea mai desăvârșită a celei mai extreme umilințe. El face bine tutulor, dar nu are unde să'și plece capul; pretutindenī gonit, pretutindenī prigonit. Adus cu triumf în Ierusalim, poporul îl cântă Osana și imne de laudă ca Fiul al lui David, Mesia cel așteptat; el însă este acelaș, bun, blând și cu iubire sinceră către toți. Și pentru

a le da exemplu de smerenie și umilință, el însuși spală piciorurile discipolilor săi. Dar acolo, unde culminează extrema sa umilință umană, sunt ultimile zile ale vieții sale pămîntești, sunt patimile sale. El suferă pe nedreptul și îndură cu răbdare supra-umană tot felul de maltratări. Socotit fiind cu tâlharii, batjocorit și bătut, el tace. Este adus înaintea lui Pilat și a lui Irod; maltratată și batjocorit, el tace și suferă. Este iarăși batjocorit, socotit ca înșelător, demoniac și acusat de tot ce putea să inventeze furia pătimasă a poporului; el nu deschide gura întru apărarea inocenței sale. Din contră rabdă și îndură toate și oprește și pe discipolii săi de a-l apăra, după ce îi oprise de a discuta ori și ce fel de întăetate și le recomandase tot-d'auna *umilința sa*.

Extrema umilință întru acela, care avea puterea Dumnezeuască asupra tuturor, este ceea ce caracteriză viața Domnului, de la nașterea și până la mórtea sa de cruce, iar acestea sunt supra-umane în persóna sa.

Dar alături cu umilința, în viața Domnului vedem bunătatea intrupată. Virtutea și bunătatea sa sunt supra-umane; sunt proprietăți Dumnezeuști, pe cari numai el le-a avut și numai la el s'a-ú văduț în ast-fel de grad. El este *pururea acelaș blând și bun*; de o potrivă către discipolii săi și către acela, cari'l uraú; de o potrivă către cei ce'l iubeau și către acela, cari căutau sufletul său; de o potrivă blând și bun către acela cari credeaú în el și către cei ce nu credeaú cuvintelor și minunilor sale. Tot-d'auna blând și bun, el predică pacea, iubirea și armonia. Nici o dată nu se mânie, ci suferă cu blândețe și bunătate îndărâtnicia și răutatea tuturor. Tóte cuvintele sale sunt concepute numai din spirit de pace și de iubire, din spirit de pace și blândețe. Cuvintele sale sunt lipsite de patimă și răutate omenescă; sunt cuvinte înălțătore pentru om, până la Dumnezeu creatorul său. Nici odată, nici în cuvînt, nici în faptele sale, nu s'a văduț patimă sau răutate. Chiar și

atunci când a gonit, din templu pe cel ce traficaū, câtă bunătaie, câtă măreție și gravitate în cuvintele sale. «Casa «Tatălul meu este casă de rugăciune, le dīce, iar voi a'ți făcut' o peșteră de tâlhari». Ast-fel chlar și acolo, unde se părea, că trebuie a pedepsi, arată bunătaie și iubire, arată mai mult îndemn și iubire către îndreptarea și mântuirea, la care chema pre toți, de cât pedépsa. Când servul archiereului, în selbătăcia sa il lovește, el răspunde cu bunătaie și blāndețe supra-umană. «De am vorbit rău, mărturiseste de rău, iar de am vorbit bine, de ce mă bați?» Contra discipolului, care se lepădă de el, el nu spune nici un cuvint aspru. Chlar și către acela, care il vinde, el, în bunătaie sa supra-umană, dīce numai: «Iuda ! Cu sărutare vinđi pe fiul omului?»

El arată și învederéză tuturor cum cu puterea sa Dumneđeescă cunoștea tōte cele puse la cale pentru prinderea, patima și mōrtea sa. Este pus pe cruce, soldații il batjocoresc, il insultă, il adapă cu fiere și oțet, iar el se rōgă pentru ei. O ast-fel de bunătaie, o ast-fel de îndelungă răbdare, este lucru supra-uman; este descoperirea iubirei Dumneđeesti; este însăși Dumneđeirea întrupată, care ne face să plecăm genunchile și să ne închinăm celui ce suferă mōrtea pe cruce, pentru păcatele nōstre.

Față de acéstă extremă umilință și bunătaie cerescă, care se întrupedă în mod supra-uman, în viața Domnului nostru, ori-ce muritor, și vécurile d'apurarea, sunt cuprinse de venerațiune și admirare; căci ele sunt inexplicabile, dacă ar fi vorba de o simplă natură umană. Bunătaie și iubirea lui Iisus, chlar după simpla descriere evangelică, covișesc ori-ce bunătaie, ori-ce suflet nobil uman. Nimeni în decursul vécurilor nu s'a putut ridica, ca să întrupeđe în sine o ast-fel de bunătaie și iubire către ómeni, în așa grad. El este mai pre sus de muritori, și numai el a putut să o arate ómenilor în acea umilință extremă căci întru sine era puterea Dumnezeescă.

Iubirea lui Iisus și banătatea sa covârșesc totul. El deplânge pe poporul său, ca pe o turmă fără păstor și cel mai depărtat și necunoscut dintre oameni, este fratele său. În deosebi săracii și nenorociții sunt obiectul iubirei și al îngrijirei sale. El are milă de acela, care întunecați de răutate sau rătăcire, nu vor să recunoască lumina, binele și adevărul. Într-o viață este idealul bunătății și al iubirei. Iubește cu căldură și compătimizește pe păcătoși; el îi cheamă la penitență și calea dreptății. Cuprins de iubire și bunătate se duce în casa, unde părinții plângeau pe fiica lor morță; el o redă părinților cu viață. De asemenea redă văduvel pe fiul ei unic, care murise, singura mângâiere și parigoria bătrânețelor sale. El merge în casa vameșului, desprețuit și urât de popor; iar femeii păcătose, care imploră ajutorul său îi zice: «Mergi în pace, credința ta te-a mântuit». Privind Ierusalimul, în care se plănuia vinderea și cumplita sa patimă și morțe, 'l deplânge și când apostolii săi cer de la el ca să blesteme și să pedepsască această cetate și pe locuitorii ei, Iisus plin de bunătate și cuprins de intristare zice: «Ierusalime! Ierusalime! Care omorî pe profeți și uciđi «cu pietre pe cei trimiși la tine. De câte ori am vrut să «adun pre fi tîi, în ce chip adună găina puil săi sub aripi «și n'al voit!»¹⁾

În mijlocul celor mai înfricoșate chinuri, el privește fără pismă și răutate pe acela, care 'l vinduse și dăduse morței. În culmea durerii, el mângăie pe cel-ce erau la picioarele sale. Murind chiar, mântuește sufletul celui răstignit împreună cu el. Dându-și sufletul și sfârșindu-se, el nu pronunță de cât cuvinte de iubire, milă și compătimitire, el zice: „Părinte! Iartă-le lor, că nu știu ce fac“.

Iubirea și bunătatea desăvîrșită caracteriză toate actele Mântuitorului. În tot timpul vieții sale. El întinde mîna de ajutor celui bolnav, scapă și mântuește din nenorocire pe toți cei-ce vin la el; deplânge pe cel rătăciți, miluește pe

¹⁾ Mat. Cap. XXIII, 37.

cel păcătos; sufletul său este plin de milă și îndurare; totul face pentru omenii, pe sine chiar se dă; viața sa o pune jertfă pentru mântuirea oamenilor.

Aceea ce se vede în persoana lui Iisus Christos erau lucruri necunoscute până aci în omenire. Iisus cel d'întâi descoperă aceste daruri extra-ordinare, iubirea sinceră, curată și desăvârșită, bunătatea, îndelung răbdarea și umilința. Iar toate acestea se ved în așa grad în persoana sa, în cât numai el a putut zice: «Poruncă nouă dau vouă, ca să vă iubiți unul pre altul». Și numai el a putut să adauge: «precum și eu v'am iubit pre voi». Numai el putea să zică: «Învățați-vă de la mine, că blând sunt și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voștre»¹⁾.

Dar dacă Frații Creștini sutașul, cu al săi cuprinși de frică și cutremur, când au vădut cele întâmplare au strigat: «*Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu este acesta!*» Ce trebuie să zicem noi credincioșii privind patimile și mórtea de cruce a Domnului pentru păcatele noastre? Ce trebuie să zicem noi credincioșii, pentru marea sa iubire de oameni, pentru umilința și bunătatea, ce a arătat pentru noi păcătoșii, suferind mórtea, el, nevinovat, ca să ne mântulască pre noi cei vinovați. Ce trebuie să dicem noi, când el toate acestea le-a preșis mai d'inainte; când el mai d'inainte a spus discipolilor săi: «Iată ne suim în Ierusalim și Fiul omului se va da archiereilor și cărturarilor și 'L vor judeca pre el spre mórte și 'L vor da păgânilor și 'L vor batjocori pre El și 'L vor bate pre El și 'L vor sculpi și 'L vor omorî pre El»²⁾.

În adevăr, Frații Creștini reflectând asupra istorisirilor evanghelice cari ne arată patimile Mântuitorului și urmându'L: de la cina cea de taină, la pârâul Cedrilor; de la muntele Maslinilor, la grădina Getsemani; de la Getsemani la pretoriu și de la pretoriu la Golgota; vedând apoi pre Iisus pre cruce, pe acela care tămăduia în poporul său totă bóla și

¹⁾ Mat. XI, 29.

²⁾ Marc. 10, 33—34.

totă neputuința, neavând acum, după cuvîntul profetului, nici chip, nici frumusețe, ba chip necinstit și mai sfârșit de cât al fiilor omenești, trebuie din adâncul inimii să strigăm cu acelaș profet Isaia: «Dumnezeule! Cine a crezut auzului nostru și brațul Domnului cui s'a descoperit?»¹⁾ Acesta este mângâerea lui Israil? Acesta este așteptarea nămurilor? Acesta este acela, pe care omenirea de vécurel 'L aștepta ca Mântuitor și Impărat?

Da! ne țice el: «Să nu se turbure inima voastră; credeți în Dumnezeu și întru mine»²⁾. Iată cuvintele, cu cari el mângâie și întărește în credință pe apostolii săi, privind patimile și mórtea sa. El 'i întărește în credință căci deja îi prevenise despre patima sa. El deja le spuse: «Acum Fiul omului s'a prea mărit și Dumnezeu s'a prea mărit întru el»³⁾.

În adevăr, Frați Creștini, crucea lui Christos póte să fie pentru Iudei scandal, iar pentru Elini și păgâni nebunie, dar pentru noi credincioșii, *este puterea lui Dumnezeu, este înțelepciunea lui Dumnezeu pentru mântuirea noastră*⁴⁾.

Dar câtă lumină și câtă mângâiere sufletescă coprinde pentru noi creștinii următorii lui Christos, infricoșata întâmplare de pe muntele Golgota, *mórtea Domnului pe cruce!* Să ne apropiem dar de crucea sa, să ne transportăm cu duhul la Ierusalim, să cugetăm cu frică și iubire la patimile Mântuitorului, pe care Biserica ni le pune înainte, spre a le venera, pentru a crede întru El și prin credința noastră să dobândim mântuirea.

Ce vedem! Iisus suferă mórtea, iar mórte de cruce, fiind nevinovat. 'L invinováșesc înaintea sinedriului, *că s'a numit pe sine Fiul al lui Dumnezeu*⁵⁾. Dar n'a dovedit El adevărul acestor cuvinte *prin fapte și minuni*, pe cari

¹⁾ Isaia 53, 1—3.

²⁾ Ión 14, 1.

³⁾ Ión 13—31.

⁴⁾ Către Cor. 1, 23—24.

⁵⁾ Mat. 26, 63—64.

nimeni nici o dată nu le-a săvîrșit în Israel?!) N'a spus el Iudeilor tot-d'a-una la lumina zilei: «Cercetați Scripturile, căci voi creleți a afla în ele viața veșnică, iar ele mărturisesc despre mine?»¹⁾ 'L acuză înaintea lui Pilat, că oprea de a da dajdie Cesarului și că se numea pe sine împărat²⁾. Dar n'a spus el public Iudeilor: «Dați cele ce sunt ale Cesarului, Cesarului și cele ce sunt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu?»³⁾ Și n'a spus El însuși lui Pilat: «Impărăția mea nu este din lumea acesta»⁴⁾ Da! Nu numai discipolii s'au mărturisit, că El păcat n'a făcut, nici s'a aflat vicieșug în gura Lui⁵⁾. Dar și însuși Iuda, după ce l'a vindut și l'a dat pre El vrăjmașilor s'ei, nu a întârziat, sub greutatea mustrării de conștiință, să vină, să arunce banii și să dică: „*Păcătuit-am vindând sînge nevinovat*“⁶⁾

Dar ce să dicem! Insuși arhierii, presbiterii și întreg sinedriul căutaă mărturie mincinoasă contra lui Iisus, spre a l da morții, și nu găseau!⁷⁾. Insuși Pilat, după ce a examinat toate învinuirile, cari se aduceau lui Iisus, spălându-și mâinile sale înaintea poporului a țis cu glas mare către cei-ce acuzau pre Iisus: «Nu aflu nici o vină în omul acesta»⁸⁾. „*Nevinovat sunt de sîngele acestui drept. Voi veți vedea*“⁹⁾.

Da! Nevinovat fiind El suferă, căci nu suferă pentru păcatele Sale, ci pentru păcatele noastre: «El s'a rănit pentru păcatele noastre și a pătimit pentru fără de legile noastre», dice profetul Isaia¹¹⁾, ca ast-fel după cuvîntul Apost. Pavel,

1) Ión 15, 24.

2) Ión 6, 39.

3) Luca 23, 2.

4) Mat. 22, 21.

5) Ión 18, 36.

6) I. Petru 2, 22.

7) Mat. 27, 4.

8) Mat. 26, 59.

9) Luc. 23, 4.

10) Mat. 27, 24.

11) Isaia 53, 5.

«cel ce nu a cunoscut păcatul, pentru noi, păcat s'a făcut, «ca noi să ne facem dreptatea lui Dumnezeu întru dînsul, «carele s'a dat pre sine pentru noi, ca să ne izbăvască de «tótă fără de legea și să-'și curățescă luiși popor ales «următor de fapte bune»¹⁾.

Se cade dar cu dreptul să plecăm genunchile noastre înaintea Celui ce suferă mórtea pentru păcatele noastre. Înaintea Celui ce arată iubire nemărginită către genul uman, iubire necuprinsă de mintea noastră omenescă. Unde când-va s'a vedut mai strălucit atîta iubire către omenire, cum s'a vedut la Cel ce a suferit pentru păcatele noastre: «Mai mare iubire de cât acésta, *dice* El, nu este de cât, ca cine-va să-'și pue sufletul său pentru prietenii săi»²⁾. Iar când cugetăm că acésta iubire o arată nu numai către prieteni, dar chiar către vrăjmași; «Căci vrăjmași erau ómenii lui Dumnezeu prin păcat, *dice* Apostolul și numai prin mórtea lui Iisus ne-am împăcat cu Dumnezeu»³⁾. Cum se póte descri iubirea Sa nemărginită și negrăită către noi ómenii? Cu ce se póte asemăna? Iisus suferă pentru noi, nu silít, ci de bună voe. El însu-și *dice*: «Pentru acésta mă iubește pe mine Tatăl, «că Eū puiū sufletul meu, ca iară să-'l iaū. Nimeni nu-'l «ia de la mine, ci eū 'l puiū de la mine însu-mi; putere «am să 'l puiū și putere am iarăși să 'l iaū»⁴⁾.

Și în adevăr, de câte ori n'aū căutat Îndeii să ucidă pe Iisus? «Dar când s'a plinit vremea, El singur s'a dat «pre sine, spre a suferi mórtea, ca să învie de a treia și «din morți»⁵⁾.

Dar să privim pe Cel răstignit! Câtă ascultare și supunere la voința Tatălui! Săvîrșește cina cea de taină cu Apostolii săi și plécă către patimă. Se rógă lui Dumnezeu și de trel ort strigă: «Părinte! De este cu puțință, trecă de la mine

¹⁾ II. Corint. 5, 21. Epist. către Tit. 2, 14.

²⁾ Ión 15, 13.

³⁾ Rom. 5, 10. 8, 7.

⁴⁾ Ión 10, 17 și 18.

⁵⁾ Luca 24, 46.

«paharul acesta». Dar îndată adaugă: Inșă nu precum voesc «eū, ci precum voești Tu! Fie vola Ta»¹⁾. Din grădina Getsimani este adus legat la locul de judecată; este dus înaintea arhierilor Ana și Caifa; este dus după aceea înaintea lui Pilat. La judecată este acusat de Iudel, cu tot felul de acușățiuni nedrepte. Judecătorii caută vină, *fără a găsi*; soldații 'L batjocoresc, 'L maltratéză și 'L lovesc cu lovituri. Pun pe capul Lui cunună de spină; 'L îmbracă în derdere cu vestmînt mohorât, drept mantie împărătescă, iar Iisus, saū face, saū se rógă pentru pécatele lor, fără a dice un cuvînt de réu. Câtă bunătate și blândețe supra-umană! Numai Isaia profetul a putut s'o vadă și s'o facă cunoscut omenirei despre Mesia, cu opt secole înainte de a se arăta El²⁾.

Vrăjmașii săi și poporul pentru care suferă mórtea, preferă pe ucigașul Varava, a 'l scăpa de mórte, iar pentru El, nevinovat, cer cu toții într'un glas, *să se răstignescă*. Poporul și mai marii săi stau lângă cruce. Archiereii și cărturarilor poporulul, împreună cu presbiterii 'l batjocoresc și hulesc. Iar Iisus, Dumneđeirea întrupată, în îndelunga sa răbdare și filantropie, nu numai că iartă pe ucigași, nu numai că nu ține sēmă de sēlbăticia lor, dar se rógă lui Dumneđeū, dicēnd: «Părinte! Iartă-le lor, că nu știū ce fac»³⁾. Cine ar fi fost omul, care în acele momente să fi putut pronunța după cruce ast-fel de cuvinte! Numai Cel mai pre sus de ómeni, numai Fiul lui Dumneđeū, Dumneđeū însu-și fiind, s'a putut ridica acolo, ca pătîmind pentru pécatele nóstre, să bine-cuvînteđe, incredințându-și sufletul Sēū în mánile Părintelul⁴⁾.

Dar cel ce suferă și este răstignit, Frați creștini, nu póte fi, de cât Fiū al lui Dumneđeū, precum sutașul a mărturisit, căci el pređice tóte mai dinainte și tóte se întămplă întocmai după cuvintele Sale. Unul din discipolii Sēi îl vinde

¹⁾ Mat. 26, 39-42.

²⁾ Isaia 53, 7-8.

³⁾ Luc. 23, 24.

⁴⁾ Luc. 23, 46.

și 'L dă în mâna vrăjmașilor săi. Iisus o predice. Toți discipolii 'L au părăsit vedându-'L condamnat. Iisus o predice. Petru se lepădă de trei ori de El. Iisus o predice. Intrăga uneltire, ce se puse la cale de a 'L ucide, înainte chiar de a se începe. Iisus o predice. Toți cei ce venise asupra Lui, spre a 'l prinde, când 'L văd se cutremură. Petru voește să 'L apere, Iisus îl oprește. Și atunci 'L legă și 'L aduc la sinedriu; îl aduc la Ana și Caiafa; de la Caiafa la Pilat; de la Pilat la Irod și de la Irod iarăși la Pilat. Pretutindeni chinuri și batjocori, El toate le predice. Se fac semne în acea noapte înfricoșată a judecării și a torturii. Femea lui Pilat trimite în grabă la el dicându-i: «Nimic ție și «dreptul aceluia. Multe am suferit în vis pentru El în «noaptea acesta». Fiul lui Dumnezeu este condamnat și pus pe cruce, soroarele de la al șeselea, până la al noulea cîas, își întunecă razele sale. Totul se cutremură! Pămîntul, capelașma bisericel se sfășie în două, de sus până jos; pietrele se despice și mormintele se deschid. Lumea întrăgă se înfioră. Sutașul strigă: «Cu adevărat Fiul al lui Dumnezeu a fost acesta! Iudeii însuși, cari ceruseră mórtea Lui, vedend cele întâmplăte, își bat pepturile lor și cuprinși de frică, se căesc, că ceruse mórtea aceluia, care îl ajută în tot felul.

Iată cine este cel răstignit! Este Iisus Fiul lui Dumnezeu, carele suferă mórtea de cruce pentru păcatele ómenilor. Este El, care nevinovat fiind, vinovat se dă morței, pentru ca pe cel vinovați de sub păcat, să 'i împăce cu Dumnezeu și să 'i aducă la viață.

Dar privind crucea Domnului, cum putem noi după cuviință să venerăm sfintele sale patimi, pentru a ne întări în credința noastră? De sigur, numai mărturisind cu sutașul. Da! Dómnă! Credem și mărturisim, că tu ești cu adevărat Christos, Tu ești Fiul lui Dumnezeu celui viu! Da! Când însuși păgânii, martorii ai crucificării și ai morței sale, au exclamat, fără să volască, numindu-'l cu adevărat Fiul

lui Dumnezeu, Domn al cerului și al pământului, cum să nu venerăm noi credincioșii, pe Acela care prin mărtașia sa ne trece, de la întunecare la lumină și de la mărtașie la viață? Cum să nu mărturisim și să nu ne închinăm Aceluia, care, drept și nevinovat fiind, suferă pentru noi, pentru ca să ne aducă iarăși la Dumnezeu de la care eram căzuți.

În El, Frații creștinii, să ne punem totă speranța noastră, căci El ne-a iubit și, dându-se pe sine preț de răscumpărare pentru păcat, ne a mântuit. Sfintele sale patimi punându-ni-le Biserica înainte, spre închinare și venerațiune, să ne apropiem de ele cu cuget curat, pentru ca să putem glăsuși împreună cu Apostolul, care dice: «Christos a plătit pentru noi, nouă pildă lăsându-ne, ca să urmăm urmele lui» ¹⁾, ca ast-fel să ne putem ruga Lui cu încredere și să putem dice: «Iisuse! Fiul al lui Dumnezeu! Tu carele te-ai întrupat și ai suferit mărtașia pentru păcatele noastre! «Indreptă pașii noștri în calea cea dreaptă a luminii și adevărului; fiul pururea în mijlocul nostru și călăuzește pașii noștri, ca să păzim cu sfințenie Dumnezeuștile Tale învățături, pe care le ai pecetluit cu scump sângele Tău!» Invrednicește-ne, Tu care ai dis: «Indrăsniți, că Eu lumea am biruit, invrednicește-ne ca să învățăm și să păzim porunca ta cea nouă, pe care ne ai dat-o, ca să ne iubim unii pe alții, așa precum Tu ne ai iubit pre noi și să fim în toate fapturile noastre blânzi și curați cu inima, așa precum tu ne ai învățat! Luminază-ne cu lumina Ta cea dumnezească și arată-ne nouă și mărită învierea Ta. Amin.

Drag. Demetrescu.

¹⁾ I Epis. Petru, Cap. II, vers. 21.

ENCICLICA MITROPOLITULUI TEODOSIE.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, an. al XXVII-lea No. 11).

Pentru taina Sfintului Mir.

*Ce iaste Sf. Mir, și cum trebuiaște să se
păzască.*

Ungerea cu mir iaste darea puterei Duhului Sfint omului celui botezat, spre întărirea Sfintului Botez, într'armarea cu puterea Duhului Sfint, înprotiva bănuțalelor vrăjmașului ispitoriului nostru, și pecetea darului Duhului Sfint. Precum dice Sf. Pavel cătră Corinteni. Inșă cela ce ne întărește pre noi împreună cu voi întru Christos, și cela ce ne-a uns pre noi Dumneșeu iaste, și a uns dat arvuna Duhului în inimile noastre. Și trebuiaște să se dea această putere a Duhului Sfint, adecă ungera cu Sf. Mir celui botezat îndatăș după botez, precum învață canonul 48 al Săborului de la Laodichia dicând: Cadese celor luminați cu Sf. Botez, la botez să se unșă cu Mir, cu unsore cerescă și să fie părtaș împărăției lui Christos. Precum și Pavel dice cătră Tit: Iară când bunătatea, și iubirea de omeni sașă arătat, a mântuitorului nostru Dumneșeu, nu din faptele cele din dreptate, carele am făcut noi, ci după milostivirea sa ne-a mântuit pre noi, prin bața a dooa naștere, și a inoiei Duhului Sfint, pre carele aș turnat preste noi din destul, prin Iesus Christos mântuitorul nostru.

Iară cuvintele carele săvârşesc acésta sf. Taină sînt a-céstea: Pecétea Darului Duhului Sfînt. Să dice pecétea Darului Duhului Sfînt, că Sf. Mir pecetlugaşte sufletul omului celui botezat, şi nu îndrăznesc duhurile céle necurate să se apropie de dănsul, ci să feresc: Precum să feresc şi ómenii de pecétea împărătéscă, şi nu cutéză să se apropie de dănsa. Precum dice la pravilă, cap. 149. Iară cum să cade al unge dîcând acéste cuvinte, şi pre unde aveţi Invăţatură la molitvelnic ¹⁾.

¹⁾ Acest Mister este expus aici cam udeplin de cătră Mitropolitul Teodosie. Mai întălu definiţia acestui mister nu este complectă: „Un-gerea cu Sf. Mir iaste darea puterei Duhului Sf. omului celui botezat, spre întărirea Sf. Botez şi într'armarea cu puterea Duhului Sf. înpro-tiva bîntuşilor vrăjmaşului ispititorului nostru şi pecetea Darului Sf. Duh“. Mai întălu ce e Taîmirului, confirmarea credinţei creştine a a-celui botezat. Să se vadă Faptele Apostolilor, când asupra oelor bote-zaţi nu se săvîrşisă confirmarea prin chemarea Sf. Duh asupra lor. Într'armarea şi împrotivirea asupra tentaţiunelor sînt consecinţi ale confirmării credinţei şi însedirea ei în mintea creştinului etc. Aşa se înţelege vers. 22 din capitol întălu a Sf. Apostol Pavel din Epistola a II-a: „*Carele (Christos) ne-ău pecetluit pre noi şi a dat arvana Duhului întru iuimile năstre. Acest mister este dintre cele repetibile de aceea Mitropolitul Teodosie dice: „Şi trebuie să se dea acésta pu-tere a Duhului Sf. adică ungerea cu Sf. Mir celui botezat îndată după botez“.* Sf. Mir se dădea şi la numirea din nou a Domnitorilor noştri, în acest scop erau în ţară la noi şi sînt bisericii anume, numite Dum-neşti, în care se săvîrşa Ungerea Domnitorilor în Principate şi la Iaşi şi în Bucureşti şi cari se conservă încă. Apoi se ungeau cu Sf. Mir toţi convertiţii din alte rituri creştine, se ungeau sîntele biserici la sfinţirea lor, Intru care să face până astă-zi. Sf. Mir se consacra de cătră un Episcop, dar pentru o pompă mai mare şi pentru cheltuele ce reclamă acum, să sanctifică de Patriarhii asociaţi de Episcopi şi de cătră Bisericile autocefale, ca Rosia, Rómânia etc. Aū fost timp înde-lungat când l'am primit din Constantinopol; în seculii mai posteriori l'am importat şi din Rosia. În Biserica noastră, în seculul present, a fost o cértă între noi şi Patriarhat, care pretindea că şi Românii ca şi Grecii, de şi sînt autocefali, să-şi ia Sf. Mir de la Patriarhat. Noi am respins aceste pretenţi necanonice, după autocefalia Bisericii năstre şi acum să consacra Sf. Mir în Ţară de cătră Primat, oficiind împreună şi membrii Sf. Sinod. Primirea Sf. Mir de la Patriarhat de cătră Ro-mânii arată tot-odată şi supunerea Bisericii Române sub Patriarhatul Constantinopolitan, așa explican acest act Grecii din Patriarhat, acésta a încetat de la 1885, de când Biserica noastră a fost recunoscută ca

Pentru sfintul dar, și marele Mir acesta, vă dam poruncă voao Preoților, să purtați grija cu frica lui Dumnezeu, să nu lipsescă Sf. Mir de la voi nici de cum, ci să veniți adese să luați Mir de la noi Arhiepiscopii, și să ungeți pre cei botezați cu dansul, precum vedeți că iaste porunca Sfinților Părinți. Și când îi ungeți, de odată cu ungerea să diceți și cuvintele, carele săvârșesc Talna acesta, adică: Pecetea Darului Duhului Sfânt Pentru acesta, ca nu cum-va să rămăe cine-va s'au să móră nepeceluit cu această pecete împărătescă, sau să fie lipsit de această armă a Duhului împotriva diavolilor. Că apoi voi Preoții cădeți în păcat de mórte, stând împotriva poruncilor Sfinților Părinți ²⁾.

autocetala orî independentă. Cuvintele sacramentale ale acestui Sf. Mister sînt: „Σφραγίς δωρεάς Ἁγίου πνεύματος Ἄγιου”. *Pecetea Darului Sf. Duh*. Ce pecetelește Darul Sf. Duh; Că dința ce o confesez ca creștin, de aceea la Catoției Episcopiei cercuitori confirmă la vârsta de 12—14 ani pe cei botezați adică după ce ei învață pe scurt Articuliile credinței; la noi se mirnese imediat după botez; în puterea garanției ce reclamă Biserica de la Nași. El, Nașul, este dator moralicește a îngriji de educația religioasă a finului seu și să nu remănă rolul Nașului o simplă formalitate, cam ceea ce să întâmplă astăzi la noi.

²⁾ Am întâlnit și în secolul trecut că se dădeau ordin de felul acesta, mai ales în Eparchia Argeșului și de Episcopii Iosif și de Ilarion de a veni preoții să își ia Sf. Mir în vase nu de sticlă și de alt metal fragil. Ci trebuia ca fie-care preot să își prepare un vas solid în care să se conserve cu siguranță Sf. Mir și să stea numai în biserică. Era aspru pedepsit clericul care neglija de a avea la biserică sa Sf. Mir pentru cei ce se botezau, cari trebuiau să fie investiți și unși. În Biserica noastră îndecomun sînt așa de collegate aceste Misterii Sf. Botez și Sf. Mir, ba câte odată și Sf. Evharistie în cât trustele de odată să săvîrșesc asupra celui ce să botéză, fără a le putea apröpe distinge exterior, când începe un Mister și când termină.

De ce se numește Pecetea Darului? Mitropolitul Teodosie dice: „*Precum să feresc și ömenii de pecetea împărătescă*“. Face dar o asemănare analogă cu pecetea imperătescă de pe dispoziții și ordine orî de pe cămarile pline de avuții și pecetluite de împărat cu sigiliul său, de care trebuie să se depărteze orî-cine cu șială, din cauza semnului împărătesc ce pörta. După cum aceea cămară cuprinde în sine lucruri ecumpe și bani, tot ast fel și *pecetea Darului Sf. Duh* ascunde în sine bogăția darurilor dumnezeesti hărăzite nouă prin primirea acestui Sf. Mister. De unde își au origina aceste discuții asupra Sf. Misterii și de când? Pentru că în cestiuni de credință orî ce discuții nu pöte

Și iară vă dăm poruncă, ca nu cum-va să îndrăzniți să

avea loc, neexistând o eresie ce atacă acel punct, căci vorbim de un act religios pozitiv, ce ni s'a dat de altul, de Christos, și dacă voim al fi ucenicii lui credincioși, trebuie să-l admitem credința fără discuție, adică toate învățăturile Lui. Iată începutul: In secolul al XVII a fost un Patriarch la Constantinopol cu numele Ciril, probabil că Protestantii să fi fabricat pe numele lui o confesiune a Bisericii Orientale, care nu aveau pe atunci încă compusă în scris o carte Simbolică precisă, ori mărturisirea lor, față de alte rituri creștine Occidentale, papistași, luterani și calvinii. Acea confesiune publicată de Dumneșeu scie cine, cuprindea în ea toate ereziile protestante, sub o expunere fină și prețioasă editorul oă este mărturisirea Bisericii Ortodoxă Orientale, pe când de fapt ea era o Confesiune a Bisericii Protestante. Iată dovada: *Capitulul 15: „Cradem că Misteriile Evangelice ce avem în Biserică sint acele ce le-au predat Domnul în Evanghelie, cari sint două numai. Pentru că atâtea ne-au predat Legiuitorul și nu mai multe. Și aceste să conștea din cuvinte și elemente (materiale) și să fie peceți a făgăduințelor lui Dumneșeu, și producătoare de har. Noi le conservăm fără indoială și pentru ca misterul să fie complet și deplin, este de nevoie să contribuie și materia pămîntescă și fapta externă cu întrebuintarea aceluia lucru pămîntesc, care s'a ligislat de Domnul nostru Iisus Christos, unit cu credința sinceră, pentru ca lipsind credința de la cei ce le primesc, nu se admite consumarea cu deplinătate a misterului. Iată ce falșitate spune acea Confesiune eretică, publicată sub nume că e de Patriarchul Ciril și că este mărturisirea Bisericii noastre Ortodoxă Orientale. Acestă falșă confesiune a făcut mare turburare în tot Ortodoxismul și mai ales în Constantinopol. Ea a provocat alungarea și înecarea în Mare a Patriarchului Ciril, ce fusese patriarch la Constantinopol în patru rânduri. Ea a provocat sinodele Ortodoxilor din Constantinopol și Ierusalim. Ea în fine a provocat Sinodul renumit din Iași, sub Vasilie Lupu, la anul 1642. Tot ea a dat motiv ca un Român de neam, Petru Movilă, să compue în ruteneste mai întâi în Catihis prin cara se combătea ereziile din Confesiunea falșă apărându-se Ortodoxismul. Acest catihis a lui Petru Movilă a fost baza Mărturisirei Ortodoxă a Bisericii noastre de astăzi. Persoana care a prefăcut și tradus în grecește mărturisirea Ortodoxă, întărită apoi în Sinodul din Iași, în 1642, este învățatul profesor de Teologie din Constantinopol *Meletie Sirig*. Acest doct bărbat a fost în Iași trimis de Patriarchul din acel timp Parthenie cel bătrân, el a stat în Iași mai mult timp, pe timpul lui Vasilie Lupu, care Domn pentru oă se ocupa cu compunerea unei legislațiuni proprii pentru Români, și pe care a imprimat-o în Sf. Trei-Ierarchii din Iași, a îndatorit Domnitorul pe acest Meletie Sirig și l-a tradus din grecește legi din Basilicale și toate Institutele lui Iustinian traduse din latinește și din care, de sigur, s'au luat părți și le-au introdus în legislația sa. Apoi tot acest bărbat cult ș'a luat însărcinarea de a combate amănunțit*

ungeți pre ómeni la dile mari cu Slintul marele Mir (pre-

scrierea lui Ciril Lucaris, ce susțineau că a fost editată de el clan-destin în Veneția, de a o combate punct cu punct. Acastă lucrare, de mare valóre pentru Ortodoxism, a fost publicată mai întâi în grecește și apoi în apla în București la 1690 după mórtea sa cu tóte cheltuelele lui Constantin Brâncoveanu și dată în dar. Ea pórtă titlul: Τοῦ μακαρίτου Μελετίου Σιρίγου διδασκάλου τε καὶ πρωτοπρωγγέλου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλης Ἐκκλησίας, κατὰ τῶν Καθόντων κεφαλαίων καὶ ἐρωτήσεων Κυρίλλου Λουκάρου, ἀντίρρησης. Τυποθέντα διὰ δαπάνης τε καὶ ἐπιτροπῆς τοῦ πανευκαριστάτου, εὐσεβεστάτου καὶ γοληγοστάτου, αὐθέντου καὶ Πνευμονῆς πάσης Ὁμορθολαχίας, Κυρίου, κυρίου, Ἰωάννου Κωνσταντινίου ἡπασαραμπα βοεβόδα. Ἐπιμελεῖα δὲ καὶ διορθώσεσι τοῦ λογιωτάτου νοταρίου τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας Κυρίου, κυρίου Μιχαὴλ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Ἐν τῇ περιήρησιν πόλεως Μπουκουρέστη τῆς Ὁμορθολαχίας. Ἐν ἔτει ζωτηρίῳ 1690. Κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον. „A fericitului Meletie Sirig, dascalul și protosinghelul marelui Bisericii din Constantinopol asupra Capitulilor Calvinilor și a întrebărilor lui Ciril Lucaris, Combatere. Tîrărită prin cheltuēla și ndemnul prea strălucitului și prea piosului și prea luminatului Domn și Egemon a tōtă Ungrovlachia, Domnului Domn, Ioan Constantin Bassarab Voevod. Cu îngrijirea și cu corectarea prea învățatului Notariū a marelui Bisericii Domnul Domn Mihail din Ioanina. In renumitul oraș București Ungrovlachiei. In anul mântuirēi 1690. In luna lui Septemvrie“. Acastă carte de mare preț se află în Biblioteca mea. Pentru curiositate traduc aicea o mică parte din Combaterea lui Meletie Sirig, la pag. 85: „De aicea de sigur izbucnește asupra noastră marea de rēntăți Pentru că din izvorul cel talbure a acestui Capitol se revarsă asupra-ne rēurile nelegiuite, cari nu numai că au talbarat tōtă acea lume care este în periferia Constantinopolului; ci și multe părți din el de pretutindenea (Ortodoxi). Căci ținea căarma acestui tron acela, care avea ast-fel de socotinți pentru misteriiile Bisericeii. Și care nu credea că sint misterii dumnedești nici preoția, nici cinstita nuntă nici penitența și câte contribuē la ea, ci că aceste sint ca niște maniere a vieței saū arte pe care ómenii le socotesc (bane) pentru guvernarea Statului.....“ Mai departe spune clar că: „Misteriiile evangelice ce avem în Biserică sint donē și nu mai multe“, pentru că atâtea ne-au predat numai Domnul pe care le-au legiferat în Evanghelie. Acum dar cunoștem de unde și când au început a fi combătute aceste Sf. Misterii în Biserica Ortodoxă. Protestanții nu admit de cât donē misterii, Boitezul și Sf. Euharistie, lepădând pe tóte cele-lalte cinci. Acum pricepem pentru ce și Mitropolitul nostru Ștefan a scris tratatul său: *Doūē din cele șapte sf. taine*, pricepem de ce și Mitropolitul Varlaam în cartea sa de predică, imprimată la 1643 se ridică cu atâtea putere contra celor ce lovesc în Sf. Misterii, în posturi și în alte datine vechi ritualistice. Protestanții, în special Calvinistii, pe acel timp căntau să găsescă teren religios de cultivat pentru răspândirea ereziēi lor, mai

cum am auzit că face ore cari nechibzuiți), ci la dila marl să ungeți pre 6meni cu unt-de lemn din candilă sfințită la Bdenie ³⁾.

ales între Români, ceea ce au și reușit în cât va în Transilvania mo-
mentan. Am citit în Molitfelnicul lui Coressi că se introdusese în Trans-
silvania cununia civilă, fără nici o sancțione misterioasă bisericească, să
făcea căsătoria numai printr'un fel de jurămint mutual între cei ce se
însoțean. Despre această voi vorbi la misterul nunței aparte. În speci-
al despre acest sf. Mister Iată ce dice învățatul nostru Meletie Sirig:
Că sf. Mir este Taină. „Despre sf. Mir dicem, că Biserica noastră scie,
că a fost din vechime preșis de Profetul Isaia: Că se va da (acest
mister) la neamuri pentru înțelepciune spirituală, și sfințenie, după
cum sângele Domnului, pentru că se dice la Isaia în capitoul XXV vers.
607: „*Si va face Domnul Sabaoț tuturor neamurilor în mantele
acesta (adică în Biserică), bea-vor veselie, bea-vor vin, unge-se vor
cu mir în mantele acesta*“. Crede încă (Biserica) că și Apostoli îl
administrau la toți cei botezați, desăvirșindu'l cu ungera apoi după
botez după cum Sf. Ioan, cel înbit de Christos, a mărturisit spunēn-
du-ne că ungera de ași luat de la El, rămâne în voi și nu aveți tre-
buintă ca cine-va să vă învețe pe voi (Ioan 2. 27). Ci precum aceeaș
ungere neînvață pre noi despre toate și este adevărat, iar nu fals. De
aceea de și nu se p6te dovedi expr.s din Scriptură că Christos este cel
ce ne-a predat, cu toate acestea se presupune că să fie Acela, care
mistic voea a ni'l preda (acest mister). Pentru că alt-fel nici aceștia nu
l'ar fi predat următorilor lor, adică lui Dionisie și altora ce erau în
timpurile acelea, și nici n'ar fi dat Sf. Spirit la cei ce se ungeau cu
această ungeră“. După aceasta aduce texte multe din Vechiul și Noul
Testament spre a proba că sf. Mir este Mister. Cartea această a fost
scrisă în Iași și cu scop de a se răspândi între Români, pentru că ei
erau amenințați de a fi calvinizați de propagandiștii acestui eres și de
cari erau mulți în Transilvania. Iată ce citeșc în introducerea acestei
cărți: Τρίτον ου ὁ μακαρίτης ἀγιωσ ἀγγελάς αὐτῶν πρώτων Ἑλλη-
νικά, τὴν ἑκατον ὄσπερον εἰς κοινὴν γλώσσαν, καὶ δόναται καθ' ἑνας
Χριστιανῶς νὰ ἔχη ἀπ' αὐτῶν μεγάλην βοήθειαν καὶ χάριστα πολλοῦ τῶν
ἐν Βλαχουποδοτανίων εὐγενῶν εἰδικρίζοντες τὰ πολλὰ εἰς τὴν γλώσσαν
θέλουσι τὴν μεταφρασὴν εὐκόλα εἰς τὴν γλώσσαν βλαχικήν, ὅπου νὰ γένη
κοινὴ ὡφέλεια εἰς πάντας τὴν Ἐκκλησίαν... „Al treilea că, fericitul acela
scriind'o întâi elinește, a făcut'o apoi în limba comună, și p6te ori ce
creștin să aibă din ea mare ajutor și mai ales că mulți dintre locui-
torii din Vlahobogdania (Moldova) nobili elinizând mult în limbă o vor
traduce o ușor în limba Valacă, ca să devină de folos în totă Bise-
rica...“ Dacă m'am cam întins cam mult la acest punct, cauza a fost
spre a lămuri împrejurările istorice ale timpului aceluia.

³⁾ Aceștia-i cestiune curat ritualistică, dar care interesa mult admi-
nistrația bisericească. Să p6te ca preotul ierurgisitor la darea anaforei

Nici să mai adaugeți Mirul cel mare cu unt de lemn prost, după ce să înpuținază Sf. Mir ⁴⁾. Încă nici să cutezați deca să sfârșeaște de la voi Sfintul Mir, să ungeți copiii cu unt-de-lemn sfințit la Bdenie, sau la Masluri, în loc de Mir mare (precum iară am înțeles că fac unii nepurtători de grijă, a ceti Pravila și alte învățături), că Sf. Mir taste Taină sfințită de Arhiereu, și dat de sfinții Părinți numai să ungem pre cei botezați, odată după botez, pentru pricinile ce saușis mai sus ⁵⁾, iară untul-de-lemn, măcar și cel

să ungă cu Sf. Mir pe creștinii ce vin la anafără? Acesta-i o profanare a celor sante și o patentată ignoranță din partea preotului. Pentru-că nu putea face deosebire între o ungere cu unt-de-lemn sfințit la bdenie, cum se exprimă Mitropolitul Teodosie și între Taina ungerii cu Sf. Mir. Eu am auzit aicea expresia *când m'a miruit preotul*, adică, când m'a însemnat cruciș cu unt-de-lemn sfințit, acesta însemnă această expresie; iar nu că în adevăr a fost miroit cu Sf. Mir. Cuvîntul *Мир*—Mir se deriva direct din cuvîntul *Мирра*—un arbore mirositor asiatic, care exalază miros plăcut. Aromatele întrebuițate la sfințirea Sf. Mir sînt prevădute în Evhologiî, ca și ritualul sfințirii. Sf. Mir se sfințește de obicei numai în Jola cea mare din săptămâna de înaintea Sf. Paști.

⁴⁾ Că se vor fi făcut abuzuri de către reprezentanții administrației bisericești cu distribuirea Sf. Mir, acesta pôte fi adevărat. Abuzuri de felul acesta am întâmpinat și eu în vechele documente bisericești. Șapoi ce să ne mirăm de acesta când cunoștem precis că omul este plecat, după Sf. Apostol Pavel, din firea sa mai mult spre rău de cât spre bine. Vide o melliora, proboque, deteriora sequor. Să nu uităm că și clericii, deși sînt persoane sfințite, nu s'au desbrăcat de loc de natura lor omenescă. Să privim ce să întâmplă cu Advocații, ômeni culți, și cu tôte acestea nu există articol în legislație care să nu fie interpretat în alt mod. Destul să se facă o lege și cei ce o vor combate-o sînt legiștii prin interpretarea lor falsă. Așa se întâmplă și în chestiunea noastră. Ca să scape preotul de o nonă dare, de ochii deochiați ai protopopului ori subprotopopului, evita ușor de ai cădea în mână, spune că are tot-de una Sf. Mir cu abundență, pentru-că pururea 'l îmulța turnând peste restul ce avea unt-de-lemn natural și-l îmulța. Acesta-i un abuz grav de care trebuie să se ferescă cu rigóre ori-ce preot. Astă-đi să distribue Sf. Mir gratis, pentru că se sfințește în țară și se face cu cheltuiala Statului, de aceea preotul nu plătește absolut nimica.

⁵⁾ Aicea Mitropolitul Teodosie vorbește de alt abuz ce đice o-ă'l fac unii din preoți, că adică sfârșindu-se untul-de-lemn sfințit de la proșchinar, preotul ungea pe cei ce mai rămăneau dintre credincioșii cu Sf. Mir, mai ales pe copii. Se vede că pe atunci lumea era mult mai bi-

sfințit la Bdeni, sau la Masluri, acea putere nu are, ca să fie pecetea Darului Duhului Sfânt. Că iară vă poruncesc, pre carele vom audi că face așa i să va lua darul de Preoție, ca al unui nepurtătoriu de grijă ⁶⁾.

Pentru taina Preoției.

Ce iaste Preoția și cum trebuiaște să se păzescă.

Preoția iaste putere duhovnicescă, dată omului de la Dumneșu, cu lucrarea Duhului Sfânt, prin punerea de mână a Arhiereului, pentru slujba besericescă, și pentru isprăvirea Sfințelor șapte Taine, și a altor lucruri de treba creștinilor ⁷⁾.

sericosă, așa că i se întâmpla preotului de a isprăvi untul-de-lemn de la tetrapod și astă zi de abea îl începe preotul. Așa de mult s'au strefăcut lucrurile.

⁶⁾ Să înțelege de la sine că preotul care nu va ști că există o mare deosebire între Sf. Mir și unt-de-lemn bine cuvântat numai și ar îndrăzni a unge cu Sf. Mir pe credincioși în loc de al unge cu unt-de-lemn sfințit din candela de la prochințar, acel preot nu mai merită a purta acest respectat nume fiind prea ignorant. De aceea să și exprimă Mitropolitul Teodosie i se va lua darul Preoției, adevă să va catarisi de Episcopul său.

⁷⁾ Difiiniția sacramentului Preoției este foarte bine exprimată de Mitropolitul Teodosie ast fel: „Preoția este putere duhovnicescă, dată omului de la Dumneșu, cu lucrarea Duhului Sfânt, prin punerea de mână a Arhiereului pentru slujba Bisericescă și pentru isprăvirea celor șapte taine și a altor lucruri de treba creștinilor“. Dacă am repetit după Mitropolitul Teodosie literar difiniția acestui mister, am făcut-o înadins pentru că mi place mult și mi admir limba clară, înțălăsă și plastică a sa.

Mitropolitul Teodosie spune precis aicea care-i misiunea preotului, a isprăvi (săvârși) pentru popor cele șapte taine, plus și alte servicii religioase trebuitoare poporului creștin. Calvinii ca și Protestanții lepădaș acest Mister, servindu se la trebuințele ritualistice numai de *pastori*, care's simpli predicatori, fără hirotonie și angajați de acești creștini protestanți cu contract. Din cauză că Protestanții n'au Chiriarchie organizată în Biserica lor, de aceea nici n'au nici o autoritate bisericescă, Metropolit, Episcop, Sinod etc. Acésta-i cauza slăbirei Bisericilor lor. Ne având autoritate constituită bisericescă, și fiind indispensabilă în afacerile religioase, Protestanții au inventat un alt sistem contrar Sf. Scripturii, au numit de șef bisericesc tot pe Capul civil al Statului, pe Rege sau Impărat. În Biserica noastră Ortodoxă Capul Bisericii este Christos

După cuvintele Sfântului Apostol Pavel: Așa să ne so-

în chip nevădut, care are în chip vădut reprezentanții săi în Ierarhia Sinodică Bisericească. În acest punct noi Ortodoxii ne deosebim și de Catolici, pentru că la Cataloci Papa este creștut ca reprezentant real al lui Christos și fără păcat ca și Christos. Noi nu admitem aceasta, ci credem că pe pământ *nimenia nu este fără de păcat*, cât viețuește. Acesta-i și punctul țepos, spinos și împungător, care nu se va toci și aplana nici odată, de aceea nici unirea noastră a Ortodoxilor cu Catolicii nu va avea loc nici o dată, cât timp Catolicii vor avea un *Papă*, cu aureola sa de astă-dzi, de absolut și infailibil. Noi nu putem suferi o ierarhie tiranică și absolută, ci sobornică, adică sinodală în care orice ierarh își conservă individualitatea convingerilor sale, nu este anihilat ca în papalitate. Când un ierarh sau cleric a pășit cu credința sa peste sfera dogmelor admise de Biserica Ortodoxă, el este judecat și depus. Cuvîntul *ἱερασύνη* după Mitropolitul Filadelfiei Gavriil s'a derivă „Παρά τοῦ ἔργου τῶ πέμπου. Οἱ γάρ Ἱερεῖς τὰς θυσίας ἀναπέμποναι τῷ θεῷ ἢ παρὰ τοῦ ἱερέως τὸ θῶν, adică „sau din verbul ἔργου a trimite. Pentru că preoții înalță sau aduc sacrificiul lui Dumnezeu, sau se derivă din ἱερέως a sacrificia (Vezi *Χροσάνθου Συνταγματικόν* pag. 117). Fărte frumos se exprimă despre începutul acestui mister și Mitrofan Cretopol în Confesiunea sa la pag. 138: „*Ἀρχαίον καὶ ἀποστολικόν ἔθος παρεδόθη τῇ Ἐκκλησίᾳ μὴ πάντας τοὺς Χριστιανούς χωρεῖν ἐπὶ τὴν διακονίαν τοῦ λόγου καὶ τὴν τῶν μυστηρίων ἱερωσύνην, ἀλλ' ἐπέλεξε ἕκ τούτων τοὺς χρίστους καὶ ἀρετῆ τῶν ἄλλων ὑπερέχοντας*—adică „vechiu și apostolic obicei s'a predat Bisericeii, că nu toți creștinii să se apuce (ca la Protestanții) de serviciul cuvîntului (prediciei) și serviciul misterțiilor, ci să se alégă dintre aceștia cei mai buni și cari sînt mai presus cu virtutea de cât alții“. Meletie Sirig vorbind despre importanța Ierarchiei în Biserica creștină ăice în genere: „*Adică o singură dată a constituit Ierarhia sa (Christos) aducându-se pre sine jertfă lui Dumnezeu. În alt mod nu numai protejia s'ar arăta falsă, când spune că e instituită pentru vecinicie, iar nu să înceteze, ci și religia noastră a creștinilor, s'ar suspenda, când n'ar avea nici prospera nici sacrificiū, nici preot pentru a o săvîrși. Pentru că fără acestea nici o Religie nu pôte să subsiste*“. (Vezi cartea citată a lui Meletie Sirig pag. 87). Tot acest autor vorbind despre modul consacării preoției în Biserica și succesiunea acestui oficiū ăice: „*Și la Preoție să dă în chip nevădut harul Sf. Spirit, prin mijlocal vădut al hirotoniei, care se predă de către cei mai înainte hirotonisiți Arhieri, după cum am demonstrat, prin urmare este mister. Și această impunere a mănîlor adică hirotonie, nu să vede că o au învătă Apostoli de la alt cine-va, de cât de la Christos. Căci și El a rădicat mănîle sale și i-au bine cuvîntat când s'a înălțat la ceruri*“. (Acelaș autor tot la pag. 87). Prin urmare în mod succesiv de la Apostoli se urmază în adevărata Biserică a lui Christos instituirea servitorilor ei, adică a Episcopilor, Preoților și Diaconilor prin impunerea mănîlor.

coléscă pre noi omul, ca pre niște slugi ale lui Christos, și ispravnicii Tainelor lui Dumnezeu.

Deci dar de vréme ce Preoția iaste pentru isprăvirea sfintelor Taine și altor trebî, și are putere preste tóte acélea dată prin Duhul Sfint, pentru acéia să cuvine voao Preoților, să nu aveți în slab Preoția, ci cu mare purtare de grijă să păziți turma cea cuvintătoare, ce vâ s'aũ Incredințat, și cu năravurile și cu faptele să întréceți pre mireni. Pildă făcându-vă celor credincioși întru tóte. Precum đice Sf. Apostol Pavel cătră Timotel. Pildă fi celor credincioși, cu cuvintul, cu viața, cu dragostea, cu duhul, cu credința, cu curățila, și te păzêște pre tine și învățatura, și petreci într'ansa, că acéstea făcând, și singur te vei mântui, și pre ceta ce te vor asculta. Că așa învață pre Preoți a fi și Sf. Ioan đicend: Preoții cu atâta osebite datorî sînt a întréce pre mireni, cu cât păstoriul cel cuvintătoriũ, pre oile cele necuvintătoare, și mai vârtos ca ingerii cerești între ómeni a vieții sînt datorî ⁸⁾.

⁸⁾ În acéstă parte Mitropolitul Teodosie ne vorbește de calitățile ce trebuie să întrunéscă candidatul de preoție, *pildă fi celor credincioși ca cuvintul și cu viața, cu dragostea și cu Duhul, cu credința, cu curățenia și te păzêște pre tine și învățatura și petreci într'ansa, că acestea făcend și singur te vei mântui și pre cei ce te vor asculta (îl vei mântui). Marî și sfințite cuvinte a pronunțat vrednicul și meritosul nostru Mitropolit Român numai în câte-va cuvinte! Când reflectăm asupra rolului ce are preotul în omenirea creștină, ne cuprinde spaîma și înțălegem pentru ce cuvint Sf. Marele Ioan Chrisostom fugea la început de a primi misiunea de preot, temându-se de marea respundere ce și lua asupră'și. „Iar dacă acésta nici în minte o am pus vre-odată, ci cu altă socotélă am fugit de sarcina cea grea, pentru ce lăsând a ne erta, dacă nu voesc a ne lăuda, ne vinuesc căci ne-am cruțat sufletul nostru? Că eũ atâta sînt de departe de a aduce vre o ocară asupra bărbaților acelora, cât đic că iam și cinstit cu acésta că m'am lepădat (de preoție)“ ¹⁾. Apol tot în acest discurs Sf. Ioan Chrisostom adause: „Că de mi-ar fi venit mie când va pofta acésta a slavei deșarte, trebuia să primesc mai vârtos, de cât să fug. Pentru ce? Pentru că a fi eũ în acéstă*

¹⁾ Vedei. Acelui întru Sfinți părintelui nostru Ion Gură-de-Aur, cuvinte șaaă pentru preoție de vrednicul Mitropolit Dionisie Lupu, imprimate în București, la 1820, pag. 31.

Și datoria cea mai dintâi, a Preotului Iaste, ca să nu fie leneș, și pregetătoriu când va să slujască vre o Taină, și

vrîstă și puțin mai înainte depărtându-mă de grijele vieții aceștia, fără de veste așa a-mă părea la toți că sînt minnat într-o dată de cît cei ce s'au cheltuit totă vremea în ostenele ca acestea să-mă protimisesc și mai multe hotărîri de cît toți aceia să iaș, pre toți iar fi plecat să socotescă pentru noi minunate ore-care lucrări și mari și cinstiți pre noi și vestiți ne-ar fi făcut. Iar acum s'ară de puțin, cea mai multă parte a Bisericeii, nici pre name pre noi nu ne știu (acolo pag. 35). Să nu credă preotul că în lumea acésta va întălni numai primăveri încîntătoare, pline de flori mirositoare, pentru că sarcoina ce-și ia este cumplit de grea și aspru va fi judecat de abaterile și neajunsurile sale. Să ascultăm pe Sf. Ioan Chrisostom cum descrie răspunderea înfiorătoare ce are a da despre misiunea sa în popor: „Iară dacă multă pricepere, și mai înainte de pricepere mult darul cel de la Dumnezeu și multă îndreptare a naravurilor și curățania vieții și mai presus de om fapta bună trebuie să albă cel ce primește acésta grijă, să nu mă lipsești de ertăciune, căci nu am voit în deșert să-mă pierd și în zadar. Că dacă conducînd cine-va o corabie, încărcată de nenumărați vislași și plină de sarcini scumpe, apoi mi-ar fi poruncit ca șădînd la cîrmă se trec noianul Egeu sau tiranic, din cavîntul cel dintăiu m'ași fi tras înapoi și de ar fi întrebat cine-va, pentru ce? Ca să nu înec Corabia ași fi dis. Apoi unde este pagaba de bani și primejdia trupescă până la mörte; nimenea nu ne va prăhani că am făcut multă purtare de grijă. Iar unde la cei ce se înneacă le dăce a cădea nu în noianul acesta, ci în matca focului și mörtea i primește pre ei, nu cea ce despărțește sufletul de trup, ci cea ce-l trimite pre el împreună cu acésta muncă vecinică. Aicea pentru că nu ne am aruncat pre noi cu îndrăznělă într-o atăta primejdie, v'e veți scărbi și ne veți urî, nu, mă rog, v'e poftesc. Știu sufletul meu cel slab și acesta încă și mie. Știu mărimea sînjei aceștia și greutatea cea multă a lacralui. Că mai multe valari de cît vînturile cele ce turbură marea înviforéză sufletul celui proșit“ etc. (Veđi cartea citată la pag. 43). Iată dar descrișă responsabilitatea acestei sarcini. Nu știu ce să aleg și ce să las din aceste profunde cugetări morale ale acestui sînt, marelui Ioan Chrisostom. Vel adaugi încă: „Ca cumplit lucru Iaste cu adevărat, cumplit a pofti cinstea acésta. Și nu împotrivindu-mă fericitului Pavel dic, oi fôrte unindu-mă cu graurile lui, Căci ce dăce ac-la? De pofteste cine va Episcopie, bun lucru pofteste. Dar eu nu a pofti lucrul, ci a pofti stăpînirea și boeria am đis că este cumplit lucru. Și pre acésta dorință socotesc că trebuie se o scōță diu suflet cu totă sirgînința, și nici decum să nu îngăduescă să se stăpănescă el de dînsa. Ca sa pōtă el cu slobozenie să lucreze tōte. Că cel ce nu pofteste să fie arătat și vestit într-o acésta stăpînire, nici de cateris al ei nu se teme. Iar netemēdu se, cu slobozenia

să-ți aduc aminte ce lăste Talna acéla ce va să o săvârșască, ori Sf. Botez, ori ungerea cu Mir, ori a ispovedni, sau a cumeneca pre bolnavi, și lăste Talne ale săvârși. Că cel le- neș și pre sine la păcat de mörte adése aduce, și pre mulți din creștini la multe primejdii. Când unii ne botezați, unii ne ispoveduiți, și ne cumenecați mor pentru lenea lui 9).

acea ce să cuvine Christianilor tóte le va putea ale lucra" (acolo p. 47). Și mai departe dice Sf. Ioan Chrisostom: „Și eu mai înainte rídeam de stăpânitorii cei de afară, că împărțirile cinzelor (rangurilor) le fac nu de la fapta bună a sufletelor, ci de la bani și de la mulțimea anilor și de la părtinirea omenescă. Iară după ce am auzit că această ne- socotelă s'aui vîrit și întru ale noastre, nu mai socoteam de aceea ase- menea lucrul acesta greú". (acolo pag. 57). Ore astă di nu este tot așa, ore meritul numai este bine apreciat, recompensat, iar rēul urgisit și desprețuit? Ori cum am dice, este constat că Preoția este fórte grca, mai ales în timpurile noastre, când sub pretextul științei pure se ridi- culisază în batjocură preoția și lucrurile sfinte sînt atacate cu diferite trevialități și expresii sarcastice, de aceea trebuie ca preotul să fie fórte bine înarmat cu știință variată spre a răspunde cu gravitate, ușurătate și demnitate, de câte ori ar fi atacat sau el, sau Religia pre care o reprezintă. Alt-fel preotul compromite demnitatea de cleric și conlncră indirect la decăderea Religiei. Un lucru trebuie să știe pozitiv un preot, ca toți indiviții cari atacă Religia în numele sacru al științei, acei indiviți n'au știință sînt niște șarlatani, debiteză banalități sub nume de știință. Când o dată s'ar proba pozitiv ca Religia este o min- clună, născocită pentru bunul trai, sau o scamatorie, atunci numai le am putea îngădui acelor individe a o ridicularisa. Până când însă există în om un sentiment religios inerent naturei lui, până când este fapt general existența Religiei între tóte popórele, până când în noi purtăm o reclamă inevitabilă, un desiderat viu și puternic a nemuririi noastre, până când un *Dumnezeu* este chemat și reclamat ca necesar de tótă suflarea omenescă; până atunci reprezentantul religios trebuie se apere Religionea ca ceva sfint și afară de ori-ce discuție. Religia își are sfera sa în credință și nu contra-dice științei adevărate.

9) În acest loc Mitropolitul Teodosie face atenți pe preoții săi de a părăsi lenea care-i cauza a multe rele și grele păcate. Apoi spune că răspunderea lor ca păstori spirituali este fórte mare, când un creștin ar muri neispoveduit și necomunicat din cauza lenevirii sale. *Pândarul de va vedea sabia venind și nu va trimbița cu trimbița și norodul nu se va pădi și venind sabia va lua dintru ei suflet, sângele din mîna pândarului il voiă cere* 1). Este dator preotul a fi pururea vigilent și neinteresat, gata pururea spre îndeplinirea datoriilor sale

1) Epistola lui Tarasie Patriarhul Constantinopolului către Papa Adrian, despre simonie, vedi Poți și Ralli, vedi Pidalionul etc.

Și încă datoriu taste pre cel neștiuți al învăța în tot chipul, și a purta grija pentru mântuirea lor, ca să nu plară vre unul din creștinii cei dași pe sēma lui necăutat.

Că de va muri cine-va saū neisposeduit, saū necumene-
cat, căci nu l'au învățat Preotul, și el n'au știut, atuncea
preotul va da sēma pentru sufletul lui, ca un nepurtatoriū
de grijă ¹⁰).

spirituale chīar și fără plată: „*Ori carele Episcop cu bani va face hirotonie, și în vindare va pogori pre darul cel nevindut și va hirotonisi cu bani Episcop saū Hor-Episcop saū preot saū diacon saū alt 6rele-care ce să numără în cler saū va pune înainte (adică va alege și va înălța) cu bani Econom saū Ecdic saū paranomariū saū ca să dic caprinqētor vre-anul din cler pentru urita agonisală a sa, cel ce să va ispiti la acēsta vōdindu-se să se primejduiască din trēpta sa (adică să se caterisască din trēpta Archieiei). Si cel hirotonisit nimic să nu se folosēscă din hirotonie ori din înălțarea cea cu neguțatorie; ci să fie strēm de diregatoria saū portarea de grijă (adică boeria) care cu bani o aū dobândit...¹¹).*

Să ascultăm ce anume cere de la Arhiereū, preot și diacon Sf. Ioan Chrisostom, pentru a merita după dreptate de a fi reprezentant al Religiei lui Christos: „Că și cucernic (cuvios) și ne trufaș (mândru) și înfricoșat (respectat) și apropiat (afabil cu toți) și stăpănitor și primitoriu de toți, și nemitarnic, și cinstitor și smerit, și nerobit (predominat de vre-o pasiune) și cumplit (aspru, serios) și blând trebuie să fie; ea împotriva tuturor acestora trebuie să lupte¹²”. Iar respectiv de lenevire dice tot Sf. Ioan Chrisostom în scrierea citată la pag. 73: „Că cel ce s'au cinstit mai presus de vrednicie nu trebuie să pue înainte spre respuns de îndreptare de păcate mărirea cinstei, ci spre mai mare sporire în faptă bună, să uneltēscă spre cea multă osîrdie a lui Dumnezeu cătră el. Iar cel ce pentru că aū dobîndit vrednicie mai mare, pentru acēsta scotește că îi este lui slobod a greși, nimic alt fără numai de iubirea de 6meni a lui Dumnezeu saū sirguit a o arăta pricină a păcatelor sale. Care celor păgăni și celor ce'și ocărmuesc viața sa cu lenevire, pururea este obiceiū a dice“.

¹⁰) La acest punct al grelei responderi a preotului pentru ne îndeplinirea datoriiilor lui pastorale iată ce ne spune Sf. Ioan Chrisostom: „6re unde este munca vecinică la cei ce nu știe să pōrte Preoția, prost și cum s'ar întâmpla vom suferi atâta primejdie puind înainte sila altora? Dar nu va suferi aceste cel ce atuncea ne va judeca pre noi. Pentru că trebuia mult mai multă de cât la cele trupesti cătră cele

¹¹ Veđi la 136 Epistola Enciclică a lui Chenadie Patriarhul Constantinopolului cătră Papa Romei în cartea lui Dionisie Lupu, Mitropolitul Un-rovlahiei în traducerea celor 6 cuvinte pentru preoție de Sf. Ioan Chrisostom.

¹² Veđi pag. 60 din cartea Mitropolitul Dionisie Lupu, Sf. Ioan Chrisostom 6 cuvinte despre preoție

Iarăși datoriu laste Preotul, măcar și când nu slujăște Sf. Liturghie, să nu-și lase slujba Pravilei sale ne citită, carele sint 7 laude ale lui Dumnezeu de carele ȳice David: de 7 ori in ȳi le-am lăudat Dómnne. Și sint acéstea: Polunoștința, untrinia cu 1 cias, cias 3, cias 6, cias 9, Vecernia, Pavecernița, carele déca nu le cetéște Preotul greșăște, precum ȳice la Pravilă, cap. 72. Iarăși mai ales când va să slujască Preotul Sf. Liturghie, datoriu laste să-și plinéscă Pravila totă. Că mare păcat are de nu o plinésște, precum ȳice la Pravilă, cap. 66. Și să nu albă urăclune asupra culva, sau să fie învrăjbit cu cine-va. Că ȳice Dumnezeu Zlatoust: Preotul carele ține minte réul, nici odată nu aduce lui Dumnezeu jirtvă curată, și altele, precum ȳice Pravila cap. 62. Acéstea pre scurt vă le aducem aminte. Că

dubovnicești să arătăm întărire. Iară acum nici întocmai nu ne aflăm că o dăm. Că spune'mi mie, dacă prepuind pre vre un bărbat că este teslariu, nefiind teslariu, îl vom chema la lucru și el va veni: Apoi apucându-se de materia cea gătită spre ȳidire, va prăpădi lemne, va prăpădi petre, și va face casa așa in cât îndată să cađă. Oare va fi lni deajuns spre îndreptare, că au fost silit de alții, și nu au venit singur de sine? Nici de cum. Că trebuia măcar de și îl chema alții, el să se tragă inapoi. Apoi celui ce prăpădește lemne și petre nici o scăpare nu-i va fi spre a nu lua muncă. Iară cel ce perde sufletele și ȳidește cu lenevire (adică preotul neapt) óre socotește că îi este lui de ajuns sila altora de a scăpa? Și cum nu este lucru fórtne nebunesc? Și încă nu adaug. că pre cel ce nu voește, niminea nu póte să-l siléscă. Deci óre acésta îl va izbăvi pre el de muncă? Nu, mă rog, să nu ne amăgim pre înșine până intru atâta. Nici să ne fățarim că nu știm cele ce și la cel fórtne copii sint arătate. Că nu va putea cu adevărat și la dările de sémă să ne foloséscă acésta prefacere a uestiinței. Nu te-ai silit tu să laf acésta începătorie, știindu-ți neputința ta? Bine și frumos. Deci trebuia și cu acéstași socotéla și când alții te chema, să te tragă. Sau când nimenea nu te chemă, neputincios erai tu și nevrednic. Iară după ce s'au aflat cei ce vor să ți dea cinstea, te ai făcut îndată tare? Rís sint acéstea și bārféla și vrednice de munca cea de pe urmă. Cred că este de ajuns acest reapuns ingenios a Sf. Ioan Chrisostom pentru a fi bine explicată cariera preotiei și gravitatea respunderii ce'i urmărește, dacă nu pórtă de demnitate și nu se învețește cu consciința cu acésta misiune pastorală, a paște sufletele poporânilor. Guvernarea cea mai grea din lume este a putea manduce sufletele cugetătóra ale ómenilor și ai sálva de pericolele morței suflie tești, pentru care Preotul este respunȳetor, ca Păstor.

Iarăși auzim că mulți fără de nici o socotelă necelindu-și Pravila, netrezvindu-se, îndrăznesc de slujăsc Sf. Liturghie, care lucru cu păcat Iaste precum ați auzit

Sau încă unii din voi auzim că totă slujba o lasă, și când să face altă slujbă a Besericii ei numai să gătesc de Liturghie, și Polunoștința, sau Utrinia, și altă slujbă a Besericii, nici nu o ascultă nici nu o citesc, care lucru fără de cale Iaste ¹¹⁾.

Ci de acesta vă poruncim să vă faceți slujba după porunca Besericii. Carele nu le cetiți acasă, să le ascultați în Beserecă

Iară de Iaste vre-o grabă pentru vre-o întâmplare ceva, să fie Liturghia de odată cu Utrinia, atunci să vă citiți mai înainte ceea ce știți că nu le veți putea asculta în Sf. Beserecă, ca să nu cădeți în păcat pentru negătirea. Iarăși de lăcomii să vă feriți, ca să nu luați de la cineva ceva, să faceți pentru sufletul lui sau sărindar, sau altă rugăciune, și apoi să nu pliniți. Că amar va fi Preotului aceluia, și să va număra cu ceia ce fură sfintele. Că certy pre unii ca aceia Dumneșescul Iezechiil dicând: Acesta dize Domnul Dumneșeu: O Păstorii lui Israil. Au dora pascu-se Păstorii singuri? au nu pasc Păstorii oile? Iată laptele mâncați, și cu lână vă înbrăcați, și ce e gras junghiați, și oile mele nu le pașteți. Pre cea slabă nu o ați rădicat, și pre cea betegă nu o ați vindecat, și pre cea struncinată nu o

¹¹⁾ Aicea ne vorbește numai de datoriile preotului, pentru ca dăniio să și îndeplinescă citirea pravelei prescrișe, iar mai ales când are a oficia Sf. Liturghie. Preotul care nu șar îndeplini această morală obligație, probază că este cu totul lipsit de datoria oficiului său, este inconștient de misiunea lui, numai merită a purta haina de preot, pentru că de fapt consideră preoția, prin neîndeplinirea prescripțiilor canonice ritualistice, ca un mijloc de bun trai, oărcimărinđ cele sfinte, cum se exprimă canonul în folosul său exclusiv.

ați legat, și pre cea rătăcită nu o ați întors, și pre cea perită nu o ați căutat, și pre cea tare o ați îngreuiat cu trudă. Acastă poruncă o aflăm la Pravila, cap. 160 la sfârșitul Capului ¹²⁾.

(Va urma).

C. Erbiceanu

¹²⁾ Pentru a răspunde plastic la această pericopă a Mitropolitului Teodosie aduc numai profetia din Ezechiil din capitol XXII vers. 26 și va fi suficientă pentru cine vrea să înțeleagă însemnătatea vinei la care se expun cei ce din preoți negliază, din cauza lenevirei ași îndeplini citirea pravelelor dinic: „Și preoții ei n’au băgat în samă legea mea, și și au spurcat sfințele mele; între cel sfânt, și între cel spurcat n’au făcut deosebire; și între cel necurat și între cel curat n’au deosebit, și de către Sâmbetele mele ș’au întors ochii și Sâmbetele mele le-au spurcat în mijlocul lor“. Apoi Mitropolitul aduce ca concluzie la obligațiunea preotului de ași îndeplini în conștiință datoria sa următorul loc tot din Ezechiil: „Acestea dice Domnul: O! păstori! lui Israel. Ați pască se păstorii pre sine? Ați nu pre oi le pasc păstorii? Iată laptele îl mâncați și cu lâna vă îmbrăcați, și ce este gras junghiați și oile mele nu le pașteți. Pre cea slabă nu o ați întărit, pre cea bolnavă nu o ați vindecat, și pre cea struncinată nu o ați legat și pre cea rătăcită nu o ați înapoiat. și pre cea perită nu o ați căutat și pre cea tare o ați asuprit cu osteneală. Și s’au risipit oile mele, nefiind păstor și s’au făcut mâncare hîrălor țarinei“. Pentru clericul cult este destul acest răspuns și să îl ajute Dumnezeu a nu și îngrena conștiința cu asemenea cumplită și grea răspundere, din cauza trândăviei sale la a doua Judecată a venirii lui Christos, când are a răsplăti fie-căruta după valoarea și meritul faptelor lui. Amin.

Reflecțiuni Morale asupra iubirei creștine.

(Urmare. Vedî Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVII-lea No. 11).

IUBIREA CĂTRE APRÓPELE.

„Să iubești pe aprópele tãu, ca însuși pre tine“.

Sunt cuvintele, cu cari Domnul desăvîrșește porunca iubirei către Dumnezeu. Porunca acésta, zice el, este întocmai, ca și cea d'ânteiu, care coprinde iubirea către Dumnezeu. Iar a doua poruncă, întocmai cu acésta, adică ca aceea, care cuprinde iubirea către Dumnezeu este: «Să iubești pe aprópele tãu, ca însuși pre tine». Ești dator, zice Mântuitorul, să iubești pe aprópele tãu, așa precum ești dator a iubi pre Dumnezeu, din tótã inima, din tot sufletul și din tot cugetul tãu.

Dar ce este óre și din ce constă acésta iubire către aprópele? De sigur, că ea constă nu numai intru a nu vătãma intru nimic pe aprópele nostru, să fim gata a-l face tot binele, împãrtășind cu el bucuria și întristarea sa, iubirea cere mai 'nainte de tóte să fim drepți și filantropi către toți, căci în dreptate și filantropie se desăvîrșește precepta iubirei către aprópele nostru.

În adevăr, sentimentul iubirei către aproapele este un sentiment de iubire propriu al religiei creștine. Nici o altă religie nu a ridicat așa de sus și nu a accentuat iubirea către aproapele și nu a impus-o ca datorie a omului, cum a impus-o religia creștină. Aici o vedem ridicată la gradul de datorie, ba încă datoria cea d'întăiu a omului după Dumnezeu, așa în cât se poate zice, că este virtute și preceptă proprie a religiei creștine, care ea însăși cu drept cuvânt este și se numește religie a iubirei.

Cât de mult este prețuită iubirea către aproapele, în învățătura religiei creștine, se vede din cuvintele Domnului și ale Sf. săi Apostoli. Ast-fel Mântuitorul, cu puțin înainte de morțea sa și, resumând Apostolilor învățătura evanghelică, între cele d'întăiu cuvinte zice: «Acăsta poruncesc vouă, ca să vă iubiți uni pre alți». (Ioan, XIII, 12). Și tot cu acea ocaziune spune Apostolilor și celor ce 'l urmau următoarele memorabile cuvinte, cu privire la iubirea creștină: «Întru acăsta vor cunoște toți, că sunteți al mei ucenici, dacă veți avea dragoste între voi». (Ioan, XIII, 35).

Iubirea este însăși ființa religiei creștine: «Atât a iubit Dumnezeu lumea, în cât și pe Fiul său cel unul născut 'l-a dat, ca tot cel ce crede întru dînsul să nu piară, ci să aibă viață de veci», căci n'a trimis Dumnezeu pre Fiul său în lume, ca să judece lumea, ci ca să mântuiască lumea prin el. Apostoli Domnul au arătat la tot pasul și în totă vremea puterea iubirei, care lucrează prin evangheliu și învățătura predicată de el. Fericitul Ieronim ne istorisește despre Evangelistul Ioan, că petrecendu-și în Efes ultimile sale zile și fiind ajuns în adânc bătrânețe, venea la biserică, adus fiind și purtat de ucenici săi și nimic alt nu le mai spunea, de cât: «Fiilor! Iubiți-vă uni pre alți» Cuvinte cari s'a transmis și în liturghiul bisericii și se pronunță cu glas mare până astăzi, ori-unde și ori-când se servește sfânta liturghie. Și același fericit Ieronim ne spune, că întrebând

discipoli săi pe Ioan, că de ce tot-d'a-una le repetă același lucru și aceeași poruncă a iubirei? El le zicea, întru această se cuprinde toată învățătura evanghelică.

Iubirea către apropiele trebuie să cuprindă fără deosebire pe ori ce om, pentru că ea nu trebuie a se mărgini numai la unul sau la altul, la cunoscuți, la prietenii săi la cei de un neam, ci trebuie să cuprindă și să se estindă asupra tuturor oamenilor, trebuie să cuprindă pe tot omul, căci toți suntem făpturi a le lui Dumnezeu, după chipul și asemănarea sa, ființe spirituale, raționale și libere. Din cauză dar, că tot omul este înzestrat cu spiritualitate, rațiune și liberă, voință, fie-care om aspiră să cunoască înfinitul, adevărul, perfecțiunea și sfințenia, asemănându-se mai mult sau mai puțin lui Dumnezeu, apropiindu-se și voind a se uni chiar cu el, după cuvântul Domnului, care a zis următorilor săi: «Fiți desăvârșiți, precum și Tatăl vostru cel din ceruri desăvârșit este». (Mat. V, 48).

Prin urmare ori-ce om după învățătura evanghelică, la care sunt chemați toți oameni, spre a crede și cunoște adevărul, fie-carele are o destinațiune înaltă, de a se asemana lui Dumnezeu și de a se uni cu el. În această tendință omul, făcând voia lui Dumnezeu, se bucură cu dreptul de iubirea sa părintească, de harul lui Dumnezeu, de care se învrednicește prin credința și iubirea în Iisus Christos, Fiul său unul născut venit în lume, pentru a mântui pe om. Iar această mântuire se dă tuturor credincioșilor fără deosebire.

Când dar dreptatea Dumnezeiească și iubirea sa nemărginită, chiamă pe toți oameni la sine fără deosebire, trebuie ca noi oameni și credincioși învățăturai evanghelice să facem alt-fel? Atunci îndeplinim noi învățăturai evanghelică a iubirei creștine? Când Dumnezeu este drept și iubitor de oameni și când Mântuitorul ne zice: «Fiți desăvârșiți, ca și Tatăl vostru cel din ceruri!» Atunci nu trebuie ca noi să întindem iubirea noastră asupra tuturor oamenilor, așa cum face și el,

numai ast-fel lucrând îndeplinim adevărata iubire către aproapele, care trebuie să cuprindă pe toți oamenii, căci toți suntem faptura și chipul lui Dumnezeu și cu toți suntem chemați, prin iubirea sa de oameni a ne învrednici de harul și mântuirea adusă nouă prin Fiul său unul născut.

Pe lângă această iubire, pe care o cere din partea noastră precepta evanghelică, ca s'o avem către aproapele, trebuie să fie curată și adevărată. Ea este curată și adevărată atunci, când este sinceră și se probază și învederează prin fapte. Este știut din istoria evanghelică, că mai nici una din greșelile Fariseilor n'a fost așa de cumplit desaprobată de Mântuitorul, ca ipocrisia lor, adică bunătatea părută, iubirea și filantropia lor aparentă. Pentru acesta, pe când Domnul, în toate convorbirile și cuvântările sale era dulce și blând contra Fariseilor ipocriți, a vorbit tot-d'auna cu asprime, pronunțând tot-d'auna asupra-le, nu numai desaprobare, dar dispreț, arătând cât sunt de vinovați pentru acesta. El le zicea tot-d'auna memorabilele cuvinte: *«Vai vouă cărturarilor și Fariseilor ipocriți»*.

« Domnul iubea adevărul și îl pretindea de la toți aceia, cari voiau să fie următori ai săi. El voia, ca cuvântul lor să fie expresiune sinceră a inimilor; voia în acelaș timp dar, ca iubirea către aproapele să fie adevărată și sinceră. Totă filantropia și iubirea către aproapele, care nu isvora din inimă, ci era numai de ochi lumii, o socotea de nimic, iubire falsă. Tu, când faci milostenie, să nu știe stânga, ce face dreapta ta, zicea El (Mat. VI, 3). Voia a zice cu acesta discipolilor și tuturor următorilor săi, că nici chiar cei mai de aproape ai noștri, nici chiar părinți și frați și prieteni noștri să nu știe, pentru ca să nu ne laudăm cu milostenia și filantropia noastră. Acestea să le cunoscă numai Dumnezeu, cel ce vede și cunoște toate. În numele său și pentru el să facă totă dreptatea, milostenia și iubirea către aproapele, iar nu pentru fala oamenilor.

Adevărata iubire către aproapele, trebuie fără îndoială, a nu se mărgini numai la cuvinte sau vorbe, pot și acestea să fie mângăere celor întristați, dar ea trebuie să se dovedească prin fapte, care să probeze adevărata și sincera iubire și compătimire către aproapele, carele se află în strâmtorare, nevoie și nenorocire. Pentru acesta Mântuitorul, arătând pe adevăratul filantrop în persoana Samaritanului, zice despre el, că nu s'a mărginit numai la cuvinte, să mângăe pe cel căzut în tărhar, din contră, ia legat rânile, l-a pus pe asinul său și l-a dus la cea mai apropiată gazdă și a plătit pentru el tot ceia-ce reclama îngrijirea și căutarea sa.

Tot ast-fel cu altă ocaziune Mântuitorul, vorbind despre filantropie și adevărata iubire către aproapele, în legătură cu viața viitoare, cu recompensa, ce așteaptă pe cel bun și pedepșa, ce vor lua cel rău, zice despre cei buni și l'fericește, că au dat să mănânce celor flămânzi, au adăpat pe cel însetat, au îmbrăcat pe cei goi, au adăpostit pe cel străin, au îngrijit de cel bolnav și de cel din închisori. Domnul enumeră faptele pentru a arăta tulpilor, că iubirea și filantropia către aproapele trebuie să fie sinceră și adevărată, mergând până la sacrificii, prin care să se dovedească cu adevărat compătimirea către cel în lipsă și nenorociri.

Tot ast-fel predică iubirea către aproapele și Apostolul Domnului. Sf. Apostol Pavel predică Galatenilor și le recomandă cu dea-dinsul, că accia este credința cea adevărată, care lucrează prin dragoste¹⁾. De asemenea și Sf. Apostol Ioan zice: «Intru acesta am cunoscut dragostea lui Dumnezeu, că El și-a pus sufletul său pentru noi și noi datorii suntem pentru frați să ne punem sufletele, iar cel ce are averea lumii aceștia și vede pe fratele său având lipsă și și închide inima sa de către dînsul, cum rămâne dragostea lui Dumnezeu intru dînsul? Fiți mei! Să nu iubim cu cuvântul,

¹⁾ Epist. către Galat. Cap. V, vers. 7.

nici cu limba, ci cu fapta și cu adevărul. Și intru acesta cunoscem că suntem din adevăr și înaintea lui vom încredința inimile noastre¹⁾.

Un alt semn distinctiv al iubirei creștine către aprópele este acela, că învățătura evanghelică ne ordonă a întinde asupra tuturor ómenilor fără deosebire iubirea și filantropia noastră. Înainte de lumina evanghelică popóarele cele vechi trăiau deosebite fie-care, desprețuind pe cele-l-alte și nesocotindu-l ca ómeni. De sigur, că la această vrăjmășie și separațiune a popórelor contribuia mult și faptul, că fie-care națiune 'și avea zei sêi și religiunea sa proprie. De aici se părea, că fie-care individ are datorii și obligațiunile numai către cei de un neam cu el. Cel de alt neam era considerat, nu numai ca strein, ca nevrednic de iubirea și compătımirea sa, dar chiar ca vrăjmaș.

Din timpul cuceririlor lui Alexandru-cel-Mare, popóarele Asiei și ale Africei, venind în contact cu Europa și formând un mare stat, a început o óre-care comunitate și legătură între diferitele popóre. Această legătură și apropiere a diferitelor popóre vechi a devenit mai strânsă, când s'a înființat în urmă marele imperiú Roman, care coprindea, precum se știe, mai totă lumea cunoscută de atunci. Popóarele vechi, unite sub sceptrul Romei, s'aú apropiat între dtinsele, dar totă apropierea și legătura lor nu avea nici o bază de filantropie. Totul era superficial și sub scutul cucerirei. Dumnezeu însă îngrijește, ca tocmai atunci să dea omenirei aceea ce-l lipsea. Se arată religiunea creștină, pentru a uni tóte națiunile pământului prin o credință, ridicând și făcend să domnescă în sânul tuturor neamurilor una și aceeași lege, iubirea către toți ómeni.

După învățătura evanghelică omul are datorii de o potrivă de iubire și filantropie către toți ómeni, căci toți sunt creaturi

¹⁾ I. Epist. Ioan, Cap. III, Vers. 16—19.

ale lui Dumnezeu, chipul și asemănarea sa, toți s'aũ mântuit prin același sânge a lui Iisus Christos, toți sunt frați între dînși și fii ai aceluiași părinte, Dumnezeu. Acastă lege predicând-o Apostolul Pavel Galatenilor, le spune: «Voi toți fii ai lui Dumnezeu sunteți, prin credința cea întru Christos Iisus, că ori-câți în Christos v'ați botezat, în Christos v'ați îmbrăcat. Nu este iudeu, nici elin, nu este rob nici slobod, nu este parte bărbătească nici muerescă, că voi toți unul sunteți întru Christos Iisus»¹⁾.

Deci dar, ca omeni toți în creștinism sunt de o potrivă; toți aũ nevoie de a se mântui, europenul, ca și asiaticul, africanul, ca și americanul și australianul, cel alb, ca și cel negru, căci toți sunt omeni, frați între dînși și fii ai aceluiaș părinte, Dumnezeu.

Dar la acastă demnitate de frați și fii ai lui Dumnezeu, omeni nu s'aũ ridicat, de cât prin învățătura evangelică și prin iubirea, ce o dictează către aprópele acastă învățatură, singura după care toți omeni trebuie să fie de o potrivă, părtășii iubirei noastre, ba încă ai iubirei celei sincere și adevărate.

Pentru acesta Mântuitorul, în parabola cu Samaritanul, răspunzând la întrebarea, cine era aprópele său, arată, că aprópele celui căzut în tâlhari era Samaritanul cel de alt neam.

După învățătura Domnului și a sfinților săi Apostoli, primi creștini aũ înțeles tot-d'a-una ast-fel învățătura și precepta despre iubirea către aprópele. În timpurile persecuțiunilor, precum ne asigură scriitorii timpului și toți cel ce aũ fost martori oculari, creștini n'aũ încetat un singur moment, d'a extinde iubirea și filantropia lor, chiar și asupra vrăjmașilor, chiar și asupra acelora cari i persecutau. Sfântul Dionisie al Alexandriei iață ce ne istorisește despre purtarea

¹⁾ Galat. III; 26—29.

creștinilor în timpul unei înfricoșate ciumi, care bântuia atunci în Alexandria: Cel mai mulți din frații noștri, cuprinși de iubire și filantropie către cei suferinzi, uitându-se pe sine și desprețuind pericolul ce-l amenința, îngrijau de cei bolnavi, pentru dragostea cea întru Christos. Mulți au suferit morțea din această iubire către aproapele, dar ei făceau această din datoria creștină de a îngriji pe aproapele și pe cei suferinzi. Păgâni părăsău și fugău de cei ce se bolnăvău, creștinii însă îngrijau de ei cu pericolul morții¹⁾.

Acelaș lucru ni-l afirmă și sfântul Ciprian, despre purtarea creștinilor din Cartagena, în timpul unei pestilențe, care bântuia această cetate. În una din omiliile sale, sfântul părinte zice: «Nu este lucru de mirare, ca să îngrijim și să iubim numai pe ai noștri; acela este creștin desăvârșit, carele face binele și îngrijește și de păgâni. Acela care, biruind răul cu binele și urmând exemplul Dumnezezeștei filantropiei, el iubește și pe vrăjmași săi; binele trebuie să se facă către toți fără deosebire, iar nu numai către cei de o credință cu noi. Cuvintele sale memorabile sunt: „*bonum est ad omnes, non ad solos domesticos fidei*”²⁾.

✠ Dar exemplul iubirei celei mai desăvârșite către aproapele avem în însuși Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Christos. Viața sa este tipul acestei iubiri desăvârșite. Ce alt este întreaga sa viață, fără numai de a face binele tuturor cu cuvântul și cu fapta, luminând sufletele prin sfintele sale învățături? El ridică totă suferința și neputința în Israel, pretutindeni tămăduiește pe bolnavi, pretutindeni ajută, pretutindeni mângăie, fie-că el însuși, după cuvântul evangheliei, nu avea unde să-și plece capul. Întréga sa viață, cunoscută din evanghelii, de la botez și până la morțea de cruce, este tipul iubirei și al filantropiei. Însă-și morțea sa pentru păca-

¹⁾ Etsevie, Ist. Biser. Cart. VII, Cap. 22.

²⁾ Viața Sf. Ciprian, scrisă de diaconul Pouțiu. Cap. IX.

tele lumii este sigiliul celei mai desăvârșite iubiri către omenire. Cine nu cunoște cuvintele sale memorabile, pe care le-a spus sfinților săi Apostoli, în preziua morții sale: «Acesta poruncesc vouă, ca să vă iubiți unul pe altul, iar iubire mai mare de cât acesta nimeni nu are, ca sufletul său să 'l pue pentru prieteni săi»¹⁾. Și tot el zicea adesea²⁾ orii Apostolilor: «Eū sunt păstorul cel bun; păstorul cel bun sufletul său 'și pune pentru oile sale»³⁾.

Cât de pătrunși erau Apostoli Domnului și cei ce au ascultat cuvintele Mântuitorului și ale lor, despre iubirea către aproapele, ne învederează iubirea, care a domnit între primii creștini în Ierusalim. Faptele Apostolilor, descriind iubirea, care domnea între acești primii creștini, zice despre ei: «Iară a mulțimei, celor ce credeau, era o inimă și un suflet și nici unul din cele ce avea zicea, că este ceva al său, ci era lor toate de obște și cu mare putere mărturiseau Apostoli de învierea Domnului Iisus Christos și mare dar era întru ei toți și nimeni nu era lipsit între ei, că toți cari aveaū țarinii sau case, vânzându-le aduceau prețurile celor vindute și le puneau la picioarele Apostolilor și se împărțeau fiește cui, după cum fiește cine avea lipsă»⁴⁾.

Iubirea frățescă cea mai curată, sinceră și desăvârșită, caracteriză prima biserică și prima societatea creștină. Primii creștini se numeau între sine frați; ei trăiau în societate frățescă, ca și fii aceleiași familii; masa și averea lor era comună; tot prisosul lor era pentru cei săraci și lipsiți de ajutoare. Nimeni nu avea nimic propriu al său. Averea lor era comună.

Din istoria Faptelor Apostolilor aflăm, că societatea primilor creștini era exemplu de iubire și de frățietate. Nici odată n'a domnit în lume, între oameni o astfel de iubire

¹⁾ Ioan, Cap. XIII, 35 și următoarele.

²⁾ Ioan, V, 13.

³⁾ Fapt. Apost. IV, 32—35.

și frățietate. Iubirea frățescă era aceia, ce caracteriza în deosebi prima societate creștină și ast-fel aū trăit ei, în decursul secolilor și mai ales în timpul persecuțiilor. Păgânii însuși admiraū iubirea frățescă a creștinilor. Vedeti, diceaū ei, după mărturia lui Tertulian, cum se iubesc creștini între dinși, cum sunt gata chiar de a muri unul pentru altul.

Dar câtă deosebire între moravurile și iubirea primilor creștini, când comparăm acele timpuri, mai ales cu timpurile noastre! Mai suntem noi ore astă-ți însuflețiți de aceea iubire frățescă, care domnea odinioară între primii creștini și între credincioși lui Iisus? Câtă deosebire! Nu domnește ore și astă-ți în Biserica sa aceeași lege a iubirei către aprópele? Cum se face însă, că ea astă-ți a slăbit, iar în locul iubirei către aprópele invidia, rēutatea, certurile, rēsbunarea și tot rēul posibil să'l voim aprópelui? Dar dacă acestea lipsesc, atunci o indiferență către nenorocirea în care se află aprópele și invidie, când il vedem prosperând sau în fericire. Adesea vedem pe aprópele nostru aflându-se în pericol sau în nevoe mare și cu tóte acestea privim cu răcelă la nenorocirile sale, fără a-i da mână de ajutor. Atăta indiferență, în cât nimic nu ne mișcă, nimic nu ne îndemná la compătimire către ei. Sau iarăși, sau suntem egoiști, ori ne îngrijim numai de noi înșine și ne pare, că întru acesta se desăvirșește totă fericirea, totă înțelepciunea, tot progresul și totă civilizațiunea.

Dar ore putem dice, că ast-fel de inimi sunt inimi creștine? Când în ele nu se află nici un sentiment de iubire către aprópele; adevăratul creștin compătimeste, este milostiv și filantrop, el se bucură de fericirea celor-l-alti și se întristeză de nenorocirile lor. În iubirea sa desăvirșită către aprópele, el împărtășește tot ce se întâmplă acestuia, pentru că el socotește pe aprópele frate al seu, membru al aceleiași familii, deopotrivă cu sine, fiu al aceluiași părinte, Dumneđu.

Dar ce să mai dicem de aceia, cari de și creștini, nu numai că sunt indiferenți la nenorocirile aprópelui, dar i fac tot réul posibil, 'l invidiază și se bucură vèzèndu-'l în nenorociri? Mai mult chiar. Se intristéză și se cuprinde de mânie și réutate pentru binele și fericirea aprópelui. Ce trebuie a zice de sufletul și viața unor ast-fel de creștini, la cari, în loc să domnescă iubirea și filantropia, ei sunt cuprinși de pațimile cele mai sèlbatică, de invidie și réutate? Ce trebuie să zicem de acela, a căror hrană sufletescă o àù din nenorocirea și nefericirea aprópelui?

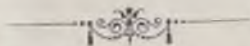
Nu sunt acestea spirite demonice? Când în el nu se află de-cât ura, invidia și tótă réutatea sèlbatică. Cât de departe sunt ast-fel de ființe de viața creștină și evanghelică, de viața iubirei către aprópele, care înobiléză pe om, 'l pune în rândul îngerilor și 'l asemănă divinități. Drept este, că omul cu puterea libertăței, cu care este înzestrat și a judecăței, el este ființa morală, respunzător de faptele sale. El are puterea d'a se înălța și a se asemèna lui Dumnezeu, dar în acelaș timp dominat de pațimi, se póte pogori și încatena cu legăturile infernului și a le lui satan. El póte fi cu adevèrat ființa divină, imagine după chip și asemènarea lui Dumnezeu, sau cea mai înfricoșată fiară. Dar pentru a fi una sau alta, depinde de la tendința și năzuința sa către bine sau către réu, precum și de la educațiunea bună sau rea, ce o capătă, de la influența pe care o are asupra sa legea morală a evangheliei, sau de la demonul, care 'l róde sufletul și 'l îndèmnă numai la réu și fără-de-lege.

Cât de nobilă dară și înălțătóre este precepta iubirei către aprópele! Cât de mult înălță ea și cinstește pe om și larăși, cât de înjosit este el, când i lipsește iubirea către aprópele. În adevèr dar, numai în creștinism se pot vedea tipurile adevèratului om, căci aci dragostea către aprópele este poruncă Dumnezeescă și se impune deopotrivă, ca și credința și iubirea cutre Dumnezeu.

Pentru acésta, cel-ce voim a fi cu adevărat creștini, trebuie a ne sili din tóte puterile să înlăturăm și să gonim din sufletul nostru patimile, răutatea, ura și invidia. Departe de noi egoismul sau iubirea de sine, departe de noi indiferența rece, de a nu compătimi la nenorocirea aprópelui și a nu ne intrista de nenorocirile sale. Tóte acestea nu se potrivesc cu învățătura sfintei nóstre religii. Toți cel-ce le au sunt numai cu numele creștini, iar viața și faptele lor sunt departe de curăția și sfințenia învățăturai morale ale evangheliei. Numai cel ce uraște răul și iubește virtutea : numai cel ce compătimeste pe aprópele și 'și arată prin fapte iubirea și filantropia sa către ei, numai acela, se póte zice, că este cu cuvintul și cu fapta creștin adevărat, căci Domnul legea iubirei către aprópele, pe care a alăturat-o și a socotit-o de opotrivă, ca și iubirea către Dumnezeu, a recomandat-o deopotrivă tuturor următorilor săi, spuindu-le, că numai prin ea se pot asemăna lui și numai întru ea petrecând și practicând-o se cunosc, că sunt cu adevărat următorii ai săi. Acésta este iubirea către aprópele și ast-fel ne o recomandă învățătura evanghelică.

C.

OMILIILE LUI AFRAATE.

Despre credință — Omilia I^a.

(Urmare Vedei Biserica Ortodoxă Română, Anul al XXVII-lea No. 11).

Dacă tu zici: dacă Mesia este pus în temelie așa că el rămâne în edificiu, când se termină? Amin două acestea le spune fericitul Apostol. El zice: «eu, ca un arhitect înțelegt am pus temelia» (I Cor. III, 10) și explică acolo acest fundament și 'l clarifică, zicând: «altă temelie, afară de cea pusă nu poate să pue nimenea, acesta este Iisus Christos» (I Cor. III, 11). Că Christos locuște în acel edificiu, acesta este cuvântul asupra căruia a scris Ieremia, numind pe omeni temple în care locuște Dumnezeu. Apostolul zice: «Eu și tatăl meu una suntem» (Ioan X, 30) Așa dar se împlinește acel cuvânt că Christos locuște în omenii, care cred în el și că el este temelie pe care se ridică întreg edificiul. Viu țarăși la cuvântul meu de la început că Christos este numit în profeți «piatra edificiului». Despre acesta zice, David cel întâiu: «Piatra pe care au nesocotit-o ziditorii va fi în capul edificiului» (Ps. CXVIII, 22). Și cum au desprețuit ziditorii acea piatră, care este Christos? Dacă nu așa că 'l-au adus înaintea lui Pilat și au dis: «Nu va fi acesta rege peste noi» (Luca XIX, 14 comp. Ión XIX, 15). Și țarăși în parabolă zice Domnul nostru: «Un om de familie mare se duse să ia un regat, dar se întorse înapoi cel, care era să domnescă peste el. Și el au trimes soli după el și au dis: «nu va fi acesta rege peste noi» (Luc. XIX, 12, 14). Prin acestea au desprețuit piatra, care este Christos. Și cum era în capul edificiului? Dacă nu prin aceea că se ridică peste edificiul popórelor și pe el se înalță edificiul lor. Și cine sunt ziditorii? Dacă nu preoții și fariseii, care nu clădeau edificiul cel adevărat, ci dărámau aceea ce el

zidise, după cum este scris în profetul Iezechiel: el zidește păretele și el 'l spoesc ca să cadă (XIII, 10). Și iarăși este scris: «Am căutat printre el un bărbat, care să tragă un zid și să stea în spărtură, pe supratața pământului, ca să nu o perd, și nu am găsit» (Iezechiil XXII, 30). Și iarăși: Iesaiia înainte a profetit asupra acestei pietre, căci dăce: Așa dăce Domnul: «Iată eu pun în Sion piatra alăasă în unghiul strălucit, capul păretelui edificiului» (Ies XXVIII, 16). Și iarăși dăce acolo: «Cel care crede în ea nu se teme» și «care cade pe acea piatră se sparge»; și tot pe ce cade ea se sfărâmă» (Mat. XXI, 44). Poporul Israel a cădut pe ea și s'a distrus pentru vecie. Și ea a cădut peste chipul idolului și 'l a sfărâmat (Dan. II, 34). Gințile însă au cređut în ea și nu se tem.

Am arătat despre acea piatră, care este pusă capul peretelui edificiului. Și dacă acea piatră este pusă temelie, cum este capul păretelui, dacă nu ast-fel că, când a venit Domnul nostru, a pus credința sa în pământ, ca și o temelie, și se ridică mai sus de cât toate cerurile, ca și virful peretelui; și întreg edificiul se termină din pletrii, de jos și până sus. Și despre credința am dis că el a pus credința sa în pământ, aceea ce David mai înainte a anunțat despre Mesia, când dăce: «Credința răsare din pământ» și mai jos dăce: «Justiția (privește, ese la ivelă) se cobără din cer» (Ps. LXXXV, 12).

Și iarăși Daniil dăce despre această piatră, care este Mesia. Piatra a fost tălată din munte, dar nu prin mână (omeneshi) și a cădut peste chipul (idoleasc) și a umplut tot pământul (Daniil II, 34, 35). Acesta a pređis'o despre Christos, de care s'a umplut tot pământul. Credința în Christos însă lată că a umplut toate marginile pământului, după cum dăce David: În tot pământul a eșit vestea evangheliei lui Christos (Ps. XIX, 6). Iarăși când a trimis pe Apostoli le-a dis: Mergeți, învățați toate popórele, ca să credă în mine» (Mat. XXVIII, 19). Încă Zacharia profetul a proorocit despre această piatră, care este Christos, ast-fel: Am veđut piatră principală, a dreptăței și a misericordiei (Zach. IV, 7). Pentru ce dăce el principală, dacă nu pentru că el era de la început la Tatal? Și dăce «a misericordiei» pentru că, când el a venit în lume, a dis ucenicilor săi: Acesta este porunca mea, ca să vă iubiți unul pe altul (Ioan XV, 12); și iarăși eu vă numesc pe voi

amicul (Ioan XV, 15). Fericitul Apostol dice: Dumnezeu ne-a iubit pe noi prin iubirea Fiului său (Efeseni II, 4, 5). În adevăr Christos ne-a iubit, căci 'și-a pus sufletul pentru noi (Efeseni V, 2).

Explică și demonștră în privința acelei pietre astfel: Iată pe această piatră deschid eu 7 ochi (Zach. II, 9). Dar ce sunt acei 7 ochi, cari sunt deșchiși pe acea piatră? Dacă nu spiritul Domnului, care locuia în Christos în cele șapte operațiuni, după cum dice prorocul Isaia: «Se odihnește și locuște în el spiritul lui Dumnezeu, al înțelepciunii, al inteligenței, al sfatului, al bărbăției, al cunoștinței și al fricei de Domnul» (Is. I, 2). Aceștia sunt cei 7 ochi, cari s'au deschis pe piatră și aceștia sunt cei 7 ochi ai Domnului, cari privesc peste tot pământul (Zach. IV, 10). Încă și acesta este dis despre Christos: Lumină este dat El pentru toate popoarele, după cum dice Isaia: Te am dat lumină pentru toate popoarele, ca Tu să fii salvarea mea până la marginile pământului (Is. XLIX, 6). David dice de asemenea: Cuvântul tău este sfeșnic picăturilor mele și lumină pe căile mele (Ps. CXIX, 105). Cuvântul și expresiunea Domnului Christos este, după cum stă scris la începutul Evangheliei, dă-tătorului nostru de viață: La început era cuvântul (Ioan I, 1); și despre lumină se mărturisește tot acolo: Lumina luminează în întunec și întunecul nu o poate cuprinde (Ioan I, 6); ce însemnă această că lumina luminează în întunec și întunecul nu o cuprinde? Dacă nu că Christos, care face să lumineze lumina sa în mijlocul poporului casei lui Israel și poporul casei lui Israel nu a cuprins lumina lui Christos în aceea că el nu a crezut în El, după cum este scris: La al sâi a venit și al sâi nu-l a primit (Ioan I, 11). Și chiar Domnul nostru, Iisus, 'I. a numit pe el întunec. El dice Apostolilor: Aceea ce am spus vouă la întunec, spuneți voi la lumină (Mat. X, 2); în mijlocul popoarelor să strălucască lumina voastră. Aceștia a primit lumina lui Christos, care este lumină pentru popore. Și iarăși dice Apostolilor sâi: Voi sunteți lumina lumii (Mat. V, 14). Și «să strălucască lumina voastră înaintea oamenilor ca să vadă faptele voștre cele bune și să glorifice pe Tatăl voștru, care este în ceruri» (Ibidem V, 16). Din nou arată despre sine însuși că este lumină și dice Apostolilor: Mergeți până aveți lumina cu voi, ca nu cum-va să vă ajungă întunecul (Ioan XII, 35). Și «credeți în lumină pentru ca să fiți fiii luminei» (Ib.

XII, 36). Iarăși «eu sunt lumina lumii» (Ib. VIII, 12). Relativ de acésta ȳice: Nimeni nu aprinde sfeșnic și'l pune sub baniță sau sub pat sau în un loc ascuns, ci îl pune pe un candelabru mai sus, ca fie-care să vadă lumina sfeșnicului (Mat. V, 15; Marc. IV, 21; Luc. VIII, 16). Sfeșnicul luminător este Christos, după cum ȳice David: Cuvintul tȳeu este sfeșnic pictórelor mele și lumineă pe căile mele (Ps. CXIX, 106).

Chtar profetul Hosea ȳice: Aprindeți-vȳe (sfeșnic) lumineă și căutați pe Domnul (X, 12). Domnul nostru Iisus Christos ȳice: Care femeie avȳnd 10 drahme, a perdut una și nu aprinde sfeșnic, mătură casa și caută dragma, care a perdut-o? (Luc. XV, 8). Cine este acésta femeie? dacă nu adunarea casei lui Israel, cȳria i s'a dat 10 porunci și a per lut porunca dintăi, carei îndemná ast-fel: Eū sunt Domnul Dumneȳeul vostru, care vȳe a scos din pȳmintul Egiptului (Ex. XX, 2). Dacă ei aū perdut porunca intȳia, nu aū putut pȳdi nici pe a noua, care urmȳzȳ după ea, pentru cȳ a noua atȳrnȳ de cea dintăi. Onorȳnd pe Baal, nu era un lucru posibil ca ei sȳ pȳzȳscȳ cele 9 porunci. Aū perdut așȳ dar porunca intȳi. Intocmai ca și femeea care a perdut o draghȳ din cele ȳece. Profetul le strigȳ: Aprindeți sfeșnic și căutați pe Domnul. Și iarăși profetul Isaia ȳice: Cȳutați pe Domnul și dacă 'l gȳsiți, chemați-l; dacă se apropie sȳ pȳrȳsescȳ pȳcȳtosul drumul sȳu și bȳrbatul nelegluit cugȳtȳrile sale (Is. LV, 6-7). Sfeșnicul lumina și ei nu aū cȳutat cu el pe Domnul Dumneȳeul lor. Lumina lui a strȳlucit în întunec și întunerecul nu a cuprins'o. De asupra candelabrului era sfeșnicul și cel, cari erau în mijlocul casei nu aū vedut lumina lui. Și ce este acésta cȳ sfeșnicul se ridicȳ de asupra candelabrului? dacă nu cȳ'l ridicȳ pe el pe cruce. În tȳlȳ acésta casȳ era întunec peste ei. Cȳnd ei 'l aū crucificat s'a stins lumina de la el și a luminat casa popȳrelor, pentru cȳ din timpul orei a șȳsea, cȳnd ei 'l aū crucificat, și pȳnȳ în ora a noua era întunec în tot pȳmintul lui Israel. A apus sorele la prȳnz și a fost întunec asupra pȳmintului în ȳiua albȳ, după cum este scris în profetul Zacharia: și va fi în ȳiua aceea, ȳice Domnul, va apune sȳrele la prȳnz și se va face întunec pe pȳmint în ȳiua albȳ. (Acest loc este Amos VIII, 9, comp. Zach. XIV, 6-7). Viȳ iarăși la cuvintul meȳ cel dintăi cȳ

creința este peste care se ridică toate faptele frumoase ale edificiului. Și ce am *dis* asupra edificiului, nu am *dis* în mod străin, căci fericitul apostol scrie în epistola întâta către Corinteni ast-fel: Eu am pus fundament ca un arhitect înțelept și fie-care zidește peste el (I Cor. III, 10, 12 sq). Este acel, care zidește argint și aur și pietre prețioase. Este acel, care zidește trestie, burueni și cotore. În ziua de apoi se examinază edificiul acela cu foc. Aurul, argintul și pietrele prețioase vor fi păzite în mijlocul focului, pentru că ele sunt edificiul cel adevărat. Buruenile, trestia, și cotorele sunt stăpânite de foc și arse. Și ce este aurul, argintul și pietrele prețioase peste cari se ridică edificiul, dacă nu faptele bune ale credinței, cari sunt păzite în mijlocul focului, pentru că în edificiul adevărat locuște Iisus Christos. El este, care-l păzește de foc. Noi vedem și înțelegem din exemplul, ce Dumnezeu ne a dat încă în *acéstă lume*, pentru ca să ne întărescă promisiunile lumii aceleia. Înțelegem încă de la acei 3 bărbați drepti, cari au căzut în mijlocul focului și nu au ars, Anania, Azaria și Misael, că focul nu-l a stăpânit pre ei, pentru că au zidit edificiul cel adevărat, au desprețuit ordinul regelui Nabukadnezar și nu au adorat statua cea făcută.

Acel, cari au trecut peste ordinul lui Dumnezeu, 'i au cuprins lute focul, 'i au ars și au fost distruși fără milă. Sodomiții au ars ca și trestia, buruenile și cotorele. Au ars de asemenea Nadab și Abihu, pentru că au călcat porunca lui Dumnezeu (Lev. X, 1). Iarăși au ars 250 bărbați, cari au adus mirosuri. Au ars 2 căpitan și o sută de omeni cu ei pentru că s'au apropiat de muntele pe care ședea Ilie, care se urcă la cer în o căruță de foc. (II Regi I). Au ars iarăși calomniatorii, cari au săpat grăpa bărbaților drepti.

Pentru *acéstă*, iubitul meu, sunt curățiți cei drepti în foc ca și aurul, argintul și pietrele prețioase și cei păcătoși arși în foc ca și iarba, trestia și cotorele pe care le cuprinde focul și le arde, după cum dice profetul Isaia, «prin foc judecă Domnul și prin el curăță tot trupul» (LXVI, 16). Și iarăși dice: «Veți eși și veți vedea corpurile bărbaților, cari s'au ridicat contra mea, căci vermele lor nu móre și focul lor nu se stinge și sunt scârbă pentru tot trupul» (ib. V, 24).

De asemenea Apostolul declară asupra acestui edificiu și fundament ast-fel: «Alt fundament, afară de cel pus,

nimeni nu p $\acute{o}$ te pune; care este Iisus Christos» (I Cor. III, 11). Apostolul vorbește larășl asupra credinței, care este amestecată cu speranță și iubire ast-fel: «Trei sunt cari rămân, credința, speranța și dragostea» (ibidem XIII, 13). Și asupra credinței demonștru că este pusă întâi la fundamentul cel adevărat

Jertfa lui Abel a fost primită pentru credința sa (Gen. IV). Enoch (tot) pentru credința sa curată (în text frumoasă) a fost mutat ca să nu m $\acute{o}$ ră (Gen. V, 26). Noe a fost scăpat de potop pentru că era credincios. Abraham pentru credința sa a fost bine cuvntat și i s'a socotit spre dreptate. Isaia pentru că a fost credincios a fost iubit. Iacob pentru credința sa a fost păzit. Iosef pentru credința sa fu cercelat prin apa încercării și scăpat din ispită (alusiune la Gen. XXXIX, 7 sq.) punând Domnul seŃ m $\acute{a}$ rturie în el, după cum ăice David: «M $\acute{a}$ rturie a pus în Iosif» (Ps. LXXXI, 6). Moise prin credință a făcut multe și mari minuni. Prin credință a pedepsit pe Egipteni cu 10 plăgi; prin credință a împărțit marea și a trecut poporul seŃ cufundân l pe Egipteni în mijlocul ei; prin credință a aruncat lemnul în apa amară și (apa) s'a îndulcit, prin credință a făcut să se cob $\acute{o}$ re mană și a săturat pe poporul seŃ; prin credință a întins mâinile și a învins pe Amalec, după cum este scris că mâinile lui erau (întinse) în credință până la apusul s $\acute{o}$ -relui (Ex. XVII, 11 sq.); de asemenea în credință se urcă pe muntele Sinai postind de 2 ori 40 de zile; și larășl prin credință învinse pe Sihon și pe Og, regii Amoreilor.

Minunat (lucru) este ac $\acute{e}$ sta, iubitul meŃ, și mare este minunea care a făcut Moise în Marea Roșie, împărțind apele prin credință și ca (niște) munți mari și stânci tari s'aŃ ridicat (apele) și erau oprite și staŃ la ordin, închise ca într'un tub și strânse în înălțime ca și în adâncime. Mișcarea lor nu trecea peste a lăncime (albie) și aŃ schimbata natura creaturilor. Creaturile nesimțitoare aŃ devenit supuse, valorile se ridicau și așteptau r $\acute{e}$ splata când poporul va trece. În mod miraculos undele staŃ, așteptau și priveau ordinul și r $\acute{e}$ splata (ce vor primi). Se descoperiră fundamentele de la începutul lumii și umezela, care era (pe ele) de la început se uscă de odată. Și aŃ ridicat porțile capetele lor și fură ridicate porțile cele vecinice (Ps. XXIV, 7-9). O columnă de lumină mergea și lumina tot lagărul lor și

(aşa) trecu poporul prin credință. Și s'a făcut judecata dreptății asupra lui Faraon, a armatei lui și a carelor lui. Tot ast-fel Iosua, fiul lui Nun, a împărțit Iordanul prin credință și a trecut pe fiul lui Israel, ca în zilele lui Moise.

Să știi însă iubitul meu, că trecerea Iordanului s'a făcut de 3 ori: întâi prin Iosua, fiul lui Nun, al doilea prin Elie, și în fine prin Eliseu. Însă însuși cuvântul Scripturii arată că din acea parte (unde s'a făcut) trecerea Ierichonului, a olo fu urcat Elie la cer. Când se întorse Eliseu de la el, despărți Iordanul și'l trecu. Fiii profetilor din Ierichon au eșit înaintea lui Eliseu și au zis: Spiritul lui Elie s'a coborât peste Eliseu (II Regi II, 8-15). Poporul însă trecu în zilele lui Iosua, Bar Nun, căci ast-fel este scris: Poporul a trecut (Iordanul) în fața Ierichonului (Ios. III, 17). Iosua a aruncat zidurile Ierichonului de asemenea prin credință și (ele) au căzut fără muncă. Iarăși prin credință a nimicit 31 de regi și a dat ca moștenire, țara fiilor lui Israel. Iarăși în credință a întins mâinile la cer și a oprit soarele în Gibeon și luna în valea Aialon; și au fost oprite și au stătut în locurile unde se afla. Bagă de seamă: Toți acei drepti, părinți ai noștri, tot ce au făcut prin credință au învins, după cum și fericitul Apostol mărturisește asupra tuturor: Prin credință au învins (Ebrei XI, 33). Iarăși dice Solomon: Mulți bărbați sunt numiți milostivi, cine însă își găsește un bărbat milostiv (Prov. XX, 6). Iob în că dice: Desăvârșirea (inocența) mea nu va trece de la mine și întru dreptatea mea voi rămânea (Iob. XXVII, 5, 6).

Și chiar Dătătorul nostru de viață fie căruia, care se apropia spre a fi vindecat și dicea: Fie ție după credința ta (Mat. IX, 29; comp. Marc. V, 34; Luca VII, 50). Când orbul s'a apropiat de el, și a zis: Credeți tu că eu te pot vindeca? Orbul și răspunse: Da, Doamnă, cred, și credința lui și a deschis ochii (Mat. IX, 28). Aceluia, al cărui fiu era bolnav și dice: Crede și fiul tău se va liniști (mântui). El răspunse: Cred, Doamnă ajută micel mele credințe (Marc. IX, 23, 4) și prin credința sa se însănătoși fiul său. Tot ast-fel făcu regele când se apropie de el și prin credința sa se însănătoși fiul său, când el dice Domnului nostru: Doi o vorbă și se va însănătoși fiul meu (Mat. VIII, 8, 10). Și s'a mirat Domnul nostru de credința lui și și s'a întâmplat după credința lui. Încă mai marele adunării (synagogel) când se

ruga de el pentru fca sa 'i dicea: Crede numai cu tãrie și fca ta va trãi (Marc. V, 23 sq. 30). El creșend, fca lui a inviat și s'a sculat. Când a murit Lazãr a șis Domnul nostru Martei: Dacă cređi, se va scula fratele tãu. Marta 'i dișe: Da, Dòmne, cred (Ioan XI, 28, 27) Și 'i a sculat pe el dupã 4 zile. De asemenea Simeon, care se chiamã Petru, pentru credința sa a fost numit «pãtra (cea) tare» (Mat. XVI, 18). Când Domnul nostru a pre a Apostolilor sacramentul botezului le a șis: Cel ce crede și se botézã, va trãi; cel ce nu crede va fi judecat (Marc. XVI, 16). Iarãși a diș Apostolilor: Dacă veți crede și nu vã veți îndoi nu va fi nimic ce sã nu puteți face (Mat. XXI, 22). Când Domnul nostru mergea pe valurile mãrei, mergea și Simeon cu el prin credința; când s'a îndoit în credința sa și a început a se cufunda Domnul nostru 'i a numit mic la credința (Mat. XIV, 31). Când Apostolii au rugat pe Domnul nostru nu au cerut ceva de la el, ci 'i au diș: Adaogã-ne noue credința. El le rãspunde: Dacă voi ați avea credința, ați muta și munți dinaintea vãstrã (Luc. XVII, 5; Mat. XVII, 19; XXI, 21). Nu vã îndoiți, ca sã nu vã cufundați în mijlocul lumel, dupã cum Simeon, când s'a îndoit a început a se cufunda în mare (Expresiunea: Nu vã îndoiți=νὴ καὶ κατακρηθήσεσθε este Mat XXI, 21. Restul sunt expresiunile autorului în vederea celor dișe în Mat. XIV, 27-31. Și iarãși dice: Acesta va fi semnul celor ce cred: în limbi noue vor vorbi, demoni vor alunga, mânia lor vor pune asupra celor bolnavi și se vor însãnãtoșã (Marc. XVI, 17, 18).

Așã dar, iubitul meũ, sã ne apropiem credința, cãci multe sunt puterile ei. Credința ne ridicã la cer. A invins deluviul. A fãcut sã nascã fiit (femeea) sterilã. A scãpat de sabie. A ridicat din grãpã. A fãcut bogați pe cei sãraci. A liberat pe cei prinși. A scãpat pe cei urmãriți. A fãcut sã se pogore foc. A împãrțit marea. A despiciat stãnca, și a dat apã sã bea celor insetați. A sãturat pe cei flãmândi. Pe cei morți 'i a inviat și 'i a ridicat din Șeol (iad). A fãcut sã se liniștescã valurile. A vindecat pe cei bolnavi. A invins armate. A dãrmat ziduri. A închis gurile leilor. A stins flacãra focului. Pe cei desprețuiți 'i a înãlțat la onore. Tãte acestea a fost fãcute numai prin puterea credinței. Acestã este credința ca fie-care sã credã în Dumnezeu, stãpãnul tuturor, cel ce a fãcut cerul, pãmintul, mãrile și tot ce este într'an-

sele. Care a făcut pe om după chipul său. A dat legea lui Moise. A trimis peste profeți din spiritul său. A trimis apoi pe Mesia în lume, pentru ca fie-care să creadă în învierea morților, și iarăși ca fie-care să creadă în sacramentul botezului. Acesta este credința Bisericii lui Dumnezeu: Ca fie-care să fie scâpat în a se păzi de césuri, sâmbete, lună nouă, (anumite) sêrbători (Coloseni II, 16); ghicitori, auguri, astrologi și magi, de incest, de căutări, de învățături deșarte, care sunt instrumentele celui rău, de mângâeri cu cuvinte dulci (Comp Rom. XVI, 18), de blasfemie, și de adulter¹⁾; ca nu cumva cine-va să dea mărturie mincinosă și să nu vorbească cu două limbi.

Acestea sunt faptele credinței, care este pusă pe pētra cea adevărată, care este Mesia, pe care se ridică ori și ce clădire

Multe sunt încă, iubitul meu, în scrierile sante duse despre credință. Inșă eu îți scriu aceste puține din (acele) multe pentru a aminti iubirei tale, ca să cunoști, să înveți și să crezi cu lărie. Și dacă tu citești și înveți faptele credinței te vei asemăna celui pământ cultivat în care a cădut sēmința bună insutit, îndecit și întreit. Iar când tu vei merge la Domnul tēu te va numi servul cel bun, înțelept și credincios, care, pentru credința lui cea mare, a intrat întru împărăția Domnului său (Mat. XXV, 21, 28; Luc. XIX, 17)

Sfîrșitul omiei despre credință.

(Va urma).

Diac. Dr. I. Popescu.

¹⁾ Textul syriac este cam încurcat. Am tradus aprópe literal. Sensul frasei este că: Credința Bisericii lui Dumnezeu păzește pe fie-care de cíasurii rele etc. și ne face a nu ține sêrbătorii nepermise de Biserică, a nu ne duce la ghicitori; ne păzește de incest etc., carți tóte sunt fructul învățăturilor deșarte.

Note asupra Istoriei Bisericești a Românilor pentru Seculul al XIX-lea.

(Urmare. Veđi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVII-lea No. 11).

Data	Luna
------	------

1809	
------	--

*Cucernic. protopope Chir... al plăsei...
sud. blagoslovenie. .*

După aceea te înștiințăm că preasf. fratele Mitrop. și Exarh ne scrie că porța Otomanească a deschis bătălie asupra Impărăției Rusiei și printr'acesta a încetat desăvârșit armistițiya, care până acum intramândouă armile s'au prelungit, pentru care Măria sa Ferdmarșalul între altele poruncește, ca de acum înainte locuitorii țării Moldaviei și Valahiei și a Basarabiei, ori din ce cin și stare o fi, să nu îndrăznescă nici de cum, nici supt un fel de pricină a avea vre-o împărtășire ori corespondență cu locuitorii țării Turcești, pe lângă acesta fiind-că această bătălie o a deschis mohamedanii mai mult din ură asupra nămului creștinesc, când cea pravoslavnică Impărăție a Rusiei să silește a apăra pravoslavnică Biserica, *cât și pe cele pravoslavnice norode*. Datoria tuturor de obște și a fie-cărui pravoslavnic creștin este, a ruga pe Dumnezeu pentru buna sporire și biruință a pravoslavnicilor oștiri asupra dușmanilor crucii și

Data	Luna

creinței nostre, iar mai virtuos cel din toghma bisericăscă aũ neapărată datorie a să ruga lui D-đeu pentru acestea; Drept acea poruncim Cucerniciei tale să dai porunca tuturor preoților din plasa'ți mai întâiũ la vecernie, la utranie și la liturghie la amẽdouă icteniile să se adauge și icteniile pentru biruința pravoslaviei oști asupra vrãjmașilor, și la liturghie după icteniile cele după Evangelie să se citescă și molitfe care se încep: *Dõmne D-đeul nostru Impãratul Impãraților*, apoi să sfãtuiescã fiește-care preot pe poporãniũ sãl, care (de) acum înainte nici intru un chip să nu inlãznescã vre-unul a avea vre-o corespundenție cu supușii porței Otomanicești, cãci ori care va inlãznii a cãlca acẽstã poruncã se va pedepsi strașnic, *nu după orãnduelele pãmãnturilor, ci după asprimea pravililor Impãrãtești*, și așa dar vei urma și să avem rãspuns de primirea și urmarea acestei porunci. Așa vei urma și să fi blagoslovit.

1809, Aprilie 3.

Molitfã și pãrintescã blagoslovenie trimetem frãției (tale).

Indestulată piroforie vei lua frãția ta dintr'acẽstã copie de inștiințarea ce ni s'aũ trimis de la Presf. Sa fratele Mitrop. și Exarh Chir Gavriil, pentru care scriem Prasf. Tale ca să dai cuviințosele porunci pe la toți protopopi din Eparchia frãției tale să urmeze cu a da poruncã proistoșilor Bisericilor, tuturor de obște, locuitorilor de prin sate a nu mai avea nici un fel de corespundenție cu locuitorii din țara Turcãscã, nici intr'un chip, cãci care se va inlãznii a face vre-o urmare improprie se va pedepsi strașnic. Al frãției tale pãrinte sufletesc și cãtrã D-đeu rugãtor.

Dușiteiũ al Ungrovlahiei.

1809, Aprilie 4.

Cucernice Icon Chir. pop.... Molitfelor vóstre preoți și diaconi dintr'acest județ blagoslovenie. După acẽsta vã facem inștiințare cã milostivul D-đeu se vede cã aũ audit rugãcunile de ti-

DATA	LUNA

raniile, necinstile și pagubele ce pătimiți de cătră slujbași mirenești de pe afară, au luminat mințile celor mari, cărora se cădă a afla acestea și a le îndrepta și au trimis poruncă Slăvitului Divan de aici, că de acum înainte să nu mai fiți supărați intru nimica de cei politicești slujbași; deci dar să nu încetați în toate dăile și la toate slujbele, după cum vi s'au mai poruncit a ruga pre milostivul D-zeu pentru intrégă sănătate a *provoslavnicului nostru Impărat* și biruință asupra vrăjmașilor săi, pentru cel ce au slătut făcător de bine a apărării aceștia a molitfelor vóstre și când și de acum înainte veți vedea că țarași ve fac supărare slujbașii mirenești vre într'un chip, numai de cât să ne înșliințați și veți afla îndreptare și ușurare Deosebit poruncim, Cucernice protopópe, ca să faci cercelare deamaruntul de jafurile ce se vor fi făcut preoților i diaconilor din plasăți de cătră mirenești slujbași și făcând catastih anume să mi-l trimiți aici fără de zebavă. întocmai să urmezi și să fi blagoslovit.

Și fiind-că cei cariți au fost orânduți în tómnă trecută de au făcut catagrafie preoților n'au fost următori în locmai, adică de a face deslușită Catagrafie căutându-și numai interesul său, poruncim Cucerniciei tale ca să ne trimeți Catastih curat anume (de) la fieș-care biserică câți duhovnici, preoți și Diaconi sunt, de cine este zididă Biserica, ce hram, și câți preoți și diaconi să scutescă și cu ce numere, și din venirea armei încóce câți preoți și diaconi s'au hirotonisit, și țarași câți de atunci și până acum au murit? care Catastih, până în 10 dăile negreșit să-l profacsești (să fie sosit aici) Deosebit poruncim ca să indatorezi pe toți preoții de obște a îndmna fiește-care preot pe poporâni săi cât va putea a eși cu plugurile la arat și semănatul de bucate și la care parte de loc se va întâmpla locuitorilor vre-o zălcinire vre într'un chip la acestea, să de-a știre Cucerniciei tale și Cucern. ta să ne arăți intru adevăr pricina și

Data	Luna	noi vom face-o cunoscută slăvitului Divan spre a se face îndreptare
1809	Aprilie 15.	Să se facă cunoscute aceste dispoziții și Episcopilor Eparhio(i), de a da circulari.
1809	Mai 1.	Să dau porunci către protopopi de a vesti pe preo(i) a plăti, plătindu-și banii, obiceiuitul sfert a Sf. Gheorghe la cutia milelor.
1809	Aprilie 30.	Să dau porunci să se scotă ploconul Sf. Mitropolii, câte po. taleri cinci i două Costande, după obicei.
<i>Condica (de la 1801—1804) Ac. Rom.</i>		
Câte s'au cheltuit pentru Tipografie.		
Lei 30 am dat pentru 8 topuri hârtie 1747 Martie 13.		
Lei 100 am dat pentru 25 topuri hârte 1747 Martie 16.		
S'au cumpărat cu cei de mai sus 100 lei numai 24 topuri, fiind că unele s'au cumpărat cu 4 lei.		
Lei 30 am dat pentru trei ocale chinavar și trei litre, câte 8 lei, Aprilie 30.		
Aprilie 3, leat 7254. Am dat la curte două hrisóve ale răposatului Ștefan Cantacuzino, unul grecesc, altul românesc, intru care scrie că s'au iertat preoții și diaconii de dăjdi, nici o dajde să nu dea, măcar de s'ar întâmpla să dea și cei ertași, fără numai să dea ploconul Mitropolitului și al Episcopilor, de nume po ughi 1, însă de la leatul 7222. Aprilie 26.		
Din porunca Măriei sale Domnului nostru Ión Constantin Neculai Voevod, am luat de la Mitropolie două hrisóve ale lui Ștefan Vodă, unul grecesc altul românesc pentru ertăciunea birului preoțesc, și pentru incredințare m'am iscălit.		
Martie 3, 7254. ? Iancu Popescu.		
1747	Mai 29.	S'au rânduit preoții care se hirotonesc în Eparhie streină și sunt de aicea, când se tartă, dacă sunt diaconi sau preo(i) să dea 12 lei, din care să ia eclesiarhul 1 leu, Neofet 1 leu, Logofeții 1 ¹ / ₂ leu, un zlot protopopul districtului

Data Luna

Vlădica 7 lei și un zlot; iar dacă este numai diacon sau numai preot să dea jumătate.

Antimisele ce s'au sfințit acum 129 Mai 30, leat 7254. Care am hotărît să se vină câte taleri 8 și să la Mitropolia câte taleri 7 $\frac{1}{2}$ și să la Eclesiarhul taleri pol.

Decembrie 11. Leat 7257. Rânduiala hirotoniei preotului și diaconului, arătând cine cât să la, precum va arăta în jos anume:

Taleri 8 30 (parale)	Sfinția sa părintele Mitropolit.
• 2.24	Arhiereul care-l hirotonisea.
• 2 24	Eclesiarhul.
• ughi 66	Logofeții.
• 1.	La doi diaconi.
• ughi 30	Luî Manus.
• ughi 40	La doi paracliseri.
• 1.	Ploconul Sf. Părintelui.
• 1.	La cartea de hirotonie.

Și osebit de acestea da și plocon eclesiarhului, după obicei, din Tal. 2.24 al Eclesiarhului să la Mireon Taleri 1, după cartea de hirotonie și ploconul lui. Sim Taleri 1 care este ploconul sf. părintelui să la Ghianachi Taleri pol.

Rânduiala hirotoniei streinilor Ungurei.

Taleri 5, Sf Părintele. Taleri 2 30 Arhiereul care-l hirotonisește, Taleri 1 pol. Eclesiarhul. Ughi 50 Logofeții. Ughi 40 la doi paracliseri. Ughi 60 la cartea de hirotonie. Din taleri 1 pol. a Eclesiarhului să la Mireon ughi 60, iar cel-l-alt taleri 1 să la Eclesiarhul și să la și bani 60 după cartea de hirotonie.

Fiind-că în această fõe a manuscriptului meu se cuprind multe date relative la Istoria Bisericească de pe la jumătatea Seculului al XVIII, creșându-le însemnate, le-am intercalat la această dată.

Aceste fapte s'au petrecut între anii 1750 până la 1800 în Valahia.

Preasfințite Mitropolitice și Exarhe Chirie Gavriil.

Data	Luna
------	------

Știută este Preasf. Văstră și auzită obștea de părinți ce este la Schitul Cernica, de aicea din Valahia, la care obște fiind biserica prea mică și venite nu era îndestul pe numărul părinților și cu ajutorul lui Dumnezeu încă din anul trecut, cu buna-voință și blagoslovenia noastră, prin mila și ajutorul blagorodnicilor patrioți, au început a zidi altă din temelie mai mare și mai frumoasă, care socotim că va fi îndestulă pe soborul părinților ce se află și plăcută tuturor celor ce o vor vedea. Deci fiind că această chinovia de părinți se ține intru toate numai cu milosteniile după la pravoslavnicii Creștini, neavând schitul nici un venit, am socotit cu preacuv. Arhimand. Chir Timoteiș stareșul acestui schit ca să alerge la mila acei pravoslavnice țări, prin buna-voință și blagoslovenia Preasf. Văstre, pentru care cu osârdie rugăm bunătatea Preasf. Văstre ca să fie primită această rugăciune a acestui Sf. Sobor și a li se da o cinstită carte de milostenie, cu care să pōtă strânge cevaș ajutor spre săvârșirea acestui sf. locaș, carele se zidește intru numele Sf. Ierarh Nicolae, bine-voind Preasf. Văstră a pofti și pe Preasf. Episcopul ca și în Eparhiile Preasf. Sale să albă voe a strânge, precum și pe D-ilor cinșii și blagorodnicul boeri a-l îndemna la acest sufletesc folos lucru. Drept aceea spre strângerea acestei milostenii s'au ales din soborul acesta Cuviosul Ieromonah Duhovnic Pimen și Calinic Ierodiac și Martirie monach, cărora să li se încredințede Condica pecelluită cu pecetea Preasf. Văstre, precum Iaste obiceiul etc.

1809, Iulie 12. Dositeiș al Ungrovlahiei.

Dositeiș cu mila lui Dumnezeu Arhiep. și Mitropolit al Ungrovlahiei.

Prea Cuvioșe Arhimandrite și nacelnice al Schitulul Cernica Chir Timoteiș molitfă și părintescă blagoslovenie trimetem prea Cuvioșiei tale.

Data	Luna

După acesta te înștiințăm că prea iubitul nostru fiu sufletească D-lui Viv vel. log. Costache Samurcaș, din râvna D-șească zidind o biserică de piatră cu chili împrejur, la satul D-sale Samarcașăștii după Cioro Gârla, în sud Ilfov, voește a o face chinovie de Călugărițe; Deci poruncim prea Cuvioșiei tale ca să trimiți acolo în locuință pe sora prea Cuvioșiei tale împreună cu alte un-spre-dece Călugărițe care vel socoti și sora prea Cuvioșiei Tale să fie stareță povățuitoare la cele de folos sufletească, și prea Cuvioșia Ta să fi dator a merge în fieș-care săptămână o dată pentru povăta celor duhovnicești și așa dar vel urma, și să fi blagoslovit.

1809, Septembrie 10.

Cuvioșia Iconom. al Mitrop. noastre Chir Anatoție blagoslovenie.

Noi tot-de-una am dis și dicem ca să fie toți omenii mulțamiți cu cele trebuincioase, mai virtos la ale mănărei, precum masa părinților să fie cu toate cele trebuincioase și cinstită, ca unii ce poartă greutatea bisericești și se rîgă pentru fericirile cititorii, și în loc ca să auzim bună rîndulă și mulțămire, toate cele împotivă și cheltulala cuhnei tot mai mult se încarcă, iar nu scade.

Deci iată că trecem și acum cu vederea dar însă îți poruncim că mai întâi să puși să grijască odaia cea care a fost și astă iarnă trapeză la părinți și aședend masă acolo, să se facă și două mese de pînză, și să se cumpere și 12 perechi de cuțite cu tacămurile lor de cositor sau de aramă sau de ce să va socoti, 12 garafe cu păhărele lor și să se rîndulască doi rîndași cu săptămâna și aceste toate să se dea în sama lor, și când vor lipsi să se pue la loc de dînsii. Și stolnicului să-i poruncești că dacă și de acum înainte se va purta cătră părinți tot cu acel fel de varvalic și ocarii, apoi să știe că nu numai ti vom scote din Stolnicie,

Data	Luna
------	------

dar și ceva mai pe de asupra li vom da, și singur Cuvioșia ta vei cădea în vină, și cel ce să meargă la această masă sau însemnat în deosebi, afară când vre unul va fi neputincios sau va fi având altă oarecare trebuință de nevoie tuturor părinților, acestora să li se dea câte o luminare de cele mici pe toată sara, Ierodiac. Iosif să se dea și pâine la un bălat ce va avea; iar unde vor fi doi într'o odaie tot câte una să li se dea, bucatele asemenea să fie curate, poruncind Stolnicului să-'și deschidă ochii, căci apoi nu va fi bine de dânsul. Și așa dar vei urma și să fii blagoslovit.

1809, Octombrie 15.

Dositeiu al Ungrovlahiei.

Dositeiu Mitropolit răspunde clitorului Constantin Samurcaș, că a trimese 12 Maice de la Țigănești, iar ca stareță pe Chipriana Shimonahia.

1809, Decembrie 23.

1809	Aprilie 13.
------	----------------

După arătarea criminalului divan, cu vîduta cinste înștiințăm pre Excelența ta că închisorea temniții se află foarte strâmtă, unde toți acolo la un loc sunt închiși, și pe cei dovediți făcătorii de rele și pe cei cu presupusul, și când se întâmplă a se bolnăvi vre-unii, molipsindu-se și cel-l-alti pe lângă cei dovediți de vinovați, se întâmplă de mor și de acel numai cu presupunere, nefiind alte locuri de închisore unde să se osăbescă bolnavii de sănătoșii, și acel cu presupuneri. Apoi deosebit că se întâmplă de cad în vinovație și partea femeiască și nici pentru acelea loc unde să stea supt închisore nu este și pentru aceea este trebuință de a se mai face două despărțituri, o săi sănătoșe și cu tărie, pentru care de se va socoti și de Excelența ta, să se dea cuviincioșă poruncă către Vistierie, să se rîndulască meșteri, dând și trebuincioșă cheltulală pentru materialele ce vor trebui ca să se facă cele două odăi despărțitoare, fiind trebuincioșe și pentru cercetările ce cere trebuința a se face vinovaților, ca să

Data	Luna	
1809	Iulie 7.	<p>nu se închină toți la un loc spre a se sfătui ca să tăgăduască vinovăția lor. 1809, Aprilie 13.</p> <p>Iscăliți: <i>Costache Balș</i> logofăt. <i>Grigorie Sturdza</i> vornic. <i>Vasilie Roset</i> vornic. — <i>Èra Guvernator Moldaviei. Cușnicov din partea Rusiei.</i></p>
1809	ianuar 1.	<p>Adică eu popa Ión, de aci din București, încredințez cu acest zăpis al meu în condica soborului Sf. Mitropolii, precum să se știe că fiind la închisórea Sf. Mitropolii pentru o pricină de propunere de curvie, pentru care m-am luat pedepsă cu bătae după vina mea, deosebit mai cercetându-mă Preasf. Sa Părintele Mitropolit pentru cartea de Diaconie și preoție, ca să le vadă, de la ce arhieru sunt hirotonisit nu s'a găsit la mine nici o carte, ne avându-le, de acesta m'a oprit de dar, ca să nu mai slujesc liturghia în viața mea, dicându-mi ca să fug și din București, să mă duc unde oi putea să mă chivernisesc, iar în București să nu mă mai aflu. Decî la acesta dau tare prindere că voi fi următor, și după poruncă mă voi duce unde va da D-deu numai în București să nu fiu, iar ne urmând, atunci să fiu pedepsit după cum se va găsi cu cale de Preasf. Sa, și spre credință m'am iscălit. 1809, Iulie 7.</p>
1809	ianuar 1.	<p>Dionisie Lupu era mare ecclesiarh la Mitropolie¹⁾.</p>
1809	Aprilie 22.	<p>De la întâiul Davan; Comitetul Principatului Valahiei, către cinstitul Divan al Craiovei</p> <p>Căratul Zaharalei la București: au produs o rescólă între preoți, bătându-i, schingiindu-i, rupându-le piclórele, mâinile și spărgându-le capetele spre a căra Zaharaia și a plăti dajdie pentru cumpărarea de boi etc.²⁾.</p>
1809	Martie 14.	<p>Exarhul Gavriil reformă Consistoriile Principatelor după modul celor rusești³⁾.</p>
1809	ian. 29	<p>Mitropolitul Ungrovlahiei este decorat de Rusia</p>

¹⁾ V. X. M. B. 1746—1852.

²⁾ Docum. Ep. Rîmnicul. No. 153.

³⁾ Să se transcrie pag. 313 B. Ort. XVI.

Data	Luna	
1809	Febr. 5	cu Sf. Ana și cu un Engalpion și cruce cu dar. Aseminea Argeșiū un Engalpion și o cruce ¹⁾ . A plecat Episcopul de Argeș Iosif la Iași, chemat de Exarhul Gavriil ²⁾ .
1809	Febr. 28.	Se citește în Biserică ordinul Exarhului Gavriil se interzice călugărilor de ori-ce condiție ar fi a se amesteca în lucrul lumești și a fi primiți în casele laicilor, apoi să nu se pôta împrumuta Monastirile cu bani fără voia lui ³⁾ .
1809	Martie 23.	Episcopul de Argeș Iosif este numit Efor asupra tuturor Monastirilor din Valahia, streine și pământene, din cauza abuzurilor ⁴⁾ .
1809		În săptămâna luminată Mercuri se face Te-deum în Mitropolia Ungrovlahiei pentru învingerea Rușilor la Slobozia și Varusul Giurgului ⁵⁾ .
1809		Se imprimă în Tipografia Metropoliei de Iași o carte de Tede-umuri tradus din rusește în grecește de cătră Grigorie Metropolit de Irinopole (Egumen la Monastirea Golia în Iași) pe care le săvârșău în Bisericile Românești sub Exarhatul lui Gavriil. Aseminea carte s'a tradus și în Românește și s'a împărțit pe la toate Bisericile Țerei spre a se face Tede-umuri pentru biruințele armatei rusești. În toate Bisericile se pomenea numai familia Împărătească a Rosiei ⁶⁾ .
		La 1808 s'a imprimat tot de Gavriil Exarhul o broșură ce cuprinde instrucții Bisericești. Traducerea este făcută de Exarhul Gavriil. Și este imprimată în Mitropolia de Iași. La finele acestei broșuri se dă o notă de mare valoare Istorică pentru Biserica noastră din Vechime, pe care pentru însemnătatea ei o transcriu pentru conservare în lătă cuprinderea ei.

1) Cr. Gr. p. 284.

2) Cr. Gr. idem.

3) Cr. Gr. p. 285, op. citat.

4) Cr. Gr. p. 286, op. citat.

5) Cr. Gr. p. 287, op. citat.

6) Vedi Ευναρτὰ καὶ ἐκτενεὶς λεγόμενα ἐν καιρῷ πολέμου etc. în Biblioteca mea.

Data Luna

«Se dă spre înștiințare, că măcar că până acum s'au obicnuit aicea în Eparhia Mitropoliei Moldovei și în celelalte Eparhii a acestor Țări, Moldovei, Valahiei și Basarabiei, de globea Protopopii la unele întâmplări, pre cel ce se afla cu vre-o faptă necuviinciosă, știind și Arhieriei Eparhiilor, precum au fost și ponturii înscris date de la proin Mitropolitul Veniamin la care pricină ce să ia Iară noi socotim că glóbele acestea aduc necinste judecătorilor Bisericești, și le dau chip de a'și arăta necuviincioasa plecare spre jafuri. am hotărît ca glóbele acestea de acum înainte să se taie de tot, și acele ponturii, ce s'au făcut pentru glóbe la care pricină ce se ia, le stricăm și oprim obiceiurile acestea, de vreme că din fapte s'au dovedit câte jafuri nedrepte s'au făcut tot cu apărarea acestor ponturii și în locul lor să se metahirisescă (intrebuințede) Canonisire sau și pedepsă după pravilile Sf. Părinți, arătând cele mai mari la Consistorie, sau și la Noi

Iară pentru ostenela și slujba Protopopilor, deosebit că sunt cinstiți cu mai mare cin Bisericesc și scutiți de toată dajdia. se vor mulțami și se vor mângăea cu alte chipuri, după buna socotelă păstorească, având și buna nădăjduire de deplină răsplatire de la milostivul Dumnezeu, pentru credincioasa slujba lor». Am întâlnit regulament și în Valahia anume că se ia ca globă protopopul pentru anumite păcate și la judecări.

Manuscriptul No 322 pag. 90 verso. Biblioteca mea.

Pentru depărtarea din Mitropolie a Prea Sf. Mitropolitului Dositeiū.

Sovetnic de taină Senator și Cavaler Cușnicov, cinstitului Divan al Valahiei Predlojenie.

Preasfințitul Mitropolit și Exarh Gavriil prin scris arătarea Preasfinției Sale îmi arată că după orândulala sfintului și oblăduitorului Sinod, întărit cu înalta iscălitura, Mitropolitul Valahiei Dositeiū, pentru neisprava și neîmplinirea po-

Data | Luna

runcilor, ce său dat, după ucazul Sfântului Sinod, se depărtădă din ocârmuirea bisericească a Valahiei, și în locul lui după ucazul Impărăteștel sale mării, său orânduit Mitropolit al Valahiei, Mitropolitul Artei Ignatie, ce aū eșit din Grecia, a căruia slujbe și ostrdie cătră Impărăția Rusască sunt indestul știute Monarhului. Eū înștiințând pe cinstitul Divan de acēsta îl alăturez și copia ucazului, întru care se cuprinde pentru Mitropolitul Ignatie și-l arăt că de acum să cunoscă pe Preasfinția Sa Ignatie în tōtă puterea de Mitropolit al Valahiei. Iar pe Mitropolitul Dosoteiū să-l facă să înțelēgă ca să dea Mitropolia și tōte cele ce sunt ale ei cu izvod, făr de nici o împrotivire și soroc.

1809, Decembrie 23. pag. 90.

Ucazul Sinodului din Petersburg, după Ucazul Impărătesc cătră Preosfinția Sa Exarhul Gavriil pentru scōtarea lui Dositeiū din Mitropolia Ungrovalahiei, orinduindu-se în locul sēu proin Artis Ignatie.

Ucazul Impărăteștel Sale Mării singur stăpânitor a tōtă Rosii, din sfîntul și oblăduitorul Sinod cătră șlenul sēu și Exarh al Moldovei, Valahiei i Basarabiei Preasfințitul Mitropolit i Cavaler Gavriil, după ucazul Impărăteștel Sale Mării, ce s'aū dat Sinodului la 17 ale acestei luni Noembrie, iscălit de însă-și mâna cea înaltă, întru care se cuprinde: «În locul depărtatului din ocârmuirea Bisericească a Valahiei Mitropolitul Dositeiū, cu milostivire poruncim : să se rânduiască Ignatie Mitropolitul Artei, drept aceea Sfîntul Sinod să urmeđe la acēsta după ornduială». Sfîntul și oblăduitorul Sinod poruncește ca pentru acēstă milostivă poruncă să se trimită Preosfinției tale ucazul. Iar șlenurilor Sinodului și tuturor Preasfințiților Arhieriei al Eparhielor și Contóarelor Tipograficești să li se dea de știre prin ucazuri lipărite și tuturor lavrelor ale stavropigiilor Mănaștirilor.

1809, Noembrie 29.

Data	Luna

Pe copie scris așa: Cea adevărată iscălitură de ober secretar, Alexandru Daniilov, copia a fost adevărată ot cărmuitorul Cancelariei, sovednic al Curței Impărătești Sale Măririi, Ivan Trafimov.

De la întâiul Divan și Comitet al Principatului Valahiei, către D-lor Ispravnicit ot sud Ilfov.

Fiind-că după cea înaltă întărită de Domnul Impărat hotărâre a Preosfințitului îndreptătorului Sinod al Rusiei, Preosfinția Sa părintele Mitropolit al Ungrovlahiei, Chir Dositei, pentru nelucrarea și neîmplinirea poruncilor, care s'au fost dat Preasfinției Sale după cel anume înalt ucuz al Impărăteștei Sale Măririi, s'au ornduit Mitropolit al Ungrovlahiei Preasfinția Sa Artis Ignatie, ce a fost din Țara Grecăscă, și vine acum de la San-Petersburg aici ca să primască pre înaltă încredințată Preasfinției Sale Eparhie, după înștiințarea ce s'au făcut către Divan, atât prin predlojenia strălucitului Cneaz și întâi Comandir al armei, General de Infanterie Pangration, scrisă de la 14 ale acestei luni, cât și prin osebită predlojenie a Excelenței Sale Senatorului Cușnicov, presedentul Divanurilor, scrisă de la 23 ale trecutului Decembrie și prin altă predlojenie a Excelenței Sale General Maior și Cavalier Enghelgard, vice-presedent al Divanului, scrisă la 14 ale acestei luni, cum și alt osebuit a Preasfinției Sale Mitropolitului și Exarh Chir. Gavriil și însoțite toate aceste cu osebuită copie depe prea Înălțatul ucuz al Impărăteștei Sale Măririi, singur stăpânitor a tota Rusia. Drept aceea, după prea Înălțatul ucuz și după datorie nu lipsi Divanul a da în știre D-vostă, ca îndată după primirea acestii porunci să publicarișiți acesta la tota partea preotăscă dintr'acel județ, și către Igumenii de pe la Monastiri, ca să fie toți înștiințați că Mitropolit țării aceștia s'au orânduit Preasfinția Sa Artis Ignatie. Asemenea să publicuiți acesta și la toți locuitorii de obște. Iar pentru cea cu o lăhnă petrecere a rămășiței vieții Preasfinției Sale proim Mitropolit

DATA	LUNA

Dosoteiū, are să se orândulască loc cuviincios în Moldova sau în Rosia, cât pentru cheltue-lile Preosfinției Sale. Ieța ce va găsi cu cale Preasfințitul Exarh și de primirea acestei porunci și punerea în lucrare a poruncii să albă Divanul răspunsul D-văstră înscris.

Pagina 97.

1810, Ianuarie 15.

Discursul Mitropolitului Ignatie în ziua sosirii sale în București la Mitropolie (Grecește) justifică numirea sa ca Mitropolit prin voia Impăratului, spune boerilor și clerului că nu le pretinde acum iubirea lor, dar din conduita sa o va obține în urmă, cât despre aceea că n'ar avea drept ție, că fiind vacantă Mitropolia se trimite, că a avut Mitropolia sa și pentru faptele sale eroice pentru lege și Patrie a fost nevoit s'o părăsiască, suferind multe nevoi de la Turci. Pentru aceea cunoscându-l Impăratul l'a numit aicea Mitropolit.

Pagina 98.

La 1810, Noembrie 11 ține alt discurs în limba franceză în Mitropolia de București cu ocazia biruinței Generalului Camenschi.

1810

Catagrafie de toate lucrurile i cărțile ce s'aū găsit sus în bolta Tipografiei.

141 Cărți rusești, legate și deslegate. 11 Ipac rusești. 74 Cărți grecești i latinești. 2 Ipac grecești. 5 Psaltire grecești. 5 Ipac grecești.

Cărți Românești.

3 Minee pe luna Septembrie 2 Octombrie. 2 Noembrie. 2 Aprilie. 2 Maiū. 2 Iulie. 2 August. 1 Trio l vechiū 1 Pentecostar vechiū. 1 Pravilnică condică. 1 Dosotheiū legat. 1 Margaritariū cu slove mărunte. 1 Tipărit în Moldova cu prológele sfinților, slujba sfinților de obște. O condică pentru schitul Tătăraș O pravilioră. Zece sbudituri cu unul stricat de șoreci. 9 Dorothee. 9 Sinopsis. 20 Chiriadromuri, 10 legate 10 deslegate. 32 Ceaslóve mici legate.

Data Luna

Sfintul Chiril Patriarhul de Țarigrad. 1 Românească scris cu mâna. 1 Săculeț cu antimunse de la rep. Mitrop. Filaret.

Sculele Tipografiei tot în Boltă.

84 Lini de aramă. 16 Chelemuri. 2 Strumenturi. 1 Manghina mică. 12 Pile mărunte. 1 Ipoc pila de lemn 1 Dreptar de fier. 2 Priboe. 2 Evangeliști, însă unul stricat, amândouă de alamă. 157 Matrice. 231 Stimpe. 2 Tablițe de instrumente. 1 Tesculeț de lemn. 1 Horostroonic stricat. 1 Matcă de gaurit de alamă. 1 Matcă de hler. 2 Pașuse de hler. 3 Dălți. O lingură de chinavar. 7 Virteje marl de hler. 9 Bucele de hler. 2 Rânci. 1 Călcător de aciõe. 2 Pile marl. 1 Tigae de hler. 2 Fuse de hler. 3 Aube mici. 1 Bróscă de ușă. 5 Fundamenturi marl de aciõe. 3 Hantimóne grunți. 176 Glavesne. 6 Porți, însă două stricate. 2 Iscălituri patriarhicești. 1 Icona Sf. Nicolae și Sf. Troiță. Ipac a Sf. Arhanghel și Sf. Paraschiva. 4 Peceti ale țerei. 2 Coneturi de flori, 5 Ipac. 2 Icóne toți Sfinții. 1 Ipac a Mironosiților. 1 Ipac a orbului. 1 Pogorârea Duhului Sfint. 1 Ipac a Slăbănogului. 1 Ipac Răstignirea. 1 Patriarhul Alexandriei. 1 Vëndarea lui Iosif. 1 Zece fete. 1 Stălfiori. 1 Ipac și cu înverea pe de altă parte. 1 A lui Lazăr. 2 Proroc David. 3 A Trei Sfețitorilor cu Sf. Trei Ierarhi. 1 Învierea și cu Epistafon. 1 Vameșul și Fariseul. 1 Sf. Impărați. 2 Iscălituri Patriarhicești. 1 Pogorirea Duhului Sf. lungă. 1 Sf. Troiță. 4 Flori. 1 Flóre cu Sf. Impărați. 1 Pecete Agn. 9 Evangheliști și dintr'însele este Ión Damaschin. 3 Flori table întregi. 4 Domnul Christos în potir. 1 Sf. Ión Damaschin. 2 Sf. Troiță. 2 Crugul lunilor. 1 Pecete a Mitrop. Antim. 7 Peceti ale Țarei. 2 Învierea. 5 Maica Precista. 1 Apostol Petru. 1 Sf. Neculae. 1 Proroc David. 1 Buna-Vestire. Sf. Antonie. 5 Domnul Christos. 1 Flóre cu cina cea de taină. 2. Lunile cu zodiile lor, însă

Data	Luna

una mică. 23 Flori prea lungi pentru mărghin
marf și micl. 1 Flóre cu pogorirea de pe cruce.
6 Flori sadea. 1 Domnul Christos, Malca Pre-
cista și Sf. Ión. 2 Domnul Christos flóre. 1
Maica Precista ipac. 3 Floricele ipac. 1 Flóre
de pecelea Țarei. 1 Flóre Apostolii. 1 Coneț.
1 Luca Evangelist mic. 1 Cruce săpată. 1 Flóre
sftntă. 2 Icóne, 1 o pórtă sfărămată. 3 Conețe
micl. 1 Icónă mare. Antimis cu numele Epis-
copulut Buzău.

(Ve urma).

C. Erbiceanu.

PREDICĂ

ÎN SFÎNTA ȘI LUMINATA ȚI A PAȘTELUI.

„Acésta este ȝiua care a făcut'o
Domnul să ne bucurăm și să ne ve-
selim întru ea“.

Fiiilor iubiți.

Dumnezeéscă și neintrecută frumusețe este un răsărit de sóre pe cerul senin, după lungul întuneric al nopței. Ca niște suliți de foc se revarsă razele încălditoare preste câmpiile stăpânite încă de umbrele risipite și pornite pe fugă ale dimineței, și pretutindeni străbate tot mai biruitoare puterea luminei cerești, aducând bucurie și viață cerului și pământului adormit. Mare e puterea lui Dumnezeu, fraților, și cu adevărat minunate sunt lucrările mânilor sale, și pline de mărire și de bunătate fără de margini, și iată, negrăit de mândru este mai ales sfântul sóre, pe care 'l a făcut să lumineze pământul și să fie măsurătoarea vremilor.

V'am dus cu gândul, frații mei, la frumusețile dimineței, ca dintru mărire a ei să cunoșteți în pildă mărire a cea de veci a resăririi adevăratului sóre al lumei, a sórelui dreptăței, Mântuitorul cel născut din Fecióra Maria.

Bucurați-vé neamuri ale pământului, bucurați-vé de venirea lui Christos, cum se bucură câmpiile și pădurile de venirea sórelui dimineței și al primăverei! Căci

întuneric ca al nopței, era pe lume înainte de venirea Fiului lui Dumnezeu ca om între oameni, neamurile orbecau în necunoșterea adevărului celui vecinic și în urgisita lor închinare la petrii și la copacii din păduri și la idoli ciopliți din lemn, ori făcuți din noroiul pământului. Era păgânătate și orbie între oameni, asemenea întunecimei unei nopți fără de lună, și ei umblau prin întuneric ca cei rătăciți prin pădure ca și copiii fără de mamă. Pe lângă focurile lor s'adunau, creștând că altă lumină mai mare nu este, de cât zarea puștelului foc pe care-l aprindeau ei, cum fac cei ce petrec noaptea pe câmp și pe sub marginile pădurei, și se închinau acestor focuri și Dumnezeii le numeau. Și drept este să spunem, că o mângâiere aflau și ei întru credința acesta a lor, căci ce e drept aveau negrăit de puțină, dar aveau și lumină și căldură în slabele lor focuri, și bănuiau și ei că este lumina cea adevărată, căci vecinicul Dumnezeu era între ei, ca între fiii săi cei zidiți de mâna sa. Dar ei se depărtaseră tot mai mult cu sufletul de Ziditorul lor, se deslipiseră cu mintea de cele ce erau bune și adevărate, și trăiau așa obicinuiți cu noaptea și cu întunericul, încât bajocureau și ucideau pe cei ce înțelegând adevărul, prooroceau că va să vie lumina cea adevărată, sora dreptății, care va lumina întreg pământul și pentru tot-d'a-una.

Și a venit sora cel mai înainte vestit de prooroci, a venit Mântuitorul cel făgăduit. Cu strălucire dumnezească și cu negrăită mărime a răsărit în lume, biruind puterile nopței și sfărâmând porțile iadului. Bucurați-vă neamuri că a venit Christos, a venit cel ce izbândă ne a adus asupra întunericului și a morții. Bucurați-vă voi cari l-ați primit pe El și adeverați fi ai lui v'ați făcut; bucurați-vă creștini, și cântați cântări de biruință, că v'a învrednicit Dumnezeu să-i

cunosceti puterea. Căci unii dintre oameni vedutu-l-a în tota puterea lui și n'au voit să-l cunoscă și țineau că tot mai bun e întunericul întru care s'au deprins, și în loc să alerge spre lumină, ei în peșterile întunecose ale lor mai adânc s'au afundat și idolișii cei dragi nu i-au părăsit, și nevrând să vadă soroale din adâncul ponorelor de unde stăteau, îl tăgăduiau pe el, ȓicând că nu este. Și dintre cei ce l'au cunoscut și l'au înțeles pe El, s'au ales la o parte asemenea caprelor dintre oi cei ce n'au voit să știe de dinsul, după vorbele cântărei care ȓice: Iară Iuda cel fără de lege n'a vrut să înțelegă.

Dar, frașilor creștini, voi știți bine, că Mântuitorul lumii n'a venit în lume cu strălucire deșertă și cu mărire de împărat. S'a născut pe pae în ieslea boilor, și numai semnele de pe cer și plinirea vremilor prorocite de scripturi au mărturisit nascerea celui fără de început. Și numai pușini au fost cei fericiți cari dintru început, de la nascerea ca om a Lui, l'au cunoscut ca Dumneșeu. Nu răsărise soroale pentru toți, ci era numai revărsare de zori. Și au trecut apoi trei-ȓeci de ani și s'a botezat Domnul Christos de la Ioan în apa Iordanului și a început să propovădușcă nămurilor cuvintul șeu. Și întru acești trei ani, cât a învățat El, trăind ca om, pocăitu-s'au cei cu sufletul drept și luminatu-s'au cei cu mințea primitore de adevăr. Și se făcuse ȓiuă acum și lumină mare pe pămînt, și era diminșă, dar soroale tot nu răsărisă. Apoi a fost prins Christos de cei ce-l urgiseau pe El, și l'au bajocorit și l'au bătut și l'au răștignit pe cruce, ca să'l pue la încercare, dacă e Dumneșeu adevărat. Și a murit cel fără de morșe, și a treia ȓi a înviat din morșii, ca un adevărat Dumneșeu. A înviat, frașilor, și acesta a fost răsărirea soroalei și pecetluirea legel, căci prin învierea sa din

morți a strivit în picăiore călcând legăturile și lanțurile morței și arătându-se pe sine Dumneșeu. Căci El nu putea să învieze din morți dacă n'ar fi murit mai întâi, dar ca Dumneșeu vecinic El nu putea să móră, deci a trebuit să vie pe lume ca om supus morței, ca să pótă învia ca Dumneșeu a-tot puternic. Și așa, filor, a fost și om și Dumneșeu, căci om de n'ar fi fost, n'ar fi putut să móră, fiind-că Dumneșeu nu póte muri, iar de n'ar fi fost cu adevărat Dumneșeu, n'ar fi putut să învieze, fiind-că nici un om nu póte învia, de cât numai prin vrerea dumneșească, ori însuși Dumneșeu fiind.

Și precum soldații cari stăteau de pază mormintului lui Christos, au cădut pe fețele lor în ciasul învierii Domnului și de frica ingerului s'au cutremurat păzitorii și s'au făcut ca niște morți, așa s'au făcut cei necredincioși și cu sufletul orb, când li s'au vestit lor învierea. Dar cei buni și drepti s'au bucurat de venirea lui cum se bucură orbul când își dobândește iarăși vederea și ca bolnavul de vreme îndelungată când se face sănătos.

O, dar ce este frumusețea și mărirea și lumina cea dătătoare de viață a sórelui dimineței și a începutului primăverii, ce este pe lângă bunătatea cea de veci și strălucirea cea fără de sfirșit a blândului Isus, căci sórele de pe cer plăcut este ochilor și încălător al trupului, dar Isus este sórele sufletesc al lumei, luminătorul minței și al inimilor noastre!

Cântec de biruință să-'i cântăm, că a risipit întunericul păgânătăței și păcatele lumei le a ridicat, stingând cu mórtea sa mânia lui Dumneșeu pentru greșeia cea dintâi a lui Adam și înfiorând puterile Iadului celui nesățios. Cu trupul lui în mormint a fost acele trei zile din véc rînduite, dar sufletu-i cutreiera întunericul Iadului celui negru, ca să vestescă celor

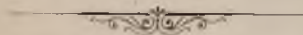
drepti cari au murit mai înainte că a sosit mântuirea cea făgăduită și să-î scotă pe ei din întuneric și să-î ducă cu dinsul în Raiu. Cântec de laudă să-î cântăm că printr'însul viața cea de veci ni s'a dat și învierea morților, și evanghelia cea vestitoare de dragoste, de pace și de bucurie celor ce cred într'însul. Bucurați-vă pururea întru Domnul, dice Apostolul, și iarăși dicit bucurați-vă!

Plcă-te mult îndurătorule și blându-le Iisuse, plăcă-te spre noi drept credincioșii tîi fii și veđi-ne în ȃiua acésta mare și luminată a învierii tale din mormint! Tu stăpănitor ești și al vieții și al morții și Măntuitorul întregii lumi, căci blăndețea ta a isbăndit asupra vrajbei și a ureii dintre frați și cuvintul tîu a fost lumină și adevăr neamurilor căte te-au ascultat! Ajută-ne cu dumnezeésca ta putere, să te prea mărim din adîncul inimilor năstre, după cum ți se cuvine, și dă-ne sfintul tîu ajutor să-ți cântăm cu glasuri mari prea luminata ta înviere, ca să fie plin pămîntul până la marginile lui de slăvirea minunei ce s'a săvîrșit în mormintul cel pecetluit din care ai ieșit tu, adevăratule Dumneđeu, ca s'aduci nerăsturnată mărturie dumneđeirii tale! Intărește-ne sufletele, cum ai întărit pe ale Apostolilor tîi și pe ale mucenicilor, cari s'au desbrăcat de viață pentru dulcea ta învățătura, și fă-ne vii, nu întru acésta viață înșelătoare, ci întru cea făgăduită de tine prin învierea ta, și mântuește-ne de mórtea păcatului, scoțendu-ne dintru neștiință și orbie, precum ai scos împreună cu tine din Iad pe toți cei adormiți din vec. Adu-ți aminte, când se vor apropia sfârșiturile cele ce vor fi începătura altei lumi, a cărei stăpănire nu va avea capăt, adu-ți aminte de noi, Dămne, când vei veni întru împărăția ta, și nu ne certa după urgia greșalelor năstre, ci după măsura dragostei și

după nesfârșita mila ta, căci tu ai fost bunătatea în lume și milă a fost cuvântul tău și faptele tale și totă învățătura ta!

Iar voi, frați ai mei întru Dumnezeu pe care îl prea mărim astă-zi, bucurați-vă! Bucurați-vă întru Domnul, și iarăși dăc bucurați-vă, că v'ați învrednicit să cunoșteți învățătura lui și să-l primiți pe El, ca să fiți și voi primiți de Dînsul! Imbrățișați-vă ca frații, că frați sunteți întru aceeași sfîntă și singură adevărată lege, și fiți aceluiași Părinte Sfînt și singur adevărat Dumnezeu al vécurilor câte au fost de la începutul lumii și câte vor fi, până la sfârșitul ei! Uitați, în ziua acésta de obștăscă bucurie, și vrăjbele vóstre, și grijile, și tóte necazurile, și veseliți-vă întru creștinăscă veselie a sufletului și cu pace ospătați-vă din carnea mielului celui nevinovat. Ciocniți ouele roșii, după strămoșescul obicei, și sărutându-vă unul pe altul cu nefățarnică iubire, prea măriți ziua învierii din mormînt a sórelui dreptăței, care cu adevărat e Dumnezeu din véc și până în véc, și va fi sóre de-a pururi și celor morți și celor vii, și a căruia mărire nu va avea sfîrșit. Și mulțămiiți Domnului că v'a ajutat s'ajungeți și Paștele acestea, cum îi mulțămesc și eu, că m'a învrednicit să prea măresc astă-zi, în fața vóstră, bunătatea și mila și învierea Lui, și să vă pot dice tuturor cu glasul tare un: *Christos a înviat.*

M. P.

Un document referitor la istoria bisericească română.

Înainte cu câte-va decenii, un mare român, cu iubire de trecutul nemului din care și el făcea parte, a contribuit la desgroparea trecutului istoric al nemului său, într'o măsură cum nimeni până la el nu o făcuse. Acesta e baronul Eudoxiu Hurmuzachi, a cărui colecție de documente privitoare la istoria Românilor, începută a fi dată publicității de ministerul Cultelor și apoi dusă la sfârșit de Academia română, e și va rămâne un titlu de glorie al acestui neobosit cercetător, care timp de aproape 20 de ani,—după afirmațiunea sub-directorului arhivei imperiale din Viena—, a lucrat necontenit, aducând în multe părți ale istoriei noastre o nouă lumină și până la el încă necunoscută.

S'ar fi crezut—cum am aflat că s'a și crezut o bucată de timp—că mai că nu s'ar mai putea găsi ceva nou în arhivele din Viena referitor la istoria noastră care să nu fie deja în colecția de documente a răposatului Hurmuzachi. Dar activitatea neobosită a unuia dintre tinerii și dintre cei mai de valoare istorici ai noștri, Dr. N. Iorga, care întreprinde o înfrăgă serie de cercetări pentru desgroparea trecutului nostru istoric, arată că suntem încă departe de a poseda tot ce s'ar mai putea găsi referitor la istoria noastră, fie chiar numai din arhivele din Viena. Studiul asupra isvoarelor is-

istorice de la începutul prinosului adus D-lui D. A. Sturdza și mai cu seamă volumul (al XII) de documente, apărut acum câte-va săptămâni, în colecția Hurmuzachi, și publicat de Dl. Iorga spun mai eloquent de cât ori-ce acest lucru. Acest al XII-lea volum conține o sumă de documente, aflate în arhivele din Viena, și referitoare la istoria noastră, care nu se află în volumele proprii ale lui Hurmuzachi; această saū din cauză că răposatul Hurmuzachi le a trecut cu vederea, necopiindu-le, saū că până să ajungă la minister ori la Academie s'aū perdut.

La convingerea că nu se află în colecția lui Hurmuzachi încă multe documente referitoare la noi, am ajuns și eu în urma cercetărilor ce am făcut prin arhivele de aici. Am găsit că documente importante privitoare la istoria noastră politică și bisericească nu se află în Hurmuzachi. Am luat, bine înțeles, copii de pe ele în speranța că—pote—vre-odată, dacă timpul și împrejurările o vor permite, să apară vre-un volum de documente. Destul numai că pentru ocaziunea de față și ca o exemplificare a celor spuse, îmi iaū libertatea de a publica un singur document, destul de important de altmintrelea, referitor la istoria bisericească a Românilor.

*
* *

Să știe că în urma războiului cu Turcii de la 1716—1718, în care armata austriacă, condusă de generalul Eugeniu de Savoia, câștigă victorii însemnate asupra Turcilor, a căror împărăție începuse să meargă spre decadență, se încheie la 21 Iulie 1718 pacea de la Passarowitz (Pozarevac). Prin tratatul încheiat cu această ocaziune, Austria câștigă pe lângă banatul Temișorei, și o parte din Serbia și Oltenia noastră, saū Valachia cis-alutană cum o numeau Nemții. Cele 5 județe de ași ale noastre rămaseră sub stăpânire nemțească până ce un alt război, câștigat de Turci și terminat prin pacea de la Belgrad (1 Septembrie 1739), aduse din nou,

reîncorporarea Olteniei la Țara Românească de unde fusese ruptă. În Oltenia, luată de Nemți la 1718 noi aveam,— cum avem și azi—un episcop cu reședința Rîmnic, și subordonat Mitropolitului din București. Episcop la Rîmnic era în acel timp Damascin. Nu vom urmări acum mai de aproape cele petrecute în timpul păstoririi lui Damascin de la luarea Olteniei de Nemți și până la încetarea lui din viață,—reservându-ne acesta pentru altă dată într'un alt studiu ce mi-am propus să'l fac asupra acestei epoci de cucerire străină la noi; destul numai că el în cele bisericești fu subordonat mitropolitului sârbesc din Belgrad. Damascin muri în anul 1726, și cestiunea numirei unui succesor pe scaunul episcopal se ivi pentru cărmuirea austriacă. Documentul ¹⁾ de mai la vale vine să ne lămurască modul cum s'a procedat la început de Nemți la numirea unui nou episcop de Rîmnic—căci în trecut fie dis, acest mod nu a rămas același în timpul celor 21 de ani, cât a ținut stăpânirea austriacă în Oltenia—cum și cine a fost succesorul lui Damascin. Acest document după cum ne arată și titlul său este diploma imperială de confirmare cu data de 15 Octombrie 1726 a episcopului de Rîmnic Ștefan, fost mai înainte egumen la Monastirea Govora Pentru a mă dispensa de o traducere, care—póte—că s'ar părea unora a nu'și avea locul, voi face o scurtă privire asupra coprinsului acestui document, care începe, după cum și trebuia conform uzului, înșirând toate titlurile împăratului. În introducere se spune mai întâi cum în ultimul război cu Turcii, armele austriace, ridicate numai pentru apărarea popórelor sale ²⁾, eșind victorioase, au câștigat pe lângă re-

¹⁾ Se află actualmente în Kais. Königl. Kriegs. Archiv, în despărțămîntul Neoacquista. Fascicola III, No. 165.

²⁾ Afirmațiunea acesta nu concordanță cu adevărul istoric al politicii casei de Austria, și de bună seamă că nu se putea spune într'un act emanat de la curtea adevărul în totă goliclunea lui.

gatul Serbiei, banatul Temişorei și Valahia ci-salutană. Se expun apoi meritele pe care și le-a câștigat față cu casa de Austria nēmul sērbesc, designat în document—după cum era pe atunci uzanța: o reminiscență medievală, byzantină,—prin cuvântul *Illyri*, și apoi se arată cum archiepiscopului și mitropolitului sērbesc de atunci Moise Petrovič i s'a dat dreptul,—până la alte dispozițiuni—să alegă și să numescă episcopi și egumeni și în părțile de curând câștigate, cari pe urmă să fie confirmați și de către împărat. Apoi venind la lucrul în cestiune, spune că numitul archiepiscop și mitropolit sērbesc a propus, cu câte-va luni mai înainte, spre confirmarea imperială ca episcop al Rîmnicului, în locul răposatului Damascin pe Ștefan, egumenul de atunci al Monastirei Govora, dintr'o listă de 3 candidați aleși în cuprinsul eparchiei.—O mică paranteză pentru lămurirea mai de aproape a lucrului; această alegere se efectuase astfel: Se alesese de o adunare mixtă de clerici și boeri din Oltenia—cum de alt-fel era la noi uzul din vechime—, trei candidați. Lista celor 3 candidați s'a trimis spre alegere și aprobare mitropolitului sērbesc care după ce alege pe unul din cei 3, interveni la curte spre a'î scôte cuvenita confirmare, căci numai acest sens îl pot avea cuvintele documentului și care sună: «E praescripto vetere ac more gentis elligere valeat et nominare, qui deinceps postquam electionem ejusmodi nobis ratam habere visum fuerit». Mitropolitul sērbesc ceruse ca nu numai să fie recunoscut și întărit de curtea imperială acest episcop, dar să poruncescă și celorlalte autorități locale ca să i vină într'ajutor numitul episcop la îndeplinirea ofiului său; asemenea să fie recunoscut ca episcop al Rîmnicului și de toți locuitorii dieceșei sale, cari vor avea să i se supună în cele spirituale. Având în vedere intervenirea acesta a mitropolitului sērbesc pe de-o parte, primind pe de alta informațiuni favorabile noului ales de la Ober-Directorul din Oltenia și

considerând apoi credința, curățenia sufletului și învățătura sa, curtea din Viena aprobă și confirmă pe acest Ștefan ca episcop al Rîmnicului, obligându-l în acelaș timp ca, cât mai curînd să depună jurămint solemn de credință și devoțiune asigurînd că va rămînea atît el cît și poporul încredințat pastoriei sale supus și credincios casei de Austria. După ce se mai spune că documentul a fost scris de împărat cu mîna sa, și a fost investit cu sigilul împărătesc-regesc, termină prin a indica locul și timpul, cînd a fost dat acest document care e: Viena, anul 1726 luna Octombrie 15
Iată acum și textul documentului:

Diploma confirmatorium ecclesiae orientalis graeci-ritus Episcopi Rimnicensis in Valachia, Stephani, monasterii Govora antehac Igumeni sen Gardiani.

Nos Carolus Divina favente elementia Electus Romanorum Imperator semper Augustus ac Germaniae Hyspaniarum, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae et Serviae Rex, Archidux Austriae, Diex Burgundiae, Styriae, Carinthiae, Carniolae et Wirtembergae, superioris et inferioris Silesiae Marchio, superioris et inferioris Lusatae, Comes Habsburgi, Tyrolis et Goritiae. Notum facimus et tenore praesentium memoriae commendamus, quorum interest universis. Posteaquam armis nostris superiori per Turcas illato Bello provocatus Gentiumque nobis subjectarum causa unice de promptis, Divini Numinis Bonitas adeo propitia affulsit, ut praeter Serviae regnum, Temesiensemque Banatum, Valahiam quoque cis-Alutanam ad Ditionem Nostram adjungeret, pro eâ, qua adversus Dilectam nobis Illyricorum Gentem ferimur animi propensione ac elementia, proquemeritis, quae fidelitate sua ac fortitudine de Augusta domo nostra cum nuper admodum tum antecedentibus temporibus sibi perperere, venerabili atque devoto fideli nobis Dilecto Moysi Petrovich, Orientalis Ecclesiae Ritus Graeci

Archi Episcopo et Metropolitae caetera iuter potestatem quoque clementer impertivimus, quã sui ritûs Episcopos et Abbates usque ad ulteriorem Dispositionem nostram in partibus etiam neo acquisticis, e praescripto vetere ac more gentis elligere valeat et nominare qui deinceps postquam electionem ejusmodi nobis ratam habere visum fuerit, in Locisac Territoriis ubi consuetudinis et instituti est, Episcopalibus Officiis Libere, Legitimeque perfungantur.

Et quoniam memoratus Archiepiscopus et Metropolita jam aliquot ante menses demisse nobis proposuit, Fidelem nostrum honorabilem Stephanum Monasterii Govora actua-lem Igumenum seu Gardianum post excessum honorabilis item Damasceni ad Locum Riminick in praefata Valachia nostra cis-Alutana situm appertineutesque es Districtus è tribus Candidatis subjectis Primo Loco Episcopum fuisse Ellectum unaque decenter supplicavit, ut hanc Ellectionem non modo suprema nostra authoritate Caesareo-Regia confirmaremus, verum et iis ad quos pertinet graviter injungeremus ut recens Electo Stephano in sui muneris administratione omni ope praesto siut, efficiantque ut ab universis Graecanici-Ritus hominibus pro Episcopo Riminickensi habeatur et eidem à sui Territorii seu Diaecesis incolis, rite ac constanter obtemperetur in iis, quae ad spiritualem eius jurisdictionem spectant, quare hac ejus humillima supplicatione ac data desuper Informatione à nostra Superiori ejus dem Valahiae Directorio permoti, perspectaque qua se comendabilem atmodum reddidit fide, animi candore, Doctrina, caeterisque virtutibus eundem Stephanum ad praedictum Locum Riminick appertineutesque eò Districtus Episcopum designatum benignissime hisce confirmamus, annuimusque praeterea ac volumus, ut quam primo more consueto, solemne devotionis et fidelitatis juramentum Nobis praestiterit, ad Episcopalis sui muneris functionem quamdiu et ipse cum suae Diaecesis et Ritus populo in fide debito-

que erga Augustam domum Nostram obsequio perseveraverit, admittatur, tolleretur, atque ab universis suae ditionis incolis Graeco Ritui Ecclesiae orientalis addictis pro Episcopo cum obedientia recognoscatur.

Harum Testimonio Litterarum manu nostra subscriptarum et sigiló nostró Caesareo-Regio munitarum, quae dabantur in Civitate nostra Viennae die 15ta mensis Octombris, Anno 1726, Regnorum nostrorum Romani 15to, Hispanicorum 23no, Hungarici et Bohemici vero 15to.

Carolus.

Eugenius à Sabaudia
Ioannes Franciscus comes à Di-tricusstein.

Ad mandatum Sacrae Caesareae-Regiaeque
Majestatis proprium

Ferdinandus Iosephus de Rechron.
Franciscus Matthias Conoer.

Viena, Februarie 1904.

N. Dobrescu.

*Enciclică pastorală dată cu prilejul sfințelor Paști
din anul mântuirii 1904.*

PIMEN

*Din mila lui Dumnezeu Episcop al „Danărei-de-Jos” tuturilor
cuceritorilor preoți și diaconi, și tuturilor bunilor creștini din această
de Dumnezeu pădită Eparhie, har și pace de la Domnul nostru
Iisus Christos, iar de la smerenia Noastră bine-căvintare.*

Încă câte-va zile și vom ajunge Sfințele Paști, când lumea creștină
prăznuiește cea mai mare și mai strălucită serbătoare dintr'un an, adică
Învierea Domnului nostru Iisus Christos.

Toți oamenii se pregătesc pentru primirea „Învieătorului morții”; și
bogatul și săracul se simt mai liberi de grijile lumesci, și bătrânul
gârbovit de povara anilor ca și tânărul vioi în flăcările vârstei, toți, cu
unul și același dor pentru curățirea păcatelor, cu una și aceeași ardere
creștină pentru apropierea prasniciului „Sfintei Învieri” a Domnului,
se întâlnesc pe pragul bisericii, unde intrând ascultă cu înare aminte
sfânta slujbă. Muma cea bună cu copiii curați, îmbrăcați în haine de
serbătoare, îi îndrăpță pe drumul ce duce la biserică și închinându-i pe
la sfințele icone, îi pregătesc pentru sfânta împărtășire.

Totă lumea în săptămâna cea mare, cete, cete; merge seara la denie
unde mai ales în „Joia cea mare” când se cetesec cele 12 evanghelii, cu
nmilintă ascultă dumnezeieștile și cele după urmă povești, pe care Bu-
nul Învieător li-a dat apostolilor lui, iar priur'înși în întregului neam
omenesc. Aceste învățături se pecetluiesc prin porunca cea nouă de „*a ne
iubi unii pe alții*”; —și cu inima zdrobită de durere ascultă chinui-
torele patimii precum: batjocuri, lovirii, scuipării, încununarea cu spinii,
răstignirea pe cruce și în fine, îngrozitorul sfârșit al *Acelaia* ce a
făcut pre om.

Apoi, Vinerii noptea tot poporul adunat la biserică cu ochii plini de
lacrimile umilinții, însoțesc sf. Episcopul la ocolirea bisericii și depunerea
în mormint a Mântuitorului, —fapt cutremurător care ne aduce aminte
despre starea de răutate, care stăpânea lumea și despre întunecimea
minții omenești, care uitase pe adevăratul Dumnezeu.

Încă câte-va căsuri și totul se schimbă; căci în noptea sf. Pașci, creștinii în mână cu lumânări aprinse măresc pe Domnul, cel ce prin puterea sa domneștească, înviind din morți, a zdrobit puterea morții și a înlăturat întunericul care apăsa asupra lumii.

În adevăr, o altă lume, alte idei, alte cugetări!

În locul cântărilor bisericești duioase și mișcătoare până la lacrimi acum se întonează triumfătorul imn prin care ne vestesc că: „*Christos a înviat din morți, cu mărtea pre mărtea călcând, și celor din mormintari viață dărându-le*“. Faptul acesta sevarsă în inimile tuturor o așa duhovnicăscă bucurie în cât toți voioși se întorc purtând în mână lumânări aprinse, spre a lumina casele cu *lumina* adevărilor creștinești, cari asigură fericirea omenirii aici și în cea-l-altă viață.

Acesta este și motivul pentru care moșii și strămoșii noștrii, când se reîntorceau la casele lor cu lumini aprinse de la *luminatul prasnici al Invierii*, își însemnau cu semnul sfintei cruci [cei patru pereți] ai casei.

Din ziua sfintei și minunatei Invieri, și până la Înălțare la cer a Invingătorului morții — Iisus Christos —, salutarea cu care creștinii se întâmpină între ei, nu mai este cea obișnuită, ci fie-care vestesc că „*Christos a înviat!*“ și toți răspund cu o deplină convingere că Christos, „*adevărat a înviat.*“ — Și câte multe alte deprinderi și frumoase obiceiuri creștinești și strămoșești împodobesc aceste zile strălucite ale Invierii Domnului, pe cari noi creștinii trebuie să le păstrăm cu cea mai mare sfințenie.

Dar iubiții mei fiți în Domnul, în nespusa bucurie ce simțim, la sărbătorea strălucitei Invieri a Mântuitorului, la parte nu numai întreaga suflare omenică, dar și întreaga fire cerescă și pământescă, căci Invingătorul morții cel înviat, este Făcătorul și Stăpânitorul și al lumii celei ceresci și al celei pământesci.

Ore nu ne aducem aminte din Sf. Evanghelie că îngerii sau bucurat și au fost cei d'întâi cari au vesit femeilor mironosițe Invierea Mântuitorului?

Ore nu simțim cu toții că bucuria noastră pare a o împărtăși și soarele care începe a-și trimite razele sale mai luminoase și mai călduroase către noi?

Ore, nu observați că cu Invierea Domnului, reînviéză întreaga fire?

Căci odată cu sfintele Pașci, sosesc și dulcea primăvară cu ale ei frumuseți. Ea ne aduce primele floricele ce preînchipuiesc curățenia vieții creștinești, din care culegând, le deponem pe mormântul Domnului.

Da, frumoasa primăvară ne întâișeză două idei, două învățăminte vrednice de totă înarea aminte din partea noastră:

I) Ne învățăm a crede cu tărie că va fi o reînviere a noastră a tu-

tulor, dată nouă în har prin învierea din morți a Domnului nostru Iisus Christos; și al

II) Cu venirea primă verei, când întréga fire își reînnoește fața prin tainica și firéscă funcționare a legilor puse de Dumnezeu, în puterea căroră și iarba, și pomii, și pădurile și multe vietăți, care în timpul iernei, știți, că au fost ca într'un somn, acum—totul desprimăvărându-se—se trezesc, se ridică cu vioiciune către o nouă viață, simbolisând munca firéscă pusă de Dumnezeu ca o lege și ca condițiune neapărată pentru viață.

Și în adevăr, întinsele câmpii și frumoșele plațuri ale scumpei noastre țări care prin a lor firéscă muncă încep a se îmbrăca în haïna primă verei, ne înfățișéză o așa priveliște dătătoare de viață, în cât în chip firesc ne chiamă și pe noi la o nouă viață și deci către o nouă muncă.

A munci în ori-ce fel este o cerință a firei omenești. A munci este o trebuință firéscă a vietii; de aceea și Sf. Apostol Pavel în una din epistolele sale pornece: că „*cel ce nu muncesce să nu mănânce*“. Observați că nimic nu există în lume fără să muncescă, căci unde nu este muncă acolo nu este adevărată viață. Priviți toate vietățile de pe pământ, cercetați modul lor de viață, și vă veți convinge că toate viază și se mișcă în puterea legii muncii. Munca lor însă se mărginesce numai în a se nutri. Omul, și numai el, ca ființa cea mai desăvârșită de pe pământ, ca cel ce este coróna tuturor creaturilor, viază și muncesce nu numai pentru a se nutri pe sine și pe ai săi, ci el muncesce într'un scop mai mareț și mai înalt: *binele aprópelai său, binele nemulai său și al țării sale*.

Munca omenească este de două feluri: muncă fizică sau trupescă și muncă intelectuală sau sufletescă.

Să vedem ce este munca fizică sau trupescă?

Ea este încordarea și punerea în lucru a puterilor noastre trupesci, cu scop ca prin ea, să putem trage folóse trebuincioșe vietii noastre ca ómenii, ca soții și părinții de familie, ca creștinii și ca cetățenii.

Munca fiind cea d'întâi necesitate pentru buna stare a familiei, să cercetăm, iubiții mei fii în Domnul, cum soții creștini,—bărbatul și femeea—potrivit firei lor dată de Dumnezeu, trebuie să-și împartă munca pentru înflorirea și buna stare a familiei lor.

Bărbatul și femeea, ca soții, sînt datorii de a se iubi și a se respecta unul pe altul; de a se îngriji și ajuta la toate păsurile și nevoile lor, și de a munci împreună pentru bunul trai al căsniciei și pentru propășirea gospodăriei lor.

Cu cât legătura căsătoriei între soții este mai tare și ferită de ori-ce turburări, cu atât și fericirea vietii lor — pe cât e posibil în această lume — le este garantată, fie chiar în cele mai grele împrejurări.

Bărbatul care este capul familiei, are datoria de a munci și a se îngriji pentru întreaga familie, ca cap al ei.

Femeea, atât ca soție cât și ca mamă, este datore de a munci pentru buna stare casnică, anume: să se îngrijescă cu multă sîrguință pentru curățenia casei. Cea d'întâi datorie a unei femei vrednice este ca casa ei să fie tot de una curată, aerisită și împodobită cu lucruri făcute de însuși mâinile ei, mai ales la țară. Pânzeturile de tot felul pentru toate trebuințele casnice, stofele, împletiturile și ori-ce alte țesături pentru îmbrăcăminte să fie îndelitnicirile casnice cele mai de seamă ale unei bune și harnice femei. Atragem deosebita luare aminte asupra acestor datorii ce se impune femeii românce, întru cât, din nenorocire, aceste vechi îndelitniciri casnice ale străbunelor noastre au început a fi părăsite. În locul pânzeturilor de casă, astăzi se cumpără pânzeturi străine ceea ce este o pagubă pentru țara noastră, și este un fapt de puțină laudă pentru femeea româncă din vremurile de astăzi. Aceasta este așa numită muncă a femeii pentru *întreținerea casei*.

Nu trebuie însă să se uite că femeea ca mamă are o sfântă datorie de împlinit și o pricepută muncă de desfășurat și în ceea ce privește *creșterea și educațiunea copiilor*. În această privință, precum curățenia casei tot ast-lel se impune femeii și grija pentru curățenia copiilor; scînt fiind, că copiii curați vor fi tot de una sănătoși, viol și vor crește mari și voinici. Copiii vor fi feriți de a veni în atingere cu cel bolnav, când — ferescă Dumnezeu — se întîmplă boli molipsitoare în sat. Și în cazul când unul din copii se îmbolnăvește, mama este datore de a vesti pe preot, de la care va primi sfaturi, iar în cazuri grave fiind medicul va asculta de povețele acestuia.

Sfânta noastră biserică în fie-care zi la slujba sfintei liturghii ne îndemnă să cerem de la Dumnezeu inger de pace care să fie păzitor, precum sufletului tot așa și trupului nostru. Cu alte cuvinte precum suntem îndatorați de a ne îngriji și a ne păstra sufletul nostru curat și nepătat de păcat, tot așa avem datoria de a ne îngriji și a ne păstra trupul nostru curat și ne atins de boale; pentru că și sufletul și trupul sînt făcute de Dumnezeu.

Când copilul începe a vorbi, mama trebuie să-l deprindă a rosti numai vorbe frumoase ferindu-l în tot de una de a auzi vorbe urite și neconvinișoare ca: batjocuri, înjurături de persoane și lucruri sfinte ș. a. O mamă înțeleptă trebuie să ferescă pe copiii ei de aceste rele ca și de foc. Este foarte frumos și se cuvine laudă mamei care seara, dimineața, la prînz și la cină, precum și la culcare și la scularea din somn, deprinde pe copii de a spune o scurtă rugăciune către Dumnezeu, către Maica Domnului, către Ingerul păzitor sau către un sfânt, și nu mai puțin cu mergerea la biserică și cu ascultarea sfintelor slujbe.

Înainte ca copilul să ajungă vârsta de școală, mama e datoră să-l deprindă de a iubi și a fi dragă școlii, iar după ce copilul va începe a urma la școală, mama încă este datoră de a-l trimite tot-d'una spălat, cu hainele și încălțăminte curată. Când se reîntorce de la școală să cerceteze ce a înorat și să-l îndemne de a-și citi și pregăti lecțiile. Nu trebuie să se uite că pe măsură ce copilul crește, părinții sunt datorți de a-l deprinde să-și iubească țara sa, neamul său, biserica și religia sa, căci acestea toate vor forma cea mai frumoasă moștenire pe care părinții o pot lăsa copiilor lor.

Deprinderea la un meșteșug trebuie să fie grija de competență a părinților pentru copiii lor, căci meșteșugul este ca o brățară de aur.

Acosta ar fi în scurt munca pe care mama este chemată a o împlini în mijlocul familiei sale.

Acum, iubii mei fi în Domnul, să trecem mai departe spre a vedea care este munca ce trebuie să o îndeplinească și bărbatul ca șef al casei și ca conducător al familiei.

Țara noastră cu ale ei plaiuri și câmpii, fiind o țară rodnică, lesne se poate înțelege că munca obștească a sătenilor noștri este *munca câmpului*, plugăria sau agricultura.

Munca câmpului fiind cel mai de competență izvor de bogăție al poporului nostru de la țară, se cuvine a ne ocupa mai în de aproape despre, ea.

Munca câmpului nu se face numai cu brațele omenești, oi și cu vitele. Pentru aceea se cuvine ca fie-care gospodar după a sa putere să-și înmulțească vitele de muncă îngrijindu-le în deosebi foarte de aproape atât pentru curățenie cât și pentru hrană, scut fiind că de la buna curățenie și de la buna hrană a vitelor, atârnă și puterea lor de muncă. Economicesce e bine a avea mai puține vite și mai bine întreținute, de cât multe și slabe. Aceste de pe urmă n'aduc folos nici pentru muncă și nici pentru îndestularea casei.

Nu este destul ca cine-va să *muncască*, ci trebuie să știe *cum să muncască*, ca munca să aducă cât mai mult folos. Căci nu de la întinderea prea mare a holdelor atârnă folosul, ci de la munca pricepută care face ca din puțin să tragem folose mari.

Este bine și în folosul săteanului român de a-și îngriji îmbunătățirea pământului de hrană și de a-l munci cu pricepere. Sfaturile pentru o muncă pricepută care să aducă folose mari, le va căpăta de la preotul și învățătorul satului, cari sunt cei doi luminători și conducători ai poporului pe calea binelui. În acest scop s'a și înființat în fie-care comună, sat și cătun, cercuri culturale, școli de adulți și școlile sătești la care îndemnăm și sfătuim pe toți bunii creștini de a se duce și a asculta cu băgare de seamă toate învățămintele ce li se dau.

Pe lângă muncă se cere și înțelepciune ca cine-va să fie bun și vrednic gospodar. Vreați să știți către bunul mel fi în Domnul, că din folosul muncii să se facă economii cari pe de o parte contribuie la îmbogățire, iar pe de altă parte ne slujesc ca puternic sprijin în timp de boală, bătrâneți ori alte nevoi ale vieții. În acest scop s'au și înființat de curând mai în toate satele noastre bănci populare, la cari cu tot d'adininsul îndemnăm de a și depune fie-care o parte din economiile sale spre păstrare și fructificare.

Urmările muncii nu pot fi altele de cât *fericirea*.

Precum gospodarul muncitor este o podobă pentru familia și comuna sa, tot așa este el o podobă și pentru neamul și țara lui. Într'un sat unde călătorul vede o biserică înaltă și măreță, o școală încăpătoare și frumoasă și alte așezăminte pentru binele obștesc, de îndată va pricepe că acolo trebuie să fie oameni muncitori și buni gospodari; din potrivă acolo unde aceste așezăminte sînt în ruină ori lipsesc, fără multă greutate poate să pricepă că acolo sînt oameni leneși și cu rele apucături, despre cari tată ce cetim în Sf. Scriptură: „*Omul harnic și muncitor se învațesce, iar cel leneș și trândav este aducător de rusine*”. Băgați de seamă cât de rău să vorbească în cărțile sfinte despre omul leneș și cât de desprețuiți sînt.

Am știis la început că fie-care om trebuie să muncască; și militarul și învățătorul și judecătorul și administratorul sînt anumițele lor meserii sau însărcinări pentru folosul obștesc pe cari trebuie să le îndeplinească prin muncă.

Acestea sînt învățămintele pe cari cred de bine de a vi le împărtăși vouă, iubiților mel fi în Domnul, cu fericitul prilej al sărbătorii sfintelor Paști, și nădăjduesc că fie-care din voi dându-și bine seama de foloșele ce pot trage din aceste învățăminte, se va sili a le urma, ca ast-fel viața noastră creștină și cetățenească să devină din ce în ce mai bună spre mărirea lui Dumnezeu și spre fericirea neamului nostru românesc.

Făcându-vă ale Mele urări, rog pe bunul Dumnezeu ca să vă dăruiască vouă și tuturor odraslelor familiilor voastre, mântuirea, sănătatea și ajungerea la mulți ani a acestor strălucite sărbători.

Darul Domnului nostru Iisus Christos și dragostea lui Dumnezeu și Tatăl și împărtășirea Sfintului Duh, să fie cu voi cu toți. Amin.

Dată în reședința Noastră episcopală din Galați.

PIMEN al Dunării de Jos.

RAPORTUL DINTRE RELIGIUNE ȘI MORALITATE

II) MONOTEISMUL.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română. anul al XXVII-lea No. 11).

Ca rezumat vom zice: Islamismul concepe în mod demn legătura dintre ideile religioase și conduita morală, dar nu este în stare s'o aducă la îndeplinire și în practică, din cauza concepțiunii greșite despre ființa lui Dumnezeu și raportul său cu lumea¹⁾.

Creștinismul este împlinirea și tot odată abolirea religiunii israelite sau a Vechiului Testament. Superioritatea religiunii V. Testament față de celelalte religii și sisteme de morală consta—cum am văzut deja—în aceea, că ea prezenta omului în voința sfântă a lui Dumnezeu un principiu de morală absolut pozitiv. Acesta nu numai c'a fost conservat în Creștinism, ci a fost dus la deplină dezvoltare și realitate. Apoi, pe cînd în V. Testament principiul acesta într'adevăr superior pierdea din valoarea sa, pentru că era pus omului în față numai din afară ca lege a literii, fără a putea influența direct asupra vieții curat sufletești, N. Testament corige acest

¹⁾ Vezi Kuenen, *Volksreligion und Weltreligion*. Peschel, *Völkerkunde*. Waitz, *Anthropologie der Naturvölker*, Vol. I. Chantepie de la Saussaye, *Lehrbuch der Religionsgeschichte*. Pfeiderer, *Religionsphilosophie*. Vol. II.

defect, căruia i-am dat numele de „*Positivismul V. Testament*”. Creștinismul scrie legea sa morală și religioasă—așa cum preziseseră profeții—in inimă, iar nu pe piatră, și în locul poruncii: „*Fiți sfinți, căci eu Domnul Dumnezeuul vostru sfânt sînt*”, pune ca regulă de conduită și scop suprem al vieții omenești maxima: „*Fiți perfecți precum este perfect Tatăl vostru cel din ceruri*”, maximă mai concretă, mai înaltă și tot odată mai ușor de a fi pusă în aplicare de cît cea a V. Testament. Este adevărat că în ambele maxime, sau mai bine zis preceptes au principiul, dar moralitatea și religiozitatea sînt strîns și indisolubil unite, în acest din urmă se desbracă și de exterioritatea de care suferiau în cel dintîi și se sădesc adînc în inimă, singurul teren care le priește și unde pot crește, înflori și da rîdele dorite.

Acest principiu, care formeză quintesența moralei religioase a lui Iisus, coprinde în ideia de perfecțiune asemenea perfecțiunii dumnezeiești idealul absolut moral, scopul și norma conduitei omului în cea mai înaltă curăție și sublimitate, iar în ideia că omeni sînt fi ai lui Dumnezeu principiu religios absolut, care formeză nu numai motivul cel mai puternic, ci și puterea necesară pentru împlinirea legii morale. Tot ast-fel și corolarul acestei din urmă idei, ideia că toți omeni sînt frați între dînșii, dă moralității un impuls și o forță, cum nu dă nici o altă religioasă.

Iisus Christos este întemeietorul adevăratei religii și al adevăratei moralități și acel care a dat modalității raportului dintre amîndouă expresiunea cea mai desăvîrșită. Religioasa adevărată este aceea care produce adevărată moralitate și adevărata moralitate decurge numai din adevărata religioasă. Una nu pîte exista fără cealaltă și unde găsim una sau alta în mod izolat, este sau pură iluzioasă sau ceva șubred și superficial. Fructele bune se culeg numai din pomul bun, iar cele rele din pomul rău, contrariul nu pîte avea loc. Nu credința teoretică, ci faptele morale isvorite din credință decid asupra valorii personale. Fără fapte corespunzătoare, credința este mortă.

Dumnezeu este iubire. Cînd ni se zice dar: „*Fiți perfecți ca Tatăl vostru cel din ceruri*”, ni se cere să ne asemănăm lui Dumnezeu pe baza acelei însușiri, care

formeză însăși ființa sa, pe baza iubirii. Creștinul trebuie să fie condus în toate actele sale de iubire: iubire către Dumnezeu, iubire către aproapele, iubire către sine însuși. Iubirea este legea unică a religiei și moralei creștine. Din ea singură se deduc, în mod foarte natural și nesilit, toate drepturile și datoriile omului în ori și ce privință. O legătură care să uniască mai strâns și mai intim pe om de om și a cărei greutate să fie în același timp mai puțin simțită nu există afară de iubire. De aceea religionea și morala creștină, ca religione și morală a iubirii, nu formeză numai treapta cea mai înaltă pe scara religiunilor și a moralităților, ci treapta ultimă, după care și mai pre sus de care nu se va mai putea ridica nici odată altă treaptă, fiindcă mintea omenescă nu va fi nici odată în stare să conceapă o idee mai înaltă și mai fecundă de cât ideea de iubire, care satisface în cel mai înalt grad și rațiunea și inima și însuflețește de o potrivă religionea ca și moralitatea. Iubirea lăgă pe Dumnezeu, ființa absolută, eternă, omniprezentă, a-tot-putinte etc. de om, expresiunea cea mai adecuată a mărginirii în timp și spațiu. Condus de iubire, Dumnezeu a bine-voit a descoperi lumii, prin însuși Fiul său, adevăratul raport ce trebuie să existe între Dumnezeu și om, și între om și om, raportul de la tată la fiu și de la frate la frate. Cine numește pe Dumnezeu tată și pe semenii săi frați și își dă bine sēma de acesta, acela știe cum trebuie să se pōrte și față de unul și față de alții. Pentru acesta prescripțiunile venite din afară, porunci, table de drepturi și datorii, reguli pentru îndepliniri de ceremonii etc. etc. sînt lucruri cu totul secundare, dacă nu chiar de prisos, căci conștiința stărilor sale de fiu al lui Dumnezeu și frate al tuturor omenilor îi luminează interiorul și îl ferește de erori.

Dar nu numai omenii, ci și natura neînsuflețită apare sub un alt aspect ochilor creștinului. Ea nu este numai un paravan, care se interpune între Dumnezeu și om, sau acel mare necunoscut, adesea personificat, necunoscut care ne umple de grōză și de spaimă, ci este întru totul manifestarea voinței Tatălui ceresc. Din această cauză creștinul nu alērgă nici la magie și vrăjitorie, nici la astrologie, nici ca să rōge pe Cel atot puternic pentru îmblinzirea fenomenelor naturii și supunerea lor la voința sa, ci el însuși se

supune totul cu bucurie și încredere, fiind convins că ori-ce se întâmplă nu este de cit împlinirea voinții Părintelui ceresc. Creștinul nu se simte în lume nici exilat nici orfan, ci se mișcă și se poartă ca un fiu în casa părintească, tot-é una sub ochii și în prezența Tatălui Tatăl ceresc orînduște și dirije totul în marea casă a întregii naturii, sau a universului. El face să răsară soarele peste cel drept și peste cel nedrept, să plouă peste cel bun și peste cel rău; El poartă grijă de pasări și de florile cimpului, El dă viața și hrana trebuitoare vieții, corpul și vestmintul corpului; El ne determină lucrul ce avem de făcut, nevoile ce avem de îndurat și nu ne lasă nici odată singuri Spiritul său dă viața spiritului nostru și-l înalță în regiuni superioare. Minile sale părintești conduc fără întrerupere firele destinului nostru. Pămîntul este menit ast-fel să devină sediul împărăției lui Dumnezeu, împărăție ai cărei supuși să guste chiar în această viață din fericirea pe care o procură realizarea voinții Tatălui ceresc, prin practicarea iubirii de Dumnezeu și de semenii noștri.

Împărăția lui Dumnezeu pe pămînt, în care toți oamenii sînt egali între ei, împărăție predicată de Mintuitorul Cristos, nu este—după cum s'ar părea—un lucru imposibil, un product al fantaziei, o ficțiune, o utopie, ci este realitate. Ea a existat și există, și toate deosebirile sociale impuse de timp și împrejurări și aprobate și de Creștinism nu pot servi ca dovadă contra realității existenței ei, pentru cuvîntul că ea este pur spirituală. Ori cit de mare este diferența socială dintre un suveran absolut și un sclav, dintre un miliardar și un cerșător, ei sînt totuși egali înaintea lui Dumnezeu și o recunosc el singuri, cînd adunați sub același acoperămint, în fața sfîntului altar, își ridică ochii către cer și se rîdă aceluiși Tatăl ceresc. Miliónele de credincioși, care adoră pe Tatăl ceresc, constituie împărăția lui Dumnezeu pe pămînt sau Biserica, fie ei supușii ori-cărui stat și recunoscă ori-ce legi politice și sociale. Credința în același Dumnezeu și iubire mutuală lîgă între ei pe fiii acestei împărății cu o legătură indisolubilă și le impune de a duce același fel de viață.

Insemnătatea ce are pentru viața morala isvorită din religiunea creștină, pare a face imposibilă existența a parte a unei vieți religioase. Și cu toate acestea și în Creștinism,

ca în ori-ce religione, viața eminentemente religioasă ocupă o însemnată parte din domeniul vieții sufletești, cu singura deosebire, că scopul urmărit de ea aci nu este de a subordona voința divină voinței omului, cum încercă religiunile inferioare prin magie, vrăjitorie etc, ci tocmai contrariul: de a se lăsa în voia lui Dumnezeu. Ori-ce membru al împărăției lui Dumnezeu (fiu al Bisericii) ține ca voia cea sfântă a lui Dumnezeu să se împliniască cu el și cu semenii săi și e convins că Dumnezeu știe de ce are el trebuință, înainte ca-l fi rugat. Cu chipul acesta voința omului revărsată de voința dumnezeiască ca un riâu în mare, primește de la această forță, pe care ea alt fel nu le-ar avea, pentru realizarea ei deplin a voinței divine în lume. Altfel de intim sînt unite între ele în Creștinism religiunea și moralitatea în cît ori-ce fapt moral poartă caracter religios și ori-ce act religios inspiră moralitate. Totă viața religioasă poate fi considerată, din punct de vedere moral, ca o pregătire către servirea de Dumnezeu, prin servirea apropielui. Insuși cuvîntul «sfînt» primește un caracter moral. Sfinți, adică cei consacrați lui Dumnezeu sînt aceia care fac fapte bune. Sfințenia, adică dedicarea la servirea de Dumnezeu, este la rîndul ei condițiunea sine qua non a adevăratei vieți morale. Asemeni și cultul divin public este o parte a moralității, pentru că ținta sa este de a aduce la expresiune dispozițiunea religioasă a membrilor comunității creștine și a însușești și întări. În scurt putem zice: în Creștinism nu există nici un act religios, care să nu fie tot-odată și izvor și emanatiune a unui act moral.

Unirea armonică dintre religione și moralitate a fost prin urmare realizată de Creștinism. Pe tărîmul religiunii creștine a înflorit moralitatea ideală visată, dar neatinsă de Stoici și prezisă în mod vag de profeții din Israel. În decursul vremii, sămînța aruncată de Mintuitorul Christos și îngrijită de urmașii săi a devenit un arbore gigantic la care rădăcina și umbra s'au adăpostit și din ale cărei fructe au gustat și vor gusta milioane și miliarde de muritori. Ramurile arborelui n'au fost însă și nu puteau fi toate de aceeași mărime și nici n'au fost de o potrivă îngrijite. Unele din ele au crescut drept, au dat lăstar și au adus roade gustoase, altele au rămas nedesvoltate, iar altele s'au uscat. Vina însă n'a fost a arborelui, ci a celor care le-a fost încredințată îngrijirea lui.

A urmări fazele prin care a trecut moralitatea în sinul Creștinismului în timp de 19 veacuri, ar fi a face istoricul moralei creștine, ceea ce nu intră în cadrul studiului de față, pentru care ne și oprim aci.

Dacă, acum la sfârșitul excursiunii noastre în vastul și haoticul domeniu al istoriei religiunilor, aruncăm privirile înapoi și căutăm să ne dăm seama de cele ce am găsit cu privire la raportul dintre religione și moralitate, consemnând rezultatul, constatăm următoarele:

Religiunea și moralitatea sînt la începutul existenței lor istorice independente una de alta.

Religiunea este în această primă fază a dezvoltării ei o sumă de acte egoiste, care au de scop de a influența asupra capriciilor și slăbiciunii zeilor, și o țesătură de forme, care decurg din caracterul firesc al zeității. Ea sfîrșește cu reșignarea deplină a voinței omului față de voința dumnezeiască revelată și cu subordonarea personalității către scopul moral indicat de dumnezeire.

Moralitatea începe cu o serie de reguli indispensabile vieții sociale, restul rămîne la bunul plac al membrilor societății constituite. Ea nu cunoște nici un principiu, nu întreabă de intențiune și nu admite alt judecător de cît opiniunea publică și legile statului și sfîrșește prin a deduce toate actele vieții morale a omului dintr'un unic principiu transcendent, din iubirea de Dumnezeu. Cu alte cuvinte moralitatea sfîrșește seria fazelor prin care trece, într'un raport de reciprocitate armonică cu religiunea. Aci atinge ea culmea dezvoltării și forma permanentă a existenței sale.

Între aceste două limite, începutul și sfârșitul dezvoltării treptate și progresive a raportului dintre ele, religiunea și moralitatea au stat într'un raport care variază după firea poporului, după pozițiunea lui geografică, după contactul cu alte popoare, după felul cum își reprezintă ființa dumnezeiască etc. Fîrte de timpuriu moralitatea începe a se alimenta cu idei împrumutate din religione, dar și religiunea la rîndul ei are nevoie de influența regulătoare și curățitoare a moralității, pentru a putea fi un izvor curat de moralitate. Numai o curată și demnă idee de Dumnezeu pîte înfuri în bine asupra vieții și conștiinței morale. Cînd acesta este amestecat cu

elemente nepotrivite, întunecată și înjosită, atunci și în-riurirea sa asupra lumii morale este slăbită sau rău făcătoare. Moralitatea ajută religiunii ca să se înalțe și să plutiască în cele mai înalte sfere, iar religiunea trage după sine moralitatea. Înălțarea s'au decăderea uneia este tot odată înălțarea sau decăderea celei-lalte.

ÎN FILOSOFIE ȘI TEOLOGIE.

De o importanță capitală pentru studiul nostru sînt și păreri emise de cugetătorii de frunte—filosofi și teologi—care s'au ocupat anume cu chestiunea raportului dintre religie și moralitate, sau care s'au pronunțat asupra ei numai în mod indirect, sau incidental. Teologii au fost și sînt, cu prea puține excepțiuni, de regulă pentru un raport armonicos și reciproc între religie și moralitate. Numai felul cum ei au exprimat acest raport diferă cite odată de la unul la altul, de aceea a induce aci pe toți teologii mai însemnați, ar fi a repeta la nesfîrșit unul și acelaș lucru. Nu vom trece cu vederea însă pe acei mari teologi, care prin originalitatea cugetării lor au adus ceva nou și în chestiunea care ne preocupă, precum nici pe aceia care, adoptînd anumite doctrine filosofice, au încercat să le aplice în mod consequent și cu pricepere și asupra chestiunii de față. Negreșit că vom restringe numărul lor și le vom rezuma păreri cît se va putea mai pe scurt, pentru ca studiul nostru să nu aibă aerul unei simple înregistrări de opinii. Tot pentru acest cuvînt vom face și critica părerilor induse, acolo unde o va cere nevoia. Alt fel stă lucrul cu filosofi. Vederile filosofilor în chestiunea de față ca și în mai tôte chestiunile de filosofie sînt foarte eterogene. Chiar cugetătorii, care aparțin uneia și aceleiași școle filosofice se deosebesc adesea mult între dînșii în vederi. A menționa păreri emise de toți filosofi este de prisos, mai întîi pentru că, deși ele sînt atît de disparate, totuși multe din ele sînt înrudite unele cu altele, pornind din acelaș punct sau ajungînd la aceleași rezultate, ori fiind numai reprimări, sub o formă mai mult sau mai puțin nouă, altor teorii mai vechi.

Pentru a evita repetările și a fi cît mai concisi vom căuta să expunem mai mult doctrina școlilor și direcțiunilor

filosofice, neocupându-ne de filosofi în parte de cit acolo unde trebuința va cere.

* * *

Cel dintâi înțelept, care s'a ocupat cu chestiunile speculative de morală și filosofie religioasă este filosoful **Pitagora** († 500 a. Chr.) Întréga filosofie a lui Pitagora și a școlei întemeiată de el are caracter moralo religios cu colorit mistic. Motivațiunea faptelor omenești este în Pitagoreism pur religioasă. Din datoria supremă de a urma lui Dumnezeu (ἔπειτα θεῶν) decurg toate datoriile morale. Virtutea este armonie cu sănătatea, cu binele și cu Dumnezeu. Omul este înrudit cu dumnezeirea prin sufletul său, care este o parte din ea, și care se compune din eter cald și rece, în stare de a se uni cu ori-ce corp organic. Teoria pitagoreică despre transmigrațiunea sufletului său metempsichoză. Imprumutată probabil de la Egipteni, a contribuit foarte mult la întreținerea moralității severe și curate, care a înflorit mult timp în Pitagoreism. În ea 'și are rădăcina instituirea de posturi, de spălătură corporale ca mijloc de curățire fizică și morală, de sacrificii de fructe și plante în loc de sacrificii de animale, etc.

Aceiași strinsă legătură între religie și moralitate, ba chiar într'un grad mai înalt, o găsim în *Neopitagoreism*, care transformă filosofia în cult, moralitatea în religiozitate¹⁾.

Tot pe religie bazează moralitatea și *Xenofanes* († 447 a. Chr.) fondatorul școlei eleatice. El întemeietorul monoteismului rațional și al panteismului idealist, campionul luptei contra immoralității miturilor religiunii populare și reprezentantul raționalismului psihologic în materie de filosofie religioasă, deduce toate principiile de moralitate și excelența sa învățatură despre virtute din ideea de spiritualitate a ființei dumnezeiești

¹⁾ Asupra lui Pitagora și a întregii filosofii grecești să se vadă excelența lucrare a lui Eduard von Zeller „Philosophie der Griechen“ (6 volume); Brandis, *Geschichte der Entwicklungen der griechischen Philosophie*; Th. Ziegler, *Geschichte der Ethik*; Iodl, *Geschichte der Ethik*; Chr. E. Luthard, *Die antike Ethik*; Ueberweg-Heinze, *Geschichte der Philosophie*, unde se găsește cea mai completă literatură asupra ori cărui filosof, direcțiune filosofică, chestiune de filosofie, etc; Gh. Dem. Teodorescu, *Istoria filosofiei antice*.

La **Heracit** legea supremă a conduitei omenești, anume de a urma rațiunii comune (*κοινὸς λόγος*) și a aplica în viață legea universală, cu toată nestatornicia întâmplărilor, înăbușind pornirile egoismului, 'și are punctul de plecare în panteismul fizic al filosofului.

În *școala atomistică* (Leuchip, Democrit ș. a), în care ideia de divinitate n'are nici un rol însemnat, ci totul se reduce în ultimă linie la întâmplarea orbă (*τύχη*), care combină și pune în mișcare atomii, moralitatea n'are nici o legătură cu religionea și ultima ei rațiune saū mai bine scopul suprem este fericirea, care constă în imitarea pe cât mai mult posibil a desăvârșitei liniști sufletești saū nepăsării (*ἀταραξία*) a zeilor.

Socrate, deși nu lasă să se vadă cu claritate legătura dintre religione și moralitate, totuși existența unei astfel de legături este incontestabilă. Zeii sînt ființe perfecte, curate și fără patimi, omniștienți, guvernatorii al lumii, tip de virtute și autori al binelui. Omul își îndeplinește datoria față de ei prin pietate, practicarea virtuții și a binelui pe cât 'i stă în putință. Cu alte cuvinte legea morală și are sancțiunea ei în ideia de Dumnezeu.

Sistemul idealist al lui **Plato** prezintă raportul intim dintre religione și moralitate într'o lumină atît de limpede cum n'a prezentat-o nici un alt sistem filosofic al vre-unui filosof păgîn. După Plato, ideile sînt esența saū substanța ori substratul lumii materiale și formeză o lume aparte, lume transcendentă și reală. Datorită ideii de scop saū de divinitate, ideile sînt și puteri active, principiul realității. Ideia supremă și prin urmare și realitatea în cel mai înalt grad, prototipul tuturor lucrurilor, rațiunea scopul și principiul activ al întregii existențe este *ideia de bine*. După cum ideile în general sînt adevărate divinități, tot ast fel ideia supremă este identică cu divinitatea supremă, cu făcătorul lumii, care vine la expresiune în lume, însă într'o lume curată, bună și frumoasă, prototipul lumii fizice, decăzută și plină de imperfecțiuni. pentru că în ea ideile sînt amestecate cu materia cosmică, care este rea și de lepădat. Identificarea binelui cu dumnezeirea aduse cu sine în mod necesar confundarea religiozității cu moralitatea, iar deprecierea materii conduse la o moralitate ascetică. Scopul ultim al religiunii și mo-

ralei este de a ne înlesni scăparea cit mai repede de această lume și însușirea asemănarilor cu Dumnezeu prin virtute și anume prin dreptate și sfințenie (Διὸ καὶ πειρᾶσθαι χρὴ ἐνθὺνδε ἐκείσε φεύγειν ὅ τι τάχιστα φυγῆ δὲ ὁμοίως θεῶν κατὰ τὸ δυνατόν ὁμοίως δὲ δίκαιον καὶ ὄσιον μετὰ φρονήσεως γενέσθαι) (Teetet. 176, a). Acest scop se atinge prin lepădare de corp. A nu avea nimic comun cu corpul, de cit în caz de necesitate absolută, ci a ne curăți de el, până ce Dumnezeu însuși ne va libera de el (Ἐάν ὅτι μάλιστα μηδὲν ὁμιλῶμεν τῷ σώματι, μηδὲ κοινωνῶμεν, ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη, μηδὲ ἀναπληρώμεθα τῆς τούτου φύσεως, ἀλλὰ καταρῶμεν ἀπ' αὐτοῦ, ἕως ἄν ὁ θεὸς αὐτὸς ἀπολύσῃ ἡμᾶς), (Fedon, 66, sq) acesta este datoria de frunte a filosofului. Motivul acestui dispreț al corpului este că corpul este compus din materie rea și este pentru suflet ca o legătură și carceră, și izvor al tuturor relelor. De aci rezultă că viața în cutare, contemplațiune, spiritualitate este moralitate, iar nesatisfacerea cerințelor corpului moralizare.

Neoplatonismul, prin reprezentanții săi mai însemnați Plotin, Porfiriu și Iamblic, a dus aceste idei la extrem unindu-le cu o teologie mistică bolnăvicioasă. Prin Neoplatonism ideile acestea au influențat și asupra Creștinismului contribuind la ivirea multor secte gnostice și pătrunseră și în asceza curat creștină. Prin motivarea religioasă a moralității, Platonismul și Neoplatonismul se apropie de Creștinism mai mult de cit alte sisteme filosofice. Cu toate acestea felul cum se face această motivare diferă mult de cel din Creștinism, căci pe cînd aci religiunea și morala se confundă, în Creștinism merg amîndouă paralele și se influențează în mod reciproc.

Aristoteles, în tendința sa vădită spre realism ca contrabalansare a idealismului transcendent al lui Plato, căutînd să facă din morală o știință practică, întemeiată numai pe natura psihofizică a omului și în armonie cu acesta, desface morala de orice legătură cu ceva transcendent și prin urmare și de religiune. Ca știință practică morala se mișcă numai în limitele puse activității omului de către societate și este o parte a politicii, fără să stea în vre-un fel în serviciul religiunii sau să ceară cum-va sprijinul ei. Cu alte cuvinte morala lui Aristoteles este o morală independentă de religiune.

Fără vre-o legătură organică între ele se prezintă religiunea și moralitatea și în *școala hedonică* cu cele două ramuri ale ei: *cirenaică* și *epicureică*. Pentru una ca și pentru alta, pentru Aristip de Cirena ca și pentru Epicur scopul suprem al vieții omenești stă în gustarea plăcerii. Este adevărat că la o privire superficială se pare că plăcerea predicată de Epicur este ceva pur spiritual, constînd numai în liniștea sufletească (*αταραξία*), dar văzută mai de aproape ea este numai plăcerea trută a sensurilor ca și la Aristip, de vreme ce plăcerea corporală (*τὸ ἡδόμενον τῆς σαρκός*) este considerată ca substratul plăcerii spirituale, fără de care acesta din urmă nu poate exista. Cel puțin așa o concepe Epicur. Și că așa stă lucrul ne-o dovedește maxima lui Metrodor, discipolul favorit al lui Epicur: *περὶ γαστέρα τὸ αγαθόν*, toate cele bune se referă la pînă, cum ne spune despre el și Cicero: «*Omnia quae ad beatam vitam pertinent, ventre metiri dicit*». Este firesc ca morala pusă în serviciul plăcerii sensuale să nu stea în nici o legătură cu religiunea, mai ales că în sistemul epicureic religiunea n'are nici măcar însemnătate teoretică, zeii fiind socotiți ca niște ființe care trăesc în cea mai desăvîrșită liniște și inerție, iar sufletul ca un conglomerat de atome, care se risipesc și se desfac prin mîrte, cu care se sfirșește totul.

Un colorit religios ca nici într'o altă filosofie de pînă aci capătă morala în *Stoicism*. Morala stoică începe, ca și toate sistemele de morală de la Socrate încôace, cu întrebarea despre binele suprem, sau scopul ultim în viață, ori despre fericire. Tot tinde către ceia ce este potrivit firii sale și evită ceia ce stă în contradicere cu acesta. Și pentru om, ca pentru ori-ce altă viețuitoare, binele suprem este deci ceia ce e potrivit, conform firii sale, și de vreme ce individul este numai o parte din tot, din univers (*κόσμος*), a trăi conform firii sale însemnă a trăi potrivit naturii în genere (*ὁμολογουμένως τῇ φύσει εἶην*) sau rațiunii universale (*ὀρθὸς λόγος*), care pătrunde totul și este identică cu Zeos, zeul suprem (*διόπερ τέλος γίνεται τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει εἶην, ὅπερ ἐστὶ κατὰ γὰρ τὴν αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν τῶν ὅλων, οὐδέν ἐνεργούντας ὢν ἀπαγορεύοντι εἶσθαι ὁ καινός, ὅπερ ἐστὶν ὁ ὀρθὸς λόγος διὰ πάντων ἐρχόμενος ὁ αὐτὸς ὢν*

τῶ Διὶ κατηγοροῦναι τούτῳ τῆς τῶν ὄντων διοικήσεως ὄντι· εἶναι δ' αὐτὸ τοῦτο τὴν τοῦ εὐδαίμονος ἀρετὴν καὶ εὐροίαν βίου, ὅταν πάντα πράττηται κατὰ τὴν συμφωνίαν τοῦ παρ' ἐκάστῳ δαίμονος πρὸς τὴν τοῦ ὅλων διοικητοῦ βούλησιν, Diogenes Laertius, VII, 88). De vreme ce natura saŭ rațiunea este identică cu dumnezeirea, datoriile și actele morale sint tot o dată și religiose. A urma legii naturii saŭ a rațiunii este a implini voința dumnezeiască, iar a urma și uneia și alteia este a practica virtutea care constă în *apatie*, adică în nimicirea complectă a tuturor afectelor, saŭ a nu fi impresionat de nimic, *nihil mirari*.

Deși religiunea stoică este o religiune inferioară (panteism sau materialism diaimic) și un simplu produs al filosofiei, totuși influența bine-făcătoare pe care ea a exercitat-o asupra moralității este un exemplu viu de înălțimea la care se pōte ridica morala cînd este ajutată și alimentată de religiune. Nici o altă sistemă filosofică anterioară stoicismului, nici chiar cea platonice sau pitagoreică, n'a propagat o morală mai înaltă și mai curată de cît filosofia stoică, și chiar în stîlul ei vedem morala ridicîndu-se și plînd în sfere cu atît mai senine cu cît se recunoște mai mult legătura intimă dintre ea și religiune. Citînd pe Seneca și Boetiu și mai ales pe Epictet și Marcu Aureliu ni se pare că vedem și auzim vorbind pe unul din acei venerabili părinți bisericești, care și a trăit lunga-i viață căutînd adevărul la tōte școlile și direcțiunile filosofice și abea la adînci bătrînețe l-a găsit în Creștinism. ni se pare că în valurile elocinței și roiiu de cuvinte inaripate ascultăm înalte și nelntrecutele precepte ale moralei evangelice. Și cu tōte acestea morala stoică, atît de înaltă față de a celor lalte sisteme filosofice, stă mult mai pe jos față de Creștinism. pentru că mai pe jos stă față de acesta și religiunea care o insuflețește și i dă viață. Dumnezeu care locuește în corpul omenesc, după expresiunea stoică—*deus in corpore humano hospitans*, cum zice Seneca—nu este un Dumnezeu viu, o forță morală, ci numai o abstracțiune, o putere a naturii, providența este numai necesitatea cu care se impun legile naturii și libertatea morală numai recunoșterea dependenței absolute de legile naturii. Este drept că Stoa propoveduia ideia de egalitatea tuturor

ómenilor ca fil al lui Dumnezeu (συγγενεῖς, ἀδελφοὶ φύσει, Διὸς ἀπόγονοι), detesta sclavia ca ceva nedemn de om, îndemna la cultivarea iubirii reciproce și pune virtutea mai pre sus de orice bunuri, ceea ce nu găsim în alte sisteme filosofice și ceea ce o apropie de Creștinism. Cu această antipatiea depășește propriile ei limite și devine profetul unui timp nou, care și începe cu Creștinismul.

Că Stoicismul a fost ceva trecător și lipsit de forță vitală ne o arată disolvarea sa în *Cinism*. Independența absolută de tot ce este în afară de noi, cum învăța Stoa, conduse la ruperea tuturor legăturilor sociale. Cincul este reprezentantul acestei indiferențe absolute către tot ce este exterior și către societate. Nesocotirea tuturor formelor sociale și disprețul opiniei publice este semnul distinctiv al Cinicului.

Tot astfel și încercările de restaurațiune religioasă făcute de Neopitagoreism și Neoplatonism—despre care am vorbit deja—văliră și mai mult neputința filosofii păgâne de a produce o religie practicabilă și o moralitate sănătoasă, cum și greșitul ei punct de vedere în privința raportului dintre amândouă.

Creștinismul fiind adevărata religie este și izvorul adevăratei moralități și reprezintă adevăratul raport de relațiune dintre religie și morală resp moralitate. Religie creștină fiind religie iubirii și morală creștină trebuia să fie morală iubirii. Reduse astfel la unul și același principiu, ele nu se mai pot despărți una de alta de cît în mod silit, nu se poate atinge una fără a atinge și pe cealaltă, pentru că amândouă trăesc în cea mai desăvîșită simvioză, așa în cît de existența și bunul mers al uneia depinde existența și bunul mers al celeilalte și vice-versa. A fost firesc ca această nouă teorie asupra raportului dintre religie și moralitate să nu rămînă fără înținerire și asupra filosofiei. Conștient sau inconștient și cu voie sau fără voie filosofii timpurilor următoare n'au rămas streini de această înținerire.

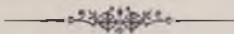
Părinții și scriitorii bisericești, din primele secole ale Creștinismului, ca și teologii de mai tîrziu, sînt de comun acord asupra raportului de reciprocitate dintre religie și moralitate. Deosebire există numai în felul lor de exprimare și în transpunerea centrului de greutate cînd pe partea religiei, cînd pe a moralei, sau cu alte cuvinte cînd în

teorie ctind în practică. Gradul lor de cultură mai mic sau mai mare, vederile școlilor filosofice din a căror știință 'și au adăpat spiritul, direcțiunea școlilor teologice al căror a-depți erau, individualitatea fie-căruia, împrejurările de loc și de timp în care au trăit etc. au trebuit să ducă necesarmente la această deosebire de formă; fondul a rămas însă acelaș, semănind în această privință cu o urzélă în care s'a bătut material de multe feluri și de multe colori. Așa d. ex: Apologetii, (Justin Martirul, Atenagora, Tațian) și scriitorii bisericești din școla Alexandriană (Clement Alexandrinul, Origen, Grigore Taumaturgul), ș. a. în Orient, Toma de Aquino, misticii germani (Meister Eckhart, Tauler, Suso, Ruysbroek, Toma de Chempe, așa zisa «teologie germană» a Amicilor lui D-zeu (deutsche Theologie) ș. a. în Apus, a-propie atât de mult moralitatea de pietate, în cit cea dintâi se pierde aproape de tot în cea de a doua. Alții din contră, ca d. ex. Pelagienii, Duns Scotus cu școla sa și învățătura Bisericii romano catolice din timpul de față, accentuiază prea mult moralitatea în dauna pietății. Cu toate acestea principiul este și rămâne acelaș: religiunea și morala, sau religiositatea și moralitatea, sint legate între ele prin legături strinse și nedesfăcute.

(Va urma).

I. MICHĂLCESCU.

Licențiat în teologie. Doctor în filosofie.

CRONICA BISERICESCĂ.

I.

Un proiect de lege.

În timp de două ani de când se aplică legea Casei Bisericești s'a observat câte-va neajunsuri. Pentru în-lăturarea lor s'a prezentat Corpurilor legiuitoare un proiect de lege. Iată în ce constau modificările ce se aduc.

Art. 1. În legea pentru înființarea și organizarea Casei Sf. Biserici Autocefale Ortodoxe Române, sancționată prin înaltul decret regal No. 255 din 21 Ianuarie 1902, se aduc următoarele modificări și adăugări:

Art. 2. Se adaugă un al doilea alineat în cuprinderea următoare:

«De asemenea Casa Bisericești poate figura în justiție ca reclamantă și face orice cerere în numele unei episcopii, monastirii, schit, sau orice cărei fundațiuni religioase puse sub controlul ei; acestea însă numai cu autorizarea specială a ministrului.

Art. 7. Se adaugă la începutul articolului un nou alineat în cuprinderea următoare:

«Tote pământurile acordate bisericilor prin diversele legi de împroprietărire, după numărul preoților, sunt și rămân proprietatea bisericilor».

Art. 8. La alineatul I, în locul cuvintelor: «În virtutea art. 5, 6 și 7 ale acestei legi, se vor pune cuvintele: «În virtutea art. 5 și 7 ale acestei legi».

Între art. 10 și art. 11 se adaugă un nou articol, care va purta numărul 10 bis, în cuprinderea următoare:

Art. 10 bis. Epitropiile bisericesti vor încasa veniturile lor, de ori-ce natură ar fi ele, potrivit legii de urmărire a Statului.

Sumele constatate de Administrațiunea Casei Bisericești, în urma verificărei compturilor de gestiune ale epitropiilor bisericesti, ca rămase asupra celor însărcinați cu administrarea lor, se vor încasa conform legii de urmărire; cei acușați vor avea dreptul de a face apel la Curtea de Compturi și recurs în casație, în termenele și condițiile prevăzute în legile organice ale acelor Curți.

«Arendarea, închirierea și, în genere, exploatarea bunurilor bisericesti se va face prin licitație publică, conform legilor și condițiilor generale stabilite pentru bunurile de aceeași natură ale Statului, sub aprobarea ulterioară a Administrației Casei Bisericești.

«Ori-ce imobile ale unei biserici sau unei fundații religioase nu pot fi înstrăinate, schimbate sau ipotecate de cât în urma unei autorizări a Administrației Casei Bisericești, după avisul consiliului de avocați, aprobată de Consiliul de miniștri și înălțită prin decret regal.

Aceleași formalități se vor îndeplini și pentru tranșacțiunile având de obiect acele bunuri, aplicându-se în totul, în această privință, art. 20 din legea domeniilor Statului din 28 Martie 1872 atât epitropiilor bisericesti, cât și ori-cărei fundații religioase pendinte de Administrația Casei Bisericești.

«Epitropiile bisericesti nu vor putea face nici un fel de act fără autorizarea Casei Bisericești».

Art. 12. Se adaugă un nou alineat în cuprinderea următoare:

«Averile donate sau testate pentru întreținerea sau construirea unei biserici, neexistente încă în momentul donațiunii sau testarel, sunt considerate ca făcute Administrației Casei Bisericești, care le va întrebuința conform voinței donatorului sau testatorului

II.

Episcopia Strehăei din Mehedinți.

În ședința publică ținută la Academia Română, Vineri 5 Martie a. c., Dl. I. Bianu, membru al Academiei și profesor la facultatea de litere din Bucuresci a făcut o comunicare de documente din care rezultă, că în a doua jumătate a vécului al XVII-lea, pe lângă Episcopia Râmnicului și a Buzăului, mai era în țara noastră încă o episcopie despre a cărei existență nu se știa până acum absolut nimic. Din hrisóvele citite de Dl. Bianu se vede, că între anii 1673—1688 a mai existat o episcopie a cărei reședință se afla în fosta Mănăstire Strehaea din județul Mehedinți. În scurta durată a existenței sale numai de 15 ani, *Episcopia Strehăei*,—cum se numește în hrisóve,—până acum nu se știe să fi avut de cât un episcop pe un anume *Daniil*. Numai din hrisovul domnesc și din actul de danie comunicat în acea ședință, nu se vede destul de limpede, care să fi fost cauza atât a înființării, cât și a dispoziției acestor episcopi după o așa scurtă durată, și nici întinderea exactă a eparchiei sale. Părerea noastră e că această episcopie 'și datorește existența sa mai mult personalității episcopului Daniil, venit de peste Dunăre. De alt-fel cercetările ulterioare vor face lumină și asupra acestei pagini ca și asupra multora din puțin cunoscuta noastră istorie bisericăscă.

III.

Serbarea pentru Ștefan cel Mare Domnul Moldovei.

D-nul ministru al cultelor și instrucțiunii publice a hotărât ca la 2 Iulie a. c., când se împlinesc 400 de ani de la mórtea lui Ștefan cel Mare să se facă o panachidă pentru pomenirea lui în întreaga țară.

Iată dispozițiunile luate :

«La 2 Iulie 1904 se împlinesc 400 de ani de la mórtea

lui Ștefan-cel-Mare. În ziua această, memoria marelui domn va fi sărbătorită de toate școlile din țară, cu toată pompa cuvenită.

În fie-care oraș, la ora 9 dimineața se va oficia o panachidă în care se va face pomenirea lui Ștefan Vodă, a căpitanilor și ostașilor lui, căzuți în lupte pentru apărarea și întregirea pământului românesc.

Toate școlile din oraș, cu profesorii și școlarii lor și cu drapelele lor, vor asista la această panachidă. În Bucuresci și lași, vor asista și societățile de studenți constituite în mod regulat.

Panachida se va oficia de preferință pe una din piețele sau în una din grădinele orașului, care să presinte destul spațiu pentru ca să încapă toate școlile.

După terminarea panachidei, se vor ține cuvântări de către profesori, școlari și alte persoane, iar corurile școlilor vor executa bucăți patriotice.

Amănuntele ceremoniei, cuvântările ce se vor ține, și bucățile ce se vor executa, se vor fixa de către comitete formate pentru fie care oraș din directorii tuturor școlilor primare și secundare din oraș; în Bucuresci și lași, rectorii universităților le va presida. Comitetele vor putea să-și asocieze și pe alte persoane din oraș al căror concurs ar fi util pentru lucrarea lor.

Pentru anul acesta, prin excepțiune, împărțirea premiilor în orașe se va face în ziua de 2 Iulie, în orele post meridiane, iar anul școlar 1904—1905 va începe în ziua de 3 Septembrie.

Școlile rurale care se află la o depărtare nu mai mare de 4 kilometri de la un oraș, vor lua parte la ceremonia serbată în acel oraș.

Cele-lalte școli rurale, vor asista, în ziua de Duminică, 4 Iulie, la serviciul religios din biserica satului, în care se va face pomenirea Marelui Ștefan, a căpitanilor și a ostașilor săi.

După terminarea serviciului divin, școlarii cu învățătorii vor merge la școală, unde unul din învățători va ține o cuvântare de ocazie. Corul școlii va executa bucăți patriotice.

Pe unde împrejurările vor permite, mai multe școli rurale vor putea organiza serbarea în comun a ceremoniei.

Participarea profesorilor, institutorilor, învățătorilor și școlărilor la ceremonia acestor zile, este obligatorie».

D-nul ministru a mai însărcinat pe Dl. N. Iorga, profesor universitar ca să strângă toate actele domnesci ale lui Ștefan, pe care le va publica cu ocasiunea acestei serbări. Se dice că și Academia Română va publica un studiū asupra tuturor bisericilor lui Ștefan. Tot în vederea acestei serbări a apărut o forțe meritosă lucrare intitulată «Ștefan Vodă cel Mare și sfânt» istorisirii și cântece populare strânse la un loc de S. Teodorescu-Kirileanu.

Ștefan e ercul cel mai mare al Moldovei, ba chiar al întregului neam românesc. Luptele lui contra păgânilor turci în deosebi 'i duseseră falma până în Apusul cel mai îndepărtat. Principiul Apusului în frunte cu Papa de la Roma 'i numeauă păpărătorul Creștinătăței! Dar pentru Poporul Român din părțile Moldovei? Iată ce ne spune V. Alexandri: «Ori-ce bunătate, ori-ce aședemint a căruia rămășiță se mai trăgăneză până astă-zi, ori-ce leguire omenescă, ori-ce puneri la cale înțelepte, Ștefan Vodă le a urzit, 'i va dice el și iar Ștefan Vodă. În sfârșit acest domn pentru Moldovavent cuprinde toate faptele istorice, toate monumentele, toate isprăvile și aședemintele făcute de cinci vécuri de atâția stăpânitori; precum Elini' dătoresc lui Ercul toate lucrurile de vitejie făcute de eroi. Mormintul acestul mare domn nu este mai puțin sfințit de către Români de cât a lui Mahomed la Musulmani și cinstirea ce-l păstrează Români s'a întins până acolo, în cât mulți ti dice *Sfintul Ștefan* chiar și astă-zi, întocmai ca și Arabii, cari au îndumnezeit pe Napoleon, sub numele de Bunaherdi».

Nu e domn în literatura populară, care să fie mai mult cântat ca Ștefan cel Mare. Pentru poporul român el n'are sémân în lume: atâta sunt de mărete faptele lui!

După acest popor Dumnezeū n'a părăsit un singur moment în viață pe acest mare domn. El ne spune, că atunci

când Ștefan se lupta în bătălie tot-d'auna la dreapta lui era un arhanghel cu o sabie de foc și piereau vrăjmașii câte de cece pași înaintea lui Vodă fără ca cine-va să-l fi pălit ori pușcat;—veți că piereau de sabia cea de foc a Arhanghelului. De aceea și Ștefan cel Mare și sfânt făcea biserică și mănăstiri lui Dumnezeu și Dumnezeu era în tot-d'una în ajutorul lui și nu-l părăsea. El nu se pornea niciodată la război până nu alegea mai înainte un loc ăru unde de mănăstire ca întorcându-se de la război biruitor și deplin sănătos să zidescă mănăstire pe locul acela. El a alungat pe Turci de pe aici și noi se cuvine să batem metane și să rugăm pe Dumnezeu pentru odihna sufletului lui, că ne a scăpat de dușman¹⁾. Dar numai atât ne vorbesce poporul despre Ștefan? E o întregă literatură în care ni se vorbesce despre el ca Om al lui Dumnezeu: *smerit*, îndurător, cu dreptate, pios, vitez.... Tote însușirile ce pot face pe un om mare! Și în adevăr Ștefan Domnul Moldovei a fost mare în război, mare în timp de pace! Nu știm ce s'ar fi întâmplat pentru țară și pentru *Creștinism*, dacă n'ar fi fost brațul lui cel vitejesc. Spre a arăta recunoștința lui față de Cel a Tot-puternic și evlavia lui, el a făcut 40 de biserici și mănăstiri, unele mai frumoase de cât altele. Deviza lui era: *Nimic țară Dumnezeu și totul pentru țară și lege!* De aceea amintirea acestui mare domn va rămâne pururea în mintea și inima Românilor. Și fiind-că la 2 Iulie a. c. se împlinesc 400 de ani de la mărtea lui cred că toți Români, de la mare până la mic vor serba cum se cuvine acea mare și. Va fi cea și pentru Români un mare prilej de înflăcărare patriotică și de amintiri pioșe!

G...

¹⁾ Veți Teodorescu l. c. pag. 12—13.

Predică la Duminică a III-a din post,

„Cine se va rușina de mine și de cuvintele mele într'acest nēm desfrănat și pēcātos și Fiul Omului se va rușina de el, cānd va veni întru mărirea Tatălui sēu cu Sf. Ingeri.
(Marcu, Cap. VIII, vers. 38).

Fraților,

Dacă privim cu luare aminte lumea și pe cel ce viețuiesc într'nsa vom vedea lucruri și fapte, care isbesc sentimentul dreptăței și al demnităței omenesci.

Judecătorul dă dreptate după plăcere și celui ce n'o are; mincinosul înlătură pe cel cinstit și cu purtări bune; vițiosul baljocoresce virtutea și o calcă în piclōre; sgârțitul își întorțe fața de la lacrimile văduvei și ale orfanului; tiranul împărătește, iar dreptul se chinuesce.

Cu un cuvint, toți cei ce făptuesc fără-de-legea, toți cei răi să bucură și să veselesc în această viață, iar cei drepti și temători de Dumnezeu suferă și se chinuesc.

Insă, ceea ce-i mai dureros, este faptul că toți aceștia poartă numele de creștin, nume dat lor de la Cel, ce a adus în lume și pentru lume credința, adevărul și viața,—apa cea vie,—Evangeliul cu înaltele sale calități și precepte morale, din care, cine va bea, nu va înseta nici odată. Aceștia toți au primit a se numi creștini, adevă credincioși următorii a-i învățăturilor Celui, ce ne-a răscumpărat din robia morței și a neciinței.

Și în loc de a urma acestor înalte și mântuitoare învățături, ei ajung sclavi a tot felul de păcate, ba ce este mai

mult, se rușinează chiar de numele ce-l pörlä. E cu nepuțință a crede că toate aceste fapte și nedreptăți, pe care el le săvârșesc, nu vor fi când-va răsplătite și cumpănite după adevărata lor vrednicie. Drepta rațiune împreună cu Evangelia, ne incredințeză în chip neindolos, că va veni o vreme, în care dreptatea va triumfa, fericirea va fi o realitate, iar faptele ömenilor vor fi judecate drept și nepărtinitor.

Acastă vreme, va fi la ultima judecată, după cum o spune însuși Fiul lui Dumnezeu în Evangelia de astă-dzi, dicënd: *«Cine se va rușina de mine și de cuvintele mele într'acest neam, destrănat și păcătos și Fiul Omului se va rușina de el, când va veni întru mărirea Tatălui său cu sfinții îngeri»*.

Să urmărim mai departe aceste cuvinte ale Sf. Evangelii, căutând a ne da sēma când și cum va fi această judecată ultimă și viitoare.

Fraților, Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Christos în timpul vieții sale pămîntesci, adese ori a atras luarea aminte ucenicilor săi și prin el, luarea aminte, a noastră a tuturor; asupra faptului, că viața pămîntescă nu este decât o pregătire pentru o altă viață, ce începe numai după sfârșitul aceștia.

Și pentru a ne învrednici de această viață vecinică. El ne-a pus la îndămnă mijlocele și ajutorul trebuincios în poruncile și harul său.

Tot El ne-a învățat, că cel ce va împlini cuvintele sale va fi judecat și răsplătit; iar cel ce le va nesocoti, judecat și ostndit va fi.

Cu toate că, Mântuitorul a spus ucenicilor săi că: «Diva aceea, adecă a judecătoei, nimenea n'o scie, nici îngerii din ceruri, fără numai Tatăl meu singur; totuși a bine-voit pentru mângăarea celor drepti și pentru îndreptarea celor păcătoși a ne spune unele din semnele, ce vor vesti apropierea zilei de judecată. Așa Mântuitorul în Evangelia lui Matheiü, ne spune cum că: Atunci sórele își va perde rațele sale, rămânënd un corp rece și întunecos; luna își va perde strălucirea sa, prefăcëndu-se într'un disc roșu ca sângele; iar stelele aprindëndu-se vor cădea ca niște cărbuni stinși. Pe pămînt va fi neînțelegere și résböe între ömeni, fömete, cutremuri și boli molipsitoare; că Evangelia

se va răspândi la totă zidirea și în sfârșit că va veni atunci Antichrist.

Tóte acestea vor vesti sfârșitul lumii și cu ea și apropierea ultimei judecăți. După aceste semne premergătoare, întărite unele și de știința Astronomiei, se va auzi sunetul înfricoșat al trâmbiței deșteptătoare, care va scula pe toți cei a morți, spre a se înfățișa înaintea Tribunalului suprem.

Atunci Fiul Omului va veni întru mărire pre nourii cerului înconjurat de sfinții săi îngeri, spre judecată și răsplătire.

Acastă ultimă judecată va fi solemnă, publică și Universală: Solemnă, pentru că va fi făcută de cel ce-a făcut cerul și pământul; publică și Universală, pentru că atunci se vor judeca toți, atât cei morți cât și cei vii în fața ingerilor din ceruri.

Infricoșată va fi această judecată pentru că Judecătorul nemitarnic nu va fi Dumnezeuul îndurării și al milii, ci al dreptății și mâniei. Sf. Ión Evangelistul dice că, nefericiiți păcătoși, ca să nu vadă această urgie Dumneedească vor dice munților și petrilor, cădeți peste noi și ne ascundeți de fața Celui ce șade pe tron și de urgia lui. Dreptul lov era mai mulțămît să se ascundă de viu în iad, până ce va trece mânia lui Dumnezeu, iar Sf. Ión Hrisostom se teme de această urgie mai mult de cât de iad. Dar pe lângă că va fi înfricoșată această Judecată, ea va fi dreptă și nepărtinitoare. La acest Tribunal, mila, mijlocirea și căutarea în față, lucru la care adese ori se plăcă judecătorii pămîntesci, nu vor avea nici o trecere înaintea dreptății Dumneedeesci. Acolo împăratul și ostașul, bogatul și săracul, bătrnul și tânărul vor fi egali înaintea Dreptului Judecător dându-și seama de faptele lor, fără cea mai mică părtinire din partea Celui ce le ascultă. La acest Tribunal se vor descoperi toate faptele, cugetele și chiar vorbele viclene ale tuturor. Pe dinaintea conștiinței fie căruia, vor trece rîud pe rînd toate cele făcute în viață. Atunci înaintea ucigașului va apare victima nelegăturii sale. Cel ce a fost omorît va dice omorîtorului său: «Mi-ai răpit viața singura mângăere a familiei mele și prin darul ai cumpărat dreptatea de la judecătorii lumesci, acum însă vei fi răsplătit; atunci săracul va dice avutului: Om nesățios și nedrept, întręga viață am lucrat,

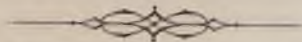
ca să-mi plătesc datoria ce aveam și n'am putut din cauza dobânzei mari ce mi-al cerut, Dreptul Judecător te va răsplăti acum; atunci mincinosul care a înșelat buna credință a oamenilor va fi arătat Dreptății Divine de cel amăgiți de el; atunci vorbele viclene și clevețitóre, cugetele rele și deșarte se vor arăta pe față.

În sfârșit atunci se va vedea că ceea ce se părea virtute n'a fost de cât ipocrisenie. Atunci se va vedea că ceea ce se părea zel n'a fost de cât invidie; că ceea ce se arăta prietenie a fost o cursă; că ceea ce se părea îndreptare a fost o calomnie; atunci se va vedea că a fost un înșelător acela, cărula îi dădeam cea mai mare cinste, un desfrânat acela, pe care-l credeam model de castitate, un mincinos acela pe care-l credeam cinstit. Cu un cuvint toate păcatele noastre, toate cugetările deșarte și toate vorbele viclene, se vor înfățișa, înaintea noastră fără a le putea ascunde pentru că este ziua descoperirei. Vom căuta să ne pocăim, dar în zadar, căci după moarte nu mai este timp de pocăit. Ne vom aduce aminte că toate aceste neleguiri se puteau șterge, fiind încă în viață, numai printr'un singur cuvint spus preotului mărturisitor, am voi s'o facem acum, dar e prea târziu, căci Dumnezeu ce se înfățișază la judecată nu mai e Dumnezeu milii și al dreptății, ci al mâniei. «*Dumnezeule, cine va cunoște puterea urgiei Tale și de frica Ta, mânia Ta s'o numere, țice Psalmistul*». Și această urgie a lui Dumnezeu va fi îndreptățită pentru cuvintul, că, nemărginita sa bunătate, ne-a pus la îndămnă destule mijloce, spre a ne mântui din robia păcatului și n'am voit. Mai mult încă a trimis pe însuși Fiul său, l'a dat morței pe acest lemn al crucii, Stindard al Creștinismului, pentru a ne răscumpăra, și noi în împetrirea noastră n'am voit să ținem sémă de mulțămirea bunătății lui, nici de îndelunga răbdare a sa. Așa dar vom merita locul ce însuși ni-l însemnă prin cuvintele: «*Duceți-vă de la mine blestemaților, în locul cel vecinic, ce este gătit diavolului și ingerilor lui*».

Și acum, Fraților, după ce audirăm cât de amară și înfricoșată este ziua judecării și care este locul însemnat pentru cel păcătoș, nu ne rămâne, de cât să ne gândim serios asupra vieții noastre pămîntesci, să nu uităm că sun-

tem numai nisce călători vremelnici pe marea acestei vieți învăluită de viforul ispitelor, unde trebuie să ne înarmăm cu tot felul de fapte ale îndurării, spre a putea intra biruitoari în viața de vecl. Să avem înaintea ochilor noștri pilda sfinților și mai pre sus de toate, pilda Celui răstignit pentru a noastră mântuire. Să întreținem în sufletele noastre focul credinței, al nădejdei și al dragostei creștinesci, al răbdării și al iubirii de oameni. Să nu uităm că faptele milosteniei și ale îndurării vor fi chela, cu care ni se deschid porțile raiului. Să alinăm suferințele celor bolnavi, să ștergem lacrimile celui orfan, să dăm fie și un pahar de apă celui neputincios și străin, căci acestea vor da bune mărturie pentru noi la ziua Judecării. Alinarea suferințelor lor, îndulcirea mizeriilor lor, vor fi tot atâtea flori, ce vor împleți cununa, ce ne-o va da Dreptul Judecător la ziua de apoi; iar dacă cine-va dintre noi a greșit, să caute cât mai în grabă a-și ispăși păcatele prin mărturisire și pocăință, căci nu știm ora când va veni Domnul nostru spre a ne cere socotela de faptele noastre. De aceea, să căutăm a fi tot-d'auna bine pregătiți, spre a putea auzi dulcele cuvinte ale Divinului Mântuitor pe care El le va pronunța la ultima Judecată: «Veniți bine-cuvințați Părintelui meu de moșteniți împărăția care e gătită vouă de la întemeierea lumii». Amin.

Gr. Popescu-Brésta.

DONAȚIUNI.

D-nii Colonelii G. Arion și I. Arion, s'au oferit și cu cheltuiala D-lor proprie, au făcut la biserica Sf. Ión Nou (piața) din Capitală, următoarele reparațiuni: pardoseala interiorului bisericii cu mosaică, reparatul treptelor și a pardoselei de piatră a antrenului bisericii, înlocuirea vechilor tencneli a celor patru colone de susținerea cupolei principale, cu marmură artificială.

Afară de acestea, numiții D-nii Colonelii Arion, au mai dăruit numitei biserici: două perechi sfeșnice de argint de Lipsca, din cari, o pereche cu câte cinci luminii și alta cu câte trei luminii pentru sf. masă, și un rând de vestimente preoțești de stofă de serasir, în valoare de peste 400 lei.

Pentru acest fapt lăudabil, se aduc mulțumiri publice numiților donatori.

Se aduc mulțămiri publice enoriașilor bisericii din comuna Dămie-nești, jud. Roman, cari au bine-voit a dona bisericeii din acea comună diferite obiecte și anume: un rând vestimente preoțești de atlas, trei procovețe și una pereche cununii de argint, toate în valoare de 160 lei; iar de către D-nii C. Dimitriu, Gheorghe Florescu și D-nele: Maria Bârzu și Maria Climescu tot din acea comună donându-se de cel întâiu o cădelniță de argint în valoare de 30 lei, de cel al doilea, un sfeșnic mare de lemn cu cinci luminii și un taler de lemn cu pedestal pentru pus anaforă în valoare de 15 lei; de cea de a treia o bucată lăvier de lână pentru așternut pe jos de doi metri în valoare de 2 lei 50 bani, și de cea a patra îmbrăcându-se în ziua de 8 Septembrie totă biserica cu luminările necesare serviciului divin în valoare de 60 lei

Se aduc mulțămiri publice enoriașilor bisericii parohiale cu Adormirea Maicei Domnului (Jălăboiu) din urbea Focșani, cari au bine-voit a contribui cu diferite sume la repararea numitei biserici și anume: Econ. N. Gereș, Teodor Constantinide, Eftimie Dima, Dimitrie Mihaș și Nicolae Panaitescu cu câte 10 lei; Tănase Dimitriu cu 20 lei; opt

enoriași cu câte 5 lei, zece enoriași cu câte 2 lei, șapte cu câte 1 leu, unu cu 8 lei, două cu câte 7 lei, un enoriaș cu 6 lei, două cu câte 4 lei, două cu câte 50 bani și doi enoriași cu câte 20 bani.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioșe mai jos notate, cari au bine-voit a contribui la cumpărarea de cărți și vestminte preoțescii bisericești din comuna Sat-Nămolosa, județul Putna și anume: Ioan Enache Lăcătuș 20 lei pentru cărți bisericești; Preotul Emanoil Popescu, Ignat Neagu, Gh. V. Sôre, Tache Negoită, Gh. Iere-Verși, Andrei Stau Condruzu și alți pioși creștinii, cu câte 5 lei, Iordache Iere-Verși și Nicolă P. Ruță cu câte 3 lei; patru locuitori cu câte 2 lei; opt cu câte un leu; două cu câte 50 bani și Stanca Gr. Sôre cu 70 bani.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioșe mai jos notate, cari au bine-voit a dona bisericești din parochia Săucești, județul Bacău diferite obiecte și anume: Dl. Gh. Sturza, proprietarul moșiei Săucești, 11 volume „Viețile Sfinților“, un volum „Pateric“ și două volume „Cuvinte de Sf. Ioan și Sf. Vasile“ bune, legate cu piele și pânză în valoare totală de 100 lei; D-na Cleopatra Sturza din Bacău un felon de adamașc de mătase, în valoare de 50 lei; D-nu Teodor Vasiliu din București, o perdea pentru ușile împărătesei, de plus calitate bună în valoare de 36 lei; D-na Alexandrina Popovici din Bacău, un stîlar, una cingătoare și o pereche rncoviți de lână în valoare de 56 lei; Iconomul C. Borcea paroch în Săucești, o tablă mică pentru anaforă, un destegar, un ibric pentru căldură, o linguriță de argint, 64 cuvinte, o carte „Acatiste“ și alte obiecte în valoare de 20 lei; iar bisericești filială din secția Holt s'a donat de D-na Loucia Vlădeanu, din Letea, două proșope marcate în valoare de 3 lei și Icon. C. Borcea o tablă pentru anaforă, un cner de stejar, un ibric pentru căldură și o copie, toate în valoare de 4 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-ului Nae Stăniceanu, comerciant din București, care a donat bisericești din parochia Ionășești, județul Tecuci, un chivot mare cu trei turnuri și o cruce fără pedestai, ambele de argint de china, în valoare de 100 lei.

Chiriarchia Dunărei-de Jos, exprimă mulțămiri publice D-ului I. Popescu-Paserea profesor de musica bisericească la Seminarile Central și Nifon Mitropolitul din București, care a bine-voit a dărui școlii de cântărești bisericești din această eparchie două exemplare din principiul de musica bisericească orientală, două exemplare din colecțiunea de imnșcolare și două exemplare din cântările triodului.

BIBLIOTECA A.M.B.
STUDIU

ROVENIENTA

PREȚ

a do

120 lei

B.M.B.
2006-2007

